YÃHÃ NAAMBIYÃRFÃN SABA

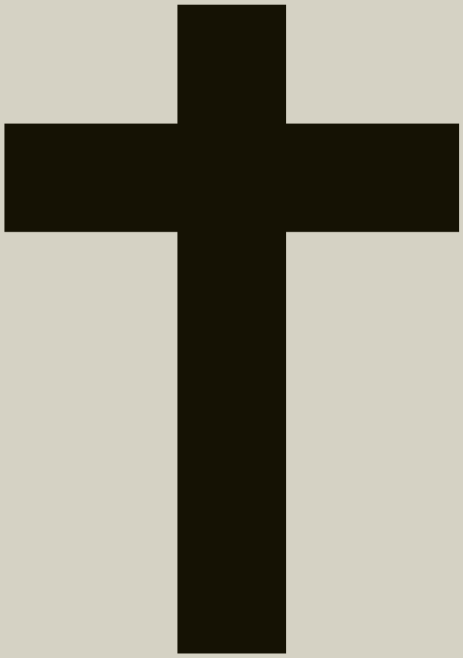

araboro, Eastern: YÃHÃ NAAMBIYÃRFÃN SABA New Testamen

YÃHÃ NAAMBIYÃRFÃN SABA

Karaboro, Eastern: YÃHÃ NAAMBIYÃRFÃN SABA New Testament

copyright © 1993 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Eastern Karaboro

Contributor: WBT Central Zone

All rights reserved.

2020-11-17

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 18 Apr 2025 from source files dated 29 Jan 2022
15120496-00e2-503a-8d40-2d7cfcd1ba5b

Contents

Matɛhɛ 1
Marɛkɛ 48
Luke 77
Nsãn 127
Yesu tẽnlɛhɛ tẽŋ 161
Wormefa 209
Kɔrntifa cir 233
Kɔrntifa saba syãŋ wuhu . . 253
Galasyifa 266
Yefɛsyifa 274
Filipefa 282
Kolosyifa 287
Tesalonifa saba cir 292
Tesalonifa saba syãŋ wuhu . 297
Timuti saba cir 300
Timuti saba syãŋ wuhu . . . 307
Tyite 312
Filemu 315
Yebɛrɛfa 317
Syake 335
Pyar saba cir 341
Pyar saba syãŋ wuhu 348
Nsãn saba cir 352
Nsãn saba syãŋ wuhu 358
Nsãn saba tãã wuhu 359
Yudi saba 360
Kayar 362

Matɛhɛ Kapãyĩĩ
Yesu wĩĩ na

Yesu wãlɛ myar
(Luke 3.23-38)

1 Yãhã ke Yesu Crise yĩŋ yi nwoŋ gii laam wo, ke nwoŋ wãlɛ myar nde, te yrũhũ nwo. Tuhufar na, Yesu Crise pye Dawide kur kuɛ puee, Dawide -sẽ pye Brama kur kuɛ puee.

2 Pe wãlɛ myar nde:
Brama pye Yisyake tuhufua,
Yisyake -sẽ pye Dyakuba tuhufua,
Dyakuba -sẽ pye Yudaha ye tuhufua u cĩĩfa ne.
3 Yudaha pye Farɛhɛ ye tuhufua, Saraha ne; Tamar pye pe nahafua;
Farɛhɛ -sẽ pye Yɛsroŋ tuhufua,
Yɛsroŋ -sẽ pye Araŋ tuhufua.
4 Araŋ -sẽ pye Aminada tuhufua,
Aminada -sẽ pye Nasũũ tuhufua,
Nasũũ -sẽ pye Samu tuhufua.
5 Samu pye Baasya tuhufua, Arabe pye u nahafua.
Baasya pye Wobɛdi tuhufua, Wurti pye u nahafua.
Wobɛdi pye Yisay tuhufua,
6 Yisay -sẽ pye u yĩŋfua Dawide tuhufua.
Dawide pye Salmuu tuhufua, u nahafua pye Yuri cɔɔ.
7 Salmuu -sẽ pye Worbua tuhufua,
Worbua -sẽ pye Dabya tuhufua,
Dabya -sẽ pye Yasaha tuhufua.
8 Yasaha -sẽ pye Yosafaha tuhufua,
Yosafaha -sẽ pye Yoraŋ tuhufua,
Yoraŋ -sẽ pye Yosyase tuhufua.
9 Yosyase -sẽ pye Syataŋ tuhufua,
Syataŋ -sẽ pye Yakasyi tuhufua,
Yakasyi -sẽ pye Secas tuhufua.
10 Secas -sẽ pye Manasyɛ tuhufua,
Manasyɛ -sẽ pye Manɔ tuhufua,
Manɔ -sẽ pye Syosya tuhufua.
11 Syosya pye Syekonya ye tuhufua u cĩĩfa ne; koo cãã kẽ pe bii Yiisrɛfa yigi ga fãnga na kãntraha gaa na, pe naa n yee Babilɔn.
12 Pe bii Yiisrɛfa yigi ga fãnga na koo Babilɔn kãntraha na, loo kur ye, Syekonya pye Salatel tuhufua,
Salatel -sẽ pye Sohobal tuhufua.
13 Sohobal -sẽ pye Yabuhu tuhufua,
Yabuhu -sẽ pye Lyasyim tuhufua,
Lyasyim -sẽ pye Yasɔɔ tuhufua.
14 Yasɔɔ -sẽ pye Sadoke tuhufua,
Sadoke -sẽ pye Kimu tuhufua,
Kimu -sẽ pye Ledyuhu tuhufua.
15 Ledyuhu -sẽ pye Lesyari tuhufua,
Lesyari -sẽ pye Matãŋ tuhufua,
Matãŋ -sẽ pye Dyakuba tuhufua.
16 Dyakuba pye Yosɛfe tuhufua, Yosɛfe wii tuu pye Maari puai. U Maari woo kẽ tuu pye Yesu nahafua, Yesu wii u ma u Crise, ke yĩntaha kẽ, u Yãhã Yĩndefua.
17 Ma gbe Brama na, ma ba nɔ Dawide na, wãlɛ sẽnsye resyar pye. Ma gbe Dawide na, ma ba nɔ cãã gii na pe bii Yiisrɛfa yigi ga fãnga na Babilɔn kãntraha na, wãlɛ sẽnsye resyar pye. Ma gbe Yiisrɛfa wãyigi cãã na, ma ba nɔ u Crise wãsee cãã* na, wãlɛ sẽnsye resyar pye.

Yesu Crise wãsee
(Luke 2.1-7)

18 Yesu Crise tuu see mii syi dyaŋ le nde: Pe ba yɛr u nahafua Maari wãwãã wĩĩ na cɔɔ naa waa kẽ, u myaha ba kẽ Yosɛfe. Yosɛfe sẽ ba u cã wa gɛ cã wa cɔɔ ye, Yãhã Yrã Fãnga n u Maari ta u n nii lai ne.
19 U Yosɛfe wii tuu -sẽ ga ba nii u puai, u pye naweeyɔ̃. U sẽ naa n traha u Maari lai wĩĩ gbe yi nanihi wo ye, u n yee woo ga koho kuã u na, waa gɛ ma n yi le cãŋ na ye.
20 U pye too laangar na; per gaa tuu ba sã wãy, yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa n pa u ye mlũhũ wo, ma ba u pye ma yee: «Yosɛfe, yĩŋfua Dawide kur, ma'a n fya Maari wãsyaŋ na cɔɔ ye. Ma sẽ yãã, Yãhã Yrã Fãnga kẽ ke ta u n nii lai ne.
21 U ga ba naa kicar see, ma ba u myaha taha Yesu, ke yĩntaha kẽ Syayahafua; ma sẽ yãã, u ga ba u nawee- sya yaha kapee-wãpyeŋ koho wo.»

* **1:17 1.17** Yesu wãsee cãã na, pe Yiifee- bii yir wa Babilɔn wo, ma dur ga pe kãntraha na.

22 Yãhã ke bii kai lii cãã pãã yaha ke
kaplãŋ tɔ̃rfua waa yɛ̃ ne, loo kai ne le nii
n pye loo yale wo. U bii yee:
23 «U capua wii tuu sẽ naa cã wa ye,
u ga nii lai ne, u ba naa kicar see.
Pe ga ba u myaha taha Manuɛl.»
Ke Manuɛl yĩntaha kẽ, Yãhã ma wo ne.
24 Yosɛfe n ba yir pe wãy na. Lii u
yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ba yar u na, u n loo pye,
ma Maari sya cɔɔ.
25 U sẽ -sẽ naa n sãy u ne ye, u n sya ba
u naa kicar see. Yosɛfe n u myaha taha
Yesu.

2

Kaicãfa mpãy ka, ma ga Yesu yãŋ

1 Yesu ba see Yudɛ kãntraha klo laa wo
pe n yee Betelɛmu. Koo cãã na, Yɛrɔte
kẽ u pye ke Yudɛ kãntraha yahaseefua.
Yesu tuu see wa, kaicãfa mpãy n yir
kãntraha gaa na, yainsaha dar kuɛ ye, ma
pa kungbãy nde wo pe n yee Yurusalɛm.
2 Pe n le yey nawee- ye ma yee: «Kicar
wii tuu see u n pai nii Yiifee- yĩŋfua, u
ma na? Ye sẽ yãã, wo u yrompua yãã, u
yi yainde darkuɛ ye, wo n pa wo n pai u
sey.»
3 Yahaseefua Yɛrɔte tuu nde luhu, u n
fya, pe Yurusalɛmfa byɛ ne.
4 U n pe Yãhã yũndefa yĩŋfa byɛ yee ba,
ma suhu pe Yãhã kaiyarfa byɛ ne, ma ba
pe yey ma yee: «U Yãhã Yĩndefua Crise
ga see na?»
5 Pe n u yɛ̃ sya ma yee: «U ga ba
see Yudɛ kãntraha klo lii wo pe n yee
Betelɛmu. Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua waa bii le
yrũhũ yaha ma yee, Yãhã yee:
6 ‹Ah yii Betelɛmufa, ye klo ma Yudɛ
kãntraha wo;
le sẽ kloŋ tãŋ Yudɛ kãntraha kui byɛ
na ye.
Ye sẽ yãã, yĩŋfua waa ga yi ye klo wo.
U ga ba nii ta nawee- Yiisrɛfa yĩŋ na
mii mbanaha wãŋ syi dyaŋ u mbaa
ne.› »
7 Pe loo pãã wa, Yɛrɔte n pe kaicãfa yee
ba, u sẽ ta waa n yi le cãŋ na ye. U n pe
yey u yrompua yiyale ne.
8 U n pe lɛhɛ wãã Betelɛmu wo ma yee:
«-Ye ka yaa u kicar fla kɛ yɔ̃; ye ma u yãã,
-ye ra yar, ta bya n ka n ga u sey nii ndoŋ.»
9 Pe u yahaseefua kaplãŋ luhu wa, pe
n ke Betelɛmu kãnde sya. Kãnde wo,
pe n u yrompua yãã, wii pe ba yãã wa
yainsaha darkuɛ kãntraha wo. Pe n maha
u yrompua yãã, tuu n fã pe yahasee ye
yãhãyĩŋ na. U kicar tuu pye kaha gii wo,
u yrompua tuu ga nɔ ke kaha yĩŋ ne, u n
yɛr.
10 Pe kaicãfa pe u yrompua yãã ke syi,
pe n nuhu di gboho.
11 Pe n dye ke kaha laam wo, ma u kicar
yãã u nahafua Maari ne. Pe n kãnklũy
gbãã, ma u kicar sey. Loo kur ye, pe n pe
wãn sãhã, ma wãn taa yi wãã u kicar kẽ:
Sãn, tesẽ wusuna ne, tesẽ lasekole waa ter
ne pe n yee myer.
12 Loo kur ye, Yãhã n ba pe yar mlũhũ
wo ma yee, pe ma n dur ga Yɛrɔte fla na
ye. Pe n kãnde laa ter gbe, ma dur tɛr pe
kui wo.

Yãhã Yesu seefa ta pe n fã tɛr u ne

13 Pe kaicãfa pe ba tɛr wa, yãhãyĩŋ
tẽnlɛhɛ waa n ba pa u Yosɛfe ye mlũhũ
wo, ma ba u pye ma yee: «Yir, u kicar gbe
u nahafua ne, ma fã tɛr Syipte kãntraha
wo! Kuee koo fla na, ta n sya ba ma yar
ma dur ba! Ma sẽ yãã, Yɛrɔte ga ba naa
u kicar kɛ, woo ga u boo.»
14 Loo na, Yosɛfe n yir, ma u kicar gbe
u nahafua ne, ma fã tɛr pe ne yĩmper wo
Syipte kuɛ ye.
15 U n ga kuee ke fla na, Yɛrɔte n sya
ba ku. Yãhã ke bii kai lii cãã pãã yaha, ke
kaplãŋ tɔ̃rfua waa yɛ̃ na, loo ne le pye. U
bii yee: «N ta Dya yee yi Syipte kãntraha
wo.»

Naam kicar wãboo

16 Yɛrɔte tuu -sẽ ba yi le cãŋ na ma yee
pe kaicãfa sye, pe sẽ dur ba u yar u kicar
wĩĩ ne ye, ncafũhũ n u yigi ma sya ga ta
tɛr. U n yir ma yee, pe pe naam kicar byɛ
boo tãŋ Betelɛmu wo, tesẽ le klo kãnkãy
kui byɛ ne. Pe kaicãfa pe -sẽ ba u yar u
kicar seeyale ne, u n ta, naam kicar pii
mpãy pe sẽ ba tɛr dyɛ- syãŋ yaha ye, pe n
poo boo.
17 Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yermii tuu bii lii
cãã pãã yaha, loo ne le pye. U bii yee:

18 «Pe wram wĩĩ luhu Arma* na, kubɛhɛ
ne busãã.
Arsyɛl kẽ tuu u pii mii wũn.
U wãflaŋ wĩĩ sye, u pii tee mii
pe wee nantãŋ ye.»

Yesu seefa yi u ne ke Syipte wo

19 Yɛrɔte wãku kur ye, yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa n maha ba pa u Yosɛfe ye mlũhũ wo, ke Syipte kãntraha wo.
20 U n u pye ma yee: «Yir, ma u kicar gbe u nahafua ne, ma dur ga Yiisrɛ kãntraha na! Ma sẽ yãã, mpãy byɛ pe naa u kicar wãboo kɛ, pe ku wa.»
21 Loo na, Yosɛfe n yir ma u kicar gbe u nahafua ne, ma dur ga ke Yiisrɛ kãntraha wo.
22 U n ga le luhu ma yee, Arkelusi ma u u tuhufua Yɛrɔte draha gbe, ma nii Yudɛ kãntraha kui yĩŋ na. Loo n u ta u n fya, u sẽ sya ma nii Yudɛ kãntraha klo laa wo ye. Yãhã n u yar mlũhũ gaa wo, u ga nii Galɛlɛ kãntraha wo.
23 U n ka, maa nii koo kãntraha klo laa wo pe n yee Nasarɛte. Pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa pe bii lii cãã pãã yaha u kicar wĩĩ na, loo ne le pye. Pe bii yee: «Pe ga ba naa u yee Nasarɛtefa naa.»

3

Nsãn nawee- tããfua kayar (Mar 1.1-8; Luke 3.1-18; Nsãn 1.19-28)

1 Le yale n ba nɔ Nsãn wii u nawee- tãã naa n yi loho wo, u n yi Yudɛ drawaha fla wo, ma nii Yãhã kaplãŋ pãã nawee- ye ma yee:
2 «-Ye le sya ye cã ye kapee- sẽ yɔ̃ ye, -tee ke miy yaha! Ye sẽ yãã, Yãhã Yai nɔ gbe taha wa.»
3 Nsãn wĩĩ ne Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yisa tuu naa n pãã ma yee:
«Naa waa yĩmbui ne
le n yir drawaha fla wo ma yee:
‹-Ye Yĩŋfua Yãhã wãpaŋ kãnde gbihi yaha
ke kẽ,
-ye ke kãmbɛhɛ ta ke n sroŋ yɔ̃!› »
4 Nsãn nayroho fai pye yũhũmii sraha yor, pe ta ma ke tyĩn. U ba sapaha ta ma u ya pua naa n cɛr nsĩĩ wo. Jĩmblɛ te pye u digi, sɔ̃r ne.
5 Yurusalɛm klofa naa n pai u ye, Yudɛ kãntrahafa byɛ ne, ma suhu Yurdane lafeŋ kuɛfa byɛ ne.
6 Kapee- nkãy pe naa n pye, pe naa ke tɔ̃r Yãhã ye nawee- byɛ yĩnde na. Nsãn n -sẽ pe tãã naa n yi Yurdane lafeŋ loho wo.
7 Yiifee- yahaseefa mpãy, Farisyɛ̃ ye, Sadusyɛ̃ ye ne, poo busãã naa n pai Nsãn fla na, u n ba pe tãã naa n yi loho wo. Nsãn n pe pye ma yee: «Nwoho terfa mii! Yoo ye yar ma yee, tee ga waha wloho yi kãã te Yãhã kasãhã laam wo, tii te n pai?
8 -Ye naa kayũhũ pye mii katyiyũhũ dyaŋ ke piiyɔ̃m sa! Loo na, le ga cã tee yi kãã kapee- wãpyeŋ kãnde wo, ma kayũhũ wãpyeŋ kãnde gbe.
9 Ye tee le ga ye laam wo, a ye ma wo faale wãdyaha Brama kur, loo nde wĩĩ na Yãhã ga ta ye n wlohoyisaha yãã. Ye sẽ yãã, Yãhã ga waha ntẽmbar nde ta te n wã klaha nii naweeyɔ̃m, pe n ye draha gbe, pe nii Brama kur.
10 Ta n ye yar: Mbaapuai gbihi cai ta nii wa, ma ga katyir cããr te nnen fla na. Katyigi gii ma yee ke sẽ sa yɔ̃ ye, ke ga ba cɛr le naa wo.
11 Ndoo, n ye tãã n yi loho wo, loo nde le yar ma yee, ye ye kapee- miy yaha, ma kayũhũ wãpyeŋ kãnde gbe. Waa ter -sẽ ma tuu n pai; u fãnga tɛr ra wãŋ yaha. Ta syi saa waha nii u tẽntẽle, n u ntãy gbe yigi u kẽ ye. Woo, u ga ba naa ye tãã Yãhã Yrã Fãnga ne, tesẽ naa ne.
12 U ma mii nawee dyaŋ tuu ma sẽncrihi ne u koho wo. U ga sẽmuhu fua yi pua laam wo. Loo kur ye, u ga u pua le mploho wo, tuu naa le te sẽmuhu na, naa gii wãfegeyãã wee ke na ye.»

Yesu wãtããyi loho wo (Mar 1.9-11; Luke 3.21-22)

13 Loo kur ye, Yesu n yir Galɛlɛ kãntraha wo, ma pa Yurdane lafeŋ fla wo. U n pa Nsãn fla na, ma yee Nsãn n u tãã yi loho wo.

* **2:18 2.18** Arma pye kusyĩnde Betelɛmu tãy. Faale wo, pe bii nabuar boo le wo. Pe bii wram yay tii le too naboor wĩĩ na, too syi yay kẽ pe le pe naam kicar wĩĩ na. Arsyɛl pye faale Yiifeesya, u gbĩĩ pye Betelɛmu tãy.

14 Nsãn n yee, woo ga sye ma yee:
«Ndoo kẽ tẽ yai n tãã mboo ye, ah mboo
-sẽ maha n pai ndoo ye!»
15 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Tyii le n
nii ke dyaŋ yagaa. Kai- nkãy byɛ ke sroŋ
Yãhã ye, wo yai wo naa ke pye koo syi.»
Loo na, Nsãn n le sya.
16 Yesu tuu tãã wa, u n yi loho wo. Le
yalebya wo, yãhãyĩŋ n fe yãr, u n Yãhã
Yrã Fãnga yãã, le tege u na mii kãnsyã
waa ter dyaŋ.
17 Yĩmbui laa n yir yãhãyĩŋ kuɛ ye ma
yee: «Ta Dya kẽ ma ne, ma ntãŋ dye
gboho ra tãy, ma ra laam yĩn yalebyɛ.»

4

Setane Yesu tyĩn ga yãŋ kapee- wãpyeŋ kuɛ ye
(Mar 1.12-13; Luke 4.1-13)

1 Loo kur ye, Yãhã Yrã Fãnga n ta Yesu
n ka drawaha fla wo, sãndãpee yĩŋfua
Setane n ga u tyĩn ga yãŋ kapee- wãpyeŋ
kuɛ ye.
2 Yesu n ga plii gbeesĩĩ pye, ke yai ke
yĩmper u sẽ ngaa di ye. Fãã n u yigi.
3 U sãndãpee yĩŋfua n pa u tãy, ma ba u
pye ma yee: «Ma'a pye Yãhã Dya cĩĩnde,
ntẽmbɛhɛ ngĩĩ wã klaha digi.»
4 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Le ma le
yrũhũ ta Yãhã sabangbãŋ laam wo ma
yee: ‹Nawee saa waha poho digi ya ne ye,
cã, Yãhã yɛ̃ kapãn loo ne le nawee poho.›
»
5 Loo na, u sãndãpee yĩŋfua n ka u ne
Yãhã kungbãy Yurusalɛm wo, maa u ta u
n dugu nii Yãhã kangbãŋ yããsyi na.
6 U n dur, ma u pye ma yee: «Ma'a pye
Yãhã Dya cĩĩnde, yir nwo, ma kur ye tege
kãntraha na. Ma sẽ yãã, le yrũhũ ta Yãhã
sabangbãŋ wo ma yee:
‹Yãhã ga ba ke yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ nɔ wãã,
pe n ba naa n sẽŋ ma na.
Pe ga ba ma yigi pe kluɛ ne,
ma saa yãã mii kor ntẽmblaha na ye.›
Loo ne ta n yee, ma kur ye tege kãntraha
na.»
7 Yesu n maha u yɛ̃ sya ma yee: «Le
maha yrũhũ ta Yãhã sabangbãŋ wo ma
yee: ‹Yãhã gii ke ma ma Yĩŋfua, ma'a syi
ma ke tãn yãŋ ye.› »
8 Loo na, u sãndãpee yĩŋfua n ka Yesu
ne yãŋ gaa yĩŋ na, ke wãjruhu! Ke yãŋ
yĩŋ na, u n kãntraha kui byɛ yar tãŋ Yesu
na, tesẽ te nayɔ̃r ne,
9 ma u pye ma yee: «N ga koo ngĩĩ byɛ
wãã ma kẽ, ma'a sya ma kãnklüy gbãã ra
yahasee ye, ma ra sey.»
10 Yesu n u pye ma yee: «Tɛr kãã ra
yahasee ye, Setane! Yãŋ, le ma le yrũhũ
ta Yãhã sabangbãŋ wo ma yee: ‹Naa Yãhã
ya gboho, koo ya ke ma ma Yĩŋfua, -taa
mii le soho koo ya koho wo!› »
11 Yagaa woo, u sãndãpee yĩŋfua n tyii
u na. Loo na, yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ mpãy n pa
Yesu fla na, ma ba nii koho le u ye.

Yesu u tẽn fe gbe Galɛlɛ kuɛ kãntraha na
(Mar 1.14-15; Luke 4.14-15)

12 Yesu tuu luhu pe Nsãn le nwompihi
wo, u n dur ga Galɛlɛ kuɛ kãntraha na.
13 U sẽ ga nii kuee Nasarɛte wo ye, ma
ga nii Kapornu wo, klo laa ne le ma Galɛlɛ
langbãŋ yɛ̃ na, Sabuloho kãntraha kuɛ ye,
Nataale kãntraha kuɛ ne.
14 Yãhã ke bii kai lii cãã pãã yaha too
kãntrɛ nde wĩĩ na, ke faale kaplãŋ tɔ̃rfua
Yisa yɛ̃ na, loo ne le pye Yesu wãpaŋ ne.
U Yisa bii yee:
15 «Sabuloho kãntraha, Nataale
kãntraha,
langbãŋ kuɛ kãntraha,
Yurdane lafeŋ kuɛ kãntraha,
ma suhu Galɛlɛ gii ne,
pe klofa fãnga sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye,
16 too kãntrɛ ndefa pe nii wam wo Yãhã
kuɛ ye,
pe ga ba cãã- yãã, cããngbãŋ!
Tesẽ mpãy pe gbã fya, cãã- ga ba yi pe ye.»
17 Yesu n ta tɛr yir le Yãhã kapãyĩĩ
wãpãã ne. U naa le pãã nawee- ye ma yee:
«Yãhã Yai nɔ gbe taha wa. -Ye le sya ye cã
ye kapee- sẽ yɔ̃ ye, -tee ke miy yaha!»

Yesu u kãnyãrwai cir ye yãŋ yi
(Mar 1.16-20; Luke 5.1-11)

18 Yesu tuu naa n yãr Galɛlɛ langbãŋ yɛ̃
na, u n fuayigifa syãm mpãy yãã. Syimu
wii pe naa n yee Pyar, woo ba kẽ, u cĩĩfua
Andere ne. Pe pye pe naa jɔɔ miy ke
langbãŋ wo, ma naa fua- yigi.

19 Yesu n pe pye ma yee: «-Ye naa n
taha ra na ye kuãŋ ne! Tee naa fua- le
jɔɔ wo mii, yagaa, nawee- me tee ga naa
n le kãnfuɛ̃ wo ke syi.»
20 Le yalebya wo, pe n pe jɔɔ- ta yaha,
ma taha u na pe kuãŋ ne.
21 U n ka yahasee ye, maa nawee- syãm
mpãy yãã. Sewede pii ba me, Syake tesẽ u
cĩĩfua Nsãn ne. Pe pye pe tuhufua Sewede
ne pe salangbãŋ wo, ma naa pe jɔɔ- gbihi.
Yesu n pe yee.
22 Le yalebya wo, pe n ke salangbãŋ ta
yaha, pe tuhufua ne, ma taha Yesu na pe
kuãŋ ne.

Yesu nawee- klaha, ma yanfa jaa

23 Yesu naa n yãr Galɛlɛ kãntraha byɛ
na. U naa nawee- klaha Yiifee- yawãhã
nwey wo, ma naa le Yãhã kapãyĩĩ wĩĩ yar
pe na, Yãhã kapãyĩĩ lii le Yãhã Yai wĩĩ pãã.
Pe laam wo, mpãy pe pye yan ne, u naa
pe byɛ jaa.
24 U myaha n sya ba yi Syire kãntraha
kui byɛ wo, pe n -sẽ pa u fla na yanfa
ter byɛ ne, ma suhu mpãy byɛ ne pe
kadye teelaa fla klaha- pe ye. Mpãy pye,
sãndãpee pye pe yĩŋ na, wãtookufa pye,
mpãy ne pe naa fɛn sya yan koho wo.
Yesu n pe byɛ jaa.
25 Nabuar n nii n taha u na; pe
ba yi Galɛlɛ wo, ma suhu te kui
sẽnsye kãntraha ne, Yurusalɛm ne, Yudɛ
kãntraha ne, ma suhu Yurdane lafeŋ kuɛ
ngaa kuɛ ne.

5

Yesu kaplãŋ, yãŋ gaa yĩŋ na

1 Yesu tuu pe nabuar yãã, u n dugu nii
yãŋ gaa yĩŋ na. U kãnyãrwai n yũhũ crã
u na.

Mpãy wĩĩ le sroŋ n tãy Yãhã ye
(Luke 6.20-23)

2 Yesu n gbe, ma nii pe nawee- klaha
kaplãŋ ngĩĩ ne ma yee:
3 «Mpãy pe cã pe wee ngaa gɛ Yãhã ye ye,
ma nii ke kɛ,
poo wĩĩ n tãy Yãhã ye.
Yãhã Yai ma poo wãŋ.
4 Mpãy pe cã pe pyer sẽ yɔ̃ ye, le n nii pe
fãy,
poo wĩĩ n tãy Yãhã ye.
Yãhã ga ba koho le pe ye.
5 Mpãy pe ma prafa,
poo wĩĩ n tãy Yãhã ye.
Pe ga ba kãntraha gaa ter yãã.
6 Mpãy pe wãsroŋ kɛ mii fããfa dyaŋ
pe digi kɛ, loho ne,
poo wĩĩ n tãy Yãhã ye.
Yãhã ga ba loo nde wãã pe kẽ.
7 Mpãy pe pe nampyeŋ- fɛn di,
poo wĩĩ n tãy Yãhã ye.
Yãhã ga ba pe bya fɛn di.
8 Mpãy pe laam ma gbɛgbɛ,
poo wĩĩ n tãy Yãhã ye.
Pe ga ba Yãhã yãã yĩnde ne.
9 Mpãy pe n pai yrĩŋ yĩmbui ne,
poo wĩĩ n tãy Yãhã ye.
Yãhã ga ba naa poo yee ke pii.
10 Pe kapee- pye mpãy na pe sroŋ,
ma yee pe tee pe troho tãhã Yãhã yor
wo,
poo wĩĩ n tãy Yãhã ye.
Yãhã Yai ma poo wãŋ.
11 Nawee- ma yee ye tee n taha ra na,
ma nii ye tyɛhɛ, ma nii kapee- pye ye na,
ma nii kawar fua n taha ye na, ma wãpee
pãã ye wĩĩ na, ye wĩĩ n tãy Yãhã ye.
12 -Ye naa nuhu di loo wĩĩ na, ye cã ye
wĩĩ n tãy Yãhã ye. Yãhã ga ba ye dããn wãã
ye kẽ yãhãyĩŋ na. Pe bii naa kapee- pye
faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa na koo syi.»

Yesu kakuãcraŋ pãã tetege wĩĩ ne tesẽ cãã- wĩĩ ne
(Mar 9.50; Luke 14.34-35)

13 Yesu n maha yee: «Yii me tee ma
mii tetege wãŋ syi dyaŋ driyɛ̃fa laam wo.
Tetege ma sar, pe ga waha pye mii, pe ke
ta ke n maha dur naa n tãy? Ke saha laa
yɔ̃ nantãŋ ye. Pe ga ke kaha woo nkur ye,
nawee- n tãhã naa n tɛr ke na.
14 Yii maha me tee ma mii cãã- dyaŋ
driyɛ̃fa laam wo. Ye ma klo lii dyaŋ le
fãã nii yãŋ yĩŋ na, wũhũsaha wee le na
ye.
15 Waa sẽ naaloho ndyan tar ma kataŋ
cĩn n tã le na ye. Ah ndee pe ma le tar, pe
ne le wra ta kããnkui na, mpãy byɛ pe ma
nwoŋ wo, pe n cãã- yãã.
16 Ye cãã- yai pe naa n yɛhɛ koo syi dyaŋ
nawee- laam wo, pe n naa ye kayũhũ yãã,

pe naa ye Tuhufua Yãhã sey ke kayũhũ wĩĩ na.»

Yãhã kãnde kataŋ wũhũ

17 Yesu n maha pe yar ma yee: «Yãhã kãnde kataŋ nkãy ke yar yaha, tesẽ pe faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa pe bii kai- nkãy yar yaha, n sẽ pa ma yee ye koo miy yaha ye. N pa n n pai ke gbihi yar ye na, tesẽ kai- nkãy byɛ pe cãã yrũhũ yaha ra wĩĩ na, n koo byɛ pye.
18 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye, Yãhã ke ke kãnde kataŋ nkãy ta ke ga nii ke wãnii na, kãntraha tesẽ yãhãyĩŋ ne, too nde n sya ba kua. Ke kãnde kataŋ kaplãŋ teelaale gɛ saa miy yaha ye, ke yrũhũsaha teelaale gɛ saa yi kãã ye. Ke ga kuee kai- byɛ kuayale n sya ba nɔ.
19 Wii ma le Yãhã kãnde katan nen laa ya yi kãã, lii le kloŋ tãŋ ke byɛ na, ma maha ga nii loo klaha nawee- ye, ufua ga ba kloŋ tãŋ nawee- byɛ nsoho wo Yãhã yai klo wo. Wii woo tuu -sẽ Yãhã kãnde kataŋ gbihi yigi, ma ke yãr, ma nawee- klaha ke wãyãr ne, woofua ga ba yĩŋ yãã Yãhã yai klo wo.
20 Ta n ye yar, ye ma yee ye sẽ n luhu Yãhã kapãn ye ma ta tɛr Farisyɛ̃ ye yaha, tesẽ Yãhã kaiyarfa ne ye, ye saa ba yãã dye Yãhã yai klo wo ye.
21 Ye faale wãlɛ naa Yãhã kãnde kataŋ nkãy yãr, ye ke cã. Koo wĩĩ nen laa nde: ‹Ma’a syi ma nawee boo ye!› Mboo wii ma nawee boo, pe ga ma yigi ga, pe ga ma sãhã kasãhãfua fla na.
22 Ndoo -sẽ ga ye yar: Wii ma u laam war u nampyeŋ ne, Yãhã ye u yai u yigi ga kasãhãfua fla na. Wii ma u nampyeŋ tyɛhɛ ma yee naplege, Yãhã ye u yai u yigi ga kasãhã yĩŋfa fla na. Wii ma u nampyeŋ tyɛhɛ ma yee nafãã, Yãhã ye u yai naa fla ne, naa gii wãfegeyãã wee ke na ye.
23 Loo ne, maa ka diŋ yisaha wo Yãhã kẽ, ma laam ma ga too ma n cã ma laa tee pye ma nampyeŋ na,
24 ma diŋ ta yaha ke fla na, -taa ka maa wãã le ma nampyeŋ ne! Loo na, ma cã dur ba ma diŋ yi Yãhã ye.
25 Wii ma yee ma laa tee pye, ma ma yigi n gaha kasãhã saha wo, tee sẽ nɔ wa ke fla na ye, cãã naa u nar ye n wãã le. Mii loo sẽ ne ye, u n gaha ma le soho u kasãhãfua koho wo, woo n ma le soho fãngafa koho wo, pe n ma le nwompihi wo.
26 Ta n cĩĩnde nde pãã ma ye: Ma’a yee ma sẽ le kafuɛ byɛ dãã tãŋ ye, ma saa yãã yi ke nwompihi wo ye.

27 Ke kãnde kataŋ nkãy tee cã, loo wĩĩ nen laa maha nde: ‹Ma’a syi ma cayɔr le ye!›
28 Ndoo -sẽ ga ye yar: Wii ma nii waa cɔɔ yãŋ, ma nii u wãkɛ wĩĩ ga u laam wo, Yãhã ye ufua laam wo u cayɔr pye wa.
29 Ke syi ne, ma’a yãã ma yĩnde lii le yɔ̃, le ma kɛ wãleŋ ne kapee- wãpyeŋ wo, le loho yi, ma le miy wãã deydey! Ma kadye teele nen laa ya ma yee le wee ye, koo puar ma kadye kur byɛ n ba miy le wãã naa laam wo, naa gii wãfegeyãã wee ke na ye.
30 Ke ma pye ma kãndigi koho gɛ ke ma kɛ wãleŋ ne kapee- wãpyeŋ wo, ke cɛr kãã, ma ke miy wãã deydey! Ma ma koho neŋ ya yãã ke wee ye, koo puar ma ba ka ma kadye kur byɛ ne naa fla wo.
(Mat 19.9; Mar 10.11-12; Luke 16.18)

31 Ye faale wãlɛ kãnde laa maha nde: ‹Wii ma u ya koho cɔɔ sye, ufua yai u u cɔɔ wãsyeŋ saba wãã u kẽ!›
32 Ndoo -sẽ ga ye yar: Ma ya koho cɔɔ ma yee u sẽ naa waa di ye, ma’a u sye, u n ga naa waa gbe, ma u le kapee wãpyeŋ wo. Tesẽ, cɔɔ wii u puai u sye, mboo wii ma u gbe, ma bya kapee pye, ma cayɔr pye.

33 Ye faale wãlɛ kãnde laa maha nde: ‹Taa Yãhã di lii ne, ma sẽ yai ma ma yɛ̃ dur ye, ma yai ma le pye!›
34 Ndoo -sẽ ga ye yar: Ye ma syi ye naa Yãhã di kueekuee gɛ ye! Ye ma syi ye yãhãyĩŋ myaha yee ye, Yãhã niisaha kẽ!
35 Ye ma syi ye kãntraha myaha yee ye, Yãhã trɛ tasaha kẽ! Ye ma syi ye Yurusalɛm myaha yee ye, Yãhã gii ke ma Yĩŋfuangbãŋ koo kungbãy kẽ!
36 Ye ma syi ye naa ye yĩŋ yee ye, ye tee mii ye saha ye yĩnyoho neŋ gɛ ta ke n flege ye; ye saha maha waha ke ta ke n wɔ ye.
37 Lii ma pye cĩĩnde, -ye yee ‹ãwã›, lii ma yee le wee cĩĩnde ye, -ye yee ‹aye›!

Kapãn laa ma taha loo na, sãndãpee yĩŋfua wĩĩ ne loo ne.
(Luke 6.29-30)
38 Ye faale wãlɛ kãnde laa maha nde:
‹Ma’a ra tee pye yĩnde na, ta bya, n ga ma tee pye yĩnde na. Ma’a ra tee pye nkãi na, ta bya, n ga ma tee pye nkãi na.›
39 Ndoo -sẽ ga ye yar: Wii ma ye tee pye laa ne, ye ma syi ye le kafuɛ yi ye! Wii ma ma fey kãndigi kuɛ ndicĩĩ syi na, tyii u na u n maha ma fey taha kãmaŋ kuɛ ndicĩĩ na!
40 Wii ma yee u ga ma sãhã, u ma nayroho sya ma ye, tyii u na u n ma nayrengbãŋ bya gbe.
41 Wii ma yee ma ka teelaa wo fãnga na, ma koo syi yrãhã flɛ sĩĩ yãr ufua kẽ!
42 Wii ma ma nar ngaa ne, u kẽ! Wii ma yee u ga fuɛ cɛr ma ye, ma’a n sye ye!
(Luke 6.27-28, 32-36)
43 Ye faale wãlɛ kãnde laa maha nde:
‹Tyii ma nampyeŋ ntãŋ n dye ma tãy, ma napĩĩ wĩĩ n fũhũ ma ye!›
44 Ndoo -sẽ ga ye yar: Ye tyii ye napĩĩ-ntãŋ n dye ye tãy; mpãy pe kapee- pye ye na, -ye naa Yãhã nar pe kẽ!
45 Loo na, nawee- ga cã pe yee, ye ma ye Tuhufua Yãhã pii. Ye sẽ yãã, ke ke yai ta ke n yi napee- na, tesẽ naweeyõm bya ne wãcɛŋ. Mpãy pe sroŋ, tesẽ mpãy bya ne pe sẽ sroŋ ye, ke ke sesaha ta ke n too pe byɛ na wãcɛŋ.
46 Ye ma yee ye tããfa ya wĩĩ n tãy ye ye, ye yee la Yãhã ga ba dããn wãã ye kẽ loo nde wĩĩ na? Kufar wããfa gɛ pe sya ma fufor difa, pe bya n pye ke dyaŋ.
47 Ye ma yee ye ga naa ye nampyeŋ- poo ya syar, ye yee la ye kayĩĩ pye gboho n tɛr loo ne? Mpãy gɛ pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye, pe bya loo pye.
48 Ye tyii ye laam n nii tãŋ gbɛgbɛ, ye pyer n maha yõ tãŋ ye Tuhufua Yãhã wãŋ syi dyaŋ!»

6

Kayĩĩ wãpye wĩĩ nawãm kẽ
1 Yesu n maha yee: «-Ye yãŋ, kai- nkãy byɛ tee n pye Yãhã myaha ne, ye ma syi ye naa ke pye nanihi wo, nawee- byɛ n ye yãã yĩnde ne ye! Ye ma nii ke pye n yar nawee- na ke syi, ye Tuhufua Yãhã saa ba ye dããn wãã ye kẽ ye.
2 Loo na, ma’a ga kla wãã nawãm kẽ, ma’a syi ma ta, nawee- byɛ n le cã ye! Dawarfa poo me pe loo pye Yiifee-yawãhã nwey wo, tesẽ nkur ye kãmbɛhɛ yẽ na. Pe n pye ke syi, nawee- byɛ n pe yãã, pe naa pe sey. Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye, pe pe dããn yãã wa ke syi.
3 Mboo, ma’a ga kla wãã nawãm kẽ ma kãndigi koho ne, ma’a syi ma ta ma kãmaŋ koho gɛ n le cã ye!
4 Le n nii, waa gɛ ma n yi yãã le cãŋ na ye. Taa kayĩĩ lii pye, waa sẽ le cã ye, ma Tuhufua Yãhã koo le cã; ke ga ba ma dããn wãã ma kẽ.»

Ye yai ye naa n pãã Yãhã ne mii?
(Luke 11.2-4)
5 Yesu n maha yee: «Ye ma n pãã Yãhã ne, ye ma n naa n pye dawarfa wãŋ syi dyaŋ ye! Pe ga yir yɛr Yiifee- yawãhã nwey wo, tesẽ nkur ye kãmbɛhɛ yẽ na, pe naa Yãhã nar nawee- byɛ n pe yãã yĩnde ne. Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye, pe pe dããn yãã wa ke syi.
6 Mboo, ma’a ga pãã Yãhã ne, dye ma nwoŋ laam wo, ma ke gbãã tã, ma pãã ma Tuhufua Yãhã ne. U ma ke fla na. Taa lii pye, waa sẽ le cã ye, ma Tuhufua Yãhã koo le cã; ke ga ba ma dããn wãã ma kẽ.
7 Ye ma nii n pãã Yãhã ye, ye ma syi ye le ta kaplãmbuar mii mpãy dyaŋ pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye. Pe laam wo, pe le ga poo ma nii kaplãmbuar pãã, Yãhã ga ba pe kaplãŋ sya pe ye.
8 Ye ma n naa n yãŋ pe na ye! Ye sẽ yãã, ngii wĩĩ ma pye ye na, Yãhã gii ke ma ye Tuhufua ke le cãã cã wa, ye ma sya yee ye sẽ ke nar wa le ne ye.
9 Ye yai ye naa n pãã Yãhã ne mii, le nde:
‹Wo Tuhufua Yãhã mboo wii taa ma yãhãyĩŋ na,
10 ta, nawee- n cã ma miingbãŋ kai- laha.
Ta, ma Yai n pa nawee- ye.
Ta, ma laam wũhũ n naa n pye kãntraha na,
mii ke n pye yãhãyĩŋ na mii syi dyaŋ.
11 Wo yẽ digi wãã wo kẽ nanga,
peplii wãŋ syi dyaŋ.
12 Wo kapee- gbe kãã wo yĩŋ na.

Mpãy pe kapee- pye wo na,
wo bya wo n tyii pe kapee- foho na
wo kuãŋ ne.
13 Ma'a n wo miy yaha,
wo n tyĩn naa n gaha kapee- wãpyeŋ
kuɛ ye ye.
-Taa wo yi naa n kãã sãndãpee yĩŋfua
koho wo.
[Mboo ya kẽ taa ma tãŋ yĩnfar ne, fãnga
ne,
miingbãŋ ne, too rii wãkuayãã wee te
na ye.
Amɛn, le nii ke syi!]› »
14 Yesu n maha pe yar taha ma yee: «Ye
sẽ yãã, mpãy pe kapee- pye ye na, ye ma
nii n tyii pe kapee- foho na ye kuãŋ ne,
ye Tuhufua Yãhã bya ga ba ye kapee- gbe
kãã ye yĩŋ na.
15 Mpãy pe kapee- pye ye na, ye ma -
sẽ yee ye sẽ n tyii pe kapee- foho na ye
kuãŋ ne ye, ye Tuhufua Yãhã bya saa ba
ye kapee- gbe kãã ye yĩŋ na ye.»

Yɛ̃ wãtã wĩĩ digi na

16 Yesu n maha yee: «Ye ma ye yɛ̃ tã digi
na, ye ma syi ye yĩntaha tãhã mii dawarfa
wãŋ syi dyaŋ ye! Poo ne pe yĩntar ta kaa
syi, nawee- byɛ n waha le yãŋ cã, pe yee
poo pe yɛ̃ tã digi na. Ta n cĩĩnde nde pãã
ye ye, pe pe dããn yãã wa ke syi.
17 Mboo, ma'a ma yɛ̃ tã digi na, ma
yĩntaha yee gbɛgbɛ, -taa ma yĩŋ yir,
18 nawee- ma n waha cã pe yee ma ma
yɛ̃ tã digi na ye. Taa ma mii ya teelii wo,
ma Tuhufua Yãhã woo le cã ma ne. Taa
lii pye waa sẽ le cã ye, ma Tuhufua Yãhã
woo le cã; u ga ba ma dããn wãã ma kẽ.»

Yãhã wũhũ wãkɛ puar kai- byɛ na (Luke 12.33-34; 11.34-36)

19 Yesu n maha yee: «Ye ma syi ye
nangbãn wãn kɛ naa n ta driyɛ̃ nge wo
ye! Driyɛ̃ wo, fyãr ma tesẽ korfyãhã ne,
too nde wãn pye n klaha-. Yuhu- maha
ma, pe kããnklee gbã n ka ma wãn yuhu.
20 -Ye Yãhã wũhũ kɛ naa n ta busãã
yãhãyĩŋ na! Too nde, fyãr tesẽ korfyãhã
ne, te saha te pye klaha- ye. Yuhu- bya
saha te yuhu ye.
21 Taa ma laam wãn ta na, ma laam byɛ
ma koo fla na.
22 Yĩnde ma mii naaloho dyaŋ kadye na.
Ma yĩnde ma yɔ̃ ma ye, ma kadye byɛ ga
nii cãã- na.
23 Ma yĩnde ma klaha- ma ye, ma kadye
byɛ ga nii wam wo. Cãã- mpãy pe -sẽ ma
ma laam wo, poo ma -sẽ nii wam fla, ma
cã ma yee wam mpãy pe ma ma laam wo,
pe wɔ gboho tɛr.»

-Ye yii le soho Yãhã koho wo! (Luke 16.13; 12.22-31)

24 Yesu n maha pe yar taha ma yee:
«Waa saha yĩŋfa syãm wũhũ wãã le pye
ye. Waa wĩĩ ga tãy u ye, le tɛr waa wĩĩ
yaha. U ga sroŋ waa ye, tuu waa wĩĩ sye.
Le ma ke syi, ye saha nii Yãhã tẽntẽ-, tee
maha nii wale tẽntẽ- ye.
25 Loo ne, n ga ye yar nde ne: Dir rii tee
ga naa n di, tesẽ loho gii ne tee ga naa n
wɔ ye waha nii yĩnwɛr na, tesẽ nayrɛ rii
ne tee ga le tã ye kadye na, ye ma syi ye
naa ntãŋ cɛr too nde byɛ wĩĩ na ye! Ye
sẽ yãã, yĩnwɛr puar dir na, kadye puar
nayrɛ na.
26 Kãnsyãm mpãy pe n yir ncaha ye, ye
sẽ pe yãã la? Pe sẽ digi tãhã, pe sẽ dir gbe,
teelaa wee pe ye pe dir kɔ̃ŋ n yaha ye. Ye
Tuhufua Yãhã sẽ pe yɛ̃ digi wãã la pe kẽ?
Ye wĩĩ n tãy Yãhã ye ma tɛr kãnsyãm yaha.
27 Ye laam wo, yoo ma u ga waha
u kuper yũhũ wãã carle gɛ laangar ya
kãmay na?
28 -Ye tee maha laam ga nayrɛ wĩĩ na!
Nyɛ̃ fyãr te n fĩy tar wo, ye sẽ te nayɔ̃r
yãã la? Te sẽ tẽn tẽ ye, te sẽ faha wãn
tyĩn ye.
29 Ta n -sẽ le pãã ye ye, faale yĩŋfua wii
pe naa n yee Salmuu, u nangbãn naa byɛ
ne, u nayrɛ nayɔ̃r sẽ -sẽ bii nɔ nyɛ̃ fyãr
wãŋ neŋ gaa gɛ nayɔ̃r na ye.
30 Nyɛ̃ nge gɛ ke n fĩy tar wo nanga,
koo gii pe n pai miy le wãã naa laam wo
sukũhũ, Yãhã nayɔ̃r wãã ke kẽ. Ke -sẽ ga
pye mii ke tyii yii gɛ na, ke saa nayrɛ wãã
ye kẽ ye? Ye sẽ koho taha yaha Yãhã na
busãã ye.
31 Ye ma syi ye naa laam ga ye yee: Wo
n pai nwa di? Wo n pai nwa wɔ? Wo n
pai nwa le wo kadye na?
32 Mpãy pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye, poo pe
too nde byɛ kɛ fãnga ne. Ma -sẽ yee yii

na, Tuhufua Yãhã ma ye ye, ke cã te wĩĩ ma ye na.
33 -Ye cãã Yãhã Yai wĩĩ kɛ wa, -tee Yãhã ta ye Yĩŋfua, -ye naa ye troho tãhã ke yor wo! Loo na, ngii wĩĩ ke ma ye na, ke -sẽ ga ba ke wãã taha ye kẽ.
34 Ye ma syi ye naa laam ga sukũhũ wĩĩ na ye! Sukũhũ laangar wĩĩ ga ba pye le ya ya. Nanga fɛn yai ye ne ke dyaŋ.»

7

Wãsãhã wĩĩ (Luke 6.37-38, 41-42)

1 Yesu n maha pe yar ma yee: «Ye ma n naa ye nampyeŋ- kaa ye, Yãhã bya sẽ -sẽ ga ba ye sãhã ye.
2 Ye sẽ yãã, mboo nawee, taa ma nampyeŋ sãhã mii syi dyaŋ, Yãhã ga ba ma bya sãhã koo syi. Lii taa n pãã ma nampyeŋ pyer wĩĩ na, Yãhã ga ba naa loo pãã ma bya pyer wĩĩ na.
3 Loo ne, n ga ye yar: Kãnkããle lii le ma ma nampyeŋ yĩnde wo, nwa ta ma n nii le yãŋ? Tẽngbãŋ gii ke -sẽ ma ma yĩnde wo, ma sẽ koo yãã la?
4 Mboo wii taa sẽ waha ke tẽngbãŋ yãã ma yĩnde wo ye, ma ga waha ma nampyeŋ pye la u yɛr, ma n le kãnkããle yi kãã u yĩnde wo u kẽ?
5 Dawarfua kẽ ma ne, cãã ke tẽngbãŋ yi kãã wa ma yĩnde wo, loo na maa waha gbihi yãŋ, ma le kãnkããle yi kãã ma nampyeŋ yĩnde wo.
6 Ye ma syi ye naa Yãhã wũhũ pãã napee- mpãy ye pe ma pãm wãŋ syi dyaŋ ye! Mii loo sẽ ne ye, pe ga waha wã klaha pe kapee pye ye na. Ye ma syi ye naa Yãhã wũhũ yar nawee- mpãy na pe ma tyɛ- wãŋ syi dyaŋ, pe wũhũ sẽ laha ye. Mii loo sẽ ne ye, pe ga ke Yãhã wũhũ wluhu pye klaha-.»

Wãnar wĩĩ (Luke 11.9-13)

7 Yesu n maha yee: «-Ye naa n nar, ngaa ga wãã ye kẽ. -Ye naa n kɛ, yaa ngaa yãã. -Ye naa kããnklihi gbã, pe ga ke yãr ye kẽ!
8 Ye sẽ yãã, mboo nawee, ma'a n nar, Yãhã ga ngaa wãã ma kẽ. Ma'a n kɛ, Yãhã ga ta ma n ngaa yãã. Ma'a kããnklihi gbã, Yãhã ga ta ke n yãr ma kẽ.
9 Ye laam wo, waa ma la u dya ma ngaa digi nar u ye, u ga u kẽ ntĩn ne?
10 Laa, u ma fua nar u ye, u ga u kẽ nwoho ne?
11 Tee sya pee mii, ye kayũhũ pye ye pii kẽ. Ke syi ne, ye yai ye cã, ye Tuhufua Yãhã kayũhũ wãã mpãy kẽ pe ke nar u ye.
12 Kãnde lii Yãhã le ta, wo faale wãdyaha Musa ke kataŋ yrũhũ le yaha ke Yãhã sabangbãŋ wo. Tesẽ, pe faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa maha kaplãŋ nkãy yrũhũ le yaha ke wo. Koo kaplãŋ ngĩĩ byɛ yĩŋ nge tẽ ga pãã ye ye nde kapãngbɛrle: ‹Lii tee n kɛ ye nampyeŋ- pe naa le pye ye kẽ, yii gɛ -ye naa loo pye pe kẽ!› »

Yesu kakuãcraŋ pãã nawee- ye (Luke 13.24; 6.43-44)

13 Yesu n maha kakuãcraŋ ngĩĩ pãã pe ye ma yee: «Nwonyɛ̃ gii ke fĩhĩ, -ye dye koo ne! Nwonyɛ̃ gii ke cay, tesẽ kãnde lii ne le cay, too nde n gaha nawee ne u plahasaha wo. Too -sẽ kẽ nawee- busãã pe n sya.
14 Nwonyɛ̃ gii ke -sẽ fĩhĩ, tesẽ kãnde lii ne le fĩhĩ, too nde n gaha nawee ne u yrã yããsaha wo. Mpãy pe -sẽ too yãã, pe sẽ nihi ye.
15 -Ye yii yigi kawar Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa ne! Pe ma pa ye ye, yaa yee pe ma mbapĩy wãŋ syi dyaŋ, pe sẽ pee ye. Pe laam -sẽ wo, waygapyãhã gɛ sẽ pee ma tɛr pe yaha ye.
16 Yaa ba pe yãŋ naa n cã pe pyer na. Waa sẽ defĩĩ katyipir tai yãã ngur katyigi na ye. Waa sẽ maha nkugu tai yãã ncũwãã na ye.
17 Katyiyũhũ puayɔ̃ sa, katyipihi -sẽ puapihi sa.
18 Katyiyũhũ saha puapihi sa ye, tesẽ katyipihi saha puayɔ̃ sa ye.
19 Katyigi gii ma yee ke sẽ puayɔ̃ sa ye, ke ga ba cɛr kãã, ke miy le wãã naa laam wo.
20 Ye ga ba kawar Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa yãŋ naa n cã pe pyer na koo syi.»

Yãhã laam wũhũ wãpye wĩĩ (Luke 13.25-27)

21 Yesu n maha yee: «Mpãy byɛ pe ra yee: ‹Yĩŋfua, Yĩŋfua,› poo byɛ sẽ me pe

ga ba dye Yãhã yai klo wo ye. Mpãy pe ta Tuhufua Yãhã laam wũhũ pye, poo ya me pe n pai dye Yãhã yai klo wo.
22 Yãhã kasãhã per maa nɔ, nawee- busãã ga ba ra pye: ‹Yĩŋfua, Yĩŋfua, wo ba naa Yãhã kaplãŋ tɔ̃r nawee- ye ma myaha ne. Wo ba sãndãpee kar tege naa n kãã nawee- yĩŋ na ma myaha ne. Wo ba naa yɛ̃kã wũhũ busãã pye ma myaha ne.›
23 Loo na, n -sẽ ga ba pe yar, n yee: ‹N sẽ ye cã ye, kapeepyefa mii, ye ma n crã ra na ye!› »

Te nwey sĩĩ (Luke 6.47-49)

24 Yesu n maha kakuãcran nde pãã pe ye ma yee: «Ye sẽ yãã, kaplãŋ nkãy tẽ pãã tɛr ye ye ngĩĩ, wii ma ke luhu, ma u troho tãhã koo syi dyaŋ, ufua ma mii nawee wii dyaŋ tuu kai- cã, ma ga u nwoŋ fãã ntẽmblaha fla na.
25 Sesaha ke gbã, lafir cããŋ yi ba dye ke laam wo, teflahangbãŋ ke fua fãnga ne, ke sẽ -sẽ too ye. Ke nwoŋ nakũy ba ta ntẽmblaha fla na koo kẽ.
26 Wii tuu ra kaplãŋ ngĩĩ luhu, u ma yee u sẽ -sẽ u troho tãhã ke yor wo ye, ufua ma mii naplege dyaŋ, tuu ga u nwoŋ fãã tẽyãfũũ laam wo.
27 Sesaha ke gbã, lafir cããŋ yi ba dye ke laam wo, teflahangbãŋ ke fua fãnga ne, ke n too pye klaha- tãŋ.»
28 Yesu tuu ba kaplãŋ ngĩĩ byɛ pãã kua, u wãklaha ter ba pe nabuar fe gbe, ma sya yɛ̃ gbãã pe na.
29 U sẽ naa nawee- klaha Yãhã kaiyarfa wãŋ syi dyaŋ ye, u ba kai- byɛ cã tãŋ.

8

Yesu gber waa jaa (Mar 1.40-45; Luke 5.12-16)

1 Yesu tuu tege ke yãŋ yĩŋ na, nabuar n nii n taha u na.
2 Gber waa n pa u tãy, ma ba kãnklũy gbãã u yahasee ye ma yee: «Yĩŋfua, le ma tãy ma ye, ma ga waha ta ra n jaa n nii gbɛgbɛ nayɔ̃r saha na.»
3 Yesu n koho nɔ wãã, ma tɛ u na ma yee: «Ãwã le tãy ra ye, jaa ma nii gbɛgbɛ nayɔ̃r saha na!» Le yalebya wo, ke yãhã n ta tɛr laha kãã u dya na, u n nii gbɛgbɛ nayɔ̃r saha na.
4 Yesu n u pye ma yee: «Luhu yɔ̃, ma'a syi nde pãã waa ye ye! -Taa ka, maa mii yar Yãhã yũndefua na, ma ma wãjaa diŋ yi, diŋ gii faale wãdyaha Musa tuu tɔ̃r yaha mpãy kẽ pe pye yãhã ne pe kadye na, ma jaa. Ke syi ne nawee- ga waha cã ma jaa.»

Yesu seraasyi yĩŋfua waa tẽntẽle jaa (Luke 7.1-10)

5 Yaliile Yesu tuu dye Kapornu wo, seraasyi yĩŋfua waa n pa u fla na, maa u nar waha ma yee:
6 «Yĩŋfua, ta tẽntẽle ma u sãy nii kaha wo, kadye n ku u na, u n fãy cĩĩnde wãfãy.»
7 Yesu n u pye ma yee: «N ga ka n ga u jaa.»
8 U seraasyi yĩŋfua n -sẽ u pye ma yee: «Yĩŋfua ta syi sẽ yai ma dye ra kaha wo ye. Kapãngbɛrle laa ya pãã, le n ta ra tẽntẽle n jaa.
9 N ma seraasyi, n n luhu ra yĩŋfa ye. N -sẽ ma nii ndoŋ seraasyi mpãy yĩŋ na. N ga nen waa pye: Ka nwaa, u n ka. N ga nen nwo pye: Pa nwo, u n pa. N ga maha ra tẽntẽle pye: Nde pye, u n le pye.»
10 Yesu tuu u kaplãŋ ngĩĩ luhu, ke n u fe gbe. Le n tãy tɛr u ye, mpãy pe naa n taha u na, u n sya pe pye ma yee: «Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Dya nwo, u ra ta u Yatɛr u laam byɛ wo cĩĩnde. Pe Yiifee- kur byɛ gɛ laam wo, n sẽ waa yãã yãã tuu ra ta u Yatɛr woo wãŋ syi ye.
11 Ta n ye yar, mpãy ter ga ba yir kãntrɛ raa wo, driyɛ̃ kuɛ byɛ ye. Pe ga ba pa, pe ba nii gbar dir na Yãhã yai klo wo, wo faale wãlɛ Brama ye ne, Yisyake ne tesẽ Dyakuba ne.
12 Yiisrɛ kur, poo mpãy pe -sẽ yai pe dye Yãhã yai klo wo, pe ga ba miy yi wãã nkur ye wam fla wo, pe naa n wũn ke fla na, pe yĩntaha tãhã, pe cã pe wãfãy saa kua yãã ye.»
13 Loo kur ye, Yesu n u seraasyi yĩŋfua pye ma yee: «Ka ma kaha wo, taa ra ta ma Yatɛr, ma kai lii ga yigi, le ga pye yagaa.» U seraasyi yĩŋfua tẽntẽle n ta tɛr jaa le yalebya wo.

Yesu yanfa buar jaa
(Mar 1.29-34; Luke 4.38-41)

14 Loo kur ye, Yesu n ka Pyar kaha wo. U n ga Pyar cɔɔ nahafua yãã, u ba sãy nii. U kadye ba war.
15 Yesu n tɛ u koho na, ke kadye n u miy yaha. U n yir, ma nii pe nampay yi.
16 Yainkɔŋ wo, pe n pa nawee- busãã ne Yesu fla na. Sãndãpee pye pe yĩŋ na. U kapãn n pe sãndãpee kar tege kãã pe nawee- yĩŋ na, u n maha pe yanfa byɛ jaa.
17 Tuu koo ngĩĩ pye, kai lii faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yisa tuu bii cãã pãã yaha, loo ne le pye. U Yisa bii yee:
«U wo yan ter byɛ gbe kãã wo yĩŋ na,
ma suhu wo kadye teebɛhɛ nkãy byɛ ne
ke klaha- wo ye.»

Yesu wãtahanaha wĩĩ
(Luke 9.57-62)

18 Loo kur ye, Yesu n nabuar yãã u ya tãy. Loo na, u n u kãnyãrwai pye pe ka ke langbãŋ kũndi ngaa ye.
19 Yãhã kaiyarfua waa n yũhũ crã u na, ma u pye ma yee: «Yĩŋfua, ma'a sya n gaha teelii teelii, n ga naa n taha ma na.»
20 Yesu n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Yɛ̃srɛ̃ ma te syãsar ne, kãnsyãm ma pe nsɛŋ ne. Teele sẽ -sẽ wee u Nawee Puee myaha na ye.»
21 Dya waa, u pye Yesu kãnyãrwɛ u ya ndoŋ, u n u pye ma yee: «Yĩŋfua, kãnde wãã ra kẽ, n ma ga ra tuhufua nakugu le wa, n ga pa.»
22 Yesu n u pye ma yee: «Tyii nakur na te n naa te nakurwai le. Mboo, ma naa n taha ra na ma kuãŋ ne.»

Yesu teflahangbãŋ yɛr
(Mar 4.35-41; Luke 8.22-25)

23 Loo kur ye, Yesu n dugu dye ke salangbãŋ wo, woo tesẽ u kãnyãrwai ne.
24 Yalaale wo, teflahangbãŋ gaa n ba ta tɛr yir ke langbãŋ yĩŋ na, ma sya loho fua gbe le wãã n taha pe na, ke salangbãŋ wo. Yesu -sẽ ba sã wãy.
25 Pe kãnyãrwai n yũhũ crã u tãy, ma u gbã yir ma yee: «Yĩŋfua, waa ku, wo sya yaha!»
26 Yesu n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «Nwa ye n fya ke syi! Ye Yatɛr kloŋ tɛr la ye ye?» Loo na, u n yir, ma gbey ke teflahangbãŋ na tesẽ ke langbãŋ loho ne, te n yɛr, ke fla n nii seyĩĩ.
27 Le n pe kãnyãrwai byɛ fe gbe, pe n sya nii le pãã pe ya ye ma yee: «Hãã, nawee wii ter syi kẽ dya nwo ne, u n gbey teflaha na tesẽ ke langbãŋ loho ne, te n sya n luhu u ye?»

Sãndãpee pye nawee- syãm mpãy yĩŋ na, Yesu n pe jaa
(Mar 5.1-20; Luke 8.26-39)

28 Yesu tuu ga nɔ ke langbãŋ kuɛ ngaa kuɛ ye, Jerasinefa kuɛ ye, naam syãm mpãy n yi gbũhũ fla wo, ma Yesu wãã ba. Sãndãpee pye pe yĩŋ na, ma ba pe ta pe n ba pee cĩĩnde wãpee. Nawee- sẽ sya naa n tɛr pe kuɛ kãnde ne ye. Pe Yesu yãã, pe n nii n kui ma yee:
29 «Yãhã Dya, nwa taa ga pye wo na? Ma'a n cãã wo pẽn wo pẽnyale yaha ye!»
30 Kaha tyɛ- busãã pye ke fla na, pe naa pe digi kɛ, pe fla ba faa dey.
31 Pe sãndãpee n Yesu nar ma yee: «Ma'a yee maa wo kar, tyii wo n ga dye tyɛ- mii laam laam wo.»
32 Yesu n le sya pe ye. Pe sãndãpee n tege kãã pe naam syãm yĩŋ na, ma ga dye pe tyɛ- laam laam wo. Le yalebya wo, pe tyɛ- n fã tege ga too dye ke langbãŋ wo, ma ku.
33 Pe tyɛ- sẽŋfa pe koo ngĩĩ yãã, pe n fã tɛr le klo wo, ma ga ke kai- byɛ tɔ̃r pe naam syãm mii wĩĩ na, mpãy, Yesu sãndãpee kar tege kãã pe yĩŋ na.
34 Loo na, pe klofa byɛ n yi ga Yesu wããsaha wo. Pe ga u yãã, pe n u nar u tɛr kãã poo fla kãntraha yaha.

9

Yesu tãnkurfua waa jaa
(Mar 2.1-12; Luke 5.17-26)

1 Loo kur ye, Yesu n salangbãŋ gbe, ma dur ga ke langbãŋ kũndi ngaa ye, tuu ba nii na.
2 Pe n tãnkurfua waa gbe ba u fla na u kasãy wãŋ ne, tuu sãy nii ke na. Pe koho taha yaha Yesu na ke syi, u n le yãã, ma u tãnkurfua pye ma yee: «Cĩĩfua mii waha, ma kapee- laha kãã ma yĩŋ na.»

3 Yãhã kaiyarfa mpãy pye ke fla na, pe
n nii le ga pe laam wo ma yee: «Eh, dya
nwo n gbar Yãhã ne cĩĩnde.»
4 Yesu n pe laam wũhũ cã, ma pe pye
ma yee: «Nwa ta ye n nii kapee- ngĩĩ syi
ga ye laam wo?
5 N ga waha yee: Ma kapee- laha kãã
ma na. N ga maha waha yee: Yir naa n
yãr! Koo katɛ- syãŋ ngĩĩ wo, lii loo le cã
waha?
6 N -sẽ n yãŋ ye cã Yãhã kãnde wãã u
Nawee Puee kẽ kãntraha nge na, u n ga
waha kapee- gbe kãã nawee yĩŋ na.» Yesu
n wã klaha loo na, ma u tãnkurfua pye ma
yee: «N ma yar, yir, ma ma kasãy wãŋ
gbe, ma yãr naa n gaha ma kaha wo!»
7 U tãnkurfua n yir, ma yãr tɛr u kaha
wo.
8 Pe nabuar pe loo yãã, le n pe laam wɔ
pe n sya fya, ma nii Yãhã sey koo fãnga
nge wĩĩ na, fãnga gii ke wãã nawee- kẽ.

Yesu Matɛhɛ yãŋ yi
(Mar 2.13-17; Luke 5.27-32)

9 Yesu n tɛr ke fla yaha. U n nii n tɛr,
ma ga kufar wããfua waa yãã tuu tege nii
kufar wããsaha wo. Pe naa u yee Matɛhɛ.
Yesu n u pye ma yee: «Naa n taha ra
na!» Matɛhɛ n yir, ma nii n taha u na u
kuãŋ ne.
10 Loo kur ye, Yesu pye dir na u
kãnyãrwai ne, Matɛhɛ kaha wo. Kufar
wããfa pye pe ba nihi, ma suhu kãmpee-
yãrfa mpãy ter ne. Pe byɛ wãã naa n di
pe ne.
11 Pe Farisyẽ n loo yãã, ma Yesu
kãnyãrwai pye ma yee: «Nwa ta ye
Yĩŋfua n nii wãã n di kufar wããfa ne, ma
suhu kãmpee- yãrfa mpãy ter ne?»
12 Yesu n pe kapãn luhu, ma pe pye ma
yee: «Yĩnwɛrfa poo sẽ me pe tyinfua tay
ye, yanfa poo pe u tay.
13 Ye sẽ Yãhã kaplãŋ ngĩĩ war ye, ngĩĩ
ke yrũhũ yaha ma yee: ‹Laanyɔ̃m tẽ n
kɛ, n sẽ yee diŋ wãyiŋ ye.› Ye yai ye koo
war!» Yesu n maha yee: «Ye sẽ yãã, n pa
kãmpee- yãrfa wĩĩ na; mpãy pe pe ya yãŋ
poo ma kãnyĩĩ yãrfa, n sẽ pa poo wĩĩ na
ye.»

Kalɛ saha wãã le kafũhũ ne ye
(Mar 2.18-22; Luke 5.33-39)

14 Loo kur ye, Nsãn nawee- tããfua
kãnyãrwai n ba pa Yesu fla na, ma ba
u yey ma yee: «Nwa ta, wii tesẽ pe
Farisyẽ ne, wo ne wo yẽ tã digi na, mboo
kãnyãrwai sẽ -sẽ le syi pye ye?»
15 Yesu n pe yẽ sya kakuãcraŋ ne ma
yee: «Ah ye laam wo, cafãn yigifa ga
waha pye la yĩntawahar na, u cafãn
yigifua tuu ma pe ne? Ye cã le syi saha
pye ye rɛhɛ! Per gaa -sẽ ma ke n pai, u
cafãn yigifua ga ba yigi kãã pe laam wo.
Koo per maa nɔ, pe ga ba cã naa pe yẽ tã
digi na.
16 Waa sẽ faafuẽ faagblaha ta, ma ga
nayredyaha wihi pãhã n tã ke ne ye. Ma'a
loo pye, le faafuẽ ga ke nayredyaha tyĩn
cɛr, kaa n maha taha ke cɛrsadyaha fla
na.
17 Waa sẽ maha sẽmper le srafũhũ
sakueelɛr wo ye. Ma'a loo pye, pe sẽmper
ma ba yir, te srafũhũ sakueelɛr ga fe, pe
sẽm n woo tãŋ, te srafũhũ sakuee tii maha
klaha- taha le na. Koo kẽ sẽmper yai pe
le srafũhũ sakueefãn too laam wo. Ke syi
ne, pe sẽm tesẽ te srafũhũ sakuee ne, ngaa
saa te yãã ye.»

Syase pueesya, tesẽ cɔɔ wii ne tuu tɛ Yesu nayroho na
(Mar 5.21-43; Luke 8.40-56)

18 Yesu naa koo kaplãŋ ngĩĩ pãã, Yiifee-
yahaseefua waa n pa, ma ba kãnklũy gbãã
u yahasee ye ma yee: «Ta pueesyale ku ke
yagaa nge na; pa, ma ba koho taha le na,
le n yir gbã wo le nii yrãŋ na.»
19 Yesu n yir u kãnyãrwai ne, ma taha
u dya na.
20 Cɔɔ waa pye, u ntɔ̃r kuee naa n woo
u ye dyɛ- sẽnsye syãŋ, wãyɛr wee ye. U
n yũhũ crã Yesu na kur kuɛ ye, ma tɛ u
nayroho yẽ na.
21 U ba le ga yigi ma yee: «N ma yãã tɛ
u nayroho yẽ ya na, n ga jaa.»
22 Yesu n wã klaha, ma u yãã ma yee:
«Cɔɔ, mii waha, taa ra ta ma Yatɛr, loo le
ma jaa.» Le yalebya wo, u cɔɔ n jaa.
23 Yesu tuu ga dye u yahaseefua kaha
wo, u n pe kapẽnfa yãã, pe nabuar ne, pe
nii n gble u kicar wãkɛlaa wĩĩ na.
24 U n yee: «-Ye yi kãã nwo, u kicar sẽ
ku ye, wãy ya u sã wãy.» Pe n nii u lɛr.

25 Pe nawee- pe yi wa ke nakugu nwoŋ
wo, Yesu n dye, maa le kicaale yigi koho
na, le n yir, ma dur nii korkor.
26 Le kapãn n cããŋ ga koo kuɛ teebɛhɛ
byɛ wo.

Yesu fũũ- syãm mpãy jaa

27 Yesu n tɛr ke fla yaha. U nii n tɛr, fũũ-
syãm mpãy n nii n taha u na, ma nii n kui
ma yee: «Dawide Dya, wo fɛn di!»
28 Yesu tuu ga dye kaha wo, pe fũũ- n
pa u fla na, u n pe yey ma yee: «Ye laam
wo, ye yee la n ga waha ye jaa?» Pe n u
yɛ̃ sya ma yee: «Ãwã, Yĩŋfua.»
29 Loo na, Yesu n tɛ pe yĩmpɛ na ma yee:
«Tee ra ta ye Yatɛr, ma yee n ga waha ye
jaa, loo na ye ga jaa.»
30 Pe yĩmpɛ n ta tɛr n yãŋ. Yesu n le pãã
waha pe ye ma yee: «-Ye luhu yɔ̃, ye ma
syi ye le gbe yi ye!»
31 Pe -sẽ ka, ma ga Yesu wĩĩ pãã koo kuɛ
teebɛhɛ byɛ wo.

Yesu bebe waa jaa

32 Pe nawee- syãm pe naa n tɛr, mpãy n
pa Yesu fla na, dya waa ne sãndũpee pye
u yĩŋ na, ma u ta u sẽ waha naa n pãã ye.
33 Yesu tuu kãhã u sãndũpee kar tege
kãã u bebe yĩŋ na, u n nii n pãã.
Le n yɛ̃ gbãã pe nabuar na, pe n sya yee,
waa sẽ nde syi yãã yãã Yiisrɛfa kãntraha
wo ye.
34 Pe Farisyɛ̃ poo -sẽ naa le pãã ma yee,
a sãndãpee yĩŋfua kẽ u fãnga wãã Yesu
kẽ u n waha sãndãpee kar tege n kãã
nawee- yĩŋ na.

Pe nabuar fɛn Yesu yigi

35 Yesu naa n yãr kungbãhã byɛ wo, tesẽ
kusyĩmbɛhɛ byɛ ne. U naa nawee- klaha
Yiifee- yawãhã nwey wo, ma naa le Yãhã
Yai kapãyĩĩ wĩĩ yar nawee- na, ma naa
yanfa ter byɛ jaa, ma suhu mpãy ne pe
kadye teelaa fla klaha- pe ye.
36 Tuu naa nabuar mpãy yãã, pe fɛn n u
yigi, pe ba fãy, pe laam ba wlãhã; pe pye
mii mbaa dyaŋ mbanaha wee pe na ye.
37 Loo na, Yesu n u kãnyãrwai pye ma
yee: «Te nabuar nde ma mii dingbãn wãŋ
syi dyaŋ te wãgbe yale nɔ tar wo, tẽntẽ-
sẽ -sẽ wee ma ga te gbe ye.
38 Yãhã gii ke -sẽ ma mii u dingbãnfua
dyaŋ, -ye naa ke nar ke n tẽntẽ- nɔ wãã,
pe n ba te nabuar le ke kãnde wo!»

10

Yesu u kãnyãrwai sẽnsye syãm lɛhɛ wãã
(Mar 3.13-19; 6.7-13; Luke 6.12-16; 9.1-6)

1 Loo kur ye, Yesu n u kãnyãrwai sẽnsye
syãm yee ba, maa kãnde wãã pe kẽ
pe waha sãndãpee kar tege naa n kãã
nawee- yĩŋ na, pe waha naa yan ter byɛ
jaa, tesẽ mpãy byɛ ne pe kadye teelaa fla
klaha- pe ye.
2 Pe tẽnlɛhɛ sẽnsye syãm myar nde:
Syimu wii pe naa n yee Pyar, u cãã woo
yee,
woo tesẽ u cĩĩfua Andere ne;
ma suhu Syake ne, tesẽ u cĩĩfua Nsãn
ne,
Sewede pii me pe syãm byɛ ne.
3 U n Filipe yee, Bateremi ne; ma suhu
Tema ne,
tesẽ Matɛhɛ ne, kufar wããfua kẽ u ne.
U n Alefɛ dya Syake yee, tesẽ Tadee ne,
4 ma suhu Syimu wii ne klokai- wãgbihi
n tãy u ye,
tesẽ Syikaryɔte klofa Yuda ne,
wii tuu ga ba Yesu yi u napĩĩ- kẽ.
5 Yesu n poo nawee- sẽnsye syãm mii
lɛhɛ wãã, ma pe yar ma yee: «Mpãy pe
wee Yiifee- ye, -ye ma n ka pe kui wo ye,
-ye ma n ka Syamarifa kui wo ye!
6 Mpãy pe ma Yiifee-, ma plaha mii
mbaa dyaŋ u mbanaha wee pe ne ye, -ye
ka poo ye!
7 -Ye Yãhã kapãyĩĩ pãã naa n gaha kãnde
wo ye yee: Yãhã Yai nɔ gbe taha wa!
8 Ye ga naa yanfa jaa. Ye ga naa nakur ta
te n yir gbã wo, te dur ba yrãŋ na gbaafa
ye! Ye ga naa gber- jaa, pe n naa nii
gbɛgbɛ nayɔ̃r saha na! Ye ga sãndãpee
kar tege naa n kãã nawee- yĩŋ na! Loo
kãnde nde, le wãã ye kẽ faa, ye bya ye ga
naa n pye faa!
9 Ye ma syi ye sãn gbe war ne ye! Ye ma
syi ye ntẽn war gbe le ye sapar jifaa wo
ye!
10 Ye ma ga ke yrãhã yi, ye ma syi ye
ngaa gbe ke n naa ye ndege ye, nkãnfaha

dyaŋ, kalen sãnsĩĩ ne, ntãn ne, kãi gɛ ne ye! Ye sẽ yãã, tẽntẽfua yai pe naa u yɛ̃ digi wãã u kẽ.
11 Ye ma ga dye klo lii wo, kungbãy woo, kusyĩnde woo, -ye yãŋ wii tuu yai u waha syãsaha wãã ye kẽ, -ye kuee woofua fla na ye sya ba tɛr!
12 Ye ma dye kaha gii wo, -ye yee: Yãhã ke yrĩŋ wãã ye kẽ.
13 Koo kaha ngefa ma ye yigi yɔ̃, tee pa yrĩŋ syaha gii ne, pe ga ke yrĩŋ yãã. Pe ma -sẽ yee pe sẽ ye yigi yɔ̃ ye, tee pa yrĩŋ gii ne, ke ga kuee ye ye.
14 Kaha giifa, laa na klo liifa ma sye, pe sẽ ye yigi yɔ̃ ye, laa na pe sẽ luhu ye kaplãŋ ye ye, -ye tɛr kãã ke fla yaha, -tee ye trɛ mplẽm kor yaha pe na, pe n cã lii ma pe dye poo pe le kɛ.
15 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Yãhã kasãhã per maa nɔ, Sodɔ̃ klofa* tesẽ Gumor klofa ne pe sya bii pee tɛr, poo fɛn gɛ saa ba nɔ loo klo ndefa fɛn na ye.»

Kayĩhĩ nkãy ke n pai (Mar 13.9-13; Luke 21.12-17)

16 Yesu n maha pe kãnyãrwai pye ma yee: «-Ye yãŋ, n ye lɛhɛ wãã mbaa dyaŋ waygapyãr nsoho wo. Tee -sẽ yii wãyigi cã nwɔr wãŋ syi, -ye nii kãnsyãm mpãy wãŋ syi dyaŋ pe saha kapee- pye ye.
17 -Ye kacãn yãã yii na! Mpãy ga ba ye yigi naa n gaha kasãhã saha wo, pe ga ba naa ye gbã sãngblã ne, pe Yiifee- yawãhã nwey wo.
18 Pe ga ba ye yigi naa n gaha yahaseefa mpãy yaha ye, tesẽ yĩŋfa mpãy ne, ndoo wĩĩ na. Loo gɛ ga ba nii yĩŋ, ye n waha ta wĩĩ pãã pe yaha ye, poo tesẽ mpãy ne pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye.
19 Pe ma ba ye yigi ga kasãhã saha wo, kaplãŋ nkãy tee n pai pãã, tesẽ ye n pai ke pãã mii syi dyaŋ, ye ma n naa ntãŋ cɛr koo ngĩĩ ne ye! Kaplãŋ nkãy tee n pai pãã, ke ga ba le ye yɛ̃ wo loo yale wo.
20 Ke saa ba nii ye laam kaplãŋ ye, ye Tuhufua Yãhã Yrã Fãnga kẽ, ke ga ba naa n pãã ye yɛ̃ ne.
21 Nawee- mpãy ga ba pe nampyesey wãã pe n boo, tuhufa mpãy ga ba loo pye pe pii na. Kicar mpãy ga ba wã klaha pe pe seefa laha, pe ta pe n pe boo.
22 Ye wĩĩ ga ba fũhũ nawee- byɛ ye ta wĩĩ na. Wii ma -sẽ waha plãhã kuee ra kur ye ke kãnkai- byɛ wo, Yãhã ga ba u sya yaha.
23 Pe ma ba nii ye kɛ yĩntayãhã ne klo lii wo, -ye loo klo ta yaha, ye fã ga klo laa wo! Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Ye saa ba Yiifee- kui byɛ fã tãŋ mii, u Nawee Puee sẽ dur ba wa ye.
24 Ye le cã ma yee, wii tuu n klaha nantãŋ, u sẽ tɛr u klahafua yaha ye. Tẽntẽle sẽ tɛr u yĩŋfua yaha ye.
25 Wii tuu n klaha nantãŋ, pe ga waha u pye u klahafua wãŋ syi, tesẽ pe ga waha tẽntẽle pye u yĩŋfua wãŋ syi. Ye sẽ yãã, ndoo wii tẽ ma mii kahafua dyaŋ, pe ma ra yee Sebulɛhɛ sãndãpee yĩŋfua, yii mpãy tee ma ra kahafa, pe ga naa ye bya yee ke syi, loo laha.»

Wii nawee- yai pe naa n fya u na (Luke 12.2-9)

26 Yesu n maha yee: «Ye ma syi ye naa n fya nawee- na ye! Ngii ngii ke wũhũ nii, ke ga ba yãã gbaa na. Kai- nkãy ke maha ma, waa sẽ ke cã ye, ke ga ba cã.
27 Ke syi ne, kaplãŋ nkãy tẽ n pãã yii ya ye yĩmperwoho wo, -ye ke pãã nawee- byɛ ye yaiwaha na; tesẽ nkãy yii ya tee n luhu ra ye, -ye ke pãã nanihi fla wo nawee- byɛ ye!
28 Mpãy syi pe ga waha nawee kadye boo, pe sẽ -sẽ ga waha u yrã boo ye, ye ma syi ye naa n fya poo na ye! -Ye naa Yãhã koo fya, koo gii ke ga waha nawee kadye pye klaha- tãŋ, tesẽ u yrã bya ne naa laam wo, naa gii wãfegeyãã wee ke na ye.
29 Kãnsyãyi mii syi wãm syãm sẽ n par la warpua ya ne? -Ye cã ye yee, poo nen waa gɛ sẽ n too kãntraha na mii, ye Tuhufua Yãhã sẽ le cã wa ye.
30 Ye yĩnyor nde gɛ Yãhã te byɛ yɛ̃ cã yaha wa.
31 Ye ma syi ye naa n fya laa ne ye; -ye cã ye yee, ye wĩĩ gboho Yãhã ye, ma tɛr kãnsyãyi mii syi wãbuar yaha.

* **10:15 10.15** Faale cãã na, Sodɔ̃fa tesẽ Gumorfa ne, pe bii pee tɛr. Yãhã kasãhã n too pe na, naa gaa ter n pe wãã le suhu pe kui ne.

32 Wii ma le pãã nawee- yĩnde na ma
yee woo u ya le soho ra koho wo, ta bya
ga ba le pãã ta Tuhufua Yãhã ye, n yee
woofua ma ra wũũ.
33 Wii ma -sẽ le pãã nawee- yĩnde na ma
yee woo sẽ ra cã ye, ta bya ga ba le pãã
ta Tuhufua Yãhã ye, n yee n sẽ woofua cã
ye.»

Yesu wãpaŋ ta nawee- ga cɛr (Luke 12.51-53; 14.26-27)

34 Yesu n maha yee: «Ye ma syi ye le ga
ye yee, n pa nawee- yĩmbuhu wããlesaha
wo pe ya ne ye. N pa pe wãcɛr yĩmbui ne
pe ya na.
35 N pa
n n pai dya cɛr u tuhufua na;
n n pai pueesya cɛr u nahafua na;
n n pai cɔɔ cɛr u nansya na.
36 Nawee nawee woo,
u nwoŋfa poo pe ga nii u napĩĩ-.
37 Wii tuhufua wĩĩ ma n tãy u ye, u
nahafua wĩĩ ne, ma tɛr ndoo wĩĩ yaha,
woofua syi saha nii ra kãnyãrwɛ ye. Wii
dya wĩĩ ma n tãy u ye, u pueesya wĩĩ ne,
ma tɛr ndoo wĩĩ yaha, woofua syi saha nii
ra kãnyãrwɛ ye.
38 Wii ma cã u ga waha wãfãy sya ra wĩĩ
na, u ma sya ga gbãpee ku, woofua syi yai
u naa n taha ra na.
39 Wii tuu u ya yĩŋ kɛ, ma suhu u laam
wãn ne, woofua ga ba too byɛ kɛ laa; wii
tuu -sẽ ga le sya u u yĩŋ kɛ laa, ma suhu u
laam wãn ne ndoo wĩĩ na, woofua kẽ tuu
cã ga ba too nde byɛ yãã.»

Yãhã kayũhũ wãyãã (Mar 9.41)

40 Yesu n maha yee: «Nawee wii ma ye
gbihi yigi, ndoo kẽ tuu gbihi yigi; nawee
wii ma -sẽ ndoo gbihi yigi, ta Tuhufua
Yãhã gii ke ra lɛhɛ wãã, koo kẽ ufua gbihi
yigi.
41 Wii ma Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua yãã, ma
yee Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua kẽ u ne, ma u
gbihi yigi, ufua ga ba kayũhũ yãã Yãhã ye,
Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua wãŋ syi dyaŋ. Tesẽ,
nawee wii tuu sroŋ Yãhã yĩnde na, wii ma
u yãã, ma yee u sroŋ Yãhã yĩnde na, ma
u gbihi yigi, ufua ga ba kayũhũ yãã Yãhã
ye, nasroŋ wãŋ syi dyaŋ.
42 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Mpãy
pe ma naflam ta kãnyãrwai laam wo,
wii ma poo nen waa yãã ma yee u ma
ndoo kãnyãrwɛ, ma sekuyĩĩ nen wãã u kẽ
lawɔŋ ya ne, ufua ga ba kayũhũ yãã Yãhã
ye.»

11

Nsãn u nawee- lɛhɛ wãã Yesu ye (Luke 7.18-35)

1 Yesu tuu u kãnyãrwai sẽnsye syãm
klaha wa koo kai- ngĩĩ ne, u n yir ke fla
na ma tɛr. U n ka kui nkãy wo, ma ga nii
nawee- klaha, ma Yãhã kapãyĩĩ pãã pe ye.
2 Nsãn nawee- tããfua pye nwompihi
wo. U Yãhã Yĩndefua Crise tuu naa kai-
nkãy pye, u n ke luhu. U n u kãnyãrwai
mpãy lɛhɛ wãã Yesu ye.
3 Pe n ga u yey ma yee: «U Yãhã
Yĩndefua wii wãpaŋ too n sẽŋ, mboo la
woo laa, u kuee wãpaŋ na kur ye?»
4 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Nkãy tee
n luhu, ma suhu nkãy ne tee n yãã yĩnde
ne, -ye ka yaa ke tɔ̃r yar Nsãn na ye yee:
5 Fũũ- n yãŋ, tãnklahafa gbihi n yãr,
gber- wã klaha n nii gbɛgbɛ nayɔ̃r saha
na, nditẽy n luhu, nakur n yir gbã wo, le
Yãhã kapãyĩĩ n pãã nawãm ye.
6 Wii ma yee u sẽ ba dur yi ta kur ye ye,
ta n nii yai tãŋ u Yatɛr, woofua wĩĩ n tãy
Yãhã ye!»
7 Nsãn kãnyãrwai pe tɛr wa, Yesu n nii
Nsãn wĩĩ pãã pe nabuar ye ma yee: «Tee
ka Nsãn fla na drawaha fla wo, ye -sẽ ka
ma ga nwa yãŋ? Kipua sẽ kẽ tee ga yãŋ
teflaha ke u yɛhɛ ye.
8 Ye -sẽ ka maa nwa yãã? Ye sẽ ka
maa dya waa yãã tuu nangbãŋ nayreyɔ̃r
le yɛr ye rɛhɛ. Ye cã mpãy pe nangbãm
nayreyɔ̃r le, pe n nii nangbãm kangbãy
wo.
9 Tee ka, Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua la tee ga
yãã? Ãwã, ta n ye yar, Nsãn wii tee ga
yãã u tɛr gɛ tɛr Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua yaha.
10 Woo wĩĩ kẽ, le yrũhũ yaha Yãhã
sabangbãŋ wo ma yee, Yãhã yee:
‹N nwo, n ta tẽnlɛhɛle nɔ wãã ma yahasee
ye,
u n gaha ta kãnde gbihi yaha ma kẽ.›
»

11 Yesu n maha yee: «Ta n cĩĩnde nde
pãã ye ye: Naa wii u tɛr Nsãn yaha, usyi
sẽ see wa ye. Wii u kloŋ Yãhã Yai wo, woo
-sẽ tɛr Nsãn yaha.
12 Nsãn tuu yir, ma nii nawee- yar ma
yee, Yãhã Yai nɔ wa gɛ nɔ wa, ma gbe koo
cãã na, ma sya ba nɔ nanga na, fãngafa n
kɛ poo ga dye Yãhã Yai wo fãnga na.
13 Ma gbe faale cãã na, ma sya ba nɔ
Nsãn cãã na, pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa byɛ bii
Yãhã Yai wãpa wĩĩ yar yaha. Ke maha cãã
yar yaha le Yãhã kãnde saba laam wo.
14 Ye ma yee yaa le sya cĩĩnde, pe bii Yeli
wãdurba wĩĩ cãã pãã yaha mii syi dyaŋ,
Nsãn pa koo syi.
15 Wii ma n traha u ke yĩntaha cã, u
luhu yɔ̃!
16 N ga waha yagaafa tɔ̃r mpãy ter syi
ne? Pe ma mii kicar dyaŋ, pe tege nii
nanihi nantrangbãŋ fla wo. Mpãy n nii
pe nampyeŋ- pye ma yee:
17 ‹Wo fleŋ wuu ma yee -ye yɔɔ,
ye sẽ -sẽ yɔɔ ye.
Wo n dur, ma kasii yay le,
ye sẽ -sẽ wũn ye.›
18 Ye sẽ yãã, Nsãn tuu yir, u sẽ bur di ye,
u sẽ maha defĩĩ wɔ ye. Nawee- n loo yãã
ma yee sãndãpee ma u yĩŋ na!
19 U Nawee Puee tuu yir, u bur di ma defĩĩ
wɔ. Nawee- n loo yãã, ma maha n yee:
‹Ye sẽ dya nwo yãã? U ma tefɛŋ, ma maha
ma sẽnwɔplaha. U maha naambiyãr le
kufar wããfa poo ne, tesẽ kãmpee- yãrfa
mpãy ter syi ne.› » Yesu n pe yar taha ma
yee: «Mpãy pe pe troho tãhã Yãhã laantor
yor wo, pe kai- sroŋ.»

Kukuifa mpãy pe sẽ Yesu ta pe Yatɛr ye (Luke 10.13-15)

20 Loo kur ye, kui nkãy Yesu tuu cã ba
laanwɔ wũhũ pye nihi, ma tɛr teebɛhɛ
byɛ yaha, u n nii n kuãn koo kui ngĩĩfa
na. Pe tee ba sye, pe sẽ koho klaha ma pe
kapee- wãpyeŋ miy yaha ye.
21 U naa n kuãn ma yee: «Korasyifa, ye
wĩĩ pee Yãhã ye! Gbesyatafa, ye wĩĩ pee
Yãhã ye! Laanwɔ wũhũ nkãy ke pye ye
yĩnde na, koo syi ma ne pye faalefa Tyirfa
yĩnde na, tesẽ faalefa Syidɔ̃fa ne, pe ne ga
pye pe ta tɛr le cã kãã wa le yalebya wo
pe kapee- sẽ yɔ̃ ye. Loo nde na, pe ne ga
wram wĩĩ pye, pe nfããper ta pe fɛn nayrɛ
pãhã, pe le.
22 Loo ne, n ga ye yar, Yãhã kasãhã per
ma ba nɔ, le ga ba pee ye na, le ta tɛr pe
Tyirfa na tesẽ pe Syidɔ̃fa ne.
23 Ah yii Kapornufa, ye yee la pe ga ba
ye kuã yir ga ta yãhãyĩŋ na? Ya'a n naa
loo gɛ ga ye laam wo ye! Ye ga ba tege ga
ta tãã ye, nakur fla wo. Ye sẽ yãã, laanwɔ
wũhũ nkãy ke pye ye yĩnde na, ke ma ne
pye pe Sodɔ̃fa yĩnde na, pe ga ne koho
klaha, Yãhã saa ne pye ke loo klo nde wĩĩ
kua ye.
24 Loo ne, n ga ye yar, Yãhã kasãhã per
ma ba nɔ, ye wãpẽn ga ba gboho ta tɛr pe
Sodɔ̃fa wãpẽn yaha.»

Cĩĩnde yrĩŋ fla ma na? (Luke 10.21-22)

25 Loo yale wo, Yesu n maha yee: «Ta
Tuhufua Yãhã, mboo taa ma yãhãyĩŋ
Yĩŋfua tesẽ kãntraha ne. Lii taa sẽ yar
kaicãfa na tesẽ sabacãfa ne ye, ma loo yar
mpãy na pe ma pra kicar wãŋ syi dyaŋ.
N ma sey loo wĩĩ na.
26 Ãwã Tuhufua, le tãy ma ye, koo kẽ ma
n le ta ke dyaŋ.»
27 Yesu n dur, ma pe nawee- pye ma yee:
«Ta Tuhufua Yãhã kai- byɛ le soho ra koho
wo. Nawee- sẽ cã yoo kẽ ra ne ye. Ta
Tuhufua ya ke le cã. Pe sẽ maha cã yoo
kẽ ra Tuhufua Yãhã ne ye. Ndoo ya n ke
cã, tesẽ mpãy ne tẽ ke yar pe na.
28 Yii mpãy wãfãy gboho ye na, tesẽ
fɛngbãn ma ye yĩŋ na, -ye pa ra fla na, ta
n ba koo byɛ gbe kãã ye na, tẽ yrĩŋ wãã
ye kẽ.
29 Ye tyii ye naa ra tẽn tẽ, ta n naa ye
klaha ta kaklaha ne, ye -sẽ ga yrĩŋ yãã ye
laam wo. Ye sẽ yãã, ta laam n tãy, n maha
ma pra.
30 Ta tẽn wĩĩ n tãy, tesẽ ta teger ma
yaayaa.»

12

Yesu tesẽ kanii per wĩĩ ne (Mar 2.23-28; Luke 6.1-5)

1 Plii raa kur ye, Yesu ba tar raa yi naa n
yaha u kãnyãrwai ne. Koo per pye kanii
per. Fãã ba pe kãnyãrwai yigi, pe n nii te
tar kasan kãy n kũ.

2 Pe Farisyɛ̃ pe loo yãã, pe n Yesu pye
ma yee: «Wo kãnde le kai- nkãy yar ke sẽ
yai ke naa n pye kanii per wo ye, nwa ta
ma kãnyãrwai n le syi laa pye!»
3 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ye le kal yãã
Yãhã sabangbãŋ wo, faale yĩŋfua Dawide
u bii lii pye, per gii fãã bii war pe na, woo
tesẽ u nawee- ne.
4 U dye Yãhã nwoŋ laam wo, bur rii
te pye te bii kẽ Yãhã ye, u n te gbe di u
nawee- ne. Pe sẽ -sẽ ba yai pe te di ye.
Wo kãnde na, Yãhã yũndefa ya sẽ na, pe
yai too bur nde ne?
5 Lii le yrũhũ ta le Yãhã kãnde saba
laam wo Yãhã yũndefa wĩĩ na, ye maha
le cã. Le yrũhũ ta, a pe yai pe pe tẽn tẽ
Yãhã kangbãŋ wo kanii per na, kapee wee
le na ye.
6 Kaklaha nkãy tẽ ye klaha ke ne yagaa,
ke -sẽ tɛr Yãhã kangbãŋ wĩĩ gɛ na!
7 Le ma le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ
wo ma yee, laanyɔ̃m poo me Yãhã n kɛ
nawee- ye, ke sẽ yee diŋ wãyiŋ ye. Ye sẽ
kaplãŋ ngĩĩ yĩntaha war ye, mii loo sẽ ne
ye, tee baha mpãy na, yaa ne cã kapee sẽ
kẽ pe pye ye.
8 Ye sẽ yãã, u Nawee Puee kẽ u ma kanii
per yĩŋ na.»

Yesu kãnwaagefua waa jaa ke kanii per wo
(Mar 3.1-6; Luke 6.6-11)

9 Loo kur ye, Yesu n ka pe Yiifee-
yawãhã nwoŋ wo.
10 Dya waa pye kãnwaage ne ke fla na.

Mpãy pe pye ke fla na, pe naa n kɛ pe
laa taha Yesu na. Loo ne, pe n u yey ma
yee, pe wãlɛ kãnde na nawee ga waha
yanfua jaa la kanii per wo.
11 Yesu n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «Ye
laam wo, waa ma pye mbua nen ne, u n
too dye wuhu gaa laam wo kanii per wo,
ufua ga yee la, a woo saa u yi ye?
12 Nawee sẽ puar la mbua na? Ye yai ye
cã wo kãnde wo, waa ga waha kayĩĩ pye
waa kẽ kanii per wo.»
13 Loo na, Yesu n u dya pye ma yee: «Ma
koho dii wãã.» U n ke dii wãã, ke n dur
yɔ̃ nii u ye.
14 Pe Farisyɛ̃ n tɛr, ma ga pe ya wãã, ma
ga cã pe ga waha Yesu yãã pe u boo mii
syi dyaŋ.

Tẽntẽ wii Yãhã u yãŋ yi

15 Yesu tuu luhu pe u kɛ wãboo ne, u n
tɛr koo fla yaha. Nabuar naa n yãr u ne.
16 U n pe yanfa byɛ jaa, ma pe yar waha
ma yee, pe ma syi le pãã yoo kẽ u ne ye.
17 Yesu tuu koo kai- ngĩĩ pye, Yãhã yɛ̃
kaplãŋ nkãy faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yisa
tuu bii cãã yar yaha, koo kẽ ke pye. Yãhã
bii yee:
18 «Ta tẽntẽ wii tẽ yãŋ yi, woo kẽ nwo.
Woo ntãŋ dye ra tãy, u ra laam yĩn
yalebyɛ.
N ga ra Yrã Fãnga tege u na,
u n ta laam wĩĩ tɔ̃r yar kãntrɛ byɛ
nawee- na.
19 U saa ba naa kaplãŋ tyĩn waa ne ye,
u saa ba naa n gbey waa na ye.
U saa ba naa kaplãŋ pãã nanihi teebɛhɛ
wo ye.
20 Mpãy, fãnga wee pe na ye,
mii kipua kãi dyaŋ le ga naha ka,
tesẽ naaloho dyaŋ ke ga fege,
u ga ba pe gbihi ta.
U ga ba yia kai- byɛ na, u ke ta ke n sroŋ.
21 Kãntrɛ byɛ nawee- ga ba koho taha
yaha u na.»

Kai lii ne pe Farisyɛ̃ pãã taha Yesu na?
(Mar 3.20-30; Luke 11.14-23)

22 Pe n pa dya waa ne Yesu kẽ.
Sãndãpee pye u yĩŋ na, ma u ta u n nii
fũũ, ma maha nii bebe. Yesu n u dya jaa,
u n waha n pãã ma maha n yãŋ.
23 Pe nabuar mpãy pe pye, le n yɛ̃ gbãã
pe na, pe n sya n yee, a Dawide Dya ga kẽ
Yesu ne.
24 Pe Farisyɛ̃, pe -sẽ loo kapãn nde luhu
pe nawee- yɛ̃ na, pe n yee: «Sãndãpee
yĩŋfua Sebulɛhɛ kẽ tuu fãnga wãã dya
nwo kẽ, koo kẽ u n waha sãndãpee kar
tege n kãã nawee- yĩŋ na!»
25 Yesu -sẽ ba pe laam wĩĩ cã wa. U n pe
pye ma yee: «Kãntraha neŋfa ma kuee n
wãã pe ya ne, koo kãntraha nge ga too.
Klo liifa ma kuee n wãã pe ya ne, loo klo
nde wĩĩ saa waha gbihi nii ga yahasee ye
ye. Nwoŋ neŋfa ma kuee n wãã pe ya ne,

koo nwoŋ nge saha gbihi nii ga yahasee ye ye.
26 Sãndãpee yĩŋfua Setane ma nii u ya koho kla kar, u n wãã u ya ne. U fãnga saa waha ka yahasee ye ye, ke ga klaha-.
27 Ye yee n sãndãpee kar tege n kãã nawee- yĩŋ na, sãndãpee yĩŋfua Setane kẽ tuu koo fãnga wãã ra kẽ. Cĩĩnde sẽ ne ye. Mii loo sẽ ne ye, ye nampyeŋ- mpãy pe sãndãpee kar n tege, ye ma yee pe bya loo pye Setane fãnga kãmay na, poo gɛ ga ye yar pe yee, cĩĩnde sẽ ne ye.
28 Ta n ye yar: N sãndãpee kar tege n kãã nawee- yĩŋ na Yãhã Yrã Fãnga ne. Loo na, ye yai ye cã, Yãhã Yai pa wa ye ye.
29 Waa saha dye fãngafua waa kaha wo, u u wãn yuhu gbe mii, u sẽ cãã u pua yigi yaha wa ye. U ma -sẽ waha yia u na ma u pua, u ga waha u kaha wãn byɛ yuhu gbe u ye.
30 Wii ma yee u wee ra ne ye, woofua ma ra napĩĩ. Tesẽ, wii ma yee u saa koho le ra ye u nawee- wãã ba ra kẽ ye, woofua u pe kar n kãã ra na.
31 Loo ne, n ga ye yar nde ne: Yãhã ga waha nawee kapee- laha kãã u yĩŋ na, u yorpeer byɛ ne. Ma -sẽ yee, wii woo na tuu ga yorpeer pãã Yãhã Yrã Fãnga kẽ, Yãhã saa woofua nwo kapee nde laha kãã u yĩŋ na ye.
32 Nawee wii ma tee pãã u Nawee Puee wĩĩ na, Yãhã ga ba loo kapee laha kãã u yĩŋ na. Wii ma -sẽ tee pãã Yãhã Yrã Fãnga wĩĩ na, loo kapee nde saa laha kãã u yĩŋ na, nanga nge na tesẽ sukũhũ gaa ne ye.»

Nawee yɛ̃ kaplãŋ ma mii katyipua dyaŋ (Luke 6.43-45)

33 Yesu n maha yee: «Katyiyũhũ koo ke puayɔ̃ sa. Ye ma pye katyipihi ne, ke ga naa puapihi sa ye kẽ. Nawee ga waha katyigi yãŋ cã ke pua na, pua wii ke n sa.
34 Nwoho terfa me ye ne! Ye pee, loo ne kayũhũ saha yi ye yɛ̃ wo ye. Nawee laam ke yĩĩ nkãy ne, koo kẽ ke n yi u yɛ̃ wo.
35 Nawee wii ma yɔ̃, kayũhũ ga naa n yi u laam wo, u n naa ke pye. Nawee wii ma pee, kapee- ga naa n yi u laam wo, u n tee naa n pye.
36 Ta n ye yar: Yãhã kasãhã per ma ba nɔ, mpãy pe naa kaplãŋ nkãy pãã ke sẽ yai wãpãã ne ye, Yãhã ga ba pe sãhã loo nde wĩĩ na.
37 Ye sẽ yãã, mboo wii kaplãŋ ma yɔ̃, ma ga ba wloho yi. Mboo wii kaplãŋ ma yee ke sẽ yɔ̃ ye, ma ga ba kuee le wo.»

Yahaseefa laanwɔ wĩĩ lii kɛ Yesu ye? (Mar 8.11-12; Luke 11.29-32)

38 Loo kur ye, Yãhã kaiyarfa mpãy ma suhu Farisyɛ̃ mpãy ne, pe n Yesu pye ma yee: «Yĩŋfua, wo n traha ma laanwɔ wĩĩ laa pye, wo n yãŋ.»
39 Yesu n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «Ya-gaafa pee, pe sẽ maha n sroŋ Yãhã ye ye! Ma -sẽ yee poo n traha pe laanwɔ wĩĩ laa yãã yĩnde ne. Aye, laanwɔ wĩĩ laa saa pye ye n yãã yĩnde ne ye, mii lii syi sẽ ne le bii faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yonase dye ye.
40 Ye sẽ yãã, Yonase plii tãã pye yĩmplii tãã ne fuangbãŋ laha wo, ma bii yi u laam wo. Koo syi dyaŋ u Nawee Puee ga ba tugu le gbĩĩ wo, u plii tãã pye yĩmplii tãã ne le laam wo.
41 Yonase bii Yãhã yɛ̃ kapãn pãã faalefa Nenefufa ye. Pe n le luhu, ma koho klaha ma pe kapee- wãpyeŋ miy yaha. Yãhã kasãhã per maa nɔ, pe Nenefufa ga ba le pãã pe yee, yagaafa pe sẽ koho klaha ye, pe tee pye. Kaplãŋ nkãy tẽ -sẽ n pãã ye ye, ke tɛr Yonase wũhũ yaha.
42 Yãhã kasãhã per maa nɔ, faale Syeba kãntraha yĩŋfasya ga ba le pãã u yee, yagaafa pe sẽ koho klaha ye, pe tee pye. Woo bii yir deydey kui wo, ma pa faale yĩŋfua Salmuu fla na, ma bii u kacãyor luhu. Kaplãŋ nkãy tẽ -sẽ n pãã ye ye, ke tɛr Salmuu wũhũ yaha!»

Sãndũpee dur n pai mii? (Luke 11.24-26)

43 Yesu n maha yee: «Sãndũpee ma pye nawee yĩŋ na, ma ba tege kãã u na, u sãndũpee ga ka drawaha fla wo, u ga tay naa n klaha, u ma teelaa yãã u nii naa n wũũ. U ma yee u sẽ teelaa yãã ye,
44 u ga yee tuu tɛr u niisaha gii yaha, u ga dur ga nii ke fla na. Loo na, tuu pye nawee wii yĩŋ na, ma ba tege kãã u na, u ga dur ga u fla na. U n gaha u nawee laam

yãã mii nwonwaha dyaŋ pe ke pɛ, ma ke gbihi ta.
45 Loo na, u sãndũpee ga yir, u ga u
nampyeŋ- kuasĩĩ mpãy yigi ba, mpãy pe
maha pee woo na. Pe byɛ ga pe ya wãã
ba nii u nawee yĩŋ na. U nawee wĩĩ ga
pee le ta tɛr faale yaha. Yagaafa pe yee
poo pee, pe wĩĩ ga ba nii koo syi.»

Yesu nna
(Mar 3.31-35; Luke 8.19-21)

46 Yesu naa n pãã nantãŋ nabuar ne, u
nahafua n pa, Yesu cĩĩfa ne. Pe n kuee
nkur ye. Pe naa n kɛ pe pãã Yesu ne.
47 Waa n ba Yesu pye, a u nahafua ma
nkur ye tesẽ u cĩĩfa ne, pe n kɛ pe pãã u
ne.
48 Yesu n ufua yɛ̃ wãã sya ma yee: «N ga
ye yar mpãy poo pe sroŋ ma ta nahafua,
ta cĩĩfa ne cĩĩnde.»
49 Loo na, u n kãnde kã u kãnyãrwai na
ma yee: «Ye sẽ yãã, ta nahafua ma nwo
wo, tesẽ ta cĩĩfa ne.
50 Mpãy pe ra Tuhufua Yãhã wũhũ pye,
poofa pe ma ta cĩĩfa, ta syafa, ta nahafa.»

13

Yesu kakuãcran pãã digi yãrfua wĩĩ na
(Mar 4.1-20; Luke 8.4-15)

1 Koo per na, Yesu n yi kaha wo, ma ga
tege nii ke langbãŋ yɛ̃ tãy, ma nii nawee-
klaha.
2 Pe nawee- ba nihi ga ta tɛr, u n sya
dugu dye nii salangbãŋ gaa laam wo. Pe
nabuar -sẽ pye ke langbeŋ na.
3 Yesu naa Yãhã wũhũ busãã tɔ̃r pe ye
kakuãcraŋ ne. U n pe yar ma yee: «Naa
waa yi u kaha wo, ma ga digi yãr u tar
wo.
4 Tuu naa ke digi yãr u tar wo, pii mpãy
n ga too kãnde ngbeŋ na. Kãnsyãm n pa,
maa pe wãy di kãã.
5 Pii mpãy n ga too ntẽmbakor fla wo,
kãntraflũhũ sẽ pye yɔ̃ ke fla na ye. Loo n
ta pe pii sẽ waha dye ga laam wo ye, ma
ta tɛr fĩy.
6 Yaliile yai ke ba war dye yĩndai wo, ke
n too dir wãn suhu boo. Te nnen sẽ waha
ba sɛr yigi yɔ̃ ye, ke fla tee pye ntẽmbakor
fla.
7 Pii mpãy n ga too ngur wãn taa nsoho
wo. Pe n ba fĩy, te ngur wãn n pe puãr,
pe sẽ waha lɛ dye ye.
8 Pii mpãy n -sẽ too kãntrayũhũ na. Poo
n fĩy, ma ba sa. Taa n pii le gboho, taa n
faa le gboho, taa n le car.»
9 Yesu n pe yar taha ma yee: «Wii ma n
traha u ke yĩntaha cã, u luhu yɔ̃!»
10 Pe kãnyãrwai n yũhũ crã Yesu na, ma
u yey ma yee: «Nwa ta ma n nii ke kai-
tɔ̃r pe ye kakuãcraŋ ne?»
11 U n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «Kai- nkãy
nawee sẽ ke cã yãã Yãhã Yai wĩĩ na ye,
Yãhã ta yii ga waha ke war. Ma -sẽ yee
poo na, pe saha koo kai- war ye.
12 Wii ma waha ke war cacar, u ga ba
ke war naa n gboho, u sya ba busãã cã.
Wii ma -sẽ ke wãwar sye, car gii tuu cã,
ke ga faha u na.
13 Pe n yãŋ, pe sẽ -sẽ ngaa yãã ye. Pe
ndityuhu cre, pe sẽ -sẽ laa luhu ye, pe sẽ
-sẽ laa war ye. Loo ne ta n nii ke kai- tɔ̃r
pe ye kakuãcraŋ ne.
14 Faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yisa, tuu bii
kai- nkãy cãã yrũhũ yaha pe wĩĩ na, koo
kai- kẽ ke nii n pye loo yale wo. U bii yee,
Yãhã yee:

‹Ye ga ba luhu naa n yɔ̃,
ye sẽ -sẽ ga ba naa laa war ye.
Ye ga ba yãŋ naa n yɔ̃,
ye sẽ -sẽ ga ba naa ngaa yãã ye.
15 Ye laam tee waha tɛr;
ye ndityuhu gbãã tã,
ma yĩmpɛ tyĩn tã,
ma yee ye yĩmpɛ ma n ngaa yãã ye,
ye ndityuhu ma n laa luhu ye,
ye ma n laa war ye laam ne ye.
Mii loo sẽ ne ye, ye ga faha ba ta kãnde
yigi,
ta n ye jaa ye kapee- wãpyeŋ na.› »
16 Yesu n u kãnyãrwai pye ma yee: «Yii
poo na, ye wĩĩ n tãy: Ye yĩmpɛ n yãŋ, ye
ndityuhu n luhu.
17 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Yãhã
kaplãŋ tɔ̃rfa busãã, tesẽ nawee- busãã
mpãy ne pe naa n yãr Yãhã kãnde wo,
poo mii byɛ naa n kɛ pe nii ye dyaŋ. Yii
tee nkãy yãã yagaa, pe naa n kɛ pe ke yãã
yĩnde ne, pe sẽ ke yãã ye. Nkãy tee n

luhu yagaa, pe naa n kɛ pe ke yãã luhu ndityuhu ne, pe sẽ ke yãã luhu ye.»

18 Yesu n maha yee: «-Ye luhu ke digi yãrfua wĩĩ yĩntaha ne!
19 Nawee wii ma Yãhã Yai kapãyĩĩ yãã n luhu, u laam ma -sẽ pye mii pii mpãy dyaŋ pe too le kãnde ngbeŋ na, u saa le kapãyĩĩ war ye, u sãndãpee yĩŋfua ga pa, u ba le yi kãã u laam wo.
20 Wii ma le kapãyĩĩ luhu, u laam ma -sẽ plãhã ntẽmbakor fla dyaŋ pe pii pe too na, u ga le sya nuhu ne le yalebya wo.
21 U sẽ -sẽ ga tyii le n nii gbãã u laam wo ye. Le ma ba nii mii wãfãy dyaŋ u na, tesẽ fɛn ne le kapãyĩĩ wĩĩ na, u ga le miy yaha.
22 Wii ma le kapãyĩĩ luhu, u laam ma -sẽ pye mii pii mpãy dyaŋ pe too ngur fla wo, u saa kuee le kapãyĩĩ kur ye ye. Kayaaŋ ne gboho tɛr usyifua wo, tesẽ wale wãkɛ ne. Too wĩĩ ma ba gboho ta tɛr u laam wo, te ga nii tã le kapãyĩĩ na.
23 Wii ma le kapãyĩĩ luhu ma le war, u laam ma mii pii mpãy dyaŋ pe too kãntrayũhũ na. Le kapãyĩĩ pii ga lɛ u laam wo, le kayũhũ sa; mpãy pe sa gboho, mpãy pe sa yai, mpãy pe sa car.»

Nyɛ̃pihi wĩĩ

24 Yesu n maha kakuãcran laa tɔ̃r pe ye ma yee: «Yãhã Yai wĩĩ ma mii nde dyaŋ tẽ ga tɔ̃r ye ye: Dya waa ba yɛ̃y tãhã u tar wo.
25 Per gaa yĩmper wo, nawee- byɛ ba sã wãy, u tarfua napĩĩ n pa, ma ba nyɛ̃pihi tãhã le wlãhã te dir wãn laam wo ma tɛr.
26 Te dir wãn n ba fĩy, ma nii n lɛ. Ke nyɛ̃pihi bya n fĩy.
27 U tarfua tẽntẽ- n ke nyɛ̃ yãã, ma ba u pye ma yee: ‹Yĩŋfua, te yɛ̃y ba yɔ̃ ma ye, taa ba tãhã ma tar wo; ah ke nyɛ̃pihi nge -sẽ yir na?›
28 U n pe yɛ̃ sya ma yee: ‹Ta napĩĩ waa kẽ tuu loo pye.› Loo na, u tẽntẽ- n u yey ma yee: ‹Wo ka la, waa ke nyɛ̃pihi kuã kãã?›
29 U n yee: ‹Aye, ye ma syi ye ke nyɛ̃pihi kuã ye; mii loo sẽ ne ye, ye ga waha te dir wãn wãã le kuã ke nyɛ̃pihi ne.
30 Ye tyii te na, te n wãã naa n lɛ ke digi gbeyale n ba nɔ. Le yale wo, tẽntẽ- mpãy pe n pai ke digi gbe, n ga ba pe yar n yee: -Ye cãã ke nyɛ̃pihi kuã yi kãã, ye ke pua yigi nkloŋ nkloŋ, ye ba ke suhu! Loo kur ye, -ye te dir gbe le ta kẽ pɛn laam wo!› »

Yãhã Yai ga cãã kloŋ ke cã ba gboho (Mar 4.30-32; Luke 13.18-21)

31 Yesu n maha kakuãcran laa tɔ̃r pe ye ma yee: «Yãhã Yai wĩĩ ma mii ngaa puale dyaŋ, dya waa tuu gbe, ma tãhã le u tar wo.
32 Le tãhãyale wo le kloŋ pii byɛ na. Le ma fĩy yi, le ga yir, le gboho ta tɛr tãŋ dir wãn ter byɛ na. Le ga kayay yi katyigi dyaŋ, kãnsyãm n sya ba naa pe nsɛŋ ta te kayay laam wo.»
33 Yesu n maha pe yar kakuãcran laa ne ma yee: «Yãhã Yai wĩĩ ma mii ncasur wãŋ ter syi dyaŋ, cɔɔ waa tuu gbe carle ya, ma wlãhã bur miy busãã wo gbengbeyĩĩ tãã syi, ma pe tũhũ. Te ncasur carle ya n ta, pe n sya fua yir.»

Yesu tesẽ kakuãcraŋ wĩĩ ne (Mar 4.33-34)

34 Yesu naa kaplãŋ ngĩĩ byɛ pãã pe nawee- ye kakuãcraŋ ne. U sẽ naa pãã pe ne mii kakuãcraŋ sẽ kẽ ye.
35 Tuu naa n pãã ke syi, lii faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua waa bii cãã yrũhũ yaha, loo ne le nii n pye loo yale wo. U bii yee, Yãhã yee:

«N ga ba naa kai- nkãy yar pe na
kakuãcraŋ ne.
Koo kai- ngĩĩ driyɛ̃ ke tãhã mii,
waa sẽ ke cã yãã ye.»

Yesu ke nyɛ̃pihi wĩĩ yĩntaha gbihi tɔ̃r

36 Loo kur ye, Yesu n kãnde wãã pe nabuar kẽ, ma tɛr kaha wo. Pe kãnyãrwai n yũhũ crã u na, ma u nar u ke nyɛ̃pihi wĩĩ yĩntaha tɔ̃r pe ye.
37 Yesu n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «Wii tuu ke digi tãhã, u Nawee Puee kẽ.
38 Te tar, driyɛ̃ kẽ too ne. Dir rii te tãhã, too ne nawee- mpãy byɛ ne pe ma Yãhã Yai wãm. Ke nyɛ̃pihi, koo kẽ nawee- mpãy byɛ ne pe ma sãndãpee yĩŋfua wãm.
39 Napĩĩ wii tuu ke nyɛ̃pihi tãhã, Setane kẽ. Ke digi gbeyale, koo kẽ driyɛ̃ kuayale ne. Tẽntẽ- mpãy pe ga ba te dir gbe, poo me pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ne.

40 Pe nyɛ̃pihi kuã n yi, ma ke miy le n
wãã naa laam wo mii syi dyaŋ, ke driyɛ̃
kuayale wo, le ga ba nii koo syi.
41-42 Ke yale wo, u Nawee Puee ga ba
u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ye nɔ wãã, pe n ba
nawee- tyɔ̃r. Mpãy pe pe nampyeŋ- ta pe
n kapee- pye, tesẽ mpãy ne pe kapee- pye,
pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ga ba poo byɛ tyɔ̃r yi
miy le wãã naa fla wo, naa gii wãfegeyãã
wee ke na ye, pe n naa n wũn, pe naa
nkãhã yĩhĩ.
43 Mpãy pe ma nasroŋ Yãhã ye, pe ga
ba naa n yɛhɛ palpal, yai wãŋ syi dyaŋ,
pe Tuhufua Yãhã yai klo wo.
Wii ma n traha u ke yĩntaha cã, u luhu
yɔ̃!»

Mpãy pe pe wãn byɛ miy n yaha, ma ga Yãhã Yai yãã

44 Yesu n maha kaplãŋ nkãy kuã cra
pãã pe ye ma yee: «Yãhã Yai wĩĩ ma mii
wangbãy laa dyaŋ, le wũhũ ta tar raa
laam wo, kacãn wee le wãgboho na ye.
Dya waa n ga yi le wangbãy na, ma ke fla
wũhũ. U laam n tãy tɛr, u n sya ka maa u
koho wãn byɛ par tãŋ, ma ba te tar par,
te n nii u wãn, le wangbãy bya ne.
45 Yãhã Yai wĩĩ maha ma mii cãtrohofua
dyaŋ, tuu sãmuuyɔ̃m kɛ.
46 U n ga waa ter yãã kacãn wee u dir
na ye. U n ga u koho wãn byɛ par tãŋ, ma
ba woo sãmuu ter par, u n nii u wũũ.»

Jɔɔ wĩĩ

47 Yesu n maha yee: «Yãhã Yai wĩĩ ma
mii jɔɔ wãŋ syi dyaŋ pe n miy langbãŋ
wo, u n fua- ter byɛ yigi.
48 U ma yĩĩ fua- ne, pe jɔɔ miyfa ga u
tyĩn yi ta langbeŋ na, pe tege nii pe pe
fua- tyɔ̃r. Fua- mpãy pe yɔ̃, pe ga poo le
takũhũ wo, mpãy pe sẽ yɔ̃ ye, pe ga poo
miy yaha.
49 Le ga ba pye koo syi dyaŋ, driyɛ̃
kuayale wo. Pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ga ba pa,
pe ba pe napee- tyɔ̃r yi kãã pe naweeyɔ̃m
wo.
50 Pe ga pe napee- miy le wãã naa fla
wo, naa gii wãfegeyãã wee ke na ye, pe n
naa n wũn, pe naa nkãhã yĩhĩ.»

Yagaa kai- ma suhu faale wãlɛ kai- ne

51 Yesu n u kãnyãrwai yey ma yee: «Ye
ke kakuãcraŋ byɛ war la?» Pe n yee ãwã.
52 Loo na, u n pe yar ma yee: «Mpãy
pe ke Yãhã kãnde kataŋ yãr, ma maha
nii Yãhã Yai wãm, poo mii pe faale wãlɛ
kai- cã, ma maha Yãhã kai- cã yagaa. Poo
ma mii kahafua wii dyaŋ, tuu ma faale
nangbãn wãn ne, ma maha ma yagaa
nangbãn wãn ne, ma nii te yar nawee-
na.»

Nasarɛtefa sẽ Yesu ta pe Yatɛr ye (Mar 6.1-6; Luke 4.16-30)

53 Yesu tuu koo kakuãcraŋ ngĩĩ pãã wa,
u n yir loo klo wo,
54 ma tɛr klo lii wo tuu ba lɛ na. U n nii
nawee- klaha, ke fla Yiifee- yawãhã nwoŋ
wo. Nawee- mpãy pe pye, le n pe fe gbe,
pe n nii n yee: «U yir na laantor nde ne,
ke laanwɔ wũhũ ne?
55 Woo sẽ na u katyir tafua dya? U
nahafua sẽ na Maari ne? U cĩĩfa sẽ na
Syake ne, Yosɛfe ne, Syimu ne, tesẽ Yuda
ne?
56 U syafa byɛ sẽ na pe ma wo ne, wo
teende wo? U -sẽ yir na, ma waha kai-
ngĩĩ syi byɛ pye?»
57 Loo n ta, pe sẽ waha Yesu wĩĩ sya ye.
Yesu tuu yãã ke syi, u n plãhã nge tɔ̃r
pe ye ma yee: «Ma yi kãã Yãhã kaplãŋ
tɔ̃rfua kusey nawee- na tesẽ u kahafa ne,
teebɛhɛ byɛ nawee- u yãŋ.»
58 Pe sẽ Yesu ta pe Yatɛr ye, u sẽ sya ma
laanwɔ wũhũ busãã pye ke fla na ye.

14

Nsãn nawee- tããfua wãku wĩĩ (Mar 6.14-29; Luke 9.7-9)

1 Koo cãã na, Galɛlɛ kãntraha kui
yĩŋfua Yɛrɔte n Yesu wĩĩ luhu.
2 U n u tẽntẽ- pye ma yee: «Nsãn
nawee- tããfua kẽ. N ba ta pe n u yĩŋ cɛr.
U yir gbã wo, ma dur ba gbaafa ye. Loo
ne u n waha laanwɔ wũhũ pye.»
3 Lii le ba dye Yɛrɔte nsoho wo Nsãn ne,
le nde: Yɛrɔte ba ta pe n Nsãn yigi, ma u
pua, ma u le nwompihi wo. Yɛrɔte ba loo
pye u cĩĩfua Filipe cɔɔ Yɛrɔtyade wĩĩ na.
4 Nsãn naa Yɛrɔte yar, a u sẽ yai u u
cĩĩfua cɔɔ tyĩn sya u ye u u ta u wũũ ye.

5 Yɛrɔte n naa Nsãn wãboo kɛ, ma -sẽ ba
fya pe Yiifee- na, pe byɛ naa n yee Nsãn
ma Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua.
6 Yɛrɔte seesee per gbar -sẽ na, u cɔɔ
pueesya ba yɔɔ u Yɛrɔte nampay ye yĩnde
na. Le ba tãy tɛr Yɛrɔte ye,
7 u n sya Yãhã di ma yee, u kicar ma
ngii wĩĩ pãã, woo ga ke wãã u kẽ.
8 U kicar n ga le pãã u nahafua ye, u
nahafua n u yar u n dur ga Yɛrɔte pye ma
yee: «Nsãn yĩŋ cɛr wãã ra kẽ nwo wo,
tasa wo!»
9 Le n Yɛrɔte laam wlãhã, u kapãn ba u
yigi. Tuu -sẽ ba Yãhã di pe nampay yĩnde
na, u n le sya.
10 U n waa lɛhɛ wãã, u n ka ke nwom-
pihi wo ma ga u Nsãn yĩŋ cɛr.
11 Pe n pa ke yĩŋ ne tasa laam wo, ma
ba ke wãã u capua kẽ, u n ke sya wãã u
nahafua kẽ.
12 Nsãn kãnyãrwai n pa, ma ba u
nakugu gbe ma ga u tugu le. Loo kur ye,
pe n ga Yesu yar ke kai- byɛ ne.

Yesu nawee- nyersĩĩ yĩĩbua yẽ woo (Mar 6.30-44; Luke 9.10-17; Nsãn 6.1-14)

13 Yesu tuu u Nsãn wãboo wĩĩ luhu, u n
yir ma salangbãŋ gbe, ma yee woo ga ka
u ya ya dragba gaa laam wo. Pe nabuar
n -sẽ yi le cãŋ na. Pe n yi ke kui wo, ma
yãr n taha Yesu na ke langbeŋ na.
14 Yesu tuu yi ke salangbãŋ wo, u n
nabuar yãã kacãn wee ye. Pe nawee- fɛn
n u yigi fãnga ne, u n nii pe yanfa jaa pe
kẽ.
15 Yainkɔŋ wo, Yesu kãnyãrwai n yũhũ
crã u tãy, ma u pye ma yee: «Yai kua kua
wa, wo maha ma dragba wo. Pe nawee-
ta pe n ka kusyĩmbɛhɛ wo, pe ga waha
ngaa par di.»
16 Yesu n pe yẽ sya ma yee: «Pe saha tɛr
loo ya wĩĩ na ye; yii gɛ, -ye digi wãã pe kẽ
pe n di!»
17 Pe n u pye ma yee: «Bur bua ya te
ma wo ye nwo, ma suhu fua- syãm ne.»
18 Yesu n pe pye, pe pa te ne woo fla na.
19 Loo kur ye, u n pe nabuar ta pe n
tege nii ke nyẽ na. U n te bur bua gbe,
pe fua- syãm ne, ma yĩntaha kuã yir wãã
yãhãyĩŋ kuɛ ye, ma Yãhã pye ma yee:
«Ma syaha kẽ.» U n te bur la cɛr, ma te
wãã u kãnyãrwai kẽ, pe n te la klaha pe
nabuar kẽ.
20 Pe byɛ n di, ma di yai. Pe n takũyĩhĩ
sẽnsye syãŋ gbe tɛr te gbɛr ne, tii pe di
yaha.
21 Mpãy pe ba di, pe pye nawee- nyersĩĩ
yĩĩbua syi, pe ca yẽ wee pe kicar ne ye.

Yesu yãr ke langbãŋ loho na (Mar 6.45-52; Nsãn 6.15-21)

22 Loo kur ye, Yesu n ta tɛr pe
kãnyãrwai ta pe n dugu dye ke salangbãŋ
wo, ma ga dii ga langbãŋ kũndi ngaa ye, u
yahasee ye. Woo n kuee kur ye, u kãnde
wãã pe nabuar kẽ.
23 Tuu kãnde wãã wa pe kẽ, u n dugu
yãŋ gaa yĩŋ na, ma ga nii u laam wũhũ
tɔ̃r Yãhã ye u ya ya. Yĩmper n ba wɔ, ma
Yesu yãã ke fla na u ya ya.
24 Le yale wo, ke salangbãŋ ba dey ke
kãntraha fla ne. Teflaha naa ke wãã, ke
n gbe naa n gbã loho na.
25 Ngupa cir kuiyale wo, Yesu n nii yãr
n gaha ke langbãŋ loho na, u kãnyãrwai
kuɛ ye.
26 Pe kãnyãrwai pe u yãã tuu n yãr ke
loho na, pe n sroŋ fya ma yee kusrãhã kẽ,
ma too kule na ma n kui.
27 Yesu n ta tɛr pãã pe ne ma yee: «-Ye
ye laam waha, ye ma syi fya ye, ndoo kẽ.»
28 Loo na, Pyar n yẽ kuã ma Yesu pye
ma yee: «Yĩŋfua, le ma pye mboo, ra ta
ra n waha yãr ga ke loho yĩŋ na ma fla
na!»
29 Yesu n u pye u pa. Pyar n yi ke
salangbãŋ wo, ma yãr n gaha ke loho yĩŋ
na Yesu fla na.
30 Tuu yãã teflahangbãŋ ma, u n fya, ma
-sẽ yãã u sẽ waha tãhã yɛr ke loho yĩŋ na
ye, ma nii n tege ke wo. U n tẽ sya ma
yee: «Yĩŋfua, ta sya yaha!»
31 Yesu n ta tɛr koho nɔ wãã ma u yigi,
ma u pye ma yee: «Ma Yatɛr kloŋ tɛr la
ma ye? Nwa ma n ba fya?»
32 Pe n dugu dye ke salangbãŋ wo, pe
syãm, ke teflaha n yɛr.
33 Pe kãnyãrwai mpãy pe pye ke
salangbãŋ wo, pe n kãnklũy gbãã Yesu
yaha ye ma yee: «Yãhã Dya kẽ ma ne
cĩĩnde!»

Yesu yanfa jaa Genesarɛ kãntraha na (Mar 6.53-56)

34 Yesu n ba ke langbãŋ dii wa u
kãnyãrwai ne, pe n tãhã Genesarɛ kuɛ
kãntraha na.
35 Koo flafa n Yesu yãŋ cã, ma u wãpa
wĩĩ pãã pe kuɛfa byɛ ye. Pe n yanfa byɛ
gbe ba u fla na.
36 Pe n nii u nar u tyii pe yanfa n tɛ u
nayrengbãŋ yɛ̃ ya na. Mpãy byɛ pe -sẽ yãã
naa n tɛ ke na, pe naa n jaa.

15

Yesu Yiifee- wãlɛ kãnde wũhũ ne (Mar 7.1-13)

1 Per gaa, Farisyɛ̃ mpãy tesẽ Yãhã kai-
yarfa mpãy ne, pe ba yir Yurusalɛm wo,
ma pa Yesu fla na, ma ba u yey ma yee:
2 «Nwa ta ma kãnyãrwai sẽ wo wãlɛ
kãnde yãr ye? Ma sẽ yãã, pe sẽ pe kluɛ
yee wo wãlɛ kãnde wãyee na ma cã pe
dir di ye.»
3 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ah yii, nwa
ta ye n nii Yãhã kãnde wũhũ miy n yaha,
ma nii ye wãlɛ kãnde wũhũ pye?
4 Ye sẽ yãã, Yãhã yee: ‹Ma ma tuhufua
gboho, ma nahafua ne,› tesẽ ‹Wii ma u
tuhufua miipihi yee u nahafua ne, u yai
pe u boo kãã.›
5 Yii -sẽ nawee- klaha, a nawee ga waha
u tuhufua pye u nahafua ne, u yee: ‹Ta
koho kla gii tẽ ne ga waha wãã ma kẽ ma
n di, n ke ta yaha Yãhã kẽ.› Loo na, u sẽ
maha yai u u seefa gboho ye.
6 Ye n pye koo syi, ma Yãhã kaklaha miy
n yaha, ma ye wãlɛ kaklaha wũhũ pye.
7 Dawarfa me ye ne! Faale Yãhã kaplãŋ
tɔ̃rfua Yisa tãhã kẽ tuu bii nde cãã yar
yaha ye wĩĩ na, ma le yrũhũ ta Yãhã
sabangbãŋ wo ma yee, Yãhã yee:
8 ‹Nawee- mii, pe ra gboho pe yɛ̃ kaplãŋ
ya ne,
ma -sẽ yee pe laam wo pe fla dey tɛr
ra ne.
9 Pe ra gboho mii syi dyaŋ, yĩŋ wee le na
ye.
Nawee- pe kãnde lii ta, pe tee loo ta,
ma n klaha ma yee Yãhã kãnde ne.›
»

Kai- nkãy ke nawee le kapee- wãpyeŋ wo (Mar 7.14-23)

10 Loo kur ye, Yesu n pe nabuar yee ba,
ma ba pe pye ma yee: «-Ye kaplãŋ ngĩĩ
luhu yɔ̃, -tee ke yĩntar war:
11 Ngii ke n dye nawee yɛ̃ wo, ke sẽ u le
kapee- wãpyeŋ wo ye. Ngii ke n yi u yɛ̃
wo, koo kẽ ke u le kapee- wãpyeŋ wo.»
12 Yesu kãnyãrwai n yũhũ crã u na, ma
u pye ma yee: «Yãŋ, taa nde pãã, le pe
Farisyɛ̃ laam war.»
13 U n pe yɛ̃ wãã sya kakuãcraŋ ne ma
yee: «Ngii ke wee ta Tuhufua Yãhã wãŋ
ye, ke ma mii katyigi gii dyaŋ ke sẽ ke tãhã
ye, ma n pai ke kuã kãã.
14 Ye tyii pe Farisyɛ̃ na! Pe ma mii fũũ-
dyaŋ, pe pe fũũwai yigi, pe n yãr n taha
pe na kãnde wo. Fũũ ma u fũũwai yigi, u
n yãr n taha u na kãnde wo, pe syãm byɛ
n gaha too dye wuhu wo.»
15 Pyar n yee u le kakuãcran yĩntaha
yar poo na, kakuãcran nde le nawee wãle
wĩĩ pãã kapee- wãpyeŋ wo.
16 Yesu n yee: «Ye bya, ye maha le
kakuãcran yĩntaha war gblihi laa kɛ?
17 Ye sẽ le war la ma yee, ngii ke n dye
nawee yɛ̃ wo, ke n gaha u nfẽŋ wo, ke ga
yi kãã u laha wo nyɛ̃ wo?
18 Ngii ke -sẽ n yi nawee yɛ̃ wo, ke n
yir u laam wo. Koo ke nawee le kapee-
wãpyeŋ wo.
19 Ye sẽ yãã, nawee tuu kapee- nkãy ga
u laam wo, koo ke ne u taha naboor na,
cayɔr wãleŋ ne, tyatyãhã ne, yuhur ne,
kawar wãfua ne, tesẽ wãplaŋpãã ne.
20 Koo kai- ngĩĩ kẽ ke nawee le kapee-
wãpyeŋ wo. Ma -sẽ yee, ma'a yee ma sẽ
ma kluɛ yee wo wãlɛ kãnde wãyee na ma
cã ma dir di ye, loo nde sẽ nawee le kapee-
wãpyeŋ wo ye.»

Cɔɔ waa tuu wee Yiifee ye, Yesu u pueesya jaa (Mar 7.24-30)

21 Loo kur ye, Yesu n yir ke fla na, ma
ka Tyir tãy, Syidɔ̃ ne.
22 Kanaafasya waa pye, tuu ba nii ke fla
na. Kanaafa sẽ pye Yiifee- ye. U n pa Yesu
tãy, ma ba tẽ sya ma yee: «Dawide Dya,

ta fɛn di! Sãndũpee ma ra pueesya yĩŋ na, ma nii u fãy, u kã n yaa!»
23 Yesu sẽ -sẽ u yɛ̃ gɛ sya laa ne ye. U kãnyãrwai n yũhũ crã u tãy, ma u nar ma yee u u cɔɔ ta u n tɛr, u tee ma u kui n taha poo na.
24 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Yiisrɛfa mpãy pe ma mii mbaa dyaŋ mbanaha wee pe na ye, pe ra lɛhɛ wãã poo ya wĩĩ na.»
25 U cɔɔ n ke kaplãŋ luhu, ma sye ma ba kãnklũy gbãã Yesu yahasee ye, ma u nar ma yee: «Yĩŋfua, ta kuɛ yãŋ!»
26 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Ma'a kicar digi gbe miy yaha pãmpii* kẽ, le sẽ yɔ̃ ye.»
27 U cɔɔ n yee: «Cĩĩnde ne, Yĩŋfua. Pãmfa ma -sẽ tii bir miy yaha te n too kãntraha na, pãmpii sẽ -sẽ ga gbe di la?»
28 Loo na, Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Cɔɔ nwo, ma ra sroŋ ta ma Yatɛr cĩĩnde! Taa lii kɛ, le ga pye ma kẽ.» Le yalebya wo, u sãndũpee n tege kãã u pueesya yĩŋ na, u n jaa.

Yesu yanfa buar jaa

29 Yesu n yir ke fla na, ma ka Galɛlɛ langbãŋ yɛ̃ na. U n ga dugu nii yãŋ gaa yĩŋ na.
30 Nabuar raa n tãnklahafa gbe ba u fla na, fũũ- ne, tesẽ bebe ne, mpãy ne pe kadye teelaa fla ku pe ye, ma suhu yanfa busãã mpãy ter ne. Pe n ba pe tege ta Yesu tãy, u n pe jaa.
31 Pe nawee- n pe bebe yãã pe n pãã; mpãy pe kadye teelaa fla ku pe ye, pe n pe yãã pe jaa, ma pe tãnklahafa yãã pe yrãhã sroŋ, ma pe fũũ- yãã pe n yãŋ. Le n yɛ̃ gbãã pe nawee- byɛ na ma sya ga ta tɛr, pe n nii Yãhã sey, koo gii ke ma Yiisrɛfa Yãhã.

Yesu nawee- nyersĩĩ yɛ̃ woo, tahar ne (Mar 8.1-10)

32 Loo kur ye, Yesu n u kãnyãrwai yee ba, maa pe pye ma yee: «Nawee- mii fɛn ra yigi, pe plii tãã nanga pe ma ra ne. Yagaa, ngaa wee pe ye nantãŋ pe n ga di ye. N sẽ n traha n kãnde wãã pe kẽ pe n tɛr, mii pe sẽ ngaa yãã di ye. Mii loo sẽ ne ye, pe n gaha too wãfãy na kãnde wo.»
33 Pe kãnyãrwai n u yey ma yee: «Dragba nge syi laam wo, waa dir yãã na wo wãã nabuar mii syi kẽ pe n di?»
34 Yesu n pe yey ma yee, bur nii te ma pe ye. Pe n yee, wãy kuasĩĩ tesẽ fuabir raa ne.
35 Loo na, Yesu n pe nabuar ta pe n tege nii kãntraha na.
36 U n te bur kuasĩĩ gbe pe fuabir ne, ma Yãhã pye ma yee: «Ma syaha kẽ». U n te bur la cɛr, ma te wãã u kãnyãrwai kẽ, pe n te la klaha pe nabuar kẽ.
37 Pe byɛ n di, ma sya di yai. Tii pe di yaha, pe n te gbe tɛr takũyĩhĩ kuasĩĩ.
38 Mpãy pe ba di, pe pye nawee- nyersĩĩ, pe ca yɛ̃ wee pe kicar ne ye.
39 Loo na, Yesu n kãnde wãã pe nabuar kẽ, ma dugu dye salangbãŋ wo, ma ka Magadã kuɛ kãntraha na.

16

Mpãy pe sẽ yagaa kai- yĩntaha war ye (Mar 8.11-13; Luke 12.54-56)

1 Loo kur ye, pe Farisyɛ̃ tesẽ pe Sadusyɛ̃ ne, pe n pa Yesu fla na. Pe n yee, poo ga u le namihi wo ma u pye, u laanwɔ wĩĩ laa pye poo n yãã, pe waha cã Yãhã kẽ ke kãnde wãã u kẽ.
2 Yesu n -sẽ pe yɛ̃ sya ma yee: «Yaintege na, yãhãyĩŋ ma yrãhã, ye ne yee sukũhũ yai ga yɔ̃.
3 Yũhũ yɛ̃ na, ye ma yãhãyĩŋ yãã ke yrãhã car ma maha wɔ, ye ga yee sesaha ga too nanga. Ye yãhãyĩŋ wũhũ yĩntaha war, ma -sẽ gblihi laa, Yãhã wũhũ nkãy ke n pye ye yĩnde na yagaa, ye sẽ ke war ye.
4 Yagaafa pee, pe sẽ n sroŋ Yãhã ye ye, ma maha yee, poo n kɛ pe laanwɔ wĩĩ laa yãã yĩnde ne! N sẽ -sẽ ga laanwɔ wĩĩ laa pye yar pe na ye. Lii le bii faale Yonase dye, loo syi ter ya kẽ, pe ga ba yãã yĩnde ne.»
Loo kur ye, u n tɛr pe yaha ke fla na.

Yoo wĩĩ ma mii ncasur wãŋ ter syi dyaŋ? (Mar 8.14-21)

5 Pe kãnyãrwai pe ba dii ga ke langbãŋ kũndi ngaa ye, pe ba faha bur yaha.

* **15:26 15.26** Koo cãã na, mpãy pe sẽ pye Yiifee- ye, Yiifee- naa pe yee pãm.

6 Yesu n pe pye ma yee: «-Ye yii le yaha,
-tee yii yigi Farisyɛ̃ ye ne tesɛ̃ Sadusyɛ̃ ye
ne; pe wĩĩ ma mii ncasur wãŋ syi dyaŋ.»
7 Pe kãnyãrwai n nii pe ya yey ma yee:
«Too sɛ̃ bur gbe ye, loo la u n nii n pãã ke
syi?»
8 Yesu n pe laam wũhũ cã, u n pe yey
ma yee: «Nwa ye n yee, tee sɛ̃ bur gbe ye,
loo la n n pãã ke syi? Ye sɛ̃ ra sroŋ ta ye
Yatɛr ye!
9 Ye sɛ̃ laa war wa ye. Tɛ̃ ba bur bua la
cɛr wãã nawee- nyersĩĩ yĩĩbua kɛ̃, ye ba
te gbɛr wãã gbe tɛr takũyĩhĩ nii, le faha la
ye na?
10 Tɛ̃ maha ba te bur kuasĩĩ la cɛr pe
nawee- nyersĩĩ kɛ̃, ye ba te gbɛr wãã gbe
tɛr takũyĩhĩ nii, le faha la ye na?
11 Yaliile wo, tɛ̃ ye pye ye yii yigi Farisyɛ̃
ye ncasur wãŋ ter syi ne, Sadusyɛ̃ ye ne,
n sɛ̃ naa n pãã bur wĩĩ na ye. Nwa ta ye
sɛ̃ waha le war ye?»
12 Loo na, pe kãnyãrwai n cã le war ma
yee ncasur wãŋ gii ke n le bur wo, koo sɛ̃
kɛ̃ Yesu naa n yãŋ ye. Farisyɛ̃ wĩĩ ne u
naa n yãŋ, Sadusyɛ̃ wĩĩ ne, ma yee pe pe
ya yigi le ne.

Yoo kɛ̃ Yesu ne?
(Mar 8.27—9.1; Luke 9.18-27)

13 Yesu n ka u kãnyãrwai ne Filipe
Syesarɛ klo kuɛ ye. U n ba pe yey ma yee:
«Lii gɛ nawee- pe n pãã ndoo u Nawee
Puee wĩĩ na?»
14 Pe n u yɛ̃ sya ma yee: «Mpãy n yee,
a Nsãn nawee- tããfua kɛ̃ ma ne. Mpãy
maha n yee, a Yeli kɛ̃ ma ne. Mpãy maha
ma pe n yee, a le ma pye mboo sɛ̃ kɛ̃
faale Yermii ye, ma -sɛ̃ ma poo faale Yãhã
kaplãŋ tɔ̃rfa nen waa.»
15 Yesu n pe yey ma yee: «Ah yii, ye yee
yoo kɛ̃ ra ne?»
16 Syimu wii pe n yee Pyar, u n u yɛ̃ sya
ma yee: «Mboo kɛ̃ u Yãhã Yĩndefua Crise,
ma maha ma ke Dya, koo gii wãkuyãã wee
ke na ye.»
17 Loo na, Yesu n u pye ma yee: «Nsãn
dya Syimu, ma wĩĩ n tãy. Ma sɛ̃ yãã,
nawee sɛ̃ kɛ̃ tuu koo kai- ngĩĩ yar ma na
ye. Ta Tuhufua Yãhã kɛ̃, ke ke yar ma na.
18 Ndoo -sɛ̃ ga ma yar nde ne: Mboo,
ma ma Pyar, ke yĩntaha kɛ̃ ntɛ̃mblaha.
Ma ma mii ntɛ̃mblaha dyaŋ, pe ga waha
nwoŋ fãã ke yĩŋ na. Loo ne, mboo taa ga
ba ta wĩĩ cãã gbe yi, ma naa le tɔ̃r mpãy
ye pe sɛ̃ ra kãnde cã ye. Gbãfua fãnga gɛ
sɛ̃ n pai waha yia ra kãndeyãrfa yawãhã
na ye.
19 Fãnga gii tɛ̃ ga wãã ma kɛ̃ mpãy
nsoho wo pe cã Yãhã ma yĩŋ na, koo fãnga
ma mii karndohopii dyaŋ, pe ga waha
nwonyɛ̃ yãr, pe maha waha ke tã. Ma'a
ba kai- nkãy sye driyɛ̃ nge wo, Yãhã kɛ̃ ke
ma ta, ma n ke sye. Ma'a maha ba kai-
nkãy sya driyɛ̃ nge wo, Yãhã kɛ̃ ke ma ta,
ma n ke sya.»
20 Yesu n u kãnyãrwai yar waha, pe ma
n le pãã waa ye pe yee woo kɛ̃ u Yãhã
Yĩndefua Crise ye.
21 Loo kur ye, Yesu n nii ke kai- pãã u
kãnyãrwai ye gbaa na. U naa pe yar ma
yee: «N yai n ka Yurusalɛm wo. Koo fla
na, pe Yiifee- wãlɛ, pe Yãhã yũndefa yĩŋfa
ne, pe Yãhã kaiyarfa ne, pe ga ba ra fãy
gboho. Pe ga ba ta gɛ ta pe n ta boo. Ta
wãku plii tãã wuhu na, n ga yir gbã wo,
n dur ba yrãŋ na gbaafa ye.»
22 Pyar n u yee ga kãnkãy na, maa nii le
kuãn u ye ma yee: «Yĩŋfua, Yãhã ke paha
ma na! Nde sɛ̃ yai le ma dye ye!»
23 Yesu n wã klaha, ma Pyar pye ma yee:
«Yũhũ kãã ra tãy Setane nwo! Ma n kɛ ma
yɛr tã ra na ta kãnkai- wo! Ma sɛ̃ laam ga
Yãhã laantor ter ne ye, ma laam ga nawee-
kacãn ter ya ne.»
24 Yesu n u kãnyãrwai pye ma yee: «Wii
ma yee woo ga naa n yãr ta kãnde wo, u
u laam wũhũ ta yaha, tuu u ya gbihi, u
ma sya ga ba gbãpee ku ra wĩĩ na. Wii
ma loo sya, u naa ra kãnde yãr.
25 Ye sɛ̃ yãã, wii tuu u ya yĩŋ kɛ, ma
suhu u laam wãn ne, woofua ga ba too
byɛ kɛ laa; wii tuu -sɛ̃ ga le sya u u yĩŋ kɛ
laa, ma suhu u laam wãn ne ndoo wĩĩ na,
woofua kɛ̃ tuu cã ga ba too nde byɛ yãã.
26 Mboo nawee, taa ga driyɛ̃ wãn byɛ
yãã tãŋ, ma'a yee ma sɛ̃ ba ma yĩŋ yãã
Yãhã ye ye, le wãyĩĩ -sɛ̃ ma na taa yãã?
Tesɛ̃, koo kla ma na, nawee tuu ga ba
waha kɛ̃, u u ya yĩŋ yãã Yãhã tãy?
27 Ye sɛ̃ yãã, u Nawee Puee ga ba pa u
Tuhufua Yãhã nayɔ̃r ne, tesɛ̃ u yãhãyĩŋ

tẽnlɛhɛ ye ne. U ma ba dur ba, nawee nawee woo tuu kai- nkãy byɛ pye tɛr, u ga koo byɛ draha dãã ufua kẽ.
28 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Nawee-mpãy ma ye laam wo, pe saa ku mii pe sẽ u Nawee Puee yãã tuu nii yĩŋ na ye.»

17

Kãnyãrwai tãã mpãy Yesu yãhãyĩŋ nayɔ̃r yãã
(Mar 9.2-13; Luke 9.28-36)

1 Plii kuay kur ye, Yesu n Pyar yigi taha u ya na, Syake ne, u Syake cĩĩfua Nsãn ne, ma ka pe ne yãnjruhu gaa yĩŋ na, poo pe ya ya.
2 Pe n u yãã, u wã klaha pe yĩnde na, u yĩntaha n nii n yɛhɛ yai wãŋ syi dyaŋ, u nayrɛ n flege ma nii cãã- wãŋ syi dyaŋ.
3 Pe kãnyãrwai n faale wãlɛ Musa yãã tesẽ Yeli ne, pe ya kai na. Pe ba fe gbe yi, ma nii n pãã Yesu ne.
4 Loo na, Pyar n Yesu pye ma yee: «Wo Yĩŋfua, wo niisaha sroŋ yɔ̃ nwo wo. Le ma tãy ma ye, n ga kajar tãã gbã, neŋ ma wãŋ, neŋ Musa wãŋ, neŋ nge Yeli wãŋ.»
5 Tuu naa n pãã nantãŋ, yãhãsyɔ̃r raa n ba paha pe na, ma n yɛhɛ palpal. Yãhã yĩmbui n yir te yãhãsyɔ̃r laam wo ma yee: «Ta Dya kẽ nwo, u ntãŋ dye gboho ra tãy, u ra laam yĩn yalebyɛ. -Ye naa n luhu u ye!»
6 Pe kãnyãrwai pe kaplãŋ ngĩĩ luhu, pe n fya ma too tã pe yĩntar na.
7 Yesu n yũhũ crã pe na, ma pe pye pe yir, pe ma n fya ye.
8 Pe n yĩntar kuã yir, pe sẽ maha waa yãã mii Yesu ya sẽ kẽ ye.
9 Pe naa ke yãŋ tege, Yesu n pe yar waha ma yee: «Tee kai- nkãy yãã ke yãŋ yĩŋ na, ye ma n ke tɔ̃r waa ye ye, mii u Nawee Puee sẽ yir gbã wo, ma dur ba gbaafa ye ye.»
10 Pe kãnyãrwai n Yesu yey ma yee: «Nwa ta pe Yãhã kaiyarfa n yee, a Yeli ga cãã pa u Yãhã Yĩndefua Crise yaha?»
11 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Cĩĩnde ne, Yeli yai u pa, u ba ke kai- byɛ gbihi ta.
12 Ta n ye yar: Yeli pa wa, nawee- sẽ cã woo kẽ ye, ma u nuhu pe laam wãnuhu. Pe ga ba u Nawee Puee bya nuhu koo syi.»
13 Loo na, pe kãnyãrwai n cã le war ma yee, Nsãn nawee- tããfua wĩĩ kẽ Yesu tuu pãã pe ye, ma Yeli myaha yee.

Yesu sãndũpee kar tege kãã kicar waa yĩŋ na
(Mar 9.14-29; Luke 9.37-43)

14 Pe ga nɔ nabuar raa fla na, dya waa n pa Yesu fla na, ma ba kãnklũy gbãã u yahasee ye
15 ma yee: «Yĩŋfua, ta dya fɛn di, wãtooku ma u na. Ke ma yir u na, ke ne pee u na. Kaa na u ga too dye naa woo, kaa na u ga too dye loho wo.
16 N pa u ne ma kãnyãrwai fla na, pe sẽ -sẽ waha u jaa ye.»
17 Yesu n kuãn pe na ma yee: «Yii poo na, laanyɔ̃m wee ye ye ye, ye sẽ ra ta ye Yatɛr ye. Ye yee la n kuee ye wãwlaha na yalebyɛ? Ye yee la n naa n fãy ye ne yalebyɛ? -Ye pa ra kẽ u kicar ne nwo!»
18 Yesu n sã u sãndũpee na, u n tege kãã u kicar yĩŋ na, u n jaa le yalebya wo.
19 Loo na, pe kãnyãrwai n yũhũ crã Yesu na kãnkãy na, ma u yey ma yee: «Nwa wo sẽ ba waha u sãndũpee kar tege kãã ye?»
20 Yesu n pe yar ma yee: «Ye sẽ ra ta ye Yatɛr ye laam byɛ ne ye, koo kẽ. Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Ye ma Yãhã ta ye Yatɛr carle ya mii ntããfĩĩ pua nen ya dyaŋ, ye ga waha yãŋ nge pye ke yũhũ ga nwaa, ke n yũhũ ga. Kai laa saa ye yia ye. [
21 Ya'a ye yɛ̃ tã digi na, ma nii Yãhã nar, loo na, ye ga waha sãndũpee nwo syi kar tege nawee yĩŋ na.]»

Yesu maha u gbã wĩĩ pãã, tesẽ u wãyir wĩĩ ne gbã wo
(Mar 9.30-32; Luke 9.43-45)

22 Yesu pye yrãhã na u kãnyãrwai ne Galɛlɛ kãntraha wo, u n ba pe pye ma yee: «Pe ga ba u Nawee Puee yi u napĩĩ- kẽ,
23 pe n u boo; u gbã plii tãã wuhu, u ga yir gbã wo, u pa gbaafa ye.» Loo kapãn nde n pe kãnyãrwai laam wlãhã pe kẽ, ma sya ga ta tɛr.

Yesu ye kufar dãã

24 Yesu tuu ga dye Kapornu wo u kãnyãrwai ne, Yãhã kangbãŋ kufar wããfa n yũhũ crã Syimu Pyar tãy, ma u yey ma

yee: «Ye Yĩŋfua sẽ Yãhã kangbãŋ kufar dãã la?»
25 Pyar n pe pye ãwã, u pe dãã.

Pyar tuu ga dye kaha wo, Yesu n cãã kapãn gbe, ma u pye ma yee: «Syimu, ma laam wo, mpãy poo pe yai pe naa pe kufar dãã, tesẽ pe koho wãn kufar ne kãntraha nge yĩŋfa kẽ, pe klofa laa, pe nampay?»
26 Pyar n yee pe nampay. Yesu n u pye ma yee: «Le ma pye pe nampay, ma cã klofa sẽ yai pe naa te dãã ye.
27 Wo sẽ -sẽ n kɛ nawee- mii n wãpee pãã wo wĩĩ na ye. Loo ne, ka ke langbãŋ wo, maa fuɛsãn miy. Fua wii taa ga cãã yigi, u yɛ̃ yãr, maa ntẽn war yãã u laam wo. U war gbe, maa ra kufar dãã, tesẽ ma wãn ne!»

18

Mpãy pe kloŋ, Yesu kayũhũ pãã pe wĩĩ na
(Mar 9.33-37; Luke 9.46-48)

1 Loo yale wo, Yesu kãnyãrwai n yũhũ crã u na, ma u yey ma yee: «Yoo syi u ma yĩŋ na Yãhã Yai wo?»
2 Loo na, Yesu n kicaalaale yee ba ta pe yaha ye, ma pe yar ma yee:
3 «Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Ye ma yee ye sẽ koho klaha ma nii kicar wãŋ syi dyaŋ ye, ye saa dye Yãhã Yai wo ye.
4 Wii ma u ya ta pra kicaale nde wãŋ syi dyaŋ, woo kẽ u ga ba yĩŋ yãã nawee-byɛ laam wo, Yãhã Yai wo.
5 Wii ma kicaale nde syi gbihi yigi ndoo myaha na, ndoo gɛ kẽ tuu gbihi yigi.»

Kapee- wãpyeŋ le lii kua?
(Mar 9.42-48; Luke 17.1-2)

6 Yesu n maha yee: «Mpãy pe ma pra kicar wãŋ syi, ma ra ta pe Yatɛr, wii ma poo nen waa ta u n yi kãã ra kãnde wo, le ga pee woofua na. Pe ma sya cãã ntẽmbangbãŋ pua u yĩntyigi na, ma u gbe miy le wãã langbãŋ wo u sẽ yãã loo kapee nde yãã pye ye, ke puar u na.
7 -Ye yãŋ, driyɛ̃ laam wo, kapee-wãpyeŋ syar. Kapee- wãpyeŋ saha kua yãã ye. Wii ma -sẽ u nampyeŋ ta u n kapee- pye, woofua wĩĩ pee!
8 Le ma pye ma koho ke ma le kapee-wãpyeŋ wo, laa na ma troho ke ma le kapee- wãpyeŋ wo, te cɛr kãã, ma te miy wãã dey dey. Ma cĩĩnde yrã yãã koho neŋ ne, tesẽ troho neŋ ne, ke puar ma kuee ma kluɛ sĩĩ ne, tesẽ ma trɛ sĩĩ ne, pe n ba ma miy le wãã naa fla wo, naa gii wãfegeyãã wee ke na ye.
9 Le ma pye ma yĩnde le ma le kapee-wãpyeŋ wo, le loho yi, ma le miy wãã dey dey. Ma cĩĩnde yrã yãã yĩnde nen ne, koo puar ma kuee ma yĩmpɛ syãŋ ne, pe n ba ma miy le wãã naa fla wo, naa gii wãfegeyãã wee ke na ye.»

Mbua wii tuu plaha, ma ba yãã
(Luke 15.3-7)

10 Yesu n maha yee: «-Ye yii yigi, kicar mii nanem byɛ ne, ye ma syi ye naa pe yãŋ ye yee pe wee ngaa ye! Ta n ye yar: Pe kicar yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n pai ta Tuhufua Yãhã tãy yalebyɛ. [
11 Mpãy pe plaha, u Nawee Puee pa pe wãsyayaha yĩmbui ne.]
12 -Ye yãŋ, wii ma pye mbaa gbeebua ne, nen n plaha u ye, u ga pye mii? Ye cã ma yee, u ga pe mbaa gbeeresyar sẽnsye kuaresyar mii ta yaha disaha wo, yãŋ yĩŋ na, u ga u nen nwo kɛ, nen wii tuu plaha.
13 Ta n ye yar: U ma woo mbua yãã, u ga nuhu di woo nen ya wĩĩ na, u ta tɛr pe mbaa gbeeresyar sẽnsye kuaresyar mii wĩĩ yaha.
14 Ye Tuhufua Yãhã ma koo syi dyaŋ. Ke sẽ n yãŋ pe kicar mii nen waa gɛ n plaha ye.»

Wo yai wo tyii wo nampyeŋ- kapee-foho na

15 Yesu n maha yee: «Ma nampyeŋ ma laa tee pye ma na, ka mii ya u fla na; tuu lii tee pye, le yar u na. U ma luhu ma ye, ma ta u n dur ba kãnyĩĩ wo.
16 U ma -sẽ sye, u saa luhu ma ye ye, ta kãndeyãrfa nawee nen waa yigi taha mii na, kaa na nawee- syãm syi, ye n ka u fla na. Le ma le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee, kai yai le gbihi ta nawee- syãm yĩnde na, laa na nawee- tãã syi.
17 U ma sye, u saa luhu pe ye ye, ka maa le pãã ta kãndeyãrfa yawãhãfa ye, ye fla wo. U ma maha sye, u saa luhu pe ye ye, naa u yãŋ nawee wii syi draha wo, u sẽ

cĩĩnde Yãhã cã ye. Tesẽ, naa u yãŋ kufar wããfa ne wãcɛŋ, poo mpãy pe fufor di.

18 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Ye ma kai lii sye nawee- ye driyɛ̃ nge wo, Yãhã kẽ ke ye ta ye n le sye. Ye ma kai lii sya nawee- ye driyɛ̃ nge wo, Yãhã kẽ ke ye ta ye n le sya.

19 Ta n maha ye yar: Yii mpãy tee ma kãntraha na, ma Yãhã kãnde yãr, yii nawee- syãm syi ma yĩmbuhu wãã le, ma ngii ngii nar ra Tuhufua Yãhã ye, u ga le pye pe kẽ.

20 Ye sẽ yãã, teelii teelii nawee- syãm ma pe ya wãã ta myaha na, laa na nawee- tãã syi, n ma pe telai wo.»

21 Loo na, Pyar n yũhũ crã Yesu na, ma u yey ma yee: «Yĩŋfua, ta nampyeŋ ma kuee kapee- pye ra na yalebyɛ, n yai n tyii u kapee- foho na tɛhɛ nii? Tɛhɛ kuasĩĩ syi yai la?»

22 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Aye, tɛhɛ kuasĩĩ sẽ yai ye; naa n tyii u kapee- foho na ma kuãŋ ne yalebyɛ.»

Tẽntẽ wii u sẽ tyii u nampyeŋ fuɛ na ye

23 Yesu n maha yee: «Kapee- foho wãtyii wĩĩ Yãhã Yai wo, le ma mii nde dyaŋ: Yĩŋfua waa ba yir, ma yee woo ga yãŋ u foho ma pye u tẽntẽ- mpãy na, pe ke dãã u kẽ.

24 U n nii ke foho tɔ̃r, pe n ga u tẽntẽ waa yigi ba u fla na. Fuɛ lii le pye woo yĩŋ na, le pye war nagbeebua raa.

25 Ngaa gɛ sẽ pye u dya ye u n ga le fuɛ dãã u yĩŋfua kẽ ye. U yĩŋfua n yee, pe u dya yigi ga par yãmpuai wãŋ syi dyaŋ, woo tesẽ u cɔɔ ne, tesẽ u pii ne, tesẽ u koho wãn byɛ ne. Loo na, fuɛ lii le ma u dya yĩŋ na, pe war ga yãã.

26 U tẽntẽ n kãnklũy gbãã u yĩŋfua yahasee ye, ma u nar waha ma yee: ‹Ma laam yĩn, ma ra sẽŋ, n ga ba pe war byɛ dãã ma kẽ.›

27 U yĩŋfua n u fɛn di, ma kace yaha u na, ma sya yee u tyii le fuɛ wãdãã na, ma kãnde wãã u kẽ u n tɛr.

28 Woo tẽntẽ n yi ke fla na, ma u tẽntẽwɛ waa wãã sya. U fuɛ -sẽ pye u tẽntẽwɛ nwo na, war naha syi. U n u fyãhã yigi yĩmbui na, u saha wũũ gɛ wũũ ye, ma nii u pye ma yee: ‹Ta fuɛ ma ma na, pe war dãã ra kẽ!›

29 U tẽntẽwɛ n kãnklũy gbãã u yahasee ye, ma u nar waha ma yee: ‹Ma laam yĩn, ma ra sẽŋ, n ga ba pe war byɛ dãã ma kẽ.›

30 U sẽ yɛr le na ye, ma sya ta pe n u le nwompihi wo ma yee, le fuɛ le dãã u n cã yi.

31 Tẽntẽ- mpãy pe pye ke fla na, pe loo nde yãã, le n pe laam war, pe n ga ke kai- byɛ tɔ̃r pe yĩŋfua ye.

32 U yĩŋfua n -sẽ u tẽntẽ yee ba, ma ba u pye ma yee: ‹Tẽntẽ napee nwo! Taa ra nar, n ma fuɛ gbe kãã ma yĩŋ na.

33 Tẽ ma fɛn di mii, ma bya sẽ ne yai la ma ma nampyeŋ fɛn di koo syi?›

34 Ncafũhũ n u yĩŋfua yigi. U n ta pe n u tẽntẽ tã nwompihi wo, ma yee pe u pẽn, ma maha yee, le fuɛ le dãã tãŋ u n cã yi.»

35 Yesu n maha yee: «Ye ma yee ye sẽ n tyii ye nampyeŋ- kapee- foho na ye kuãŋ ne ye, ta Tuhufua Yãhã bya ga ba ye pye mii tẽntẽ napee nwo wãŋ syi dyaŋ.»

19

Nawee ga waha u ya koho cɔɔ sye la? (Mar 10.1-12)

1 Yesu tuu nawee- klaha wa, u n yir Galɛlɛ kãntraha na, ma ka Yudɛ kãntraha kuɛ gii ye ke ma Yurdane lafeŋ kũndi ngaa ye.

2 Nabuar naa n taha u na, u n pe yanfa jaa.

3 Farisyɛ̃ mpãy n yũhũ crã u na, ma yee poo ga u le namihi wo, ma u yey ma yee: «Wo kãnde na, nawee ga waha u cɔɔ sye la, laa ma dye pe nsoho wo u cɔɔ ne?»

4 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ye cã le ma le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee: ‹Ke kai- fegbecãã na Yãhã nawee- tãhã, naa tesẽ cɔɔ ne.›

5 Yãhã n le pãã pe wĩĩ na ma yee: ‹Koo syi kẽ, naa ricar koho ma ba dye, u n cɔɔ sya, u ga u ya yɛ̃ yi kãã u seefa tãy, u ke wãã le u cɔɔ wãŋ ne, pe n nii nawee nen dyaŋ.› »

6 Yesu n pe yar taha ma yee: «Loo na, pe wee syãm nantãŋ ye, pe ma mii nawee nen ya dyaŋ. Yãhã ke tii gbra te ya na, nawee ma syi u te cããŋ te ya na ye.»

7 Pe Farisyɛ̃ n u yey ma yee: «Ah wo
faale wãdyaha Musa sẽ bii yee la, naa ga
waha u cɔɔ wãsyeŋ saba wãã u kẽ, tuu u
sye?»
8 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ye laam
waha tɛr, koo kẽ Musa n bii kãnde wãã
ye kẽ, tee ga waha ye ca sye. Ma -sẽ yee
ke kai- fegbecãã na, le sẽ pye koo syi ye.
9 Ta n ye yar: Wii cɔɔ ma yee u sẽ naa
waa yuhu di ye, u n u sye ma cɔɔ waa gbe,
ufua kapee pye, u cayɔr pye.»
10 U kãnyãrwai n u pye ma yee: «Naa
wĩĩ ma pye koo syi u cɔɔ kuɛ ye, le puar
waa ma n cɔɔ sya ye.»
11 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Nawee-
byɛ sẽ me pe ga waha yia pe tyii cɔɔ
wãsyaŋ na, pe naa loo kãnde yãr ye.
Mpãy, Yãhã loo fãnga wãã pe kẽ, poo ya
pe ga waha yia, pe naa loo kãnde yãr.
12 Kai- busãã ma, ke ga waha naa ta u
saa cɔɔ sya ye; ca mpãy bya ma ke syi.
Mpãy ma pe see ke dyaŋ, pe saha cɔɔ wĩĩ
yɔ̃ ye; ca mpãy bya ma ke syi. Mpãy ma
pe poo sã, ma pe ta ke syi, pe saha cɔɔ
wĩĩ yɔ̃ ye; ca mpãy bya ma ke syi. Mpãy
ter maha ma, Yãhã Yai tẽn wĩĩ na, pe cɔɔ
wãsya wĩĩ sye; ca mpãy bya ma ke syi.
Wii ma cã u ga waha yia u kaklaha ngĩĩ
sya, u ke sya.»

Yesu kaa taha kicaabir na (Mar 10.13-16; Luke 18.15-17)

13 Nawee- n pa kicaabir ne Yesu fla na,
tuu koho taha pe na, u Yãhã nar pe wĩĩ
na. Pe kãnyãrwai n sye pe na.
14 Loo na, Yesu n pe pye ma yee: «Ye
tyii pe kicaabir na pe n pa ra ye! Ya'a n
sye pe na ye. Ye sẽ yãã, mpãy pe ma pra
poo wãŋ syi dyaŋ, Yãhã Yai ma poo wãŋ.»
15 U n koho taha pe kicaabir na, ma yir
ke fla na ma tɛr.

Nangbãm ga waha dye la Yãhã Yai wo? (Mar 10.17-31; Luke 18.18-30)

16 Naanfuɛ̃ waa n yũhũ crã Yesu na, ma
u yey ma yee: «Yĩŋfua, n ga waha kayĩĩ lii
pye, n waha cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã
wee le na ye.»
17 Yesu n u pye ma yee: «Nwa ma n ta
yey kayĩĩ wĩĩ ne? Yãhã ya ke yɔ̃. Ma'a
yee ma ga cĩĩnde yrã yãã, naa Yãhã kãnde
kataŋ wũhũ pye!»
18 U dya n Yesu yey, a Yãhã kãnde wũhũ
nkãy? Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: « ‹Ma'a
syi ma nawee boo ye; ma'a syi ma cayɔr
le ye; ma'a syi ma yuhu ye; ma'a syi ma
kawar fua ye;
19 naa ma tuhufua gboho, ma nahafua
ne! Ma ya wĩĩ le n tãy ma ye mii syi dyaŋ,
tyii ma nampyeŋ wĩĩ n naa n tãy ma ye ke
syi.› »
20 U naanfuɛ̃ n Yesu pye ma yee: «Ndoo
koo ngĩĩ byɛ yigi, n yai n maha lii pye?»
21 Yesu n u pye ma yee: «Ma'a yee ma
ga kua, ka, ma ga ma koho wãn byɛ par
tãŋ, -taa pe war byɛ wãã tãŋ nawãm kẽ.
Loo na, ma -sẽ ga ba nii nangbãŋ Yãhã
yĩnde na. -Taa pa, ma ba taha ra na!»
22 U naanfuɛ̃ tuu kaplãŋ ngĩĩ luhu, u
laam byɛ n wlãhã u ye, u n tɛr. U tee pye
nangbãŋ.
23 Loo na, Yesu n u kãnyãrwai pye
ma yee: «Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye:
Nangbãm wãdye wĩĩ Yãhã Yai wo, le war!
24 -Ye yãŋ, yũhũmii wãdyeyitɛr mensãn
wihi ne, le ma fãhãfãhã ma tɛr nangbãm
wãdye yaha Yãhã Yai wo.»
25 Pe kãnyãrwai pe kaplãŋ ngĩĩ luhu, le
n pe fe gbe pe n sya yee, a nangbãm ma
yee pe saa waha pe yĩy yi yaha ye, yoo syi
-sẽ ma u ga waha u yĩŋ yi yaha?
26 Yesu n pe yãŋ, ma pe pye ma yee:
«Kai laa ne le nawee yia; ma -sẽ yee Yãhã
koo na, koo n yia kai- byɛ na.»
27 Loo na, Pyar n kapãn gbe ma yee:
«Yĩŋfua, yãŋ, wii mpãy too -sẽ tɛr wo
kãnkai- byɛ yaha, ma taha ma na, wo wĩĩ
ga ba pye mii?»
28 Yesu n pe pye ma yee: «Ta n cĩĩnde
nde pãã ye ye: Yãhãyĩŋfãŋ ga ba pye,
kãntrafãŋ ne. U Nawee Puee ma ba nii
kai- byɛ yĩŋ na u niisayũhũ fla na, yii
sẽnsye syãm mii tee n taha u na, ye bya ga
ba nii yĩŋ na, nangbãniisar wo, ye Yiisrɛ
ter sẽnsye syãŋ ngĩĩ nawee- byɛ sãhã.
29 Mpãy byɛ pe tɛr pe klɛ yaha, pe
nampyesey ne, pe tuhufa ne, pe nahafa
ne, pe ca ne, pe pa ne, pe pii ne, pe tar ne
ta wĩĩ na, poofa ga too syi flɛ gbeebua yãã
kãntraha nge na. Sukũhũ gaa laam wo,
pe ga cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le
na ye.

30 Mpãy pe ma yahasee ye yagaa, poo busãã ga ba nii kur ye, mpãy pe -sẽ ma kur ye yagaa, poo busãã ga ba yahasee yãã.»

20

Kakuãcran tẽntẽbir wĩĩ na

1 Yesu n maha yee: «-Ye yãŋ, Yãhã Yai wĩĩ ma mii tẽntẽbir mpãy wĩĩ dyaŋ, tarfua waa ne. U tarfua ba cãã yir sukũhũntãy na, yainsaha daryale wo, woo ga tẽntẽbir kɛ ba le u tar wo.
2 U n mpãy yãã, ma yee woo ga pe dãã per neŋ tẽn war ne. Pe n yɛr le na. U n pe ta pe n ga nii tẽn tẽ u tar wo.
3 Yai n faa dugu, u tarfua n maha yi, ma ka tẽntẽbir kɛsaha fla wo, ma ga mpãy yãã pe ka nii, laa sẽ ne pe n pye ye.
4 U tarfua n pe pye ma yee: Ye ga waha ka yii ndoŋ, ye ga naa tẽn tẽ ra tar wo. N ga ba ye tẽn draha dãã ye kẽ.
5 Pe tẽntẽbir n ka. Yai n ba dye yĩŋ wo, u tarfua n maha yi, ma ga tẽntẽbir mpãy kɛ ba le te tar wo. Yai n ba yĩn, u n maha yi ga mpãy kɛ ba le te tar wo.
6 Yai n ba kua, u n yi, ma maha ga mpãy yãã, pe ba tege nii nantãŋ tẽn kɛsaha fla wo. U n pe yey, a nwa pe n tege nii ke fla na ma yai kua, laa sẽ ne pe n pye ye.
7 Pe n yee, waa sẽ poo gbe tẽn na ye, koo kẽ. U tarfua n yee, le ma pye koo syi, pe tẽntẽbir pe ka pe ya ndoŋ, pe ga tẽ u tar wo.
8 Yai n ba kua tãŋ, u tarfua n u war yĩŋfua pye ma yee: ‹Pe tẽntẽbir byɛ yee ba, ma ba pe dããn wãã pe kẽ. Mpãy pe gbe kur kuɛ ye, cãã naa poo dãã, ma ba kua mpãy na pe cãã gbe.›
9 Mpãy pe ba dye tẽn wo yainkɔŋ yale wo, poo n cãã pa loo na, maa per nanen tẽn war yãã.
10 Tẽntẽbir mpãy pe ba cãã dye tẽn wo, poo n ba pa, ma naa le ga laa na poo war ga gboho tɛr. Pe n pe bya dãã per nanen tẽn war ne.
11 Pe n pe war sya ma yee, poo sẽ u tarfua ne,
12 ma u pye ma yee: ‹Tẽntẽbir mpãy taa gbe kur kuɛ ye yainkɔŋ wo, ma cã pe sẽ ma- le tẽn na ye. Ma pye mii ma pe dãã wãcɛŋ wo ne, wii mpãy too per wihi wãfãy sya, ke yaiwlaŋ wãsuhu ne?›
13 U tarfua n poo nen waa yɛ̃ sya ma yee: ‹Ta naambiyã, n sẽ dawar pye ma na ye. Ma ba le pãã laha ma yee, mboo yɛr per neŋ tẽn dããn na. Cĩĩnde sẽ na?
14 Ma dããn sya, taa naa n gaha. Wii tẽ gbe kur kuɛ ye yainkɔŋ wo, n yee n ga u dãã ma ne wãcɛŋ.
15 N ma yee n ga naa ra war pye mii, le yai n waha naa pe pye koo syi. Tẽ ma naweeyɔ̃ loo la le laanyar yigi ma kẽ, ma n yĩntaha waha?› »
16 Loo na, Yesu n maha pe yar taha ma yee: «Mpãy pe ma kur ye yagaa, pe ga ba yahasee yãã. Mpãy pe -sẽ ma yahasee ye yagaa, poo pe ga ba nii kur kuɛ ye.»

Yesu tɛhɛ tãã wuhu tuu nii u wãku wĩĩ pãã u wãyir wĩĩ ne
(Mar 10.32-34; Luke 18.31-34)

17 Yesu naa n gaha Yurusalɛm wo, nabuar naa n taha u na. U naa n yãr, ma ba u kãnyãrwai cɛr yi pe ya ya, ma pe pye ma yee:
18 «-Ye yãŋ, Yurusalɛm kẽ too dugu n gaha. U Nawee Puee ga ba yi pe Yãhã yũndefa yĩŋfa kẽ, tesẽ pe Yãhã kaiyarfa ne. Pe ga yɛr u wãboo wĩĩ na,
19 pe u wãã mpãy kẽ pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye. Poo pe ba naa u lɛr, pe naa u gbã sãngblã ne, pe ba u kuey mar boo trã na. U wãku plii tãã wuhu, u ga yir gbã wo u pa gbaafa ye.»

Yoo ma myaha ne Yesu ye?
(Mar 10.35-45)

20 Loo na, Sewede pii nahafua n pa Yesu fla na, u dyam syãm ne. U n kãnklũy gbãã, woo ga laa nar Yesu ye.
21 Yesu n u yey, u ma nwa wĩĩ na. U n u pye ma yee: «Ma'a ba nii kai- byɛ yĩŋ na, ma yĩnfar wo, ma tyii ta pii n nii nen nwo ma kãndigi koho kuɛ ye, nen nwo ma kãmaŋ koho kuɛ ye.»
22 Yesu n pe pye ma yee: «Tee lii nar, ye sẽ le cã ye. Wãfãy tii tẽ n pai sya, yaa waha te sya la?» Pe n u pye poo ga waha yia.
23 Yesu n pe pye ma yee: «Cĩĩnde ne, yaa ra wãfãy syi sya. Ma -sẽ yee mpãy pe ga ba nii ra kãndigi koho kuɛ ye, ta

kãmaŋ koho kuɛ ne, n saha poofa yãŋ yi ye; Yãhã too niisar gbihi ta mpãy kẽ, poo niisar kẽ te ne.»
24 Pe kãnyãrwai sẽnsye mii pe le luhu, pe laam n war pe kãnyãrwai syãm mii wĩĩ ne.
25 Loo na, Yesu n pe byɛ yee ba, maa pe pye ma yee: «Ye cã mpãy pe ma kãntrɛ kui yĩŋfa, pe nawee- nar-, tesẽ pe nangbãm bya maha pe fãnga yar pe na.
26 Le sẽ -sẽ wee ke syi ye ne ye. Wii ma yee u ga yĩŋ yãã ye laam wo, woofua yai u nii ye byɛ tẽntẽle.
27 Wii ma yee u ga yahasee fla yãã ye laam wo, woofua yai u nii ye byɛ yãmpuai.
28 Loo ne, u Nawee Puee sẽ pa nangbãn yĩmbui ne ye, u pa u n pai nii tẽntẽle nawee- byɛ ye, u u yrã wãã u ku, u nabuar par sya, u pe yi pe kapee- wãpyeŋ wo.»

Yesu fũũ- syãm mpãy jaa
(Mar 10.46-52; Luke 18.35-43)

29 Pe naa n gaha Yurusalɛm wo, ma ga dye Yerekɔɔ wo, ma sya le yi yaha wa. Nabuar naa n taha Yesu na.
30 Fũũ- syãm pye, pe ba nii kãnde yɛ̃ na. Pe le luhu, a Yesu kẽ u n tɛr, pe n nii n tẽ ma yee: «Yĩŋfua, mboo Dawide Dya, wo fɛn di!»
31 Pe nabuar naa n kuãn pe na, ma yee pe yaha le; pe n cã maha naa n tẽ fãnga ne loo na ma yee: «Yĩŋfua, mboo Dawide Dya, wo fɛn di!»
32 Yesu n luhu, ma yɛr ma pe yee ba, ma pe pye ma yee: «Ye yee n nwa pye ye kẽ?»
33 Pe n u pye, u ta poo yĩmpɛ n waha naa n yãŋ.
34 Pe fɛn n Yesu yigi, u n tɛ pe yĩmpɛ na. Pe fũũ- syãm yĩmpɛ n ta tɛr jaa, pe n maha waha n yãŋ gbɛgbɛ faale dyaŋ, ma nii n taha Yesu na.

21

Nawee- Yesu sey ga dye Yurusalɛm wo
(Mar 11.1-11; Luke 19.28-40; Nsãn 12.12-19)

1 Yesu tesẽ u kãnyãrwai ne, pe n ga nɔ gbe taha Yurusalɛm na, kusyĩnde laa wo pe n yee Gbefasyɛ, yãŋ gaa tãy. Katyir raa ter pye ke fla na, pe naa re yee wolifyɛ katyir.

Yesu n u kãnyãrwai syãm mpãy lɛhɛ wãã yahasee ye ma yee:
2 «-Ye ka kusyĩnde ndaa wo ye yahasee ye! Ya'a kãhã ga n dye, yaa kãnkonsyoho gaa yãã, ke pua yaha nii ke pua ne. -Ye te sãhã ba ra kẽ!
3 Wii ma ye yey laa ne, -ye yee te wĩĩ ma wo Yĩŋfua na. U ga tyii, ye n pa re ne.»
4 Kai lii Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua waa bii cãã yrũhũ yaha, loo ne le nii n pye loo yale wo. Le ma le yrũhũ ta ma yee:
5 «-Ye ga Syɔ̃ klofa yar ye yee:
-Ye yãŋ, ye Yĩŋfua nwo u n pai ye ye, laantãr ne.
U ma u dugu nii kãnkoŋ na, kãnkonyainge kẽ.»
6 Pe kãnyãrwai n tɛr. Yesu tuu ba pe yar mii, pe n ga pye koo syi.
7 Pe n pa ke kãnkonsyoho ne, ke pua ne, ma pe nayrengbãy taha ta te na, Yesu n nii te na ke kãnkonyainge na.
8 Nabuar n te ya wãã Yurusalɛm kãnde yɛ̃ na. Pe n nii u gboho, pe fãnga n pe nayrengbãy yi, ma yaha ta le kãnde wo, mpãy n -sẽ katyir wan ka ba ta le kãnde wo.
9 Mpãy pe naa n yãr Yesu yaha ye, tesẽ mpãy ne pe naa n taha u na, pe n nii nuhu di, ma nii le gble, ma n yee:
«Wo wãdyaha Dawide Dya, ma myaha ke gboho!
Mboo wii taa n pai Yãhã myaha ne,
Yãhã ke kaa taha ma na!
Nawee- byɛ pe naa Yãhã miingbãŋ gboho!»
10 Yesu tuu dye Yurusalɛm wo, loo n gbleŋ yir le klo wo. Pe n nii le yey ma yee, yoo kẽ dya nwo ne.
11 Pe nabuar mpãy pe pye Yesu ne, poo n nii pe klofa yar ma yee, Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yesu wii u n yi Nasarɛte wo, woo kẽ.

Yesu laam war pe Yiifee- ne ke Yãhã kangbãŋ wĩĩ na
(Mar 11.15-19; Luke 19.45-48; Nsãn 2.13-22)

12 Loo kur ye, Yesu n ga dye Yãhã kangbãŋ laam wo. Mpãy pe naa cãã troho, ma suhu mpãy ne pe naa wãn par ke Yãhã kangbãŋ laam wo, u n pe kar. U

n warturfa tabal ye kuã cããr, tesẽ nasar kate parfa kãnay ne.
13 U n pe pye ma yee: «Le ma le yrũhũ
ta Yãhã sabangbãŋ wo ma yee, Yãhã yee:
‹Ta kangbãŋ yai ke naa n yee ta seysaha.›
Yii -sẽ ke ta yuhu- dyeniisaha.»
14 Fũũ- mpãy, tesẽ tãnklahafa mpãy ne,
pe n yũhũ crã Yesu na ke Yãhã kangbãŋ
laam wo, u n pe jaa.
15 Yesu naa laanwɔ wũhũ ngĩĩ pye,
kicaabir naa u sey ke Yãhã kangbãŋ wo
ma yee: «Dawide Dya myaha ke gboho!»
Koo sẽ tãy pe Yãhã yũndefa yĩŋfa ye, ma
suhu pe Yãhã kaiyarfa ne ye.
16 Loo na pe n Yesu pye ma yee, a pe
nkãy pãã, u sẽ ke luhu la? Yesu n pe yɛ̃
sya ma yee: «Ãwã, n ke luhu. Yii gɛ le
kal yãã Yãhã sabangbãŋ wo, lii le yrũhũ
ta ma yee: ‹Ma ta, kicar n sya nii ma sey,
pẽyãr bya ne.› »
17 Loo kur ye, u n tɛr ma yi le klo wo,
ma ga syã Gbetane wo.

Yesu laam war nasar nkugu katyigi gaa ne
(Mar 11.12-14, 20-24)

18 Ke yĩŋsyii wo, pe dur naa n pai le klo
wo, fãã n Yesu yigi.
19 U n nasar nkugu katyigi gaa yãã
kãnde yɛ̃ na, ma yũhũ crã ke na. U sẽ
-sẽ ngaa yãã ke na mii wan ya sẽ kẽ ye.
Loo na, u n ke katyigi pye ma yee: «Ma
saa pii sa yãã yãã nantãŋ ye.» Ke katyigi
n ta tɛr waha ku le yalebya wo.
20 Pe kãnyãrwai pe nde yãã, le n yɛ̃ gbãã
pe na, ma sya ga far tɛr. Pe n Yesu yey ma
yee, ke nasar nkugu katyigi pye mii, ma
waha ku ke syi le yalebya wo.
21 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ta n cĩĩnde
nde pãã ye ye: Ye ma Yãhã ta ye Yatɛr, ye
sẽ laalaa pye ye, tẽ lii pye nasar nkugu
katyigi nge na, yaa waha le pye. Ye ga
maha waha yãŋ nge gɛ pye: Yũhũ kãã, ka
ma ga too dye langbãŋ laam wo, le n -sẽ
pye cĩĩnde ye yĩnde na.
22 Ye ma Yãhã sroŋ ta ye Yatɛr, ma ngii
ngii nar ke ye, yaa ke yãã.»

Yoo kãnde wãã Yesu kẽ u naa kai- ngĩĩ pye?
(Mar 11.27-33; Luke 20.1-8)

23 Loo kur ye, Yesu n ga dye Yãhã
kangbãŋ laam wo, ma nii nawee- klaha.
Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa, ma suhu pe wãlɛ
ne, pe n yũhũ crã Yesu na, ma u yey ma
yee: «Kai- ngĩĩ byɛ raa n pye, ma ke pye
kãnde lii ne? Yoo kãnde wãã ma kẽ ma
naa ke pye?»
24 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ta bya, n
ga ye yey katɛ nen ya ne; ya'a ra yar, ta
bya -sẽ ga ye yar n kai- ngĩĩ pye kãnde lii
ne.
25 Yoo tuu ba Nsãn lɛhɛ wãã, u n ba
nawee- tãã naa n yi loho wo? Yãhã laa,
nawee-?»
Pe n ga nii le klãŋ n pãã pe ya ya ma
yee: «Wa'a yee Yãhã kẽ ke ba u nɔ wãã,
u ga wo pye, a nwa wo sẽ -sẽ ba u Nsãn
kaplãŋ sya cĩĩnde ye.
26 Wo saha yee nawee- me pe u lɛhɛ wãã
ye. Wo yai wo fya pe nabuar na, pe byɛ le
sya cĩĩnde ma yee Nsãn pye Yãhã kaplãŋ
tɔ̃rfua.»
27 Loo na, pe n ba Yesu pye ma yee, poo
cã na? Yesu n -sẽ pe pye ma yee: «Ya'a
yee ke syi, ta bya n saa ye yar n kai- ngĩĩ
pye kãnde lii ne ye.»

Naam kicar syãm wĩĩ

28 Yesu n maha pe yar kakuãcran ne ma
yee: «-Ye yãŋ le yãŋ nde wo:
Dya waa pye naam kicar syãm ne. U n
u dyadyaha pye ma yee: ‹Ta dya, ka maa
tẽn tẽ tar wo nanga.›
29 U n yee woo saa ka ye, ma maha ba
sye kur kuɛ ye, ma ka te tar laam wo, ma
ga tẽ.
30 Loo kur ye, u tuhufua n loo wĩĩ nen
ya pãã u dyasyĩnde ye. U n u yɛ̃ sya ma
yee, ãwã tuhufua. U sẽ -sẽ ka te tar wo
ye.»
31 Yesu n pe yey, a pe kicar syãm mii
laam wo, wii woo u pe tuhufua laam wĩĩ
pye? Pe n yee, a u dyadyaha woo kẽ.
Loo na, Yesu n pe pye ma yee: «Ta n
cĩĩnde nde pãã ye ye: Kufar wããfa, ma
suhu canaandi ne, pe ga cãã dye ye yaha
Yãhã Yai wo.
32 Ye sẽ yãã, Nsãn nawee- tããfua pa,
ma ba le kãnsroŋ yar ye na, ye n sye ye
sẽ u wĩĩ sya cĩĩnde ye. Pe kufar wããfa,
ma suhu pe canaandi ne, poo -sẽ u wĩĩ
sya cĩĩnde. Tee sya maha loo yãã, ye sẽ

sya ma ye kapee- miy yaha, ma u wĩĩ sya cĩĩnde ye.»

Yiifee- yahaseefa wĩĩ ma kra tawarfa wĩĩ nde ne
(Mar 12.1-12; Luke 20.9-19)

33 Yesu n maha kakuãcran nde pãã pe ye ma yee: «Dya waa ba defĩĩ katyir tar le, ma te klaha tã, ma ke defĩĩ pii yĩĩtyaha cɛr ntẽmbangbãŋ wo, ma dur ma te tar sẽŋsaha fla fãã. Tuu koo pye wa, u n te tar yaha tawarfa mpãy ye, ma tɛr yrãhã ye.
34 Te defĩĩ pii yiyale le ba nɔ, u tarfua n kuee, ma u tẽntẽbir mpãy lɛhɛ wãã pe tawarfa ye, pe ga woo lay sya ba.
35 Pe tawarfa n ga pe tẽntẽbir yigi, ma nen gbã, ma nen boo, ma nen waa boo ntẽmbar ne.
36 U tarfua n dur ma maha u tẽntẽbir mpãy lɛhɛ wãã pe tawarfa ye, poo ba nihi faale wãm na. Pe tawarfa n maha poo yigi. Pe ba faale wãm pye mii, pe n maha pe yagaa wãm pye koo syi.
37 U tarfua n u dya lɛhɛ wãã pe ye kur kuɛ ye, ma nii le ga ma yee, laa na pe n gaha nagboho ta woo na.
38 Pe tawarfa pe u dya yãã, pe n nii pe ya pye ma yee: ‹Wii tuu ga ba nii tarfua, woo kẽ nwo. -Too u boo, te wãn byɛ n ba nii wo wãn.›
39 Pe n u dya yigi, ma u miy yi wãã te tar nkur ye, ma u boo.»
40 Yesu n pe nawee- yey ma yee: «U tarfua ma ba pa, u ga ba pe tawarfa pye mii?»
41 Pe n u yɛ̃ sya ma yee: «U ga ba pe napee- mii byɛ boo tãŋ, u saa pe fɛn di ye; tuu te tar yaha tawarfa mpãy kẽ, poo n ba naa u lay wãã u kẽ u defĩĩ yiyale wo.»
42 Loo kur ye, Yesu n pe pye ma yee: «N cã ye kapãn nde yãã kal Yãhã sabangbãŋ wo, kapãn lii le n yee:

‹Ntẽmblaha gii nwonfããfa pe ba sye yaha,
koo ntẽmblaha kẽ,
ke dur yĩŋ yãã ke nwoŋ wãfãã wo.
Yãhã ke lii pye loo ne nde.
Laanwɔ wĩĩ ne too n yãã yĩnde ne.› »

43 Yesu n pe yar taha ma yee: «Loo ne, n ga ye yar, Yãhã Yai ga ba sya kãã ye ye, ke wãã mpãy kẽ pe Yãhã laam wũhũ pye, ma yai ke wãyãã ne. [
44 Wii ma too tã koo ntẽmblaha nge na, u ga u ya waa yraha ke na. Koo ntẽmblaha ma -sẽ maha too tã wii na, ke ga ufua waa yraha migimigi.]»
45 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa, ma suhu pe Farisyɛ̃ ne, pe Yesu kaplãŋ luhu, pe n cã poo wĩĩ ne Yesu tuu pãã.
46 Pe n nii u yigisaha kɛ, ma -sẽ ba fya pe nabuar na. Pe nabuar naa n yee, a Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua kẽ Yesu ne.

22

Casyadir wĩĩ
(Luke 14.15-24)

1 Yesu n maha nii n pãã pe nabuar ye kakuãcran ne. U n pe pye ma yee:
2 «Yãhã Yai wĩĩ ma mii nde dyaŋ tẽ ga tɔ̃r ye ye: Yĩŋfua waa ba casyadir soho u dya myaha na.
3 Tuu ba mpãy yee te casyadir na, u n u tẽntẽ- lɛhɛ wãã, pe ga pe yee ba. Pe sẽ -sẽ sya ma pa ye.
4 Loo na, u n maha tẽntẽ- mpãy lɛhɛ wãã, ma pe yar ma yee: ‹Tẽ mpãy yee te casyadir na, ye ga pe yar ye yee: Te dir byɛ soho tãŋ wa. Ta napa, tesẽ ra naampĩy tii ne te gboho, n ta pe n te byɛ boo, te wãn byɛ gbihi ta wa. -Ye pe yar pe pa te casyadir na!›
5 Pe nawee- sẽ le ta kai ye, ma ta tɛr pe kapyeŋ ye: Nwo n ka u tar wo, nwo n ka ma ga nii u cãã troho.
6 Mpãy n pe tẽntẽ- yigi, ma pe nuhu, ma pe boo.
7 U yĩŋfua laam n war. U n seraasyi lɛhɛ wãã, pe n ga pe naboofa mii boo, ma pe klo suhu.
8 Loo kur ye, u n u tẽntẽ- mpãy pye ma yee: ‹Te casyadir byɛ soho tãŋ wa. Mpãy pe -sẽ ba yee te na, pe sẽ yai te wãdiŋ ne ye.
9 -Ye ka nanihi teebɛhɛ wo, mpãy byɛ tee ga yãã, -ye pe yee ba te dir na!›
10 Pe tẽntẽ- n ka te nanihi teebɛhɛ wo, nawee- mpãy pe ga yãã pe n pe byɛ yee ba, napee- ma suhu naweeyɔ̃m ne. Loo na, nwongbãŋ gii te dir te pye ke laam wo, ke n yĩĩ nawee- ne.

11 U yĩŋfua n dye loo na, woo ga pe
nawee- yãŋ. U n dya waa yãã, u sẽ ba
te cagbar nayroho le ye.
12 U n u pye ma yee: ‹Naambiyã, ma
pye mii ma sẽ ma nayrɛ fɛr ma te cagbar
nayroho le ye, ma dye ba nwo?› U dya sẽ
laa pãã ye.
13 Loo na, u yĩŋfua n u tẽntẽ- pye ma
yee: ‹-Ye u trɛ pua, u kluɛ ne, ye u gbe miy
yi wãã nkur ye, wam wo, u n naa wũn, u
naa nkãhã yĩhĩ.› »
14 Yesu tuu koo kaplãŋ pãã wa pe ye, u
n pe yar taha ma yee: «Ye sẽ yãã, nawee-
busãã ga ba yee; mpãy pe -sẽ ga ba yãŋ yi
poo laam wo, pe saa ba nihi ye.»

Nawee- yai la kufar wãdãã ne?
(Mar 12.13-17; Luke 20.20-26)

15 Pe Farisyɛ̃ n ka, maa pe ya wãã, ma
yee poo ga waha Yesu plaha yigi kayey lii
syi ne.
16 Loo kur ye, pe n pe nawee- mpãy
lɛhɛ wãã Yesu ye, ma suhu Yɛrɔte nawee-
mpãy ne. Pe n ga Yesu pye ma yee:
«Yĩŋfua, wo cã ma cĩĩnde ya pãã. Ma
nawee- klaha cĩĩnde ya ne Yãhã kãnde
wãyãr wĩĩ na. Ma sẽ n fya nawee yĩnde
na ye. Nawee ma sya nii mii syi dyaŋ, le
sẽ kai kua ma ye ye.
17 Loo ne waa ma yey laa ne, ma'a lii
yãã le na, ma wo yar: Wo kãnde na,
wo yai la kufar wãwãã ne u fãngafa byɛ
yĩŋfua kẽ laa, wo sẽ yai te wãwãã ne u kẽ
ye?»
18 Yesu -sẽ ba cã pe wãpee ga yigi pe
laam wo. U n pe yɛ̃ sya ma yee: «Dawarfa
me ye ne! Nwa ta ye n ta wãleŋ kɛ namihi
wo?
19 Tee kufar dãã war mpãy syi ne, -ye
waa yar ra na!» Pe n ntẽn war waa yar u
na.
20 Yesu n pe yey ma yee: «Yoo yirfua pe
pye ta u na nwo, u myaha ne?»
21 Pe n yee, a u fãngafa byɛ yĩŋfua
yirfua kẽ, u myaha ne. Yesu n pe pye
ma yee: «Ah -ye naa fãngafa byɛ yĩŋfua
dãã u myaha wãn ne, tee naa Yãhã dãã ke
myaha wãn ne!»
22 Pe u kapãn nde luhu, le n pe laam wɔ.
Pe n tyii u na, ma tɛr.

Mpãy pe ku wa pe ga ba yir gbã wo
(Mar 12.18-27; Luke 20.27-40)

23 Ke per bya wo, Sadusyɛ̃ mpãy n pa pe
ya ndoŋ, Yesu fla na. Poo me pe n yee, a
mpãy pe ku wa, pe saa ba yir gbã wo ye.
24 Pe n Yesu yey ma yee: «Yĩŋfua, wo
faale wãdyaha Musa bii kãnde laa yar wo
na, le nde: ‹Naa ma ku, kicar sẽ kẽ u ye
ye, u cĩĩfua yai u u calangusya gbe, pe n
kicar see u lɛfua kẽ, wii tuu ku.›
25 Ãhã, dya waa -sẽ pye wo fla na,
cĩĩfa kuay ne. U dya n ba cɔɔ sya, ma
ku u yaha, puee sẽ kẽ ye. U taha n u
calangusya gbe.
26 Woo bya n maha ku u cɔɔ yaha, puee
sẽ kẽ ye. U tãã wuhu n u gbe, loo katɛ nen
ya. Koo syi ya, koo syi ya, poo kuasĩĩ byɛ
n ba ku tãŋ u cɔɔ yaha nanem.
27 Loo kur ye, u cɔɔ n ba ku u ya ndoŋ.
28 Mpãy pe ku wa, pe ma ba yir gbã wo
per gii, u cɔɔ ga ba nii yoo wũũ pe laam
wo? Poo byɛ sẽ u yãã cã la cɔɔ?»
29 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ye plaha
loo nde ne ma yee, a mpãy pe ku wa, pe
saa yir gbã wo ye. Ye sẽ Yãhã sabangbãŋ
wũhũ cã ye, ye sẽ maha Yãhã fãnga cã ye,
koo kẽ.
30 Ye sẽ yãã, mpãy pe ku wa, pe ma ba
yir gbã wo, pe ga nii mii yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ
wãŋ syi dyaŋ yãhãyĩŋ na. Naam tesẽ ca
ne, pe saa ba naa pe ya gbe ye.
31 Mpãy pe ku wa, ma n pai yir gbã wo,
Yãhã pe wĩĩ yar laha ye na. -Ye yãŋ, lii
le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo, nakur
wãyir wĩĩ na gbã wo, -ye ye laam too le
na!
32 Yãhã yee: ‹Ndoo tẽ ma Yãhã Brama*
ye, Yisyake ne, Dyakuba ne.› »

Loo na, Yesu n pe yar taha ma yee:
«Mpãy pe ku, pe ma yrãŋ Yãhã yĩnde na.»
33 Nabuar mpãy pe naa n luhu Yesu ye,
u kaklaha n yɛ̃ gbãã pe na.

Yãhã kãnde kataŋ wo, lii loo le ma yĩŋ?
(Mar 12.28-34; Luke 10.25-28)

* **22:32 22.32** Brama, Yisyake ne, tesẽ Dyakuba ne, poo mii me pe ma Yiifee- faale wãlɛ. Yãhã ma yee koo ma Yãhã pe ye yagaa, le yĩntaha kẽ pe wee nakur ye, pe ma yrãŋ na.

34 Pe Farisyɛ̃ pe le luhu, a Yesu pe
Sadusyɛ̃ yɛ̃ wãã sya, ma sya yɛ̃ gbãã pe
na, pe Farisyɛ̃ n pe ya wãã.
35 Poo nen waa pye Yãhã kaiyarfua. U n
yee woo ga Yesu le namihi wo, ma u yey
ma yee:
36 «Yĩŋfua, Yãhã kãnde kataŋ laam wo,
lii loo le ma yĩŋ?»
37 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Lii le ma yĩŋ
le nde: ‹Ta, ma Yĩŋfua Yãhã wĩĩ n naa n
tãy ma ye, le tɛr wãn byɛ yaha, le gboho
tãŋ ma laam byɛ wo, le nii tãŋ ma yrã byɛ
na, ma kacãn byɛ n pye tãŋ loo na.›
38 Yãhã kãnde kataŋ laam wo, nde loo
ne le ma yahasee ye, ma maha ma yĩŋ.
39 Lii le taha le yahasee wĩĩ na, le ka le
kuɛ ye. Loo ne nde: ‹Ma ya wĩĩ le n tãy
ma ye mii syi dyaŋ, tyii ma nampyeŋ wĩĩ
n naa n tãy ma ye ke syi.›
40 Ke Yãhã kãnde kataŋ byɛ, ma suhu
pe faale Yãhã kaplãŋ tõrfa kaklaha ne, too
nde byɛ sroŋ koo kataŋ syãŋ ngĩĩ ne.»

Yagaa Yesu pe Farisyɛ̃ yey laa ne
(Mar 12.35-37; Luke 20.41-44)

41 Pe Farisyɛ̃ pe pye pe ba pe ya wãã nii,
Yesu n pe yey ma yee:
42 «Ye laam wo, ye yee yoo kɛ̃ u Yãhã
Yĩndefua Crise ne? Yoo kur kuɛ puee kɛ̃?»
Pe n yee, a Dawide kur kuɛ puee kɛ̃ u ne.
43 Yesu n pe pye ma yee: «Le ma pye ke
dyaŋ, Dawide -sɛ̃ maha pye mii ma u yee
Yĩŋfua? Ye sɛ̃ yãã, Yãhã Yrã Fãnga pye
Dawide na, ma bii u ta u n le pãã ma yee:
44 ‹Yĩŋfua Yãhã ta Yĩŋfua pye ma yee:

Pa tege nii ra kãndigi koho kuɛ ye
kai- byɛ yĩŋ na,
ta n sya ba ma napĩĩ- yĩy kor le ma
kɛ̃,
pe n nii mii ma tãnde fyãhã tã pe na.›
»

45 Yesu n pe yey ma yee: «Dawide gɛ
tuu naa u Yãhã Yĩndefua yee Yĩŋfua, u
Yĩŋfua -sɛ̃ ga maha pye mii u nii Dawide
kur kuɛ puee waa?»

46 Pe Farisyɛ̃ sɛ̃ waha u yɛ̃ wãã sya laa
ne ye. Ma gbe koo per na, waa sɛ̃ maha
sya ma u yey yãã laa ne ye.

23

Yesu pe nabuar yar pe pe ya yigi mpãy ne
(Mar 12.38-39; Luke 11.43, 46; 20.45-46)

1 Loo na, Yesu n pe nawee- pye tesɛ̃ pe
kãnyãrwai ne ma yee:
2 «Pe Yãhã kaiyarfa, tesɛ̃ pe Farisyɛ̃ ne,
poo me pe le kãnde yar nawee- na, kãnde
lii Yãhã bii le le soho Musa koho wo. Pe
taha loo na.
3 Loo na, -ye naa n luhu pe ye, pe ma
kai- nkãy byɛ pãã, -ye naa ke pye! Ye ma
syi ye sɛ̃ pe pyer yãŋ gbe ye! Ye sɛ̃ yãã, pe
nawee- klaha lii ne, poo gɛ sɛ̃ le pye ye.
4 Pe nawee- fãy kai- busãã ne, kai- nkãy
ke ma mii teger dyaŋ, pe sɛ̃ -sɛ̃ koho le pe
ye, pe n waha re tẽŋ ye.
5 Nkãy byɛ pe n pye, pe n kɛ nawee- n pe
yãã yĩnde ne, pe naa pe sey. Pe ga pe Yãhã
kaplãŋ sabar fe, te n paha ta tɛr nawee-
byɛ wãn yaha, pe n naa n pua. Tesɛ̃, pe
nayrengbãy namihi nkãy ke n yoŋ tãã ye,
ke tyĩĩ n tɛr nawee- byɛ wũhũ na.
6 Nanihi dir disaha wo, pe ga naa
niisayõr fla kɛ, tesɛ̃ pe yawãhã nwey wo,
niisar tii nawee- byɛ yĩnde le yi n too re
na, too syi niisar pe ne kɛ pe nii.
7 Pe n kɛ pe naa pe syar nangbãsyaha
ne nanihi teebɛhɛ wo, tesɛ̃ pe naa pe yee
kaicãfa.
8 Yii poo na, ye ma n tyii waa n naa
ye yee kaicãfa ye! Ye byɛ ma wãcɛŋ,
kaicãfua neŋ ya kɛ̃ u ma ye ye.
9 Kãntraha nge na, ye ma syi ye nawee-
tee waa yee ye tuhufua ye! Tuhufua nen
ya kɛ̃ u ma ye ye, woo kɛ̃ Yãhã ne.
10 Ye ma syi ye ta pe n naa ye yee yĩŋfua
ye! Yĩŋfua nen ya kɛ̃ u ma ye ye, woo kɛ̃
u Yãhã Yĩndefua Crise ne.
11 Wii u n traha u nii yĩŋ na, u yai u nii
ye byɛ tẽntẽle!
12 Nawee wii ma u ya ta yĩŋfua draha
wo, ufua ga kloŋ. Wii ma -sɛ̃ u ya kloŋ,
ufua ga kuã yir.»

Yãhã kaiyarfa tesɛ̃ Farisyɛ̃ ye ne, pe wĩĩ pee Yãhã ye
(Mar 12.40; Luke 11.39-52; 20.47)

13 Yesu n maha yee: «Yii Yãhã kaiyarfa,
tesɛ̃ yii Farisyɛ̃ ye ne, dawarfa me ye ne!
Ye wĩĩ pee Yãhã ye. Ye nawee- ta pe saha

dye Yãhã Yai wo ye. Yii sẽ n dye ye, mpãy pe n kɛ pe dye, ye maha n sye pe na. [
14 Yii Yãhã kaiyarfa, tesẽ yii Farisyɛ̃ ye ne, dawarfa me ye ne! Ye wĩĩ pee Yãhã ye. Yii me, ye calangusyam wãn kur byɛ sya n kãã pe kluɛ wo, ye dur ye yii ta naweeyɔ̃m dyaŋ, ye Yãhã ka syar kaplãmbuar ne, ye sya ma-. Koo byɛ wãpẽn draha ga ba ye dye, ke la ke sya gboho tɛr.]
15 Yii Yãhã kaiyarfa, tesẽ yii Farisyɛ̃ ye ne, dawarfa me ye ne! Ye wĩĩ pee Yãhã ye. Ye ne tɛr yrãhãtrũhũ ye, kaa na kãntraha na, kaa na salangbãy ne, ye ga nawee nen ya kɛ, u n naa n yãr ye kãnde wo. U ma ye kãnde yigi, yaa u ta u n yai naa fla ne, ye wãŋ syi dyaŋ ngbey syãŋ.
16 Yii mpãy nawee- n taha ye na, fũũ- me ye ne! Ye wĩĩ pee Yãhã ye. Ye n yee: Wii ma Yãhã di Yãhã kangbãŋ myaha ne, laa wee le na ye. Wii ma -sẽ Yãhã di Yãhã kangbãŋ sãn myaha ne, tuu lii pãã, u yai u le pye.
17 Napley me ye ne, fũũ- me ye ne! Ye sẽ yãã, sãn wãn tii te ma Yãhã kangbãŋ wo, koo kangbãŋ kẽ ke te ta, te n nii Yãhã wãn.
18 Ye maha n yee: Wii ma Yãhã di Yãhã diŋ yisaha fla myaha ne, laa wee le na ye. Diŋ gii ke -sẽ ma koo fla na, wii ma Yãhã di koo diŋ nge myaha ne, tuu lii pãã u yai u le pye.
19 Fũũ- me ye ne! Ye sẽ yãã, diŋ gii ke ma Yãhã diŋ yisaha fla wo, koo fla kẽ ke ke diŋ ta ke n nii Yãhã kla.
20 Wii ma Yãhã di Yãhã diŋ yisaha fla myaha ne, ufua Yãhã di ke Yãhã diŋ yisaha fla myaha ne, tesẽ diŋ wãn tii byɛ ne te ma ke yĩŋ na.
21 Wii ma Yãhã di Yãhã kangbãŋ myaha ne, ufua Yãhã di Yãhã kangbãŋ myaha ne, tesẽ Yãhã bya ne, koo gii ke ma ke fla na.
22 Wii ma Yãhã di yãhãyĩŋ myaha ne, ufua Yãhã di Yãhã nangbãniisaha myaha ne, tesẽ Yãhã gɛ ne, koo gii ke ma ke nii ke fla na.
23 Yii Yãhã kaiyarfa, tesẽ yii Farisyɛ̃ ye ne, dawarfa me ye ne! Ye wĩĩ pee Yãhã ye. Ye ma ne ye digi gbe, tyũhũ wãn gɛ ne, ye te la flɛ sẽnsye, ye fla neŋ wãã Yãhã kẽ. Kãnde lii Yãhã le ta, le wo klaha kai- nkãy ne ke ma yĩŋ, ye sẽ -sẽ koo pye ye. Ye sẽ n sroŋ ye, ye sẽ nawee- fɛn di ye, ye sẽ Yãhã laam wũhũ pye ye. Koo kai- ngĩĩ -sẽ kẽ tee yai ye gbihi yigi, ye koo ta yĩŋ. Ke kai- ngĩĩ n -sẽ taha, ye ma syi ye faha laa yaha ye.
24 Yii mpãy, nawee- n taha ye na, fũũ- me ye ne! Ye lakuɛ loho fĩĩ, ma tepũũ yi n kãã ke wo ma cã ke wɔ; yũhũmii ma -sẽ too ku ke lakuɛ loho wo, ye ga ke wɔ ke dyaŋ.
25 Yii Yãhã kaiyarfa, tesẽ yii Farisyɛ̃ ye ne, dawarfa me ye ne! Ye wĩĩ pee Yãhã ye. Ye ma mii nawee- mpãy dyaŋ, pe crãŋ kur kuɛ yee, tesẽ tasa kur kuɛ ne, ma n tyii ke laam na. Ye bya, ye yii ta naweeyɔ̃m nkur kuɛ ye, ye laam sẽ -sẽ wee gbɛgbɛ ye. Nawee- wãyuhu wĩĩ ya le ma ye laam wo, tesẽ kai- nkãy ne ke sẽ yɔ̃ ye.
26 Yii Farisyɛ̃, fũũ- me ye ne! -Ye cãã ye laam ta pe n nii gbɛgbɛ, ye -sẽ ga yɔ̃ gbaa na. Le ma mii crãŋ dyaŋ ke laam ma yee laha, ke nkur kuɛ bya -sẽ ga laha.
27 Yii Yãhã kaiyarfa, tesẽ yii Farisyɛ̃ ye ne, dawarfa me ye ne! Ye wĩĩ pee Yãhã ye. Ye ma mii nakur gbũhũ wãŋ syi dyaŋ; pe ga ke nkur kuɛ tuhu ngaa ne ke n yɔ̃, ke nii perper. Ke laam -sẽ wo, ke yĩĩ nakur kacɛr ne, tesẽ wãfũhũ wãn ter byɛ ne.
28 Ye bya ma koo syi. Nawee ma ye yãã, u ga yee ye ma naweeyɔ̃m. Dawar wĩĩ ya -sẽ kẽ le gboho ye laam wo, tesẽ kapee- wãpye wĩĩ ne.
29 Yii Yãhã kaiyarfa, tesẽ yii Farisyɛ̃ ye ne, dawarfa me ye ne! Ye wĩĩ pee Yãhã ye. Nakur gbũhũ nkãy ke yɔ̃, koo kẽ tee n gbihi Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa kẽ. Ye maha nasroŋ gbũhũ gbihi n yɔ̃.
30 Ye maha n yee: ‹Wa’a ne pye wo faale wãlɛ cãã na, wo saa ne yĩmbui wãã le pe ne, wo pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa boo ye!›
31 Tee loo pãã pe faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa wãboo wĩĩ na, ye le cã laha ma yee, mpãy pe bii naa poo Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa mii boo, pe kur kuɛ pii me ye ne.
32 Le yɔ̃! Ye faale wãlɛ pe tẽn lii koho yigi, tee -sẽ le tẽ kua!
33 Nwɔr terfa me ye ne, ye pee tɛr! Ye laam wo, ye yee la ye saa ba sãhã ye ka naa fla wo ye, naa gii wãfegeyãã wee ke na ye?

34 Ye sẽ yãã, loo ne n ga Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa nɔ wãã ye ye, laantorfa ne, sabacãfa ne. Ye ga ba mpãy boo, ye mpãy kuey mar boo trãŋ na. Ye ga maha ba mpãy gbã sãngblãŋ ne, ye yawãhã nwey wo, ye mpãy kar taha naa n gaha teebɛhɛ byɛ wo.
35 Loo ne, naboor tii byɛ te boo faale wo, too nde byɛ wãpẽn draha ga ye dye. Too naboor nde bii gbe nasroŋ Abɛl wãboo cãã na, ma sya ba waa Basyi dya Dyakaridya wãboo cãã na, woo wii pe bii boo ke Yãhã kangbãŋ nsoho wo ke Yãhã diŋ yisaha fla ne.
36 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye, ntɔ̃r rii te woo, le kapee fuɛ ga yi yagaafa na.»

Yesu tesẽ Yurusalɛmfa wĩĩ ne
(Luke 13.34-35)
37 Yesu n maha yee: «Yurusalɛmfa, Yurusalɛmfa, ye Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa boo, tesẽ nawee- mpãy Yãhã pe nɔ n wãã ye kẽ, ye pe waa n boo ntẽmbar ne. Yalebyɛ n n kɛ n ye wãã ta nii tãy, mii nguyĩŋ dyaŋ ke ne ke pii wãã ta ke nkaasyir flãhã tãy. Ye sẽ -sẽ le sya yãã ye.
38 Tee n pye ke syi, Yãhã ga ba kur waa ye klo na.
39 -Ye yãŋ, n ga ye yar: Ma gbe yagaa na, ye saa ra yãã yãã nantãŋ ye. Per gaa, n ga dur ba, ye n -sẽ ba naa n yee: ‹Mboo wii taa n pai Yĩŋfua Yãhã myaha na, ke kaa taha ma na.› »

24

Kayĩhĩ nkãy ke n pai kãntrahafa dye driyɛ̃ n cã kua
(Mar 13.1-27; Luke 21.5-28)
1 Yesu n yi ke Yãhã kangbãŋ wo, ma n tɛr u kãnyãrwai ne. Pe kãnyãrwai n yũhũ crã u na, ma u pye u ke Yãhã kangbãŋ nwey wãfãã nayɔ̃r ter yãŋ.
2 Loo na, Yesu n pe yar ma yee: «Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Ke Yãhã kangbãŋ nwey nde byɛ tee n yãã nde, te ga ba too, ntẽmblaha neŋ gaa gɛ saa ba taha ta nii ke nampyeŋ na ye; te byɛ ga ba traha.»
3 Yesu n ga dugu nii te wolifyɛ katyir yãŋ yĩŋ na. Pe kãnyãrwai ya n yũhũ crã u tãy, ma u yey ma yee: «Wo Yĩŋfua, taa naa ke Yãhã kangbãŋ wãtoo wĩĩ pãã, wo yar ke tooyale ne cigege, ma suhu kayar lii ne le ga ba waha ta, nawee- n ma wãdurba yale cã, tesẽ driyɛ̃ wãkua yale ne.»

4 Yesu n -sẽ too ke kai- na, ma nii pe yar ma yee: «-Ye naa yii yigi, waa kawar ma syi waha ba ye yĩntar figi ye!
5 Ye sẽ yãã, nawee- busãã ga ba ta myaha taha pe ya na, pe naa kawar fua pe yee, a poo me u Yãhã Yĩndefua. Pe ga ba nawee- busãã wlaŋ koo ne.
6 Ye ga ba naan wũhũ luhu, te ma tũntũn, kaa na te ma deydey. Ya'a syi ye fya ye! Koo kayĩhĩ ngĩĩ yai ke ba dye, le sẽ -sẽ ga ba pye driyɛ̃ wãkuaŋ ye.
7 Nawee- tergaafa ga ba naa naan miy ter gaa ne. Yĩŋfua waa ga ba yir u nawee- ne, u ga naan miy yĩŋfua waa ter ne. Fããpihi ga ba dye teebɛhɛ nkãy wo, tesẽ kãntraha wãyɛhɛ ne.
8 Kãnkai- ngĩĩ byɛ ga ba nii mii calaifua wãn dyaŋ, te ma ne yir u na, te naa u yaa.

9 Nawee- ga ba ye yigi wãã, pe n ye nuhu, pe sya ye boo. Ye wĩĩ ga ba fũhũ nawee- byɛ ye ta wĩĩ na.
10 Koo cãã na, nawee- busãã ga ba Yãhã kãnde miy yaha. Pe ga ba yãr naa n yaha pe ya na; pe wĩĩ ga ba naa n fũhũ pe ya ye.
11 Kawar Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa ga ba yi nihi, pe nawee- busãã wlaŋ le kapee-wãpyeŋ wo.
12 Loo nde ga ba pee, le sya ta, nawee-busãã saa ba naa pe nampyeŋ- yãŋ nawee- ye.
13 Wii ma -sẽ waha plãhã kuee ta kur ye ke kãnkai- byɛ wo, Yãhã ga ba u sya yaha.
14 Le Yãhã kapãyĩĩ nde ga ba tɔ̃r kãntrahafa byɛ ye, pe byɛ n ke kai- cã. Loo na, ke driyɛ̃ ga cã kua.»

15 Kaplãŋ nkãy ke n taha, wii ma ke kal u yai u ke war yɔ̃! Yesu n maha yee: «Faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Dãyɛl, tuu bii cĩĩnde kapihi gii wĩĩ pãã, yaa ba ke yãã Yãhã niisaha wo.
16 Loo yale wo, mpãy pe ga ba pye Yudɛ wo, pe fã naa n gaha yãy kuɛ koho na.
17 Wii ma ba pye u gbegbaha yĩntraha wo, u ma syi yee woo ga tege dye nwoŋ wo, u wãn taa gbe yigi ye. U naa n fã.

18 Wii ma ba pye u tar wo, u ma syi yee
woo nayrengbãŋ kuee kaha wo, woo ga
dur ga ke gbe ye. U naa n fã.
19 Too plii nde na, ca mpãy pe ma laha
ne, tesẽ mpãy ne pe ma pii ne pe n wãr,
pe fɛn ga ba gboho tɛr.
20 -Ye naa Yãhã nar too fee plii nde ma
syi sroŋ wɛrngbãn cãã ne, tesẽ kanii per
ne ye!
21 Ye sẽ yãã, ma gbe driyɛ̃ wãtãhã na,
ma sya ba waa yagaa na, too plii nde fɛn
wãpee syi sẽ yãã yãã ye. Te syi saa maha
ba yãã yãã ye.
22 Yãhã ma ne yee ke sẽ yɛr kaa wãyikãã
na te wãfãy plii yɛ̃ na ye, waa yĩŋ gɛ
saa ne wloho yi ye. Ke -sẽ yɛr koo kaa
wãyikãã na ke laampii wĩĩ na, mpãy ke
yãŋ yi.
23 Loo na, wii ma ye pye, a u Yãhã
Yĩndefua ma nwo, u Yãhã Yĩndefua ma
nwaala, ya'a syi le sya ye!
24 Ye sẽ yãã, kawar Yãhã yĩndefa, tesẽ
kawar Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa ne, pe ga ba yi.
Pe ga ba naa yɛ̃kã wũhũ pye tesẽ laanwɔ
wũhũ ne, pe naa nawee- wlaŋ. Mpãy gɛ
Yãhã pe yãŋ yi, pe ma yee pe sẽ waha pe
ya na ye, pe ga waha wlaŋ.
25 -Ye luhu naa n yɔ̃! N nwo, tẽ ye cãã n
yar ke kai- ne.
26 Loo na, pe ma ba ye pye, a -ye yãŋ
u ma drawaha fla wo, laa na u ma nwoŋ
laam wo, ye ma n le sya ye!
27 Ye sẽ yãã, u Nawee Puee wãdurbaŋ
ga ba pye mii yãhã wãyɛhɛ dyaŋ, ke ne
ncaha byɛ gbe tã, nawee- byɛ n ke yãã.
28 Ye sẽ yãã, kakugu ma pye na, yãn ga
te ya wãã ke fla na.
29 Too fɛn plii nde ma kãhã tɛr wa, yai
ga ba gbã tã, yroŋ saa ba pye cãã- ne ye.
Yrompii ga ba kuã too kãntraha na; ke
yãhãyĩŋ wãn byɛ ga ba gbã wlãhã te ya
wo.
30 Loo na, u Nawee Puee wãdurba
kayar wĩĩ ga yãŋ cã gbaa na, yãhãyĩŋ
na. Kãntraha terfa byɛ ga ba naa pe ya
mii wũn. Pe ga ba u Nawee Puee yãã
yãhãsyɔ̃r na, tuu n pai fãnga ne, maha
yãhãyĩŋ nayɔ̃r ne kacãn saa pye ye.
31 Tũũtũũ ma ba wuu, u Nawee Puee ga
u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ nɔ wãã driyɛ̃ teebɛhɛ
byɛ wo. Nawee- mpãy tuu yãŋ yi, pe
yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ga pe byɛ wãã driyɛ̃ kur
byɛ wo.»

Nasar nkugu ke wo klaha lii ne?
(Mar 13.28-31; Luke 21.29-33)

32 Yesu n maha pe yar kakuãcran ne
ma yee: «Nasar nkugu ke wo klaha lii ne,
ye yai ye le cã. Ye sẽ yãã, ke katyigi ma
kayampẽn yi, ma maha wampẽn fe, yaa
cã ke wãsayale nɔ gbe taha.
33 Koo syi dyaŋ, ye ma ba kai- ngĩĩ yãã
ke n pye, ye -sẽ cã u Nawee Puee ma u dur
n pai.
34 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Yagaafa
byɛ saa ku tãŋ mii kai- ngĩĩ sẽ pye poo
mpãy yĩnde na ye.
35 Ke yãhãyĩŋ tesẽ ke kãntraha ne, te ga
ba kua kãã te saa ba pye ye; ta kaplãŋ koo
-sẽ na, koo ga nii wãkuayãã saa pye ke na
ye.»

Driyɛ̃ wãkuayale ga ba nawee- fe gbe
(Mar 13.32-37; Luke 17.26-30, 34-36)

36 Yesu n maha pe gbihi yar taha ma
yee: «U Nawee Puee wãdurbaŋ ke n pai
pye per gii, waa sẽ koo per cã tesẽ le yale
ne ye. Pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ gɛ sẽ ke per cã
ye. Ndoo ke Dya, ta bya sẽ ke per cã ye.
Ta Tuhufua Yãhã ya ke le cã.
37 Kai- nkãy ke naa n pye faale wãdyaha
Nuwɛ cãã na, koo syi kai- ke ga ba naa n
pye u Nawee Puee wãdurba yale wo.
38 Ye cã, Nuwɛ cãã na, te driyɛ̃ lafir
te sẽ ba yi wa ye, nawee- naa dir di ma
naa n wɔ, ma naa ca sya ma naa pe
pueesyam wãã naam kẽ, ma sya ba waa
Nuwɛ wãdye per na ke salangbãŋ wo,
kangbãŋ dyaŋ.
39 Pe sẽ ba le sya ma yee laa ga ba pe dye
cĩĩnde ye, te lafir n sya ba yi tã kãntraha
byɛ na, ma nawee- byɛ boo tãŋ. U Nawee
Puee wãdurbaŋ ga ba pye koo syi dyaŋ,
nawee- saa ba le sya pe yee kai- ngĩĩ ga pe
dye cĩĩnde ye.
40 Koo per na, naam syãm syi ma pye
tar wo pe ya tãy, pe ga ba nen yigi ba ra
fla na, pe tyii u nen na.
41 Ca syãm syi ma pye pe tra tre pe ya
tãy, pe ga ba nen gbe ba ra fla na, pe tyii
u nen na.
42 Tee sẽ ndoo, ye Yĩŋfua, wãdurba per
cã ye, ya'a syi ye sã wãy faha yii na ye!

43 -Ye nde cã laha: Kahafua ma ne u
yuhu payale cã ke yĩmper wo, u ga ne
kuee yrãŋ na, u sye u yuhu ma n dye u
kaha wo ye.
44 Loo ne, ye bya -ye yii gbihi naa n ta,
yaliile tee sẽ ga yigi ye, u Nawee Puee ga
ba dur ba loo yale wo.»

Tẽntẽyɔ̃ u yĩŋfua sẽŋ mii?
(Luke 12.41-48)

45 Yesu n maha yee: «Tẽntẽle wii syi kẽ
u n sroŋ u yĩŋfua ye, ma maha kai- cã?
Woo kẽ wii ne u yĩŋfua tɛr, ma u taha u
naa u tẽntẽwai byɛ yãŋ, u naa pe dir wãã
pe kẽ sediyale wo.
46 U yĩŋfua ma dur ba, maa u yãã loo
tẽn na, woo tẽntẽle wĩĩ n tãy.
47 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: U yĩŋfua
ga u taha u koho wãn byɛ yĩŋ na.
48 U tẽntẽle ma pee, u ga le ga yigi, a
woo yĩŋfua saa pa yagaa ye.
49 Loo na, u ga too u tẽntẽwai wãgbãŋ
na, u ga naa n di, u sẽm wɔ naa n tɛr
sẽnwɔfa ne.
50 U tẽntẽle tuu sẽ per gii ga yigi, tesẽ
yale lii ne ye, u yĩŋfua ga pa koo na.
51 U ga u pẽn cĩĩnde wãpẽn, tuu u pye
pyer rii ne te yai dawarfa ne, u n naa n
wũn, u naa nkãhã yĩhĩ.»

25

Cabii sẽnsye cafãn yigifua sẽŋ mii?

1 Yesu n maha kakuãcran nde gbã pe
ye ma yee: «U Nawee Puee ma ba dur ba,
Yãhã yai klo wãdyeŋ ga ba nii mii cabii
sẽnsye mpãy wĩĩ dyaŋ. Pe cabii sẽnsye pe
naalɔr gbe, ma yi ma n gaha cafuɛ̃ yigifua
wããsaha wo.
2 Pe laam wo, cabii bua pye napley, pe
sẽ ba kai- cã ye. Bua mii -sẽ ba kai- cã, pe
pye laantorfa.
3 Pe cabii napley n pe naalɔr gbe, pe sẽ
sẽm- gbe yigi ye.
4 Pe cabii laantorfa poo n pe naalɔr gbe,
ma suhu sẽm- ne ngaa laam wo.
5 U cafuɛ̃ yigifua sẽ naa n pai ye, wãy n
sya ba pe cabii byɛ yigi, pe n sã wãy.
6 Yĩndyaha n ba dye, waa n tẽ sya ma
yee: ‹U cafuɛ̃ yigifua nwo, -ye ka yaa u
wãã!›
7 Loo na, pe cabii byɛ n yir wãy na, poo
ga pe naalɔr gbihi, pe sẽm- mpãy le taha.
8 Pe cabii napley n pe laantorfa pye ma
yee: ‹-Ye ye sẽm- mpãy laha wo kẽ! Ye sẽ
yãã, wo naalɔr n fege wo ye.›
9 Pe laantorfa n pe yɛ̃ wãã sya ma yee:
‹Aye, sẽm- mpãy pe ma wo ye, pe saha wo
lay yi ye lay ne ye. -Ye ka sẽm- parsaha
fla wo, yaa mpãy par, ye le!›
10 Pe cabii napley n ka loo na sẽm-
parsaha wo, u cafuɛ̃ yigifua n pa loo yale
wo. Mpãy pe ba pe ya gbihi ta, pe n dye u
cafuɛ̃ yigifua ne te cafãn didi nwongbãŋ
laam wo, pe n ke nwonyɛ̃ tã tã.
11 Loo kur ye, pe cabii bua mii n ba pa,
maa tẽ sya ma yee: ‹Yĩŋfua, Yĩŋfua, ke
nwonyɛ̃ yãr wo kẽ.›
12 U cafuɛ̃ yigifua n pe yɛ̃ sya ma yee:
‹Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye, n sẽ ye cã ye.›
»
13 Yesu tuu ke kaplãŋ pãã wa pe ye, u
n pe yar taha ma yee: «Tee sẽ u Nawee
Puee wãdurba per cã, ke yale ne ye, -ye
ma n faha yãã yii na ye!»

Pe tẽntẽ- tãã pe yĩŋfua sẽŋ mii?
(Luke 19.11-27)

14 Yesu n maha kakuãcran laa gbã pe ye
u wãdurba wĩĩ na ma yee: «Ta wãdurba
wĩĩ ga ba nii mii dya waa dyaŋ, tuu ga
yrãhã yi. Tuu ga yrãhã yi, u n u tẽntẽ-
yee ba, ma ba u koho wale le soho pe koho
wo.
15 U n war milyɔ̃ bua le soho u tẽntẽ
nen waa koho wo, ma milyɔ̃ syãm le soho
waa koho wo, ma milyɔ̃ nen le soho u tãã
wuhu koho wo. Tuu u tẽntẽ- cã wa, pe
nanem ga waha yia pe tẽn lii tẽ, u n pe
war la pe kẽ koo syi, ma tɛr.
16 Wii tuu pe war milyɔ̃ bua yãã, u n yir
le yalebya wo, ma ga nii tẽn tẽ pe war ne,
ma sya ba war milyɔ̃ bua mpãy yãã.
17 Wii tuu ba pe war milyɔ̃ syãm yãã, u
bya n ga tẽn tẽ pe war ne, ma sya ba war
milyɔ̃ syãm mpãy yãã.
18 Wii tuu -sẽ ba pe war milyɔ̃ nen yãã,
u n ga wihi tugu kãntraha wo, ma u
yĩŋfua war wũhũ yaha ke fla na.
19 Le n ba ma- pe tẽntẽ- yĩŋfua n dur ba.
U n nii pe yey, pe waha tẽn lii tẽ pe war
ne.

20 Wii, u yĩŋfua ba war milyɔ̃ bua le
soho u koho wo, u n yũhũ crã, ma pe
war milyɔ̃ bua flɛ sĩĩ yar ma yee: ‹Yĩŋfua,
ma ba war milyɔ̃ bua le soho ra koho wo.
Yãŋ, n maha war milyɔ̃ bua mpãy yãã
taha.›
21 U yĩŋfua n u pye ma yee: ‹Le yɔ̃; ma
ma tẽntẽyɔ̃, ma maha n sroŋ. Ma sroŋ
kasyĩmbɛhɛ wo; loo nde na n ga ma taha
kai- nkãy na ke yĩŋ ke gbaha. Pa, wo n ba
gbar.›
22 Tẽntẽ wii, u yĩŋfua ba pe war milyɔ̃
syãm le soho u koho wo, u bya n yũhũ
crã, ma pe war milyɔ̃ syãm flɛ sĩĩ yar ma
yee: ‹Yĩŋfua, ma ba war milyɔ̃ syãm le
soho ra koho wo. Yãŋ, n maha war milyɔ̃
syãm mpãy yãã taha.›
23 U yĩŋfua n u pye ma yee: ‹Le yɔ̃; ma
ma tẽntẽyɔ̃, ma maha n sroŋ. Ma sroŋ
kasyĩmbɛhɛ wo, loo nde na n ga ma taha
kai- nkãy na ke yĩŋ ke gbaha. Pa, wo n ba
gbar.›
24 Loo kur ye, wii u yĩŋfua ba war milyɔ̃
nen le soho u koho wo, u n yũhũ crã ma
yee: ‹Yĩŋfua, n ba cã ma laam waha. Tar
rii nawee- pe n war, ma n ta pe ma myaha
taha re na. Dir rii nawee- pe n gbihi, ma
n ta pe te le ma myaha pɛn wo.
25 N ba fya, ma ga ma war wũhũ yaha
kãntraha wo. Yãŋ, ma war mii, sya pe
ne.›
26 U yĩŋfua n u yɛ̃ sya ma yee: ‹Tẽntẽ
napee nwo, napar difua kẽ ma ne! Ma cã,
tar rii nawee- pe n war, n n ta pe ta myaha
taha re na. Ma maha cã, dir rii nawee- pe
n gbihi, n n ta pe te le ta myaha pɛn wo.
27 Ma ne pye ma ga ra war wãã fuɛ na
war cãtrohosaha wo. Loo na, tẽ dur ba,
n saa ne yãã la u war see, ta n sya?›
28 Loo kur ye, u n pe nawee- pye ma yee:
‹-Ye pe war milyɔ̃ nen sya kãã u koho wo,
ye pe wãã wii kẽ u ma pe war milyɔ̃ bua
ne!
29 Ye sẽ yãã, wii ma pye ngaa ne, pe ga
ba wãã taha u kẽ dege. Wii ma -sẽ yee u
wee ngaa ne ye, car gii ke ma u koho wo,
ke ga ba tyĩn sya kãã u ye.
30 Ma yee u tẽntẽ nwo na, tuu saha laa
yɔ̃ ye, -ye u gbe miy yi wãã nkur ye wam
fla wo, u n naa n wũn, u naa nkãhã yĩhĩ.›
»

Nawee- byɛ ga ba tyɔ̃r pe kapyeŋ ne

31 Yesu n maha yee: «Yaliile wo u
Nawee Puee ma ba pa u yãhãyĩŋ nayɔ̃r
ne, pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ byɛ ne, u ga ba nii
u nangbãŋ niisayũhũ wo.
32 Teebɛhɛ byɛ nawee- ga ba wãã ta u
yaha ye, u n pe tyɔ̃r mii mbanaha dyaŋ,
tuu mbaa tyɔ̃r n yi sẽngaa wo.
33 U ga pe mbaa ta u kãndigi kuɛ ye, tuu
pe sẽngaa ta u kãmaŋ kuɛ ye.
34 Loo na, mpãy pe ga ba pye u yĩŋfua
kãndigi kuɛ ye, u ga pe pye: ‹Ye wĩĩ n tãy
ta Tuhufua Yãhã ye. -Ye pa, ye ba Yãhã Yai
kayũhũ sya, kayũhũ nkãy ke bii cãã gbihi
yaha wa ye kẽ, driyɛ̃ wãtãhã cãã na.
35 Ye sẽ yãã, fãã ba ra yigi, ye n ba dir
wãã ra n di, koo kẽ. Loho fãã ba ra yigi,
ye n ba loho wãã ra n wɔ. N pye nampay,
ye n ba ra yigi yɔ̃.
36 Nayroho sẽ pye ra ye ye, ye n ba kaa
wãã ra n le. N pye yanfua, ye n ba ra
traha. N pye nwompihi wo, ye n ba pa ra
fla na maa ra yãŋ.›
37 Loo na, pe nasroŋ ga ba u yɛ̃ sya pe
yee: ‹Yĩŋfua, wo ma yãã na, fãã ba ma
yigi, wo n ma kẽ dir ne ma n di, loho fãã
ne, wo n ma kẽ loho ne ma n wɔ?
38 Ma pye nampay teelii wo, wo n ma
yãã, ma ma yigi yɔ̃? Wo ma yãã na,
nayroho sẽ pye ma ye ye, wo n kaa wãã
ma kẽ ma n le?
39 Ma pye yanfua na, ma pye nwompi-
hifua teelii wo, wo n ka maa ma yãŋ?›
40 U yĩŋfua ga pe yar, u yee: ‹Ta n cĩĩnde
nde pãã ye ye: Tee naa kai- ngĩĩ pye ta
nawee- kẽ, mpãy gɛ pe ma naflam, le ma
mii ye naa ke pye ndoo gɛ kẽ.›
41 Loo kur ye, mpãy pe ga ba pye u
kãmaŋ kuɛ ye, u ga pe pye: ‹-Ye dey kãã
ra na, Yãhã yoosẽn ma ye na! -Ye ka naa
fla wo, naa gii wãfegeyãã wee ke na ye!
Koo naa gbihi Setane kẽ, tesẽ u sãndãpee
ne.
42 Ye sẽ yãã, fãã ba ra yigi, ye sẽ ngaa
wãã ra n di ye, koo kẽ. Loho fãã ba ra
yigi, ye sẽ loho wãã ra n wɔ ye.
43 N pye nampay, ye sẽ ba ra yigi yɔ̃
ye. Nayroho sẽ pye ra ye ye, ye sẽ ba
kaa wãã ra n le ye. N pye yanfua, n pye
nwompihifua, ye sẽ pa maa ra yãŋ ye.›

44 Pe ga ba u pye pe yee: ‹Yĩŋfua, wo
ba ma yãã na, fãã ba ma yigi, loho fãã ne,
ma pye nampay, nayroho sẽ pye ma ye ye,
ma pye yanfua, ma pye nwompihi wo, wo
sẽ kayĩĩ pye ma kẽ ye?›
45 U Yĩŋfua -sẽ ga ba pe pye: ‹Ta n
cĩĩnde nde pãã ye ye: Tee sẽ naa kai- ngĩĩ
pye ta nawee- mpãy kẽ pe ma naflam ye,
le ma mii ye sẽ naa ke pye ndoo gɛ kẽ ye.›
»
46 Yesu n pe yar taha ma yee: «Poo
mpãy pe wee nasroŋ ye, pe ga ba wãpẽn
yãã, kii wãkuayãã wee ke na ye. Mpãy pe
-sẽ ma nasroŋ, pe ga ba cĩĩnde yrã yãã, lii
wãkuayãã wee le na ye.»

26

Yiifee- yahaseefa Yesu kɛ wãboo ne (Mar 14.1-2; Luke 22.1-2; Nsãn 11.45-53)

1 Yesu tuu kaplãŋ ngĩĩ byɛ pãã wa, u n
u kãnyãrwai pye ma yee:
2 «Ye cã te syayaha gbar ma plii sĩĩ
wo. Loo yale wo, u Nawee Puee ga ba yi
nawee- kẽ, pe n u kuey mar boo trã na.»
3 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa n pe ya wãã pe
wãlɛ ne, u Yãhã yũndefa yĩŋfua kaha wo.
U myaha ba kẽ Kayifu.
4 Pe n le pãã ta poo ga Yesu yuhu yigi,
pe u boo.
5 Pe n le pãã ma yee: «Wo saha u yigi
te gbaryale wo ye. Mii loo sẽ ne ye, pe
nawee- ga waha yir pe yee, le sẽ yai poo
ye ye.»

Cɔɔ waa lasekole wãwoo Yesu yĩŋ na (Mar 14.3-9; Nsãn 12.1-8)

6 Yesu pye Gbetane wo, Syimu kaha wo,
Syimu wii tuu pye gber.
7 Cɔɔ waa n pa u tãy, yablater
ntẽmblaha bule ne u koho wo. Lasekole
waa ter pye le wo, nawãm sẽ naa u dir
yey ye. Yesu pye u naa n di, u cɔɔ n u
lasekole woo u yĩŋ na.
8 Pe kãnyãrwai pe loo yãã, le sẽ tãy pe
ye ye, pe n nii le pãã ma yee: «Kaklaha-
ne nde!
9 Pe ma ne lasekole nwo par, ma
wangbãy yãã ma wãã fɛnfa kẽ, loo sẽ
puar la?»
10 Yesu n -sẽ cã pe ne, ma pe pye ma yee:
«Ye tyii u cɔɔ na, u kayĩĩ pye ra kẽ!
11 Ye sẽ yãã, yalebyɛ fɛnfa ma ye ne.
Ndoo -sẽ nwo, n saa ba pye ye ne per gaa
ye.
12 Ye sẽ cã la, u cɔɔ tuu lasekole nwo
woo ra kadye na, ta nakugu kẽ tuu gbihi
wa gbĩĩ wãleŋ na?
13 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Pe ma
ba le Yãhã kapãyĩĩ wũhũ tɔ̃r teelii teelii
kãntraha nge na, pe ga u cɔɔ nwo bya wĩĩ
pãã, lii tuu pye ra kẽ. U wĩĩ ma syi le faha
yãã nawee- na ye.»

Yuda Yesu wãyi wĩĩ kɛ (Mar 14.10-11; Luke 22.3-6)

14 Pe Yesu kãnyãrwai sẽnsye syãm mii
wo, waa pye pe naa u yee Syikaryɔtefa
Yuda. U n yir, ma ka pe Yãhã yũndefa
yĩŋfa fla na,
15 ma ga pe pye ma yee, a woo ma Yesu
yi pe kẽ, pe ga woo kẽ nwa ne? Pe n
wargbɛ warpii gbey sẽnsye tɔ̃r, ma pe
wãã u kẽ.
16 Yuda n ta tɛr nii Yesu wãyi wĩĩ kɛ pe
kẽ.

Yesu kur kuɛ syayaha gbar dir (Mar 14.12-21; Luke 22.7-14, 21-23; Nsãn 13.21-30)

17 Te gbar rii Yiifee- sẽ ncasur bur di
ye, te ba nɔ wa. Ke per cir na, Yesu
kãnyãrwai n u yey ma yee: «Ma laam wo,
ma yee too ga te syayaha gbar dir yĩntaha
yi na ma kẽ?»
18 Loo na, Yesu n waa yar pe na, pe ka
woofua fla na, le klo laam wo, pe ga u yar
pe yee: «Wo Yĩŋfua yee: Ta yale nɔ wa; n
ga ba te syayaha gbar dir di ma fla na, ta
kãnyãrwai ne.»
19 Yesu tuu pe kãnyãrwai yar mii, pe n
pye koo syi, ma ga te syayaha gbar dir
yĩntaha yi.
20 Yainkɔŋ wo, Yesu pye u ba draŋ nii,
ma naa n di u kãnyãrwai ne.
21 Pe n nii n di, Yesu n yee: «Ta n cĩĩnde
nde pãã ye ye: Ye laam wo, waa ma u ga
ra yi ta napĩĩ- kẽ.»
22 Le n pe byɛ laam wlãhã, pe n nii u
yey pe ya wuhu na ma yee: «Yĩŋfua, ndoo
la?»
23 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Wii tuu u
koho wãã le ra ne wãcɛŋ tasa laam wo,
woo tuu ga ba ra yi ra napĩĩ- kẽ.

24 Cĩĩnde ne, u Nawee Puee ga ku mii le
yrũhũ ta nii Yãhã sabangbãŋ wo mii. Wii
fɛn te -sẽ ga cã pee, woo kẽ wii ne tuu u
yi u napĩĩ- kẽ; myaha ne, u ma ne see gɛ
see ye.»
25 Yuda wii, tuu ne ga ba u yi u napĩĩ-
kẽ, u n kapãn gbe ma yee: «Yĩŋfua, ndoo
la?» Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Ma le pãã.»

Yesu bur rii la defĩĩ wii ne u kãnyãrwai kẽ, nwa kẽ?
(Mar 14.22-26; Luke 22.15-20; 1 Kɔr 11.23-25)

26 Pe naa n di, Yesu n bur gbe, ma syaha
kẽ Yãhã ye, ma ke la cɛr wãã u kãnyãrwai
kẽ ma yee: «-Ye sya di, ke ma ta kadye
draha wo.»
27 U n maha defĩĩ sekuyĩĩ gbe, ma syaha
kẽ Yãhã ye, ma le sekuyĩĩ wãã pe kẽ ma
yee: «Ye byɛ -ye wɔ!
28 Pe ma ta ntɔ̃r draha wo, ta tɔ̃r rii te
ga woo, nabuar ntãŋ n cã dye Yãhã tãy,
naambiyãrfãn tii ke bii le pe ne te n cã
yĩntaha ta. Loo na, nabuar kapee- ga laha
kãã pe yĩŋ na.
29 Ta n le pãã ye ye: N saa maha defĩĩ
wɔ yãã kãntraha nge na ye. N ga ka Yãhã
yai klo wo, n cã ga koo fla defĩĩ wɔ ye ne.»
30 Loo kur ye, pe n Yãhã sey yay taa ne,
ma yir ma ka te wolifyɛ katyir yãŋ yĩŋ na.

Yesu Pyar yar u ga woo wĩĩ kai tɛhɛ tãã
(Mar 14.27-31; Luke 22.31-34; Nsãn 13.36-38)

31 Ke wolifyɛ katyir yãŋ yĩŋ na, Yesu n u
kãnyãrwai pye ma yee: «Nanga yĩmper
wo, ye byɛ ga ba dur yi ta kur ye. Le ma
le yrũhũ ta yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma
yee, Yãhã yee: ‹N ga ba u mbanaha gbã
boo, pe mbaa byɛ n fã cããŋ.› »
32 Yesu n maha pe yar taha ma yee: «Ta
wãku kur ye, n ma ba yir gbã wo, n ga ba
cãã tɛr ye yaha Galɛlɛ kãntraha wo.»
33 Pyar n kapãn gbe, ma u pye ma yee:
«Mii byɛ ma sya ga ba dur yi ma kur ye,
ndoo saa yi kãã yãã ma kur ye ye.»
34 Yesu n u pye ma yee: «Ta n cĩĩnde
nde pãã ma ye: Ke nanga yĩmper nge bya
wo, ngupuai saa kui gɛ kui wa ye, maa ta
wĩĩ kai tɛhɛ tãã, ma yee ma sẽ ndoo cã
ye.»
35 Pyar n u yɛ̃ sya ma yee: «N saa ba le
kai n yee, n sẽ ma cã ye, n ma sya ga gbã
ku ma ne.» Pe kãnyãrwai mii byɛ n loo
nen ya pãã pe ya ndoŋ.

Yesu Yãhã wãnar Gesanɛ fla na
(Mar 14.32-42; Luke 22.39-46)

36 Loo kur ye, Yesu n ka u kãnyãrwai ne
fla ngaa wo pe n yee Gesanɛ. U n pe pye
ma yee: «-Ye nii kuee nwo, ta n ka yaha
ye, n ga Yãhã nar.»
37 U n Pyar yigi taha u ya na, pe Sewede
pii syãm ne. U laam ba nii n wlãhã u ye,
u ntãŋ n maha nii u cɛr.
38 U n pe pye ma yee: «Ta laam byɛ
wlãhã, ma nii mii gbãku wĩĩ laa dyaŋ. -Ye
kuee nwo wo ra ne, ye ma syi ye sã wãy
ye!»
39 U n faa ka yaha ye, ma ga kãnklũy
gbãã, ma yĩŋ kuɛ le ma pãã Yãhã ne ma
yee: «Yãhã, ra Tuhufua, ma n yia kai- byɛ
na. Le kayĩhĩ yale kuã tɛr ra na, lii le n
pai nde. N sẽ -sẽ yee ta laam wĩĩ le pye
ye, ma laam wĩĩ loo le naa n pye.»
40 Tuu loo pãã wa, u n dur ba u
kãnyãrwai tãã mii fla na, ma ba pe yãã
pe sã wãy. U n Pyar pye ma yee: «Ye sẽ
waha kuee yrãŋ yale nen gɛ ra ne ye!
41 Ye byɛ, ya'a syi maha sã wãy ye! -Ye
naa Yãhã nar, ye ma syi ye ba dye kapee-
wãpyeŋ wo ye! Nawee laam yĩĩ kayũhũ
wãpye wĩĩ ne, u -sẽ nɔ gbɛr ke wãpyeŋ
na.»
42 U n maha tɛr u ya ya yahasee ye,
ma maha ga pãã Yãhã ne ma yee: «Ta
Tuhufua, wãfãy nge ma yee ke saha kuã
tɛr ra na ye, lii le ma ma laam wĩĩ, ma loo
pye.»
43 U n dur ba, ma maha ba u kãnyãrwai
yãã wãy na; pe wãy n sya naa pe
yĩnkaasyikuey ndege pe kẽ.
44 U n tɛr pe yaha, ma ka yaha ye, ma
ga koo kaplãŋ tee nen ya pãã Yãhã ye, ke
tɛhɛ tãã wuhu na.
45 Loo kur ye, u n ka u kãnyãrwai fla na,
maa pe pye ma yee: «Ye maha sã wãy, ma
n wũũ kɛ. Le nde, le yale nɔ wa. -Ye naa
n yãŋ, pe ga u Nawee Puee yi kapeepyefa
kẽ yagaa.
46 -Ye yir wo n tɛr! Ye sẽ yãã, dya wii
tuu ra yi ta napĩĩ- kẽ, u nwo u n pai.»

Yesu wãyigi
(Mar 14.43-50; Luke 22.47-53; Nsãn 18.3-12)

47 Yesu naa n pãã nantãŋ, Yuda n pa. Pe
kãnyãrwai sẽnsye syãm mii waa ba kẽ u
ne. Nabuar raa pye u ne, yũntruɛ̃ ne pe
ye koho wo, tesẽ kãhã ne. Yãhã yũndefa
yĩŋfa, ma suhu pe wãlɛ ne, poo me pe ba
pe lɛhɛ wãã, pe ba Yesu kɛ yigi.
48 U Yuda wii tuu ba yi kãã Yesu kur ye,
u n pe nawee- yar yaha naambiyãr syaha
gaa ter ne, pe n waha Yesu cã. U ba pe pye
ma yee: «Dya wii tẽ ga ba syar naambiyãr
syaha ne, yaa cã woo kẽ tee n kɛ, ye ba u
yigi.»
49 Yuda n ta tɛr yũhũ crã Yesu na, ma u
syar ma yee: «Yĩŋfua, n ma syar,» ma u
syar ke naambiyãr syaha ne.
50 Yesu n u pye ma yee: «Ta naambiyã,
taa pa lii na, le pye!» Pe nawee- n -sẽ yũhũ
crã, ma koho taha Yesu na, ma u yigi.
51 Yesu kãnyãrwai mpãy pe pye u
ne, poo nen waa n yũntrũhũ kuã, ma
Yãhã yũndefa yĩŋfua tẽntẽle gbã, ma sya
ndityɛ gbã cɛr kãã u kẽ.
52 Yesu n u pye ma yee: «Ma yũntrũhũ
le yaha ke niisaha wo; ma sẽ yãã, mpãy
byɛ pe yũntrũhũ gbe pe nampyeŋ- na, pe
yũntrũhũ gbã ku.
53 Ma laam wo ma yee la, n saha ra
Tuhufua Yãhã nar u n yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ
seraasyi ndreŋ sẽnsye syãŋ syi wãã ra kẽ,
tahar ne, ke yagaa nge na ye?
54 Kai- nkãy ke -sẽ n pye yagaa, ke ma ke
yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee,
ke yai ke pye.»
55 Yesu tuu loo pãã wa, u n wã klaha
ma pe nabuar pye ma yee: «Tee pa ra
yigisaha wo yũntruɛ̃ ne tesẽ kãhã ne,
kapeepyefua la ra ne? Plii byɛ n pye n
ba tege nii ye ne, ma naa nawee- klaha
Yãhã kangbãŋ laam wo, ye sẽ -sẽ ra yigi
koo fla na ye.
56 Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa pe bii cãã kai- nkãy
yar yaha, koo kẽ ke n pye yagaa.» U
kãnyãrwai byɛ n fã tɛr u yaha.

Yesu tesẽ pe kaplãŋ cɛrfa ne
(Mar 14.53-65; Luke 22.54-55, 63-71; Nsãn 18.13-14, 19-24)

57 Mpãy pe ba Yesu yigi, pe n ka u ne
Yãhã yũndefa yĩŋfua Kayifu fla na. Pe
Yãhã kaiyarfa pye pe ba pe ya wãã ke fla
na, ma suhu pe wãlɛ ne.
58 Pyar -sẽ pye u yuhu dey naa n taha
Yesu na, ma sya ga dye u Yãhã yũndefa
yĩŋfua kaha wo, ma tege nii wlãhã pe
kaha sẽŋfa ne, woo ga le kuasaha yãã
yĩnde ne.
59 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa tesẽ pe kaplãŋ
cɛrfa byɛ ne, pe n nii kapee- kɛ gbe pãã n
taha Yesu na, kapee- nkãy syi ke ga waha
ta, pe n yee Yesu yai wãboo ne.
60 Nawee- busãã n kawar fua naa n taha
Yesu na, pe sẽ -sẽ waha laa yãã, lii syi le
u wãboo wĩĩ kua ye. Nawee- syãm mpãy
n pa kur kuɛ ye, ma ba yee:
61 «Dya nwo yee, woo ga waha ke Yãhã
kangbãŋ yoho pye klaha-, tuu dur u ke fãã
plii tãã nsoho wo.»
62 U Yãhã yũndefa yĩŋfua n yir, ma Yesu
pye ma yee: «Nkãy nawee- mii pe pãã n
taha ma na, ma saa pe yɛ̃ wãã sya la laa
ne?»
63 Yesu n yaha le. U Yãhã yũndefa
yĩŋfua n u yey ma yee: «Ndoo tesẽ ke
Yãhãngbãŋ ne, wo yar nde ne: Mboo la
u Yãhã Yĩndefua Crise, u Yãhã Dya?»
64 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Ma le
pãã. Ma gbe yagaa na, ye ga ba u Nawee
Puee yãã, tuu tege nii kai- byɛ yĩŋ na,
Yãhãngbãŋ kãndigi koho kuɛ ye. Yaa
maha ba u yãã tuu n pai yãhãsyɔ̃r yĩŋ na.»
65 U Yãhã yũndefa yĩŋfua, tuu Yesu
kaplãŋ ngĩĩ luhu, u laam n war u n sya
u ya nayrɛ tyĩn cɛr, ma pe nawee- pye ma
yee: «U n gbar Yãhã ne. Wo sẽ maha laa
kɛ waa ye u wĩĩ na ye. Tuu n gbar Yãhã
ne, ye byɛ le luhu, ah ye lii yãã le na?»
66 Pe nawee- byɛ n yee, a Yesu yai
wãboo ne.
67 Pe n ta tɛr yir, ma nii yɛ̃syɔ̃r tu n woo
Yesu na, ma nii u gbã kãntaklo ne, ma nii
u fey, ma n yee:
68 «Ma sẽ yee la u Yãhã Yĩndefua Crise
kẽ ma ne? Yoo u ma gbã? Le cã mii ya,
taa wo yar.»

Pyar Yesu wĩĩ kai tɛhɛ tãã
(Mar 14.66-72; Luke 22.56-62; Nsãn 18.15-18, 25-27)

69 Kai- ngĩĩ pyeyale wo, Pyar -sẽ pye u ba
tege nii nkur ye, kãndi wo. Tẽntẽsyalaale
n yũhũ crã u na, ma u pye ma yee: «Ma
bya pye u Galɛlɛ kãntrahafa Yesu ne.»
70 Pyar n le kai nawee- byɛ yĩnde na ma
yee: «Taa lii pãã, n sẽ le cã ma ne ye.»
71 U n yir, ma yãr n gaha kapahayɛ̃ kuɛ
ye, tẽntẽsyalaale n maha u yãã. Mpãy pe
pye ke fla na, le n pe pye ma yee: «Nwo
bya pye u Nasarɛtefa Yesu ne.»
72 Pyar n maha le kai, ma sya Yãhã di
ma yee, woo sẽ dya nwo cã ye.
73 Saa n pye, mpãy pe pye ke fla na, pe
n yũhũ crã, ma Pyar pye ma yee: «Le ga
waha pye cĩĩnde, poo nawee- mii nen waa
kẽ ma ne, ma pe yor pãã.»
74 Pyar n -sẽ nii le pãã n waha ma yee:
«Ndoo sẽ kẽ ye rɛhɛ! Ke ma pye kawar tẽ
n fua, Yãhã ke ra pẽn! Ndoo tesẽ ke Yãhã
ne, n sẽ u dya cã ye ne ye.»
Le yalebya wo, ngupuai n kui.
75 Pyar laam n too Yesu kaplãŋ na, tuu
ba yee: «Ngupuai saa ba kui wa ye, ma
-sẽ ga ba ra wĩĩ kai tɛhɛ tãã, ma yee ma
sẽ ra cã ye.» U n yi nkur ye, ma too mii
na, ma nii n wũn.

27

Pe ka Yesu ne fãngafua Pilati fla na
(Mar 15.1; Luke 23.1-2; Nsãn 18.28-32)

1 Yĩŋ ke kãhã syii wa, pe Yãhã yũndefa
yĩŋfa n pe ya wãã pe wãlɛ ne, pe ga waha
Yesu boo mii syi dyaŋ pe le cã.
2 Loo kur ye, pe n ta pe n Yesu pua, ma
ka u ne u fãngafua Põsyi Pilati fla na.

Naniicã Yuda yigi
(Tẽnl 1.18-19)

3 Koo kai- ngĩĩ kur ye, Yuda wii tuu ba
Yesu yi u napĩĩ- kẽ, tuu yãã pe Yesu wãboo
wĩĩ ta, naniicã n u yigi. U n yir, ma ga pe
wargbɛ warpii gbey sẽnsye dur wãã pe
Yãhã yũndefa yĩŋfa kẽ, pe wãlɛ ne, ma
pe pye ma yee:
4 «Wii tuu sẽ kapee pye ye, n ta pe n ga
ba u boo; le naniicã ra yigi.» Pe n u yɛ̃ sya
ma yee: «Le wo gbe lii ne? Ma wĩĩ ne le
ne.»
5 Yuda n pe war miy yaha ke Yãhã
kangbãŋ wo, ma yi ma ga u ya yoŋ boo.
6 Pe n pe war gbe, ma yee nawee ntɔ̃r
wãwoo dir kẽ, pe sẽ yai pe pe wlãhã ke
Yãhã kangbãŋ diŋ war ne ye.
7 Pe n pãã ta, ma ga poor tẽntẽfua waa
tar par, ma ta nampay nakur lesaha.
8 Loo ne, pe n nii too tar nde yee te ntɔ̃r
tar, ma sya ba waa ke nanga na.
9 Faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yermii tuu
bii kaplãŋ nkãy cãã pãã yaha, koo kẽ ke
pye. U bii yee: «Pe n pe wargbɛ warpii
gbey sẽnsye gbe. Yiisrɛfa mpãy ba pãã
ta, ma poo war dãã u wĩĩ na.
10 Pe n poo war ta, ma u poor tẽntẽfua
tar par, mii Yĩŋfua Yãhã bii ra yar mii.»

Pilati Yesu sãhã
(Mar 15.2-5; Luke 23.3-5; Nsãn 18.33-38)

11 Pilati n Yesu sãhã. U n Yesu yey ma
yee: «Mboo la pe Yiifee- Yĩŋfua?» Yesu n
u yɛ̃ sya ma yee: «Ma le pãã.»
12 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa ma suhu pe
wãlɛ ne, pe n kai- kɛ gbe pãã n taha Yesu
na, Yesu sẽ laa wãã sya pe ye ye.
13 Loo na, Pilati n u pye ma yee: «Ma sẽ
n luhu la kai- ngĩĩ byɛ ye, pe pãã n taha
ma na?»
14 Yesu n yaha le, u sẽ kapãn laa ter wãã
sya ye; loo n yɛ̃ gbãã u Pilati na.

Pe Yiifee- Pilati ta u n Yesu wãboo wĩĩ ta
(Mar 15.6-15; Luke 23.13-25; Nsãn 18.39—19.16)

15 Dyɛ- byɛ, syayaha gbar ma nɔ, u
fãngafua ma ne nwompihifua waa yi
yaha, wii nawee- pe ne yãŋ yi.
16 Nwompihifua waa -sẽ pye, pe naa u
yee Barebaa. U myaha ba yi u kapee-
wãpye wĩĩ na.
17 Nawee- pe ba nihi ke fla na, Pilati n pe
yey ma yee: «Ye yee, n wii woo yi yaha ye
kẽ, Barebaa laa, Yesu wii pe n yee u Yãhã
Yĩndefua Crise?»
18 U ba cã, pe Yesu yigi ba u kẽ laanyar
na.
19 U Pilati pye nantãŋ te kasãhã na, u
cɔɔ n lɛhɛ wãã u ye, ma u yar, laa ma syi
le dye pe nsoho wo u nasroŋ nwo ne ye,
a woo tee mlũhũpihi wãy tɛr u wĩĩ na.
20 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa -sẽ mii, pe
wãlɛ ne, pe ba pe nabuar sũũ wa, a pe

Barebaa woo wãyiyaha wĩĩ pãã, pe Yesu wãboo wĩĩ pãã.

21 U Pilati n kapãn gbe, ma pe yey ma yee: «Ye yee, n wii woo yi yaha ye kẽ pe syãm mii laam wo?» Pe n yee Barebaa.

22 Pilati n pe pye ma yee: «Ah u Yesu wii pe n yee u Crise, n ga woo pye mii?» Pe byɛ n yee: «U yai pe u kuey mar boo trã na.»

23 Pilati n yee, a nwa kapee u pye? Pe nabuar n le gbey pãã fãnga ne ma yee: «U yai pe u kuey mar boo trã na.»

24 Pilati tuu yãã, u sẽ naa u laam wĩĩ yãã ye, kaa n cã maha n taha pe nawee- gbleŋ na, u n loho gbe, ma u kluɛ yee pe nabuar yĩnde na, ma pe yar ma yee: «Ta kalaa* wee u nasroŋ nwo ntɔ̃r wãwoo wĩĩ na ye. Ye yĩŋ wĩĩ ne le ne.»

25 Te nabuar byɛ n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Ãwã, u ntɔ̃r wãwoo wĩĩ, le nii wii yĩŋ wĩĩ tesẽ wo pii ne!»

26 Loo na, Pilati n Barebaa yi yaha pe kẽ. U n ta pe seraasyi n Yesu gbã sãngblã ne, u n maha pe ta pe ga u kuey mar yaha trã na.

Seraasyi Yesu lɛr
(Mar 15.16-20; Nsãn 19.2-3)

27 U fãngafua seraasyi mpãy n Yesu yigi yi u fãngafua tẽntẽsaha kangbãŋ ndyin wo, ma dur ma ke seraasyi ndreŋ byɛ yee ba.

28 Pe n ba nii u lɛr. Pe n u nayrɛ fɛr u na, ma dur ma yĩŋfua nayreyãhã le u kẽ.

29 Pe n ngur maha ta u yĩŋ na yĩŋfua nkifai dyaŋ, ma kipua kãi le soho u kãndigi koho wo. Loo kur ye, pe n maha nii u lɛr, ma kãnklũy gbãã u yaha ye, ma nii u syar ma n yee: «Wo ma syar Yiifee-Yĩŋfua!»

30 Pe n nii yɛ̃syɔ̃r tu n woo u na, ma nii le kipua kãi sya u ye, ma gbã n le u kẽ yĩŋ wo.

31 Pe ba u lɛr wa, pe n yir ma ke yĩŋfua nayreyãhã yi kãã u na, ma u faale nayrɛ le u na. Pe n yi ga u ne nkur ye, pe n gaha u kuey mar yaha trã na.

U fãngafua seraasyi Yesu kuey mar yir yaha trã na
(Mar 15.21-32; Luke 23.26-43; Nsãn 19.17-27)

32 Pe seraasyi pe yi, pe n nampay waa wãã sya, u pye Syirɛ̃fa naa. Pe n u ta u n Yesu kueymartrã tẽŋ fãnga na. U myaha ba kẽ Syimu.

33 Pe n ga nɔ teelaa wo, pe n yee Gblegbeta, le yĩntaha kẽ, yĩnkluhu fla.

34 Pe n defĩĩ wlãhã tyinsruhu ne, ma wãã Yesu kẽ tuu sya wɔ. Tuu pe wɔ yãŋ, u n pe sye.

35 Pe seraasyi, pe Yesu kuey mar yir yaha wa trã na, pe n pyer raa pye, pe waha cã pe ga Yesu nayrɛ la mii syi dyaŋ. Pe n te la koo syi.

36 Loo kur ye, pe n tege nii, ma nii u sẽŋ.

37 Tuu kai lii pye, pe n u kuey mar yaha trã na, pe n le yrũhũ gbãã yaha u yĩŋ kuɛ ye le trã na ma yee: «yesu Kẽ NWO NE, YIIFEE- YĨŊfua.»

38 Pe n maha kapeepyefa syãm mpãy kuey mar yir yaha trãŋ na pe ya wuhu na. Nen nwo Yesu kãndigi kuɛ ye, nen nwo u kãmaŋ kuɛ ye.

39 Kãntɛrfa naa u tyɛhɛ, ma naa yĩŋ figi u na, ma naa n yee:

40 «Mboo taa naa n yee, a ma ga waha ke Yãhã kangbãŋ cããr, taa dur ma ke fãã plii tãã nsoho wo, ma saa mii sya yaha la yagaa? Ma'a pye Yãhã Dya, ma tege kãã le trã na kɛ!»

41 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa, ma suhu pe Yãhã kaiyarfa ne, ma suhu pe wãlɛ ne, pe bya naa u lɛr ma naa n yee:

42 «U nawee- mpãy sya yaha, u sẽ -sẽ ga waha u yĩŋ yi yaha ye. Le ma pye u ma Yiisrɛfa Yĩŋfua cĩĩnde, u tege kãã yagaa le trã na kɛ! Wo yĩnde ma loo yãã, waa u wĩĩ sya cĩĩnde.

43 U u ya le soho Yãhã koho wo; le ma pye u wĩĩ n tãy Yãhã ye, ke u sya yaha yagaa. U sẽ yee la woo kẽ u Yãhã Dya?»

44 Kapeepyefa mpãy pe ba kuey mar yir yaha trãŋ na pe ya wuhu na u ne, pe bya naa u tyɛhɛ koo syi pe ya ndoŋ.

* **27:24 27.24** Pilati tuu sya yee woo kalaa wee ye, woo -sẽ kẽ u Yesu wãboo wĩĩ ta, ma u wãã pe seraasyi kẽ pe ga u kuey mar trã na.

Yesu wãku
(Mar 15.33-41; Luke 23.44-49; Nsãn 19.28-30)

45 Ma gbe yaiwlaŋ yale wo, ma sya ba yai yĩn, wam mpãy syi n paha tã le klo kur byɛ na.
46 Yaiyĩn yale n ba nɔ, Yesu n tẽ sya fãnga ne ma yee: «Yelɔyi, Yelɔyi, lema sebaketani.» Koo yĩntaha kẽ: «Yãhã, Yãhã, nwa ma n ra miy yaha?»
47 Nawee- mpãy pe pye ke fla na, pe n le luhu, ma le pãã, a u ma u faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yeli yee.
48 Poo nen waa n ta tɛr fã ga, maa flũhũflũhũ wãŋ gaa kã le defiĩtãhãpihi gaa wo, ma ke yi ba kã gbãã kipua kãi na, ma ke wãŋ kuã yir wãã Yesu kẽ, tuu u defiĩ wãr naa n wɔ.
49 Pe nawee- n nii u pye ma n yee: «Tyii wo n yãŋ, ncã Yeli ga ba u sya yaha, laa.»
50 Yesu n maha tẽ sya fãnga ne, ma ku.
51 Loo yalebya wo, Yãhã kangbãŋ nwonuŋ nwonyɛ̃ faasrɛŋ gii ke ba pua tã menmen ke nwonyɛ̃ na, ke n fe jũũ flɛ sĩĩ, ma gbe ncaha ye ma tege tãã ye. Kãntraha n sege, ntẽmbangbãy n fe yoho.
52 Gbũhũ n fe yãr, Yãhã nawee- mpãy pe ba ku faale wo, poo mpãy n yir gbã wo, ma nii yrãŋ na.
53 Yesu tuu ba yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye, loo kur ye, pe Yãhã nawee- mii n dye le Yãhã kungbãy Yurusalɛm laam wo, ma pe ya yar nabuar na.
54 U seraasyi yĩŋfua, ma suhu mpãy ne pe pye u ne ma naa Yesu sẽŋ, pe ke kãntraha wãsege yãã, ma suhu kai- nkãy byɛ ne ke pye loo yale wo, pe n sroŋ fya ma nii n yee: «Dya nwo pye Yãhã Dya cĩĩnde.»
55 Ca mpãy pye, pe ba dey yɛr Yesu wãkueymar trã na, ma naa ke kai- yãŋ. Poo ca mii ba yir Yesu ne Galɛlɛ kãntraha na, ma naa n taha u na, ma naa tẽŋ nkãy tẽ u kẽ tesẽ u kãnyãrwai ne.
56 Pe laam wo, Madalafa Maari pye, tesẽ Maari waa ne wii tuu pye Syake ye nahafua Yosɛfe ne, ma suhu Sewede pii nahafua ne.

Yesu wãleŋ gbĩĩ wo
(Mar 15.42-47; Luke 23.50-56; Nsãn 19.38-42)

57 Yai ke ba kua wa, Yarimatefa nangbãŋ gaa n pa. U myaha ba kẽ Yosɛfe, u ba pye Yesu kur ye.
58 U n ka Pilati fla na, ma ga Yesu nakugu nar u ye. Pilati n ta pe n ke wãã u kẽ.
59 U Yosɛfe n ke nakugu gbe, ma faafiĩ laa maha tã ke na,
60 ma ga ke le u myaha gbĩĩfuɛ̃ wo, le ba gbã fer† ntẽmblaha wo. Tuu Yesu nakugu le wa loo gbĩĩ wo, u n ntẽmbangbãŋ gaa kloŋ ba paha tã le gbĩĩ yɛ̃ na, ma tɛr.
61 Madalafa Maari pye, u ba tege nii le gbĩĩ yahasee ye, ma suhu u Maari nen nwo ne.

Le gbĩĩ wãsẽŋ

62 Ke yĩŋsyii pye kanii per, pe Yãhã yũndefa yĩŋfa, tesẽ pe Farisyɛ̃ ne, pe n pe ya wãã ga Pilati fla na.
63 Pe n ga u pye ma yee: «Yĩŋfua, wo sẽ faha ye, dawarfua nwo tuu sẽ ba ku wa ye, u ba yee, a plii tãã woo wãku kur ye woo ga ba yir gbã wo, u dur ba yrãŋ na gbaafa ye.
64 Seraasyi ta, pe n le gbĩĩ sẽŋ te plii tãã nde na, mii loo sẽ ne ye, Yesu kãnyãrwai ga waha ba u nakugu yuhu yi, pe ga nawee- pye, a ter u ma u yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye. Too kur kuɛ kawar nde ga waha ba pee tɛr faale wãn yaha.»
65 Pilati n pe pye ma yee: «-Ye seraasyi mpãy gbe, pe n ga naa le gbĩĩ sẽŋ, mii le yai ye ye mii.»
66 Pe n tɛr, ma ga le gbĩĩ yɛ̃ fla maan tã, ma le gbĩĩ sẽŋfa ta.

28

Yesu wãyir gbã wo
(Mar 16.1-10; Luke 24.1-12; Nsãn 20.1-10)

1 Ke kanii per ba tɛr wa, koo yĩŋsyii kẽ cãwãã per cir*. Koo per sukũhũntãy na, yĩnwɔŋ wo, Madalafa Maari ma suhu

† **27:60 27.60** Le gbĩĩ pye nkɔŋ pe gbã fer yãŋ mpĩy ntẽmblaha fla wo, ma le laam ta wleŋwleŋ, le yɛ̃ ne nwonyɛ̃ dyaŋ. Le yɛ̃ n tã ntẽmbangbãŋ ne. * **28:1 28.1** Koo per kẽ jimaasyi per ne.

u Maari nen nwo ne, pe n yir ga le gbĩĩ yãŋsaha wo.

2 Kãntraha n yɛhɛ fãnga ne, yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa n tege yãhãyĩŋ na, ma ba ke ntẽmbangbãŋ kloŋ kãã le gbĩĩ yɛ̃ na, ma nii ke yĩŋ na.
3 U naa n yɛhɛ mii yãhã wãyɛhɛ kalkal wãŋ syi dyaŋ. U nayrɛ pye wãfir perper mii sesantĩhĩ wãŋ syi dyaŋ.
4 Le gbĩĩ sẽŋfa n nii n sege fyar koho wo, ma sɛr yigi nii ke fla na mii cĩĩnde nakur dyaŋ.
5 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n yɛ̃ kuã ma pe ca pye ma yee: «Yii poo na, ye ma n fya ye! Yesu wii pe kuey mar boo trã na, n cã woo kẽ ree n kɛ.
6 U wee nwo ye. Tuu ba le yar mii, u yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye. U nakugu ke ba sãy ta na, -ye pa ye ba ke fla yãŋ,
7 -tee ta tɛr ga, yaa u kãnyãrwai yar ye yee, u yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye. -Ye yãŋ, u ga ba cãã tɛr ye yaha Galɛlɛ kãntraha wo; koo fla kẽ tee n gaha u yãã. Koo kai- ngĩĩ kẽ tẽ ba yee, n ga pãã ye ye. Tẽ ye yar mii, le ga nii koo syi.»
8 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ kaplãŋ n nuhu yigi pe ca kẽ, pe -sẽ maha ba fya. Pe n tɛr kãã le gbĩĩ fla yaha farfar, ma n fã ma n gaha ke kai- tɔ̃r Yesu kãnyãrwai ye.
9 Yesu n pe wãã kãnde wo, ma pe syar ma yee: «N ye syar.» Pe ca n yũhũ crã u na, ma kãnklũy gbãã, ma u trɛ yigi yãŋ, ma u sey.
10 Loo na, Yesu n pe pye ma yee: «Ye ma n fya ye! -Ye ka, yaa ra kãnyãrwai yar, pe ka Galɛlɛ kãntraha na. Koo fla kẽ pe n gaha ra yãã.»

Pe kawar fua Yesu wãyir wĩĩ na gbã wo

11 Pe ca pye nantãŋ kaŋ na, mpãy pe naa le gbĩĩ sẽŋ, pe n dye le klo wo, ma ke kai- byɛ tɔ̃r pe Yãhã yũndefa yĩŋfa ye, kai- nkãy ke pye.
12 Poo n pe ya wãã pe wãlɛ ne, ma pãã ta, ma wangbãy wãã le gbĩĩ sẽŋfa kẽ,
13 ma pe pye ma yee, a pe kawar fua nawee- ye, a yĩmper wo pe pye wãy na, Yesu kãnyãrwai n pa, maa u nakugu yuhu gbe yi le gbĩĩ wo.
14 Pe n maha le gbĩĩ sẽŋfa pye ma yee, a Pilati ma le luhu, poo ga u laam yĩn, laa saa pe dye ye.
15 Le gbĩĩ sẽŋfa n pe war sya. Pe pe yar mii, pe n pye koo syi. Too kawar nde n cããŋ pe Yiifee- nsoho wo, ma sya ba waa ke nanga na.

Yesu tẽn lii le soho u kãnyãrwai koho wo

(Mar 16.14-18; Luke 24.36-49; Nsãn 20.19-23; Tẽnl 1.6-8)

16 Yesu tuu ba yãŋ gii yar yaha Galɛlɛ kãntraha na u kãnyãrwai sẽnsye nen na, pe n ka ke fla na.
17 Pe ga u yãã, pe n u sey. Pe laam wo, mpãy sẽ -sẽ ba le sya ma yee Yesu kẽ cĩĩnde ye, ma naa laalaa pye.
18 Yesu n yũhũ crã pe na, ma pãã pe ne ma yee: «Yãhã kai- byɛ fãnga wãã ra kẽ, yãhãyĩŋ na tesẽ kãntraha ne.
19 -Ye ka, yaa naa kãntrahafa byɛ klaha ta kaklaha ne, pe n naa ra kãnde yãr, tee naa pe tãã Tuhufua Yãhã myaha ne, tesẽ ke Dya myaha ne, ma suhu ke Yrã Fãnga myaha ne!
20 Tẽ kai- nkãy byɛ tɔ̃r ye ye, -ye ke yar pe na, -ye pe ta pe n naa ke yãr! -Ye yãŋ, n ma ye ne plii byɛ, driyɛ̃ n sya ba kua.»

Marɛkɛ kapãyĩĩ

Nsãn tuu ba fe yi nawee- wo
(Mat 3.1-12; Luke 3.1-18; Nsãn 1.19-28)

1 Le kapãyĩĩ ne nde, kapãyĩĩ lii le Yãhã
Dya wĩĩ tɔ̃r, wii u ma ke Yĩndefua Crise.
2 Ke kai- ba fe gbe mii faale Yãhã kaplãŋ
tɔ̃rfua Yisa bii le cãã yrũhũ yaha Yãhã
sabangbãŋ wo mii. U bii le yrũhũ, a Yãhã
ke Dya Yesu pye ma yee:
«Awa, n nwo, n ta tẽnlɛhɛ nɔ wãã ma
yahasee ye,
u n ga kãnde gbihi yaha ma kẽ.»
3 «Naa waa yĩmbui ne,
le n yir drawaha fla wo ma yee:
‹-Ye Yĩŋfua Yãhã wãpaŋ kãnde gbihi yaha
u kẽ,
-ye ke kãmbɛhɛ ta ke n sroŋ yɔ̃!› »
4 Dya waa ba yi drawaha fla wo, ma u
ya yar nawee- na. U myaha ba kẽ Nsãn.
Woo pye Yãhã tẽnlɛhɛ. U nawee- tãã naa
n yi loho wo, ma maha pe yee naa n pai,
maa naa pe yar ma yee: «-Ye le sya ye
cã ye kapee- wãpyeŋ sẽ yɔ̃ ye, -ye ke miy
yaha! -Tee pa, ta n ba ye tãã yi loho wo.
Yãhã -sẽ ga ye kapee- laha kãã ye yĩŋ na.»
5 Yurusalɛm klofa, tesẽ Yudɛ
kãntrahafa ne, pe byɛ -sẽ naa n pai u ye.
Nawee- byɛ yĩnde na pe naa pe kapee-
tɔ̃r Yãhã ye, Nsãn n -sẽ pe tãã naa n yi
Yurdane lafeŋ loho wo.
6 Nsãn nayroho fai pye yũhũmii sraha
yor, pe ta ma ke tyĩn. U ba sapaha ta ma
u ya pua naa n cɛr nsĩĩ wo. Jĩmblɛ te pye
u digi, sɔ̃r ne.
7 U naa nawee- pye ma yee: «Waa ter
-sẽ ma tuu n pai. Woo cɛr yaha ra kẽ
mahamaha. Ta syi gɛ sẽ yai n kuɛ tege,
n u ntãn sale fɛr u trɛ na ye.
8 Ndoo ye tãã n yi loho ya wo, woo -sẽ
ga ba naa ye tãã Yãhã Yrã Fãnga ne.»

Yesu wãtããyi, u wãtyĩnyãŋ ne kapee-
wãpyeŋ kuɛ ye
(Mat 3.13—4.11; Luke 3.21-22; 4.1-13)

9 Too plii na, Yesu n -sẽ yir Galɛlɛ kuɛ
klo laa wo pe n yee Nasarɛte, ma pa Nsãn
n ba u tãã yi Yurdane lafeŋ loho wo.
10 Yaliile Yesu naa n yi ke loho wo,
yãhãyĩŋ n fe yãr, u n yãã Yãhã Yrã Fãnga
tege u na kãnsyã waa ter dyaŋ.
11 Yĩmbui laa n yir yãhãyĩŋ kuɛ ye ma
yee: «Ta Dya kẽ ma ne, ma ntãŋ dye
gboho ra tãy, ma ra laam yĩn yalebyɛ.»
12 Le yalebya wo, Yãhã Yrã Fãnga n Yesu
ta u n ka drawaha fla wo.
13 U n ga kuee ke fla na plii gbeesĩĩ,
Setane, sãndãpee yĩŋfua n u tyĩn naa n
yãŋ kapee- wãpyeŋ kuɛ ye. Yesu pye
wlaha wãn nsoho wo. Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n
pa, ma ba nii koho le u ye.

Yesu u kãnyãrwai cir ye yãŋ yi
(Mat 4.12-22; Luke 4.14-15; 5.1-11)

14 U Nsãn n ba le nwompihi wo. Yesu n
yir loo na, ma ka Galɛlɛ kuɛ ye, maa nii
Yãhã kapãyĩĩ tɔ̃r nawee- ye.
15 U naa n yee: «-Ye luhu yɔ̃, Yãhã Yai
nɔ gbe taha, Yãhã n traha ke dye ye kuɛ
ye. -Ye le sya ye cã ye kapee- wãpyeŋ sẽ
yɔ̃ ye, -tee le kapãyĩĩ sya!»
16 Yesu tuu naa n tɛr Galɛlɛ langbãŋ yɛ̃
na, u n fuayigifa syãm mpãy yãã. Syimu
ba kẽ u cĩĩfua Andere ne. Pe pye pe naa
jɔɔ- miy ke langbãŋ na.
17 Yesu n pe pye ma yee: «-Ye naa n
taha ra na ye kuãŋ ne! Tee naa fua- le
jɔɔ wo mii, yagaa, nawee- me tee ga naa
n le kãnfuɛ̃ wo ke syi.»
18 Le yalebya wo, pe n pe jɔɔ- miy yaha,
ma taha u na pe kuãŋ ne.
19 U n ka yahasee ye, maa nawee- syãm
mpãy yãã. Sewede pii ba me, Syake tesẽ u
cĩĩfua Nsãn ne. Pe pye pe salangbãŋ wo,
ma naa pe jɔɔ- gbihi.
20 Yesu n pe yee, pe naa n taha woo na.
Le yalebya wo, pe n pe tuhufua ta yaha ke
salangbãŋ wo, u tẽntẽ- ne, ma taha Yesu
na pe kuãŋ ne.

Sãndũpee wãkartege dya waa yĩŋ na
kanii per wo
(Luke 4.31-37)

21 Yesu n ka u kãnyãrwai ne klo laa
wo pe n yee Kapornu. Kanii per wo u
n ka Yiifee- yawãhã nwoŋ wo, ma ga nii
nawee- klaha.
22 U kaklaha ter n nawee- fe gbe, ma
maha yɛ̃ gbãã pe na. U kaklaha sẽ

pye mpãy wãŋ syi dyaŋ pe n yee Yãhã kaiyarfa ye, u kaklaha pye fãnga ne.

23 Ke yawãhã nwoŋ wo dya waa pye, sãndũpee pye u yĩŋ na. U n tẽ sya ma yee:

24 «Eh, Nasarɛtefa Yesu, maa nwa pye wo na? Ma pa la ma n pai wo wĩĩ klaha-tãŋ? N cã yoo kẽ ma ne: Mboo kẽ wii ne u ma Yãhã wũũ.»

25 Yesu n sã waha u sãndũpee na ma u pye: «Yaha le, -taa tege kãã dya nwo yĩŋ na!»

26 U sãndũpee n tege kãã u dya na, ma n tẽ fãnga ne, ma u yɛhɛ mii wãtookufua dyaŋ.

27 Le n pe byɛ fe gbe ga far tɛr, pe n sya nii n yee: «-Ye naa laa yãŋ nde! U kai-byɛ cã tãŋ, waa sẽ u kaklaha syi ter yãã yãã ye. Dya nwo n sã sãndãpee gɛ na, pe n nii n luhu u ye.»

28 Yesu myaha n ta tɛr yi Galɛlɛ kãntraha kui byɛ wo.

Yesu yanfa buar jaa
(Mat 8.14-17; Luke 4.38-41)

29 Loo kur ye, Yesu n yi ke Yiifee-yawãhã nwoŋ wo, ma ka Syimu ye kaha wo Andere ne. Syake tesẽ Nsãn ne pe bya pye pe ne.

30 Syimu cɔɔ nahafua pye, u ba sãy nii, u kadye ba war. Yesu wãdyetãŋ pe n u cɔɔ wĩĩ pãã u ye.

31 U n yũhũ crã, ma u yigi u koho na ma u ta u n yir. Ke kadye n u miy yaha, u n nii pe nampay yi.

32 Yainkɔŋ wo, yainde le ba dye tɛr wa, nawee- n yanfa byɛ gbe ba Yesu fla na, tesẽ mpãy ne sãndãpee pye pe yĩŋ na.

33 Pe klofa byɛ n pe ya wãã ba yɛr tã ke kapahayɛ̃ na.

34 Yesu n yanfa ter byɛ jaa, ma maha sãndãpee kar tege kãã mpãy yĩŋ na. U sẽ naa n tyii pe sãndãpee na pe n naa laa pãã u wĩĩ na ye, poo ba cã yoo kẽ u ne.

Yesu le kapãyĩĩ wĩĩ pãã Galɛlɛ kuɛ ye
(Luke 4.42-44)

35 Ke yĩŋsyii wo, sukũhũntãy pẽmpẽm na yĩnwɔŋ wo, Yesu n yir yi ke kaha wo. U n tɛr dragba gaa laam wo, le klo kãnkãy na, ma ga nii u laam wũhũ tɔ̃r Yãhã ye.

36 Syimu tesẽ mpãy ne pe pye u ne, pe n tɛr u taysaha wo.

37 Pe ga u yãã, pe n u pye ma yee: «Nawee- byɛ ma pe ma kɛ.»

38 Yesu n pe pye ma yee: «Waa ka kuɛ ngaa ye kãnkãy kui wo. N yai n le Yãhã Yai kapãyĩĩ tɔ̃r pe byɛ ye. Ta wãpaŋ yĩŋ kẽ nde.»

39 Koo syi kẽ u n ba Galɛlɛ kãntraha byɛ tay klaha tãŋ. U naa le kapãyĩĩ tɔ̃r pe nawee- ye te Yiifee- yawãhã nwey wo, ma maha sãndãpee kar tege naa n kãã nawee- yĩŋ na.

Yesu gber waa jaa
(Mat 8.1-4; Luke 5.12-16)

40 Too plii nsoho wo, gber waa n ba pa Yesu ye, ma ba kãnklũy gbãã u yahasee ye, ma u nar ma yee: «Le ma tãy ma ye, ma ga waha ta ra n jaa n nii gbɛgbɛ nayɔ̃r saha na!»

41 U fɛn n Yesu yigi, u n koho nɔ wãã ma tɛ u na, ma u pye ma yee: «Ãwã le tãy ra ye, jaa ma nii gbɛgbɛ nayɔ̃r saha na.»

42 Le yalebya wo, ke yãhã n ta tɛr laha kãã u dya na, u n nii gbɛgbɛ nayɔ̃r saha na.

43 Yesu n ta tɛr u dur wãã, ma -sẽ u yar waha ma yee:

44 «Luhu yɔ̃, ma'a syi nde pãã waa ye ye! -Taa ka, maa mii yar Yãhã yũndefua na, ma ma wãjaa diŋ yi, diŋ gii faale wãdyaha Musa tuu bii tɔ̃r yaha mpãy kẽ pe pye yãhã ne pe kadye na, ma jaa. Ke syi ne nawee- ga waha cã ma jaa.»

45 U dya sẽ -sẽ waha le kai le yaha u laam wo ye. U n ka, maa le tɔ̃r teebɛhɛ byɛ wo. Ke syi ne, Yesu sẽ waha naa u ya yar klo laa gɛ wo ye, u naa n kuee dragba wo. Nawee- n maha naa n yir teebɛhɛ byɛ wo, ma naa n pai u ye.

2

Yesu tãnkurfua waa jaa
(Mat 9.1-8; Luke 5.17-26)

1 Plii raa n tɛr, Yesu n dur ba Kapornu wo. Pe nawee- n luhu u ma kaha wo.

2 Nabuar raa n yi, ma te ya wãã ba ta, tɛrsaha gɛ sẽ pye nkur ye nwonyɛ̃ kuɛ ye ye. Yesu naa Yãhã kapãyĩĩ tɔ̃r pe ye.

3 Nawee- resyar mpãy n pa. Pe ba
tãnkurfua waa gbe, ma naa n pai u ne
Yesu kẽ.
4 Pe sẽ waha u yar Yesu na ye, pe nabuar
tee ba nihi tɛr. Pe n gblihi laa, ma dugu
ke nwoŋ na, ma wihi fer, ma u tãnkurfua
yoŋ tege le wãã u kasãy wãŋ na ma sroŋ
Yesu niisaha fla ne.
5 Yesu tuu yãã pe nawee- mii u ta
pe Yatɛr, u n u tãnkurfua pye ma yee:
«Cĩĩfua, ma kapee- laha kãã ma yĩŋ na.»
6 Yãhã kaiyarfa mpãy pye ke fla na, pe
ba tege nii. Pe Yesu kapãn luhu, pe n nii
laam ga ma yee:
7 «Eh, dya nwo n gbar Yãhã ne cĩĩnde.
Yoo ma u ga waha kapee- laha kãã nawee
yĩŋ na mii Yãhã ya sẽ kẽ ye?»
8 Yesu -sẽ ta tɛr pe laam wĩĩ cã kãã, ma
pe pye ma yee: «Nwa ta ye n nii kai- ngĩĩ
syi ga ye laam wo?
9 N ga waha u tãnkurfua pye: Ma kapee-
laha kãã ma yĩŋ na. N ga maha waha u
pye: Yir, ma ma kasãy wãŋ gbe, ma yãr
naa n gaha. Koo katɛ- syãŋ ngĩĩ wo, lii loo
le cã waha?
10 N -sẽ n yãŋ ye cã Yãhã kãnde wãã
u Nawee Puee kẽ kãntraha nge na, u n
ga waha kapee- laha kãã nawee- yĩŋ na.»
Yesu n wã klaha loo na, ma u tãnkurfua
pye ma yee:
11 «N ma yar, yir, -taa ma kasãy wãŋ
gbe, ma yãr naa n gaha ma kaha wo!»
12 U dya n yir le yalebya wo, ma u kasãy
wãŋ gbe, ma yãr n tɛr nawee- byɛ yĩnde
na. Le n yɛ̃ gbãã pe na, pe n nii Yãhã sey
ma yee, a poo yĩnde sẽ taha yãã nde syi
na ye.

Yesu Lewi yãŋ yi
(Mat 9.9-13; Luke 5.27-32)

13 Yesu n dur ba Galɛlɛ langbãŋ tãy.
Nabuar naa n pai u ye, u n naa pe klaha
Yãhã wũhũ ne.
14 U naa n tɛr ma ba Alefɛ dya kufar
wããfua Lewi yãã, tuu tege nii kufar
wããsaha wo. Yesu n u pye: «Naa n taha
ra na!» Lewi n yir, ma taha u na u kuãŋ
ne.
15 Loo kur ye, Yesu pye dir na u
kãnyãrwai ne Lewi kaha wo. Kufar wããfa
pye pe ba nihi, poo tesẽ kãmpee- yãrfa
mpãy ter ne. Pe byɛ wãã naa n di pe ne.
Poo nawee- mii ter me pe ba syar, ma naa
n taha u na.
16 Yãhã kaiyarfa mpãy pe pye yĩmbui
nen na Yiifee- yahaseefa mpãy ne pe n
yee Farisyɛ̃, poo me pe pye ke fla na. Pe n
Yesu yãã, tuu wãã n di kufar wããfa ne ma
suhu kãmpee- yãrfa mpãy ter ne, pe n le
pãã u kãnyãrwai ye ma yee: «Ah nwa ta
u n nii wãã n di kufar wããfa ne, ma suhu
kãmpee- yãrfa ne?»
17 Yesu n pe kapãn luhu, ma pe pye ma
yee: «Yĩnwɛrfa sẽ me pe tyinfua tay ye,
yanfa poo pe u tay. N pa kãmpee- yãrfa
myaha na, ma n kɛ pe koho klaha. Mpãy
pe pe ya yãŋ poo ma kãnyĩĩ yãrfa, n sẽ pa
poo mii myaha na ye.»

Kalɛ saha wãã le kafũhũ ne ye
(Mat 9.14-17; Luke 5.33-39)

18 Per gaa, Nsãn nawee- tããfua
kãnyãrwai ba pe yɛ̃ tã digi na, tesẽ
Farisyɛ̃ ye ne. Nawee- mpãy n ba Yesu
pye ma yee: «Nsãn kãnyãrwai pe yɛ̃ tã
digi na, tesẽ Farisyɛ̃ kãnyãrwai ne, mboo
kãnyãrwai sẽ -sẽ le syi pye ye.»
19 Yesu n pe yɛ̃ sya kakuãcraŋ ne ma
yee: «Ah ye laam wo, cafãn yigifa ga
waha fãn wãdi sye la cafãn yigisaha wo,
u cafãn yigifua yĩnde na? Ye cã le saha
pye ye rɛhɛ!
20 Per gaa -sẽ ma ke n pai, u cafãn
yigifua ga ba yigi kãã pe laam wo. Koo
per maa nɔ, pe ga ba cã naa pe yɛ̃ tã digi
na.
21 Waa sẽ faafuɛ̃ faagblaha gbe, ma
nayredyaha wihi pãhã n tã ye. Mii
loo sẽ ne ye, le faafuɛ̃ faagblaha ga le
wãdyaha tyĩn jũũ, kaa n maha gbihi taha
ke cɛrsadyaha fla na.
22 Waa sẽ maha sẽmper le srafũhũ
sakueelɛr wo ye. Ma'a loo pye, pe sẽmper
maa yir, te srafũhũ sakueelɛr ga fe, pe
sẽm n woo tãŋ, te srafũhũ sakuee tii maha
klaha- taha le na. Koo kẽ sẽmper yai pe
le srafũhũ sakueefãn too laam wo.»

Yesu tesẽ kanii per wĩĩ ne
(Mat 12.1-8; Luke 6.1-5)

23 Kanii per gaa na, Yesu ba tar raa
yi naa n yaha u kãnyãrwai ne. Pe
kãnyãrwai nii n yãr, ma te tar kasan kãy,
ma te wihi kũ n tɛr.

24 Pe Farisyɛ̃ n Yesu pye loo na ma yee:
«Yãŋ lii pe n pye! Wo kãnde le kai- nkãy
yar ke sẽ yai ke naa n pye kanii per wo
ye, nwa ta ma kãnyãrwai n nii le syi laa
pye?»
25 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ye le
kal yãã Yãhã sabangbãŋ wo, faale yĩŋfua
Dawide u bii lii pye, per gii fãã bii war pe
na woo tesẽ u nawee- ne, ngaa sẽ pye pe
ye ye.
26 Dawide n dye Yãhã kangbãŋ laam wo,
bur rii re bii kẽ Yãhã ye, u n te gbe di. Ke
cãã na, Abyatare kẽ ruu pye Yãhã yũndefa
yĩŋfua. Wo kãnde na, yũndefa ya sẽ na
pe yai too bur nde ne? Dawide -sẽ bii taa
gbe di te wo, ma sya ba taa wãã u nawee-
kẽ.»
27 Yesu n maha pe yar taha ma yee:
«Yãhã kanii per ta nawee wãyɔ̃ŋ wĩĩ na,
tesẽ u wãwũũ wĩĩ ne. Yãhã sẽ nawee tãhã
ma yee u naa fɛn sya kanii per wo ye.
28 Koo gɛ kẽ, u Nawee Puee kẽ u ma
kanii per yĩŋ na.»

3

Yesu kãnwaagefua waa jaa ke kanii per wo
(Mat 12.9-14; Luke 6.6-11)

1 Yesu n maha dur ga Yiifee- yawãhã
nwoŋ wo. Ke per, dya waa pye kãnwaage
ne.
2 Farisyɛ̃ mpãy pe pye ke fla na, pe naa
Yesu yãŋ ncã u ga yee, u ga u dya jaa ke
kanii per wo laa? U ma le pye, pe n waha
yee, a ter u ma u tee pye.
3 Yesu n u kãnwaagefua pye ma yee:
«Yir ba yɛr nwo wo, nawee- telai wo!»
4 Mpãy pe naa n yãŋ, u n dur yagaa,
ma poofa yey: «Wo kãnde wo, lii wãpyeŋ
le yɔ̃? Kayĩĩ wãpyeŋ yɔ̃ kanii per wo laa,
kapee wãpyeŋ loo le yɔ̃? Wo nawee yrã
sya yaha laa, wo u wĩĩ pye klaha-?» Pe n
yaha le, pe sẽ laa pãã ye.
5 Yesu n pe yãŋ ncafũhũ ne, u laam byɛ
maha ba wlãhã, tuu yãã pe nawee- laam
ba waha tɛr. U n u dya pye ma yee: «Ma
koho dii wãã!» U n ke dii wãã, ke koho n
dur yɔ̃ nii u ye.
6 Pe Farisyɛ̃ n ta tɛr yi ke Yiifee- yawãhã
nwoŋ wo, maa pe ya wãã Galɛlɛ kui
yĩŋfua Yɛrɔte nawee- mpãy ne. Pe n le
yãŋ, pe ga waha Yesu boo wãboo ter gii
syi na.

Nabuar n pai Yesu ye

7 Yesu n yi, ma ka Galɛlɛ langbãŋ fla na
u kãnyãrwai ne. Nabuar pye, pe naa n
taha u na.
8 Pe naa n yi Yurusalɛm wo, Galɛlɛ kui
ne, Yudɛ kui ne, Yidumɛ kui ne, tesẽ kui
nkãy ne ke ma Yurdane lafeŋ kuɛ ngaa
kũndi ye, tesẽ kui nkãy ne ke ma Tyir tãy
Syidɔ̃ ne. Yesu u naa kai- nkãy pye, pe naa
ke luhu, koo syi kẽ nabuar n te ya wãã naa
n pai u ye.
9 Yesu n sya u kãnyãrwai pye, pe
salangbãŋ gaa kɛ ta u kẽ, u n dugu dye,
pe nawee- ma syi pe u waa yigi fãnga ne
ye.
10 Tuu naa nabuar jaa, koo syi kẽ mpãy
byɛ pe naa n yaa, pe n naa u kɛ ma ga tɛ
u na.
11 Sãndãpee pye, pe ma u yãã pe ga ba
kãnklũy gbãã u tãy, pe naa n kui pe yee:
«Yãhã Dya kẽ ma ne.»
12 Yesu -sẽ le pãã naa n waha pe ye, pe
ma syi pe u wĩĩ tɔ̃r naa n yar ye.

Yesu kãnyãrwai sẽnsye syãm yãŋ yi
(Mat 10.1-4; Luke 6.12-16)

13 Loo kur ye, Yesu n ba dugu ga yãŋ
gaa yĩŋ na. Tuu pye nawee- mpãy wĩĩ na,
u n pe yee pe n pa u ye.
14 Nawee- sẽnsye syãm ba me tuu yãŋ
yi, pe n ga nii u kãnyãrwai. U n pe yãŋ yi
pe nii u ne, u n ba pe lɛhɛ wãã, pe n ga
naa Yãhã wũhũ yar.
15 U n fãnga wãã pe kẽ, pe n waha
sãndãpee kar tege naa n kãã nawee- yĩŋ
na.
16 Nawee- sẽnsye syãm mpãy u yãŋ yi,
pe myar nde:

Syimu wii Yesu Pyar myaha taha u na.
17 Syake tesẽ u cĩĩfua Nsãn ne. Sewede
pii me.
Yesu n Ponorɛke myaha taha pe na;
le yĩntaha ne, pe ma mii yãhãgbãã tẽŋ
dyaŋ.
18 U n maha Andere yee, Filipe ne,
Bateremi ne, Matɛhɛ ne, Tema ne,
Alefɛ dya Syake ne, Tadee ne,
Syimu ne wii klokai- wãgbihi n tãy u ye,
19 tesẽ Syikaryɔte klofa Yuda ne,
wii ruu ga ba Yesu yi u napĩĩ- kẽ.

Kai- nkãy pe pãã taha Yesu na (Mat 12.22-32; Luke 11.14-23; 12.10)

20 Yesu n tege ke yãŋ yĩŋ na u kãnyãrwai ne, pe n dur ga kaha wo. Nabuar n maha te ya wãã ba ta. Draha gɛ sẽ yãã Yesu ye u n ga di u kãnyãrwai ne ye.
21 U nna pe le luhu, pe n yee, a ter u yĩŋ yir. Pe n kãnde sya ma pa, poo n pai u yigi tɛr.
22 Yãhã kaiyarfa mpãy ba yir Yurusalɛm wo, ma tege ba klo lii wo Yesu pye na. Pe n nii le pãã Yesu wĩĩ na ma yee: «Sãndãpee yĩŋfua Sebulɛhɛ kẽ u ma u dya nwo yĩŋ na. Pe sãndãpee yĩŋfua kẽ tuu fãnga wãã u kẽ, u n waha sãndãpee kar tege naa n kãã nawee- yĩŋ na.»
23 Koo kẽ Yesu n pe yee ba, maa pe yar ma yee: «Setane, sãndãpee yĩŋfua saa sya naa u kur kar ye.
24 Kãntraha neŋfa ma kuee n wãã pe ya ne, koo kãntraha saa waha gbihi nii ga yahasee ye ye.
25 Nwoŋ neŋfa ma kuee n wãã pe ya ne, koo nwoŋ saa waha gbihi nii ga yahasee ye ye.
26 Ke syi ne, Setane ma kuee n wãã u ya ne, wãhã ma pye u kãntraha wo, u fãnga saha ka yahasee ye ye, ke ga klaha-.
27 Waa saha dye fãngafua waa kaha wo, u u wãn yuhu gbe, mii u sẽ cãã u pua yigi yaha wa ye. U ma -sẽ waha yia u na ma u pua, u ga waha u wãn byɛ yuhu gbe u ye.
28 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye, Yãhã ga waha nawee kapee- laha kãã u yĩŋ na, u yorpeer byɛ ne.
29 Ma -sẽ yee wii woo tuu ga yorpeer pãã Yãhã Yrã Fãnga wĩĩ na, loo kapee nde saa kua yãã u yĩŋ na ye.»
30 Pe tee naa n pãã ma yee sãndãpee ma Yesu yĩŋ na, koo kẽ u n kai- ngĩĩ pãã pe ye.

Yesu nna (Mat 12.46-50; Luke 8.19-21)

31 Loo na, Yesu nahafua n ba dye Yesu cĩĩfa ne. Pe n kuee nkur ye, ma waa lɛhɛ wãã Yesu ye tuu pa.
32 Yesu pye tuu ba tege nii nabuar raa telai wo, pe n ba u pye, a u nahafua ma nkur ye tesẽ u cĩĩfa ne, pe u yee tuu ka pe fla na.
33 Yesu n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «Ta nahafua kẽ wii ne, ta cĩĩfa me mpãy ne?»
34 Loo na, u n pe nawee- yãŋ, pe tege nii ma u gbey le. U n dur ma yee: «Ye sẽ yãã, ta nahafua ma nwo wo, tesẽ ta cĩĩfa ne.
35 Mpãy pe Yãhã wũhũ pye, poofa pe ma ta cĩĩfa, ta syafa, ta nahafa.»

4

Yesu kakuãcran pãã digi yãrfua wĩĩ na (Mat 13.1-23; Luke 8.4-15)

1 Yesu n maha ka ke Galɛlɛ langbãŋ yɛ̃ na, ma ga nii nawee- klaha. Pe nawee- ba nihi ga ta tɛr, u n sya dugu dye nii salangbãŋ gaa laam wo. Ke salaŋ pye loho yĩŋ na, pe nawee- -sẽ pye langbeŋ na.
2 U n nii kaplãŋ kuã cra n pãã, ma nii pe klaha kabuar ne. Tuu naa pe klaha, u n ba pe pye ma yee:
3 «-Ye yaha le, ye ra kapãn luhu! Dya waa yi u kaha wo, ma ga digi yãr u tar laam wo.
4 Tuu naa ke digi yãr u tar wo, pii mpãy n ga too kãnde ngbeŋ na. Kãnsyãm n pa, maa pe wãy di kãã.
5 Pii mpãy n ga too ntẽmbakor fla wo. Kãntraflũhũ sẽ pye yɔ̃ ke fla na ye. Loo n ta pe pii sẽ waha dye ga laam wo ye, ma ta tɛr fĩy.
6 Yaliile yai ke ba war dye yĩndai wo, ke n too dir wãn suhu boo. Te nnen sẽ waha ba sɛr yigi yɔ̃ ye, ke fla tee pye ntẽmbakor fla.
7 Pii mpãy n ga too ngur wãn taa nsoho wo. Te n ba fĩy, te ngur wãn n te puãr, te sẽ waha lɛ dye ma sa ye.
8 Pii mpãy n -sẽ too kãntrayũhũ na. Poo n fĩy, ma yir, ma lɛ dye, ma sa. Taa n pii le car, taa n faa le gboho, taa n le gboho.»
9 Yesu n pe yar taha ma yee: «Wii ma n traha u ke yĩntaha cã, u luhu yɔ̃!»
10 Pe nabuar pe ba tɛr wa, nawee- mpãy pe pye Yesu tãy, tesẽ u kãnyãrwai ne, pe n yee u ke kaplãŋ yĩntaha gbihi tɔ̃r yar poo na.
11 U n pe pye ma yee: «Kai- nkãy nawee- sẽ cã yãã Yãhã Yai wĩĩ na ye, Yãhã ta yii n ke cã. Ma -sẽ yee mpãy na pe sẽ ke yĩntaha kɛ ye, ke ga naa n tɔ̃r pe ye kakuãcraŋ ya wo.

12 Ke syi,
‹pe n waha yãŋ naa n yɔ̃,
ngaa sẽ -sẽ ga naa n yãã ye.
Pe n waha luhu naa n yɔ̃,
laa sẽ -sẽ ga naa n war ye.
Mii loo sẽ ne ye, pe ga faha ba Yãhã kãnde yigi,
ke n pe kapee- laha kãã pe na.› »
13 Yesu n pe pye ma yee: «Tee sẽ kapãn nde yĩntaha war ye, ye -sẽ ga ba pye mii ye te nampyen- too war, tii tẽ ga ba tɔ̃r ye ye? Ta n le kapãn yĩntaha tɔ̃r ye yar.
14 Nawee wii tuu Yãhã kaplãŋ tɔ̃r, u ma mii digi yãrfua dyaŋ.
15 Nawee- mpãy laam plãhã mii le kãnde ngbeŋ dyaŋ, pe pii pe too na. Pe ma le Yãhã kapãyĩĩ luhu, loo yalebya wo Setane sãndãpee yĩŋfua ga ba le yi kãã pe laam wo.
16 Nawee- mpãy laam ma mii ntẽmbakor fla dyaŋ, pe pii pe too na. Pe ma le kapãyĩĩ luhu, loo yalebya wo pe ga le sya nuhu ne.
17 Le sẽ -sẽ ga nii gbãã pe laam wo ye. Le ma ba nii mii wãfãy dyaŋ pe na tesẽ fɛn ne le kapãyĩĩ wĩĩ na, pe ga loo byɛ miy yaha.
18 Mpãy ter maha ma, pe ga le kapãyĩĩ sya pe laam wo mii pii mpãy dyaŋ pe too ngur fla wo.
19 Poosyifa ma le kapãyĩĩ yãã luhu, driyɛ̃ laangar -sẽ gboho tɛr pe laam wo, wale wãkɛ ne, yĩnde wãn wãkɛ ne. Too wĩĩ ma ba gboho ta tɛr pe laam wo, te ga nii tã le kapãyĩĩ na, pe saa yɛr le kapãyĩĩ kur ye ye.
20 Mpãy -sẽ ma, pe ga le kapãyĩĩ sya pe laam wo mii pii dyaŋ pe too kãntrayũhũ fla wo. Pe ma le kapãyĩĩ luhu, pe ga le sya cĩĩnde, le n nii gbãã pe laam wo. Le kapãyĩĩ pii ga lɛ pe laam wo, le kayũhũ sa; mpãy pe sa gboho, mpãy pe sa yai, mpãy pe sa car.»

Yãhã Yai wĩĩ ma mii naaloho dyaŋ (Luke 8.16-18)

21 Yesu n maha kakuãcran nde pãã pe nabuar ye ma yee: «Pe ne naaloho ndyan tar ba la, pe ba le ta pe kataŋ cĩn tã le na laa, pe ba le le wãã gbãngbahara flãhã tãy? Ta n yee, pe ne le wra yaha kããnkui na.
22 Ngii ngii ke wũhũ nii, ke ga ba nii gbaa na, lii nawee sẽ le cã yãã ye, le ga ba cã yɔ̃.
23 Wii ma n traha u ke yĩntaha cã, u luhu yɔ̃!»
24 Yesu n maha le pãã pe ye ma yee: «Tee nkãy luhu, -ye ye laam yaha ke na! Tee n luhu mii syi, Yãhã ga ba kaa taha ye wãwar na koo syi.
25 Wii ma waha ke war cacar, u ga ba ke war naa n gboho; wii ma -sẽ ke wãwar sye, car gii tuu cã ke ga faha u na.»

Yãhã Yai wĩĩ ma mii digi dyaŋ ke n fĩy

26 Yesu n maha yee: «Yãhã Yai wĩĩ ma mii dya waa dyaŋ tuu yɛ̃y tãhã u tar wo.
27 Te yɛ̃y ga fĩy, te naa n lɛ, u saa laa cã le na ye. U sã wãy faha woo, u ma yrãŋ woo, te yɛ̃y ga naa n fĩy ke yai ke yĩmper.
28 Kãntraha sẽ na, ke ne re ta te n fĩy te ya ya, te ba nduaŋ kũũ, te sa, te pii le?
29 Te pii ma ba lɛ koo na, u tarfua ga pa u ba re yaa.»

Yãhã Yai ga cãã kloŋ ke cã ba gboho (Mat 13.31-32, 34; Luke 13.18-19)

30 Yesu n maha yee: «Waa maha waha Yãhã Yai wĩĩ tɔ̃r nwa ne? N ga waha le yar ye na kakuãcran lii syi ne?
31 Le ma mii ngaa puale dyaŋ. Le tãhãyale wo, le kloŋ pii byɛ na.
32 Le ma fĩy yi, le ga yir, le gboho ta tɛr tãŋ dir wãn ter byɛ na, le sya kayangbãy yi, kãnsyãm n sya ba naa pe nsɛŋ ta yĩm wo te kayay laam wo.»
33 Yesu naa nawee- klaha kakuãcraŋ busãã ne ke syi. Pe nawee- pe ne ga waha kakuãcraŋ nkãy war, u naa koo tɔ̃r pe ye.
34 U sẽ naa n pãã pe ne mii kakuãcraŋ sẽ kẽ ye. U ma -sẽ ba nii u ya ya u kãnyãrwai ne, u ga cã ke kaplãŋ yĩntaha gbihi tɔ̃r yar pe na.

Yesu teflahangbãŋ yɛr (Mat 8.23-27; Luke 8.22-25)

35 Koo per yaiyĩn na, Yesu n u kãnyãrwai pye ma yee: «-Ye pa wo n dii tɛr kũndi ngaa ye.»
36 U kãnyãrwai n wloho yi kãã te nabuar wo, ma ga dugu dye ke salangbãŋ

wo Yesu tuu ba dye nii kii wo, pe n nii n tɛr. Salangbãy taa pye ke langbeŋ na, nawee- mpãy n dugu dye te wo, ma tɛr.
37 Teflahangbãŋ gaa n yir wãfua ne, ma sya loho fua gbe le wãã n taha pe na ke salangbãŋ wo, ke n sya yĩĩ naa n wa.
38 Yesu pye ke salangbãŋ namlã kuɛ ye, tuu ba sã wãy, ma yĩŋ gbã yigi yĩngbũhũ ne. U kãnyãrwai n u gbã yir, ma u pye ma yee: «Wo Yĩŋfua, ma sẽ yãã la waa kuee le wo?»
39 Yesu n yir, ma sã ke teflaha na, ma pãã ke loho ne ma yee: «Yaha le, nii sũũ!» Ke teflaha n yɛr loo na, ke fla n nii seyĩĩ.
40 Yesu n u kãnyãrwai pye ma yee: «Nwa ye n nii n fya? Ye Yatɛr wee la ye ne?»
41 Pe -sẽ ba fya, ma naa le pãã pe ya ye ma yee: «Hãã, -ye naa dya nwo yãŋ, teflaha n luhu u ye ke langbãŋ loho bya ne.»

5

Yesu sãndãpee kar tege kãã dya waa yĩŋ na
(Mat 8.28-34; Luke 8.26-39)

1 Pe n ga nɔ ke kãntraha langbãŋ kũndi ngaa ye, Jerasinefa kãntraha wo.
2 Yesu wãtegekãã ke salangbãŋ wo, dya waa n yi gbũhũ fla na, ma u wãã n pai.
3 Sãndũpee waa pye u dya yĩŋ na, ma u ta u n naa n nii gbũhũ fla na. Ntẽn namihi gɛ ne pe sẽ waha u dya pua yigi naa n yaha nantãŋ ye.
4 U dya pye, pe ma yir, pe ga u trɛ pua ntẽn namihi ne. U -sẽ ga te ntẽn namihi cɛr, tuu te ntẽn wãn ka. U wãyigiyaha fãnga sẽ pye waa ye ye.
5 Ke yai ke yĩmper, u naa wãtay ya tay gbũhũ laam wo, tesẽ yãy yĩŋ ne, ma naa n kui, ma maha naa u ya duai ntẽmbar ne.
6 U n Yesu yãã deydey, ma fã ba kãnklũy gbãã u yaha ye,
7 ma tẽ sya fãnga ne ma yee: «Ke Yãhãngbãŋ Dya Yesu, nwa taa ga pye ra na? N ma nar, Yãhã yãŋ, ma'a syi ma ra pẽn ye.»
8 Yesu naa n gbey u na ma yee: «Sãndũpee nwo, tege kãã u dya yĩŋ na!»
9 U n u dya yey ma yee: «Ma myaha mii?» U n yee: «Ta myaha Nihinihi, wo ma wo nihi.»
10 U n nii le sroŋ nar Yesu ye, tuu ma syi pe sãndãpee kar kãã ke fla draha wo ye.
11 Kaha tyɛ- mpãy -sẽ pye, pe wãnihi; pe pye pe naa n di ke yãŋ fla na.
12 Pe sãndãpee n Yesu nar ma yee: «Wo nɔ wãã tyɛ- mii fla na, wo n ga dye nii pe laam laam wo.»
13 Yesu n le sya pe ye. Pe sãndãpee n tege kãã u dya yĩŋ na, maa dye pe tyɛ- laam laam wo. Pe tyɛ- n ke ngbeŋ fã tege, maa too dye ke langbãŋ laam wo, ma ku. Pe ba tyɛ- naha kua.
14 Mpãy pe naa pe tyɛ- naha, pe n fã tɛr, maa le kapãn pãã pe klofa ye, tesẽ wlɛfa ne. Nawee- n pa, maa yãŋ lii le ba pye.
15 Pe ba nɔ Yesu fla na, pe n u dya yãã, dya wii sãndãpee busãã pye u yĩŋ na. U dya yĩntaha ba too, u n ba faha wãn le tege nii, nafããn pyer sẽ pye u na nantãŋ ye. Pe nawee- n fya, ma sya nii n sege.
16 Mpãy pe ba ke kai- byɛ yãã yĩnde ne, poo n u dya wĩĩ gbe, ma tõr pe ye, tesẽ pe tyɛ- wĩĩ bya ne.
17 Pe n too Yesu wãnar na, tuu tɛr kãã, u pe klo ta yaha.
18 Yesu tuu dugu naa n dye ke salangbãŋ wo, u dya wii sãndãpee pye u yĩŋ na, u n Yesu pye woo ga ka u ne.
19 Yesu sẽ le sya u ye ye, ma u pye ma yee: «Dur ga ma kaha wo, ma nna fla na. Yãhã ke ma fɛn di, ma nkãy byɛ pye ma kẽ, ka maa ke tõr pe ye!»
20 U dya n tɛr. Yesu tuu lii pye u kẽ, u n ga nii le pãã nawee- ye ke kui sẽnsye teebɛhɛ byɛ wo. Mpãy pe naa le luhu, le naa pe laam wɔ.

Syase pueesya tesẽ cɔɔ wii tuu tɛ Yesu nayroho na
(Mat 9.18-26; Luke 8.40-56)

21 Yesu n dur ga u kãnyãrwai ne ke langbãŋ kũndi nge na, ke salangbãŋ ne. U pye ke loho tãy, tuu ba yɛr nabuar ne te ba wɔ tã u na.
22 Yiifee- yawãhã nwoŋ yĩŋfua waa n pa, u myaha Syase. U n Yesu yãã, ma kãnklũy gbãã u yaha ye,

23 ma nii u nar u fĩhĩ yɔ̃ woo na, ma u
pye ma yee: «Ta pueesyale ma le ga ku, n
ma nar, pa maa kluɛ taha le na, le n kãhã
yir, le nii yrãŋ na!»
24 Yesu n ka u ne. Nabuar naa n taha u
na, ma u wãã sya naa n kor kuɛ byɛ ye.
25 Te nabuar laam wo, cɔɔ waa -sẽ pye.
U ntɔ̃r kuee naa n woo u ye dyɛ- sẽnsye
syãŋ, wãyɛr wee ye.
26 U ba fãy gboho tɛr tyinfa busãã koho
wo; u wale byɛ ba ka tãŋ pe ye. U sẽ -sẽ
naa n puar ye, te yan too ma cã ba naa n
sye u ye.
27 U n Yesu wĩĩ luhu, ma -sẽ pa pe
nabuar wo Yesu kur kuɛ ye, ma ba tɛ u
nayroho na.
28 U ba le ga yigi ma yee: «N ma yãã tɛ
u nayroho ya na, n ga jaa.»
29 Tuu tɛ Yesu nayroho na ke syi, le
yalebya wo u ntɔ̃r wãwoo n yɛr, u n yãã
u yan te yi kãã u wo.
30 Yesu n le cã le yalebya wo, ma cã ma
yee fãnga gaa yi u wo. U n wã klaha
pe nabuar laam wo ma yee: «Yoo tɛ ra
nayroho na?»
31 U kãnyãrwai n u pye ma yee: «Ma
pe nawee- yãã pe ma kor n klaha teebɛhɛ
byɛ wo, taa -sẽ maha n yey yoo tɛ ma na.»
32 Yesu -sẽ ba yãŋ gbey naa n klaha yoo
nde pye.
33 U cɔɔ n nii n sege fyar koho wo, tuu
ba cã wa lii le u yãã. U n pa, maa kãnklũy
gbãã Yesu yaha ye, ma le cĩĩnde byɛ tɔ̃r u
ye.
34 Yesu n u pye ma yee: «Cɔɔ, taa ra ta
ma Yatɛr, loo le ma jaa. Naa n gaha pra,
ma yan tii yi kãã ma wo.»
35 Yesu tuu naa koo pãã, tẽnlɛhɛ mpãy n
yir Syase kaha wo, ma ba u Syase pye ma
yee: «Ma pueesya ku, maa maha Yĩŋfua
fãy ma nwa pye?»
36 Pe n nii n pãã, Yesu sẽ -sẽ pe kuɛ yãŋ
ye, ma Syase woo pye ma yee: «Ma'a syi
fya ye, ra ta ma Yatɛr, loo ya!»
37 Loo kur ye, Yesu n Syase kaha kãnde
sya u ne. U sẽ -sẽ sya waa n ka u ne ye
mii Pyar ya sẽ kẽ ye, ma suhu Syake ne, u
cĩĩfua Nsãn ne.
38 Pe n ga nɔ Syase kaha wo, Yesu n pe
nawee- yãã, pe fã gbey n klaha, mpãy ne
pe n wũn ma n kui.
39 U n dye ga ke kaha laam wo, maa pe
pye ma yee: «Lii tee fã gbey n klaha ke
syi? Nwa ta ye n nii n wũn? U kicar sẽ ku
ye, wãy ya tuu sã wãy.»
40 Pe n u lɛr. U n pe byɛ ta pe n yi. U n
u kicar tuhufua ya yigi, u nahafua ne, ma
suhu kãnyãrwai tãã mii ne. U kicar tuu
pye nwoŋ gii laam wo, pe n dye ga ke fla
na.
41 U n u kicar yigi koho na, ma u pye
Yiifee- yor wo ma yee: «Talɛta kume.»
Loo yĩntaha kẽ, kicaale yir!
42 Le kicaale n yir le yalebya wo, ma nii
n yãr. Le pye dyɛ- sẽnsye syãŋ ne. Pe
nawee- pe nde yãã, le n yɛ̃ gbãã pe na,
ma sya ga ta tɛr.
43 Yesu n -sẽ pe yar waha, pe ma syi
nawee waa n le cã ye. U n maha pe yar
ma yee, pe ngaa wãã u kicar kẽ u n di.

6

Nasarɛtefa Yesu wĩĩ sye
(Mat 13.53-58; Luke 4.16-30)

1 Yesu n yir ke fla na, ma ka klo lii wo,
tuu ba lɛ na. U kãnyãrwai pye u ne.
2 Kanii per, u n nii ma nawee- klaha
Yiifee- yawãhã nwoŋ wo. Nabuar mpãy
pe naa n luhu u ye, le n pe fe gbe, pe n nii
n yee: «U pye mii ma Yãhã wũhũ byɛ cã
tɔ̃r n yar? Yoo tuu roo laantor le u laam
wo? Laanwɔ wũhũ ngĩĩ byɛ ne tuu n pye,
u koo fãnga yãã na?
3 Woo sẽ na Maari dya, wii u ma katyigi
tafua? U cĩĩfa sẽ me la Syake ne, Syose
ne, Yuda ne, tesẽ Syimu ne? U syafa poo
sẽ na pe ma wo ne nwo?» Loo n ta pe sẽ
waha Yesu wĩĩ sya ye.
4 Yesu n plãhã nge tɔ̃r pe ye ma yee:
«Ma yi kãã Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua kusey
nawee- na, u nwoŋfa ne, u kahafa ne,
teebɛhɛ byɛ nawee- u yãŋ.»
5 Yesu sẽ waha laanwɔ wũhũ busãã pye
ke fla na ye, mii yanfa mpãy ya sẽ me tuu
kluɛ taha pe na, ma pe jaa ye.
6 Tuu yãã u gbenteefa pe u wãtaŋ sye
pe Yatɛr, le n laam wɔ u kẽ. Loo kur ye, u
n ka maa nawee- klaha kãnkãy kukui wo.

Yesu u kãnyãrwai sẽnsye syãm lɛhɛ wãã
(Mat 10.5-15; Luke 9.1-6)

7 Yesu n u kãnyãrwai sẽnsye syãm byɛ yee ba, maa nii pe lɛhɛ n wãã nawee-sãnsyãm. U n fãnga wãã pe kẽ pe waha sãndãpee kar tege naa n kãã nawee- yĩŋ na.
8 U n maha pe yar waha ma yee: «Ye n gaha yrãhã ye, ya'a syi ngaa gbe yigi ke n naa ye ndege ye. -Ye yrãhãyãr kãi ya gbe yigi, ye ma syi ngaa kadiŋ gbe tesẽ nkãnfaha ne, tesẽ war ne jifaa wo ye.
9 -Ye ntããfey le, -ye kaleŋ naneŋ ya le!»
10 U n maha pe yar ma yee: «Ya'a ga dye klo lii wo, pe ma syãsaha wãã ye kẽ kaha gii wo, -ye kuee koo kaha wo ye sya ba tɛr.
11 Teelii nawee- ma ye yɛ̃ yor sye, tesẽ ye wãyigita wĩĩ ne, -ye tɛr pe klo yaha! Ye ma nii n tɛr, -ye ye trɛ mplẽm kor yaha pe na, pe n cã lii ma pe dye, poo pe le kɛ.»
12 Yesu kãnyãrwai n ka loo na, ma ga Yãhã kaplãŋ tɔ̃r n yar nawee- na, ma yee pe le sya pe le cã pe kapee- wãpyeŋ sẽ yɔ̃ ye.
13 Pe sãndãpee buar kar tege naa n kãã nawee- yĩŋ na, ma naa yanfa busãã tuhu sẽm- ne, pe n kãhã naa n yir.

Nsãn tesẽ Yɛrɔte ne (Mat 14.1-12; Luke 9.7-9)

14 Yesu myaha tẽŋ n ba teebɛhɛ byɛ kua. Galɛlɛ kui yĩŋfua Yɛrɔte n Yesu wĩĩ luhu. Nawee- mpãy naa n pãã ma yee: «Nsãn nawee- tããfua wii tuu ba ku, u dur ba yrãŋ na, koo kẽ u n waha laanwɔ wũhũ pye.»
15 Mpãy naa n pãã ma yee: «Faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yeli kẽ.» Mpãy maha naa n yee: «Faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua waa kẽ u ne.»
16 Yɛrɔte tuu Yesu wĩĩ luhu, u n yee: «Nsãn nawee- tããfua kẽ! N ba ta pe n u yĩŋ cɛr, u maha dur ba yrãŋ na.»
17-18 Lii le ba dye Yɛrɔte nsoho wo Nsãn ne, le nde: Yɛrɔte ba u cĩĩfua Filipe cɔɔ Yɛrɔtyade tyĩn sya u ye. Nsãn naa le kuãn u ye ma yee: «Ma sẽ yai ma ma cĩĩfua cɔɔ gbe ta ma wũũ ye.» Yɛrɔte n yir, ma ta pe n Nsãn yigi, ma u pua ma u le nwompihi wo.
19 Nsãn wĩĩ naa u Yɛrɔte cɔɔ yaa, u n sya naa u kɛ gbã ne.
20 Yɛrɔte sẽ -sẽ naa le sya u ye ye. U naa Nsãn fya, u ba cã Nsãn ba sroŋ, u maha pye Yãhã nawee. Koo kẽ Yɛrɔte n koho naa n paha u na. Nsãn kaplãŋ naa u fãy, ma -sẽ naa n tãy u ye.
21 Yɛrɔte cɔɔ yĩŋ -sẽ ba tãy Nsãn wĩĩ na, Yɛrɔte seesee gbar per. Ke per na, Yɛrɔte ba u tẽntẽ- yĩŋfa yee ba dir na, tesẽ u naanmiy yĩŋfa ne, ma suhu Galɛlɛ yahaseefa ne.
22 Yɛrɔte cɔɔ pueesya n dye ke nwongbãŋ laam wo, ma yɔɔ. Le n tãy Yɛrɔte ye, pe nawee- byɛ ne. Yɛrɔte n u capua pye loo na ma yee: «Ngii wĩĩ ma tãy ma ye, ta yar ta n ke wãã ma kẽ.»
23 U n Yãhã di, ma u pye ma yee: «Ma'a ngii wĩĩ pãã, maa ke yãã, ke ma sya pye ra kãntraha kui kãnkãyaha neŋ.»
24 U kicar n yi, ma ga u nahafua yey ma yee: «Ma laam wo, ma yee n ngii wĩĩ pãã?» U nahafua n yee: «U yar u Nsãn nawee- tããfua yĩŋ cɛr wãã ma kẽ.»
25 U capua n dur ga farfar Yɛrɔte fla na, maa u pye ma yee: «N n yãŋ, ma Nsãn yĩŋ cɛr wãã ra kẽ yagaa nge na, tasa laam wo.»
26 Yɛrɔte yĩntaha byɛ n tãhã. Tuu ba Yãhã di pe nawee- yĩnde na, u sẽ sya ma u yɛ̃ dur ye.
27 U n ta tɛr loo na, ma seraasyi naa waa lɛhɛ wãã, ma u pye u ga pa Nsãn yĩŋ ne.
28 U seraasyi naa n yi tɛr, ma ka ke nwompihi laam wo, maa Nsãn yĩŋ cɛr, ma pa ke ne tasa wo maa wãã u capua kẽ. U capua n -sẽ ke sya wãã u nahafua kẽ.
29 Nsãn kãnyãrwai pe ba le luhu, pe n pa, ma ba u nakugu gbe maa le gbĩĩ wo.

Yesu nawee- nyersĩĩ yĩĩbua yɛ̃ woo, tahar ne (Mat 14.13-21; Luke 9.10-17; Nsãn 6.1-14)

30 Yesu tẽnlɛhɛ n ba dur ba u fla na. Lii byɛ pe ga pye, nkãy byɛ ne pe ga nawee-klaha, pe n ke tɔ̃r u ye.
31 Nawee- mpãy pe naa n pai, ma dur naa n tɛr, pe ba nihi tɛr; Yesu sẽ draha gɛ yãã, ma ga di u kãnyãrwai ne ye. U n u kãnyãrwai pye ma yee: «-Ye pa, wo n ka dragba gaa laam wo, ye n ga faa wũũ dye.»
32 Pe n salangbãŋ gbe, poo n gaha nii teelaa wo pe ya ya.

33 Nabuar n -sẽ pe yãã tɛrsaha wo, ma
pe yãŋ cã. Pe n yir kukui byɛ wo, ma tyĩĩ
yãr ga cãã dye ke teele wo Yesu yaha u
kãnyãrwai ne.
34 Yaliile Yesu tuu yi ke salangbãŋ wo, u
n pe nabuar yãã kacãn wee ye. Pe nawee-
fɛn n u sroŋ yigi, pe pye mii mbaa dyaŋ
u mbanaha wee pe ne ye. U n too kai- na,
ma nii pe klaha, ma pe klaha.
35 Yai ke ba kua kua naa n wa ke syi,
Yesu kãnyãrwai n pa, maa u pye ma yee:
«Yai kua kua wa, wo maha ma dragba wo.
36 Pe nawee- ta pe n ka tũntũn klɛ wo,
kusyĩmbɛhɛ ne, pe ga waha ngaa par di.»
37 Yesu n pe yẽ sya ma yee: «Yii gɛ -ye
digi wãã pe kẽ pe n di!» Pe n u yey ma
yee: «Waa war nagbey bur yãã na, wo
waha par wãã?»
38 Yesu n pe yẽ wãã sya loo na, ma yee:
«Bur wãy nii te ma ye ye? -Ye ka yaa
yãŋ!» Pe n ga yãŋ, ma ba u yar ma yee:
«Bur wãy bua te ma wo ye tesẽ fua- syãm
ne.»
39 Yesu n kãnde wãã u kãnyãrwai kẽ, pe
n pe nawee- ta pe n tege nii ga ke nyɛ̃pẽŋ
na, flɛ flɛ.
40 Pe n pe ya to to nii ga, kaa na nawee-
gbeebua, kaa na nawee- gbeesĩĩ sẽnsye.
41 Yesu n te bur bua gbe, pe fua- syãm
ne, ma yĩntaha kuã yir wãã yãhãyĩŋ kuɛ
ye, ma Yãhã pye ma yee: «Ma syaha kẽ.»
U n te bur la cɛr, ma re wãã u kãnyãrwai
kẽ, pe n te la klaha nawee- kẽ. U n maha
pe fua- syãm la ke syi pe byɛ kẽ.
42 Pe byɛ n di, ma sya di yai.
43 Pe n takũyĩhĩ sẽnsye syãŋ gbe tɛr te
gbɛr ne, tii pe di yaha.
44 Mpãy pe ba te bur di, pe naam ya ba
nawee- nyersĩĩ yĩĩbua tã.

Yesu yãr ke langbãŋ loho na (Mat 14.22-33; Nsãn 6.15-21)

45 Loo kur ye, Yesu n ta tɛr u kãnyãrwai
pye ma yee pe dugu dye ke salangbãŋ wo,
pe dii ga ke langbãŋ kũndi ngaa ye, u
yahasee ye, klo laa wo pe n yee Gbesyata.
Woo n kuee kur ye, u kãnde wãã pe
nabuar kẽ.
46 Tuu kãnde wãã wa pe kẽ, u n ka yãŋ
gaa yĩŋ na, ma ga nii u laam wũhũ tõr
Yãhã ye.
47 Yai n kua tã, ma ke salangbãŋ ta yaha
ke langbãŋ telai wo. Yesu -sẽ pye u ya ya
kãntraha na.
48 U n yãã ke salaŋ sẽ waha naa n fã pe
ye ye, teflaha tee naa pe wãã. Ke -sẽ pye
ngupa cir kuiyale syi, u n yir ma n gaha
pe kuɛ ye, ma nii yãr n gaha ke loho na,
ma sya ne ga pe far tɛr.
49 Pe kãnyãrwai n u yãã tuu n yãr ke
loho na, pe n yee kusrãhã kẽ, ma too kule
na ma n kui.
50 Pe byɛ yĩnde pye u na, pe n fya sɛr
yigi nii. Yesu n ta tɛr pãã pe ne ma yee:
«-Ye ye laam waha, ye ma syi fya ye, ndoo
kẽ.»
51 U n dugu dye pe ne ke salangbãŋ wo,
ke teflaha n yɛr. Le n u kãnyãrwai laam
wɔ maa far tɛr.
52 Pe laam kacãn tee ba kloŋ tɛr, pe sẽ
ba Yesu fãnga cã yõ ye, yaliile wo tuu ba
te bur bua la cɛr te n nihi.

Yesu yanfa jaa Genesarɛ kãntraha na (Mat 14.34-36)

53 Yesu n ba ke langbãŋ dii wa u
kãnyãrwai ne. Pe n tãhã Genesarɛ kuɛ
kãntraha na, ma pe salangbãŋ pua yaha
ke langbeŋ yẽ na.
54 Pe kãhã yi ke salangbãŋ wo, pe
nawee- n ta tɛr Yesu yãŋ cã.
55 Pe n fã ga teebɛhɛ byɛ wo, maa yanfa
tẽŋ n pai u kẽ pe kasãy wãn na. Mpãy pe
naa u wĩĩ luhu teebɛhɛ byɛ wo, pe naa n
pye koo syi.
56 Teelii teelii Yesu naa n gaha,
kusyĩmbɛhɛ wo woo, kungbãhã wo woo,
klɛ wo woo, nawee- naa n pai pe yanfa
ne nanihi fla wo. Pe naa u nar u tyii pe
yanfa n tɛ u nayrengbãŋ yẽ ya na. Mpãy
byɛ pe -sẽ yãã naa n tɛ ke na, pe naa n
jaa.

7

Yesu tesẽ Yiifee- wãlɛ kãnde wũhũ ne (Mat 15.1-9)

1 Per gaa, Farisyẽ ye tesẽ Yãhã kaiyarfa
ne, pe ba yir Yurusalɛm wo, ma pa Yesu
fla na.
2 Pe n ba yãã Yesu kãnyãrwai mpãy sẽ
naa pe kluɛ yee pe wãlɛ kãnde wãyee na,
ma cã naa pe dir di ye.

3 Le -sẽ pye ke dyaŋ, Farisyɛ̃ ye ma suhu
pe nampyeŋ- Yiifee- byɛ ne, pe sẽ naa
ngaa di mii pe sẽ cãã pe kluɛ yee gbɛgbɛ
pe wãlɛ kãnde wãyee na ye.
4 Pe ma yir nanihi teebɛhɛ wo ma ba
dye, pe saa di mii pe sẽ cãã loho wey
wa gbɛgbɛ ye. Pe wãlɛ kãnde wũhũ ba
nihi, pe -sẽ ba ke byɛ yigi mii crãŋ wãyee
ter dyaŋ ke ya ya, sekuhu wãyee ne,
ntẽngbãhã wãyee ne.
5 Koo kẽ pe Farisyɛ̃ tesẽ pe Yãhã kai-
yarfa ne, pe n Yesu yey ma yee: «Nwa ta
ma kãnyãrwai sẽ wo wãlɛ kãnde wũhũ
pye ye? Ma sẽ yãã, pe sẽ pe kluɛ yee wo
wãlɛ kãnde wãyee na ma cã pe dir di ye.»
6 Yesu n pe pye ma yee: «Dawarfa me
ye ne! Faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yisa tãhã
kẽ tuu bii nde cãã yar yaha ye wĩĩ na, ma
le yrũhũ ta Yãhã sabangbãŋ wo ma yee,
Yãhã yee:

‹Nawee- mii, pe ra gboho pe yɛ̃ kaplãŋ ya
ne,
ma -sẽ yee pe laam wo pe fla dey tɛr
ra na.
7 Pe ra gboho mii syi dyaŋ, yĩŋ wee le na
ye.

Nawee- pe kãnde lii ta, pe tee loo ta,
ma n klaha ma yee Yãhã kãnde ne.›
»
8 Yesu n maha pe pye ma yee: «Ye Yãhã
kãnde ta yaha kãnkãy na, ma nii nawee-
kãnde loo yar.
9 Ye -sẽ Yãhã koo kãnde wũhũ miy yaha
cã, ye ye wãlɛ kãnde wũhũ ta.
10 Ye sẽ yãã, wo faale wãdyaha Musa bii
le pãã Yãhã sabangbãŋ wo ma yee, Yãhã
yee: ‹Ma tuhufua gboho, ma nahafua ne;›
tesẽ: ‹Wii ma u tuhufua miipihi yee u
nahafua ne, u yai pe u boo kãã.›
11 Yii -sẽ nawee- klaha, a nawee ga waha
u tuhufua pye u nahafua ne, u yee: ‹Ta
koho kla gii tẽ ne ga waha wãã ma kẽ ma
n di, ke ma korobaa;› le yĩntaha ne, n ke
ta yaha Yãhã kẽ.
12 Ke syi, woofua ga waha tyii u tuhufua
wãkẽŋ na, u nahafua ne.
13 Ye n pye koo syi, ma Yãhã kaklaha
miy n yaha, ma ye wãlɛ kaklaha gbe n
yar nawee- na. Kai- busãã maha ma tee n
pye ngĩĩ syi dyaŋ.»

Kai- nkãy ke nawee le kapee- wãpyeŋ wo
(Mat 15.10-20)

14 Yesu n maha pe nabuar yee ba, maa
pe yar ma yee: «Ye byɛ, -ye yaha le ye
luhu ra ye, -tee le cã!
15 Ngaa wee ke n yir nkur ye, ma nawee
le kapee- wãpyeŋ wo ye. Kai- nkãy nawee
tuu n ga, koo kẽ ke u le kapee- wãpyeŋ
wo.» [
16 Wii ma n traha u ke yĩntaha cã, u
luhu yɔ̃!]
17 Yesu tuu ba pe nabuar ta yaha, ma ga
dye nwoŋ laam wo, u kãnyãrwai n ga u
yey le kakuãcran yĩntaha ne.
18 U n pe pye ma yee: «Ye bya, ye maha
le kakuãcran yĩntaha war gblihi laa kɛ?
Ye sẽ cã la ngii ke n dye nawee nfẽŋ wo,
koo sẽ kẽ ke u le kapee- wãpyeŋ wo ye?
19 Ke ma sya dye ga u nfẽŋ wo, ke n gaha
yi kãã u laha wo nyɛ̃ wo, ke sẽ ma ne dye
ga u laam gasaha wo ye.» Yesu le yar ke
syi nawee- n waha cã wãfãŋ wee digi gaa
ter na ye.
20 Yesu n maha pe yar ma yee: «Nkãy
nawee tuu n ga, koo ke u le kapee-
wãpyeŋ wo.
21 Ye sẽ yãã, nawee tuu kapee- nkãy ga
u ya laam wo, koo kapee- kẽ ke ne u taha
tyatyãhã na, yuhur ne, naboor ne,
22 cayɔr wãleŋ ne, war yĩnde ne,
laangbãn ne, dawar ne, wãplaŋpye ne,
yĩnde wãyitoo ne nawee- wãn na, kawar
wãfua ne, yataŋ ne, nafããn pyer ne.
23 Koo kapee- ngĩĩ byɛ nawee tuu n ga,
ke u le kapee- wãpyeŋ wo.»

Cɔɔ wii tuu wee Yiifee ye, Yesu u pueesya jaa
(Mat 15.21-28)

24 Yesu n tɛr ke fla yaha, ma ka Tyir kuɛ
syi ye, Syidɔ̃ ne. U n ga dye kaha gaa wo,
u sẽ naa n traha pe u wãpa wĩĩ luhu ye.
Pe -sẽ le luhu.
25 Cɔɔ waa, sãndũpee pye u pueesya yĩŋ
na, u n Yesu wĩĩ luhu, ma ta tɛr ga u fla
na, ma ga kãnklũy gbãã u tãy.
26 U cɔɔ sẽ pye Yiifeesya ye, u naa n yi
Fenisye wo, Syire kãntraha na. U n Yesu
nar, u u sãndũpee tege kãã u pueesya yĩŋ
na.

27 Yesu n u pye ma yee: «Ma'a kicar digi
gbe miy yaha pãmpii* kẽ, le sẽ yɔ̃ ye.»
28 U cɔɔ n yee: «Cĩĩnde ne Yĩŋfua,
kicaabir ma car gii miy yaha kãntraha na,
pãmpii sẽ -sẽ ga gbe di la?»
29 Loo na, Yesu n -sẽ u pye ma yee:
«Kapãn nde wĩĩ na, maa waha dur ga
ma kaha wo, u sãndũpee tege kãã wa ma
pueesya yĩŋ na.»
30 U n dur ga u kaha wo, maa u pueesya
yãã tuu sãy nii kasãy wãŋ na. U sãndũpee
ba tege kãã u pueesya yĩŋ na.

Yesu nditẽŋ bebe waa jaa

31 Yesu n ba tɛr kãã Tyir kuɛ yaha, ma
tɛr Syidɔ̃ klo wo, ma dye yi tɛr te kui
sẽnsye wo, ma dur ba Galɛlɛ langbãŋ kuɛ
ye.
32 Nawee- mpãy n pa u kẽ nditẽŋ naa
waa ne, u sẽ maha waha pãã naa n yɔ̃ ye.
Pe Yesu nar tuu koho taha u na, u u jaa.
33 Yesu n u yigi yi pe nabuar laam wo,
ma ka u ne kãnkãy na, maa u kãmbɛhɛ
le u ndityuhu wo, ma yɛ̃syɔ̃r tu ma ta u
yĩnkãi na.
34 Loo na, u n yĩntaha kuã yir wãã
yãhãyĩŋ kuɛ ye, ma wũũ tege, ma u dya
pye Yiifee- yor wo ma yee: «Efata,» loo
yĩntaha ne, yãr!
35 U dya ndityuhu n ta tɛr yãr, u yĩnkãi
n sãhã yaha, u n nii n pãã nayɔ̃r saha na.
36 Nawee- mpãy pe pye ke fla na, Yesu
n pe yar, pe ma syi le pãã waa ye ye. Tuu
le pãã naa n waha pe ye mii syi dyaŋ, pe
-sẽ ke kai- pãã naa n yi ke syi.
37 Le wãjaa wĩĩ n pe nawee- fe gbe ga
ta tɛr, pe n sya nii le pãã ma yee: «Nkãy
byɛ u n pye, ke yɔ̃ cĩĩnde. U nditẽy ta pe
n luhu, ma bebe bya ta pe n pãã.»

8

Yesu nawee- nyersĩĩ yɛ̃ woo tahar ne (Mat 15.32-39)

1 Too plii na, nabuar maha ba te ya wãã
ba ta. Ngaa sẽ pye pe nawee- ye pe n ga
di ye. Yesu n u kãnyãrwai yee ba, maa pe
pye ma yee:
2 «Nawee- mii fɛn ta yigi, pe plii tãã
nanga pe ma ra ne, yagaa ngaa wee pe
ye pe n ga di ye.
3 N ma pe dur wãã fãã ne pe klɛ wo, pe
n gaha too wãfãy na kãnde wo. Ye sẽ yãã,
mpãy ma pe nihi, pe yir deydey ma pa.»
4 U kãnyãrwai n u yey ma yee: «Dragba
nge syi laam wo, waa dir yãã na pe kẽ pe
n di?»
5 Yesu n pe yey ma yee: «Bur nii te ma
ye ye?» Pe n yee wãy kuasĩĩ.
6 Loo na, Yesu n pe nabuar ta pe n tege
nii kãntraha na. U n te bur kuasĩĩ gbe, ma
Yãhã pye ma yee: «Ma syaha kẽ.» U n te
bur la cɛr, ma te wãã u kãnyãrwai kẽ, pe
te la klaha pe nabuar kẽ; u kãnyãrwai n
te la.
7 Fuabir raa maha pye pe ye. Yesu
n maha syaha wãã Yãhã kẽ, ma u
kãnyãrwai ta pe n maha te fuabir la.
8 Pe byɛ n di, ma di yai. Tii pe di yaha,
pe n te gbe tɛr takũyĩhĩ kuasĩĩ.
9 Nawee- mpãy pe pye ke fla na, pe ba
nawee- nyersĩĩ kua.
Loo kur ye, Yesu n kãnde wãã pe kẽ,
10 ma dugu dye ke salangbãŋ wo u
kãnyãrwai ne, ma ka Dalameta kãntraha
na.

Yesu laanwɔ wĩĩ wãpyeŋ sye Farisyɛ̃ ye kẽ (Mat 16.1-4)

11 Loo kur ye, Farisyɛ̃ ye n pa Yesu fla
na. Pe n yee, poo ga u le namihi wo, ma
u pye u laanwɔ wĩĩ laa pye, poo n waha
cã Yãhã kẽ ke fãnga wãã u kẽ.
12 Yesu n wũũ tege u ya laam wo ma
yee: «Nwa ta yagaafa n kɛ pe laanwɔ wĩĩ
yãã? Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye, poo gɛ
saa laanwɔ wĩĩ laa gɛ yãã yĩnde ne ye.»
13 Loo kur ye u n tɛr pe yaha, maa dugu
dye ke salangbãŋ wo, ma tɛr ke langbãŋ
kũndi ngaa ye.

Yoo wĩĩ ma mii ncasur wãŋ ter syi dyaŋ? (Mat 16.5-12)

14 Koo per na, pe kãnyãrwai ba faha pe
sẽ bur gbe yigi pe ya ne ye. Bur neŋ ya kẽ
ke pye pe ye ke salangbãŋ wo.

* **7:27 7.27** Koo cãã na, mpãy pe sẽ pye Yiifee- ye, Yiifee- naa pe yee pãm.

15 Yesu n ba pe pye ma yee: «-Ye yii
le yaha, -tee yii yigi Farisyɛ̃ ye ne, tesẽ
Yɛrɔte ne! Pe wĩĩ ma mii ncasur wãŋ syi
dyaŋ.»
16 Pe kãnyãrwai n nii pe ya yey ma yee:
«Too sẽ bur gbe ye, loo la u n nii n pãã ke
syi.»
17 Yesu n pe laam wũhũ cã, ma pe yey:
«Nwa ta ye n yee, bur kẽ te wee wo ye ye,
koo syi kẽ? Ye kacãn fĩhĩ kloŋ. Ye sẽ laa
war wa ye. Ye laam yãã waha tɛr?
18 Yĩmpɛ ne ye ye, ye sẽ n yãŋ la?
Ndityuhu ne ye ye, ye sẽ n luhu la? Ye
laam yãã faha wa?
19 Tẽ ba te bur bua la cɛr wãã pe naam
nyersĩĩ yĩĩbua kẽ, takũyĩhĩ nii ye ba gbe
te bur gbɛr ne, pe ba tii di yaha?» Pe n
yee takũyĩhĩ sẽnsye syãŋ.
20 Yesu n maha pe yey ma yee: «Tẽ ba
te bur kuasĩĩ la cɛr wãã pe nawee- nyersĩĩ
kẽ, takũyĩhĩ nii tee ba gbe te bur gbɛr
ne, pe ba tii di yaha?» Pe n yee takũyĩhĩ
kuasĩĩ.
21 Yesu n pe pye loo na ma yee: «Ke n
ta ye sẽ le war wa ma yee, bur wĩĩ sẽ ne
tẽ naa n pãã ye?»

Yesu fũũ naa waa jaa Gbesyata wo

22 Loo kur ye, pe n ka Gbesyata wo.
Nawee- n pa fũũ naa waa ne Yesu fla na,
maa u nar u tɛ u fũũ naa na, u u jaa.
23 Yesu n u fũũ yigi koho na, ma yi u ne
le klo kãnkãy na, ma ga yɛ̃sɔ̃r tu woo u
fũũ yĩmpɛ na, ma kluɛ taha u na, ma u
yey: «Ma waha ngaa yãã la?»
24 U fũũ n yĩmpɛ tẽŋ wãã ma yee: «N
nawee- yãã, n pe yãã katyir dyaŋ te n
yãr.»
25 Yesu n maha kluɛ taha u dya yĩmpɛ
na, u n yãŋ wãã u yahasee ye temm. U ba
jaa wa, ma waha wãn byɛ yãã naa n tãŋ
gbɛgbɛ.
26 Loo na, Yesu n kãnde wãã u kẽ u tɛr
u kaha wo, ma -sẽ u pye ma yee, tuu ma
syi ka le klo wo ye.

Yoo kẽ Yesu ne?
(Mat 16.13-28; Luke 9.18-27)

27 Yesu n tɛr Filipe Syesarɛ kuɛ kui ye,
u kãnyãrwai ne. Kãnde wo, u n pe yey
yãŋ ma yee: «Lii gɛ nawee- pe n pãã ra
wĩĩ na?»
28 Pe n yee: «Mpãy n yee, a Nsãn nawee-
tããfua kẽ ma ne. Mpãy maha n yee, a
faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yeli kẽ ma ne,
mpãy maha ma pe n yee, a faale Yãhã
kaplãŋ tɔ̃rfua waa kẽ ma ne.»
29 U n dur yagaa, ma pe yey ma yee:
«Ah yii, ye yee yoo kẽ ra ne?» Pyar n u yɛ̃
sya ma yee: «Mboo kẽ u Yãhã Yĩndefua
Crise.»
30 Yesu n le pãã waha pe ye ma yee, pe
ma syi pe le tɔ̃r waa ye ye.

31 Loo kur ye, Yesu n yir, ma nii u
kãnyãrwai pye ma yee: «U Nawee Puee
yai u fãy gboho. Pe Yiifee- wãlɛ ga ba u
wĩĩ sye, pe Yãhã yũndefa yĩŋfa ne, tesẽ pe
Yãhã kaiyarfa ne. Pe ga ba ta gɛ ta pe n u
boo. Plii tãã kur ye, u ga yir gbã wo u dur
ba yrãŋ na gbaafa ye.»
32 Yesu naa ke kai- gbɛgbɛ pãã pe ye.
Pyar n u yee ga kãnkãy na, maa nii le
kuãn u ye.
33 Yesu n dur, ma u kãnyãrwai yãŋ
klaha, ma sã Pyar na ma yee: «Yũhũ kãã
ra tãy Setane nwo! Ma sẽ Yãhã wũhũ cã
ye, ma laam ga nawee kacãn ter ya ne.»

34 Loo na, Yesu n pe nabuar yee ba u
kãnyãrwai ne, maa pe yar ma yee: «Wii
ma yee woo ga naa n yãr ta kãnde wo, u
u laam wũhũ ta yaha, tuu u ya gbihi, u
ma sya ga ba gbãpee ku ra wĩĩ na. Wii
ma loo sya, u naa ta kãnde yãr.
35 Ye sẽ yãã, wii tuu u ya yĩŋ kɛ ma suhu
driyɛ̃ wãn ne, woofua ga ba too byɛ kɛ
laa. Wii tuu -sẽ ga le sya, u u yĩŋ kɛ laa
ma suhu driyɛ̃ wãn ne, ta wĩĩ na tesẽ le
Yãhã kapãyĩĩ wĩĩ ne, woofua kẽ tuu cã ga
ba too nde byɛ yãã.

36 Mboo nawee, taa ga driyɛ̃ wãn byɛ
yãã tãŋ, ma'a yee ma sẽ ba ma yĩŋ yãã
Yãhã ye ye, le wãyĩĩ -sẽ ma na taa yãã?
37 Koo kla ma na, nawee tuu ga ba waha
kẽ tuu u ya yĩŋ yãã Yãhã tãy?
38 Ye sẽ yãã, yagaafa Yãhã kãnde miy
yaha, ma nii kapee- pye. Wii ma yee fyar
woo yigi pe yĩnde na, ndoo wĩĩ na tesẽ
ra kaplãŋ wĩĩ ne, u wĩĩ bya ga ba fyar
yigi ndoo u Nawee Puee kẽ, yaliile n n pai
dur ba ra Tuhufua Yãhã nayɔ̃r ne tesẽ pe
yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛyɔ̃m ne.»

9

1 Yesu n maha pe yar taha ma yee: «Ta
n cĩĩnde nde pãã ye ye: Nawee- mpãy ma
ye laam wo, pe saa ku mii pe sẽ Yãhã Yai
yãã ke pa fãnga ne ye.»

Kãnyãrwai tãã mpãy Yesu yãhãyĩŋ nayɔ̃r yãã
(Mat 17.1-13; Luke 9.28-36)

2 Plii kuay kur ye, Yesu n Pyar yigi taha
u ya na, Syake ne, Nsãn ne, ma ka pe ne
yãnjruhu gaa yĩŋ na, poo pe ya ya.
Yesu n wã klaha pe yĩnde na.
3 U nayrɛ n nii n yɛhɛ palpal, kacãn gɛ
sẽ pye ye, ma maha flege, waa sẽ ke syi
wãflege ter syi yãã yãã ye.
4 Pe n faale wãlɛ Yeli yãã tesẽ Musa ne,
pe ya kai na. Pe ba fe gbe yi, ma nii n pãã
Yesu ne.
5 Pyar n Yesu pye ma yee: «Wo Yĩŋfua,
wo niisaha sroŋ yɔ̃ nwo wo! Waa kajar
tãã gbã, neŋ ma wãŋ, neŋ Musa wãŋ, neŋ
nge Yeli wãŋ.»
6 Pe ba fya yigi nii, woo tesẽ pe
kãnyãrwai syãm mii ne, koo kẽ tuu ga lii
pãã u sẽ cã ye.
7 Yãhãsyɔ̃r raa n yi, ma yĩm paha tã pe
byɛ na. Yãhã yĩmbui n yir te yãhãsyɔ̃r
laam wo ma yee: «Ta Dya kẽ nwo ne, u
ntãŋ dye gboho ra tãy, -ye naa n luhu u
ye!»
8 Le yalebya wo, pe kãnyãrwai n yãŋ
klaha pe ya tãy, pe sẽ maha waa yãã
nantãŋ ye. Yesu ya u pye pe ne.
9 Pe naa ke yãŋ tege yaliile wo, Yesu n
pe pye ma yee: «Tee lii yãã, ya'a syi le tɔ̃r
waa ye ye, mii u Nawee Puee sẽ ba ku, ma
yir wa gbã wo, ma pa gbaafa ye ye.»
10 Pe n le sya, ma -sẽ nii pe ya yey ma
yee: «Nwa syi wãyir wĩĩ ne gbã wo?»
11 Pe kãnyãrwai n Yesu yey ma yee:
«Nwa ta pe Yãhã kaiyarfa n yee, a Yeli
woo tuu ga cãã pa u Yãhã Yĩndefua Crise
yaha?»
12 U n pe yar ma yee: «Cĩĩnde ne,
Yeli woo tuu ga cãã pa, u ba ke kai- byɛ
gbihi ta. Nwa le n -sẽ yrũhũ ta ke Yãhã
sabangbãŋ wo ma yee, a u Nawee Puee
ga ba wãfãy yãã gboho tɛr, u wĩĩ le maha
ba fũhũ nawee- ye?
13 Ta n le pãã ye ye, Yeli* -sẽ pa kãã
wa, pe nawee- n ba u nar- pe laam
wãnar-, mii le ba yrũhũ yar yaha ke Yãhã
sabangbãŋ wo mii syi dyaŋ.»

Yesu sãndũpee kar tege kãã kicar waa yĩŋ na
(Mat 17.14-21; Luke 9.37-43a)

14 Yesu n yir u kãnyãrwai tãã mii ne,
ma n pai u kãnyãrwai mii fla na. Mpãy
pe ba kuee, nabuar raa ba wɔ tã pe na.
Yãhã kaiyarfa pye, pe naa kaplãŋ tyĩn pe
kãnyãrwai ne.
15 Pe nawee- pe Yesu yãã, le n pe fe gbe,
pe n fã ga u wãã syaha ne.
16 Yesu n u kãnyãrwai yey: «Lii ne tee
n tyĩn pe ne?»
17 Dya waa n kuee pe nabuar laam wo,
ma u yɛ̃ sya ma yee: «Yĩŋfua, n pa ra dya
ne ma fla na, sãndũpee waa ma tuu sye
u na u sẽ waha n pãã ye.
18 Teelii teelii u sãndũpee ma u kicar
yigi, u ga u gbe miy kãntraha na, u n naa
yɛ̃syɔ̃play yi, tuu naa nkãhã gbã, u kadye
ke sɛr tã nii. N ma kãnyãrwai nar pe u
sãndũpee kar kãã u yĩŋ na, pe sẽ waha
yia ye.»
19 Yesu n kuãn pe na, ma yee: «Yii poo
na, laanyɔ̃m wee ye ye ye, ye sẽ ra ta ye
Yatɛr ye! Ye yee la n kuee ye wãwlaha
na yalebyɛ? Ye yee la n naa n fãy ye ne
yalebyɛ? -Ye pa ra kẽ u kicar ne.» Pe n pa
u ne u kẽ.
20 U kicar tuu kãhã Yesu yãã, u
sãndũpee n ta tɛr u kicar sege gbe fãnga
ne. U n too, ma nii kloŋ n klaha kãntraha
na, yɛ̃syɔ̃play ne u yɛ̃ na.
21 Yesu n u tuhufua yey: «Le yale dey
la u na?» U tuhufua n yee: «Ãwã, u
sãndũpee u gbe u kicar cãã na, ma sya
ba waa yagaa na.
22 U sãndũpee ne u tra le wãã naa laam
wo loho ne, ma ga u boo. Ma'a ga waha
laa pye, ma wo fɛn di, ma fĩhĩ yɔ̃ wo na!»
23 Yesu n u pye ma yee: «Ma sẽ yee la, a
n ma ga waha laa pye? Wii woo u ra ta u
Yatɛr, kai laa sẽ wee le ga waha u yia ye.»

* **9:13 9.13** Nsãn nawee- tããfua wĩĩ kẽ tesẽ u wãboo wĩĩ ne, Yesu tuu tɔ̃r.

24 U kicar tuhufua n ta tɛr tẽ sya ma yee:
«N ma ta ra Yatɛr. Koho le ra ye, ta n ma
sroŋ ta ra Yatɛr.»
25 Yesu n yãã te nabuar n pai pe fla na,
u n sã u sãndũpee na ma yee: «Mboo
sãndũpee wii raa kicar yɛ̃ pua n tã, ma
u ndityuhu mar n tã, tege kãã kicar nwo
yĩŋ na! Ma'a syi maha dugu yãã u yĩŋ na
ye!»
26 U sãndũpee n kui, ma u kicar yɛhɛ
fãnga ne, ma tege kãã u yĩŋ na. U kicar n
sãy nii nakugu wãŋ syi. Pe nawee- busãã
n sya yee u ku.
27 Yesu n u yigi koho na, ma u ta u n yir,
ma tãhã yɛr ncaha ye.

28 Yesu tuu ba dye kaha wo, u
kãnyãrwai n u yee kãnkãy na, ma u
yey ma yee: «Nwa ta wo sẽ ba waha u
sãndũpee kar tege kãã ye?»
29 Yesu n pe yar ma yee: «Sãndũpee
nwo syi waha kar tege n kãã Yãhã wãnar
ya ne.»

Yesu kãnyãrwai sẽ u kai- war ye (Mat 17.22-23; 18.1-5; Luke 9.43-50)

30 Yesu tesẽ u kãnyãrwai ne pe n tɛr ke
fla yaha, ma dye yi tɛr Galɛlɛ kãntraha
wo. U sẽ naa n traha nawee- pe cã u ma
teelii wo ye,
31 u naa u kãnyãrwai klaha, koo kẽ. U
naa pe yar ma naa n yee: «Pe ga ba u
Nawee Puee yi u napĩĩ- kẽ, pe n u boo. U
gbã plii tãã wuhu, u ga yir gbã wo u pa
gbaafa ye.»
32 U kãnyãrwai sẽ naa kaplãŋ ngĩĩ
yĩntaha cã u ne ye, ma -sẽ ba fya, pe sẽ
ba u yey laa ne ye.

33 Loo kur ye, pe n ga dye Kapornu wo.
Yaliile Yesu tuu pye kaha laam wo, u n u
kãnyãrwai yey ma yee: «Ye naa lii pãã
kãnde wo?»
34 Pe n yaha le. Kãnde wo, pe tee naa
pe ya kɛ, ma naa n yee poo laam wo yoo
ma yĩŋ na?
35 Yesu n tege nii, ma u kãnyãrwai
sẽnsye syãm yee, maa pe yar ma yee:
«Wii ma yee woo ga yĩŋ yãã, woofua u
naa n nii ye byɛ kur ye, -tuu maha nii ye
byɛ tẽntẽle!»

36 Loo na, u n kicaalaale gbe ta pe
yahasee ye, ma le gbe yigi u kluɛ wo ma
yee:
37 «Wii ma kicaabir mii syi waa gbihi
yigi ta myaha na, ndoo gɛ kẽ tuu gbihi
yigi. Wii ma -sẽ ra gbihi yigi, ndoo ya sẽ
kẽ u gbihi yigi ye. Yãhã gɛ kẽ tuu gbihi
yigi, koo gii ke ra lɛhɛ wãã.»

38 Loo kur ye, Nsãn n Yesu pye ma
yee: «Wo Yĩŋfua, wo dya waa yãã tuu
sãndãpee kar tege naa n kãã nawee- yĩŋ
na ma myaha ne. Wo n ba yee, u wee wo
ne ye, ma u kar tã.»
39 Yesu n u pye ma yee: «Ya'a n sye u
na ye, wii tuu laanwɔ wĩĩ pye ra myaha
ne, woofua saha ta tɛr dur u wãpee pãã
ra wĩĩ na ye.
40 Wii ma yee u sẽ wo laha ye, u ma wo
ne.
41 Wii ma yee ye ma u Yãhã Yĩndefua
Crise nna, ma sekuyĩĩ nen wãã ye kẽ loho
ne u myaha na ye n wɔ, ta n le pãã ye ye
cĩĩnde, ufua ga ba kayũhũ yãã Yãhã ye.»

Kapee- wãpyeŋ le lii kua? (Mat 18.6-9; Luke 17.1-2)

42 Yesu n maha yee: «Mpãy pe ma pra
kicar wãŋ syi, ma ra ta pe Yatɛr, wii ma
poo nen waa ta u n yi kãã ra kãnde wo,
le ga pee woofua na. Pe ma sya cãã
ntẽmbangbãŋ pua u yĩntyigi na, ma u gbe
miy le wãã langbãŋ wo, u sẽ yãã loo kapee
nde yãã pye ye, ke puar u na.
43-44 Le ma pye ma koho ma le kapee-
wãpyeŋ wo, cãã ke cɛr kãã. Ma cĩĩnde
yrã yãã koho neŋ ne, koo puar ma kuee
ma kluɛ sĩĩ ne, taa ba ka naa fla laam wo,
naa gii wãfegeyãã wee ke na ye.
45-46 Le ma pye ma troho ma le kapee-
wãpyeŋ wo, cãã ke cɛr kãã. Ma cĩĩnde
yrã yãã troho neŋ ne, koo puar ma kuee
ma trɛ sĩĩ ne, pe n ba ma gbe miy le wãã
naa fla laam wo, naa gii wãfegeyãã wee
ke na ye.
47 Le ma pye ma yĩnde ma le kapee-
wãpyeŋ wo, le loho yi. Ma cĩĩnde yrã
yãã yĩnde nen ne, koo puar ma kuee ma
yĩmpɛ syãŋ ne, pe n ba ma gbe miy le wãã
naa fla wo, naa gii wãfegeyãã wee ke na
ye.

48 Koo fla wo, fyãr rii te nawee kadye
kaa yalebyɛ, te sẽ n ku ye; ke naa sẽ maha
fege n yãã ye.
49 Tetege n le diŋ wo, ke diŋ n gbihi ta
Yãhã kẽ. Koo syi, nawee bya yai u dye
wãfãy naa wo, u gbihi ta Yãhã kẽ.
50 Tetege ma kayũhũ. Ke ma -sẽ sar, le
kua. Waa saha ke ta ke n dur naa n tãy ye.
Ye yai ye tetege le ye laam wo, -tee naa n
nii yrĩŋ ne yii ne!»

10

Nawee ga waha u ya koho cɔɔ sye la?
(Mat 19.1-12; Luke 16.18)

1 Yesu tesẽ u kãnyãrwai ne, pe n tɛr ke
fla yaha, ma ka Yudɛ kuɛ ye, ma maha ka
Yurdane lafeŋ kũndi ngaa ye. Nabuar n
maha pe ya wãã ba ta u tãy, u n nii pe
klaha peplii wãŋ syi dyaŋ.
2 Farisyẽ mpãy n yũhũ crã u na, ma yee
poo ga u le namihi wo, ma u yey ma yee:
«Ma laam wo, nawee ga waha u cɔɔ sye
la?»
3 Yesu n pe yẽ sya kayey laa ne ma yee:
«Wo faale wãdyaha Musa bii kãnde lii yar
le wĩĩ na?»
4 Pe n yee, a Musa yee ma cãã saba
yrũhũ wãã ma cɔɔ kẽ, taa cã ba u sye.
5 Loo na Yesu n pe pye ma yee: «Ye laam
waha, koo syi kẽ u n bii loo kãnde nde
yrũhũ yar ye na.
6 Ke kai- fegbecãã na, Yãhã bii wãn byɛ
pye, ma nawee tãhã, naa tesẽ cɔɔ ne.
7 Le ma le yrũhũ Yãhã sabangbãŋ wo
ma yee: ‹Koo syi kẽ, naa ricar koho ma
ba dye, u n cɔɔ sya, u ga u ya yẽ yi kãã u
seefa tãy,
8 u ke wãã le u cɔɔ wãŋ ne, pe n nii pe
ya ne.› »
Yesu n pe yar taha ma yee: «Loo na, pe
wee syãm nantãŋ ye, pe ma mii nawee
nen yɑ yagaa.
9 Yãhã ke tii gbra te ya na, nawee ma
syi u te cããŋ te ya na ye.»
10 Yaliile Yesu loo pãã wa, u n dye
u kãnyãrwai ne kaha laam wo. Pe
kãnyãrwai n maha u gbihi yey le ne.
11 U n pe pye ma yee: «Naa wii ma u
ya koho cɔɔ sye, ma cɔɔ waa gbe, u cayɔr
pye, u kapee pye u cɔɔ na wii tuu sye.
12 Cɔɔ bya ma u puai sye, ma ga naa
waa gbe, u cayɔr pye, u kapee pye u puai
na wii tuu sye.»

Yesu kaa taha kicaabir na
(Mat 19.13-15; Luke 18.15-17)

13 Nawee- n pa kicaabir ne Yesu fla na,
tuu koho taha pe na, u Yãhã nar pe wĩĩ
na. Pe kãnyãrwai n kuãn pe na.
14 Yesu tuu nde yãã, le n fyar yigi u kẽ.
U n u kãnyãrwai pye ma yee: «Ye tyii pe
kicaabir na, pe n pa ra ye! Ya’a n sye pe
na ye! Ye sẽ yãã, mpãy pe ma pra poo
wãŋ syi dyaŋ, Yãhã Yai ma poo wãŋ.
15 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Wii ma
yee u sẽ Yãhã Yai wĩĩ sya yigi yaha u laam
wo kicar wãŋ syi dyaŋ ye, woofua saa dye
yãã Yãhã Yai wo ye.»
16 Loo na, u n pe kicaabir gbe yigi u kluɛ
wo, ma koho taha pe byɛ na, ma Yãhã nar
pe wĩĩ na.

Nangbãm ga waha dye la Yãhã Yai wo?
(Mat 19.16-30; Luke 18.18-30)

17 Yesu n ba kãnde sya wa u kãnyãrwai
ne, ma n tɛr. Dya waa n fã ba, maa
kãnklũy gbãã u yahasee ye, ma u yey ma
yee: «Yĩŋfuayɔ̃, n ga waha lii pye n cĩĩnde
yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na ye?»
18 Yesu n u pye ma yee: «Nwa ta ma n
yee n yɔ̃? Waa sẽ yɔ̃ mii Yãhã ya sẽ kẽ ye.
19 Ma sẽ Yãhã kãnde kataŋ wũhũ cã la,
nkãy ke yar yaha ma yee: ‹Ma’a syi ma
cayɔr le ye; ma’a syi ma nawee boo ye,
ma’a syi ma yuhu ye; ma’a syi ma kawar
fua ye; ma’a syi ma dugu waa na ye; naa
ma tuhufua gboho, ma nahafua ne!› »
20 U dya n u pye ma yee: «Yĩŋfua, ta
ricar wo n koo ngĩĩ byɛ yigi, ma sya ba
waa yagaa na.»
21 Yesu n u yãŋ, u wĩĩ n tãy u ye, u n u
pye ma yee: «Katɛ nen laa kuee ma ye:
Ka, maa ma koho wãn byɛ par tãŋ, -taa
pe war byɛ wãã tãŋ nawãm kẽ! Loo na,
ma -sẽ ga ba nii nangbãŋ Yãhã ye. -Taa
pa, ma ba taha ra na!»
22 Kaplãŋ ngĩĩ sẽ tãy u dya ye ye, u n tɛr.
U laam ba wlãhã, u tee pye nangbãŋ.
23 Yesu n u kãnyãrwai yãŋ klaha, ma pe
pye ma yee: «Nangbãm wãdye wĩĩ Yãhã
Yai wo, le war!»

24 Kaplãŋ ngĩĩ n pe kãnyãrwai fe gbe. Yesu n maha pe yar ma yee: «Cĩĩfa, Yãhã Yai wãdye wĩĩ sroŋ war mpãy ye pe pe koho taha yaha wale na!
25 Yũhũmii wãdyeyitɛr mensãn wihi ne, le ma fãhãfãhã ma tɛr nangbãm wãdyeyaha Yãhã Yai wo.»
26 Kaplãŋ ngĩĩ n maha pe kãnyãrwai laam wɔ ma ga ta tɛr. Pe n nii pe ya yey, a nangbãm ma yee pe saa waha pe yĩy yi yaha ye, yoo syi -sẽ ma u ga waha u yĩŋ yi yaha?
27 Yesu n pe yãŋ ma pe pye ma yee: «Kai laa ne le nawee yia, n sẽ yee Yãhã ye. Ye sẽ yãã, Yãhã koo n yia kai- byɛ na.»
28 Pyar n nii u pye ma yee: «Yĩŋfua, yãŋ, wo tɛr wo kãnkai- byɛ yaha, ma taha ma na.»
29 Yesu n yee: «Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Wii ma tɛr u kaha yaha, tesẽ u nampyesey ne, u nahafua ne, u tuhufua ne, u pii ne, u tar ne, ta wĩĩ na tesẽ le Yãhã kapãyĩĩ wĩĩ ne,
30 u ga too syi flɛ gbeebua yãã kãntraha nge na. U ga klɛ yãã, tesẽ nampyesey ne, nahafa ne, kicar ne, tar ne, wãfãy bya ne ta wĩĩ na. Sukũhũ gaa laam wo u ga cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na ye.
31 Mpãy pe ma yahasee ye yagaa, poo fãnga ga ba nii kur ye, mpãy pe -sẽ ma kur ye yagaa, poo ga ba yahasee yãã.»

Yesu tɛhɛ tãã wuhu tuu nii u wãku wĩĩ pãã u wãyir wĩĩ ne
(Mat 20.17-28; Luke 18.31-34)

32 Yesu tesẽ kãnyãrwai mpãy ne, pe ba kãnde sya yagaa, ma dugu naa n tɛr Yurusalɛm wo. Yesu naa n yãr pe yahasee ye, pe ba fya. Yesu n maha u kãnyãrwai sẽnsye syãm cɛr yi, maa nii kai- tɔ̃r pe ye, kai- nkãy ke ga ba u dye ke yagaa nge na.
33 U n pe pye ma yee: «-Ye yãŋ, Yurusalɛm kẽ too dugu n gaha. U Nawee Puee ga ba yi pe Yãhã yũndefa yĩŋfa kẽ tesẽ pe Yãhã kaiyarfa ne. Pe ga yɛr u wãboo wĩĩ na, pe u wãã mpãy kẽ pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye.
34 Poo pe ba naa u lɛr, pe yɛ̃syɔ̃r tu naa n woo u na, pe naa u gbã sãngblã ne, pe ba u boo. Plii tãã kur ye, u ga yir gbã wo, u pa gbaafa ye.»
35 Loo na, Sewede pii n pa Yesu tãy, Syake tesẽ Nsãn ne, ma ba u pye ma yee: «Wo Yĩŋfua, waa ma nar kai laa ne, ma'a le pye wo kẽ le ga tãy wo ye.»
36 Yesu n pe yey ma yee: «Ye yee n nwa pye ye kẽ?»
37 Pe n yee: «Ma'a ba nii kai- byɛ yĩŋ na ma nayɔ̃r fla wo, tyii wo n nii nen nwo ma kãndigi koho kuɛ ye, nen nwo ma kãmaŋ koho kuɛ ye.»
38 Yesu n pe pye ma yee: «Tee lii nar ye sẽ le cã ye. Wãfãy tii tẽ n pai sya, yaa waha te sya la laa, yaa waha wãfãy wãtãã nge sya la, kii tẽ n pai tãã?» Pe n yee poo ga waha yia.
39 Yesu n pe pye ma yee: «Cĩĩnde ne, yaa ra wãfãy syi sya, tee maha ra wãfãy wãtãã syi yãã.
40 Ma -sẽ yee mpãy pe ga ba nii ra kãndigi koho kuɛ ye, ta kãmaŋ koho kuɛ ne, n saha poofa yãŋ yi ye. Too niisar gbihi ta mpãy kẽ poo niisar ne te ne.»
41 Pe kãnyãrwai sẽnsye mii pe le luhu, pe laam n war Syake ye ne Nsãn ne.
42 Yesu n pe byɛ yee ba, maa pe yar ma yee: «Ye cã mpãy pe ma kãntrɛ kui yĩŋfa, pe nawee- nar-, tesẽ pe nangbãm bya maha pe fãnga yar pe na.
43 Le sẽ -sẽ wee ke syi ye ne ye. Wii ma yee u ga yĩŋ yãã ye laam wo, woofua yai u nii ye byɛ tẽntẽle.
44 Wii ma yee u ga yahasee fla yãã ye laam wo, woofua yai u nii ye byɛ yãmpuai.
45 Ye sẽ yãã, u Nawee Puee sẽ pa nangbãn yĩmbui ne ye, u pa u n pai nii tẽntẽle nawee- byɛ ye, u u yrã wãã u ku, u nabuar par sya, u pe yi pe kapee- wãpyeŋ wo.»

Yesu fũũ naa Bartemi jaa
(Mat 20.29-34; Luke 18.35-43)

46 Pe naa n gaha Yurusalɛm wo, ma ga dye Yerekɔɔ wo. Yesu ba le klo yi yaha wa u kãnyãrwai ne, pe nabuar ne. Fũũ naa waa -sẽ pye, tuu ba tege nii kãnde yɛ̃ na, ma naa n nar. Pe naa u yee Timɛ dya Bartemi.
47 Tuu luhu pe yee Nasarɛtefa Yesu n pai, u n nii n tẽ ma yee: «Dawide Dya Yesu, ta fɛn di!»

48 Nawee- naa n kuãn u na ma yee, tuu
yaha le; u n cã maha naa n kui fãnga ne
loo na ma yee: «Dawide Dya, ta fɛn di!»
49 Yesu n luhu, ma yɛr ma yee: «-Ye u
yee ba!» Pe n u fũũ yee, ma u pye ma yee:
«Ma laam yĩn, ma yir, u ma yee».
50 U fũũ n u nayrengbãŋ miy yaha, ma
kur ye yir, ma pa Yesu ye.
51 Yesu n u yey ma yee: «Ma yee n nwa
pye ma kẽ?» U fũũ n yee: «Yĩŋfua, ta ra
n waha naa n yãŋ faale wãŋ syi.»
52 Yesu n u pye ma yee: «Naa n gaha,
taa ra ta ma Yatɛr, loo le ta ma n jaa.»
53 U yĩmpɛ n ta tɛr yãr le yalebya wo, u
n nii n taha Yesu na le kãnde wo.

11

Nawee- Yesu sey ga dye Yurusalɛm wo
(Mat 21.1-11; Luke 19.28-40; Nsãn 12.12-19)

1 Yesu tesẽ u kãnyãrwai ne, pe n ga
nɔ gbe taha Yurusalɛm wo, Gbefasyɛ tesẽ
Gbetane kusyĩmbɛhɛ kuɛ ye, yãŋ gaa tãy.
Katyir raa ter pye ke fla na, pe naa te yee
wolifyɛ katyir. Yesu n u kãnyãrwai syãm
mpãy lɛhɛ wãã yahasee ye ma yee:
2 «-Ye ka kusyĩnde ndaa wo ye ya-
hasee ye! Ya'a kãhã ga n dye, yaa
kãnkonyainge gaa yãã, ke pua yaha nii,
waa sẽ dugu yãã ke na ye. -Ye ke sãhã ba
nwo!
3 Wii ma ye yey ma yee, nwa ye n ke
sãhã, -ye ufua pye ye yee, ke wĩĩ ma wo
Yĩŋfua na. U ma pye wa ke ne, u ga ke
dur wãã ye kẽ yagaa nge na.»
4 Pe n ka, maa kãnkonyainge gaa yãã,
ke pua yaha nii nkur ye kapahayɛ̃ gaa na.
Pe n ke sãhã.
5 Nawee- mpãy pe pye, poo mpãy n pe
yey ma yee: «Nwa tee n pye, nwa ta ye n
ke kãnkonyainge sãhã?»
6 Yesu tuu ba pe yar lii ne, pe n le pãã
pe nawee- ye, pe n tyii pe na pe n tɛr.
7 Pe n pa ke kãnkonyainge ne Yesu kẽ,
ma pe nayrengbãy taha ta ke na, Yesu n
dugu nii te na.
8 Nabuar raa n te ya wãã Yurusalɛm
kãnde yɛ̃ na. Pe n nii u gboho, poo busãã
n pe nayrengbãy yaha ta le kãnde wo,
mpãy n kayay ka te wan ne tar laam wo
ma ba ta le kãnde wo.
9 Mpãy pe naa n yãr Yesu yaha ye, tesẽ
mpãy ne pe naa n taha u na, pe n nii nuhu
di, ma nii le gble ma n yee:
«Ma myaha ke gboho!
Mboo wii taa n pai Yĩŋfua Yãhã myaha ne,
Yãhã ke kaa taha ma na.
10 Yãhã ke kaa taha
wo faale wãdyaha Dawide yai na,
kii ke n pai wo ye.
Nawee- byɛ pe naa Yãhã miingbãŋ
gboho!»
11 Yesu n dye Yurusalɛm wo, ma ka ke
Yãhã kangbãŋ laam wo. Tuu ke yãŋ klaha
wa, u n ta tɛr ga Gbetane wo, u kãnyãrwai
sẽnsye syãm ne, yai tee ba kua kua wa.

Yesu laam war nasar nkugu katyigi gaa ne
(Mat 21.18-19)

12 Ke yĩŋsyii wo pe naa n yi Gbetane wo,
fãã n Yesu yigi.
13 U n nasar nkugu katyigi gaa yãã. Tuu
ke yãã deydey ke wan ne, u n ka, maa ke
yãŋ, ngaa ma pye ke na u tai di. Tuu yũhũ
crã ke katyigi na, u sẽ n ngaa yãã ke na
mii wan ya sẽ kẽ ye. Ke wãsa cãã sẽ ba
kẽ ye.
14 Yesu n pãã ke katyigi ne ma yee:
«Waa saa ma pii yãã di nantãŋ ye.» U
kãnyãrwai n luhu ke kaplãŋ ne tuu pãã.

Yesu laam war Yiifee- ne ke Yãhã kangbãŋ wĩĩ na
(Mat 21.12-17; Luke 19.45-48; Nsãn 2.13-22)

15 Pe n ga dye Yurusalɛm wo. Yesu n
ga dye ke Yãhã kangbãŋ laam wo. Mpãy -
sẽ mii pe pye, pe naa cãã troho ke Yãhã
kangbãŋ laam wo. Yesu n pe kar yir,
ma warturfa tabal ye kuã cããr, tesẽ nasar
kate parfa kãnay ne.
16 U sẽ tyii waa na u n kapar kla gaa gbe
n tay ke Yãhã kangbãŋ laam wo ye.
17 U n pe klaha ma yee: «Le ma le yrũhũ
ta Yãhã sabangbãŋ wo ma yee, Yãhã yee:
‹Ta kangbãŋ ga nii ta seysaha
nawee- ter byɛ ye.›
Yii -sẽ ke ta yuhu- dyeniisaha.»
18 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa pe le luhu tesẽ
pe Yãhã kaiyarfa ne, pe n nii u wãboo wĩĩ
kɛ, ma -sẽ ba fya u na. U wãklaha ter ba
naa n tãy pe nawee- byɛ ye, koo kẽ.

19 Koo per yainkɔŋ wo, Yesu n maha yi
le klo wo u kãnyãrwai ne.

Ke katyigi wĩĩ nawee klaha lii ne?
(Mat 21.20-22)

20 Koo yĩŋsyii sukũhũntãy na, Yesu tesẽ
u kãnyãrwai ne, pe n maha ba tɛr loo
kãnde nen ne, ma ke nasar nkugu yãã.
Ke ba waha tãŋ ke nnen bya ne.
21 Pyar laam n too Yesu niinge kaplãŋ
na, nkãy tuu ne pãã ke katyigi ne. U n
Yesu pye ma yee: «Yĩŋfua, yãŋ, taa ne
katyigi gii sẽ yoosẽn ne, ke nge ke waha
tãŋ nii.»
22 Yesu n u kãnyãrwai yar ma yee: «-Ye
Yãhã ta ye Yatɛr!
23 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Wii ma
Yãhã ta u Yatɛr, u ga waha yãŋ nge pye:
Yũhũ kãã, ka ma ga too dye langbãŋ laam
wo! U ma yee u sẽ laalaa gbã u laam wo
ye, ma le ga yigi ma yee le ga pye, tuu lii
pãã le -sẽ ga pye cĩĩnde u yĩnde na.
24 Koo kẽ n ga ye yar: Ya'a nii ngii ngii
nar Yãhã ye, -ye le ga yigi ye laam wo, ye
yee ye ke kla yãã wa; ke -sẽ ga wãã ye kẽ.
25 Tesẽ, ya'a yir yɛr, ma nii ye laam
wũhũ tɔ̃r Yãhã ye, waa kayaan -sẽ nde ye
laam wo, ye tyii u kapee fuɛ na ye kuãŋ
ne. Ke syi, yãhãyĩŋ na ye Tuhufua Yãhã
bya -sẽ ga ba ye kapee- gbe kãã ye yĩŋ na.
[
26 Ya'a -sẽ yee, ye sẽ n tyii waa kapee-
fuɛ na ye kuãŋ ne ye, ye Tuhufua Yãhã
bya sẽ -sẽ ga ba ye kapee- gbe kãã ye yĩŋ
na ye.]»

Yoo kãnde wãã Yesu kẽ u naa kai- ngĩĩ pye?
(Mat 21.23-27; Luke 20.1-8)

27 Pe n maha ba pa Yurusalɛm wo.
Yesu tuu maha ba gbey n klaha ke Yãhã
kangbãŋ laam wo, pe Yãhã yũndefa yĩŋfa
n pa maa yɛr u tãy, tesẽ pe Yãhã kaiyarfa
ne, ma suhu pe wãlɛ ne.
28 Pe n u yey ma yee: «Kai- ngĩĩ byɛ raa
n pye, ma ke pye kãnde lii na? Yoo kãnde
wãã ma kẽ ma naa ke pye?»
29 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ta bya, n
ga ye yey katɛ nen laa ne; ya'a ra yar, ta
bya -sẽ ga ye yar n kai- ngĩĩ pye kãnde lii
na.
30 Yoo tuu ba Nsãn lɛhɛ wãã u n ba
nawee- tãã naa n yi loho wo? Yãhã laa,
nawee-? -Ye ra yar!»
31 Pe n ga nii le klãŋ n pãã pe ya ya ma
yee: «Wa'a yee Yãhã kẽ ke ba u nɔ wãã,
u ga wo pye, a nwa wo sẽ -sẽ ba u Nsãn
kaplãŋ sya cĩĩnde ye?
32 Wo sẽ -sẽ ga waha yee nawee- me pe
ba u lɛhɛ wãã ye.» Pe ba fya pe nabuar
na, pe byɛ le sya cĩĩnde ma yee Nsãn pye
Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua.
33 Loo na, pe n ba Yesu pye ma yee, poo
cã na? Yesu n -sẽ pe pye ma yee: «Ya'a
yee ke syi, ta bya n saa ye yar n kai- ngĩĩ
pye kãnde lii na ye.»

12

Yiifee- yahaseefa wĩĩ ma kra tawarfa wĩĩ nde ne
(Mat 21.33-46; Luke 20.9-19)

1 Loo kur ye, Yesu n kakuãcran nde pãã
pe ye ma yee: «Dya waa ba defĩĩ katyir tar
le, ma te klaha tã, ma ke defĩĩ pii yĩĩtyaha
cɛr, ma dur ma te tar sẽŋsaha fla fãã. Tuu
koo pye wa, u n te tar yaha tawarfa mpãy
ye, ma tɛr yrãhã ye.
2 Te defĩĩ pii yiyale le ba nɔ, u tarfua n
kuee, ma tẽntẽle waa lɛhɛ wãã pe tawarfa
ye, u ga woo lay sya ba.
3 Pe tawarfa n ga u yigi, ma u gbã, ma
u dur wãã kãnwai ne.
4 U tarfua n dur, ma maha u tẽntẽle waa
lɛhɛ wãã pe tawarfa ye. Pe n maha ga
woo gbã yĩŋ kuɛ ye, ma dur ma u tyɛhɛ.
5 U tarfua n maha waa ter lɛhɛ wãã ke
tɛhɛ tãã wuhu na. Pe n ga woo yigi, ma u
boo. U tarfua n maha tẽntẽbir busãã nɔ
wãã koo syi. Pe tawarfa n gbãr taha mpãy
na, ma mpãy boo.
6 U tarfua dya nen waa pye, u ntãŋ ba
dye gboho u tãy. U n woo lɛhɛ wãã pe
ye kur ye ma yee: ‹Laa na, pe n gaha
nagboho ta woo na.›
7 Pe tawarfa n ga pe ya pye ma yee: ‹Wii
tuu ga ba nii tarfua, woo kẽ nwo. -Too u
boo, te wãn byɛ n ba nii wo wãn!›
8 Pe n u dya yigi, ma u boo, ma u nakugu
gbe miy yi wãã te defĩĩ tar nkur ye.»
9 Yesu n pe nawee- yey ma yee: «Yagaa,
u tarfua ga lii pye? U ga ba pa, u ba

pe tawarfa mii boo kãã, tuu te tar yaha nawee- mpãy ye.
10 N cã ye kapãn nde yãã kal Yãhã sabangbãŋ wo, lii le n yee:
‹Ntẽmblaha gii nwonfããfa pe ba sye yaha,
koo ntẽmblaha kẽ ke dur yĩŋ yãã ke nwoŋ wãfãã wo.
11 Yãhã ke lii pye, loo ne nde.
Laanwɔ wĩĩ ne too n yãã yĩnde ne.› »
12 Pe Yiifee- yahaseefa pe yãã Yesu tuu kakuãcran nde pãã wãã pe kẽ, pe n nii u yigisaha kɛ, ma -sẽ ba fya pe nabuar na. Pe n tyii u na ma tɛr.

Nawee yai la kufar wãdãã ne? (Mat 22.15-22; Luke 20.20-26)

13 Loo kur ye, pe Yiifee- yahaseefa n ga Farisyɛ̃ mpãy nɔ wãã Yesu ye, tesẽ Yɛrɔte nawee- mpãy ne ma yee, pe ba u plaha yigi kayey laa ne.
14 Pe n pa, maa Yesu pye ma yee: «Yĩŋfua, wo cã ma cĩĩnde ya pãã. Ma sẽ n fya nawee yĩnde na ye. Nawee ma sya nii mii syi dyaŋ, le sẽ kai kua ma ye ye. Ma nawee- klaha cĩĩnde ya ne Yãhã kãnde wãyãr wĩĩ na. Wo yar nde ne: Wo kãnde na, wo yai la kufar wãwãã ne fãngafa byɛ yĩŋfua kẽ laa, wo sẽ yai te wãwãã ne u kẽ ye? Wo naa re wãã laa, wa'a syi naa re wãã ye?»
15 Yesu -sẽ ba cã pe sẽ laha u ye ye. U n pe pye ma yee: «Nwa ta ye n ta wãleŋ kɛ namihi wo? -Ye ga pa ra kẽ ntẽn war waa ne ta n ba yãŋ!»
16 Pe n ga pa ntẽn war waa ne. Yesu n pe yey ma yee: «Yoo yirfua pe pye ta u na nwo, u myaha ne?» Pe n yee, a u fãngafa byɛ yĩŋfua yirfua kẽ u myaha ne.
17 Loo na, Yesu n pe pye ma yee: «Ah -ye naa u fãngafa byɛ yĩŋfua dãã u myaha wãn ne, -tee naa Yãhã dãã ke myaha wãn ne!» Yesu kapãn nde n pe laam wɔ.

Mpãy pe ku wa pe ga ba yir gbã wo (Mat 22.23-33; Luke 20.27-40)

18 Yiifee- yahaseefa mpãy pe naa n yee Sadusyɛ̃, pe n pa Yesu fla na. Poo me pe n yee, a mpãy pe ku wa, pe saa ba yir gbã wo ye.
19 Pe n Yesu yey ma yee: «Yĩŋfua, wo faale wãdyaha Musa bii kãnde laa yar wo na, le nde: ‹Naa ma pye cĩĩfua ne, ma ba ku u cɔɔ yaha, kicar sẽ kẽ u ye ye, u cĩĩfua yai u u calangusya gbe, pe n kicar see u lɛfua kẽ, wii tuu ku.›
20 Ãhã, dya waa -sẽ pye, cĩĩfa kuay ne. U dya n ba cɔɔ sya, ma ku u yaha, puee sẽ kẽ ye.
21 U taha n u calangusya gbe, ma ba ku u yaha, puee sẽ maha kẽ. U taha n u gbe, loo katɛ nen ya.
22 Koo syi ya, koo syi ya, poo kuasĩĩ byɛ n u cɔɔ yãã cã cɔɔ, pe sẽ -sẽ puee yãã see u na ye. Loo kur ye, u cɔɔ n ba ku u ya ndoŋ.
23 Mpãy pe ku wa, pe ma ba yir gbã wo per gii, u cɔɔ ga ba nii yoo wũũ pe laam wo? Poo kuasĩĩ byɛ sẽ u yãã cã la cɔɔ?»
24 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ye plaha loo nde ne ma yee, a mpãy pe ku wa, pe saa ba yir gbã wo ye. Ye sẽ Yãhã sabangbãŋ wũhũ cã ye, ye sẽ maha Yãhã fãnga cã ye, koo kẽ.
25 Ye sẽ yãã, mpãy pe ku wa, pe ma ba yir gbã wo, pe ga nii mii yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ wãŋ syi dyaŋ yãhãyĩŋ na. Naam tesẽ ca ne, pe saa ba naa pe ya gbe ye.
26 -Ye yãŋ, Musa lii yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo nakur wãyir wĩĩ na gbã wo, -ye ye laam too le na! U yee Yãhã yĩmbui yi le ngur wambule fla na, ma u pye ma yee: ‹Ndoo tẽ ma Yãhã Brama* ye, Yisyake ne, Dyakuba ne.› »
27 Loo na, Yesu n pe yar laha ma yee: «Mpãy pe ku, pe ma yrãŋ Yãhã yĩnde na. Yii tee n yee nakur saa ba yir gbã wo ye, ye sroŋ plaha loo nde ne.»

Yãhã kãnde kataŋ wo, lii loo le ma yĩŋ? (Mat 22.34-40; Luke 10.25-28)

28 Yãhã kaiyarfua waa ba luhu ke kaplãŋ ne pe Sadusyɛ̃ pe naa n tyĩn Yesu ne. Tuu yãã Yesu pe Sadusyɛ̃ yɛ̃ sya ma pe gbihi yar cĩĩnde ne, u n yũhũ crã u na, ma u yey ma yee: «Yãhã kãnde kataŋ wo, lii loo le ma yĩŋ?»

* **12:26 12.26** Brama, Yisyake ne, tesẽ Dyakuba ne, poo mii me pe ma Yiifee- faale wãlɛ. Yãhã ma yee koo ma Yãhã pe ye yagaa, le yĩntaha kẽ pe wee nakur ye, pe ma yrãŋ na.

29 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Yãhã kãnde kataŋ wo, lii le ma yĩŋ, loo ne nde: ‹Yiisrɛfa, -ye naa n luhu! Yãhã neŋ ya ke ma, Yãhã gii ke ma wo Yĩŋfua.›
30 Tesẽ: ‹Ta, ma Yĩŋfua Yãhã wĩĩ n naa n tãy ma ye, le tɛr wãn byɛ yaha, le gboho tãŋ ma laam byɛ wo, le nii tãŋ ma yrã byɛ na, ma kacãn byɛ n pye tãŋ loo na, ma fãnga byɛ ne.›
31 Lii le -sẽ taha le na, loo ne nde: ‹Ma ya wĩĩ le n tãy ma ye mii syi dyaŋ, tyii ma nampyeŋ wĩĩ n naa n tãy ma ye ke syi.› Yãhã kãnde kataŋ wo, laa sẽ tɛr koo syãŋ ngĩĩ yaha ye.»
32 U Yãhã kaiyarfua n Yesu pye loo na ma yee: «Ãwã Yĩŋfua, lii raa pãã le cĩĩnde pua kẽ: Yãhã ya kẽ ke ma Yãhã. Yãhã gaa sẽ maha wee nantãŋ mii koo ya sẽ kẽ ye.
33 Loo ne, nawee yai Yãhã wĩĩ le gboho tãŋ u laam byɛ wo, u kacãn byɛ n pye tãŋ loo na, le n nii tãŋ u yrã byɛ na, u fãnga byɛ ne. Tesẽ, u ya wĩĩ le n tãy u ye mii syi dyaŋ, u nampyeŋ wĩĩ le tãy u ye ke syi. Koo kataŋ syãŋ ngĩĩ puar wãn wãboo tesẽ te wãsuhu na Yãhã kẽ, ma suhu diŋ wãyiŋ ne.»
34 Yesu tuu yãã u Yãhã kaiyarfua kaingĩĩ pãã laantor ne, u n u pye ma yee: «Ma laam wo, ma le sya gbe taha wa ma yee ma ma Yãhã Yai wũũ.» Loo kur ye, waa sẽ maha sya, ma u yey laa ne ye.

Lii pe Yiifee- yahaseefa pãã u Yãhã Yĩndefua Crise wĩĩ na
(Mat 22.41-46; Luke 20.41-44)

35 Yesu pye ke Yãhã kangbãŋ laam wo, ma naa nawee- klaha. U n ba kayey nde yey ma yee: «Yãhã kaiyarfa pye mii ma yee, a u Yãhã Yĩndefua Crise ma wo faale wãdyaha Dawide kur kuɛ puee waa?
36 Yãhã Yrã Fãnga ke pye Dawide na, woo gɛ bii le pãã ma yee:
‹Yĩŋfua Yãhã ta Yĩŋfua pye ma yee:
Pa tege nii ta kãndigi koho kuɛ ye
kai- byɛ yĩŋ na,
ta n sya ba ma napĩĩ- yĩy kor le ma kẽ,
pe n nii mii ma tãnde fyãhã tã pe na.›
»
37 Yesu n pe yey ma yee: «Dawide gɛ tuu naa u Yãhã Yĩndefua yee Yĩŋfua, u Yĩŋfua -sẽ ga maha pye mii u nii Dawide kur kuɛ puee waa?»

Yesu pe nabuar yar pe pe ya yigi mpãy ne
(Mat 23.1-36; Luke 20.45-47)

Pe nabuar naa n luhu Yesu ye nuhu ne.
38 U naa pe klaha, ma naa pe yar ma yee: «Ye ma syi ye naa n yãŋ Yãhã kaiyarfa na ye, poo mpãy pe pe ya yi nayrengbãy ne, pe le n tay. Pe maha n yãŋ pe naa pe syar nangbãsyaha ne nanihi teebɛhɛ wo.
39 Yiifee- yawãhã nwey wo, tesẽ nanihi sedi flɛ wo, niisar rii nawee- byɛ yĩnde le yi n too re na, too syi niisar pe ne kɛ pe nii.
40 Poo me pe calangusyam koho wãn byɛ sya n kãã pe ye, pe dur pe pe ya ta naweeyɔ̃m dyaŋ, pe Yãhã ka syar kaplãmbuar ne, pe sya ma-. Koo byɛ wãpẽn draha ga ba pe dye, ke la ke sya gboho tɛr.»

Calangusya nawũũ waa ba ngaa kẽ
(Luke 21.1-4)

41 Ke Yãhã kangbãŋ laam wo, teelaa fla ma, nawee- pe ne ga war le yaha Yãhã kẽ. Yesu n ka, ma ga nii ke fla na, ma nii pe nawee- yãŋ war lesaha wo. Walefa mpãy naa war le dege.
42 Calangusya nawũũ waa n ba nɔ, ma ntẽn war puabɛhɛ nkãy le, wãm syãm ya.
43 Yesu n u kãnyãrwai yee ba, maa pe yar ma yee: «Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: U calangusya nwo kla le, ma sya ta tɛr pe nawee- mii byɛ yaha.
44 War mpãy nawee- mii pe sya n le dege, pe wee kla pe yĩnde na ye. Cɔɔ nwo u nawãn ne, tuu car gii le, koo ya ke -sẽ pye u ye. Ngaa sẽ maha wee u ye u n ga di ye.»

13

Kayĩhĩ nkãy ke n pai kãntrahafa dye driyɛ̃ n cã kua
(Mat 24.1-31; Luke 21.5-28)

1 Yesu tuu naa n yi ke Yãhã kangbãŋ wo u kãnyãrwai ne, u kãnyãrwai waa n u pye ma yee: «Wo Yĩŋfua, te Yãhã kangbãŋ nwey wãfãã yãŋ! Ntẽmbar rii pe ta, ma re fãã te wãyɔ̃ŋ!»

2 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Yãhã kangbãŋ wãgboho nge taa yãã, ke ga ba too. Ntẽmblaha neŋ gaa gɛ saa ba taha ta nii ke nampyeŋ na ye; te byɛ ga ba traha.»

3 Loo kur ye, Yesu pye ke wolifyɛ katyir yãŋ yĩŋ na. U pye u ba nii, ma yĩntaha sroŋ ke Yãhã kangbãŋ ne. U kãnyãrwai resyar mpãy n yũhũ crã u tãy. Pyar ye ba me, Syake ne, Nsãn ne tesẽ Andere ne. Poo ya n Yesu yey ma yee:

4 «Wo Yĩŋfua, taa naa ke Yãhã kangbãŋ wãtoo wĩĩ pãã, wo yar ke tooyale ne cigege, ma suhu kayar lii ne le ga ba waha ta nawee- n koo kai- ngĩĩ pyeyale cã.»

5 Yesu n -sẽ too ke kai- na, ma nii pe yar ma yee: «-Ye naa yii yigi, waa kawar ma syi waha ba ye yĩntar figi ye!

6 Ye sẽ yãã, nawee- busãã ga ba ta myaha taha pe ya na, pe naa kawar fua pe yee, a poo me u Yãhã Yĩndefua. Pe ga ba nawee- busãã wlaŋ koo ne.

7 Ye ma ba luhu pe yee naan ma tũntũn woo, te ma deydey woo, ya'a syi ye fya ye! Koo kayĩhĩ yai ke dye, le sẽ -sẽ ga ba pye driyɛ̃ wãkuaŋ le yalebya wo ye.

8 Nawee- tergaafa ga ba naa naan miy ter gaa ne. Yĩŋfua waa ga ba yir u nawee-ne, u ga naan miy yĩŋfua waa ter ne. Kãntraha wãyɛhɛ ga ba nihi kubɛhɛ nkãy wo. Fããpihi ga ba dye. Ke kãnkai- ga ba nii mii calaifua wãn dyaŋ te ma ne yir u na, te naa u yaa.

9 Yii poo na, -ye naa yii yigi ye kãnkai-wo! Nawee- mpãy ga ba ye yigi naa n gaha kasãhã saha wo, pe ga naa n sãhã. Gbãr, ye wãn kẽ te ne Yiifee- yawãhã nwey wo. Pe ga ba ye yigi naa n gaha fãngafa mpãy yaha ye, tesẽ yĩŋfa mpãy ne ndoo wĩĩ na. Loo gɛ ga ba nii yĩŋ, ye n waha ta wĩĩ pãã pe yaha ye.

10 Le Yãhã Yai kapãyĩĩ yai le cãã pãã kãntraha terfa byɛ n le luhu, kai- ngĩĩ n cã ba pye.

11 Pe ma ye yigi per gii ma n gaha ye ne kasãhã saha wo, ye ma syi ye ntãŋ cɛr ye naa n yee, kapãn sẽ n gaha yãã ye yɛ̃ na ye. Ke fla na, kaplãŋ nkãy ma ga too dye ye laam wo, -ye koo pãã! Ke saa pye ye laam kaplãŋ ye, Yãhã Yrã Fãnga wũhũ kẽ.

12 Nawee- mpãy ga ba pe nampyesey wãã pe n boo ta wĩĩ na. Tuhufa mpãy ga ba loo pye pe pii na. Kicar mpãy ga ba wã klaha pe pe seefa laha, pe ta pe n pe boo.

13 Ye wĩĩ ga ba fũhũ nawee- byɛ ye ta wĩĩ na. Wii ma -sẽ waha plãhã kuee ra kur ye ke kãnkai- byɛ wo, Yãhã ga ba u sya yaha.»

14 Kaplãŋ nkãy ke n taha, wii ma ke kal u yai u ke war yɔ̃! Yesu n maha yee: «Yaa ba cĩĩnde kapihi yãã fla ngii wo ke sẽ yai ke pye ye. Loo yale wo, mpãy pe ga ba pye Yudɛ wo, pe fã naa n gaha yãy kuɛ koho na.

15 Wii ma ba pye gbegbaha yĩntraha wo, u ma syi yee woo ga tege dye nwoŋ wo, u ga wãn taa gbe yigi ye. U naa n fã!

16 Wii ma ba pye u tar wo, u ma syi yee woo nayrengbãŋ kuee kaha wo, woo ga dur ga ke gbe ye. U naa n fã!

17 Too plii nde na, ca mpãy pe ma laha ne, tesẽ mpãy ne pe ma pii ne pe n wãr, pe fɛn ga ba gboho tɛr.

18 -Ye naa Yãhã nar te fee plii nde ma syi sroŋ wɛrngbãn cãã ne ye!

19 Ye sẽ yãã, Yãhã ke driyɛ̃ tãhã, ma sya ba waa yagaa na, too plii nde fɛn wãpee syi sẽ yãã yãã ye. Te syi saa maha ba yãã yãã ye.

20 Yãhã ma ne yee ke sẽ yɛr kaa wãyikãã na te wãfãy plii yɛ̃ na ye, waa yĩŋ gɛ saa ne wloho yi ye. Ke -sẽ yɛr koo kaa wãyikãã na ke laampii wĩĩ na, mpãy ke yãŋ yi pe nii ke wãm.

21 Loo na, wii ma ye pye, a u Yãhã Yĩndefua ma nwo, u Yãhã Yĩndefua ma nwaala, ya'a syi le sya ye!

22 Ye sẽ yãã, kawar Yãhã yĩndefa tesẽ kawar Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa ne, pe ga ba yi. Pe ga ba naa yɛ̃kã wũhũ pye, tesẽ laanwɔ wũhũ ne, pe naa nawee- wlaŋ. Mpãy gɛ Yãhã pe yãŋ yi, pe ma yee pe sẽ waha pe ya na ye, pe ga waha wlaŋ.

23 -Ye naa yii yigi, n nwo tẽ ye cãã n yar ke kai- byɛ ne!

24 Too fɛn nde plii kur ye, yai ga ba gbã tã, yroŋ saa ba pye cãã- ne ye.

25 Yrompii ga ba kuã too kãntraha na; ke yãhãyĩŋ wãn byɛ ga ba gbã wlãhã te ya wo.

26 Loo na, nawee- byɛ ga ba u
Nawee Puee yãã yãhãsyɔ̃r na, tuu n pai
fãngangbãŋ ne, maha yãhãyĩŋ nayɔ̃r ne.
27 U ga ba yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ nɔ wãã driyɛ̃
teebɛhɛ byɛ wo. Nawee- mpãy pe yãŋ yi,
pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ga pe byɛ wãã driyɛ̃
kur byɛ wo.»

Nasar nkugu ke wo klaha lii ne? (Mat 24.32-35; Luke 21.29-33)

28 Yesu n maha pe yar kakuãcran ne
ma yee: «Nasar nkugu ke wo klaha lii ne,
ye yai ye le cã. Ye sẽ yãã, ke katyigi ma
kayampẽn yi, ma maha wampẽn fe, yaa
cã ke wãsa yale nɔ gbe taha.
29 Koo syi dyaŋ, ye ma ba kai- ngĩĩ yãã
ke n pye, ye -sẽ cã u Nawee Puee ma, u
dur n pai.
30 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Yagaafa
byɛ saa ku tãŋ mii kai- ngĩĩ sẽ pye poo
mpãy yĩnde na ye.
31 Ke yãhãyĩŋ tesẽ ke kãntraha ne, te ga
ba kua kãã te saa ba pye ye; ta kaplãŋ koo
-sẽ na, koo ga nii wãkuayãã saa pye ke na
ye.»

Driyɛ̃ wãkuayale ga ba nawee- fe gbe (Mat 24.36-44)

32 Yesu n maha pe gbihi yar taha ma
yee: «U Nawee Puee wãdurbaŋ ke n pai
dye per gii, waa sẽ koo per cã tesẽ le yale
ne ye. Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ gɛ pe ma yãhãyĩŋ
na, pe sẽ ke per cã ye. Ndoo ke Dya, ta
bya sẽ ke per cã ye. Ta Tuhufua Yãhã ya
ke le cã.
33 Tee sẽ ke per cã ye, -ye yii yigi, ye ma
syi ye ba pye ye sã wãy ye!
34 Le ga ba nii mii dya waa wãŋ syi
dyaŋ, tuu ka yrãhã ye. Tuu ga tɛr, u u
kaha yaha u tẽntẽbir kẽ, pe naa ke yigi. U
ke tẽŋ la klaha pe byɛ kẽ, ma u kapahayɛ̃
sẽŋfua pye u yĩntaha ta, u ma syi u sã wãy
ye.
35 Ye byɛ, ya'a syi ye sã wãy ye, ye ma
n faha yii na ye! Ndoo wii, n ma mii
u kahafua dyaŋ, ye sẽ ta wãdurba yale
cã ye: Yainkɔŋ laa, yĩndyaha laa, ngupa
wãkui yale laa, sukũhũntãy laa, ye sẽ le
cã ye.
36 Ta wãdurbaŋ ga ba ye fe gbe; ye ma
syi ta n ba ye yãã tee sã wãy ye.
37 Tẽ lii pãã ye ye, n le pãã nawee- byɛ
ye: Ye ma syi ye ba sã wãy ye faha yii na
ye!»

14

Pe Yiifee- yahaseefa Yesu kɛ wãboo ne (Mat 26.1-5; Luke 22.1-2; Nsãn 11.45-53)

1 Yiifee- gbar tii pe n yee syayaha gbar,
te wãdyeŋ ba kuee plii sĩĩ. Too plii ba wãã
dye gbar tii ne pe sẽ ncasur bur di te na
ye. Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa tesẽ pe Yãhã
kaiyarfa ne, pe Yesu yuhu naa n kɛ, pe
ma u yigi pe u boo.
2 Pe n pe ya klaha ta ma yee: «Wo saha
u yigi te gbar yale wo ye. Mii loo sẽ ne ye,
pe nawee- ga waha yir, pe yee le sẽ yai
poo ye ye.»

Cɔɔ waa lasekole woo Yesu yĩŋ na (Mat 26.6-13; Nsãn 12.1-8)

3 Yesu pye Gbetane wo u kãnyãrwai ne,
Syimu kaha wo, Syimu wii tuu pye gber.
Yesu ba tege nii wa nawee- ne, ma ga sro
di. Cɔɔ waa n ba dye yablater ntẽmblaha
bule ne u koho wo. Lasekole waa ter pye
le wo, pe n yee nardi, nawãm sẽ naa u dir
yey ye. U cɔɔ n le bule yɛ̃ naha ka, ma u
lasekole woo Yesu yĩŋ na.
4 Nawee- mpãy pe pye ke fla na, le sẽ
tãy mpãy ye ye. Pe n yɛ̃ kuã ma yee:
«Lasekole nwo ter syi wãklaha- yĩŋ?
5 Pe ma ne u par war nagbey sẽnsye syi,
ma pe war wãã fɛnfa kẽ, loo sẽ puar la?»
Pe n nii n tyɔ̃r ma yee, u cɔɔ sẽ le pye yɔ̃
ye.
6 Yesu n -sẽ pe pye loo na ma yee: «Ye
tyii u cɔɔ na, u kayĩĩ pye ra kẽ.
7 Ye sẽ yãã, yalebyɛ fɛnfa ma ye ne. Per
gii ma yai ye ye, ye ga waha naa kayũhũ
pye pe kẽ. Ndoo -sẽ nwo, n saa ba pye yãã
ye ne nantãŋ ye.
8 Cɔɔ nwo tuu yia lii na, loo tuu pye ra
kẽ. Ye sẽ cã la, ta nakugu kẽ tuu cãã gbihi
wa gbĩĩ wãleŋ na?
9 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Pe ma
ba le Yãhã kapãyĩĩ wũhũ tɔ̃r teelii teelii
kãntraha nge na, pe ga u cɔɔ nwo bya wĩĩ
pãã, lii tuu pye ra kẽ. U wĩĩ ma syi le faha
yãã nawee- na ye.»

Yuda Yesu wãyi wĩĩ kɛ (Mat 26.14-16; Luke 22.3-6)

10 Pe Yesu kãnyãrwai sẽnsye syãm mii wo, waa pye pe naa u yee Syikaryɔtefa Yuda. U n ka, maa Yãhã yũndefa yĩŋfa pye, woo n traha u Yesu yi pe kẽ.
11 Pe le luhu, le n tãy pe ye, pe n yee pe ga ba u kẽ war yɛ̃ gaa ne, Yuda n nii Yesu wãyi wĩĩ kɛ pe kẽ.

Yesu kur kuɛ syayaha gbar dir (Mat 26.17-25; Luke 22.7-14, 21-23; Nsãn 13.21-30)

12 Te gbar rii Yiifee- sẽ ncasur bur di ye, te ba nɔ wa. Ke per cir na, pe ne mbapẽnge boo. Koo per na Yesu kãnyãrwai n u yey ma yee: «Ma laam wo, ma yee too ga te syayaha gbar dir yĩntaha yi na ma kẽ?»
13 Yesu n u nawee- syãm mpãy lɛhɛ wãã, ma pe pye ma yee: «-Ye ka Yurusalɛm laam wo, ye n gaha dya waa wãã sya lakugbãi ne, tuu tẽŋ yĩŋ na. -Ye naa n taha u na!
14 U ma ga dye kaha gii wo, -ye u kahafua pye ye yee: Wo Yĩŋfua yee, nwoŋ gii tuu n pai syayaha gbar dir di u kãnyãrwai ne, ke ma na?
15 U ga ye yar nwongbãŋ gaa na, ke kaha gbegbaha yĩŋ na. Yaa ke nwoŋ yãã ke laam ne, ke gbihi ta nii wa, wãn byɛ ne ke wo. Koo fla kẽ tee ga te dir yĩntaha yi wo kẽ.»
16 Pe kãnyãrwai mii n ka le klo wo. Yesu tuu ba pe yar mii, pe n ga yãã ke syi, ma te syayaha gbar dir yĩntaha yi.
17 Ke yainkɔŋ wo, Yesu n pa u kãnyãrwai sẽnsye syãm ne.
18 Pe pye pe naa n di nantãŋ, Yesu n pe pye ma yee: «Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Yii mpãy tee n di ra ne, ye laam wo waa ma u ga ra yi ta napĩĩ- kẽ.»
19 Le n pe kãnyãrwai byɛ laam wlãhã, pe n nii u yey pe ya wuhu na ma n yee: «Yĩŋfua, ndoo la?»
20 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Yii nawee-sẽnsye syãm mii nen waa kẽ, wii ruu u koho wãã le ra ne wãcɛŋ tasa laam wo.
21 Cĩĩnde ne, u Nawee Puee ga ku mii le yrũhũ ta nii Yãhã sabangbãŋ wo mii. Wii fɛn te -sẽ ga cã pee, woo kẽ wii ne tuu u yi u napĩĩ- kẽ; myaha ne u ma ne see gɛ see ye.»

Yesu bur rii la defĩĩ wii ne u kãnyãrwai kẽ, nwa kẽ? (Mat 26.26-30; Luke 22.14-20; 1 Kɔr 11.23-25)

22 Pe naa n di, Yesu n bur gbe, ma syaha kẽ Yãhã ye, ma ke la cɛr wãã u kãnyãrwai kẽ ma yee: «-Ye sya di, ke ma ta kadye draha wo!»
23 U n maha defĩĩ sekui gbe, ma syaha kẽ Yãhã ye, ma le sekui wãã pe kẽ, pe byɛ n wɔ.
24 U n pe pye ma yee: «Pe ma ta ntɔ̃r draha wo, ta ntɔ̃r rii te ga woo, nabuar ntãŋ n cã dye Yãhã tãy, naambiyãrfãn tii ke bii le pe ne te n cã yĩntaha ta.
25 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: N saa maha defĩĩ wɔ yãã kãntraha nge na ye. N ga ka Yãhã yai klo wo, n cã ga koo fla defĩĩ wɔ.»
26 Loo kur ye, pe n Yãhã sey yay taa ne, ma yir ma ka ke wolifyɛ katyir yãŋ yĩŋ na.

Yesu Pyar yar u ga woo wĩĩ kai tɛhɛ tãã (Mat 26.31-35; Luke 22.31-34; Nsãn 13.36-38)

27 Ke wolifyɛ katyir yãŋ yĩŋ na, Yesu n u kãnyãrwai pye ma yee: «Ye byɛ ga ba dur yi ta kur ye. Le yĩntaha ma le yrũhũ ta yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee, Yãhã yee: ‹N ga ba u mbanaha gbã boo, pe mbaa byɛ n fã cããŋ.› »
28 Yesu n pe yar taha ma yee: «Ta wãku kur ye, n ma ba yir gbã wo, n ga ba cãã tɛr ye yaha Galɛlɛ kãntraha wo.»
29 Pyar n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Mii byɛ ma sya ga ba dur yi ma kur ye, ndoo saa yi kãã ma kur ye ye.»
30 Yesu n u pye ma yee: «Ta n cĩĩnde nde pãã ma ye: Ke nanga yĩmper nge bya wo, ngupuai saa kui u tɛhɛ syãŋ tã ye, ma -sẽ ga ta wĩĩ kai tɛhɛ tãã, ma yee ma sẽ ndoo cã ye.»
31 Pyar n maha le gbihi gbey pãã taha ma yee: «N saa ba le kai n yee n sẽ ma cã ye, n ma sya ga gbã ku ma ne.» Pe kãnyãrwai mii byɛ n loo nen ya pãã pe ya ndoŋ.

Yesu Yãhã wãnar Gesanɛ fla na (Mat 26.36-46; Luke 22.39-46)

32 Loo kur ye, pe n ga nɔ fla ngaa na pe
n yee Gesanɛ. Yesu n u kãnyãrwai pye ma
yee: «-Ye nii kuee nwo, ta n ga Yãhã nar.»
33 U n Pyar yigi taha u ya na Syake ne,
Nsãn ne. Pe naa n gaha, u ntãŋ n nii u cɛr
fãnga ne.
34 U n pe pye ma yee: «Ta laam byɛ
wlãhã, ma nii mii gbãku wĩĩ laa dyaŋ. -Ye
kuee nwo wo, ye ma syi ye sã wãy ye!»
35 U n faa ka yaha ye, ma ga kãnklũy
gbãã kãntraha na, ma pãã Yãhã ne ma
yee, a le ma yai ke ye, loo yale wãfãy le
kuã tɛr woo na.
36 Tuu naa n pãã Yãhã ne mii le nde:
«Yãhã ra Tuhufua, ma yia kai- byɛ na. Le
kayĩhĩ yale kuã tɛr ra na, lii le n pai nde.
N sẽ -sẽ yee ta laam wĩĩ le pye ye, ma laam
wĩĩ loo le n naa n pye.»
37 Tuu loo pãã wa, u n dur ba u
kãnyãrwai tãã mii fla na, ma ba pe yãã pe
sã wãy. U n Pyar pye ma yee: «Syimu, ma
sã wãy! Ke n ta ma sẽ waha kuee yrãŋ,
ma yalaale gɛ dye ye?
38 Ye byɛ, ya'a syi maha sã wãy ye! -Ye
naa Yãhã nar ye ma syi ye ba dye kapee-
wãpyeŋ wo ye! Nawee laam yĩĩ kayũhũ
wãpye wĩĩ ne, u -sẽ nɔ gbɛr ke wãpyeŋ
na.»
39 U n maha tɛr u ya ya yahasee ye, ma
maha ga pãã Yãhã ne ke faale wãŋ syi
dyaŋ.
40 U n dur ba, ma maha ba u kãnyãrwai
yãã wãy na; pe wãy n sya naa pe
yĩnkaasyikuey ndege pe kẽ. Pe ga u yɛ̃
sya lii ne pe sẽ le cã ye.
41 Tuu ga dur ke tɛhɛ tãã wuhu na, u n
pe pye ma yee: «-Ye maha sã wãy, ma n
wũũ! Le kua, ke yai ke dyaŋ, le yale nɔ
wa. -Ye naa n yãŋ, pe ga u Nawee Puee yi
kapeepyefa kẽ yagaa.
42 -Ye yir wo n tɛr! Ye sẽ yãã, dya wii
tuu ra yi ta napĩĩ- kẽ, u nwo u n pai.»

Yesu wãyigi
(Mat 26.47-56; Luke 22.47-53; Nsãn 18.3-12)

43 Yesu naa n pãã nantãŋ, Yuda n pa.
Pe kãnyãrwai sẽnsye syãm mii waa ba kẽ
u ne. Nabuar raa pye u ne, yũntruɛ̃ ne,
tesẽ kãhã ne. Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa, tesẽ
pe Yãhã kaiyarfa ne, ma suhu pe wãlɛ ne,
poo kẽ pe ba pe lɛhɛ wãã, pe ba Yesu kɛ
yigi.
44 U Yuda wii tuu ba yi kãã Yesu kur ye,
u n pe nawee- yar yaha naambiyãr syaha
gaa ter ne, pe n waha Yesu cã. U ba pe pye
ma yee: «Dya wii tẽ ga ba syar naambiyãr
syaha ne, yaa cã woo kẽ tee n kɛ. -Ye ba
u yigi yɔ̃ kãnkãŋ, ye ka u ne!»
45 Yuda tuu ba nɔ, u n ta tɛr yũhũ crã
Yesu na, ma u pye ma yee: «Yĩŋfua», ma
u syar ke naambiyãr syaha ne.
46 Pe nawee- mii n -sẽ koho taha Yesu
na, ma u yigi.
47 Yesu kãnyãrwai mpãy pe pye, poo
nen waa n u yũntrũhũ kuã, ma Yãhã
yũndefa yĩŋfua tẽntẽle gbã, ma sya
ndityɛ gbã cɛr kãã u kẽ.
48 Yesu n pe nawee- pye ma yee: «Tee
pa ra yigisaha wo yũntruɛ̃ ne tesẽ kãhã
ne, kapeepyefua la ra ne?
49 Plii byɛ n pye ye ne, ma naa nawee-
klaha Yãhã kangbãŋ laam wo, ye sẽ -sẽ ra
yigi koo fla na ye. Nkãy ke bii cãã yrũhũ
yar yaha Yãhã sabangbãŋ wo, koo kẽ ke n
pye yagaa.»
50 Loo na, u kãnyãrwai byɛ n fã tɛr u
yaha.
51 Naanfãnde laa naa n taha Yesu na. U
pye fai laa ya ne u kadye na. Pe n yee pe
ga u yigi.
52 U n le fai miy yaha, ma fã tɛr
kadyepua ne.

Yesu tesẽ pe kaplãŋ cɛrfa ne
(Mat 26.57-68; Luke 22.54-55, 63-71; Nsãn 18.13-14, 19-24)

53 Loo kur ye, pe Yesu yigifa n ka u
ne Yãhã yũndefa yĩŋfua fla na. Pe Yãhã
yũndefa yĩŋfa byɛ, pe wãlɛ ne, tesẽ pe
Yãhã kaiyarfa ne, pe n pe ya wãã ba ke
fla na.
54 Pyar -sẽ pye u yuhu dey naa n taha
Yesu na, ma sya ba dye u Yãhã yũndefa
yĩŋfua kaha wo, ma tege nii wlãhã ke
kaha sẽŋfa ne ndyin wo, ma naa waha pe
ne.
55 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa tesẽ pe kaplãŋ
cɛrwai byɛ ne, pe n nii kapee- kɛ gbe pãã
n taha Yesu na, kapee- nkãy syi ke ga
waha ta pe n yee Yesu yai wãboo ne. Pe
sẽ -sẽ waha laa kapee yãã u wĩĩ na ye.

56 Nawee- kawar fua naa n taha Yesu
na, ke kaplãŋ sẽ -sẽ naa ke ya gbe ye.
57 Mpãy ter n yir loo na ma yee,
58 a poo le luhu u yɛ̃ na tuu yee, a ter
Yãhã kangbãŋ nge nawee- pe fãã nge, woo
ga ba ke yoho, tuu dur u ke fãã plii tãã
nsoho wo. Ke saa maha pye nawee- pe ke
fãã ye.
59 Pe kaplãŋ sẽ maha ke ya gbe loo nde
na ye.
60 U Yãhã yũndefa yĩŋfua n yir loo na,
nawee- byɛ yĩnde na, ma Yesu yey ma yee:
«Nkãy nawee- mii pe pãã n taha ma na,
ma saa pe yɛ̃ wãã sya la?»
61 Yesu n yaha le u sẽ laa wãã sya
ye. U Yãhã yũndefa yĩŋfua n maha u
yey: «Mboo la u Yãhã Yĩndefua Crise, ke
Yãhãngbãŋ Dya?»
62 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Ãwã ndoo
kẽ. Ye ga ba u Nawee Puee yãã, tuu tege
nii kai- byɛ yĩŋ na, ke Yãhãngbãŋ kãndigi
koho kuɛ ye. Yaa maha ba ra yãã tẽ n pai
yãhãsyɔ̃r yĩŋ na.»
63 U Yãhã yũndefa yĩŋfua tuu Yesu
kaplãŋ ngĩĩ luhu, u laam n war u n sya
u ya nayrɛ tyĩn cɛr, ma pe nawee- pye ma
yee: «Le kua, wo sẽ maha laa kɛ waa ye
u wĩĩ na ye.
64 Tuu n gbar Yãhã ne, ye byɛ le luhu.
Ah ye lii yãã le na?» Pe byɛ n yee, a tuu
yai wãboo ne.
65 Mpãy n yir, ma nii yɛ̃syɔ̃r tu n woo
u na, ma dur ma u yĩmpɛ paha tã, ma nii
u gbã kãntakloŋ ne, ma nii u yey: «Yoo
u ma gbã, le cã mii ya, -taa wo yar!» Pe
n Yesu wãã ke kaha sẽŋfa kẽ, pe n u yigi
ma u fey kãntaha ne.

Pyar Yesu wĩĩ kai tɛhɛ tãã
(Mat 26.69-75; Luke 22.56-62; Nsãn 18.15-18, 25-27)

66 Kai- ngĩĩ pyeyale wo, Pyar pye
tãã ye ndyin wo, Yãhã yũndefa yĩŋfua
tẽntẽsyale n pa.
67 Tuu Pyar yãã u nii naa waha, u
tẽntẽsyale n u gbihi yãŋ, ma u pye ma
yee: «Ma bya pye u Nasarɛtefa Yesu ne.»
68 Pyar n le kai ma yee: «N cã na? Taa
lii pãã, n sẽ le war ma ne ye.» U n yi ma
ka kãndi wo kapahayɛ̃ na. Ngupuai n kui.
69 U tẽntẽsyale n u yãã, ma maha yir,
ma nii le pãã nawee- ye ke fla na, ma yee:
«Poo nen waa kẽ dya nwo ne.»
70 Pyar n maha le kai.
Saa n pye, mpãy pe pye ke fla na pe n
maha Pyar pye ma yee: «Le ga waha pye
cĩĩnde. Taa n yi Galɛlɛ wo, poo nawee nen
waa kẽ ma ne.»
71 Pyar n -sẽ nii le kai ma yee: «Ndoo
sẽ kẽ ye rɛhɛ! Ke ma pye kawar tẽ n fua,
Yãhã ke ra pẽn! Ndoo tesẽ ke Yãhã ne, tee
dya wii wĩĩ pãã, n sẽ u cã ye.»
72 Le yalebya wo, ngupuai waa n kui.
Pyar laam n too le kapãn na, Yesu tuu naa
lii pãã u ye ma ba yee: «Ngupuai wãkui
saa ba tɛhɛ syãŋ wuhu tã wa ye, ma -sẽ
ga ba ra wĩĩ kai tɛhɛ tãã, ma yee mboo sẽ
ra cã ye.» Pyar n too mii na ma n wũn.

15

Pe ka Yesu ne fãngafua Pilati fla na
(Mat 27.1-2, 11-14; Luke 23.1-5; Nsãn 18.28-38)

1 Ke yĩŋsyii sukũhũntãy yĩŋ na, pe Yãhã
yũndefa yĩŋfa n pe ya wãã Yesu wĩĩ na,
pe wãlɛ ne, pe Yãhã kaiyarfa ne, tesẽ pe
kaplãŋ cɛrwai byɛ ne. Loo kur ye, pe n
ta pe n Yesu pua, ma ka u ne u fãngafua
Pilati fla na.
2 Pilati n u yey: «Mboo la pe Yiifee-
Yĩŋfua?» Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Ma
le pãã.»
3 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa kai- busãã pãã
naa n taha Yesu na.
4 Pilati n maha Yesu yey loo na ma yee:
«Ma sẽ luhu la kai- ngĩĩ byɛ ne, pe pãã
n taha ma na? Ma saa laa wãã sya la pe
ye?»
5 Yesu sẽ -sẽ maha laa wãã sya ye. Nde
n yɛ̃ gbãã Pilati na.

Pe Yiifee- Pilati ta u n Yesu wãboo wĩĩ ta
(Mat 27.15-26; Luke 23.13-25; Nsãn 18.39—19.16)

6 Dyɛ- byɛ, syayaha gbar ma nɔ, u
fãngafua ma ne nwompihifua waa yi
yaha, wii nawee- pe ne yãŋ yi.
7 Nwompihifua waa pye, pe naa u yee
Barebaa. U pye nwompihi wo u kapeep-
yewai ne. Pe pye nasyey, ma wãhã cɛr ma
sya nawee boo le na.

8 Nabuar n dugu taha ga Pilati na, ma
ga nii u yey dyɛ- byɛ pyer ne, tii u ma ne
pye pe kẽ.
9 Pilati n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ye n yãŋ
la, n Yiifee- Yĩŋfua yi yaha ye kẽ?»
10 U ba cã, pe Yãhã yũndefa yĩŋfa ba
Yesu yigi ba le soho u koho wo, pe laanyar
wĩĩ na. Koo kẽ u n pe yey ke syi.
11 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa -sẽ mii, pe ba
pe nabuar sũũ wa, pe n yee, Pilati tuu
Barebaa woo yi yaha.
12 Pilati n maha pe pye ma yee: «Ah wii
tee n yee Yiifee- Yĩŋfua, ye -sẽ yee n woo
pye mii?»
13 Pe n tẽ sya ma yee: «U kuey mar boo
trã na!»
14 Pilati n pe yey: «U -sẽ kapee lii loo
pye?» Pe n maha tẽ sya fãnga ne ma yee:
«U kuey mar boo trã na!»
15 Pilati tuu ba yee wa woo ga pe nawee-
laam yĩn, u n Barebaa yi yaha pe kẽ. U n
ta pe seraasyi n Yesu gbã sãngblã ne, u n
maha yee pe ga u kuey mar yaha trã na.

Seraasyi Yesu lɛr
(Mat 27.27-31; Nsãn 19.2-3)

16 Pe seraasyi mpãy n Yesu yigi ga u
fãngafua tẽntẽsaha kangbãŋ ndyin wo,
ma dur ma ke seraasyi ndreŋ byɛ yee ba.
17 Pe n yĩŋfua nayreyãhã le u kẽ, ma
ngur maha ta u yĩŋ na yĩŋfua nkifai dyaŋ,
18 ma nii u lɛr syaha ne ma yee: «Wo
ma syar Yiifee- Yĩŋfua.»
19 Pe n nii gbã n le u kẽ yĩŋ wo, kipua kãi
ne, ma yɛ̃syɔ̃r tu n woo u na, ma kãnklũy
gbãã u tãy nangbãŋ wãŋ syi dyaŋ.
20 Pe ba u lɛr wa, pe n yir ma ke yĩŋfua
nayreyãhã yi kãã u na, ma u faale nayrɛ
le u na. Pe n yi ga u ne nkur ye, pe n gaha
u kuey mar yaha trã na.

U fãngafua seraasyi Yesu kuey mar yir yaha trã na
(Mat 27.32-44; Luke 23.26-43; Nsãn 19.17-27)

21 Pe seraasyi n ga Syirɛ̃fa naa waa wãã
sya, tuu naa n gaha le klo laam wo. Pe
n u ta u n Yesu kueymartrã tẽŋ fãnga
na. U myaha ba kẽ Syimu, Lesyããnder
ye tuhufua ba kẽ u ne Wurfuu ne.
22 Pe n ka Yesu ne teelaa wo pe n yee
Gblegbeta; le yĩntaha kẽ, yĩnkluhu fla.
23 Pe n defĩĩ gbe, ma myer le u wo, ma
wãã Yesu kẽ tuu sya wɔ. Yesu n pe sye.
24 Pe seraasyi n u kuey mar yir yaha le
trã na, ma pyer raa pye pe waha cã, yoo
ga Yesu nayrɛ wãn fai lii yãã.
25 U kueymaryale pye ntãŋ gbãyale syi.
26 Tuu kai lii pye pe n u kuey mar, pe ba
le kai yrũhũ gbãã yaha le trã ncaha kuɛ
ye ma yee: «yiifee- ʏĨŊfua ʁẽ.»
27 Pe n maha kapeepyefa syãm mpãy
kuey mar yir yaha trãŋ na pe ya wuhu na,
nen nwo Yesu kãndigi kuɛ ye, nen nwo u
kãmaŋ kuɛ ye. [
28 Ke syi ne, kapãn lii le bii cãã yrũhũ
yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee: «Pe u
tɔ̃r kapeepyefa ne wãcɛŋ,» loo ne le nii n
pye loo yale wo.]
29 Kãntɛrfa naa u tyɛhɛ, ma naa yĩŋ figi
u na, ma naa n yee: «Ah mboo wii taa
naa n yee, a ma ga waha ke Yãhã kangbãŋ
cããr, taa dur ma ke fãã plii tãã nsoho wo,
30 ma saa mii sya yaha la yagaa? Tege
kãã le trã na kɛ!»
31 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa bya, tesẽ pe
Yãhã kaiyarfa ne, pe n nii Yesu lɛr ke syi,
ma nii pe ya pye ma yee: «U nawee- mpãy
sya yaha, u sẽ -sẽ ga waha u yĩŋ yi yaha
ye.
32 U Yãhã Yĩndefua Crise, wii u ma
Yiisrɛfa Yĩŋfua, u tege kãã yagaa le trã na
kɛ! Wo yĩnde ma loo yãã, waa cã u wĩĩ
sya cĩĩnde.» Kapeepyefa syãm mpãy pe
ba kuey mar yir yaha trãŋ na pe ya wuhu
na, pe naa u tyɛhɛ pe ya ndoŋ.

Yesu wãku
(Mat 27.45-56; Luke 23.44-49; Nsãn 19.28-30)

33 Yaiwlaŋ ba kẽ, wam mpãy syi n paha
tã le klo kur byɛ na, ma sya ba yai yĩn.
34 Yaiyĩn yale le ba nɔ Yesu n tẽ sya
fãnga ne ma yee: «Yelɔyi, Yelɔyi, lema
sabaketani.» Koo yĩntaha kẽ: «Yãhã,
Yãhã, nwa ma n ta miy yaha?»
35 Nawee- mpãy pe pye ke fla na, pe n
le luhu ma le pãã, a u ma u faale Yãhã
kaplãŋ tɔ̃rfua Yeli yee.
36 Poo nen waa n fã ga flũhũflũhũ wãŋ
gaa kã le defĩĩtãhãpihi gaa wo, ma ke yi
ba kã gbãã kipua kãi na, ma ke wãŋ kuã
yir wãã Yesu kẽ tuu ke defĩĩtãhãpihi wãr

naa n wɔ. U n dur ma nawee- pye ma yee: «Ye tyii wo n yãŋ, ncã Yeli ga ba u tege le trã na, laa?»
37 Yesu n tẽ sya fãnga ne, ma ku.
38 Loo yalebya wo, Yãhã kangbãŋ nwonuŋ nwonyɛ̃ faasrɛŋ gii ke ba pua tã menmen ke nwonyɛ̃ na, ke n fe jũũ flɛ sĩĩ, ma gbe ncaha ye ma tege tãã ye.
39 Seraasyi yĩŋfua wii u pye Yesu yaha ye, tuu u wãku yãã, u n yee: «Dya nwo pye Yãhã Dya cĩĩnde.»
40 Ca mpãy pye pe ya ndoŋ, pe ba dey yɛr ma naa n yãŋ. Pe laam wo, Madalafa Maari pye, Salme ne, tesẽ Maari waa ne wii tuu pye Syakesyĩnde ye nahafua tesẽ Syose ne.
41 Cãã gii cãã na Yesu naa n tay Galɛlɛ kãntraha wo, pe ca mii naa n taha u na, ma naa tẽŋ nkãy tẽ u kẽ, tesẽ u kãnyãrwai ne. Ca mpãy maha pye ke fla na, pe ba dugu ba Yesu ne Yurusalɛm wo.

Yesu wãleŋ gbĩĩ wo
(Mat 27.57-61; Luke 23.50-56; Nsãn 19.38-42)

42 Koo per -sẽ pye, kanii per ga dye koo yainkɔŋ wo. Nawee- yai pe cãã kanii kai-gbihi, yai n cã kua.
43 Koo yainkɔŋ wo, Yosɛfe wii tuu n yi Yarimate wo, u n pa Pilati fla na, ma ba sɛr Yesu nakugu nar u ye. U Yosɛfe pye Yiifee- yahaseefua waa; pe naa u yãŋ. U laam wo, u bya naa Yãhã Yai wãpaŋ yɛhɛ.
44 Pilati tuu le luhu Yesu ku wa, le n u fe gbe. U n u seraasyi yĩŋfua yee ba, ma u yey ke ma pye Yesu wãku yale dey.
45 Tuu u seraasyi yĩŋfua nwo yɛ̃ kapãn luhu wa, u n Yosɛfe pye ma yee u ga waha Yesu nakugu gbe.
46 Yosɛfe n ga faafĩĩ laa par, ma ba ta pe n Yesu nakugu tege le trã na, ma le fai maha tã ke na, ma ga ke le gbĩĩ laam wo, ma ntẽmbangbãŋ gaa kloŋ ba paha tã le gbĩĩ yɛ̃ na. Le gbĩĩ ba gbã fer* ntẽmblaha wo.
47 Madalafa Maari, tesẽ Syose nahafua Maari ne, pe pye pe ba naa Yesu nakugu yãŋ lesaha wo.

16

Yesu wãyir gbã wo
(Mat 28.1-8; Luke 24.1-12; Nsãn 20.1-10)

1 Ke kanii per yai ba kua wa, Madalafa Maari, Salme ne, ma suhu Syake ye nahafua Maari ne, pe n yi ma ga lasekole par. Pe ba yee pe n gaha u woo Yesu nakugu na.
2 Ke kanii per yĩŋsyii wo, cãwãã per cir* kẽ, koo sukũhũntãy na yĩnwɔŋ wo, pe n yir ga le gbĩĩ fla na.
3 Pe naa pe ya yey: «Yoo n gaha ke ntẽmbangbãŋ kloŋ kãã wo kẽ le gbĩĩ yɛ̃ na?»
4 Pe ga nɔ ke fla na, pe n yee poo ga yãŋ, ma yãã ke ntẽmbangbãŋ ba kloŋ kãã wa le gbĩĩ yɛ̃ na.
5 Pe n dye le gbĩĩ laam wo, ma naanfuɛ̃ waa yãã. U ba tege nii kãndigi kuɛ ye, nayrengbãŋ ne wãfigi tuu le, yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ba kẽ. Pe n fya.
6 U n pe pye ma yee: «Ye ma syi ye fya ye! Nasarɛtefa Yesu wii pe kuey mar boo trã na, woo tee n kɛ. Yãhã u yir gbã wo, u n dur ba yrãŋ na gbaafa ye, u wee nwo ye. -Ye yãŋ, pe ba u sãy ta teelii wo, ke fla nge!
7 -Ye ka yagaa, yaa le pãã Pyar ye, tesẽ pe kãnyãrwai mii bya ye, ye yee Yesu ga cãã tɛr pe yaha Galɛlɛ kãntraha wo. Koo fla kẽ pe n gaha u yãã, mii tuu ba pe yar wa mii.»
8 Pe n yi le gbĩĩ wo, ma fã tɛr. Pe ba fya ma sya ba naa n sege. Pe sẽ n ga laa pãã waa gɛ ye ye, pe tee ba fya tɛr.

Yesu u ya yar nawee- mpãy na
(Mat 28.9-10; Luke 24.13-35; Nsãn 20.11-18)

[
9 Ke kanii per yĩŋsyii wo, Yesu n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye. U n cãã ga u ya yar Madalafa Maari na, tuu ba sãndãpee kuasĩĩ kar tege kãã wii yĩŋ na.
10 U Maari n ka, ma ga le pãã Yesu kãnyãrwai ye. Pe laam ba wlãhã, pe n ba naa n wũn.

* **15:46 15.46** Le gbĩĩ pye nkɔŋ pe gbã fer yãŋ mpĩy ntẽmblaha fla wo, ma le laam ta wleŋwleŋ, le yɛ̃ ne nwonyɛ̃ dyaŋ. Le yɛ̃ n tã ntẽmbangbãŋ ne. * **16:2 16.2** Koo per kẽ jimaasyi per ne.

11 Pe kãnyãrwai pe le luhu u cɔɔ yɛ̃ na,
tuu yee Yesu yir gbã wo, woo n u yãã
yĩnde ne, pe sɛ̃ le sya cĩĩnde ye.
12 Loo kur ye, Yesu n maha u ya yar
kaa syi ter kãnyãrwai syãm mpãy na. Pe
kãnyãrwai pye kãnde wo, ma naa n gaha
wlaha wo.
13 Pe n dur ba, maa le pãã pe nampyeŋ-
ye. Pe n maha yee cĩĩnde sɛ̃ ne ye.

Yesu tẽn lii le soho u kãnyãrwai koho wo

(Mat 28.16-20; Luke 24.36-49; Nsãn 20.19-23; Tẽnl 1.6-8)

14 Pe kãnyãrwai sẽnsye nen pye pe naa
n di, Yesu n cã ba u ya yar pe na loo na.
Mpãy pe ba cãã u yãã gbaa na, ma ba naa
le pãã pe ye, pe naa n yee cĩĩnde sɛ̃ ne
ye; Yesu n loo kuãn pe ye ma yee pe laam
waha tɛr, pe sɛ̃ u kaplãŋ sya cĩĩnde ye.
15 Loo na, Yesu n ba pe pye ma yee: «-
Ye ka driyɛ̃ kur byɛ wo, ye ga naa le Yãhã
Yai kapãyĩĩ tɔ̃r nawee- ter byɛ ye!
16 Wii ma le kapãyĩĩ wĩĩ sya cĩĩnde, pe
n ba u tãã yi loho wo, woofua ga sya
yaha. Wii ma -sɛ̃ yee u sɛ̃ le sya cĩĩnde
ye, woofua saa wãsyayaha yãã ye.
17 Mpãy pe ga ba le sya cĩĩnde, pe ga
ba naa laanwɔ wũhũ nkãy pye, koo kẽ
ngĩĩ: Pe ga ba sãndãpee kar tege naa n
kãã nawee- yĩŋ na; pe ga ba naa yor raa
ter pãã.
18 Pe ma sya nwɔr wãã sya gbe yigi koho
wo ke syi, pe ma maha sya naboo tyin wãã
sya wɔ, ngaa saa pe pye ye. Pe ga ba naa
kluɛ taha yanfa na, pe n naa n jaa.»

Yesu dur ga Yãhã tãy

(Luke 24.50-53; Tẽnl 1.9-11)

19 U Yĩŋfua Yesu tuu loo pãã wa pe
kãnyãrwai ye, Yãhã fãnga n ta u n kuã
yir tɛr fãã yãhãyĩŋ na, ma ga tege nii Yãhã
kãndigi koho kuɛ ye kai- byɛ yĩŋ na.
20 Pe kãnyãrwai n tɛr teebɛhɛ byɛ wo,
ma ga nii le kapãyĩĩ tɔ̃r nawee- ye. U
Yĩŋfua Yesu pye pe kur ye, pe n waha
laanwɔ wũhũ pye naa n taha pe kaplãŋ
na.]

Luke Kapãyĩĩ
Yesu wĩĩ na

Saba nwo wãyrũhũ yĩŋ

1 Tohofile, waa u wãdyaha ne. Kai-
nkãy ke pye wo nsoho wo Yesu cãã na,
nawee- mpãy ke wãyrũhũyaha fe gbe.
2 Mpãy ter ke kai- fegbesaha yãã yĩnde
ne, ma ke yar wo na. Poofa n nii le Yãhã
kapãyĩĩ pããfa.
3 Wãdyaha Tohofile, ta bya tẽ ke kai-
luhu, n ke gbe ke ya wuhu na, ma ke yey
fũũ, ma ke tɛrsaha cã. Koo kẽ ta n yee n
ga ke yrũhũ yaha, ma gbe ke fegbecãã na,
ma ga waa ke kuasaha na.
4 N ke yrũhũ ma kẽ, ma waha cã kai-
nkãy nawee- ma yar Yesu wĩĩ na, cĩĩnde
wũhũ kẽ ke ne.

Dyakaridya u cɔɔ Lisabɛte ne

5 Cãã gii cãã na Yɛrɔte tuu pye Yudɛ
kui yahaseefua, Yãhã yũndefua waa pye
pe naa n yee Dyakaridya. Pe Yãhã
yũndefa laam wo, mpãy pye pe naa n
yee Dabyafa. U Dyakaridya pye poo waa.
Pe naa u Dyakaridya cɔɔ yee Lisabɛte. U
Dyakaridya tesẽ u Lisabɛte ne, pe pye u
faale Yãhã yũndefua Yarɔ̃ nwoŋ pii.
6 Dyakaridya tesẽ Lisabɛte ne, pe syãm
byɛ ba sroŋ Yãhã yĩnde na, ma naa n yãr
Yãhã kãnde wo.
7 Lisabɛte -sẽ pye cayroŋ. Nanlɛr n sya
ba nɔ pe na, pe sẽ kicar nen waa gɛ yãã
see ye.

U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ Gaburɛle Nsãn wãsee wĩĩ cãã yar yaha

8-9 Per gaa, Dabyafa tẽn tẽ lay ba maha
nɔ ke Yãhã kangbãŋ laam wo. Dyakaridya
n yãŋ yi loo tẽn na. Loo ne u Dyakaridya
pye ke Yãhã kangbãŋ laam wo, ma naa
wusuna le naa laam wo.
10 U wusuna leyale wo naa wo, nabuar
pye nkur ye, pe yɛr naa Yãhã nar.
11 Loo nde pyeyale wo, Yĩŋfua Yãhã
yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa n fe gbe yi u
Dyakaridya na ke Yãhã kangbãŋ laam wo,
ke wusuna suhusaha fla kãndigi koho kuɛ
ye.
12 Dyakaridya n u yãã, ma nii n sege
fyar koho wo.
13 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n u pye ma yee:
«Dyakaridya, ma'a n fya ye, taa naa Yãhã
nar lii ne, ke le sya ma ye. Ma cɔɔ ga
lai gbe, u naa kicar waa see, ma u myaha
taha Nsãn.
14 U wãsee wĩĩ ga ba ma laam sroŋ flege
ma kẽ. Nabuar ga ba naa nuhu di loo na.
15 U ga ba nii naweengbãŋ Yĩŋfua Yãhã
ye. U saa ba naa defĩĩ wɔ, tesẽ sẽm mpãy
syi ne pe nawee yigi ye. U wãyitãŋ u
nahafua laha wo, Yãhã Yrã Fãnga ga ba
dye u wo, ke u laam yĩĩ.
16 U ga ba ta Yiisrɛfa busãã n dur naa n
yãr Yĩŋfua Yãhã kãnde wo.
17 Yãhã ga ba ta u n Yãhã kai- cã, tuu
maha fãnga yãã mii faale Yãhã kaplãŋ
tɔ̃rfua Yeli wãŋ syi dyaŋ. Loo ga ba ta u n
tuhufa wãã le pe kicar ne, tuu kapeepyefa
ta pe n koho klaha, pe naa pe troho tãhã
naweeyɔ̃m yor wo. U ga ba nawee- gbihi
ta Yĩŋfua Yãhã kẽ.»
18 Dyakaridya n u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ pye
ma yee: «Lii raa tɔ̃r nde, n waha le syi sya
la n yee cĩĩnde? Ndoo ta cɔɔ ne, wo sẽ lɛ
tɛr la syihi wãsee na?»
19 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n u yɛ̃ wãã sya ma
yee: «Ndoo kẽ Gaburɛle, n ma Yãhã tãy
ma ke laam wũhũ pye. Koo ke ra lɛhɛ
wãã ma ye, n ba le kapãyĩĩ nde tɔ̃r ma ye.
20 Kaplãŋ nkãy tẽ pãã ma ye, le kai
pyeyale ma ba nɔ, le ga pye. Taa sẽ -sẽ
ra kaplãŋ sya cĩĩnde ye, maa nii bebe ma
yɛ̃ ga mar ma ye, ma saa waha naa n pãã
ye. Kai- ngĩĩ ga ba pye, ma yɛ̃ n cã kuã,
ma n waha dur naa n pãã.»
21 Loo yale wo, te nabuar rii te pye nkur
ye, te naa Dyakaridya sẽŋ. U tee ba ma
kuee tɛr ke Yãhã kangbãŋ laam wo, le n
pe laam wɔ.
22 U n ba yi, u sẽ waha pãã pe nabuar ne
ye, pe n cã ma yee u ba ngaa yãã wãytãã
wo ke Yãhã kangbãŋ laam wo. U ba naa
kluɛ ya yãhã kaplãŋ draha wo, u yɛ̃ ba
mar.
23 Dyakaridya kai- wãpyeŋ lay n ba kua
ke Yãhã kangbãŋ wo, u n dur ga u kaha
wo.
24 Loo kur ye, u Dyakaridya cɔɔ Lisabɛte
n ba lai gbe, ma naa n kuee kaha ya laam

wo yrey bua, u sẽ naa n yi ye. U laam wo,
u naa le ga ma naa n yee:
25 «-Ye naa Yãhã yãŋ ke nde pye ra kẽ.
Ke sroŋ yɛr yagaa ra fyar wãgbekãã wĩĩ
na ra na, ta n ga waha yĩŋ kuã yir naa
nawee- yãŋ. Pe saa naa ra yãŋ cayroŋ
nantãŋ ye.»

U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ Gaburɛle Yesu wãsee wĩĩ cãã yar yaha

26 Lisabɛte lai yrey kuay wuhu, Yãhã
n ke yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ Gaburɛle nɔ wãã
Galɛlɛ kãntraha klo nde laam wo pe n yee
Nasarɛte.
27 U n ka capua waa fla na pe naa n yee
Maari. U sẽ -sẽ ba naa cã wa ye. Pe ba yɛr
u wãwãã wĩĩ na cɔɔ, naa waa kẽ pe naa n
yee Yosɛfe. U Yosɛfe faale wãdyaha bii kẽ
Dawide ne, wii tuu bii pye Yiisrɛfa yĩŋfua
faale wo.
28 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n dye ga u Maari
fla na, maa u pye ma yee: «N ma syar
Maari, mboo wii, ma yãŋ yi. Yĩŋfua Yãhã
ma ma ne.»
29 Maari tuu kaplãŋ ngĩĩ luhu, tuu ga lii
pye u sẽ le cã ye. U n nii le ga u laam wo
ma yee: «Syaha nge yĩŋ kẽ lii ne?»
30 Loo na, u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n u pye
ma yee: «Maari, ma'a n fya ye. Yãhã ke
laantãr yar ma na.
31 Maa ba lai gbe, ma naa kicar waa see,
ma ba u myaha taha Yesu.
32 U myaha ga ba gboho, pe ga ba naa
u yee ke Yãhãngbãŋ Dya. Yãhã ga ba u
faale wãdyaha Dawide yĩnfar wãã u kẽ.
33 U ga ba nii Yiisrɛ kur Yĩŋfua. Too
yĩnfar nde saa ba sya kãã yãã u koho wo
ye, u n kuee yai tãŋ Yĩŋfua.»
34 Maari n u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ pye ma
yee: «Eh, n ga pye mii n waha lai gbe,
tẽ sẽ -sẽ naa cã wa ye?»
35 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n u pye ma yee:
«Yãhã Yrã Fãnga ga ba tege ma na,
Yãhãngbãŋ Fãnga ga ba paha tã ma na
mii yĩm wãŋ syi dyaŋ. Koo syi kẽ, kicaryɔ̃
wii u n pai see, pe ga ba naa u yee Yãhã
Dya.
36 Ma nwoŋfua Lisabɛte, u wãlɛ naa byɛ
ne, u ma lai ne, u ga ba naa kicar see. Pe
sẽ ba naa n yee la, a u ma cayroŋ? Yagaa
u ma yrey kuay lai ne.
37 Cã, laa sẽ Yãhã yia ye.»
38 Loo na, Maari n yee: «N nwo, n ma
Yãhã koho wo. Taa le tɔ̃r mii, le -sẽ pye
koo syi.» Loo kur ye, u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ
Gaburɛle n tɛr.

Maari ka Lisabɛte fla na

39 Too plii na, Maari n yir ma Yudɛ yãy
klo laa kãnde sya, ma tɛr farfar Lisabɛte
fla na. Loo klo nde wo, Lisabɛte ye pye ke
fla na u puai Dyakaridya ne.
40 Maari n ga dye pe kaha wo, ma
Lisabɛte syar.
41 Yaliile Lisabɛte tuu u syaha yĩmbui
luhu, kicar wii tuu pye u laha wo u n u
ya yɛhɛ. Yãhã Yrã Fãnga n dye u Lisabɛte
wo, ma u laam yĩĩ.
42 U n tẽ sya ma yee: «Maari, Yãhã kaa
taha ma na, ma tɛr ca byɛ yaha. Ke maha
kaa taha u kicar na, wii raa n pai see.
43 Nawee la ta syi ne, ta Yĩŋfua nahafua
n sya yir ba ra fla na?
44 Ma sẽ yãã, yaliile tẽ ma syaha luhu,
nuhu n u kicar yigi, u n sya u ya yɛhɛ ta
laha wo.
45 Ma wĩĩ yɔ̃, mboo wii taa Yĩŋfua Yãhã
kaplãŋ sya cĩĩnde, kaplãŋ nkãy ke ba tɔ̃r
ma ye.»

Maari Yãhã sey

46 Maari n too Yãhã wãsey na ma yee:
«N Yĩŋfua Yãhã sey,
47 n nuhu di, Yãhã ma ra Syayahafua.
48 Ke fãy sya, ma kuɛ tege ma ra syi yãŋ,
ndoo wii tẽ ma ke koho wo.
Yagaa, ta myaha ga ba dye kuee yai tãŋ
kãntrahafa byɛ yɛ̃ wo,
pe n naa le pãã pe yee:
Cɔɔ nwo wĩĩ fĩhĩ yɔ̃ cĩĩnde.
49 Ye sẽ yãã, Yãhã kayũhũ pye ra kẽ,
nkãy ke gbaha.
Ke miingbãŋ kai- laha.
50 Mpãy byɛ pe n luhu ke ye,
ke ke laantãr yar pe na yalebyɛ.
51 Ke kãnkai- sroŋ pye ke ya koho fãnga
kãmay na.
Ke fyar ta yataŋfa na.
52 Ke nangbãm ta pe n kuã too,
ma naflam ta pe n kuã yir.
53 Ke fããfa ta klafa,
pe n yãã ma sya ta tɛr pe wãdiŋ yaha.
Ke walefa dur wãã kãnwai ne.

54 Yãhã ke laantãr yar wo faale wãlɛ na.
Ke dye Yiisrɛfa kuɛ ye,
Yiisrɛfa mpãy pe pye ke koho wo.
55 Ke bii yɛ̃ tɛr Brama ye tesẽ u kur ne,
ma yee ke ga naa ke laantãr yar
pe na yalebyɛ.»
56 Loo kur ye, Maari n kuee yrey tãã syi
Lisabɛte fla na, ma cã ba dur tɛr u kaha
wo.

Nsãn wãsee

57 Lisabɛte seeper n ba nɔ, u n naa ricar
see.
58 Loo kafuɛ̃ n yi, u kasohowai n le luhu
tesẽ u kahafa ne. Pe n nii nuhu di, ma nii
n yee Yãhã ke laantãr yar Lisabɛte na.
59 Plii kuatãã wuhu, nawee- n pe ya wãã
ba u kicar kũũsaha wo. Pe n yee poo ga
u tuhufua Dyakaridya myaha gbe pe taha
u na.
60 U kicar nahafua n pe pye ma yee:
«Aye, ye tyii u myaha n nii Nsãn.»
61 Pe n u pye ma yee, a u nwoŋfua waa
myaha sẽ pye yãã Nsãn ye, a poo saa waha
koo myaha nge gbe pe taha u kicar na ye.
62 U kicar tuhufua tuu sẽ -sẽ waha naa
n pãã ye, pe n kluɛ yãhã wãã u ye, a ter
myaha gii yai ke taha u kicar na.
63 Dyakaridya n kluɛ yãhã wãã pe ye,
pe n kla wãã u kẽ, u n yrũhũ ke na ma
yee: «Nsãn ke ma u kicar myaha.» Le n
pe byɛ fe gbe.
64 Loo yalebya wo, Dyakaridya yɛ̃ n kuã,
u n too Yãhã wãsey na ma sya nii yĩmbui
yir.
65 Loo nde le pye ke syi, pe klofa byɛ n
fya, le kapãn n cããŋ yi Yudɛ yãy teebɛhɛ
byɛ wo.
66 Le n nii, wii ma le luhu, u ga naa laam
ga u yee, a kicar nwo ma ba lɛ, u ga ba nii
nwasyipyefua? Yãhã yĩnde -sẽ pye u kicar
na yalebyɛ.

Dyakaridya Yãhã sey, ma kai- yar yaha

67 Yãhã Yrã Fãnga n dye u kicar tuhufua
Dyakaridya laam wo, ma u yĩ. Kai- nkãy
ke n pai pye, u n too ke na ma nii ke yar
n yaha ma yee:
68 «Wo Yĩŋfua wii u ma Yiisrɛfa Yãhã,
ke myaha yai ke gboho nawee- byɛ yɛ̃
wo.
Ke wo kuɛ yãŋ, ma wo sya yaha.
69 Ke u Syayahafua yĩŋ yi
wo faale yĩŋfua Dawide nwoŋ wo,
ma fãnga wãã u kẽ.
70 Yĩŋfua Yãhã bii ke kaplãŋ tɔ̃rfayɔ̃m ta
pe n bii loo nde cãã yar yaha faale wo
ma yee,
71 Yãhã ga ba dye wo kuɛ ye.
Ke u Syayahafua nɔ wãã wo ye,
u n wo sya yaha wo napĩĩ- koho wo,
tesẽ mpãy ne wo wĩĩ fũhũ pe ye.
72 Ke bii wo wãlɛ pye ma yee,
koo ga ba ke laantãr yar pe na,
koo saa faha yãã ke naambiyãr na ye.
73 Ke sẽ bii yɛ̃ tɛr la
wo faale wãdyaha Brama ye koo syi?
74 Ke ga ba wo sya yaha wo napĩĩ- fãnga
koho wo,
wo n waha naa ke laam wũhũ pye,
ntãncɛr saa pye nantãŋ ye.
75 Loo na, wo ga nii Yãhã nawee-,
wo ga maha naa n sroŋ ke yaha ye
yalebyɛ.
76 Ta dya, mboo na, pe ga ba naa ma yee
Yãhãngbãŋ kaplãŋ tɔ̃rfua.
Maa ba cãã yi Yĩŋfua yahasee ye,
ma u kãnde gbihi yaha u kẽ.
77 Taa u nawee- yar, u n pai pe sya yaha,
u pe kapee- laha kãã pe yĩŋ na.
78 Ye sẽ yãã,
Yãhã n traha ke ke laantãr yar wo na,
koo syi kẽ ke ga ba ta ke cãã- n pa wo
ye,
mii yainsatãhã wãŋ syi dyaŋ.
79 Loo na, mpãy pe nii wam wo Yãhã kuɛ
ye,
tesẽ mpãy ne pe gbã fya,
poo cãã- ga pa pe ye.
Ke syi, wo byɛ n waha naa n yãr
Yãhã yrĩŋ kãnde wo.»
80 U kicar nii n lɛ, u yĩntaha nii n too.
Tuu ba nii naanfuɛ̃, u n ga kuee dragba
gaa laam wo yatata. Per gaa, u n cã ba u
ya yi Yiisrɛ kur n u yãã.

2

Yesu wãsee Betelɛmu wo (Mat 1.18-25)

1 Koo kai- wãpyeŋ cãã na, Woguse tuu
pye kãntrɛ fãngafa byɛ yĩŋfua. U bii yir
ma yee, a pe kãntrɛ nawee- ter byɛ myar
yrũhũ.

2 Too nayrũhũ nde ne te pye nayrũhũ cir. Koo cãã na, Cirimusu tuu pye Syire kui fãngafua.
3 Nawee- byɛ naa n gaha, maa naa pe myar yrũhũ pe wãlɛ klɛ na.
4 U Yosɛfe -sẽ pye klo lii wo pe n yee Nasarɛte, Galɛlɛ kãntraha na. Tuu -sẽ pye faale yĩŋfua Dawide kur waa, u n yir le klo wo, ma ka Betelɛmu wo Yudɛ kãntraha laam wo. U nwoŋ wãdyaha Dawide kusey ba kẽ.
5 U n ka, woo tesẽ Maari ne wii tuu ga nii u cɔɔ, pe n ga yrũhũ. Maari pye lai ne.
6 Pe pye ke Betelɛmu laam wo, Maari seeper n ba nɔ.
7 U n ke syihi cir nge see, naa ricar. U n u kicar maha tã kompua fai ne, ma u sãy ta mbaa didi kataŋ wo. Draha sẽ ba yãã pe ye nampay syãsaha fla wo ye. Pe n gblihi laa, ma ga dye nii yraha sãysaha fla wo.
8 Le klo kãnkãy na mbanaha mpãy pye, pe naa n kuee nyɛ̃ wo yĩmper wo ma naa pe mbaa sẽŋ.
9 Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa n fe gbe yi pe na, Yãhã nayɔ̃r cãã- n yɛhɛ pe telai wo. Pe n fya nii.
10 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n pe pye ma yee: «Ye ma n fya ye, kapãyĩĩ laa ne tẽ ga tɔ̃r ye ye, lii le ga ba nuhungbãn yigi ye kãntraha nawee- byɛ kẽ.
11 Yĩmper nge laam wo, ye wãdyaha Dawide klo nde laam wo, ye Syayahafua ma tuu see, Syayahafua wii u ma u Yãhã Yĩndefua.
12 Ta n ye yar laa ne, lii le ga ta ye n waha ga u yãŋ cã: Ye ma ga pẽyãhã gii yãã pe maha tã kompua fai ne, ma ke sãy ta mbaa didi kataŋ wo, yaa cã koo kẽ.»
13 Loo yalebya wo, yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ mpãy n maha fe gbe yi pe na, ma ba yɛr u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ nen nwo tãy, ma nii Yãhã sey ma yee:
14 «Miingbãŋ, Yãhã wãŋ kẽ
ke ne yãhãyĩŋ na.
Ke ke yrĩŋ wãã kãntrahafa kẽ,
poo mpãy wĩĩ le n tãy ke ye.»
15 Pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ pe dur tɛr yãhãyĩŋ na, pe mbanaha n pe ya pye ma yee: «Ye tyii wo n yir ga ke Betelɛmu laam wo; Yãhã ke wo yar lii ne, wo ga le yãã wo yĩnde ne.»
16 Pe loo pãã wa, pe n yir farfar, maa dye ma Maari yãã Yosɛfe ne, tesẽ le pẽyãle ne pe kompua fai maha tã le na, ma le sãy le yaha mbaa didi kataŋ wo.
17 Pe le pẽyãle yãã pe yĩnde ne, pe n too ke kai- na ma nii n tɔ̃r, kai- nkãy u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ba yar pe na le pẽyãle wĩĩ na.
18 Nawee- mpãy pe naa ke luhu, ke n pe laam wɔ.
19 Maari n -sẽ ke byɛ le yaha u ya laam wo, ma nii ke wũũ u ya ya.
20 Pe mbanaha pe ba le pẽyãle yãã wa, pe n dur ma pe nakoho kãnde sya. U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ tuu ba ke kai- tɔ̃r pe ye mii, pe n ga ke yãã koo syi. Pe n nii Yãhã miingbãŋ gboho ke kai- wĩĩ na.
21 U kicar wãsee plii kuatãã wuhu na, pe n u kũũ, ma u myaha taha Yesu. Koo myaha kẽ u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ u ba yar yaha, u nahafua n cã u lai gbe.

Yesu wãyar Yãhã kangbãŋ wo

22 Per gii Maari wãsee wor yai te yee kãã, mii le yar mii kãnde* lii wo Yãhã bii le le soho Musa koho wo faale wo, Yosɛfe tesẽ Maari ne, pe n u kicar gbe ba Yurusalɛm kungbãy wo, ma ga u yar Yãhã na ke kangbãŋ wo.
23 Le ma le yrũhũ ta Yãhã sabangbãŋ wo ma yee: «Naa kicar wii ma cãã see u nahafua na, woo ter ga nii Yĩŋfua Yãhã wũũ.»
24 Diŋ gii u faale wãdyaha Musa bii yar yaha Yãhã kãnde wo, Yosɛfe ye n ke yi. Koo diŋ nge n yi kate syãm mpãy ter ne, laa na nasar katepir syãm.

Syimu tesẽ Ana ne, pe u Syayahafua yãã Yãhã kangbãŋ wo

25 Le Yurusalɛm klo wo, naa waa pye pe naa n yee Syimu. U ba sroŋ, ma naa Yãhã kãnde yãr. U naa u Syayahafua wãpaŋ yɛhɛ, Syayahafua wii ruu n pai Yiisrɛfa yi kãã pe fɛn wo. Yãhã Yrã Fãnga pye u ne,

* **2:22 2.22** Faale wãdyaha Musa bii Yãhã kãnde laa yar yaha ma yee, cɔɔ ma kicar see, u wãsee plii gbeesĩĩ pe yai pe ba u cɔɔ wor yee kãã u na, u n nii gbɛgbɛ.

26 ma ba u yar ma yee u saa ku mii u
sẽ u Syayahafua yãã ye, u Crise wii u ma
Yãhã Yĩndefua.
27 Per gii Yesu seefa pe ba u gbe ga, pe
n gaha u yar Yãhã na mii Yãhã kãnde le
yar mii, Yãhã Yrã Fãnga n Syimu gbe ga
Yãhã kangbãŋ wo, pe fla na.
28 Syimu n u kicar gbe yigi kluɛ wo, ma
syaha wãã Yãhã kẽ ma yee:
29 «Yĩŋfua Yãhã, taa yɛ̃ tɛr ra ye lii ne,
le nii cĩĩnde.
Yagaa, maa waha tyii ra na ra n ku
laanyĩn ne,
ndoo wii tẽ ma ma koho wo.
30 Ma nwo, taa ra ta
ra n u Syayahafua yãã yĩnde ne.
31 U Syayahafua wii taa gbihi,
u n ga tɛr kãntrahafa byɛ yahasee ye,
pe wãsyayaha yĩmbui ne.
32 Syayahafua nwo sẽ na tuu ga ba ta,
kãntrahafa byɛ n ma cã,
u maha ta, Yiisrɛfa myaha n gboho,
Yiisrɛfa mpãy pe ma ma koho wo?»
33 Syimu tuu naa kai- nkãy pãã Yesu wĩĩ
na, koo ngĩĩ n Yesu tuhufua laam wɔ tesẽ
u nahafua ne.
34 Syimu n Yãhã nar pe kẽ, ke kaa taha
pe na. Loo kur ye, u n Yesu nahafua
Maari pye ma yee: «Yãhã kẽ ke kicar nwo
yãŋ yi, u ba ta, nabuar mpãy n too Yiisrɛ
kãntraha na, nabuar mpãy n kuã yir. U
ga ba Yãhã wũhũ pye naa n yar nawee-
na. Pe nawee- -sẽ ga ba u sye.
35 U ga ba ta, nabuar laam wũhũ nkãy
pe ga yigi, ke n yi yaha gbaa na. Ma -sẽ
yee mboo na cɔɔ, kayaan ga ba too ma na,
le n naa ma yaa mii sãn dyaŋ pe ma waa.»
36-37 Cɔɔ waa pye Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua,
pe naa n yee Ana. U pye Yasɛr nwoŋfua,
Fayer pueesya ba kẽ u ne. U ba sroŋ lɛ, u
ba dyɛ- gbeeresyar yãã wĩhĩ resyar ne. U
cabir laam wo, u ba puai yãã, pe n dyɛ-
kuasĩĩ pye pe ya ne, u puai n ku u yaha.
U n kuee calangusya u kuãŋ ne. U sẽ naa
n cɛr Yãhã kangbãŋ na ye, ma naa tẽn tẽ
Yãhã kẽ ke yai ke yĩmper. Kaa na u ga yai
plaŋ, ngaa saa le yɛ̃ wo ye, u naa Yãhã
nar.
38 Yaliile Syimu tuu ba naa koo kaplãŋ
ngĩĩ pãã Yesu wĩĩ na, Ana n ba dye Yesu
seefa fla na, ma naa Yãhã sey. Loo kur ye,
u n nii u kicar wĩĩ pãã nawee- mpãy ye pe
naa Yurusalɛm wãsyayaha wĩĩ kɛ.
39 Yesu seefa pe ba Yãhã kai- byɛ pye
kua wa, pe n dur tɛr Yesu ne Galɛlɛ
kãntraha klo laa wo pe n yee Nasarɛte.
Pe niisaha ba kẽ.
40 U kicar nii n lɛ, u yĩntaha nii n too.
Wãlɛ kacãn pye u ye, u wĩĩ naa n tãy Yãhã
ye.

Yesu Yãhã kangbãŋ wo u kicar cãã na

41 Dyɛ- byɛ Yesu seefa naa n gaha
Yurusalɛm wo, syayaha gbar na.
42 Yesu tuu ba dyɛ- sẽnsye syãŋ yãã dyɛ
lii, pe n ka u ne too gbar nde na, mii
Yiifee- kãnde le yar mii.
43 Te gbar te ba kua wa, nawee- byɛ n
dur ma n tɛr pe kui wo. Yesu n wlãhã
kuee Yurusalɛm wo, u seefa sẽ le cã ye,
ma tɛr u yaha.
44 Pe naa le ga ma yee, a ter u ma pe
yrãhãyãrwai ne. Pe n sya yãr per wihi,
ma cã yir u wãtay na pe nampyeŋ- laam
wo, tesẽ pe naambiyãm ne.
45 Pe sẽ u yãã ye, pe n gblihi laa, ma
dur ma u tay n gaha, ma sya ga dye ke
Yurusalɛm laam wo.
46 Pe n u tay plii tãã ke Yurusalɛm laam
wo, ma cã ga u yãã Yãhã kangbãŋ laam
wo. U pye Yiifee- yahaseefa telai wo, tuu
dye nii, ma nii n luhu pe ye, ma pe yey
kai- ne.
47 Yesu ba kai- busãã cã, ma maha pe
yahaseefa yɛ̃ wãã naa n sya kacãn ne.
Nde n yɛ̃ gbãã mpãy na pe pye ke fla na.
48 U seefa pe u yãã, le n pe sroŋ fe gbe.
U nahafua n u pye ma yee: «Ta dya, lii raa
pye wo na ke dyaŋ? Ma sẽ yãã, ma wo ta
wo n fya, ma nii ma tay teebɛhɛ byɛ wo,
wo syãm ma tuhufua ne.»
49 U n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «Nwa ta
ye n ga ra tay teelaa wo? Ye sẽ cã la, n yai
n nii ta Tuhufua Yãhã kangbãŋ wo?»
50 U seefa sẽ -sẽ u kaplãŋ yĩntaha war
ye.
51 Yesu n yir, pe n wãã kũn tɛr Nasarɛte
wo. U naa n luhu pe ye. Koo kai- ngĩĩ pye
tɛr, u nahafua Maari n ke byɛ le yaha u ya
laam wo.
52 Yesu nii n lɛ, kaa nii n taha u kadye
na, tesẽ u laantor ne. U wĩĩ naa n tãy Yãhã
ye ma suhu nawee- ne.

3

Nsãn nawee- tããfua kayar (Mat 3.1-12; Mar 1.1-8; Nsãn 1.19-28)

1 Dyɛ lii kãntrɛ fãngafa byɛ yĩŋfua Tyibɛre fãnga wãma- ke ba nɔ dyɛ-sẽnsye bua na, koo cãã kẽ fãngafua Pɔ̃syi Pilati u pye Yudɛ kãntraha kur byɛ yĩŋ na. Yɛrɔte u pye Galɛlɛ kui yahaseefua, u nampyesey Filipe pye Lityire kui yahaseefua ma suhu Trakũhũ kui ne. Lesãhã u -sẽ pye Labyile kui yahaseefua.

2 Yana tesẽ Kayifu ne, poo pe pye Yãhã yũndefa yĩŋfa.

Loo dyɛ Dyakaridya dya Nsãn tuu pye drawaha fla wo, ma Yãhã yɛ̃ kapãn luhu.

3 Loo na, u n yir ma Yurdane lafeŋ tũntũn kui tay n klaha, ma nii le gble nawee- ye ma yee: «-Ye le sya ye cã ye kapee- wãpyeŋ sẽ yɔ̃ ye, -ye ke miy yaha! -Tee pa, ta n ba ye tãã yi loho wo. Yãhã -sẽ ga ye kapee- laha kãã ye yĩŋ na.»

4 Faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yisa, tuu bii lii cãã yrũhũ ta Yãhã sabangbãŋ wo Nsãn wĩĩ na, loo ne le nii n pye loo yale wo. Loo ne nde:

«Naa waa yĩmbui ne le n yir
drawaha fla wo ma yee:
-Ye Yĩŋfua Yãhã wãpaŋ kãnde gbihi yaha ke kẽ,
-ye ke kãmbɛhɛ ta ke n sroŋ yɔ̃!
5 Teelii fla ma pye nfaha, ke fla ke yĩĩ.
Yãygbãy ma suhu te wãsyĩmbir ne,
te byɛ te traha kãã.
Kãmbɛhɛ nkãy ke kuãy klaha, ke byɛ ke sroŋ.
Kãmbɛhɛ nkãy ke pee, ke byɛ ke gbihi,
ke nii diidii.
6 Yãhã ke lii pye ma ga wo sya yaha,
kãntrahafa byɛ ga ba le yãã pe yĩnde ne.»

Nsãn lii tɔ̃r naa n yar nawee- na

7 Nabuar naa n gaha Nsãn ye wãtãã yĩmbui ne. U naa pe pye ma yee: «Nwoho terfa mii! Yoo ye yar ma yee tee ga waha wloho yi kãã te Yãhã kasãhã laam wo, tii te n pai?

8 -Ye naa kayũhũ pye mii katyiyũhũ dyaŋ ke piiyɔ̃m sa. Loo na, le ga cã tee yi kãã kapee- wãpyeŋ kãnde wo, ma kayũhũ wãpyeŋ kãnde gbe. Ye tee le ga ye laam wo, a ye ma wo faale wãdyaha Brama kur, loo nde wĩĩ na, Yãhã ga ta ye n wlohoyisaha yãã. Ye sẽ yãã, Yãhã ga waha ntẽmbar nde ta te n wã klaha nii naweeyɔ̃m, pe n ye draha gbe, pe nii Brama kur.

9 Ta n ye yar: Mbaapuai gbihi cai ta nii wa, ma ga katyir cããr te nnen fla na. Katyigi gii ma yee ke sẽ sa yɔ̃ ye, ke ga gbã cɛr le naa wo.»

10 Pe nabuar n u yey ma yee: «Wo yai wo naa n pye mii wo nii naweeyɔ̃m?»

11 Nsãn n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «Nayrɛ sĩĩ ma pye wii ye, u neŋ wãã waa kẽ, wii ruu wee kaa ne ye. Digi ma yãã mboo wii ye, ke la fããfa ne.»

12 Kufar wããfa mpãy n pa Nsãn fla na tããsaha wo, ma ba u yey ma yee: «Yĩŋfua, wii yai wo naa n pye mii?»

13 U n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «Yɛ̃ gii pe tɔ̃r yar ye na, ye ma syi ye kufar wale sya le n ta naa n tɛr koo yaha ye!»

14 Seraasyi mpãy n pa pe ya ndoŋ, ma ba u Nsãn yey loo nen ya ne ma yee: «Ah wii, wo yai wo naa n pye mii?» U n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «Ye ma syi ye naa wale sya fãnga na nawee- ye ye! Ye ma syi ye maha kawar fua naa n taha nawee- na ye naa war sya pe ye ye. Ye yĩŋfa pe ye dãã war mpãy ne, -ye naa n kuee poo ya ne!»

15 Nawee- mpãy pe pye ke fla na, ma naa u Yãhã Yĩndefua wãpaŋ yɛhɛ, pe naa le ga ma naa n yee, a laa na Nsãn kẽ u ne.

16 Loo na, Nsãn n pe byɛ pye ma yee: «Ndoo, n ye tãã n yi loho wo. Waa ter -sẽ ma tuu n pai, woo cɛr yaha ra kẽ mahamaha. Ta syi gɛ sẽ yai u ntãn sale wãfɛr ne u trɛ na ye. Woo ga ba naa ye tãã Yãhã Yrã Fãnga ne, tesẽ naa ne.

17 U ma mii nawee dyaŋ tuu ma sẽncrihi ne u koho wo. U ga sẽmuhu fua yi pua wo. Loo kur ye, u ga u pua le mploho wo, tuu naa le te sẽmuhu na, naa gii wãfege yãã wee ke na ye.»

18 Nsãn maha ba naa kai- busãã yar nawee- na, ma naa le Yãhã kapãyĩĩ tɔ̃r pe ye.

19 U n ba yãã Galɛlɛ kui yahaseefua Yɛrɔte tuu yir, ma u ya lɛfuasey cɔɔ Yɛrɔtyade tyĩn sya u ye ma u ta u cɔɔ, u n le kuãn u ne, ma suhu kai- nkãy byɛ ne tuu tee naa n pye.

20 U Yɛrɔte sẽ luhu u ye ye, u ga cã lii
pye le taha kapee, ma ta pe n u Nsãn yigi
le nwompihi wo.

Yesu u tẽn koho yigi
(Mat 1.1-17; 3.13-17; Mar 1.9-11)

21 Nawee- mpãy pe ba pa Nsãn fla na
tããsaha wo, Yesu pye pe laam wo. Nsãn
n Yesu tãã u ya ndoŋ. Loo kur ye, Yesu
tuu naa n pãã Yãhã ne, yãhãyĩŋ n fe yãr,
22 Yãhã Yrã Fãnga n tege ba Yesu na. Le
n le ya klaha mii kãnsyã waa ter dyaŋ.
Yĩmbui laa ter n yir yãhãyĩŋ kuɛ ye ma
yee: «Ta Dya kẽ ma ne, ma ntãŋ dye
gboho ra tãy, ma ra laam yĩn yalebyɛ.»
23 Yesu tuu ba dyɛ- gbey sẽnsye syi kua,
tuu see ba lii wãpyeŋ myaha ne, u n le
wãpyeŋ koho yigi.
Nawee- ye Yesu pye Yosɛfe dya.
Yosɛfe -sẽ pye Yeli dya.
24 Yeli pye Matar dya,
Matar -sẽ pye Lewi dya,
Lewi -sẽ pye Melsyi dya,
Melsyi -sẽ pye Yanay dya,
Yanay -sẽ pye Yosɛfe dya,
25 Yosɛfe -sẽ pye Matetya dya,
Matetya -sẽ pye Amose dya,
Amose -sẽ pye Namuhu dya,
Namuhu -sẽ pye Yesele dya,
Yesele -sẽ pye Nagaa dya,
Nagaa -sẽ pye Mataha dya,
Mataha -sẽ pye Matetya dya,
26 Matetya -sẽ pye Semii dya,
Semii -sẽ pye Yosenge dya,
Yosenge -sẽ pye Yoda dya,
27 Yoda -sẽ pye Yɔnaa dya,
Yɔnaa -sẽ pye Yarsa dya,
Yarsa -sẽ pye Dyɛrbaha dya,
Dyɛrbaha -sẽ pye Syalatye dya,
Syalatye -sẽ pye Naari dya,
28 Naari -sẽ pye Marki dya,
Marki -sẽ pye Yaadii dya,
Yaadii -sẽ pye Kuasãhã dya,
Kuasãhã -sẽ pye Lemada dya,
Lemada -sẽ pye Yɛr dya,
29 Yɛr -sẽ pye Yosya dya,
Yosya -sẽ pye Yelidye dya,
Yelidye -sẽ pye Yɔɔri dya,
Yɔɔri -sẽ pye Matar dya,
Matar -sẽ pye Lewi dya,
Lewi -sẽ pye Syimɔ̃ dya,
30 Syimɔ̃ -sẽ pye Yuda dya,
Yuda -sẽ pye Yosɛfe dya,
Yosɛfe -sẽ pye Yɔnaha dya,
Yɔnaha -sẽ pye Yelaake dya,
Yelaake -sẽ pye Melaa dya,
31 Melaa -sẽ pye Menaa dya,
Menaa -sẽ pye Matataa dya,
Matataa -sẽ pye Natã dya,
Natã -sẽ pye Dawide dya,
Dawide -sẽ pye Yisay dya,
32 Yisay -sẽ pye Yobɛde dya,
Yobɛde -sẽ pye Buase dya,
Buase -sẽ pye Sala dya,
Sala -sẽ pye Naasũhũ dya,
Naasũhũ -sẽ pye Aminada dya,
33 Aminada -sẽ pye Adamen dya,
Adamen -sẽ pye Yarne dya,
Yarne -sẽ pye Yesrũhũ dya,
Yesrũhũ -sẽ pye Parase dya,
Parase -sẽ pye Yuda dya,
34 Yuda -sẽ pye Dyakuba dya,
Dyakuba -sẽ pye Yisyake dya,
Yisyake -sẽ pye Brama dya,
Brama -sẽ pye Tyera dya,
Tyera -sẽ pye Nasyɔɔ dya,
35 Nasyɔɔ -sẽ pye Seru dya,
Seru -sẽ pye Yarwuhu dya,
Yarwuhu -sẽ pye Pege dya,
Pege -sẽ pye Yebɛr dya,
Yebɛr -sẽ pye Sala dya,
Sala -sẽ pye Kanaa dya,
36 Kanaa -sẽ pye Yarpasye dya,
Yarpasye -sẽ pye Syam dya,
Syam -sẽ pye Nuwɛ dya,
Nuwɛ -sẽ pye Lemeke dya,
Lemeke -sẽ pye Matesyela dya,
37 Matesyela -sẽ pye Yɛnake dya,
Yɛnake -sẽ pye Yaare dya,
Yaare -sẽ pye Malɛlɛ dya,
Malɛlɛ -sẽ pye Kɛna dya,
Kɛna -sẽ pye Yenose dya,
38 Yenose -sẽ pye Sɛte dya,
Sɛte -sẽ pye Dama dya.
U Dama kadye -sẽ pye Yãhã dya.

4

Setane Yesu tyĩn ga yãŋ kapee- wãpyeŋ kuɛ ye
(Mat 4.1-11; Mar 1.12-13)

1 Yesu wãtããyi kur ye, Yãhã Yrã Fãnga
n u yĩĩ, ma u ta u n yir ke Yurdane lafeŋ
wo, ma ka dragba wo.
2 U n ga kuee ke dragba wo plii gbeesĩĩ.
Sãndãpee yĩŋfua Setane n nii u tyĩn ga n
yãŋ kapee- wãpyeŋ kuɛ ye.
Too plii gbeesĩĩ nsoho wo, Yesu sẽ ngaa
di ye. Loo kur ye, fãã n u yigi.
3 U sãndãpee yĩŋfua n u pye ma yee:
«Ma'a pye Yãhã Dya cĩĩnde, ntẽmblaha
nge wã klaha digi.»
4 Yesu n u yɛ̃ sya ma u pye ma yee: «Le
ma le yrũhũ ta Yãhã sabangbãŋ laam wo
ma yee: ‹Nawee saa waha poho digi ya ne
ye.› »
5 Loo na, u sãndãpee yĩŋfua n Yesu yigi
ga ncaha ye, ma kãntraha kui byɛ yar tãŋ
u na, teele nen ya. U n dur ma u pye ma
yee:
6 «Kãntraha nge byɛ fãnga, tesẽ te
nangbãn ne, n ga waha te wãã ma kẽ. Too
nde byɛ le soho ra koho wo, te ma ta wãn.
Wii wĩĩ ma tãy ra ye, n ga waha te wãã
ufua kẽ.
7 Ma'a kãnklũy gbãã ra yahasee ye ma
ra gboho, n ga te byɛ wãã ma kẽ.»
8 Yesu n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Le ma
le yrũhũ ta Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:
‹Naa Yãhã ya gboho, koo ya ke ma Yĩŋfua,
-taa mii le soho koo ya koho wo!› »
9 Loo na, u sãndãpee yĩŋfua n ka u ne
Yurusalɛm wo, maa u ta u n dugu nii Yãhã
kangbãŋ yããsyi na. U n dur ma u pye ma
yee: «Ma'a pye Yãhã Dya cĩĩnde, yir nwo
ma kur ye tege kãntraha na.
10 Ma sẽ yãã, le yrũhũ ta Yãhã sa-
bangbãŋ wo ma yee:
‹Yãhã ga ba ke yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ye nɔ wãã,
pe n ba naa n sẽŋ ma na.
11 Pe ga ba ma yigi pe kluɛ wo,
ma saa mii kor ntẽmblaha na ye.›
Loo ne ta n yee, ma kur ye tege kãntraha
na!»
12 Yesu n maha u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Ta n
ma yar, le ma le yrũhũ ta Yãhã sabangbãŋ
wo ma yee: ‹Yãhã ke ma ma Yĩŋfua, ma'a
syi ma ke tãn yãŋ ye.› »
13 Setane tuu u kacãn byɛ ta ma Yesu
tyĩn ga yãŋ kapee- wãpyeŋ kuɛ ye, u n
dur tɛr ma u wãtyĩnyãŋ ta yaha per gaa
na.

Yesu u tẽn koho fe yigi Galɛlɛ kãntraha na
(Mat 4.12-17; Mar 1.14-15)

14 Loo kur ye, Yesu n dur tɛr Galɛlɛ
kãntraha wo. U ba yĩĩ Yãhã Yrã Fãnga
ne. Pe n nii u wĩĩ pãã ke kuɛ kãntraha
kur byɛ wo.
15 U ba naa nawee- klaha Yiifee- yawãhã
nwey laam wo. Nawee- byɛ naa u sey.

Nasarɛtefa Yesu wĩĩ sye
(Mat 13.53-58; Mar 6.1-6)

16 Yesu n ka Nasarɛte wo. U u kicar cãã
pye ke fla na. Teebɛhɛ byɛ wo kanii per
na, Yesu sẽ kɛ naa n laa Yiifee- yawãhã
nwoŋ wo ye. Koo per ke ba nɔ, u n dye
Yiifee- yawãhã nwoŋ wo ke Nasarɛte wo.
U n yir yɛr, ma yee woo ga Yãhã kaplãŋ
nkãy kal nawee- ye.
17 Pe n saba waa gbe wãã u kẽ, saba wii
faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yisa bii yrũhũ ta.
U n u saba yãr, ma draha gaa kal nawee-
ye, draha gii ke yrũhũ ta ma yee:
18 «Yãhã Yrã Fãnga ma ra yĩŋ na,
Yĩŋfua Yãhã ra yãŋ yi
ma yee n naa koo kapãyĩĩ yar fɛnfa
na.
19 Ke ra nɔ wãã n ba yãmpa ta
pe n wlohoyisaha yãã,
ma suhu fũũ- ne, pe n naa n yãŋ
gbɛgbɛ,
tesẽ mpãy ne pe fɛn sya
ma yee tẽ ba poofa yi kãã napee- koho
wo.
Yãhã maha ra nɔ wãã
n ba nawee- yar yaha dyɛ lii ne
ke ga ba ke laantãr yar pe na.»
20 Loo na, Yesu n u Yãhã sabangbãŋ tã
tã, ma u wãã kaha sẽŋfua kẽ, ma dur tege
nii maa nawee- klaha. Nawee- mpãy byɛ
pe pye ke nwoŋ laam wo, pe n yĩnde gbãã
u na ma nii u yãŋ.
21 Yesu n -sẽ gbe ma nii pe yar ma yee:
«Kai- ngĩĩ tẽ kal ye ye ke Yãhã sabangbãŋ
wo ye n luhu, koo kẽ tee n yãã nanga, ke
yagãa nge na.»
22 Yesu tuu naa kapãyũhũ nkãy pãã, ke
ba yɛ̃ gbãã pe na. Pe n nii le klãŋ n pãã
ma yee, a Yosɛfe dya woo syi ya la u n pãã
ke syi?
23 Yesu n pe pye ma yee: «N cã, yaa
plãhã nge pãã wãã ra kẽ: Tyinfua cãã mii

jaa mii ya. Yaa maha waha ra pye ye yee: Kai- nkãy byɛ taa pye Kapornu wo, wo ke luhu. Maha koo syi pye ma kusey wo nwo wo.»
24 U n maha yee: «Ta n le pãã ye ye cĩĩnde: Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua klofa sẽ u wũhũ sya cĩĩnde ye.
25 -Ye Yeli cãã kai- wũũ yãŋ, cãã gii cãã sesaha dyɛ- tãã pye gblihi ne, ke sẽ too ye. Fãã n bii dye taha nawee- byɛ na.
26 Koo cãã kẽ Yãhã ke bii Yeli nɔ wãã calangusya waa fla na Sarɛte wo, Syidɔ̃ kãntraha na. Le -sẽ nde calangusyam pye busãã Yeli klo wo Yiisrɛfa kãntraha na. Nwa ta Yeli sẽ ka poo nen waa fla na ye?
27 Yelisye bya cãã na, gber- pye busãã Yiisrɛfa kãntraha na. Nwa ta poo nen waa gɛ sẽ waha jaa ye? Namaha woo n jaa, woo wii u pye kulaafua, Syirefa naa waa.»
28 Mpãy byɛ pe pye ke yawãhã nwoŋ laam wo, pe Yesu kaplãŋ ngĩĩ luhu ga n kua na, ncafũhũ n pe yigi ma sya nafããn taha pe na.
29 Pe n tyĩn yir, ma u yigi ga le klo kãnkãy na. Le klo pye yãnjruhu gaa yĩŋ na. Pe n ka u ne ke ncaha ye, ma yee poo ga u miy tege wãã tãã ye kãntraha na.
30 Le n ga pe yia, Yesu n wloho yi pe laam wo ma tɛr.

Sãndũpee wãkartege dya waa yĩŋ na kanii per wo (Mar 1.21-28)

31 Loo kur ye, Yesu n tege ga Galɛlɛ kãntraha klo laa wo pe n yee Kapornu. U naa nawee- klaha kanii per gaa na Yiifee- yawãhã nwoŋ wo.
32 U kaklaha ter ba nawee- fe gbe, ma maha pe laam wɔ. U ba kai- byɛ cã ma naa nawee- klaha te ne.
33 Ke yawãhã nwoŋ wo, dya waa pye sãndũpee ne u yĩŋ na. U n nii n tẽ fãnga ne ma yee:
34 «Eh, Nasarɛtefa Yesu, maa nwa pye wo na? Ma pa la ma n pai wo wĩĩ klaha-? N cã wii kẽ ma ne: Mboo kẽ wii ne u ma Yãhã wũũ.»
35 Yesu n sã waha u sãndũpee na, ma u pye ma yee: «Yaha le, -taa tege kãã dya nwo yĩŋ na!» U sãndũpee n u dya cããr nawee- byɛ yĩnde na ma tege kãã u yĩŋ na, u sẽ -sẽ laa wãpee pye u na ye.
36 Le n pe byɛ fe gbe ga far tɛr, pe n sya nii pe ya yey ma yee: «U kaplãŋ pye mii ma n yia sãndãpee na? Dya nwo n sã sãndãpee gɛ na fãnga ne, pe n nii n luhu u ye, ma tege n kãã nawee- yĩŋ na.»
37 Yesu myaha n yi koo kãntraha fla kur byɛ wo.

Yesu yanfa buar jaa (Mat 8.14-17; Mar 1.29-34)

38 Loo kur ye, Yesu n yir ke yawãhã nwoŋ wo, ma ka dya waa kaha wo, u myaha Syimu. U Syimu cɔɔ nahafua kadye ba kã war. Pe n Yesu nar u u jaa.
39 U n kuɛ tege u yĩŋ na ma sã te yan na. Ke kadye n u miy yaha, u n ta tɛr yir ma nii pe nampay yi.
40 Yainkɔŋ wo, yainde le ba dye tɛr wa, nawee- mpãy pe pye yanfa ne pe klɛ wo, pe n poo yanfa ter byɛ gbe ba Yesu fla na. U n kluɛ taha pe nanem byɛ na ma pe jaa.
41 Sãndãpee pye yanfa mpãy yĩŋ na, pe n nii tege n kãã pe yĩŋ na kule ne. Pe naa n kui ma naa n yee: «Yãhã Dya kẽ ma ne!» Pe ba cã Yãhã Yĩndefua Crise kẽ u ne, koo kẽ. Yesu naa n sã pe na, u sẽ naa n sya pe n naa u wĩĩ pãã ye.

Yesu Yãhã kapãyĩĩ pãã Yudɛ wo (Mar 1.35-39)

42 Koo yĩŋsyii, Yesu n yi le klo wo, ma ka dragba gaa laam wo. Nabuar raa n yir ma nii u tay. Pe ga u yãã, pe n yee poo ga u yigi ta pe ya ne, u ma syi u tɛr poo yaha ye ye.
43 Yesu n pe pye ma yee: «N yai n le Yãhã Yai kapãyĩĩ tɔ̃r yar kãnkãy kuifa byɛ na. Yãhã ra nɔ wãã loo na.»
44 U n nii le kapãyĩĩ wũhũ tɔ̃r Yiifee- kui yawãhã nwey wo.

5

Yesu u kãnyãrwai cir ye yãŋ yi (Mat 4.18-22; Mar 1.16-20)

1 Per gaa, Yesu pye u ba yɛr Genesarɛ langbãŋ tãy. Nawee- ba wɔ tã u na ma naa Yãhã kaplãŋ luhu.
2 U n salangbãy raa yãã ke langbeŋ na, wãy sĩĩ. Pe fuayigifa ba tege kãã te wo, ma naa pe jɔɔ- yee.
3 Yesu n dugu dye salaŋ neŋ gaa laam wo, ke pye Syimu wãŋ. Yesu n Syimu

ta u n faa ke salangbãŋ fã dur yi kãã ke langbeŋ na. Yesu n tege nii ke salangbãŋ wo, ma nii pe nawee- klaha.

4 Tuu ba pe nawee- klaha wa, u n Syimu pye ma yee: «Teelii fla ke n cuhu, -ye ka ke salangbãŋ ne ke fla na, ye ga ye jɔɔ-miy le!»

5 Syimu n u yɛ̃ sya ma yee: «Yĩŋfua, wo tẽn tẽ yĩmper wihi, wo sẽ ngaa gɛ yãã yigi ye. Le nii mboo kapãn, n le sya n ga pe jɔɔ- miy le yãŋ.»

6 U n ta pe n pe miy le, fua- n gbe pe laam wo, dege. Pe jɔɔ- namihi n sya n traha ke naa n cɛr.

7 Loo na, pe n kluɛ yãhã wãã pe nampyeŋ- mii ye ke salangbãŋ neŋ ngaa wo, pe ba koho le pe ye. Pe n pa, pe n ba te salangbãy sĩĩ yĩĩ pe fua- ne, te n sya nii n kɛ te ne dye tɛr loho laam wo.

8 Syimu Pyar tuu nde yãã, u n ga kãnklũy gbãã Yesu yaha ye, ma u pye ma yee: «Yĩŋfua, kapeepyefua kẽ ra ne, ma'a syi kuee naa n crã ra na ye!»

9 Syimu ba fya yigi nii, tesẽ mpãy byɛ ne pe pye ke fla na. Pe fua- ba gboho ga far tɛr, le n sya pe laam wɔ.

10 Syake pye Nsãn ne, Sewede pii ba me. Syimu tẽntẽwai mpãy ba me pe ne. Pe ba fya pe ya ndoŋ. Yesu n Syimu pye ma yee: «Ma'a syi ma fya ye! Taa naa fua- le jɔɔ wo mii, yagaa, nawee- me taa ga naa n le kãnfuɛ̃ wo ke syi.»

11 Loo na, pe byɛ n ka te salangbãy ne ngbãŋ na, ma pe wãn kur byɛ ta yaha, ma taha Yesu na pe kuãŋ ne.

Yesu gber waa jaa (Mat 8.1-4; Mar 1.40-45)

12 Yesu pye klo laa wo, gber waa n pa u fla na, te yãhã ba u kadye byɛ gbe tã. Tuu Yesu yãã, u n ga kãnklũy gbãã u yahasee ye, ma u nar ma yee: «Yĩŋfua, le ma tãy ma ye, ma ga waha ta ra n jaa, n nii gbɛgbɛ nayɔ̃r saha na.»

13 Yesu n koho nɔ wãã, ma tɛ u na ma yee: «Ãwã le tãy ra ye, jaa ma nii gbɛgbɛ nayɔ̃r saha na!» Le yalebya wo, ke yãhã n ta tɛr laha kãã u dya na, u n nii gbɛgbɛ nayɔ̃r saha na.

14 Yesu n le pãã waha u ye ma yee: «Ma'a syi nde pãã waa ye ye! -Taa ka, maa mii yar Yãhã yũndefua na, ma ma wãjaa diŋ yi, diŋ gii faale wãdyaha Musa tuu tɔ̃r yaha mpãy kẽ pe pye yãhã ne pe kadye na, ma jaa. Ke syi ne nawee- ga waha cã ma jaa.»

15 Loo nde kur ye, Yesu myaha yi naa n gaha teebɛhɛ byɛ wo. Nabuar n te ya wãã naa n pai u kaplãŋ luhusaha wo, tesẽ pe ya wãjaa saha wo.

16 Yesu woo -sẽ naa n kɛ u naa n nii u ya ya, u naa n gaha dragba wo, u ga naa u laam wũhũ tɔ̃r Yãhã ye.

Yesu tãnkurfua waa jaa (Mat 9.1-8; Mar 2.1-12)

17 Per gaa, Yesu naa nawee- klaha. Pe nawee- laam wo, Yiifee- yahaseefa mpãy pye, pe naa n yee Farisyɛ̃, tesẽ Yãhã kaiyarfa mpãy ne. Pe ba yi Galɛlɛ kui byɛ wo, tesẽ Yudɛ kui byɛ ne, ma suhu Yurusalɛm ne. Yĩŋfua Yãhã fãnga pye Yesu ne, ma u ta u n waha naa yanfa jaa.

18 Nawee- mpãy n ba pa tãnkurfua waa ne, pe u gbe u kasãy wãŋ na. Pe naa n kɛ pe dye u ne Yesu tãy nwoŋ laam wo, pe ga u ta u yaha ye.

19 Pe sẽ waha dye ye, nawee- tee ba nihi tɛr. Pe n gblihi laa, ma dugu ke nwoŋ yĩŋ na maa wihi fer, ma u tãnkurfua yoŋ tege le wãã u kasãy wãŋ na pe nawee- telai wo, Yesu yaha ye.

20 Yesu tuu yãã poo nawee- mii pe u ta pe Yatɛr, u n u yanfua pye ma yee: «Cĩĩfua, ma kapee- laha kãã ma yĩŋ na.»

21 Pe Yãhã kaiyarfa tesẽ pe Farisyɛ̃ ne, pe n nii le ga pe laam wo ma yee: «Yoo ma u ga waha kapee- laha kãã nawee yĩŋ na mii Yãhã ya sẽ kẽ ye? -Ye naa dya waa syi yãŋ! U n gbar Yãhã ne cĩĩnde.»

22 Yesu -sẽ ba pe laam wũhũ cã. U n pe pye ma yee: «Nwa ta ye n nii kai- ngĩĩ syi ga ye laam wo?

23 N ga waha yee: Ma kapee- laha kãã ma na. N ga maha waha yee: Yir naa n yãr! Koo katɛ- syãŋ ngĩĩ wo, lii loo le cã waha?

24 N yãŋ ye cã Yãhã kãnde wãã u Nawee Puee kẽ kãntraha nge na, u n ga waha kapee- laha kãã nawee yĩŋ na.» Yesu n wã klaha loo na, ma u tãnkurfua pye ma

yee: «N ma yar, yir, -taa ma kasãy wãŋ gbe, ma yãr naa n gaha ma kaha wo!»
25 U tãnkurfua n ta tɛr yir nawee- byɛ yĩnde na, ma u kasãy wãŋ gbe, kii tuu ba sãy nii, ma yãr n tɛr ma Yãhã sey n gaha u kaha wo.
26 Le n yɛ̃ gbãã pe nawee- byɛ na, pe n sya fya, ma nii Yãhã sey ma yee, a poo laanwɔ wũhũ yãã koo per.

Yesu Lewi yãŋ yi
(Mat 9.9-13; Mar 2.13-17)

27 Loo kur ye, Yesu n yi ma kufar wããfua waa yãã, tuu tege nii kufar wããsaha wo. Pe naa u yee Lewi. Yesu n u pye ma yee: «Naa n taha ra na!»
28 Lewi n te wãn kur byɛ ta yaha, ma yir, ma nii n taha Yesu na u kuãŋ ne.
29 Loo kur ye, Lewi n gbar ta u kaha wo Yesu myaha na u kãnyãrwai ne, ma ta pe n dir soho. Pe pye pe wãã naa n di kufar wããfa busãã ne, tesɛ̃ nawee- mpãy ter ne.
30 Farisyɛ̃ mpãy pye ke fla na, tesɛ̃ Yãhã kaiyarfa mpãy ne pe pye yĩmbui nen na pe Farisyɛ̃ ne. Poo mii pe Yesu yãã, tuu wãã n di nawee- mii ter syi ne, le sɛ̃ tãy pe ye ye. Pe n Yesu kãnyãrwai pye ma yee: «Nwa ta ye n nii wãã n di kufar wããfa ne, ma suhu kãmpee- yãrfa mpãy ter ne?»
31 Yesu n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «Yĩnwɛrfa poo sɛ̃ me pe tyinfua tay ye, yanfa poo pe u tay.
32 N pa kãmpee- yãrfa myaha na, ma n kɛ pe koho klaha. Mpãy pe pe ya yãŋ poo ma kãnyĩĩ yãrfa, n sɛ̃ pa poo mii myaha na ye.»

Kalɛ saha wãã le kafũhũ ne ye
(Mat 9.14-17; Mar 2.18-22)

33 Loo kur ye, nawee- mpãy n ba Yesu pye ma yee: «Nsãn kãnyãrwai ne pe yɛ̃ tã digi na, pe Yãhã nar. Farisyɛ̃ kãnyãrwai bya loo pye. Ah nwa ta mboo kãnyãrwai -sɛ̃ n di ma n wɔ?»
34 Yesu n pe yɛ̃ sya kakuãcran ne ma yee: «Ah ye laam wo, cafãn yigifa ga waha fãn wãdi sye la te cafãn yigisaha wo, u cafãn yigifua yĩnde na? Ye cã le syi saha pye ye rɛhɛ!
35 Per gaa -sɛ̃ ma ke n pai, u cafãn yigifua ga ba yigi kãã pe laam wo. Koo per maa nɔ, pe ga ba cã naa pe yɛ̃ tã digi na.»
36 Yesu n maha kakuãcran nde pãã pe ye ma yee: «Waa sɛ̃ nayrefãŋ fai kuãy n cɛr, ma nayredyaha wihi pãhã n tã le ne ye. Ma'a loo pye, ma ke nayrefãŋ cɛr pye klaha-, ke nayrefãŋ faagblaha wãsɛr ga maha ke nayredyaha tyĩn jũũ taha.
37 Waa sɛ̃ maha sɛ̃mper le srafũhũ sakueelɛr wo ye. Ma'a loo pye, pe sɛ̃mper maa yir, te srafũhũ sakueelɛr ga fe, pe sɛ̃m n woo tãŋ, te srafũhũ sakuee tii maha klaha- taha le na.
38 Koo kɛ̃ sɛ̃mper yai pe le srafũhũ sakueefãn too laam wo.
39 Wii tuu sɛ̃ndyaha wɔ wa, u sɛ̃ maha sɛ̃mper kɛ nantãŋ ye. Pe sɛ̃ n yee la sɛ̃ndyaha poo n tãy?»

6

Yesu tesɛ̃ kanii per wĩĩ ne
(Mat 12.1-14; Mar 2.23-28; 3.1-6)

1 Kanii per gaa na, Yesu dye yi naa n tɛr tar raa wo, u kãnyãrwai ne. U kãnyãrwai n nii te tar kasan kãy, ma te pii wihi kũ n tɛr.
2 Farisyɛ̃ mpãy pye ke fla na. Pe n u kãnyãrwai yey ma yee: «Wo kãnde le kai-nkãy yar ke sɛ̃ yai ke naa n pye kanii per wo ye, nwa ta ye n nii le syi laa pye?»
3 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ye le kal yãã Yãhã sabangbãŋ wo, faale yĩŋfua Dawide u bii lii pye, per gii fãã bii war pe na, woo tesɛ̃ u nawee- ne.
4 U dye Yãhã nwoŋ laam wo, bur rii te pye te bii kɛ̃ Yãhã ye, u n te gbe di, ma taa wãã u nawee- kɛ̃. Wo kãnde na, Yãhã yũndefa ya sɛ̃ na pe yai too bur nde ne?»
5 Yesu n maha pe pye ma yee: «U Nawee Puee kɛ̃ u ma kanii per yĩŋ na.»
6 Kanii per gaa maha ba nɔ, Yesu n ga dye Yiifee- yawãhã nwoŋ gaa wo, ma nii nawee- klaha. Dya waa pye ke fla na, u kãndigi koho ne wãwaage.
7 Yãhã kaiyarfa mpãy pye ke fla na, tesɛ̃ Farisyɛ̃ mpãy ne. Pe naa Yesu yãŋ, ncã u ga ba sya u yee, woo ga waa jaa ke kanii per wo laa. U ma le syi pye pe n waha yee, a ter Yesu ma tuu tee n pye.
8 Yesu -sɛ̃ ba pe laam wũhũ cã wa. U n u kãnwaagefua pye ma yee: «Yir ba yɛr

nawee- telai wo.» U dya n yir ga yɛr ke fla na.
9 Loo na, Yesu n pe pye ma yee: «N ga ye yey laa ne: Wo kãnde wo lii wãpyeŋ le yɔ̃? Kayĩĩ wãpyeŋ yɔ̃ kanii per wo laa, kapee wãpyeŋ loo le yɔ̃? Wo nawee yrã sya yaha laa, wo u wĩĩ pye klaha-?»
10 Loo na, u n pe byɛ yãŋ klaha, ma dur ma u kãnwaagefua pye ma yee: «Ma koho dii wãã!» U n le pye, ke koho n dur yɔ̃ nii u ye.
11 Mpãy pe pye ke fla na, ncafũhũ n -sẽ pe yigi, pe n sya nii n pãã pe ya nsoho wo, kapee lii pe ga waha pye Yesu na.

Yesu kãnyãrwai sẽnsye syãm yãŋ yi (Mat 10.1-4; Mar 3.13-19)

12 Per gaa, Yesu n ba dugu ga yãy nsoho wo, ma ga nii n pãã Yãhã ne ke per yĩmper byɛ wo.
13 Yĩŋ ke ba syii wa, u n u kãnyãrwai yee ba, maa nawee- sẽnsye syãm yãŋ yi pe laam wo ma poo ta u tẽnlɛhɛ. Pe myar nde:
14 Syimu wii Yesu Pyar myaha taha u na,
tesẽ u cĩĩfua Andere ne,
Syake tesẽ Nsãn ne,
Filipe tesẽ Bateremi ne.
15 U n Matɛhɛ yee, tesẽ Tema ne,
Alefɛ dya Syake ne,
tesẽ Syimu Selote wii ne
klokai- wãgbihi n tãy u ye.
16 U n Syake dya Yuda yee,
tesẽ Syikaryɔte klofa Yuda ne,
wii tuu ga ba Yesu yi u napĩĩ- kẽ.

Yesu nawee- klaha, ma maha yanfa jaa (Mat 4.23-25)

17 Yesu n tege kãã poo mii ne te yãy nsoho wo, ma ba yɛr trahatraha fla gaa na. Koo fla na, u kãnyãrwai mpãy pye, pe ba nihi. Nabuar raa maha pye, te ba yi Yudɛ kui byɛ wo, tesẽ Yurusalɛm ne, ma suhu Tyir ne tesẽ Syidɔ̃ ne, langbãŋ yɛ̃ kui kẽ.
18 Pe ba pa pe n pai naa u kaplãŋ luhu, u n maha naa pe yanfa jaa. Tuu naa pe jaa, mpãy pye sãndãpee ne pe yĩŋ na, u n maha pe sãndãpee kar tege kãã pe yĩŋ na.
19 Fãnga gaa syi naa n yi u na ma naa pe byɛ jaa. Pe nawee- byɛ n -sẽ naa n kɛ pe tɛ u na.

Wãyĩĩ tesẽ wãpee ne (Mat 5.1-12)

20 Loo na, Yesu n u kãnyãrwai yãŋ, ma nii pe yar kai- nkãy ne ma yee:
«Yii mpãy tee mii nawãm,
ye wĩĩ n tãy Yãhã ye.
Yãhã Yai ma ye wãŋ.
21 Yii mpãy tee mii fããfa yagaa,
ye wĩĩ n tãy Yãhã ye.
Ye ga ba digi yãã,
ke saa pye wãditãŋ wãŋ ye.
Yii mpãy tee mii miiwũnfa yagaa,
ye wĩĩ n tãy Yãhã ye.
Ye ga ba naa nuhu di.
22 Ye wĩĩ ma pee nawee- ye, pe ma kur waa ye na, pe ma ye tyɛhɛ, pe ma ye myar klaha- u Nawee Puee wĩĩ na, ye wĩĩ n tãy Yãhã ye.
23 Koo kai- ngĩĩ maa ye dye per gii, ye naa nuhu di ye sya naa n yɔɔ. Yãhã ga ba kayũhũ wãã ye kẽ yãhãyĩŋ na. Nawee-mpãy pe ga ba kapee- ngĩĩ pye ye na, poo nawee- mii wãlɛ bii koo syi pye pe faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa na.
24 Yii mpãy tee -sẽ mii walefa,
ye wĩĩ pee Yãhã ye.
Ye ye kayũhũ lay yãã wa.
25 Yii mpãy tee -sẽ mii diyaifa yagaa,
ye wĩĩ pee Yãhã ye.
Ye ga ba nii fãã ne.
Yii mpãy, tee -sẽ mii nuhudifa yagaa,
ye wĩĩ pee Yãhã ye.
Ye miiwũn ga ba gboho tɛr.
26 Nawee- byɛ ma nii ye miiyũhũ yee, ye wĩĩ pee Yãhã ye. Ye sẽ yãã, poo nawee-mii wãlɛ bii naa n pye koo syi pe faale kawar Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa ne.»

Ye tyii ye napĩĩ- wĩĩ n naa n tãy ye ye! (Mat 5.38-48; 7.12)

27 Yesu n maha yee: «Ta n le pãã ye ye, yii mpãy ye n luhu ra ye: Ye tyii ye napĩĩ-wĩĩ n naa n tãy ye ye! Ye wĩĩ pee mpãy ye, -ye naa kayũhũ pye pe kẽ!
28 Mpãy pe yoosẽn pãã n wãã ye kẽ, -ye naa Yãhã nar ke n kaa taha pe na! Mpãy pe ye nuhu, -ye naa wãyĩĩ nar Yãhã ye pe kẽ!

29 Waa ma ma fey ndicĩĩ nen na, maha
ndicĩĩ nen nde gbihi ta u kẽ. Waa ma ma
nayrengbãŋ gbe, tyii u n ke wãsyĩnge byɛ
gbe taha!
30 Nawee wii woo u ma nar ngaa ne, u
kẽ; wii ma ma kla gbe, ma'a n ke wĩĩ yey
u ye ye.
31 Lii le n tãy ye ye pe naa n pye ye kẽ,
-ye naa koo syi pye nawee- kẽ!
32 Ye ma yee ye tããfa ya wĩĩ n tãy ye
ye, ye yee la ye kayũhũ pye gboho n tɛr?
Mpãy gɛ pe sẽ Yãhã kãnde yãr ye, pe tããfa
wĩĩ n tãy pe ye.
33 Mpãy pe kayũhũ pye ye kẽ, ye ma
yee ye kayũhũ pye poo ya kẽ, ye yee la
ye kayũhũ pye gboho n tɛr? Mpãy gɛ pe
sẽ Yãhã kãnde yãr ye, pe ke syi pye pe ya
kẽ.
34 Mpãy tee n yãŋ ma yee pe ga waha
fuɛ dãã, ye ma yee ye foho le poo ya na,
ye yee la ye kayũhũ pye gboho n tɛr? Aye,
mpãy gɛ pe sẽ Yãhã kãnde yãr ye, pe foho
le pe nampyeŋ- na, ma yee pe ba loo wale
yɛ̃ dãã pe kẽ.
35 Ye tyii ye napĩĩ- wĩĩ n naa n tãy ye ye,
-ye naa kayũhũ pye pe kẽ, -ye naa foho le
pe na; ye ma syi ye naa le wale wãdur wĩĩ
ga ye, Yãhã -sẽ ga ba kayũhũ wãã ye kẽ.
Loo na, nawee- ga cã ye ma Yãhãngbãŋ
pii. Mpãy pe sẽ kayĩĩ fuɛ cã ye tesẽ napee-
ne, Yãhã n yɔ̃ pe byɛ na.
36 Wo Tuhufua Yãhã u yɔ̃ nii mii, ye bya
-ye nii u wãŋ syi dyaŋ!»

Nampyeŋ wãkaa wĩĩ (Mat 7.1-5, 16-20; 12.33-35)

37 Yesu n maha yee: «Ye ma n naa ye
nampyeŋ- kaa ye, Yãhã bya sẽ -sẽ ga ba
ye sãhã ye. Ye ma yee ye sẽ ye nampyeŋ-
le kawlaŋ wo ye, Yãhã sẽ -sẽ ga ba ye le
kawlaŋ wo ye. Ye tyii ye nampyeŋ- kapee-
foho na, Yãhã -sẽ ga ba tyii ye bya kapee-
foho na.
38 -Ye naa ye nampyeŋ- kẽ, Yãhã -sẽ ga
ba ye kẽ; ke ga ba ye kẽ ye n sya toho yigi
laa ntraŋ na. Tee tãn n wãã ye nampyeŋ-
kẽ mii, Yãhã -sẽ ga ba tãn wãã ye kẽ ke
syi.»
39 Yesu n maha pe yar plãhã gaa ne ma
yee: «Fũũ waa saha fũũ waa yigi koho na
u ka u ne fla ngaa na ye. Mii loo sẽ ne ye,
pe n gaha too dye wuhu gaa laam wo, pe
syãm byɛ.
40 Ye le cã ma yee, wii tuu n klaha
nantãŋ, u sẽ tɛr u klahafua yaha ye. U
ma -sẽ u ya waha, u ga ba nii u klahafua
dyaŋ.
41 Kãnkããle lii le ma ma nampyeŋ
yĩnde wo, nwa ta ma n nii le yãŋ?
Tẽngbãŋ gii ke -sẽ ma ma yĩnde wo, ma
sẽ koo yãã la?
42 Mboo wii taa sẽ waha ke tẽngbãŋ
yãã ma yĩnde wo ye, ma ga waha ma
nampyeŋ pye la u yɛr, ma n le kãnkããle
yi kãã u yĩnde wo u kẽ? Dawarfua kẽ ma
ne, cãã ke tẽngbãŋ yi kãã wa ma yĩnde
wo, loo na maa waha gbihi yãŋ, ma le
kãnkããle yi kãã ma nampyeŋ yĩnde wo.
43 Katyiyũhũ sẽ puapihi sa ye, tesẽ
katyipihi sẽ puayɔ̃ sa ye.
44 Katyigi yãŋ n cã ke pii mpãy na ke n
sa. Waa sẽ nasar nkugu tai yãã ncũwãã
na ye. Waa sẽ defĩĩ katyipir tai yãã ngur
katyigi na ye.
45 Nawee wii ma yɔ̃, kayũhũ ga naa n
yi u laam wo, u n naa ke pye. Nawee wii
ma pee, kapee- ga naa n yi u laam wo, u
n tee naa n pye. Nawee laam ke yĩĩ nkãy
ne, koo kẽ ke n yi u yɛ̃ wo.»

Te nwey sĩĩ (Mat 7.24-27)

46 Yesu n maha yee: «Tee ra yee Yĩŋfua,
Yĩŋfua, nwa ta tẽ -sẽ kãnde lii ta ye kẽ, ye
n le wãyãr sye?
47 Nawee wii woo u n pai ra ye, maa ra
kaplãŋ luhu, ma u troho tãhã ke yor wo,
woofua ma ngii wãŋ syi dyaŋ n ga ye yar:
48 Woofua ma mii nawee wii dyaŋ tuu
nii nwoŋ fãã. U ga cãã ke kãntraha tugu,
u sya ga nɔ ntẽmblaha fla na. Loo kur
ye, u ga ke nwoŋ nakũy ta, tuu ke fãã.
Lakuɛ yĩĩ loho ne, lafir n cããŋ yi ga, maa
ke nwoŋ sugu, te sẽ -sẽ waha ke sugu cããr
ye. Koo nwoŋ wãfãã ba yɔ̃.
49 Nawee wii u ra kaplãŋ luhu, u sẽ -sẽ
u troho tãhã ke yor wo ye, woofua ma mii
nawee wii dyaŋ tuu u nwoŋ fãã kãntraha
ya na. U sẽ ke nwoŋ nakũy fla tugu dye
ga nɔ ntẽmblaha fla na ye. Lafir n cããŋ yi
ga, maa ke nwoŋ sugu; ke n too pye klaha-
tãŋ.»

7

Yesu seraasyi yĩŋfua waa tẽntẽle jaa (Mat 8.5-13)

1 Yesu tuu ba kaplãŋ ngĩĩ byɛ pãã wa pe
nawee- ye, u n tɛr Kapornu wo.
2 Loo klo nde wo, seraasyi yĩŋfua waa
pye tẽntẽle waa ne. U tẽntẽle wĩĩ sroŋ
naa n tãy u ye. Woo tẽntẽle n yigi, ma ga
kuee wale nen.
3 U seraasyi naa, tuu Yesu wĩĩ luhu, u
n Yiifee- wãlɛ mpãy lɛhɛ wãã, pe ga Yesu
yar u ba u tẽntẽle jaa.
4 Pe n ga Yesu yãã, ma nii u sroŋ nar
ma u yar ma yee: «Seraasyi yĩŋfua nwo
yai ma laa pye u kẽ.
5 Wo klofa wĩĩ n tãy u ye. Woo kẽ u ta
pe n wo yawãhã nwoŋ fãã.»
6-7 Yesu n kãnde sya pe ne. Pe ba nɔ
gbe taha ke kaha na, u seraasyi yĩŋfua n u
naambiyãm mpãy lɛhɛ wãã, pe n ga Yesu
pye ma yee: «Yĩŋfua, ma'a syi mii fãy ye.
Ma ra yãã la tẽ n ka ma fla na? Ta syi
sẽ yai ma ba dye ta kaha wo ye. Koo syi
kẽ, n sẽ sya ma ka nii ya ma fla na ye.
Kapãngbɛrle laa ya pãã, le n ta ra tẽntẽle
n jaa.
8 N ma seraasyi, n n luhu ra yĩŋfa ye.
N -sẽ ma nii ndoŋ seraasyi mpãy yĩŋ na.
N ga nen waa pye: Ka nwaa, u n ka; n
ga nen nwo ter pye: Pa nwo, u n pa. N
ga maha ra tẽntẽle pye: Nde pye, u n le
pye.»
9 Yesu tuu u kaplãŋ ngĩĩ luhu pe nawee-
mii yẽ na, le n u fe gbe. Nabuar mpãy pe
naa n taha u na, u n wã klaha ma pe pye
ma yee: «Ta n ye yar, dya nwo tuu sẽ sya
wee Yiifee- ye, u ra ta u Yatɛr u laam byɛ
wo cĩĩnde. Yiifee- kur byɛ gɛ laam wo, n
sẽ waa yãã yãã tuu ra ta u Yatɛr woo wãŋ
syi ye.»
10 Pe tẽnlɛhɛ n dur tɛr u seraasyi yĩŋfua
kaha wo, maa u tẽntẽle yãã u jaa ma nii
korkor.

Yesu nakugu gaa ta ke n yir gbã wo

11 Loo kur ye, Yesu n ka klo laa wo pe
naa n yee Nani. U kãnyãrwai pye u ne
tesẽ nabuar raa ne.
12 Pe ga nɔ le klo kapahayẽ na, pe n
nawee- wãã sya pe n gaha nakugu gaa
lesaha wo. Calangusya waa dyapuai nen
ba kẽ. Le klo nawee- busãã pye u cɔɔ ne,
ke nakugu lesaha wo.
13 Yĩŋfua Yesu tuu u cɔɔ yãã, u fɛn n u
yigi ga ta tɛr, u n u pye ma yee: «Ma'a naa
n wũn ye!»
14 U n yũhũ dye, maa tɛ wãŋ gii na pe
ba ke nakugu le. Ke gbefa n yɛr. Yesu n
ke nakugu pye ma yee: «Cĩĩfua, yir yãŋ!»
15 U dya wii tuu ba ku u n yir nii, ma n
pãã. Yesu n u dya wãã u nahafua kẽ.
16 Pe nawee- byɛ n fya nii, ma nii Yãhã
sey ma yee: «Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfuangbãŋ
waa ma wo ne.» Tesẽ: «Yãhã pa ke n pai
dye ke nna kuɛ ye.»
17 Yudɛ kuɛ kui wo, tesẽ kui nkãy ne ke
pye tũntũn, Yesu tuu lii pye nawee- byɛ n
le cã kãã.

Nsãn u nawee- lɛhɛ wãã Yesu ye (Mat 11.2-19)

18 Nsãn nawee- tããfua kãnyãrwai n ke
kai- byɛ luhu, ma ba ke tɔ̃r Nsãn ye.
19 U n syãm mpãy yee ba pe laam wo,
maa pe lɛhɛ wãã pe ga u Yĩŋfua Yesu yey
pe yee: «U Yãhã Yĩndefua wii wãpaŋ too
n sẽŋ, mboo la woo laa, u kuee wãpaŋ na
kur ye?»
20 Pe Nsãn kãnyãrwai syãm n ka Yesu
fla na, maa u pye ma yee: «Nsãn wo
lɛhɛ wãã, wo ba ma yey laa ne: U Yãhã
Yĩndefua wii wãpaŋ too n sẽŋ, mboo la
woo laa, u kuee wãpaŋ na kur ye?»
21 Loo yalebya wo, Yesu n yanfa buar
jaa pe yan na. Mpãy pye sãndãpee ne pe
yĩŋ na, u n pe sãndãpee kar tege kãã pe
yĩŋ na. Fũũ- pye, u n pe jaa pe n nii n yãŋ
gbɛgbɛ.
22 U n Nsãn tẽnlɛhɛ pye ma yee: «Tee
nkãy yãã yĩnde ne ma nkãy luhu, -ye ka
yaa ke tɔ̃r yar Nsãn na ye yee: Fũũ- n yãŋ,
tãnklahafa gbihi n yãr, gber- wã n klaha
n nii gbɛgbɛ nayɔ̃r saha na, nditẽy n luhu,
nakur n yir gbã wo, le Yãhã kapãyĩĩ n pãã
nawãm ye.
23 Wii ma yee u sẽ ba dur yi ta kur ye
ye, ta n nii yai tãŋ u Yatɛr, woofua wĩĩ n
tãy Yãhã ye.»
24 U Nsãn tẽnlɛhɛ pe tɛr wa, Yesu n nii
Nsãn wĩĩ pãã pe nabuar ye ma yee: «Tee
ka Nsãn fla na drawaha fla wo, ye -sẽ ka

ma ga nwa yãŋ? Kipua sẽ kẽ tee ga yãŋ teflaha ke u yɛhɛ ye.
25 Ye -sẽ ka maa nwa yãã? Ye sẽ ka maa dya waa yãã tuu nangbãŋ nayreyõr le yɛr ye rɛhɛ? Ye cã mpãy pe nangbãm nayreyõr le, ma maha ma katãr ne, pe n nii nangbãm kangbãy wo.
26 Tee ka, Yãhã kaplãŋ tõrfua sẽ na tee ga yãŋ? Ãwã, ta n ye yar, Nsãn wii tee ga yãã u tɛr gɛ tɛr Yãhã kaplãŋ tõrfua yaha.
27 Nsãn wĩĩ kẽ le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee, Yãhã yee:
‹N nwo, n ta tẽnlɛhɛ nɔ wãã ma yahasee ye,
u n ga ta kãnde gbihi yaha ma kẽ.› »
28 Yesu n maha yee: «Ta n ye yar, naa wii u tɛr Nsãn yaha, usyi sẽ see wa ye. Wii u kloŋ Yãhã Yai wo, woo -sẽ tɛr Nsãn yaha.
29 Pe nawee- byɛ tesẽ pe kufar wããfa ne, pe byɛ naa n luhu u Nsãn ye. Pe ba le yãŋ cã ma yee Yãhã kai- sroŋ, ma ka Nsãn n ga pe tãã yi loho wo.
30 Farisyẽ poo tesẽ Yãhã kaiyarfa ne, Yãhã ke n yãŋ pe lii pye, pe n le sye pe sẽ ka Nsãn n ga pe tãã yi loho wo ye.
31 N ga waha yagaafa tõr mpãy ter syi ne? Pe ma nawee- mpãy ter syi dyaŋ?
32 Pe ma mii kicar dyaŋ, pe tege nii nanihi nantrangbãŋ fla wo. Mpãy n nii pe nampyeŋ- pye ma yee:
‹Wo fleŋ wuu ma yee -ye yɔɔ,
ye sẽ -sẽ yɔɔ ye.
Wo n dur ma kasii yay le,
ye sẽ -sẽ wũn ye.›
33 Ye sẽ yãã, Nsãn nawee- tããfua tuu yir, u sẽ bur di ye, u sẽ maha defĩĩ wɔ ye. Ye n loo yãã ma yee, sãndũpee ma u yĩŋ na!
34 U Nawee Puee tuu yir, u bur di ma defĩĩ wɔ. Tee loo yãã ye maha n yee: ‹Ye sẽ dya nwo yãã? U ma tefɛŋ, ma maha ma sẽnwɔplaha. U maha naambiyãr le kufar wããfa poo ne, tesẽ kãmpee- yãrfa mpãy ter syi ne.› »
35 Yesu n pe yar taha ma yee: «Ye sẽ yãã, mpãy pe pe troho tãhã Yãhã yor wo, pe kai- sroŋ.»

Yesu tesẽ cɔɔ waa ne Farisyẽ naa Syimu kaha wo

36 Farisyẽ naa waa pye pe naa n yee Syimu. Per gaa, u ba Yesu nampay yi u kaha wo. Yesu n ga draŋ nii, ma ga di.
37 Loo klo wo cɔɔ waa pye, u myaha ba klaha-. Tuu Yesu wĩĩ luhu, u ma u n di u Farisyẽ Syimu kaha wo, u n pa yablater ntẽmblaha bule ne lasekole ne le laam wo.
38 Tuu ba dye, u n ga kãnklũy gbãã Yesu kur kuɛ ye u trɛ tãy, ma nii n wũn, ma u yĩntãm ta ma nii Yesu trɛ tuhu. U n ba u yĩnyor ta ma te kluã, ma te tɛ n tege u kẽ, ma dur ma pe lasekole kaha woo te na.
39 U Farisyẽ naa wii tuu Yesu yee ba, u n le yãã, ma nii laam ga ma yee: «Dya nwo ma ne pye u ma Yãhã kaplãŋ tõrfua cĩĩnde, u ne ga cã nawee wii syi ter kẽ cɔɔ nwo ne, u n tɛ u na. Ehe, u myaha klaha-.»
40 Yesu n kapãn gbe, ma u Farisyẽ naa pye ma yee: «Syimu, yãŋ, n ga ma yar laa ne.» Syimu n u yẽ sya ma yee: «Ãwã, ta yar Yĩŋfua!»
41 Yesu n kaplãŋ kuã cra pãã u ye ma yee: «Foholefua waa ba foho le nawee-syãm mpãy na: Nen pye war nagbeesĩĩ sẽnsye fuɛ ne, nen nwo -sẽ pye war nyerbua fuɛ ne.
42 Pe sẽ waha naa pe war dãã u kẽ ye, u n ba pe pye pe tyii ke foho na, pe syãm byɛ. Yagaa, u fuɛlefua wĩĩ ga cã tãy tɛr wii woo ye?»
43 Syimu n u yẽ sya ma yee: «Ta laam wo, wii fuɛ le ba gboho, u wĩĩ ga cã tãy tɛr woo ye.» Yesu n yee: «Cĩĩnde ne.»
44 U n wã klaha u cɔɔ kuɛ ye, ma Syimu pye ma yee: «Ma sẽ cɔɔ nwo yãã? Mboo kaha tẽ dye, ma sẽ ra kẽ loho ne ta n ta trɛ yee ye, woo -sẽ ta trɛ yee u yĩntãm ne, ma te kluã u yĩnyor ne.
45 Mboo, ma sẽ ra wãã yigi ma ra syar nampay syaha ne ye. Tẽ ba dye, u cɔɔ woo -sẽ kuee ra trɛ tɛ n tege.
46 Ma sẽ sẽm- woo ra kẽ yĩŋ na ye, woo -sẽ lasekole woo ra kẽ trɛ na.
47 Koo ta n ga le pãã ma ye: U cɔɔ kapee-ba nihi tɛr, yagaa ke byɛ laha kãã u yĩŋ na, loo ne ta wĩĩ n tãy ga ta tɛr u ye. Kapee-car ma -sẽ laha kãã wii yĩŋ na, ta wĩĩ saha tãy tɛr ufua ye ye.»

48 Yesu n u cɔɔ pye ma yee: «Ma kapee-
laha kãã ma yĩŋ na.»
49 Mpãy pe naa n di Yesu ne, pe n nii
laam ga ma yee: «Yoo kẽ dya nwo ne, u
n sya yee woo ma tuu kapee- laha n kãã
nawee- yĩŋ na?»
50 Yesu n -sẽ u cɔɔ pye ma yee: «Taa ra
wĩĩ sya ma ra ta ma Yatɛr, ma sya yaha,
naa n gaha pra.»

8

Ca mpãy pe naa tẽŋ nkãy tẽ Yesu kẽ

1 Loo kur ye, Yesu n ka kungbãhã wo,
tesẽ kusyĩmbɛhɛ ne, ma le kapãyĩĩ wũhũ
pãã naa n yar nawee- na, kapãyĩĩ lii le
Yãhã Yai wĩĩ tɔ̃r. Pe kãnyãrwai sẽnsye
syãm naa n taha u na.
2 Ca mpãy bya pye pe naa n taha u
na. Yesu ba sãndãpee kar tege kãã poo
ca mpãy yĩŋ na, ma mpãy jaa pe yan na.
Pe ca myar nde: Maari wii pe naa n yee
Madala klofa Maari, Yesu ba sãndãpee
kuasĩĩ kar tege woo cɔɔ yĩŋ na,
3 tesẽ Syane ne, u puai myaha ba kẽ
Susya ma pye Yɛrɔte wale yĩŋ na, tesẽ
Sisane ne, ma suhu ca mpãy ne. Poo ca
mii naa koho le Yesu ye u kãnyãrwai ne
pe koho wãn ne.

Yesu kakuãcran pãã digi yãrfua wĩĩ na (Mat 13.1-23; Mar 4.1-20)

4 Nawee- naa n yir kui byɛ wo, ma naa
n pai Yesu fla na. U n kaplãŋ nkãy kuã
cra pãã pe nabuar ye ma yee:
5 «Dya waa yi u kaha wo, ma ga dir yãr
u tar wo. Tuu naa ke digi yãr u tar laam
wo, pii mpãy n ga too kãnde ngbeŋ na.
Nawee- n tãhã tɛr pe na, kãnsyãm n maha
pe wãy di kãã.
6 Pii mpãy n ga too ntẽmbakor fla wo.
Pe pii n fĩy, ma -sẽ ta tɛr waha ku, yrĩŋ sẽ
pye ke fla wo ye.
7 Pii mpãy n ga too ngur wãn taa nsoho
wo. Te ngur n fĩy wãcɛŋ te dir wãn ne,
ma ba te puãr, te sẽ waha lɛ dye ye.
8 Pii mpãy n -sẽ too kãntrayũhũ fla wo.
Too dir wãn n yir, ma sa ma pii le gboho.»
Yesu n pe yar taha ma yee: «Wii ma n
traha u le yĩntaha cã, u luhu yɔ̃!»
9 U kãnyãrwai n u yey u le kakuãcran
yĩntaha gbihi tɔ̃r yar poo na.
10 U n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «Kai- nkãy
nawee sẽ ke cã yãã Yãhã Yai wĩĩ na ye,
Yãhã ta yii ga waha ke war. Ma -sẽ yee
mpãy na, pe sẽ ke yĩntaha wãwar kɛ ye,
pe ga naa ke kai- luhu kakuãcraŋ ne. Ke
syi,
‹pe n waha naa n yãŋ,
ngaa sẽ -sẽ ga naa n yãã ye.
Pe n waha naa n luhu,
laa sẽ -sẽ ga naa n war ye.› »
11 Yesu n maha pe kãnyãrwai pye ma
yee: «Le kakuãcran yĩntaha nde: Yãhã
kaplãŋ ma mii te dir wãn dyaŋ pe yãr.
12 Nawee- mpãy ma pe laam plãhã mii
le kãnde yɛ̃ dyaŋ, pe pii pe too na. Pe ma
le Yãhã kapãyĩĩ luhu, sãndãpee yĩŋfua -sẽ
ga pa, u ba ke kaplãŋ wãy yi kãã pe laam
wo, pe ma syi pe ke sya pe waha sya yaha
ye.
13 Mpãy laam ma mii te ntẽmbakor fla
dyaŋ. Pe ma le kapãyĩĩ luhu, pe ga le sya
nuhu ne. Pe sẽ -sẽ ga tyii le na le n nii
gbãã pe laam wo ye. Wãfãy ma pa, pe ga
ke kaplãŋ miy yaha.
14 Mpãy laam ma mii pii mpãy dyaŋ,
pe too ngur fla wo. Pe ma le kapãyĩĩ
luhu, kayaaŋ tesẽ wale wãkɛ ne tesẽ driyɛ̃
yĩnde wãn wãkɛ ne, too nde byɛ ga ba yir
tã ke kaplãŋ na, pe saa kuee le kapãyĩĩ kur
ye ye.
15 Mpãy laam -sẽ ma mii pii mpãy dyaŋ
pe too kãntrayũhũ fla wo. Pe ma le
kapãyĩĩ luhu, le ga pii see pe laam wo, pe
laam mpãy pe sroŋ ma maha yɔ̃. Poofa
ga kuee yai tãŋ le kapãyĩĩ kur ye, pe naa
kayũhũ pye.»

Yãhã Yai wĩĩ ma mii naaloho dyaŋ (Mar 4.21-25)

16 Yesu n maha yee: «Waa sẽ naaloho
ndyan tar ma kataŋ cĩn n tã le na ye. Le
sẽ maha n tar ma le n yaha gbãngbahara
flãhã tãy ye. Pe ne le wra yaha kããnkui
na, wii ma dye u waha naa n yãŋ cãã- na.
17 Ta n ye yar, ngii ngii ke wũhũ nii, ke
ga ba nii gbaa na, lii nawee- sẽ le cã yãã
ye, le ga ba cã.
18 Tee nkãy luhu, -ye ye laam yaha ke
na! Wii ma waha ke war cacar, u ga ba

ke war naa n gboho, wii ma -sẽ ke wãwar sye, car gii tuu yee u cã, ke ga faha u na.»

Yesu nna
(Mat 12.46-50; Mar 3.31-35)

19 Loo kur ye, Yesu nahafua n pa u fla na, tesẽ Yesu cĩĩfa ne. Nawee- ba nihi tɛr, pe sẽ waha nɔ u na ye.
20 Pe n Yesu yar ma yee, a u nahafua ma nkur ye, tesẽ u cĩĩfa ne, pe n traha pe u yãã.
21 Yesu n -sẽ pe nawee- byɛ pye ma yee: «Mpãy pe Yãhã kaplãŋ luhu, ma maha ke laam wũhũ pye, poo pe ma ta nahafa tesẽ ta cĩĩfa.»

Yesu teflahangbãŋ yɛr
(Mat 8.23-27; Mar 4.35-41)

22 Per gaa, Yesu ba dugu dye salangbãŋ gaa laam wo, woo tesẽ u kãnyãrwai ne, ma pe pye ma yee: «Waa dii tɛr kuɛ ngaa kũndi ye.» Pe n nii n tɛr.
23 Pe naa n gaha, Yesu n sã wãy. Teflahangbãŋ gaa n ta tɛr yir n fua ke langbãŋ na. Ke salangbãŋ naa n yĩĩ loho ne, kapee.
24 Pe kãnyãrwai n yũhũ crã Yesu tãy, ma u gbã yir ma u pye ma yee: «Yĩŋfua, Yĩŋfua, waa ku!» Yesu n yir, ma gbey ke teflahangbãŋ na tesẽ loho sẽmpĩy ne, te n yɛr. Ke fla n nii seyĩĩ.
25 Yesu n pe kãnyãrwai pye ma yee: «Ye Yatɛr wee la ye ne?» Pe -sẽ ba fya. Le n maha pe fe gbe, pe n naa pe ya pye ma yee: «Hãã, -ye naa dya nwo yãŋ, u n gbey teflaha na tesẽ loho ne, te n sya n luhu u ye.»

Sãndãpee pye dya waa yĩŋ na, Yesu n u jaa
(Mat 8.28-34; Mar 5.1-20)

26 Loo kur ye, pe n ga nɔ langbãŋ kuɛ ngaa kuɛ ngbeŋ na Jerasinefa kuɛ ye, Galɛlɛ kãntraha kũndi ye.
27 Yesu tuu naa n tege kãntraha na, loo klofua waa n u yãã ma pa. Sãndãpee pye u dya yĩŋ na. Le yale wãdey, u dya sẽ naa nayrɛ le ye, u sẽ maha naa n dye nwoŋ wo ye, ma naa n nii nakur lesaha fla wo.
28 Tuu Yesu yãã, u n too mii na ma nii n tẽ, ma kãnklũy gbãã Yesu tãy ma yee: «Ke Yãhãngbãŋ Dya Yesu, nwa taa ga pye ra na? N ma nar, ma'a syi ra pẽn ye!»
29 Yesu naa n gbey u sãndũpee na, u tege kãã u dya yĩŋ na, koo kẽ u dya n naa koo pãã. U sãndũpee pye u ma yir u dya na, pe ga u dya pua yigi yaha, u ma n waha ka teelaa wo ye. Pe ga ntẽn namihi ta, pe u kluɛ pua u trɛ ne, u -sẽ ga ba te ntẽn namihi cɛr, u sãndũpee n u ta u n ka dragba wo.
30 Yesu n u yey ma yee: «Ma myaha mii?» U dya n yee: «Ta myaha Nihinihi.» Pe sãndãpee ba nihi u dya yĩŋ na, koo u n ba loo pãã ke syi.
31 Pe sãndãpee n nii Yesu nar, u ma syi u poo nɔ wãã tãã ye wãfãy fla wo ye.
32 Kaha tyɛ- mpãy -sẽ pye ke fla na yãŋ yĩŋ na, ma kɛ naa n di. Pe ba nihi. Pe sãndãpee n Yesu nar u tyii poo n ga dye pe tyɛ- mii laam laam wo. U n le sya pe ye.
33 Pe sãndãpee n tege kãã u dya yĩŋ na, maa dye pe tyɛ- laam laam wo. Pe n ke ngbeŋ fã tege, maa too dye ke langbãŋ laam wo ma ku.
34 Mpãy pe naa pe tyɛ- sẽŋ, pe yãã le pye ke dyaŋ, pe n fã tɛr maa le pãã klofa ye tesẽ wlɛfa ne.
35 Pe nawee- n yir ba, pe n pai yãŋ lii le pye. Pe ba nɔ Yesu tãy, pe n u dya yãã pe sãndãpee ba tege kãã u yĩŋ na. U yĩntaha ba too, u n nayrɛ le, ma tege nii Yesu tãy. Pe n fya yigi nii.
36 Mpãy pe ba ke kai- byɛ yãã, poo n le tɔ̃r pe nawee- ye, pe sãndãpee tege kãã u dya yĩŋ na mii syi.
37 Pe Jerasine klofa byɛ n nii Yesu nar ma yee, u tɛr u poo klo ta yaha. Pe tee ba fya tɛr. Yesu n dugu dye ke salangbãŋ wo, ma ga tɛr.
38 Pe sãndãpee ba tege kãã dya wii yĩŋ na, u n nii Yesu nar woo ga kuee u ne. Yesu n u dur wãã ma yee:
39 «Dur ga ma fla na, maa le pãã ma nna ye Yãhã ke lii pye ma kẽ.» U dya n tɛr loo na, maa le pãã pe klofa byɛ ye, lii Yesu u pye u kẽ.

Syase pueesya tesẽ cɔɔ wii tuu tɛ Yesu nayroho na
(Mat 9.18-26; Mar 5.21-43)

40 Yaliile Yesu tuu ba yir ke langbãŋ kuɛ
ngaa kũndi ye ma pa, te nabuar tii te naa
u sẽŋ, te n u wãã.
41 Dya waa pye, pe naa n yee Syase. U
pye ke fla Yiifee- yawãhã nwoŋ yĩŋfua. U
n pa, maa kãnklũy gbãã Yesu tãy, ma u
nar u ka woo fla na,
42 ma yee pueesyale nen le ma woo ye.
Le ma dyɛ- sẽnsye syãŋ syi, a le ma le
kuee wale nen ma ga ku.

Yesu naa n gaha ke fla na, te nabuar u
waa naa n yigi kuɛ byɛ ye.
43 Te nabuar laam wo, cɔɔ waa -sẽ pye.
U ntɔ̃r kuee naa n woo u ye dyɛ- sẽnsye
syãŋ, wãyɛr wee ye. [U wale byɛ ba ka
tãŋ tyinfa ye,] waa sẽ -sẽ ba waha u jaa
ye.
44 U n yũhũ crã Yesu na kur kuɛ ye, maa
tɛ u nayroho yɛ̃ na. Loo yalebya wo, u
ntɔ̃r wãwoo n ta tɛr yɛr.
45 Loo kur ye, Yesu n pe nawee- yey ma
yee: «Yoo tɛ ra nayroho na?» Waa sẽ yee
ndoo n le pye ye. Pyar n yee: «Ah wo
Yĩŋfua, ma sẽ pe nawee- yãã la pe ma waa
yigi kuɛ byɛ ye?»
46 Yesu n -sẽ yee: «Ãwã, n yee waa tɛ ra
na, n yãã fãnga gaa yi ra wo.»
47 U cɔɔ tuu yãã pe cã woo kẽ, u n nii n
sege fyar koho wo. U n pa loo na, maa
kãnklũy gbãã Yesu yaha ye, ma le pãã
nawee- byɛ yĩnde na nwa ta u n tɛ u na,
tesẽ u jaa mii ke fla byɛ wo.
48 Yesu n u pye ma yee: «Cɔɔ, taa ra ta
ma Yatɛr, loo le ma jaa. Naa n gaha pra.»
49 Yesu tuu naa ngĩĩ pãã, tẽnlɛhɛle waa
n yir Syase kaha wo, ma ba u Syase pye
ma yee: «Ma pueesya ku, ma'a n maha
naa u Yĩŋfua fãy ye.»
50 Yesu n luhu u dya kaplãŋ ne, ma
Syase pye ma yee: «Ma'a n fya ye, ra ta
ma Yatɛr loo ya, u -sẽ ga jaa.»
51 Yesu tuu ga nɔ ke nakugu nwoŋ na,
u sẽ sya waa n dye ga u ne ye mii Pyar
ye ya sẽ kẽ, Nsãn ne, Syake ne ye, tesẽ le
kicaale tuhufua ne u nahafua ne.
52 Ke gbã kaha wo, nawee- byɛ naa n
wũn ma naa fɛn le, le kicaale wĩĩ na. Yesu
n pe pye ma yee: «Ya'a n naa n wũn ye!
Le sẽ ku ye, le sã wãy.»
53 Pe ba cã le ku wa, pe n nii u lɛr.
54 Yesu n dye ke nwoŋ wo, ma le
kicaale yigi koho na, ma gbey pãã ma yee:
«Kicaale yir!»
55 Le kicaale yrã n dur ba le ye, le n ta
tɛr yir. Yesu n pe yar, ma yee: «-Ye ngaa
wãã le kẽ le n di!»
56 Le kicaale wãdurba yrãŋ na, le n u
seefa laam wɔ ga ta tɛr. Yesu n -sẽ pe yar
waha ma yee, lii le pye pe ma syi le pãã
waa ye ye.

9

Yesu u kãnyãrwai sẽnsye syãm lɛhɛ wãã
(Mat 10.5-15; Mar 6.7-13)

1 Yesu n u kãnyãrwai sẽnsye syãm yee,
ma pe wãã ta ma kãnde wãã pe kẽ tesẽ
fãnga ne pe waha sãndãpee kar tege naa
n kãã nawee- yĩŋ na, pe maha waha naa
yanfa jaa.
2 Tuu kãnde wãã wa pe kẽ tesẽ fãnga
ne, u n pe lɛhɛ wãã, pe ga naa Yãhã Yai
wĩĩ tɔ̃r naa n yar nawee- na, pe maha naa
yanfa jaa.
3 Tuu ga pe lɛhɛ wãã, u n pe yar ma yee:
«Ye ma ga ke yrãhã yi, ye ma syi ye ngaa
gbe ke n naa ye ndege ye. Ye ma n kãi gɛ
gbe ye, nkãnfaha ne ye, ngaa kadiŋ ne ye,
war ne ye! -Ye kaleŋ naneŋ ya gbe yigi!
4 Pe ma syãsaha wãã ye kẽ na, -ye kuee
koo kaha wo ye sya ba tɛr!
5 Teelii nawee- ma sye pe saa ye yigi yɔ̃
ye, -ye tɛr pe klo yaha! Ye ma nii n tɛr, -ye
ye trɛ mplẽm kor yaha pe na, pe n cã lii
ma pe dye poo pe le kɛ.»
6 Tuu koo pãã wa pe kãnyãrwai ye, pe n
tɛr. Pe naa n gaha kui byɛ wo, ma le Yãhã
Yai kapãyĩĩ tɔ̃r naa n yar nawee- na, ma
maha naa yanfa jaa teebɛhɛ byɛ wo.

Yɛrɔte ntãncɛr Yesu wĩĩ na
(Mat 14.1-12; Mar 6.14-29)

7 Yesu tuu naa kai- nkãy byɛ pye, Yɛrɔte
naa ke tẽŋ luhu, u laam n wlãhã. Nawee-
mpãy naa n yee, a Nsãn kẽ u dur ba yrãŋ
na.
8 Mpãy maha naa n yee, a faale Yeli kẽ
tuu u ya yi yar nawee- na. Mpãy ter maha
naa n yee, a faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua waa
kẽ, u dur ba yrãŋ na.
9 Yɛrɔte -sẽ naa le pãã ma yee: «N ta pe
n Nsãn yĩŋ cɛr. Yoo -sẽ kẽ dya nwo ne, pe

n sya nii kai- ngĩĩ byɛ pãã u wĩĩ na?» U n naa traha u Yesu yãã.

Yesu nawee- nyersĩĩ yĩĩbua yɛ̃ woo, tahar ne
(Mat 14.13-21; Mar 6.30-44; Nsãn 6.1-14)

10 Yesu tẽnlɛhɛ n dur ba, maa u yar nkãy byɛ ne pe ga pye. U n tɛr poo ya ne, klo laa kuɛ ye pe n yee Gbesyata.
11 Pe nabuar n -sẽ le cã ma taha u na. Yesu n ga pe yigi ta, ma Yãhã Yai wĩĩ pãã pe ye ma maha yanfa jaa pe kẽ.
12 Yai ke naa n gaha kuasaha wo, pe kãnyãrwai sẽnsye syãm n yũhũ crã Yesu na, ma u pye ma yee: «Kãnde wãã pe nabuar kẽ, pe n ka tũntũn kusyĩmbɛhɛ wo tesẽ klɛ ne, pe ga ngaa par di, pe maha syãsaha kɛ. Wo tee ma dragba wo.»
13 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Yii gɛ, -ye digi wãã pe kẽ pe n di!» Pe n yee: «Wo ga waha pe yɛ̃ woo mii? Bur wãy bua ya te ma wo ye, tesẽ fua- syãm ya ne. Ma n traha la wo ka wo ga dir par pe nabuar mii byɛ kẽ?»
14 Nawee- mpãy pe pye ke fla na, pe naam ya ba nawee- nyersĩĩ yĩĩbua kua.
Yesu n u kãnyãrwai pye ma yee: «-Ye pe ta pe n nii ga flɛ flɛ, nawee- gbeesãnsĩĩ sesãnsyihi.»
15 Pe kãnyãrwai n le sya u ye, ma pe nawee- ta pe n tege nii ga ke syi.
16 Yesu n te bur bua gbe pe fua- syãm ne, ma yĩntaha kuã yir wãã yãhãyĩŋ kuɛ ye, ma yee Yãhã n kaa taha pe na. U n dur ma te la cɛr ma te wãã u kãnyãrwai kẽ, pe n te la klaha pe nabuar kẽ.
17 Pe byɛ n di, ma sya di yai. Pe n takũyĩhĩ sẽnsye syãŋ gbe tɛr te gbɛr ne, tii pe di yaha.

Yoo kẽ Yesu ne?
(Mat 16.13-28; Mar 8.27—9.1)

18 Per gaa Yesu pye u ya ya, ma naa n pãã Yãhã ne. U kãnyãrwai n taha ba u na. U n pe yey ma yee: «Lii gɛ pe nawee- pe n pãã ta wĩĩ na?»
19 Pe n yee: «Mpãy n yee, a Nsãn nawee-tããfua kẽ ma ne. Mpãy maha n yee, a faale Yeli kẽ ma ne, mpãy maha ma pe n yee, a faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua waa kẽ ma ne tuu dur ba yrãŋ na.»
20 Yesu n pe yey ma yee: «Ah yii, ye yee yoo kẽ ra ne?» Pyar n u yɛ̃ sya ma yee: «Mboo kẽ u Yãhã Yĩndefua Crise.»
21 Loo na, Yesu n pe kãnyãrwai yar waha ma yee, pe ma syi pe u wĩĩ pãã waa ye ye.
22 U n maha pe pye ma yee: «U Nawee Puee yai u fãy gboho. Pe Yiifee- wãlɛ ga ba u wĩĩ sye, tesẽ pe Yãhã yũndefa yĩŋfa ne, tesẽ pe Yãhã kaiyarfa ne. Pe ga ba ta gɛ ta pe n u boo. U wãku plii tãã wuhu na, u ga yir gbã wo, u dur ba yrãŋ na gbaafa ye.»
23 Loo na, Yesu n pe nawee- byɛ pye ma yee: «Wii ma yee woo ga naa n yãr ta kãnde wo, u u laam wũhũ ta yaha, -tuu u ya gbihi naa n ta plii byɛ, u ma sya ga ba gbãpee ku ra wĩĩ na. Wii ma loo sya, u naa ra kãnde yãr.
24 Ye sẽ yãã, wii tuu u ya yĩŋ kɛ, ma suhu u laam wãn ne, woofua ga ba too byɛ kɛ laa; wii tuu -sẽ ga le sya u u yĩŋ kɛ laa, ma suhu u laam wãn ne ndoo wĩĩ na, woofua kẽ tuu cã ga ba too nde byɛ yãã.
25 Mboo nawee, taa ga driyɛ̃ wãn byɛ yãã tãŋ, ma'a -sẽ ba yãã ma plaha mii ya, ma sẽ maha ba ma yĩŋ yãã Yãhã ye ye, le wãyĩĩ -sẽ ma na taa yãã?
26 Nawee wii ma yee ta wĩĩ fyar yigi woo kẽ tesẽ ra kaplãŋ ne, u wĩĩ bya ga ba fyar yigi ndoo u Nawee Puee kẽ yaliile n n pai dur ba ra nayɔ̃r ne, ta Tuhufua Yãhã nayɔ̃r ne, tesẽ pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛyɔ̃m nayɔ̃r ne.»
27 Yesu n maha pe yar taha ma yee: «Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Nawee- mpãy ma ye laam wo, pe saa ku mii pe sẽ Yãhã Yai yãã ye.»

Kãnyãrwai tãã mpãy Yesu yãhãyĩŋ nayɔ̃r yãã
(Mat 17.1-8; Mar 9.2-8)

28 Yesu tuu kaplãŋ ngĩĩ pãã wa, plii kuasĩĩ syi n tɛr, u n Pyar yigi taha u ya na, Nsãn ne, tesẽ Syake ne. U n ka pe ne yãŋ gaa yĩŋ na, u n gaha pãã Yãhã ne.
29 Tuu ga nii n pãã Yãhã ne, u yĩntaha n wã klaha, u nayrɛ n flege ma sya n yɛhɛ palpal.
30-31 Naam syãm mpãy n fe gbe yi yãhãyĩŋ nayɔ̃r ne. Faale wãlɛ syãm ba

me, Musa ma suhu Yeli ne. Yesu tuu ga ba ku mii syi dyaŋ Yurusalɛm wo, tuu pa lii myaha na kãntraha na le n pye tãŋ, loo pe naa n pãã Yesu ne.

32 Pyar tesẽ u nampyeŋ- ne, pe ba sã wãy faha. Pe n yir, ma Yesu yãhãyĩŋ nayɔ̃r yãã, tesẽ pe naam syãm ne pe yir yɛr u ne.

33 Yaliile pe naam syãm pe naa n tɛr Yesu yaha, Pyar n Yesu pye ma yee: «Wo Yĩŋfua, wo niisaha sroŋ yɔ̃ nwo wo! Waa kajar tãã gbã, neŋ ma wãŋ, neŋ Musa wãŋ, neŋ nge Yeli wãŋ.» U ba le pãã ke dyaŋ, u sẽ laam ga ye.

34 Tuu naa koo pãã, yãhãsyɔ̃r raa n yi nii ma yĩm paha tã pe byɛ na. Pe kãnyãrwai pe te yãhãsyɔ̃r yãã te pe gbey le, pe n fya.

35 Yãhã yĩmbui n yi te yãhãsyɔ̃r laam wo ma yee: «Ta Dya kẽ nwo ne, woo kẽ tẽ yãŋ yi. -Ye naa n luhu u ye!»

36 Loo kapãn le pãã wa, pe kãnyãrwai n Yesu nen ya yãã ke fla na.

Pe kãnyãrwai n ke kai- byɛ yaha le. Koo cãã na, pe sẽ laa pãã waa ye ye.

Yesu kãnyãrwai sẽ Yesu kai- war ye (Mat 17.14-23; 18.1-5; Mar 9.14-40)

37 Ke yĩŋsyii wo, pe n tege ke yãŋ yĩŋ na, nabuar raa n pa maa Yesu wãã.

38 Dya waa n kuee pe nabuar laam wo, ma gbey pãã wãã Yesu ye ma yee: «Yĩŋfua, n ma nar, ta dya yãŋ ta kẽ, ta dyapuai nen ya.

39 Sãndũpee ma u yĩŋ na, ma n yir u na tugutugu. U ma yir u na, u ga u ta u n naa n kui, tuu naa u yɛhɛ fãnga ne, tuu u ta u n naa yɛ̃syɔ̃play yi. U sãndũpee ma yir u na, u ga u nuhu gboho ke syi tuu cã ba u miy yaha.

40 N ma kãnyãrwai nar pe u sãndũpee kar tege kãã u na, pe sẽ waha yia ye.»

41 Yesu n kuãn pe na ma yee: «Yii poo na, laanyɔ̃m wee ye ye ye, ye sẽ ra ta ye Yatɛr ye. Ye yee la n kuee ye wãwlaha na yalebyɛ? Ye yee la n naa n fãy ye ne yalebyɛ?» U n u kicar tuhufua pye ma yee: «Pa ma dya ne nwo wo!»

42 U kicar tuu yũhũ naa n pai, u sãndũpee n u yãr gbe miy kãntraha na ma u yɛhɛ fãnga ne. Yesu n sã waha u sãndũpee na, ma u kicar jaa ma u wãã u tuhufua kẽ.

43 Pe nawee- byɛ pe Yãhã fãngangbãŋ yãã ke syi, le n pe laam wɔ ma sya ta tɛr.

Nawee- pe naa Yesu tẽŋ tẽ u kai- wĩĩ na, u n u kãnyãrwai pye ma yee:

44 «Yii poo na, n ga laa pãã ye ye, -ye le le yaha ye laam wo: U Nawee Puee ga yi u napĩĩ- kẽ.»

45 Pe kãnyãrwai sẽ -sẽ naa ke kaplãŋ ngĩĩ war u ye ye. Le kapãn ba pãã ke syi, pe ma n waha le tɛrsaha cã ye. Pe ba fya Yesu na, pe sẽ u yey le kapãn tɛrsaha ne ye.

46 Yesu kãnyãrwai n ba sãnkɛr kɛ pe ya nsoho wo, ma ga cã yoo woo u ma yĩŋ na poo laam wo.

47 Yesu n -sẽ pe laam wĩĩ cã. U n kicaalaale gbe ba ta u yahasee ye,

48 ma pe pye ma yee: «Wii ma kicaale nde syi gbihi yigi ndoo myaha na, ndoo gɛ kẽ tuu gbihi yigi. Wii ma -sẽ ra gbihi yigi, Yãhã gɛ kẽ tuu gbihi yigi, koo gii ke ra lɛhɛ wãã. Wii ma -sẽ u ya ta ma nii ye byɛ kurkuɛfua, woo tuu ma yĩŋ ye byɛ na.»

49 Nsãn n kapãn gbe ma yee: «Wo Yĩŋfua, wo dya waa yãã tuu sãndãpee kar tege n kãã nawee- yĩŋ na ma myaha ne. Wo n ba yee u wee wo ne ye, ma u kar tã.»

50 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Ya'a n sye u na ye. Ye sẽ yãã, wii ma yee u sẽ ye laha ye, u ma ye ne.»

51 Yesu tɛrper yãhãyĩŋ na ke ba nɔ gbe naa n taha, u n u laam waha ma yee u yai u ka Yurusalɛm wo.

52 U n tẽnlɛhɛ mpãy nɔ wãã u yahasee ye, pe n ka Syamarifa kãntraha klo laa wo, pe n gaha fla ngaa gbihi ta u kẽ.

53 Pe klofa n sye ma yee, u tee n gaha Yurusalɛm wo, poo saa syãsaha wãã u kẽ ye.

54 U Yesu kãnyãrwai syãm mii Syake tesẽ Nsãn ne, pe ba le luhu ke dyaŋ, pe n Yesu pye ma yee: «Yĩŋfua, le ma tãy ma ye, waa naa ta ke n yir yãhãyĩŋ na, ke ba too tã pe na ke pe suhu muu.»

55 Yesu n wã klaha pe kuɛ ye, ma loo kuãn pe ye.

56 Pe n tɛr klo laa ter wo.

Yesu kãnde wãyãr wĩĩ
(Mat 8.19-22)

57 Yesu tesẽ u kãnyãrwai ne, pe pye
kãnde wo ma naa n yãr.

Dya waa n pa, maa Yesu pye ma yee:
«Yĩŋfua ma'a sya n gaha teelii teelii, n ga
naa n taha ma na.»
58 Yesu n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Yɛ̃srɛ̃
ma te syãsar ne, kãnsyãm ma pe nsɛŋ ne,
teele sẽ -sẽ wee u Nawee Puee myaha na
ye.»
59 U n dya waa pye ma yee: «Naa n taha
ra na.» U dya n u pye ma yee: «Yĩŋfua,
kãnde wãã ra kẽ, n ma ga ra tuhufua
nakugu le wa, n ga pa.»
60 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Tyii nakur
na te n naa re nakurwai le. Mboo, ka maa
naa Yãhã Yai wĩĩ yar nawee- na!»
61 Dya waa n maha Yesu pye ma yee:
«Yĩŋfua, ndoo ga naa n taha ma na, -taa
-sẽ kãnde wãã ra kẽ, ra n ka n ga ra nna
yar, tẽ dur ba.»
62 Yesu n u pye ma yee: «Wii ma nii mii
wii dyaŋ u nii tar war yar ne, ma maha
nii yãŋ n klaha u kur kuɛ ye, woofua saha
laa yɔ̃ Yãhã Yai wĩĩ na ye.»

10

Yesu nawee- busãã nɔ wãã Yãhã tẽn wĩĩ na
(Mat 11.20-24)

1 Loo kur ye, Yĩŋfua Yesu n maha
nawee- gbeetãã sẽnsye syãm yãŋ yi. Kui
nkãy byɛ tesẽ teebɛhɛ nkãy byɛ tuu naa
n traha u ka, u n poo nawee- mii cãã lɛhɛ
wãã sãnsyãm koo kui wo tesẽ koo teebɛhɛ
ne.
2 U n pe yar kakuãcraŋ nkãy ne ma
yee: «Dir busãã ma wãgbe wãn tar wo.
Tẽntẽfa sẽ -sẽ syar yai, ma ga waha te byɛ
gbe dye tãŋ kaha wo ye. -Ye u tarfua nar
u n tẽntẽfa busãã mpãy nɔ wãã, pe n ba
te dir gbe dye kaha laam wo u kẽ.
3 -Ye naa n gaha, n ye lɛhɛ wãã mii
mbapĩy dyaŋ waygapyãr nsoho wo.
4 Ye ma syi ye war gbe ye, nkãnfaha ne
ye, ntãy ne ye. Ye ma n taha kuee naa
nawee- syar kãnde wo ye.
5 Ya'a ga dye kaha gii laam wo, ye cãã
syaha nge syar ye yee: Yãhã ke yrĩŋ le
kaha nge wo.
6 Waa ma pye ke fla na Yãhã yrĩŋ ne, ye
yrĩŋ syaha nge ga kuee u na. Le ma -sẽ
pye woosyifua sẽ kẽ ye, ye syaha nge saa
laa yɔ̃ u kẽ ye.
7 -Ye kuee koo kaha wo, pe ye kẽ loho
gii ne, -ye ke wɔ, pe ye kẽ digi gii ne, -ye
ke di! Tẽntẽfua yai pe naa u dãã. Ye ma
syi ye yi kaha gaa wo, ye ga dye kaha gaa
laam wo ye.

8 Ya'a ga dye klo lii wo pe n syãsaha
wãã ye kẽ, pe ma pa ye kẽ digi gii ne, -ye
ke di!
9 -Ye naa loo klo yanfa jaa, -tee naa pe
nawee- yar Yãhã Yai nɔ wa gɛ nɔ wa.
10 Ya'a -sẽ ga dye klo lii wo, pe ma yee
pe saa syãsaha wãã ye kẽ ye, -ye ka yaa
le pãã nanihi fla wo ye yee:
11 ‹Ye klo tẽyãhã mplẽm mpãy gɛ pe yir
too wo trɛ na, wo mii wo poo mplẽm mii
kor yaha ye na. -Tee -sẽ le cã ye yee Yãhã
Yai pa wa ye ye.›
12 Ta n le pãã ye ye, Yãhã kasãhã per
ma ba nɔ, le ga ba pee klo ndefa na le tɛr
Sodɔ̃ klofa* yaha.»

13 Yesu n kuãn kui raafa na ma yee:
«Korasyifa, ye wĩĩ pee Yãhã ye! Gbesy-
atafa, ye wĩĩ pee Yãhã ye! Laanwɔ wũhũ
nkãy ke pye ye yĩnde na, ke syi ma ne pye
faale Tyirfa yĩnde na, tesẽ faale Syidɔ̃fa
ne, pe ne ga pye pe ta tɛr le cã kãã wa le
yalebya wo, pe kapee- wãpyeŋ sẽ yɔ̃ ye.
Loo nde na, pe ne ga wram wĩĩ pye, pe
nfããper ta, pe fɛn nayrɛ pãhã pe le.
14 Loo ne, Yãhã kasãhã per ma ba nɔ, le
ga ba pee ye na le ta tɛr pe Tyirfa yaha,
tesẽ pe Syidɔ̃fa ne.
15 Ah yii Kapornufa, ye yee la pe ga ba
ye kuã yir ga ta yãhãyĩŋ na? Ye ma n naa
loo gɛ ga ye laam wo ye! Ye ga ba tege ga
ta tãã ye nakur fla wo.»

16 Yesu n maha u kãnyãrwai pye ma
yee: «Wii ma n luhu ye ye, ke nii mii u
n luhu ndoo gɛ ye. Wii ma ye wĩĩ sye, ke
nii mii ndoo gɛ wĩĩ kẽ tuu sye. Wii ma -sẽ

* **10:12 10.12** Faale cãã na, Sodɔ̃fa tesẽ Gumorfa ne, pe bii pee ter. Yãhã kasãhã n too pe na, naa gaa ter n pe wãã le suhu pe kui ne.

ndoo wĩĩ sye, ke nii mii wii u ra lɛhɛ wãã woofua wĩĩ kẽ tuu sye.»

Pe nawee- gbeetãã sẽnsye syãm wãdurbaŋ

17 Pe nawee- gbeetãã sẽnsye syãm n dur ba laanfir ne, ma ba nii le pãã nuhu ne ma n yee: «Wo Yĩŋfua, sãndãpee gɛ n luhu wo ye, wa'a gbey pe na ma myaha ne!»
18 Yesu n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «Yalaale wo, n naa u Setane yãã yãhãyĩŋ kuɛ ye, tuu tege naa n too mii yãhãyĩŋ dyaŋ ke yɛhɛ.
19 -Ye luhu yɔ̃ ra ye: N fãnga wãã ye kẽ ye waha naa n yia nwɔr na tesẽ sãnam ne, ye tãhã naa n tɛr te na. N fãnga wãã ye kẽ ye waha yia ye napĩĩ Setane na, ye u fãnga byɛ pye klaha- tãŋ, ngaa ma n waha kapee pye ye na ye.
20 Sãndãpee n luhu ye ye, loo yɔ̃, le sẽ -sẽ nɔ nuhu wãdi na ye. Ye myar te yrũhũ ta wa yãhãyĩŋ saba laam wo, -ye naa nuhu di loo ne!»

Yesu bya nuhu di (Mat 11.25-27; 13.16-17)

21 Loo yalebya wo, Yãhã Yrã Fãnga n Yesu laam yĩĩ nuhu ne, u n yee: «Ta Tuhufua Yãhã, mboo taa ma yãhãyĩŋ Yĩŋfua tesẽ kãntraha ne. Lii taa sẽ yar kaicãfa na, tesẽ sabacãfa ne ye, ma loo yar mpãy na pe ma pra kicar wãŋ syi dyaŋ. N ma sey loo wĩĩ na. Ãwã Tuhufua, le tãy ma ye, koo kẽ ma n le ta ke dyaŋ.»
22 Yesu n dur ma pe nawee- pye ma yee: «Ta Tuhufua Yãhã kai- byɛ le soho ra koho wo. Nawee- sẽ cã yoo kẽ ra ne ye. Ta Tuhufua ya ke le cã. Pe sẽ maha cã yoo kẽ ra Tuhufua ne ye. Ndoo ya n ke cã, tesẽ mpãy ne tẽ ke yar pe na.»
23 Loo na, Yesu n wã klaha u kãnyãrwai kuɛ ye, ma poo ya pye ma yee: «Yii, tee nii lii yãã yagaa, ye wĩĩ n tãy, -ye naa nuhu di loo ne!
24 Ta n ye yar nde ne: Nkãy byɛ tee n yãã yĩnde ne, tesẽ nkãy byɛ ne tee n luhu ndityɛ ne, Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa busãã pye tesẽ kui yĩŋfa busãã ne, pe naa n kɛ pe kai- ngĩĩ syi yãã yĩnde ne tesẽ pe ke yãã luhu ndityɛ ne, pe sẽ -sẽ ke yãã ye.»

Yesu kakuãcran pãã Syamarifa naa wĩĩ na

25 Yãhã kaiyarfua waa n ba yir ma yee woo ga Yesu le namihi wo, ma u yey ma yee: «Yĩŋfua, n ga pye mii n waha cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na ye?»
26 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Kãnde lii Yãhã le ta, le yãŋ! Lii ne le yrũhũ yaha loo wĩĩ na? Ma lii war le na?»
27 U dya n yee: «Lii le yrũhũ ta le nde: ‹Ta, Yĩŋfua Yãhã wĩĩ n naa n tãy ma ye, le tɛr wãn byɛ yaha; le gboho tãŋ ma laam byɛ wo, le nii tãŋ ma yrã byɛ na, ma fãnga byɛ ne, ma kacãn byɛ n pye tãŋ loo na.› Tesẽ: ‹Ma ya wĩĩ le n tãy ma ye mii syi dyaŋ, tyii ma nampyeŋ wĩĩ n naa n tãy ma ye ke syi.› »
28 Loo na, Yesu n u pye ma yee: «Ma le pãã yɔ̃. Ma'a loo nde pye, ma -sẽ ga cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na ye.»
29 U Yãhã kaiyarfua -sẽ naa n traha u tãhã wãã u ya kẽ. U n Yesu yey ma yee: «N ga waha wii syi yee ra nampyeŋ?»
30 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Dya waa ba yir Yurusalɛm wo, ma Yerekɔɔ kãnde sya ma tege naa n tɛr. Yuhu- mpãy n ga u yãã kãnde laam wo, ma wɔ toho u na ma u yuhu, ma u nayrɛ tyĩn cɛr u na ma u gbã cããr yaha.
31 Yãhã yũndefua waa n yir u ya ndoŋ, ma tege n tɛr loo kãnde nen ya ne. Tuu ga u dya yãã, u n laha yi, ma ga le kãnde wãã sya ma tɛr, u sẽ yɛr gɛ yɛr ye.
32 Loo kur ye, Lewi kur kuɛ puee waa n ba yir u ya ndoŋ. U n ba nɔ ke fla na, ma u dya yãã. U n laha yi, ma ga le kãnde wãã sya ma tɛr, u sẽ yɛr gɛ yɛr ye.
33 Syamarifa naa waa -sẽ ba yrãhã yi u ya ndoŋ. Yiifee- sẽ pe Syamarifa yãŋ ngaa ye. U bya naa n tɛr loo kãnde nen ya ne. U n ba nɔ u dya na, ma u yãã pe u duai yaha. Tuu u dya yãã ke syi, u fɛn n u sroŋ yigi fãnga ne.
34 U n yũhũ crã u dya na, ma u nar yee u kẽ defĩĩ ne, ma re tuhu sẽm- ne, ma dur ma re pua u kẽ. U n dur loo na ma u gbe taha u kãnkoŋ na, ma tɛr u ne nampay syãsaha fla wo ma ga u gbihi.
35 Ke yĩŋsyii wo, u n war yi ma wãã u nwoŋfua kẽ, ma u pye ma yee: ‹Naa u dya gbihi ra kẽ. Ma'a sya u gbihi ma ta

tɛr war mii draha yaha tẽ wãã ma kẽ, n ma ba dur ba nwo, n ga ba pe war draha dãã ma kẽ.› »
36 Loo na Yesu n dur, ma u Yãhã kaiyarfua yey ma yee: «Ma laam wo, wii woo tuu nii u dya nampyeŋ, dya wii pe ba gbã cããr yaha kãnde wo?»
37 U Yãhã kaiyarfua n Yesu yɛ̃ wãã sya ma yee: «Wii tuu yɔ̃ u na, woo tuu sroŋ ma u nampyeŋ.» Loo na, Yesu n u pye ma yee: «Ka, ma ga naa n pye koo syi!»

Yesu ka Marti ye fla na Maari ne

38 Yesu ye naa n yãr kãnde wo, u kãnyãrwai ne. Pe n ba laha dye kusyĩnde laa wo. Cɔɔ waa n pe wãã ma pe yigi ga u kaha wo, woo n gaha pe nampay yi. U cɔɔ myaha ba kẽ Marti.
39 U cĩĩfua pye u ne, pe naa u yee Maari. Yesu naa le Yãhã kapãyĩĩ tɔ̃r pe ye, u Maari woo n ba tege nii u tãy ma nii ke kaplãŋ luhu.
40 Marti woo -sẽ pye tuu ba dye kuee tẽŋ laam wo. U n ba Yesu pye ma yee: «Yĩŋfua, ma sẽ yãã ta cĩĩfua ra ta yaha nii ya ke tẽŋ laam wo, le yɔ̃ la? Ma saa u yar la u ba koho le ra ye?»
41 Yesu n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Yãŋ, Marti! Ma laam wlãhã nii ma ye, ma n nii n gber kai- busãã na.
42 Katɛ nen ya -sẽ ne le ma yĩŋ. Maari ka le wãyĩĩ kuɛ ye. Le saha tyĩn sya kãã u ye ye.»

11

Yãhã n nar mii?
(Mat 6.9-13; 7.7-11)

1 Per gaa, Yesu naa n pãã Yãhã ne teelaa wo. Tuu ba nar wa, u kãnyãrwai waa n u pye ma yee: «Wo Yĩŋfua, wo klaha Yãhã wãnar ne, mii Nsãn dyaŋ tuu u kãnyãrwai klaha le ne mii.»
2 Yesu n pe yar ma yee: «Ye ma ga Yãhã nar, -ye yee:
‹Wo Tuhufua Yãhã,
ta, nawee- n cã ma miingbãŋ kai- laha.
Ta, ma Yai n pa nawee- ye.
3 Naa wo yɛ̃ digi wãã wo kẽ plii wuhu na.
4 Wo kapee- gbe kãã wo yĩŋ na.
Mpãy pe kapee- pye wo na,
wo bya wo n tyii pe kapee- foho na
wo kuãŋ ne.
Ma'a n wo miy yaha,
wo n tyĩn naa n gaha
kapee- wãpyeŋ kuɛ ye ye.› »
5 Yesu n maha pe yar ma yee: «Laa na, ye laam wo, waa ma naambiyã ne. Per gaa, u ga yir u ka u naambiyã fla na yĩndyaha wo, u ga u pye: ‹Naambiyã, bur wãy tãã fuɛ le ra na.
6 Ta naambiyã nen waa yir yrãhã ye, ma pa ra fla na, ngaa wee tẽ ga wãã u kẽ ye.›
7 U naambiyã nwo ga waha kuee nwoŋ laam wo, u pãã yi wãã u kẽ u u pye: ‹Tyii ra na dya, ma sẽ yãã nwonyɛ̃ gbãã tã wa karndohopua ne. Ma sẽ cã la, wo sã wãy wa ta pii ne. N wee n ga waha yir n bur gbe wãã ma kẽ ye!› »
8 Yesu n pe yar taha ma yee: «Ta n le pãã ye ye: Pe sya nii naambiyãm, nen nwo ga waha sye u saa yir ye. U nkurfua ma -sẽ naa tã u nwoŋfua na, ma nii u yee u kadye ga ba war, u n yir, u nwonyɛ̃ yãr, u te wãn byɛ gbe wãã u naambiyã kẽ, tii wĩĩ te ma u na.
9 Koo kẽ n ga ye yar nde ne: -Ye naa n nar, ngaa ga wãã ye kẽ. -Ye naa n kɛ, yaa ngaa yãã. -Ye naa kããnklihi gbã, pe ga ke yãr ye kẽ.
10 Ye sẽ yãã, mboo nawee, ma'a n nar, Yãhã ga ngaa wãã ma kẽ. Ma'a n kɛ, Yãhã ga ta ma ngaa yãã. Ma'a kããnklihi gbã, Yãhã ga ta ke n yãr ma kẽ.
11 Ye ma pye tuhufua, ye dyale ma fuale nar ye ye, yaa u kẽ la nwoho ne?
12 Laa na, u ma ngucĩĩ nar ye ye, yaa u kẽ la sãnuɛ̃ ne?
13 Tee sya pee mii, ye kayũhũ pye ye pii kẽ. Ke syi ne, ye yai ye cã, ye Tuhufua Yãhã ga Yãhã Yrã Fãnga wãã mpãy kẽ pe le nar u ye.»

Kai lii ne pe pãã taha Yesu na?
(Mat 12.22-30, 43-45; Mar 3.20-27)

14 Sãndũpee pye dya waa yĩŋ na, ma u ta u n nii bebe. Yesu n u kar tege kãã u dya yĩŋ na. U sãndũpee n tege kãã u dya yĩŋ na, u nii n pãã gbɛgbɛ. Le n yɛ̃ gbãã pe nabuar na ma sya ta tɛr.
15 Mpãy n yir ma yee: «Sãndãpee yĩŋfua Sebulɛhɛ kẽ tuu fãnga wãã u kẽ, u

n waha sãndãpee kar tege n kãã nawee-yĩŋ na.»
16 Mpãy ter n yee, poo ga u le namihi wo, ma u pye ma yee, tuu yɛ̃kã wĩĩ laa pye poo n yãã yĩnde ne, pe cã cã Yãhã fãnga kẽ ke ma u ye.
17 Yesu -sẽ ba pe laam wĩĩ cã wa. U n pe yar ma yee: «Kãntraha neŋfa ma kuee n wãã pe ya ne, koo kãntraha nge ga too. Kaha neŋfa ma kuee n wãã pe ya ne, koo kaha ga too.
18 Ke syi ne, Setane ma kuee n wãã u ya ne, u fãnga saa waha ka yahasee ye ye, ke ga klaha-. Ye -sẽ yee, n sãndãpee kar tege n kãã nawee- yĩŋ na, sãndãpee yĩŋfua Setane kẽ tuu koo fãnga wãã ra kẽ!
19 Cĩĩnde sẽ ne ye. Mii loo sẽ ne ye, ye nampyeŋ- mpãy pe sãndãpee kar n tege, ye ma yee pe bya loo pye Setane fãnga kãmay na, poo gɛ ga ye yar pe yee, cĩĩnde sẽ ne ye.
20 Ta n ye yar, n sãndãpee kar tege n kãã Yãhã Fãnga ne. Loo na, ye yai ye cã Yãhã Yai pa wa ye ye.
21 Fãngafua ma pye naanmiy wãn ne ma nii u kaha sẽŋ, nawee waa saa sɛr u kla gaa gbe ye.
22 Waa ter ma -sẽ pa, woo fãnga ma tɛr nwo wãŋ na, u n yia u na, u ga u naanmiy wãn byɛ tyĩn sya u ye, tii tuu ba ta ma naa u ya paha. Loo na, u ga u kahafua nwo koho wãn byɛ gbe u ye, u te la u nampyeŋ-ne.
23 Wii ma yee u wee ra ne ye, woofua ma ra napĩĩ. Tesẽ, wii ma yee u saa koho le ra ye, u nawee- wãã ba ra kẽ ye, woofua u pe kar n kãã ra na.
24 Sãndũpee ma pye nawee yĩŋ na ma ba tege kãã u na, u sãndũpee ga ka drawaha fla wo, u ga tay naa n klaha, u ma teelaa yãã u nii naa n wũũ. U ma yee u sẽ teelaa yãã ye, u ga yee tuu tɛr u niisaha gii yaha, u ga dur ga nii ke fla na.
25 Loo na, tuu pye nawee wii yĩŋ na ma ba tege kãã u na, u ga dur ga u fla na. U n gaha u nawee laam yãã mii nwoŋ dyaŋ pe ke pɛ ma ke gbihi ta.
26 Loo na, u sãndũpee ga yir, u ga u nampyeŋ- kuasĩĩ mpãy yigi ba, mpãy pe maha pee woo na. Pe byɛ ga pe ya wãã ba nii u nawee yĩŋ na. U nawee wĩĩ ga pee, le ta tɛr faale yaha.»
27 Yesu tuu ba koo pãã wa, cɔɔ waa n kuee pe nabuar laam wo, ma u pye ma yee: «Cɔɔ wii tuu ma see ma maha u yrã ta ma kẽ, u wĩĩ n tãy.»
28 Yesu n -sẽ u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Mpãy pe Yãhã kapãyĩĩ luhu, ma maha Yãhã kãnde yãr, poo wĩĩ le n tãy!»

Yagaafa pe laanwɔ wĩĩ lii kɛ Yesu ye? (Mat 12.38-42)

29 Nawee- wɔ naa n tã Yesu na, u n nii pe pye ma yee: «Yagaafa pee, ma -sẽ yee poo n traha pe laanwɔ wĩĩ laa yãã yĩnde ne. Aye, laanwɔ wĩĩ laa saa pye ye n yãã yĩnde ne ye, mii lii syi sẽ kẽ le bii faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yonase dye ye.
30 Ye sẽ yãã, mii Yonase wĩĩ bii nii kayar wĩĩ faalefa Nenefufa ye mii, u Nawee Puee wĩĩ bya ga ba nii kayar wĩĩ yagaafa ye koo syi.
31 Yãhã kasãhã per ma ba nɔ, faale Syeba kãntraha yĩŋfasya ga ba le pãã u yee, yagaafa pe sẽ koho klaha ye, pe tee pye. Woo bii yir deydey kui wo, ma pa faale yĩŋfua Salmuu fla na ma ba u kacãyor luhu. Kaplãŋ nkãy tẽ -sẽ n pãã ye ye, ke tɛr Salmuu wũhũ yaha!
32 Yãhã kasãhã per ma ba nɔ, pe faale Nenefufa ga ba le pãã pe yee, yagaafa pe sẽ koho klaha ye, pe tee pye. Faale wo, Yonase bii Yãhã yɛ̃ kapãn pãã pe Nenefufa ye, pe n le luhu ma koho klaha ma pe kapee- wãpyeŋ miy yaha. Kaplãŋ nkãy tẽ -sẽ n pãã ye ye, ke tɛr Yonase wũhũ yaha!»

Nawee kadye naaloho (Mat 5.15; 6.22-23)

33 Yesu n maha yee: «Waa sẽ naaloho ndyan tar ma ga le wũhũ teelaa wo ye, waa sẽ maha le tar ma kataŋ cĩn n tã le na ye. Ah ndee, pe ma le tar, pe ne le wra ta kããnkui na, wii ma dye u naa n yãŋ cãã- na.
34 Yĩnde ma mii naaloho dyaŋ kadye na. Ma yĩnde ma yɔ̃ ma ye, ma kadye byɛ ga nii cãã- na; ma yĩnde ma -sẽ klaha- ma ye, ma kadye byɛ ga nii wam wo.
35 Loo na, nawee woo yai u u ya yigi, cãã- mpãy pe ma u na, wam ma syi pe sya tãŋ ye.

36 Ke syi ne, nawee kadye byɛ ma nii cãã- na, teelaa sẽ wee wam wo ye, u kadye kur byɛ ga nii tãŋ cãã- na, ke naa n yɛhɛ palpal mii naaloho cãã- dyaŋ.»

Yesu kuãn pe Farisyɛ̃ na tesẽ pe Yãhã kaiyarfa ne
(Mat 23.1-36; Mar 12.38-40)

37 Yesu tuu ba pãã wa, Farisyɛ̃ naa waa n u yee u ga di u kaha wo. Yesu n dye ke kaha wo, maa nii ma ga di.

38 U Farisyɛ̃ naa n ba yãã Yesu sẽ u kluɛ yee pe wãlɛ kãnde na ye, ma nii n di, le n u fe gbe.

39 Loo na, Yĩŋfua Yesu n u pye ma yee: «Yii Farisyɛ̃, ye ma mii nawee- mpãy dyaŋ pe crãŋ kur kuɛ yee, tesẽ tasa kur kuɛ ne, ma n tyii ke laam na. Ye byɛ ye yii ta naweeyɔ̃m nkur kuɛ ye, ye laam sẽ -sẽ wee gbɛgbɛ ye. Nawee- wãyuhu wĩĩ ya le ma ye laam wo, tesẽ kapee- wãpyeŋ ne.

40 Ye plege, ye sẽ kai- cã ye! Yãhã gii ke nkur kuɛ pye, koo neŋ ya sẽ na ke laam bya pye?

41 -Ye ye crãŋ yĩĩ kayũhũ ne, tesẽ ye tasa bya ne, ye ke wãã nawãm kẽ, loo na ye kãnkai- byɛ ga cã nii gbɛgbɛ.

42 Yii Farisyɛ̃, ye wĩĩ pee Yãhã ye! Ye ma ne ye digi gbe, le tãy ke nii waŋ kla woo, tyũhũ wãŋ woo, ye ne ke la flɛ sẽnsye, ye fla neŋ wãã Yãhã kẽ. Ma -sẽ yee ye wãsroŋ wĩĩ na, tesẽ Yãhã wĩĩ wãtãy ne ye laam wo, ye kalaa wee koo na ye. Koo -sẽ kẽ tee yai ye gbihi yigi, ye koo ta yĩŋ. Ke kai- ngĩĩ n -sẽ taha, ye ma syi ye faha laa yaha ye.

43 Yii Farisyɛ̃, ye wĩĩ pee! Yiifee- yawãhã nwey wo niisar rii nawee- byɛ yĩnde le yi n too re na, too syi niisar ye ne kɛ ye nii. Ye tee maha n yãŋ pe naa ye syar nangbãsyaha ne nanihi teebɛhɛ wo.

44 Ye wĩĩ pee! Ye laam wluhu, ye ma mii nakur gbũhũ nkãy syi dyaŋ nawee saa cã ye, u tãhã naa n tɛr te na!»

45 Yãhã kaiyarfua waa n u pye ma yee: «Yĩŋfua, taa nii n pãã ke syi, ma wo bya wãã le n tyɛhɛ.»

46 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Yii Yãhã kaiyarfa, ye bya wĩĩ pee! Ye nawee- taha kai- nkãy na ke ma mii teger dyaŋ pe saha tẽŋ ye. Ye saa maha koho le pe ye, pe n waha re tẽŋ ye.

47 Ye wĩĩ pee! Gbũhũ nkãy syi ke yɔ̃, ye ne koo fãã Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa kẽ, poo mpãy ye wãlɛ pe boo!

48 Le nii mii ye wãlɛ pe lii pye, le tãy ye ye. Poo pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa boo, yii -sẽ pe gbũhũ fãã!

49 Loo ne, Yãhã gii ke kai- byɛ cã tãŋ, ke n le yar yaha ye wĩĩ na ma yee: ‹N ga ba ra kaplãŋ tɔ̃rfa mpãy nɔ wãã pe ye, tesẽ ra tẽntẽfa mpãy ne. Pe ga ba mpãy boo pe laam wo, pe mpãy nar- gboho.›

50 Ke syi ne, ma gbe driyɛ̃ wãtãhã na, ma ba waa ke yagaa na, Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa mpãy byɛ pe boo tɛr, yagaafa ga ba loo kapee fuɛ dãã.

51 Too naboor nde bii gbe Abɛl wãboo cãã na, ma sya ba waa Dyakaridya wãboo cãã na, woo wii pe bii u boo ke Yãhã kangbãŋ nsoho wo, ke Yãhã diŋ yisaha fla ne. Ãwã, cĩĩnde ne tẽ n pãã ye ye, ntɔ̃r rii te woo, le kapee fuɛ ga yi yagaafa na.

52 Yii Yãhã kaiyarfa, ye wĩĩ pee! Lii le ga waha nawee ta u n Yãhã wĩĩ cã, yii gɛ le sye, ma -sẽ maha yɛr tã le na nawee- ma n le yãã ye. Ye ma mii nawee waa dyaŋ u nwoŋ gaa yɛ̃ gbãã tã ma sye u karndohopua na.»

53 Yaliile Yesu tuu ba yi ke kaha wo, pe Yãhã kaiyarfa tesẽ pe Farisyɛ̃ ne, pe n nii ncafũhũ di u ne, ma nii u yey kai- ter byɛ ne.

54 Pe naa n kɛ pe Yesu ta u n plaha pãã pe n luhu.

12

Yesu nawee- klaha kai- nkãy ne
(Mat 10.26-27)

1 Loo yale wo, nabuar n ba wɔ tã ma sya pe ya trɛ tãhã, Yesu n cãã u kãnyãrwai pye ma yee: «-Ye yii yigi Farisyɛ̃ ye ne, pe wĩĩ ma mii ncasur wãŋ ter syi dyaŋ. Pe naweeyɔ̃m pyer pye gbaa na, pe laam wo ma -sẽ pee.

2 Ngii ngii ke wũhũ nii, ke ga ba yãã gbaa na. Kai- nkãy ke maha ma waa sẽ ke cã ye, ke ga ba cã.

3 Loo ne, kaplãŋ nkãy tee n pãã yii ya yĩmperwoho wo, ye ga ba naa ke pãã

nawee- byɛ ye yaiwaha na. Tesẽ, lii byɛ tee yuhu pãã waa ndityɛ wo, nwonuŋ laam wo, le ga ba gbey pãã nanihi fla wo.»

Wii nawee- yai pe naa n fya u na (Mat 10.28-31)

4 Yesu n maha yee: «Ta n le pãã ye ye, yii mpãy tee ma ra naambiyãm: Mpãy syi pe ga waha nawee kadye boo wãboo ya, pe sẽ -sẽ ga waha laa pye nantãŋ ye, ye ma syi naa poo fya ye.
5 Wii tee yai ye naa n fya, n ga u yar ye na: Ye yai ye naa Yãhã koo fya, koo gii ye ma ba ku, ke ga waha ye le naa fla wo, naa gii wãfegeyãã wee ke na ye. Ãwã, n le pãã ye ye, ye yai ye naa koo ya fya!
6 Kãnsyãyi mii syi wãm bua sẽ n par la warpii syãm ya ne? Ye cã poo kãnsyãyi mii wee ngaa ye, Yãhã sẽ -sẽ n faha poo nen waa gɛ yaha ye.
7 Ye wĩĩ n tãy Yãhã ye, ma tɛr kãnsyãyi mii syi wãbuar yaha. Ye yĩnyor nde gɛ Yãhã te byɛ yɛ̃ cã yaha wa. Ye ma syi naa n fya laa na ye!»

Lii yai le pãã Yesu wĩĩ na nanihi wo? (Mat 10.32-33; 12.32)

8 Yesu n maha yee: «Ta n nde pãã ye ye: Wii ma le pãã nawee- yĩnde na ma yee woo u ya le soho ra koho wo, ndoo u Nawee Puee, ta bya ga ba le pãã pe Yãhã yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ yĩnde na n yee, woofua ma ra wũũ.
9 Wii ma -sẽ le pãã nawee- yĩnde na ma yee woo sẽ ndoo cã ye, ta bya ga ba le pãã pe Yãhã yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ yĩnde na n yee, n sẽ woofua cã ye.
10 Nawee wii ma tee pãã u Nawee Puee wĩĩ na, Yãhã ga ba loo kapee laha kãã u yĩŋ na. Wii ma -sẽ tee pãã Yãhã Yrã Fãnga wĩĩ na, loo kapee nde saa laha kãã u yĩŋ na ye.
11 Pe ma ba ye yigi ga Yiifee- yawãhã nwey wo, laa na yahaseefa yahasee ye, laa na fãngafa yahasee ye, ye ma syi ye fya ye! Ye ma syi ye naa ntãŋ cɛr, ye yee tee ga ba lii pãã le n nii wãyĩĩ, tesẽ tee ga ba lii pãã ye waha ye yĩŋ yi yaha, ye sẽ cã ye.
12 Loo yale wo, kaplãŋ nkãy ke yai ke yi ye yɛ̃ wo, Yãhã Yrã ga ye klaha ke ne.»

Cĩĩnde nangbãn ne tii ne?

13 Dya waa pye pe nabuar laam wo, ma ba Yesu pye ma yee: «Yĩŋfua, ta lɛfua yar, u tyii wo n wo tuhufua kloho la wii na.»
14 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Naambiyã, yoo u ra taha ye nwoŋ kai- wãsãhã na, tesẽ ye koho wãn wãlaŋ na ye nsoho wo?»
15 U n wã klaha, ma pe nawee- byɛ pye ma yee: «-Ye yii yigi, ye ma n pua yaha wale wĩĩ na, tesẽ nangbãn wãn ne ye. Nawee koho wãn sẽ ne te ga waha ta u n kuee yrãŋ na ye.»
16 Loo na, Yesu n kakuãcran pãã pe ye ma yee: «Nangbãŋ gaa pye tangbãn ne, dir n ba yi u ye kacãn sẽ pye ye.
17 U n nii laam ga ma yee: ‹N ga pye mii, dir nde byɛ lesaha wee ra ye ye.›
18 U n ba u ya pye ma yee: ‹Tẽ ga lii pye, n le cã yagaa. Loo ne nde: N ga ra mplɛ nde yoho kãã, n dur n taa fãã, tii te cã gboho faale wãn na, n ta dir wãn byɛ le yaha te laam wo ta koho wãn byɛ ne.
19 N ma loo pye wa, n ga dur n nii yar n yee: Naambiyã, diyɔ̃r ma ma ye kacãn wee ye, te ga waha ta ma di yai dyɛ- buar. Yagaa, fĩhĩ nii naa n wũũ, ma naa n di ma naa n wɔ, -taa naa nuhu di.›
20 Yãhã n -sẽ u dya pye ma yee: ‹Naplege nge! Yĩmper nge gɛ laam wo, ma ga ku. Taa ga ku, dir nde byɛ taa gbihi ta ma myaha na, te ga nii yoo wãn yagaa?› »
21 Loo na, Yesu n maha le pãã taha ma yee: «Wii woo na tuu driyɛ̃ nangbãn wãn ya kɛ wãã n ta u ya myaha na, u sẽ -sẽ wee ngaa nangbãŋ Yãhã ye ye, woofua wĩĩ ma mii ke nangbãŋ naplege nge wĩĩ dyaŋ.»

-Ye yii le soho Yãhã koho wo ye kuãŋ ne! (Mat 6.19-34)

22 Loo kur ye, Yesu n u kãnyãrwai pye ma yee: «Loo ne, n ga ye yar nde ne: Dir rii tee ga naa n di, tesẽ loho gii ne tee ga naa n wɔ ye waha nii yĩnwɛr na, tesẽ nayrɛ rii ne tee ga le tã ye kadye na, ye ma syi ye naa ntãŋ cɛr too nde byɛ wĩĩ na ye!
23 Ye sẽ yãã, yĩnwɛr puar dir na, kadye puar nayrɛ na.
24 -Ye naa kãnsyãm yãŋ, pe sẽ digi tãhã, pe sẽ digi gbe, teelaa wee pe ye pe dir kɔ̃ŋ

n yaha ye. Yãhã sẽ pe yɛ̃ digi wãã la pe kẽ? Ye wĩĩ n tãy Yãhã ye, ma tɛr kãnsyãm yaha.
25 Ye laam wo, yoo ma u ga waha u kuper yũhũ wãã carle gɛ laangar ya kãmay na?
26 Ye ma gblihi laa ndele syi ya wãpyeŋ na, lii tee -sẽ laam ga ke kai- ngĩĩ wĩĩ na?
27 Nyɛ̃ fyãr te n fĩy tar wo, ye sẽ te nayɔ̃r yãã la? Te sẽ tẽn tẽ ye, te sẽ faha wãn tyĩn ye. Ta n -sẽ le pãã ye ye, u faale yĩŋfua Salmuu, u nangbãn naa byɛ ne, u nayrɛ nayɔ̃r sẽ -sẽ bii nɔ nyɛ̃ fyãr wãŋ neŋ gaa gɛ nayɔ̃r na ye.
28 Nyɛ̃ nge gɛ ke n fĩy tar wo nanga, koo gii pe n pai miy le wãã naa laam wo sukũhũ, Yãhã nayɔ̃r wãã ke kẽ. Ke -sẽ ga pye mii ke tyii yii gɛ na, ke saa nayrɛ wãã ye kẽ ye? Ye sẽ koho taha yaha Yãhã na busãã ye.
29 Ye ma syi ye naa ntãŋ cɛr, ye yɛ̃ digi wãkɛ ne tesẽ ye lawɔŋ ne ye!
30 Nawee- mpãy pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye, poo pe too nde byɛ kɛ fãnga ne. Ma -sẽ yee yii na, Tuhufua Yãhã ma ye ye, ke cã te wĩĩ ma ye na.
31 -Ye cãã Yãhã Yai wĩĩ kɛ wa! Loo na, ngii wĩĩ ke ma ye na, ke -sẽ ga ba wãã taha ye kẽ.
32 Yii mpãy tee sẽ nihi ye, ye ma syi ye fya ye! Le tãy ye Tuhufua Yãhã ye, loo ne u n ye le Yãhã Yai wo.
33 -Ye ye koho wãn par, -tee pe war wãã nawãm kẽ! Wale lii syi le sẽ n klaha ye, -ye naa loo kɛ! -Ye Yãhã wũhũ kɛ naa n ta busãã yãhãyĩŋ wo, koo fla gii wãplaha wee te na ye, yuhu saha nɔ te na ye, fyãr saha te pye klaha- ye.
34 Tee ye laam wãn ta na, ye laam byɛ ma koo fla na.»

Tẽntẽ- yai pe ma n sã wãy faha ye (Mat 24.45-51)

35 Yesu n maha yee: «-Ye yii gbihi ra tẽn wĩĩ ne, -ye ye nsĩĩ cɛr pua, -ye ye naaloho tar yaha!
36 -Ye yii gbihi mii tẽntẽ- mpãy dyaŋ pe yĩŋfua ka cagbar na. U ma dur ba ke kapahayɛ̃ gbã, pe yir ga ke yãr u kẽ.
37 U yĩŋfua tuu ga dur ba tẽntẽ- mpãy yãã yrãŋ na, poo wĩĩ n tãy! U ga u ya gbihi, u pe ta pe n tege nii, u n ba dir la klaha pe byɛ kẽ.
38 U ma dur ba yĩndyaha wo, le tãy yĩndyaha kur ye, ma ba u tẽntẽ- yãã yrãŋ na, pe wĩĩ n tãy.
39 -Ye nde cã laha: Kahafua ma ne u yuhu payale cã, u ga ne kuee yrãŋ na, u sye u yuhu ma n dye u kaha wo ye.
40 Ye bya -ye yii gbihi naa n ta, yaliile tee sẽ ga yigi ye, u Nawee Puee ga ba dur ba loo yale wo.»
41 Pyar n ba le pãã ma yee: «Yĩŋfua, ma kaplãŋ ngĩĩ kuã cra pãã wãã wii ya kẽ laa, ma ke pãã nawee- kur byɛ kẽ?»
42 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Tẽntẽle wii syi kẽ u n sroŋ u yĩŋfua ye, ma maha kai- cã? Woo kẽ wii ne u yĩŋfua tɛr ma u taha u naa ke kaha yãŋ, tuu naa u tẽntẽwai byɛ yãŋ, u naa pe dir wãã pe kẽ sediyale wo.
43 U yĩŋfua ma dur ba, maa u yãã loo tẽn na, woo tẽntẽle wĩĩ n tãy.
44 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye. U yĩŋfua ga u taha u koho wãn byɛ yĩŋ na.
45 U tẽntẽle ma -sẽ le ga yigi, a woo yĩŋfua saa pa yagaa ye, u ga too u tẽntẽwai wãgbãŋ na, u naa dir ya di, u naa sẽm wɔ pe n u yigi.
46 U tẽntẽle tuu sẽ per gii ga yigi ye, u yĩŋfua ga pa koo per na. U ga u pẽn cĩĩnde wãpẽn, tuu u pye pyer rii ne te yai mpãy ne pe sẽ sroŋ ye.
47 Tẽntẽle wii tuu u yĩŋfua laam wĩĩ cã, u sẽ -sẽ u ya gbihi ye, u sẽ -sẽ u yĩŋfua laam wĩĩ pye ye, u ga ba gbãr sya busãã.
48 Ma -sẽ yee tẽntẽle wii tuu sẽ u yĩŋfua laam wũhũ cã ye, u ma sya tee pye ma yai gbãr ne, u ga gbã car ya. Yãhã ma wii kẽ busãã, ke ga ba ufua yey kai- busãã ne. Yãhã ma kai- busãã le soho wii koho wo, ke ga ba woofua yey kai- busãã ne ke n sya gboho tɛr.»

Yesu wãpaŋ ta nawee- ga cɛr (Mat 10.34-36)

49 Yesu n maha yee: «N pa nawee- wãcɛr naa ne kãntraha na. Koo naa nge ma ne pye ke le wa, le ne ga tãy ra ye.
50 N ga ba tãã fɛn laam wo, ta laam byɛ n wlãhã nii. Loo n ba pye wa, ta laam n cã tege nii.

51 Ye laam wo, ye yee la n pa nawee-
yĩmbuhu wããlesaha wo? Aye rɛhɛ, n pa
pe wãcɛr wĩĩ loo ne.
52 Ma gbe yagaa na, nwoŋ giifa ma pye
nawee- bua, nawee- tãã ga wãã le, pe
cɛr nawee- syãm mii na. Kaa na, nawee-
syãm ga wãã le, pe cɛr nawee- tãã mii na.
53 Tuhufa ga ba napĩr le pe dyam ne,
dyam -sẽ ga ba napĩr le pe tuhufa ne.
Nahafa ga ba napĩr le pe pueesyam ne,
pueesyam -sẽ ga ba napĩr le pe nahafa ne.
Nansyam ga ba napĩr le pe pii ca ne, pii
ca -sẽ ga ba napĩr le pe nansyam ne.»

Mpãy pe sẽ yagaa kai- yĩntaha war ye (Mat 16.2-3; 5.25-26)

54 Yesu maha naa pe nawee- yar ma yee:
«Ye ma sesaha yãã ke wɔ ke pakuɛ ye, ye
sẽ ne yee la, ke ga pa? Ke n -sẽ pa cĩĩnde.
55 Ye ma tefay yãã pe yir yãhãyĩŋ
kãndigi koho kuɛ ye ma fua n pai, ye sẽ
ne yee la kar ga war? Le n -sẽ pye cĩĩnde.
56 Dawarfa me ye ne! Tee waha yãhãyĩŋ
wũhũ yĩntaha war, tesẽ kãntraha wũhũ
ne, Yãhã wũhũ nkãy ke -sẽ n pye ye yĩnde
na yagaa, nwa ta ye n koo wãwar wĩĩ sye?
57 Tee ga lii pye le n sroŋ, nwa ta ye n
loo sye?
58 Wii ma yee ma laa tee pye, ma ma yigi
n gaha kasãhã saha wo, tee sẽ nɔ wa ke fla
na ye, cãã naa u nar ye n wãã le. Mii loo
sẽ ne ye, u n gaha ma le soho u kasãhãfua
koho wo, woo n ma le soho fãngafa koho
wo, pe n ma le nwompihi wo.
59 Ta n le pãã ma ye: Ma'a yee ma sẽ
le kafuɛ byɛ dãã tãŋ ye, ma saa yãã yi ke
nwompihi wo ye.»

13

-Ye le sya ye kapee- sẽ yɔ̃ ye, -tee ke miy yaha!

1 Per gaa, nawee- mpãy n pa Yesu fla
na, ma ba Galɛlɛfa mpãy wĩĩ pãã u ye.
Pe Galɛlɛfa ka Yãhã kangbãŋ laam wo, u
fãngafua Pilati n ta pe n pe boo wlãhã pe
kaboo wãn ne.
2 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Galɛlɛfa
mii pe boo, ye laam wo ye yee la, poo pye
kapeepyefa ma ta tɛr Galɛlɛ kãntrahafa
byɛ yaha?
3 Ye bya ma -sẽ yee, ye sẽ le sya ye
kapee- sẽ yɔ̃, ma maha ke wãpyeŋ miy
yaha ye, ye byɛ wĩĩ ga ba klaha-.
4 Ye yai ye ye laam too nwonjruhu gii na
ke pye Syilwee wo, ma ba too tã nawee-
sẽnsye kuatãã na, pe n ku. Ye laam wo
ye yee la, poo pye kapeepyefa ma ta tɛr
Yurusalɛm klofa kur byɛ yaha?
5 Ye bya ma -sẽ yee, ye sẽ le sya ye
kapee- sẽ yɔ̃, ma maha ke wãpyeŋ miy
yaha ye, ye byɛ wĩĩ ga ba klaha- koo syi.»

Yiisrɛfa wĩĩ ma mii katyigi gii dyaŋ, ke sẽ n sa ye

6 Yesu n maha kakuãcraŋ pãã pe ye ma
yee: «Dya waa ba nasar nkugu katyigi sĩĩ
kãntrayũhũ fla wo, ke n lɛ. U dya n pa u
n pai nkugu tai, u sẽ ngaa yãã ye.
7 U n te tar gbihifua pye ma yee: ‹Yãŋ,
ke dyɛ- tãã kẽ yagaa, n ma pa n pai nkugu
tai katyigi nge na, n saa ngaa yãã ye. Ke
cɛr kãã! Ke tee nii ma draha ka sya, ke sẽ
n sa ye.›
8 U tar gbihifua n u yɛ̃ sya ma yee:
‹Yĩŋfua, maha tyii ke na naandyɛ; n ga
ke yĩŋ tugu klaha, n nafuhu le ke tãy.
9 Ke syi ne, laa na ke ga ba sa dyɛ laa;
ke maa yee ke sẽ maha sa ye, ma ta ke n
cɛr.› »

Yesu maha cɔɔ waa jaa kanii per gaa na

10 Kanii per gaa na, Yesu pye u maha
naa nawee- klaha Yiifee- yawãhã nwoŋ
gaa laam wo.
11 Cɔɔ waa -sẽ pye ke fla na, u sẽ pye
korkor ye. Ke dyɛ- sẽnsye kuatãã ba kẽ
sãndũpee waa pye, u ba u cɔɔ ta u n kur
nii, u saha kãntuhu sroŋ ye.
12 Yesu tuu u cɔɔ yãã, u n u yee ba, ma
ba u pye ma yee: «Cɔɔ, ma yan ma miy
yaha.»
13 Yesu n koho taha u na, ke kãntuhu n
ta tɛr sroŋ u ye, u n nii Yãhã sey.
14 Yesu tuu maha nawee jaa kanii per
wo ke syi, le sẽ tãy u Yiifee- yawãhã nwoŋ
yĩŋfua ye ye. U n kapãn gbe, ma pe
nabuar pye ma yee: «Plii kuay ma, nawee
yai u tẽn tẽ too plii na. -Ye naa too plii
yãŋ, ye naa n pai ye yan wãjaa wĩĩ na,
tee ke kanii per yãã ye ke ta yaha!»

15 Yĩŋfua Yesu n u yɛ̃ wãã sya ma yee:
«Dawarfa me ye ne! Kanii per na, ye sẽ
ne ye naha sãhã la, laa na ye kãnkoŋ, ye
ka ke ne lawɔsaha wo?
16 Ah cɔɔ nwo wii tuu -sẽ ma Brama kur
waa, Setane tuu pua yigi yaha dyɛ- sẽnsye
kuatãã, ye yee la woo ma syi u sãhã yaha
kanii per na u sãndũpee namihi wo ye?»
17 Yesu kapãn nde n nii u napĩĩ- ye fyar
wĩĩ. Laanwɔ wũhũ nkãy tuu naa n pye,
ke -sẽ naa nuhu yigi pe nabuar kẽ.

Yãhã Yai ga cãã kloŋ, ke cã ba gboho (Mat 13.31-33; Mar 4.30-32)

18 Loo na, Yesu n maha pe nawee- yar
kakuãcraŋ ne ma yee: «N ga waha Yãhã
Yai wĩĩ tɔ̃r nwa ne? Ke ngii tay, n ga ke
kla yar ye na.
19 Ke ma mii ngaa puale dyaŋ, dya waa
tuu gbe, ma tãhã le kãntraha wo u lankua
wo. Loo puale kloŋ tãŋ pii byɛ na. Le -sẽ
fĩy ma jruhu katyigi dyaŋ, kãnsyãm n sya
ba pe nsɛŋ ta te kayay laam wo.»
20 Yesu n maha yee: «N ga maha ye yar
Yãhã Yai ma mii syi dyaŋ?
21 Yãhã Yai wĩĩ maha ma mii ncasur
wãŋ ter syi dyaŋ, cɔɔ waa tuu gbe carle
ya, ma wlãhã bur miy busãã wo gbeng-
beyĩhĩ tãã syi, ma pe tũhũ. Te ncasur
carle ya n ta pe n sya fua yir.»

Nawee- busãã ga yãã dye la Yãhã yai klo wo? (Mat 7.13-14, 21-23)

22 Yesu naa n gaha Yurusalɛm wo.
Tuu naa n tɛr kungbãhã nkãy wo, tesẽ
kusyĩmbɛhɛ nkãy ne, u nawee- klaha naa
n gaha too byɛ wo.
23 Waa n ba u yey ma yee: «Yĩŋfua,
nawee- mpãy pe n pai sya yaha pe dye
Yãhã fla wo, pe saa syar ye, cĩĩnde sẽ na?»
Yesu n u yɛ̃ sya, ma pe yar ma yee:
24 «Yãhã fla wãdye wĩĩ waha mii
nwonyɛ̃ gii dyaŋ ke fĩhĩ. -Ye yii waha ye
dye koo ne! Ta n ye yar, nawee- busãã ga
ba yee poo ga dye, pe -sẽ ga ba gblihi laa.
25 Koo nwonyɛ̃ nge kahafua ma ba yir,
ma ke nwonyɛ̃ gbãã tã, yaa ba yii yãã
nkur ye, ye naa ke kããnklihi gbã ye yee:
‹Yĩŋfua, nwonyɛ̃ yãr wo kẽ!› U ga ye yɛ̃
sya u yee: ‹N sẽ ye yisaha cã ye.›
26 Loo na, yaa u pye ye yee: ‹Wii me too
wãã naa n di ma ne, ma maha wãã naa n
wɔ ma ne. Ma naa nawee- klaha wo klo
wo, nanihi teebɛhɛ wo.›
27 U ga maha ye pye u yee: ‹N sẽ ye cã
ye kapeepyefa mii, ye ma n crã ra na ye!›
28 Loo yale wo, ye ga ba faale wãlɛ
Brama ye yãã, Yãhã yai klo wo, tesẽ
Yisyake ne, Dyakuba ne, ma suhu pe faale
Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa byɛ ne. Yii -sẽ ga ba pye
nkur ye, ye naa n wũn wãwũn, ye laam
ga ba war ye n sya naa nkãhã gbã!
29 Nawee- ga ba yir yaidar kuɛ ye, tesẽ
ke dyetɛr kuɛ ye, tesẽ kãntraha teebɛhɛ
byɛ wo, pe pa Yãhã Yai gbar na, pe ba dir
di.
30 Loo na, mpãy pe ma kur ye yagaa,
poo mpãy ga ba yahasee fla yãã. Mpãy pe
-sẽ ma yahasee fla wo yagaa, poo mpãy ga
ba nii kur ye.»

Yesu tesẽ Yurusalɛmfa wĩĩ ne (Mat 23.37-39)

31 Loo yale wo, Farisyɛ̃ mpãy n yũhũ crã
Yesu na, ma u pye ma yee: «Tɛr kãã, ka
fla ngaa na. Yɛrɔte n traha u ta pe n ma
boo.»
32 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «-Ye ka,
yaa kacãmpuai nwo yar ye yee: Ta tẽn
ne kãntraha nge na sãndãpee wãkar ne,
yanfa wãjaa ne. N ma le na nanga tesẽ
sukũhũ ne, le tẽn n sya ba kua.
33 N yai n ta tɛr ta yrãhã ne nanga,
sukũhũ, n sya ga nɔ. Ye sẽ yãã, Yãhã
kaplãŋ tɔ̃rfua sẽ yai pe u boo kulaa wo
mii Yurusalɛm sẽ kẽ ye.»
34 Yesu tuu naa pe Yurusalɛmfa wĩĩ pãã,
pe fɛn n u yigi, u n yee: «Yurusalɛmfa,
Yurusalɛmfa, ye Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa boo,
tesẽ nawee- mpãy Yãhã pe nɔ n wãã ye ye,
ye pe waa n boo ntẽmbar ne! Yalebyɛ, n
n kɛ n ye wãã ta nii tãy, mii nguyĩŋ dyaŋ
ke ke pii wãã n ta ke nkaasyir flãhã tãy.
Ye sẽ -sẽ le sya yãã ye.
35 Tee n pye ke syi Yãhã ga ba kur waa
ye klo na. Ta n ye yar: Ye saa ra yãã mii
per gii sẽ kẽ, tee n pai naa n yee: ‹Mboo
wii taa n pai Yĩŋfua Yãhã myaha na, ke
kaa taha ma na.› »

14

Farisyɛ̃ naa waa Yesu yee ba dir na (Mat 22.1-10)

1 Kanii per gaa maha wo, Yesu ba ka
Farisyɛ̃ ye yĩŋfua waa kaha wo. Pe ba u
yee dir na ke fla na. Mpãy pe pye ke fla
na, pe naa Yesu yãŋ kayi ne, ncã u ga pye
mii laa?
2 Dya waa ba yɛr u yahasee ye. Yan pye
u dya na, u n ba tẽ.
3 Yesu n kapãn gbe, ma pe Farisyɛ̃ yey
tesẽ pe Yãhã kaiyarfa ne ma yee: «Kãnde
lii Yãhã le ta, wo yai wo yanfua jaa kanii
per wo laa, wo sẽ yai wo le syi pye ye?»
4 Pe n yaha le, pe sẽ sya ma laa wãã sya
ye. Loo na, Yesu n u yanfua yigi ma u jaa,
ma kãnde wãã u kẽ u n tɛr.
5 Yesu n dur yagaa, ma pe nawee- pye
ma yee: «Ye laam wo, waa dya ne too
dye u ye kualaŋ laam wo, laa na naha syi,
ufua saa u yi la le yalebya wo, le ma sya
pye kanii per?»
6 Loo kapãn nde na, pe ga u yɛ̃ sya lii
ne pe sẽ cã ye, ma yaha le.
7 Dir disaha wo, nawee- mpãy pe ba yee
ba te dir na, pe byɛ naa niisayõr kɛ. Yesu
tuu pe yãã, u n kakuãcran nde pãã pe ye
ma yee:
8 «Nawee ma ma yee, taa ga fãn di
casyar na, ma'a ka, ma'a n ga ke ni-
isayũhũ yãŋ ma nii ye. Ma'a ga nii koo
syi fla wo, laa na pe ma pe nawee waa ter
yee te dir na, wii syi tuu tɛr ma yaha ma
maha ma yĩŋfua waa.
9 Wii tuu ye yee ba, mboo tesẽ woo ne,
u ga waha pa u ba ma pye: ‹Dya, ah ma
saa ke niisayũhũ wãã la u kẽ?› Ma -sẽ ga
yir te fyar ne, maa nii kur kuɛ niisaha wo.
10 Ma'a yãã pe ma yee ke syi fla na, ma'a
ka, cãã ga nii kur kuɛ niisaha wo. Ke syi
ne, wii tuu ma yee ba, u ma ba ma yãã, u
ga ma pye: ‹Naambiyã, yir ba nii yahasee
ye niisayũhũ fla na.› Taa yir ga wãã nii
mpãy ne, pe ga nagboho ta ma na.
11 Ye sẽ yãã, nawee wii ma u ya ta
yĩŋfua draha wo, ufua ga kloŋ. Wii ma -sẽ
u ya kloŋ, ufua ga ta yĩŋfua draha wo.»
12 Dya wii tuu ba Yesu yee ba te dir
na, Yesu n wã klaha ma u yar ma yee:
«Ma'a ga nawee- yee dir na, ma'a n ma
naambiyãm yee ye, tesẽ ma nampyesey
ne ye, tesẽ ma nwoŋfa ne ye, tesẽ ma
niisahafa mpãy ne pe ma walefa ye. Mii
loo sẽ ne ye, pe ga waha yia pe le dur ma
kẽ. Kayĩĩ lii raa yee ma pye, le n kua kãã.
13 Ma'a ga nawee- yee dir na, ma naflam
poo yee, tesẽ mpãy ne pe kadye sẽ ke ya
kua ye, tesẽ tãnklahafa ne, ma suhu fũũ-
ne.
14 Poo mii pe saha le dur ma kẽ ye, ma
wĩĩ n tãy. Yãhã ga ba ma dãã per gii
kasroŋ pyefa ga ba yir gbã wo, pe nii yrãŋ
na.»
15 Mpãy pe naa n di, pe kaplãŋ ngĩĩ luhu
wa, poo nen waa n Yesu pye ma yee: «Wii
tuu ga ba u dir lay yãã te yãhãyĩŋ gbar wo,
u wĩĩ n tãy!»
16 Yesu n kakuãcran nde pãã u ye ma
yee: «Dya waa ba per gaa yar nabuar raa
ye, dingbãn wĩĩ na.
17 Te sedi yale n ba nɔ, u n u tẽntẽle lɛhɛ
wãã u ga pe nawee- yar, te wãn byɛ pye
wa, pe pa.
18 U ma ga wii yãã, ufua ga naa yor raa
ter pãã. U tẽntẽle tuu ga cãã dya wii yar,
u dya n u pye ma yee: ‹Dya, n ma n tar
raa par nii kẽ, fĩhĩ tyii ta n ga te fla yãŋ.
Ye ma n tege ra na ye.›
19 Waa ter n yee: ‹N ma n tawar nyer
sẽnsye par nii kẽ, fĩhĩ tyii ta n ga re pye
yãŋ. Ye ma n tege ra na ye.›
20 Waa ter n maha yee: ‹N ma n cɔɔ sya
yagaa, n wee n ga yãã ka ye.›
21 U tẽntẽle n dur ga, maa ke kaplãŋ tõr
u yĩŋfua ye. U yĩŋfua laam n war, u n
u tẽntẽle pye ma yee: ‹Ka le klo teebɛhɛ
wo, tesẽ te nanihi fla ne, maa naflam yee
ba, tesẽ mpãy ne pe kadye sẽ ke ya kua
ye, tesẽ fũũ- ne, ma suhu tãnklahafa ne.›
22 U tẽntẽle n ka, ma dur ba u yĩŋfua
pye ma yee: ‹Yĩŋfua, taa lii pãã, n le pye.
Niisar raa -sẽ maha ma te kuee›
23 U yĩŋfua n u tẽntẽle pye ma yee: ‹Ka
klo kãnkãy wo tesẽ tar kãnkãy ne, maa
nawee- ta pe n ba dye, ta kaha n yĩĩ.› »
24 Yesu n pe nawee- pye ma yee: «Ta n
ye yar, mpãy pe ba cãã yee, poo saa too
dir nde yãã di ye.»

Cĩĩnde Yesu kãnyãrwɛ yai u pye mii? (Mat 10.37-38; 5.13; Mar 9.50)

25 Loo kur ye, nabuar naa n yãr Yesu ne,
u n ba wã klaha, ma pe pye ma yee:
26 «Wii ma yee u ga taha ra na u kuãŋ
ne, ta wĩĩ yai le naa n gboho u laam wo, le
ta tɛr u tuhufua wĩĩ na, u nahafua wĩĩ ne,
u cɔɔ wĩĩ ne, u pii wĩĩ ne, u nampyesey
wĩĩ ne, tesẽ u ya wĩĩ gɛ ne. Mii loo sẽ ne
ye, u saha nii ta kãnyãrwɛ ye.
27 Wii ma cã u saha wãfãy sya ra wĩĩ na
u sya gbãpee ku ra kur ye ye, ufua saha
nii ra kãnyãrwɛ ye.
28 Ye laam wo ye cã, wii ma yee u ga
nwongbãŋ fãã, kii syi ke jruhu, u ga cãã
tege nii, u yãŋ ke nwongbãŋ wãfãã dir ga
war yɛ̃ gii kua, u waha cã poo war yɛ̃ ma
ga waha yãã u ye, ke tẽŋ byɛ n waha kua.
29 Mii loo sẽ ne ye, u ma cãã koo
nwongbãŋ nakũy ta, war n ba kloŋ u ye,
ke nwongbãŋ sẽ fãã kua ye, mpãy pe loo
yãã, pe ga naa u lɛr.
30 Pe ga yee: ‹-Ye naa n yãŋ dya nwo ne,
u nwoŋ wãfãã tẽn fe gbe, ma ba gblihi laa,
le tẽn sẽ kua u ye ye.›
31 Tesẽ, yĩŋfua waa ma yee u ga naan
miy yĩŋfua waa ne, u ga cãã tege nii, u le
fla yãŋ wa. Tuu ma naan miyfa nawee-
nyerbua ya ne, u ga yãŋ, u ma ga waha
yigi u nampyeŋ yĩŋfua nwaa ye, tuu -sẽ
ma naan miyfa nawee- nyersẽnsye ne, u
ga cã.
32 U ma -sẽ cã, u saha yigi u nampyeŋ
yĩŋfua nwaa ye ye, u ga cãã nawee- lɛhɛ
wãã u ye, pe n ga u crã tã, pe u yey pe
ga waha pye mii ke wãhã n kua pe nsoho
wo.»
33 Loo na Yesu n pe pye ma yee: «Yii
waa saha nii ra kãnyãrwɛ mii u sẽ cãã
tyii u koho wãn kur byɛ na ye.
34 Ye sẽ tetege yãã? Tetege ma kayũhũ.
Ke ma -sẽ sar, le kua. Waa saha ke ta ke
n dur naa n tãy ye.
35 Loo yale wo, ke saha kãntraha gbihi,
ke saha le nafuhu wo ye. Pe n gaha ke
miy wãã nkur ye nafẽnteŋ na. Wii ma n
traha u ke yĩntaha cã, u luhu yɔ̃!»

15

Mbua wii tuu ba plaha, ma ba yãã (Mat 18.12-14)

1 Pe kufar wããfa, tesẽ mpãy ne pe naa
kãmpee- yãr, pe byɛ naa n crã Yesu na,
ma ba naa u kaplãŋ luhu.
2 Le sẽ naa n tãy pe Farisyɛ̃ ye, tesẽ pe
Yãhã kaiyarfa ne ye, pe n sya le wlũhũ
naa n pãã pe ya ye ma yee: «Dya nwo n
tãy kãmpee- yãrfa ne, ma sya wãã n di pe
ne.»
3 Yesu n pe yɛ̃ sya kakuãcran laa ne ma
yee:
4 «Mbaa gbeebua syi ga waha pye waa
ye ye laam wo. Nen ya ga waha plaha pe
wo. Ufua saa pe mbaa gbeeresyar sẽnsye
kuaresyar mii ta yaha la nyɛ̃ wo, u ga nen
nwo kɛ wii tuu plaha, u sya u yãã?
5 U ma u yãã, le ga tãy u ye. U ga u
mbua gbe taha kãmayĩŋ na.
6 U ga ka kaha wo, u u naambiyãm yee,
tesẽ u niisahafa ne, u pe pye: ‹-Ye naa
nuhu di ra ne, ta mbua wii tuu ba plaha
ra ye, n u yãã.› »
7 Yesu n pe yar taha ma yee: «Ta n ye
yar, le ma ke syi yãhãyĩŋ wo. Yãhãyĩŋfa
nuhu dir ne gboho nawee nen wĩĩ na,
wii tuu u kapee- wãpyeŋ miy yaha ma
dye kãnyĩĩ wo, ke tɛr nawee- gbeeresyar
sẽnsye kuaresyar mpãy yaha, pe n yee
poo ma naweeyɔ̃m, kapee- wãmiyaha
wee pe na ye.»

War wii tuu ba plaha, ma ba yãã

8 Yesu n maha kakuãcran laa pãã pe ye
ma yee: «Cɔɔ waa ma pye war sẽnsye syi
ne, warpua nen ya ne plaha u ye, u saa
naaloho tar la, u ke nwoŋ pɛ, u u warpua
tay kayi ne u sya ga u yãã?
9 U ma u yãã, u ga u cabiyãm yee ba,
tesẽ u niisahafa ne, u pe pye: ‹-Ye naa
nuhu di ra ne, ta warpua wii tuu ba plaha
ra ye, n u yãã.› »
10 Yesu n maha le pãã taha ma yee:
«Kapeepyefua nen ya ma yi kãã u kapee-
wo, ma kãnyĩĩ gbe wãfuɛ̃, loo nde ga nuhu
yigi yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ye kẽ.»

Dya wii tuu ba plaha, ma ba yãã

11 Yesu n maha kakuãcran nde pãã taha
ma yee: «Dya waa pye naam kicar syãm
ne.
12 U dyasyĩnde n ba pe tuhufua pye ma
yee: ‹Ta tuhufua, wo wale wãn la, ma ra

lay wãã ra kẽ.› U tuhufua n -sẽ u koho wãn la.
13 Plii raa n tɛr, u dyasyĩnde n yir, ma u lay wãn byɛ par, ma tɛr pe war ne deydey kulaa wo. U n ga taha kuee gbar ya na, ma u wale byɛ pye klaha- tãŋ.
14 Pe war pe ba kua u ye, fããpihi gaa n dye le klo wo, u yɛ̃ digi saha yãã u ye ye.
15 U n ka ma ga tẽn kɛ klofua waa ye, u n u gbe le u tar wo, u naa kaha tyɛ- naha.
16 Pe tyɛ- pe naa katyipir rii di, te di laam pye u na, waa sẽ -sẽ naa te wãã u kẽ ye.
17 Loo na, u n nii u ya wĩĩ ga ma yee: ‹Dir rii gɛ te ma ta tuhufua tẽntẽ- ye, pe saha te di tãŋ ye, ndoo -sẽ nwo tee nde wo, n n ku fãã ne!
18 N ga dur ga ra tuhufua ye, n n gaha u yar n yee, ta tuhufua, n kapee- pye Yãhã na, n kapee- pye ma na.
19 N sẽ maha yai ma naa ra yãŋ ma dya draha wo ye. Naa ra yigi mii ma tẽntẽle waa dyaŋ.›
20 U n yir, ma kãnde sya ma n tɛr u tuhufua fla na. Tuu ga kaha yãŋ n wãã deydey, u tuhufua n u yãã. U dya fɛn n u sroŋ yigi, u n sya yir fã ga maa u wãã, ma u pua yigi.
21 Loo na, u dya n u pye ma yee: ‹Ta tuhufua, n kapee- pye Yãhã na, n kapee- pye ma na. N sẽ maha yai ma naa ra yãŋ ma dya draha wo ye.›
22 Pe -sẽ ga dye kaha wo, u tuhufua n u tẽntẽ- pye ma yee: ‹Nayroho gii ke yɔ̃ tãŋ te nayrɛ byɛ na, -ye ka farfar, yaa koo gbe ba le u na, -ye kãncrã le u kẽ kɔ̃nde na, -tee maha ntãn le u kẽ trɛ na!
23 Naampẽŋ gii ke gboho, ye ga ke yigi ba boo, waa nuhu dir di.
24 Ye sẽ yãã, ta dya nwo tee yãã nwo, le ma mii u ba ku ra ye, ma dur ba yrãŋ na; le ma mii u ba plaha ra ye, ta n u yãã.› Pe n yir gbar na, ma nii nuhu di.
25 Loo yale wo, u dyadyaha pye tar wo. Tuu dur n pai ma ba nɔ kaha yɛ̃ na, u n luhu kapẽn mii ye, yɔr ne.
26 U n tẽntẽle waa yee ba, ma ba u yey nwa kẽ.
27 U tẽntẽle n u yɛ̃ sya ma yee: ‹Ma cĩĩfua kẽ u dur ba. Koo kẽ, naampẽŋ gii ke ba gboho, ma tuhufa ta pe n ke boo, ma yee woo dya dur ba u ye wãwee.›
28 U dyadyaha laam n war, u n sye u sẽ dye kaha wo ye. U tuhufua n yi ma yee, woo ga u laam yĩn u n dye.
29 U dya n u pye ma yee: ‹Yãŋ, ke dyɛ-nii yagaa n kai- pye n wãã ma kẽ. Ma sẽ maha laa pãã yãã ra ye, ta n le sye ye. Ma ra kẽ yãã la sẽmbua gɛ ne, ma yee n sya n ga nuhu dir di ra naambiyãm ne?
30 Ma dya nwo, tuu -sẽ ka maa ma wale byɛ pye klaha- tãŋ canaandi na, ma dur ba, naampẽŋ gii ke ba gboho ma ta pe n koo yigi boo u kẽ!›
31 U tuhufua n u pye ma yee: ‹Ta puee, ma ma ra ne yalebyɛ, wãn tii byɛ te ma ra wãn, ma bya wãn ne.
32 Ma sẽ yãã, ma cĩĩfua nwo taa yãã nwo, le ma mii u ba ku wo ye, ma dur ba yrãŋ na; le ma mii u ba plaha wo ye, wo n u yãã. Wo yai wo loo gbar nuhu ne, -too dir di wo laam n yĩn!› »

16

Wale wĩĩ

1 Yesu n maha kakuãcraŋ pãã u kãnyãrwai ye ma yee: «Walefua waa ba tẽntẽ waa gbe ta u wale yĩŋ na. Pe n ba u walefua pye ma yee, u tẽntẽ ma tuu u wale pye n klaha-.
2 U yĩŋfua n u tẽntẽ yee ba, maa u pye ma yee: ‹N laa luhu ma wĩĩ na, le sẽ yai ra ye ye. N saa maha ma ta ra wale yĩŋ na ye. Taa ra wale pye mii, ke byɛ tɔ̃r ra n cã.›
3 U wale tẽntẽ n laam ga ma yee: ‹Ta yĩŋfua nwo u ga ra tege kãã ra tẽn na. N ga pye mii? Fãnga wee ra na ta n ga waha kãntraha tẽn tẽ ye; n ma yee ndoo ga naa n nar, le ga nii fyar wĩĩ.
4 Tẽ ga lii pye n le cã yagaa. Ke syi ne, ta tẽn maa klaha- ra ye, mpãy ga waha ra yigi ta pe ya tãy!›
5 Loo na, u yĩŋfua foho ke pye mpãy na, u n pe byɛ yee ba nanem. U n u wãcir yey ma yee: ‹Ma yai ma fuɛ lii dãã ra yĩŋfua kẽ?›
6 U n u yɛ̃ sya ma yee: ‹Sẽm- nasuhu gbeebua.› U tẽntẽ n u pye ma yee: ‹Ma

myaha fla nge saba wo, tege nii ma sẽmnasuhu gbeesĩĩ sẽnsye ya yrũhũ.›
7 U n waa ter yey ma yee: ‹Ah mboo, fuɛ lii ne le ma ma na?› U n u yɛ̃ sya ma yee: ‹Dir nfããper kurɛ gbeebua.› U tẽntẽ n u pye ma yee: ‹Ma myaha fla nge saba wo, tege nii ma nfããper kurɛ gbeesĩĩ ya yrũhũ.› »
8 Yesu n pe yar taha ma yee: «U tẽntẽ wii u sẽ ba sroŋ ye, tuu -sẽ pe fohofa pye ke syi, u yĩŋfua gɛ n u pye ma yee u le pye kacãn ne. Ye sẽ yãã, driyɛ̃fa cir pe ya ne ma sya ta tɛr cããfa na.
9 Ndoo -sẽ ga ye yar laa ne: -Ye ye driyɛ̃ wale ta, ye naa koho le ye nampyeŋ- ye. Ke syi ne, ya'a ba cɛr kãã le wale na yaliile wo, ye waha niisaha gaa yãã Yãhã yai klo wo.
10 Wii ma sroŋ kasyĩmbɛhɛ wo, ufua ga sroŋ cĩĩnde wũhũ wo. Wii ma yee u sẽ sroŋ kasyĩmbɛhɛ wo ye, ufua saha sroŋ cĩĩnde wũhũ wo ye.
11 Ye ma yee ye sẽ sroŋ driyɛ̃ nangbãn tẽn fla wo ye, Yãhã saa ba ye taha cĩĩnde nangbãn tẽn na ye.
12 Ya'a yee ye sẽ sroŋ nawee waa ter koho kla ne ye, Yãhã -sẽ ga ba ye koho kla wãã la ye kẽ?
13 Tẽntẽ nawee nen saha yĩŋfa naweesyãm wũhũ wãã le pye ye. Waa wĩĩ ga tãy u ye, le tɛr waa wĩĩ yaha. U ga sroŋ waa ye, tuu waa wĩĩ sye. Le ma ke syi, ye saha nii Yãhã tẽntẽ-, tee maha nii wale tẽntẽye.»

Yesu kai- nkãy yar nawee- na (Mat 11.12-13; 5.31-32; Mar 10.11-12)

14 Pe Farisyɛ̃ naa Yesu kaplãŋ ngĩĩ luhu, ma naa u lɛr, wale wĩĩ tee tãy naa n tɛr pe ye.
15 Yesu n pe pye ma yee: «Ye yii ta yii sroŋ, Yãhã -sẽ ye laam wũhũ cã tãŋ. Lii syi le ma yĩŋ nawee- ye, loo -sẽ ne le fũhũ Yãhã ye.»
16 Yesu n maha pe yar ma yee: «Kãnde lii Yãhã bii le le soho Musa koho wo faale wo, tesẽ faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa kai- ne, koo ngĩĩ byɛ kẽ ke naa n klaha naweeye, ma sya ba waa Nsãn nawee- tããfua wãpaŋ na. Ma -sẽ gbe Nsãn wãpaŋ cãã na, le Yãhã kapãyĩĩ n pãã nawee- ye, kapãyĩĩ lii le Yãhã Yai wĩĩ pãã. Nawee-byɛ -sẽ pe ya waha, ma n kɛ fãnga ne pe dye Yãhã Yai wo.
17 Yãhãyĩŋ tesẽ kãntraha ne te wĩĩ ga ba kua kãã. Ma -sẽ yee kãnde lii na Yãhã le ta, le kaplãŋ teelaale gɛ saa miy yaha ye!
18 Ke syi, naa wii ma u ya koho cɔɔ sye ma waa sya, u kapee pye, u cayɔr pye. Tesẽ cɔɔ wii u puai u sye, mboo wii ma u gbe, ma bya kapee pye, ma cayɔr pye.»

Walefua waa tesẽ fɛnfua waa ne

19 Yesu n maha kakuãcraŋ pãã pe ye ma yee: «Walefua waa pye, u naa nayreyɔ̃r ya le, tii syi nawãm sẽ naa te dir yey ye. Plii byɛ u naa nuhu di, ma naa diyɔ̃r ya soho.
20 Fɛnfua waa -sẽ pye, pe naa u yee Laasar, u kadye byɛ pye nar fla. U sãy naa n nii u walefua kapahayɛ̃ ya na.
21 Dir rii bir re tege naa n too kãntraha na, u naa n kɛ u re yãã u di. Pãm maha ba u nar lai naa n di u ye.
22 U fɛnfua n ba ku, yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ye n u gbe ga ta Brama tãy, nakur klo niisayũhũ wo. Loo kur ye, u walefua n ba ku u ya ndoŋ, pe n u tugu le.
23 U walefua naa fɛn sya nakur klo niisapihi wo, naa fla wo. U n yĩntaha kuã yir wãã, ma Brama yãã deydey, Laasar ne u tãy.
24 U n tẽ sya ma yee: ‹Ta tuhufua Brama, ta fɛn di ma Laasar lɛhɛ wãã, u n ga u kɔ̃nde ya kã le car ya loho wo, u ba ra yĩnkãi yĩn ta kẽ. Ma sẽ yãã, ta fɛn gboho tɛr naa nge wo.›
25 Brama n -sẽ u pye ma yee: ‹Ta dya, taa pye kãntraha na, ma koho wãn pye la wãkua wãn, Laasar woo sẽ pye la fɛn ya? Le faha la ma na? Yagaa taa nwo fɛn laam wo, u lay kẽ u n di yagaa.
26 Tesẽ wuhungbãŋ ma wo nsoho wo ye ne. Ma sẽ yãã, mpãy ma yee pe ga yir nwo pe ka ye fla na, pe saha ka ye. Nawee wii ma maha pye ye fla na, u saha pa nwo ye.›
27 U walefua n Brama pye ma yee: ‹Le ma pye ke syi, ma Laasar lɛhɛ wãã ta tuhufua kaha wo,
28 nampyesey ma ra ye, wãm bua. U lɛhɛ wãã, u n ga pe yar pe ma syi ra wãŋ

syi pye pe ba pa fɛn fla nge wo ta wãŋ syi dyaŋ ye.›
29 Brama n u yɛ̃ sya ma yee: ‹Yãhã kaplãŋ nkãy Musa tuu bii cãã yrũhũ yaha, nkãy ne pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa pe bii cãã yrũhũ yaha, ke ma ma nampyeŋ- ye kaha wo, pe naa n luhu ke ye.›
30 U walefua n u pye ma yee: ‹Ta tuhufua Brama, loo saha yai ye. Nawee ma yir nakur klo wo nwo, maa pe yar pe ga cã pe kapee- wãpyeŋ sẽ yɔ̃ ye, pe gbihi naa n yãr Yãhã kãnyĩĩ wo.›
31 Brama n u pye ma yee: ‹Pe ma yee pe saa luhu Yãhã kaplãŋ nkãy ye ke ma pe ye ye, waa ma sya yir nakur klo wo, ma dur ga yrãŋ na pe ye, pe ga yee woofua bya kaplãŋ wee cĩĩnde ye.› »

17

Kapee- wãpyeŋ tesẽ wãtyii ne kapee-foho na
(Mat 18.6-7, 21-22; Mar 9.42)

1 Yesu n maha u kãnyãrwai pye ma yee: «-Ye yãŋ, kapee- wãpyeŋ saha kua yãã ye. Wii ma -sẽ u nampyeŋ ta u n kapee pye, ufua wĩĩ pee!
2 Mpãy pe ma pra kicar wãŋ syi, ma ra ta pe Yatɛr, wii ma poo nen waa ta u n yi kãã ra kãnde wo, le ga pee woofua na. Pe ma sya cãã ntẽmbangbãŋ pua woofua yĩntyigi na, ma u gbe miy le wãã langbãŋ wo u sẽ yãã loo kapee nde yãã pye ye, ke puar u na.
3 -Ye yii yigi! Ma nampyeŋ ma laa tee pye ma na, le pãã u ye. U ma le sya u kadugun ma cã le sẽ yɔ̃ ye, tyii u kapee fuɛ na ma kuãŋ ne!
4 U ma sya tee pye ma na tɛhɛ kuasĩĩ per neŋ ya wo, ma -sẽ le sya ke tɛhɛ kuasĩĩ byɛ na ma cã le sẽ yɔ̃ ye, tyii u kapee- foho na ma kuãŋ ne ke tɛhɛ kuasĩĩ ngĩĩ byɛ na.»
5 Yĩŋfua Yesu tẽnlɛhɛ ye n ba u pye ma yee: «Kaa taha wo na, Yãhã wĩĩ n waha sroŋ gboho wo laam wo.»
6 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ye laam wo, ya'a Yãhã ta ye Yatɛr carle ya, ye ga waha pãã katyigi nge ne ye yee: Mii kuã kãã tee nde wo, ma ka maa mii sĩĩ langbãŋ wo. Ke katyigi -sẽ ga luhu ye ye, ke le pye cĩĩnde ye yĩnde na.»

Tẽntẽle wĩĩ ma lii ne?
7 Yesu n maha yee: «Tẽntẽle syi ne pye waa ye ye laam wo, tuu gbe u naa tar war, laa na u naa mbaa naha, u ne u yãã tuu yir tar laam wo ma n pai, u ga u pye la, u pa farfar u ba nii u loho wɔ, tuu di?
8 Aye rɛhɛ, tuu ga lii pãã u ye u ga yee: ‹Ta sro soho ra kẽ! N ma ba nii maa di yaliile wo, ma ka maa ma tẽntẽ nayrɛ yi kãã, -taa raa le, ma ba naa wãn pye ra kẽ ta n naa n di! N ma ba di wa, ma cã ba di kur kuɛ ye.›
9 U tẽntẽle kẽ u ne, tuu u taha nkãy na u n ke pye, u ga maha syaha wãã la u kẽ nantãŋ?
10 Ye wĩĩ bya ma ke syi: Tẽ ye taha nkãy byɛ na, ya'a ba koo byɛ pye kua wa, -ye yee: ‹Tẽntẽ- ya me wo ne; wo tẽn ya sẽ na too tẽ? Ah lii maha kuee?› »

Nawee ma jaa, u yai u lii pye?
11 Yesu n ta tɛr Yurusalɛm kãnde ne. U n ba Syamarifa kãntraha yɛrtɛrsaha fla sya, tesẽ Galɛlɛ kãntraha yɛrtɛrsaha fla ne, ma naa n tɛr.
12 U naa n dye kusyĩnde laa wo, gber-sẽnsye mpãy n u wãã ba, ma ba yɛr deydey.
13 Pe n nii n tẽ ma yee: «Yĩŋfua Yesu, wo fɛn di!»
14 Yesu n pe yãã, ma pe pye ma yee: «-Ye ka, yaa yii yar Yãhã yũndefa na.» Pe n nii n gaha, ma ga jaa kãnde wo.
15 Poo nen waa, tuu yãã u jaa, u n dur ma nii Yãhã sey n pai fãnga ne.
16 U n ba kãnklũy gbãã Yesu trɛ tãy, ma yĩŋ kor le ma syaha wãã u kẽ. U dya pye Syamarifa naa.
17 Loo na, Yesu n yɛ̃ kuã ma yee: «Poo sẽnsye mii byɛ pe jaa, pe kuaresyar mii -sẽ ma na?
18 Waa sẽ yãã yee gɛ yee u ga dur ba syaha wãã Yãhã kẽ, mii tergaafua nwo ya sẽ kẽ ye.»
19 Loo kur ye, Yesu n u Syamarifa naa pye ma yee: «Yir, ma naa n gaha, taa ra ta ma Yatɛr, loo le ma sya yaha.»

Yãhã Yai wãpa yale ga ba nawee- fe gbe
(Mat 24.23-28, 37-41)
20 Pe Farisyɛ̃ n ba Yesu yey Yãhã Yai wãpa yale ne. U n pe yɛ̃ sya ma yee: «Yãhã Yai wãpaŋ sẽ waha yãŋ n cã ye.

21 Ye yee la le ga ba naa n pãã Yãhã Yai
ma nwo, laa na ke ma nwaa? Tee -sẽ le cã
ye yee Yãhã Yai ma wa ye telai wo.»
22 U n dur ma u kãnyãrwai pye ma yee:
«Cãã gaa ma ke n pai, yaa ba naa u Nawee
Puee yĩnfar kɛ, le ma sya ga pye per neŋ
wãyãã ya. Ye sẽ -sẽ ga ba u yãã ye.
23 Ye ga ba naa n luhu nawee- yɛ̃ na, u
ma nwo, laa na u ma nwaa. Ye ma n fã
taha waa na ye.
24 Ye sẽ yãã, u Nawee Puee wãdurbaŋ
ga ba pye mii yãhã wãyɛhɛ dyaŋ, ke ne
yɛhɛ ke ncaha byɛ gbe tã, nawee- byɛ n
ke yãã.
25 N -sẽ yai n cãã wãfãy yãã gboho, n
yai yagaafa n cãã ra wĩĩ sye.
26 Kai- nkãy ke naa n pye faale wo Nuwɛ
cãã na, koo syi kai- ga ba naa n pye u
Nawee Puee wãdurba yale wo.
27 Koo cãã na, nawee- naa n di, ma naa n
wɔ, ma naa ca sya, ma naa pe pueesyam
wãã naam kẽ. Pe naa loo pye, te lafir n
sya bii yi tã kãntraha byɛ na ma nawee-
byɛ boo tãŋ. Nuwɛ woo n bii sya yaha u
salangbãŋ wo, u nna ne.
28 Kai- nkãy ke naa n pye faale wo Lote
cãã na, koo syi kai- ga ba naa n pye u
Nawee Puee wãdurba yale wo. Lote cãã
na, nawee- naa n di, ma naa n wɔ, ma naa
wãn par, ma naa tar war, ma naa nwey
fãã.
29 Per gii Lote yi Sodɔ̃ wo ma tɛr,
naangbãŋ tesẽ naatarmiy ne te n yir
yãhãyĩŋ kuɛ ye, ma n too le klo na, ma
sya pe klofa byɛ suhu boo.
30 U Nawee Puee wãdurba yale wo, ke
syi ga ba naa n pye.
31 Koo per na, wii ma ba pye u gbegbaha
yĩntraha wo, u ma syi yee woo ga tege dye
nwoŋ wo, u ga u wãn gbe ke fla na ye. Wii
ma ba pye tar wo, u ma syi yee woo ga dur
ga u kaha wo ye.
32 -Ye ye laam too lii na le bii Lote cɔɔ* dye.
33 Wii tuu u ya yĩŋ kɛ, ma suhu u laam
wãn ne, woofua ga ba too byɛ kɛ laa; wii
tuu -sẽ ga le sya u u yĩŋ kɛ laa, ma suhu u
laam wãn ne, woofua kẽ tuu cã ga ba too
nde byɛ yãã.
34 Ta n ye yar, koo per na, nawee- syãm
ma pye pe wãã sãy nii kasãy wãŋ neŋ na
yĩmper wo, pe ga ba nen yigi ba ra fla na,
pe tyii u nen na.
35 Ca syãm ma pye, pe tra tre pe ya tãy,
pe ga ba nen yigi ba ra fla na, pe tyii u
nen na. [
36 Naam syãm ma pye tar wo pe ya tãy,
pe ga ba nen yigi ba ra fla na, pe tyii u
nen na.]»
37 Loo na, pe kãnyãrwai n u yey ma yee:
«Yĩŋfua, kai- ngĩĩ ga ba pye na?» U n pe
yɛ̃ wãã sya plãhã ne ma yee: «Ye sẽ yãã,
kakugu ma pye na, yãn ga te ya wãã koo
fla na.»

18

Yesu kakuãcran pãã calangusya waa wĩĩ na

1 Loo kur ye, Yesu n maha kakuãcran
laa pãã u kãnyãrwai ye, pe waha cã pe
naa Yãhã nar yalebyɛ, pe ma syi pe fãy
naa n sya loo ne ye.
2 U ba pe pye ma yee: «Klo laa wo,
kasãhãfua waa pye. U sẽ naa n fya Yãhã
na ye, u sẽ naa nawee yãŋ ngaa ye.
3 Loo klo nen ya wo, calangusya waa
maha pye, u naa n pai u kasãhãfua fla na,
u tãhã wĩĩ laa na. U naa u kasãhãfua pye
ma yee: ‹Le kai nde sãhã wo nsoho wo ra
napĩĩ ne, ta n waha ra tãhã yãã.›
4 Le n kuee ma sya ma-, u kasãhãfua sẽ
naa n traha u laa pye ye. U n ba u ya pye
ma yee: ‹Cĩĩnde ne, n sẽ n fya Yãhã na ye,
n sẽ maha nawee yãŋ ngaa ye.
5 Cɔɔ nwo ra fãy gboho n tɛr, n ga u tãhã
wãã u kẽ, nawee- n cã. Mii loo sẽ ne ye,
n saa wũũsaha yãã ye.› »
6 Yĩŋfua Yesu n u kãnyãrwai yar taha
ma yee: «Kasãhãfua nwo gɛ tuu sẽ n sroŋ
ye, tuu lii pãã ye sẽ le yãã la?
7 Yãhã nge gɛ mpãy ke pe yãŋ yi, poo
mii ma ba n wũn pe tãhã wĩĩ laa na ke
yai ke yĩmper, ke saa laa pye la pe kẽ? Ke
ga ma- la mii ke sẽ koho le pe ye ye?
8 Ta n ye yar: Ke ga pe tãhã wãã pe
kẽ le yalebya wo. Ma -sẽ yee u Nawee
Puee ma ba dur ba kãntraha na, u ga ba

* **17:32 17.32** Lote tuu bii fã naa n yi Sodɔ̃ klo wo u nna ne, u cɔɔ bii sye, ma klaha yãŋ kur ye, ma -sẽ ku ma nii tetege ntãmbege.

poosyifa mpãy yãã la mpãy syi pe u sroŋ ta pe Yatɛr?»

Yoo sroŋ Yãhã ye?

9 Mpãy pe naa pe ya yãŋ ma yee poo sroŋ Yãhã ye, ma yee mpãy pe kuee pe sẽ yɔ̃ ye, Yesu n kaplãŋ ngĩĩ kuã cra pãã pe kẽ ma yee:
10 «Nawee- syãm mpãy ba dugu ga Yãhã kangbãŋ wo, Yãhã narsaha wo; nen pye Farisyɛ̃ naa, nen nwo -sẽ pye kufar wããfua.
11 U Farisyɛ̃ naa n ga yɛr u ya ya, ma nii Yãhã nar ma yee: ‹Yãhã, nawee- byɛ n yuhu, pe pee ma maha cayɔr le. Ndoo tẽ wee wãcɛŋ pe ne ye, n syaha wãã ma kẽ loo nde wĩĩ na. N sẽ maha wee kufar wããfua nwo dyaŋ ye, n syaha wãã ma kẽ loo wĩĩ na.
12 Plii kuasĩĩ nsoho wo, n ne plii sĩĩ raa yãŋ yi, n ta yɛ̃ tã digi na n saa ngaa di ye. Tesẽ, n ma ngii koo yãã, n ga ke la flɛ sẽnsye, n fla neŋ wãã ma kẽ.›
13 U kufar wããfua woo n fya ma ga dey yɛr, u sẽ sya ma yĩntaha gɛ kuã yir wãã yãhãyĩŋ kuɛ ye ye, ma nii u ya ntraŋ gbã ma yee: ‹Yãhã, n ma kapeepyefua, ta fɛn di, ma fĩhĩ ta kapee- byɛ laha kãã ra yĩŋ na.› »
14 Yesu n maha pe nawee- pye ma yee: «Ta n ye yar, u kufar wããfua tuu dur tɛr u kaha wo, Yãhã ba u yãŋ ma yee u sroŋ ma ta tɛr u Farisyɛ̃ naa na. Ye sẽ yãã, wii ma u ya ta yĩŋfua draha wo, ufua ga kloŋ. Wii ma sẽ u ya kloŋ, ufua ga kuã yir yĩŋfua draha wo.»

Yesu kaa taha kicaabir na (Mat 19.13-15; Mar 10.13-16)

15 Nawee- n pa kicaabir ne Yesu fla na, tuu koho taha pe na, u Yãhã nar pe wĩĩ na. Pe kãnyãrwai n pe yãã, ma kuãn pe na.
16 Yesu n pe kicaabir yee ba u tãy ma yee: «Ye tyii pe kicaabir na, pe n pa ra ye! Ya’a n sye pe na ye! Ye sẽ yãã, mpãy pe ma pra poo wãŋ syi dyaŋ, Yãhã Yai ma poo wãŋ.
17 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Wii ma yee u sẽ Yãhã Yai wĩĩ sya yigi yaha u laam wo kicar wãŋ syi dyaŋ ye, woofua saa dye yãã Yãhã Yai wo ye.»

Nangbãm ga waha dye la Yãhã Yai wo? (Mat 19.16-30; Mar 10.17-31)

18 Yiifee yĩŋfua waa n ba Yesu yey ma yee: «Yĩŋfuayɔ̃, n ga waha lii pye n cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na ye?»
19 Yesu n u pye ma yee: «Nwa ta ma n yee n yɔ̃? Waa sẽ yɔ̃ mii Yãhã ya sẽ kẽ ye.
20 Ma sẽ Yãhã kãnde kataŋ wũhũ cã la, nkãy ke yar yaha ma yee: ‹Ma’a syi ma cayɔr le ye, ma’a syi ma nawee boo ye, ma’a syi ma yuhu ye, ma’a syi ma kawar fua ye; naa ma tuhufua gboho, ma nahafua ne!› »
21 U dya n u pye ma yee: «Ta kicar wo, n koo ngĩĩ byɛ yigi, ma sya ba waa yagaa na.»
22 Yesu tuu kapãn nde luhu, u n u dya pye ma yee: «Katɛ nen laa kuee ma ye. Ka, ma ga ma koho wãn byɛ par tãŋ, -taa pe war byɛ wãã tãŋ nawãm kẽ! Loo na, ma -sẽ ga ba nii nangbãŋ Yãhã ye. -Taa pa, ma ba taha ra na!»
23 U dya tuu kaplãŋ ngĩĩ luhu, u laam byɛ n wlãhã u ye, u tee pye nangbãŋ.
24 Yesu tuu yãã u dya laam ba wlãhã, u n le pãã ma yee: «Nangbãm wãdye wĩĩ Yãhã Yai wo, le war!
25 -Ye yãŋ, yũhũmii wãdyeyitɛr mensãn wihi ne, le ma fãhãfãhã ma tɛr nangbãŋ wãdye yaha Yãhã Yai wo.»
26 Mpãy pe naa n luhu Yesu ye, pe n u pye, a nangbãm ma yee pe saa waha pe yĩy yi yaha ye, yoo syi -sẽ ma u ga waha u yĩŋ yi yaha?
27 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Kai lii le nawee yia, le sẽ Yãhã koo yia ye.»
28 Loo na, Pyar n u pye ma yee: «Yĩŋfua, yãŋ, wii mpãy too -sẽ tɛr wo kãnkai- byɛ yaha, ma taha ma na, wo wĩĩ ga ba pye mii?»
29 Yesu n pe pye ma yee: «Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Wii ma tɛr u kaha yaha, tesẽ u cɔɔ ne, u nampyesey ne, u seefa ne, u pii ne, Yãhã Yai wĩĩ na,
30 u ga too syi yãã nanga kãntraha nge na, te n sya gboho tɛr. Sukũhũ gaa laam wo, u ga cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na ye.»

Yesu tɛhɛ tãã wuhu tuu nii u wãku wĩĩ pãã u wãyir wĩĩ ne (Mat 20.17-19; Mar 10.32-34)

31 Nabuar naa n taha Yesu na, u n ba
u kãnyãrwai sẽnsye syãm cɛr yi, ma pe
yar ma yee: «-Ye yãŋ, wo dugu n gaha
Yurusalɛm wo. Faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa
pe bii kai- nkãy cãã yrũhũ yar yaha u
Nawee Puee wĩĩ na, ke byɛ ga pye yagaa.
32 Pe ga ba ra wãã mpãy kẽ pe sẽ cĩĩnde
Yãhã cã ye. Poo, pe ba naa ra lɛr, pe naa
ra tyɛhɛ, pe yɛ̃syɔ̃r tu naa n woo ra na.
33 Pe ga ba naa ra gbã sãngblã ne, pe
ba ra boo. Ta wãku plii tãã wuhu, n ga ba
yir gbã wo, n pa gbaafa ye.»
34 Pe kãnyãrwai sẽ -sẽ laa war nde na
ye. Ke kaplãŋ yĩntaha tee ba waha tɛr, pe
sẽ ba cã Yesu naa lii pãã ye.

Yesu fũũ naa waa jaa
(Mat 20.29-34; Mar 10.46-52)

35 Yesu ba dye gbe taha Yerekɔɔ wo,
nabuar pye u ne. Fũũ naa waa -sẽ pye,
tuu ba tege nii kãnde yɛ̃ na, ma naa n nar.
36 U n luhu nawee- ne pe gble n pai, u
n le yey ma yee nwa kẽ.
37 Pe n u yar ma yee, a Nasarɛtefa Yesu
kẽ u n pai tɛr.
38 Tuu loo luhu, u n nii n tẽ ma yee:
«Dawide Dya Yesu, ta fɛn di!»
39 Mpãy pe naa n yãr yahasee ye, pe nii
n kuãn u na ma yee, tuu yaha le. U n
sye, ma cã maha nii n tẽ fãnga ne ma yee:
«Dawide Dya, ta fɛn di!»
40 Yesu n luhu, ma yɛr, ma pe nawee-
pye pe pa u ne u kẽ. Pe n pa u fũũ naa
ne, Yesu n u yey ma yee:
41 «Ma yee n nwa pye ma kẽ?» U n Yesu
yɛ̃ wãã sya ma yee: «Yĩŋfua, ta ra n waha
naa n yãŋ faale wãŋ syi dyaŋ.»
42 Yesu n u pye ma yee: «Naa n yãŋ!
Taa ra ta ma Yatɛr, loo le ta ma n jaa.»
43 U yĩmpɛ n ta tɛr yãr ke fla byɛ wo, u
n nii Yãhã sey, ma nii n taha Yesu na. Pe
nawee- byɛ pe loo yãã, pe n nii Yãhã sey
pe ya ndoŋ.

19

Lii le ta Sahasye n wã klaha nii naweeyɔ̃

1 Yesu n ba dye Yerekɔɔ wo, ma le klo
yɔ̃r yi naa n yaha u kãnyãrwai ne.
2 Le klo wo dya waa pye, pe naa n yee
Sahasye. U pye kufar wããfa yĩŋfua, ma
pye walefua.
3 U naa n kɛ u Yesu yãã yĩnde ne, u u
cã. Nawee- ba wɔ tã Yesu na. U Sahasye
pye nagbɛrle, u sẽ waha Yesu yãã ye.
4 U n gblihi laa, ma fã ga yahasee ye,
ma ga dugu nii katyigi gaa na, u waha ba
Yesu yãã tɛrsaha wo.
5 Yesu tuu ba nɔ ke fla na, u n yĩŋ kuã
yir, ma Sahasye pye ma yee: «Sahasye,
tege yãŋ farfar, n yai n syã ma kaha wo
nanga.»
6 Sahasye n tege farfar, ma Yesu wãã sya
nuhu ne, ma ka u ne u kaha wo.
7 Mpãy byɛ pe le yãã, pe n yee le sẽ yɔ̃
ye, ma nii le pãã, a u dya ka maa nampay
le kãmpee yãrfua ne.
8 Kaha wo, Sahasye n yir yɛr u Yĩŋfua
Yesu yahasee ye, ma u pye ma yee:
«Yĩŋfua, n ga ra koho wãn byɛ la flɛ
sãnsĩĩ, tẽ flɛ naney wãã nawãm kẽ. N ma
cã n wii wale sya u ye fufor na, n ga loo
syi wale flɛ resyar dãã ufua kẽ.»
9 Yesu n u pye ma yee: «Mboo tesẽ ma
kahafa ne, ye sya yaha nanga, ma bya ma
Brama kur waa mii ndoŋ, koo kẽ.
10 Ma sẽ yãã, nawee- mpãy pe plaha,
u Nawee Puee pa pe wãsyayaha yĩmbui
ne.»

Pe tẽntẽ- sẽnsye pe yĩŋfua sẽŋ mii?
(Mat 25.14-30)

11 Mpãy pe ba naa n luhu Yesu ye, u
n maha kaplãŋ nkãy kuã cra pãã pe ye.
Tuu ba gbe taha Yurusalɛm na, nawee-
naa le ga ma yee, laa na Yãhã Yai ga pa
le yalebya wo.
12 Yesu n yee: «Nangbãŋ puee waa ba
yir, ma ka deydey klo laa wo yĩŋfuangbãŋ
fla na, u n gaha fãnga sya u ye, u dur ba
nii yĩŋfua u klo wo.
13 Tuu yee u ga koo yrãhã yi, u n u tẽntẽ-
nawee- sẽnsye mpãy yee ba, maa per neŋ
tẽn war la klaha pe nanem byɛ kẽ. U n pe
pye ma yee: ‹Nawee nawee woo, u naa
cãã troho u war ne, ta n sya ba dur ba.›
Loo kur ye, u n tɛr.
14 U dya -sẽ nwo, u wĩĩ ba pee u klofa
ye. Mpãy n yir ma tẽnlɛhɛ taha u na, pe

ga u yĩŋfuangbãŋ yar, a poo wee dya nwo wĩĩ na u nii pe yĩŋfua ye.

15 Loo naa byɛ ne, pe n ga yĩnfar wãã u
kẽ, u n dur ba u klo wo. Tuu ba war wãã
u tẽntẽ- mpãy kẽ, u n pe yee ba loo na,
ma ba pe yey pe cãã troho ma war nanii
yãã taha.

16 U wãcir n yir ma yee: ‹Yĩŋfua, taa
war wãŋ gii wãã ra kẽ, n cãã troho ke ne,
ma te syi wãy sẽnsye raa yãã taha.›
17 U nangbãŋ n woo pye ma yee: ‹Le yɔ̃;
tẽntẽyɔ̃ kẽ ma ne. Taa sroŋ kasyĩmbɛhɛ
wo, n ga ma taha kui sẽnsye raa yĩŋ na.›

18 U tẽntẽ syãŋ wuhu n pa, ma ba yee:
‹Yĩŋfua, taa war wãŋ gii wãã ra kẽ, n cãã
troho, ma te syi wãy bua raa yãã.›
19 U nangbãŋ n maha woo ter pye ma
yee: ‹Mboo na, n ga ma taha kui bua yĩŋ
na.›

20 Tẽntẽ waa ter n pa, ma ba yee:
‹Yĩŋfua, ma war wãŋ nge. N ba ke gbihi
ta fatar wo, ke ma n plaha ye.
21 N tee ba fya ma na, ma laam waha
tɛr. Ngii ke wee ma myaha wãŋ ye, ma ke
yey n sya. Tar rii nawee- pe n war, ma n
ta pe ma myaha taha re na.›
22 U nangbãŋ n u pye ma yee: ‹Tẽntẽ
nwo, ma sẽ yɔ̃ ye. N ga ma sãhã ma yɛ̃
kaplãŋ ne. Ma yee ra laam waha, a ngii
ke wee ta myaha wãŋ ye, n ke yey n sya.
Ma maha yee, a tar rii nawee- pe n war,
n n ta pe ta myaha taha re na.
23 Taa yee ke syi, nwa ma sẽ ka, maa
ke war wãŋ wãã fuɛ na war cãtrohosaha
wo ye? Loo na tẽ dur ba, n saa ne yãã la
u war see, ta n sya?›
24 Nawee- mpãy pe pye, u n dur yagaa
ma poo pye ma yee: ‹-Ye u war wãŋ sya
kãã u ye, ye ke wãã te wãy sẽnsyefua kẽ.›
25 Pe n u pye ma yee: ‹Yĩŋfua, ah woo
nwo wee wa la wãy sẽnsye ne?›
26 U n yee: ‹Ta n ye yar, wii ma pye
ngaa ne, pe ga ba wãã taha u kẽ. Wii ma
-sẽ yee u wee ngaa ne ye, car gii ke ma u
koho wo, ke ga ba tyĩn sya kãã u ye.

27 Ta napĩĩ- mii wĩĩ na, pe ba yee poo
wee ra wĩĩ na pe yĩŋfua ye, -ye pe yigi ba
nwo, ye ba pe boo ra yĩnde na!› »

Nawee- Yesu sey ga dye Yurusalɛm wo (Mat 21.1-11; Mar 11.1-11; Nsãn 12.12-19)

28 Yesu tuu koo pãã wa, u n ta tɛr yir, ma
Yurusalɛm kuɛ kãnde sya. Nabuar naa n
taha u na.
29 Pe n ga nɔ gbe taha Gbefasyɛ tesẽ
Gbetane kusyĩmbɛhɛ kuɛ ye, yãŋ gaa tãy.
Katyir raa ter pye ke fla na, pe naa te yee
wolifyɛ katyir. Yesu n u kãnyãrwai syãm
mpãy lɛhɛ wãã u yahasee ye ma yee:
30 «-Ye ka kusyĩnde ndaa wo ye yahasee
ye! Ya'a ga n dye, yaa kãnkonyainge gaa
yãã, ke pua yaha nii, waa sẽ dugu yãã ke
na ye. -Ye ke sãhã ba nwo!
31 Wii ma ye yey ma yee nwa ye n ke
sãhã, -ye ufua pye ye yee, ke wĩĩ ma wo
Yĩŋfua na!»
32 Pe kãnyãrwai syãm n ka. Yesu tuu ba
pe cãã yar yaha mii, pe n ga yãã koo syi.
33 Pe naa ke kãnkonyainge sãhã, kefa n
pe yey, a nwa ta pe n ke kãnkoŋ sãhã?
34 Pe n yee: «Ke wĩĩ ma wo Yĩŋfua na.»
35 Pe n ka ke kãnkoŋ ne Yesu kẽ, ma pe
nayrengbãy taha ta ke na, Yesu n dugu nii
te na.
36 Pe n nii n gaha Yurusalɛm kuɛ ye,
nabuar tii te pye te n nii u gboho, ma pe
nayrengbãy yaha n gaha le kãnde wo.
37 Yesu tuu ba dye gbe taha Yurusalɛm
wo kãnde lii ne le n yir ke wolifyɛ katyir
yãŋ na, ma tege n gaha le klo wo, nuhu n
pe kãnyãrwaibuar yigi. Pe n nii Yãhã sey
laanwɔ wũhũ nkãy byɛ wĩĩ na ke pye tɛr,
pe n yãã yĩnde ne.
38 Pe naa n yee:
«Yĩŋfua, mboo wii taa n pai Yãhã myaha
ne,
Yãhã ke kaa taha ma na.
Yãhã yrĩŋ nɔ wãã wo ye,
nawee- byɛ pe naa Yãhã miingbãŋ
gboho!»
39 Farisyɛ̃ mpãy pye pe nabuar laam
wo. Pe n Yesu pye ma yee: «Yĩŋfua, ma
nawee- ta pe n yaha le.»
40 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Poo ma
sya yaha le, ntẽmbar gɛ ga naa n gble pe
draha wo!»

Yesu wũn Yurusalɛm wĩĩ na

41 Yesu tuu ba crã Yurusalɛm na ma
yĩnde taha ke na, u n nii n wũn le klo wĩĩ
na ma yee:

42 «Yrĩŋ wĩĩ lii le n pai ma nawee- ye, ke
nanga nge na, pe ma ne pye pe ga waha
le yãŋ cã pe ya ndoŋ, le ne ga puar pe na!
Yagaa, le -sẽ nde, le wũhũ pe na, pe saha
le yãŋ cã gbaa na ye!
43 Plii raa ma re n pai, ma nawee- napĩĩ-
ga ba pe klofa gbey le, pe naa naan miy
pe na kuɛ byɛ ye.
44 Yaliile Yãhã pa ke n pai pe Yu-
rusalɛmfa sya yaha, pe sye ma yee pe sẽ
cã ye. Koo kẽ pe napĩĩ- ga ba yia pe na, pe
pe boo tãŋ, pe le klo yoho tãŋ migimigi,
waa saa ntẽmblaha gaa gɛ yãã ke taha ta
nii ke nampyeŋ na ye.»

Yesu laam war pe Yiifee- ne ke Yãhã kangbãŋ wĩĩ na
(Mat 21.12-17; Mar 11.15-19; Nsãn 2.13-22)

45 Yesu n ga dye ke Yãhã kangbãŋ laam
wo, ma too pe cãtrohofa na, ma nii pe kar
n yi.
46 U naa pe pye ma yee: «Le ma le
yrũhũ ta Yãhã sabangbãŋ wo ma yee,
Yãhã yee: ‹Ta kangbãŋ yai ke nii ta
seysaha.› Yii -sẽ ke ta yuhu- dyeniisaha!»
47 Plii raa nsoho wo, Yesu naa nawee-
klaha ke Yãhã kangbãŋ laam wo. Pe Yãhã
yũndefa yĩŋfa, pe Yãhã kaiyarfa ne, tesẽ
pe Yiifee- yahaseefa ne, pe naa Yesu kɛ
wãboo ne.
48 Pe ga pye mii pe waha u yigi boo, pe
sẽ le cã ye. Pe ba fya pe klofa na, poo naa
Yesu kaplãŋ luhu nuhu ne yalebyɛ.

20

Yoo kãnde wãã Yesu kẽ u naa kai- ngĩĩ pye?
(Mat 21.23-27; Mar 11.27-33)

1 Too plii nsoho wo, Yesu naa nawee-
klaha Yãhã kangbãŋ laam wo, ma naa le
Yãhã kapãyĩĩ wũhũ tõr pe ye. Pe Yãhã
yũndefa yĩŋfa tesẽ pe Yãhã kaiyarfa ne,
ma suhu pe wãlɛ ne, poo mii n pa Yesu
fla na.
2 Pe n ba u yey ma yee: «Kai- ngĩĩ byɛ
raa n pye, wo yar ma ke pye kãnde lii ne?
Yoo kãnde wãã ma kẽ ma naa ke pye?»
3 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ta bya, n
ga ye yey katɛ nen laa ne:
4 -Ye ra yar yoo tuu ba Nsãn lɛhɛ wãã,
u n ba nawee- tãã naa n yi loho wo? Yãhã
laa, nawee-?»
5 Pe n ga nii le klãŋ n pãã pe ya ya ma
yee: «Wa'a yee Yãhã kẽ ke ba u nɔ wãã,
u ga wo pye, a nwa wo sẽ -sẽ ba u Nsãn
kaplãŋ sya cĩĩnde ye?
6 Wo saha yee nawee- me pe u lɛhɛ wãã
ye. Mii loo sẽ ne ye, pe klofa ga wo waa
boo ntẽmbar ne, pe byɛ le sya cĩĩnde ma
yee Nsãn pye Yãhã kaplãŋ tõrfua.»
7 Loo na, pe n ba Yesu pye ma yee, a wii
ruu Nsãn lɛhɛ wãã u ba nawee- tãã naa n
yi loho wo, poo sẽ ufua cã ye.
8 Yesu n -sẽ pe pye ma yee: «Ya'a yee
ke syi, ta bya, n saa ye yar n kai- ngĩĩ pye
kãnde lii na ye.»

Yiifee- yahaseefa wĩĩ ma cra tawarfa wĩĩ nde ne
(Mat 21.33-46; Mar 12.1-12)

9 Loo kur ye, Yesu n kakuãcran pãã pe
nabuar ye ma yee:

«Dya waa ba defĩĩ katyir tar le, ma te
tar yaha tawarfa mpãy ye, ma tɛr yrãhã
ye ma n gaha ma-.
10 Te defĩĩ pii yiyale le ba nɔ, u tarfua
n kuee, ma u tẽntẽle waa lɛhɛ wãã pe
tawarfa ye, u ga woo lay sya ba. Pe
tawarfa n ga u tẽntẽle gbã, ma u dur wãã
kãnwai ne.
11 U tarfua n maha tẽntẽle waa lɛhɛ
wãã. Pe tawarfa n maha ga woo bya gbã,
ma u tyɛhɛ, ma maha u dur wãã kãnwai
ne.
12 U tarfua n maha tẽntẽle waa lɛhɛ
wãã, ke tɛhɛ tãã wuhu na. Pe n ga woo
yigi, ma u duai, ma u gbe miy yi wãã te
tar nkur ye.
13 Loo na, u tarfua n laam ga ma yee: ‹N
ga pye mii? Ta dya nen wii u ntãŋ dye ra
tãy, n ga woo lɛhɛ wãã. Laa na, pe n gaha
nagboho ta woo na.› U n u lɛhɛ wãã.
14 Pe tawarfa pe ba u yãã, pe n pe ya pye
ma yee: ‹Wii tuu ga ba nii tarfua woo kẽ
nwo. -Too u boo, te wãn byɛ n ba nii wo
wãn.›
15 Pe n u gbe miy yi wãã te tar nkur ye,
ma u boo.»

Yesu n pe yar taha ma yee: «Yagaa u
tarfua ga lii pye?

16 U ga ba pa, u ba pe tawarfa mii boo
kãã, tuu te tar yaha nawee- mpãy ye.»
Pe nawee- pe kaplãŋ ngĩĩ luhu, pe n yee:
«Yãhã ma n pa le ne ye!»
17 Yesu n pe yãŋ, ma pe pye ma yee:
«Ye laam wo, kapãn nde yĩntaha kẽ lii ne,
kapãn lii le yrũhũ ta Yãhã sabangbãŋ wo
ma yee:
‹Ntẽmblaha gii nwonfããfa pe ba sye
yaha,
koo ntẽmblaha kẽ ke dur yĩŋ yãã
ke nwoŋ wãfãã wo.› »
18 Yesu n pe yar taha ma yee: «Nawee
wii ma too tã koo ntẽmblaha nge na, u
ga u ya waa yraha ke na. Koo ntẽmblaha
ma -sẽ maha too tã wii na, ke ga ufua waa
yraha migimigi.»
19 Yesu tuu koo kaplãŋ ngĩĩ pãã wa pe
nawee- ye, pe Yãhã yũndefa yĩŋfa tesẽ pe
Yãhã kaiyarfa ne, pe n nii n kɛ pe Yesu
yigi le yalebya wo. Pe tee ba cã poo me
Yesu tuu naa n yãŋ ke kakuãcraŋ ngĩĩ ne.
Pe -sẽ ba fya pe klofa na.

Nawee yai la kufar wãdãã ne?
(Mat 22.15-22; Mar 12.13-17)

20 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa tesẽ pe Yãhã
kaiyarfa ne, pe n nii Yesu kihi n yãŋ. U
ma laa plaha pye, pe u yigi. Loo na, pe n
mpãy lɛhɛ wãã Yesu ye. Ma'a pe yãã maa
yee naweeyɔ̃m me. Pe ba pe lɛhɛ wãã ma
yee pe ba Yesu plaha yigi kayey laa ne.
U ma plaha pãã, pe u yigi ga wãã u klo
fãngafua kẽ.
21 Pe n ga Yesu yey kayey nde ne ma
yee: «Yĩŋfua, wo cã ma yee nkãy byɛ taa
n pãã, tesẽ nkãy byɛ ne taa n klaha, ke
byɛ sroŋ. Nawee ma sya nii mii syi dyaŋ,
le sẽ kai kua ma ye ye. Ma nawee- klaha
cĩĩnde ya ne Yãhã kãnde wãyãr wĩĩ na.
22 Wo yar nde ne: Wo kãnde na, wo yai
la kufar wãwãã ne fãngafa byɛ yĩŋfua kẽ
laa, wo sẽ yai te wãwãã ne u kẽ ye?»
23 Yesu -sẽ ba le cã wa pe n traha pe u
plaha yigi. U n pe pye ma yee:
24 «-Ye ntẽn war waa yar yãŋ ta na! Yoo
yirfua pe pye ta u na nwo, u myaha ne?»
Pe n yee, a u fãngafa byɛ yĩŋfua kẽ, u
myaha ne.
25 Loo na, Yesu n pe pye ma yee: «Ah
-ye naa fãngafa byɛ yĩŋfua dãã u myaha
wãn ne, -tee naa Yãhã dãã ke myaha wãn
ne!»
26 Pe sẽ laa wãpee yãã u kapãn nde na,
ma ga waha u yigi nawee- yĩnde na ye. Le
kapãn maha pe laam wɔ, pe n sya yaha le,
pe sẽ maha laa pãã ye.

Mpãy pe ku wa pe ga ba yir gbã wo
(Mat 22.23-33; Mar 12.18-27)

27 Yiifee- yahaseefa mpãy pe naa n yee
Sadusyɛ̃, poo mpãy n pa Yesu fla na. Poo
me pe n yee, a mpãy pe ku wa, pe saa ba
yir gbã wo ye.
28 Pe n Yesu yey ma yee: «Yĩŋfua, wo
faale wãdyaha Musa bii kãnde laa yar wo
na, le nde: ‹Naa ma pye cĩĩfua ne, ma ba
ku u cɔɔ yaha kicar sẽ kẽ u ye ye, u cĩĩfua
yai u u cɔɔ gbe, pe n kicar see u lɛfua kẽ
wii tuu ku.›
29 Ãhã, dya waa -sẽ pye cĩĩfa kuay ne. U
dya n ba cɔɔ sya, ma ku u yaha, puee sẽ
kẽ ye.
30 U taha n u calangusya gbe, ma ku u
yaha, puee sẽ kẽ ye.
31 U tãã wuhu n u gbe. Koo syi ya, koo
syi ya, poo kuasĩĩ byɛ n ba ku tãŋ u cɔɔ
yaha nanem. Nen waa gɛ sẽ puee yãã see
u na ye.
32 Loo kur ye, u cɔɔ n ba ku u ya ndoŋ.
33 Mpãy pe ku wa, pe ma ba yir gbã wo
per gii, u cɔɔ ga ba nii yoo wũũ pe laam
wo? Poo kuasĩĩ byɛ sẽ u yãã cã la cɔɔ?»
34 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Driyɛ̃ nge
wo, naam tesẽ ca ne, pe pe ya sya.
35 Ma -sẽ yee, naam mpãy tesẽ ca mpãy
ne, pe ku wa driyɛ̃ nge yaha, Yãhã n pe
yãŋ yi, ma pe ta pe n yir gbã wo, ma nii
yrãŋ na Yãhã tãy, poo mii saa ba naa pe
ya sya ye.
36 Pe saha maha ku nantãŋ ye. Pe ma
mii yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ wãŋ syi dyaŋ. Pe yir
gbã wo, ma dur ba yrãŋ na Yãhã tãy, pe
nii Yãhã pii.
37 Musa gɛ le yar gbaa na ma yee, mpãy
pe ku wa pe ga ba yir gbã wo. Tuu lii yãã
ngur wambule fla na, ye le cã. Koo fla na,
u ma ga Yãhã myaha yee, Yãhã gii ke ma

* **20:37 20.37** Brama, Yisyake ne, tesẽ Dyakuba ne, poo mii me pe ma Yiifee- faale wãlɛ. Yãhã ma yee koo ma Yãhã pe ye yagaa, le yĩntaha kẽ pe wee nakur ye, pe ma yrãŋ na.

nawee- byɛ Yĩŋfua, u ga yee Brama* ye Yãhã, Yisyake ne, Dyakuba ne.»
38 Loo na, Yesu n pe yar taha ma yee: «Mpãy pe ku, pe ma yrãŋ Yãhã yĩnde na. Ye sẽ yãã, nawee ma sya ku, u ma yrãŋ Yãhã yĩnde na.»
39 Loo na, Yãhã kaiyarfa mpãy n yɛ̃ kuã ma Yesu pye ma yee: «Yĩŋfua, ma le pãã yɔ̃.»
40 Waa sẽ maha sɛr Yesu yey laa ne ye.

Yagaa Yesu pe Yiifee- yahaseefa yey laa ne
(Mat 22.41-46; 23.1-36; Mar 12.35-40)

41 Loo kur ye, Yesu n pe pye ma yee: «Nawee- pye mii ma yee, a u Yãhã Yĩndefua Crise ma wo faale wãdyaha Dawide kur kuɛ puee?
42 Dawide gɛ sẽ bii le pãã la Yãhã wãsey yay saba wo ma yee:
‹Yĩŋfua Yãhã ta Yĩŋfua pye ma yee:
Pa tege nii ra kãndigi koho kuɛ ye
kai- byɛ yĩŋ na,
43 ta n sya ba ma napĩĩ- yĩy kor le ma kẽ,
pe n nii mii ma tãnde fyãhã tã pe na.›
»
44 Yesu n pe yey ma yee: «Dawide gɛ tuu naa u Yãhã Yĩndefua yee Yĩŋfua, u Yĩŋfua -sẽ ga maha pye mii u nii Dawide kur kuɛ puee?»
45 Pe nabuar naa n luhu Yesu ye, u n ba u kãnyãrwai pye ma yee:
46 «Ye ma syi ye naa n yãŋ Yãhã kai-yarfa na ye, poo mpãy pe pe ya yi pe nayrengbãy ne, pe le n tay. Pe maha n yãŋ pe naa pe syar nangbãsyaha ne nanihi teebɛhɛ wo. Yiifee- yawãhã nwey wo, tesẽ nanihi sedi flɛ wo, niisar rii nawee- byɛ yĩnde le yi n too re na, too syi niisar pe ne kɛ pe nii.
47 Poo me pe calangusyam koho wãn byɛ sya n kãã pe ye, pe dur pe pe pe ya ta naweeyɔ̃m dyaŋ, pe Yãhã ka syar kaplãmbuar ne, pe sya ma-. Koo byɛ wãpẽn draha ga ba pe dye, ke la ke sya gboho tɛr.»

21

Calangusya nawũũ waa ba ŋgaa kẽ
(Mar 12.41-44)

1 Ke Yãhã kangbãŋ laam wo, fla gaa ma nawee- pe ga war le n yaha Yãhã kẽ. Yesu n yãŋ klaha ke kuɛ ye, ma walefa mpãy yãã pe naa pe war le.
2 U n ba calangusya nawũũ waa yãã u ya ndoŋ, tuu ntẽn war puabɛhɛ nkãy le, wãm syãm ya.
3 Yesu tuu loo yãã, u n yee: «Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Calangusya nwo kla le, ma ta tɛr pe nawee- byɛ yaha.
4 War mpãy pe nawee- pe sya le dege, pe wee kla pe yĩnde na ye. Cɔɔ nwo u nawãn ne, tuu car gii le, koo ya ke -sẽ pye u ye. Ngaa sẽ maha wee u ye u n ga di ye.»

Kayĩhĩ nkãy ke n pai kãntrahafa dye driyɛ̃ n cã kua
(Mat 24.1-21, 29-31; Mar 13.1-19, 24-27)

5 Yesu kãnyãrwai naa ke Yãhã kangbãŋ nayɔ̃r wĩĩ pãã, tesẽ te ntẽmbar nayɔ̃r ne, tii pe ta ma ke fãã, tesẽ te kayɔ̃r tii byɛ ne, nawee- pe wãã Yãhã kẽ pe n ta ta ga ke kangbãŋ na. Yesu n -sẽ pe pye ma yee:
6 «Plii raa ma re n pai, Yãhã kangbãŋ nge tee n yãã nge, ke ga ba yoho pye klaha-, ke ntẽmblaha neŋ gaa gɛ saa ba pye ke taha ta nii ke nampyeŋ na ye, te byɛ ga ba traha.»
7 Pe kãnyãrwai n Yesu yey loo na ma yee: «Yĩŋfua, wo yar ke Yãhã kangbãŋ wãtoo yale ne cigege. Kayar lii ga ba ta nawee- n waha ke pyeyale cã?»
8 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «-Ye naa yii yigi, waa kawar ma syi waha ba ye yĩntar figi ye. Ye sẽ yãã, nawee- busãã ga ba ta myaha taha pe ya na, pe naa kawar fua pe yee, a poo me u Yãhã Yĩndefua, a le yale nɔ wa yagaa. Ye ma syi ye naa n taha pe na ye!
9 Ye ma ba luhu pe yee naan ma, tesẽ ye ma ba luhu pe yee mpãy wãhã cɛr, ye ma syi ye fya ye. Koo kayĩhĩ yai ke ba cãã dye, le sẽ -sẽ ga ba pye driyɛ̃ wãkuaŋ le yalebya wo ye.»
10 Yesu n maha pe yar taha ma yee: «Nawee- tergaafa ga ba naa naan miy ter gaa ne. Yĩŋfua waa ga ba yir u nawee- ne, u ga naan miy yĩŋfua waa ter ne.
11 Kãntraha wãyɛhɛ ga ba pee. Fããpihi ga ba dye kãntraha teebɛhɛ nkãy wo, tesẽ

yampeer ne. Kai- nkãy syi nawee- sẽ yãã yãã ye, pe ga ba ke yãã, pe sya fya. Kai- nkãy ga ba naa n pye yãhãyĩŋ kuɛ ye, nawee- n fya.

12 Kai- ngĩĩ byɛ yahasee ye, nawee- ga ba ye yigi, pe ye fãy, pe ka ye ne Yiifee- yawãhã nwey wo, pe ga ye sãhã, pe ye le nwompihi wo. Pe ga ba ye yigi ga fãnga na, yĩŋfa mpãy yahasee ye, tesẽ fãngafa mpãy ne, ndoo wĩĩ na.

13 Le ga ba nii ye ye kai laa dyaŋ, ye n waha ra wĩĩ pãã laha pe ye.

14 Loo na, tee ga ba lii pãã ye wlohoy- isaha yãã, -ye ma n naa ntãŋ cɛr loo ne ye.

15 Pe ma ye yigi ga kasãhãfa fla na, n ga ba kaplãŋ nkãy le ye yɛ̃ wo, tesẽ laantor raa ne ye laam wo. Ye ma ga lii pãã, ye napĩĩ- saha yɛr pe laa cã pãã pe yee, cĩĩnde sẽ ne ye wĩĩ ne ye.

16 Ye seefa gɛ ga ba ye yi fãngafa kẽ. Ye nampyesey bya ga ba loo pye ye na, ye nwoŋfa ne, ye naambiyãm ne. Pe ga ba ta pe n mpãy boo ye laam wo.

17 Ye wĩĩ ga ba fũhũ nawee- byɛ ye ta wĩĩ na.

18 Ye saa ye yĩnyoho neŋ gaa gɛ kɛ laa le na ye.

19 -Ye yii waha, loo le ga ta ye n ba waha cĩĩnde yrã yãã.

20 Ye ma ba yãã yaliile wo naan miyfa pe Yurusalɛm gbey le, loo yale wo yaa cã, Yurusalɛm yohoyale ne.

21 Loo yale wo, mpãy pe ga ba pye Yudɛ wo, pe fã naa n gaha te yãy kuɛ koho na. Mpãy pe ga ba pye Yurusalɛm laam wo, pe fã dey. Mpãy pe ga pye wlɛ wo, pe ma n pa le klo wo ye.

22 Yãhã ga ba nawee- sãhã too plii na. Kai- nkãy byɛ ke bii cãã yrũhũ yar yaha Yãhã sabangbãŋ wo, ke byɛ ga pye too plii na.

23 Too plii nde na, ca mpãy pe ma laha ne, tesẽ mpãy ne pe ma pii ne pe n wãr, pe fɛn ga ba gboho tɛr. Nawee- ga ba fãy cĩĩnde wãfãy kãntraha nge wo. Yãhã laam ga ba war kãntraha ngefa ne.

24 Pe ga ba mpãy boo yũntruɛ̃ ne. Mpãy pe ga kuee, pe ga poo yigi fãnga na, pe ga pe cããŋ le wlãhã kãntrahafa byɛ laam wo. Nawee- mpãy pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye, poo mii ga ba troho tãhã tɛr Yurusalɛm na, koo fãnga n sya ba kua pe ye.

25 Kakoryar ga ba pye yai kadye wo, yroŋ ne, tesẽ yrompii ne. Kãntraha na, nawee- byɛ ga ba fya muhulangbãŋ wãyɛhɛ mii ne.

26 Yãhãyĩŋ byɛ ga ba wlãhã nii, ke wãn byɛ n naa n yɛhɛ. Kayĩhĩ nkãy ke ga ba driyɛ̃fa dye, nawee- mpãy ga ba naa koo wĩĩ ga, pe cãã ku fyar koho wo.

27 Loo na, nawee- byɛ ga ba u Nawee Puee yãã yãhãsyõr na, tuu n pai fãnga ne, maha yãhãyĩŋ nayõr ne kacãn saa pye ye.

28 Koo kai- ngĩĩ byɛ ma ba yir wãpyeŋ na, -ye yii waha, ye yĩy kuã yir loo yale wo, ye wãsyayaha yale gbe taha.»

Nasar nkugu ke wo klaha lii ne? (Mat 24.32-35; Mar 13.28-31)

29 Yesu n maha pe yar kakuãcran ne ma yee: «Ye sẽ nasar nkugu katyigi yãã la, tesẽ katyir nde byɛ ne?

30 Ya'a yãã te wampẽn fe, yaa cã te wãsa yale nɔ gbe taha.

31 Koo syi dyaŋ, ye ma kai- ngĩĩ yãã ke n pye, ye -sẽ cã Yãhã Yai wãpa yale gbe taha.

32 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Yagaafa byɛ saa ku tãŋ mii, kai- ngĩĩ sẽ pye poo mpãy yĩnde na ye.

33 Ke yãhãyĩŋ tesẽ ke kãntraha ne, te ga ba kua kãã te saa ba pye ye. Ta kaplãŋ koo -sẽ na, koo ga nii wãkuayãã saa pye ke na ye.»

-Ye naa n nii yrãŋ na Yesu wãdurba wĩĩ na!

34 Yesu n maha yee: «-Ye naa yii yigi gbar ne, sẽnwɔr ne, tesẽ driyɛ̃ nge laangar ne. Mii loo sẽ ne ye, too nde byɛ ga ba tɛr ye laam kacãn byɛ ne. Ya'a yee ye sẽ yii yigi ye, Yãhã kasãhã per ga ba ye fe gbe.

35 Le ga ba nii mii jɔɔ dyaŋ pe par yaha, ke n too tã kãntrahafa kur byɛ na.

36 Ye ma syi ye sã wãy faha ye, -ye naa Yãhã nar yalebyɛ! Loo ya ga waha ta ye n fãnga yãã kai- ngĩĩ na, ke ma ba dye, ye waha fɛr sya, ye ba yɛr u Nawee Puee yahasee ye.»

37 Yai na, Yesu naa nawee- klaha Yãhã kangbãŋ wo. Yai ma -sẽ ba kua, u ga tɛr, u ga syã wolifyɛ katyir yãŋ yĩŋ kãnkãy na.

38 Yũhũ ma syii, sukũhũntãy pẽmpẽm
na, nawee- byɛ naa n pai ke Yãhã kangbãŋ
wo, ma ba naa n luhu u ye.

22

Yiifee- yahaseefa Yesu kɛ wãboo ne
(Mat 26.1-5; Mar 14.1-2; Nsãn 11.45-53)

1 Yiifee- gbar tii pe n yee syayaha gbar,
te ba dye gbe taha. Pe maha naa te gbar
yee gbar rii ncasur bur sẽ n di ye.
2 Yãhã yũndefa yĩŋfa tesẽ Yãhã kaiyarfa
ne, pe naa Yesu wãboo wĩĩ kɛ, ma -sẽ ba
fya pe klofa na.

Yuda Yesu wãyi wĩĩ kɛ
(Mat 26.14-16; Mar 14.10-11)

3 Le -sẽ nde, Yuda wii pe naa u yee
Syikaryɔte, Setane n dye u laam wo, ma
u yĩŋ wã klaha. U pye Yesu kãnyãrwai
sẽnsye syãm mii waa.
4 Yuda n ka, maa pãã ta pe Yãhã
yũndefa yĩŋfa ne tesẽ ke Yãhã kangbãŋ
sẽŋfa yĩŋfa ne, tuu ga waha Yesu yi pe kẽ
mii syi dyaŋ.
5 Le n tãy pe ye, pe n yee pe ga ba u kẽ
war yɛ̃ gaa ne.
6 Yuda n le sya, ma nii n yãŋ u ga waha
Yesu yi pe kẽ mii syi dyaŋ, pe klofa ma n
yi le cãŋ na ye.

Yesu kur kuɛ syayaha gbar dir
(Mat 26.17-25; Mar 14.12-21; Nsãn 13.21-30)

7 Te gbar rii Yiifee- sẽ ncasur bur di ye,
te n ba nɔ. Koo per cir nawee- yai pe
mbapĩy boo, pe te syayaha gbar dir di.
8 Yesu n Pyar lɛhɛ wãã loo na Nsãn ne,
ma pe pye ma yee: «-Ye ka yaa syayaha
gbar dir yĩntaha yi wo kẽ!»
9 Pe n u yey ma yee: «Ma yee wo ga te
yĩntaha yi fla ngii na?»
10 U n pe yar ma yee: «-Ye yãŋ, ye ma
ga n dye Yurusalɛm laam wo, ye ga dya
waa wãã sya lakugbãi ne tuu tẽŋ yĩŋ na.
-Ye naa n taha u na! U ma ga dye kaha gii
wo, -ye dye!
11 -Tee u kahafua pye ye yee: ‹Wo
Yĩŋfua yee, nwoŋ gii tuu ga syayaha gbar
dir di u kãnyãrwai ne, ke ma na?›
12 U ga ye yar nwongbãŋ gaa na, ke
kaha gbegbaha yĩŋ na. Yaa ke nwoŋ yãã
ke laam ne, ke gbihi ta nii wa. Koo fla kẽ
tee ga te dir yĩntaha yi wo kẽ.»
13 Yesu tuu ba cãã pe yar yaha mii, pe
n ka maa yãã koo syi, ma te syayaha gbar
dir yĩntaha yi.

Yesu bur rii la defĩĩ wii ne u kãnyãrwai kẽ, nwa kẽ?
(Mat 26.26-30; Mar 14.22-26; 1 Kɔr 11.23-25)

14 Sediyale n ba nɔ, Yesu n nii, ma ga di
u tẽnlɛhɛ sẽnsye syãm ne.
15 U n pe pye ma yee: «Tẽ ga syayaha
gbar dir nde di ye ne, n cã ra fɛngbãn sya,
le sroŋ tãy ra ye!
16 Ta n ye yar, n saa maha te syi raa di
ye ne mii nde yĩntaha sẽ ba yi wa Yãhã
yai klo wo ye.»
17 U n defĩĩ sekuyĩĩ gbe, ma syaha wãã
Yãhã kẽ ma yee: «-Ye sekuyĩĩ nde sya, ye
wɔ ye byɛ!
18 Ta n ye yar, ma gbe yagaa na n saa
defĩĩ wɔ yãã mii Yãhã Yai sẽ ba pa wa ye.»
19 Loo kur ye, u n bur gbe, ma syaha
wãã Yãhã kẽ, ma ke la cɛr wãã pe kẽ ma
yee: «-Ye sya di, ke ma ta kadye draha wo,
ta kadye gii ke wãã ye wĩĩ na. -Tee ba naa
koo syi pye, ke syi ne ye saa faha yãã ra
wĩĩ ne ye.»
20 Pe wãdiŋ kur ye, u n maha le defĩĩ
sekuyĩĩ wãã pe kẽ pe n wɔ. U n yee:
«Defĩĩ nwo ma Yãhã naambiyãrfãn. Too
naambiyãrfãn n waha le ye wĩĩ na, ta ntɔ̃r
wãwoo kãmay na.
21 -Ye yãŋ, wii tuu ga ba dur yi ra kur
ye, u ra yi ta napĩĩ- kẽ, ufua ma nwo tuu
wãã n di ra ne!
22 Cĩĩnde ne, u Nawee Puee ga ku mii le
ta mii syi dyaŋ. Wii fɛn te -sẽ ga cã pee,
woo kẽ wii ne tuu u yi u napĩĩ- kẽ.»
23 Pe n nii pe ya yey ma yee, poo laam
wo yoo kẽ tuu ga ba loo pye?

Yoo ma yĩŋ na Yesu ye?

24 Loo kur ye, pe kãnyãrwai n nii kaplãŋ
tyĩn pe ya ne, poo ga cã, yoo woo u ma yĩŋ
na poo laam wo.
25 Yesu n pe pye ma yee: «Kãntraha nge
wo, mpãy pe ma yĩŋ na, nawee- byɛ n
luhu pe ye. Poo mpãy pe -sẽ ma fãnga
ne pe nawee- yĩŋ na, pe maha n yãŋ pe
naa pe yee naweeyɔ̃m.

26 Ye wĩĩ wee koo syi dyaŋ ye. Wii u tɛr
ye byɛ yaha, ufua yai u nii mii ye cĩĩfua
dyaŋ. Wii tuu -sẽ ma ye byɛ yĩŋ na, ufua
yai u nii mii ye byɛ tẽntẽle dyaŋ.
27 Ye sẽ yãã, wii tuu tege nii sedisaha
wo, tesẽ wii ne tuu te dir soho n pai, yoo
woo u ma yĩŋ? Wii tuu tege nii sedisaha
wo, woo sẽ na u ma yĩŋ? Ndoo woo na
tesẽ yii ne, ndoo ma mii ye tẽntẽle dyaŋ.
28 Yii poo na, tẽ pye wãfãy na, ye sẽ yi
yãã ra kur ye ye.
29 Koo kẽ, ta Tuhufua Yãhã tuu ke Yai
yĩnfar ta ra kẽ mii syi dyaŋ, ta bya n ga
ke ta ye kẽ koo syi dyaŋ.
30 N ma ba nii ta yĩnfar na Yãhã yai
klo wo yaliile wo, waa ba naa n di wii
na, too naa n wɔ wii na ye ne. Ye ga ba
nii nangbãniisar wo, ye Yiisrɛ ter sẽnsye
syãŋ ngĩĩ nawee- byɛ sãhã.»

Yesu Syimu Pyar yar u ga woo wĩĩ kai tɛhɛ tãã
(Mat 26.31-35; Mar 14.27-31; Nsãn 13.36-38)

31 Yesu n Syimu Pyar yee ma yee:
«Syimu, naa n luhu! Mii pe sepua wee
ma sẽmuhu yi n kãã u wo mii, Setane ye
nar sya Yãhã ye, woo ga ye wee yãŋ ke
syi.
32 N -sẽ Yãhã nar ma kẽ, ta wĩĩ le waha
nii gbãã ma laam wo. Ma'a ba dur n taha
ra na, mpãy pe n yãr ra kãnde wo, ma -sẽ
fãnga le pe na pe n waha kuee ra kur ye.»
33 Pyar n u pye ma yee: «Tẽ ma teelii
wo yagaa, n ga waha ka ma ne nwompihi
wo, n sya ku ma ne.»
34 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Ta n cãã le
pãã ma ye, Pyar: Yĩmper nge wo, ngupuai
saa ba kui wa ye, maa ba ra wĩĩ kai tɛhɛ
tãã, ma yee ma sẽ ndoo cã ye.»

Yesu u kãnyãrwai yar kayĩhĩ wĩĩ na

35 Yesu n maha ba pe pye ma yee: «Tẽ
ba ye lɛhɛ wãã faale wo, ye sẽ ba war gbe
ye, ye sẽ ba nkãnfaha gbe ye, ye sẽ ba
ntãy gbe ye. Tee ka ke dyaŋ, ngaa ga kɛ
laa la ye ye?» Pe n yee, a ngaa sẽ ga kɛ
laa poo ye ye.
36 Loo na, Yesu n pe pye ma yee:
«Yagaa, wii ma pye war ne, u pe gbe,
wii ma pye nkãnfaha ne, u ke gbe yigi.
Wii ma yee u wee naanmiy yũntrũhũ ne
ye, u ga u nayrengbãŋ par, -tuu ga koo
yũntrũhũ gaa kɛ par!
37 Ye sẽ yãã, ta n le pãã ye ye, kai laa
ma Yãhã sabangbãŋ wo, le bii yrũhũ yaha
ra wĩĩ na, le yai le pye. Loo kai ne nde:
‹Pe u tɔ̃r kapeepyefa ne wãcɛŋ.› Lii le bii
yrũhũ yaha ra wĩĩ na, le ga pye yagaa.»
38 Pe kãnyãrwai n u pye ma yee:
«Naanmiy yũntruɛ̃ raa nde wãy sĩĩ.» Yesu
n pe pye ma yee: «Te yai ke dyaŋ.»

Yesu Yãhã nar wolifyɛ katyir yãŋ yĩŋ na
(Mat 26.36-46; Mar 14.32-42)

39 Yesu n ba yi kaha wo, ma naa n gaha
wolifyɛ katyir yãŋ yĩŋ na, peplii wãŋ syi
dyaŋ. Pe kãnyãrwai naa n taha u na.
40 Pe ga nɔ ke fla na, u n pe pye ma yee:
«-Ye Yãhã nar Setane ma n ba ye tyĩn ga
kapee- wãpyeŋ kuɛ ye ye!»
41 U n pe ta yaha, ma faa dey pe na, ma
ga kãnklũy gbãã kãntraha na, ma nii n
pãã Yãhã ne u ya ya.
42 U naa n pãã ma yee: «Ta Tuhufua
Yãhã, le ma tãy ma ye, ma le kayĩhĩ yale
kuã tɛr ra na, lii le n pai nde. N -sẽ n traha
ma laam wĩĩ loo le pye, n sẽ yee ndoo laam
wĩĩ ye.»
43 Loo na, yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa n yir
yãhãyĩŋ na, ma fãnga gaa taha u na.
44 Yesu pye fyar koho wo. U n nii Yãhã
gbihi n nar fãnga ne. Ntɔ̃r n wlãhã u
kasyã ne, ma nii n woo kãntraha na.
45 Tuu Yãhã nar wa, u n yir ma pa u
kãnyãrwai fla na. Pe laam ba wlãhã, pe
n ba sã wãy.
46 U n pe pye ma yee: «Nwa ye n sã
wãy? -Ye yir, -ye naa Yãhã nar ye ma syi
ye ba dye kapee- wãpyeŋ wo ye!»

Yesu wãyigi
(Mat 26.47-56; Mar 14.43-50; Nsãn 18.3-11)

47 Yesu naa n pãã nantãŋ, nabuar raa
naa n pai. Yuda pye pe yaha ye. Yesu
kãnyãrwai sẽnsye syãm mii waa ba kẽ
u ne. U n yũhũ crã Yesu na, woo ga
naambiyãr syaha wãã u kẽ.
48 Yesu n -sẽ u pye ma yee: «Yuda, maa
u Nawee Puee syar la naambiyãr syaha
ne, ma u yi u napĩĩ- kẽ?»

49 Mpãy pe pye Yesu ne, pe yãã lii le
ga pye, pe n u yey ma yee: «Yĩŋfua, wo
nawee- mii gbã la wo yũntruɛ̃ ne?»
50 Loo na, poo nen waa n waa kãndigi
kuɛ nditiɛ gbã cɛr kãã u kẽ. Yãhã
yũndefa yĩŋfua tẽntẽle ba kẽ u ne.
51 Yesu n pe pye ma yee: «Ye tyii, le yai
ke dyaŋ.» U n tɛ u dya nditiɛ na, le n jaa.
52 Yãhã yũndefa yĩŋfa mpãy, tesẽ ke
Yãhã kangbãŋ sẽŋfa yĩŋfa ne, tesẽ wãlɛ
mpãy ne, pe pa Yesu yigisaha wo, Yesu n
pe pye ma yee: «Tee pa ra yigisaha wo
yũntruɛ̃ ne tesẽ kãhã ne, kapeepyefua la
ra ne?
53 Plii byɛ n pye ye ne Yãhã kangbãŋ wo,
ye sẽ -sẽ ra yigi koo fla na ye. Yagaa nge
na, ye ga waha ye laam wĩĩ pye Setane
fãnga ne. Woo kẽ u ma wam fãnga ne.»

Pyar Yesu wĩĩ kai tɛhɛ tãã
(Mat 26.57-58, 69-75; Mar 14.53-54, 66-72; Nsãn 18.12-18, 25-27)

54 Pe n Yesu yigi, ma ka u ne Yãhã
yũndefa yĩŋfua kaha wo. Pyar naa n taha
pe na deydey.
55 Naa pye le ndyin telai wo. Mpãy pe
ba nii klaha ke naa tãy, Pyar n nii wlãhã
pe ne.
56 Tẽntẽsya laale n u yãã, tuu tege nii
ke naa tãy. U n u gbihi yãŋ ma yee: «Dya
nwo bya pye Yesu ne.»
57 Pyar n le kai, ma sya le pye ma yee:
«Cɔɔ, n sẽ u cã ye.»
58 Saa n pye, waa ter n ba u yãã, ma
maha yee: «U Yesu nawee- nen waa kẽ
ma bya ne!» Pyar n u dya yɛ̃ wãã sya ma
yee: «Dya, n wee poo waa ye.»
59 Le n ma-, waa ter n maha yir, ma le
gbey pãã fãnga ne ma yee: «Dya nwo pye
pe ne cĩĩnde, u tee n yi Galɛlɛ wo.»
60 Pyar n maha woo yɛ̃ wãã sya ma yee:
«Dya, taa lii pãã, n sẽ le cã ma ne ye.» Loo
yale wo, tuu naa n pãã nantãŋ, ngupuai
waa n kui.
61 Yĩŋfua Yesu n wã klaha, ma Pyar yãŋ
wãã. Loo na, Pyar laam n too Yĩŋfua
kaplãŋ na, kaplãŋ nkãy tuu ba pãã u ye
ma yee: «Ngupa cir saa ba kui wa ye, maa
ba ra wĩĩ kai tɛhɛ tãã, ma yee mboo sẽ ra
cã ye.»
62 Loo na, Pyar laam byɛ n wlãhã, u n
yir yi ma ga n wũn.

Yesu tesẽ pe kaplãŋ cɛrfa ne
(Mat 26.59-68; Mar 14.55-65; Nsãn 18.19-24)

63 Nawee- mpãy pe naa Yesu sẽŋ, pe naa
u lɛr, ma maha naa u gbã.
64 Pe u yĩmpɛ paha naa n tã, ma naa u
yey ma yee: «Yoo u ma gbã? Le cã mii ya,
-taa wo yar!»
65 Pe maha naa u tyɛhɛ kaplãmpee
busãã ne.
66 Yũhũ ke ba syii, pe wãlɛ n pe ya wãã
pe Yãhã yũndefa yĩŋfa ne, ma suhu Yãhã
kaiyarfa ne. Pe n ka Yesu ne pe kaplãŋ
cɛrsaha fla na.
67 Pe n ga u yey ma yee: «Mboo la u
Yãhã Yĩndefua Crise ne? Le pãã wo ye.»
U n pe yɛ̃ sya ma yee: «N ma le pãã ye ye
ma yee ndoo kẽ u Yãhã Yĩndefua ne, ye
ga yee cĩĩnde sẽ ne ye.
68 N ma maha ye yey kayey laa ne, n cã
ye saa ra yɛ̃ sya ye.
69 Ma gbe yagaa na, u Nawee Puee ga
ba nii kai- byɛ yĩŋ na, Yãhãngbãŋ kãndigi
koho kuɛ ye.»
70 Loo na, nawee- byɛ n yɛ̃ kuã ma yee:
«Yãhã Dya kẽ ma ne kɛ?» U n pe yɛ̃ sya
ma yee: «Tee le pãã mii, le ma ke syi.»
71 Loo na, pe n le pãã ma yee: «Wo sẽ
maha laa kɛ waa ye u wĩĩ na ye, wii gɛ u
yɛ̃ kaplãŋ luhu wa!»

23

Pe ka Yesu ne fãngafua Pilati fla na
(Mat 27.1-2, 11-14; Mar 15.1-5; Nsãn 18.28-38)

1 Pe nawee- byɛ n yir, ma Yesu yigi ga
fãngafua Pilati fla na.
2 Koo fla na, pe n nii kawar fua n taha
Yesu na ma yee: «Wo dya nwo yãã, tuu
naa wo klofa sũũ. U naa pe pye ma yee,
a pe sẽ yai kufar wãdãã ne fãngafa byɛ
yĩŋfua kẽ ye. U maha naa le pãã ma yee,
a woo gɛ kẽ u Yãhã Yĩndefua Crise ne, wii
u ma yĩŋfua.»
3 Pilati n Yesu yey ma yee: «Mboo la pe
Yiifee- yĩŋfua?» Yesu n u yɛ̃ sya ma yee:
«Ma le pãã.»
4 Pilati n pe Yãhã yũndefa yĩŋfa pye tesẽ
pe nabuar ne ma yee: «Ta laam wo, dya
nwo sẽ laa kapee pye ye.»

5 Pe Yesu napĩĩ- n le gbihi gbey pãã fãnga ne ma yee: «U nawee- sũũ pe yĩŋfa na u kaklaha ne. U cãã yir le ne Galɛlɛ kãntraha wo, ma ga yi Yudɛ kãntraha ne. Yagaa u nwo u sya ba nɔ nwo.»

Pe Yesu nɔ wãã Galɛlɛ yahaseefua Yɛrɔte fla na

6 Pilati tuu kaplãŋ ngĩĩ luhu, u n le yey ma yee: «Dya nwo n yi la Galɛlɛ kãntraha fla wo?»
7 Pe n u yar, a Yesu n yi Galɛlɛ kãntraha wo. U n u nɔ wãã ke fla yahaseefua Yɛrɔte ye. Yɛrɔte pye Yurusalɛm wo too plii nsoho wo, koo kẽ Pilati n ba Yesu nɔ wãã u ye.
8 Yɛrɔte tuu Yesu yãã, le n tãy u ye. U ba u wĩĩ luhu, ma naa n kɛ u u wãã sya le yale wãdey. U laam wo u ba yee, laa na Yesu ga yɛ̃kã wĩĩ laa pye, u n yãŋ.
9 U n Yesu yey kayey buar ne, Yesu sẽ -sẽ laa wãã sya u ye ye.
10 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa tesẽ pe Yãhã kaiyarfa ne, pe pye ke fla na, ma kawar fua naa n taha Yesu na fãnga ne.
11 Yɛrɔte tesẽ u seraasyi ne, pe n Yesu lɛr ma u pye nafla wãpyeŋ. Pe la pe nangbãŋ nayreyũhũ le u na, ma u dur wãã Pilati ye.
12 Yɛrɔte tesẽ Pilati ne pe pye napĩĩfa. Koo per, pe n wã klaha nii naambiyãfa.

Pe Yiifee- Pilati ta u n Yesu wãboo wĩĩ ta

(Mat 27.15-26; Mar 15.6-15; Nsãn 18.39—19.16)

13 Loo kur ye, Pilati n pe Yãhã yũndefa yĩŋfa wãã, tesẽ le klo yahaseefa ne, ma suhu pe klofa ne.
14 U n pe pye ma yee: «Ye dya nwo yigi ba ra fla na ma yee, u ma u nawee- sũũ. Tee nkãy byɛ pãã taha u na, n u yey ye yĩnde na. Ndoo laam wo, u sẽ laa kapee pye ye.
15 Yɛrɔte bya sẽ laa kapee yãã tuu pye ye, ma sya u dur wãã wo kẽ. Ye cã dya nwo sẽ laa kapee pye, pe n ga waha u boo le wĩĩ na ye.
16 Loo na, n ga ta pe n u gbã sãngblã ne, tẽ u miy yaha.»
17 [Dyɛ- byɛ, syayaha gbar na, Pilati yai u nwompihifua waa yi yaha Yiifee- kẽ.]
18 Pe byɛ n nii wãã n tẽ ma yee: «Ta, pe n dya nwo boo, -taa Barebaa woo yi yaha wo kẽ!»
19 Barebaa ba nawee- mpãy ta pe n wãã yahaseefa ne. U maha ba nawee nen waa boo yãã. Pe ba u Barebaa yigi loo na, ma u tã nwompihi wo.
20 Pilati tuu naa Yesu wãyiyaha wĩĩ kɛ, u n maha u faale kapãntee nen ya pãã pe nawee- ye.
21 Pe n sye, ma nii n tẽ ma yee: «U kuey mar boo trã na, u kuey mar boo trã na!»
22 Pilati n maha yɛ̃ kuã ma le pãã ke tɛhɛ tãã wuhu na, ma pe pye ma yee: «U kapee lii pye? Ndoo sẽ laa kapee yãã tuu pye ye. U sẽ yai u ka boo ke dyaŋ ye. Loo na, n ga ta pe n u gbã sãngblã ne, tẽ u miy yaha.»
23 Pe n maha sye, ma nii n tẽ fãnga ne ma yee, pe Yesu kuey mar boo trã na. Le n sya kuee pe wĩĩ na.
24 Pilati n yɛr pe wĩĩ wãpyeŋ na.
25 Pe naa Barebaa wii wãyiyaha kɛ, Pilati n u yi yaha. Woo kẽ dya wii ne u ba ta wãhã n yir u n sya nawee boo, pe n u le nwompihi wo. Yesu woo na, Pilati n yee pe nawee- laam wĩĩ ga pye u na.

U fãngafua seraasyi Yesu kuey mar yir yaha trã na

(Mat 27.32-44; Mar 15.21-32; Nsãn 19.17-27)

26 Pe seraasyi pe Yesu yigi naa n tɛr, pe n ga le klo yi yaha, pe nawee- ne. Pe n ga Syirefa naa waa wãã sya, tuu naa n gaha le klo laam wo. Pe seraasyi n u ta u n Yesu kueymartrã tẽŋ fãnga na, ma n taha Yesu na. U myaha ba kẽ Syimu.
27 Pe klofa busãã naa n taha Yesu na, ca bya pye pe naa Yesu wĩĩ wũn.
28 Yesu n wã klaha, ma pe pye ma yee: «Yurusalɛmfasyam, ye ma syi ye naa n wũn ndoo wĩĩ na ye! -Ye naa ye wĩĩ loo wũn tesẽ ye pii wĩĩ ne!
29 Ye sẽ yãã, plii taa ma te n pai, nawee- ga ba naa n yee: ‹Cayrey, ma suhu mpãy ne pe sẽ yrã ta yãã kicar kẽ ye, poo ca mii, pe wĩĩ n tãy!›
30 Nawee- ga ba naa n yee: ‹Yãy gɛ ma too tã wo na, loo ga puar wo na. Yãybir nde gɛ ma gbe tã wo na, loo ga tãy wo ye!›

31 Ye sẽ yãã, nde le syi le n pye
nankɔ̃mper na, nankɔ̃nwar wĩĩ loo -sẽ ga
ba pye mii?»
32 Naam syãm mpãy maha ba pye, pe
ba pe yigi pe n gaha pe boo Yesu ne.
Kapeepyefa ba me pe ne.
33 Pe n ga nɔ fla ngaa na pe n yee
yĩnkluhu fla. Pe seraasyi n Yesu kuey mar
yir yaha trã na koo fla na, ma maha pe
kapeepyefa syãm mii bya kuey mar yir
yaha trãŋ na, nen nwo u kãndigi koho kuɛ
ye, nen nwo u kãmaŋ koho kuɛ ye.
34 Loo na, Yesu n yɛ̃ kuã ma yee: «Ta
Tuhufua Yãhã, pe kapee- yee laha kãã pe
na; lii pe n pye ra na nde, pe sẽ le cã ye.»
Pe seraasyi n pyer raa pye, ma ga cã yoo
ga ka u nayrɛ wãn fai lii ne.
35 Pe klofa pye pe ba yɛr, ma naa n yãŋ.
Pe Yiifee- yahaseefa naa Yesu lɛr ma yee:
«Pe sẽ yee la u nawee- mpãy sya yaha. Le
ma pye cĩĩnde woo kẽ u Yãhã Yĩndefua
Crise, u u ya sya yaha kɛ!»
36 Pe seraasyi bya n nii u lɛr. Pe n yũhũ
crã u na, ma defiĩtãhãpihi ta u kẽ ma yee:
37 «Ma'a pye Yiifee- yĩŋfua cĩĩnde, mii
sya yaha mii ya!»
38 U yĩŋ ncaha kuɛ ye le trã na, pe ba
le yrũhũ gbãã yaha ma yee: «nwo ʞẽ u
YIIFEE- YĨŊfua.»
39 Kapeepyefa mpãy pe ba kuey mar
yaha trãŋ na pe ya wuhu na, poo nen waa
n Yesu tyɛhɛ ma yee: «Ma -sẽ yee la ma
ma u Crise, mii sya yaha mii ya, -taa wo
sya yaha kɛ!»
40 U nen nwo n le kuãn u ye, ma u pye
ma yee: «Pe ma kuey mar trã na u wãŋ
syi dyaŋ, ma n ga ku ma kapee- wãpye
wĩĩ na, ma sẽ maha n fya Yãhã na ye kɛ?
41 Wii ya dyaŋ pe wo kuey mar trãŋ na
wo n ga ku, le yai wo ne. Kapee- nkãy too
pye, koo foho kẽ too n dãã. Woo -sẽ yãŋ,
u sẽ laa kapee gɛ pye ye.»
42 U n dur ma Yesu pye ma yee: «Yesu,
ma'a ba nii nawee- byɛ yĩŋ na, ma'a n ba
faha ra wĩĩ na ye.»
43 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Ta n cĩĩnde
nde pãã ma ye: Ma sukũhũ yãã wa Yãhã
yai klo wo ra ne nanga.»

Yesu wãku
(Mat 27.45-56; Mar 15.33-41; Nsãn 19.28-30)

44-45 Yaiwlaŋ yale syi ba kẽ, wam mpãy
syi n paha tã ke kãntraha kur byɛ na, ma
sya ga yai yĩn. Yãhã kangbãŋ nwonuŋ
nwonyɛ̃ faasrɛŋ gii ke ba pua tã menmen
ke nwonyɛ̃ na, ke n fe jũũ telai wo.
46 Yesu n tẽ sya fãnga ne ma yee: «Ta
Tuhufua Yãhã, n ta yrã le soho ma koho
wo.» Tuu kaplãŋ ngĩĩ pãã wa, u n ku.
47 Pe seraasyi yĩŋfua tuu kai- ngĩĩ yãã ke
pye, u n Yãhã myaha gboho ma yee: «Dya
nwo ba sroŋ cĩĩnde.»
48 Nabuar mpãy byɛ pe ba pa yãŋsaha
wo, pe n ke kai- byɛ yãã yĩnde ne. Le sẽ
tãy pe ye ye, pe n sya gbã n le pe ya kẽ
ntraŋ wo, ma dur n tɛr.
49 Yesu nacãŋ byɛ pye, tesẽ ca mpãy ne
pe ba yir u ne Galɛlɛ kãntraha na, ma naa
n taha u na ma naa tẽŋ nkãy tẽ u kẽ u
kãnyãrwai ne. Poo mii byɛ pye, pe ba dey
yɛr ma naa ke kai- yãŋ.

Yesu wãleŋ gbĩĩ wo
(Mat 27.57-61; Mar 15.42-47; Nsãn 10.38-42)

50-51 Dya waa pye pe naa n yee Yosɛfe.
U naa n yi Yiifee- klo laa wo pe naa n
yee Yarimate. Woo dya pye naweeyɔ̃, ma
maha ba sroŋ. U laam wo u naa Yãhã
Yai wãpaŋ yɛhɛ. U pye Yiifee- yahaseefua
waa, ma pye pe kaplãŋ cɛrfa waa. U
kaplãŋ cɛrwai pe -sẽ ba lii pãã ta Yesu
wãboo wĩĩ na ma sya ba le pye, u yɛ̃ sẽ
pye le wo ye.
52 U n yir, ma ka Pilati fla na, maa Yesu
nakugu nar u ye.
53 U n ta pe n Yesu nakugu tege le trã
na, ma fai maha tã ke na, maa ke le gbĩĩ
laa laam wo, le ba gbã fer* ntẽmblaha fla
wo. Waa sẽ ba le yãã wa loo gbĩĩ wo ye.
54 Koo per -sẽ pye kanii per ga dye koo
yainkɔŋ wo. Nawee- yai pe cãã kanii per
kai- gbihi yai n cã kua.
55 Ca mpãy pe ba yir Yesu ne Galɛlɛ
kãntraha na, ma naa n taha u na, ma
naa tẽŋ tẽ u kẽ u kãnyãrwai ne, pe n ka
Yosɛfe ne. Pe n ga le gbĩĩ fla yãŋ, ma Yesu

* **23:53 23.53** Le gbĩĩ pye nkɔŋ pe gbã fer yãŋ mpĩy ntẽmblaha fla wo, ma le laam ta wleŋwleŋ, le yɛ̃ ne nwonyɛ̃ dyaŋ. Le yɛ̃ n tã ntẽmbangbãŋ ne.

nakugu yãã, tesẽ u wãleŋ ne le gbĩĩ laam wo.
56 Pe n dur tɛr klɛ wo, maa sẽm- kɛ gbihi ta, lasekole ne, poo ga ba woo Yesu nakugu na. Ke kanii per ke ba nɔ, pe ca n -sẽ nii ma wũũ. Yiifee- kãnde na, le ma ke dyaŋ.

24

Yesu wãyir gbã wo
(Mat 28.1-10; Mar 16.1-8; Nsãn 20.1-10)

1 Ke cãwãã per cir* yĩnwɔŋ wo, pe ca n cãã yir, ma ka le gbĩĩ fla wo, pe sẽm- mpãy ne pe ba pye gbihi ta pe lasekole ne.
2 Ntẽmbangbãŋ gii ke ba paha tã le gbĩĩ yɛ̃ na, pe n ga yãã le kloŋ kãã le gbĩĩ yɛ̃ na.
3 Pe n dye le gbĩĩ laam wo, pe sẽ -sẽ Yĩŋfua Yesu nakugu yãã ye.
4 Pe ca pe ga lii ga, pe sẽ cã ye. Naam syãm mpãy n fe yi pe na, pe nayrɛ ne te n yɛhɛ palpal.
5 Pe ca ba fya nii, ma yĩŋ kor le. Pe naam n pe pye ma yee: «Wii u ma yrãŋ, nwa ye n ba nii u tay nakur nsoho wo?
6 [U wee nwo ye. U yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye.] Tuu pye Galɛlɛ wo, ma ba lii pãã ye ye, -ye ye laam too le na.
7 U sẽ ba yee la u Nawee Puee yai u yi kapeepyefa kẽ, pe n ba u kuey mar trã na u n ku, tuu ba yir gbã wo, u dur ba yrãŋ na ke plii tãã wuhu na?»
8 Loo na, pe ca laam n cã too Yesu kaplãŋ na.
9 Pe n tɛr le gbĩĩ fla yaha, ma ga le pãã pe kãnyãrwai sẽnsye nen ye, tesẽ mpãy byɛ ne pe naa n taha Yesu na.
10 Poo ca mii laam wo, Madalafa Maari pye, Syane ne, tesẽ Syake nahafua Maari ne.
11 Pe kãnyãrwai n yee, pe ca ka n pãã, ma sye pe sẽ pe kaplãŋ sya cĩĩnde ye.
12 [Pyar woo n sye, ma yir ma fã ga le gbĩĩ fla na. U n kuɛ tege, ma yãŋ le wãã le gbĩĩ laam wo, ma te faasyĩmbɛhɛ ya yãã, tii pe ba Yesu nakugu maha tã. Tuu ga lii yãã yĩnde ne, le n laam wɔ u kẽ, u n dur tɛr kaha wo.]

Yesu kãnyãrwai syãm u wãã sya Yemawuse kãnde wo
(Mar 16.12-13)

13 Koo per bya, Yesu kãnyãrwai syãm mpãy naa n gaha kusyĩnlaale wo pe n yee Yemawuse. Le klo wãdey pye, ma'a yir Yurusalɛm wo yaiyĩn na, ma n gaha dye ke fla wo yainkɔŋ wo.
14 Kai- nkãy byɛ ke ba pye, pe koo pãã naa n gaha.
15 Pe n nii n pãã, Yesu gɛ n ba wãã kũn n tɛr pe ne.
16 Pe n nii u yãã, le -sẽ nii mii laa dyaŋ pe sẽ maha u yãŋ cã ye.
17 Yesu n ba pe yey ma yee, «Lii tee n pãã le kãnde wo?» Pe laam n wlãhã, pe n yɛr.
18 Nen waa myaha ba kẽ Klɛpasyi. U sẽ cã Yesu ye ma yee: «Kai- nkãy byɛ ke pye tɛr plii nde na, Yurusalɛmfa byɛ le cã. Mboo ya la raa kuee, ma sẽ ke cã ye?»
19 Yesu n pe yey ma yee: «Kai- nkãy syi kẽ?» Pe n u yɛ̃ sya ma yee: «Ah Nasarɛtefa Yesu wĩĩ loo sẽ na? U pye Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfuangbãŋ. Yãhã yĩnde na nawee- ne, u naa laanwɔ wũhũ pye, ma naa nawee- klaha.
20 Wo Yãhã yũndefa yĩŋfa tesẽ wo yahaseefa ne, pe u ka yigi sãhã ma yee u yai wãboo ne. Pe n u wãã, pe n ga u kuey mar trã na, u n ku.
21 Wo laam wo, wo ba yee woo tuu n pai wo Yiisrɛfa byɛ sya yaha. Kai- ngĩĩ byɛ pye, ke plii tãã wuhu -sẽ kẽ nanga.
22 Ca mpãy pe naa n taha Yesu na wo wãŋ syi dyaŋ, pe n pa, maa wo sroŋ fe gbe laa ne. Nanga sukũhũntãy na, pe cãã yir ga le gbĩĩ fla wo,
23 pe sẽ -sẽ ga Yesu nakugu yãã ye. Pe n dur ba, maa wo pye ma yee, yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ mpãy yi poo na, ma pe pye ma yee Yesu ma yrãŋ na.
24 Wo nampyeŋ- mpãy n ka le gbĩĩ fla wo, maa yãã pe ca ba le pãã mii. Pe sẽ -sẽ Yesu yãã yĩnde ne ye.»
25 Loo na, Yesu n pe pye ma yee: «Yii nawee-, ye kacãn fĩhĩ kloŋ cĩĩnde! Faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa pe kai- nkãy cãã yar yaha, ye laam fĩhĩ yĩn tɛr, ye saha ke sya cĩĩnde ye laam wo farfar ye.

* **24:1 24.1** Koo per kẽ jimaasyi per ne.

26 U Yãhã Yĩndefua Crise sẽ yai la u koo
wãfãy ngĩĩ byɛ sya, u cã yĩŋ yãã Yãhã ye?»
27 Kai- nkãy byɛ ke cãã yrũhũ yaha u wĩĩ
na Yãhã sabangbãŋ laam wo, Yesu n dye
ke wo ma ke byɛ tɔ̃r yar pe na, ma cãã gbe
faale wãdyaha Musa kaplãŋ fla wo, ma ga
yi pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa mii byɛ kaplãŋ fla
wo.
28 Pe naa n gaha kusyĩnde lii wo, pe n
ga dye gbe taha, Yesu n ta mii u ga ta tɛr
ga yahasee ye.
29 Pe n sye u na, ma u pye ma yee:
«Kuee, ma syã wo ne, yai kua wa, yĩmper
maha nge ke wɔ wa.» Yesu n dye kaha wo
ke wãsyã wĩĩ na.
30 U n ba nii pe ne, ma ga di. U n bur
gbe, ma cãã syaha wãã Yãhã kẽ, ma ke
bur la cɛr ma wãã pe kẽ.
31 Loo na, pe yĩntar n cã yãr, pe n u yãŋ
cã ma yee Yesu kẽ. U n plaha pe na le
yalebya wo, pe sẽ maha waha u yãã ye.
32 Pe n nii pe ya pye ma yee: «Tuu naa n
pãã wo ne kãnde wo, ma Yãhã sabangbãŋ
wũhũ tɔ̃r naa n yar wo na, le sẽ pye la
mii nuhu cãã- dyaŋ ke naa n tar wo laam
wo?»
33 Pe n yir ke fla byɛ wo, ma dur
tɛr Yurusalɛm wo. Pe n ga pe Yesu
kãnyãrwai sẽnsye nen yãã pe pye pe
nampyeŋ- mpãy ne.
34 Poo kãnyãrwai naa le pãã ma yee:
«Wo Yĩŋfua yir gbã wo, ma dur ba gbaafa
ye cĩĩnde! Syimu u yãã yĩnde ne.»
35 Poo syãm bya n -sẽ pe wĩĩ pãã pe ye,
lii le ba pye kãnde wo, tesẽ pe ba Yesu yãŋ
cã yaliile wo tuu bur la naa n cɛr pe kẽ.

Yesu u ya yar u kãnyãrwai na (Mat 28.16-20; Mar 16.14-18; Nsãn 20.19-23; Tẽnl 1.6-8)

36 Pe naa n pãã nantãŋ, Yesu n fe gbe yi
pe telai wo, ma pe pye ma yee: «Yãhã n
yrĩŋ wãã ye kẽ!»
37 Pe n fya ma sya n sege. Pe laam wo
pe ba yee kusrãhã kẽ.
38 Yesu n -sẽ pe pye ma yee: «Nwa ye n
fya? Lii gɛ ye n nii laalaa pye ra wĩĩ na?
39 -Ye ra kluɛ yãŋ kɛ, ta trɛ ne. Ndoo gɛ
kẽ! -Ye tɛ yãŋ ra na, kusrãhã ma la kadye
ne ye n ga waha tɛ ke na ta dyaŋ?»
40 [Tuu koo kaplãŋ ngĩĩ pãã wa, u n u
kluɛ yar pe na u trɛ ne, pe n te kueysar
yãã.]
41 Le n pe fe gbe, ma nuhu yigi tɛr pe kẽ
pe n sya yee cĩĩnde sẽ ne ye. Yesu tuu pe
yãã ke dyaŋ, u n pe yey ma yee: «Ngaa
ma la ye ye wãdi wãŋ nwo wo?»
42 Pe n pa u kẽ fuawle ne.
43 U n le sya, ma le kaa pe yĩnde na.
44 U n pe pye ma yee: «Tẽ pye ye ne
nantãŋ, n sẽ naa ye yar la ma yee, kai-
nkãy byɛ ke bii cãã yrũhũ yaha ra wĩĩ
na, koo ngĩĩ byɛ ga naa n pye ke sya
ba kua? Koo kai- kẽ nkãy ne, wo faale
wãdyaha Musa bii cãã yrũhũ yaha Yãhã
kãnde kataŋ saba laam wo, tesẽ nkãy
byɛ ne pe faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa bii cãã
yrũhũ yaha, tesẽ nkãy ne ke bii cãã yrũhũ
yaha Yãhã wãsey yay saba wo.»
45 U n pe yĩntar yãr ke syi, pe n waha
ke Yãhã sabangbãŋ kaplãŋ war.
46 Loo na, u n pe yar ma yee: «Nkãy ke
yrũhũ yar yaha ke ngĩĩ: ‹U Yãhã Yĩndefua
Crise yai u fãy gboho, u ba ku, ke plii
tãã wuhu u yir gbã wo, u dur ba yrãŋ na
gbaafa ye.›
47 Kai- nkãy tuu naa n yar nawee- na, ke
yai ke ba klaha kãntrɛ byɛ nawee- ye, u
myaha ne. Le ga fe gbe Yurusalɛm na. Le
ga ba yar nawee- na, pe yai pe le sya pe
kapee- wãpyeŋ sẽ yɔ̃ ye, pe ke miy yaha,
woo -sẽ ga ba pe kapee- gbe kãã pe yĩŋ na.
48 Yii koo ngĩĩ byɛ yãã yĩnde ne, ye yai
ye ke byɛ tɔ̃r yar nawee- na.
49 Yãhã ke bii Yãhã Yrã Fãnga gii wãkẽ
wĩĩ pãã, ndoo gɛ ga ba ke tege wãã ye na.
Ye yai ye -sẽ kuee ke Yurusalɛm laam wo,
koo Fãnga n sya ba tege ye na.»

Yesu dur ga Yãhã tãy (Mar 16.19-20; Tẽnl 1.9-11)

50 Loo kur ye, Yesu n yi pe ne le klo
wo, ma ka pe ne kusyĩnlaale tãy pe n yee
Gbetane. U n ga yɛr pe ne koo fla na, ma
kluɛ kuã yir wãã, ma Yãhã nar ke naa kaa
taha pe na.
51 Tuu nii Yãhã nar u kãnyãrwai kẽ ke
syi, Yãhã fãnga n u ta u n kuã yir tɛr fãã
yãhãyĩŋ na.

52 Pe kãnyãrwai n u sey ke fla na.
Nuhu ba gboho pe laam wo, pe n dur tɛr
Yurusalɛm wo.
53 Pe naa n gaha yalebyɛ ke Yãhã
kangbãŋ laam wo, maa naa Yãhã sey.

Nsãn Kapãyĩĩ
Yesu wĩĩ na

Yesu Crise ma ngii

1 Driyɛ̃ wãtãhã yaha, wii tuu ma Yãhã
Yɛ̃ Yor u pye lɛ nii wa. U pye Yãhã ne,
woo gɛ pye Yãhã.
2 Ke fegbecãã na, u pye Yãhã ne.
3 Woo kãmay na wãn byɛ tãhã; ngaa
wee yĩnde na mii woo sẽ kẽ u ta ke n nii
ye.
4 Woo u ma yrã, yrãŋ wãn byɛ ye, loo
yrã n nii cãã- nawee- ye.
5 Woo wii u ma pe Cããfua, u ba dye
wamfa nsoho wo, pe wamfa -sẽ pe cãã-
wĩĩ sye.
6 Yãhã n ba dya waa nɔ wãã, pe naa u
yee Nsãn.
7 Woo n pa ma ba u Cããfua wĩĩ gbe yi
nawee- ye, pe waha u Cããfua ta pe Yatɛr.
8 U Nsãn woo sẽ kẽ tuu pye u Cããfua
ye; woo kẽ Yãhã u nɔ wãã ma yee u ba u
Cããfua wĩĩ tɔ̃r yar nawee- na.
9 Woo Cããfua nwo ma cĩĩnde cãã- ne.
Woo kẽ tuu pa driyɛ̃ wo, ma nii cãã- le
nawee- wo.
10 Woo kẽ, Yãhã driyɛ̃ tãhã u kãmay na.
U pye driyɛ̃ laam wo, pe driyɛ̃fa sẽ ba u
yãŋ cã ye.
11 U pa u terfa ye, u terfa sẽ -sẽ ba u sya
ye.
12 Mpãy pe -sẽ u wĩĩ sya cĩĩnde, ma u
ta pe Yatɛr, u koho klahasaha wãã poo kẽ,
pe waha nii Yãhã pii.
13 Poo mpãy pe see ke syi, waa ntɔ̃r
kalaa wee ye, waa tyãhã kalaa wee ye,
waa syihi wĩĩ sẽ ne ye, Yãhã wĩĩ ne.
14 Yãhã Yɛ̃ Yor wã klaha nawee, woo
kẽ Yãhã Dya Yesu Crise ne. U n tege
ba nawee- nsoho wo. U pa Yãhã laantãr
wũhũ ne, tesẽ cĩĩnde wũhũ ne, wãkuayãã
wee te na ye. Wo sẽ u nayɔ̃r yãŋ naa n
yai ye, nayɔ̃r tii syi Yãhã Dyapuai nen ya
kẽ u ga waha te yãã u Tuhufua Yãhã ye.
15 Nsãn u wĩĩ tẽ yi nawee- ye ma yee:
«Woo wĩĩ kẽ tẽ ba pãã ma yee: Wii tuu ga
pa ta kur ye, u cɛr yaha ra kẽ, u cãã pye
lɛ nii wa ra yaha.»
16 Wãkuayãã wee u laantãr wũhũ na ye.
U ke wãã wo kẽ, ma maha kaa taha wo na,
wãkuayãã wee ye.
17 Wo faale wãdyaha Musa bii ke Yãhã
kãnde yar wo na. Ma sẽ yee ke laantãr
wũhũ na, tesẽ ke cĩĩnde wũhũ ne, u Yãhã
Yĩndefua Yesu Crise woo kẽ tuu pa koo
ngĩĩ ne.
18 Waa sẽ Yãhã yãã yãã ye, Yesu wii
u ma ke Dyapuai nen ya, ma maha ma
Yãhã, ma crã nii Yãhã tãy, woo kẽ tuu
Yãhã wĩĩ gbe yi nawee- n ke cã.

Nsãn nawee- tããfua yɛ̃ kaplãŋ
(Mat 3.1-12; Mar 1.1-8; Luke 3.1-18)

19 Le kungbãy Yurusalɛm laam wo, pe
Yiifee- yahaseefa pye. Pe n Yãhã yũndefa
mpãy lɛhɛ wãã, tesẽ Lewi kur kuɛ pii
mpãy ne Nsãn ye. Pe n yir ke Yurusalɛm
wo, ma ga yi u Nsãn na, ma u yey ma yee:
«Nwasyifua kẽ ma ne?»
20 U Nsãn sẽ gbã tã pe na ye, u n le tɔ̃r
yi gbɛgbɛ pe yĩnde na ma yee: «Ndoo sẽ
kẽ u Yãhã Yĩndefua Crise ne ye.»
21 Pe n maha u yey ma yee: «Ah
nwasyifua -sẽ kẽ ma ne? Mboo la Yeli?»
Nsãn n pe pye ma yee: «Aye, ndoo sẽ kẽ
ye.» Pe n maha u yey taha ma yee: «Mboo
la u Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua?» U n maha yee:
«Aye».
22 Pe n u yey taha yahamba ma yee: «Ah
nwasyifua -sẽ kẽ ma ne? Wo yai wo laa
loo cã ma wĩĩ na, wo ga tɔ̃r mpãy ye pe
wo lɛhɛ. Mii tɔ̃r wo yar nawee wii ter syi
kẽ ma ne.»
23 Nsãn n pe pye ma yee: «Yãhã
kaplãŋ tɔ̃rfua Yisa bii le pãã yaha Yãhã
sabangbãŋ wo ma yee:
‹Waa yĩmbui n yi drawaha fla wo,
ma nii n yee:
-Ye Yĩŋfua Yãhã wãpaŋ kãnde
gbihi yaha ke kẽ!› »
Nsãn n maha le pãã pe ye ma yee:
«Yĩmbui lii le n yi drawaha fla wo, ndoo
yĩmbui ne.»
24 Pe tẽnlɛhɛ mpãy pe lɛhɛ wãã Nsãn ye,
Yiifee- yahaseefa mpãy pe n yee Farisyɛ̃,
poo mpãy -sẽ pye pe ne.
25 Poo mii n u yey ma yee: «Ke ma pye
ma wee u Yãhã Yĩndefua Crise ye, ma
wee Yeli ye, ma maha wee u Yãhã kaplãŋ

tɔ̃rfua ye, ah nwa -sẽ ta ma n nii nawee- tãã n yi loho wo?»
26 Nsãn n -sẽ pe pye ma yee: «Ndoo, n nwo, tẽ n nii nawee- tãã loho ne; waa sẽ ma pe nawee- laam wo, tee sẽ cã ye.
27 Woo nwo ga ba le koho yigi ra kur ye. U cɛr yaha ra kẽ, ta syi gɛ sẽ yai u ntãn sale wãfɛr ne u trɛ na ye.»
28 Koo ngĩĩ byɛ pye Gbetane wo, Yurdane lafeŋ kũndi ngaa ye, Nsãn tuu naa nawee- tãã loho ne na.

Nsãn Yesu yee u Yãhã Mbapẽnge

29 Koo yĩŋsyii wo, Nsãn n Yesu yãã tuu n pai u fla na, u n pe nawee- pye ma yee: «U Yãhã Mbapẽnge nwo, wii Yãhã u ta, ma ga driyɛ̃ nawee- kapee- foho gbe kãã pe na.
30 Woo wĩĩ kẽ tẽ ba naa n pãã ma yee: Waa ma tuu ga pa ta kur ye, u cɛr yaha ra kẽ. U cãã pye lɛ nii wa ra yaha.
31 Ndoo bya, n sẽ ba u cã ye. N pa, ma ba nawee- tãã n yi loho wo, loo le ga waha ta, Yiisrɛfa n waha cã yoo kẽ u ne.»
32 Nsãn n le yãã, ma le pãã ma yee: «N Yãhã Yrã Fãnga yãã, le tege yãhãyĩŋ na kãnsyã waa dyaŋ, ma ba too kuee u yĩŋ na.
33 N sẽ ba u cã ye, Yãhã gii ke -sẽ ra nɔ wãã ta n ba nii nawee- tãã n yi loho wo, koo ke ba ra pye ma yee: ‹Wii raa ga ba yãã, ta Yrã Fãnga le ga tege kuee u na, woo kẽ u ga ba naa nawee- tãã ta Yrã Fãnga ne.›
34 Ndoo Nsãn loo nde yãã ra yĩnde ne, ma ga le pãã yi, n ye yar woo kẽ u Yãhã Dya.»

Mpãy Yesu u cãã yãŋ yi u kãnyãrwai

35 Koo yĩŋsyii wo, Nsãn maha pye loo teele nen ya wo, u kãnyãrwai syãm mpãy ne.
36 U n maha ba Yesu yãã tuu n tɛr. U n maha yee: «U Yãhã Mbapẽnge nwo!»
37 U Nsãn kãnyãrwai syãm mpãy pe pye u ne, pe u kapãn luhu ke syi, pe n taha Yesu na.
38 Yesu n ba klaha yãŋ, ma pe yãã pe u taha n naha, u n pe yey ma yee: «Ah le ma mii?» Pe n u pye pe yor wo ma yee: «Arbi, ma n syã na?» Ke Arbi yĩntaha kẽ kaicãfua.
39 U n pe pye ma yee: «-Ye pa yaa yãŋ!» Pe n ka, maa u syãsaha yãŋ. Ke -sẽ pye yaiyĩn tratra. Pe n koo per yai kua u ne.
40 Poo nawee- syãm mii, pe ba Nsãn kaplãŋ luhu, ma dur yi u kur kuɛ ye, ma taha Yesu na pe kuãŋ ne, pe laam wo Syimu Pyar cĩĩfua Andere pye.
41 Andere n cãã ka, ma ga u lɛfua Syimu wãã, ma u pye ma yee: «Wo u Meesi yãã.» Ke Meesi yĩntaha kẽ: Yãhã Yĩndefua Crise.
42 U Andere n Syimu yigi ga Yesu fla na. Yesu n u yãã ma yee: «Mboo sẽ na Nsãn dya Syimu? Pe naa ma yee yagaa Sefase.» Ke Sefase myaha ma wãcɛŋ Pyar myaha ne. Te myar yĩntaha ntẽmblaha.
43 Koo yĩŋsyii wo, Yesu n le ta woo ga ka Galɛlɛ kuɛ kãntraha na. Tuu Filipe wãã sya, u n u pye ma yee: «Naa n taha ra na.»
44 U Filipe -sẽ wãã naa n yi Pyar ne, tesẽ u cĩĩfua Andere ne klo nen wo, lii pe naa n yee Gbesyata.
45 Loo kur ye, Filipe n ga Natanelu wãã sya, ma u pye ma yee: «Faale wo, wii wĩĩ Musa tuu yrũhũ le yaha Yãhã sabangbãŋ wo, tesẽ pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa u wĩĩ pãã, wo u yãã: Nasarɛtefa Yosɛfe dya Yesu kẽ.»
46 Natanelu n u pye ma yee: «Kayĩĩ lii syi -sẽ ma, le ga waha yi Nasarɛte wo?» Filipe n u pye ma yee: «Pa yãŋ!»
47 Yesu tuu Natanelu yãã tuu n pai u fla na, u n nde pãã u wĩĩ na ma yee: «Cĩĩnde Yiisrɛfa naa waa nwo, dawar wee u laam wo ye.»
48 Natanelu n u yey ma yee: «Ma pye mii ma ra cã?» Yesu n u pye ma yee: «N naa ma yãã. Ma sẽ pye la nasar nkugu flãhã tãy, Filipe n cã ga ma yee?»
49 Loo na, Natanelu n u pye ma yee: «Yĩŋfua, Yãhã Dya kẽ ma ne, mboo maha ma Yiisrɛ kãntraha Yĩŋfua.»
50 Yesu n u pye ma yee: «Tẽ ma pye ma yee, n ma yãã nasar nkugu flãhã tãy, loo ya la le ma ta ma n ra ta ma Yatɛr? Maa maha ba kai- nkãy yãã, ke gboho loo nde na.
51 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye, yaa ba naa yãhãyĩŋ yãã ke yãr n yaha, ye n naa yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ye yãã pe n dugu, ma dur tege n pai u Nawee Puee fla na.»

2

Yesu loho wã klaha defĩĩ

1 Plii tãã kur ye, pe n nii cafãn taa yigi
Galɛlɛ kãntraha na, klo laa wo pe n yee
Kana.
2 Yesu nahafua pye pe cafãn yigifa ne.
Pe n Yesu yee, woo tesẽ u kãnyãrwai ne,
pe n ka te cafãn disaha wo.
3 Pe n nii te cafãn dir di, defĩĩ n ba kua
pe cafãn yigifa ye. Yesu nahafua n u pye
ma yee: «Defĩĩ yãŋ, tuu kua pe ye.»
4 Yesu n u pye ma yee: «Ah yaa, lii ma
wo nsoho wo ma ne? Ta yale sẽ nɔ wa
ye.»
5 Yesu nahafua n pe dirlafa pye ma yee:
«U ma sya yee tee pye mii, -ye pye ke syi!»
6 Ke fla -sẽ na, ntẽmbar gbããwɔr kuay
raa -sẽ pye, Yiifee- pe ba ta, ma naa pe
kãnde kapĩĩ loho ku le naa n yaha.
7 Yesu n pe dirlafa pye ma yee: «-Ye loho
ku, ye too gbããwɔr nde yĩĩ!» Pe n loho ku
te yĩĩ tata.
8 Loo na, u n pe pye ma yee: «-Ye kaa
ku gblãhã gaa laam wo, ye ga wãã yãŋ
diryĩntaha yifua kẽ!» Pe n kaa ku, ma ga
wãã u kẽ.
9 Te lɔr byɛ -sẽ ba wã klaha defĩĩ. U
diryĩntaha yifua, tuu u wɔ yãŋ, u defĩĩ
wãtãy n u laam wɔ. U sẽ cã woo defĩĩtãhã
nwo syi yi na ye, mpãy pe -sẽ ba ke loho
ku, poo ba u yisaha cã. U diryĩntaha yifua
n u cafãn yigifua yee ba,
10 ma ba u pye ma yee: «Ah ndee ngaa
dyaŋ, defĩĩtãhã woo pe ma ne cãã la wãã
nawee- kẽ, u ma pe yigi wa pe cã naa
ke sahasaha la, ah mboo -sẽ koho far u
defĩĩtãhã na u n sya yagaa dye.»
11 Yesu u laanwɔ wũhũ wãpyeŋ koho fe
yigi koo syi. Le pye Galɛlɛ kãntraha klo
nde wo pe n yee Kana. U u ya yi yar ke
syi, u kãnyãrwai n u wĩĩ sya cĩĩnde.
12 Loo kur ye, u n ka Kapornu wo,
u nahafua ne u cĩĩfa ne ma suhu u
kãnyãrwai ne. Pe n ga kuee ke fla na, ma
plii raa pye.

Yesu laam war pe Yiifee- ne Yãhã kangbãŋ wĩĩ na

(Mat 21.12-13; Mar 11.15-17; Luke 19.45-46)

13 Yiifee- syayaha gbar te ba nɔ gbe
taha, Yesu n ka Yurusalɛm wo.
14 Yãhã kangbãŋ kãndi wo, u n nyer
parfa yãã, mbaa parfa ne, nasar kate
parfa ne, ma maha war turfa bya yãã pe
tege nii ga pe tabal tãy.
15 Yesu n namihi ta, ma sãngblã fan, ma
pe byɛ kar yi wãã ke Yãhã kangbãŋ nkur
ye, pe mbaa ne, pe nyer ne. Ma dur, ma
war turfa tabal tra cããr wãã pe kẽ, pe war
n yrãhã,
16 ma nasar kate parfa pye ma yee: «-
Ye pe gbe yi kãã nwo! Ya'a syi ta Tuhufua
Yãhã kaha ta ye cãtrohosaha ye!»
17 Yesu tuu nde pãã, u kãnyãrwai n
Yãhã sabangbãŋ kapãn nde tai cã, nde le
n yee:

«Yãhã, ma kaha wĩĩ sroŋ gboho ra laam
wo,
mii naa dyaŋ ke ga ba ra suhu tãŋ.»

18 Yiifee- yahaseefa pe u yãã nde pye-
saha wo, pe n ba u yey ma yee: «Taa nwo
taa nde pye ke syi, laanwɔ wĩĩ lii loo taa
-sẽ ga pye, wo n waha cã ma tãhã kẽ le
wãpyeŋ ne?»
19 Yesu n pe pye ma yee: «-Ye Yãhã
kangbãŋ nge yoho yãŋ, yaa yãã plii tãã
wuhu, n ke fãã le!»
20 Pe Yiifee- yahaseefa n u pye ma yee:
«Yãhã kangbãŋ nge wãfããtãŋ ke dyɛ-
gbeesĩĩ wũhũ kuay gbe, mboo ma -sẽ yee,
pe ma ke traha, taa ga waha ke dur fãã
kua plii tãã ya!»
21 Yesu -sẽ nwo, ngii u naa n yãŋ, koo
kẽ u ya koho kadye ne.
22 Koo kẽ tuu ba ku, plii tãã wuhu u n
yir gbã wo, ma pa gbaafa ye, u kãnyãrwai
n ke kaplãŋ tai cã, tuu ba nkãy pãã. Loo
nde n pe ta pe n Yãhã sabangbãŋ kai- sya
cĩĩnde, ma suhu Yesu yɛ̃ kaplãŋ nkãy ne
tuu ba tɔ̃r.
23 Yesu tuu pye ke dyaŋ Yurusalɛm wo,
te syayaha gbar cãã na, laanwɔ wũhũ
nkãy tuu naa n pye, koo ngĩĩ n ba ta
nawee- mpãy n u wĩĩ sya cĩĩnde.
24 Yesu sẽ -sẽ ba sya ma koho taha yaha
pe wĩĩ na ye. U tee ba pe cã laha, poo tesẽ
pe laam wũhũ byɛ ne.
25 U sẽ naa n kɛ pe naa nawee wĩĩ tɔ̃r u
ye ye; u ma nawee yãŋ, u u laam wũhũ
byɛ yãã.

3

Yesu Nikodɛmu ne

1 Yiifee- yahaseefua waa -sẽ nwo tuu
pye, pe naa n yee Nikodɛmu. Farisyɛ ba
kẽ u ne.
2 Per gaa yĩmper wo, u n ba yi Yesu na,
ma u pye ma yee: «Yĩŋfua, wo cã Yãhã kẽ
ke ma nɔ wãã, taa ba wo klaha. Mii loo sẽ
ne ye, laanwɔ wũhũ nkãy taa n pye ngĩĩ,
waa wee tuu ga waha ke syi pye Yãhã ma
yee ke wee ufua ne ye.»
3 Yesu n u pye ma yee: «Ta n cĩĩnde nde
pãã ma yee: Waa wee tuu ga waha Yãhã
Yai yãã mii u sẽ gbihi dur see ye.»
4 Nikodɛmu n u yey ma yee: «Le ga
waha pye mii? Naweedyaha ga maha
waha gbihi see la? U ga waha dur dye la
u nahafua laam wo, u maha gbihi see?»
5 Yesu n u pye ma yee: «Ta n cĩĩnde nde
pãã ma ye: Wii ma yee u sẽ see loho ne
tesẽ Yãhã Yrã Fãnga ne ye, u saa waha
dye Yãhã Yai wo ye.
6 Wii ma see kadye sraha na, u ga nii
kadye sraha kla ya; wii ma see Yãhã Yrã
ne, u ga nii Yãhã Yrã Fãnga kla.
7 Ma'a syi ta nde n ma laam wɔ ye, nde
tẽ pãã ma yee: Ye yai ye gbihi dur see!
8 Teflaha ga naa n gbã teelii ma ke tãy,
ma n naa ke gbleŋ luhu, ma sẽ -sẽ ga waha
ke yirsaha cã ke kasaha ne ye. Yãŋ, nawee
wii ma gbihi dur see Yãhã Yrã Fãnga ne,
u ma ke syi.»
9 Nikodɛmu n maha u pye ma yee: «Loo
nde syi -sẽ ga waha pye mii?»
10 Yesu n u pye ma yee: «Mboo wii taa
Yiisrɛfa klaha Yãhã kai- ne, ma -sẽ maha
pye mii ma sẽ koo ngĩĩ cã ye!
11 Ta n cĩĩnde nde pãã ma ye: Nkãy too
cã, koo too n pãã; nkãy too yãã yĩnde ne,
koo too n yar nawee- na. Ye -sẽ koo ngĩĩ
byɛ sye yaha wo na.
12 N ma nii kãntraha wũhũ tɔ̃r ye ye, ye
ma yee ye sẽ -sẽ koo sya ye, ye -sẽ ga ba
pye mii ye yãhãyĩŋ wũhũ koo sya ra ye,
nkãy yĩŋ ke n yi yãhãyĩŋ na?
13 Ma yi kãã u Nawee Puee na, woo wii
u yir yãhãyĩŋ na ma tege ba kãntraha na,
waa wee wii tuu dugu ga yãã yãhãyĩŋ na,
ma yãhãyĩŋ kai- cã ye.
14 Faale wo, tẽyãfũũ klo wo, Musa sẽ bii
kayãrnwoho wra ta la kãi na, ma ke kuã
yir ta? U Nawee Puee bya yai u ba kuã yir
ta ke syi.
15 Loo nde n nii, wii ma u ta u Yatɛr, u
cĩĩnde yrã yãã wa, lii wãkuayãã wee le na
ye.»
16 Nawee- ntãŋ sroŋ dye Yãhã tãy, ke n
sya ke Dyapuai nen ya yi wãã, nawee wii
ma u ta u Yatɛr, u wĩĩ saa klaha- yãã ye,
u cĩĩnde yrã yãã wa, lii wãkuayãã wee le
na ye.
17 Yãhã sẽ ke Dya nɔ wãã driyɛ wo ma
yee u ba nawee- sãhã pe kapee- wãpye wĩĩ
na ye. Ke u nɔ wãã nawee- wãsyayaha
yĩmbui ne.
18 Wii ma u ta u Yatɛr, ufua saa wãpẽn
yãã ye. Wii ma -sẽ kãntuhu le u wo,
woofua u ya le wa wãpẽn kãnde wo, u
tee sye u saa Yãhã Dyapuai nen ta u Yatɛr
ye.
19 Nwa ta nawee ga ba pẽn u kapee-
wãpye wĩĩ na? Wii u ma Cããfua, u pa
driyɛ laam wo, wam wĩĩ n -sẽ tãy nawee-
ye, ma tɛr cãã- yaha. Pe pyer tee pee tɛr,
koo kẽ.
20 Nawee wii woo ma kapee- pye n wa,
cãã- wĩĩ ma ne fũhũ u ye. U saa pa cãã- fla
na ye. U ntãncɛr ma ne gboho u pyerpeer
wãyi wĩĩ ne cãã- na, koo kẽ.
21 Wii ma -sẽ kayĩĩ yigi, u ga pa cãã- fla
na, u ga naa u kai- pye Yãhã yor wo, u
troho wãtãhã ter ne, te n naa n yãã cãã-
na.

Yesu tesẽ Nsãn nawee- tããfua ne

22 Loo kur ye, Yesu n ka u kãnyãrwai ne
Yudɛ kãntraha na. Pe n kuee koo fla na,
ma nawee- tãã naa n yi loho wo.
23 Nsãn bya -sẽ pye, tuu naa nawee- tãã
Yɛnɔ wo, loho pye gboho koo fla nge na.
Ke Yɛnɔ pye Salimu tãy. Nawee- naa n
gaha ke fla na, maa naa n tãã u ye.
24 Koo cãã nge na, pe sẽ ba u Nsãn le wa
nwompihi wo ye.
25 Per gaa, sãnkɛr n dye Nsãn
kãnyãrwai mpãy nsoho wo Yiifee naa
waa ne, gbɛgbɛ wãnii wĩĩ na.
26 Pe n pa Nsãn fla na, ma ba u pye Yesu
wĩĩ ne ma yee: «Yĩŋfua, dya wii tuu pye
ma ne Yurdane kũndi ngaa ye, wii wĩĩ taa
ba yee mboo tɔ̃r ma nawee- yar, awa, u

bya nwo tuu yee woo nawee- tãã naa n yi loho wo, nawee- byɛ tɛr n tãŋ u kuɛ ye.»
27 Nsãn n pe yɛ̃ sya ma yee: «Waa saa waha ngaa ka yãã, mii Yãhã sẽ kẽ ke ke wãã u kẽ ye.
28 Yii gɛ le cã, ye ga waha le tɔ̃r nawee- ye tẽ yee, ndoo sẽ kẽ u Yãhã Yĩndefua Crise ye. Ndoo kẽ tẽ nɔ wãã u yahasee ye.»
29 Nsãn n nde pãã kakuãcran ne pe ye ma yee: «Cafãn yigifua, cafuɛ̃ ma woo wũũ. U cafãn yigifua naambiyã, woo -sẽ ga yɛr u tãy, u naa u kaplãŋ luhu. U cafãn yigifua yĩmbui ga naa nuhu yigi u kẽ. Too nuhu nde syi ma ndoo wãn, ta laam n flege yi tãŋ.
30 Yesu woo na tesẽ ndoo ne, woo myaha yai ke naa n yi, ndoo wãŋ ke naa n too.»

Yesu woo tuu yi yãhãyĩŋ na

31 Wii tuu n yi ncaha ye, u ma wãn byɛ yĩŋ na, nawee- byɛ ne. Wii tuu -sẽ n yi kãntraha na, kãntrahafua kẽ u ne, u kãntraha kai- cã n pãã. Wii tuu n yi yãhãyĩŋ na, woo tuu ma wãn byɛ yĩŋ na.
32 Nkãy tuu yãã, nkãy ne tuu luhu yãhãyĩŋ na, koo tuu n pãã. Nawee- -sẽ u kaplãŋ sye.
33 Wii u yi yãhãyĩŋ na, nawee wii ma -sẽ yĩntaha sroŋ woo kaplãŋ ye, ma u troho tãhã u yor wo, ufua le cã ma maha le yar Yãhã wĩĩ ma cĩĩnde.
34 Wii Yãhã u nɔ wãã, Yãhã kaplãŋ koo kẽ u n pãã. Yãhã ke Yrã Fãnga wãã u kẽ wãkuayãã wee ye.
35 U Dya ntãŋ dye u Tuhufua Yãhã tãy, ke n -sẽ ke kai- byɛ le soho u koho wo.
36 Wii ma u Dya ta u Yatɛr, u cĩĩnde yrã yãã wa, lii wãkuayãã wee le na ye. Wii ma -sẽ yee u sẽ u ya le soho u Dya koho wo ye, u saa loo cĩĩnde yrã yãã ye. Yãhã ncafũhũ ga kuee woofua na yalebyɛ.

4

Yesu tesẽ Syamarifasya waa ne

1 Farisyɛ̃ ye n luhu, a ter nawee- naa n taha Yesu na; tesẽ u maha nawee- tãã naa n yi loho wo, ma tɛr Nsãn yaha.
2 Yesu gɛ sẽ kẽ u naa pe tãã ye, u kãnyãrwai me pe naa pe tãã.
3 Yesu tuu yi nde cãŋ na, u n yi Yudɛ kãntraha na u kãnyãrwai ne, ma tɛr Galɛlɛ kãntraha kuɛ ye.
4 Yesu ba yai u tɛr Syamari kãntraha ne.
5 U n ga nɔ gbe taha Syamari kãntraha klo laa na, pe naa n yee Syisyar. Le pye tũntũn tar raa ne, tar rii Dyakuba tuu bii wãã u dya Yosɛfe kẽ faale wo.
6 Koo fla nge na, u Dyakuba kualaŋ pye. Yai pye yĩŋ wo, yrãhã n Yesu fãy, u n tege nii ke kualaŋ ngbeŋ na.
7-8 U kãnyãrwai ba tɛr le klo laam wo, dir kɛparsaha wo.

Syamarifasya waa n -sẽ pa loho kusaha wo. Yesu n u pye ma yee: «Yɔ̃ ra na lawɔŋ ne.»
9 U Syamarifasya n Yesu pye ma yee: «Ah ndee Yiifee naa kẽ ma ne. Ah le yigi mii, ma n lawɔŋ kɛ ndoo Syamarifasya ye?» Yiifee- naa n fã Syamarifa na, koo kẽ u cɔɔ n naa n pãã ke syi.
10 Yesu n u pye ma yee: «Kayĩĩ lii Yãhã le ta, ma'a ne pye taa le cã, ma suhu wii ne nwo tuu nii lawɔŋ nar ma ye, mboo raa ne ga dur, ma u nar u ma kẽ cĩĩnde loho ne.»
11 U cɔɔ n u pye ma yee: «Yĩŋfua, laku kla sẽ -sẽ wee ma ye ye, ke kualaŋ maha n cuhu, mboo -sẽ ga waha pye mii ma koo loho yãã?
12 Wo faale wãdyaha Dyakuba kẽ, tuu koo kualaŋ nge yaha wo kẽ. Kualaŋ gii tuu loho wɔ ke na, woo, tesẽ u pii ne, ma suhu u yar ne. Mboo laam wo, ma yee la ma tɛr u yaha?»
13 Yesu n u pye ma yee: «Wii ma sya kualaŋ nge loho wɔ, loho fãã ga maha ba u yigi.
14 Wii ma -sẽ loho nge wɔ, kii tẽ ga wãã u kẽ, loho fãã saa u yigi yãã ye. Koo loho gii tẽ ga wãã u kẽ, ke ga nii plege dyaŋ u laam wo, plege gii ke cĩĩnde yrã wãã, lii wãkuayãã wee le na ye.»
15 U cɔɔ n u pye ma yee: «Yĩŋfua, ta kẽ koo loho nge ne, loho fãã ma n maha ra yigi yãã ye. Loo na, n saa maha pa yãã lakusaha wo ye.»

16 Yesu n u pye ma yee: «Ka, ma ga ma puai yee, -taa pa!»

17 U cɔɔ n u yɛ̃ sya ma yee: «Puai wee
ra ye ye.» Yesu n u pye ma yee: «Cĩĩnde
ne taa pãã nde, puai wee ma ye ye.
18 Ma nii tɛr wa pa bua ye; taa sya maha
ma naa wii ye yagaa, ma puai sẽ kẽ u ne
ye. Ma cĩĩnde pãã loo nde ne.»
19 U cɔɔ n u pye ma yee: «Yĩŋfua, Yãhã
kaplãŋ tɔ̃rfua kẽ ma ne.
20 Wo faale wãlɛ Yãhã wãã le sey pe ya
na yãŋ nge yĩŋ na, ah yii Yiifee- -sẽ yee
Yãhã yai ke naa n sey Yurusalɛm ya wo.»
21 Yesu n u pye ma yee: «Cɔɔ, koho taha
yaha ngĩĩ na tẽ ga tɔ̃r ma ye: Yale laa nde
le n pai, Yãhã wãsey sẽ pai nii Yurusalɛm
ya wo, ma suhu yãŋ nge fla ya ne ye.
22 Yii Syamarifa, tee ngii sey ye sẽ ke cã
ye; wii Yiifee- -sẽ mii, too ngii sey wo ke
cã, ma cã u Syayahafua yĩŋ yi Yiifee- wo.
23 Yale laa sẽ ma le n pai, le nɔ wa gɛ
nɔ wa, mpãy pe Tuhufua Yãhã sey cĩĩnde,
pe ga ba naa ke sey ke Yrã Fãnga ne,
ma suhu cĩĩnde ne. Tuhufua Yãhã poosyi
Yãhã seyfa kɛ.
24 Yãhã ma ke Yrã Fãnga. Nawee- yai
pe naa ke sey ke Yrã Fãnga ne, ma suhu
cĩĩnde ne.»
25 U cɔɔ n u pye ma yee: «N le cã, u
Yãhã Yĩndefua wii pe n yee Crise, u ga
pa. U ma pa, u ga ba ke byɛ yĩntaha tɔ̃r u
wo yar.»
26 Yesu n u pye ma yee: «Ndoo kẽ woo,
ndoo wii tẽ n pãã ma ne.»
27 Loo yale nde -sẽ wo, Yesu kãnyãrwai
n ba dye. Pe Yesu yãã tuu n pãã cɔɔ ne, le
n pe laam wɔ. Pe sẽ -sẽ sya ma u yey nde
ne ma yee, lii raa n pãã u ne laa, nwa ta
ma n nii n pãã u ne.
28 Loo na, u cɔɔ n u laku kla ta yaha
ke fla na, ma dur ga klo laam wo, ma ga
nawee- pye ma yee:
29 «-Ye pa ye ba dya waa syi yãŋ! Kai-
nkãy byɛ tẽ pye tɛr, u ke byɛ tɔ̃r ma ra yar.
Laa na, woo ga kẽ u Yãhã Yĩndefua Crise
ne.»
30 Pe byɛ n yi le klo wo, ma n gaha Yesu
fla na.
31 Yaliile u cɔɔ tuu ba tɛr klo laam wo,
Yesu kãnyãrwai naa u nar ma naa n yee:
«Yĩŋfua, ngaa sya di.»
32 U n -sẽ pe pye ma yee: «Ndoo, kadiŋ
kla gaa ma ra ye, tee sẽ kii cã ye.»
33 Pe kãnyãrwai n nii pe ya yey ma yee:
«Waa yãã pa la u kẽ digi kla ne?» Yesu n
pe pye ma yee:
34 «Ta digi kẽ lii ne, n naa n luhu ta
Tuhufua Yãhã ye, koo gii ke ra lɛhɛ wãã.
Tesẽ, kai- nkãy tuu yee tẽ pye, n koo byɛ
pye kua.
35 Yii sẽ n yee la, a digi ma tãhã le
kãntraha wo, mii yrey resyar sẽ kẽ ye, ke
sẽ yãã n gbe ye? Ndoo -sẽ ga ye yar, -ye
yĩŋ kuã yir ye nabuar nde yãŋ te n pai,
te ma mii tar digi dyaŋ ke nɔ wa wãgbeŋ
na!
36 Mii wii dyaŋ tuu dir gbe ma te le pɛn
wo, u dããn yãã, wii tuu nawee- wãã ma
pe le Yãhã kãnde wo, u ma pe yãã pe
cĩĩnde yrã yãã, u nuhu di. Loo ne, wii tuu
n tãhã, tesẽ wii ne tuu re gbe, pe nuhu
wãã n di pe syãm.
37 Cĩĩnde ne pe le pãã ma yee: Nawee
waa n tãhã, waa -sẽ re gbe.
38 Ndoo, n ye nɔ wãã, yaa dir gbe tar
wo, tii tee sẽ te tẽn tẽ ye. Mpãy me pe re
tẽn tẽ, yii -sẽ ga ta tɛr le tẽn ne.»
39 Le klo wo, Syamarifa busãã ba Yesu
ta pe Yatɛr. U cɔɔ tuu ba le pãã u klofa
ye, a kai- nkãy byɛ woo ba pye tɛr, Yesu
ke pãã woo ye, koo kẽ.
40 Loo ne, pe n pa Yesu fla na, maa u
sroŋ nar tuu ga kuee poo ne. U n kuee pe
ne plii sĩĩ.
41 Mpãy pe -sẽ ba u Yesu yɛ̃ kaplãŋ luhu,
ma u ta pe Yatɛr, poo wãnihi ba tɛr pe
faale wãm yaha.
42 Pe n nii u cɔɔ pye ma n yee: «Ma
kapãn ya sẽ ne le wo ta wo n u ta wo Yatɛr
ye. Too lii luhu u ye wii ya, loo bya le wo
ta wo n u ta wo Yatɛr. Wo cã cĩĩnde, woo
kẽ driyɛ̃fa Syayahafua.»

Yesu klokai- yahaseefua waa dyalaale jaa

43 Yesu tuu plii sĩĩ pye wa pe Syamarifa
fla na, u n yir, ma ka Galɛlɛ kãntraha na.
44 Woo gɛ naa le pãã, a ter Yãhã kaplãŋ
tɔ̃rfua woo sẽ fĩhĩ nagboho yãã u kusey
wo ye.
45 Tuu -sẽ ga dye Galɛlɛ wo, pe Galɛlɛfa
n u yigi yɔ̃. Pe ba Yesu yãã pe ya ndoŋ,
tuu naa laanwɔ wũhũ pye Yurusalɛm wo,
syayaha gbar na. Pe bya ba ka te gbar na.

46 U n dur ba ke syi Kana wo. Koo
fla kẽ u ba loho wã klaha defĩĩ. Klokai-
yahaseefua waa pye Kapornu wo, u dyale
sẽ pye wãwee u ye ye.
47 U klokai- yahaseefua tuu le luhu, a ter
Yesu ma tuu yir Yudɛ kãntraha na, ma pa
Galɛlɛ wo, u n yir ga u fla na, ma ga u nar
u pa Kapornu wo, u ba woo dya jaa woo
kẽ, a u ma tuu kuee wale nen ya ma ga
ku.
48 Yesu n yee: «Yii poo na, ya'a yee ye
sẽ yɛ̃kã wũhũ yãã laanwɔ wũhũ ne ye, ye
saha ra ta ye Yatɛr ye.»
49 U klokai- yahaseefua n u pye ma yee:
«Yĩŋfua, pa wo n tɛr ra fla na, ta dyale ma
syi le ba ku wo yaha ye.»
50 Yesu n u pye ma yee: «Dur ga ma
kaha wo, ma dya wloho yi, u ma yrãŋ na.»
U yahaseefua n Yesu kapãn sya cĩĩnde, ma
tɛr.
51 Kãnde wo, u tẽntẽ- mpãy n u wãã,
ma u pye ma yee: «Ma dya sẽ yãã ku ye,
u yir.»
52 U n pe yey u wãpuar yale ne. Pe n u
yɛ̃ wãã sya ma yee: «Niinge yaiwlaŋ kẽ,
yrĩŋ ke ne dye u tãy.»
53 U dya tuhufua n cã loo yale ne Yesu
u ne u pye u dya wloho yi wa. Woo tesẽ
u nna ne, pe n Yesu ta pe Yatɛr.
54 Yesu tuu yir Yudɛ wo, ma ka Galɛlɛ
wo, ke tɛhɛ syãŋ wuhu ba kẽ tuu laanwɔ
wĩĩ pye Galɛlɛ wo.

5

Yesu tãnkurfua jaa kanii per wo

1 Loo kur ye, Yiifee- gbar raa pye, Yesu
n dugu ga Yurusalɛm wo.
2 Le klo dyesaha neŋ gaa pye, pe naa ke
yee mbaa dyesaha. Loho gaa pye ke fla
na, pe naa ke yee yebɛrɛ yor wo Gbesyata.
Pe ba ntẽmbar laankɔngbãy wãy bua raa
fãã ke loho tãy.
3 Yanfa sãy naa n nii ke flãhã tãy: Fũũ-
, tãnklahafa ne, tãnkurfa ne. [Pe naa ke
loho wãyir sẽŋ.
4 Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa pye, yalaale wo
u ga tege dye, u ke loho gblaha ke n yir.
Ke loho ma yir wa, yanfua wii ma cãã tege
dye pe yanfa byɛ yaha, u ga jaa, te ma sya
pye yan tii syi ter.]
5 Koo fla na, yanfua waa pye, ke dyɛ-
gbey sẽnsye wĩhĩ kuatãã ba kẽ yan pye u
na.
6 Yesu tuu ba nɔ ke fla na, u n u yanfua
yãã tuu sãy nii, u n cã yan ma- u na. U n
u yanfua yey ma yee: «Ma n traha la ma
jaa?»
7 U yanfua n u yɛ̃ sya ma yee: «Yĩŋfua,
ke loho ma yir, waa wee ma ga ra gbe dye
farfar ke laam wo ye. N ma yir ma n gaha,
n gaha yãã waa cãã dye ra yaha.»
8 Yesu n u pye ma yee: «Yir, ma ma
kasãy wãŋ gbe, ma naa n yãr!»
9 Le yalebya wo, u dya n jaa, ma u kasãy
wãŋ gbe ma n yãr.
Koo per pye Yiifee- kanii per.
10 Wii tuu ba jaa, Yiifee- yahaseefa n u
pye ma yee: «Kanii per kẽ nanga, ma sẽ
yai ma ma kasãy wãŋ gbe ma naa n yãr
ke ne ye.»
11 U n pe yɛ̃ sya ma yee: «Wii u ra jaa,
woo u ra pye, n ta kasãy wãŋ gbe, n naa
n gaha.»
12 Pe n u yey ma yee: «Dya wii woo tuu
ma pye, ma ma kasãy wãŋ gbe, ma naa n
gaha?»
13 Dya wii tuu ba jaa, u sẽ ba cã yoo kẽ
ye. Yesu ba wloho yi pe nabuar laam wo,
ma tɛr, koo kẽ.
14 Loo kur ye, Yesu n ba u yãã Yãhã
kangbãŋ wo, ma u pye ma yee: «Ma sẽ
yãã, ma jaa. Ma'a syi ma kapee- pye
nantãŋ ye. Mii loo sẽ ne ye, kapee laa ga
waha ma dye, lii le pee tɛr.»
15 U dya n tɛr, maa le pãã pe Yiifee-
yahaseefa ye ma yee, a Yesu kẽ tuu ba u
jaa.
16 Loo nde n ta pe n nii Yesu kɛ
yĩntayãhã ne. Pe n ba u yãã ma u pye,
a u tee kai- ngĩĩ pye kanii per wo.
17 Yesu n -sẽ pe yɛ̃ sya ma yee: «Ta
Tuhufua Yãhã ma tẽn na yalebyɛ; ta bya,
n ma tẽn na yalebyɛ.»
18 Pe Yiifee- yahaseefa n yee, a nwa ta
Yesu n nii Yãhã yee u Tuhufua, ma yee
woo ma wãcɛŋ ke ne. Tuu maha plaha,
ma yanfua jaa kanii per wo. Koo ngĩĩ wĩĩ
na, pe naa u kɛ wãboo yĩmbui ne.
19 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ta n cĩĩnde
nde pãã ye ye: -Ye yãŋ, u Yãhã Dya saha
laa pye u ya kãmay na ye. Tuhufua Yãhã

ke lii pye, loo ne u n yãã ma n pye. Lii Tuhufua Yãhã ke n pye, loo cɛŋ ya kẽ ke Dya n pye.
20 Ye sẽ yãã, u Dya ntãŋ dye Tuhufua Yãhã tãy. Kai- nkãy byɛ ke n pye, ke ke byɛ yar u na. Kai- nkãy ke gbaha ngĩĩ na, ke ga ba ke yar u na, le n yɛ̃ gbãã ye na.
21 Ye sẽ yãã, Tuhufua Yãhã ke nakur ta te n yir gbã wo, ma dur n pai yrãŋ na gbaafa ye mii syi dyaŋ, wii ntãŋ ma dye ke Dya tãy, u bya ga waha yrã wãã ufua kẽ.
22 Tuhufua Yãhã sẽ waa sãhã ye, ke te kasãhã byɛ le soho ke Dya koho wo.
23 Ke yee nawee- pe naa ke Dya sey, mii pe koo gɛ sey mii syi dyaŋ. Wii ma yee u sẽ ke Dya sey ye, ufua sẽ Tuhufua Yãhã gɛ sey ye, koo gii ke ke Dya nɔ wãã.
24 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: -Ye yãŋ, wii ma ra kaplãŋ luhu, ma maha Tuhufua Yãhã ta u Yatɛr, koo gii ke ra nɔ wãã, ufua cĩĩnde yrã yãã wa, lii wãkuayãã wee le na ye. Ufua saa pẽn nantãŋ ye. U ma mii u ku, ma yir wa gbã wo, ma cĩĩnde yrã yãã wa.
25 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: -Ye yãŋ, yalaa ma le n pai, le nɔ wa gɛ nɔ wa, mpãy pe ku wa pe ga ba naa Yãhã Dya yĩmbui luhu. Mpãy ma ba le luhu, pe ga ba cĩĩnde yrã yãã.
26 Ye sẽ yãã, yrã le n yi Tuhufua Yãhã ye mii, ke ke Dya ta yrã ga waha yi u bya ye koo syi.
27 Ye sẽ yãã, nawee- wãsãhã kãnde wãã u Nawee Puee kẽ.
28 Ta kaplãŋ ngĩĩ yɛ̃ gbãã la ye na? -Ye yãŋ, yalaa ma le n pai, mpãy pe ku tɛr wa, pe ga ba u Yãhã Dya yĩmbui luhu, pe yir gbã wo, pe nii yrãŋ na.
29 Pe laam wo, mpãy pe naa kayũhũ pye, pe ga ba yir pe cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na ye. Mpãy pe -sẽ naa kapee- pye, poo ga ba yir pe wãpẽn yãã, kii wãkuayãã wee ke na ye.
30 N saha laa pye nii ya ye. Yãhã yee n naa n pye mii syi dyaŋ, n nawee- sãhã koo syi. Ta kasãhã n sroŋ, ta ya laam wĩĩ sẽ ne tẽ n kar ye. Yãhã gii ke ra nɔ wãã, koo laam wĩĩ ne tẽ n kar.
31 Le ma pye ndoo ya tẽ nii wĩĩ pãã, nawee- saha cã cĩĩnde ne ye.
32 Yãhã ra wĩĩ pãã; n cã ke kaplãŋ ma cĩĩnde.
33 Ye mpãy lɛhɛ wãã Nsãn ye, u n ga le cĩĩnde wĩĩ pãã pe ye ra wĩĩ na.
34 N sẽ -sẽ n kɛ nawee u naa ra wĩĩ pãã ye. N kai- ngĩĩ pãã ye ye, ye n waha ba sya yaha.
35 Nsãn pye mii naaloho wãŋ syi dyaŋ ke n tar, ma n yɛhɛ. Ye n pa, ma ba faa ma- pe cãã- na, ma nuhu di.
36 Kai- nkãy ma ke tɛr Nsãn wũhũ yaha. Ye sẽ yãã, Tuhufua Yãhã tuu ra taha tẽŋ nkãy na, ta n nii n tẽ, koo tẽŋ ngĩĩ le yar ma yee Tuhufua Yãhã kẽ ke ra nɔ wãã.
37 Tuhufua Yãhã gii ke ra nɔ wãã, koo gɛ ra wĩĩ pãã. Ye sẽ ke yĩmbui luhu yãã ye, ye sẽ ke yĩntaha yãã yãã ye.
38 Ke ndoo wii nɔ wãã, ye sẽ ra ta ye Yatɛr ye, koo kẽ ye sẽ ke kaplãŋ le yaha ye laam wo ye.
39 Ye Yãhã sabangbãŋ wũhũ kal, ma cã ke ga waha ta ye n cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na ye. Koo sabangbãŋ -sẽ kẽ ke ra wĩĩ pãã.
40 Ye -sẽ maha sye, ye saa pa ra ye, ye ba cĩĩnde yrã yãã ye.
41 N sẽ n kɛ nawee- pe naa ra myaha gboho ye.
42 N -sẽ cã ma yee, ye laam wo Yãhã wĩĩ sẽ n tãy ye ye ye.
43 N pa Tuhufua Yãhã myaha ne, ye -sẽ ra wĩĩ sye. Wii syi u n pai u ya myaha na, ye woosyifua wĩĩ sya.
44 Tee mii, ye myaha kɛ yii ye, ye sẽ myaha kɛ Yãhã ya ye ye, loo ne ye saha ra ta ye Yatɛr ye.
45 Ye ma syi ye le ga ye yee, ndoo tẽ ga ba ye wãpee wĩĩ pãã ta Tuhufua Yãhã yaha ye ye. Yãhã kãnde nkãy faale wãdyaha Musa ke yar, koo kẽ ke n pai ye yigi, koo nkãy tee koho taha yaha ke na.
46 Ye sẽ yãã, Musa ra wĩĩ cãã yrũhũ yaha; ye ma ne pye ye u kaplãŋ sya cĩĩnde, yaa ne ra bya kaplãŋ sya cĩĩnde.
47 Nkãy tuu cãã yrũhũ yaha, ye ma yee ye sẽ koo sya cĩĩnde ye, ye -sẽ ga pye mii ye ra kaplãŋ sya cĩĩnde?»

6

Yesu digi wãã naam nyersĩĩ yĩĩbua kẽ (Mat 14.13-21; Mar 6.30-44; Luke 9.10-17)

1 Loo kur ye, Yesu n ka Galɛlɛ langbãŋ kũndi ngaa ye; pe maha ke yee Tyibɛryati langbãŋ.
2 Nabuar naa n taha u na. Pe naa u yãã u laanwɔ wũhũ pye ma yanfa jaa, koo kẽ.
3 Yesu n dugu nii yãŋ gaa yĩŋ na, u kãnyãrwai ne.
4 Yiifee- gbar tii pe n yee syayaha gbar, te ba gbe taha.
5 Yesu n yee woo ga yãŋ, ma yãã nabuar n nii n pai u ye kacãn wee ye. U n Filipe pye ma yee: «Waa dir yãã na, wo par wãã pe byɛ kẽ pe n di?»
6 Yesu tuu ga lii pye, woo gɛ ba le cã wa; u ba Filipe yey yãŋ ke dyaŋ, ncã u ga lii pãã laa.
7 Filipe n u yɛ̃ sya ma yee: «Wa'a sya war nagbey bur yãã par, te saa yai gɛ yai pe byɛ n waha yãã pe pye di yãŋ cacar gɛ ye.»
8 U kãnyãrwɛ waa, u myaha Andere, Syimu Pyar cĩĩfua kẽ, woo n Yesu pye ma yee:
9 «Dyalaale ma nwo, bur bua ne tesẽ fua- syãm ne le ye. Te ga waha lii yɔ̃ nabuar nde syi kẽ?»
10 Yesu n yee, pe pe nabuar ta pe n tege nii. Nyɛ̃ pye ke fla na busãã. Pe n tege nii. Pe ba naam nyersĩĩ yĩĩbua kua.
11 Yesu n te bur gbe, ma Yãhã pye ma yee: «Ma syaha kẽ,» ma te bur la klaha mpãy byɛ kẽ pe ba tege nii. U n maha fua- wãã pe kẽ koo syi. Pe byɛ n dir yãã busãã, pe laam wãyãã.
12 Pe ba di, ma di yai. Yesu n u kãnyãrwai pye ma yee: «Dir rii pe di yaha, -ye te gbe, ngaa ma n kuee ye!»
13 Pe byɛ pe ba di yai wa, pe n te bur bua gbɛr wãã gbe, ma sya takũyĩhĩ sẽnsye syãŋ yĩĩ.
14 Yesu tuu laanwɔ wĩĩ nde pye, pe nabuar n le yãã yĩnde ne, pe n nii le pãã ma yee: «U Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua wii tuu ne yai u pa driyɛ̃ wo, woo kẽ dya nwo ne!»
15 Yesu n cã pe ga ba u gbe fãnga na, pe u ta pe fla kãntraha yĩŋfua. U n maha wloho yi pe laam wo, ma ga nii ke yãŋ yĩŋ na u ya ya.

Yesu yãr ke langbãŋ loho na (Mat 14.22-33; Mar 6.45-52)

16 Loo kur ye, yai ke ba kua wa, Yesu kãnyãrwai n tege ga ke langbãŋ yɛ̃ tãy.
17 Pe n dugu dye salangbãŋ gaa laam wo, ma dii n gaha Kapornu kuɛ ye. Yĩmper n ba wɔ, Yesu sẽ ba taha ga wa pe na ye.
18 Teflahangbãŋ gaa n yir, ma nii n fua, ma ke langbãŋ loho gblaha fãnga ne.
19 Pe n ba fã ma- ke salangbãŋ ne, ke langbãŋ yĩŋ na, ma sya dey. Pe n Yesu yãã, tuu yãr n pai ke langbãŋ loho na, ke salangbãŋ kuɛ ye. Pe n fya.
20 Yesu n pe pye ma yee: «Ndoo kẽ, ye ma n fya ye!»
21 Pe n yee, poo ga u gbe ke salangbãŋ wo, ma yãã ke tɛ kãntraha na. Pe ba dye wa pe kasaha wo.
22 Ke yĩŋsyii wo, pe nabuar mpãy pe ba kuee ke langbãŋ kũndi ngaa na, pe ba cã ma yee ke salangbãŋ neŋ gii ke pye, Yesu kãnyãrwai ba dugu dye ke wo pe ya ya, ma tɛr. Yesu sẽ -sẽ ba dye pe ne ye.
23 Salangbãy taa -sẽ ba yir klo laa wo pe n yee Tyibɛryati, ma ba yɛr fla ngii na, Yesu ba syaha cãã wãã Yãhã kẽ te bur wĩĩ na, ma te la pe nabuar kẽ pe n di.
24 Pe nabuar pe sẽ Yesu yãã u kãnyãrwai ne ye, pe n dugu dye too salangbãy nde wo, ma ka Kapornu wo Yesu taysaha wo.

Yesu ma mii digi gii syi dyaŋ?

25 Loo kur ye, pe nabuar n ga Yesu yãã ke langbãŋ kũndi ngaa na, ma u pye ma yee: «Yĩŋfua, ma pa nwo yaliile wo?»
26 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Ye bur yãã di ma sya di yai, koo kẽ ye n nii ra fla kɛ. Laanwɔ wũhũ ngĩĩ tẽ n pye, le sẽ nii mii ye koo kẽ yĩntaha war, koo kẽ ye n nii ra fla kɛ ye.
27 -Ye yãŋ, digi gii ke n klaha-, ye ma syi ye naa tẽn tẽ koo wĩĩ na ye! Digi gii ke sẽ n klaha- ye, ma cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ, lii wãkuayãã wee le na ye, -ye naa tẽn tẽ koo wĩĩ na! Koo digi nge, u Nawee Puee kẽ u ga ba ke wãã ye kẽ. Ye sẽ yãã, Yãhã u lɛhɛ wãã loo wĩĩ na, ma loo fãnga wãã u kẽ.»

28 Loo na, pe n u yey ma yee: «Kai- nkãy
ke n tãy Yãhã ye, wo yar ke ne wo n naa
ke pye.»
29 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Kai lii le n
tãy Yãhã ye, ke n yee ye yai ye naa le pye,
loo ne nde: Ke wii lɛhɛ wãã, -ye u ta ye
Yatɛr!»
30 Pe n u pye ma yee: «Ma ga waha kai
lii pye laanwɔ wĩĩ, wo n yãã yĩnde ne, wo
ma ta wo Yatɛr? Ma ga kai lii loo pye?
31 Wo faale wãlɛ bii digi gaa di tɛ̃yãfũũ
klo wo, pe naa n yee man. Loo ne le
yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:
‹Ke yãhãyĩŋ digi tege wãã pe kɛ̃ pe n di.›
»
32 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ta n cĩĩnde
nde pãã ye ye: Musa sɛ̃ kɛ̃ tuu bii ke
yãhãyĩŋ digi wãã ye wãlɛ kɛ̃ faale wo ye,
ta Tuhufua Yãhã bii kɛ̃. Ta Tuhufua Yãhã
maha kɛ̃ ke cĩĩnde yãhãyĩŋ digi wãã ye kɛ̃.
33 Ye sɛ̃ yãã, Yãhã digi gii wãã ke yir
yãhãyĩŋ na, ma ba cĩĩnde yrã wãã driyɛ̃fa
kɛ̃.»
34 Loo na, pe n u pye ma yee: «Yĩŋfua,
naa koo digi nge wãã wo kɛ̃ yalebyɛ.»
35 Yesu n pe yar ma yee: «Ndoo tɛ̃ ma
koo digi nge, koo digi gii ke cĩĩnde yrã wãã
nawee kɛ̃. Wii ma pa ra ye, fãã saa ufua
yigi yãã ye; tesɛ̃ wii ma ra ta u Yatɛr, loho
fãã saa ufua yigi yãã ye.
36 N ye yar le ne, ye maha ra yãã, ye sɛ̃
-sɛ̃ ra ta ye Yatɛr ye.
37 Ta Tuhufua ke mpãy ta ra wãm, pe
ga pa ra ye; tesɛ̃ wii ma pa ra ye, n saa
ufua sye ye.
38 Ye sɛ̃ yãã, n sɛ̃ yir yãhãyĩŋ na, ma tege
ba nii laam wĩĩ pyesaha wo ye; Yãhã gii ke
ra lɛhɛ wãã, n pa koo laam wĩĩ pyesaha
wo.
39 Koo gii ke ra lɛhɛ wãã, ke laam wĩĩ le
-sɛ̃ ma lii ne, mpãy byɛ ke le soho ra koho
wo, n ma syi poo nen waa n plaha ra ye
ye, n ba pe byɛ ta pe n yir gbã wo, pe dur
ba yrãŋ na, driyɛ̃ plii kuaper na.
40 Ta Tuhufua Yãhã laam wĩĩ le ma lii
ne, wii woo ma ra yãã ma ra ta u Yatɛr, u
ga cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na
ye. N ga ba ufua ta u n yir gbã wo, u dur
ba yrãŋ na.»
41 Yesu tuu yee woo kɛ̃ cĩĩnde digi gii ne
ke yir yãhãyĩŋ na, ma tege ba, pe Yiifee-
n nii wlũhũ n pãã pe ya nsoho wo loo wĩĩ
na.
42 Pe naa n yee: «Yosɛfe dya Yesu sɛ̃ na
u ne? Wo byɛ u tuhufua cã u nahafua ne;
u pye mii ma yee woo yir yãhãyĩŋ na, ma
tege ba kãntraha na?»
43 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ye tee
wlũhũ n pãã ye nsoho wo.
44 Waa saha pa ra ye mii ta Tuhufua
Yãhã sɛ̃ kɛ̃ ke ufua yee ba ra kɛ̃ ye, ta
Tuhufua Yãhã gii ke ra lɛhɛ wãã. Ufua ma
-sɛ̃ pa ra ye, ndoo ga ba u ta u n yir gbã
wo, u dur ba yrãŋ na, driyɛ̃ plii kuaper
na.
45 Faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa le yrũhũ yaha
Yãhã sabangbãŋ wo ma yee, nawee- byɛ
ga ba klaha Yãhã kaklaha ne. Wii ma luhu
ta Tuhufua Yãhã ye, ma u kaklaha sya,
ufua n pai ra ye.
46 Waa sɛ̃ Tuhufua Yãhã yãã yãã ye, ma
yi kãã wii na tuu yir Yãhã tãy ma pa, woo
Tuhufua Yãhã yãã.
47 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Wii ma
ra ta u Yatɛr, ufua cĩĩnde yrã yãã wa, lii
wãkuayãã wee le na ye.
48 Ndoo kɛ̃ digi gii ne ke cĩĩnde yrã wãã
nawee kɛ̃.
49 Ke yãhãyĩŋ digi gii pe naa n yee man,
ye faale wãlɛ n bii ke di tɛ̃yãfũũ klo wo,
pe ba kuee la mii pe sɛ̃ ku ye? Pe ba ku.
50 Cĩĩnde digi gii ke yir yãhãyĩŋ na, ma
tege ba, koo kɛ̃ nge; wii ma ke di, ufua saa
ku yãã ye.
51 Ndoo kɛ̃ ke cĩĩnde digi gii ne ke yir
yãhãyĩŋ na, ma tege ba kãntraha na. Wii
ma koo digi nge di, ufua ga kuee yai tãŋ
yrãŋ na u kuãŋ ne, u saa ku yãã ye. Digi
gii tɛ̃ ga ba wãã, koo kɛ̃ ta koho kadye ne;
n ga ke wãã driyɛ̃fa n waha cĩĩnde yrã
yãã, lii wãkuayãã wee le na ye.»
52 Loo nde na, pe Yiifee- n nii pe ya kɛ
ma yee: «U ga waha u ya koho kadye wãã
wo kɛ̃ wo n di mii syi dyaŋ?»
53 Yesu n pe pye ma yee: «Ta n cĩĩnde
nde pãã ye ye: Ye ma yee ye sɛ̃ u Nawee
Puee kadye di ma u ntãŋ wɔ ye, cĩĩnde
yrã wee ye ye ye.
54 Wii ma ra kadye di ma ra ntãŋ wɔ,
ufua ma cĩĩnde yrã ne, lii wãkuayãã wee
le na ye. N ga ba u ta u n yir gbã wo, u
dur ba yrãŋ na, driyɛ̃ plii kuaper.

55 Ye sẽ yãã, ta kadye ma cĩĩnde digi, ta ntãŋ ma cĩĩnde lawɔŋ.
56 Wii ma ta kadye di ma ra ntãŋ wɔ, ufua ga nii loho saa naa n yi u nsoho wo ra ne ye, n -sẽ ga nii loho saa naa n yi ra nsoho wo u ne ye.
57 Yrã kur byɛ n yi ta Tuhufua Yãhã ye, koo gii ke ra lɛhɛ wãã, n ma cĩĩnde yrã ne koo kãmay na. Ke syi, wii ma ra kadye di, ufua ga cĩĩnde yrã yãã ra kãmay na.
58 Cĩĩnde digi gii ke yir yãhãyĩŋ na, ma tege ba kãntraha na, koo wĩĩ kẽ tẽ n pãã ye ye. Ke wee mii faale digi nge dyaŋ pe naa n yee man ye. Ye faale wãlɛ pe bii ke man di, pe sẽ kuee mii pe sẽ ku ye. Wii ma cĩĩnde digi nge di, ufua ga kuee yai tãŋ yrãŋ na u kuãŋ ne.»
59 Yesu naa nawee- klaha, ma naa kai- ngĩĩ pãã pe ye Kapornu wo, Yiifee-yawãhã nwoŋ wo.
60 Yesu tuu ba pãã wa, u kãnyãrwai busãã mpãy n yir ma yee: «Kaplãŋ ngĩĩ waha tɛr, yoo ma u ga waha naa ke syi luhu?»
61 Yesu tuu le cã u laam wo, a pe ma pe wlũhũ n pãã ke syi, u n pe pye ma yee: «Kaplãŋ ngĩĩ ma la wãpee ye ye?
62 Ah ye ma -sẽ ba u Nawee Puee yãã tuu dugu ga tuu pye na faale wo, ye ga pye mii?
63 Yãhã Yrã Fãnga ne le cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ; nawee ya dyaŋ, u saha laa pye u ya ya ye. Kaplãŋ nkãy tẽ pãã ye ye, Yãhã Yrã Fãnga ma ke na, ke cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ.
64 Mpãy -sẽ ma ye laam wo, pe sẽ ra ta pe Yatɛr ye.» Ma gbe ke kai- fegbecãã na, mpãy pe sẽ Yesu ta pe Yatɛr ye, u ba pe cã wa, poo tesẽ wii gɛ ne u ga ba woo Yesu yi u napĩĩ- kẽ.
65 U n maha pe pye ma yee: «Loo ne ta n ye yar ma yee, waa saha pa ra ye mii ta Tuhufua Yãhã sẽ loo ta ye.»
66 Tuu loo pãã wa, u kãnyãrwai busãã n dur yi u kur ye, pe sẽ maha naa n taha u na nantãŋ ye.
67 Loo na, u n u kãnyãrwai sẽnsye syãm pye ma yee: «Ah yii, ye saa tɛr la ra yaha yii ndoŋ?»
68 Syimu Pyar n u yẽ sya ma yee: «Yĩŋfua, ma yee wo ka yoo woo ye? Mboo kaplãŋ cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ, lii wãkuayãã wee le na ye.
69 Wo le sya cĩĩnde, ma maha cã mboo kẽ u Crise, u Yãhã Yĩndefua.»
70 Yesu n pe yẽ sya ma yee: «Ye cã ndoo kẽ tẽ ye yãŋ yi, yii sẽnsye syãm mii! Waa -sẽ ma ye laam wo, sãndũpee kẽ u ne!»
71 Syikaryɔtefa Syimu dya Yuda wĩĩ ne u naa n pãã. Woo kẽ tuu ga ba Yesu yi u napĩĩ- kẽ; u pye pe kãnyãrwai sẽnsye syãm mii waa.

7

Yesu cĩĩfa sẽ u ta pe Yatɛr ye

1 Loo kur ye, Yesu naa n tay Galɛlɛ kãntraha kui wo. U sẽ naa n kɛ u naa n tay Yudɛ kãntraha kui wo ye; pe Yiifee-yahaseefa naa u wãboo wĩĩ kɛ, koo kẽ.
2 Yiifee- ngbaabir gbar pye, te yale ba gbe taha.
3 Yesu cĩĩfa n u pye ma yee: «Yir, ma ka Yudɛ kãntraha wo. Ma kãnyãrwai mpãy pe ma ke fla na, pe bya n waha ma yãã ma tẽn na pe ya ndoŋ.
4 Wii ma n traha u myaha ke yi nawee-byɛ n u cã, ufua sẽ u kai- wũhũ waa na ye. Ma'a ke syi kai- pye, ke pye naa n yar nawee- byɛ na mii ya.»
5 U cĩĩfa bya sẽ ba u ta pe Yatɛr ye, koo kẽ.
6 Yesu n pe pye ma yee: «Ta yale sẽ nɔ wa ye. Yii poo na, yalebyɛ yai ye ye.
7 Ye wĩĩ saha fũhũ driyɛ̃fa ye ye; ndoo wĩĩ fũhũ pe ye, n pe yar n laha pe pyer sẽ yɔ̃ ye, koo kẽ.
8 Yii poo na, -ye dugu ga te gbar na! Ndoo sẽ n gaha yagaa ye, ta yale sẽ nɔ wa ye, koo kẽ.»
9 Tuu koo pãã wa pe ye, u n kuee Galɛlɛ kãntraha wo.

Yesu ka te ngbaabir gbar na

10 Yesu cĩĩfa pe ba dugu ga wa te gbar na, u bya n dugu ga; u sẽ -sẽ u ya yar nanihi wo ye, ma ta waa sẽ yi le cãŋ na ye.
11 Yiifee- yahaseefa naa u kɛ te gbar na, ma naa le yey u ma na.
12 Pe nabuar naa u wĩĩ pãã. Mpãy naa n yee naweeyɔ̃ kẽ u ne, mpãy -sẽ naa n yee, a u nawee- plaha n le kãmpee wo.

13 Nawee- -sẽ naa n fya pe Yiifee- ya-
haseefa na, pe sẽ waha naa Yesu wĩĩ pãã
pe laam ye.

14 Te gbar plii ba la cɛr wa, Yesu n dugu
ga ke Yãhã kangbãŋ wo, ma ga nii nawee-
klaha.
15 Le n pe Yiifee- yahaseefa fe gbe, pe
n sya nii n yee, a u pye mii ma Yãhã
sabangbãŋ wũhũ cã, woo wii u sẽ klaha
yãã waa ye ye.
16 Yesu n pe pye ma yee: «Tẽ nawee-
klaha kai- nkãy ne, ta ya wũhũ sẽ kẽ ye.
Yãhã gii ke ra nɔ wãã, koo wũhũ kẽ.
17 Wii ma yee u ga Yãhã laam wĩĩ pye,
ufua ga cã, le ma pye Yãhã kaklaha tẽ n
klaha; le ma pye ta ya wĩĩ ne tẽ n klaha,
u ga maha le cã.
18 Wii tuu u ya wĩĩ pãã, u n kɛ u ya
myaha ke gboho; wii u nɔ wãã, u ma nii
u nɔwããfua myaha gboho, woofua cĩĩnde
pãã, u wĩĩ laa wee kawar wĩĩ ye, u wĩĩ laa
wee le kããŋ ye.
19 Kãnde lii Yãhã le ta, Musa le yar ye
na; yii nawee nen waa gɛ sẽ -sẽ wee u le
yãr ye. Nwa ye n nii ra wãboo wĩĩ kɛ?»

20 Pe nabuar n u yɛ̃ sya ma yee:
«Sãndũpee ma ma yĩŋ na. Yoo ma u ma
wãboo wĩĩ kɛ?»
21 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «N kai laa
pye kanii per wo, le n ye fe gbe.
22 Wãkũũ nge gii faale wãlɛ pe cãã yir le
ne, kur kuɛ ye, Musa bii le wãpye kãnde
ta ye n nii le pye. Ah ndee, wãkũũ per gii
ma sroŋ kanii per ne, ye ma ne le pye koo
kanii per wo?
23 Tee -sẽ wãkũũ kũũ kanii per na, ma
yee loo sroŋ Musa kãnde na, ah nwa ta
ye n nii ra kɛ yĩntayãhã ne, ma yee n tee
nawee ta u n jaa kanii per wo?
24 Ye ma syi ye nawee sãhã kai ne ke
dyaŋ, mii ye sẽ le kai war ye! Ye yai ye
yãŋ le le kai wo, -tee maha sroŋ ye cã ufua
sãhã!»

25 Yurusalɛmfa mpãy naa le pãã ma yee:
«Wii wãboo wĩĩ pe n kɛ, woo sẽ na nwo?
26 U nwo u nii n pãã pra, pe sẽ maha
laa gɛ pãã u ne ye! Pe yahaseefa ga pye
pe le yãŋ cã cĩĩnde ma yee, woo kẽ u Yãhã
Yĩndefua Crise ne.

27 Wo -sẽ dya nwo woo yisaha cã; Crise
woo -sẽ na, woo ma ba pa, waa saa ba u
yisaha cã ye.»
28 Yesu pye pe nawee- wãklaha na ke
Yãhã kangbãŋ wo, u n tẽ sya ma yee: «Ye
yee ye ra cã, ma maha ra yisaha cã! N sẽ
pa nii ya wãpaŋ na ye. Koo gii ke -sẽ ra
nɔ wãã, cĩĩnde na ke ma; ye sẽ ke cã ye.
29 Ndoo ke cã, n yir koo fla na, koo maha
kẽ ke ra nɔ wãã.»
30 Pe n nii u yigisaha kɛ, waa sẽ -sẽ koho
taha u na ye; u yale sẽ ba nɔ wa ye, koo
kẽ.
31 Pe nabuar mpãy n u ta pe Yatɛr, ma
nii le pãã ma yee, a u Crise ma ba pa, u
ga ba laanwɔ wũhũ pye la u ta tɛr nwo
yaha?
32 Pe nabuar pe naa kai- ngĩĩ wlũhũ naa
n pãã Yesu wĩĩ na, pe Farisyɛ̃ n ke luhu.
Loo na, pe Yãhã yũndefa yĩŋfa n yir pe
Farisyɛ̃ ne, ma Yãhã kangbãŋ sẽŋfa nɔ
wãã pe ba Yesu yigi.
33 Yesu tuu yãã ke syi, u naa mpãy
klaha, u n pe yar ma yee: «N ga faa kuee
ye ne n ba yalaa dye, tẽ ba tɛr kii fla na
ke ra nɔ wãã.
34 Ye ga ba naa ra kɛ, ye sẽ -sẽ ga ba ra
yãã ye. Tẽ ga ba pye fla ngii na, ye saha
ka ke fla na ye.»
35 Pe Yiifee- yahaseefa pe loo luhu, pe n
nii pe ya yey ma yee: «U ga ba ka na, wo
saa ba u yãã ye? Yiifee- mpãy pe cããŋ ma
ga nii Jrɛkefa fla na, u ga ba ka la poo fla
na, u ga naa pe klaha?
36 U maha le pãã ma yee, too ga ba naa
woo kɛ, wo sẽ -sẽ ga ba u yãã ye, tuu ga
ba pye fla ngii na, wo saha ka ke fla na ye.
Koo kaplãŋ ngĩĩ yĩntaha kẽ lii ne?»

Loho gii ke cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ

37 Te gbar kuaper, koo gii ke ma te gbar
perngbãŋ, Yesu n yir yɛr pe nawee- telai
wo, ma tẽ sya ma yee: «Loho fãã ma wii
yigi, u pa ra ye u ba wɔ.
38 Wii ma ra ta u Yatɛr, loho gii ke cĩĩnde
yrã wãã nawee kẽ, ke ga ba fã naa n dye
ufua laam wo, mii le ma le yrũhũ yaha
Yãhã sabangbãŋ wo mii.»
39 Yãhã Yrã Fãnga ne Yesu u naa n yãŋ,
loo lii mpãy pe ba u ta pe Yatɛr, pe ne ga
ba le yãã, pe sẽ -sẽ ba le yãã wa ye. Loo

yale wo, le Yãhã Yrã Fãnga sẽ ba kẽ wa ye. Yãhã sẽ ba Yesu miingbãŋ ta ke n yi wa ye, koo kẽ.

Nawee- kaplãŋ pye ke ya wuhu na Yesu wĩĩ na

40 Pe nabuar pe ba Yesu kaplãŋ luhu, mpãy naa n yee, a Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua kẽ u ne cĩĩnde.
41 Mpãy naa n yee, a u Yãhã Yĩndefua Crise kẽ u ne. Mpãy naa n yee: «U Crise yai la u yi Galɛlɛ kãntraha wo cĩĩnde?
42 Le sẽ yrũhũ yaha la Yãhã sabangbãŋ wo, a u Crise ga ba nii wo faale yĩŋfua Dawide kur kuɛ puee waa, u yi klo nde wo pe n yee Betelɛmu, Dawide u pye na?»
43 Pe nabuar kaplãŋ n nii ke ya wuhu na Yesu wĩĩ na.
44 Mpãy n yee poo ga u yigi; waa sẽ -sẽ koho taha u na ye.

45 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa, tesẽ pe Farisyɛ̃ ne, pe ba Yãhã kangbãŋ sẽŋfa mpãy nɔ wãã pe ga Yesu yigi. Pe n dur ba pe fla na kãnwai ne, pe n pe yey nwa ta pe sẽ u Yesu yigi ba ye.
46 Pe n pe yɛ̃ sya ma yee, poo sẽ waa yãã yãã tuu n pãã Yesu wãŋ syi dyaŋ ye.
47 Pe Farisyɛ̃ n pe pye ma yee: «Ye bya yãã u kaplãŋ luhu u n ye yĩy wã klaha?
48 Yahaseefua waa yãã u ta u Yatɛr laa, Farisyɛ̃ naa waa?
49 Nabuar nde, te sẽ Yãhã kãnde cã ye, yoosẽn ma pe na!»

50 Nikodɛmu wii tuu ba yir yĩmper wo, ma ka Yesu fla na, u pye pe Yiifee-yahaseefa nen waa. U n pe pye ma yee:
51 «Wo kãnde na, pe ga waha wãpẽn ta la nawee na, mii pe sẽ cã u lii pye ye, mii pe sẽ maha u yɛ̃ yor luhu ye?»

52 Pe n u pye ma yee: «Ma bya ma la Galɛlɛfa naa? Ma'a le yãŋ Yãhã sabangbãŋ wo, maa yãã Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua sẽ yi yãã Galɛlɛ kãntraha na ye.»

Cɔɔ wii u naa waa di

[
53 Loo kur ye, nawee- byɛ n tɛr pe klɛ wo,

8

1 Yesu n -sẽ ka wolifyɛ yãŋ yĩŋ na. Katyir raa ter pye ke fla na, pe naa te yee wolifyɛ katyir.
2 Ke yĩŋsyii wo, sukũhũntãy na, u n maha dur ga ke Yãhã kangbãŋ wo, nawee-byɛ n pe ya wãã ba u fla na. U n tege nii, ma nii pe klaha.
3 Pe Yãhã kaiyarfa, tesẽ pe Farisyɛ̃ ne, pe n pa cɔɔ waa ne, pe ba u tã yigi naa ne. Pe n u cɔɔ le pe nabuar telai wo,
4 ma Yesu pye ma yee: «Yĩŋfua, wo cɔɔ nwo tã yigi naa ne.
5 Musa kãnde na le yee, cɔɔ nwo syi yai pe u waa boo ntẽmbar ne. Ah mboo -sẽ yee mii?»
6 Pe naa n kɛ pe u le namihi wo, u ma plaha pãã, pe waha yee u tee pye. Yesu ba yĩŋ kor le, ma naa n yrũhũ kɔ̃nde ne kãntraha na.
7 Pe kuee naa u yĩntaha war ke kayey ne, u n ba yĩŋ kuã yir, ma pe pye ma yee: «Ye laam wo, wii ma pye kapee laa wee u yĩŋ na ye, u cãã u cɔɔ waa yãŋ ntẽmblaha ne.»
8 U n maha yĩŋ kor le, ma nii n yrũhũ kãntraha na.
9 Pe nawee- pe kaplãŋ ngĩĩ luhu, laam sẽ sya pe ye ye, pe n nii n tɛr nanem nanem, ma cãã gbe pe wãlɛ na, ma sya ga kua. U cɔɔ ya n ba kuee Yesu ne, cɔɔ wii pe ba le telai wo.
10 Yesu n ba yĩŋ kuã yir loo na, ma u cɔɔ ya yãã, ma u pye ma yee: «Cɔɔ, mpãy pe le kai nde pãã taha ma na, pe ma na? Waa sẽ ngaa pye la ma na?»
11 U cɔɔ n yee: «Aye, Yĩŋfua.» Yesu n u pye ma yee: «Ta bya, n saa laa pye ma na ye; ka, ma'a syi ma kapee pye nantãŋ ye!»]

Yoo u cãã- le driyɛ̃ wo?

12 Loo kur ye, Yesu n maha te nabuar pye ma yee: «Ndoo tẽ ma cãã- driyɛ̃ wo. Wii ma n taha ra na, u saa naa n yãr wam wo ye, ufua ga cãã- yãã, cãã- mpãy pe cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ.»
13 Pe Farisyɛ̃ n u pye ma yee: «Ma ya wĩĩ ne raa n pãã mii ya; ma kapãn saha nii cĩĩnde ye.»
14 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Tẽ sya nii wĩĩ pãã nii ya, ta kapãn ma cĩĩnde; ye sẽ

yãã, n ta yisaha cã, ma maha ra kasaha cã; yii sẽ -sẽ ra yisaha cã ye, ye sẽ maha ra kasaha cã ye.
15 Ye nawee sãhã ke dyaŋ ye laam wũhũ ya ne. Ndoo sẽ wee tẽ waa sãhã ye.
16 N ma sya waa sãhã, ta kaplãŋ ma cĩĩnde, ndoo ya yɛ̃ kaplãŋ sẽ kẽ ye; ta Tuhufua Yãhã gii ke ra nɔ wãã, ke ma ra ne.
17 Ye wãlɛ kãnde na, le ma le yrũhũ yaha ma yee, nawee- syãm yɛ̃ kaplãŋ ma pye wãcɛŋ, pe kapãn ma cĩĩnde.
18 N ta wĩĩ pãã nii ya, ta Tuhufua Yãhã gii ke ra nɔ wãã, ke bya maha ra wĩĩ pãã.»
19 Loo na, pe n u pye ma yee: «Ma Tuhufua ma na?» U n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ye sẽ ra cã ye, ye sẽ ra Tuhufua bya cã ye. Ye ma ne pye ye ra cã, yaa ne ra Tuhufua bya cã.»
20 Yesu pye Yãhã kangbãŋ wo, war lesaha fla tãy, ma naa ke kaplãŋ pãã. Waa gɛ sẽ koho taha u na ma yee u ga u yigi ye. U yale sẽ ba nɔ wa ye, koo kẽ.

Yesu driyɛ̃fa yar yaha pe wĩĩ ne

21 Yesu n maha pe yar ma yee: «N ga ba tɛr. Ye ga ba naa ra kɛ, ye sẽ -sẽ ga ba ra yãã ye. Ye ga ba ku ye kapee- koho wo. Tẽ ga ba ka fla ngii na, ye saha ka ke fla na ye.»
22 Pe Yiifee- yahaseefa n yee: «Tuu yee woo ga ba ka fla ngii na, wii saha ka ke fla na ye, ah u yãã ga u ya boo, ma n pãã ke syi?»
23 Yesu n pe pye ma yee: «Kãntraha nge nawee- me ye ne, ndoo -sẽ yi yãhãyĩŋ na. Driyɛ̃ nge nawee- me ye ne, ndoo sẽ -sẽ yi driyɛ̃ nge wo ye.
24 Loo ne, ta n ye pye ma yee, yaa ku ye kapee- koho wo. Tẽ ma ngii, ye ma yee ye sẽ loo sya cĩĩnde ma ra ta ye Yatɛr ye, ye ga ku ye kapee- koho wo.»
25 Pe n u yey ma yee: «Nwa kẽ ma ne?» Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Tẽ cãã lii pãã ye ye, loo ne.
26 Kai- busãã ma tẽ ga pãã ye wĩĩ na, tesẽ kai- busãã ne tẽ ga sãhã ye wĩĩ na; wii tuu -sẽ ra nɔ wãã, u wĩĩ ma cĩĩnde; tẽ lii luhu u ye, loo ne tẽ n pãã driyɛ̃fa ye.»
27 Pe sẽ ba cã ma yee u Tuhufua Yãhã wĩĩ ne u n pãã pe ye ye.
28 Yesu n pe pye loo na ma yee: «Ye ma ba ndoo u Nawee Puee kuã yir ta, yaa cã cã n ma ngii. Ye ga maha cã, ta ya wũhũ sẽ kẽ tẽ n pye ye. Ta Tuhufua Yãhã ke ra klaha kai- nkãy ne, koo kẽ tẽ n pãã ye ye.
29 Koo gii ke ra nɔ wãã, ke ma ra ne. Ke sẽ ra ta yaha nii ya ye, lii le n tãy ke ye, n loo pye yalebyɛ, koo kẽ.»
30 Yesu tuu koo kaplãŋ pãã ke syi, nawee- busãã n u ta pe Yatɛr.

Mpãy pe ma kapee- wãpyeŋ yãmpa

31 Yiifee- mpãy pe ba Yesu wĩĩ sya cĩĩnde, u n pe pye ma yee: «Ye ma ra kapãn le yaha ye laam wo, ye ma ra kãnyãrwai cĩĩnde.
32 Ye ga ba le cĩĩnde wĩĩ cã, le n ye yi kãã yãmpar wo.»
33 Pe n u yɛ̃ sya ma yee: «Wo faale Brama kur me wo ne, wo sẽ nii yãã waa yãmpa ye; ma -sẽ maha pye mii ma yee, wo n pai yi kãã yãmpar wo?»
34 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Wii u kapee- pye, u ma kapee- wãpyeŋ yãmpuai.
35 Yãmpuai sẽ kuee yai n tãŋ u yĩŋfua kaha na ye. U yĩŋfua dya woo na, woo kuee yai n tãŋ ke kaha wo u kuãŋ ne.
36 U Yãhã Dya ma ye yi kãã kapee- wãpyeŋ yãmpar wo, ye ga tefay yãã ye kuãŋ ne.
37 N cã ma yee Brama kur kuɛ pii me ye ne; ye -sẽ ra wãboo wĩĩ kɛ, ta kaplãŋ sẽ n tãy ye ye ye, koo kẽ.
38 Tẽ lii yãã ra Tuhufua Yãhã ye, loo ne tẽ n pãã. Yii, tee -sẽ lii luhu ye tuhufua ye, loo ne tee n pye.»
39 Pe n Yesu pye ma yee, poo tuhufua kẽ Brama ne. Yesu n pe pye ma yee: «Ye ma ne pye Brama pii, tuu naa kai- nkãy pye, ye ne ga naa koo pye.
40 Yagaa, ye mii ye ndoo wãboo wĩĩ kɛ, ndoo wii tẽ le cĩĩnde pãã ye ye, cĩĩnde lii tẽ luhu Yãhã ye. Ye wĩĩ nde, Brama sẽ loo pye ye rɛhɛ.
41 Ye tuhufua wĩĩ ne tee n pye.»
Pe n u pye ma yee, tããndya pii sẽ me poo ne ye, a tuhufua nen ya u ma poo ye, woo kẽ Yãhã ne.
42 Yesu n pe pye ma yee: «Yãhã ma ne pye ye Tuhufua, ta ntãŋ ne ga dye ye tãy.

Ye sẽ yãã, n yi Yãhã fla na, koo fla kẽ tẽ yir, ma pa. N sẽ pa nii ya wĩĩ na ye, koo ke ra nɔ wãã.
43 Nwa ta ye sẽ ra kaplãŋ war ye? Ke wãluhu laam wee ye na ye, koo kẽ.
44 Ye tuhufua kẽ sãndãpee yĩŋfua Setane ne. Ye n kɛ ye naa ye tuhufua laam wĩĩ pye. U yir u naboor ne ke kaifegbecãã na, u sẽ tãhã n yɛr cĩĩnde fla na ye. Woo gɛ, u wĩĩ laa wee cĩĩnde ye. Kawar wãfua koo ke ma woo tẽn. Ye sẽ yãã, u ma kawarfuafua, ma maha ma kawar tuhufua.
45 Ndoo wii tẽ -sẽ cĩĩnde pãã ye ye, ye sẽ ra wĩĩ sya cĩĩnde ye.
46 Ye laam wo, yoo ma u ga waha yee n kapee pye? Tẽ cĩĩnde pãã ye ye, nwa ta ye sẽ ra wĩĩ sya cĩĩnde ye?
47 Wii u ma Yãhã wũũ, ufua ke kaplãŋ luhu; yii sẽ n luhu ke ye ye, ye wee ke wãm ye, koo kẽ.»

Yesu cãã pye wa Brama yaha

48 Pe Yiifee- yahaseefa n u pye ma yee: «Wo tãhã sẽ na, too ne yee Syamarifa naa kẽ ma ne, ma maha n yee, a sãndũpee ma ma yĩŋ na?»
49 Yesu n pe pye ma yee: «Ngaa sãndũpee wee ra yĩŋ na ye. N ta Tuhufua Yãhã miingbãŋ gboho, ye -sẽ ra tyɛhɛ.
50 N sẽ n kɛ ra myaha ke yi ye; waa -sẽ ma u n kɛ ra myaha ke yi, u kasãhã ma nawee- na.
51 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Wii ma ra kapãn sya, ufua saa ku yãã ye.»
52 Pe Yiifee- n u pye ma yee: «Yagaa taa nde pãã, wo cã sãndũpee ma ma yĩŋ na. Wo faale wãdyaha Brama ku, pe faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa byɛ ku; mboo -sẽ yee, a wii ma mboo kapãn sya, ufua saa ku yãã ye.
53 Wo wãdyaha Brama wii tuu ku, ma tɛr la u yaha? Pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa gɛ, pe byɛ sẽ ku la? Mboo -sẽ mii ta nwasyifua?»
54 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «N ma pye n nii myaha sey nii ya, koo wee ngaa ye. Ta Tuhufua Yãhã kẽ ke ra myaha sey, koo gii tee ne yee ke ma ye Yãhã,
55 ye sẽ maha ke cã ye. Ndoo ke cã; n ma yee n sẽ ke cã ye, n ga nii kawarfuafua ye wãŋ syi dyaŋ. N ke cã, n ke kaplãŋ le n yaha ra laam wo.
56 Wo wãdyaha Brama cãã cã, u ga ba ra wãpaŋ yãã; le n tãy u ye. U n -sẽ ba ke yãã, ma sya nuhu di le na.»
57 Pe n u pye ma yee: «Ma sẽ dyɛgbeesĩĩ sẽnsye gɛ yãã wa ye, ma -sẽ yee, a mboo wo faale Brama yãã!»
58 Yesu n pe pye ma yee: «Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Brama sẽ bii see wa ye, ndoo -sẽ cãã pye wa.»
59 Pe Yiifee- pe nde luhu, pe n yee poo ga u waa ntẽmbar ne. Yesu n plaha pe na ke Yãhã kangbãŋ wo, ma yi tɛr.

9

Yesu fũũ naa waa jaa

1 Per gaa, Yesu naa n tɛr, ma ba fũũ naa waa yãã. U ba see ke dyaŋ.
2 Yesu kãnyãrwai n Yesu yey ma yee: «Yĩŋfua, fũũ naa nwo tuu see ke syi, yoo kapee wãpyeŋ kẽ le ta loo nde n u dye? Woo tuu kapee pye, laa u seefa?»
3 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Le sẽ nii mii u kapee pye, laa na u seefa ye. U see ke syi, Yãhã ga laa pye u na, nawee- byɛ n le yãã yĩnde ne, pe ke miingbãŋ gboho.
4 Koo gii ke ra nɔ wãã, n yai n ke tẽn tẽ yagaa, yai ke sẽ kua wa ye. Yĩmper ma ke ga ba wɔ. Waa wee u tẽn tẽ yĩmper wo ye.
5 Tẽ nwo driyɛ̃ laam wo, n ma cããdriyɛ̃fa ye.»
6 Yesu tuu koo pãã wa, u n yɛ̃syɔ̃r tu kãntraha na, ma poor tũhũ, ma te pye ta u fũũ naa yĩmpɛ na,
7 ma u pye ma yee: «Ka, maa ma yĩntaha yee loho nge wo pe n yee Syilwee.» Ke Syilwee yĩntaha kẽ: Wii pe u nɔ wãã. U fũũ n ka, maa u yĩntaha yee ke wo. Tuu dur ga kaha wo, u naa n yãŋ.
8 U kasohofa, ma suhu mpãy ne pe ba u cã, ma cã u naa n nar, pe u yãã pe n nii n yee: «Wii u ba tege nii naa nawee- nar, woo sẽ na?»
9 Mpãy naa n yee woo kẽ, mpãy -sẽ naa n yee, a u tayfua kẽ. Woo -sẽ naa pe yar ma yee woo kẽ.
10 Pe n u yey loo na ma yee: «Ma yĩmpɛ pye mii ma jaa ma ye, ma n waha n yãŋ?»
11 U n pe yɛ̃ sya ma yee: «Dya wii pe n yee Yesu, woo u poor pye ta ra yĩmpɛ na,

ma ra pye n ga ra yĩntaha yee loho nge na pe n yee Syilwee. Ta n ka, maa ra yĩntaha yee, ma yãã n waha n yãŋ.»
12 Pe n u yey ma yee, u dya ma na. U n yee woo cã na.

13 Dya wii tuu pye fũũ, pe n ka u ne Farisyɛ̃ ye fla na.
14 Kanii per -sẽ ba kẽ Yesu tuu ba te poor ta, ma u yĩmpɛ jaa u kẽ.
15 Pe Farisyɛ̃ n maha u yey ma yee, u pye mii ma waha jaa, ma n yãŋ. U n pe pye ma yee: «U poor pye ta ra yĩmpɛ na, ta n ga ra yĩntaha yee, ma yãã n n yãŋ.»
16 Loo na, Farisyɛ̃ mpãy n le pãã ma yee, Yãhã sẽ kẽ ke dya nwo nɔ wãã ye, a u ke kanii per kapĩĩ wĩĩ pye n klaha-. Mpãy n -sẽ yee, a kapeepyefua ga waha laanwɔ wũhũ ngĩĩ syi pye mii? Pe yɛ̃ kaplãŋ n nii ke ya wuhu na.

17 U dya wii tuu pye fũũ, pe n maha u yey ma yee: «U dya wii tuu ma yĩmpɛ jaa ma kẽ, mboo yee nwasyifua kẽ u ne?» U n pe yɛ̃ sya ma yee: «Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua kẽ u ne.»

18 Pe sẽ le sya cĩĩnde ma yee u pye fũũ, ma ba jaa ma waha n yãŋ ye; pe n sya ta pe n u seefa yee ba.
19 Pe n pe yey ma yee: «Ye dya wii tee yee u see fũũ, woo la nwo? Ah u pye mii ma waha n yãŋ yagaa?»
20 U dya seefa n pe yɛ̃ sya ma yee: «Wo cã wo dya kẽ u ne, u see fũũ.
21 Tuu -sẽ pye mii ma waha n yãŋ yagaa, tesẽ yoo tuu u jaa, loo too sẽ cã ye. -Ye woo gɛ yey, kicar sẽ kẽ u ne ye, u ga waha u ya yĩŋ wĩĩ pãã.»
22 U seefa naa n fya pe Yiifee- yahaseefa na, koo kẽ pe n ba pãã ke syi. Pe Yiifee- yahaseefa ba le pãã ta wa ma yee, wii ma yee Yesu kẽ u Yãhã Yĩndefua Crise ne, ufua saa naa n dye pe Yiifee- yawãhã nwoŋ wo nantãŋ ye.
23 Koo kẽ u dya seefa n ba yee pe u dya gɛ yey, a kicar sẽ kẽ u ne ye.

24 U dya wii tuu pye fũũ, pe Farisyɛ̃ n u yey ke tɛhɛ syãŋ wuhu na ma yee: «Yãhã yãŋ, ma cĩĩnde pãã. Wo cã kapeepyefua kẽ dya nwo ne.»

25 U n pe yɛ̃ sya ma yee: «U ma pye kapeepyefua, n sẽ waha loo cã ye. Lii ya tẽ cã, n pye fũũ, yagaa n n yãŋ.»
26 Pe n u pye ma yee, Yesu u pye mii, u u yĩmpɛ jaa mii?
27 U n pe yɛ̃ sya ma yee: «N le pãã wa ye ye, ye sẽ ra kapãn luhu la? Ye yee yaa maha le luhu ye nwa pye? Ye n traha la ye nii u kãnyãrwai?»
28 Pe n u tyɛhɛ, ma dur ma u pye ma yee: «Mboo kẽ raa ma u kãnyãrwɛ, wii ma wo faale wãdyaha Musa kãnyãrwai.
29 Wo cã Yãhã bii pãã Musa ne; nwo woo na, wo sẽ u yisaha cã ye.»
30 U dya n pe yɛ̃ sya ma yee: «Tee yee ye sẽ u yisaha cã ye, le yɛ̃ gbãã ra na; woo -sẽ kẽ u ta ra yĩmpɛ n jaa.
31 Mpãy pe ma kapee- wãpyeŋ wo, wo cã Yãhã wee ke n luhu poo wãnar ye ye. Wii tuu -sẽ ke myaha gboho, ma ke laam wũhũ pye, ke n luhu woofua wãnar ye.
32 Ma gbe driyɛ̃ wãtãhã na, waa sẽ le luhu yãã pe yee waa fũũ yĩmpɛ jaa yãã ye, wii syi u see fũũ.
33 Ke ma ne pye Yãhã sẽ kẽ ke dya nwo nɔ wãã ye, u saa ne waha laa gɛ pye ye.»
34 Pe n u pye ma yee: «Ma see yi tãŋ kapee- wãpyeŋ wo, yoo raa yee maa klaha?» Pe n u tã pe Yiifee- yawãhã nwoŋ wãdyeŋ na.

Mpãy me pe ma fũũ- Yãhã kãnde na

35 Yesu n u dya wãkar wĩĩ luhu, u n u yãã, maa u pye ma yee: «Ma u Nawee Puee ta la ma Yatɛr?»
36 U n u yɛ̃ sya ma yee: «Yĩŋfua, yoo kẽ u ne? U yar ra na, ra n u ta ra Yatɛr.»
37 Yesu n u pye ma yee: «Ma u yãã; woo gɛ kẽ tuu n pãã ma ne yagaa.»
38 U dya n kãnklũy gbãã Yesu yaha ye, ma u pye ma yee: «Yĩŋfua, n ma ta ra Yatɛr.»
39 Loo kur ye, Yesu n yee: «N pa driyɛ̃ wo, n n pai kasãhã raa yĩntaha yi, n ta, mpãy pe sẽ n yãŋ ye, pe waha naa n yãŋ; tesẽ, mpãy pe yee poo n yãŋ, pe nii fũũ- wãŋ syi.»
40 Farisyɛ̃ mpãy pe pye u ne, pe kaplãŋ ngĩĩ luhu, pe n u pye ma yee: «Wo bya ma la fũũ- wãŋ syi?»

41 Yesu n pe pye ma yee: «Ye ma ne pye fũũ- wãŋ syi dyaŋ, kapee saa ne pye ye yĩŋ na ye; tee -sẽ yee yii n yãŋ, ye kapee-ga kuee ye yĩŋ na.»

10

U mbanaha u mbaa ne

1 Loo kur ye, Yesu n maha kaplãŋ kuã cra pãã pe nawee- ye ma yee: «Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Wii ma yee u sẽ dye mbaa naklaha yɛ̃ ne ye, ma teele laa yãŋ ke kãnkãy na ma dugu dye, yuhu naboofua kẽ woosyifua nwo ne.

2 Ma -sẽ yee wii woo na tuu n dye ke mbaa naklaha yɛ̃ ne, u mbanaha kẽ woo ne.

3 Yuhu- sẽŋfua pe mbaa na, u n sya ma ke naklaha yɛ̃ yãr u mbanaha kẽ. Pe mbaa byɛ, pe n sya ma n luhu u ye. U myaha taha pe mbaa byɛ na, ma pe yee te ne, pe n yi n taha u na nkur ye.

4 U ma ta u mbaa byɛ n yi taha tãŋ wa u na nkur ye, pe mii pe u yĩmbui cã wa, u ga naa n yãr pe yahasee ye, pe n naa n taha u na.

5 Pe saa sya pe taha naweetee na ye, wii pe sẽ cã ye. Pe sẽ woo yĩmbui cã ye, pe ga fã dey u na.»

6 Yesu tuu kakuãcran nde tɔ̃r pe nawee- ye, pe sẽ laa gɛ war le wĩĩ na u ne ye.

Yesu woo tuu ma ke naklaha yɛ̃

7 Yesu n maha yee: «Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Ndoo tẽ ma pe mbaa naklaha yɛ̃.

8 Mpãy byɛ pe cãã pa ra yaha, pe pye yuhu- naboofa. Pe mbaa sẽ -sẽ naa n luhu pe ye ye.

9 Ndoo kẽ ke naklaha yɛ̃. Wii ma ra ta u Yatɛr, ma dye ra kuɛ koho ye, u yĩŋ pahasaha yãã. U ga waha naa n dye u laam, tuu dur naa n yi, tuu naa u digi yãã.

10 Yuhu woo n pai wãyuhu troho ne, wãboo yĩmbui ne, kaklaha- koho ne. Ma -sẽ yee ndoo woo na, n pa ma yee, mpãy byɛ pe ga naa n dye ra kuɛ koho ye, n ga cĩĩnde yrã wãã pe kẽ; tesẽ, ngaa saa kɛ laa pe ye ye.»

Yesu woo tuu ma u mbanahayɔ̃

11 Yesu n maha yee: «Ndoo tẽ ma u mbanahayɔ̃. U mbanahayɔ̃ u mbaa gbã ku.

12 Tẽntẽle ma pye mbaa na, u tẽn tẽ wale myaha na. Woo sẽ -sẽ kẽ u mbanaha ye; woo sẽ kẽ u mbaafua ye. U ma waygapyãhã yãã, ke n pai pe mbaa ye, u ga fã tɛr pe yaha, ke n ba dye yigi pe laam wo, ke pe ta pe n fã cããŋ.

13 Lii le ma ne usyifua ta u n le pye ke syi, wale wĩĩ ya le ma ne pye u na, u kalaa sẽ ma ne pye pe mbaa poo na ye.

14 Ndoo kẽ u mbanahayɔ̃. N ta mbaa wĩĩ cã, pe bya ra wĩĩ cã.

15 Ta Tuhufua Yãhã ke ra wĩĩ cã mii syi dyaŋ, ta n -sẽ u wĩĩ cã mii, n ma ke syi ra mbaa ne. N ga pe gbã ku.

16 Mbaa mpãy maha ma ra ye. Poo ter wee naklaha nge wo ye. N yai n ga pe bya kuar ba le taha, n ba naa n naha. Pe ga ba naa ra yĩmbui luhu. Pe byɛ ga ba wãã le, pe nii naklaha neŋ, mbanaha nen ne.

17 Ta ntãŋ dye ra Tuhufua Yãhã tãy. N yɛr ta yrã wãwãã wĩĩ na, n ku, tẽ ba dur, n maha le sya. Loo ne, ta ntãŋ n dye ta Tuhufua Yãhã tãy.

18 Nawee waa sẽ kẽ tuu ga waha ta yrã sya ra ye ye. Le tãy ra ye, koo kẽ n ga le wãã, n ku. Le wãwãã fãnga ma ra ye, le wãsya fãnga ne. Ta Tuhufua Yãhã ke ra taha lii na, loo kẽ loo nde ne.»

19 Yesu kaplãŋ n maha ta, Yiifee- n nii n pãã wuhu na crɛŋcrɛŋ.

20 Poo busãã naa n yee: «Sãndũpee waa u yĩŋ wũhũ wlãhã, u n sroŋ cɔ̃ŋ. Waa ma n ndityuhu yaha u ye ye.»

21 Mpãy, ma -sẽ naa n yee: «Sãndũpeefua kaplãŋ sẽ kẽ ngĩĩ ye. Nawee wii sãndũpee ma u yĩŋ na, u ga waha fũũ yĩmpɛ yãr la u kẽ, u n waha naa n yãŋ?»

Yiifee- yahaseefa Yesu wĩĩ sye

22 Pe ba naa ke Yãhã kangbãŋ wãfãã gbar gbar, dyadyɛ wãŋ syi dyaŋ, Yu-rusalɛm wo. Le pye wɛr cãã.

23 Yesu -sẽ pye, u naa n tay ke Yãhã kangbãŋ wo, ntẽmbar laankɔngbãŋ gaa flãhã tãy, pe naa ke yee Salmuu laankɔŋ.

24 Pe Yiifee- yahaseefa n pa, ma ba u gbey le, ma u pye ma yee: «Le ma pye mboo kẽ u Yãhã Yĩndefua Crise ne, le pãã laha wo ye. Ma sẽ yãã, ma wo ta wo n nii laalaa pye n tɛr ma wĩĩ na.»

25 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «N le pãã
wa ye ye, ye sẽ -sẽ ra wĩĩ sya cĩĩnde ye.
Ta Tuhufua Yãhã kai- ngĩĩ wãpyeŋ kãnde
wãã ra kẽ; loo nde gɛ ra wĩĩ pãã n laha ye
ye.
26 Ye sẽ -sẽ ra wĩĩ sya cĩĩnde ye; ye wee
ra mbaa ye, koo kẽ.
27 Ta mbaa ra yĩmbui luhu. Ndoo pe cã,
pe n taha ra na.
28 N cĩĩnde yrã wãã pe kẽ, lii wãkuayãã
wee le na ye. Pe wĩĩ saa klaha- yãã ye,
waa saha pe tyĩn sya ra koho wo ye.
29 Ta Tuhufua Yãhã gii ke pe le soho ra
koho wo, koo kẽ ke ma fãnga byɛ yĩŋ na,
waa saha pe tyĩn sya ke koho wo ye.
30 Ndoo, tesẽ ra Tuhufua Yãhã ne, wo
ma nen.»
31 Loo na, pe Yiifee- yahaseefa n maha
yee poo ga u waa ntẽmbar ne.
32 Yesu n pe pye ma yee: «N kayũhũ
busãã pye yar ye na, ta Tuhufua Yãhã
kãmay na. Ye yee yaa ra waa ntẽmbar
ne koo kayũhũ ngĩĩ lii loo wĩĩ na?»
33 Pe n u yɛ̃ sya ma yee: «Wo sẽ yee waa
ma waa ntẽmbar ne kayĩĩ laa wĩĩ na ye,
wo yee ma n gbar Yãhã ne, koo kẽ; taa
ma nawee, ma sẽ yai ma yee ma ma Yãhã
ye.»
34 Yesu n pe yɛ̃ sya ma yee: «Yãhã
sabangbãŋ wo, le ma le yrũhũ yaha ma
yee, Yãhã yee: ‹Ye ma Yãhã pii.›
35 Wo cã Yãhã sabangbãŋ ma lii pãã, le
saha kuã kãã ye. Le Yãhã kapãn le pãã
wãã nawee- mpãy kẽ koo fla na, Yãhã yee
pe ma Yãhã pii.
36 Yãhã ma -sẽ yee pe ma Yãhã pii, ndoo
wii Yãhã ra yãŋ yi, ma ra nɔ wãã driyɛ̃
wo, ye pye mii ma yee n n gbar Yãhã ne,
a n tee yee n ma Yãhã Dya?
37 Le ma pye ra Tuhufua Yãhã kai- sẽ kẽ
tẽ n pye ye, ye ma syi ye ra kaplãŋ sya
cĩĩnde ye.
38 N ma -sẽ ke pye, ye ma sya yee ye saa
ra kaplãŋ sya cĩĩnde ye, tẽ -sẽ kai- nkãy
pye, -ye koo sya cĩĩnde! Loo na, ye ga le
cã laha ye yee, ndoo tesẽ ta Tuhufua Yãhã
ne, loho sẽ n yi wo nsoho wo ye.»
39 Pe n maha yee, poo ga u yigi, u n
wloho yi pe laam wo ma tɛr.
40 Loo kur ye, Yesu n ka maa kuee
Yurdane lafeŋ kũndi ngaa ye. Koo fla kẽ
Nsãn tuu cãã pye, ma ba naa nawee- tãã
naa n yi loho wo.
41 Nabuar n pa Yesu fla na, ma ba nii le
pãã pe ya ye ma yee: «Nsãn sẽ ba laanwɔ
wĩĩ laa pye ye, tuu -sẽ ba kai- nkãy byɛ
cãã pãã yaha dya nwo wĩĩ na, ke byɛ nii
cĩĩnde.»
42 Nawee- busãã n Yesu ta pe Yatɛr ke
fla na.

11

Yesu gbã yia

1 Yan ba dya waa yigi, u myaha Laasar.
U pye klo laa wo pe naa n yee Gbetane.
U syafa pye ke fla na, Maari ma suhu u
lɛfua Marti ne.
2 Woo Maari nwo kẽ tuu ba lasekole
woo Yesu na, ma u yĩnyor ta ma Yesu trɛ
kluã u kẽ. Woo laŋ Laasar kẽ tuu pye
yanfua.
3 U syafa n lɛhɛ wãã, pe ga Yesu yar u
naambiyãbua wee wãwee ye.
4 Yesu tuu le luhu, u n yee: «Laasar yan
nde saha u boo ye; te ga ta nawee- n Yãhã
fãngangbãŋ yãã yĩnde ne, loo nde kãmay
na Yãhã Dya myaha ga yi.»
5 Marti ma suhu u cĩĩfua Maari ne, ma
suhu Laasar ne, pe byɛ ntãŋ ba dye Yesu
tãy.
6 Yesu tuu u Laasar yan wĩĩ luhu, tuu
pye teelii wo, u n kuee ma plii sĩĩ pye ke
fla na,
7 ma ba u kãnyãrwai pye ma yee, pe dur
ga Yudɛ kãntraha na.
8 U kãnyãrwai n u pye ma yee: «Yĩŋfua,
yagaa ya pe Yiifee- naa n kɛ pe ma waa
boo ntẽmbar ne ke fla na, ma maha yee
mboo ga dur ga ke fla na!»
9 Yesu n pe yɛ̃ sya kakuãcran ne ma yee:
«Per neŋ laam wo, yai wee la lɛr sẽnsye
syãm, ma gbe sukũhũntãy na, ma sya ga
waa yainkɔŋ wo? Wii u n yãr yai na, u sẽ
n kũn ye, u yãhãcãã- yãã, koo kẽ.
10 Wii u -sẽ n yãr yĩmper wo, u n kũn,
cãã- wee u na ye, koo kẽ.»
11 Yesu tuu koo kaplãŋ pãã wa pe ye, u
n pe pye ma yee: «Wo naambiyã Laasar
sã n wãy; n n gaha u gbã yir.»
12 U kãnyãrwai n u pye ma yee:
«Yĩŋfua, u ma sã n wãy, u ga kãhã yir.»

13 U Laasar wãku wĩĩ ne Yesu tuu ba pãã
pe ye, pe sẽ le war ye, ma yee cĩĩnde wãy
Yesu u n yãŋ.
14 Yesu n le pãã laha pe ye loo na ma
yee: «Laasar ku.
15 Too sẽ pye ke fla na ye, le tãy ra ye.
Loo ga ta ye n ta sroŋ ta ye Yatɛr. -Too ka
u fla na!»
16 Loo na, Tema wii pe naa n yee Didim,
koo yĩntaha wuhuwãã, u n pe kãnyãrwai
mii pye ma yee: «Wo bya, -too yir taha u
na, waa ku u ne.»
17 Yesu n ga dye gbe taha, ma luhu pe
Laasar le wa gbĩĩ wo ke plii resyar kẽ.
18 Gbetane ke -sẽ pye Yurusalɛm tãy kilo
tãã syi,
19 Yiifee- busãã n ba pa Marti ye fla na
Maari ne, maa pe laŋ gbã syar pe ye.
20 Marti tuu luhu Yesu ma u n pai, u n
ka maa u wãã; Maari -sẽ pye u ba tege nii
kaha wo.
21 Marti n Yesu pye ma yee: «Yĩŋfua,
ma'a ne pye nwo, ta laŋ saa ne ku ye.
22 Ke yagaa nge gɛ na, n cã, ma'a ngii
nar Yãhã ye, ke ga le pye ma kẽ.»
23 Yesu n u pye ma yee: «Ma laŋ ga yir
gbã wo, u dur ba yrãŋ na.»
24 Marti n u yɛ̃ sya ma yee: «Driyɛ̃ ma
ba kua per gii, nawee- n ga yir gbã wo, pe
nii yrãŋ na, n cã Laasar bya ga ba yir gbã
wo, u nii yrãŋ na.»
25 Yesu n u pye ma yee: «Ndoo tẽ ma
gbã yiafua, tesẽ ndoo tẽ ma yrã wããfua.
Wii ma ra ta u Yatɛr, u ma sya ku, u ga ba
nii yrãŋ na.
26 Tesẽ, wii ma pye yrãŋ na, ma ra ta u
Yatɛr, ufua saa ku yãã ye. Ma loo nde sya
la cĩĩnde?»
27 Marti n u yɛ̃ sya ma yee: «Ãwã
Yĩŋfua, n cã mboo kẽ u Yãhã Yĩndefua
Crise ne, woo wii u ma Yãhã Dya, woo wii
u wãpaŋ bii cãã pãã yaha driyɛ̃ nge wo.»
28 Marti tuu koo pãã wa, u n tɛr, ma ga
u cĩĩfua Maari yee, u sẽ ta waa n yi le cãŋ
na ye, ma u pye ma yee: «U Yĩŋfua ma
nwo, u ma yee.»
29 Maari tuu kaplãŋ ngĩĩ luhu, u n yir
farfar, ma ka Yesu fla na.
30 Yesu sẽ ba dye wa le klo wo ye. Marti
tuu ba u wãã sya teelii wo, u pye nantãŋ
koo fla na.
31 Yiifee- mpãy pe pye Maari ne kaha
wo, ma naa u flaŋ, pe yãã u yir yi farfar,
pe n taha u na, ma yee u yi n tɛr u n gaha
wũn le gbĩĩ fla wo.
32 Maari tuu ga nɔ Yesu fla na, ma u yãã
yĩnde ne, u n kãnklũy gbãã Yesu yaha ye,
ma u pye ma yee: «Yĩŋfua, ma'a ne pye
nwo, ta laŋ saa ne ku ye.»
33 Maari naa n wũn, woo ma suhu pe
Yiifee- mpãy ne pe ba pa u ne. Yesu tuu
pe yãã, u laam byɛ n wlãhã.
34 U n pe yey ma yee, pe u le na? Pe n
u pye ma yee: «Yĩŋfua, pa ma ba yãŋ.»
35 Yesu yĩntãm n yi.
36 Pe Yiifee- pe loo yãã, pe n yee u dya
ntãŋ dye Yesu tãy cĩĩnde.
37 Poo mpãy n -sẽ le pãã ma yee: «Woo
wii tuu u fũũ naa yĩmpɛ jaa u n waha n
yãŋ, u saa ne pye la u ta, dya nwo ma n
ku ye?»
38 Yesu n ka le gbĩĩ fla na, u laam maha
ba wlãhã u ye. Le gbĩĩ pye nkɔŋ dyaŋ yãŋ
mpĩy ntẽmblaha fla na. Ntẽmbangbãŋ
gaa pye, ke ba paha tã le gbĩĩ yɛ̃ na.
39 Yesu n yee pe ke ntẽmbangbãŋ kloŋ
kãã. U Laasar syafua Marti n Yesu pye ma
yee, ke nakugu dugu n yi, pe ke le le gbĩĩ
wo ke plii resyar nanga.
40 Yesu n u pye ma yee: «N sẽ ma
pye la ma'a ra ta ma Yatɛr, maa Yãhã
fãngangbãŋ yãã yĩnde ne?»
41 Pe n ke ntẽmbangbãŋ kloŋ kãã. Yesu
n yĩntaha kuã yir wãã yãhãyĩŋ kuɛ ye ma
yee: «Ta Tuhufua Yãhã, taa ra wãnar sya,
n syaha wãã ma kẽ.
42 N cã ma ra wãnar sya yalebyɛ. N le
pãã nabuar mii wĩĩ na, pe ra gbey le, pe
n waha cã mboo ma ra nɔ wãã.»
43 Yesu tuu koo pãã wa, u n tẽ sya fãnga
ne ma yee: «Laasar, yir yi!»
44 Laasar wii u ba ku, u n yir yi, te trɛ ne
tesẽ te kluɛ ne te maha tã faasyĩmbɛhɛ taa
ne; u yĩntaha ba maha tã fai wo. Yesu n
pe nawee- pye ma yee: «-Ye u sãhã yaha,
tee tyii u na u n tɛr!»

Pe Yiifee- yahaseefa Yesu kɛ wãboo ne (Mat 26.1-5; Mar 14.1-2; Luke 22.1-2)

45 Pe Yiifee- mpãy pe ba pa Maari ye fla
na, poo busãã pe Yesu yãã tuu nde pye, pe
n u wĩĩ sya cĩĩnde.

46 Mpãy n -sẽ yir, ma ka Farisyɛ̃ ye fla
na, maa le pãã pe ye Yesu lii pye.
47 Loo na, pe Yãhã yũndefa yĩŋfa n yir
pe Farisyɛ̃ ne, ma pe kaplãŋ cɛrfa wãã,
ma le pãã ma yee: «Waa pye mii dya nwo
ne? Ye sẽ yãã, u laanwɔ wũhũ busãã pye.
48 Waa tyii u na, nawee- byɛ ga ba u
wĩĩ sya cĩĩnde, Wɔrmefa ga ba wo Yãhã
kangbãŋ yoho pye klaha-, pe wo ter byɛ
boo tãŋ.»
49 Mpãy pe ba pe ya wãã, poo nen waa
pye, u myaha Kayifu, woo kẽ tuu pye pe
Yãhã yũndefa yĩŋfua loo dyɛ. U n yir ma
pe pye ma yee: «Ye sẽ laa cã ye.
50 Ye sẽ laam ga ye. Le puar wo dya nen
nwo ya boo, u n ku nawee- kur byɛ wĩĩ na,
wo terfa byɛ ma n ku tãŋ ye.»
51 Kapãn nde le sya yi u yɛ̃ wo, u sẽ cã
ma yee u ya laam kapãn sẽ ne le ba yi u yɛ̃
wo ye. Tuu pye Yãhã yũndefa yĩŋfua loo
dyɛ, koo kẽ Yãhã n u ta u n kapãn nde cãã
pãã yaha ma yee, Yesu yai u ku pe klofa
wĩĩ na.
52 Le sẽ maha pye pe terfa ya wĩĩ na ye.
Le pye Yãhã laampii kur byɛ wĩĩ na, pe nii
yĩmbui nen na, Yãhã laampii mpãy byɛ pe
cããŋ driyɛ̃ teebɛhɛ byɛ wo.
53 Koo per na, pe n Yesu wãboo wĩĩ ta.
54 Loo n ta Yesu sẽ maha naa u ya yar
gbaa na pe Yiifee- na ye; u n ka tũntũn
kusyĩnde laa wo, tẽyãfũũ klo tãy, pe le yee
Yɛflami, maa kuee ke fla na u kãnyãrwai
ne.
55 Yiifee- syayaha gbar ba gbe taha.
Nawee- busãã n yir kui byɛ wo, ma dugu
ga Yurusalɛm wo, pe n gaha pe kapĩĩ loho
wey, pe nii gbɛgbɛ te gbar n cã dye.
56 Pe pye Yãhã kangbãŋ wo, ma naa
Yesu fla kɛ, ma nii pe ya yey, ncã u ga
pa te gbar na laa?
57 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa tesẽ pe Farisyɛ̃
ne, pe ba yee, wii ma Yesu niisaha cã, u
le pãã pe n ga u yigi.

12

Maari lasekole woo Yesu trɛ na (Mat 26.6-13; Mar 14.3-9)

1 Te syayaha gbar ba kuee plii kuay,
Yesu n ka klo nde wo pe n yee Gbetane,
Laasar fla na, wii Yesu ba u ta u n yir gbã
wo, ma nii yrãŋ na.
2 Pe n u nampay yi. Marti naa te dir
yĩntaha yi, Laasar pye pe sedifa ne Yesu
ne.
3 Maari n lasekole waa gbe bui laa wo,
le faa gboho. Pe woo lasekole yee nardi,
nawãm sẽ u dir yey ye. U n woo lasekole
gbe, ma u woo Yesu trɛ na, ma dur ma u
yĩnyor ta ma Yesu trɛ kluã; ke kaha byɛ n
ga nii u lasekole dugu fla.
4 Yesu kãnyãrwɛ waa pye, Syikaryɔtefa
Yuda, woo kẽ u n pai Yesu yi u napĩĩ- kẽ.
U n le pãã ma yee,
5 a nwa pe sẽ u lasekole par war nagbey
sẽnsye syi, ma pe war wãã fɛnfa kẽ ye?
6 Le sẽ nii mii u naa fɛnfa fɛn di koo u n
kapãn nde pãã ye, u naa n yuhu, koo kẽ.
Pe kãnyãrwai war sakole pye woo ye, pe
ma war le, u ga mpãy yuhu yi.
7 Yesu n u pye ma yee: «Tyii cɔɔ nwo na,
ta kadye kẽ tuu gbihi wa wãleŋ na gbĩĩ wo
ke syi.
8 Fɛnfa ya dyaŋ, pe ma ye ne yalebyɛ.
Ndoo -sẽ nwo, n saa ba pye ye ne per gaa
ye.»
9 Yiifee- busãã n Yesu wãpa wĩĩ luhu ke
Gbetane na, ma pa le klo wo. Le sẽ -sẽ ba
nii mii pe pa Yesu ya wĩĩ na ye; pe ba pa
pe n pai Laasar bya yãã yĩnde ne, woo wii
Yesu ba u ta u n yir gbã wo, ma nii yrãŋ
na.
10 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa n Laasar bya
wãboo wĩĩ pãã ta.
11 U wĩĩ ba Yiifee- busãã ta pe n dur naa
n yi poo kur ye, ma naa Yesu woo ta pe
Yatɛr, koo kẽ.

Nawee- Yesu sey ga dye Yurusalɛm wo (Mat 21.1-11; Mar 11.1-11; Luke 19.28-40)

12 Ke yĩŋsyii wo, nabuar mpãy pe ba ka
te gbar wĩĩ na, pe n luhu Yesu ma u n pai
ke Yurusalɛm wo.
13 Pe n mpẽŋ wan gbe, ma yi ga Yesu
wãã, ma nii nuhu di, ma nii le gble ma n
yee:
«Yĩŋfua mboo wii taa n pai Yãhã myaha
ne,
Yãhã ke kaa taha ma na,
mboo wii taa ma Yiisrɛfa Yĩŋfua.»
14 Yesu n kãnkonyainge gaa yãã, ma
dugu nii ke na ma n gaha, mii le bii cãã
yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:
15 «Syɔ̃ klofa, ye ma n fya ye,

ye yĩŋfua nwo u n pai,
kãnkonyainge gaa na, tuu dugu nii.»
16 Yesu kãnyãrwai n kai- ngĩĩ yãã wãyãã
ya, pe sẽ waha ke yĩntaha war le yale wo
ye. Kur kuɛ ye, Yesu tuu ba kuã yir ga
yãhãyĩŋ na nayõr ne, pe n cã le tai cã ma
yee, le ma le bii cãã yrũhũ yaha wa Yãhã
sabangbãŋ wo ma yee, nawee- ga ba Yesu
sey, koo kẽ pe n ba le yãã le pye koo syi.
17 Yesu tuu ba Laasar yee le gbĩĩ laam
wo, ma u ta u n yir gbã wo, ma nii yrãŋ
na, mpãy byɛ pe ba pye ke fla na, pe naa
Yesu wĩĩ pãã le ne.
18 Loo nde n ta, pe nabuar pe le luhu
ma yee Yesu laanwɔ wĩĩ nde pye, pe n pe
ya wãã ga ta u yahasee ye.
19 Pe Farisyẽ n nii pe ya pye ma yee: «Ye
sẽ yãã, nawee- byɛ n gaha u ye, nde saa
laa yɔ̃ wo kẽ ye.»

Jrɛkefa mpãy, Yiifee- sẽ me ye, pe Yesu wĩĩ yey

20 Jrɛkefa mpãy ba pa te gbar na Yu-
rusalɛm wo, Yãhã seysaha wo.
21 Poo mpãy n pa Filipe fla na, u n yi
klo nde wo pe naa n yee Gbesyata, Galɛlɛ
kãntraha na. Pe n Yesu wĩĩ yey waha u ye
ma yee: «Yĩŋfua, wo n kɛ wo Yesu yãã.»
22 Filipe n le pãã Andere ye, pe n ka pe
syãm, maa le pãã Yesu ye.
23 Loo kur ye, Yesu n pe pye ma yee: «U
Nawee Puee myaha yiyale nɔ wa.
24 Ta n kakuãcran nde pãã ye ye: Sepua
nen le ya ya, le ma yee le sẽ tãhã le
kãntraha wo ma fĩy ye, le -sẽ ga kuee le
ya ya. Le ma -sẽ tãhã le kãntraha wo, ma
ku, ma fĩy, le ga pii buar see.
25 Wii ma yee u ya yĩŋ wãkɛ wĩĩ ya le
n tãy u ye, woofua ga ba u yĩŋ kɛ laa;
wii tuu -sẽ ga u ya yĩŋ wãkɛ wĩĩ sye driyẽ
nge wo, woofua ga ba cĩĩnde yrã yãã, lii
wãkuayãã wee le na ye.
26 Wii ma yee u ga ra wĩĩ pye, u naa n
taha ra na; n ma pye na, u bya ga pye ke
fla na. Wii ma ra wĩĩ pye, ta Tuhufua Yãhã
ga ta u myaha n yi.
27 Yagaa, ta laam byɛ ma pe wlãhã nii
ra ye. Tẽ ga lii gɛ pãã n sẽ cã ye; n yee la
Yãhã ta Tuhufua, le wãfãy yale kuã tɛr ra
na, lii le n pai nde? Aye, n saa loo pãã ye.
N pa koo wãfãy nge wĩĩ na, n ga ke sya.
28 Ta Tuhufua Yãhã, ma miingbãŋ ta ke
n gboho!» Yĩmbui laa n yir yãhãyĩŋ na
ma yee: «N ke gboho wa, n ga maha ke ta
ke n gboho.»
29 Nabuar rii te pye ke fla na, ma ba le
yĩmbui luhu, te n yee, a yãhãgbãã tẽŋ kẽ.
Mpãy naa n yee, a yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa
kẽ tuu pãã Yesu ne.
30 Yesu n pe pye ma yee: «Yĩmbui nde
sẽ pãã ndoo wĩĩ na ye, le pãã yii wĩĩ na
ma yee ye le luhu.
31 Yagaa, Yãhã kasãhã ga too driyẽfa na.
Yãhã ga driyẽ nge yĩŋfua Setane kar wãã.
32 Ndoo ma ba kuã yir ta, n ga ba ta,
nawee- ter byɛ n pa ra ye.»
33 Yesu kaplãŋ ngĩĩ naa le yar, gbã mpãy
ter syi u n pai ku.
34 Pe nabuar n u yẽ sya ma yee: «Kãnde
lii Yãhã le ta, le ma le yrũhũ yaha ma
yee, u Yãhã Yĩndefua Crise saa ku yãã ye.
Mboo -sẽ pye mii ma yee, u Nawee Puee
ga ba kuã yir ta? Yoo kẽ u Nawee Puee
ne?»
35 Yesu n pe yẽ sya ma yee: «U Cããfua
ga maha yalaale ya dye ye nsoho wo. Tee
-sẽ ma u Cããfua ne, ye naa n yãr u ne,
wam ma syi pe ba ye fe gbe ye. Wii u n
yãr wam wo, u sẽ u ya kakuɛ cã ye.
36 Tee ma u Cããfua ne, -ye u ta ye Yatɛr,
ye nii cããfa.»
Yesu tuu koo pãã wa, u n tɛr, maa wũhũ
pe na deydey.

Mpãy pe sẽ Yesu ta pe Yatɛr ye

37 Yesu tuu sya laanwɔ wũhũ busãã pye
pe nawee- yĩnde na, pe sẽ -sẽ u ta pe Yatɛr
ye.
38 Loo gɛ -sẽ ne faale Yãhã kaplãŋ tõrfua
Yisa bii cãã pãã yaha. U bii yee:
«Too ke Yãhã wũhũ pãã,
yoo ke sya wo ye?
Yoo Yãhã koho fãnga yãã,
ma le sya cĩĩnde?»
39 Poofa mii wĩĩ na, u Yisa maha bii le
cãã pãã yaha ma yee:
40 «Yãhã pe ta fũũ- wãŋ syi;
ke maha pe ta pe laam n waha.
Mii loo sẽ ne ye, pe ma n yãŋ,
pe ga ke kai- yãã yĩnde ne,
pe ga ke war pe laam wo.
Pe ga ka Yãhã ye, ke n pe jaa yi kãã

pe kapee- wãpyeŋ wo.»
41 Yisa tuu bii Yesu nayõr yãã, koo kẽ u
n bii kaplãŋ ngĩĩ pãã.
42 Pe yahaseefa mpãy -sẽ ba Yesu wĩĩ sya
cĩĩnde. Pe sẽ -sẽ le pãã ye. Pe ba fya pe
Farisyɛ̃ na, ma yee poo ma le pãã, pe ga
pe kar tã ke Yiifee- yawãhã nwoŋ na.
43 Ye sẽ yãã, pe naa myaha kɛ nawee-
ye, pe sẽ naa myaha kɛ Yãhã ye ye, koo
kẽ.
44 Yesu -sẽ ba le gbey pãã pe ye ma yee:
«Wii ma ra wĩĩ sya cĩĩnde ma ra ta u Yatɛr,
ndoo ya sẽ kẽ u ta u Yatɛr ye, ufua ra
Nɔwããfua bya ta u Yatɛr.
45 Wii ma ra yãã, ufua ra Nɔwããfua bya
yãã.
46 N pa driyɛ̃fa ye cãã- wãŋ syi dyaŋ, wii
ma ra ta u Yatɛr, ufua ma n kuee wam wo
ye.
47 Wii ma ra kaplãŋ luhu, ma -sẽ ke sye,
ndoo sẽ kẽ tẽ ga ufua sãhã ye. Ye sẽ yãã,
n sẽ pa driyɛ̃fa wãsãhã yĩmbui ne ye, n
pa pe wãsyayaha yĩmbui ne.
48 Wii ma ra sye, ma maha ra kaplãŋ
sye, u sãhãfua ma; kaplãŋ nkãy tẽ n pãã,
koo kẽ ke n pai u sãhã, driyɛ̃ ma ba kua.
49 Ye sẽ yãã, ta ya wĩĩ sẽ ne tẽ n pãã
ye; ta Tuhufua Yãhã gii ke ra nɔ wãã, koo
gɛ ra yar kai- nkãy ne, n yai n ke tõr yar
nawee- na.
50 N -sẽ cã ke kai- nkãy ta, ke cĩĩnde yrã
wãã nawee kẽ. Loo ne, ta Tuhufua Yãhã
ke ke kai- yar ra na mii, n ke yar nawee-
na koo syi.»

13

Yesu u kãnyãrwai trɛ yee

1 Te syayaha gbar te ba gbe taha, Yesu
n cã u yale nɔ wa, yale lii tuu ga yir
driyɛ̃ nge wo, u ka u Tuhufua Yãhã fla na.
Driyɛ̃fa mpãy byɛ pe ntãŋ dye u tãy, pe n
nii u wãm, u n ta pe ntãŋ n dye kuee yai
u tãy.
2 Yesu pye u kãnyãrwai ne dir na
yĩmper wo. Syikaryɔtefa Syimu dya Yuda
-sẽ nwo, sãndãpee yĩŋfua Setane ba Yesu
wãyi wĩĩ le wa u laam wo, u Yesu yi u
napĩĩ- kẽ.
3 Yesu ba cã, woo Yesu yi Yãhã fla na,
u ga maha dur ga Yãhã fla na, tesẽ Yãhã
kai- byɛ le soho u koho wo.
4 Yesu n yir dir na, ma nayroho fɛr, ma
lawey fai laa gbe maha nsĩĩ wo.
5 Loo kur ye, u n loho le tasangbãŋ wo,
ma nii u kãnyãrwai trɛ yee pe kẽ, ma te
kluã lawey fai lii ne, tuu ba gbe maha nsĩĩ
wo.
6 U n ba nɔ Syimu Pyar na, u n u pye ma
yee: «Yĩŋfua, mboo yai la ma ra trɛ yee?»
7 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Lii tẽ n pye
nde, ma sẽ le war ye, maa ba le war kur
kuɛ ye.»
8 Pyar n u pye ma yee: «Aye, n saa sya
yãã ma n ta trɛ yee ye.» Yesu n u pye ma
yee: «N ma yee n sẽ ma yee ye, ma saa
ba ma lay yãã ra ye ye.»
9 Syimu Pyar n u pye loo na ma yee:
«Yĩŋfua, le ma pye ke syi, ta trɛ yee, maha
ra kluɛ bya ne, ta yĩŋ bya ne.»
10 Yesu n u pye ma yee: «Wii ma wey
laha, u trɛ ya ne te yai te yee, u n nii tãŋ
gbɛgbɛ. Ye nii wa gbɛgbɛ, ye byɛ sẽ -sẽ me
ye.»
11 Yesu ba cã wii u n pai u yi u napĩĩ- kẽ,
koo kẽ u n yee pe byɛ sẽ me pe ma gbɛgbɛ
ye.
12 Yesu tuu pe trɛ yee wa, ma u nayroho
le wa, u n dur ga tege nii u niisaha wo, ma
pe pye ma yee: «Tẽ lii pye ye na, ye le war
la?
13 Ye ra yee kaicãfua, ma maha ra yee
yĩŋfua. Le sroŋ, n ma koo syi.
14 Ndoo wii n ma ye yĩŋfua, ma maha
ma ye kaicãfua, ya'a yãã ndoo tẽ ye trɛ
yee, ye bya ye yai ye naa ye trɛ yee yii kẽ!
15 Ye sẽ yãã, kai ne tẽ pye yar ye na ma
yee tẽ ye pye mii, ye bya yai ye naa nii yii
ne koo syi!
16 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye, tẽntẽle sẽ
tɛr u yĩŋfua yaha ye, tesẽ tẽnlɛhɛ sẽ tɛr u
lɛhɛfua yaha ye.
17 Ye ma kai- ngĩĩ cã, ye wĩĩ n tãy, -tee
-sẽ naa koo pye!
18 Ye byɛ sẽ me tẽ n yãŋ ye. Mpãy tẽ yãŋ
yi, n pe cã. Lii le -sẽ cãã yrũhũ yaha Yãhã
sabangbãŋ wo, loo ne le n pye yagaa. Le
ma le yrũhũ yaha ma yee: ‹Wii u wãã n
di ra ne, u wã klaha ma nii ra napĩĩ.›
19 N ga cãã naa ke kai- tõr ye ye, ke ma
ba nii n pye, ye waha cã ndoo ma ngii, ye
le sya cĩĩnde.

20 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: N ma
nawee lɛhɛ wãã, wii ma ga u wĩĩ sya, ndoo
gɛ wĩĩ kẽ tuu sya. Wii ma -sẽ ra wĩĩ sya,
Yãhã gii ke ra lɛhɛ wãã, koo gɛ wĩĩ ne tuu
sya.»

Yesu yee u kãnyãrwɛ waa ga u yi u napĩĩ- kẽ
(Mat 26.20-25; Mar 14.17-21; Luke 22.21-23)

21 Yesu tuu koo kaplãŋ ngĩĩ pãã wa, u
laam byɛ n wlãhã, u n yee: «Ta n cĩĩnde
nde pãã ye ye: Ye laam wo, waa ma u ga
ra yi ta napĩĩ- kẽ.»
22 U kãnyãrwai n nii pe ya yãŋ n klaha,
pe sẽ ba cã yoo kẽ u naa n yãŋ ye.
23 U Yesu kãnyãrwɛbua -sẽ pye, u ba nii
Yesu tãy.
24 Syimu Pyar n koho yãhã wãã u ye, u
Yesu yey yoo kẽ u n yãŋ.
25 Woo kãnyãrwɛ nwo n u ya kããŋ Yesu
kuɛ ye, ma u pye ma yee: «Yĩŋfua, yoo
kẽ?»
26 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Tẽ ga dir
pãhã wãã wii kẽ, woo kẽ.» U n dir raa
gbe, ma te pãhã, ma te wãã Syikaryɔtefa
Syimu dya Yuda kẽ.
27 Yuda tuu te dir sya wa, sãndãpee
yĩŋfua Setane n dye u laam wo. Yesu n
u pye ma yee: «Taa yee ma ga lii pye, le
pye farfar.»
28 Mpãy byɛ pe pye te dir na, pe sẽ le
war nwa Yesu n le pãã Yuda ye ke dyaŋ
ye.
29 Mpãy naa le ga, a u Yuda tuu ma pe
war sakole ne, laa na Yesu yee, wãn tii byɛ
wĩĩ te ga ba pye poo na te gbar nde na tẽ
n pai, u te byɛ par. Pe maha naa le ga, a
laa na Yesu Yuda pye u ngaa wãã nawãm
kẽ.
30 Yuda tuu te dir sya wa, u n ta tɛr yi
ma tɛr. Yĩmper ba wɔ wa.

Yesu kãnfuɛ̃ laa yar u kãnyãrwai na

31 Yuda tuu yi tɛr wa, Yesu n u
kãnyãrwai pye ma yee: «Yagaa, u Nawee
Puee miingbãŋ ga yi, Yãhã miingbãŋ bya
ga yi u kãmay na.
32 Yãhã miingbãŋ ma yi u kãmay na,
Yãhã bya ga ba u miingbãŋ yi ke ya kãmay
na; ke ga ba le pye yagaa.
33 Ta cĩĩfa, yalaale ga maha ra yãã ye
ne. Loo kur ye, ye ga ba naa ra kɛ. Tẽ ba
pe Yiifee- yahaseefa yar lii ne, n ga maha
ye yar loo wĩĩ nen ya ne. Tẽ n gaha na, ye
saha ka ke fla na ye; n ga ye bya yar le ne
yagaa.
34 N ga kãnfuɛ̃ laa yar ye na: Ye tyii ye
ntãŋ n naa n dye yii tãy; ye ntãŋ pe dye
ra tãy mii, ye bya ye tyii ye ntãŋ n naa n
dye yii tãy koo syi!
35 Ye ntãŋ ma dye yii tãy, nawee- byɛ ga
cã pe yee ta kãnyãrwai me ye ne.»

Yesu Pyar yar u ga ba woo wĩĩ kai tɛhɛ tãã
(Mat 26.31-35; Mar 14.27-31; Luke 22.31-34)

36 Loo kur ye, Syimu Pyar n Yesu yey ma
yee: «Yĩŋfua, ma n gaha na?» Yesu n u yɛ̃
sya ma yee: «Tẽ n gaha na, maa ba taha
ra na kur kuɛ ye, yagaa sẽ -sẽ kẽ ye.»
37 Pyar n u pye ma yee: «Yĩŋfua nwa
ma n yee, n saha taha ma na yagaa ye? N
ma sya ga gbã yãã ma wĩĩ na, n yɛr le na.»
38 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Ma sẽ yee
la maa ku ra wĩĩ na? Ta n -sẽ cĩĩnde nde
pãã ma ye: Ngupuai saa kui wa ye, ma ga
ba ta wĩĩ kai wa tɛhɛ tãã, ma yee ma sẽ
ndoo cã ye.»

14

Yesu ya kẽ u ma Yãhã fla kãnde

1 Yesu n maha u kãnyãrwai pye ma yee:
«Ye ma syi ye laam n wlãhã ye ye ye! -Ye
koho taha yaha Yãhã na, -tee -sẽ koho taha
yaha ra bya na!
2 Ta Tuhufua Yãhã fla na, niisar nihi. Le
ma ne pye cĩĩnde sẽ ne ye, n ne ga pye n
le pãã ye ye. Ye sẽ yãã, n n gaha niisar
gbihi ye kẽ ke fla na.
3 N ma ba ka, maa ye niisar gbihi wa, n
ga dur ba ye ye, n ba ye gbe ga ta nii tãy
koo fla na. Loo na, ndoo tẽ ma na, ye bya
ga ba pye koo fla na.
4 Kãnde lii le n gaha ta kasaha wo, ye
loo kãnde cã.»
5 Tema n u pye ma yee: «Yĩŋfua, too sẽ
-sẽ ma kasaha cã ye, wo ga pye mii wo
koo fla kãnde cã?»
6 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Ndoo tẽ ma
le kãnde; ndoo tẽ ma le cĩĩnde; ndoo tẽ

ma le yrã. Waa saha ka Yãhã fla na mii ndoo kãmay sẽ ne ye.
7 Ye ma ndoo cã, ye ga ra Tuhufua Yãhã bya cã. Ke yagaa nge gɛ na, ye ke cã wa gɛ cã wa, ye maha ke yãã wa yĩnde ne.»
8 Filipe n yee: «Yĩŋfua, ma Tuhufua Yãhã yar wo na, loo ya ga tãy wo ye.»
9 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «N ma ye ne le yale syi ma na? Loo naa byɛ ne, ma sẽ maha ra cã ye Filipe! Wii ma ra yãã, ufua ta Tuhufua Yãhã yãã. Ma -sẽ pye mii ma yee, n ta Tuhufua Yãhã yar ye na?
10 Ma sẽ cã la ma yee, ndoo tesẽ ra Tuhufua Yãhã ne, wo ma nen? Ta Tuhufua Yãhã, tesẽ ndoo ne, wo ma nen. Kaplãŋ nkãy tẽ n pãã ye ye, ndoo yɛ̃ kaplãŋ sẽ kẽ ye; ta Tuhufua Yãhã gii, koo ndoo ne, wo ma nen, koo kẽ ke koo kai- ngĩĩ byɛ pye.
11 N yee, ndoo tesẽ ra Tuhufua Yãhã ne, wo ma nen, -ye le sya cĩĩnde! Ye ma yee ye sẽ ra kaplãŋ sya cĩĩnde ye, kai- nkãy ke n pye, -ye koo sya cĩĩnde!
12 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Wii ma ra ta u Yatɛr, kai- nkãy tẽ n pye, ufua bya ga waha koo pye. Tẽ nwo n n gaha ta Tuhufua Yãhã fla na, loo ga ta ufua n waha kai- nkãy pye, ke tɛr gɛ tɛr ra wũhũ yaha.
13 Kai- nkãy byɛ tee ga ba nar ra myaha ne, n ga ba ke pye ye kẽ, ta Tuhufua Yãhã miingbãŋ n yi ta kãmay na, ndoo wii n ma ke Dya.
14 Ye ma ngii nar ra myaha ne, n ga ke pye ye kẽ.»

Yesu yɛ̃ tɛr Yãhã Yrã Fãnga wãnɔwãã ne

15 Yesu n maha yee: «Ta ntãŋ ma dye ye tãy, ye ga ra kaplãŋ le yaha ye laam wo, -ye naa koo pye!
16 N ga ra Tuhufua Yãhã nar ke Koholefua waa nɔ wãã ye kẽ. Woo kẽ Yãhã Yrã Fãnga ne. Le ga ba pye ye ne yalebyɛ.
17 Loo cĩĩnde Yrã saha pye yãã driyɛ̃fa ye ye. Pe saha le yãã yĩnde ne ye, pe saha le cã ye, koo kẽ. Yii poo na, ye le cã; ye sẽ yãã, le ma ye ne, le ga dye ye laam wo, koo kẽ.
18 N saa tɛr n ye yaha yii ya mii ncirwãŋ syi dyaŋ ye; n ga dur ba ye ye.
19 Yalaale wo, driyɛ̃fa saa ra yãã nantãŋ ye. Yii -sẽ ga ba naa ra yãã. Ye sẽ yãã, n ma yrãŋ na, koo kẽ ye bya ga ba nii yrãŋ na.
20 Koo per ma nɔ, ye ga le war ye yee, ndoo tesẽ ra Tuhufua Yãhã ne, wo ma nen; tesẽ yii ndoo ne, wo ma nen; ndoo yii ne, wo ma nen.
21 Wii ma ra kaplãŋ le yaha u laam wo, ma nii u troho tãhã koo kãnde na, woo kẽ ta ntãŋ dye u tãy. Woofua ntãŋ -sẽ ga dye ra Tuhufua Yãhã tãy, ndoo bya, u ntãŋ ga dye ra tãy, n ga ta u n ta yãã.»
22 Yuda wii, Syikaryɔtefa Yuda sẽ kẽ woo ne ye, u n Yesu pye ma yee: «Yĩŋfua, maa pye mii ma ta wii n ma yãã, pe driyɛ̃fa poo saa ma yãã ye?»
23 Yesu n u yɛ̃ sya ma yee: «Ta ntãŋ ma dye wii tãy, ufua ga ra kaplãŋ le yaha u laam wo; u ntãŋ -sẽ ga dye ra Tuhufua Yãhã tãy. Ta Tuhufua Yãhã tesẽ ndoo ne, waa pa ufua ye, wo ba wo niisaha ta u ye.
24 Wii ma -sẽ yee ta ntãŋ sẽ dye u tãy ye, ufua saa ra kaplãŋ sya ye. Kaplãŋ nkãy byɛ tẽ n pãã ye ye, ndoo yɛ̃ wũhũ sẽ kẽ ye, ta Tuhufua Yãhã gii ke ra nɔ wãã, koo yɛ̃ kaplãŋ kẽ.
25 Tẽ nwo n ma ye ne nantãŋ, n koo kaplãŋ ngĩĩ byɛ pãã ye ye.
26 Yãhã Yrã Fãnga gii ke n pai nii ye Koholefua, Yãhã ga ba ke nɔ wãã ye ye ta draha wo. Loo Yãhã Yrã Fãnga nde ga ba naa ye klaha kai- byɛ ne, le ga ba naa ye laam too kaplãŋ nkãy byɛ ne tẽ pãã ye ye.
27 Tẽ nwo n n tɛr, n ga yrĩŋ yaha ye na. Yrĩŋ mpãy pe ma ndoo wãm, n ga maha poo wãã ye kẽ. Ndoo yrĩŋ wee mii driyɛ̃fa yrĩŋ dyaŋ ye. Ye ma syi ye laam n wlãhã ye ye ye, ye ma n fya ye!
28 Tẽ ye yar ma yee n ga tɛr, tẽ ba dur ba ye ye, ye le luhu wa. Ta ntãŋ ma dye ye tãy cĩĩnde, ye ga ne naa nuhu di ta wãka wĩĩ na ta Tuhufua Yãhã fla na. Ye sẽ yãã, ta Tuhufua Yãhã tɛr ndoo yaha.
29 Yagaa, n ye cãã yar wa koo kai- ngĩĩ ne. Loo na, ke ma ba nii n pye yaliile wo, ye ga le sya cĩĩnde ne tẽ naa n pãã ye ye.
30 Draha sẽ gboho ra ye nantãŋ ta n ga kaplãmbuar pãã ye ne ye. Ye sẽ yãã, driyɛ̃

yĩŋfua Setane ma u n pai ra fla na. U saha yia ra na laa ne ye.
31 N -sẽ yai n ta, driyɛ̃fa n cã pe yee ta Tuhufua Yãhã ntãŋ dye ra tãy, ke kai-nkãy byɛ yar ra na, koo kẽ tẽ n pye.
-Ye yir yi nwo, wo n tɛr!»

15

Yesu yee woo tuu ma cĩĩnde defĩĩ katyigi

1 Yesu n maha u kãnyãrwai yar ma yee: «Ndoo tẽ ma cĩĩnde defĩĩ katyigi tepeŋ, ta Tuhufua Yãhã koo ke ma ke gbihifua.
2 Kayay rii te ma ra na, te ma yee te sẽ n sa ye, ke re cɛr n kãã. Tii ma -sẽ n sa, ke too sã ma te gbihi, ma n ta kaa n taha te wãsa na.
3 Yii mpãy tee mii kayay tii dyaŋ te gbihi wa, ta kapãn ne le ye ta koo syi.
4 Loho ke sẽ waha n yi ra nsoho wo ye wĩĩ ne ye mii, -ye bya ye nii ra wĩĩ ne ke syi. Ye katyigi kayaŋ gaa yãã yãã la, pe cɛr miy yaha, ke n sa yãã? Yii ma yee ye sẽ ra yigi, wo n nii loho sẽ n yi wo nsoho wo ye, yaa nii koo kayaŋ nge wãŋ syi, ye saa sa yãã ye.
5 Ndoo tẽ ma ke tepeŋ, yii -sẽ ma te kayay. Wii ma nii loho sẽ n yi u nsoho wo ra wĩĩ ne ye, ta bya n -sẽ nii loho sẽ n yi ra nsoho wo u bya wĩĩ ne ye, woofua nwo na u ga kayũhũ sa gboho. Wii ma -sẽ u ya cɛr kãã ra na, woo saa waha naa n yigi laa gɛ ye ye.
6 Wii ma sye, u sẽ ta wo n nii loho sẽ waha n yi wo nsoho wo ye, woofua nwo ga nii mii ke kayaŋ wãŋ syi dyaŋ, kayaŋ gii pe ma ne cɛr, pe gbe ga miy yaha, ke n waha. Ke ma waha wa, pe ke pãã ga le naa wo, ke n suhu.
7 Ya'a ra wĩĩ yigi, loho sẽ waha n yi ye nsoho wo ra ne ye, ya'a sya lii syi nar Yãhã ye, ke ga le pye ye kẽ.
8 Ya'a sya ma kayũhũ sa gboho, loo nde ga ra Tuhufua Yãhã miingbãŋ yi. Nawee-ga maha cã pe yee, ye ma ra kãnyãrwai.
9 Ta ntãŋ pe dye ra Tuhufua Yãhã tãy mii, ye byɛ ntãŋ dye ra tãy koo syi dyaŋ. Ye tyii ye ntãŋ n dye kuee yai tãŋ ra tãy!
10 Tẽ ra Tuhufua Yãhã kaplãŋ sya, loo le ta ra ntãŋ n dye kuee u tãy. Ye bya, ya'a ra kaplãŋ sya, ma nii ke pyefa, ye ntãŋ ga dye kuee ra tãy koo syi dyaŋ.
11 N loo nde pãã ye ye, ye n waha ta nuhu ter syi yãã, ye laam byɛ n nii nuhu fla ye ye.
12 Lii tẽ n kɛ ye ye loo ne nde: Ye ntãŋ pe dye ra tãy mii syi, ye tyii ye ntãŋ n dye yii tãy koo syi!
13 Ma'a ma naambiyãm gbã sya ma ku pe draha wo, ntãŋ mpãy wãdye saa waha tɛr loo nde yaha ye.
14 Lii tẽ n pãã ye ye, ye ma ke sya ma nii ke pyefa, ye ga kuee yai tãŋ ra naambiyãm.
15 N sẽ ye yãŋ ra tẽntẽbir ye, n ma ne pye tẽ ye yãŋ ta tẽntẽbir, n ga ne ta laam wũhũ tɔ̃r naa n yar la ye na? N ye yãŋ ra naambiyãm, mii loo sẽ ne ye, n saa ne ta ye ne ta wĩĩ laa gɛ cã ta Tuhufua Yãhã wĩĩ ne ye.
16 Yii la tee ra yãŋ yi? Ndoo sẽ na tẽ ye yãŋ yi, ma yee kayay tii syi te sa n gboho, -ye nii koo syi dyaŋ, ye naa kayũhũ pye, kayũhũ nkãy ke n ma-? Ye ma ngii ngii nar ra Tuhufua Yãhã ye ra myaha ne, ke ga ke pye ye kẽ.
17 N yee, ye tyii ye ntãŋ na pe n dye ga pe ya tãy, loo ne tẽ sroŋ n kɛ ye ye.»

Yesu tesẽ u kãndeyãrfa ne, pe wĩĩ sye driyɛ̃fa ye

18 Yesu n maha yee: «Driyɛ̃fa ma napĩr le ye ne, ye le cã pe cãã napĩr le wa ra ne, ma cã ba nɔ ye na.
19 Ke ma ne pye ye ma driyɛ̃fa ne yĩmbui nen na, pe ga ne naa n tãy ye ne. Pe ga ne ye tɔ̃r naa n yigi pe ya ne. Tẽ -sẽ nwo, tẽ ye tyɔ̃r yi kãã driyɛ̃fa kuɛ koho ye, ye n nii ye sẽ n tɔ̃r pe ne ye, loo ne le pe ta ye wĩĩ n fũhũ pe ye.
20 -Ye ye laam too nde na tẽ ba ye pye ma yee: Tẽntẽle sẽ tɛr u yĩŋfua yaha ye. Pe ma ra ka n nuhu, pe ga ba naa ye bya pye ke syi. Pe ma ra kaplãŋ sya, pe ga ba naa ye bya wũhũ sya.
21 Ta myaha ga ta, pe n koo kai- ngĩĩ byɛ pye ye na. Pe tee mii pe sẽ Yãhã cã ye, koo gii ke ra lɛhɛ wãã.
22 Ke ma ne pye n sẽ pa ma ba Yãhã laam wũhũ tɔ̃r pe ye ye, kapee- saa ne pye pe yĩŋ na ye. Yagaa tẽ -sẽ nwo tẽ Yãhã

laam wũhũ tɔ̃r pe ye, pe saha yee poo sẽ laa cã wa, ma naa kapee- pye ye.
23 Ta wĩĩ ma fũhũ wii ye, ta Tuhufua Yãhã wĩĩ bya fũhũ ufua ye.
24 Ke ma ne pye, n sẽ laanwɔ wũhũ pye pe n yãã yĩnde ne ye, nkãy syi nawee waa sẽ ke pye yãã ye, kapee saa ne pye pe yĩŋ na ye. Yagaa n -sẽ nwo tẽ laanwɔ wũhũ pye pe n yãã, wo wĩĩ n maha fũhũ pe ye, ndoo, tesẽ ra Tuhufua Yãhã ne.
25 Kai- ngĩĩ byɛ n pye, kapãn lii le bii cãã yrũhũ ta Yãhã sabangbãŋ wo, loo ne le n pye. Loo kapãn nde: ‹Ta wĩĩ fĩhĩ ka fũhũ pe ye ke dyaŋ, laa sẽ ne laa ne ye.›
26 Koholefua wii u ma paŋ na, woo kẽ Yãhã Yrã lii ne pe n yee Yãhã Cĩĩnde Yrã. N ga ba le nɔ wãã ye kẽ Yãhã kãmay na, le n ba ra wĩĩ pãã.
27 Ye bya, tee -sẽ mii ra ne ta tẽn fegbesaha wo, ye ga ba naa ra wĩĩ pãã yii ndoŋ.»

16

1 Yesu n maha u kãnyãrwai pye ma yee: «N koo ngĩĩ byɛ tɔ̃r ma ye yar, ke ma ba nii ye dye, ye ma n ba dur yi ra kur ye ye.
2 Pe ga ba ye tã Yiifee- yawãhã nwey na. Yalaa ga ba nɔ, ye boofa gɛ ga ba naa le ga, a poo Yãhã laam wũhũ pye ke syi.
3 Pe tee mii pe sẽ Yãhã cã war ye, pe sẽ maha ra bya cã war ye, pe ga ba tee naa n pye ke syi.
4 N koo ngĩĩ byɛ tɔ̃r ma ye yar, yalaale wo pe ma ba yir ke wãpyeŋ na, ye waha le cã ye yee, n ba le cãã tɔ̃r wa ye ye. N sẽ ba cãã koo ngĩĩ tɔ̃r ye ye ye, n pye ye ne yalebyɛ, koo kẽ.»

Yãhã Yrã Fãnga tẽn

5 Yesu n maha yee: «Yagaa, n nwo tẽ ga tɛr ra Tuhufua Yãhã fla na, koo gii ke ra nɔ wãã. Yii waa gɛ sẽ -sẽ ra yey ma yee ma n gaha na ye.
6 N le cã nkãy tẽ n pãã ye ye, koo kẽ ke ye laam wlãhã.
7 Cĩĩnde -sẽ ne tẽ n yar ye na; n ma tɛr, ke ga puar ye na. N ma yee n sẽ tɛr ye, u Koholefua wii u yai u pa ye ye, u saa pa ye. N ma -sẽ tɛr, n n gaha u nɔ wãã ye ye.
8 Woo nwo ma ba pa, u ga ba driyɛ̃fa yar pe n cã pe plaha pe kapee- wãpyeŋ kuɛ ye, pe plaha nkãy kuɛ ye ke sroŋ, pe maha plaha Yãhã kasãhã kuɛ ye.
9 Pe kapee- wãpyeŋ kuɛ ye, pe plaha. Pe sẽ ra ta pe Yatɛr ye, koo kẽ.
10 Kai- nkãy ke sroŋ, pe plaha koo kuɛ ye. N n gaha ra Tuhufua Yãhã tãy, waa saa ra yãã nantãŋ ye, koo kẽ.
11 Yãhã kasãhã kuɛ ye, pe maha plaha. U driyɛ̃ yĩŋfua Setane sãhã wa, u fãnga pye klaha- wa, koo kẽ.
12 Kai- busãã ma ra yɛ̃ na wãtɔ̃r wũhũ ye ye, ye sẽ -sẽ ga waha ke yĩntaha war yagaa ye.
13 Yãhã Yrã lii le ma cĩĩnde ne, le ma ba pa, loo le ga waha ba naa ye sroŋ ke cĩĩnde byɛ wo. Le ya laam wũhũ sẽ kẽ le n pai ta le naa n tɔ̃r ye ye ye. Kai- nkãy byɛ le luhu Yãhã ye, koo kẽ le n pai tɔ̃r naa ye yar, tesẽ nkãy ne ke ga ba dye kur ye.
14 Le ga ba naa ra kai- sya ra ye, le ba tɔ̃r naa ye yar. Le ga ba ta ra myaha n yi koo syi ne.
15 Lii ma pye ra Tuhufua Yãhã wĩĩ, le ma ra bya wĩĩ. Loo ne ra n yee, Yãhã Yrã Fãnga ga ba ra kai- sya ra ye, le ba tɔ̃r naa ye yar.»

Laanwlaŋ wã klaha nuhu

16 Yesu n maha yee: «Saa ma pye, ye saa ba ra yãã ye. Loo kur ye, saa ma maha pye, yaa ra yãã.»
17 U kãnyãrwai mpãy n pe ya yey le ne ma yee: «Ye nde yĩntaha cã la u ne tuu n tɔ̃r, ma nii wo pye ma yee: ‹Saa ma pye, ye saa ba ra yãã ye. Loo kur ye, saa ma maha pye, yaa ra yãã.› Ma suhu nde ne tuu maha yee: ‹N n gaha ra Tuhufua Yãhã tãy.›
18 Tuu yee saa, saa gii gɛ kẽ koo ne u n yãŋ? Nkãy ter tuu n tɔ̃r wo ye ngĩĩ, waa sẽ ke yĩntaha cã u ne ye.»
19 Yesu tuu cã pe u kaplãŋ yĩntaha kɛ u ye, u n pe pye ma yee: «Nde tẽ tɔ̃r yar ye na ma yee, saa ma pye, ye saa ba ra yãã ye. Loo kur ye, saa ma maha pye, yaa ra yãã. Loo nde syi wĩĩ la tee nii yii yey le yĩntaha ne?
20 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye: Ye mii yaa ba naa kayaaŋ miyãhã wũn ta wĩĩ na. Loo ga ba nuhu yigi driyɛ̃fa kẽ. Cĩĩnde, ye

laam ga ba wlãhã. Kur ye, ye laanwlaŋ ga ba wã klaha nii nuhu.
21 Ta n laa tɔ̃r yar ye na: Lai ma cɔɔ yigi u n ga see, u ma u ya fɛn yãŋ, u laam ga wlãhã. U ma -sẽ waha see wa, ma ke pẽyãhã yãŋ, u ga faha te fɛn byɛ yaha, tii tuu sya. U ma yãŋ u ga yãã u nawee see le driyɛ̃ wo, loo nde n nuhu yigi u kẽ.
22 Ye byɛ sẽ na ke syi yagaa, ye laam pe wlãhã ye ye? Waa maha ba wii yãã yahamba, ye laam n nii nuhu fla, waa gɛ saa waha poo nuhu yi kãã ye laam wo ye.
23 Koo cãã nge ma ba nɔ, ye saa maha ba ra yey laa ne ye. Ta n cĩĩnde yar ye na, ya'a ba nii nkãy nar Yãhã ye ra myaha ne, ke ga ba naa ke pye ye kẽ.
24 Ma sya ba waa yagaa na, ye sẽ ngaa nar yãã Yãhã ye ra myaha ne ye. -Ye naa ke nar, ke ga ye kẽ, ye laam n nii tãŋ ye ye nuhu fla.»

Yesu driyɛ̃ yia

25 Yesu n maha yee: «N koo ngĩĩ byɛ tɔ̃r ye ye kakuãcraŋ ne. Yalaale -sẽ nde le n pai, le ma ba nɔ, n saa ba ra Tuhufua Yãhã wĩĩ laa tɔ̃r ye ye kakuãcraŋ ne nantãŋ ye. N ga ba ke byɛ tɔ̃r naa n yi ye ye gbaa na.
26 Koo cãã nge ma ba nɔ, ndoo ya sẽ kẽ tẽ ga ba naa ra Tuhufua Yãhã nar ye kẽ ye. Ye byɛ ga ba waha naa Yãhã nar yii ya ra myaha ne.
27 Ye sẽ yãã, ye ntãŋ dye ta Tuhufua Yãhã tãy. Ta ntãŋ dye ye tãy, ye maha le sya n yi ke tãy, koo kẽ.
28 N yi ra Tuhufua Yãhã tãy, ma pa driyɛ̃ wo. N nwo, yagaa tẽ ga yir driyɛ̃ wo, n dur ga ra Tuhufua Yãhã tãy.»
29 U kãnyãrwai n u pye ma yee: «Yagaa woo sẽ na taa tyii kakuãcraŋ wãpãã na, ma gbihi pãã n yi gbɛgbɛ?
30 Yagaa woo, wo fĩhĩ le sroŋ cã laha taa kai- byɛ cã tãŋ, nawee laam wĩĩ laa sẽ wũhũ ma na ye. Koo syi kẽ, wo n ma ta wo Yatɛr, ma cã ma yi Yãhã tãy.»
31 Yesu n pe pye ma yee: «Yagaa woo la tee ra ta ye Yatɛr?
32 N -sẽ cã, yale laa nde le n pai, le nɔ wa gɛ nɔ wa, ye byɛ ga ba fã cããŋ tɛr ra yaha, yii wuhu na, ra n kuee nii ya. N -sẽ cã, n saa ba kuee nii ya ye, ta Tuhufua Yãhã ga ba pye ra ne.
33 N koo ngĩĩ byɛ pãã ye ye, ye waha yrĩŋ yãã. Yaa fɛn yãã driyɛ̃ koho wo, -tee -sẽ tetege le yii na, n yia wa driyɛ̃ na.»

17

Yesu kai- busãã pãã Yãhã ne, ma ke nar u nawee- wĩĩ na

1 Yesu tuu pãã wa ke syi, u n yĩntaha kuã yir wãã ncaha ye, ma u Tuhufua Yãhã pye ma yee:

«Ta Tuhufua, le yale nɔ wa, ta ma Dya miingbãŋ n yi, u bya n -sẽ ta ma miingbãŋ n yi.

2 Ma nwo, taa fãnga byɛ wãã u kẽ, ma yee nawee- mpãy taa wãã u kẽ, u waha pe ta pe n cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na ye.

3 Cĩĩnde yrã, le wĩĩ le ma lii ne loo ne nde: Nawee- n waha ma cã, mboo wii ya taa ma cĩĩnde Yãhã, pe maha Yesu Crise cã, woo wii taa nɔ wãã pe ye.

4 N ma myaha gboho kãntraha na. Taa ra taha lii na, n le byɛ yĩntaha yi.

5 Ta Tuhufua, cãã gii cãã driyɛ̃ sẽ bii tãhã wa ye, n pye ma tãy ma nayɔ̃r wo. Yagaa, ta, ra miingbãŋ n yi, -taa ra gbe ga ta mii tãy too nayɔ̃r wo!

6 Nawee- mpãy raa tyĩn sya driyɛ̃ koho wo, pe ma ma wãm, ma pe wãã ra kẽ, pe n nii ra wãm. N ta pe n ma miingbãŋ cã. Pe ma kapãn le yaha pe laam wo.

7 Yagaa, pe cã ngii taa wãã ra kẽ, ke yi ma fla na.

8 Ma sẽ yãã, kaplãŋ nkãy taa pãã ra ye, n ba ke byɛ tɔ̃r pe ye, pe n ke sya. Pe mii pe le yãŋ cã ma yee, tẽ sroŋ yi ma fla na, ma maha yee, a mboo taa ra nɔ wãã.

9 N ma nar poo nawee- mii wĩĩ na. N sẽ ma nar driyɛ̃fa wĩĩ na ye. Mpãy taa wãã ra kẽ, n ma nar poo wĩĩ na. Pe ma ma wãm.

10 Ta kla, ma kla; ma kla, ra bya kla kẽ. Ta miingbãŋ n yi poo kãmay na.

11 N nwo, yagaa tẽ ga ka ma fla na. N wee tẽ n tɔ̃r kãntrahafa ne nantãŋ ye, poo -sẽ mii pe n tɔ̃r kãntrahafa ne. Ta Tuhufua Yãhã, mboo wii ma kai- laha, koho paha tã pe na ma myaha wĩĩ na, myaha gii raa wãã ra kẽ, pe n waha wãã le, pe nii yĩmbui nen ne ma dyaŋ ra ne.

12 Tẽ pye pe ne, mpãy taa wãã ra kẽ, n paha pe na ma myaha fãnga kãmay na. Waa gɛ sẽ plaha ye, ma yi kãã wii na tuu ba yai wãplaha ne, loo ne Yãhã sabangbãŋ ke le cãã tɔ̃r yaha.

13 Yagaa tẽ ga ka ma fla na, koo syi kẽ ta nii n pãã ke syi, tẽ nwo nantãŋ kãntraha na pe ne. Loo n waha ta pe laam n nii tãŋ ta nuhu ne.

14 N ma kapãn tɔ̃r yar pe na, pe wĩĩ n fũhũ driyɛ̃fa ye. Pe wee driyɛ̃fa kãnde wo ye, mii ta dyaŋ tẽ wee driyɛ̃fa kãnde wo ye, koo kẽ.

15 N sẽ ma nar taa pe gbe yi kãã driyɛ̃ wo ye, n ma nar, ma naa pe paha sãndãpee yĩŋfua Setane na.

16 Pe wee driyɛ̃fa kãnde wo ye, mii ta dyaŋ tẽ wee driyɛ̃fa kãnde wo ye.

17 Pe ta pe n sroŋ nii ma wãm, ma cĩĩnde kãmay na. Ma kapãn loo ne le ma cĩĩnde.

18 N pe lɛhɛ wãã driyɛ̃ wo, mii taa ra lɛhɛ wãã driyɛ̃ wo mii syi.

19 N nii wãã n tãŋ ma kẽ poo wĩĩ na, ke syi pe byɛ n waha sroŋ nii ma wãm pe ya ndoŋ, ma cĩĩnde kãmay na.

20 N sẽ -sẽ ma nar poo ya wĩĩ ne ye. Mpãy byɛ pe ga ba poo kaplãŋ sya, pe ra ta pe Yatɛr, n ma nar pe bya wĩĩ na.

21 N ma nar pe byɛ n waha wãã le, pe nii yĩmbui nen na. Too nii nen wii wo syãm ma ne, n ma nar pe waha nii koo syi dyaŋ, poo tesẽ wo syãm ne. Driyɛ̃fa n loo yãã, pe cã pe yee, mboo taa ra lɛhɛ wãã.

22 Nayɔ̃r rii taa wãã ra kẽ, n te syi wãã pe kẽ, pe n waha nii nen mii wo dyaŋ too ma nen.

23 Wo ma nen, mboo ra ne; tesẽ wo ma nen, ndoo poo ne. Loo ga ta pe n wãã le, pe nii yĩmbui nen na. Ke syi, driyɛ̃fa ga cã pe yee, mboo ma ra lɛhɛ wãã, tesẽ ra ntãŋ pe dye ma tãy mii, ta nawee- bya ntãŋ dye ma tãy koo syi.

24 Ta Tuhufua, mpãy taa wãã ra kẽ, n n traha pe ba pye ra ne fla ngii na n n pai pye. Koo syi, pe ga waha ra nayɔ̃r yãã yĩnde ne, tii taa wãã ra kẽ. Driyɛ̃ sẽ bii tãhã wa ye, ta ntãŋ bii dye ma tãy, koo kẽ.

25 Ta Tuhufua, mboo wii taa sroŋ, driyɛ̃fa sẽ ma cã ye, ndoo -sẽ ma cã, ta nawee- bya cã mboo taa ra lɛhɛ wãã.

26 N ta poo n ma myaha cã, n ga ta kaa naa n taha ke wãcãŋ na pe ye. Koo syi, ta ntãŋ pe dye ma tãy mii, pe bya n waha nii ke syi, ta wĩĩ n maha nii pe laam wo.»

18

Yesu wãyigi
(Mat 26.47-56; Mar 14.43-50; Luke 22.47-53)

1 Yesu tuu ba Yãhã nar wa, u n ka u kãnyãrwai ne Sedrɔ̃ lankloŋ kũndi ye. Katyir lankua waa pye ke fla na. Pe n dye u katyir lankua laam wo.

2 Pe naa n gaha koo fla na sɔɔ. Yuda wii tuu yi Yesu kur ye, u bya ba ke fla saha cã. U n ke fla saha yar Yesu napĩĩ- na.

3 U n ka Wɔrmefa seraasyi ndreŋ ne, ma suhu ke Yãhã kangbãŋ sẽŋfa ne u katyir lankua wo. Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa, tesẽ pe Farisyɛ̃ ne, poo me pe ba pe lɛhɛ wãã. Terbuhu pye pe ye, tesẽ naaloho ndyan ne, ma suhu naanmiy wãn ne.

4 Yesu tuu -sẽ ba cã wa lii le ga ba u dye, u n pe wãã ga, maa pe yey: «Yoo tee n kɛ?»

5 Pe n u pye ma yee: «Nasarɛtefa Yesu too n kɛ.» Yesu n yee: «Ndoo tẽ ma woo.» Loo yale wo Yuda pye u ba yɛr pe ne, Yuda wii tuu pye Yesu yifua u napĩĩ- kẽ.

6 Yaliile Yesu le pãã ma yee, ndoo tẽ ma woo, pe n kũn dur kur kuɛ ne, ma laha n too.

7 U n pe yey yahamba: «Ah yoo tee n kɛ?» Pe n maha u pye: «Nasarɛtefa Yesu.»

8 U n yee: «N sẽ le pãã wa la ye ye, ma yee ndoo tẽ ma woo? Ke ma pye ndoo tee n kɛ, ye tyii ta kãnyãrwai na, pe n tɛr.»

9 Tuu loo pãã ke syi, lii u naa n pãã Yãhã ye ke yĩmper wo, loo ne le pye. Loo ne nde: «Yãhã, nawee- mpãy taa ba wãã ra kẽ, nawee nen gɛ sẽ plaha ra ye ye.»

10 Syimu Pyar -sẽ pye yũntrũhũ ne. U n le tyĩn yi yũnsyihi wo, ma Yãhã yũndefa yĩŋfua tẽntẽ Malsyii kãndigi ndityɛ gbã cɛr.

11 Loo na, Yesu n u Syimu Pyar pye ma yee: «Ma yũntrũhũ le yũnsyihi wo. Ma sẽ cã la n yai n ke kayĩhĩ sya, kii ra Tuhufua Yãhã tuu wãã ra kẽ?»

12 Yesu tuu kãhã loo nde pãã wa, nawee-
mpãy pe pye Yuda ne, pe n Yesu yigi, ma
u pua,
13 ma cãã ka u ne Yana fla na, Yãhã
yũndefa yĩŋfa mpãy waa. Loo dyɛ Kayifu
woo tuu ba Yãhã yũndefa yĩnfar yãã. U
ba Yana pueesya sya cɔɔ.
14 Woo kẽ tuu maha ba Yiifee- yahaseefa
pye ma yee, a ter nawee nen ma ku
nabuar wĩĩ na, koo ke puar.

Pyar Yesu wĩĩ kai
(Mat 26.69-70; Mar 14.66-68; Luke 22.55-57)

15 Syimu Pyar tesẽ Yesu kãnyãrwɛ waa
ne, pe n taha Yesu na, ma ka Yana fla na.
Yãhã yũndefa yĩŋfua ba u kãnyãrwɛ nen
nwo cã lɛ wa, woo n waha dye u Yãhã
yũndefa yĩŋfua kangbãŋ ndyin wo.
16 Syimu Pyar ya n kuee kãndi wo
kapahayɛ̃ na. U kãnyãrwɛ wii tuu u Yãhã
yũndefa yĩŋfua cã, u n ka maa pãã u
kapahayɛ̃ sẽŋsyale ne, ma Syimu Pyar
yigi dye loo na.
17 Ke kapahayɛ̃ sẽŋsyale n u yey ma yee:
«Ah ndee, dya nwo kãnyãrwai waa kẽ ma
bya ne!» Pyar n yee: «Aye, poo waa sẽ kẽ
ra ne ye.»
18 Wɛr tii naa n pai ke dyaŋ, pe tẽntẽ-
tesẽ pe Yãhã kangbãŋ sẽŋfa mpãy ne pe
pye ke fla na, pe ba naa tar, ma naa n
waha. Pyar bya pye pe ne, ma naa naa
waha.

U Yãhã yũndefa yĩŋfua Yesu yey
(Mat 26.59-66; Mar 14.55-64; Luke 22.66-71)

19 U Yãhã yũndefa yĩŋfua Yana n Yesu
yey ma yee: «Mpãy poo pe ma ma
kãnyãrwai? Kai- nkãy syi koo taa nawee-
klaha?»
20 Yesu n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «N ba
naa nawee- klaha Yiifee- yawãhã nwey
wo, tesẽ Yãhã kangbãŋ wo, Yiifee- byɛ naa
pe ya wãã too flɛ nde wo. N ke kai- byɛ
pãã naa n yi, n sẽ kaplãŋ nkãy wũhũ naa
n pãã ye, nawee- byɛ ke cã.
21 Nwa ta ma n nii le yey ndoo ye? Le
ma pye ke dyaŋ, mpãy pe naa ta kaplãŋ
luhu, le yey poo ye, poo le cã.»
22 Tuu naa n pãã ke dyaŋ, pe Yãhã
kangbãŋ sẽŋfa mpãy pe pye ke fla na, poo
nen waa n u fey, ma u pye ma yee: «Nwa
ta ma n nii n pãã Yãhã yũndefa yĩŋfua ne
ke dyaŋ?»
23 Yesu n u pye ma yee: «N ma tee pãã,
le tɔ̃r ra ye lii tẽ pãã wãpee. Ke ma -sẽ
pye cĩĩnde tẽ pãã, nwa ta ma n ta fey?»
24 Loo kur ye, Yana n Yesu nɔ wãã u
Yãhã yũndefa yĩŋfua Kayifu fla na. Ke
namihi pye u na nantãŋ, pe ba u pua yigi.

Pyar maha Yesu wĩĩ kai
(Mat 26.71-75; Mar 14.69-72; Luke 22.58-62)

25 Pyar woo -sẽ pye u naa naa waha.
Waa n u yey yahamba: «Ah ndee, u dya
nwo kãnyãrwɛ waa kẽ ma ne?» Pyar n
maha le kai ma yee: «Aye, poo waa sẽ kẽ
ra ne ye.»
26 U Pyar tuu -sẽ ba dya wii ndityɛ
gbã cɛr Yesu yigiyale wo, u dya pye Yãhã
yũndefa yĩŋfua tẽntẽ waa nwoŋfua. Woo
tẽntẽ n Pyar yey yahamba: «Ah, n sẽ ma
yãã la Yesu ne katyir lankua wo?»
27 Pyar n maha le kai ma yee u sẽ Yesu
cã ye. Ngupuai n -sẽ ta tɛr kui.

Pe ka Yesu ne fãngafua Pilati fla na
(Mat 27.1-2, 11-14; Mar 15.1-5; Luke 23.1-5)

28 Ke yĩŋsyii sukũhũntãy yĩŋ na, pe n
Yesu yigi yi Kayifu fla na, pe byɛ n wãã ga
u ne u fãngafua tẽntẽsaha wo, kangbãŋ
gaa ba kẽ. U fãngafua myaha ba kẽ Pilati.
Pe Yiifee- sẽ -sẽ ba dye ke kangbãŋ laam
wo ye, u fãngafua tee pye kulaafua. Pe
ma ne dye, pe saa ne waha te syayaha
gbar dir di ye.
29 Loo na Pilati n yi u kaha wo, ma ka
pe kuɛ ye, maa pe yey ma yee: «Lii kapee
ne u dya tuu pye?»
30 Pe n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Dya nwo
ma ne yee u wee kapeepyefua ye, wo saa
ne pye too u yigi ba ma fla na ye.»
31 Pilati n pe pye ma yee: «Le ma pye
ke dyaŋ, ye u sãhã ye klo kai- kãnde na.»
Pe n yee: «Ye kãnde* na, wii Yiifee-, wo
sẽ yai wo nawee boo ye.»

* **18:31** **18.31** Koo cãã na, Wɔrmefa fãngafa ya bii me pe ga waha nawee wãboo wĩĩ ta. Loo ne, pe Yiifee-yahaseefa n ka Yesu ne Pilati fla na.

32 Pe loo pãã ke syi, kai- nkãy Yesu tuu
ba cãã pãã yaha faale wo u ya gbã wĩĩ na,
koo kai- kẽ ke nii n pye loo yale wo.
33 Pilati n dur dye tɛr u nangbãŋ kaha
wo, ma ta pe n Yesu yee ba. U n ba u yey
ma yee: «Mboo la pe Yiifee- yĩŋfua?»
34 Yesu n -sẽ u yey: «Ma le cã mii ya laa,
mpãy me pe le pãã ma ye?»
35 Pilati n u pye ma yee: «N wee Yiifee-
terfua ye. Ma terfa Yiifee-, tesẽ Yãhã
yũndefa yĩŋfa ne, poo pe ma yigi ba wãã
ra kẽ. Le pãã ra ye lii taa pye.»
36 Yesu n u pye ma yee: «Ta yĩnfar wee
driyɛ̃ nge wo ye. Le ma ne pye ke dyaŋ,
ta nawee- ga ne naan miy ta draha wo, ta
napĩĩ- ma n waha ra yigi ye. Ta yĩnfar sẽ
-sẽ wee driyɛ̃ nge wo ye.»
37 Loo na Pilati n -sẽ u pye ma yee:
«Jaha ma ma yĩŋfua?» Yesu n u yɛ̃ wãã
sya ma yee: «Ãwã, taa le pãã mii, n ma
yĩŋfua. N see nawee, ma pa driyɛ̃ laam
wo, ma ba cĩĩnde yar nawee- na. Cĩĩnde
le n tãy nawee- mpãy ye, pe n luhu ra ye.»
38 Pilati n u pye ma yee: «Ah nwa kẽ
cĩĩnde ne?»

Pe Yiifee- Pilati ta u n Yesu wãboo wĩĩ ta
(Mat 27.15-31; Mar 15.6-20; Luke 23.13-25)

Pilati tuu loo pãã wa, u n yi ga maa
Yiifee- wãã sya kãndi wo, ma pe pye ma
yee: «Ye dya nwo yigi ba ra kẽ, n sẽ -sẽ
laa kapee yãã u na ye.
39 Dyɛ- byɛ syayaha gbar na, ye sẽ ne
pa la, ye yee ndoo n nwompihifua waa yi
yaha ye kẽ? Ya'a sya, n ga Yiifee- yĩŋfua
yi yaha ye kẽ naandyɛ.»
40 Pe Yiifee- n nii n tẽ ma yee: «Aye,
wo wee woo wĩĩ na ye, wo n traha ma
Barebaa woo yi yaha wo kẽ.» U Barebaa
-sẽ pye yuhu naboofua.

19

1 Loo kur ye, Pilati n ta pe n Yesu gbã
sãngblã ne.
2 Pe seraasyi n nii u lɛr, ma yĩŋfua
nayreyãhã le u na, ma ngur maha ta u
yĩŋ na yĩŋfua nkifai dyaŋ,
3 ma dur ma nii yũhũ n crã u na, ma
nii u lɛr yĩŋfua syaha ne ma yee: «Yiifee-
yĩŋfua wo ma syar», ma -sẽ maha nii u
fey.
4 Loo kur ye, Pilati n maha yi ba pe
Yiifee- fla na, maa pe pye ma yee: «Ye tyii,
pe n yi ba u ne kãndi wo. N n traha n -sẽ
le pãã ye ye, ndoo sẽ laa kapee yãã u na
ye.»
5 Loo na, Yesu n yi ke yĩŋfua nayreyãhã
ne, tesẽ ke ngur nkifai ne u yĩŋ na. Pilati
n -sẽ pe pye ma yee: «U dya nwo.»
6 Yaliile pe Yãhã yũndefa yĩŋfa, tesẽ pe
nawee- ne pe u yãã, pe nii n tẽ ma yee: «U
kuey mar boo trã na! U kuey mar boo trã
na!» Pilati n pe pye ma yee: «-Ye u kuey
mar boo yii ya, ndoo sẽ laa kapee yãã u
na ye.»
7 Pe n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Wo kãnde
na u yai u ku, u tee yee woo ma Yãhã
Dya.»
8 Pilati tuu pe kaplãŋ luhu Yesu wĩĩ na,
u n fya ma ta tɛr faale yaha.
9 U n dye ga u tẽntẽsaha kangbãŋ wo,
maa Yesu yey ma yee: «Ah ma n yi na
cigege?» Yesu sẽ -sẽ u yɛ̃ wãã sya ye.
10 Pilati n -sẽ u pye ma yee: «Ah ma saa
ndoo gɛ yɛ̃ wãã sya la? Ma sẽ cã la fãnga
ma ra ye, ta n ga waha ma yi yaha, le ma
maha tãy ra ye, n ta pe n ma kuey mar
boo trã na?»
11 Yesu n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Ma
saha fãnga wĩĩ laa pye ra na ye, n sẽ sye
Yãhã ma fĩhĩ lii wãã ma kẽ. Koo syi, wii
tuu ra yigi wãã ma kẽ, woo kapee tɛr ma
wĩĩ yaha.»
12 Loo yale wo, Pilati naa Yesu wãyiyaha
wĩĩ kɛ. Pe Yiifee- poo -sẽ nii n tẽ fãnga ne
ma yee: «Ma'a u dya miy yaha, ma wee
fãngafa byɛ yĩŋfua naambiyã ye. Nawee
nawee ma u ya ta yĩŋfua, u ma fãngafa
byɛ yĩŋfua napĩĩ.»
13 Pilati tuu koo kaplãŋ luhu wa, u n ta
pe n Yesu yigi ga kãndi wo. Pilati n pa,
maa tege nii kasãhãfua niisaha wo, draha
gii pe naa n yee ntẽmbapai fla, pe naa ke
yee Gabata yebɛrɛ yor wo, Yiifee- yor kẽ.
14 Te syayaha gbar ne ga dye koo per
yĩŋsyii wo. Koo per yaiwlaŋ yale ba kẽ,
Pilati tuu pye u ba tege nii kasãhãfua
niisaha wo, u n Yiifee- pye ma yee: «Ye
yĩŋfua nwo.»

15 Pe n -sẽ nii n tẽ ma yee: «U boo, u
boo, u kuey mar boo trã na!» Pilati n pe
pye ma yee: «Ah ye yĩŋfua kẽ, ye -sẽ yee,
n u kuey mar mii syi?» Pe Yãhã yũndefa
yĩŋfa n yee, a yĩŋfua waa wee poo ye, mii
u fãngafa byɛ yĩŋfua sẽ kẽ ye.
16 Loo na, Pilati n pe laam wĩĩ pye, ma
Yesu wãã seraasyi kẽ, pe ga u kuey mar
yaha trã na.

U fãngafua seraasyi Yesu kuey mar yir yaha trã na
(Mat 27.32-44; Mar 15.21-32; Luke 23.26-43)

Pe seraasyi n Yesu yigi tɛr,
17 ma yi u ne le klo wo. U n u
kueymartrã tẽŋ u ya ya. Teelii fla pe n
yee Gblegbeta Yiifee- yor wo, le yĩntaha
kẽ yĩnkluhu fla, pe n ka koo fla na.
18 Koo fla pe Yesu kuey mar yir yaha
trã na, ma maha nawee- syãm mpãy kuey
mar yir yaha u kãnkãy na pe ya wuhu na,
Yesu pye pe telai wo.
19 Pilati n ta pe n wãŋ gaa gbe, ma
yrũhũ ke na, ma ga ke gbãã yaha le trã
na ncaha ye. Pe ba yrũhũ ta ma yee:
«NASARƐTEFA YESU, YIIFEE- YĨŊFUA KẼ.»
20 Ke kaplãŋ ba yrũhũ ta yor flɛ tãã wo,
Yiifee- yor, tesẽ Wɔrmefa yor ne, ma suhu
Jrɛkefa yor ne. Draha gii pe ba Yesu kuey
mar yir yaha trã na, ke fla pye klo tãy
tũntũn. Ke n ta Yiifee- busãã n ke wãŋ
yãã, ma kal.
21 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa n ka Pilati fla
na, maa u pye ma yee: «Kaplãŋ ngĩĩ ke
yrũhũ ta nii ma yee, Yiifee- yĩŋfua kẽ u
ne, ma sẽ yai ma tyii ke na ye, ma yai ma
ta pe n yrũhũ ta, a dya nwo yee woo ma
Yiifee- yĩŋfua.»
22 Pilati n pe pye ma yee: «Tẽ lii yrũhũ
ta, le ga kuee loo na.»
23 Pe seraasyi pe Yesu kuey mar yir yaha
wa le trã na, pe n u nayrɛ gbe, ma la flɛ
resyar. Pe byɛ n fla naneŋ gbe. Pe n maha
u nayrengbãŋ gbe, pãhãsaha sẽ pye ke na
ye. Ke ba tyĩn fai nen ya.
24 Seraasyi n pe ya pye ma yee: «Wo
ma syi wo ke nayrengbãŋ tyĩn jũũ ye, -
too pyer raa pye, wo cã ke ga nii wii wãŋ.»
Pe koo pye wa ke syi, kapãn lii le bii cãã
yrũhũ ta nii Yãhã sabangbãŋ wo, loo ne
le pye loo yale wo. Loo kapãn ne nde:
«Pe ra nayrɛ la pe ya nsoho wo;
ta nayrengbãŋ koo na,
pe pyer raa pye, maa cã ke ga nii wii
wãŋ.»
Pe seraasyi -sẽ le pye koo syi.
25 Yesu nahafua pye u ba yɛr Yesu
kueymartrã tãy, tesẽ Yesu nahafuasyĩnde
ne, ma suhu Klopa cɔɔ Maari ne, tesẽ
Madalafa Maari ne.
26 Yesu tuu u nahafua yãã, tesẽ u
kãnyãrwɛbua ne, pe yir yɛr u kueymartrã
tãy, u n u nahafua pye ma yee: «Yaa, dya
nwo woo ma ma dya yagaa.»
27 U n u kãnyãrwɛ pye ma yee: «Nwo
woo ma ma nahafua yagaa.» Koo per u
kãnyãrwɛ n Yesu nahafua yigi ga ta u ya
tãy u kuãŋ ne.

Yesu wãku
(Mat 27.45-56; Mar 15.33-41; Luke 23.44-49)

28 Yesu ba cã kai- nkãy ke ne ga u dye,
ke byɛ u yãã wa yagaa. U n yee: «Loho
fãã ra yigi.» Tuu loo pãã wa ke syi, kapãn
lii le ba cãã yrũhũ ta nii Yãhã sabangbãŋ
wo u wĩĩ na, loo ne le pye loo yale wo.
29 Gblãhã gaa pye ke fla na, ke ba yĩĩ
defĩĩtãhãpihi ne. Seraasyi n flũhũflũhũ
wãŋ gaa gbe, ma kã le ke defĩĩtãhãpihi
wo, ma ke wra ta katyigi gaa kayaŋ na, ke
katyigi myaha yisope. Pe n ke wãŋ kuã
yir ta Yesu yɛ̃ tãy.
30 Yesu tuu ke defĩĩtãhãpihi wãr wa, u
n yee: «Ke kai- byɛ kua wa,» ma yĩŋ kuɛ
tege, ma ku.
31 Pe Yiifee- yahaseefa sẽ naa n traha te
nakur n yai kua ke trãŋ na ye, pe kanii
per ga ne fe gbe yainkɔŋ wo, koo kẽ. Koo
kanii per ba wãã dye pe syayaha gbar ne.
Koo syi kẽ, pe n ka klo laam wo, maa Pilati
nar ma yee, a nawee- mpãy pe kuey mar
nii trãŋ na, tuu kãnde wãã seraasyi kẽ, pe
n ga pe trɛ gbã ka pe n ku farfar, pe n pe
tege kãã ke trãŋ na. Pilati n kãnde wãã
seraasyi kẽ.
32 Nawee- syãm mpãy pe ba kuey mar
yir yaha trãŋ na pe ya wuhu na Yesu tãy,
pe sẽ ba ku wa ye. Pe seraasyi n -sẽ ga pe
trɛ gbã ka.

33 Yaliile pe ga nɔ Yesu na, maa yãã tuu
ku wa, pe sẽ woo trɛ gbã ka ye.
34 Seraasyi nen waa n -sẽ Yesu mpĩy kã
fer u ncɛŋ ne, ntɔ̃r n ta tɛr yi ma suhu
loho ne.
35 Wii tuu koo kai- ngĩĩ yãã, u ke yar
nawee- na. Kai- nkãy tuu yar ke ma
cĩĩnde, u cã u cĩĩnde pãã, loo na ye byɛ
n waha Yesu wĩĩ sya cĩĩnde.
36 Koo kai- pe seraasyi pe pye, kaplãŋ
nkãy ke bii cãã yrũhũ ta nii Yãhã sa-
bangbãŋ wo, koo kẽ ke naa n pye loo yale
wo. Koo kaplãŋ ngĩĩ: «Pe saa u kacrihi
neŋ gɛ yoho ye.»
37 Yãhã sabangbãŋ kapãn laa maha nde:
«Wii pe kã fer, pe ga ba u yãã.»

Yesu wãleŋ gbĩĩ wo
(Mat 27.57-61; Mar 15.42-47; Luke 23.50-56)

38 Dya waa pye, u myaha ba kẽ Yosɛfe,
Yarimatefa naa waa ba kẽ. U pye Yesu
kãnyãrwai waa, u sẽ -sẽ ba ta waa n
yi le cãŋ na ye, u tee naa n fya Yiifee-
yahaseefa na. U n pa, maa Yesu nakugu
nar Pilati ye. U n kãnde wãã u kẽ. U
Yosɛfe n ka, maa ta pe n Yesu nakugu tege
le trã na.
39 Nikodɛmu wii u ba ka faale wo
Yesu fla na yĩmper wo, u n ka sẽm- ter
gbengbeyĩhĩ syãŋ syi ne. Pe sẽm- ba
gbihi katyir sĩĩ wãn ne, myer katyigi, tesẽ
yaluee katyigi ne.
40 U Yosɛfe, tesẽ u Nikodɛmu ne, pe
syãm n Yesu nakugu gbe, ma nii ke tuhu
pe miy ne, ma nii ke maha faasyĩmbɛhɛ
ne. Yiifee- kãnde wo, pe maa nakugu le,
pe ne ke gbihi koo syi.
41 Draha gii pe ba Yesu kuey mar trã na,
katyir lankua pye ke fla na. Gbĩĩfuɛ̃ pye
ke fla na, le ba gbã fer* ntẽmblaha fla wo,
pe sẽ ba nakugu gaa le yãã le wo ye.
42 Le pye tũntũn. Pe n dye Yesu nakugu
ne, ma ke sãy ta le gbĩĩfuɛ̃ laam wo. Pe yai
pe ne pye farfar, yainkɔŋ wo kanii per ga
ne nɔ, koo kẽ.

20

Yesu wãyir gbã wo
(Mat 28.1-8; Mar 16.1-8; Luke 24.1-12)

1 Ke cãwãã per cir* yĩnwɔŋ wo,
Madalafa Maari ye n ka le gbĩĩ fla na, maa
yãã ntẽmbangbãŋ gii ke ba tã le gbĩĩ yɛ̃
na, ke gbe kãã.
2 Tuu le yãã ke dyaŋ, u n fã ga Syimu
Pyar fla na, tesẽ u Yesu kãnyãrwɛbua ne,
maa pe pye ma yee: «Eh, pe wo Yĩŋfua
nakugu yi kãã le gbĩĩ wo, wo sẽ cã pe u ta
na ye.»
3 Pyar tesẽ woo kãnyãrwɛ ne, pe n yi,
ma n gaha le gbĩĩ fla na.
4 Pe naa n fã pe syãm pe ya tãy, u
kãnyãrwɛ nwo naa n fã farfar ma tɛr Pyar
yaha; woo n ga cãã dye le gbĩĩ fla na.
5 U n kuɛ tege, ma yãŋ le wãã ma
faasyĩmbɛhɛ yãã le gbĩĩ wo, nkãy pe ba
Yesu nakugu maha tã ke ne. U sẽ -sẽ dye
ye.
6 Syimu Pyar n pa u kur kuɛ ye, maa ta
tɛr dye le gbĩĩ wo, ma ke faasyĩmbɛhɛ yãã
ke fla na,
7 ma suhu fai lii ne pe ba maha Yesu yĩŋ
na, le pye le ya ya, le sẽ pye ngĩĩ ne ye.
8 Loo na, u kãnyãrwɛ wii tuu ba cãã dye
le gbĩĩ fla na, u bya n -sẽ dye le laam wo
u ya ndoŋ. Tuu ke faasyĩmbɛhɛ yãã ke
dyaŋ, u n Yesu wĩĩ sya cĩĩnde.
9 Pe kãnyãrwai sẽ -sẽ ba Yãhã sa-
bangbãŋ kaplãŋ war wa ye, nkãy ke yee,
a Yesu ga yir gbã wo, u dur ba yrãŋ na.
10 Pe kãnyãrwai syãm n dur tɛr pe fla
na.

Yesu u ya yar Maari na
(Mat 28.9-10; Mar 16.9-11)

11 Maari n dur ga le gbĩĩ fla na, ma ga
nii n wũn. Tuu naa n wũn, ma kuee yãŋ
le n wãã le gbĩĩ wo,
12 u n yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ syãm mpãy yãã.
Pe kale wãn pye wãfir. Pe ba tege nii teelii
wo Yesu nakugu ba sãy ta. Nen pye yĩŋ
kuɛ ye, u syãŋ wuhu -sẽ pye trɛ kuɛ ye.
13 Pe n u pye ma yee: «Cɔɔ, lii raa n
wũn?» U n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «Waa
ra Yĩŋfua nakugu gbe kãã, n sẽ -sẽ cã u ke
ta na ye.»

---

* **19:41 19.41** Le gbĩĩ pye nkɔŋ pe gbã fer yãŋ mpĩy ntẽmblaha fla wo, ma le laam ta wleŋwleŋ, le yɛ̃ ne nwonyɛ̃ dyaŋ. Le yɛ̃ n tã ntẽmbangbãŋ ne. * **20:1 20.1** Koo per kẽ jimaasyi per ne.

14 Yaliile Maari tuu naa n pãã, u n wã
klaha, ma Yesu yãã tuu yir yɛr ke fla na,
u sẽ -sẽ ba cã Yesu kẽ ye.
15 Yesu n u pye ma yee: «Cɔɔ, lii raa n
wũn, yoo raa n kɛ?» Maari n le ga ma
yee katyir lankua sẽŋfua kẽ. U n u pye
ma yee: «Ke ma pye mboo raa u nakugu
gbe, le pãã ra ye taa ke ta na, ta n ga ke
gbe ba le.»
16 Yesu n u myaha yee ma yee: «Maari.»
Maari n klaha yãŋ, ma u pye Yiifee- yor
wo: «Arbuni,» koo yĩntaha kẽ yĩŋfua.
17 Yesu n u pye ma yee: «Ma'a n ta yigi
yaha ye! Ma sẽ yãã, n sẽ dugu ga wa ra
Tuhufua Yãhã fla na ye. -Taa -sẽ ka ra
nampyeŋ- fla na, maa pe pye, a ndoo ga
dugu ga ra Tuhufua fla na, wii u ma ye byɛ
Tuhufua, ma maha ma Yãhã ra ye, tesẽ ye
bya ye.»
18 Maari n ka, maa le pãã pe kãnyãrwai
ye, a woo u Yĩŋfua Yesu yãã. U n maha
Yĩŋfua Yesu tẽnlɛhɛ byɛ tõr pe ye.

Yesu u ya yar u kãnyãrwai na (Mat 28.16-20; Mar 16.14-18; Luke 24.36-49)

19 Koo per yĩmper wo, ke pye cãwãã
per cir, pe kãnyãrwai ba pe ya wãã ta
nwongbãŋ gaa wo, ma te kããnklee gbãã
tã, pe tee naa n fya pe Yiifee- yahaseefa
na. Yesu n fer gbe yi pe laam wo, ma pe
syar ma yee: «Yãhã n yrĩŋ wãã ye kẽ.»
20 Tuu ba pãã wa ke dyaŋ, u n u kluɛ
yar pe na, tesẽ u mpĩy ne. Pe kãnyãrwai
n too yãã, ma u yãŋ cã, pe laam n fĩhĩ
flege.
21 U n maha pe pye: «Yãhã n yrĩŋ wãã
ye kẽ. Ta Tuhufua Yãhã tuu ra lɛhɛ wãã
mii syi, ndoo bya n -sẽ ga ye lɛhɛ wãã koo
syi.»
22 Tuu loo pãã wa, u n tefay fua woo pe
na, ma pe pye ma yee: «Ye tyii Yãhã Yrã
Fãnga n dye ye laam wo!
23 Ya'a mpãy kapee- laha kãã pe na, ke
ga kua pe na, ya'a -sẽ mpãy kapee- sye
yaha pe na, ke ga kuee pe na.»
24 Yesu tuu ba u ya yar u kãnyãrwai na,
Tema wii pe naa n yee Didim, koo yĩntaha
wuhuwãã, woo sẽ pye pe laam wo ye. Pe
kãnyãrwai sẽnsye syãm mii waa ba kẽ.
25 Pe kãnyãrwai mii n -sẽ le pãã u ye,
poo u Yĩŋfua yãã. U n -sẽ pe pye ma yee:
«N ma yee n sẽ pe puɛ̃nte kueysar yãã u
kluɛ na, ma ta kãnde tɛ te na ye, tesẽ n
ma yee n sẽ ra koho le u mpĩy nadyaha
fla na ye, n saa le sya u yir gbã wo ye.»
26 Plii kuatãã n ba nɔ, pe kãnyãrwai n
maha ba pe ya wãã ta ke nwongbãŋ wo,
Tema pye pe ne. Te kããnklee ba gbãã tã,
Yesu n fer gbe yi pe nsoho wo, ma pe syar
ma yee: «Yãhã ke yrĩŋ wãã ye kẽ.»
27 U n Tema pye ma yee: «Tema, ta kluɛ
yãŋ, pa ma ba tɛ yãŋ te na! Ma koho yũhũ
ba le ta mpĩy fla na; ma tee ba yee ma sẽ
ta wĩĩ sya cĩĩnde ye. Yagaa le sya cĩĩnde,
ndoo yir gbã wo!»
28 Tema n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Mboo
ta Yĩŋfua, mboo ta Yãhã.»
29 Yesu n u pye ma yee: «Taa ra yãã, koo
kẽ ma n le sya cĩĩnde. Mpãy pe sẽ le yãã
ye, ma -sẽ le sya cĩĩnde, poo wĩĩ n tãy.»

Yesu tuu kai- nkãy pye

30 Cãã gii byɛ Yesu tuu pye u kãnyãrwai
ne, u ba laanwɔ wũhũ busãã pye, koo byɛ
sẽ yrũhũ saba nwo wo ye.
31 Kai- ngĩĩ -sẽ yrũhũ ta saba nwo wo,
ma yee ye le sya cĩĩnde Yesu woo kẽ u
Yãhã Yĩndefua Crise. U maha ma Yãhã
Dya. Ya'a u ta ye Yatɛr, ye ga cĩĩnde yrã
yãã, lii wãkuayãã wee le na ye.

21

Yesu laanwɔ wĩĩ pye fuayigisaha wo

1 Loo kur ye, Yesu n u ya yar u
kãnyãrwai na Galɛlɛ langbãŋ yɛ̃ na, klo
laa tãy pe naa n yee Tyibɛryati. Tuu u ya
yar pe na mii syi, le nde.
2 Per gaa, Syimu Pyar, tesẽ Tema ne
wii pe naa n yee wuhuwãã, ma suhu
Natanelu ne, u naa n yi Kana wo Galɛlɛ
kuɛ ye, tesẽ Sewede dyam ne, ma suhu
kãnyãrwai syãm mpãy ne pe pye pe ya
ne.
3 Syimu Pyar n pe pye ma yee: «Ndoo n
gaha fuayigisaha wo.» Pe n u pye ma yee:
«Wo bya ga ka ma ne.» Pe n yi, maa dugu
dye salangbãŋ wo, ma nii jɔɔ miy yahasee
ye. Koo yĩmper byɛ wo, pe sẽ ngaa yãã ye.

4 Yũhũ ke ba syii, Yesu n pa, maa yɛr
langbãŋ yɛ̃ na. Pe kãnyãrwai n u yãã, pe
sẽ -sẽ ba cã woo kẽ ye.
5 U n pe pye ma yee: «Ta cĩĩfa, ye sẽ fua-
yãã yigi la?» Pe n yee: «Aye, wo sẽ ngaa
yãã ye.»
6 Tuu loo luhu, u n pe pye ma yee: «-Ye
u jɔɔ miy le yagaa ke salangbãŋ kãndigi
kuɛ ye, ye ga yigi!» Pe n -sẽ u jɔɔ miy
le, ma yãã pe saha u jɔɔ tyĩn ba le ke
salangbãŋ wo ye, u ba yĩĩ fua- ne, koo kẽ.
7 Pe loo yãã, u Yesu kãnyãrwɛbua n
Syimu Pyar pye ma yee: «Eh, wo Yĩŋfua
kẽ.» Pyar -sẽ pye kadyepua ne. Tuu loo
luhu, u n u nayroho gbe le, ma too loho
wo, ma ga ka farfar.
8 Loo yale wo, pe kãnyãrwai sẽ ba dey
langbeŋ na ye. Pe n nii n pai ke salangbãŋ
ne, ma nii u jɔɔ tyĩn n taha pe ya na, u ba
yĩĩ fua- ne.
9 Pe ga tege kãntraha na, pe n fua- yãã
naankãhã na, bur ne kãnkãy na.
10 Yesu n pe pye ma yee: «Ta cĩĩfa, fua-
mpãy tee yigi, -ye pa mpãy ne!»
11 Syimu Pyar n dugu dye ke salangbãŋ
wo, ma u jɔɔ fle yi. U ba yĩĩ fuababai
gbeekuasĩĩ sẽnsye tãã ne. Pe fua- wãnihi
naa byɛ ne, u jɔɔ sẽ cɛr ye.
12 Yesu n pe pye ma yee: «-Ye pa yaa
di!» Pe ba u yãŋ cã, waa sẽ u yey ma yee
yoo kẽ u ne ye.
13 U n yũhũ dye pe tãy, ma bur gbe ma
naha ka la pe kẽ, fua- ne.
14 Tuu ku ma yir gbã wo, u tɛhɛ tãã
wuhu kẽ tuu u ya yar u kãnyãrwai na.

Yesu Pyar yey laa ne tɛhɛ tãã

15 Yaliile pe ba di wa, Yesu n Syimu Pyar
yey: «Nsãn dya Syimu, ta ntãŋ dye la ma
tãy, ma ta tɛr mii mii yaha?» U n u yɛ̃ wãã
sya ma yee: «Ãwã, Yĩŋfua, ma cã ma wĩĩ
n tãy ra ye.» Yesu n -sẽ u pye ma yee: «Ta
nawee- yigi yɔ̃ mbanaha wãŋ syi dyaŋ u
mbapĩy ne!»
16 U n u yey tɛhɛ syãŋ wuhu na ma yee:
«Nsãn dya Syimu, ta ntãŋ dye la ma tãy?»
U n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Ãwã, Yĩŋfua,
ma cã ma wĩĩ n tãy ra ye.» Yesu n u pye
ma yee: «Naa ra nawee- yãŋ mbanaha
wãŋ syi dyaŋ u mbapĩy ne!»
17 Ke tɛhɛ tãã wuhu na u n u yey: «Nsãn
dya Syimu, ta wĩĩ n tãy la ma ye?» Pyar
laam n wlãhã, tuu u yey ke tɛhɛ tãã wuhu
na, a u wĩĩ n tãy la u ye. U n u pye ma yee:
«Yĩŋfua, mboo taa kai- byɛ cã, ma cã ma
wĩĩ n tãy ra ye.» Yesu n u pye ma yee: «Ta
mbapĩy yigi yɔ̃!
18 Ta n kapãn laa pãã ma ye, taa pye
naanfuɛ̃, ma naa mii pua mii ya, ma naa
n gaha teelii ma ma tãy. Ma'a -sẽ ba lɛ,
maa ba kluɛ kuã naa n yir, waa n naa ma
pua nayrɛ wãn ne, u naa n gaha ma ne
teelii le sẽ n tãy ma ye ye.»
19 Kaplãŋ ngĩĩ le yar, Pyar ga ba gbã
mpãy ter ku, u Yãhã myaha gboho ke syi.
Yesu tuu loo pãã wa, u n u pye ma yee:
«Naa n taha ra na ma kuãŋ ne!»
20 Pyar n klaha yãŋ kur kuɛ ye, ma Yesu
kãnyãrwɛbua yãã tuu n taha pe na. Per
gii pe ba kur kuɛ digi wãã di Yesu n cã ku,
woo kãnyãrwɛ kẽ tuu ba yũhũ dye Yesu
tãy, ma u pye ma yee tuu le pãã woo ye,
a wii woo tuu ga ba yi kãã u kur ye.
21 Pyar tuu ba u yãã, u n Yesu yey ma
yee: «Yĩŋfua, ah woo, lii loo le ga ba u
dye?»
22 Yesu n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «N ma
sya n traha u kuee driyɛ̃ wo ta n sya ba
dur ba, ma kalaa wee ye. Mboo, naa n
taha ra na ma kuãŋ ne!»
23 Yesu nawee- n nii le pãã pe ya nsoho
wo, a u kãnyãrwɛ saa ku yãã ye. Yesu sẽ
-sẽ ba le pãã Pyar ye, a u kãnyãrwɛ saa
ku yãã ye. U ba yee, a le ma tãy woo ye
u kuee driyɛ̃ wo woo n sya ba dur ba, u
kalaa wee ye.
24 Woo kãnyãrwai kẽ tuu kai- ngĩĩ tɔ̃r
nawee- ye, ma ke yrũhũ ta. Wo byɛ, wo
cã lii tuu pãã le ma cĩĩnde.
25 Yesu maha kai- busãã pye. Pe ma ne
ke byɛ yrũhũ naa n ta sabar wo, n sẽ le
sya te tasar ga ne yãã driyɛ̃ kur byɛ wo
ye.

Yesu Tẽnlɛhɛ pe tẽŋ nkãy tẽ faale wo

Yãhã yɛ̃ wãtɛr wĩĩ ke Yrã wãkẽ ne pe Yesu tẽnlɛhɛ kẽ

1 Ta naambiyã Tohofile, Yesu tuu fe yir, u naa nawee- klaha kai- busãã ne, ma maha naa yɛ̃kã wũhũ pye, ma cã ba dugu ga yãhãyĩŋ na. Koo ngĩĩ byɛ kẽ, tẽ yrũhũ wãã ma kẽ ta saba cir laam wo.
2 Per gii Yesu tuu ga ka yãhãyĩŋ na, u kãnyãrwai mpãy tuu ba yãŋ yi, koo per u pe ta u tẽnlɛhɛ ma pe klaha ta Yãhã Yrã Fãnga kãmay na. Tuu loo pye wa, Yãhã n u ta u n dugu ga yãhãyĩŋ na.
3 Tuu fɛngbãn tii sya ma ku, loo kur ye, u n ba naa u ya yar u tẽnlɛhɛ na, ma kãnkai- sroŋ pye pe waha cã pe yee, u yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye cĩĩnde. Plii gbeesĩĩ tuu pye wãyi ne pe na, ma naa Yãhã Yai wĩĩ pãã pe ye.
4 Per gaa u pye pe ne, ma ba pe klaha ta nde ne ma yee: «Ta Tuhufua tuu yɛ̃ tɛr kla gii wãwãã wĩĩ ne faa ye kẽ, koo kla ma yee ke sẽ yãã wa ye ye ye, ya'a n yi kãã Yurusalɛm wo ye, -ye ke sẽŋ!
5 Nsãn woo nawee tãã yi loho wo, ndoo -sẽ ga ye tãã Yãhã Yrã ne plii nde na.»
6 Mpãy pe ba pe ya wãã ta Yesu tãy, pe n u yey ma yee: «Yĩŋfua, yagaa la, taa ga Yiisrɛ terfa kar sya yaha nampay fãnga koho wo?»
7 Yesu n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «Ke per wãcãŋ tesẽ le yale ne, ye kalaa wee le na ye. Yãhã ya kẽ, ke koo per ta tesẽ le yale ne, ke laam wãtaŋ.
8 Tee yai lii ne loo ne nde: Yãhã Yrã ga ba tege dye ye laam wo. Loo nde ga ba fãnga wãã ye kẽ, ye n ka ye ga naa ta yɛ̃ kaplãŋ tɔ̃r nawee- ye tesẽ kai- nkãy byɛ ne tẽ pye tɛr. Yii mpãy tee ke yãã yĩnde ne, ma maha ke yãã luhu, ye ga ba naa koo ngĩĩ byɛ tɔ̃r Yurusalɛm wo, Yudɛ kui byɛ ne, Syamari kui ne, deydey kui byɛ ne kãntraha nge na.»

Yesu kuã yir tɛr yãhãyĩŋ na

9 Yesu tuu loo pãã wa, Yãhã fãnga n ta u n kuã yir tɛr fãã, yãhãyĩŋ kuɛ ye pe tẽnlɛhɛ byɛ yĩnde na, pe n yɛr ma u waha yãŋ n wãã, u n sya ga paha yãhãfyãhã gaa na pe na.
10 Pe sẽ yãã yĩntar gɛ gbe kãã wa yãhãyĩŋ wãyãŋ na ye, nayrefirfa syãm mpãy syi n fer gbe yi pe tãy,
11 ma pe pye ma yee: «Galɛlɛ naam! Le ma mii ye n yɛr yãhãyĩŋ tẽŋ n yãŋ? Tee u Yesu wãtɛr yãã mii, u wãdur ga ba nii ke syi.»
12 Kai- ngĩĩ -sẽ pye yãŋ gaa yĩŋ na pe n yee wolifyɛ katyir fla yãŋ. Ke fla pye Yurusalɛm tãy tũntũn ya. Pe tẽnlɛhɛ, pe pe naam syãm mii kaplãŋ luhu wa, pe n yir ke yãŋ yĩŋ na, ma dur ga Yurusalɛm wo.

Yuda Syikaryɔte draha gbefua

13 Pe ga dye Yurusalɛm wo, pe ga dugu dye gbegbaha yĩŋ nwongbãŋ gaa wo. Yesu kãndeyãrfa yawãhã fla ba kẽ ke ne. Mpãy pe ba pe ya wãã, pe myar nde: Pyar, Nsãn, Syake, Andere, Filipe, Tema, Bateremi, Matɛhɛ, Alefɛ dya Syake ne, Syimu Selote, Syake dya Yudi ne.
14 Ca mpãy bya pye ke fla na, Yesu nahafua Maari ne, tesẽ Yesu cĩĩfa bya ne. Pe byɛ naa pe ya wãã yĩmbui nen na, ma naa n pãã Yãhã ne yalebyɛ.
15 Per gaa, pe n ba pe ya wãã peplii wãŋ syi, ma pe ya wãnihi yãã nawee-gbeekuay. Pyar n yir yɛr pe telai wo
16 ma pe pye: «Wo nna, yii mpãy tee Yesu ta ye Yatɛr, kai- ngĩĩ ke pye ngĩĩ, le sẽ pye wãkuãtɛr wĩĩ mii le sẽ pye ye. Yuda wii tuu sya nii tɛrfua Yesu napĩĩ- yaha ye, pe n ga u yigi, Yãhã Yrã bii u wĩĩ cãã yar wo faale wãdyaha Dawide na, u n le yrũhũ le yaha Yãhã sabangbãŋ wo.
17 Yuda pye wo nklãŋ wo, ma ba u tẽn lay yãã.
18 Yuda tuu -sẽ loo kapee pye Yesu na, ma wale lii yãã loo kur ye, u tar sya le ne. Naniicã n u yigi, u n ga tege too yĩŋ ne, ma lar waa crãhã yi u ya kẽ.
19 Yurusalɛmfa byɛ n le luhu, ma myaha taha te tar na pe yor wo ma yee: Hakɛledam, ke yĩntaha kẽ, ntɔ̃r tar.
20 Yãhã sabangbãŋ wo, Yãhã wãsey yay fla wo, kapãn laa ma, le yrũhũ yaha ma yee: ‹U kaha ke too, nawee nen gɛ ma n

nii ke wo ye.› Le maha ma le yrũhũ yaha ma yee: ‹Waa ter u u draha gbe.›
21-22 Mpãy pe naa n taha wo na, ma gbe Yĩŋfua Yesu wãtãã cãã na loho wo Nsãn ye, ma ba waa u wãkuãyirtɛr yale na yãhãyĩŋ na, poo waa yai u Yuda draha gbe. Ufua tuu yãã yĩnde ne, Yesu yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye, u ga ba naa loo tɔ̃r nawee- ye wo wãŋ syi dyaŋ.»
23 Pe n naam syãm mpãy yãŋ yi: Matyase ma suhu Yosɛfe wii ne pe naa n yee Gbarsabaha, pe maha naa u yee Yituse.
24 Pe Yesu kãndeyãrfa byɛ n yĩmbui wãã le, ma Yãhã nar ma yee: «Yĩŋfua, mboo wii, ma'a nawee yãã, ma ne u laam wũhũ byɛ yãã gbaa na, wo yar nde ne:
25 Le nde Yuda le kɛ, ma yũhũ kãã draha gii wo raa wãã u kẽ, ma ka u ya ya draha wo kii tuu ma yagaa. Naam syãm mii mii, too yar ma na, wii raa yãŋ yi, u n ga Yuda draha gbe, ma n waha u lɛhɛ ma wĩĩ ne nawee- ye, u yar wo na.»
26 Loo kur ye pe n ntĩhĩ syãŋ wãã miy: Nen nde Matyase myaha wĩĩ, nen nde Yosɛfe myaha wĩĩ. Matyase myaha wĩĩ loo n cãã too. Pe n Matyase ta u Yuda draha wo.

2

Yãhã Yrã wãpaŋ

1 Yiifee- gbar gii pe naa n yee pããnkɔti, ke per ba nɔ, Yesu kãndeyãrfa byɛ n pe ya wãã pe peplii yawãhã saha wo.
2 Gbleŋ gaa ter n ba fe gbe yi yãhãyĩŋ kuɛ ye. Gbleŋ gii ma'a luhu ke ye, maa yee teflahangbãŋ ke n gbã. Ke n gble ba dye taha pe na ke nwoŋ wo, ke n nii gbleŋ fla ya.
3 Pe Yesu kãndeyãrfa n yãŋ ma yãã mii naa yĩnkãmbɛhɛ dyaŋ ke wãã ta, ma nii n tar blayblay. Ke sẽ -sẽ maha wee cĩĩnde naawraŋ ye. Ke n ba fe cããŋ, ma too pe byɛ na nanem.
4 Yãhã Yrã n dye pe laam wo, ma pe nanem ta pe n nii yor tee naneŋ pãã gbɛgbɛ, yor tii gɛ pe sẽ cã yãã faale wo ye.
5 Teebɛhɛ byɛ Yiifee- mpãy pe naa Yãhã kɛ, pe byɛ ba pe ya wãã Yurusalɛm wo koo per, ke pããnkɔti gbar wĩĩ na.
6 Ke gbleŋ ke yi ke syi, pe n ga pe ya wãã ta ke fla na. Laa n pe fe gbe, ma ga ta tɛr. Pe laam wo nawee nawee woo, ma naa n luhu u klo yor ye Yesu kãndeyãrfua waa yɛ̃ na, le n yɛ̃ kã pe na.
7-8 Le n kacãn faha pe kẽ, pe yĩnde n yi too pe na, pe n nii n yee: «Galɛlɛ gbentee nen nawee- sẽ na Yesu kãndeyãrfa ne? Ah pe pye gɛ pye mii, wo byɛ n nii wo kui yor luhu pe yɛ̃ wo wii wuhu na?
9 Too yɛr mii, wo laam wo Patifa ma, Madefa ne, Lamitefa ne, Otamifa ne, Yudɛfa ne, Kapadafa ne, Pɔ̃nfa ne, Yasyifa ne,
10 Firsyifa ne, Pããfilefa ne, Syiptefa ne, Lebi kãnkãyaha ngaafa ne kii ke crã Syirɛ̃ na, ma suhu Wɔrmefa ne, Kartifa ne ma suhu Arabifa ne. Wo laam wo mpãy ma pe see Yiifee-, mpãy ter -sẽ maha ma pe pe ya le Yiifee- kãnde wo.
11 Wo wãnihi naa byɛ ne, wo byɛ -sẽ n luhu pe Yãhã kangbãhã pãã wo yor wo wii wuhu na.»
12 Loo n fĩhĩ ga pe laam sroŋ wɔ, pe n nii, lii gɛ pe n ga, pe sẽ le cã ye, ma nii pe ya yey ma yee: Nde yĩntaha gɛ kẽ lii ne?
13 Pe laam wo, mpãy ter -sẽ maha pye, pe naa Yesu kãndeyãrfa lɛr ma naa n yee: «Ye cã la, sẽm me pe tɛr pe koho ne?»

Pyar yɛ̃ kapãn pããnkɔti gbar per

14 Loo na, Pyar n yir yɛr u tẽnlɛhɛwai sẽnsye nen telai wo, ma u yĩmbui yir, ma pe nanihi pye ma yee: «Yiifee-, yii tẽ n yãŋ ma suhu mpãy ne pe pa Yurusalɛm wo te gbar wĩĩ na. -Ye ndityuhu yaha, ye nde luhu yɔ̃ tẽ ga tɔ̃r ye ye!
15 Nwa ta ye n yee, a sẽm ndoo tẽnlɛhɛwai yigi? Yalii pe pe yãã ma wɔ wa, pe n sya pe yigi sukũhũntãy yĩŋ nge syi na, ntãŋ kuãyale gɛ sẽ yãã ta tɛr wa ye?
16 Ye yai ye le cã faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yɔwɛl tuu bii kai- nkãy cãã tɔ̃r yaha, koo kẽ ke n pye nanga. U bii yee:
17 Yãhã yee: ‹Lii le ga ba yãã driyɛ̃ kuayale
plii na, le nde:
N ga ba ta Yrã tege cããŋ le nawee- laam
wo.
Ye pii tesẽ ye pueesyam ne,
pe ga ba naa kaplãŋ tɔ̃r,
nkãy tẽ ga ba naa n yar pe na.

Ye naanfãm ga ba naa kai- yãã wãytãã wo,
ye wãlɛ ga ba naa kai- yãã mluɛ̃ wo.
18 Mpãy byɛ pe ma ra tẽn na,
pe naam tesẽ pe ca ne,
cĩĩnde, n ga ba ra Yrã tege cããŋ le
pe laam wo.
Pe ga ba naa kaplãŋ tɔ̃r too plii nde na,
nkãy tẽ ga ba naa n yar pe na.
19 Tẽ ta, laanwɔ wũhũ n naa n pye yãhãyĩŋ na,
yɛ̃kã wũhũ ne kãntraha na.
Ntɔ̃r ga ba pye, naa ne,
naawur ne yãhãsyɔ̃r dyaŋ.
20 Yai ga ba wɔ tã,
yroŋ ga ba yrãhã cor ntɔ̃r dyaŋ.
Loo na Yĩŋfua ga cã pa fãnga ne tesẽ nayɔ̃r ne.
21 Loo yale wo, nawee wii nawee wii woo
ma Yĩŋfua myaha yee ma u nar,
Yĩŋfua ga ufua yi le wo.›
22 Yiisrɛfa, -ye luhu, n ga nde pãã ye ye:
Yãhã Yesu fãnga yar ye na ma u ta, u n yɛ̃kã wũhũ ter byɛ pye tesẽ laanwɔ wũhũ ter byɛ ne, ye n yãã yĩnde ne. Ye koo byɛ cã.
23 Loo naa byɛ ne, ye Yesu yigi, ma sya u wãã mpãy kẽ pe sẽ Yãhã cã ye, pe n u kuey mar boo trã na. Ya'a yãã tee waha loo kapee nde pye, Yãhã bii loo nde cãã ta wa. Koo kẽ le n pye.
24 Yãhã gbã naankãn gbe kãã u na, ma u ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye. U wãyigiyaha nakur klo wo, loo fãnga sẽ pye gbã ye ye.
25 Wo wãdyaha Dawide gɛ bii loo cãã pãã wa u wĩĩ na faale wo ma yee:
‹N u Yĩŋfua yãã ra yahasee ye yalebyɛ.
Tuu nwo ra tãy,
n sẽ n sege fyar koho wo ye.
26 Loo ne ta laam n tãy,
ta kaplãŋ n nii nuhu fla.
Ta kadye ma sya ba fãy ma nii mlũhũmlũhũ,
ta n sãy nii ta gbã kafɛhɛ na,
le saa kai kua ra ye ye.
27 N cã, ma saa ra ta yaha nakur klo wo ye.
Ndoo wii raa yãŋ yi, n cã,
ma saa sya ra n fũhũ nii gbĩĩ laam wo ye.
28 Kãnde lii le cĩĩnde yrã wãã nawee- kẽ,
ma loo yar ra na.
Tẽ ga ba pye ma tãy,
le ga ba nii ra ye nuhu wĩĩ.›
29 Wo nna, ye cã n ga waha wo faale wãdyaha Dawide wĩĩ pãã laha ye ye. Tuu ku, pe u le gbĩĩ lii wo, loo sẽ na nde nantãŋ too n yãŋ?
30 Dawide kai- ngĩĩ cãã pãã yaha mii Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua dyaŋ u ne. U bii le cã ma yee, Yãhã bii yɛ̃ tɛr u ye, koo ga ba u kur kuɛ puee ta yĩŋfua u wãŋ syi dyaŋ.
31 Yãhã ke wii ta ke Yĩndefua, u wãyir gbã wo tesẽ u wãdurba yrãŋ na gbaafa ye, Dawide bii loo cãã cã wa. Koo kẽ u n bii le cãã pãã yaha u wĩĩ na ma yee:
‹Yãhã sẽ u ta yaha nakur klo wo ye,
u kadye sẽ fũhũ nii gbĩĩ laam wo ye.›
32 U Yesu wii wĩĩ tẽ n pãã, Yãhã u ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye, wo byɛ loo yãã yĩnde ne.
33 Yãhã n u kuã yir, ma u ta ke kãndigi koho kuɛ ye, u n nii kai- byɛ Yĩŋfua. Yesu ba yɛ̃ tɛr nawee- ye Yãhã Yrã wãkẽ ne, Yãhã n le wãã u kẽ, u n le tege le wo laam wo. Loo ne tee n yãã, ma maha n luhu.
34 Ye cã Dawide tuu bii ku, Yãhã sẽ u ta u n kuã yir tɛr yãhãyĩŋ na ye. U -sẽ bii yee:
‹Yĩŋfua Yãhã ra Yĩŋfua pye ma yee:
Pa tege nii ra kãndigi koho kuɛ ye
kai- byɛ yĩŋ na,
35 ta n sya ba ma napĩĩ- yĩy kor le ma kẽ,
pe n nii mii ma tãnde fyãhã tã pe na.›
36 Yiisrɛfa, ye yai ye le cã laha, Yesu wii tee kuey mar boo trã na, woo kẽ Yãhã u ta Yĩŋfua, ma maha u ta ke Yĩndefua.»
37 Mpãy pe Pyar kaplãŋ ngĩĩ luhu, kadye byɛ n muãy pe ye, pe laam n wlãhã nii. Pe n u Pyar yey u nampyeŋ- ne ma yee: «Wo nna, le nde le nii ke dyaŋ, wo yai wo lii loo pye?»
38 Pyar n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «-Ye le sya ye cã ye kapee- sẽ yɔ̃ ye, -tee ke wãpyeŋ miy yaha, -tee sya pe n ye tãã yi loho wo Yesu myaha na. Loo na, ye kapee- ga yee laha kãã ye na, tesẽ Yãhã ga ke Yrã Fãnga wãã ye kẽ.
39 Ye sẽ yãã, koo katɛ- syãŋ ngĩĩ, Yãhã yɛ̃ tɛr ke wãkẽ ne nawee- mpãy kẽ, ke n pai yãŋ yi nawee- ter byɛ laam wo, yii tesẽ ye

kur kuɛ pii ne ma suhu mpãy bya ne pe n yi deydey kui wo.»
40 Pyar n maha kaplãŋ nkãy tõr pe ye, nkãy syi ke ga waha pe ta, pe n Yesu kãnyĩĩ draha fla yãã, u ntãŋ n dye pe tãy u kãnde wãgbe wĩĩ n maha tãy pe ye. Pyar naa pe yar ma yee: «-Ye ye wãsyayaha kãnde gbe! Mpãy pe sẽ Yãhã cã ye, ye ma n naa n yãr poo kãnde wo ye!»
41 Pe laam wo, mpãy pe yɛr Pyar kaplãŋ kur ye, pe ba syar. Pe n sya pe n pe tãã yi loho wo Yesu myaha na. Koo per, mpãy pe Yesu kãnde yãã cĩĩnde, ma pe ya le taha u kãndeyãrfa na, pe pye naweenaha yĩĩbua.

Yesu kãndeyãrfa troho wãtãhã

42 Pe nafãm mii kur byɛ, pe naa pe ya yaha, ma naa ndityuhu cre Yesu tẽnlɛhɛ kaklaha ye. Pe ba pe yĩŋ wũhũ wãã le, ma maha sya, ma Yesu wãku cãã dir syi wãã naa n di pe ya ne, ma naa pe ya laam too u wãku wĩĩ na. Pe maha naa pe ya wãã, ma naa Yãhã nar, ma maha naa ke sey.
43 Pe Yesu tẽnlɛhɛ naa laanwɔ wũhũ pye busãã tesẽ yɛ̃kã wũhũ ne. Pe nawee- naa koo ngĩĩ byɛ yãã, ma sya naa n fya.
44 Pe Yesu kãndeyãrfa byɛ ba wãã le, ma pe koho wãn ta te n nii nanihi wãn.
45 Pe maha naa pe tar par pe klɛ ne ma suhu pe koho wãn ne, ma naa n pai pe war ne, pe byɛ n naa pe la pe ya kẽ pe gbãhã wuhu na.
46 Plii wuhu na, pe naa pe ya wãã Yãhã kangbãŋ wo. Pe naa n di pe ya ye pe klɛ wo, ma naa pe ya laam too Yesu wãku wĩĩ na. Pe naa n di nuhu ne, pe sẽ pe kai- tyɔ̃r naa n pye ye.
47 Pe naa Yãhã sey, pe wĩĩ naa n tãy nawee- byɛ ye. Mpãy pe naa Yesu wĩĩ sya ma naa u ta pe Syayahafua, u Yĩŋfua poo le naa n taha Yesu kãndeyãrfalɛ na plii byɛ.

3

Tãnkahafua waa wãkãhãyir

1 Per gaa yaiyĩn tratra, Pyar ye naa n gaha pe syãm Nsãn ne yaiyĩn Yãhã narsaha wo Yãhã kangbãŋ wo.
2 Ke Yãhã kangbãŋ kapahayɛ̃ neŋ gaa pye, pe naa n yee kapahayɛ̃yũhũ. Tãnkahafua waa pye, tuu naa n nii koo kapahayɛ̃ na. U ba see ke dyaŋ. Plii wuhu na, pe u gbe ga naa n ta ke fla na, u n naa war nar nawee- ye, nawee- mpãy pe naa n dye koo kapahayɛ̃ ne ke Yãhã kangbãŋ wo.
3 Pyar ye n ba nɔ pe syãm Nsãn ne ke kapahayɛ̃ na, ma yee poo ga dye, u tãnkahafua n pe yãã ma pe nar.
4 Pyar ye n nii u waha n yãŋ pe syãm Nsãn ne. Pyar n ba u pye: Naa wo yãŋ!
5 U dya n nii pe kihi n yãŋ, u laam wo, a pe ma pe ga woo kẽ war ne.
6 Pyar n u pye: War pua nen gɛ wee ra ye. Ngii ke ma ra ye tẽ ga ma kẽ, ke nge: Nasarɛtefa Yesu myaha na, yir naa n yãr!
7 Loo na, Pyar n u yigi koho na, ma u ta u n yir. U dya tãnkaha n ta tɛr sãhã u ye, te yĩnyũhũ byɛ ne.
8 U n fẽŋ yir, ma tãhã yɛr u trɛ na, laa wee ye, ma nii n yãr. U n dye Pyar ye ne pe syãm Nsãn ne ke Yãhã kangbãŋ wo, ma yãr n tay, ma kur n ye, ma nii Yãhã sey.
9 Ke Yãhã kangbãŋ nabua n u yãã tuu n yãr ma nii Yãhã sey.
10 Pe n u yãŋ cã, ma cã woo kẽ u tãnkahafua wii ne tuu nii naa n nar ke Yãhã kangbãŋ kapahayɛ̃yũhũ fla na. Pe u yãã ke dyaŋ, le n pe fe gbe, ma maha kacãn kua pe na.

Pyar Yãhã wĩĩ pãã nawee- ye Yãhã kangbãŋ wo

11 U dya tuu kãhã yir, ma Pyar ye taha naa n naha pe syãm Nsãn ne, wãcɛr wee pe na ye, le n kacãn faha nawee- mpãy byɛ kẽ pe pye ke Yãhã kangbãŋ laam wo. Pe n fã taha ba pe na Yãhã kangbãŋ laankɔngbãŋ gaa flãhã tãy, pe naa n yee Salmuu laankɔŋ.
12 Pyar tuu yãã ke dyaŋ, u n pe naweepye ma yee: «Yiisrɛfa, nwa ta u dya wãkãhãyir wĩĩ n yɛ̃ kã ye na? Nwa ta ye n nii wo yãŋ mii wii koho fãnga wĩĩ laa dyaŋ le waha yia, ma u dya kãhã yir? Laa, ye le ga la ma yee, wo wãlaha wĩĩ loo kẽ Yãhã kãnde wo, le waha u kãhã yir?
13 Faalefa Brama ye Yãhã, Yisyake ne, Dyakuba ne, wo wãlɛ byɛ ne, koo kẽ ke ke tẽntẽle Yesu myaha kuã yir. Woo Yesu

kẽ, tee yigi ga le nangbãy koho wo, ma sya ka u ne fãngafua Pilati fla na. Pilati yee, woo ga u miy yaha, ye n sye.
14 Woo wii tuu ba sroŋ, u kai- maha laha, ye u wãmiyaha wĩĩ sye, ma dur ma u Pilati ta, u n naboofua waa yi miy yaha.
15 Yesu wii tuu pa cĩĩnde yrã ne, yii kẽ tee u boo koo syi. Yãhã u ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye. Wo byɛ loo yãã yĩnde ne.
16 Yesu wãta Yatɛr, koo kẽ ke ta, Yesu fãnga n ta u tãnkahafua n fãnga yãã ma yir. Ye byɛ u cã laha, u nwo, tee n yãŋ nwo. Yesu wãta Yatɛr, loo le u ta u n jaa ma nii korkor. Ye byɛ loo yãã, ma cã cĩĩnde ne.
17 N -sẽ cã wo nna, yii ye yĩŋfa ne, tee nde pye Yesu na, ye sẽ le war ye.
18 Lii Yãhã ke bii tɔ̃r yaha pe faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa yɛ̃ ne ma yee, koo Yĩndefua ga ba kayĩhĩ yãã, loo ne le pye nde.
19 -Tee -sẽ le sya ye cã ye kapee- sẽ yɔ̃ ye, tee ke wãpyeŋ miy yaha, tee ye yĩntar sroŋ Yãhã kuɛ ye, ke n ye kapee- yee laha kãã ye na gbɛgbɛ.
20 Yãhã -sẽ ga tefay tege ye na. Ke ga maha ke Yĩndefua nɔ wãã ye kẽ, wii ke bii yãŋ yi ye myaha na, woo kẽ Yesu Crise ne.
21 Yagaa woo, Yesu ma yãhãyĩŋ na. U yai u kuee ke fla na le yale n sya ba nɔ, yaliile Yãhã ga ba ke kai- byɛ yĩntaha wã klaha. Faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa mpãy bii loo nde cãã pãã yaha.
22 Wo faale wãdyaha Musa gɛ bii yee:

‹Ye Yĩŋfua Yãhã ga ba ta syi
Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua waa nɔ wãã ye ye.

U ga ba nii ye ter,
ye ba naa n luhu nkãy byɛ ye
tuu ga ba tɔ̃r naa ye yar.

23 Wii ma ba yee,
u sẽ n luhu woo Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa nwo ye ye,
u ga tɔ̃r yi kãã Yãhã kãndefa nawee- wo,
tuu gbã yãã le na.›

24 Pyar n maha yee: Ma gbe Samuyɛl na, Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa mpãy pe taha pe ya na, pe byɛ naa too plii nde wĩĩ pãã.
25 Yãhã ke lii pãã pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa yɛ̃ ne, loo nde ma ye wĩĩ. Tesẽ Yãhã bii yɛ̃ tɛr Brama ye ma yee:
‹Kãntrahafa byɛ ga kaa wãtaha yãã pe ya na
ra koho wo ma kur kuɛ pii kãmay na.›
Loo nde maha ma ye wĩĩ.
26 Loo ne Yãhã n ke tẽntẽfua yi, ma u nɔ wãã yii poo kẽ, ma yee u ba kaa taha ye na, u ye ta ye n ye kapee- wãpyeŋ miy yaha.»

4

Pyar ye wãyigi pe syãm Nsãn ne

1 Pyar ye pye kapãn na nantãŋ ke Yãhã kangbãŋ wo pe syãm Nsãn ne nawee- ye. Yãhã yũndefa n ba dye, Yãhã kangbãŋ sẽŋfa yĩŋfua ne, ma suhu mpãy ter ne pe naa yee Sadusyɛ̃.
2 Pyar ye naa nawee- klaha, ma maha naa Yesu wĩĩ pãã tuu yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye. Loo na nawee- ga waha cã pe yee, nakur byɛ ga ba yir gbã wo. Pe kaplãŋ ngĩĩ naa pe Sadusyɛ̃ laam war.
3 Pe n Pyar ye yigi Nsãn ne. Yai ke ba kua wa, pe n pe tã nwompihi wo, ma yĩŋsyii sẽŋ.
4 Le -sẽ nde, mpãy pe ba ke Yãhã kaplãŋ luhu ma yɛr le wĩĩ na, pe ba nihi. Pe Yesu kãndeyãrfa wo, pe naam pye nawee-nyersĩĩ yĩĩbua.
5 Koo yĩŋsyii wo, Yiifee- yahaseefa, Yiifee- wãlɛ ne, ma suhu Yãhã kaiyarfa ne, pe n pe ya wãã Yurusalɛm wo.
6 Pe laam wo faale Yãhã yũndefa yĩŋfua Yana pye, yagaa wũũ Kayifu ne, Nsãn ne, Lesyããnder ne ma suhu u Yãhã yũndefa yĩŋfua kahafa ne.
7 Pe n Pyar ye le pe syãm Nsãn ne pe ya telai wo, ma pe yey ma yee: «Ye waha yia yoo fãnga ne ma u dya kãhã yir? Ye u kãhã yir yoo myaha fãnga ne?»
8 Pyar laam ba yĩĩ Yãhã Yrã Fãnga ne, u n pe pye ma yee: «Yiifee- klo yĩŋfa, Yiifee- wãlɛ ne,
9 pe mii pe nii wo yey nanga kayĩĩ wãpyeŋ ne tãnkahafua kẽ ma yee, le pye mii u n waha kãhã yir?
10 Ye yai loo nde wãcãŋ ne, Yiisrɛfa kur byɛ ne: U tãnkahafua tuu jaa, ma sya n

yãr ye yahasee ye nwo korkor, Nasarɛtefa Yesu fãnga kẽ, ke u kãhã yir. Yesu wii ree kuey mar boo trã na, Yãhã u ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye. U tãnkahafua jaa woo Yesu myaha kãmay na.
11 Yesu wĩĩ ne, le pãã yaha Yãhã sa-
bangbãŋ wo ma yee:
‹Ntẽmblaha gii pe nwonfããfa ba ke sye
yaha,
Yãhã ke gbe ma ke ta,
ke n dur yĩŋ yãã ke nwonfãã na.›
12 Nawee ga waha sya yaha Yesu ya myaha ne; driyɛ̃ kur byɛ laam wo, Yãhã sẽ waa ter yãŋ yi yãã wii tuu ga waha nawee ta, u n sya yaha mii woo ya sẽ kẽ ye.»
13 Le kapãn yahaseefa pe yãã Pyar nii n pãã laanyĩn ne, u kaplãŋ n maha n sroŋ, le n yɛ̃ gbãã pe na. Pyar ye tee pye Nsãn ne, pe sẽ pye nangbãm ye, pe sẽ ba saba cã ga yaha ye ye. Le maha ba yãŋ naa n cã pe na ma yee, pe pye Yesu kãnyãrwai.
14 Pe yĩnde maha pye u tãnkahafua na tuu jaa, ma yir yɛr pe tãy, pe yahaseefa n nii, pe saa waha laa gɛ wãã sya ye.
15 Loo na, pe n pe yigi yi kãã ke kasãhã nwoŋ wo, ma dur nii pe ya yey
16 ma yee: «Nwa roo ga waha pye naam mii na? Yurusalɛmfa byɛ tee mii, pe pe laanwɔ wĩĩ nde cã laha, le n nii wo saa waha le kai ye.
17 Wa'a -sẽ cã ma yee, wii ga ta le ma n cããŋ dye ga yahasee ye, nawee- byɛ n yi le cãŋ na ye, wo yai wo yĩntaha yrãhã pe na, -too sã waha pe na, wo pe tã Yesu wĩĩ wãpãã na nawee- ye.»
18 Pe n pe dur yee dye ba, maa sã waha pe na ma yee, a pe ma syi naa Yesu wũhũ klaha nawee- ye ye, tesẽ u wĩĩ laa ma n yi yãã pe yɛ̃ wo nantãŋ ye!
19 Pyar ye n -sẽ pe pye pe syãm Nsãn ne ma yee: «Yii gɛ, -ye yãŋ le yãŋ le laam wo, lii loo gɛ le ga yai Yãhã ye: Wo naa n luhu yii ye, -too tyii Yãhã wĩĩ na laa, wo yai wo naa n luhu Yãhã ye, -too tyii yii wĩĩ na?
20 Wii poo na, wo saa waha ye wĩĩ sya wo loo tɛr yahasee ye, -too tyii Yĩŋfua Yãhã wũhũ nkãy na too luhu, ma maha ke yãã ye.»
21 Pe kasãhã yahaseefa n maha yĩntaha yrãhã pe na, ma sã waha pe na ma cã pe miy yaha. Pe sẽ ba wãpee laa yãã pe wĩĩ na car gɛ, ma ga waha pe pẽn ye. Ke fla gbenteefa byɛ tee naa Yãhã sey u tãnkahafua wãjaa wĩĩ na.
22 U dya wii tuu -sẽ ba ke laanwɔ wãjaa jaa, u pye dyɛ- gbeesĩĩ, tahar ne.

Yesu kãndeyãrfa Yãhã wãnar

23 Pe Pyar ye miy yaha wa pe syãm Nsãn ne, pe n ka pe nampyeŋ- fla na, maa ke kai- tɔ̃r yar pe na, kai- nkãy Yãhã yũndefa yĩŋfa naa n pãã pe ye ma suhu Yiifee-wãlɛ ne.
24 Yesu kãndeyãrfa pe kaplãŋ ngĩĩ luhu wa, pe n yĩmbui wãã le, ma Yãhã nar ma yee: «Yĩŋfua Yãhã, mboo kẽ raa yãhãyĩŋ tãhã kãntraha ne, muhulangbãŋ ne, tesẽ wãn tii byɛ ne te ma te laam wo.
25 Wo faale wãdyaha Dawide wii u ma ma tẽntẽle, mboo kẽ, taa le pãã woo yɛ̃ wo Yãhã Yrã kãmay na ma yee:
‹Nwa ta, mpãy pe wee Yiifee- ye,
pe n yataŋ ta pe ya na,
ma nii n wãã ma ne?
Nwa ta pe n maha yĩmbui wãã le,
ma nii Yãhã wãtoo wĩĩ kɛ wam wo?
26 Kãntraha fãngafa yɛr naan wãmiy na
Yãhã na.
Kãntraha yĩŋfa bya wɔ toho Yĩŋfua Yãhã
na
ke Yĩndefua ne.›
27 Tesẽ le cĩĩnde, loo ne le n pye nanga nge na, wo klo nde laam wo! Yĩŋfua Yɛrɔte tesẽ fãngafua Pɔ̃syi Pilati ne, tesẽ Wɔrmefa byɛ ne, tesẽ Yiifee- byɛ ne, poo mii byɛ, pe wɔ toho ma Dya Yesu na, woo wii u ma ma tẽntẽle.
28 Ma laam wĩĩ lii taa bii cãã pãã yaha ma fãnga kãmay na, loo ne pe n pye yagaa.
29 Yĩŋfua, naa n yãŋ, pe pee tã nii wo na yagaa. Wo ta wo laam n tege nii tee nen wo, wo n waha naa ma kapãn pãã laanyĩn ne.
30 Ma fãnga wãã wo kẽ, wo n waha naa nawee- jaa ma kãmay na, tesẽ wo n waha naa laanwɔ wũhũ pye, tesẽ yɛ̃kã wũhũ ne Yesu myaha ne, woo wii taa yãŋ yi u n nii ma tẽntẽyɔ̃.»
31 Pe Yãhã nar wa, teelii fla pe ba pe ya wãã ta, ke fla n sege. Yãhã Yrã n maha pe laam yĩĩ, ma fãnga gaa taha pe na, pe laam n tege nii tee nen wo, pe n nii Yãhã kapãn pãã laanyĩn ne nawee- ye.

Yesu kãndeyãrfa pe koho wãn wãã le

32 Yesu kãndeyãrfa byɛ pye yĩmbui nen
na laantee nen ne. Pe laam wo, waa sẽ
naa u koho wãn yigi u ya ya ye, pe naa re
ta te n naa n nii pe nanihi wãn.
33 Yãhã fãnga pye pe Yesu tẽnlɛhɛ
kaplãŋ na, pe naa Yesu wãyir wĩĩ pãã gbã
wo nawee- ye, mii pe yĩnde le yãã mii.
Yãhã n -sẽ naa kaa taha pe na yaryar.
34 Pe ba pe koho wãn ta nanihi wãn, pe
laam wo ngaa sẽ naa n waha waa na ye.
Tarfa naa pe tar par, klɛfa naa pe klɛ par.
35 Pe byɛ naa n pai poo war mii byɛ ne,
ma ba naa n wãã pe Yesu tẽnlɛhɛ kẽ, pe
n naa pe sya, ma pe la naa n cããŋ Yesu
kãndeyãrfa byɛ nsoho wo gbãhã wuhu
na.
36 Mpãy pe koho wãn kẽ ke syi, pe laam
wo dya waa pye pe naa n yee Yosɛfe, Lewi
kur kuɛ puee waa. U naa n yi teelaa
wo, pe n yee Syiper, kãntraha gaa kẽ
muhulangbãŋ ke gbey le. Pe Yesu tẽnlɛhɛ
ba yasey myaha taha u Yosɛfe na, ma naa
u yee Barnabaase; ke myaha yĩntaha kẽ,
wii u laantor le nawee- laam wo.
37 Woo dya nwo, u ba u tar raa par, ma
pa tãŋ pe war byɛ ne, maa wãã pe Yesu
tẽnlɛhɛ kẽ.

5

Nanayase u cɔɔ Safra ne

1-2 Dya waa -sẽ pye Yesu kãndeyãrfa ne
u myaha Nanayase, u cɔɔ myaha Safra.
Poo mii ba pe myaha tar raa par. Pe n
yĩmbui wãã le pe syãm u cɔɔ ne, ma war
mpãy cɛr yi ta pe ya tãy. War mpãy pe
kuee, Nanayase n poo gbe, maa wãã pe
Yesu tẽnlɛhɛ kẽ, ma yee poo tar war byɛ
me.
3 Pyar n u pye ma yee: «Nanayase, ma
pye mii ma ta Setane n waha yia ma na?
Taa sya war mpãy cɛr yi ma tar war na,
nwa ta ma n ba kawar fua Yãhã Yrã ye
ma yee, pe war byɛ me?
4 Ma ntraŋ kla, ma kla sẽ na? Nanayase,
waa la tuu te wãpar wĩĩ le ma laam wo?
Taa sya maha te par wa, pe war, ma wãm
sẽ na, lii ma ne yai ma ye, ma naa n pye.
Ma -sẽ pye mii ma waha kapee- nde syi
ga yigi ma laam wo, ma yee pe war byɛ
me? Kawar nde raa fua nde, ma sẽ re fua
nawee- ye ye, ma re fua Yãhã Yrã ye.»
5 Nanayase n kaplãŋ ngĩĩ luhu ma too,
ma ku u kuãŋ ne. Mpãy pe pye ma naa n
luhu, pe n sroŋ fya.
6 Naanfãm mpãy pye ke fla na, pe n yir
ma u maha tã, ma u gbe ga tugu le.
7 U Nanayase cɔɔ sẽ pye kai- ngĩĩ
pyeyale wo ye. Lɛr tãã syi n tɛr, u n cã
ba dye. U sẽ ba cã lii pye ye.
8 Pyar n pãã u ne ma yee: «Ma puai yee,
tee ye tar par yɛ̃ nge na, cĩĩnde la?» U n
yee: «Ãwã, koo yɛ̃ kẽ.»
9 Loo na, Pyar n u pye ma yee: «Mboo,
ma puai ne, ye pye mii ma yĩmbui wãã
le ma yee, yaa Yãhã Yrã yɛ̃ yigi yãŋ?
Yãŋ, mpãy pe ga ma puai tugu le, pe mii
kapahayɛ̃ na, pe dur ba wa, pe n pai ma
bya gbe tɛr.»
10 Le yalebya wo, u cɔɔ n too u Yesu
tẽnlɛhɛ yaha ye ma ku. Pe naanfãm n dye
ma yãã u ku. Pe n u gbe ga tugu le u puai
tãy.
11 Mpãy pe pye ke fla na, tesẽ mpãy ne
pe ba le luhu kur kuɛ ye, pe byɛ n sroŋ
fya.

Laanwɔ wũhũ ba syar Yurusalɛm wo

12 Pe Yesu tẽnlɛhɛ naa laanwɔ wũhũ
busãã pye tesẽ yɛ̃kã wũhũ ne le klofa
yĩnde na. Pe Yesu kãndeyãrfa ba pe ya
wãã naa n ta Yãhã kangbãŋ laankɔngbãŋ
nge flãhã tãy, laankɔŋ gii pe naa n yee
Salmuu laankɔŋ.
13-14 Plii wuhu na, nafãm mpãy naa Yesu
ta pe Yatɛr, naam tesẽ ca ne, ma ba pe ya
le naa n taha pe Yesu kãndeyãrfa na, pe n
naa n syar. Mpãy pe sẽ ba Yesu ta wa pe
Yatɛr ye, pe sẽ sɛr naa pe ya wlãhã pe ne
ye. Nawee- -sẽ naa pe Yesu kãndeyãrfa
sey.
15 Pe Yesu tẽnlɛhɛ pe naa laanwɔ wũhũ
pye yɛ̃kã wũhũ ne, loo nde n ta, nawee-
n sya nii pe yanfa gbe ba naa n ta kãnde
wo kasãy wãn na, ma yee Pyar ma ba n
tɛr, u yirfua yĩm n waha paha tã mpãy na.
16 Nabuar raa naa n yir Yurusalɛm
kãnkãy kui wo, ma naa n pai yanfa ne
ma suhu nawee- mpãy ne, sãndãpee naa
pe fãy. Pe byɛ naa n jaa.

Pe wãfãy ta pe Yesu tẽnlɛhɛ na

17 Pe Yesu tẽnlɛhɛ wĩĩ naa laanyar yigi
u Yãhã yũndefa yĩŋfua kẽ tesẽ mpãy ne
pe naa n taha u na, poo me pe Sadusyẽ
ne.
18 Pe n yir ma Yesu tẽnlɛhɛ yigi ga le
nanihi nwompihi wo.
19 Yĩmper n wɔ, yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa n
pa, maa ke nwompihi nwonyẽ yãr pe Yesu
tẽnlɛhɛ na, pe n yi, u n pe pye ma yee:
20 «-Ye ka Yãhã kangbãŋ wo, ye ga naa
nawee- klaha Yesu kãnfuẽ wĩĩ ne, lii le ga
waha ta, nawee n sukũhũ yãã.»
21 Pe Yesu tẽnlɛhɛ n luhu u yãhãyĩŋ
tẽnlɛhɛ ye, ma yir ga dye sukũhũntãy
pẽmpẽm na Yãhã kangbãŋ wo, ma nii
nawee- klaha.
U Yãhã yũndefa yĩŋfua -sẽ nwo, yĩŋ ke
syii wa, woo tesẽ mpãy ne pe pye u kur
ye, pe n Yiifee- wãlɛ yee ba tesẽ pe kaplãŋ
cɛrfa ne, pe n pe ya wãã Yesu tẽnlɛhɛ wĩĩ
na. Loo kur ye, pe n Yãhã kangbãŋ sẽŋfa
mpãy lɛhɛ wãã, pe ga pe Yesu tẽnlɛhɛ yi
ke nwompihi wo, pe pa pe ne.
22 Pe n ka ke nwompihi wo, ma ga pe
Yesu tẽnlɛhɛ fla yãã wãwaha. Pe n dur
maa le tɔ̃r pe yawãhãfa ye
23 ma yee: «Wo ga ke nwompihi yãã te
nwonyẽr ne te sroŋ gbãã tã nii te ya kai
na, pe nwompihi sẽŋfa ne pe yɛr ga pe
yɛrsar wo te yẽr na. Too te nwonyẽr yãr,
wo sẽ -sẽ waa yãã te laam wo ye.»
24 U Yãhã kangbãŋ sẽŋfa yĩŋfua tesẽ pe
Yãhã yũndefa yĩŋfa ne, pe nde luhu, pe ga
lii pãã pe Yesu tẽnlɛhɛ wãplaha wĩĩ na, pe
sẽ le cã ye. Pe n nii pe ya yey ma yee, ncã
nde n gaha yi lii na laa?
25 Waa ter n sur ba dye ma pe pye: «-
Ye yãŋ! Naam mpãy tee le nwompihi wo,
pe ma Yãhã kangbãŋ wo pe nii nawee-
klaha.»
26 Pe Yãhã kangbãŋ sẽŋfa n ka pe yĩŋfua
ne, pe n ga pe Yesu tẽnlɛhɛ yigi. Pe -sẽ ba
fya, ma yee naweetee- ga pe miy ntẽmbar
ne. Loo n ta, pe sẽ sya ma fãnga yar pe
na ye.
27 Pe n pa pe ne pe kaplãŋ cɛrfa yahasee
ye, u Yãhã yũndefa yĩŋfua n nii pe yey ma
yee:
28 «Wo sẽ ba sã waha la ye na, tee ma
syi naa nawee- klaha dya nwo myaha ne
ye? Le maha yigi mii ye n ye kaklaha nge
ta, ke n cããŋ Yurusalɛm byɛ wo, ma maha
n kɛ, yii ga u dya wãboo wĩĩ taha ta wo
yĩŋ na?»
29 Pyar tesẽ u Yesu tẽnlɛhɛwai ne pe n
yee: «Wo yai wo naa Yãhã laam wĩĩ loo
pye, -too tyii nawee- laam wũhũ na.
30 Yii kẽ, tee u Yesu kuey mar boo trã
na. Wo wãlɛ Yãhã -sẽ u ta u n yir gbã wo,
ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye,
31 ma u kuã yir ta ke kãndigi koho kuɛ
ye, ma u ta u n nii Kaiyahaseefua, ma
maha nii Syayahafua. Woo kãmay na
Yiisrɛfa ga waha le sya pe cã pe kapee-
sẽ yɔ̃ ye, pe ke wãpyeŋ miy yaha. Loo na
pe kapee- ga yee laha kãã pe yĩŋ na.
32 Wo yĩnde taha koo ngĩĩ na. Wo nii wo
saa waha ke yaha le ye, wii tesẽ le Yãhã
Yrã ne, Yãhã Yrã lii Yãhã le wãã mpãy kẽ
pe n luhu ke ye.»

33 Pe kaplãŋ cɛrfa pe kaplãŋ ngĩĩ luhu,
ncafũhũ n pe yigi, pe n nii pe Yesu tẽnlɛhɛ
wãboo kɛ.
34 Pe laam wo, Yãhã kaiyarfua waa -sẽ
pye, pe naa n yee Kamayɛl. U pye Farisyẽ,
u wĩĩ naa n tãy klofa byɛ ye. Woo n yir
yɛr pe kaplãŋ cɛrfa telai wo, ma ta pe n
pe Yesu tẽnlɛhɛ yigi, ma yi ga nkur ye pe
ne.
35 Loo na, u n pe yawãhãfa pye: «Yi-
isrɛfa, heii! -Ye yii yigi naam mii ne!
36 Ye sẽ yãã, le sẽ ma- sye tɛr ye, Teedasu
sẽ ba yir la, ma u ya ta naweeyɔ̃ waa.
Nawee- yĩĩsyãm n sya yir taha u na, ma
n luhu u ye. Loo kur ye, pe n ba u boo, pe
nawee- yĩĩsyãm n fã cããŋ. Kai lii tuu ba
ga yigi, le sẽ too la?
37 Woo kur ye, Galɛlɛ naa waa pye pe
naa n yee Yuda. U n ba yir u ya ndoŋ
nayrũhũ cãã na. Nabuar n yir taha u bya
na. Loo kur ye, pe sẽ u bya boo la, mpãy
pe ba taha u na, pe n cããŋ. Kai lii tuu ba
ga yigi, le sẽ too la?
38 Yagaa wĩĩ nde na, n ga ye yar laa ne:
Ye tyii mii na pe n naa n pye, ya'a syi
naa pe yãŋ ye. Le ma pye naweetee laam
wĩĩ ne pe yigi, ma nii tẽn nde tẽ, le ga ba
klaha-.
39 Le ma -sẽ pye Yãhã laam wĩĩ ne pe
yigi cĩĩnde, -ye cã ye yee, ye saa waha le

klaha- ye. Loo na, -ye yii yigi, le ma syi le ba nii mii Yãhã gɛ kẽ tee n wãã ke ne ye!»
40 Pe kaplãŋ cɛrfa n u Kamayɛl yɛ̃ yor sya. Pe n pe Yesu tẽnlɛhɛ yee dur ba, ma ba ta pe n pe gbã. Pe n maha sã waha pe na, a pe ma syi Yesu wĩĩ laa n maha yi yãã pe yɛ̃ wo ye. Loo na, pe n cã pe miy yaha.
41 Pe Yesu tẽnlɛhɛ n yi pe yawãhãfa telai wo ma tɛr. Yãhã ke pe yãŋ yi pe n wãfãy yãã Yesu myaha wĩĩ na, loo nde n nuhu yigi pe kẽ.
42 Loo kur ye, pe -sẽ maha naa nawee-klaha plii byɛ, ma maha naa le kapãyĩĩ wĩĩ pãã pe ye, kapãyĩĩ lii le u Yãhã Yĩndefua Crise wĩĩ pãã. Pe naa koo pye ke Yãhã kangbãŋ laam wo tesẽ pe klɛ ne.

6

Pe koholefa kuasĩĩ yãŋ yi Yesu tẽnlɛhɛ kẽ

1 Koo cãã na, Yesu kãndeyãrfa naa n syar. Pe laam wo Yiifee- terfa mpãy pe naa jrɛke yor pãã, pe n pe ya tẽ pe klo Yiifee- * na, ma le kuãn ma yee, a plii byɛ dir layale ma nɔ, pe wee pe poo calangusyam gbihi n la ye.
2 Loo na, pe Yesu tẽnlɛhɛ sẽnsye syãm n ke fla Yesu kãndeyãrfa byɛ yee ba, ma pe pye ma yee: «Wii Yesu tẽnlɛhɛ, wa'a tyii Yesu kapãyĩĩ wãpãã na nawee- ye, ma taha kuee dir wĩĩ ya na, le sẽ yɔ̃ ye.
3 Wo nna, ye yai ye naam kuasĩĩ mpãy yãŋ yi ye laam wo. Mpãy pe miiyũhũ ke n yee, tesẽ Yãhã Yrã maha pe laam yĩĩ, tesẽ laantor kacãn ma pe ye. -Ye poosyifa yãŋ yi wo n pe taha dir wũhũ na.
4 Loo nde ma pye ke syi wii poo na, waa waha nii yalebyɛ, wo naa n pãã Yãhã ye, too naa le Yesu kapãyĩĩ yar nawee- na.»
5 Ke fla Yesu kãndeyãrfa byɛ n yɛr loo nde wãpyeŋ na. Pe n Yɛtyɛn yãŋ yi. U ba Yesu sroŋ ta u Yatɛr laantee nen ne. U laam maha ba yĩĩ Yãhã Yrã ne. Pe n Filipe yãŋ yi taha woo na, ma maha Perkua yãŋ yi, Niikanuhu ne, Tyihimu ne, Parpẽna ne, ma suhu Niikluasu ne. U Niikluasu nwo naa n yi Yãtɔɔsyi wo, u ba u ya le Yiifee- kãnde wo faale na.
6 Pe n poo yar pe Yesu tẽnlɛhɛ na, pe n kluɛ taha pe na, ma Yãhã nar pe kẽ pe tẽn wĩĩ na.
7 Yãhã kapãn naa n cããŋ plii wuhu na. Yurusalɛm wo pe Yesu kãndeyãrfa n ba sroŋ syar naa n gaha. Yãhã yũndefa mpãy bya naa n sya ma naa Yesu ta pe Yatɛr.

Yɛtyɛn wãyigi

8 Yãhã ba ke laantãr ta Yɛtyɛn na, ma maha ba ke Yrã Fãnga le u laam wo, u n naa laanwɔ wũhũ pye yɛ̃kã wũhũ ne, pe klofa yĩnde na.
9 U wĩĩ -sẽ ba sye naam mpãy ye. Poo pye Yiifee- yawãhã nwoŋ gaafa ne. Poofa mii pye yãã yãmpa faale wo, ma ba yi le wo. Mpãy pye Syirɛ̃ kãntraha wo tesẽ Lesyããndi kãntraha ne ma ba pa. Mpãy maha pye Sersyi kãntraha wo tesẽ kui nkãy ne, kãntraha gaa wo pe n yee Yasyi, ma ba pa pe ya ndoŋ.
10 Pe sẽ -sẽ waha yia Yɛtyɛn na ma u pãã yigi ye. Yãhã Yrã naa laantor le u laam wo, u n naa kacãn kaplãŋ ya pãã pe ne.
11 Loo na, pe n naam mpãy dãã, ma pe ta pe n kawar fua taha u na ma yee: «Wo wo faale wãdyaha Musa wãpee luhu u yɛ̃ na ma suhu Yãhã bya ne.»
12 Pe n klofa sũũ le u na ke syi, pe Yiifee-wãlɛ ne ma suhu Yãhã kaiyarfa ne. Loo na, pe n sur dye u Yɛtyɛn na, ma u yigi ma ka u ne kaplãŋ cɛrfa yahasee ye.
13 Pe n maha ga pa mpãy ter ne, pe ba kawar fua taha u na. Pe n ba yee: «Naa nwo sẽ tyii wo Yãhã kangbãŋ miipihi wãyee na, ma suhu wo wãdyaha Musa kãnde ne ye, lii Yãhã le ta.
14 Wo luhu tuu n yee, a Nasarɛtefa Yesu ga ba Yãhã kangbãŋ traha, tuu dur u wo wãdyaha Musa kãnde yĩntaha wã klaha wo kẽ.»
15 Mpãy byɛ pe pye pe ba tege nii ke yawãhã nwoŋ wo, pe yĩnde pye u Yɛtyɛn na, pe n u yĩntaha yãã ke n yɛhɛ palpal yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ yĩntaha wãŋ syi dyaŋ.

7

Yɛtyɛn yɛ̃ yor pe kaplãŋ cɛrfa yaha ye

* **6:1 6.1** Yurusalɛm klo Yiifee- yebɛrɛ yor pãã.

1 Yãhã yũndefa yĩŋfua n Yɛtyɛn yey ma
yee: «Cĩĩnde la pe n pãã?»
2 Yɛtyɛn n u yɛ̃ wãã sya ma u pye: «Yii
mpãy ye ma ra nampyeŋ-, ta tuhufa ne, -
ye ndityuhu yaha ra ye! Ye cã ma yee, wo
faale wãdyaha Brama see kãntraha nge
wo pe naa n yee Otami. Pe koo kãntraha
ngefa yee Syadeefa. Tuu sẽ bii yir wa u
kusey nde wo ma ka Syahara wo ye, Yãhã
gii koo myaha gboho tãŋ myar byɛ na, ke
n bii ke ya yar u na,
3 ma u pye ma yee:
‹Ma klo yãã,
taa le ta yaha ma tuhufua nna ne,
ma ga nii teelii wo,
tẽ ga yar ma na.›
4 Loo na, Brama n -sẽ yir ke Otami wo,
ma ga nii klo laa wo pe naa n yee Syahara.
U tuhufua pye u ne. U tuhufua tuu bii ku
ke Syahara wo, Yãhã n maha u ta, u n yir
ke fla na ma pa kãntraha nge wo, kii ree
mii ke laam wo yagaa.
5 Yãhã sẽ bii teelaa wãã u kẽ kãntraha
nge wo ye. Ke sẽ bii teelaa gɛ wãã u kẽ u
waha mploho gɛ fãã ye, ma -sẽ bii yɛ̃ tɛr u
ye, koo ga ba ke kãntraha kur byɛ wãã u
kẽ, ke n nii pe wãŋ u kur byɛ ne. Koo cãã
na, puee nen gɛ sẽ -sẽ pye Brama myaha
na ye.
6 Loo nde kur ye, Yãhã n maha bii nde
pãã u ye ma yee:
‹Ma kur ga ba ka,
pe ga nii nampay kãntraha gaa wo.
Koo kãntraha ngefa ga ba pe ta yãmpa,
pe pe nuhu dyɛ- yĩĩsyãŋ.
7 Loo nde wĩĩ na,
n -sẽ ga ba koo kãntraha ngefa sãhã.
N ga ba ta, ma kur n dur ba
kãntraha nge na nwo,
pe ba naa diŋ yi ra kẽ.›
8 Loo kur ye, Yãhã n naambiyãr le Brama
ne, ma u pye ma yee, loo nde wĩĩ na
Brama yai u wãkũũ wĩĩ koho yigi. Loo
na u n bii Yisyake see, plii kuatãã wuhu u
n u kũũ. Yisyake n bii lɛ dye ma Dyakuba
see, ma u kũũ plii kuatãã wuhu u ya ndoŋ.
Dyakuba n -sẽ u naam kicar sẽnsye syãm
kũũ. Poo me, pe nii wo ter sẽnsye syãŋ
ngĩĩ wãlɛ.
9 Laanyar bii Dyakuba pii yigi, pe n sya
pe cĩĩfua Yosɛfe yigi par yãmpuai Syiptefa
ye.
10 Yãhã -sẽ pye u Yosɛfe kur ye. Ke n
dye u kuɛ ye, ma u yĩŋ yi kawlaŋ wo, ma
ta koo fla kãntraha kui yĩŋfua n u yee ba
ta u yahasee ye. Yãhã n maha laantor le
u laam wo ma u ta, u n kacãyor cã pãã u
Syipte kãntraha yĩŋfua yahasee ye. U wĩĩ
n sya tãy u ye. U Syipte yĩŋfua n u ta, u n
nii ke kãntraha kai- kur byɛ yahasee ye u
kaha bya ne.
11 Loo kur ye, fãã n dye ke Syipte wo,
Kanaa bya ne, pe naa wo kãntraha yee
koo syi. Fɛn n gboho, ngaa sẽ yãã wo
wãlɛ ye wãdi wãŋ ye. Wo faale wãdyaha
Dyakuba tuu luhu,
12 a bur blokũũ ma Syipte wo, u n u pii
nɔ wãã ke fla na pe n ga u bur blokũũ waa
kɛ ba.
13 Pe n maha bii dur ga ke tɛhɛ syãŋ
wuhu na, Yosɛfe n ga u yĩŋ yi pe na, pe n
u yãŋ cã pe cĩĩfua. Le klo yĩŋfua bya n -sẽ
u Yosɛfe nna cã.
14 Loo na, Yosɛfe n kãnde wãã pe n ga
u tuhufua yigi ba u fla na u nna byɛ ne. U
tuhufua kaha nawee- pye gbeetãã sẽnsye
nawee- bua.
15 Dyakuba ka koo syi Syipte wo. U n bii
ku ke fla na, u pii sẽnsye syãm bya ne.
16 Pe pe nakur gbe ga naa n le klo nde
wo pe n yee Sihisyɛm. Koo fla nge na,
teelaa fla ma gbĩĩ ne ke fla na, Brama tuu
bii par Amuɔr pii ye.
17 Yãhã ke bii yɛ̃ tɛr Brama ye lii ne, loo
nde pyeyale le bii nɔ gbe taha, wo klofa
pe pye ke Syipte wo, pe nii n syar.
18 Dyɛ- buar n tɛr, yĩŋfa busãã n ku tɛr
pe yai ne ke Syipte wo. Yĩŋfua waa ter n
bii yir u yai ne. Woo yĩŋfua nwo cãŋ sẽ
pye Yosɛfe wĩĩ laa na ye.
19 U n wo wãlɛ byɛ ta ma nii n nuhu,
ma pee tã pe na, ma sya yee pe pe pẽyãr
miy yaha, pe n naa n ku, pẽyãr rii te pye
naam kicar.
20 Koo cãã nge kẽ, Musa tuu see yi u
nayõr ne ma pye Yãhã laanfua. U nna n
u yɛ̃ woo yrey tãã.
21 Te yrey tãã kur ye, u nna n u gbe ga
miy yaha, mii u Syipte yĩŋfua bii le pãã ta
mii. Ke kãntraha yĩŋfua pueesya n bii u

yãã, ma u kɛ gbe, ma u yigi mii u ya koho
pesey dyaŋ.
22 Koo ke ta, pe n naa Musa klaha
Syiptefa kai- ne tesẽ pe kacãn ne. Tuu bii
lɛ dye, u fãnga n gboho, kacãn n maha
gboho u ye.
23 U wãlɛ ke bii nɔ dyɛ- gbeesĩĩ na, Musa
n le ta woo ga ka, u ga u terfa Yiisrɛfa yãŋ.
24 U n ga Syiptefa naa waa yãã, tuu nii
poo Yiisrɛfa naa waa nuhu; u n dye u dya
kuɛ ye, ma u Syipte naa boo u kẽ.
25 U naa n traha woo nampyeŋ- Yiisrɛfa
n le cã, a woo kẽ Yãhã ke taha u pe sya
yaha. Pe sẽ -sẽ le war ye.
26 Koo yĩŋsyii wo, u Musa n ga Yiisrɛfa
syãm yãã, pe nii n wãã. U n yee, woo ga
pe syii ma pe pye: ‹Naambiyãm, ye ma
klo nen yafa.
27 Nwa ke -sẽ maha ye taha yii wãnuhu
na.› Wii ruu -sẽ naa u nampyeŋ nuhu, u
n Musa tra wãã ma u pye: ‹Yoo tuu ma ta
wo yĩŋfua, ma naa wo sãhã?
28 Maa ra boo la mii taa ne Syipte naa
nwo boo mii niinge na?›
29 Musa tuu kaplãŋ ngĩĩ luhu, u n fã yi
ke Syipte wo ma ga kuee kãntraha gaa na
pe naa n yee Madaha. Koo fla nge na, u n
cɔɔ yãã, ma kicar syãm see u na.
30 Dyɛ- gbeesĩĩ n tɛr. Musa pye tẽyãfũũ
fla wo yãŋ gaa tãy, pe n yee Senayi.
Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa n yi Musa na,
wambule laa wo, naa naa n tar le laam
wo, le sẽ -sẽ naa n suhu ye.
31 Loo nde wãyãã n Musa laam wɔ. Tuu
yũhũ crã ke na, woo ga gbihi yãŋ, u n luhu
Yãhã yĩmbui ne le n yee:
32 ‹Ndoo kẽ, ma wãlɛ Yãhã.
Ndoo kẽ, Brama ye Yãhã,
Yisyake ne, Dyakuba ne.›
Fyar koho wo Musa n yɛr n sege, u sẽ sɛr
naa n yãŋ nantãŋ ye.
33 Yãhã n u pye:
‹Ma ntãy fɛr kãã,
draha gii raa yɛr nge,
ke ma gbɛgbɛ ma maha nii Yãhã wãŋ.
34 N ta nna wãfãy yãã Syipte wo,
n luhu pe wãsĩĩ ne,
ta n tege pe wãsyayaha yĩmbui ne.
Loo ne ta n yee,
n ga ma lɛhɛ Syipte wo.›
35 Woo Musa wii pe Yiisrɛfa pe bii sye
yaha, ma bii u pye ma yee: ‹Yoo tuu ma
ta wo yĩŋfua, ma naa wo sãhã?› Woo
Musa cɛŋ ya kẽ, Yãhã u nɔ wãã pe kẽ
syayahafua, ma maha u ta pe yĩŋfua.
Yãhã n ke yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa lɛhɛ wãã
Musa ye loo nde wĩĩ na.
36 Woo Musa kẽ tuu laanwɔ wũhũ pye
yɛ̃kã wũhũ ne Syipte laam wo, ma sya
waha Yiisrɛfa yigi yi ke laam wo. U
maha laanwɔ wũhũ pye yɛ̃kã wũhũ ne
ke muhulangbãyãhã telai wo ma suhu le
tẽyãfũũ klo ne, koo fla gii pe dyɛ- gbeesĩĩ
pye.
37 Woo Musa kẽ tuu maha bii Yiisrɛfa
pye ma yee: ‹Yãhã ga ba ke Yãhã kaplãŋ
tɔ̃rfua waa nɔ wãã ye kẽ mii ra dyaŋ. U
ga ba yi ye ter laam wo.›
38 Pe Yiisrɛfa pe bii pe ya wãã ta tẽyãfũũ
klo wo, ke yãŋ nge flãhã tãy pe n yee
Senayi, woo Musa maha kẽ tuu pye wo
wãlɛ ne ke fla na. Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa
naa n pãã u ne koo yãŋ yĩŋ na. Kaplãŋ
nkãy ke cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ, u
yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n ke yar u na, u n -sẽ pa,
maa ke tɔ̃r yar wo na.
39 Wo wãlɛ n yee poo saa luhu u ye ye,
ma u wĩĩ sye, ma pe laam wĩĩ ta ma yee,
poo ga dur tɛr Syipte wo.
40 Pe n maha bii Yarɔ̃ * pye ma yee:
‹Wãŋ gaa fãã wo kẽ ke n nii wo yãhã, wo
n ke ta wo yatɛr. Musa wii tuu wo yigi yi
Syipte wo, wo tee mii, wo sẽ cã lii u yãã
ye.›
41 Pe n naancɛŋ gaa fãã ta, ma ke tẽŋ
ma nuhu di ke wĩĩ ne, koo gii pe fãã pe ya
ya pe kluɛ ne.
42 Yãhã n dur yi pe kur ye, ma tyii pe na
pe n nii yãhãyĩŋ wãn tẽŋ. Loo ne le yrũhũ
yaha Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa saba wo ma yee,
Yãhã yee:
‹Yiisrɛfa, tee pye u tẽyãfũũ klo wo,
ke dyɛ- gbeesĩĩ ngĩĩ na,
ndoo la, tee naa n tẽŋ yraha ne?
Ye naa diŋ yi la ndoo kẽ?
43 Ye cã ndoo sẽ kẽ ye.
Ye yãhã nge tee n yee Moloke,
koo kẽ ree gbe naa n tay ke fai
nwonge wo.

* **7:40 7.40** Yarɔ̃ pye Musa lɛfua.

U yrompua nwo pe n yee Arefaha,
ye maha ba usyi pye ma u ta ye yãhã.
Too wãn nde ne,
tee ba fãã ma naa te tẽŋ.
Loo ne, n ga ye gbe ga miy yaha
teelaa wo deydey,
koo fla dey Babilɔn gɛ na.›
44 Tẽyãfũũ klo wo, wo wãlɛ bii ke Yãhã
nwonge gbihi. Kãnde lii Yãhã le ta, le
wũhũ bii yrũhũ ta ntẽmbapai raa na. Too
nde pye wo wãlɛ pe bii gbe le yaha ke fai
nwonge wo. Musa bii ke nwonge gbihi
mii Yãhã bii u yar le ne mii. Ke nwonge
pye pe ye. Yãhã naa n pãã pe ne ke laam
wo.
45 Mpãy pe yir wo wãlɛ mii kur kuɛ
ye, pe bya n ke Yãhã nwonge yãã ma ke
gbe ma tɛr ke ne. Yosua woo ruu pye pe
yĩŋ na. Yãhã ke bii yɛ̃ tɛr Brama kur ye
kãntraha gii ne, Yãhã n ta pe n bii waha
koo kãntraha ngefa kar wãã; poo ter mii
sẽ pye Yiifee- ye. Koo Yãhã nwonge n
kuee, kur mpãy ma yir pe yai ne, pe ga
ke yãã. Koo syi ya, ma sya ba Dawide yai
cãã dye.
46 Yãhã n kaa taha u Dawide na, u n -sẽ
kãnde nar ke ye, woo ga kaha fãã ke kẽ,
koo gii ke ma Dyakuba Yãhã.
47 Yãhã n sye, ma bii u dya Salmuu woo
ta u n bii ke Yãhã kaha fãã †.
48 Nwey tii nawee- pe n fãã pe kluɛ ne,
Yãhã sẽ n syã te laam wo ye, koo gii ke ma
ncaha ye yãhãyĩŋ na. Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua
waa loo pãã ma yee, Yãhã yee:
49 ‹Yãhãyĩŋ kẽ ke ma ra nangbãŋ niisaha,
kãntraha -sẽ ma kãnamberge dyaŋ,
tẽ trɛ taha ta.
Yii -sẽ ga waha koo nwoŋ fãã mii syi
dyaŋ?
Draha gii syi -sẽ ma,
ke ga waha ra niisaha kua?
50 Ndoo sẽ na, tẽ too nde byɛ fãã,
ke yãhãyĩŋ tesẽ ke kãntraha ne?› »
51 Yɛtyɛn tuu pe faalefa wĩĩ tɔ̃r yar wa pe
na, u n maha le pãã pe ye ma yee: «Yii
laangbãnfa mii, ye laam waha, ye sye ma
ye ndityuhu gbãã tã ye saa luhu Yãhã ye
ye. Ye sye, ye sẽ n luhu Yãhã Yrã ye ye.
Ye ma mii ye wãlɛ dyaŋ.
52 Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua wii woo u kuee mii,
pe sẽ u nuhu ye? Mpãy pe u kasroŋfua
wãpa wĩĩ pãã, pe pe boo. Yagaa u
kasroŋfua tuu pa, ye u wĩĩ sye ma sya ba
u boo.
53 Yii mpãy, Yãhã yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ta, pe n
le kãnde tɔ̃r yar ye na, kãnde lii Yãhã le
ta, ye sẽ -sẽ le yãr ye.»

Yɛtyɛn wãboo wĩĩ

54 Pe kaplãŋ cɛrfa pe Yɛtyɛn kaplãŋ ngĩĩ
luhu, ncafũhũ n pe yigi, pe n sya nii n
sege.
55 U Yɛtyɛn woo -sẽ nwo, Yãhã Yrã
Fãnga le u yĩĩ, u n yãhãyĩŋ tẽŋ yãŋ, ma
Yãhã nayɔ̃r yãã, Yesu ne tuu yir yɛr ke
Yãhã kãndigi koho kuɛ ye, kai- byɛ fãnga
ne u ye.
56 U n yee: «-Ye luhu, n nwo, tẽ yãhãyĩŋ
yãã ke yãr yaha nii. Nawee Puee yir yɛr
Yãhã kãndigi koho kuɛ ye.»
57 Pe n tẽ sya, ma ndityuhu gbãã tã, ma
sur dye u Yɛtyɛn na ma u yigi.
58 Pe nawee- n u tyĩn ga le klo kãnkãy
na, ma ga ntẽmbar ta, ma nii u miy u
wãboo yĩmbui ne. Mpãy pe ba cãã u miy,
pe ba pe nayrengbãy fɛr ma ta yaha dya
waa kẽ pe naa n yee Sɔl, u naa te yãŋ.
59 Pe sya naa Yɛtyɛn miy ntẽmbar ne, u
Yɛtyɛn woo -sẽ pye, tuu naa Yesu nar ma
n yee: «Yĩŋfua Yesu, ta yrã sya!»
60 Loo na, u n kãnklũy gbãã, ma tẽ sya
fãnga ne ma yee: «Yĩŋfua, ma'a n tyii
kapee nde na pe yĩŋ na ye!» Tuu koo
kaplãŋ ngĩĩ pãã wa, u n ku.

8

Yɛtyɛn wãboo wĩĩ n tãy Sɔl ye.

Pe Yesu kãndeyãrfa nuhu

1 Koo per pe n yir Yesu kãndeyãrfa
wãnuhu ne ke Yurusalɛm wo. Pe Yesu
kãndeyãrfa byɛ n fã cããŋ tɛr Yudɛ kui
wo, Syamari kui ne. Pe Yesu tẽnlɛhɛ poo
n kuee.
2 Mpãy pe -sẽ naa n luhu Yãhã ye, pe
n Yɛtyɛn nakugu gbe ga le, ma u gbã wĩĩ
wũn.
3 Sɔl woo -sẽ pye, tuu naa kaa taha
u ya fãnga na pe Yesu kãndeyãrfa wĩĩ
wãpyeklaha- wĩĩ ne. U naa n tay klɛ

† **7:47 7.47** Salmuu cãã kẽ, pe bii ke Yãhã kangbãŋ cir fãã.

wo, ma Yesu kãndeyãrfa fyãhã naa n yigi, naam tesẽ ca bya ne, ma ga naa pe le nwompihi wo.

4 Mpãy pe ba fã cããŋ, pe naa n tay teebɛhɛ byɛ wo, ma naa Yesu kapãyĩĩ pãã nawee- ye.

Filipe Yesu Crise kapãyĩĩ yar Syamarifa na

5 Filipe n ka Syamari kungbãy wo, ma ga u Yãhã Yĩndefua Crise wĩĩ tɔ̃r pe nawee- ye.

6 Pe nawee- pe Filipe kaplãŋ luhu, ma maha ke laanwɔ wũhũ yãã tuu n pye, pe byɛ naa ndityuhu yaha, ma naa n luhu u kaplãŋ ye kayi ne.

7 Sãndãpee naa n tẽ, ma tege naa n kãã nawee- busãã yĩŋ na, tãnklahafa busãã maha naa n jaa.

8 Loo nde n pe klofa ta, nuhu n pe yigi.

9 Le klo wo, dya waa -sẽ pye lɛ wa, pe naa u yee Syimu. Woo dya nwo pye caifua, ma naa pe Syamarifa laam wɔ kai- nkãy ne. U naa u ya yãŋ, usyi wee ye.

10 Ke fla nawee- byɛ, ma gbe pe kicar syĩmbir na, ma ga waa pe wãlɛ na, pe byɛ -sẽ naa nagboho ta u na cĩĩnde, ma sya naa n yee: «Dya nwo, Yãhã fãnga gɛ kẽ ke ma u ye, fãnga gii pe n yee cĩĩnde fãngangbãŋ.»

11 U tee ba ma- tɛr le klo wo, ma naa pe nawee- laam wɔ u pyer ne, koo syi kẽ pe n naa u fya, ma maha naa nagboho ta u na.

12 Pe klofa pe -sẽ ba le kapãyĩĩ luhu Filipe yɛ̃ na, kapãyĩĩ lii le Yãhã Yai wĩĩ tɔ̃r tesẽ Yesu Crise wĩĩ ne, pe naa loo sya cĩĩnde, ma naa Yesu ta pe Yatɛr. Pe n -sẽ pe byɛ tãã naa n yi loho wo, pe naam tesẽ pe ca ne.

13 Syimu bya n Yesu kapãyĩĩ sya cĩĩnde. Loo kur ye, pe n u tãã yi loho wo, u n naa n kuee Filipe tãy. Filipe naa yɛ̃kã wũhũ pye, ma maha naa laanwɔ wũhũ pye Yesu myaha ne. Syimu naa koo ngĩĩ bya yãã, ke n -sẽ naa laam wɔ u kẽ.

14 Yesu tẽnlɛhɛ mpãy pe pye Yurusalɛm wo, pe n ba luhu, a Yesu kapãyĩĩ ma, le dye Syamari laam wo, pe n Pyar ye nɔ wãã ke fla na pe syãm Nsãn ne.

15 Pe syãm pe ga dye ke Syamari wo, pe n Yãhã nar pe Yesu kãndeyãrfa kẽ ma yee, Yãhã ke ta Yãhã Yrã n dye pe laam wo.

16 Pe tee ba tãã yi wãtããyi ya loho wo Yesu myaha ne, Yãhã Yrã sẽ ba dye wa pe laam wo ye, koo syi kẽ pe n ba Yãhã nar pe kẽ loo wĩĩ na.

17 Loo na, Pyar tesẽ Nsãn ne, pe n kluɛ taha pe na, Yãhã Yrã n dye pe laam wo.

18 Syimu tuu yãã Yãhã Yrã le dye pe Yesu kãndeyãrfa laam wo, yaliile wo Yesu tẽnlɛhɛ pe kluɛ taha pe na, u n war yi ma Pyar ye pye pe syãm Nsãn ne ma yee:

19 «-Ye ra bya kẽ ke syi fãnga ne ta n nii, n ma kluɛ taha wii na, Yãhã Yrã le dye ufua laam wo.»

20 Pyar n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Ma war pe ka ma ne, ma tee le wũũ, a Yãhã laantãr wĩĩ n sya ke ye wale ne.

21 Ma lay wee nwo ye, ma sẽ maha yai loo nde syi wãyãã ne ye, ma laam tee mii, pe wee gbɛgbɛ Yãhã ye ye.

22 Mii dur yi kãã ma kapee nde wo, -taa Yãhã nar, ke ma sya ke ma kapee nde kua kãã ma na. Ma pye gɛ pye mii ma waha nde syi wũũ, ma sya le pãã yi.

23 Tẽ ma yãã mii, ngaa kapihi ma ma yĩŋ na, ma ta ma kapee- n nihi ga ta tɛr, ma ta ma saha laa kayĩĩ gɛ pye ye.»

24 U Syimu n Pyar ye pye pe syãm Nsãn ne ma yee: «Yii gɛ, -ye Yãhã nar ra kẽ, laa ma n faha ra dye nde kur ye tee pãã ye.»

25 Yesu tuu naa kai- nkãy pye pe n naa n yãã yĩnde ne, ma suhu nkãy ne tuu naa n pãã pe naa n luhu, Pyar ye pe loo kapãyĩĩ tɔ̃r yar wa pe nawee- ye, pe n dur tɛr Yurusalɛm wo. Kãnde wo, pe le kapãyĩĩ tɔ̃r naa n gaha Syamari kãntraha kusyĩmbɛhɛ busãã wo.

Filipe tesẽ Yɛtyɔpefa yĩŋfuangbãŋ gaa ne

26 Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa n Filipe pye: «Ka yainsaha dar kuɛ kãndigi koho kuɛ ye. Kãnde laa ma ke kuɛ dragba wo, le n yir Yurusalɛm wo ma n gaha klo nde wo pe n yee Gbasa. Ka loo kãnde fla na.»

27 Filipe -sẽ yãã ta tɛr yir tɛr le kãnde kuɛ ye. U n ga dya waa yãã le kãnde wo. U pye Yɛtyɔpe yahaseefua waa, ma maha pye Yɛtyɔpe yĩŋfasya war kluhu yĩŋ na.

U ba ka Yurusalɛm wo Yãhã seysaha wo, ma dur naa n tɛr u niisaha wo.
28 U pye u ba dye nii u kafãŋ wo, ma naa Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yisa kaplãŋ kal ke Yãhã sabangbãŋ wo.
29 Yãhã Yrã n Filipe pye ma yee: «Yũhũ dye u dya kafãŋ tãy.»
30 Filipe n fã yũhũ dye, ma luhu u Yɛtyɔpe naa tuu nii Yãhã kaplãŋ kal, nkãy Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yisa tuu yrũhũ. Filipe n u yey ma yee: «Kai- nkãy taa n kal ngĩĩ, ma ke war la?»
31 U dya n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «N ga waha pye mii, n naa ke war, waa ma yee u wee ma nii ke yĩntaha tɔ̃r ma ra yar ye?» U n Filipe nar, u n dye nii u tãy ke kafãŋ wo.
32 Yãhã kaplãŋ nkãy u naa n kal, koo kẽ ngĩĩ:
«U nii mii mbua wii syi dyaŋ pe yigi n
gaha
boosaha wo.
U nii mii mbua wii syi dyaŋ pe u yor kur,
u n yaha le tete.
U sẽ yɛ̃ kua ma laa gɛ pãã ye.
33 Pe u kloŋ, dyefua sẽ yãã u kuɛ ye ye.
Pe mii, pe u boo kãntraha nge na,
kur wãm ga ba yir na u ye pe naa u
wĩĩ pãã?»
34 U Yɛtyɔpe naa n Filipe yey ma yee: «Dya, kace ra yar, yoo wĩĩ -sẽ kẽ, u Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua tuu tɔ̃r loo ne? U ya koho wĩĩ laa, waa wĩĩ?»
35 Filipe n kapãn gbe ma u Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua kaplãŋ ngĩĩ yĩntaha yar u dya na, ma sya ba le Yesu kapãyĩĩ tɔ̃r yar u na.
36 Pe naa n tɛr ke dyaŋ le kãnde wo, pe n ga nɔ loho fla gaa na. U Yɛtyɔpe naa n u pye: «Loho nge! Nwa -sẽ maha ma ke kuee ta wãtããyi na loho wo?» [
37 Filipe n u pye: «Ke ma pye ma Yesu ta ma laam wo ma cĩĩnde Yatɛr, ma ga waha tãã yi loho wo.» U Yɛtyɔpe naa n u pye: «N le sya cĩĩnde, woo kẽ tuu ma Yãhã Dya cĩĩnde.»]
38 Loo kur ye, u Yɛtyɔpe naa n ta pe n ke kafãŋ yɛr. U n tege woo tesẽ Filipe ne. Pe n dye ke loho wo. Filipe n u tãã yi ke loho wo.
39 Pe yi ke loho wo, Yãhã Yrã Fãnga n Filipe gbe tɛr. U Yɛtyɔpe naa sẽ maha u yãã yãã nantãŋ ye, ma u kãnde sya, ma n tɛr, nuhu fla.
40 Filipe n ga u ya yãã klo laa wo pe naa n yee Asuhute. U n nii Yesu kapãyĩĩ tɔ̃r n gaha kui wo, ma sya ga dye Syesarɛ wo.

9

Sɔl u troho wãtãhã ter miy yaha ma Yesu kãnde yãr
(Tẽnl 22.6-16; 26.12-18)

1 Sɔl -sẽ nwo, u pye ma naa Yesu kãndeyãrfa kɛ wãboo ya ne. U n ba yir ma ka Yiifee- Yãhã yũndefa yĩŋfua fla na,
2 maa saba mpãy sya u ye, saba mpãy syi pe ga waha kãnde wãã u kẽ u n ka Damasu na, te Yiifee- yawãhã nwey wo. U maa nawee- mpãy yãã ke fla na, naam woo, ca woo, pe ma yee wa pe n yãr Yesu kãnde wo, u waha pe yigi, u pe pua, u pa pe ne Yurusalɛm wo.
3 U n yir koo na, ma kãnde sya, ma n gaha ke Damasu na. Tuu ga nɔ gbe taha le klo na, u n yee woo ga yãŋ, ma yãã cãã-mpãy ter syi pe yi yãhãyĩŋ kuɛ ye, ma ba yɛhɛ u na.
4 U kadye n sege, u n laha too kãntraha na, ma luhu yĩmbui laa ne, le u pye ma yee: «Sɔl, Sɔl, n lii wãpee pye, ma n nii ra nuhu yĩntayãhã ne?»
5 U n wãã sya ma yee: «Yĩŋfua, mboo wii raa n pãã ra ne, ma myaha mii?» Le yĩmbui n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Ndoo Yesu kẽ taa n nuhu yĩntayãhã ne.
6 Mboo, yir, ma dye le klo wo. Taa yai ma lii pye, pe ga le yar ma na.»
7 Nawee- mpãy pe wãã naa n yãr Sɔl ne, pe byɛ ba yɛr pe sẽ sya naa laa pãã ye. Pe naa n luhu le yĩmbui gbleŋ ne, pe sẽ -sẽ naa waa yãã ye.
8 Sɔl n yir, ma tãhã yɛr kãntraha na. U n yĩmpɛ yãr, u sẽ -sẽ waha ngaa yãã nantãŋ ye. Pe n u yigi koho na ma ka u ne ke Damasu na.
9 U n plii tãã pye, u sẽ waha naa n yãŋ ye, u sẽ ngaa di ye, u sẽ maha ngaa wɔ ye.
10 Ke Damasu wo, Yesu kãndeyãrfua waa pye, pe naa n yee Nanayase. U pye mii wãytãã dyaŋ u na, ma Yĩŋfua yãã tuu u yee ma yee: «Nanayase.» U n u yɛ̃ wãã

sya ma yee: «Yĩŋfua, n nwo, n n luhu ma ye.»
11 U Yĩŋfua n u pye ma yee: «Yir yagaa,
kãnde lii pe n yee kãndigi, ma loo sya, ma
ka Yuda kaha wo, maa Tarsufa naa waa
wĩĩ yey, pe u yee Sɔl.
12 U ma gɛ ma u nii Yãhã nar. U bya
pye mii wãytãã dyaŋ u na, ma ma yãã,
taa dye ga maa koho taha u na, ma yee u
waha maha naa n yãŋ faale dyaŋ.»
13 Nanayase n loo wãã sya ma yee:
«Yĩŋfua, nawee- busãã dya nwo wĩĩ tõr ra
ye. Tuu Yesu kãndeyãrfa nuhu wãnuhu
gii ne Yurusalɛm wo, n le luhu.
14 Yãhã yũndefa yĩŋfua kãnde wãã u kẽ,
u pa nwo wo, u ba nawee- yigi pua, poo
mpãy pe koho taha yaha Yesu na.»
15 U Yĩŋfua n -sẽ maha u pye ma yee:
«Ka, n dya nwo yãŋ yi, ma yee u ta wĩĩ
tõr yar driyɛ̃fa byɛ na tesẽ yĩŋfa byɛ ne
tesẽ Yiisrɛfa ne.
16 Tuu yai u wãfãy gii fãy ta wĩĩ na, u
ta, nawee- n ra wĩĩ cã, n ga u yar koo byɛ
na.»
17 Loo na, Nanayase n yir, ma ka Yuda
kaha wo. Tuu ga dye ke kaha wo, u n kluɛ
taha Sɔl na ma u pye ma yee: «Sɔl, ma ma
Yesu kãndeyãrfua mii ta dyaŋ. Taa naa n
pai kãnde wo, Yĩŋfua Yesu wii tuu ba yi
ma na, woo u ra lɛhɛ wãã, n ba ma ta ma
n waha naa n yãŋ faale dyaŋ, tẽ ma ta,
Yãhã Yrã Fãnga n ma laam yĩĩ.»
18 Loo yalebya wo, wãn raa n kuã kãã
Sɔl yĩmpɛ na mii sawor dyaŋ, u n nii n
yãŋ faale dyaŋ. U n yir, pe n u tãã yi loho
wo.
19 Loo kur ye, u n di, u kadye n cã fãnga
yãã.

Sɔl Yesu kãnde wĩĩ yar Damasufa na

Loo kur ye, Yesu kãndeyãrfa mpãy pe
pye Damasu na, Sɔl n kuee pe ne, ma faa
plii raa pye,
20 ma nii Yesu wĩĩ pãã nawee- ye Yiifee-
yawãhã nwey wo ma yee, Yãhã Dya kẽ
Yesu ne.
21 Mpãy byɛ pe u kaplãŋ luhu, le n pe
fe gbe, pe n nii le yey ma yee: «Dya nwo
woo sẽ na, tuu naa Yesu kãndeyãrfa kɛ
wãboo ne yĩntayãhã ne Yurusalɛm wo,
poo mpãy pe koho taha yaha Yesu myaha
na. U sẽ yir la ma pa nwo, woo n pai tee
nde Yesu kãndeyãrfa yigi pua, u ga pe yi
Yãhã yũndefa yĩŋfua kẽ?»
22 Sɔl -sẽ naa Yesu wĩĩ pãã nawee- ye.
Kaa naa n taha u kaplãŋ wãlaha na tesẽ
ke fãnga ne. Yiifee- mpãy pe pye Damasu
na, Sɔl pe gbihi yar naa n laha Yesu wĩĩ
ne ma naa pe yar, Yesu woo u ma u Yãhã
Yĩndefua Crise, le n sya naa yɛ̃ gbãã pe
na.
23 Koo syi kẽ plii raa kur ye, Yiifee- n
pãã ta poo ga Sɔl boo.
24 Sɔl n -sẽ loo nde yãã luhu. Le klo pye,
pe ba ncaha fãã, ma le klaha tã. Nawee-
naa le klo kapahayɛ̃r byɛ sẽŋ, ke yai ke
yĩmper, pe ma u Sɔl yãã pe u boo.
25 Sɔl pye Yesu kãndeyãrfa mpãy ne
nwoŋ gaa laam wo, ke ba fãã gbra le klo
ncaha na. Fenaatɛr gaa -sẽ pye ke nwoŋ
wo ke ba yi ke ncaha ne. Pe n yir yĩmper
wo, ma u Sɔl gbe le takũy laam wo, ma
namihi pua le na, ma u Sɔl yoŋ tege wãã
fenaatɛr ne le klo ncaha kur kuɛ ye. Sɔl n
waha wloho yi ke syi, ma fã tɛr.

Sɔl ka Yurusalɛm wo

26 Sɔl n ga dye Yurusalɛm wo, ma yee
woo ga dye wlãhã Yesu kãndeyãrfa ne.
Pe byɛ -sẽ ba fya u na, pe sẽ ba le sya
cĩĩnde ma yee, u wã klaha ma nii Yesu
kãndeyãrfua ye.
27 Yesu kãndeyãrfua wii pe naa n yee
Barnabaase, woo n Sɔl yigi loo na, ma
ka u ne pe Yesu tẽnlɛhɛ fla na. Sɔl tuu
ba u Yĩŋfua wãã sya mii le kãnde wo, u
n kaplãŋ nkãy pãã u ye, Barnabaase n
loo nde tõr pe Yesu tẽnlɛhɛ ye. Sɔl tuu
pye Damasu na, ma naa Yãhã kapãn pãã
Yesu myaha ne pe nawee- ye laanyĩn ne,
Barnabaase n maha koo bya tõr pe ye.
28 Loo yale nde wo, Sɔl n cã waha u ya
wlãhã pe ne. U n nii n tay ke Yurusalɛm
wo, ma Yãhã kapãn pãã naa n laha Yĩŋfua
myaha ne nawee- ye laanyĩn ne.
29 Yiifee- mpãy pe naa jrɛke yor luhu, u
naa n pãã pe bya ne, ma naa kaplãŋ tyĩn
pe ne. Poo -sẽ naa u wãboo kɛ.
30 Pe Yesu kãndeyãrfa pe loo cã, pe n
Sɔl yigi ga Syesarɛ na, maa u ta u n ka
Tarsu na *.

* **9:30 9.30** Pɔl kusey ba kẽ Tarsu ne.

31 Loo na, Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa mpãy pe pye Yudɛ wo, Galɛlɛ ne tesẽ Syamari ne, pe n cã yrĩŋ yãã. Yĩŋfua Yesu wĩĩ naa n gboho pe laam wo plii wuhu na. Pe maha naa u laam wũhũ pye yalebyɛ. Yãhã Yrã kãmay na, kaa naa n taha pe yawãhãfa wãnihi na.

Pyar yɛ̃kã wũhũ pye Yesu myaha na

32 Pyar naa n tay kui byɛ wo, ma naa Yesu kãndeyãrfa yãŋ. U n ba ka klo laa wo pe naa n yee Liide, Yesu kãndeyãrfa yãŋsaha wo,

33 ma ga dya waa yãã le klo wo. Pe naa u yee Yɛnɛ. U dyɛ- kuatãã ba kẽ tãnkur yan ne kãntraha na.

34 Pyar n u pye ma yee: «Yɛnɛ, Yesu Crise ma, u ma jaa yagaa. Yir, ma ma kasãy wãŋ gbe!» Yɛnɛ n ta tɛr yir.

35 Liide klofa byɛ tesẽ Sarãŋ ngbãŋfa byɛ ne, pe n loo yãã, ma pe troho wãtãhã ter wã klaha, ma nii Yĩŋfua kãnde yãr.

36 Klo laa pye tũntũn, pe naa n yee Yopɛ. Cɔɔ waa pye ke fla na, u myaha Tagbihita. U pye pe Yesu kãndeyãrfa ne. Jrɛke yor wo ke Tagbihita myaha nge n yee Dɔɔkase, ke yĩntaha kẽ kafaa. U cɔɔ naa kayĩĩ pye yalebyɛ, ma maha naa koho le nawãm ye.

37 U n ba too yan na, ma ku. Pe n u nakugu yee, ma ke gbe ga ta nwoŋ gaa laam wo gbegbaha yĩŋ na.

38 Pe Yesu kãndeyãrfa mpãy pe pye ke Yopɛ wo, pe ba le luhu ma yee, Pyar ma tũntũn Liide na. Pe n nawee- syãm lɛhɛ wãã u ye pe ga u yar, poo ma pe u nar, u pa poo fla na, u ma n nii kuee ye.

39 Pe n ga dye Pyar fla na, ma re tẽnlɛhɛ tɔ̃r u ye, u n yir wãã kũn pe ne le yalebya wo. Tuu ga dye, pe n u yigi ga ke nwoŋ laam wo gbegbaha yĩŋ na. Calangusyam mpãy pye ke fla na. Pe byɛ n ba yɛr Pyar tãy, ma nii n wũn. Dɔɔkase tuu pye yrãŋ na, ma ba nayrɛ tii gbihi, tesẽ nayrengbãy tii ne, pe n too nde gbe n yar Pyar na.

40 Pyar n pe nawee- byɛ ta pe n yi nwoŋ wo, u n dur ma kãnklũy gbãã kãntraha na, ma Yãhã nar. U n ba wã klaha ke nakugu kuɛ ye ma yee: «Tagbihita, yir!» U n u yĩmpɛ yãr, ma Pyar yãã, ma yir nii.

41 Pyar n u yigi koho na, ma u ta u n yir yɛr. Loo kur ye, mpãy pe Yesu ta pe Yatɛr tesẽ pe Yesu kãndeyãrfa calangusyam ne, u n poo yee ba, maa u yar pe na yrãŋ.

42 Pe n le cã tãŋ ke Yopɛ wo, loo n ta, nawee- busãã n u Yĩŋfua ta pe Yatɛr.

43 Pyar n faa ma- Yopɛ na. U ba kuee ke Yopɛ wo sraha tẽntẽfua waa fla na, pe naa n yee Syimu.

10

Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa ba yi Kɔrnee na

1 Syesarɛ laam wo, dya waa pye pe naa n yee Kɔrnee. U pye seraasyi yĩŋfua, ma pye Wɔrmefa seraasyi ndreŋ gaa yĩŋ na, pe naa n yee Yitale seraasyi ndreŋ.

2 U dya naa Yãhã kãnde kɛ. U naa n gaha Yãhã narsaha wo u nna byɛ ne. Yiifee- mpãy pe pye nawãm, u naa koho le pe ye, ma naa Yãhã nar plii byɛ.

3 Per gaa yaiyĩn yale wo, Yiifee- Yãhã naryale ba kẽ, u n yãã mii wãytãã dyaŋ u na. U n yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa yãã gbaa na, tuu dye ba u fla na, maa u pye ma yee: «Kɔrnee».

4 U n u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ yãŋ, ma fya, ma u pye ma yee: «Yĩŋfua, nwa ma?» U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Taa naa Yãhã nar, ma maha naa koho le nawãm ye, Yãhã koo byɛ sya ma ye. Ke sẽ faha ma wĩĩ ne ye.

5 -Taa -sẽ nawee- lɛhɛ yagaa, pe n ka Yopɛ na, pe ga dya waa ta u n pa, u myaha Syimu, nawee- byɛ u yee Pyar.

6 U n syã sraha tẽntẽfua waa ye, u myaha Syimu. U kaha ma muhulangbãŋ yɛ̃ tãy.»

7 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n loo pãã u ye ma tɛr. Le yalebya wo, Kɔrnee n u tẽntẽ-syãm mpãy yee ba tesẽ u seraasyi naa waa ne, tuu pye mpãy yĩŋ na. Woo bya ba naa Yãhã kãnde kɛ, u wĩĩ ba waha Kɔrnee ye.

8 Kai lii le pye, u n le gbe ma tɔ̃r pe ye, ma pe lɛhɛ wãã ke Yopɛ na.

Mpãy pe wee Yiifee- ye, Yãhã laa pãã Pyar ye pe wĩĩ na

9 Ke yĩŋsyii wo, pe naa n gaha ma sya ga nɔ gbe taha ke Yopɛ na. Pyar -sẽ pye, u

ba dugu u kaha gbegbaha yĩŋ na yaiwlaŋ yale wo, ma yee woo ga Yãhã nar.
10 Fãã n u yigi u n yee woo ga ngaa di. Yalii pe yee poo ga ngaa soho u kẽ, u n yãã mii wãytãã dyaŋ u na.
11 U n yãhãyĩŋ yãã ke fe yãr, kla gaa n nii tege n pai tãã ye kãntraha na: Ke kla pye mii faangbãŋ gaa dyaŋ. Ke yɛ̃r resyar ba wãã tã.
12 Ke laam wo trɛresyar wãn ter byɛ pye tesẽ kahakaha wãn ter byɛ ne ma suhu kãnsyãm ter byɛ ne.
13 Yĩmbui laa n u pye ma yee: «Pyar, yir, ma wãn nde boo, ma naa n kaa!»
14 Pyar n wãã sya le yĩmbui ye ma yee: «Yĩŋfua, too wãn nde sẽ yɔ̃ ye; wo Yiifee-kãnde na, wo n fã wãn nde na.»
15 Le yĩmbui n maha u pye ma yee: «Yãhã yee te yɔ̃, ma tee n fã re na.»
16 Pyar tuu too wãn yãã, ma luhu le yĩmbui ne, saa te n tɛr. Saa, u n maha te yãã. Yãhã te gbe yi u na koo syi tɛhɛ tãã, ke faangbãŋ n cã dugu tɛr yãhãyĩŋ na.

Pyar dye waa kaha wo, u wee Yiifee ye

17 Pyar tuu koo yãã pe wãytãã wo ke syi, u sẽ -sẽ waha le yĩntaha cã ye. Le yale -sẽ nwo, Kɔrnee tuu ba nawee- mpãy lɛhɛ wãã u Pyar ye u Syimu kaha wo, pe ba ke kaha yey naa n gaha, ma sya ga nɔ ke kapahayɛ̃ na.
18 Pe n yĩmbui yir ma le yey ma yee: «Syimu wii pe n yee Pyar, u n syã la nwo?»
19 Yãhã ke ba wãn tii gbe yi u Pyar na ke yĩmbui lii ne tuu ba luhu, u Pyar pye nantãŋ u naa le ga. Yãhã Yrã n u pye ma yee: «Yãŋ! Nawee- tãã ma nwo, pe ma kɛ.
20 Yir, ma tege ke gbegbaha yĩŋ na, ma ka pe ne, ma'a n laalaa pye ye, ndoo tẽ pe lɛhɛ wãã.»
21 Loo na, Pyar n tege ba pe nawee- mii fla na, maa pe pye ma yee: «Wii tee n kɛ, woo kẽ ra ne. Ah ye pa lii na?»
22 Pe n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Ser-aasyi yĩŋfua Kɔrnee kẽ tuu wo lɛhɛ wãã. Nawee wii kẽ u ne, u n sroŋ, Yãhã wĩĩ gboho u laam wo, Yiifee- byɛ u miiyũhũ yee. Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa kẽ, u u Kɔrnee klaha, ma u yar ma yee, u ma ta ma n ka u fla na, maa ma yɛ̃ kapãn pãã u n luhu.»
23 Pyar n pe yigi dye u kaha wo, ma syãsaha wãã pe kẽ.

Ke yĩŋsyii wo, pe n yir ma kãnde sya, ma dur tɛr. Pyar pye pe ne. Yopɛ Yesu kãndeyãrfa mpãy n yir ke Yopɛ wo, ma Pyar wãr ga.
24 Ke yĩŋsyii wo, pe n ga dye ke Syesarɛ wo. Kɔrnee naa u sẽŋ u kaha wo. U ba u nwoŋfa mpãy yee ba loo wĩĩ na, tesẽ u naambiyãbuam mpãy ne.
25 Yaliile Pyar naa n pai dyesaha wo, Kɔrnee n ka, maa u wãã, ma kãnklũy gbãã u yaha ye, ma yee woo ga u syar nangbãŋ syaha ne.
26 Pyar n sye ma u kuã yir, ma u pye ma yee: «Danda, yir! Taa yãã, nawee ya kẽ ra bya ne.»
27 U n nii n pãã Kɔrnee ne, maa dye ke kaha wo, ma nabuar mpãy yãã pe wãã nii.

28 U n pe pye ma yee: «Ye cã ma yee Yiifee- kãnde na, Yiifee naa sẽ yai u naa n crã nawee wii na u wee Yiifee ye. U sẽ maha yai u naa n dye u kaha wo ye. Yagaa, Yãhã -sẽ ndoo klaha, ma ra yar ma yee, n sẽ yai n naa fã nawee waa ter na ye, n sẽ yai n naa waa ter yãŋ mii nawee wii syi dyaŋ, u sẽ yai pe naa n crã u na ye.
29 Koo kẽ, tee ra yee, n sẽ sye ye, n pa. Tee ra yee ba lii na, ye waha le pãã ra ye yagaa.»

30 Kɔrnee n yee: «Ke plii resyar nanga, le pye yagaa syi yaiyĩn na. N pye n naa Yãhã nar ta kaha wo. Dya waa n ba yɛr ra tãy u kale wãn ne te n yɛhɛ palpal, ma ra pye ma yee:
31 ‹Kɔrnee, taa naa Yãhã nar lii ne, ke le sya ma ye. Taa maha naa wãn tii byɛ wãã nawãm kẽ, le sẽ faha Yãhã na ye.
32 Loo nde na, waa lɛhɛ wãã Yopɛ na, u n ga Syimu yee ba, Syimu wii pe n yee Pyar. U ma dya wii kaha wo, u bya myaha Syimu u ya ndoŋ, u sraha tẽn tẽ, u ma muhulangbãŋ yɛ̃ tãy.›
33 Ta n ta tɛr waa lɛhɛ wãã ma ye, ma n le sya ma pa. Le yɔ̃. Wo byɛ mii Yãhã yaha ye yagaa. U Yĩŋfua tuu ma pye, ma ba wo yar lii ne, le pãã wo ye, wo ma wo n luhu ma ye.»

Mpãy pe wee Yiifee- ye, pe le kapãyĩĩ fe luhu Pyar yɛ̃ na

34 Loo na, Pyar n yɛ̃ kuã ma yee:
«Cĩĩnde ne, n cã Yãhã wee ke nawee waa
puar nawee waa na ye.
35 Ma'a sya yi teelii teelii, ma'a pye wa
ma n luhu Yãhã ye, ma maha kasroŋ pye,
ma wĩĩ ga naa n tãy ke ye.
36 Yãhã le kapãyĩĩ nɔ wãã Yiifee- ye,
kapãyĩĩ lii le n yee nawee- byɛ ga ba yrĩŋ
yãã Yesu Crise kãmay na, woo wii u ma
wo byɛ Yĩŋfua.
37 Nsãn tuu nawee- yee naa n pai, maa
naa pe yar, pe le sya pe cã, pe kapee-
wãpyeŋ sẽ yɔ̃ ye, pe ke miy yaha, ma pe
tãã naa n yi loho wo, ye koo ngĩĩ byɛ cã.
Loo kur ye, lii le cãã pye Galɛlɛ kãntraha
kur byɛ na, ma sya ka Yudɛ kãntraha na,
ye maha loo nde bya cã.
38 Yãhã fãnga wãã Yesu kẽ, Yesu wii u n
yi Nasarɛte wo, ma maha Yãhã Yrã wãã u
kẽ, u n waha naa n gaha teebɛhɛ byɛ wo,
ma naa kayĩĩ pye nawee- kẽ. Mpãy pe pye,
Setane naa pe fãy fãnga ne, Yesu u Setane
kar tege naa n kãã pe yĩŋ na. Yãhã pye u
kur ye. Ye maha koo byɛ cã.
39 Tuu kai- nkãy byɛ pye Yiifee- klo
Yurusalɛm wo ma suhu pe Yiifee- kui byɛ
ne, wo ke yãã wo yĩnde ne. Loo kur ye,
pe Yiifee- gɛ u kuey mar boo trã na.
40 Ke plii tãã na, Yãhã n u ta u n yir gbã
wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye.
41 U sẽ -sẽ u ya yar nawee- byɛ na ye, u u
ya yar wii poo na, wii mpãy Yãhã wo yãŋ
yi, ma yee too u yãã wo yĩnde ne. Yesu
tuu dur ba yrãŋ na gbaafa ye, wii kẽ too
u yãã, ma sya wãã di u ne, ma loho bya
wãã wɔ u ne.
42 U n wo pye ma yee, too ga naa le
Yesu kapãyĩĩ pãã pe nawee- ye, wo pe yar
laha wo yee, woo Yesu kẽ Yãhã u yãŋ yi,
u nawee- byɛ sãhã, mpãy pe ma yrãŋ na
tesẽ mpãy bya ne pe ma gbã wo.
43 Faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa byɛ bii le pãã
u wĩĩ na ma yee, cĩĩnde ne, wii ma u Yãhã
Yĩndefua ta u Yatɛr, Yãhã ga ufua kapee-
gbe kãã u yĩŋ na Yesu myaha kãmay na.»

Mpãy pe wee Yiifee- ye, Yãhã Yrã dye pe laam wo

44 Pe nawee- pye pe naa Pyar kaplãŋ
luhu, Yãhã Yrã n tege dye pe byɛ laam wo.
45-46 Yiifee- mpãy pe ba Yesu ta pe Yatɛr,
ma pa Pyar ne, pe n yãã Yãhã Yrã tege
dye pe nawee- mii laam wo, mpãy pe wee
Yiifee- ye. Loo nde n pe Yiifee- mii fe gbe.
Yãhã Yrã ba pe laam yĩĩ, pe n sya naa yor
ter raa pãã, ma naa Yãhã sey.
47 Loo na, Pyar n le pãã ma yee: «Ah
mpãy pe Yãhã Yrã yãã wo wãŋ syi dyaŋ,
pe bya sẽ yai la pe tãã yi loho wo pe ya
ndoŋ?»
48 Loo na, u n yee, pe pe tãã yi loho wo
Yesu Crise myaha na. Pe wãtããyi kur ye,
pe nawee- n maha u nar, u kuee u plii raa
pye poo ne. U n le sya.

11

Lii le Pyar yãã u n sya ka mpãy ye, pe wee Yiifee- ye

1 Mpãy pe wee Yiifee- ye, poo byɛ Yesu
kapãyĩĩ sya cĩĩnde ke syi. Pe Yesu tẽnlɛhɛ
mpãy pe pye Yudɛ wo tesẽ ke fla Yesu
kãndeyãrfa ne, pe n le luhu, a mpãy pe
wee Yiifee- ye, poo bya Yesu kapãyĩĩ sya
cĩĩnde.
2 Pyar n ba dugu ba Yurusalɛm wo. Pe
Yiifee- mpãy pe pye Yesu kãndeyãrfa, poo
mii n le kuãn u ye ma yee:
3 «Mpãy pe wee Yiifee- ye, ma ga dye pe
kaha wo, ma sya wãã di pe ne.»
4 Kai- nkãy ke pye, Pyar n dye ke laam
wo, ma ke byɛ tɔ̃r pe ye.
5 U n pe pye ma yee: «N pye klo nde
wo pe n yee Yopɛ. N pye n naa Yãhã nar,
ma ba yãã mii wãytãã dyaŋ ra na, ta n nii
ngaa yãã: Ke kla pye mii faangbãŋ gaa
dyaŋ, ke yɛ̃r resyar ba wãã pua tã. Ke n
yir yãhãyĩŋ wo, ma sya tege ba nɔ ra na.
6 Ta n nii ke waha n yãŋ, ma kãntraha
trɛresyar wãn raa yãã ke laam wo, wlaha
wãn ne, kahakaha wãn ne tesẽ syir wãn
ne.
7 Ta n luhu yĩmbui laa ne, le ra pye ma
yee: ‹Pyar, yir, ma wãn nde boo, ma naa
n kaa!›
8 Ta n sye ma yee: ‹Aye, Yĩŋfua, wãn
nde syi sẽ yɔ̃ ye. Wo Yiifee- kãnde na, wo
n fã re na. Te syi sẽ dye yãã ra yɛ̃ wo ye.›
9 Le yĩmbui n maha yir yãhãyĩŋ wo ke
tɛhɛ syãŋ na, ma ra pye ma yee: ‹Yãhã

yee te yɔ̃, ma tee re yãŋ ma yee te sẽ yɔ̃ ye.›
10 Tẽ too wãn nde yãã ke syi, ma luhu
le yĩmbui ne, pe wãytãã n caa ra na, ma
maha pa ra ye, ta n maha yãã koo syi ya.
Ke n tã tɛhɛ tãã, te wãn byɛ n dugu tɛr
yãhãyĩŋ na, pe wãytãã n caa tãŋ ra na.
11 Le yalebya wo, naam tãã n ba yɛr ke
kaha kapahayɛ̃ na, kaha gii tẽ pye. Pe ba
pe lɛhɛ wãã ra na, pe n yir Syesarɛ wo,
ma pa ra fla na.
12 Yãhã Yrã n ta pye, n ka pe ne, n ma
n laalaa pye ye. Pe Yesu kãndeyãrfa kuay
mii tee yãã mii, pe ra wãr ga wo n sya ga
dye Kɔrnee kaha wo.
13 Too ga dye u Kɔrnee kaha wo, u n u
yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ wĩĩ pãã wo ye. U yãhãyĩŋ
tẽnlɛhɛ tuu ba u ya yar u Kɔrnee na mii
syi dyaŋ, ma maha lii tɔ̃r u ye, u n dye ke
laam wo, ma ke byɛ tɔ̃r wo ye. U yãhãyĩŋ
tẽnlɛhɛ ba u pye ma yee: ‹Waa lɛhɛ wãã
klo nde wo pe n yee Yopɛ, u n ga Syimu ta
u pa ma fla na, Syimu wii pe n yee Pyar.
14 Kai- nkãy ke ga waha mboo Kɔrnee
ta ma n waha sya yaha, mboo tesẽ ma
kahafa byɛ ne, u ga ba ke yar ma na.›
15 Ndoo Pyar pye n naa n pãã nantãŋ pe
nawee- ne, Yãhã Yrã n ba tege dye pe byɛ
laam wo, mii wo wãŋ syi dyaŋ ke per cir
na, per gii Yãhã Yrã ke fe tege, ma tege
dye wo laam wo.
16 Ta laam n too Yĩŋfua kapãn nde na
tuu ba yee: ‹Nsãn ye tãã yi loho ya wo.
Ndoo Yesu, n ga ye tãã yi Yãhã Yrã gɛ ne.›
17 Wii Yiifee- mpãy too Yĩŋfua Yesu
Crise ta wo Yatɛr, Yãhã n kayĩĩ lii wãã wo
kẽ, ke loo bya wãã mpãy kẽ, pe wee Yiifee-
ye. Ndoo ga waha Yãhã wĩĩ sye la?»
18 Pe Yudɛ Yesu kãndeyãrfa, pe kaplãŋ
ngĩĩ luhu wa, pe n pe laam yĩn, ma nii
Yãhã sey, ma nii le pãã ma yee: «Le
ma pye ke dyaŋ, mpãy pe wee Yiifee- ye,
Yãhã ta poo bya ma waha le sya ma cã
pe kapee- sẽ yɔ̃ ye, ma ke wãpyeŋ miy
yaha, ke ga cĩĩnde yrã wãã pe bya kẽ, lii
wãkuayãã wee le na ye.»

Yesu kãndeyãrfa yawãhã wãfeyir Yãtɔɔsyi wo

19 Cãã gii cãã na pe ba yir Yesu
kãndeyãrfa wãnuhu na yĩntayãhã ne, ma
sya ba u Yɛtyɛn boo, mpãy ba fã cããŋ,
ma sya ka Fenise wo, Yãtɔɔsyi ne, Syiper
ne. Ke Syiper nge, kãntraha gaa kẽ
muhulangbãŋ ke gbey le. Pe n ga nii koo
kui ngĩĩ wo, ma nii le Yesu kapãyĩĩ tɔ̃r
Yiifee- poo ya ye.
20 Yesu kãndeyãrfa mpãy pye pe naa
n yi Syiper wo tesẽ Syirɛ̃ ne, ma ba pa
Yãtɔɔsyi wo. Poo mii -sẽ naa Yĩŋfua Yesu
Crise kapãyĩĩ tɔ̃r mpãy ye pe wee Yiifee-
ye.
21 Yĩŋfua fãnga pye pe kaplãŋ na,
nabuar n naa pe kaplãŋ sya cĩĩnde, ma
pe kãnlɛ miy naa n yaha ma naa pe ya le
Yesu kãnde wo.
22-24 Yesu kãndeyãrfa mpãy pe pye Yu-
rusalɛm wo, ma naa pe ya wãã, pe ba
Yãtɔɔsyi Yesu kãndeyãrfa wĩĩ luhu. Pe n
Barnabaase woo lɛhɛ wãã ke fla na. U pye
naweeyɔ̃, Yãhã Yrã ba u laam yĩĩ, u maha
ba Yesu ta u Yatɛr u laam byɛ ne. Tuu ga
dye ke fla na ma yãã Yãhã kayĩĩ lii pye, le
n nii u ye nuhu. U n pe nawee- yar laha
pe pe laam ta wãcɛŋ, pe pe ya waha pe
ma n cɛr Yĩŋfua na ye. Nabuar n maha
naa n pai, maa pe ya le naa n soho Yĩŋfua
koho wo.
25 Loo kur ye, Barnabaase n ka Tarsu
wo Sɔl fla na.
26 U n ga Sɔl yãã, ma u yigi ba Yãtɔɔsyi
wo. Pe n kuee ke fla na dyɛwee, ma nii
yawãhã pye ke fla Yesu kãndeyãrfa ne,
ma maha nii nawee- busãã klaha. Myaha
cãã taha Yesu kãndeyãrfa na ke Yãtɔɔsyi
goo laam wo, ma nii pe yee Cretyɛ̃; koo
yĩntaha kẽ, Crise nna.

Pe war nɔ wãã Yesu kãndeyãrfa kẽ Yurusalɛm wo

27 Ke cãã na, Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa mpãy n
yir Yurusalɛm wo, ma tege ga Yãtɔɔsyi na.
28 Poo nen waa pye, u myaha Agabise.
Yãhã Yrã n u ta u n yir, ma le pãã nawee-
ye ma yee, fããpihi ga ba too Yudɛ kuɛ
kãntraha kur byɛ na. Ke fããpihi n ba
dye, ma yai Klode woo ne tuu pye kãntrɛ
fãngafa byɛ yĩŋfua.
29 Pe Yãtɔɔsyi Yesu kãndeyãrfa n yir,
ma yee poo ga war wãã, wii ma waha
yia yɛ̃ gii na u pa, pe n wãã le pe nɔ wãã
Yudɛfa mpãy kẽ pe ma Yesu kãndeyãrfa.

30 War mpãy pe yãã, pe n pe byɛ le soho Barnabaase koho wo tesẽ Sɔl ne, pe n ga pe wãã pe Yesu kãndeyãrfa yawãhã yahaseefa kẽ Yurusalɛm wo.

12

Pyar wãleŋ nwompihi wo tesẽ u wãyiyaha ne

1 Koo cãã nsoho wo, fãnga pye Yɛrɔte Agiriba woo ye. U n nii Yesu kãndeyãrfa nuhu yĩntayãhã ne.

2 U n sya ta pe n Syake yĩŋ gbã cɛr yũntrũhũ ne; Nsãn lɛfua ba kẽ woo ne.

3 Tuu yãã le tãy Yiifee- ye, u n maha ta pe n Pyar yigi. Too plii pye Yiifee- syayaha gbar plii, ncasur bur sẽ n di too plii na ye.

4 Yɛrɔte n ta, pe n Pyar le nwompihi wo, ma seraasyi nawee- resyar yãŋ yi, poo syi flɛ resyar, pe n nii u Pyar yãŋ ma pe ya kẽ. Yɛrɔte naa n traha te syayaha gbar plii ma tɛr, u ta pe n Pyar sãhã nanihi wo, pe u boo.

5 Pyar pye ke nwompihi laam wo pe seraasyi ne, mpãy pe naa u yãŋ. Pe Yesu kãndeyãrfa sẽ naa n faha Yãhã wãnar wĩĩ ne u Pyar kẽ ye.

6 Ke pye yĩmper, Pyar pye u ba sã wãy seraasyi syãm mpãy nsoho wo, ntẽn wãn taa ne pe ta, ma u pua gbra pe ya na. Mpãy maha pye ke nwompihi nwonyɛ̃ na, ma naa ke sẽŋ. Pyar sãhãper -sẽ pye koo yĩŋsyii wo.

7 Koo yĩmper wo, Yĩŋfua yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa n ba fe yi ke nwompihi wo, cãã- gaa n yɛhɛ palpal ke laam wo. U n Pyar gbã yir, ma u pye ma yee: «Yir farfar!» Tuu ba loo pãã wa, te ntẽn wãn n -sẽ fɛr Pyar koho na ma laha too.

8 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n maha u pye ma yee: «Ma sapaha pua, -taa ma ntãy gbe le.» Pyar n u sapaha pua, ma u ntãy gbe le. U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n maha u pye ma yee: «Ma nayrengbãŋ gbe le, -taa naa n taha ra na.»

9 Pyar n yi ke nwompihi nwompua laam wo, ma nii n taha u na. Lii u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ tuu naa n pye nde, Pyar sẽ ba le sya wa ma yee cĩĩnde ne ye. U naa le ga ma yee, wãytãã wĩĩ laa syi ne.

10 Seraasyi mpãy pye pe naa tɛrsaha sẽŋ. Pe n ga tɛr pe tãy, ma maha ga seraasyi mpãy yãã yaha ye, ma maha tɛr pe tãy ma cã ga nɔ ke kapahayɛ̃ na. Ke kããnklihi pye ntẽn wãŋ. Nawee ma yi koo ne, u yi kua ke nwompihi wo. Pe n koo kããnklihi yãã ke yãr ke ya ya. Pe n yi kua ke nwompihi laam wo, ma kãnde laa sya, ma faa yãr, u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n plaha u na.

11 Pyar yĩntaha n ba too, u n u ya pye ma yee: «Yagaa woo, n le cã laha ma yee, Yĩŋfua kẽ tuu u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ nɔ wãã, u n ba ra sya yaha Yɛrɔte koho wo, tesẽ wãnuhu gii ne pe Yiifee- pe n kɛ maa ra nuhu.»

12 U n laam ga, ma Maari kaha kãnde sya ma ka. Nsãn nahafua ba kẽ u ne, Nsãn wii pe naa n yee Marɛkɛ. Nawee- busãã pye pe ba pe ya wãã ke kaha wo, ma naa Yãhã nar.

13 Tuu ga nɔ ke kaha na, u n ke kapahayɛ̃ gbã, tẽntẽsya laale n pa loo n pai gbihi luhu, le myaha ba kẽ Ɔrde.

14 Le tẽntẽsyale n le yĩmbui luhu, ma cã Pyar kẽ. Le n nuhu yigi tɛr Ɔrde kẽ, u sẽ yɛr gɛ yɛr ma ke kapahayɛ̃ yãr Pyar kẽ ye, ma fã tɛr, maa cãã le pãã pe nawee- ye ma yee, Pyar ma kapahayɛ̃ na.

15 Pe n u pye ma yee, u yĩŋ wee ye. U n sye ma yee cĩĩnde ne.

16 Pe n maha yee, a Pyar yirfua kẽ.

Pyar -sẽ pye u naa ke kapahayɛ̃ gbã. Pe n ga ke yãr ma yãã woo kẽ, le n pe byɛ fe gbe.

17 Pyar n koho kuã yir, ma yee pe yaha le. Yĩŋfua tuu u yi yaha ke nwompihi wo mii, u n le tɔ̃r pe ye. U n maha pe pye ma yee: «-Ye ga le pãã Yesu cĩĩfua Syake ye tesẽ Yesu kãndeyãrfa mpãy ne pe ma u Syake ne.» Tuu koo pãã wa, u n yi ma tɛr kuɛ ngaa ye.

18 Yĩŋ n syii, seraasyi n nii fã gbey n klaha Pyar wĩĩ ne, ncã u pye mii laa?

19 Yɛrɔte n ta pe n u tay, pe sẽ u yãã ye. U n ta pe n pe seraasyi yey, seraasyi mpãy pe naa Pyar yãŋ, pe sẽ waha laa cã pãã ye. U n ta pe n poo seraasyi yigi ga boo. Loo kur ye, Yɛrɔte n yir Yudɛ wo, ma tege ga Syesarɛ wo, maa kuee ke fla na, ma faa ma-.

Yɛrɔte wãku

20 Yɛrɔte laam ba war Tyirfa ne tesẽ
Syidɔ̃fa ne. Koo kui syãŋ ngĩĩ n pãã ta,
ma pa poo n pai Yɛrɔte nar, pe n wãã le.
Pe tee naa dir wãn busãã gbe Yɛrɔte woo
kãntraha na, ma naa n gaha te ne pe kui
wo. Pe n cãã ka, maa Blatise woo nar, u
n yɛr le na. Woo pye u ga waha kai yar
Yɛrɔte na u n le sya. Woo kẽ u pye Yɛrɔte
kaha tẽntẽ- byɛ yĩŋ na.
21 Pe ba per gii ta, pe n gaha pãã pe wãã
le, koo per n ba nɔ. Yɛrɔte n u nangbãn
nayrɛ le koo per, maa tege nii u nangbãŋ
niisaha wo. U n kaplãntãhã pãã nanihi
wo nawee- kẽ, nuhu n sya pe yigi.
22 Pe nawee- n nii n tẽ ma yee: «Yãhã
kẽ ke nii n pãã, nawee gɛ sẽ kẽ ye.»
23 Le yalebya wo, Yĩŋfua yãhãyĩŋ
tẽnlɛhɛ waa n koho tɛ u Yɛrɔte na. U tee
ba Yãhã myaha sya, ma ke ta u wãŋ. Fyãr
n dye u wo u n ku.
24 Loo kur ye, le Yĩŋfua kapãyĩĩ -sẽ naa
n gaha deydey, tesẽ mpãy pe naa n dye
Yesu kãnde wo, pe naa n syar.
25 Barnabaase tesẽ Sɔl ne, pe ba poo war
yĩntaha yi wa, pe n yir ke Yurusalɛm wo
ma dur tɛr ke Yãtɔɔsyi wo. Pe ba Nsãn
yigi taha pe ya na, Nsãn wii pe naa n yee
Marɛkɛ.

13

Barnabaase wãyãŋyi Sɔl ne Yesu kapãyĩĩ wãtɔ̃r wĩĩ na

1 Pe Yãtɔɔsyi Yesu kãndeyãrfa
yawãhãfa nsoho wo, mpãy pye Yãhã
kaplãŋ tɔ̃rfa. Mpãy maha pye pe
naa nawee- klaha Yãhã kaplãŋ ne.
Barnabaase pye pe ne, Syimu ne, Syimu
wii pe naa n yee Nawɔ, ma suhu Lususe
ne wii u n yi Sirɛnɛ wo, Sɔl ne, Manayɛ̃
ne, Manayɛ̃ wii tuu ba wãã lɛ fãngafua
Yɛrɔte ne kaha neŋ wo.
2 Per gaa, pe ba pe yɛ̃ tã digi na, ma pe
ya wãã ta ma nii naa Yĩŋfua sey, Yãhã Yrã
n ba pe pye ma yee: «-Ye Barnabaase yãŋ
yi ra kẽ tesẽ Sɔl ne. Tẽn laa ma, n n yãŋ
pe ga le tẽ.»
3 Pe n kuee koo yɛ̃ wãtã na digi na, ma
kluɛ taha pe na ma Yãhã nar pe kẽ, ma
kãnde wãã pe kẽ, pe n tɛr.

Barnabaase ye ka Syiper na Sɔl ne

4 Yãhã Yrã le Barnabaase ye lɛhɛ wãã
Sɔl ne, pe n yi Yãtɔɔsyi wo ma tege ga
Seliise na. Pe n kuee ke fla na, ma
salangbãŋ gbe, ma ka Syiper na. Koo
kãntraha nge, muhulangbãŋ ke gbey le.
5 Pe ga nɔ ke Syiper na, klo lii pe cãã
dye, pe naa le yee Salami. Pe n nii Yãhã
kapãn pãã ke fla na Yiifee- yawãhã nwey
wo. Nsãn Marɛkɛ pye pe ne, ma ba naa
koho le pe ye.
6 Pe n ke kãntraha yãr plaŋ, ma sya ga
nɔ ke kuasaha fla na. Klo laa pye ke fla na
pe naa n yee Pafɔsu. Pe n caifua waa yãã
loo klo nde wo, pe naa u yee Gbara Yesu.
Jrɛke yor wo u myaha ba kẽ Yɛlimase. U
pye Yiifee. U ba u ya ta, woo ma Yãhã
kaicãfua.
7 U ba nii u kãntraha fãngafua tãy. U
fãngafua myaha ba kẽ Sɛrsye Pɔl. U ba
kai- cã. Woo kẽ u ta, pe n Barnabaase
ye yee ba Sɔl ne. U naa n traha u Yãhã
kaplãŋ luhu.
8 U caifua Yɛlimase n nii n kɛ woo ga
yɛr tã Barnabaase ye na Sɔl ne, ma maha
nii n kɛ woo ga u fãngafua yĩŋ wã klaha
u ma n le Yãhã kapãyĩĩ sya cĩĩnde ye.
9 Sɔl wii pe maha u yee Pɔl, yagaa Yãhã
Yrã le u laam yĩĩ, u n nii u caifua waha n
yãŋ,
10 ma ba u pye ma yee: «Ma mii ta tɛr
kacãŋ, ma pee tɛr, sãndũpee dya kẽ ma
ne, ma wee yãã wãyĩĩ wĩĩ na ye! Yĩŋfua
Yãhã ke kai- nkãy ta, ma tee yee, maa ke
pye klaha-.
11 Naa n luhu yagaa: Yĩŋfua Yãhã ga
koho tɛ ma na, ma n nii fũũ, ma yalaale
pye, ma cã maha ba naa yai cãã- yãã.» Le
yalebya wo, Yɛlimase yĩmpɛ n wɔ tã u na,
u n u ya yãã yĩmperwoho laam wo. U n
nii figi gbey n klaha ke fla na ma nii waa
kɛ u u yigi koho na.
12 U kãntraha fãngafua tuu nde yãã le
pye nde, u n Yesu ta u Yatɛr. Ke kaklaha
ter ngĩĩ ba yɛ̃ gbãã u na, kaklaha nkãy ke
Yĩŋfua Yesu wĩĩ pãã nawee- ye.

Pɔl, Barnabaase ne Yãtɔɔsyi wo, Pisidi kãntraha na

13 Pɔl ye n salangbãŋ gbe u nampyeŋ-
ne Pafɔsu wo, ma ka klo laa wo pe n yee

Pɛrsye. Loo klo nde pye kãntraha gaa na pe n yee Pããfile. Nsãn Marɛkɛ n pe yaha koo fla na, ma dur tɛr Yurusalɛm wo.
14 Pɔl tesẽ Barnabaase ne, pe n ta tɛr pe yrãhã ye, ma yir ke Pɛrsye wo, ma ka klo laa wo pe n yee Yãtɔɔsyi. Loo klo nde pye kãntraha gaa na pe naa n yee Pisidi. Kanii per, pe n ga dye nii ke Yiifee- yawãhã nwoŋ wo.
15 Mpãy n ba kaplãŋ kal Yãhã kãnde kataŋ saba wo tesẽ Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa saba ne. Loo kur ye, pe Yiifee- yawãhã nwoŋ yahaseefa n ta pe n ga Pɔl ye yar ma yee: «Wo nna, laa ma pye ye ye, tee ga pãã pe yawãhãfa ye, ye laantor le pe laam wo tesẽ fãnga ne, ye ga waha le pãã yagaa.»
16 Pɔl n yir, ma koho kuã yir pe nawee- ye, pe yaha le. U n pe pye ma yee: «Yii Yiisrɛfa tesẽ yii mpãy ne tee ba Yãhã nar yawãhã nwoŋ nge wo, ye byɛ -ye luhu ra ye!
17 Yiisrɛfa, Yãhã bii wo wãlɛ poo yãŋ yi. Ke pe yaha nampay Syipte kãntraha na, ma pe ta pe n syar ke fla na. Ke n maha bii yɛr ke fãnga na, ma pe ta pe n waha fã yi ke Syipte wo.
18 Pe n ga dyɛ- gbeesĩĩ pye tẽyãfũũ klo wo, Yãhã n maha naa pe kẽ digi ne ke fla na.
19 Mpãy pye pe sẽ bii Yãhã cã ye, Yãhã n poo ter kuasĩĩ wĩĩ kua kãntraha nge na pe naa n yee Kanaa, ma koo kãntraha nge wãã ke nna kẽ, wo wãlɛ me. Koo kãntraha n nii pe wãŋ.
20 Koo kai- ngĩĩ, ke gbe ma ga pye kua, ke waha dyɛ- yĩĩsyãŋ tesẽ dyɛ- gbeesĩĩ sẽnsye syi kua. Loo kur ye, Yãhã n kaplãŋ cɛrfa ta wo wãlɛ yĩŋ na, ma sya ga waa u Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Samuyɛl yai na.
21 Loo kur ye, pe n yee poo ma yĩŋfua wĩĩ na, wii tuu ga nii pe kãntraha kui kur byɛ yĩŋ na. Yãhã n Sawile ta pe yĩŋfua. Kisi dya bii kẽ u ne. Bɛ̃syamɛ kaha kur waa bii kẽ u ne. U n nii ye wãlɛ yĩŋ na dyɛ- gbeesĩĩ.
22 Yãhã n bii Sawile ta u saha nii pe yĩŋ na ye, ma u miy yaha, ma Dawide ta pe yĩŋfua. Yãhã n u wĩĩ pãã ma yee:
‹N Yisay dya Dawide yãŋ yi.
Ta laanfua kẽ u ne.
U ga ba ta laam wũhũ byɛ pye.›
23 Dawide kur waa kẽ Yesu ne. Yãhã bii yɛ̃ tɛr Yiisrɛfa ye, koo ga ba Syayahafua nɔ wãã pe kẽ, woo Syayahafua kẽ Yesu ne.
24 Nsãn n ba cãã yir Yesu yaha. U naa le pãã Yiisrɛfa byɛ ye, pe le sya pe cã pe kapee- sẽ yɔ̃ ye, pe ke wãpyeŋ miy yaha, pe cã pa u n ba pe tãã yi loho wo, nawee- byɛ yĩnde na pe n cã.
25 Nsãn kuyale ke ba gbe taha, u naa nawee- yar ma naa n yee: ‹Wii wãpaŋ tee n sẽŋ, woo sẽ kẽ ndoo ne ye. Ufua ma u n pai ra kur ye. Ta syi sẽ yai u ntãn sale wãfɛr ne u trɛ na ye.›
26 Wo nna, yii mpãy tee ma Brama kur wãm, ma suhu mpãy byɛ ne pe pa ke Yãhã nar yawãhã nge wo, yii me tee yai ye cãã le kapãyĩĩ luhu, le kapãyĩĩ lii le u Syayahafua wĩĩ pãã.
27 Ye sẽ yãã, Yurusalɛmfa tesẽ pe ya- haseefa ne, pe sẽ ke kai- war ye, kai- nkãy wo faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa pe bii cãã yrũhũ yaha u Syayahafua wĩĩ na. Pe sẽ maha ba cã yoo kẽ u Yesu ne ye. Pe ta pe n u boo. Kai- ngĩĩ ke u Syayahafua dye yagaa poo pyer kãmay na, koo kai- kẽ wo faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa pe bii cãã yrũhũ yaha. Pe sẽ maha ke cã ye. Koo kai- -sẽ kẽ pe n kal pe ye cãwãã cãwãã, Yiifee- kanii per wo.
28 Pe ba u sãhã, pe sẽ laa wãpee gɛ yãã tuu pye ye. Pe n sye ma yee, fãngafua Pilati n ta pe n u boo.
29 Kai- nkãy byɛ, ke bii cãã yrũhũ yaha u wĩĩ na, ke n pai u dye, pe koo byɛ pye wa u na, pe n u tege u kueymartrã na, ma ga u le gbĩĩ wo.
30 Yãhã n -sẽ ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye.
31 Mpãy pe ba yir u ne Galɛlɛ kãntraha na ma ka u ne Yurusalɛm wo, u n plii buar raa pye wãyiŋ ne pe na. Yesu tuu naa kai- nkãy pye pe n naa n yãã yĩnde ne, ma suhu nkãy ne tuu naa n pãã pe n naa n luhu ndityɛ ne, koo kai- ngĩĩ byɛ kẽ pe pãã n tay nawee- ye.
32 Koo kẽ wo n nii loo kapãyĩĩ nde tɔ̃r n yar ye na. Yãhã ke bii yɛ̃ tɛr wo wãlɛ ye lii ne faale wo, loo ne le kapãyĩĩ nde ne.
33 Yãhã le pye wii poo kẽ, wii mpãy too ma pe kur kuɛ pii. Ke Yesu ta u n yir gbã

wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye, wo cã yagaa, ke bii yɛ̃ tɛr wo ye lii ne, ke le pye wa wo kẽ. Le ma le yrũhũ yaha ke Yãhã wãsey yay syãŋ fla wo ma yee:
‹Mboo kẽ, ma ma ra Dyapuai,
ma gbe nanga na, nawee- ga cã,
n ma ma Tuhufua.›
34 Yãhã bii yee, koo ga ba u ta u n yir gbã wo, u dur ba yrãŋ na gbaafa ye, tesẽ gbã ma n maha waha yia yãã u na ye. Ke naa loo pãã kaplãŋ ngĩĩ ne ma yee:
‹Tẽ bii yɛ̃ tɛr Dawide ye kayũhũ nkãy ne,
n ga ke wãã ye kẽ cĩĩnde.›
35 Le maha ma le yrũhũ yaha ke Yãhã wãsey yay teelaa fla wo ma yee:
‹Ma nawee wii raa yãŋ yi,
ma saa sya u n fũhũ nii gbĩĩ laam wo ye.›
36 Dawide woo na, tuu yir u yai ne, u u tẽn lay tẽ le Yãhã laam wĩĩ wãpye wĩĩ na. Tuu -sẽ bii ku, pe n u le u wãlɛ ne, u kuee gbĩĩ laam wo ma fũhũ.
37 Yãhã ke -sẽ wii ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye, woo sẽ kuee gbĩĩ laam wo ma fũhũ ye.
38 Wo nna, -ye cã loo na ye yee, woo kãmay ne, le kapãyĩĩ n nii n tɔ̃r nawee- ye, lii le n yee, Yãhã pe kapee- gbe n kãã pe yĩŋ na.
39 Musa tuu le Yãhã kãnde kataŋ nkãy tɔ̃r, koo saha ye ta, ye n sroŋ Yãhã yĩnde na ye. Wii woo u -sẽ Yesu ta u Yatɛr, Yesu ga ufua ta, u n sroŋ Yãhã yĩnde na.
40 Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa pe lii pãã yaha, -ye yii yigi, ye ma syi ye wĩĩ n nii koo syi ye! Pe bii le pãã yaha ma yee: Yãhã yee:
41 ‹-Ye yãŋ, yii mpãy tee tee n pãã Yãhã wĩĩ na,
-ye yãŋ lii ne tẽ ga ba pye,
le ga ba nii ye ye yɛ̃gbãã wĩĩ,
ye ga ba kuee le wo.
N ga ba loo pye ye yĩnde na,
ye saa ba ku wa ye.
Wãtɔ̃r wĩĩ syi dyaŋ pe ne ga ba loo nde tɔ̃r ye ye,
yaa yee, cĩĩnde sẽ ne ye.› »
42 Pɔl tesẽ Barnabaase ne, pe ba pãã wa ma yi ke Yiifee- yawãhã nwoŋ wo, nawee- n pe nar, pe maha dur ba koo kaplãŋ cɛŋ ya pãã kanii per gaa, kii ke n pai.
43 Naweetee- mpãy pe naa Yiifee- Yãhã kãnde yãr, poo busãã mpãy ma suhu Yiifee- busãã mpãy ne, pe n nii n taha Pɔl ye na Barnabaase ne. Pɔl tesẽ Barnabaase ne, pe n pãã pe ne, ma pe gbihi yar, ma pe pye ma yee, Yãhã ke laantãr wĩĩ lii pye pe kẽ, pe le yigi kluɛ sĩĩ.
44 Cãwãã gaa n taha. Koo cãwãã kanii per, pe klofa byɛ n nii mii, pe pa tãŋ pe n pai ke Yãhã kaplãŋ luhu.
45 Pe Yiifee- yahaseefa ma suhu Yiifee- mpãy ne, pe pe nabuar yãã pe n luhu Pɔl ye ye, laanyar n pe yigi pe n nii Pɔl yɛ̃ kaplãŋ kai, ma maha nii u tyɛhɛ.
46 Pɔl tesẽ Barnabaase ne, pe n pe Yiifee- yar laha laanyĩn ne ma yee: «Le Yãhã kapãyĩĩ yai le ne cãã tɔ̃r yii poo ye. Tee -sẽ le wĩĩ sye ma yee, ye sẽ yai cĩĩnde yrã wãyãã ne ye, wo mii, too wã klaha mpãy kuɛ ye, mpãy pe wee Yiifee- ye.
47 Yĩŋfua gɛ wo yar le ne ma yee:
‹N ma yãŋ yi,
ma ma ta cãã- wãŋ syi dyaŋ
mpãy ye pe wee Yiifee- ye.
N ma yãŋ yi,
ma yee ma le wãsyayaha kapãyĩĩ tɔ̃r ga yi
deydey kui byɛ ne kãntraha nge na.› »
48 Mpãy pe wee Yiifee- ye, pe kaplãŋ ngĩĩ luhu, pe n nii nuhu di, ma nii le Yĩŋfua kapãyĩĩ sey. Yãhã ke mpãy ta, pe waha ba cĩĩnde yrã yãã, poo byɛ n le kapãyĩĩ sya, ma Yesu ta pe Yatɛr.
49 Le Yĩŋfua kapãyĩĩ naa n cããŋ koo kuɛ kãntraha byɛ wo.
50 Canangbãy tii te naa Yiifee- wãlɛ kãnde yãr, ma suhu le klo yahaseefa ne, pe Yiifee- n poo mii sũũ le Pɔl ye na Barnabaase ne, pe n pe nuhu, ma sya pe kar yi kãã pe kãntraha wo.
51 Pɔl tesẽ Barnabaase ne, pe n pe trɛ mplẽm kor yaha koo fla Yiifee- na, ma tɛr klo laa wo pe n yee Yikɔ̃.
52 Pɔl ye pe tɛr, ma pe Yesu kãndeyãrfa mpãy ta yaha ke fla na, Yãhã Yrã n pe laam yĩĩ, pe n nii nuhu ya di.

14

Pɔl Barnabaase ne Yikɔ̃ wo

1 Pɔl ye n ga dye Yikɔ̃ wo Barnabaase ne, ma ka koo fla Yiifee- yawãhã nwoŋ wo, ma Yãhã kapãn pãã nawee- ye. Yiifee-busãã tesẽ nawee- busãã mpãy ne pe sẽ pye Yiifee- ye, Pɔl ye kaplãŋ n tãy pe ye pe n sya Yesu ta pe Yatɛr.
2 Yiifee- mpãy -sẽ ba sye, poo saa Pɔl ye kaplãŋ sya cĩĩnde ye. Poo mii n nawee-mpãy sũũ, mpãy pe sẽ pye Yiifee- ye, pe n sya nii wãpee ga pe Yesu kãndeyãrfa wĩĩ na.
3 Pɔl ye n kuee Barnabaase ne ke Yikɔ̃ wo, ma faa ma-. Pe ba pe koho taha yaha Yĩŋfua na, ma naa pe kaplãŋ pãã laanyĩn ne. Yĩŋfua naa fãnga wãã pe kẽ, pe n waha naa laanwɔ wũhũ pye tesẽ yɛ̃kã wũhũ ne nawee- n waha naa n cã, kapãyĩĩ lii pe n pãã nde Yĩŋfua laantãr wĩĩ na, cĩĩnde ne.
4 Pe kaplãŋ n pe klofa ta, pe sẽ nii yĩmbui nen na ye. Mpãy n kuee Yiifee-kur ye, mpãy n -sẽ taha pe Yesu tẽnlɛhɛ na.
5 Pe Yiifee- tesẽ pe naweetee- mpãy ne pe sẽ pye Yiifee- ye, poo mii tesẽ pe yahaseefa ne, pe naa pe ya gbihi, poo ga Pɔl ye nuhu Barnabaase ne, pe pe waa boo ntẽmbar ne.
6 Pe naam syãm n yi le cãŋ na, ma ta tɛr fã ga Liiser kuɛ ye Darbu ne, ma suhu koo kui syãŋ ngĩĩ kãnkãy kusyĩmbɛhɛ ne. Kãntraha gaa kui ba kẽ, pe naa ke yee Lakoni.
7 Pe n nii le Yesu kapãyĩĩ tɔ̃r koo fla na.

Pɔl tesẽ Barnabaase ne Liiser wo

8 Loo klo nde wo pe naa n yee Liiser, tãkurfua waa pye, u naa n nii wãnii ya. U ba see u tãkur ne ke dyaŋ, u sẽ ba yir yɛr yãã, ma yãr yãã ye.
9 U naa Pɔl kaplãŋ luhu. Pɔl n u waha yãŋ, ma le yãŋ cã u dya yĩntaha na ma yee, u dya laam wo u le sya wa laantee nen ne Yesu ga waha u jaa.
10 Loo na, Pɔl n yĩmbui yir, ma u pye ma yee: «Yir, ma gbihi tãhã yɛr ma trɛ na!» U dya n kur ye tãhã yɛr u trɛ na, ma nii n yãr.
11 Pe nabuar pe yãã Pɔl lii pye, pe n tẽ sya Lakonifa yor wo ma yee: «Te mpar te ya wã klaha nawee-, ma tege ba wo ye!»
12 Pe n nii Barnabaase yee Yeepeta, ma yee Pɔl woo ma kaplãŋ pããfua, ma nii u yee Makur, pe klo mpar myar ne.
13 Mpar rii pe n yee Yeepeta, te kangbãŋ pye le klo dyesaha fla na. Ke yũndefua n napa mpãy yãŋ yi ma faasyĩmbir raa gbihi maha pe na, ma ka pe ne, ke kapahayɛ̃ kuɛ ye. U naa n kɛ, u ga pe napa boo, u Pɔl ye tẽŋ Barnabaase ne. Pe nabuar bya maha naa pe wãtẽŋ wĩĩ kɛ.
14 Pe Yesu tẽnlɛhɛ syãm pe le luhu, le sẽ tãy pe ye ye, pe n sya pe ya nayrɛ tyĩn jũũ, ma fã dye pe nabuar laam wo, ma nii n tẽ, ma yee:
15 «Naambiyãm, nwa ye n nii loo nde pye? Naweetee- ya me wo ne ye dyaŋ. Wo pa le Yãhã kapãyĩĩ ne ye kẽ, ma yee ye nekla wãn nde tee ta ye mpar ma n tẽŋ, -ye re gbe ga miy yaha, tee ye yĩntar sroŋ cĩĩnde Yãhã ya ye, cĩĩnde Yãhã gii ke ma yrãŋ na yalebyɛ, koo gii ke yãhãyĩŋ ta, kãntraha ne, muhulangbãŋ ne tesẽ wãn tii byɛ ne te ma te laam wo.
16 Nawee- terfa mpãy pe wee Yiifee- ye, faale wo Yãhã bii tyii pe na pe n naa pe laam kãnde yãr.
17 Ke sẽ -sẽ tyii ke ya wĩĩ wãyar na ye na ke kayũhũ wãpyeŋ ne ye kẽ ye: Yalebyɛ ke ga ta sesaha n yir yãhãyĩŋ na ke too, yĩnwoho cãã n dye ye n dir yãã busãã. Koo kẽ ke ye yɛ̃ digi yi, ma maha ye laam ta nuhu fla.»
18 Pe Yesu tẽnlɛhɛ pe sya kaplãŋ ngĩĩ pãã, pe -sẽ maha fãy, ma cã waha yɛr tã pe nabuar na, pe sẽ pe tẽŋ ye.
19 Yiifee- mpãy -sẽ yir Pisidi Yãtɔɔsyi wo tesẽ Yikɔ̃ ne, ma pa ke Liiser wo. Pe n pe nabuar sũũ, ma pe byɛ wlaŋ taha pe ya na, pe n nii Pɔl waa ntẽmbar ne, poo ga u waa boo. Pe n yee u ku, ma u fle ga miy yaha le klo kãnkãy na.
20 Yaliile pe Yesu kãndeyãrfa poo ya pe ba wɔ tã u na, u n cã yir loo na, ma wlãhã dye pe ne le klo wo.

Pe wãdurbaŋ Syire kãntraha na, Yãtɔɔsyi wo

Ke yĩŋsyii wo pe n yir Barnabaase ne pe syãm, ma ka klo nde wo pe n yee Darbu.
21 Pe n le Yesu kapãyĩĩ pãã koo fla na nawee- busãã n le luhu, ma Yesu ta pe

Yatɛr. Loo kur ye, pe n dur ga Liiser wo ma suhu Yikɔ̃ ne, tesẽ Yãtɔɔsyi ne Pisidi kãntraha na.
22 Pe naa pe Yesu kãndeyãrfa laam yĩn, ma naa pe yar, pe pe ya plãhã Yesu wãta wĩĩ ne pe Yatɛr. Pe naa pe yar ma yee: «Wii ma yee u ga dye Yãhã Yai wo, ufua ga cãã kayĩhĩ yãã wa.»
23 Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa ma pye na, Pɔl tesẽ Barnabaase ne, pe ga mpãy yãŋ yi pe laam wo, pe pe ta pe yawãhãfa yahaseefa. Loo na, pe ga pe yɛ̃ tã digi na pe Yãhã nar, pe pe le soho Yĩŋfua koho wo, woo wii pe ta pe Yatɛr.
24 Loo kur ye, pe n dye yi tɛr Pisidi kãntraha kui nkãy wo, ma ga yi Pããfile kãntraha na.
25 Pe n le Yãhã kapãyĩĩ pãã koo fla na, klo laa wo pe n yee Pɛrsye, ma ka tũntũn klo laa wo pe n yee Yatale.
26 Pe n ga salangbãŋ gbe koo fla na, ma dur ga Yãtɔɔsyi wo, Syire kãntraha na. Loo klo nde ne, pe Yesu kãndeyãrfa ba Yãhã nar pe kẽ, ke naa laantãr wĩĩ pye pe kẽ, pe n waha le Yãhã tẽn tẽ. Loo tẽn ne, pe ga tẽ kua, ma dur ba.
27 Pe ga dye ke Yãtɔɔsyi wo, pe n pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa yee wãã ta. Pe ba tẽn lii tẽ Yãhã kãmay na, tesẽ mpãy pe wee Yiifee- ye, Yãhã ke ba pye mii, ma poo mii bya ta pe n waha Yesu ta pe Yatɛr, pe n koo byɛ tɔ̃r yar pe Yesu kãndeyãrfa na.
28 Loo kur ye, Pɔl tesẽ Barnabaase ne, pe n faa nii ma- loo klo nde wo, pe Yesu kãndeyãrfa ne.

15

Yesu kãndeyãrfa ma yawãhã na Yurusalɛm wo

1 Yiifee- Yesu kãndeyãrfa mpãy pe pye Yudɛ wo, pe n yir ma pa Yãtɔɔsyi wo, ma ba nii Yesu kãndeyãrfa klaha nde ne, ma pe pye ma yee: «Ye ma yee ye sẽ kũũ mii Musa kãnde le yar wo na mii ye, ye saa waha sya yaha ye.»
2 Pɔl tesẽ Barnabaase ne, pe sẽ yɛr pe kaklaha nge na ye, le n sya nii kaplãŋ wãtyĩn pe nsoho wo. Pe n le pãã ta ma yee, Pɔl, Barnabaase ne, ma suhu Yãtɔɔsyifa mpãy ne, pe ka Yurusalɛm wo pe ga le yey yãŋ pe Yesu tẽnlɛhɛ ye tesẽ pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa yahaseefa ne.
3 Pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa n pe wãr wãã kãnde wo. Pe n dye yi tɛr kui nkãy wo, kãntraha gaa na pe naa n yee Fenise, ma suhu Syamari kui nkãy ne. Mpãy pe wee Yiifee- ye, ma ba dye Yesu kãnde wo, pe poo wĩĩ tɔ̃r naa n gaha nawee- ye, le n naa nuhu yigi Yesu kãndeyãrfa byɛ kẽ.
4 Pe ga dye Yurusalɛm wo, pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa byɛ n pe wãã, pe Yesu tẽnlɛhɛ ne pe yawãhãfa yahaseefa ne. Yãhã ke ba Pɔl ye ta ma tẽn lii tẽ, Pɔl ye n koo byɛ tɔ̃r pe ye.
5 Farisyɛ̃ mpãy pe Yesu ta pe Yatɛr, poo mpãy -sẽ pye ke fla na. Pe n yir ma yee: «Yesu kãndeyãrfa mpãy pe wee Yiifee- ye, poo yai wãkũũ ne. Pe maha yai pe naa n yãr le kãnde wo, lii Yãhã le yar Musa na.»
6 Pe Yesu tẽnlɛhɛ n pe ya wãã pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa yahaseefa ne, poo ga le fla yãŋ.
7 Pe n kaplãŋ tyĩn ma-. Pyar n yir ma yee: «Wo nna, ye cã ma yee, Yãhã ba ra yãŋ yi le yale dey ma ra ta, ta n ga le Yesu kapãyĩĩ yar mpãy na pe wee Yiifee- ye, pe le luhu pe Yesu ta pe Yatɛr.
8 Yãhã gii ke nawee- byɛ laam wũhũ cã tãŋ, ke pe sya, ma sya Yãhã Yrã le pe laam wo wo wãŋ syi dyaŋ. Loo nde ta wo n waha cã, Yãhã pe bya kuɛ yãŋ.
9 Pe Yesu ta pe Yatɛr, Yãhã pe byɛ ta wo ne koho neŋ na, ma pe kapee- yee laha kãã pe yĩŋ na.
10 Ye -sẽ pye mii yagaa ma yee, yaa Yãhã pye yãŋ, ma n kɛ yii ga teger ta Yesu kãndeyãrfa na, teger rii syi wo wãlɛ tesẽ wii gɛ ne, waa sẽ waha te syi tẽŋ yãã ye.
11 Wo nanem byɛ sẽ n yee la, Yĩŋfua Yesu laantãr kãmay ne too sya yaha? Poo wĩĩ bya wee la koo syi?»
12 Loo na, pe nawee- byɛ n yaha le, ma n luhu Barnabaase ye kaplãŋ ye, Pɔl ne. Yãhã ke ba Barnabaase ye ta Pɔl ne, ma yɛ̃kã wũhũ nkãy pye tesẽ laanwɔ wũhũ nkãy ne, pe nawee- mpãy nsoho wo, mpãy pe wee Yiifee- ye, pe n koo ngĩĩ byɛ tɔ̃r yar pe nawee- na.

13 Poo nawee- syãm mii pe ba pãã wa,
Syake* n kapãn gbe ma yee: «Wo nna, -ye
luhu ra ye!
14 Mpãy pe wee Yiifee- ye, Yãhã pe kuɛ
yãŋ faale wo, ma nawee- mpãy yãŋ yi pe
laam wo pe nii u wãm. Pyar loo nde tɔ̃r
yar wo na ke yagaa nge na.
15 Pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa kaplãŋ gɛ maha
n gaha koo kuɛ ye. Ye cã, le ma le yrũhũ
yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee, Yĩŋfua
le pãã ma yee:
16 ‹Loo kur ye,
n ga ba dur ba.
Faale Dawide yĩnfar wee nantãŋ
u kur kuɛ pii ye ye,
mii kaha dyaŋ ke too.
N -sẽ ga maha ba too yĩnfar nde wãã
u kur kuɛ puee waa kẽ,
le n nii mii kaha dyaŋ ke ba too,
ta n ke gbihi fãã.
17 Loo na, nawee- mpãy pe kuee,
pe ga ba naa Yĩŋfua fla kɛ,
pe naa n taha u na.
Nawee- terfa mpãy byɛ pe wee Yiifee- ye,
poo mii, tẽ mpãy yãŋ yi pe laam wo,
pe nii ra wãm,
pe byɛ ga ba naa Yĩŋfua fla kɛ,
pe naa n taha u na.
18 Yĩŋfua kapãn ne nde.
U loo yar yaha le yale dey.› »
19 Syake n maha pe yar taha ma yee:
«Loo ne, ta laam wo, mpãy pe wee Yiifee-
ye, ma nii Yesu kãndeyãrfa, teger raa sẽ
yai te taha pe na ye.
20 Wo ga waha saba waa yrũhũ wãã pe
kẽ, wo pe yar, waa ma kla gii boo le soho
mpar koho wo, pe ma n ke kaa ye. Tesẽ,
pe ma kla gii boo pe sẽ ke kuãy ye, pe ma
n ke kaa ye. Tesẽ, pe ma n naa ntãŋ kaa
ye. Tesẽ, pe ma n naa tyatyãhã pye ca kuɛ
ye tesẽ naam kuɛ ye ye.
21 Ye cã ma yee, ma gbe wo yahasee
wãlɛ mpãy cãã na, ma sya ba waa yagaa
na, kãnde lii Yãhã le yar Musa na, le n
kal kanii per kanii per, wo Yiifee- yawãhã
nwoŋ wo.»

Yesu kãndeyãrfa mpãy pe wee Yiifee-ye, saba ka pe ye

22 Loo na, Yesu tẽnlɛhɛ tesẽ Yesu
kãndeyãrfa yawãhãfa yahaseefa ne, ma
suhu pe Yesu kãndeyãrfa byɛ ne, pe n pãã
ta ma yee, poo ga nawee- mpãy yãŋ yi pe
ya laam wo pe pe lɛhɛ wãã Yãtɔɔsyi wo
Pɔl ye ne pe syãm Barnabaase ne. Yudi
wii pe naa n yee Gbarsabaha ma suhu
Silaasyi ne, poo mpãy pe Yesu kãndeyãrfa
naa pe miiyũhũ yee, pe n poo yãŋ yi, ma
pe lɛhɛ wãã Yãtɔɔsyi wo Pɔl ne.
23 Pe ba pe lɛhɛ wãã pe ga saba wii kẽ,
u ba yrũhũ ma yee:
«Wii Yesu tẽnlɛhɛ, wii Yesu
kãndeyãrfa yawãhãfa yahaseefa, wii
mpãy too ma ye Yesu kãndeyãrwai
Yurusalɛm wo nwo, wo saba nwo
yrũhũ nɔ wãã ye kẽ,
yii mpãy tee wee Yiifee- ye, ma ma
Yesu kãndeyãrfa, ma nii Yãtɔɔsyi klo
wo kãntrɛ nde ne pe n yee Syire, ma
suhu Sersyi ne.
Wo syaha ma ye ye.
24 Wo le luhu pe yee nawee- mpãy yir
wo fla na, ma ga ye laam wlãhã ntãncɛr
kaplãŋ nkãy ne. Wii sẽ kẽ too pe lɛhɛ
wãã ye ye ye.
25 Loo ne, wo n yĩmbui wãã le, ma
nawee- mpãy yãŋ yi ma pe lɛhɛ wãã ye
ye. Poo pe ga wo naam- biyãbua syãm
mii wãr ga, Pɔl tesẽ Barnabaase ne,
26 poo mpãy pe gbã yɛ̃ nder ma pe ya
plãhã ma kuee Yesu tẽn wo.
27 Yudi tesẽ Silaasyi ne, poo me too
lɛhɛ wãã ye ye. Nkãy too yrũhũ saba laam
wo pe ga ke gbihi pãã ye n luhu.
28 Ye sẽ yãã, le Yãhã Yrã ma suhu wii
gɛ ne, wo yee wo saa teger raa ta ye na
ye. Kai- ngĩĩ too ga yar ye na, nawee- byɛ
yai pe koo gbihi yigi.
29 Koo kẽ ngĩĩ: Pe ma kla gii boo le
soho mpar wãn koho wo, ye ma syi ke
kaa ye. Tesẽ, kla gii ne pe ma yee pe sẽ
ke kuãy ye, ye ma n ke kaa ye. Tesẽ, ye
ma n naa ntãŋ kaa ye. Tesẽ, ye ma n naa
tyatyãhã pye ca kuɛ ye tesẽ naam kuɛ ye
ye. Ye ma koo ngĩĩ gbihi yigi, le yɔ̃.
Wo byɛ ye syar tãŋ.»
30 Pe mpãy lɛhɛ, pe n kãnde wãã pe kẽ,
pe n ka ke Yãtɔɔsyi wo. Pe n ga dye, ma

* **15:13 15.13** U Syake pye Yĩŋfua Yesu cĩĩfua; u pye Yurusalɛm Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa yĩŋ na.

pe Yesu kãndeyãrfa byɛ wãã, ma u saba le soho pe koho wo.
31 Pe n u saba kal, ke kaplãŋ n tãy pe ye
ma maha pe laam yĩn. Loo nde n nii pe
ye nuhu.
32 Yudi tesẽ Silaasyi ne, pe pye Yãhã
kaplãŋ tɔ̃rfa, poo n kapãn gbe, ma pãã
ma- pe Yesu kãndeyãrfa ne, ma pe laam
yĩn, ma maha pe laam gbihi ta.
33 Pe n faa ma- koo fla na. Loo kur
ye, pe Yesu kãndeyãrfa n ba Yãhã nar ke
kãnde yigi pe kẽ, pe n dur ga pe nna fla
na Yurusalɛm wo, pe nna mpãy pe pe lɛhɛ
wãã. [
34 Silaasyi woo n kuee ke fla na, ma yee
le tãy woo ye.]
35 Pɔl tesẽ Barnabaase ne, poo byɛ n
kuee ke Yãtɔɔsyi wo. Pe naa nawee-
klaha, ma naa le kapãyĩĩ tɔ̃r nawee- ye,
kapãyĩĩ lii le Yĩŋfua wĩĩ pãã. Mpãy maha
pye pe ne loo tẽn nde na.

Pɔl ye cããŋ pe ya na Barnabaase ne

36 Per gaa, Pɔl n ba Barnabaase pye
ma yee: «Too ba Yĩŋfua kapãyĩĩ pãã kui
nkãy wo, -too dur ga, waa ke fla Yesu
kãndeyãrfa yãŋ, pe ma mii.»
37 Nsãn wii pe n yee Marɛkɛ, Barn-
abaase naa n traha u u yigi taha pe na.
38 Pɔl n -sẽ yee: «Woo sẽ na, u ba tɛr wo
yaha, per gii too pye Pããfile kãntraha na.
U sẽ maha ba kaa taha yãã wo na ma ka
teelaa wo le tẽn wĩĩ na ye.»
39 Yɛ̃croho n dye pe nsoho wo, pe n sya
cããŋ pe ya na. Barnabaase n Marɛkɛ yigi
taha u ya na, pe n salangbãŋ gbe, ma tɛr
Syiper kãntraha kuɛ ye.
40 Pɔl n Silaasyi yãŋ yi, pe Yesu
kãndeyãrfa n Yãhã nar ma pe le soho
Yãhã laantãr koho wo. Pe n tɛr.
41 Pɔl ye n tɛr Syire kãntraha na
tesẽ Sersyi kãntraha ne, ma nii pe Yesu
kãndeyãrfa laam yĩn, ma nii pe yar pe pe
laam waha Yesu wãta wĩĩ ne pe Yatɛr.

16

Timuti taha Pɔl ye na Silaasyi ne

1 Pɔl n ga dye Darbu wo, ma yir ke fla
na, ma ga dye Liiser wo. Loo klo nde wo,
Yesu kãndeyãrfua waa pye, u myaha ba
kẽ Timuti; u nahafua pye Yiifeesya, ma
Yesu ta u Yatɛr, ma sroŋ le kãnde wo. U
tuhufua sẽ pye Yiifee ma ba wãkũũ kãnde
cã ye.
2 Yesu kãndeyãrfa mpãy pe pye Liiser
wo tesẽ Yikɔ̃ ne, pe naa u Timuti wãyĩĩ
pãã.
3 U wĩĩ n tãy Pɔl ye, u n sya u yigi taha
u ya na. Yiifee- mpãy pe -sẽ pye koo kuɛ
kãntrɛ na, pe byɛ ba cã ma yee, u tuhufua
wee Yiifee ye. Loo n ta Pɔl n u kũũ.
4 Kai- nkãy pe Yesu tẽnlɛhɛ pe pãã
ta Yurusalɛm Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa
yahaseefa ne, Pɔl ye ma ga dye klo lii wo,
pe ga loo byɛ pãã pe Yesu kãndeyãrfa ye,
pe maha pe yar pe naa n pye koo syi.
5 Pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa naa pe
ya plãhã Yesu wãta wĩĩ ne pe Yatɛr. Kaa
maha naa n taha pe wãnihi na, plii wuhu
na.

Yãhã Pɔl ta u ka Maseduan kãntraha na

6 Yãhã Yrã sẽ sya Pɔl ye n le Yãhã
kapãyĩĩ pãã Yasyifa ye ye. Pe n dye yi tɛr
Firsyi kãntraha ne tesẽ Galasyi kãntraha
ne.
7 Pe ga nɔ gbe taha Miisyi kãntraha na,
pe n yee poo ga ka Bitini kãntraha na.
Yãhã Yrã sẽ le sya pe ye ye.
8 Pe n dye yi tɛr Miisyi kãntraha wo, ma
ka klo laa wo pe naa n yee Toosa; le klo
pye muhulangbãŋ tãy.
9 Yĩmper wo, Pɔl n ba yãã mii wãytãã
dyaŋ u na, u n Maseduanfa naa waa yãã
tuu yir yɛr, ma nii u nar ma yee: «Pa
Maseduan kãntraha na, ma ba wo sya
yaha!»
10 Pɔl tuu u dya yãã pe wãytãã wo ke syi,
poo, tesẽ ndoo Luke ne, wo n cã ma yee,
Yãhã wo yee too ka wo ga le Yesu kapãyĩĩ
yar Maseduanfa na. Wo n nii wãkaŋ kɛ
koo fla na.

Pɔl ka klo laa wo pe n yee Filipe

11 Wo n salangbãŋ gbe Toosa na, ma
sroŋ ka kãntraha gaa na pe naa n yee
Samotraasi. Muhulangbãŋ koo kãntraha
nge gbey le. Ke yĩŋsyii wo, wo n ka klo
laa wo pe naa n yee Naplosyi.
12 Naplosyi wo, wo n yi ke salangbãŋ
wo, ma ka Maseduan klo laa wo pe naa
n yee Filipe; le ba gboho. Wɔrmefa maha

ba nihi loo klo nde wo. Wo n plii raa pye ke fla na.
13 Kanii per, wo n yi le klo wo ma ka ke fla lafende fla na, ma yee laa na waa teelaa fla yãã Yiifee- pe pe ya wãã na, ma Yãhã sey. Wo n ga ca mpãy yãã pe pe ya wãã nii, wo n tege nii ma pãã pe ne.
14 Pe laam wo, cɔɔ waa pye, u myaha ba kẽ Liidi, u naa n yi klo laa wo pe naa n yee Tadir, u naa wangbãhã fahawãn taa cãã troho, te pye wãyɛ̃r. U naa Yãhã kɛ. U naa ndityuhu yaha wo kaplãŋ na, Yĩŋfua n u laam ta u n nii Pɔl kaplãŋ luhu kayi ne.
15 Loo kur ye, u n le sya u kahafa byɛ ne, pe n pe tãã yi loho wo. Loo le pye wa, u n wo yee ma yee: «Ye ma cã, n Yĩŋfua ta ra Yatɛr cĩĩnde, -ye ba kuee ra kaha wo!» U n tãhã yɛr le na, wo n le sya u ye.

Pe Pɔl ye tã nwompihi wo

16 Per gaa, too naa n gaha Yãhã narsaha wo, tẽntẽsya laale n wo wãã ba: Sãndũpee pye u yĩŋ na, ma u ta u n waha kai- yãŋ naa n cã, ma waha ke cãã tɔ̃r naa n yaha. U naa loo pye, ma war busãã sya naa n gaha u yĩŋfa kẽ.
17 U n nii n taha wo na, Pɔl tesẽ wii ne, ma nii n tẽ ma n yee: «Yãhã gii ke ma ncaha ye, koo tẽntẽ- me naam mii ne! Kãnde lii ya le ga waha nawee sya yaha, loo kãnde kapãyĩĩ ne pe n yar ye na.»
18 U naa loo pye plii byɛ. Per gaa, le n sya ba sye Pɔl ye, u n wã klaha, ma sã u sãndũpee na ma yee: «Yesu Crise myaha na, n yee, ma tege kãã u yĩŋ na!» U sãndũpee n tege kãã u tẽntẽsyale yĩŋ na le yalebya wo.
19 Le tẽntẽsyale yĩŋfa pe yãã, u saha laa yãŋ cã tɔ̃r nantãŋ u war sya pe kẽ ye, pe n Pɔl ye yigi ga fãnga na Silaasyi ne nanihi fla wo, pe klo yahaseefa fla na.
20 Pe n ka pe ne pe klo fãngafa yahasee ye, ma ga le pãã ma yee: «Naam mii ma, pe kai- wlãhã wo klo laam wo. Yiifee- me pe ne.
21 Wii mpãy too ma Wɔrmefa, wo kãnde le yee lii sẽ yɔ̃ ye, too ma n naa le pye ye, loo ne pe ta ma nawee- klaha.»
22 Pe nabuar bya n yee, pe tee pye. Pe klo fãngafa n ta, pe n Pɔl ye nayrɛ fɛr kãã pe na, Silaasyi ne, ma pe gbã sãngblã ne.
23 Pe n pe kã gbã, ma pe tã nwompihi wo, ma u nwompihi sẽŋfua pye, u pe yãŋ naa n yɔ̃.
24 Pe u nwompihi sẽŋfua yar waha ke syi, u n ga pe le wãã ke nwompihi nwonuŋ gaa laam wo, ma pe trɛ pua yigi yaha katyir wãn taa laam wo.
25 Yĩndyaha nsoho wo, Pɔl ye n nii Yãhã nar Silaasyi ne, ma nii yay le ma Yãhã sey. Pe nwompihifa byɛ naa pe yĩmbuhu luhu.
26 Yalaale wo, kãntraha n yɛhɛ fãnga ne, ke nwompihi nakũy byɛ n sya yɛhɛ. Te kããnklee byɛ n ta tɛr yãr te ya ya. Ntẽn wãn tii pe ba ta ma pe nwompihifa pua, te byɛ n ta tɛr sãhã te ya ya.
27 U nwompihi sẽŋfua n yir wãy na; tuu yãã ke nwompihi kããnklee te yãr yaha, u n yee pe nwompihifa ga pye pe fã tɛr, ma u yũntrũhũ tyĩn kuã, woo ga u ya boo.
28 Pɔl n tẽ sya fãnga ne ma yee: «Ma'a syi ma kapee pye mii na ye, wo byɛ ma nwo!»
29 Ke pye yĩmper wo, u nwompihi sẽŋfua n naa nar sya, ma fã dye ke nwompihi nwonuŋ laam wo, maa too kãnklũy na, Pɔl ye yahasee ye Silaasyi ne, ma nii n sege fyar koho wo.
30 U n ta, pe n yi, u n pe yey ma yee: «Lɛfa, n ga waha pye mii, n waha sya yaha?»
31 Pe n u yɛ̃ sya ma yee: «Yĩŋfua Yesu ta ma Yatɛr, maa sya yaha, mboo tesẽ ma nna byɛ ne.»
32 Loo na, pe n u Yĩŋfua kapãyĩĩ pãã laha u ye, woo tesẽ u kahafa byɛ ne.
33 U nwompihi sẽŋfua n pe yigi ga ke yĩmper wo le yalebya wo, maa pe nar yee pe kẽ. Pɔl n ta tɛr u tãã yi loho wo, woo tesẽ u nna byɛ ne.
34 U n Pɔl ye yee, pe n dugu dye u ne u nwoŋ wo, ma di. U dya tuu Yãhã ta u Yatɛr, woo tesẽ u nna byɛ ne, le n nii u ye nuhu.
35 Yĩŋ n syii, pe klo fãngafa n pe tẽntẽ- mpãy lɛhɛ wãã, pe n ba u nwompihi sẽŋfua pye ma yee, u naam mii yi yaha.

36 U nwompihi sẽŋfua n le pãã Pɔl ye
ma yee: «Pe klo fãngafa nawee- lɛhɛ wãã,
ma yee n ye yi yaha. Laa wee ye, ye ga
waha yi ye tɛr pra.»
37 Pɔl n -sẽ pe fãngafa tẽntẽ- pye ma
yee: «Pe ta pe n wo gbã nanihi laam wo,
pe sẽ cãã wo sãhã laa gɛ ne ye, wii mpãy
too n tɔ̃r Wɔrmefa ne! Pe n maha wo tã
nwompihi wo. Yagaa, pe n traha pe wo
yuhu yi yaha, waa ma n yi le cãŋ na ye.
Wo saa le sya ye! Pe pa pe ya ya, pe ba
wo yi yaha!»
38 Pe tẽntẽ- n ka, maa le pãã pe klo
fãngafa ye. Pe le luhu ma yee, Pɔl ye
ma Wɔrmefa Silaasyi ne, pe n fya. Pe
Wɔrmefa kãnde na, waa sẽ yai u Wɔrme
naa gbã ye.
39 Pe n pa loo na, maa kace nar Pɔl ye
ye, ma cã pe yi yaha, ma pe nar pe tɛr le
klo yaha.
40 Pɔl ye, pe yi ke nwompihi wo Silaasyi
ne, pe n ka Liidi kaha wo, ma ga Yesu
kãndeyãrfa yãã. Pe n pe laam yĩn, ma pe
yar pe pe ya plãhã Yesu kãnde wo. Loo
kur ye, pe n tɛr.

17

Pɔl ye ka Tesaloni wo Silaasyi ne

1 Pɔl ye n ta tɛr Silaasyi ne kui nkãy
wo pe naa n yee Amplɔsyi tesẽ Apoloni
ne, ma ga dye klo nde wo pe naa n yee
Tesaloni. Yiifee- yawãhã nwoŋ gaa pye ke
fla na.
2 Pɔl pye, u ma ga dye klo lii loo wo, u
ma ne ka koo fla Yiifee- yawãhã nwoŋ wo.
Pe ga dye Tesaloni wo, pe n ka ke fla na.
Kanii per kanii per, u ne ka ke fla Yiifee-
yawãhã nwoŋ wo, u ga naa Yãhã kaplãŋ
pãã pe ye. U loo pye cãwãy tãã syi, maa
naa Yãhã kaplãŋ pãã nawee- mpãy ye, pe
pye ke fla na.
3 Ke kaplãŋ ke yrũhũ ta mii ke Yãhã
sabangbãŋ wo, u naa pe klaha koo ne. U
maha naa pe yar ma yee, u Yãhã Yĩndefua
Crise wĩĩ ma, le cãã yrũhũ yaha ma yee,
u yai u fãy gboho, u ba ku, tuu ba yir gbã
wo, u dur ba yrãŋ na gbaafa ye. U maha
naa pe yar ma yee: «Yesu nwo wii wĩĩ tẽ
n pãã ye ye, woo kẽ u Crise ne.»
4 Yiifee- car mpãy ya n le sya, ma taha
Pɔl ye na, Silaasyi ne. Mpãy pe sẽ -sẽ
pye Yiifee- ye, ma naa Yãhã kãnde kɛ, poo
busãã n le Yesu kapãyĩĩ sya, ma taha Pɔl
ye na, Silaasyi ne. Poo, ma suhu ca busãã
mpãy ne nawee- naa nagboho ta pe na.
5 Yiifee- mpãy pe sye, pe loo yãã, pe n
nii mii, laanyar ga pe boo. Pe n natay taa
yãŋ yi pe nabuar laam wo, ma pe ta pe n
pe ya wãã, ma sya gbleŋ yir le klo wo. Loo
na, pe n yir, ma ka Yasɔ̃ kaha wo, poo n
gaha Pɔl ye yigi Silaasyi ne, pe ga pe sãhã
nanihi fla wo.
6 Pe ga dye, pe sẽ pe yãã ye, pe n u Yasɔ̃
woo yigi, ma suhu Yesu kãndeyãrfa mpãy
ne, ma ka pe ne le klo yahaseefa fla na,
ma ga nii n tẽ ma yee: «Naam mii driyɛ̃
kur byɛ wlãhã tãŋ. Nanga, pe mii pe ba
yi nwo!
7 Yasɔ̃ syãsaha wãã pe kẽ u kaha wo.
Kãntrɛ fãngafa byɛ yĩŋfua kãnde na, lii
le sẽ yai le pye ye, loo ne nawee- mii pe n
pye. Ye sẽ yãã, pe yee yĩŋfua waa maha
ma, pe n yee Yesu.»
8 Pe kaplãŋ ngĩĩ n pe nawee- laam war
ma suhu le klo yahaseefa ne, le n sya nii
gbleŋ.
9 U Yasɔ̃ tesẽ mpãy ne pe ba yigi ba, pe
n gblihi laa ma yɛ̃ tɛr klo yahaseefa ye ma
yee, poo ga Pɔl ye ta Silaasyi ne pe n tɛr;
pe n cã pe miy yaha.

Pɔl ye ka Beree na Silaasyi ne

10 Yĩmper ke ba wɔ, pe Yesu kãndeyãrfa
n Pɔl ye ta pe n yrãhã yi, ma ga ka klo laa
wo pe naa n yee Beree. Pe ga dye, pe n ka
ke Yiifee- yawãhã nwoŋ wo.
11 Koo fla Yiifee- laam ba yɔ̃ ma tɛr
Tesaloni klo Yiifee- yaha. Pe n le Yãhã
kapãyĩĩ sya laanfir ne. Plii byɛ pe naa
Yãhã kaplãŋ saba yãŋ kayi ne, pe cã Pɔl
kaplãŋ ma wãã le ke saba kaplãŋ ne.
12 Poo busãã n le kapãyĩĩ sya. Mpãy ter
pe sẽ pye Yiifee- ye, poo tesẽ ca mpãy ne
nawee- naa nagboho ta pe na, poo busãã
n le kapãyĩĩ sya.
13 Yiifee- mpãy pe pye Tesaloni wo, pe
ba luhu ma yee, Pɔl ma u le Yãhã kapãyĩĩ
pãã Beree bya wo, pe n ka ke fla na, maa
nii pe klofa sũũ, ma pe gblaha Pɔl ye ne.

14 Loo n ta, pe Yesu kãndeyãrfa n ta tɛr Pɔl ta u n tɛr muhulangbãŋ kuɛ ye, u ga salangbãŋ gbe u tɛr. Silaasyi ye poo n kuee ke Beree wo Timuti ne.
15 Beree Yesu kãndeyãrfa mpãy pe Pɔl wãr ga, pe n ka u ne ma sya ga dye Atɛn wo. Pe wãdur na, Pɔl n pe lɛhɛ, pe ma ga dye pe klo wo, pe ga Silaasyi ye yar Timuti ne pe pa u fla na, pe ma n nii kuee ye. Loo kur ye, pe Beree Yesu kãndeyãrfa n dur tɛr.

Pɔl ma Atɛn wo

16 Pɔl naa Silaasyi ye sẽŋ Timuti ne ke Atɛn wo. U n wãn busãã yãã le klo laam wo nawee- pe fãã ta wãtẽŋ wãn. Loo nde n nuhu byɛ kua kãã u laam wo.
17 Ke Yiifee- yawãhã nwoŋ wo, u naa kaplãŋ pãã pe Yiifee- ne ma suhu mpãy ne pe sẽ pye Yiifee- ye ma naa Yãhã kɛ. Plii byɛ, nawee- mpãy tuu wãã naa n sya nanihi teebɛhɛ wo, u maha naa kaplãŋ pãã pe ne.
18 Mpãy kaklaha ke n yee nawee sẽ yai wãfãy ne ye, ma suhu mpãy kaklaha ne ke n yee nawee yai u naa u ya waha yĩŋ wĩĩ na, poo yĩŋfa mpãy n pa maa nii kaplãŋ tyĩn u ne. Mpãy naa n yee, a lii u kaplãmbuarfua u n pãã? Mpãy maha naa n yee, a yãhãfãm mpãy wĩĩ ne tuu n tɔ̃r. Poo ba luhu Pɔl ye tuu naa Yesu wĩĩ pãã pe ye tesẽ u wãyir wĩĩ ne gbã wo, tuu yir ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye, koo kẽ.
19 Le klo yawãhãfa mpãy pe naa pe ya wãã yãmpũnde lii yĩŋ na pe n yee Yɛropaase*, pe n Pɔl yigi ga ke fla na, maa u pye ma yee: «Ma saa wo yar la, kaklaha nkãy ter syi wĩĩ taa n pãã wo ye?
20 Ma sẽ yãã, kai- nkãy taa n tɔ̃r wo ye, wo sẽ ke cã ye, wo n traha wo ke yĩntaha war.»
21 Pe Atɛnfa ma suhu nampay mpãy ne pe ba nii wlãhã pe ne, pe tẽn pye wãcɛŋ: Loo ne pe nii naa kafũhũ tɔ̃r pe naa n luhu pe ya ye.
22 Pɔl n yir yɛr pe klo yawãhãfa telai wo ma yee: «Atɛnfa, tẽ ye yãã mii, Yãhã wĩĩ gboho ye laam wo kacãn wee ye.
23 Ye sẽ yãã, n naa n tay ye klo wo ma naa ye katẽŋ wãn yãŋ, ma ga ye yãhã tẽŋsaha fla gaa yãã pe yrũhũ ta ke yĩŋ na ma yee: ‹Yãhã gaa wãŋ kẽ, wo sẽ ke cã ye.› -Ye yãŋ! Yãhã gii ree n tẽŋ ye sẽ ke cã ye; koo wĩĩ ne tẽ n pai pãã ye ye.
24 Yãhã gii ke driyɛ̃ tãhã ke laam wãn byɛ ne, ke ma yãhãyĩŋ Yĩŋfua ma suhu kãntraha bya ne. Yãhã kangbãy tii nawee- te fãã, ke sẽ n syã te wo ye.
25 Nawee- saa waha laale gɛ pye Yãhã kẽ, pe kaa taha ke na ye. Koo kẽ ke yrã wãã nawee- byɛ kẽ, wũũ ne, ma suhu wãn byɛ ne.
26 Ke cãã nawee nen ya tãhã u n syar, nawee- ter byɛ n yi, ke n pe ta ta ga kãntraha teebɛhɛ byɛ na. Ke wãn byɛ dyeyale ta dyɛ laam wo, ma nawee-kãntrɛ yɛrsar ta pe byɛ kẽ.
27 Yãhã loo pye ma yee, nawee- pe koo fla kɛ. Pe pe ya waha pe naa ke kɛ, laa na pe ga ba ke yãã cã. Le cĩĩnde -sẽ na, Yãhã sẽ dey wo byɛ na ye.
28 Ye sẽ yãã, koo kẽ ke wo ta wo n nii yrãŋ na, wo n waha kai- pye, wo n nii kla. Ye kaicãfa mpãy sẽ loo nen ya pãã la ma yee: ‹Wo byɛ maha ma ke pii.›
29 Too -sẽ ma ke pii, wo sẽ yai wo naa le ga wo yee, Yãhã ga waha nii kla gaa syi dyaŋ, nawee- pe laam ga ma pe kluɛ ta ma ke gbihi sãn ne, wargbɛ syi ne, ntẽmblaha syi ne ye.
30 Faale cãã na, nawee- pe sẽ ba laa cã ye, Yãhã sẽ loo yãŋ nantãŋ ye, yagaa ke n kɛ nawee- ter byɛ pe le sya pe cã pe kapee-sẽ yɔ̃ ye, pe ke wãpyeŋ miy yaha.
31 Ye sẽ yãã, ke per gaa yãŋ yaha, ma maha nawee nen waa yãŋ yi u ba driyɛ̃fa sãhã koo per na. Ke loo nde yar nawee-byɛ na, ma woo nawee nen nwo ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye!»

32 Pe luhu Pɔl tuu wãyir wĩĩ pãã gbã wo, wãdurba wĩĩ ne gbaafa ye, mpãy n nii u lɛr, mpãy n u pye ma yee: «Waa ba naa loo nde luhu ma ye per gaa.»
33 Loo n ta, Pɔl n kãnde nar pe ye ma tɛr.
34 Nanem mpãy -sẽ u kaplãŋ sya cĩĩnde, ma dye Yesu kãnde wo. Pe laam wo, dya waa pye pe naa n yee Denisu. U pye le klo

* **17:19 17.19** Yãmpũnde gaa myaha kẽ. Atɛn klo yahaseefa naa pe ya wãã ke fla na ma naa pe klo kai- pãã.

kaplãŋ cɛrfa waa. Cɔɔ waa pye pe naa n yee Damarisi. Nawee- mpãy maha pye.

18

Pɔl ka Kɔrnti wo

1 Loo kur ye, Pɔl n yir ke Atɛn wo, ma ka klo laa wo pe naa n yee Kɔrnti.
2 Yiifee naa waa pye ke fla na, u myaha Yakilasu. U -sẽ ba see kãntraha gii wo, pe naa ke yee Põn. U ba yir u cɔɔ Persyile ne kãntraha nge na pe n yee Yitale ma pa ke Kɔrnti wo. Kãntrɛ fãngafa byɛ yĩŋfua* wii pe naa n yee Klode, u ba yee pe Yiifee-mpãy byɛ pe ma Yitale kungbãy nde wo, pe n yee Wɔrme, pe yi kãã le klo wo. Pɔl n u Yakilasu yãã ke Kɔrnti wo, ma ka u kaha wo.
3 Pɔl tuu ba koho tẽn lii tẽ cã, u bya naa loo tẽn tẽ. Sraha tẽn ba kẽ. Loo n ta, Pɔl n kuee pe fla na, pe n wãã naa n tẽ.
4 Kanii per ma nɔ, Pɔl ga ka Yiifee-yawãhã nwoŋ wo u ga naa le Yãhã kapãyĩĩ pãã pe Yiifee- ye tesẽ mpãy ne pe wee Yiifee- ye. U naa n kɛ pe waha le kapãyĩĩ cĩĩnde war.
5 Silaasyi ye n ba yir ke Maseduan kãntraha wo Timuti ne ma pa Kɔrnti wo. Pɔl n waha fãnga yãã loo na, ma nii le Yãhã kapãyĩĩ pãã yalebyɛ ma nii pe Yiifee- yar ma yee, Yesu woo u ma u Yãhã Yĩndefua Crise.
6 Pe Yiifee- -sẽ u kapãn sye ma nii u tyɛhɛ; Pɔl n u nayrɛ mplẽm kor yaha pe na, ma pe yar ma yee: «Ye ma ba ye yĩŋ kɛ laa, yii gɛ ye le kɛ, ndoo kalaa wee ye. Ma gbe yagaa na, mpãy pe wee Yiifee- ye, n ga naa n gaha poo kuɛ ye.»
7 U n tyii pe Yiifee- na ke yawãhã nwoŋ wo. Loo kur ye, u naa n gaha dya waa fla na pe naa n yee Yituse. U naa Yãhã myaha gboho, u kaha pye ke Yiifee-yawãhã nwoŋ tãy.
8 Ke Yiifee- yawãhã nwoŋ yahaseefua Kirpusu n Yĩŋfua Yesu ta u Yatɛr, woo tesẽ u kahafa byɛ ne. Kɔrntifa busãã naa Pɔl kapãn luhu, ma naa Yesu ta pe Yatɛr, pe n pe tãã naa n yi loho wo.
9 Per gaa yĩmper wo, Pɔl n yãã mii wãytãã dyaŋ u na, u n Yĩŋfua yãã tuu u pye ma yee: «Ma'a n fya ye, naa le Yesu kapãyĩĩ pãã, ma'a n yaha le ye!
10 Ma sẽ yãã, n ma ma ne. Waa saa waha ba ma yigi u kapee pye ma na ye, nawee- busãã ma klo nde wo, pe n pai ra ta pe Yatɛr.»
11 Pɔl n kuee dyɛ nen gblihi ne ke Kɔrnti wo, ma nii nawee- klaha Yãhã kaplãŋ ne.
12 Cãã gii cãã na Galyɔ̃ pye Yakayi kãntraha fãngafua, pe Yiifee- n yĩmbuhu wãã le ma yee, poo ga wãã Pɔl ne, ma u yigi ga kaplãŋ cɛrfa fla na,
13 ma ga le pãã ma yee: «Dya nwo n traha u nawee- wlaŋ pe n naa diŋ yi Yãhã kẽ kaa ter syi, pe wo Yiifee- kãnde wũhũ miy yaha.»
14 Pɔl ba yee woo ga yɛ̃ kuã u pãã, u Galyɔ̃ n pe Yiifee- pye ma yee: «Yii Yiifee-mii, le ma ne pye naboo wĩĩ laa syi dyaŋ, kaa na kapee laa syi, n ne ga yee n ga luhu ye ye.
15 Le -sẽ nii kaplãŋ ya tee n tyĩn kapãn nen laa wĩĩ na tesẽ myar wĩĩ ne, tesẽ ye Yiifee- kãnde wĩĩ ne, ye yai ye waha loo nde war yii ya. Ndoo saa nii kai- ngĩĩ syi sãhãfua ye!»
16 U n pe pye pe yir ke kasãhã saha fla wo pe naa n gaha.
17 Dya wii u pye ke Yiifee- yawãhã nwoŋ yahaseefua, u myaha ba kẽ Sohotãn†, nawee- mpãy n yir loo na, ma u yigi, ma nii u gbã ke kasãhã fla na. U Galyɔ̃ sẽ -sẽ le ta kai ye.

Pɔl dur ba Syire kãntraha na, Yãtɔɔsyi wo

18 Loo kur ye, Pɔl n maha kuee Kɔrnti wo, ma faa ma-. U n ba kãnde nar pe Kɔrnti Yesu kãndeyãrfa ye, ma salangbãŋ gbe, woo tesẽ Persyile ne ma suhu Yakilasu ne. Pe n tɛr Syire kuɛ ye. Pɔl tuu -sẽ ba yɛ̃ tɛr Yãhã ye laa ne ma le pye wa, u n ta pe n u yĩŋ kur Sãncrihi‡ wo, pe n cã tɛr.
19-20 Pe n ga dye klo laa wo pe naa n yee Yefɛsyi. Persyile ye n kuee loo klo nde wo u puai Yakilasu ne. Pɔl n ka le klo Yiifee-

* **18:2 18.2** Koo cãã na, u kãntrɛ fãngafa byɛ yĩŋfua pye Wɔrme wo Yitale kãntraha na. † **18:17 18.17** Yiifee-yawãhã nwoŋ yahaseefua Kirpusu tuu Yesu ta u Yatɛr, Sohotãn n u draha gbe. ‡ **18:18 18.18** Sãncrihi ba pye Kɔrnti salangbãy yɛrsaha.

yawãhã nwoŋ wo, maa Yãhã kaplãŋ pãã pe Yiifee- ye. Pe n u nar u nii ma- pe ne, u n sye,
21 ma tɛr ma yee, Yãhã ma sya woo ga ba dur ba pe fla na. U n yir ke Yefɛsyi wo, ma salangbãŋ gbe ma tɛr.
22 Tuu ga tege Syesarɛ na, u n ka Yurusalɛm wo maa ke fla Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa syar, ma dur tɛr Yãtɔɔsyi wo.
23 U n plii yɛ̃ gaa pye ke fla na, ma tɛr Galasyi kãntraha ne, Firsyi kãntraha ne, ma pe Yesu kãndeyãrfa yar naa n gaha, pe naa pe ya plãhã le Yesu kãnde wo.

Apolosu ka Yefɛsyi wo, ma ka Kɔrnti wo

24 Yiifee naa waa ba pa Yefɛsyi wo. U myaha ba kẽ Apolosu, u ba see Lesyããndi wo. U yɛ̃ naa n tãy kaplãŋ ne, u maha ba Yãhã kaplãŋ saba wũhũ cã.
25 Pe ba u klaha Yĩŋfua kãnde wũhũ ne. Ke Yãhã kapãyĩĩ wãpãã wĩĩ naa n tãy u ye, u naa nawee- klaha kayi ne Yesu wũhũ nkãy ne, u ba ke cã laha. Nsãn nawee-wãtãã wĩĩ ya tuu -sẽ ba cã.
26 U n nii n pãã laanyĩn ne ke Yiifee-yawãhã nwoŋ wo. Persyile ye n luhu u ye Yakilasu ne. Pe u kaplãŋ luhu, pe n u yigi ga pe kaha wo, maa u Yĩŋfua kãnde wũhũ gbihi yar u na.
27 Loo kur ye, Apolosu n ba yee woo ga ka Yakayi kãntraha na. Pe Yesu kãndeyãrfa n yee, le yɔ̃. Pe n sya saba waa yrũhũ nɔ wãã pe Yakayi Yesu kãndeyãrfa kẽ ma yee, u Apolosu ma ba ka pe fla na, pe u yigi yɔ̃. Tuu ka ke fla na, mpãy pe ba Yesu ta pe Yatɛr Yãhã laantãr kãmay na, u naa laa yɔ̃ pe kẽ.
28 Lii u naa n pye, u ba cĩĩnde wũhũ cã, ma naa ke pãã pe Yiifee- ye, ma naa pe plahasaha fla yar pe na nawee- byɛ yĩnde na. U naa Yãhã kaplãŋ saba ta, ma pe yar naa n laha ma yee, Yesu woo u ma u Yãhã Yĩndefua Crise.

19

Pɔl ka Yefɛsyi na

1 Apolosu pye nantãŋ Kɔrnti wo, Pɔl n yir Firsyi kãntraha na, ma Yasyi yãy fla yɔ̃r yi ma ka Yefɛsyi wo. U n ga Yesu kãndeyãrfa mpãy yãã.
2 U n pe yey ma yee: «Tee Yãhã kaplãŋ sya cĩĩnde, ye Yãhã Yrã Fãnga yãã la?» Pe n u yɛ̃ sya ma yee: «Wo sẽ le Yãhã Yrã Fãnga wĩĩ gɛ luhu yãã gɛ luhu yãã ye.»
3 Loo na, Pɔl n pe yey ma yee: «Tee ba tãã yi loho wo, ye laam wo, ye ba yee le yĩntaha lii ne?» Pe n u yɛ̃ sya ma yee: «Nsãn tuu naa lii pãã nawee- ye ma cã pe tãã naa n yi loho wo, loo ne too cã.»
4 Pɔl n pe pye ma yee: «Mpãy pe naa n sya, ma pe kãmpee- miy naa n yaha, Nsãn poo tãã naa n yi loho wo. U maha naa Yiisrɛfa yar ma yee, wii u n pai pa woo kur ye, Yesu kẽ u ne, pe u ta pe Yatɛr.»
5 Pe kaplãŋ ngĩĩ luhu, pe n ta pe n pe tãã yi Yĩŋfua Yesu myaha ne.
6 Pɔl n koho taha pe na, Yãhã Yrã Fãnga n dye pe laam wo. Pe n nii n pãã yor ter taa wo. Kaplãŋ nkãy Yãhã Yrã naa ke le pe laam wo, pe naa koo tɔ̃r.
7 Poo nawee- mii kur byɛ pye nawee-sẽnsye syãm syi.
8 Loo kur ye, Pɔl n ka Yiifee- yawãhã nwoŋ wo, ma ga nii Yãhã kapãn pãã laanyĩn ne. U n yrey tãã pye ma nii Yãhã Yai wũhũ tɔ̃r ma naa n kɛ, nawee- n cã cĩĩnde ne.
9 Yiifee- mpãy pe -sẽ pye kasyerfa, pe sẽ naa ke kaplãŋ sya cĩĩnde ye, ma naa le pãã pe nanihi ye ma yee, Yĩŋfua kãnde wee kayĩĩ ye. Pɔl n tyii pe na, ma pe Yesu kãndeyãrfa yigi tɛr ma ga nii Yãhã kaplãŋ pãã pe ye plii byɛ, kaha gii wo Tyiranuhu u naa nawee- klaha na.
10 U n kuee loo na dyɛ- syãŋ, ma ta mpãy pe pye Yasyi kãntraha wo, pe Yiifee-ma suhu mpãy ne pe sẽ pye Yiifee- ye, pe byɛ n Yĩŋfua kapãyĩĩ yãã luhu.

Seewa pii

11 Yãhã ba Pɔl ta ma naa yɛ̃kã wũhũ pye, nkãy syi waa sẽ ke yãã yãã ye.
12 Pe n sya naa Pɔl kadye nayrɛ wãn wãã yanfa kẽ tesẽ u fatar ne, pe n naa n jaa, sãndãpee n maha tege naa n kãã mpãy yĩŋ na.
13-14 Yiifee- mpãy pe naa n tay ma sãndãpee kar tege naa n kãã nawee- yĩŋ na, pe n yee, poo ga le pye yãŋ Yĩŋfua Yesu myaha ne. Mpãy pe naa loo nde pye, pe Yãhã yũndefa yĩŋfa waa pii kuasĩĩ ba

me. Pe tuhufua myaha ba kẽ Seewa. Pe n sãndũpee waa pye ma yee: «Yesu wii Pɔl u wĩĩ pãã, n ga ma yar woo myaha na, tege kãã dya nwo yĩŋ na!»
15 U sãndũpee n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «N Yesu wĩĩ cã, n maha cã yoo kẽ Pɔl ne; ah yii, mpãy me ye ne?»
16 U dya wii sãndũpee pye u yĩŋ na, u n fãnga yãã ma tɛr pe byɛ yaha. U n pe tee pye wãpyeŋ gaa ne, ma pe duai, pe n fã yi u kaha wo nayreyar ne.
17 Yiifee- mpãy pe pye Yefɛsyi wo tesẽ mpãy ne pe wee Yiifee- ye, pe byɛ n le luhu, ma fya. Pe n nii Yesu myaha gboho.
18 Mpãy pe ba Yĩŋfua Yesu ta pe Yatɛr, poo busãã naa n pai, maa pe kapee- pãã naa n yi gbaa na, ma yee Yãhã n ke laha kãã pe yĩŋ na.
19 Mpãy pe pye wamfa, sabar rii pe pe wam kai- yrũhũ le yaha pe laam wo, poo busãã n pe sabar nde gbe ba suhu nawee- byɛ yĩnde na. Te sabar nde byɛ dir ga waha war milyɔ̃ gbeesĩĩ sẽnsye kua.
20 Yĩŋfua kapãyĩĩ cããŋ naa n yi koo syi dyaŋ fãnga ne, ma maha naa ke fãnga wũhũ yar nawee- na.

Wãhã yir Yefɛsyi wo

21 Koo kai- ngĩĩ kur ye, Pɔl n yee woo ga Maseduan kãntraha kui yɔ̃r yi tesẽ Yakayi kãntraha kui ne u ka Yurusalɛm wo. U naa n yee: «N ma ba ka ke fla na, n yai n sya ba ka Wɔrme bya wo.»
22 Loo na, u n u koholefa syãm mpãy lɛhɛ wãã u yahasee ye Maseduan wo, Timuti ma suhu Yerasyi ne. Woo n maha faa nii kuee Yasyi kãntraha wo.
23 Koo cãã na, wãhã n yir Yĩŋfua Yesu kãnde wĩĩ na.
24 Yefɛsyi wo kangbãŋ gaa pye, pe ba cɔɔ waa fãã ta ma yee, yãhã kẽ, ma naa u tẽŋ. U myaha ba kẽ Ndyan: Dya waa -sẽ pye wargbɛ wãn fããfua, u myaha ba kẽ Demetrise. U naa u Ndyan kangbãŋ nge syi wãpuabir fãã wargbɛ ne, ma naa ke par nawee- ye. Mpãy byɛ pe naa tẽn tẽ u ne, pe byɛ naa wangbãy yãã le na.
25 U Demetrise n u tẽntẽ- wãã ta, ma suhu mpãy byɛ ne pe naa loo tẽn nde syi tẽ, ma pe pye ma yee: «Naambiyãm, ye cã wo wale yĩŋ n yi tẽn nde wo.
26 Dya nwo pe -sẽ n yee Pɔl, tuu lii pye, ye le luhu ma maha le yãã. U le pãã ma yee, wãn tii nawee- pe n gbihi, ma yee yãhã kẽ mii Ndyan ye dyaŋ, Yãhã sẽ kẽ te ne ye. Nawee- busãã n sya yɛr le na wo klo wo, Yefɛsyi wo nwo, ma suhu kui nkãy byɛ ne ke ma Yasyi kãntraha nge wo. Ye cã kapee ne nde.
27 Ya'a yee ye sẽ cã ye, nde ga waha wo tẽn klaha- wo kẽ, le maha ta yãhãsya Ndyan kangbãŋ myaha n too. Loo nde ga ta nagboho saa naa n ta Ndyan na nantãŋ ye, woo wii Yasyi kãntraha byɛ u gboho tesẽ driyɛ̃fa byɛ ne.»
28 Pe nawee- pe kaplãŋ ngĩĩ luhu, ncafũhũ n pe yigi pe n nii n tẽ ma yee: «Yefɛsyifa, Ndyan myaha koo yai ke naa n gboho!»
29 Koo gbleŋ n cããŋ le klo byɛ wo. Pe nawee- n fã ga ke nanihi fla yĩĩ, ma Pɔl yrãhãyãrwai syãm mpãy yigi, Kayusu tesẽ Arisarkɛ ne; Maseduanfa ba kẽ pe ne.
30 Pɔl ba yee woo ga ka pe nabuar fla na, Yesu kãndeyãrfa n yɛr tã u na.
31 Yasyi kãntraha yahaseefa mpãy pye Pɔl naambiyãm, pe n lɛhɛ wãã u ye, u ma n ka ke nanihi fla wo ye.
32 Loo yale wo, pe nabuar pye pe ba pãã naa n wlãhã, ma nii n gble: Mpãy ga nde pãã, mpãy ga laa ter pãã. Pe fãnga gɛ sẽ ba ke yawãhã yĩŋ cã ye.
33 Pe Yiifee- n dya waa tra naa n wãã yaha ye, u myaha Lesyããnder. Pe n woo yi u pãã pe nabuar ye. U n koho kuã yir pe nabuar ye, ma yee pe yaha le, woo ga pãã.
34 Pe nabuar pe ba u yãŋ cã ma yee, u ma Yiifee, pe n yir gbleŋ ne lɛr syãŋ syi ma nii n yee: «Yefɛsyifa, Ndyan myaha koo yai ke naa n gboho!»
35 Wɔrme naa wii u pye Yefɛsyi klo yahaseefua, woo n pa ma ba pe nawee- ta, pe n yaha le. U n pe pye ma yee: «Yefɛsyifa, nawee- byɛ cã ma yee, Yefɛsyi ne le n sẽŋ Ndyanngbãŋ kangbãŋ na, woo wii u yirfua yir yãhãyĩŋ na ma ba too kãntraha na.
36 Waa saha yee loo wee cĩĩnde ye. Loo na, ye yai ye ye laam yĩn, ye tyii ye ma n laa tee pye ye.

37 Tee naam mii yigi ba nwo, pe sẽ -sẽ
Ndyanngbãŋ kangbãŋ kla gaa yuhu gbe
ye, pe sẽ Ndyan wãpee pãã ye.
38 Demetrise tesẽ u tẽntẽfa ne, laa ma
pye pe nsoho wo waa ne, kasãhã plii ma,
kasãhãfa maha ma. Pe yai pe ga le pãã
koo fla na!
39 Laa ma maha pye waa ye, waa ba le
fla yãŋ nanihi wo, le klo kai- kãnde na.
40 Ye sẽ yãã, gbleŋ wĩĩ na pe ga waha
yee, wo ma too wãhã yir le klo yĩŋfa ne.
Too wii wãã mma, yĩŋ wee le na ye, waa
waha lii pãã?»
41 Tuu kaplãŋ ngĩĩ pãã wa, u n pe
nawee- dur wãã pe klɛ wo.

20

Pɔl yrãhã Maseduan na, ma suhu Jrɛsyi ne

1 Ke gbleŋ wĩĩ le ba kua wa gbɛgbɛ, Pɔl
n pe Yesu kãndeyãrfa byɛ wãã, ma fãnga
le pe laam wo kaplãyũhũ ne, ma pe syar,
ma tɛr Maseduan na.
2 U Yãhã kapãyĩĩ pãã naa n gaha pe
Yesu kãndeyãrfa ye ma sya ga ke fla
kãntraha yi yaha. Loo kur ye, u n ka
Jrɛsyi kãntraha wo,
3 maa kuee yrey tãã. Tuu yrey tãã pye
wa, u ba yee woo ga salangbãŋ gbe u ka
Syire na, ma -sẽ luhu Yiifee- ma, pe pãã
ta poo ga kapee laa pye u na. Loo ne le
ta, u n Maseduan kãnde dur gbe ma ga ka
Syire na.
4 Yesu kãndeyãrfa mpãy naa Pɔl wãr
u yrãhã na, pe laam wo Sopatɛri pye,
Bereefa naa Perusu dya kẽ u ne; ma suhu
Tesalonifa Arisarkɛ ye ne Sekunduhu ne;
ma suhu Darbufa Kayusu ne, ma suhu
Yasyifa Tesyihi ye ne Toofĩĩ ne; ma suhu
Timuti bya ne.
5 Pe ba dye Filipe wo, pe n tɛr wo yaha
ye Toosa na, ndoo Luke tesẽ Pɔl ne. Pe n
wo sẽŋ yaha ke Toosa na.
6 Yiifee- syayaha gbar rii ncasur bur sẽ
n di ye, too kur ye wo n salangbãŋ gbe ke
Filipe wo ma taha pe na. Wo n fã plii bua
ma ga pe yãã ke Toosa wo, ma plii kuasĩĩ
pye ke fla na.

Pɔl Toosa na

7 Ke Yiifee- cãwãã per cir* yainkɔŋ wo,
wo ba wii wãã ma ga Yesu wãku cãã dir
syi di, wo wii laam too wo Syayahafua
wãku wĩĩ na. Pɔl ne yai u tɛr koo yĩŋsyii
wo. U n pãã pe Yesu kãndeyãrfa ne ma
sya ga yĩndyaha dye.
8 Ke kaha gbegbaha yĩŋ na, too ba wii
wãã nwoŋ gii laam wo, naalɔr pye te ba
nihi.
9 Naanfuɛ waa pye, pe naa u yee Yee-
tuse. U ba tege nii fenaatɛr na. Pɔl tuu
ba pãã ma-, u n sã wãy faha. Le pye
gbegbaha yĩŋ tãã wuhu na, pe wãy n u
ta u n tege too kãntraha na. Pe n tege ma
u kuã yir, ma yãã u ku.
10 Pɔl n tege kãntraha na, ma kuɛ tege,
ma u gbe yigi u kluɛ wo ma yee: «Ye ma
n fya ye, u ma yrãŋ na!»
11 Loo kur ye, u n dugu ga ncaha ye maa
bur la cɛr pe n di. U n maha pãã ma-, yai
n sya ba dar, u n cã tɛr.
12 Pe n tɛr u naanfuɛ ne yrãŋ u kaha wo,
nawee- byɛ laam n yĩn.

Pɔl yir Toosa na ma ka Melɛti na

13 Per gii too yir Toosa wo, wo cãã
salangbãŋ gbe Pɔl yaha ma ka Asosa na.
Koo fla too ne ga Pɔl gbe. U ba yee woo
ga naa n yãr trɛ ne.
14 Tuu ga wo yãã Asosa na, wo n u gbe
ke salangbãŋ wo ma ka Metilɛni na.
15 Wo n yir koo fla na; ke yĩŋsyii, wo n
nɔ Syoho tãy. Koo yĩŋsyii, wo n nɔ Samusi
na; koo yĩŋsyii, wo n tege Melɛti na.
16 Pɔl ba yee woo ga tɛr Yefɛsyi tãy u
saa yɛr ye, mii loo sẽ ne ye, u ga ma- tɛr
Yasyi kãntraha na. U naa n gber woo ga
cãã dye Yurusalɛm wo pããnkɔti gbar per.

Pɔl n pãã Yefɛsyi Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa yahaseefa ne

17 Loo n ta, Pɔl n kuee Melɛti na, ma
tẽnlɛhɛ nɔ wãã Yefɛsyi Yesu kãndeyãrfa
yahaseefa ye pe pa.
18 Pe n pa u fla na, u n pe pye ma yee:
«Per gii tẽ ka Yasyi kãntraha na, tẽ naa
ra troho tãhã mii ye fla na ma sya ba waa
yagaa na, ye le cã.
19 N naa nii tege tãã ye, ma naa Yĩŋfua
tẽn tẽ. Pe Yiifee- pe naa ra kɛ, ma pãã

* **20:7 20.7** Yiifee cãwãã per cir kẽ jimaasyi per ne.

naa n ta, koo wãfãy nge byɛ pye ra na, ma suhu te laangar ne, yĩntãm n sya naa n yi ra ye.
20 Nkãy ke ga waha laa yɔ̃ ye kẽ, n sẽ ke wũhũ ye na ye: N ke byɛ pãã ye ye, ma maha ye klaha ke ne nanihi fla wo tesẽ ye klɛ ne.
21 Pe Yiifee- ma suhu mpãy byɛ ne pe wee Yiifee- ye, n pe byɛ yar, pe pe kapee-wãpyeŋ miy yaha pe Yãhã kãnde gbe, pe u Yĩŋfua Yesu ta pe Yatɛr.

22 N nwo, n n tɛr Yurusalɛm wo yagaa; Yãhã Yrã le yee n loo pye, n sẽ -sẽ cã lii le n pai ra dye ke fla na ye.
23 Kui byɛ wo, Yãhã Yrã ra yar ma yee, nwompihi ra sẽŋ ke fla na ma suhu wãfãy ne. Loo ya tẽ cã.
24 N -sẽ cã ma yee, ta yrã wee ngaa ra ye ye. Lii tẽ n kɛ, n waha ra fyaha byɛ fã tãŋ. Ye sẽ yãã, wo Yĩŋfua Yesu u tẽn lii le soho ra koho wo, n waha le tẽ tãŋ. Loo tẽn ne, Yãhã ke laantãr wĩĩ lii pye wo kẽ, n loo kapãyĩĩ pãã nawee- ye.
25 N ga yi ye byɛ na ma Yãhã Yai wĩĩ pãã ye ye. N -sẽ cã yagaa ma yee, yii nawee nen waa gɛ saa maha ra yãã yãã nantãŋ ye.
26 Loo ne, n ga le pãã ye ye nanga: Yii nawee nen waa ma plaha, ndoo sẽ kẽ n u ta u n plaha ye.
27 Ye sẽ yãã, n Yãhã wũhũ byɛ tɔ̃r ye ye, n sẽ laa wũhũ ye na ye.
28 -Ye naa n sẽŋ yii na tesẽ nawee- mpãy byɛ ne Yãhã Yrã pe le soho ye koho wo, -ye pe gbihi naa n yigi mii mbanaha dyaŋ u mbaa ne. Poo mii, Yãhã pe par sya ke Dya ntãŋ wãwoo kãmay na.
29 N cã ma yee, n ma ba tɛr wa, nawee-mpãy ga ba dye ye laam wo. Pe ga ba pee tã ye na mii waygapyãr dyaŋ mbaa na.
30 Yii gɛ laam wo mpãy ma, pe ga ba yir kawar wãfua ne poo ga pe Yesu kãndeyãrfa wlaŋ taha pe ya na.
31 Ye ma n sã wãy faha ye, -ye naa ye laam too ke dyɛ- tãã nkãy na tẽ pye ye ne ma naa yii nanem byɛ yar ke kai- ne ke yai ke yĩmper, ma sya naa yĩntãm gɛ yi.

32 Yagaa, n ye le soho Yĩŋfua Yãhã koho wo. Ke kapãn lii le Yãhã laantãr yar nawee- na, le ga ye laam yĩn. Koo ya ke ga waha fãnga wãã ye kẽ ye n yii plãhã Yesu kãnde wo, ke maha ke kayĩĩ wãã ye kẽ, ke kayĩĩ lii ke n wãã mpãy byɛ kẽ pe ma ke wãm.
33 N sẽ naa waa wale yãŋ yĩnde ne ye, tesẽ waa sãn ne ye, tesẽ waa kale wãn ne ye.
34 Yii gɛ cã ma yee, n naa tẽn tẽ ra kluɛ ne, ma naa wo yɛ̃ digi kɛ, ndoo tesẽ ra yrãhãyãrwai ne.
35 N kai- byɛ pye ma yee, ye ra pyer yãŋ ye cã, wo yai wo naa tẽn tẽ, koo syi wo ga waha naa kayĩĩ pye fɛnfa kẽ, too maha naa wo laam too Yĩŋfua Yesu yɛ̃ kaplãŋ ngĩĩ na tuu yee: ‹Pe ma ma kẽ, le yɔ̃; mboo ma -sẽ waha yia ma waa kẽ, wãyĩĩ ma le na ma ta tɛr.› »
36 Pɔl tuu kaplãŋ ngĩĩ pãã wa, u n kãnklũy gbãã pe ne, pe n Yãhã nar pe ya kẽ.
37 Pe byɛ naa n wũn ma Pɔl wɔ naa n yigi pe kluɛ ne, poo ga u wãtɛr syaha wãã u kẽ.
38 Pɔl tuu ba yee woo sẽ n pai maha pe yãã yãã nantãŋ ye, loo le ba pe laam wlãhã, le sẽ ba tãy pe ye ye. Loo kur ye, pe n u wãr ga ke salangbãŋ fla na.

21

Pɔl ka Yurusalɛm wo

1 Too cããŋ wii na pe ne, wo n salangbãŋ gbe, ma sroŋ ka Kosyi na. Ke yĩŋsyii wo, wo n ka Ordesyi na, ma yir koo fla na ma ka Patara na.
2 Koo fla na, wo n salangbãŋ gaa yãã ke naa n gaha Fenise wo; wo n dye ke wo ma tɛr.
3 Wo n ga nɔ Syiper tãy, kãntraha gaa kẽ muhulangbãŋ ke gbey le. Wo waha naa ke Syiper yãã ke salangbãŋ laam wo; wo n tɛr ke yainde dar kuɛ kãndigi kuɛ ye ma ka Syire kuɛ ye. Wo n ga ke salangbãŋ yɛr Tyir langbeŋ na, pe n ke teger yi ke wo ke fla na.
4 Wo n Yesu kãndeyãrfa fla kɛ, ma mpãy yãã ke fla na ma kuee pe ne plii kuasĩĩ. Yãhã Yrã n ba pe yar laa ne Pɔl yrãhã wĩĩ na ke Yurusalɛm wo. Pe n Pɔl pye, u ma n ka ke Yurusalɛm wo ye.
5 Too plii kuasĩĩ te -sẽ ba tɛr, wo n wo yrãhã kãnde gbe. Pe n wo wãr pe ca ne, pe pii ne, ma sya ga le klo yi yaha. Wo n

kãnklũy gbãã muhulangbãŋ yɛ̃ na ma wo laam wũhũ tɔ̃r Yãhã ye.

6 Loo kur ye, wo n syaha wãã wii kẽ. Wo n dugu dye ke salangbãŋ wo, poo n -sẽ dur tɛr pe klɛ wo.

7 Too yir Tyir wo, maa dye Toolemasyi wo, wo muhulangbãŋ yrãhã n kua ke fla na. Koo fla na, wo n Yesu kãndeyãrfa syar ma kuee pe ne per neŋ.

8 Ke yĩŋsyii wo, wo n yir maa dye Syesarɛ wo. Koo fla na, wo n ga syã Filipe kaha wo, Filipe wii u Yesu kapãyĩĩ pãã nawee- ye. Naam kuasĩĩ mpãy pe ba yãŋ yi Yurusalɛm wo, poo nen waa ba kẽ u ne.

9 U pye pueesyam resyar ne, pe sẽ pye wa naam ye ye. Kaplãŋ nkãy Yãhã Yrã naa ke le u pueesyam laam wo, pe naa koo tɔ̃r nawee- ye.

10 Wo ba plii raa yãã wa ke fla na, Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Agabise n ba yir Yudɛ na ma pa.

11 U n pa wo fla na, maa Pɔl sapaha sya, ma u ya trɛ pua u kluɛ ne ma yee: «Yãhã Yrã lii pãã, le nde: Yiifee- ga ba sapaha ngefua pua mma ma syi dyaŋ Yurusalɛm wo, pe dur pe u yi nampay kẽ.»

12 Too kaplãŋ ngĩĩ luhu, wii gɛ ma suhu pe Syesarɛfa ne, wo n Pɔl nar u ma n ka Yurusalɛm wo ye.

13 U n sye ma yee: «Nwa ye n nii n wũn, ma n kɛ yii ga ra laam wlãhã? Ndoo na, n nii gbihi ta wa ra wãpuaŋ na, ma suhu ra wãboo ne ke Yurusalɛm wo Yĩŋfua Yesu wĩĩ na.»

14 Too ba pãã laa u ne, wo n tyii u wãnar na ma yee: «Yĩŋfua wĩĩ le naa n pye!»

15 Wo n plii raa pye ke fla na, ma wii cããŋ, ma Yurusalɛm kãnde sya.

16 Syesarɛ Yesu kãndeyãrfa mpãy n wo wãr ga dye Yurusalɛm wo. Pe n ka wo ne dya waa kaha wo, wo n ga syã ke fla na. U myaha ba kẽ Menasũũ, u naa n yi Syiper wo. U pye Yesu kãndeyãrfua, le yale ba dey.

Pɔl ka maa yi Syake na

17 Too ga dye Yurusalɛm wo, pe Yesu kãndeyãrfa n wo wãã nuhu ne.

18 Ke yĩŋsyii wo, Pɔl n ka wo ne Syake kaha wo; pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa yahaseefa ba pe ya wãã ke fla na.

19 Pɔl n pe syar. Mpãy pe wee Yiifee- ye, tuu ba tẽn lii tẽ pe nsoho wo Yãhã kãmay na, u n koo byɛ tɔ̃r pe yahaseefa mii ye.

20 Pe u kaplãŋ luhu kua, pe n Yãhã sey. Loo kur ye, pe n Pɔl pye ma yee: «Ma ma wo Yesu kãndeyãrwɛ; ma cã wo fla na nwo, Yiifee- mpãy pe Yesu ta pe Yatɛr, pe nihi tɛr, pe yɛ̃ saha cã ye. Faale kãnde lii Yãhã ke cãã bii le ta ma le le soho Musa koho wo, pe byɛ pua yaha le na.

21 Waa ma gblaha poo Yiifee- mii ne ma yee, a Yiifee- mpãy pe ma pe wlãhã nii ter raafa ne, mboo pe byɛ klaha, pe le Musa kãnde miy yaha, pe ma n naa pe pii kũũ ye, pe ma n Yiifee- wãlɛ kãnde yãr nantãŋ ye.

22 Waa pye mii pe n cã ma sẽ le syi pãã ye? Taa nwo, ma pa, pe ga le luhu.

23 Yãŋ, too ga ma yar mii, pye koo syi! Ma sẽ yãã, naam resyar mpãy ma wo ne nwo*, pe yɛ̃ gbe Yãhã ye ma nii ke wũhũ pye. Te plii tã wa pe n ga wãn boo Yãhã kẽ.

24 Le Yiifee- kãnde na, nawee- yai pe lii pye, ka, maa le pye pe ne, ye n nii gbɛgbɛ. Ka maa war yi, ma te kaboo wãn par pe kẽ, pe n pe yĩy kur, ke yɛ̃ wãgbe wĩĩ n kua. Loo na, nawee- byɛ ga cã pe yee, pe lii pãã ma wĩĩ na cĩĩnde sẽ ne ye. Pe maha cã, mboo gɛ sẽ Musa kãnde wũhũ sye ye.

25 Yesu kãndeyãrfa mpãy na, pe wee Yiifee- ye, wo saba yrũhũ nɔ wãã pe kẽ, ma pe yar kai- nkãy ne pe yai pe naa n pye. Pe ma n naa mpar kaboo wãn kaa ye. Pe ma n naa ntãŋ kaa ye. Kla gii pe sẽ ke kuãy ye, pe ma n ke kar kaa ye. Tesẽ, pe ma n naa tyatyãhã pye ca kuɛ ye tesẽ naam kuɛ ye ye.»

26 Loo na, Pɔl n pe naam resyar yigi ga pe ga Yiifee- kãnde wũhũ pye, pe n nii gbɛgbɛ. Loo kur ye, u n ka Yãhã kangbãŋ wo u Yãhã yũndefa yĩŋfua fla

* **21:23 21.23** Yãhã ke bii kãnde lii yar Musa na, koo cãã na Yiifee- mpãy pe Yesu ta pe Yatɛr, pe maha naa loo kãnde wũhũ nkãy yãr. Poo laam wo mpãy naa n yee, Pɔl naa Yiifee- mpãy klaha pe loo kãnde wũhũ miy yaha. Le sẽ -sẽ pye cĩĩnde ye. Loo na, pe Yurusalɛm Yesu kãndeyãrfa yahaseefa n Pɔl pye, u le yar pe n cã pe yee, u nagboho ta loo kãnde wũhũ na.

na, u nawee- yar pe yɛ̃ wãgbe plii ga kua per gii wo, u n waha diŋ yi pe nawee-resyar mii nanem byɛ myaha ne.

Pe Pɔl yigi Yãhã kangbãŋ wo

27 Te yɛ̃ wãgbe plii kuasĩĩ naa n gaha kuasaha wo, Yasyi kuɛ kãntraha Yiifee- n Pɔl yãã Yãhã kangbãŋ wo te diŋ wãn war kẽsaha wo. Pe n pe nabuar sũũ, pe Pɔl yigi.

28 Pe n nii n tẽ ma yee: «Yiisrɛfa, -ye ba wo sya yaha! Dya wii tuu Yiisrɛfa wãpee pãã n tay teebɛhɛ byɛ wo, ma suhu Musa kãnde wãpee ne tesẽ Yãhã kangbãŋ nge wãpee ne, u nwo. Mpãy pe wee Yiifee- ye, pe sẽ yai pe dye Yãhã kangbãŋ teelii wo ye, u nwo yagaa tuu pe gbe ba le koo teele wo, ma ke wĩĩ pye klaha- Yãhã yĩnde na!»

29 Toofĩĩ wii u n yi Yefɛsyi wo, pe ba u yãã Pɔl ne le klo laam wo, loo ne pe n naa koo kaplãŋ pãã, ma naa le ga, Pɔl ba dye u ne Yãhã kangbãŋ wo.

30 Ke gbleŋ n ka le klo teebɛhɛ byɛ wo, nawee- n yi teebɛhɛ byɛ wo ma fã ba. Pe n Pɔl yigi, ma u fle yi ke Yãhã kangbãŋ wo, ma te nwonyɛ̃r byɛ tã tã.

31 Pe naa n kɛ pe Pɔl boo; loo yale wo, Wɔrmefa seraasyi yĩŋfa yĩŋfuangbãŋ n le luhu, a gbleŋ ma ke yir Yurusalɛm byɛ laam wo.

32 Le yalebya wo, u n seraasyi yĩŋfa mpãy tyɔ̃r yi ma suhu seraasyi mpãy ne, pe n wãã kũn ga pe ya na pe nabuar fla na. Pe u yĩŋfuangbãŋ yãã pe seraasyi ne, pe n tyii Pɔl wãgbãŋ na.

33 Loo na, u seraasyi yĩŋfuangbãŋ n yũhũ crã Pɔl na ma ta pe n u yigi, ma u pua ntẽn wãn ne. U n u yey yoo kẽ u ne tesẽ u nwa pye pe n u yigi.

34 Pe nabuar laam wo, nawee- byɛ naa n tẽ; mii ma pe nde pãã, mii ma pe laa ter pãã. U seraasyi yĩŋfuangbãŋ sẽ waha naa laa war ke wlãhãwlãhã nge laam wo ye. U n ta pe n Pɔl yigi ga ke seraasyi kangbãŋ laam wo.

35 Pɔl tuu ga nɔ pe ne ke seraasyi kangbãŋ dugudyesaha fla na, pe seraasyi n gblihi laa ma u tẽŋ, pe nabuar tee ba pee tɛr.

36 Pe byɛ naa n taha u na ma naa n tẽ ma yee: «-Ye u boo!»

Pɔl u seraasyi yĩŋfuangbãŋ nar, u tyii woo n pãã

37 Yaliile pe ba dugu wa, ma yee pe ga dye Pɔl ne ke seraasyi kangbãŋ wo, Pɔl n u seraasyi yĩŋfuangbãŋ pye jrɛke yor wo ma yee: «N ga waha laa pãã la ma ye?» U yĩŋfuangbãŋ n u yey ma yee: «Ma waha jrɛke yor pãã kɛ?

38 Ke yagaa nge na, Syipte naa wii tuu nawee- ta pe n wãhã yir le klo yahaseefa ne, ma naboofa nyersĩĩ yigi ga dragba wo, ndoo cã woo sẽ kẽ ma ne ye rɛhɛ?»

39 Pɔl n u yɛ̃ sya ma yee: «Syipte naa sẽ kẽ ra ne ye. Yiifee naa kẽ ra ne, n see Tarsu na Sersyi kãntraha na; kungbãy laa kẽ. N ma nar, tyii ra n waha pãã pe nabuar ye.»

40 U seraasyi yĩŋfuangbãŋ n le sya u ye. Pɔl n yɛr ke kangbãŋ dugudyesaha ncaha ye, ma koho yãhã wãã pe nawee-ye. Yaliile pe ba yaha le, Pɔl n kapãn gbe yebɛrɛ yor wo ma yee:

22

Pɔl u ya wĩĩ pãã Yiifee- ye, pe cã, u sẽ laa tee pye ye

1 «Yii mpãy ye ma ra nampyeŋ- tesẽ ra tuhufa ne, -ye luhu ra ye, n ga ra wĩĩ pãã ye ye, ye n cã, n sẽ laa gɛ tee pye ye.»

2 Pe nabuar pe yãã u n pãã pe ne pe klo yor wo, loo n ta pe n gbihi yaha le. Loo na, Pɔl n pe pye ma yee:

3 «Yiifee naa kẽ ra ne, n see Tarsu na Sersyi kãntraha wo, n lɛ nwo wo, Yurusalɛm wo, Kamayɛl* woo u pye ra klahafua, ma wo wãlɛ kãnde gbihi yar ra na. Ta bya, n sẽ ba fãy sya Yãhã tẽn wĩĩ na mii ye dyaŋ nanga ye.

4 Mpãy pe naa Yĩŋfua Yesu kãnde yãr, n naa pe nuhu yĩntayãhã ne, ma sya naa pe boo. N naam mpãy yigi ca mpãy ne, maa pe le nwompihi wo.

5 U Yãhã yũndefa yĩŋfua ma suhu pe wãlɛ ne, pe ga waha ye yar, cĩĩnde ne tẽ n pãã. Per gaa, pe saba mpãy yrũhũ wãã ra kẽ, n ga wãã Damasu Yiifee- kẽ ma yee,

* **22:3 22.3** Kamayɛl pye Farisyɛ̃ naa waa.

ndoo ma n n gaha ke fla Yesu kãndeyãrfa yigi, n pa pe ne Yurusalɛm wo, pe n ba pe pẽn.

(Tẽnl 9.1-19; 26.12-18)

6 N pye n naa n yãr kãnde wo, ma sya ba gbe taha Damasu na. Le pye yaiwlaŋ yale. Yalaale wo, cãã- mpãy n fe gbe yi yãhãyĩŋ na ma ba n yɛhɛ ra na palpal.
7 Ta n too kãntraha na ma luhu yĩmbui laa ne, le ra pye ma yee: ‹Sɔl, Sɔl, n lii wãpee pye, ma n nii ra nuhu yĩntayãhã ne?›
8 Ta n yey ma yee: ‹Yĩŋfua mboo wii raa n pãã, ma myaha mii?› Le yĩmbui n ra pye ma yee: ‹Ndoo Nasarɛtefa Yesu kẽ taa n nuhu yĩntayãhã ne.›
9 Mpãy pe pye ra ne, pe ba pe cãã- yãã, yĩmbui lii le -sẽ naa n pãã ra ne, pe sẽ naa ke kaplãŋ war ye.
10 Loo na, ta n yey ma yee: ‹Yĩŋfua, n yai n lii pye?› Yĩŋfua n ta pye ma yee: ‹Yir, ma ka Damasu na. Yãhã yee taa ga lii pye, pe n pai ma yar le ne ke fla na.›
11 Pe cãã- palpal ke ba gboho tɛr, ma ba ra ta ra n fũũ, ta nampyeŋ- n ta yigi koho na, ma ka ra ne ke Damasu na.
12 Dya waa pye ke fla na, u myaha ba kẽ Nanayase. Yãhã wĩĩ ba gboho u laam wo, u naa Yãhã kãnde kataŋ yãr kayi ne. U wĩĩ naa n tãy Damasu Yiifee- byɛ ye.
13 U n pa ra fla na, maa tege nii ra tãy, ma ra pye ma yee: ‹Sɔl, ma ma Yesu kãndeyãrfua ra ne wãcɛŋ. Naa n yãŋ ma yĩmpɛ ne, ma faale dyaŋ!› Le yalebya wo, ta n waha n yãŋ.
14 U n maha yee: ‹Wo wãlɛ Yãhã kẽ ke ma cãã yãŋ yi, ma ma ta ma n waha ke laam wĩĩ cã. Wii ya u sroŋ, Yãhã ma ta ma n u yãã, ma maha u yɛ̃ kapãn luhu.
15 Taa lii yãã ma maha lii luhu ndityɛ ne, mboo raa koo cã. Yãhã yee, ma koo tɔ̃r yar nawee- byɛ na.
16 Yagaa, maa maha nwa sẽŋ? Yir, pe n ma tãã yi loho wo, -taa naa Yĩŋfua Yesu nar u n ta Yãhã n ma kapee- laha kãã ma na.›
17 Loo kur ye, per gaa Yurusalɛm wo, n ba nii naa n pãã Yãhã ye Yãhã kangbãŋ wo, ma yãã mii wãytãã dyaŋ ra na.
18 Ta n Yĩŋfua Yesu yãã u n ta pye ma yee: ‹Yir farfar, ma yi kãã Yurusalɛm wo, taa lii pãã ra wĩĩ na, pe klofa sẽ n pai le sya ye.›
19 Ta n u yɛ̃ sya ma yee: ‹Yĩŋfua Yesu, pe le cã laha ma yee, mpãy pe naa ma kãnde yãr, n naa n gaha Yiifee- yawãhã nwey wo maa pe yigi naa n tã nwompihi wo, ma naa pe gbã.
20 Yɛtyɛn wii tuu ma wĩĩ cã, pe naa u boo per gii, ta bya pye. N ba yee u boofa ma tẽyĩĩ na, ma sya ba pe nayrɛ sya maha yigi pe kẽ.›
21 Loo naa byɛ ne, Yĩŋfua n -sẽ ra pye ma yee: ‹Ka, n ga ma lɛhɛ wãã deydey mpãy ter kuɛ ye, mpãy pe wee Yiifee- ye.› »

Pɔl ma Wɔrme naa

22 Pe nabuar n Pɔl kaplãŋ ngĩĩ byɛ luhu ga kua; pe n maha sye, ma nii n tẽ ma yee: «-Ye dya nwo yigi kãã nawee- yahasee ye! -Ye u boo! U sẽ yai u kuee yrãŋ na ye!»
23 Pe naa n tẽ, ma pe nayrɛ yãhã naa n wãã, ma tẽyãhã pãã kuee miy naa n wãã ncaha ye.
24 U Wɔrmefa seraasyi yĩŋfuangbãŋ n yee, pe Pɔl yigi dye ke seraasyi kangbãŋ wo, pe u gbã u n le cĩĩnde pãã, lii le ta pe nabuar n nii n tẽ u wĩĩ na.
25 Pe n u pua, ma yee pe ga u gbã sãngblã ne. Seraasyi yĩŋfua wii u pye ke fla na, Pɔl n u pye ma yee: «Wii u ma Wɔrme naa, ye ga waha ta tɛr la ye naa u gbã, mii ye sẽ u sãhã gɛ sãhã wa laa ne ye? Loo kãnde ma la ye ye?»
26 U seraasyi yĩŋfua tuu kaplãŋ ngĩĩ luhu, u n ga le pãã u yĩŋfuangbãŋ ye ma yee: «Ah maa le pye mii? Wɔrme naa kẽ dya nwo ne!»
27 U yĩŋfuangbãŋ n yir, ma pa Pɔl fla na, maa u yey ma yee: «Ta yar, Wɔrme naa la ma ne?» Pɔl n u yɛ̃ sya ma yee: «Ãwã».
28 Loo na, u seraasyi yĩŋfuangbãŋ n yee: «Ndoo, n wangbãy yi pe n cã ra ta Wɔrme naa.» Pɔl n yee: «Ndoo woo na, n see Wɔrme naa.»
29 Le yalebya wo, mpãy pe ne ga u gbã pe u ta u n pãã, pe n tyii u na, ma yũhũ kãã. U seraasyi yĩŋfuangbãŋ tuu ba cã Pɔl ma Wɔrme naa, u n fya. U tee ba ta pe n u pua ntẽn wãn ne.

Pɔl pe kaplãŋ cɛrfa yaha ye

30 U seraasyi yĩŋfuangbãŋ naa n traha
u cã, Pɔl kai lii pye pe Yiifee- n nii u kɛ
yĩntayãhã ne. Loo n ta ke yĩŋsyii wo, u
n ta pe n te ntẽn wãn sãhã kãã u na, ma
dur ma pe Yiifee- yahaseefa wãã, pe Yãhã
yũndefa yĩŋfa, ma suhu pe kaplãŋ cɛrfa
ne. U n Pɔl yigi ga ta pe yahasee ye.

23

1 Pɔl n yĩntaha sroŋ pe yawãhãfa ne,
ma pe pye ma yee: «Ta nampyeŋ-, n ta
troho tãhã Yãhã yahasee ye; kai- nkãy tẽ
cã ke sroŋ, n naa koo pye, ma sya ba waa
yagaa na.»
2 U Yãhã yũndefa yĩŋfua myaha ba kẽ
Nanayase. Mpãy pe pye Pɔl tãy, u n yee
pe Pɔl gbã ke yɛ̃ na.
3 Pɔl n -sẽ u pye ma yee: «Yãhã gɛ kẽ,
ke ga mboo gbã, ma mii ta naweeyɔ̃ draha
wo, ma laam -sẽ wo ma pee. Taa nwo, raa
tege nii nwo, pe sẽ yee la, ma ra sãhã Yãhã
kãnde na? Taa -sẽ yee pe ra gbã, ma Yãhã
kãnde plaha!»
4 Mpãy pe pye Pɔl tãy, pe n u yãŋ yĩhĩ
ne ma u pye ma yee: «Ma sẽ cã la Yãhã
yũndefa yĩŋfua kẽ raa n tyɛhɛ!»
5 Pɔl n pe yɛ̃ wãã sya ma yee: «Ta
nampyeŋ-, n sẽ ba cã woo kẽ Yãhã
yũndefa yĩŋfua ye. N cã ma yee, le ma le
yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:
‹Ma sẽ yai ma ma klofa yĩŋfua wãpee pãã
ye.› »
6 Pɔl ba cã ma yee, pe yawãhãfa pye
Sadusyɛ̃ tesẽ Farisyɛ̃ ne. Pe kaklaha ter
sẽ ba wãã le ye. Loo ne, Pɔl n le gbey
pãã yi pe ye ma yee: «Ta nampyeŋ-, n ma
Farisyɛ̃, Farisyɛ̃ naa dya kẽ ra ne. N n yee,
nakur ga ba yir gbã wo pe dur nii yrãŋ na,
loo ne pe ra sãhã.»
7 Tuu koo pãã, pe Sadusyɛ̃ tesẽ pe
Farisyɛ̃ ne, pe n gbe kaplãŋ wãtyĩn na pe
ya nsoho wo, ke yawãhã n la cɛr flɛ sĩĩ.
8 Sadusyɛ̃ n yee, a ku sẽ n pai yir pe
nii yrãŋ na ye, ma maha n yee, a yãhãyĩŋ
tẽnlɛhɛ wee ye, ngii pe n yee sãndũũ woo
bya wee ye. Pe Farisyɛ̃ -sẽ mii, poo n yee
koo katɛ- tãã ngĩĩ byɛ ma.
9 Kaa naa n taha pe nawee- gbleŋ na,
Yãhã kaiyarfa mpãy pe -sẽ pye Farisyɛ̃ ye
kuɛ ye, pe n yir ma le sye waha ma yee:
«Wo sẽ laa kapee yãã dya nwo yĩŋ na ye.
Sãndũũ waa ga pye u laa pãã u ye, laa na
yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa syi!»
10 Ke kaplãŋ wãtyĩn yĩntaha n ba kã
pee, u Wɔrmefa seraasyi yĩŋfuangbãŋ n
sya fya, ma yee pe ga Pɔl yoho pye klaha-.
U n ta u seraasyi ye n tege ga ke yawãhã
fla wo, maa Pɔl yigi yi pe nawee- nsoho
wo, ma dur ba u ne ke seraasyi kangbãŋ
wo.
11 Koo per yĩmper wo, Yĩŋfua n u ya yar
Pɔl na, ma u pye ma yee: «Mii plãhã, tẽ
kai- nkãy pye tɛr, ma n ke yãã yĩnde ne,
tesẽ nkãy ne taa luhu ndityɛ ne, ma ke
pãã Yurusalɛm wo nwo. Ma yai ma ka,
maa ke pãã Wɔrme bya wo.»

Pe pãã ta poo ga Pɔl boo

12 Ke yĩŋsyii sukũhũntãy na, Yiifee-
mpãy n laa pãã ta: Pe ba yɛ̃ tɛr ma yee,
poo saa ngaa di, pe saa maha ngaa wɔ mii
poo sẽ Pɔl yãã boo wa ye.
13 Mpãy pe ba loo pãã ta, pe ba tɛr
nawee- gbeesĩĩ yaha.
14 Pe n ka Yãhã yũndefa yĩŋfa fla na ma
suhu wãlɛ ne, maa pe pye ma yee: «Wo yɛ̃
tɛr ma le pãã waha ma yee, wo saa ngaa
di mii, wo sẽ Pɔl yãã boo wa ye.
15 Yii ma suhu pe kaplãŋ cɛrfa byɛ
ne, ye ga le pãã u Wɔrmefa seraasyi
yĩŋfuangbãŋ ye ye yee, ye n traha ye Pɔl
wĩĩ gbihi sroŋ yãŋ Yãhã kãnde na, u u yi
wãã ye kẽ. Wii -sẽ ga wii gbihi ta, wo u
boo kãnde wo, u saa nɔ gɛ nɔ nwo ye.»
16 Pɔl syafua dya n loo kapãn nde yãã
luhu. U n ka ke seraasyi kangbãŋ wo, maa
Pɔl yar le ne.
17 Loo na, Pɔl n seraasyi yĩŋfua waa
yee ba, maa u pye ma yee: «Ka naanfuɛ̃
nwo ne u seraasyi yĩŋfuangbãŋ fla na, u
n gaha laa pãã u ye.»
18 U seraasyi yĩŋfua n ka u ne pe
yĩŋfuangbãŋ fla na, maa u pye ma yee:
«Pɔl wii u ma nwompihi wo, woo u yee,
n pa naanfuɛ̃ nwo ne ma fla na, u n ba
laa pãã ma ye.»
19 U seraasyi yĩŋfuangbãŋ n u naanfuɛ̃
yigi koho na, ma ka u ne kãnkãy na, maa
u yey ma yee: «Ma yee maa lii pãã ra ye?»
20 U n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Pe Yiifee-
ma pe pãã ta, poo n pai ma nar, ma ka

Pɔl ne sukũhũ sukũhũntãy na, pe yawãhã yĩŋfa fla na, a ter poo n traha pe u wĩĩ gbihi sroŋ yãŋ Yãhã kãnde na.

21 Ma'a n pe kapãn sya cĩĩnde ye! Ma sẽ yãã, poo mpãy ga ba wũhũ kãnde wo, pe u yigi boo; pe tɛr nawee- gbeesĩĩ yaha. Pe yɛ̃ tɛr ma yee, poo saa ngaa di, pe saa ngaa wɔ mii pe sẽ u yãã boo ye. Yagaa, pe pe ya gbihi ta wa, mboo yɛ̃ kapãn ya pe n sẽŋ.»

22 U seraasyi yĩŋfuangbãŋ n u naanfuɛ̃ pye, u ma n kapãn nde pãã waa ye ye, ma kãnde wãã u kẽ, u n tɛr.

Pe Pɔl nɔ wãã Syesarɛ klo wo

23 Loo kur ye, u seraasyi yĩŋfuangbãŋ n u seraasyi yĩŋfa syãm mpãy yee ba, maa pe pye ma yee: «-Ye seraasyi kurɛ wãã, tesẽ seraasyi mpãy ne pe n dugu nsyãy na, poo nawee- gbeetãã sẽnsye, tesẽ seraasyi kurɛ mpãy ne sãŋ ne pe kluɛ wo. Pe byɛ ma wãã le seraasyi yĩĩsyãm gbeetãã sẽnsye. Ye byɛ -ye yii gbihi poo seraasyi mii ne, nanga yĩmper wo, yaa ka Syesarɛ wo.

24 -Ye nsyãy taa gbihi, ye Pɔl gbe ga wãwee wo kuɛ kãntraha yahaseefua Felise fla na.»

25 U n maha saba nwo yrũhũ ma yee:

26 «Ndoo Klode Lesyase,
n syaha nɔ wãã
mboo nangbãŋ Felise kẽ, mboo wii taa ma ke kãntraha yahaseefua.

27 Yiifee- ba dya nwo yigi, ma yee poo ga u boo, ta n ba le cã ma yee, Wɔrme naa kẽ u ne, ta n nii le le wo, ndoo tesẽ ra seraasyi ne, ma u sya yaha.

28 N ba yee ndoo ga cã, pe naa u wãboo wĩĩ kɛ yĩŋ gii na, ma u yigi ga pe yawãhã yĩŋfa fla na.

29 Ta n ga yãã pe ya koho Yãhã kãnde wĩĩ ne, pe naa u kɛ wãboo ne. Le sẽ nii mii kai laa u tee pye, le n nɔ u wãleŋ na nwompihi wo, u wãboo wĩĩ syi ne ye.

30 Loo kur ye, ta n ba le luhu ma yee, Yiifee- ma, pe pãã ta poo ga u boo. Ta n ta tɛr yee, ndoo ga u nɔ wãã ma fla na, ma maha pe Yiifee- yar, tuu lii pye wãpee, pe ba le pãã ma ye.»

31 Tuu ba pe seraasyi yar pe pye mii, pe n pye koo syi: Pe n Pɔl yigi koo yĩmper bya wo, ma ka u ne Yããmpaterse gɛ na.

32 Ke yĩŋsyii wo, seraasyi mpãy pe pye trɛ na, poo n dur ga ke seraasyi kangbãŋ wo, pe nsyãyfa n ta tɛr Pɔl ne ke yrãhã ye.

33 Pe nsyãyfa pe ga nɔ Syesarɛ na, pe n u saba wãã kãntraha fãngafua kẽ, ma Pɔl le soho u koho wo.

34 U kãntraha fãngafua n u saba kal, ma dur, ma Pɔl yey u n yi na. Tuu le luhu u n yi Sersyi kãntraha na,

35 u n u pye ma yee: «Mpãy pe yee ma kapee pye, pe maa pa wa, n ga cã ba ma yey kai- ne.»

U n yee pe Pɔl le yaha faale fãngafua Yɛrɔte kangbãŋ wo.

24

Pe Yiifee- pe lii pãã taha Pɔl na

1 Plii bua kur ye, u Yãhã yũndefa yĩŋfua Nanayase n pa Syesarɛ wo, ma suhu wãlɛ mpãy ne, ma suhu kasãhãfua waa ne, u myaha Tɛtuhu. Pɔl u kapee lii pye, pe n ka pe n gaha le pãã u kãntraha fãngafua Felise ye.

2 Pe n u Pɔl yee ba. Tɛtuhu n gbe, ma nii ke kai- pãã n taha Pɔl na u Felise ye ma yee: «Wo nangbãŋ, mboo kãmay na, wo ma yrĩŋ na, kacãn wee ye. Ma kacãn tẽn kãmay na, ma ta pe n kai- wã klaha pe kãntrahafa kur byɛ wãyɔ̃ wĩĩ na.

3 Koo ngĩĩ byɛ too n yãã yalebyɛ teebɛhɛ byɛ wo, ke wĩĩ sẽ n faha wo na ye.

4 N sẽ n traha n ma yigi yaha kaplãmbuar ne ye, n ma nar, ma yɔ̃ wo na, ma le kapãngbɛrle luhu wo ye.

5 Wo ba le yãŋ cã, ma yãã dya nwo tẽn pee: U kai- wlãhã driyɛ̃ Yiifee- kur byɛ nsoho wo, ma pe ta pe n cɛr pe ya na. Nasarɛtefa pe ma yĩmbui nen na pe kãmpee lii wo, woo u ma pe yĩŋfua.

6 U sya ba yee woo ga ke Yãhã kangbãŋ wĩĩ pye klaha- Yãhã yĩnde na, wo n u yigi. [Wo ba yee, wii ga u sãhã wo kãnde na,

7 u seraasyi yĩŋfuangbãŋ Lesyase n ba u tyĩn sya wo kluɛ wo, fãnga na.

8 Mpãy pe yee u kapee pye, Lesyase n ba yee pe pa ma fla na.] Ma'a dya nwo

yey, mboo gɛ maa cã ma yee, too yee u kapee- nkãy pye, cĩĩnde ne.»

9 Pe Yiifee- wãlɛ n yee, u dya tuu nkãy pãã taha Pɔl na, ke byɛ ma cĩĩnde.

Pɔl u ya wĩĩ pãã Felise ye

10 U kãntraha fãngafua Felise n Pɔl ta u pãã. Pɔl n gbe ma yee: «N cã mboo raa ma kãntraha nge kur byɛ kasãhã yĩŋfua, ke dyɛ- yɛ̃ nihi. Loo ne, ta n ga ra wĩĩ pãã ma ye laanyĩn ne.

11 Mboo gɛ taa le yãã, tẽ ka Yãhã seysaha wo Yurusalɛm wo, ke sẽ tɛr plii sẽnsye sĩĩ yaha ye.

12 N sẽ kaplãŋ tyĩn waa ne ye. N sẽ maha gbleŋ yir nabuar laam wo ye. Pe sẽ ra yãã yãã koo ngĩĩ pyesaha wo Yãhã kangbãŋ wo, Yiifee- yawãhã nwoŋ ne, klo teelaa fla ne ye.

13 Nawee- mii pe yee, n kapee pye, nwa ba le ta cĩĩnde? Pe ga waha koo kla yar la ma na yagaa?

14 Lii rẽ cã, loo ne tẽ ga pãã ma ye: N wo wãlɛ Yãhã tẽn tẽ le kãnfuɛ̃ na, kãnfuɛ̃ lii Yesu le yar wo na. Poo n yee, le wee cĩĩnde ye. Kãnde lii Yãhã le ta, ma suhu pe faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa kaplãŋ ne, koo ngĩĩ ke yrũhũ le yaha Yãhã sabangbãŋ wo, n cã cĩĩnde wũhũ kẽ.

15 Tẽ koho taha yaha lii na, poo bya gɛ koho taha yaha loo wĩĩ nen ya na ma yee, nawee- byɛ, pe wãyɔ̃m tesẽ pe wãpee- ne, pe byɛ ga ba yir gbã wo, pe nii yrãŋ na.

16 Loo ne, ta n nii plãhã, lii le sroŋ Yãhã ye nawee- ne, n loo pye, ta laam n nii ra ye tee nen wo.

17 N ba dyɛ- nkãy pye, n sẽ pye Yurusalɛm wo ye. Ta n dur ba ndoo n pai ra klofa koho soho wale ne, n maha diŋ yi Yãhã kẽ.

18 N pye nawee- mpãy yɛ̃ wãgbe wĩĩ na Yãhã kangbãŋ wo te diŋ wãn war kẽsaha wo, pe n ba ra yãã ke fla na. Nabuar sẽ pye ra ne ye, ngaa gbleŋ sẽ maha pye ke fla na ye.

19 Yasyi kuɛ kãntraha Yiifee- mpãy ya pe pye ke fla na. Le ma ne pye n kapee pye cĩĩnde, poo me pe yai pe ne pye ma yaha ye nwo, pe yee n kapee pye.

20 Pe kaplãŋ cɛrfa pe ba ra sãhã, le ma pye, pe ba kapee laa yãã ra na, nawee- mii pe -sẽ ma nwo wo, pe le pãã.

21 N le gbey pãã pe yaha ye ma yee: ‹N le sya ma yee, nakur ga ba yir gbã wo, pe nii yrãŋ na, loo ne pe n nii ra sãhã ma yaha ye!› Ma yi kãã loo na, pe sẽ kapee laa yãã ra na ye.»

22 Felise tuu -sẽ ba Yesu kãnde wũhũ yãã luhu, u n te kasãhã dur ta per gaa na, ma pe pye ma yee: «U seraasyi yĩŋfua Lesyase maa dur ba, n ga ba laa pãã kapãn nde wĩĩ na.»

23 Pɔl u pye seraasyi yĩŋfua wii koho wo, Felise n u pye, u maha Pɔl le yaha ke nwongbãŋ wo, tuu -sẽ naa kãnde wãã Pɔl kẽ, u n waha naa kai- nkãy pye, tesẽ u naambiyãm pe waha ba naa u syar, pe waha naa kai- pye u kẽ.

Pɔl Felise yahasee ye u cɔɔ Dursile ne

24 Plii raa kur ye, Felise n pa Pɔl yãŋsaha wo u cɔɔ Dursile ne, u pye Yiifeesya. U n ta pe n pa Pɔl ne, u n ba u kaplãŋ luhu Yesu Crise wãta Yatɛr wĩĩ na.

25 Nawee yai u naa u troho tãhã mii le n naa n sroŋ Yãhã kãnde na, tesẽ u waha naa n yia u ya na mii, ma suhu Yãhã kasãhã tii ne te n pai, Pɔl n nii koo katɛ- tãã ngĩĩ pãã pe ye. Felise n fya ma yee: «Maa waha ka yagaa. N ma ba draha yãã, n ga ma yee ba.»

26 U maha naa le ga ma yee, laa na Pɔl ga ba war wãã u kẽ, koo kẽ u n Pɔl yee naa n pai, maa naa far yaha u ne yalebyɛ.

27 Dyɛ- syãŋ n tɛr, koo syi ya. Loo kur ye, pe n ba Parsyu Fɛhɛtuse ta u n ba pa Felise draha wo, maa nii kãntraha fãngafua. Felise tuu -sẽ naa n traha u Yiifee- laam yĩn, u n tyii Pɔl na ke nwompihi wo.

25

Pɔl u ya wĩĩ pãã Fɛhɛtuse ye

1 U Fɛhɛtuse n pa koo fla kãntraha wo. Plii tãã n tɛr, u n yir Syesarɛ wo ma ka Yurusalɛm na.

2 Koo fla na, pe Yãhã yũndefa yĩŋfa ma suhu Yiifee- yahaseefa ne pe n yir, maa Pɔl wĩĩ pãã u ye ma yee, a u ma u tee pye. Pe n Fɛhɛtuse nar

3 u ta Pɔl n pa Yurusalɛm wo. Pe -sẽ mii,
pe ba pãã ta ma yee, poo ga u boo kãnde
wo.
4 Fɛhɛtuse n pe yɛ̃ wãã sya ma yee, Pɔl
ma wa nwompihi wo Syesarɛ wo, woo gɛ
ga ba dur tɛr ke fla na yagaa. Pɔl ga kuee
ke fla na.
5 U n maha pe pye ma yee: «Ye ma yee
dya nwo kapee pye, ye tyii ye yĩŋfa n ka
ra ne Syesarɛ wo pe ga le pãã.»
6 Fɛhɛtuse n plii kuatãã, plii sẽnsye syi
pye pe ne, ma ba dur tɛr Syesarɛ wo. Ke
yĩŋsyii wo, u n ga tege nii kasãhã saha wo
ma yee, pe pa Pɔl ne.
7 Pɔl n pa, Yiifee- mpãy pe ba yir
Yurusalɛm wo ma pa, pe n ba wɔ toho u
na ma nii kapee- busãã kɛ gbe pãã n taha
u na. Pe sẽ -sẽ waha naa le yar, nwa ke ta
cĩĩnde ye.
8 Pɔl n -sẽ u yɛ̃ kapãn pãã ma yee: «N
sẽ laa tee pye yãã Yiifee- wãlɛ kãnde wĩĩ
laa kuɛ ye ye, n sẽ laa tee pye yãã Yãhã
kangbãŋ wĩĩ laa na ye, n sẽ laa tee pye
yãã kãntrɛ fãngafa byɛ yĩŋfua na ye.»
9 Fɛhɛtuse tuu ba yee woo ga pe Yiifee-
laam yĩn, u n Pɔl yey ma yee: «Ma n traha
la ma ka ra ne Yurusalɛm wo, maa sãhã
le kapãn na?»
10 Pɔl n u yɛ̃ sya ma yee: «Ye ra
sãhã nwo wo kãntrɛ fãngafa byɛ yĩŋfua
Wɔrme naa kãnde na. Ye yai ye ra sãhã
loo kãnde na. Mboo gɛ le cã ma yee, n sẽ
laa kapee pye Yiifee- na ye.
11 N ma kapee laa pye, lii le ga waha ra
wãboo wĩĩ kua, n saa ra wãboo wĩĩ sye ye.
Pe Yiifee- pe yee n kapee- nkãy pye, le ma
pye cĩĩnde sẽ kẽ ye, waa saha ra wãã pe
kẽ ye. N n traha n ga sãhã kãntrɛ fãngafa
byɛ yĩŋfua Wɔrme naa fla na.»
12 Loo na, Fɛhɛtuse n wã klaha ma pãã
u kasãhã koholefa ne, ma dur ma Pɔl pye
ma yee: «Taa yee maa sãhã u kãntrɛ
fãngafa byɛ yĩŋfua Wɔrme naa fla na,
maa ka u fla na.»

Fɛhɛtuse Pɔl wĩĩ pãã Agiriba ye

13 Plii raa kur ye, yĩŋfua Agiriba n pa
u cɔɔ Berenise ne Syesarɛ wo, u n pai
Fɛhɛtuse syar.
14 Tuu ba plii raa pye ke fla na, Fɛhɛtuse
n Pɔl wĩĩ gbe, ma tɔ̃r u ye ma yee: «N pa
Felise draha wo ma ba yãã, u tɛr ma dya
waa ta yaha nwompihi wo nwo.
15 Tẽ ba ka Yurusalɛm wo, pe Yãhã
yũndefa yĩŋfa ma suhu pe wãlɛ ne, pe ba
pa maa ra pye, a u ma u kapee- pye, a
ndoo n u wãboo wĩĩ ta.
16 Ta n pe pye ma yee: ‹Tee yee nawee
kapee pye, pe ma yee pe sẽ kapãn wãã
ufua kẽ u n -sẽ u yɛ̃ kapãn pãã ye yĩnde
na ye, ye ga waha yee la pe ufua pẽn?
Wɔrmefa ye le wee koo syi ye.›
17 Loo na, pe n pa ra ne nwo. N sẽ maha
taha kuee laa na ye, ke yĩŋsyii bya wo, ta
n ga nii kasãhã saha wo, ma ta pe n pa u
dya ne.
18 Mpãy pe yee u kapee pye, pe n pa. Tẽ
naa u dya wĩĩ ga kapee- nkãy syi ne, pe sẽ
le syi laa tɔ̃r ye.
19 Kaplãŋ wãtyĩn ya le pye pe nsoho wo
u dya ne pe ya koho Yãhã kãnde wãyãr
wĩĩ na, ma suhu waa wĩĩ ne pe n yee Yesu.
U Yesu ku, Pɔl n yee u ma yrãŋ na.
20 Tẽ ne ga kaplãŋ ngĩĩ syi yĩntaha war
mii, n sẽ le cã ye, ta n gblihi laa ma Pɔl
yey, u ma ga ka Yurusalɛm wo, u ga sãhã
koo fla na, le kapãn nde wĩĩ na.
21 Pɔl n sye ma yee, woo n traha kãntrɛ
fãngafa byɛ yĩŋfua n ba laa pãã woo wĩĩ
na. Ta n -sẽ yee, pe u tã yaha nwompihi
wo, ta n ba u nɔ wãã u kãntrɛ fãngafa
byɛ yĩŋfua Wɔrme naa fla na.»
22 Fɛhɛtuse tuu pãã wa, Agiriba n u pye
ma yee: «Ndoo gɛ n traha u dya n pãã, ra
n luhu.» Fɛhɛtuse n u yɛ̃ wãã sya ma yee:
«Sukũhũ, maa luhu u yɛ̃ kapãn ye.»
23 Ke yĩŋsyii wo, nawee- n Agiriba ye
wãr ga Berenise ne nangbãŋ wãwãr, pe
n ga dye ke kasãhã nwoŋ laam wo, pe
seraasyi yĩŋfa ne, ma suhu le klo nangbãy
ne. Fɛhɛtuse n ta pe n pa Pɔl ne.
24 Loo kur ye, Fɛhɛtuse n kapãn gbe ma
yee: «Mboo yĩŋfua Agiriba, ma suhu yii
mii byɛ ne, ye sẽ dya nwo yãã. Pe Yiifee-
kur byɛ pe ya wãã ba ra fla na Yurusalɛm
wo ma suhu tee nde wo, maa yee, a ter u
dya kapee pye, u yai wãboo ne.
25 Ndoo ya dyaŋ, n sẽ laa kapee yãã tuu
pye, lii le u wãboo wĩĩ kua ye. Woo gɛ tuu
-sẽ yee woo n gaha sãhã kãntrɛ fãngafa
byɛ yĩŋfua fla na, n ga ba u nɔ wãã u fla

na.
26 Lii tẽ -sẽ ga yrũhũ nɔ wãã u kãntrɛ
fãngafa byɛ yĩŋfua kẽ Pɔl wĩĩ na, n sẽ le cã
laha ye. Loo ne, ta n u yee ba yii mii byɛ
yahasee ye, tesẽ mboo Agiriba ne, mboo
wii raa ma yĩŋfua. Ye ma ba u yey, u n lii
pãã, n ga waha laa cã u wĩĩ na, n yrũhũ
nɔ wãã u kãntrɛ fãngafa byɛ yĩŋfua kẽ.
27 Maa waha nwompihifua nɔ wãã la
waa fla na wãsãhã na, mii kai- nkãy pe
pãã taha u na, ma sẽ koo cã laha ma ke
yar ufua na ye? Ndoo laam wo, naklãŋ
tẽn ne loo ne.»

26

Pɔl u yɛ̃ kapãn pãã Agiriba yaha ye

1 Agiriba n Pɔl pye ma yee: «Maa waha
ma yɛ̃ kapãn pãã, kai- ngĩĩ wĩĩ na pe pãã
taha ma na.» Pɔl n u koho kuã yir, ma
kapãn gbe ma yee:
2 «Yĩŋfua Agiriba, pe Yiifee- pe kai- nkãy
pãã taha ra na, le tãy ra ye ta n ga waha
ra yɛ̃ kapãn pãã nanga ma n luhu.
3 Taa nwo, raa Yiifee- wũhũ cã, pe
kaplãŋ tyĩn kai- nkãy na, ma maha ke cã,
loo ne ta n ga ma nar ma ra kaplãŋ luhu
laanyĩn ne.
4 Ma gbe ra naanfãn cãã na maa waa
yagaa na, Yiifee- byɛ ra troho wãtãhã ter
cã. N pye ra Yiifeewai ne Yurusalɛm laam
wo.
5 Ta cãyale dey pe ye. Wãlɛ Yãhã kãnde
na, n pye Farisyɛ̃ ye ne, poo mpãy pe kapĩĩ
wũhũ waha ma ga ta tɛr. Le ma tãy pe
Yiifee- ye, poo gɛ ga waha loo pãã ye ye.
6 Nanga, n nwo pe ra sãhã ma yee, n tee
koho taha yaha kayĩĩ lii na Yãhã bii yɛ̃ tɛr
wo wãlɛ ye. Loo kayĩĩ ne u Syayahafua
wĩĩ ne.
7 Pe Yiisrɛfa ter sẽnsye sĩĩ ndefa byɛ loo
kayĩĩ nde wãpaŋ yɛhɛ ma nii Yãhã tẽn tẽ
pe laam fãnga byɛ ne, ke yai ke yĩmper.
Yĩŋfua Agiriba, n koho taha yaha loo kayĩĩ
nde na, loo ne pe Yiifee- n yee, ndoo kapee
pye.
8 Ah yii Yiifee-, nwa -sẽ ta ye n yee, ye sẽ
le kayĩĩ sya yagaa ye, kayĩĩ lii Yãhã ga ba
nakur ta pe n yir gbã wo pe dur nii yrãŋ
na?
9 Ndoo gɛ pye ye wãŋ syi dyaŋ; n naa le
ga ma yee, mpãy, Nasarɛtefa Yesu myaha
n yi pe yɛ̃ wo, n yai n kai- byɛ pye n pe
kar naa n tã loo na.
10 Loo gɛ -sẽ ne tẽ naa n pye Yurusalɛm
wo. Yãhã yũndefa yĩŋfa ba fãnga wãã ra
kẽ, ta n Yesu kãndeyãrfa busãã yigi naa
n tã nwompihi wo. Pe ma naa pe wãboo
wĩĩ ta, n naa n yee le yɔ̃.
11 N maha naa Yiifee- yawãhã nwey
byɛ tay. N ma mpãy yãã pe Yesu ta pe
Yatɛr, n ne naa pe pẽn, ndoo ga pe ta pe
n yi kãã Yesu kãnde wo. Yiifee- mpãy
pe pye nampay kukui wo, ma pye Yesu
kãndeyãrfa, n poo byɛ tay naa n nuhu.
(Tẽnl 9.1-19; 22.6-16)
12 Loo syi laa pyesaha tẽ naa n gaha
Damasu na. Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa ba loo
fãnga wãã ra kẽ, ma ra lɛhɛ loo klo nde
wo.
13 Yĩŋfua Agiriba, ta n ma yar: N pye
kãnde wo ma naa n gaha, le pye yaiwlaŋ
yale, cãã- mpãy n fe gbe yi yãhãyĩŋ na,
ma ba yɛhɛ palpal ra na, ndoo tesẽ ra
yrãhãyãrwai ne. Poo cãã- mii wãyɛhɛ ba
tɛr yai wãm yaha.
14 Wo byɛ n too kãntraha na, ta n luhu
yĩmbui laa ne, le ra pye yebɛrɛ yor wo
ma yee: ‹Sɔl, Sɔl, nwa ta ma n nii ra ka n
nuhu? Ma'a yee ma sẽ tyii ye, ma ga mii
duai mii kaha kla dyaŋ ke ne yɛr naan na,
ke trɛ fẽŋ ke yigifua kãi na, ke ke ya duai
le kãi na.›
15 Ta n yey ma yee: ‹Yĩŋfua, mboo wii
raa pãã ra ne, ma myaha mii?› Yĩŋfua n
ta yɛ̃ wãã sya ma yee: ‹Ndoo Yesu kẽ, Yesu
wii taa ka n nuhu.
16 Yir yɛr ncaha ye. N nii yar ma na,
ma yee n ga ma ta ra tẽntẽle. Taa ra yãã
wãyãã gii na nanga, ma suhu kai- nkãy ne
taa n pai yãã yĩnde ne, maa ba naa koo tɔ̃r
nawee- ye.
17 Mpãy pe wee Yiifee- ye, ma suhu pe
Yiifee- ne, n ga ba ma sya naa n yaha pe
koho wo. Mpãy pe wee Yiifee- ye, n ga ma
lɛhɛ wãã pe ye,
18 ma n ga kacãn yar pe na, taa pe
gbe yi wam wo, ma ka pe ne cãã- fla
wo. Tesẽ, ma pe yi kãã Setane sãndãpee
yĩŋfua fãnga koho wo, ma pe le soho Yãhã
koho wo. Ke syi pe ma ra ta pe Yatɛr, Yãhã
ga pe kapee- gbe kãã pe yĩŋ na; pe ga tɔ̃r
mpãy ne Yãhã pe yãŋ yi.›

19 Yĩŋfua Agiriba, ma yãã, tẽ ba lii yãã
wãytãã dyaŋ ma maha ba lii luhu yãhãyĩŋ
kuɛ ye, loo ne tẽ n pye.
20 N -sẽ cãã le Yãhã kapãyĩĩ pãã Damasu
Yiifee- ye ma ba le pãã Yurusalɛmfa ye,
Yudɛ kuɛ kãntrahafa ne, ma suhu mpãy
ne pe wee Yiifee- ye. N naa pe yar, pe
le sya pe yee pe kapee- wãpyeŋ sẽ yɔ̃ ye,
pe ke miy yaha, pe pe yĩntaha sroŋ Yãhã
kuɛ ye, pe naa kayũhũ pye, nawee- n cã
pe kapee- wãpyeŋ miy yaha cĩĩnde.
21 Loo ne, yaliile wo tẽ pye Yãhã
kangbãŋ wo, pe Yiifee- n pa maa ra yigi,
ma naa n traha pe ra boo.
22 Yãhã n -sẽ yɛr ra kur ye ma sya ba
waa ke nanga nge na, nkãy byɛ tẽ yãã ma
suhu nkãy ne tẽ luhu, ta n waha ke pãã
wãlɛ ye ma suhu kicar ne. Pe faale Yãhã
kaplãŋ tɔ̃rfa ma suhu poo nen wii ne pe
naa n yee Musa, pe yee kai- nkãy n pai
dye, koo ya kẽ tẽ n pãã, n sẽ maha laa ter
pãã n taha loo na ye:
23 Pe naa le pãã ma yee, u Yãhã
Yĩndefua Crise yai u ba fãy gboho, woo
kẽ u ga ba cãã yir gbã wo, u dur nii yrãŋ
na gbaafa ye. Cãã- mpãy pe ga nawee-
sya yaha, woo kẽ u n pai pe wĩĩ pãã wii
Yiifee- ye, ma suhu terfa mpãy byɛ ne, pe
wee Yiifee- ye.»

24 Pɔl naa u yɛ̃ kapãn pãã Fɛhɛtuse n ba
gbey pãã u ye ma yee: «Pɔl, ma fãã! Saba
wãcã tẽn ta tɛr ma ne, ma ma fãã!»
25 Pɔl n u yɛ̃ sya ma yee: «Wo nangbãŋ,
n sẽ fãã ye. Kaplãŋ nkãy tẽ n pãã ke ma
cĩĩnde, ma maha sroŋ.
26 Yĩŋfua Agiriba gɛ kai- ngĩĩ cã, n ga
waha naa ke pãã laanyĩn ne, u naa n luhu.
N le cã laha ma yee, u ke nanen byɛ cã,
ke kãnkai- sẽ pye mii waa sẽ yi le cãŋ na
ye.
27 Yĩŋfua Agiriba, ma laam wo, pe faale
Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa pe kai- nkãy pãã yaha,
cĩĩnde la ke ne? N cã, ma laam wo cĩĩnde
ne!»
28 Agiriba n Pɔl pye ma yee: «Le kuee
car, ma ga ra ta gɛ ta ra n nii Yesu
kãndeyãrfua yagaa nge na!»
29 Pɔl n u yɛ̃ wãã sya ma yee: «Le tãy
le pye yagaa woo, le tãy le ma- le cã ba
pye, lii rẽ n nar Yãhã ye, mboo tesẽ mii
byɛ ne, yii mpãy tee n luhu ra ye nanga,
ye nii ra wãŋ syi dyaŋ, n sẽ -sẽ yee pe ba
ye le nwompihi wo ye.»
30 U yĩŋfua ma suhu u klo fãngafua ne,
Berenise ne, ma suhu mpãy byɛ ne pe pye,
pe byɛ n yir ga kãnkãy na.
31 Pe n ga nii pe ya pye ma yee: «Dya
nwo sẽ kapee pye lii le ga waha u wãboo
wĩĩ kua, tesẽ u wãtã ne nwompihi wo ye.»
32 Agiriba n Fɛhɛtuse pye ma yee: «Dya
nwo ma ne pye u sẽ yee, woo n gaha sãhã
kãntrɛ fãngafa byɛ yĩŋfua fla na ye, u ne
ga waha miy yaha.»

27

Pe Pɔl nɔ wãã Wɔrme wo

1 Loo kur ye pe n ba yee, waa salangbãŋ
gbe wo ka Yitale* kãntraha na. Pe
nwompihifa ba le soho seraasyi yĩŋfua
waa koho wo, u myaha ba kẽ Yuluse. Pɔl
pye pe nwompihifa nen waa. U Yuluse
pye Wɔrmefa seraasyi ndreŋ gaa yĩŋ na,
pe naa ke yee fãngafa byɛ yĩŋfua seraasyi
ndreŋ.
2 Salangbãŋ gaa ba yir Adarmite wo
ma naa n gaha Yasyi kãntraha kui kuɛ
ye, kui nkãy ke ma salangbãy yɛrsaha fla
ne. Wo n ke gbe ma tɛr. U Maseduan
kãntrahafa naa ba pye wo ne, wii pe naa
n yee Arisarkɛ. U naa n yi Tesaloni klo
wo.
3 Ke yĩŋsyii wo, wo n ga dye Syidɔ̃ wo.
Yuluse ba Pɔl yigi naa n yɔ̃, u n kãnde
wãã u kẽ, u ga u naambiyãm yãŋ, wãn tii
wĩĩ te pye u na, u ga re sya pe ye.
4 Loo kur ye, wo n yir ke fla na. Teflaha
ke -sẽ naa wo wãã, wo n klãŋ tɛr Syiper
langbeŋ tãy, koo kuɛ ba paha nii ke
teflahangbãŋ na. Ke Syiper, kãntraha gaa
kẽ muhulangbãŋ ke gbey le.
5 Ke muhulangbãŋ teelii fla ke ma
Sersyi tãy, Pããfile ne, wo n koo fla fã plaŋ,
ma nɔ klo laa wo pe naa n yee Mira, le ma
Lesyi kãntraha wo.
6 Koo fla na, u seraasyi yĩŋfua n
salangbãŋ gaa yãã, ke ba yir Lesyããndi
wo, ma naa n gaha Yitale kãntraha na. U
n ta wo n dye ke wo.

* **27:1 27.1** Yitale kãntraha kungbãy ne Wɔrme ne.

7 Wo n plii buar pye, ma naa n fã yambaa, teflaha tee naa wo wãã. Wo n ba fãy ma cã nɔ klo laa na pe naa n yee Niide. Teflahangbãŋ ke naa wo wãã, wo saha ka yaha ye ye, wo n gblihi laa ma ka kur kãmaŋ kuɛ ye, ma tɛr Samuni kãntraha tãy, ma ga tɛr Karti kãntraha kuɛ gii ye, ke naa teflaha paha wo na. Karti kãntraha, muhulangbãŋ ke gbey le mii Samuni kãntraha bya dyaŋ.
8 Teflaha n maha nii n fua. Ke salangbãŋ wãfãŋ sẽ naa n tãy Karti langbeŋ na ye, wo n gblihi gblihi, ma sya ga nɔ teelaa fla na pe naa n yee salangbãy yɛrsayũhũ. Ke fla pye klo laa tãy pe naa n yee Lasɛhɛ.
9 Wo ba ma- tɛr ke yrãhã ne. Yiisrɛfa yɛ̃ wãtã yale digi na, too plii ba tɛr wa. Wɛrngbãn cãã ba gbe taha. Koo cãã nge syi draha wo, salangbãŋ wãfãŋ muhulangbãŋ na, kapee- busãã ga waha dye. Loo n ta Pɔl n pe yar waha ma yee:
10 «Naambiyãm, n cã yrãhã nge ga pee wo na. Kapee- ga ke salangbãŋ dye ke laam wãn byɛ ne. Ya'a yee ye sẽ cã ye, wii gɛ ga kuee le wo.»
11 U seraasyi yĩŋfua Wɔrme naa sẽ Pɔl kaplãŋ ta kai ye. U naa n luhu ke salangbãŋfua woo ye tesẽ ke fãfa ne.
12 Salangbãy yɛrsayũhũ fla sẽ ba yɔ̃ salangbãŋ ke kuee ke fla na wɛrngbãn cãã nge syi na ye. Loo nde n ta pe nawee- busãã mpãy pe pye ke salangbãŋ wo, pe n yee pe tɛr kãã ke fla yaha: Pe naa n kɛ, le ma ga waha pye, pe ga dye Fenise wo, pe kuee ke fla na, wɛrngbãn cãã n tɛr. Salangbãy yɛrsaha gaa ba pye Fenise wo; ke bya pye Karti kãntraha na, teflaha sẽ naa n fua fãnga ne ke Fenise wo ye. Koo fla wɛr sẽ ba pee tɛr ye.

Teflahangbãŋ muhulangbãŋ yĩŋ na

13 Per gaa, teflaha gaage ba yir yainde dyetɛr kuɛ kãndigi kuɛ syi ye, ma fua naa n pai. Pe nawee- n yee, laa wee ye, lii poo ga yigi le ga waha pye. Pe n yir ke salangbãŋ ne ma ke Karti kãntraha langbeŋ yɛ̃ sya, ma n tɛr.
14 Saa sẽ pye gɛ pye ye, teflahangbãŋ gaa n yir. Pe ke yee yainsaha dar kuɛ kãmaŋ kuɛ teflahangbãŋ. Ke n yir ke kãntraha yãy yĩŋ na, ma fua n pai.
15 Ke n ke salangbãŋ tra n wãã ke muhulangbãŋ yĩŋ na, ke wãyɛr wĩĩ n wo yia, wo n gblihi laa ma tyii ke n wo gbe n tɛr.
16 Wo n ga tɛr kãntraha gaage yainsaha dar kuɛ kãndigi kuɛ ye, muhulangbãŋ ke gbey le. Pe naa ke yee Klada. Ke ba faa wo paha ke teflahangbãŋ na. Salampuage† gii ke pua yaha ke salangbãŋ na, ke wo fãy wo n cã waha yia ke na.
17 Ke salangbãŋ fãfa n ke tyĩn dugu ke salangbãŋ wo, ma dur ma namihi nkãy pua maha klaha ke salangbãŋ na ke ma n fe yoho ye. Ke teflahangbãŋ naa ke salangbãŋ teflaha fai fua fãnga ne ma ke tra naa n wãã yainsaha dar kuɛ kãndigi kuɛ ye. Pe naa n fya ma yee, laa na poo n gaha sugu gbãã fãnga ne Libi kãntraha langbeŋ flã mbui laa na le n nii kaklaha-. Pe n gblihi laa ma ke salangbãŋ teflaha fai‡ tege, ma n gaha yambaa.
18 Ke teflahangbãŋ naa wo yɛhɛ fãnga ne, pe n sya yir ke yĩŋsyii wo, ma ke salangbãŋ teger byɛ gbe miy yi wãã ke muhulangbãŋ wo, ke n waha ta naa n yir loho na.
19 Koo yĩŋsyii wo, pe n maha gblihi laa, ma ke salangbãŋ laam wãn taa gbe miy yi wãã.
20 Plii buar raa nsoho wo, waa sẽ naa yai yãã, yrompii ne ye. Ke teflahangbãŋ -sẽ maha naa n fua fãnga ne, wo n sya ba yee wo saa yi le wo ye.

21 Mpãy pe pye ke salangbãŋ wo, le yale ba dey pe sẽ waha naa ngaa di ye. Pɔl n yir yɛr pe yĩŋ na, ma pe pye ma yee: «Naambiyãm, ye ma ne pye ye yɛr ra kapãn na, ma kuee Karti kãntraha wo, wãfãy nge saa ne wo yãã tesẽ kaklaha-nde ne ye.

† **27:16 27.16** Ke salampuage wĩĩ pye lii ne: Ke salangbãŋ maa nɔ gbe taha ngbeŋ na, ke fla sẽ cuhu yɔ̃ ke salangbãŋ n waha fã ga nɔ kãntraha na ye. Loo na, nawee- ga yi dye ke salampuage wo, koo n fã ga nɔ pe ne kãntraha na. ‡ **27:17 27.17** Ke salangbãŋ teflaha fai pye faasrɛŋ gaa, pe pua yaha trã laa na ke salangbãŋ ncaha ye. Teflaha ma nii le fai fua, ke salangbãŋ ga naa n gaha. Teflaha ma -sẽ nii ke salangbãŋ wãã, ke fãfa ga le fai tege.

22 Yagaa, -ye ye laam waha, waa saa
ku ye laam wo ye, ke salangbãŋ ya ke ga
klaha-.
23 Ye sẽ yãã, n ma Yãhã gii wũũ, ma nii
tẽn tẽ ke myaha na, koo yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ
waa yi ra na
24 ma ba ra pye ma yee: ‹Pɔl, ma'a n
fya ye, ma yai ma ka kãntrɛ fãngafa byɛ
yĩŋfua yahasee ye. Mpãy byɛ pe ma ma
ne ke salangbãŋ wo, le tãy Yãhã ye, ke n
ga pe byɛ sya yaha.›
25 Ta naambiyãm, loo ne ta n ye yar, -ye
ye laam byɛ sãhã yaha, Yãhã lii yar ra na,
n sẽ laalaa pye le ne ye.
26 Wo -sẽ n gaha sugu gbãã kãntraha
gaa langbeŋ na, muhulangbãŋ ke gbey
le.»
27 Le pye wo yĩmplii sẽnsye resyar
wuhu, ke teflahangbãŋ wo gbe naa n tɛr
ke muhulangbãŋ teelaa fla yĩŋ na pe n yee
Yadria. Yĩndyaha wo ke salangbãŋ fãfa n
yãã mii, wo nɔ gbe taha kãntraha gaa na.
28 Pe n ntẽn wãŋ gaa miy le wãã ke
muhulangbãŋ wo, namii ne ke na ma ke
muhulangbãŋ wãcuhu yãã miiter gbey
sẽnsye kuasĩĩ koo fla na. Pe n maha ga
kaa miy le yahasee ye, ma ke fla wãcuhu
yãã miiter gbey tesẽ kuatãã.
29 Pe naa n fya ma yee, laa na ke
salangbãŋ n gaha sugu gbãã ntẽmblaha
syi na kii loho tã tã ke na. Pe n yee poo ga
ke salangbãŋ yɛr ma ntẽn wãn taa tege
le wãã ntẽn namihi ne ke muhulangbãŋ
laam wo ke salangbãŋ kur kuɛ ye wãy
resyar, too n ke ta ke n yɛr. Pe n kuee
ke fla na, ma nii yĩŋsyii sẽŋ ke syii farfar.
30 Ke salangbãŋ fãfa -sẽ naa n kɛ pe yi
ke salangbãŋ wo, pe fã tɛr. Pe n ke salam-
puage yi tege le wãã ke muhulangbãŋ wo,
ma yee ter poo ga tege, pe ga wãn taa
miy le ke muhulangbãŋ wo ke salangbãŋ
yahasee kuɛ ye ke n gbihi yɛr.
31 Pɔl n cã pe ne, ma le pãã u seraasyi
yĩŋfua ye, ma suhu pe seraasyi ne ma
yee: «Nawee- mii ma yee pe sẽ kuee ke
salangbãŋ wo ye, ye saha sya yaha ye.»
32 Loo na, namihi nkãy ke ba ke salam-
puage yigi yaha ke wãngbãŋ na pe ser-
aasyi n ke namihi cɛr ke n tɛr.
33 Yĩŋ wãsyii ba kuee car, Pɔl n pe byɛ
yar pe ngaa di, ma pe pye ma yee: «Ke plii
sẽnsye resyar nanga tee ma ke salangbãŋ
wo, ye sẽ ngaa di ye.
34 N ye nar -ye ngaa di, loo na, ye ga
waha fãnga yãã ye sya yaha, waa yĩnyoho
neŋ gɛ saa kɛ laa ye.»
35 Pɔl tuu koo kaplãŋ ngĩĩ pãã wa, u n
bur gbe, ma syaha cãã wãã Yãhã kẽ, ma
ke naha ka, ma nii n di.
36 Pe byɛ n pe laam sãhã yaha loo na,
ma di pe ya ndoŋ.
37 Wo pye nawee- kurɛ gbeetãã sẽnsye
kuay.
38 Pe byɛ pe ba di yai wa, dir wãn tii te
naa ke salangbãŋ ndege, pe n te byɛ gbe
miy wãã ke muhulangbãŋ wo.

Ke salangbãŋ wãpyeklaha-

39 Yĩŋ ke ba syii wa, ke salangbãŋ fãfa sẽ
waha cã kãntraha gii kẽ ye. Pe n langbeŋ
fla gaa yãã ke loho dye ga yahasee ye, ma
yɔ̃ nii trahatraha, flã ne ke fla na busãã.
Pe n yee poo ga ka yãŋ ke salangbãŋ ne
ke fla na.
40 Kandege wãn tii pe tege le wãã ntẽn
namihi ne ke muhulangbãŋ laam wo, te
n ke salangbãŋ yɛr, pe n ke namihi sãhã
yaha te wãn ne ke langbãŋ laam wo. Pai
tii te ke salangbãŋ sroŋ, pe n maha too
byɛ sãhã yaha koo syi. Pe n teflaha fai laa
yir ke salangbãŋ ncaha kuɛ syi ye, teflaha
n nii ke tra n wãã ke langbeŋ kuɛ ye.
41 Pe yĩŋ n pee, ke salangbãŋ n ga fã
dye kuee flã mbui laam wo, loho tã tã le
na. Ke salangbãŋ yahasee kuɛ n dye kuee
u flã mbui wo, ke saha yɛhɛ gɛ yɛhɛ ye.
Ke muhulangbãŋ yir naa n pai fãnga ne,
ke n ke salangbãŋ kur kuɛ sugu yoho pye
klaha-.
42 Pe seraasyi n yee, poo ga pe nwompi-
hifa byɛ boo, mii loo sẽ ne ye, pe ga yɛ̃y
plaha pe na.
43 Pe seraasyi yĩŋfua -sẽ naa n kɛ u Pɔl
sya yaha, u n sye pe seraasyi ma n le pye
ye. U n yee, mpãy pe yɛ̃y cã, pe cãã too
pe yɛ̃y ga kãntraha na.
44 Mpãy pe sẽ yɛ̃y cã ye, poo -sẽ ga sa
tẽmpai na tesẽ ke salangbãŋ katyir wãn
taa ne, pe taha pe na. Pe byɛ n waha ka
kãntraha na koo syi, kapee laa sẽ waa dye
ye.

28

Pɔl, Malti kãntraha na muhulangbãŋ ke gbey le

1 Yãhã ke wo sya yaha ke muhulangbãŋ
wo ke syi, loo kur ye, wo n cã kãntraha
nge, muhulangbãŋ ke gbey le, pe ke yee
Malti.
2 Ke flafa n wo yigi yɔ̃. Sesaha naa n
too, wɛr n pye. Pe n naa tar wo kẽ, wo
byɛ n ga nii klaha ke tãy.
3 Pɔl n nankɔ̃yãhã raa gbe le ke naa
laam wo, ke karwran n nwɔpihi gaa ta ke
n yi te nankɔ̃yãhã wo, ma sɛŋ kuee Pɔl
koho na nkãhã ne.
4 Ke flafa pe ke nwoho yãã ke sɛŋ kuee
Pɔl koho na, pe n nii pe ya pye ma yee:
«Naboofua kẽ dya nwo ne. Ye sẽ yãã,
tuu sya waha yi ke muhulangbãŋ wo, te
nasãhã yee u sẽ yai u kuee yrãŋ ye.»
5 Pɔl n u koho sege, ke nwoho n too dye
ke naa wo, ngaa gɛ sẽ u yãã ye.
6 Pe nawee- n yee u ga tẽ, laa na u ku
le yalebya wo. Le n ma-, pe n yãã ngaa gɛ
sẽ u pye ye, pe n wã klaha ma nii n yee,
a yãhã* gaa kẽ u ne.
7 Ke fla kãntraha nangbãŋ kaha sẽ ba
dey ke fla ne ye. U myaha ba kẽ Pebuisu.
U n wo yigi yɔ̃, ma syãsaha wãã wo kẽ plii
tãã.
8 Too pye u Pebuisu kaha wo, u tuhufua
pye u ba sãy nii. U kadye ba war u ye,
tɔgɔtɔgɔni pye u na. Pɔl n ka maa u yãŋ,
ma koho taha u na, ma Yãhã nar u n jaa.
9 Loo kur ye, koo fla kãntraha yanfa byɛ
n pa, Pɔl n pe jaa.
10 Pe n nagboho ter byɛ ta wo na. Wo
tɛryale n ba nɔ, wãn tii byɛ te wĩĩ ga ba
pye wo na kãnde wo, pe n te wãã wo kẽ.

Pɔl ga dye Wɔrme wo

11 Salangbãŋ gaa pye ke fla na, pe
naa ke yee Dyakuri, ke myaha yĩntaha
kẽ wuhuwãã. Ke salangbãŋ fãfa ba
wuhuwãã fãã ta ke salangbãŋ yahasee ye,
ma yee poo mpar. Koo salangbãŋ nge ba
yir Lesyããndi wo, ma ba te wɛr cãã byɛ
pye ke Malti kãntraha fla na, ma ba yir
koo ga tɛr Yitale kuɛ ye. Wo ba yrey tãã
pye wa ke fla na, wo n dye koo salangbãŋ
wo, ma tɛr.
12 Wo n ga dye klo laa wo pe n yee
Syirakuse, ma kuee ke fla na plii tãã.
13 Wo n yir, ma langbeŋ sya, ma sya
ga dye klo laa wo pe n yee Yɛrsyiɔ. Koo
yĩŋsyii wo, teflaha naa n yir yainsaha dar
kuɛ kãndigi kuɛ ye, ma wo fua naa n wãã,
wo n plii sĩĩ ya pye ke langbãŋ yĩŋ na, ma
dye klo laa wo pe n yee Pusɔle.
14 Too yi ke salangbãŋ wo, wo n Yesu
kãndeyãrfa mpãy yãã ke fla na, pe n wo
ta wo n kuee poo ne plii kuasĩĩ. Loo kur
ye, wo n yir trɛ ne ma n gaha ke Wɔrme
wo.
15 Yesu kãndeyãrfa mpãy pe pye
Wɔrme wo, pe n wo wĩĩ luhu. Mpãy n
sya wo wãã ba klo laa cãã wo, pe le yee
Apyusu. Loo kur ye, mpãy maha ba wo
wãã ba klo laa wo, pe loo yee syãsar tãã
klo. Pɔl tuu kãhã pe yãã, u n syaha wãã
Yãhã kẽ, ma u laam sãhã yaha.
16 Too ga dye Wɔrme wo, pe n le sya ma
kãnde wãã Pɔl kẽ, u n ga nwoŋ gaa gbe,
kaha gaa wo, seraasyi naa waa ne, woo n
nii u yãŋ.

Pɔl le Yesu kapãyĩĩ pãã Wɔrme wo

17 Plii tãã kur ye, Pɔl n Wɔrme Yiifee-
yahaseefa yee ba yawãhã na u kaha wo.
Pe n ba pe ya wãã, u n pe pye ma yee: «Ta
nampyeŋ-, tẽ sẽ laa pye klaha- wo terfa
na, ma suhu wo wãlɛ wũhũ ne ye, pe ra
yigi Yurusalɛm wo, ma ra wãã Wɔrmefa
kẽ.
18 Poo n ta yey, ma ra yɛ̃ kapãn luhu. Pe
n yãã, n sẽ laa wãpee gɛ pye, pe n ga ra
boo ye. Pe n yee poo ga ra miy yaha.
19 Pe Yiifee- poo n sye, ra n gblihi laa
ma yee, n yai n ba sãhã kãntrɛ fãngafa
byɛ yĩŋfua Wɔrme naa fla na. Laa wãpee
sẽ -sẽ ne tẽ ga pãã taha ra terfa na ye.
20 Loo ne ta n yee, n yai n ye yãã, n pãã
ye ne. Tee yãã, Yiifee- byɛ pe koho taha
yaha wii wãpaŋ na, woo wĩĩ gɛ ne pe ra
pua yigi ntẽn wãn nde ne.»
21 Pe n u pye ma yee: «Saba sẽ yir Yudɛ
kãntraha na, ma pa wo ye ma wĩĩ na ye.
Wo nampyeŋ waa sẽ maha yir ke fla na,
ma ba ma wĩĩ pãã wo ye, wãpee syi ye.
22 Wo n traha wo ma yɛ̃ kapãn luhu,
wo cã lii le ma ma laam wo. Wo cã taa

* **28:6 28.6** Pe fla mpar raa ne pe naa n yee yãhã.

ma kaklaha lii kãnde wo, teebɛhɛ byɛ wo, nawee- le sye.»
23 Pe n per gaa yar Pɔl na, koo per n
ba dye pe n pa nihi Pɔl fla na u syãsaha
wo. Pɔl n gbe ke sukũhũntãy na, ma sya
ga waa ke yainkɔŋ wo, ma nii ke Yãhã
Yai wĩĩ pãã pe ye. Nkãy ke yrũhũ yaha
le Yãhã kãnde kataŋ wo, tesẽ nkãy ne pe
faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa pe yrũhũ yaha,
koo kaplãŋ tee syãŋ ngĩĩ u pafua wĩĩ pãã,
wii u yai u pa. U naa koo flɛ yar pe na ma
naa n yee, a Yesu kẽ u pafua ne. U naa
koo ngĩĩ pye ma naa n kɛ, pe Yesu wĩĩ sya
cĩĩnde.
24 Mpãy n u kaplãŋ sya cĩĩnde, mpãy n
sye.
25 Pe Yiifee- yahaseefa n ba yir poo ga
tɛr. Pe sẽ -sẽ ba wãã le yĩmbui nen na
ye. Loo na, Pɔl n kapãn nde ya pãã pe ye,
ma yee: «Yãhã Yrã le naa lii pãã ye wãlɛ
ye faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yisa yɛ̃ na, le
tãhã kẽ.
26 Le ba pãã ma yee:
‹Yãhã yɛ̃ kapãn nde:
Ka, maa nawee- mii yar ma yee:
Ye ga ba luhu naa n yɔ̃,
ye sẽ -sẽ ga ba naa laa war ye;
ye ga ba yãŋ naa n yɔ̃,
ye sẽ -sẽ ga ba naa ngaa yãã ye.
27 Ye laam tee waha tɛr;
ye ndityuhu gbãã tã,
ma yĩmpɛ tyĩn tã,
ma yee ye yĩmpɛ ma n ngaa yãã ye,
ye ndityuhu ma n laa luhu ye,
ye ma n laa war ye laam ne ye.
Mii loo sẽ ne ye,
ye ga faha ba ta kãnde yigi,
ta n ye jaa ye kapee- wãpyeŋ na.› »
28 Pɔl n pe yar taha ma yee: «Loo na, tee
-sẽ le cã ye yee, Yãhã kapãyĩĩ lii le nawee-
wãsyayaha wĩĩ pãã, mpãy pe wee Yiifee-
ye, Yãhã le nɔ wãã poo ye. Poo ga le sya
nuhu ne.» [
29 Pɔl tuu kaplãŋ ngĩĩ pãã pe ye, pe
Yiifee- n nii n tɛr, ma ke kaplãŋ gbihi tyĩn
n gaha pe ya ne.]
30 Pɔl tuu ba nwoŋ gii gbe, u n kuee ke
laam wo dyɛ- syãŋ. Pe ba le sya, nawee-
n waha naa n pai u fla na.
31 U n naa Yãhã Yai wĩĩ pãã pe byɛ ye,
ma maha naa Yĩŋfua Yesu Crise wũhũ
klaha pe ye. U naa koo ngĩĩ pye laanyĩn
ne, waa sẽ naa n sye u na ye.

Pɔl saba kaplãŋ Wɔrmefa ye

Syaha fla

1 Ndoo Pɔl kẽ tẽ saba nwo yrũhũ, ndoo
wii n ma u Syayahafua Yesu tẽntẽle. Yãhã
kẽ ke ra yãŋ yi, ma ra yee, ma ra ta
ke tẽnlɛhɛ, n naa ke kapãyĩĩ wũhũ pãã
nawee- ye.
2 Faale cãã na, Yãhã bii yɛ̃ tɛr ke kapãyĩĩ
wũhũ wãwãã ne nawee- kẽ. Yãhã kaplãŋ
tɔ̃rfa bii loo nde cãã yrũhũ yaha Yãhã
sabangbãŋ wo.
3 Koo kapãyĩĩ nde Yãhã Dya wĩĩ pãã:
Yãhã u ta u n nawee kadye gbe, ma u yĩŋ
yi wo faale yĩŋfua Dawide nwoŋ wo.
4 Yãhã Yrã le yar ma yee, Yãhã Dya kẽ u
ne. Le yar fãnga ne yaliile wo Yãhã u ta
u n yir gbã wo, ma nii yrãŋ na gbaafa ye.
Mpãy byɛ pe u ta pe Yatɛr, u nii pe Yĩŋfua.
5 Yesu kãmay na, Yãhã kayĩĩ wãã ra kẽ
ma ra yãŋ yi, ma ra ta Yesu tẽnlɛhɛ, ma
yee n nawee- ter byɛ ta pe n naa n luhu
Yesu ye, pe u ta pe Yatɛr, u myaha n gboho.
6 Poo mpãy Yesu Crise pe yee yi ma pe
ta u wãm, ye byɛ n tɔ̃r pe ne.
7 N saba nwo yrũhũ nɔ wãã ye byɛ kẽ,
yii mpãy tee ma Wɔrme wo, yii mpãy ye
ntãŋ dye Yãhã tãy, ke n ye yee yi ye naa
ke laam wũhũ pye ye kãnkai- byɛ wo. Wo
Tuhufua Yãhã, ma suhu wo Yĩŋfua Yesu
Crise ne, ke ke laantãr yar ye na, tesẽ ke
yrĩŋ ne.

Pɔl n traha u ga yi Wɔrme Yesu kãndeyãrfa na

8 Yãhã gii n ma ke tẽntẽle, ta n cãã
syaha wãã ke kẽ Yesu Crise kãmay na ye
byɛ wĩĩ na. Tee Yesu sroŋ ta ye Yatɛr mii,
nawee- byɛ le cã driyɛ̃ kur byɛ wo, koo kẽ
n syaha wãã Yãhã kẽ.
9 Yãhã gɛ le cã, cĩĩnde ne tẽ n pãã,
koo gii n ke tẽn tẽ laantee nen ne ke
Dya kapãyĩĩ wãpãã ne nawee- ye. Ke cã
yalebyɛ n ma nii n pãã ke ne, n sẽ n faha
ye wĩĩ ne ye.
10 N ke nar, le ma tãy ke ye, ke ta ra n
waha ka ye fla na. Loo ga tãy ra ye.
11 Ye sẽ yãã, n n traha n ye yãã yĩnde
ne, n waha ye ta ye n Yãhã Yrã kayĩĩ laa
yãã. Le ga ye ta ye n yii plãhã Yesu kãnde
wo.
12 Lii tẽ sroŋ n kɛ, wo naa nuhu le wii
laam wo, ye Yesu wãta ye Yatɛr n nii ra ye
nuhu wĩĩ, tesẽ ta Yesu wãta ra Yatɛr bya
n nii ye ye nuhu wĩĩ.
13 Wo nna, n n traha ye le cã, n naa n
kɛ yalebyɛ n ka ye fla na, n sẽ -sẽ waha
kãnde yãã ma ka ye, ma sya ba waa yagaa
na. Lii tẽ n kɛ ye kuɛfa wĩĩ na loo ne nde:
Tẽ Yãhã tẽn lii tẽ ye fla na, le ma n yi
wãwaha ye, le waha pii sa, mii teebɛhɛ
nkãy dyaŋ tẽ tẽn tẽ tɛr na.
14 N yai n tay n le Yesu kapãyĩĩ pãã
nawee- ter byɛ ye, Jrɛkefa tesẽ mpãy byɛ
ne, pe wee Jrɛkefa ye, mpãy ne pe saba
cã, tesẽ mpãy ne pe sẽ saba cã ye. Le ma
mii fãnga wĩĩ dyaŋ ta na.
15 Lii le gboho ra laam wo, loo ne n le
Yesu kapãyĩĩ pãã ye bya ye, yii mpãy byɛ
tee ma Wɔrme wo.

Le Yesu kapãyĩĩ ma fãnga gii ne?

16 Le Yesu kapãyĩĩ wãpãã nawee- ye, le
ma ra ye yĩnkuãyir wĩĩ. Ye sẽ yãã, Yãhã
fãnga gaa kẽ le Yesu kapãyĩĩ ne; Yãhã koo
fãnga ta ma nawee- sya n yaha, nawee-
mpãy byɛ pe Yesu ta pe Yatɛr. Yiifee- cãã
loo kapãyĩĩ luhu. Mpãy byɛ pe wee Yiifee-
ye, poo le luhu kur kuɛ ye pe ya ndoŋ.
17 Ye sẽ yãã, le Yesu kapãyĩĩ wo yar,
nawee wii syi u sroŋ Yãhã yĩnde na.
Yãhã ke kai- nkãy pye nawee- kẽ, wii ma
koo sya cĩĩnde, ma Yesu ya ta u Yatɛr u
kãnkai- byɛ wo, woofua kẽ u sroŋ Yãhã
yĩnde na. Loo ne le yrũhũ yaha Yãhã
sabangbãŋ wo ma yee:
«Wii ma Yesu ta u Yatɛr,
u sroŋ Yãhã yĩnde na.
Loo ga ta u n cĩĩnde yrã yãã,
lii wãkuayãã wee le na ye.»

Nawee- ma kapeepyefa

18 Ye sẽ yãã, Yãhã laam gɛ war kai- nkãy
byɛ wĩĩ na nawee- pe n pye, ke sẽ Yãhã
myaha gboho ye, ma suhu kapee- nkãy
wĩĩ ne pe n pye. Mpãy pe koo kapee- ngĩĩ
pye, pe yɛr n tã le cĩĩnde na, le saha ka

yaha ye ye. Loo ne Yãhã n ke laam wãwar wĩĩ yar wo na gbaa na.

19 Nawee ga waha kai- nkãy cã Yãhã wĩĩ na, ke byɛ yar pe na; Yãhã gɛ kẽ ke ke yar pe na, pe sẽ -sẽ koo kai- ngĩĩ yãŋ ngaa ye. Loo ne Yãhã n pe pẽn.

20 Ye sẽ yãã, Yãhã gii ke sẽ n yãã yĩnde ne ye, koo kẽ ke driyɛ̃ tãhã. Driyɛ̃ kai- nkãy byɛ ke tãhã, nawee ga waha koo yãã yĩnde ne. Yãhã wãn tii byɛ tãhã tesẽ kai- nkãy byɛ ne, nawee ma te yãŋ, u ga cã kacãn wee Yãhã fãngangbãŋ wãgboho na ye, wãkuayãã maha wee ke na ye. U ga maha cã, koo neŋ ya kẽ ke ma Yãhã. Nawee- pe -sẽ le yãã ma cã wa Yãhã ma, pe ma yee pe sẽ laa cã ke wĩĩ na ye, pe kawar fua.

21 Pe cã Yãhã ma, ke yai pe naa ke myaha gboho. Pe sẽ -sẽ ke myaha gboho ye, pe sẽ maha syaha wãã ke kẽ ye. Pe kai- nkãy ga, yĩŋ wee ke na ye, pe laam byɛ nii wam fla ya, laantor wee pe laam wo ye.

22 Pe pe ya ta poo ma kai- cãfa, ma -sẽ nii nafããn.

23 Yãhã gii wãkuayãã wee ke na ye, pe sye pe sẽ ke myaha gboho ye; nawee wii u n ku, pe ga woo pye ta, pe kãnsyãm pye ta, pe trɛresyar wãn pye ta, pe kahakaha wãn pye ta, pe naa too nde roo tẽŋ.

24 Nawee- pe pe ya ta koo syi, loo ne Yãhã n koho kuã pe na, ma pe miy yaha pe kãmpee- wo, pe tyatyãhã wãpyeŋ ne, pe n nii ke pye pe laam wãpyeŋ. Pe pe ya myaha klaha- ke syi, pe sẽ pe ya koho kadye yãŋ ngaa gɛ ye.

25 Pe Yãhã cĩĩnde wũhũ miy yaha, ma yĩntaha sroŋ kawar wũhũ koo ye. Wãn tii Yãhã te tãhã, pe too ta yĩŋ ma sya nii te tẽŋ, ma -sẽ tyii ke Yãhã koo na, pe sẽ ke ta ngaa gɛ ye. Yãhã koo ya -sẽ kẽ, ke yai pe naa ke miingbãŋ sey yalebyɛ. Amɛn, le nii ke syi!

26 Nawee- pe pe ya ta koo syi, loo ne Yãhã n koho kuã pe na, ma pe miy yaha pe laam wũhũ wãpyeŋ ne, too rii te ma fyaryigi wũhũ. Yãhã ke pe tãhã mii, pe wee koo syi nantãŋ ye: -Ye yãŋ, pe ca pe cawai poo yigi tããndya.

27 Pe naam bya, pe n tyii ca wãsãy na, pe naawai wĩĩ loo le n tãy pe ye, pe n nii fyaryigi wũhũ pye pe naawai ne. Pe Yãhã cĩĩnde wũhũ sye, koo kẽ pe n nii ke syi; le nii mii pe wãpẽn draha dyaŋ ke fe gbe. Pe naa lii kɛ pe le yãã.

28 Pe sẽ Yãhã ta ngaa ye, koo kẽ Yãhã n koho kuã pe na, ma pe miy yaha pe laam wũhũ nkãy ne ke sẽ yɔ̃ ye; loo ne kai- nkãy ke sẽ yɔ̃ ye, koo kẽ pe n pye.

29 Kai- nkãy ke sẽ n sroŋ ye, koo kẽ ke nihi pe laam wo. Pe kapee- pye pe nampyeŋ- na. Wale wĩĩ gboho tɛr pe laam wo. Pe laanyar pye. Naboofa me pe ne. Pe wãhã cɛr. Nagblahafa me pe ne. Pe nawee- wlaŋ. Pe pe nampyeŋ- yãŋ napee- draha wo.

30 Pe yĩnkãi pye. Pe pe nampyeŋ- wãpee pãã. Yãhã wĩĩ fũhũ pe ye. Nawee- wãtyɛhɛ n tãy pe ye. Yataŋfa me pe ne. Pe pe ya sey yalebyɛ. Pe kapee- wãpyeŋ kacãn kɛ yalebyɛ. Pe sẽ n luhu pe seefa ye ye.

31 Lii le ma wãyĩĩ, pe sẽ maha le cã nantãŋ ye. Nkãy ke n yi pe yɛ̃ wo, pe sẽ koo pye ye. Nawee dugu wee pe na ye, pe nampyeŋ- fɛn sẽ pe yigi ye.

32 Pe cã Yãhã kasãhã na, nawee- mpãy pe kapee- ngĩĩ pye, pe yai gbã ne. Pe loo nde cã, ma -sẽ maha sye ma ke kapee- pye. Pe ma maha mpãy yãã pe ke pye, pe ga yee le yɔ̃.

2

Yãhã kasãhã sroŋ

1 Mboo nawee, ma'a sya pye mii, ma'a nii ma nampyeŋ kaa u kapee- wĩĩ na, ma ma ntraŋ tey ma yee mboo sẽ laa kapee pye ye, cã, mboo wii taa ma nampyeŋ kaa, kapee- nkãy tuu n pye, ma bya ke pye. Cã, ma saha mii pãã sya Yãhã koho wo ye. Loo ne, ma'a ma nampyeŋ kaa, ma ta Yãhã kasãhã ga too ma na, ma ga wãpẽn yãã.

2 Mpãy pe koo kapee- ngĩĩ syi pye, wo cã Yãhã ma pe sãhã, ma pe pẽn, le sroŋ. Ke yɛ̃ kaplãŋ ma cĩĩnde.

3 Mboo wii taa ma nampyeŋ kaa u kapee- wĩĩ na, ma -sẽ ke syi pye mii ndoŋ, le cã ma yee, ma saa fɛr sya Yãhã kasãhã wãpẽn na ye.

4 Taa yãã, Yãhã laam n tãy kacãn wee
ye, ke yɔ̃, ke ke laam yĩn ma sya ma- n
tɛr. Ma yee la, ke saha yia ke nawee pẽn
ye, koo kẽ? Ma tee Yãhã laantãr yãŋ mii
ngaa gɛ sẽ me pe ne ye. Wãsẽŋ kẽ ke ma
sẽŋ, ma le sya ma yee, ma bya kapee- pye,
taa ke miy yaha, loo ne.
5 Ma -sẽ loo sye, ma ma ndityuhu tã tã
ma saa luhu Yãhã ye ye, ma saa ma laam
wã klaha ye. Ma'a kuee koo syi ya, kaa kẽ
raa n taha ma wãpẽn na per gii Yãhã ga
ba driyɛ̃fa byɛ sãhã.
6 Yãhã kasãhã sroŋ, ke ga ba nawee-
nanem byɛ dãã kai- nkãy byɛ wĩĩ na pe
pye.
7 Yãhã ga ba cĩĩnde yrã wãã mpãy kẽ, ke
laam wũhũ wãpyeŋ gboho pe laam wo.
Poo n kɛ pe waha myaha yãã Yãhã ye
tesẽ ke nayɔ̃r ter ne tesẽ cĩĩnde yrã lii ne
wãkuayãã wee le na ye.
8 Yãhã laam war, ke kasãhã goo -sẽ ma
ke mpãy sẽŋ, pe n jar Yãhã ye ma maha
ke cĩĩnde sye, ma nii n luhu kai- nkãy ye
ke sẽ sroŋ ye.
9 Mpãy byɛ pe kapee- pye, fɛngbãn ma
pe wãn, ma suhu wãfyaŋ ne. Koo wãpẽn
nge ga cãã Yiifee- dye, mpãy pe wee
Yiifee- ye, poo n taha.
10 Mpãy byɛ pe kayĩĩ pye, pe ga ba
myaha yãã Yãhã ye. Ke ga ba ke nayɔ̃r
ter wãã pe kẽ ke yrĩŋ ne. Pe Yiifee- ga cãã
koo kayũhũ ngĩĩ yãã, mpãy byɛ pe wee
Yiifee- ye, poo n taha.
11 Ye sẽ yãã, Yãhã sẽ nawee- yãŋ pe ter
na tesẽ pe nangbãn ne ma cã pe sãhã ye;
pe byɛ ga sãhã, waa gɛ saa kuee ye.

12 Kãnde lii Yãhã le ta ma le le soho
Musa koho wo u n le yar Yiifee- na, mpãy
pe sẽ loo kãnde nde wũhũ luhu yãã ye
ma kapee- pye, pe ga wãsãhã yãã wãpẽn
ne. Pe sẽ -sẽ ga sãhã le Yãhã kãnde na ye.
Mpãy pe -sẽ loo kãnde nde wũhũ cã ma
kapee- pye, pe ga ba wãsãhã yãã wãpẽn
ne, mii loo kãnde le yar mii.
13 Loo kãnde nde lii Yãhã le ta, mpãy
pe le luhu wãluhu ya, poo sẽ me pe sroŋ
Yãhã yĩnde na ye. Mpãy pe le yãr, poo me
Yãhã ga ba yee pe sroŋ ke yĩnde na.

14 Mpãy pe wee Yiifee- ye, pe sẽ le kãnde
luhu yãã ye, poo mii troho wãtãhã ter ma
-sẽ n gaha le kãnde kuɛ ye, le ma mii pe
laa cã le kãnde wũhũ na pe ya ya.
15 Loo nde le yar ma yee kãnde lii Yãhã
le ta, ke le troho wãtãhã wĩĩ yrũhũ le yaha
pe laam wo, koo kẽ pe ma kayĩĩ pye, pe
laam ga tege nii tee nen wo; pe ma kapee
pye, pe laam saa tege nii tee nen wo ye.
16 Kai- ngĩĩ tẽ pãã, ke byɛ ga ba pye
nawee- byɛ n le yãã per gii Yãhã ga ba
nawee- byɛ sãhã Yesu Crise kãmay na.
Kapee- nkãy byɛ nawee- pe wũhũ naa n
pye, ke ga ba ke gbe yi gbaa na, ke pe sãhã
ke ne. Lii tẽ pãã nde, le yi le Yesu kapãyĩĩ
wo, lii tẽ n tɔ̃r nawee- ye.

Mpãy pe ma cĩĩnde Yiifee- ma ma Yãhã nawee-

17 Yii Yiifee-, ye n yee Yãhã nawee- me
ye ne, ma nii yii yi. Kãnde lii le ta, ye
laam wo, ye n yee tee le cã, loo nde ya yai
ke dyaŋ; ye yii sey ma n yee, a yii ya me,
tee ke cĩĩnde Yãhã cã.
18 Ye n yee, yii ke laam wũhũ cã; tee
kaklaha yãã Yãhã kãnde wũhũ na, ye n
yee kai- nkãy ke sroŋ Yãhã yĩnde na, tesẽ
nkãy ne ke sẽ sroŋ ye, ye ke byɛ cã.
19-20 Kãnde lii le ta, tee le cã, ma cã le
laantor le nawee laam wo, ma maha le
Yãhã cĩĩnde wũhũ yar nawee na, koo kẽ
ye yii kar yaha ma yii ta le Yãhã kãnyĩĩ
yarfa mpãy ye pe ma fũũ- dyaŋ, pe sẽ le
kãnyĩĩ cã ye. Ye maha yee, a ye cãã- wãã
mpãy kẽ pe ma wam laam wo, pe waha
le Yãhã kãnyĩĩ yãã gbaa na pe naa le yãr.
Ye n yee, a mpãy pe sẽ n sroŋ ye, ye pe ta
pe n sroŋ, tesẽ mpãy pe sẽ laa cã ye, ye
pe klaha kai- ne.
21 Yii mpãy tee nawee- klaha kai- ne,
nwa ye sẽ -sẽ koo kai- pye ye? Ye nawee-
yar pe ma n naa n yuhu ye, yii -sẽ n yuhu!
22 Ye nawee- yar, waa sẽ yai u yĩnde n
yi too waa cɔɔ na ye, cɔɔ sẽ maha yai u
yĩnde n yi too waa puai na ye; yii -sẽ le
pye! Ye nawee- yar ma n yee, mpar wãn
wee ngaa gɛ ye, nawee yai te wĩĩ le fũhũ
u ye; yii -sẽ mpar wãfãã wãn* yuhu n gbe
re tẽŋsar wo, ma te par ma war kɛ te na!

* **2:22 2.22** Koo cãã na, nawee- mpãy pe sẽ pye Yiifee- ye, pe naa mpar wãn fãã wargbɛ ne, laa na sãn ne ma te ta naa n yaha pe mparyaha nwongbãŋ wo. -Ye Wɔrmefa 1.23 fla yãŋ

23 Ye yii sey ma n yee, ye Yãhã kãnde cã.
Ye wãteepye koo -sẽ Yãhã myaha klaha-.
24 Loo ne le bii cãã yrũhũ yaha wa Yãhã
sabangbãŋ wo ma yee:
«Yii Yiifee-, ye troho wãtãhã ter ta,
mpãy pe wee Yiifee- ye,
pe tee n pãã Yãhã kẽ.»
25 Yii Yiifee-, ye wãkũũ le yar ma yee,
Yãhã naambiyãr le ye ne. Ye ma pye ye
Yãhã kãnde yãr cĩĩnde, yĩŋ ma ke wãkũũ
na. Ye ma -sẽ kapee- pye, ye sẽ Yãhã
kãnde yãr ye, yĩŋ wee ke wãkũũ na ye;
le ga nii mii ye sẽ kũũ ye.
26 Wii u wee Yiifee ye, u ma -sẽ Yãhã
kãnde kataŋ yãr, tuu sya ma u sẽ kũũ
ye, Yãhã yĩnde na le ga nii mii u kũũ, le
yĩntaha kẽ Yãhã naambiyãr le u ne.
27 Yii Yiifee-, Yãhã kãnde wũhũ yrũhũ,
ma le soho ye koho wo; ye maha n kũũ,
mii Yãhã bii le yar ye na mii faale cãã na.
Ye -sẽ kapee- pye, ye sẽ Yãhã kãnde kataŋ
yãr ye. Mpãy pe wee Yiifee- ye, pe ma -sẽ
Yãhã kãnde yãr, Yãhã kasãhã per wo, pe
ga ba ta ye wĩĩ n fyar yigi ye kẽ.
28 Wii u ma cĩĩnde Yiifee, pe sẽ u yãŋ n
cã yĩnde ya na ye; lii ke le yar u ma cĩĩnde
Yiifee, loo kayar sẽ ne lii ya ne, le n pye
nawee koho ne kadye teelaa fla na ye.
29 Wii u -sẽ ma cĩĩnde Yiifee, u ma Yãhã
wũũ, u laam bya ne. Lii le le yar u ma
cĩĩnde Yiifee, loo kayar sẽ ne lii ne, le n
pye nawee koho ne kadye teelaa fla na ye.
Loo kayar ne lii ne, Yãhã Yrã Fãnga le pye
nawee laam wo. Kãnde lii le yrũhũ ta, loo
ya saha yia le Yãhã Yrã Fãnga tẽn syi tẽ
nawee laam wo ye. Yãhã kẽ ke ga woo syi
Yiifee sey, nawee sẽ kẽ ye.

3

1 Le ma pye ke dyaŋ, mpãy pe ma Yiifee-
, Yãhã kayĩĩ laa wãã la poo kẽ ma tyii
mpãy na pe wee Yiifee- ye? Laa kayĩĩ laa
ma la koho wãkũũ na?
2 Ãwã, Yãhã kayĩĩ lii wãã pe kẽ, le
gboho. Yãhã bii cãã ke ya yĩmbui yaha
poo ye ma yɛ̃ tɛr pe ye, pe n naa ke yɛ̃
kaplãŋ luhu.
3 Yãhã ke yɛ̃ tɛr kaplãŋ nkãy ne, mpãy
pe sẽ ke sya cĩĩnde ye, poo ya wĩĩ ga waha
ta la, Yãhã n ke yɛ̃ kaplãŋ dur?
4 Aye, le saha pye ke syi ye! Nawee- byɛ
ma sya pye kawarfuafa, Yãhã koo na, ke n
sroŋ ke yɛ̃ wãtɛr kaplãŋ ne yalebyɛ. Loo
ne le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma
yee:
«Yãhã, ma kaplãŋ byɛ n sroŋ.
Kai ma dye ye nsoho wo nawee ne,
tãhã ga ba yãã mboo Yãhã ye.»
5 Kapee- nkãy too n pye, koo ma n ta
nawee- n waha le yãŋ n cã ma yee Yãhã
sroŋ, wo ga waha lii pãã? Yagaa, wo ma
kapee pye Yãhã n wo pẽn, waa waha yee
la Yãhã wo pẽn, tãhã wee ke ye ye? N n
pãã nawee wãpãã.
6 Aye, wo saha yee ke syi ye! Ke ma ne
pye, tãhã wee Yãhã ye ye, ke ga pye mii
ke driyɛ̃fa sãhã?
7 Wo ma nii kawarfuafa, loo ga ta
nawee- n le cã pe yee, Yãhã ya kẽ ke ma
cĩĩndefua, pe naa ke miingbãŋ sey. Loo
ta nawee- mpãy nii n yee, Yãhã sẽ yai ke
wo pẽn wo kawar wãfua wĩĩ na nantãŋ
ye.
8 Mpãy ter maha ma, pe ta myaha klaha-
ma n yee, a ndoo n yee wo yai wo naa
kapee- pye, loo nde n naa kayĩĩ sa. Poofa
mii ter byɛ, wãpẽn gii pe n pai yãã, ke yai
pe ne.

Waa wee u sroŋ Yãhã yĩnde na ye

9 Le -sẽ nii ke syi, wii* mpãy too ma
Yiifee-, wo ga waha yee la wo puar mpãy
na pe wee Yiifee- ye? Aye! N le yar wa ma
yee, nawee- ter byɛ, pe Yiifee- ma wãã le
mpãy ne pe wee Yiifee- ye, pe byɛ tyĩn n
gaha kapee- wãpyeŋ kuɛ ye fãnga ne.
10 Loo ne le yrũhũ yaha Yãhã sa-
bangbãŋ wo ma yee:
«Nawee- ter byɛ wo,
nawee nen gɛ wee u sroŋ Yãhã yĩnde
na ye.
11 Waa wee u kai- cã ye,
waa wee u Yãhã kɛ ye.
Pe byɛ dur yi Yãhã kur ye ma plaha
kãmpee- wo,
pe saha Yãhã laanyĩn wĩĩ laa gɛ pye
ye.

* **3:9 3.9** Koo fla na, Pɔl ma yee wii Yiifee-, le yĩntaha kẽ, Yiifee naa kẽ u ne. U sẽ yee u Yiifee- wãlɛ kãnde yãr ye.

12 Nawee- ter byɛ wo,
nawee nen waa gɛ wee u kayĩĩ pye ye.
13 Pe yɛ̃r ma mii gbũhũ dyaŋ, te yãr yaha.
Pe nawee- wlaŋ pe kaplãŋ ne.
Pe ma mii nwoho sɔ̃r ma pe yɛ̃r wo,
pe ga waha nawee gɛ boo pe yɛ̃ kaplãŋ ne.
14 Yoosɛ̃n kaplãŋ ya ke n yi pe yɛ̃ wo
tesɛ̃ yɛ̃kuãn ne.
15 Pe koho n fuhu nawee- wãboo ne.
16 Kaklaha- ya te n yãã pe tɛrsar wo
tesɛ̃ kapee- ter byɛ ne.
17 Pe sɛ̃ nawee- le yrĩŋ kãnde wo ye.
18 Pe sɛ̃ n fya gɛ fya Yãhã na ye.»
19 Wo -sɛ̃ cã, kãnde lii Yãhã le ta, le cãã ta wii Yiifee- myaha na, wii mpãy le le soho wo koho wo. Loo nde na, wo saha yɛ̃ kuã wo laa pãã nantãŋ ye; wo yai wo cã nawee- ter byɛ ma kapeepyefa Yãhã yĩnde na.
20 Mboo nawee, kãnde lii Yãhã le ta, ma'a le yãŋ, ma ga kapee wũhũ cã. Ye sɛ̃ yãã, waa wee u ga waha u ya waha Yãhã kãnde wãyãr ne u sroŋ Yãhã yĩnde na ye.

Yãhã nawee- ta pe n sroŋ ke yĩnde na

21 Yagaa, Yãhã le yar nawee- na pe ga waha pye mii pe sroŋ ke yĩnde na. Kãnde lii le ta, le kalaa wee loo na ye. Musa ma suhu pe faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa ne, poo gɛ bii loo cãã yrũhũ yaha wa Yãhã sabangbãŋ wo.
22 Loo nde lii Yãhã le yar nawee- na, pe ga waha pye mii pe sroŋ ke yĩnde na le nde: Nawee- mpãy byɛ pe Yesu Crise ta pe Yatɛr, poo me pe sroŋ Yãhã yĩnde na. Le tãy pe ma Yiifee- woo, pe wee Yiifee-woo, Yãhã sɛ̃ loo yãŋ ye.
23 Nawee- byɛ kapee- pye, waa gɛ sɛ̃ kuee ye. Yãhã nayɔ̃r wee pe na nantãŋ ye.
24 Yãhã laantãr flãhã tãy, ke pe ta pe n sroŋ ke yĩnde na ke dyaŋ Yesu Crise kãmay na; Yesu Crise kɛ̃ u wo par sya kapee- wãpyeŋ yãmpar koho wo.
25 Woo kɛ̃ Yãhã u yãŋ yi, u n le sya u ntãŋ n woo. U nawee- ter byɛ kapee- byɛ gbe kãã pe yĩŋ na, ma ke ta u ya yĩŋ wũhũ, ma koo wãpɛ̃n draha byɛ sya tãŋ. Mboo wii ma u wãku wĩĩ nde sya cĩĩnde, ma kapee- byɛ yee laha kãã wa ma yĩŋ na. Yãhã loo nde pye ma yee, nawee- n le yãã pe cã ke yɔ̃, ma maha sroŋ. Faale cãã na, Yãhã bii tyii ke sɛ̃ nawee- pɛ̃n pe kapee-wĩĩ na ye; wãyĩn kɛ̃ ke ba ke ya laam yĩn, koo kɛ̃.
26 Yagaa, Yãhã lii yar wo na, wo cã ke sroŋ, ke maha n traha ke ta wo n sroŋ ke yĩnde na. Mpãy byɛ pe Yesu ta pe Yatɛr, ke pe ta pe n sroŋ ke Yĩnde na.
27 Yãhã ke le ta ke dyaŋ, nawee ga waha u ya sey la laa ne? Aye, waa saha u ya sey laa gɛ ne ye. Kãnde lii le ta, waa ma ne pye u ga waha u ya waha le wãyãr ne u sroŋ Yãhã yĩnde na, ufua ga ne waha u ya sey. Yãhã -sɛ̃ tɛrsaha gaa ter ta nawee- kɛ̃ pe waha sroŋ ke yĩnde na. Koo tɛrsaha kɛ̃ pe Yesu ya ta pe Yatɛr. Loo nde na, waa saha u ya sey laa ne ye.
28 Ye sɛ̃ yãã, nawee ma Yesu ta u Yatɛr, koo kɛ̃ u sroŋ Yãhã yĩnde na; le sɛ̃ nii mii kãnde lii le ta, u u ya waha le wãyãr ne koo kɛ̃ ye.
29 -Ye yãŋ, Yãhã ma la pe Yiifee- poo ya wãŋ? Ke wee la nawee- ter byɛ wãŋ? Ãwã, ye cã ma yee ke ma nawee- ter byɛ wãŋ.
30 Koo neŋ ya kɛ̃ ke ma Yãhã nawee-ter byɛ ye. Yiifee- mpãy pe n kũũ, pe ma Yesu ta pe Yatɛr, Yãhã ga pe ta pe n sroŋ ke yĩnde na. Mpãy bya pe wee Yiifee- ye, poo mpãy pe sɛ̃ n kũũ ye, pe ma Yesu ta pe Yatɛr, Yãhã ga pe ta pe n sroŋ ke yĩnde na.
31 Too Yesu ta wo Yatɛr, le yĩntaha sɛ̃ kɛ̃ kãnde lii le ta, yĩŋ wee le na nantãŋ ye. N sɛ̃ le syi pãã yãã ye. Too Yesu ta wo Yatɛr, wo le yar, loo kãnde nde ma yĩŋ ma sya ta tɛr.

4

Brama bii pye mii Yãhã n ba yee u sroŋ ke yĩnde na?

1 Wo ga waha lii pãã wo byɛ faale wãdyaha Brama wĩĩ na, woo wii u ma Yiifee- byɛ wãdyaha? Yãhã bii nwa wãã u kɛ̃?
2 Brama naa kayũhũ pye. Le ma ne pye Yãhã loo yãŋ ma yee, Brama sroŋ ke yĩnde na, u ne ga waha u ya sey. Laa sɛ̃ -sɛ̃ wee nawee ye, tuu ga waha u ya sey lii na Yãhã yaha ye ye.

3 Ye sẽ yãã, Yãhã sabangbãŋ gɛ laam wo
le ma le yrũhũ yaha ma yee:
«Brama bii Yãhã ta u Yatɛr,
Yãhã n loo yãã ma yee,
Brama sroŋ ke yĩnde na.»
4 Nawee ma tẽn tẽ, u ga dããn yãã. Pe u
dãã ngii ne, le sẽ nii mii wãyɔ̃ŋ kẽ pe yɔ̃
u na ma ke wãã u kẽ ke dyaŋ ye: U yai u
ke yãã.
5 Wii ma yee u sẽ koho taha yaha kai-
nkãy na u n pye ye, u ma -sẽ Yãhã koo
ta u Yatɛr, ma koho taha yaha ke na ke
laantãr ne, loo ne le ga ta Yãhã n yee u
sroŋ ke yĩnde na. Ye sẽ yãã, Yãhã n kɛ ke
kapeepyefa byɛ ta pe n sroŋ ke yĩnde na
ke dyaŋ, le wee mii pe yai loo ne koo kẽ
ye.
6 Wo faale wãdyaha Dawide bya naa n
yee, a mpãy pe sẽ yai Yãhã n dye pe ye ye,
Yãhã n nii dye pe ye, ma pe ta pe n sroŋ
ke yĩnde na ke dyaŋ, pe wĩĩ n tãy. U yɛ̃
kaplãŋ kẽ ngĩĩ:
7 «Mpãy wĩĩ le n tãy,
poo me mpãy ne Yãhã kace yaha
pe wãteepye wũhũ na,
ma maha pe kapee- gbe kãã
pe yĩŋ na ke kuãŋ ne.
8 Wii wĩĩ le n tãy,
woo kẽ wii ne Yãhã sẽ tyii
u kapee- na u yĩŋ na ye.»
9 Loo kayĩĩ nde ma la Yiifee- ya wĩĩ, poo
mpãy pe kũũ? Mpãy pe wee Yiifee- ye, le
ma poo bya wĩĩ. Wo cã ma yee, Brama bii
Yãhã ta u Yatɛr, Yãhã n loo yãã ma yee u
sroŋ ke yĩnde na.
10 Koo cãã -sẽ na, Brama bii kũũ, laa u
sẽ bii kũũ ye? Aye, cãã gii cãã na Yãhã
bii Brama yãã ma yee u sroŋ ke yĩnde na,
koo cãã na u sẽ bii kũũ ye.
11 Loo nde kur ye, Yãhã n cã bii yee,
Brama n kũũ le n nii puhu u na. Koo puhu
nge n nii kayar, ke le yar Yãhã naambiyãr
le Brama ne ma yee u sroŋ ke yĩnde na.
U bii Yãhã ta u Yatɛr, koo kẽ Yãhã n yee
u sroŋ. Koo cãã na, u sẽ bii kũũ ye. Loo
na, Brama nii mpãy byɛ tuhufua pe wee
Yiifee- ye, ma -sẽ Yãhã ta pe Yatɛr, Yãhã
n yee pe bya sroŋ ke yĩnde na mii Brama
wãŋ ter syi dyaŋ, tuu sẽ bii kũũ ye, Yãhã
n yee u sroŋ ke yĩnde na.
12 Ye maha cã, Brama ma Yiifee- tuhu-
fua. Brama tuu -sẽ ma Yiifee- mpãy
tuhufua, poo me mpãy ne pe Yãhã ta pe
Yatɛr ma maha pe troho tãhã mii Brama
wãŋ syi dyaŋ, cãã gii cãã na tuu sẽ bii kũũ
ye.

Yãhã yɛ̃ tɛr mpãy ye pe ke ta pe Yatɛr

13 Yãhã bii yɛ̃ tɛr Brama ye tesẽ u kur
kuɛ pii ne, ma yee koo ga kãntraha kur
byɛ wãã pe kẽ ke n nii pe wãŋ. Kãnde lii
le ta, le sẽ nii mii loo wãyãr ne le ta Yãhã
n yɛ̃ tɛr Brama ye ye; Brama naa Yãhã yɛ̃
kaplãŋ sya cĩĩnde, loo ne Yãhã n bii yee u
sroŋ ke yĩnde na, koo kẽ.
14 Kãnde lii le ta, mpãy pe pe ya waha
le wãyãr ne, le ma ne pye poo me pe Yãhã
klohodifa, Yãhã wãta Yatɛr wĩĩ ga ne pye
wãwaha. Yãhã yɛ̃ wãtɛr wĩĩ nde saa ne
waha pye ye.
15 Ye sẽ yãã, kãnde lii le ta, loo kãnde
nde kai- wãteepye kẽ ke n pai Yãhã laam
wãwar ne; nawee waa wee u ga waha u
ya plãhã u ke kai- byɛ pye naa n yɔ̃ kayi ne
ye; koo kẽ ke -sẽ n pai Yãhã laam wãwar
ne. Kãnde lii le ta, mpãy ter ma pye pe sẽ
le wĩĩ yãã luhu ye, waa saha yee pe ma pe
kãnde laa plaha ye.
16 Loo ne mpãy pe Yãhã ta pe Yatɛr, poo
me pe ma Yãhã klohodifa. Ke yɛ̃ wãtɛr wĩĩ
n nii mii kayĩĩ dyaŋ Yãhã le pye pe kẽ ke
dyaŋ. Loo ne, koo yɛ̃ wãtɛr wĩĩ nde n nii
Brama kur kuɛ pii byɛ wĩĩ. Le wee Yiifee-
ya wĩĩ ye, poo mpãy Yãhã kãnde lii ta, ke
le le soho pe koho wo. Le ma mpãy bya
wĩĩ pe wee Yiifee- ye, ma -sẽ Yãhã ta pe
Yatɛr, mii Brama bii Yãhã ta u Yatɛr mii.
Brama ma wo byɛ tuhufua; loo ne le bii
cãã yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma
yee:
17 «N ma yãŋ yi,
n ga ta ma kur kuɛ pii n syar,
pe ter n sya nihi kãntraha na,
ma n nii pe kur byɛ tuhufua.»
Brama nii wo byɛ tuhufua Yãhã yĩnde na,
Yãhã gii u ke ta u Yatɛr. Yãhã yɛ̃ tɛr u ye
kayĩĩ lii ne, u le sya cĩĩnde. U bii cã ma
yee, Yãhã ga waha nakugu ta ke n yir gbã
wo, ke nii yrãŋ na gbaafa ye. U maha bii
cã ma yee, Yãhã kẽ ke driyɛ̃ wãn ter byɛ

tãhã, ngaa gɛ sẽ pye ye. Ke naa n pãã wãpãã ya, te wãn -sẽ nii n yi wãyiŋ ya.
18 Yãhã bii yɛ̃ tɛr Brama ye lii ne, le kai wãpyeŋ yugu ba tɛr Brama na. U bii cã u saha koho taha yaha u ya na loo kai-wãpye wĩĩ na ye, loo naa byɛ ne u n sye ma koho taha yaha le na, ma Yãhã ta u Yatɛr. U n -sẽ nii nawee- ter busãã tuhufua. Yãhã bii u cãã yar loo nde ne ma yee, u kur kuɛ pii ga ba syar pe nii mii yrompii dyaŋ pe syar mii.
19 Cãã gii cãã na Yãhã bii yɛ̃ tɛr Brama ye, koo cãã na u pye dyɛ- gbeebua syi ne, u bii cã ma yee u ba lɛ tɛr syihi wãsee na; u cɔɔ Sara bya bii tɛr syihi wãsee yaha. Brama tuu sya loo fla yãã, u sẽ -sẽ le Yãhã yɛ̃ kapãn miy yaha carle gɛ ye.
20 U sẽ dur yi Yãhã kur ye, ma laalaa pye ke yɛ̃ wãtɛr wĩĩ na ye. U Yãhã miingbãŋ wãsey goo n cã maha ta, kaa n taha u Yãhã wãtaŋ na u Yatɛr, u n fãnga yãã.
21 U maha le sroŋ sya cĩĩnde ma yee, Yãhã ma yɛ̃ tɛr lii ne, le wãpyeŋ fãnga ma ke ye.
22 Brama bii Yãhã ta u Yatɛr koo syi dyaŋ, loo ne Yãhã n yee u sroŋ ke yĩnde na.

23 Le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee, Brama Yãhã ta u Yatɛr koo kẽ Yãhã n yee u sroŋ. Le sẽ yrũhũ Brama woo ya wĩĩ na ye,
24 le yrũhũ wo bya wĩĩ na. Yãhã ga ba yee wo bya sroŋ ke yĩnde na, wii mpãy too ke ta wo Yatɛr, ma cã koo kẽ ke wo Yĩŋfua Yesu ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye.
25 U yi napee- kẽ, u n le sya ma ku, ma wo kapee- laha kãã wo yĩŋ na. Yãhã n u ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye. Yãhã loo pye ma -sẽ yee wo sroŋ ke yĩnde na Yesu kãmay na.

5

Kayũhũ nkãy kẽ, mpãy pe sroŋ Yãhã yĩnde na, pe ke yãã

1 Too mii, yagaa wo sroŋ ke yĩnde na wo Yesu wãta wo Yatɛr wĩĩ na, yrĩŋ ma wo nsoho wo yagaa Yãhã ne, wo Yĩŋfua Yesu Crise kãmay na.
2 Yesu Crise woo kẽ, u kãnde yi wo kẽ, wo n waha Yãhã laantãr cã. Too Yesu ta wo Yatɛr, wo loo kayĩĩ nde yãã, ma le yigi kluɛ sĩĩ. Too koho taha yaha le na ma cã, Yãhã ga ba wo ta wo n niisayũhũ fla yãã ke wãŋ syi dyaŋ, wo nuhu di loo nde ne.
3 Loo ya sẽ ne ye, wãfãy gɛ ma sya pye wo na, wo nuhu di le ne. Ye sẽ yãã, wo cã wo ma wãfãy yãã, waa cã waa wii plãhã le Yesu kãnde wo mii.
4 Wo ma -sẽ wii plãhã ma kuee yai tãŋ le Yesu kãnde wo, wo ga waha yia wãtãnyãŋ wũhũ byɛ na. Wo ma -sẽ yia, waa koho taha yaha kayũhũ nkãy byɛ na, Yesu ke pye wo kẽ.
5 Yãhã Yrã lii Yãhã le le wo laam wo, le Yãhã laam ter wãã wo kẽ wo n waha cã wo ntãŋ dye Yãhã tãy, cĩĩnde. Loo ne, wo cã ma yee, too koho taha yaha lii na, le saa yi wãwaha ye, le ga pye.
6 Faale na, fãnga sẽ pye wo ye laantor ne ye. Yãhã ke bii yaliile ta, loo yale le ba nɔ, Yesu n pa ma ba ku wo wĩĩ na, wii mpãy too sẽ naa Yãhã myaha gboho ye.
7 Le ma nii laa dyaŋ, waa ga waha le sya la u gbã ku u nampyeŋ wĩĩ na, u nampyeŋ wii u le kãnde kataŋ yãr? Nde wãpye wĩĩ sroŋ war. Le ma pye mii wii syi dyaŋ u laantãr gboho, laa na waa ga waha le sya u gbã ku woosyifua wĩĩ na.
8 Wii too -sẽ pye kapeepyefa, Yãhã ta Yesu Crise n gbã ku wo kapee- wĩĩ na. Yãhã loo nde pye ma le yar wo na ma yee, wo ntãŋ sroŋ dye ke tãy.
9 Yesu Crise ntãŋ woo wo kapee- wĩĩ na; tuu ku wo wĩĩ na ke syi, Yãhã yee wo sroŋ ke yĩnde na. Yesu Crise tuu wo ta wo n sroŋ Yãhã yĩnde na, yagaa wo le cã laha ma yee, u ga maha ba Yãhã ncafũhũ syii kãã wo na.
10 Faale na, wo pye Yãhã napĩĩ-, ke n ta ke Dya n ku wo wĩĩ na, ma wo wãã le ke ne. Yagaa, too wãã le Yãhã ne, wo le cã laha ma yee, u Dya tuu yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye, u ga wo sya yaha wo kuãŋ ne.
11 Loo ya sẽ ne ye. Yesu tuu wo wãã le Yãhã ne, wo seefar le ke ne, ma nuhu di ke wĩĩ na. Yesu kẽ u ta wo nuhu di.

Dama wĩĩ Yesu Crise wĩĩ ne

12 Faale cãã na, nawee nen wii tuu cãã kapee pye, u myaha Dama. Loo ne le ta kapee- wãpyeŋ n cããŋ dye driyɛ̃ nge wo.

Kapee- wãpye wĩĩ ne le ta nawee- n nii n ku. Nawee- byɛ kapee- pye, loo ne pe n nii n ku.
13 Cãã gii cãã na Yãhã sẽ bii ke kãnde ta wa ma le yar Musa na ye, nawee- naa kapee- pye driyɛ̃ nge wo. Kãnde lii le ta, le ma yee le wee ye, wãpẽn wee kapee- wãpyeŋ na ye.
14 Loo naa byɛ ne, ma gbe Dama cãã na, ma sya ba waa Musa cãã na, gbã pye nawee- byɛ yĩŋ na. Ma wãã le mpãy byɛ ne, pe kapee- sẽ ba pee mii Dama wĩĩ dyaŋ tuu bii Yãhã yɛ̃ kapãn miy yaha ye.

Dama wĩĩ waa wĩĩ tay, wii u wãpa wĩĩ ba cã yaha wa driyɛ̃ wo; woo kẽ Yesu Crise ne.
15 Pe syãm wĩĩ wee wãcɛŋ ye. Dama tuu kapee lii pye, le wee mii kayĩĩ lii dyaŋ Yãhã le wãã wo kẽ ke dyaŋ ye. Dama woo nawee nen ya kapee wãpye wĩĩ ta nawee- byɛ n ku. Yãhã laantãr -sẽ gboho, kacãn wee ye. Ke ke kayĩĩ wãã nawee- byɛ kẽ ke dyaŋ, Yesu Crise woo nawee nen ya kãmay na.
16 Le Yãhã kayĩĩ wĩĩ maha wee wãcɛŋ u Dama kapee wĩĩ ne ye; nawee nen ya kapee wãpyeŋ pa wãpẽn ne; kayĩĩ lii le -sẽ wãã ke dyaŋ, le wĩĩ ne nawee- byɛ ma sya kapee- pye, Yãhã ga yee pe sroŋ ke yĩnde na.
17 Cĩĩnde ne, nawee nen ya kapee wãpyeŋ ta, gbã wãku n nii nawee- byɛ yĩŋ na. Lii le -sẽ sroŋ ma cĩĩnde, loo ne Yesu Crise nen ya wĩĩ ne: Mpãy byɛ pe Yãhã laantãr cã, pe ke kayĩĩ yãã gboho. Yãhã maha kayĩĩ nde wãã pe kẽ ke dyaŋ ma yee pe sroŋ ke yĩnde na. Yesu Crise kãmay na, cĩĩnde yrã lii wãkuayãã wee le na ye, pe ga ba le yãã, pe sya nii yĩŋ na Yesu Crise ne.
18 Lii le ma, Dama woo nawee nen ya kapee wãpyeŋ le ta, nawee- byɛ n wãpẽn yãã mii, Yesu Crise nen ya kasroŋ wãpyeŋ ta, nawee- byɛ ga waha kapee- foho wãkuaŋ yãã pe kapee- wĩĩ na koo syi, pe cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na ye.
19 Ye sẽ yãã, nawee nen ya Yãhã yɛ̃ kapãn wãmiyaha ta, nawee- byɛ kapee- pye. Koo syi ya dyaŋ, nawee nen ya Yãhã laam wĩĩ wãpyeŋ ta, nawee- byɛ ga waha sroŋ Yãhã yĩnde na.
20 Yãhã ke kãnde ta, ma yee nawee- n le war pe cã kai- nkãy wãpyeŋ koo ke ma kapee-, pe kapee- fãnga cã, pe maha cã kapee- ter nihi. Kapee- wãpyeŋ ma -sẽ syar mii, Yãhã laantãr ga syar, te ta tɛr koo yaha.
21 Ye sẽ yãã, kapee- wãpyeŋ fãnga ta, nawee- n ku. Wo Yĩŋfua Yesu Crise kãmay na, Yãhã laantãr -sẽ maha ta nawee- byɛ ga waha sroŋ ke yĩnde na pe cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na ye.

6

-Too naa wo troho tãhã le kãnfuɛ̃ wo!

1 Yagaa, le sẽ nii la mii wo yai wo naa kapee- koo pye, kaa naa n taha Yãhã laantãr na?
2 Aye, yii gɛ cã, le saha pye ke syi ye! Kapee- wãpye wĩĩ kuɛ ye, le ma mii wo ku, ma cããŋ wii na kapee- ne. Le nii ke syi, wo ga maha pye mii wo dye kuee kapee- wãpyeŋ wo?
3 Too tãã yi loho wo Yesu Crise myaha na, loo nde le yar ma yee wo seefar le Yesu ne. Le yĩntaha kẽ, wo wãtããyi le yar ma yee wo bya wãã le ku Yesu Crise ne.
4 Too ba tãã yi loho wo, le nii mii wo bya ku pe n wo le gbĩĩ wo Yesu Crise wãŋ syi dyaŋ, Yãhã n wo bya ta wo n yir gbã wo mii, ke Yesu Crise ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na ke fãngangbãŋ kãmay na mii syi dyaŋ. Ke wo ta wo n yir gbã wo, ma yee wo naa wo troho tãhã ke kãnfuɛ̃ wo.
5 Ye sẽ yãã, too -sẽ Yesu Crise gbã ter ku, loo nde ta woo tesẽ wii ne, wo gbra wii na mii katyir sĩĩ dyaŋ te wãã fĩy nnempuai nen na. Wo ma nii u ne koo syi, wo bya ga ba yir gbã wo u wãŋ syi dyaŋ, wo nii yrãŋ na u ne.
6 Wo yai wo cã wo yee, Yesu tuu ba kuey mar boo trã na, le yĩntaha kẽ, too pye kapeepyefa faale wo, wo faale troho wãtãhã ter bya kẽ ke kuey mar boo Yesu ne trã na. Le nii mii wo kapee- wãpyeŋ laampee- me pe boo pye klaha- tãŋ, kapee- wãpyeŋ fãnga saha yia wo na nantãŋ ye.

7 Ye sẽ yãã, wii tuu ku wa, kapee- wãpye wĩĩ saha nii u yĩŋfua, u n naa n luhu kapee- ye nantãŋ ye.
8 Wo ma ku Yãhã Yĩndefua Crise ne, wo cã wo ga ba wãã nii yrãŋ na u ne.
9 Wo cã ma yee, Crise tuu yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye, u saa ku nantãŋ ye. Gbã fãnga saha yia u na nantãŋ ye.
10 Tuu ku, u ku kapee- wãpye wĩĩ na tɛhɛ nen u kuãŋ ne. Yagaa, u yir gbã wo ma nii yrãŋ na Yãhã miingbãŋ wãsey myaha na.
11 Loo ne, ye yai ye naa yii yãŋ mii ye ku kapee- wãpyeŋ kuɛ ye. Ye ma yrãŋ na yagaa, ma nii Yãhã wãm Yesu Crise kãmay na.
12 Le nii ke syi, ye ma syi ye tyii kapee- wãpyeŋ fãnga n yia ye na ye. Kapee- nkãy ke n tãy ye kadye ye, ye ma syi ye ke wĩĩ le naa n yaha ye laam wo ye, ye ma syi ye naa n luhu ke ye ye.
13 Ye ma syi ye ye kadye teebɛhɛ ta ye naa kapee- pye ke ne ye, ye ma syi ye ke ta kapee- wãpye wãn ye. Faale na ye pye mii nakur dyaŋ, yagaa tee -sẽ nii yrãŋ na, ye yai ye yii le soho Yãhã koho wo, ye kadye teebɛhɛ byɛ ne ke n nii kayũhũ wãpye wãn.
14 Ye ga waha loo nde pye. Ye sẽ yãã, kãnde lii le ta, ye wee le fãnga koho wo nantãŋ ye, koo gii ke n pai ye wãpẽn wĩĩ ne. Yagaa, ye ma Yãhã laantãr roo koho wo, ke ye ta ye n sroŋ ke yĩnde na; loo ne kapee wãpyeŋ saha yia ye na nantãŋ ye.

Wo ma wii woo yãmpuai?

15 Kãnde lii le ta, wo wee le koho wo nantãŋ ye, wo ma Yãhã laantãr roo koho wo yagaa. Laa na, waa ga waha yee, le ma pye ke dyaŋ yagaa, nawee ga waha kapee pye, laa wee le na ye. Aye, le wee koo syi ye.
16 Ye cã ma yee, ye ma nii waa laam wũhũ koo pye, ye nii wa woofua yãmpuai. Ye ma nii kapee- pye, ye ma kapee- wãpyeŋ yãmpuai, kapee- -sẽ n gaha ye ne gbã kuɛ ye. Ye ma -sẽ pye ye Yãhã laam wũhũ pye yalebyɛ, ye ma Yãhã yãmpuai, ke ga yee ye sroŋ ke yĩnde na.
17 Faale na, ye pye kapee- wãpyeŋ yãmpuai, ma naa kapee- pye. Yagaa, ye Yãhã cĩĩnde wũhũ sya ma ke le yaha ye laam wo, ma nii n luhu Yãhã ya ye; -too naa Yãhã sey loo nde wĩĩ na!
18 Ye sẽ yãã, Yesu ye sya kãã kapee- wãpyeŋ fãnga koho wo, ye n nii Yãhã yãmpuai ma nii n sroŋ ye kãnkai- byɛ wo.
19 Ye laam kacãn sẽ lɛ wa ye, koo ra n katɛ- ta ma nii ye klaha cĩĩnde wũhũ ne. Faale na, ye ba ye kadye teebɛhɛ byɛ ta ma naa kai- nkãy pye ke sẽ yɔ̃ ye, tesẽ kapee- ter byɛ ne. Ye naa loo nde pye ye laam fãnga byɛ ne ma ye kadye muãy tãŋ kapee- wo. Yagaa, -ye maha ye laam fãnga byɛ ta ye kadye teebɛhɛ byɛ ne, ye naa kai- nkãy koo pye ke sroŋ Yãhã yĩnde na, ye nii kla gii syi dyaŋ ke laha kãnkai- byɛ wo ma nii Yãhã wãŋ.
20 Ye sẽ yãã, faale na, tee pye kapee- wãpyeŋ yãmpuai, kai- nkãy ke yɔ̃, koo sẽ kẽ ke naa ye troho wãtãhã sroŋ ye kẽ ye.
21 Tee naa ke kapee- pye, ye ba naa nwa woo yãã ke na? Koo kai- ngĩĩ kẽ, ke fyar yigi ye kẽ nanga per wo. Ye cã ma yee koo syi kai- ngĩĩ pyefa yai gbã ne.
22 Yagaa, tee -sẽ sya kãã kapee- wãpyeŋ fãnga koho wo, ma nii Yãhã yãmpa, ye kayĩĩ lii yãã le na loo ne nde: Yagaa, ye laha ye kãnkai- byɛ wo ma nii Yãhã wãm; Yãhã ga cĩĩnde yrã wãã ye kẽ, lii wãkuayãã wee le na ye.
23 Ye sẽ yãã, kapeepyefua dããn ne gbã ne. Wii mpãy too -sẽ seefar le wo Yĩŋfua Yesu Crise ne, Yãhã ga kayĩĩ laa wãã wo kẽ ke dyaŋ ke laantãr na. Loo kayĩĩ ne cĩĩnde yrã lii ne lii wãkuayãã wee le na ye.

7

Kãnde lii le ta wo wee le fãnga koho wo nantãŋ ye

1 Wo nna, kãnde lii le ta, yii mpãy tee le wĩĩ cã, n ga nde pãã ye ye: Ye cã ma yee, kãnde lii le ta nawee yai u naa le yãr; nawee wii syi u ma yrãŋ na, u sẽ ku wa ye, woo wĩĩ ne.
2 Le ma mii cɔɔ wãŋ syi dyaŋ u puai ne. U wãsyaŋ kãnde na, u sẽ yai u u puai yaha yrãŋ na u ka naa waa ye, mii u puai sẽ ku wa ye. U puai ma -sẽ ku, kãnde laa ter maha wee nantãŋ lii le ga waha u cɔɔ

gbra u puai na ye. Loo na, u cɔɔ ga waha naa waa gbe yagaa.
3 U puai ma yee u sẽ ku wa ye, u n tɛr ma ga naa waa gbe, u kapee pye u puai na. U puai ma -sẽ ku wa, kãnde laa ter wee nantãŋ lii le ga waha yɛr tã u cɔɔ na ye. Yagaa, u cɔɔ ma pra, u ga waha naa waa gbe, kapee wee le na ye.
4 Wo nna, ye wĩĩ bya ma koo syi dyaŋ. Kãnde lii le ta, ye pye le fãnga koho wo. Yãhã Yĩndefua Crise tuu gbã mpãy ku, le ma mii ye bya wãã le ku u ne, ye wee nantãŋ le kãnde fãnga koho wo ye. Ye ma Crise woo koho wo yagaa, woo wii Yãhã u ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye. Yagaa, too ma Crise woo koho wo, wo ga naa tẽyĩĩ tẽ Yãhã kẽ, tẽn lii syi le ga pii sa gboho.
5 Ye sẽ yãã, faale na too naa kai- nkãy ya pye ke n tãy wo ye, kãnde lii le ta, le le yar wo na, wo n cã kapee- kẽ ke ne. Loo nde n ta ke wãpye laam n cã maha wo yigi wo n nii kapee- pye, ma -sẽ nii nakur draha wo.
6 Yagaa, too -sẽ nii mii wo wãã le ku Yesu ne, kãnde lii le ta le sẽ maha wo ta kapee wãpye laam n waha wo yigi mii faale dyaŋ ye. Koo syi kẽ, wo ga naa tẽn tẽ Yãhã kẽ loo kãnyĩĩ nde wĩĩ na, Yãhã Yrã Fãnga kãmay na. Le faale kãnlɛ wĩĩ lii wo naa tẽn tẽ Yãhã kẽ, le sẽ n tɔ̃r nantãŋ ye.

Kãnde lii le ta, loo tesẽ kapee wãpyeŋ ne

7 Yagaa, wo ga waha yee la, kãnde lii le ta, le ma kapee? Aye rɛhɛ! Kãnde lii Yãhã le ta, loo ne le ta ra n cã kai- nkãy wãpyeŋ kẽ ke ma kapee-. Ye sẽ yãã, kãnde lii Yãhã le ta, le ma ne yee le sẽ yee nawee sẽ yai u naa yĩnde pye ye, n saa ne cã n yee yĩnde wãpyeŋ ma kapee laa ye.
8 Kãnde lii le ta, yaliile le -sẽ ra yar kai- nkãy wãpyeŋ ma kapee-, kapee- n yia ra na, ta n yãã ke kai- byɛ wãpye laam ke ra yigi, ta n nii yĩnde pye ke byɛ na. Ye sẽ yãã, kãnde lii le ta, le sẽ ba pye wa ye, kapee- wãpye laam fãnga sẽ ba gboho ye.
9 Faale na, kãnde lii le ta, tẽ sẽ ba le cã wa ye, n naa nii yãŋ nawee wii syi draha wo u ma yrãŋ na. Tẽ -sẽ ba cã wa kai- nkãy wãpyeŋ koo ke ma kapee-, ta n yãã kapee- yia ra na, ke wãpye laam n ta yigi. Ta n nii yãã nakugu draha wo Yãhã yĩnde na.
10 Kãnde lii Yãhã le ta, le yi ma yee, le wo troho wãtãhã sroŋ wo n kuee yrãŋ na. Le -sẽ ta ndoo n ku.
11 Ye sẽ yãã, kãnde lii le ta, tẽ ba le cã, ma cã kai- nkãy wãpyeŋ koo ke ma kapee-, ke kapee- wãpye laam n -sẽ ra yigi, ma ra wlaŋ le kapee- wo, ma ra ta ta n nii nakugu wãŋ syi Yãhã yĩnde na.
12 Kãnde lii le ta, Yãhã kẽ ke le yi. Ke kaplãŋ byɛ ma Yãhã wũhũ. Ke sroŋ, ma maha yɔ̃.
13 Kai lii le ma kayĩĩ, loo la le maha ra ta ra n ku? Le saha pye loo ye. Kapee- wãpyeŋ koo kẽ, ke ra ta ra n ku Yãhã yĩnde na. Kapee wãpyeŋ le ya yĩntaha yar yagaa gbaa na; le Yãhã kãnde lii le ma kayĩĩ, kapee wãpyeŋ loo ta ma ndoo ta ra n ku. Loo nde le yar wo na ma yee, kapee wãpyeŋ ma kapihi, kacãn wee le wãpee na ye.

Wo ma kapee wãpyeŋ nsoho wo kayĩĩ ne

14 Wo cã ma yee, kãnde lii le ta, Yãhã Yrã fãnga ma le na. Ndoo -sẽ nwo, nawee ya kẽ ra ne, ma nii kapee- wãpyeŋ yãmpuai.
15 N lii pye, n sẽ le war ye: Ye sẽ yãã, kai- nkãy ke wãpye wĩĩ ma ra laam wo, koo sẽ kẽ tẽ n pye ye; kai- nkãy ke wĩĩ fũhũ ra ye, koo kẽ tẽ n pye.
16 Kãnde lii le ta, le wãyãr wĩĩ ma pye ra laam wo, n ma sya yee n sẽ waha yia ma le pye ye, n cã le kãnde yɔ̃.
17 Loo na, ndoo laam wĩĩ sẽ ne le ra ta ra n kapee pye ye, kapee lii le ma wa ra laam wo, loo fãnga ne le koo ngĩĩ byɛ pye.
18 Ye sẽ yãã, n cã ma yee, tẽ ma wa nawee, kayũhũ dugu wee ra na ye. Kayũhũ wãpye wĩĩ le sya ma ra laam wo, ke wãpyeŋ fãnga wee ra ye ye.
19 Kayũhũ nkãy ke wãpye wĩĩ ma ra laam wo, koo sẽ kẽ tẽ n pye ye; kapee- nkãy ke wãpye wĩĩ wee ra laam wo ye, koo -sẽ kẽ tẽ n pye.
20 Kai lii wãpye wĩĩ ma yee le wee ra laam wo ye, n ma -sẽ le pye, ndoo gɛ sẽ kẽ n le pye ye. Kapee lii le ma wa ra laam wo, loo fãnga ne le koo pye.

21 Yagaa, n cã le ma mii syi dyaŋ: N ma yee n ga kayĩĩ pye, n ga yãã kapee ya tẽ ga waha pye.
22 Ta laam wo, kãnde lii Yãhã le ta, le wĩĩ n tãy ra ye.
23 Ta kadye teebɛhɛ byɛ n luhu kãnde laa ter ye, le yɛr n tã le Yãhã kãnde na, loo lii le yɔ̃ ra laam wo. Loo kãnde laa ter nde maha ra ta, ra n nii kapee- wãpyeŋ kãnde yãmpuai, kapee- wãpyeŋ kãnde lii le ma ta kadye teebɛhɛ byɛ wo.
24 Ta wĩĩ pee cĩĩnde! Yoo ga ra sya yaha ta kadye koho wo, ta kadye gii ke kapee-pye, kapee- nkãy ke n pai gbã ne?
25 N syaha wãã Yãhã kẽ, ke ra sya yaha wo Yĩŋfua Yesu Crise kãmay na.

Yagaa, n cã n ma mii syi dyaŋ. N ma nii yãŋ, n ga cã kãnde lii Yãhã le ta, le wĩĩ n tãy ra ye. Tẽ -sẽ ma wa nawee, kãnde laa ter ma ta kadye teebɛhɛ wo, ma ra ta ra n nii kapee- wãpyeŋ kãnde yãmpuai.

8

Yãhã Yrã Fãnga lii pye wo laam wo?

1 Yãhã ke wo ta wo n sroŋ ke yĩnde na Yesu wãku kãmay na, loo nde na, mpãy pe seefar le Yesu Crise ne, pe saa wãpẽn yãã yãã nantãŋ ye.
2 Ye sẽ yãã, Yãhã Yrã Fãnga lii le cĩĩnde yrã wãã mpãy kẽ pe seefar le Yesu ne, koo kẽ ke ra tyĩn sya kapee- wãpyeŋ fãnga koho wo, ma suhu gbã ne.
3 Kãnde lii le ta, wo sẽ waha yia ma naa le yãr ye. Koo kẽ, le sẽ waha yia ma kapee- wãpyeŋ fãnga pye klaha- wo na ye. Kãnde lii le ta, le sẽ waha yia lii na ye, Yãhã loo pye wo kẽ ke Dya wãnɔwãã ne driyɛ̃ wo. Ke Dya n pa driyɛ̃ wo nawee kadye ne mii wii kapeepyefa dyaŋ, ma ba ku wo kapee- wĩĩ na. Kapee- nkãy too pye, Yãhã koo wãpẽn draha gbe, ma ke taha Yesu yĩŋ na.
4 Yãhã loo pye ma yee ke kãnde lii ta, le lii yar ma yee loo le sroŋ, loo ga waha pye Yesu kãmay na. Loo na, wo ga sroŋ ke yĩnde na le kãnde kuɛ ye. Yãhã Yrã ne le wo troho wãtãhã sroŋ yagaa, wo koho fãnga sẽ kẽ ye.
5 Mpãy, pe laampee- wũhũ kẽ ke pe troho wãtãhã sroŋ, pe ma pe ya laam wũhũ wãkɛ na yalebyɛ. Mpãy pe tyii Yãhã Yrã n nii pe troho wãtãhã sroŋ pe kẽ, poo ma Yãhã Yrã laam wũhũ wãkɛ na yalebyɛ.
6 Mpãy pe ma pe ya laam wũhũ wãkɛ na yalebyɛ, gbã ma poo wĩĩ. Mpãy pe -sẽ ma Yãhã Yrã laam wũhũ wãkɛ na yalebyɛ, poo ga cĩĩnde yrã yãã yrĩŋ ne.
7 Mpãy pe pe ya laam wũhũ ya pye yalebyɛ, pe ma Yãhã napĩĩ-. Kãnde lii Yãhã le ta, pe le sye. Pe saha luhu gɛ luhu le ye ye.
8 Mpãy pe pe ya laam kãnde yãr, pe pyer sẽ n tãy Yãhã ye ye.
9 Yii poo na, ye sẽ ye troho tãhã ye laam wãtãhã ye, Yãhã Yrã Fãnga le ma ye laam wo, ye ye troho tãhã mii Yãhã Yrã le yar ye na mii. Wii woo, Yesu Crise Yrã Fãnga wee u laam wo ye, ufua wee Yesu Crise wũũ ye.
10 Tee sya mii ye kadye yai gbã wãku ne ye kapee- wĩĩ na, Yãhã Yĩndefua Crise wĩĩ ma pye ye laam wo, ye yrã ga maha ba nii yrãŋ na le kuãŋ ne. Yãhã yee, ye sroŋ ke yĩnde na, koo kẽ.
11 Yãhã Yrã ma -sẽ pye ye laam wo, ye kadye gii ke yai gbã ne, Yãhã ga ba ke ta ke n yir gbã wo ke dur ba yrãŋ na ke Yrã kãmay na. Ye sẽ yãã, koo Yãhã kẽ ke Yesu Crise ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye.
12 Wo nna, le nii ke syi, wo yai wo naa wo troho tãhã mii Yãhã Yrã le yar wo na mii, ma yee too tyii wii laam wũhũ wãpyeŋ koo na.
13 Ye sẽ yãã, ye ma nii yii laam wũhũ koo pye, ye ga ku. Ye ma -sẽ nii ye troho tãhã, mii Yãhã Yrã le yar ye na mii, ma ye laangapeer yi kãã ye laam wo gbɛgbɛ, ye ga cĩĩnde yrã yãã.
14 Mpãy byɛ pe ma Yãhã Yrã ne le pe troho wãtãhã sroŋ, pe ma Yãhã pii.
15 Ye sẽ yãã, Yãhã Yrã lii Yãhã le le ye laam wo, loo sẽ ye ta ngaa yãmpuai ma maha ntãncɛr le ye laam wo ye. Loo Yãhã Yrã nde ye ta ye n nii Yãhã pii, loo ne wo byɛ ga waha Yãhã yee wo Tuhufua, wo yĩmbui yir wo yee: «Ta Tuhufua».
16 Yãhã Yrã gɛ le yar wo na wo laam wo wo n le cã ma yee, Yãhã pii me wo ne.
17 Too nii ke pii, ke yɛ̃ tɛr kayũhũ nkãy

wãwãã ne ke nawee- kẽ, wo bya ga ke yãã mii Yãhã Yĩndefua Crise ke yãã mii. Ye sẽ yãã, wo bya ma nii wãfãy yãã u ne, wo ga ba miingbãŋ yãã u wãŋ syi dyaŋ.

Kayũhũ nkãy ke n pai

18 N cã, wãfãy tii byɛ too n fãy driyɛ̃ nge wo, te kloŋ te sẽ n tãn gɛ tãn nayɔ̃r rii ne too ga ba yãã sukũhũ gaa laam wo ye.

19 Per gaa ma ke n pai, koo per na Yãhã ga ba ke pii nayɔ̃r yar gbaa na, nawee- byɛ n ke yãã yĩnde ne. Wãn tii byɛ Yãhã te tãhã, koo per wãyãã laam te byɛ yigi.

20 Ye sẽ yãã, wãn tii byɛ Yãhã te tãhã, te byɛ ma gbã koho wo. Too sẽ kẽ te te ya ta gbã koho wo ye, Yãhã kẽ ke te ta ke syi. Ke sẽ -sẽ yee te kuee yai tãŋ ke syi ye. Te koho taha yaha per gii na, Yãhã ga ba ke pii nayɔ̃r yar.

21 Te koho taha yaha lii na, loo ne nde: Yãhã ga ba te yi kãã gbã fãnga koho wo, te n Yãhã nayɔ̃r ter yãã, te saa maha pye yãã ngaa ter fãnga koho wo nantãŋ ye, mii Yãhã pii wãŋ syi dyaŋ.

22 Wo byɛ cã ma yee, ma sya ba waa nanga per na, driyɛ̃ wãn byɛ n sĩĩ wãfãy koho wo, mii cɔɔ dyaŋ lai u yigi u n ga see ma nii n sĩĩ wãfãy koho wo mii.

23 Driyɛ̃ wãn ya sẽ ne ye: Wii mpãy too Yãhã Yrã yãã wa ke Yãhã kayũhũ yaha ye, loo n nii le wãcir, wii gɛ n sĩĩ wo laam wo, ma yee Yãhã ke wo ta farfar wo n nii ke pii wo kuãŋ ne, wo kadye ma n maha pye wãfãy gaa ter fãnga koho wo nantãŋ ye.

24 Wo cã Yãhã wo sya yaha wa, wo sẽ -sẽ wo wãsyayaha kayũhũ byɛ yãã wa yĩnde gɛ ne ye, wo koho taha yaha ke na. Mboo nawee, taa koho taha yaha lii na, ma'a le yãã wa yĩnde ne, ma saha yee nantãŋ ma koho taha yaha le na ye. Waa ma la, u ma le kai yãã yĩnde ne, u maha yee woo koho taha yaha le na?

25 Kai lii too sẽ le yãã yĩnde ne ye, wo ma koho taha yaha le na, wo yai wo naa le kai sẽŋ laanyĩn ne.

26 Yãhã Yrã bya maha koho le wo ye yalebyɛ, fãnga wee wo na ye, koo kẽ. Ye sẽ yãã, kai- nkãy ke yai wo ke nar Yãhã ye, wo sẽ ke cã ye. Yãhã Yrã -sẽ ma le n pãã Yãhã ye wo draha wo, ma ke nar kaplãŋ nkãy ne, ke yĩŋ wũhũ gbaha tɛr, ke saha cã tɔ̃r yɛ̃ kaplãŋ ya ne ye.

27 Yãhã ke -sẽ nawee- laam wũhũ war, ke maha Yãhã Yrã laam wũhũ cã. Kai lii Yãhã Yrã n pãã Yãhã ye, Yãhã loo byɛ cã. Kai- nkãy ke yɔ̃ Yãhã ye ma maha n tãy ke ye, koo kẽ Yãhã Yrã n pãã Yãhã ye, mpãy wĩĩ na pe ma koo wãm.

Kacãn wee wo ntãŋ wãdyeŋ na Yãhã tãy ye

28 Mpãy Yãhã wĩĩ gboho pe laam wo, kai- nkãy byɛ ke pe dye, Yãhã n ta ke n yi wãyũhũ na. Poo mpãy Yãhã wĩĩ gboho pe laam wo, poo me Yãhã pe yee yi pe nii ke wãm.

29 Ye sẽ yãã, mpãy byɛ Yãhã pe laam wĩĩ yãŋ ma pe cãã yãŋ yi, ke yee pe nii ke Dya wãŋ syi dyaŋ, ke Dya n nii poo nabuar mii byɛ lɛfua.

30 Mpãy Yãhã ba pe cãã yãŋ yi ta, ke pe yee pe nii ke wãm. Ke -sẽ mpãy yee pe nii ke wãm, ke pe ta pe n sroŋ ke yĩnde na. Ke -sẽ mpãy ta pe n sroŋ ke yĩnde na, ke poo ta wa ke niisayũhũ fla wo.

31 Lii ya too ga maha pãã, loo ne nde: Yãhã ke ma wa wo ne, yoo ga waha laa pye wo na?

32 Ke sẽ sye gɛ sye ke ya koho Dya wãkẽ na ye; ke ke Dya ta u n ku wo byɛ wĩĩ na. Ke -sẽ loo pye, ye cã ma yee ke ga ba kai- byɛ wãã tãŋ wo kẽ Yesu ne.

33 Yãhã ke wii mpãy yãŋ yi, waa ter saha yee wo sẽ n sroŋ ye, Yãhã yee wa wo sroŋ ke yĩnde na.

34 Yoo ga waha yee wo yai wãpẽn gaa ter ne? Woofua wee ye. Yesu Crise ku wa wo wãpẽn wĩĩ na. Loo ya sẽ maha ne ye, u yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye. Yagaa u ma u nii Yãhã kãndigi koho kuɛ ye kai- byɛ yĩŋ na, ma nii Yãhã nar wo kẽ.

35 Nwa syi ma, ke ga waha dye wo nsoho wo Yesu ne, ke wo ntãŋ yi kãã wo nsoho wo u ne? Wãfãy saha yia ye, ntãncɛr saha yia, wo wãnuhu Yesu wĩĩ na, loo saha yia, fãã ma suhu nawãn ne, te saha yia. Kapee- ma sya wo dye, pe ma sya wo boo Yesu wĩĩ na, koo ngĩĩ saha wo cããŋ wii na Yesu ne, wo ntãŋ saa dye u tãy ye.

36 Koo wãfãy ngĩĩ byɛ wĩĩ gɛ ne le bii cãã
yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:
«Ma wĩĩ ta,
pe wo kɛ wãboo ne ke yai ke yĩmper.
Pe yĩnde na,
wo ma mii mbaa mpãy dyaŋ pe boo
n kaa.»
37 Koo wãfãy ngĩĩ byɛ laam wo, wo -sẽ
sroŋ n yia yalebyɛ Yesu Crise kãmay na,
woo wii wo ntãŋ dye u tãy.
38 N le cã laha ma yee, wo ku woo, wo
ma yrãŋ na woo, yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ woo,
sãndãpee fãnga woo, yagaa wũhũ woo,
sukũhũ gaa wũhũ woo,
39 fãngafa woo, yãhãyĩŋ fãnga wãn woo,
kãntraha fãnga wãn woo, too wãn nde
kur byɛ tii Yãhã te tãhã, kla gaa ter wee
ke ga waha wo cɛr Yãhã laantãr na ye, koo
gii wo ntãŋ sroŋ dye ke tãy, ke n le yar wo
na wo Yĩŋfua Yesu Crise kãmay na.

9

Yãhã tesẽ ke nna mpãy ne ke pe yãŋ yi

1 N ga ra nampyeŋ- Yiifee- wĩĩ pãã ya-
gaa, pe myaha maha kẽ: Yiisrɛfa. Cĩĩnde
ne tẽ ga pãã ye ye; tẽ ma Yãhã Yĩndefua
Crise tẽntẽle, n saha kawar fua ye. Yãhã
Yrã le maha ma ra laam wo, ma ra kaplãŋ
sroŋ, ndoo gɛ cã cĩĩnde ne tẽ n pãã.
2 Ta nampyeŋ- Yiisrɛfa wĩĩ ta, ra laam
byɛ n wlãhã nii ra ye, le n maha nii ra
yaa, n sẽ waha sã n wãy le ne ye.
3 Pe nii ra terfa, le ma ne pye mii, n ga
waha pe draha gbe, n nii mii Yãhã yoosẽn
ta ra na, ta n cɛr Crise na, poo n -sẽ ra
draha gbe, ma sya yaha, loo ne ga tãy ra
ye.
4 Yiisrɛ- terfa me pe ne: Yãhã poo yãŋ
yi, ma nii pe yee ke pii, ma ke ya nayõr yar
pe na; Yãhã naambiyãr le poo ne. Loo na,
kãnde lii ke le ta, ke le le soho poo koho
wo, ma ke wãsey kãnde yar pe na, ma -sẽ
bii yẽ tɛr pe ye kayũhũ wãwãã ne pe faale
wãdyaha kẽ.
5 Pe byɛ ma faale wãdyaha Brama kur
kuɛ pii. Yesu gɛ tuu see ba nawee, u see
poo ter na, woo wii u ma kai- byɛ yĩŋ na.
Yãhã miingbãŋ yai ke naa n sey yalebyɛ.
Le nii ke syi.
6 N sẽ yee Yãhã ke bii yẽ tɛr kai lii ne, le
nii wãwaha ye. Lii le ma le na, mpãy byɛ
pe ma Yiisrɛ kur kuɛ pii, pe byɛ sẽ me pe
ma cĩĩnde Yiisrɛ- ye, koo kẽ.
7 Pe sya maha nii Brama kur kuɛ pii, pe
byɛ sẽ -sẽ wee Brama pii cĩĩnde ye. Ye sẽ
yãã, Yãhã gɛ bii Brama pye ma yee: «Ma
dya Yisyake kur wãm poo me, pe ga ba nii
ma cĩĩnde kur kuɛ pii.»
8 Kapãn nde yĩntaha kẽ, mpãy byɛ, le
tãy Brama ya ye u n pe see, poo sẽ me
pe ma Yãhã pii ye; Yãhã bii yẽ tɛr mpãy
wãwãã ne Brama kẽ, poo ya me pe ma
Brama cĩĩnde kur kuɛ pii.
9 Yãhã bii yẽ tɛr Yisyake wãsee wĩĩ na
kaplãŋ nkãy ne, ke ngĩĩ: Yãhã bii Brama
pye ma yee:
«Dyɛ laa yagaa syi, n ga dur ba,
n ba yãã ma cɔɔ naa kicar see.»
10 Le sẽ nii loo ya ye. Loo kur kuɛ
ye, Yerbeka wĩĩ bya pye koo syi dyaŋ.
Wuhuwãm syãm mpãy tuu see naam
kicar, pe see tuhufua nen na; pe tuhufua
kẽ wo wãdyaha Yisyake ne.
11-12 Pe wuhuwãm pe sẽ bii see wa ye,
ye cã pe sẽ ba kapee laa pye yãã kayĩĩ laa
ne ye, Yãhã bii cãã poo nen waa yãŋ yi
wa, ma pe nahafua Yerbeka pye ma yee:
«N ga ba ta, cĩĩfua woo n yahasee sya
kai- wo u lɛfua yaha.»
Yãhã loo nde pye ma le yar wo cã, ke ma
yee ke ga nawee yãŋ yi, ke sẽ ne ufua pyer
yãŋ ye. Yãhã laam wĩĩ ne loo ne.
13 Loo ne le bii cãã yrũhũ yaha pe
wuhuwãm wĩĩ na Yãhã sabangbãŋ wo ma
yee: «Dyakuba wĩĩ n tãy ra ye, le tɛr Yesɔɔ
wĩĩ yaha.»
14 Wo ma loo nde yãŋ, wo ga waha yee la,
Yãhã sẽ n sroŋ ye? Aye, wo saha yee ke
syi ye!
15 Ye sẽ yãã, faale na, Yãhã bii Musa pye
ma yee:
«N ma yee n ga wii fɛn di,
n ga ufua fɛn di.
N ma yee n ga yõ wii na,
n ga yõ ufua na.»
16 Yãhã ma yee ke ga nawee yãŋ yi, ye cã
le sẽ nii mii ufua laam wĩĩ ne koo kẽ Yãhã
n loo pye ye; le sẽ maha nii mii ufua u
ya plãhã laa wãpyeŋ ne koo kẽ ye. Le yai
Yãhã ye, koo kẽ ke n ufua fɛn di.

17 Yãhã sabangbãŋ wo le ma le
yrũhũ yaha ma yee, Yãhã bii Syiptefa
yĩŋfuangbãŋ pye ma yee:
«N ma ta Syipte kãntraha yĩŋ na,
ma yee n ga ra fãngangbãŋ yar kai- nkãy
ne
tẽ ga pye ma na*,
ta miingbãŋ n yi kãntraha kur byɛ na.
Koo kẽ ta n ma ta yĩŋ na.»
18 Ye sẽ yãã, le ma tãy Yãhã ye, ke n yee
ke ga wii fɛn di, ke ga ufua fɛn di; le ma
tãy ke ye, ke n yee ke ga wii ta ufua laam
n waha, ke ga ufua ta ke syi.

Yãhã ncafũhũ tesẽ ke laantãr ne

19 Laa na, waa ga waha ra yey u yee:
«Yãhã ma ke nawee- ta ke syi, pe ga waha
laa pye la mii Yãhã laam wĩĩ ya sẽ ne ye?
Pe ma -sẽ nii ke laam wũhũ pye, nwa ke
n maha n yee pe tee n pye?»
20 Mboo nawee, ma kloŋ tɛr, ma tee n
pãã Yãhã ne ke syi. Kla saha ke fããfua
pye ke yee, ta fããfua, nwa ma n ra fãã
mma ma syi dyaŋ ye.
21 Ye sẽ gbãhã fããfua yãã la, ke cuhu
byɛ ma woo wãŋ; ngii wĩĩ ma tãy u ye, u
ga waha ke kla fãã ke cuhu ne. Le ma tãy
ke gbãhã fããfua ye, u ga waha u cuhu gaa
kũũ u gbãi laa fãã u naa kayɔ̃r le le laam
wo. Le ma maha tãy u ye, u ga waha koo
cuhu gaa kũũ u gbãi laa fãã kafar wãkuee
wĩĩ.
22 Ye sẽ yãã, Yãhã wĩĩ bya ma koo
syi dyaŋ; ke nawee- byɛ tãhã. Le ma
tãy ke ye, ke ga waha nawee- mpãy ta
ke ke ncafũhũ yar nawee- byɛ na, ke
fãngangbãŋ ne. Poo mii gɛ pe ta Yãhã
n ke ncafũhũ yar, pe yai wãpẽn ne. Yãhã
-sẽ maha ke laam yĩn yaha pe wĩĩ na.
23 Le ma tãy ke ye, ke ga waha nawee-
mpãy ta ke ke nayɔ̃r yar nawee- byɛ na,
ke nayɔ̃r rii kacãn wee te na ye. Poo mii
byɛ, pe ta Yãhã n ke laantãr yar nawee-
byɛ na pe ga ke nayɔ̃r ter yãã.
24 Wii Yesu kãndeyãrfa me, Yãhã wo
yãŋ yi Yiifee- nsoho wo tesẽ mpãy bya ne
pe wee Yiifee- ye.
25 Loo ne, faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua
Yosee le yrũhũ yaha ma yee, Yãhã bii yee:
«Mpãy pe wee ra nawee- ye,
poo me tẽ ga yee ra nawee-.
Mpãy pe wĩĩ sẽ naa n tãy ra ye ye,
yagaa n ga pe yee ra laanfa.
26 Teelii wo nawee- naa pe pye ma yee:
Yãhã nawee- sẽ me ye ne ye,
loo teele ya wo, nawee- ga pe pye pe yee:
Yãhã gii ke ma yrãŋ, koo pii me ye ne.»
27 Faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yisa bya maha
nde yrũhũ yaha Yiisrɛfa wĩĩ na ma yee:
«Yiisrɛfa pe sya syar mii
flã dyaŋ muhulangbãŋ yɛ̃ na,
mpãy pe ga sya yaha pe laam wo,
pe ga pye carle ya.
28 -Ye yãŋ,
Yĩŋfua Yãhã ke kai- nkãy cãã pãã
yaha,
ke ga ke byɛ pye kua yagaa driyɛ̃ wo.»
29 U Yisa maha le pãã poo Yiisrɛfa wĩĩ na
ma yee:
«Yĩŋfua Yãhã gii yɛrsaha wee
ke fãngangbãŋ na ye,
ke ma ne pye ke sẽ tyii
wo wãlɛ kur kuɛ pii mpãy na driyɛ̃
wo ye,
wo wĩĩ ne ga pye le kua kãã driyɛ̃ wo,
Sodɔ̃fa wãŋ syi dyaŋ Gumorfa ne.»

Yiisrɛfa pe le Yesu kapãyĩĩ wĩĩ sye

30 Too ga waha lii ya pãã, loo ne nde:
Mpãy pe wee Yiifee- ye, ma maha pye pe
sẽ naa n kɛ pe sroŋ Yãhã yĩnde na ye, pe
Yesu wãta pe Yatɛr pe ta Yãhã n yee pe
sroŋ ke yĩnde na.
31 Yiisrɛfa poo na, pe yee kãnde lii Yãhã
le ta, poo ga pe ya plãhã le wãyãr ne pe
sroŋ Yãhã yĩnde na. Pe sẽ -sẽ waha yia
loo ne ma sroŋ ye.
32 Nwa ta? Pe sẽ naa n kɛ pe koho
taha yaha Yãhã na, ke n pe ta pe n sroŋ
ke yĩnde na ye. Pe ba yee kãnde lii le
ta, poo ga pe ya plãhã le wãyãr ne pe
sroŋ ke yĩnde na pe ya koho fãnga ne.
Ntẽmblaha gii nawee- n kũn ke na, pe ga
kũn koo na.

* **9:17 9.17** Faale cãã na, pe Yiisrɛfa bii pye Syipte yĩŋfuangbãŋ yãmpar koho wo. Yãhã bii fãnga wãã Musa kẽ, u n waha naa laanwɔ wũhũ pye ma naa Yãhã fãngangbãŋ yar Syiptefa na. Syipte yĩŋfuangbãŋ laam -sẽ bii waha tɛr, u sẽ bii kãnde wãã Yiisrɛfa kẽ fãhãfãhã ye.

33 Koo ntẽmblaha nge wĩĩ ne le bii cãã
yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:
«-Ye yãŋ,
n ga ntẽmblaha gaa ta Yurusalɛm wo,
nawee- n naa n kũn ke na;
ntẽmbangbãŋ kẽ ke ne,
ke ga nawee- ta pe n cɛr ter flɛ sĩĩ.
Mpãy pe -sẽ koho taha yaha
koo ntẽmbangbãŋ nge na,
poo saa too yãã ye.»

10

1 Wo nna, lii le sroŋ gboho ra laam wo,
ta n nii le nar Yãhã ye ke yai ke yĩmper,
loo ne ta terfa Yiifee- n waha sya yaha.
2 Lii tẽ ga pãã pe wĩĩ na, pe n kɛ pe
laam byɛ ne pe Yãhã tẽn tẽ fãnga ne. Yãhã
laantor sẽ -sẽ wee pe ye ye.
3 Ye sẽ yãã, Yãhã nawee ta u n sroŋ mii
syi dyaŋ ke yĩnde na, pe sẽ le war ye, ma
pe ya wĩĩ ta pe ya ya, a loo ne le ga waha
nawee ta u n sroŋ Yãhã yĩnde na. Yagaa,
Yãhã wĩĩ lii ke le ta ma yee, loo ya ne le
nawee ta u n sroŋ ke yĩnde na, pe loo sye.
4 Kai- nkãy Yãhã yee wo ke pye wo sroŋ
ke yĩnde na, Yãhã Yĩndefua Crise pa driyẽ
nge wo loo na. Loo ne mpãy byɛ pe u ta
pe Yatɛr, Yãhã yee pe sroŋ ke yĩnde na.

Mpãy byɛ pe Yesu ta pe Yatɛr, Yãhã pe sya yaha

5 Kãnde lii le ta, nawee ma n kɛ u sroŋ
Yãhã yĩnde na loo wãyãr ne, Musa bii lii
yrũhũ yaha loo wĩĩ na, le nde: U bii yee:
«Kãnde lii le ta,
wii ma waha yia ma yãr le kataŋ kur
byɛ wo,
ma sroŋ, ufua ga cĩĩnde yrã yãã.»
6 Mboo wii ma n kɛ ma sroŋ Yãhã yĩnde
na Yesu Crise wãtaŋ ne ma Yatɛr, ma sẽ
yai ma naa le ga ma laam wo ma yee:
«Yoo ga dugu ga yãhãyĩŋ na, u ga tege ba
Crise ne ye.»
7 Ma sẽ maha yai ma yee: «Yoo ga tege dye
ku- klo wo, u ga Crise gbe nakur nsoho wo
u pa u ne ye.»
8 Mboo wii taa Yesu ta ma Yatɛr, cã: «Le
Yãhã kapãn ma nawee tãy, le fla sẽ dey ye.
Le ma ma yẽ wo, ma maha ma ma laam
wo.» Loo kapãn ne too n pãã nawee- ye
ma yee, pe yai pe Yesu Crise ta pe Yatɛr.
9 Ma'a le pãã ma yẽ ne nawee- yĩnde na
ma yee, Yesu Crise kẽ u ma Yĩŋfua, ma'a
maha le sya cĩĩnde ma laam wo ma yee,
Yãhã u ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ
na gbaafa ye, ma ga sya yaha.
10 Ma sẽ yãã, ma'a Yesu wĩĩ sya cĩĩnde ma
laam wo, Yãhã ga yee ma sroŋ ke yĩnde
na. Ma'a loo pãã ma yẽ ne nawee- yĩnde
na, Yãhã ga ma sya yaha.
11 Loo ne le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ
wo ma yee:
«Wii ma Yãhã ta u Yatɛr,
ufua saa fyar yãã yãã ye.»
12 Loo ne, ngaa wee ke Yiifee- war mpãy
ne pe wee Yiifee- ye: Pe byɛ ma Yĩŋfua
nen ya ne; mpãy byɛ pe u nar u koho le
pe ye, u ga le pye, u laantãr wũhũ gboho.
13 Ye sẽ yãã, loo ne le yrũhũ yaha Yãhã
sabangbãŋ wo ma yee:
«Nawee wii nawee wii woo
ma Yĩŋfua myaha yee ma u nar,
ufua ga wãsyayaha yãã.»
14 Nawee- ma yee pe sẽ u ta pe Yatɛr ye,
pe -sẽ ga pye mii pe u nar u koho le pe ye?
Pe ma -sẽ yee pe sẽ u wĩĩ luhu yãã ye, pe
ga pye mii pe u ta pe Yatɛr? Waa ma -sẽ
yee u sẽ u wĩĩ pãã pe ye ye, pe ga pye mii
pe le yãã luhu?
15 Le ma -sẽ pye mpãy sẽ lɛhɛ wãã le
Yesu kapãyĩĩ wãpãã wĩĩ na nawee- ye ye,
le kapãyĩĩ pããfa ga yir na? Yãhã mpãy
lɛhɛ wãã wa; loo ne le yrũhũ yaha Yãhã
sabangbãŋ wo ma yee: «Yãŋ, le kapãyĩĩ
pããfa wãpaŋ nuhu yigi nawee- kẽ.»
16 Mpãy pe le Yesu kapãyĩĩ yãã luhu, pe
laam wo mpãy -sẽ ma pe sẽ ke kaplãŋ
sya cĩĩnde ye. Loo ne faale Yãhã kaplãŋ
tõrfua Yiisa n bii yee:
«Yĩŋfua Yãhã,
nawee- busãã sẽ ma kaplãŋ sya
cĩĩnde wo ye ye?»
17 Ye sẽ yãã, ma'a le Yesu kapãyĩĩ luhu, loo
ne maa Yesu ta ma Yatɛr. Kaplãŋ nkãy taa
luhu, Yãhã Yĩndefua Crise yẽ kaplãŋ kẽ.
18 Lii tẽ ga yey, loo ne nde: Yiifee- sẽ loo
kapãyĩĩ nde yãã luhu la? Pe le yãã luhu.
Yãhã sabangbãŋ wo, le ma le yrũhũ yaha
ma yee:
«Kãntrahafa kur byɛ
le kapãyĩĩ pããfa kaplãŋ luhu.
Pe yẽ kaplãŋ ka driyẽ teebɛhɛ byɛ wo.»

19 N ga maha nde yey: Yiisrɛfa sẽ le Yesu
kapãyĩĩ wũhũ war la? Pe ke war, pe sẽ -sẽ
ke sya ye. Musa yee Yãhã lii pãã pe ye, le
nde:
«Mpãy pe wee ra nna ye,
n ga pe wĩĩ ta le n yĩnde yigi ye kẽ.
Mpãy pe sẽ ra cã ye,
n ga pe wĩĩ ta le n laam war ye kẽ.»
20 Yiisa bya gɛ maha yee, Yãhã le pãã ma
yee:
«Mpãy gɛ pe sẽ naa ra kɛ ye,
pe ra yãã; mpãy pe sẽ naa ta wĩĩ ga
ye,
n nii yar poo na.»
21 Ma -sẽ yee Yiisrɛfa wĩĩ na, Musa yee
Yãhã le pãã pe wĩĩ na ma yee:
«Ke yai ke yĩmper,
n koho nɔ wãã pe ye ndoo ga pe sya
yaha.
Pe laam -sẽ waha tɛr,
pe sẽ n luhu ra ye ye ma ra kaplãŋ
kai.»

11

Yãhã sẽ Yiisrɛfa miy yaha ye

1 Loo na, n ga ye yey nde ne: Le nii
ke syi, Yãhã pe Yiisrɛfa miy yaha la, poo
mpãy pe ma ke nawee-? Aye, le saha nii
ke syi ye! Ye sẽ yãã, Yiisrɛfa naa kẽ ndoo
gɛ ne, wo faale wãdyaha Brama kur kuɛ
puee kẽ ra ne, n yi Bɛ̃syamɛ terfa wo.
2 Yãhã sẽ ke nawee- miy yaha ye, poo
mpãy ke pe yãŋ yi faale wo. Lii le
yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee,
faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yeli laam bii war
Yiisrɛfa wĩĩ na, u n le pãã Yãhã ye, ye koo
kaplãŋ yãã kal. Ke ma ke yrũhũ yaha ma
yee, Yeli Yãhã pye ma yee:
3 «Yĩŋfua Yãhã, ma sẽ yãã, pe ma
kaplãŋ tɔ̃rfa boo, ma ma diŋ yisar pye
klaha-. Ndoo ya kẽ tẽ kuee, pe n maha
ra wãboo wĩĩ kɛ.»
4 Yãhã ke -sẽ u yɛ̃ sya lii ne, ye maha
loo bya cã: Ke yee: «Yãŋ! Mboo ya sẽ kẽ
taa ma ye. Nawee- nyertãã yĩĩbua ma, pe
Bala wãtẽŋ sye, u Bala wii nawee- u fãã,
ma u ta ndoo draha wo, ndoo wii n ma
Yãhã. Ta n poo yãŋ yi ma sẽŋ pe na.»
5 Ye ma Yeli wĩĩ nde yãŋ, le maha ma ke
syi nanga nge na. Yiisrɛfa mpãy maha ma
car, Yãhã pe yãŋ yi ke laantãr flãhã tãy.
6 Ke pe yãŋ yi ke dyaŋ ke laantãr flãhã
tãy, le sẽ nii mii pe kayũhũ pye Yãhã n pe
yãŋ yi ye. Le ma ne pye mii Yãhã nawee-
yãŋ n yi pe kayũhũ wãpye wĩĩ na, loo
myaha pe yai le ne, Yãhã laantãr kalaa
wee nantãŋ ye.
7 Lii ya le ma le na, pe Yiisrɛfa pe naa n
kɛ fãnga ne pe sroŋ Yãhã yĩnde na, pe sẽ
ke yãã ye. Mpãy ya Yãhã pe yãŋ yi, poo ya
me pe loo kayĩĩ yãã. Pe busãã mpãy byɛ
pe kuee, Yãhã pe laam tee ta, pe sẽ waha
ke laam wĩĩ laa war ye.
8 Loo ne le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ
wo ma yee:
«Yãhã pe laam tee ta, pe n nii,
ke wĩĩ sẽ kai kua pe laam wo ye;
ke pe ta, pe yĩmpɛ lii yãã pe sẽ le war
ye,
pe ndityuhu lii luhu pe sẽ le war ye,
ma sya ba waa nanga na.»
9 Wo faale wãdyaha Dawide bya bii yee
pe wĩĩ na ma yee:
«Pe diŋ wãyi ter Yãhã kẽ,
pe kaboo wãn ne tesẽ ke dir wãdiŋ
ne,
te nii pe ye namihi wãŋ syi dyaŋ,
jrãy ne, pe n too dye te laam wo,
Yãhã n pe pẽn.
10 Pe yĩmpɛ, pe wam too,
pe ma n waha naa Yãhã kai- war ye.
Kãnde lii le ta, loo wãfãy
le pe ta kãntuhu n kur pe ye.»

Mpãy pe wee Yiifee- ye, pe bya le Yesu kapãyĩĩ yãã luhu

11 N ga ye yey lii ne le nde: Pe Yiisrɛfa
pe plaha ke syi, pe plaha la pe kuãŋ ne?
Aye, pe sẽ plaha pe kuãŋ ne ye! Pe
wãplaha koo -sẽ ta, terfa mpãy pe wee
Yiifee- ye, pe le Yesu kapãyĩĩ yãã luhu,
Yãhã n pe sya yaha, pe wãsyayaha wĩĩ n
yĩnde yigi pe Yiisrɛfa kẽ.
12 Pe wãteepye nii kayĩĩ driyɛ̃fa ye, pe
Yãhã kãnde wãmiyaha bya nii kayĩĩ mpãy
ye pe wee Yiifee- ye. Le nii ke syi pe
Yiifee- byɛ ma -sẽ ba pe yĩntaha wã klaha
Yãhã kuɛ ye, -ye cã pe driyɛ̃fa kur byɛ ga
ba kayĩĩ lii yãã loo nde kur ye, le ga ba
gboho ta tɛr.
13 Yagaa, n ga laa pãã yii ye, yii mpãy tee
wee Yiifee- ye: Ndoo kẽ, u Yesu tẽnlɛhɛ yii

ye, yii mpãy ye wee Yiifee- ye. Yãhã tẽn lii le soho ra koho wo, le ma ra ye yĩnkuãyir wĩĩ.
14 Loo nde na, n n kɛ ta terfa Yiifee- n ye wĩĩ yãã, le n yĩnde yigi pe kẽ, mpãy n yĩntaha sroŋ Yãhã ye, ke n pe sya yaha ta tẽn kãmay na.
15 Yãhã koho wãkuãŋ pe na, loo nde nii driyɛ̃fa kur byɛ wãwããle wĩĩ Yãhã ne. Le nii ke syi, Yãhã ma maha ba pe gbihi ta, pe n nii ke nawee-, loo kayĩĩ nde ga ba gboho ta tɛr, le sya nakur raa ta, te n nii yrãŋ na.
16 Dir rii te cãã dye, pe ma diŋ yi te ne Yãhã kẽ te n nii ke wãn, dir rii byɛ te ga dye kur kuɛ ye, te bya ma Yãhã wãn. Katyigi gii nnen ma nii Yãhã wãn, te kayay bya ma Yãhã wãn.
17 Yiisrɛfa wĩĩ ma mii kaha wolifyɛ katyigi wãŋ syi dyaŋ pe sĩĩ tar wo ke n lɛ, pe n ba te kayay taa cɛr kãã. Mboo wii taa wee Yiifee ye, wlaha wolifyɛ katyigi gii ke fĩy ke ya ya, waa sẽ ke sĩĩ ye, ma wĩĩ ma mii koo katyigi nge kayaŋ gaa dyaŋ pe gbã cɛr ma ba ke pua mar ke kaha wolifyɛ kayaŋ cɛrsaha fla na. Ke syi ne, ma n poho ke kaha wolifyɛ katyigi nnen too kãmay na.
18 Loo na, ma sẽ yai ma mii sey, ma naa too kayay nde yãŋ mii ngaa sẽ kẽ te ne ye. Ma saha mii sey gɛ sey ye; ma sẽ yãã, te nnen sẽ n poho mboo kãmay na ye, mboo kẽ taa n poho too kãmay na.
19 Ma ga waha yee: «Laa na, pe kayay nde cɛr kãã, ma yee ndoo yai n pua mar te draha wo.»
20 Pe wãcɛrkãã wĩĩ ma cĩĩnde; pe sẽ Yesu ta pe Yatɛr ye, koo kẽ Yãhã n pe cɛr kãã. Ma'a -sẽ yãã, Yãhã ma ta poo draha wo, ma Yesu ta ma Yatɛr, koo kẽ. Ma'a syi ma naa mii sey loo nde ne ye, ma yai ma naa n fya Yãhã na.
21 Ma sẽ yãã, pe Yiifee- poo mpãy pe ma te cĩĩnde kayay, Yãhã sẽ kace yaha pe na ye, ma yai ma cã, mboo wii ma wee cĩĩnde kayaŋ ye, ma'a yee ma sẽ Yesu ta ma Yatɛr ma kuãŋ ne ye, Yãhã ga ma bya cɛr kãã.
22 Yãŋ! Yãhã laam n tãy; nawee ma -sẽ laa tee pye ke ga maha waha ufua pẽn. Mpãy pe ke kãnde miy yaha, ke pe pẽn, ma -sẽ ke laantãr yar mboo na. Ma -sẽ yai, ma koho taha yaha ke laantãr na ma laam byɛ ne, mii loo sẽ ne ye, ma bya ga cɛr kãã mii kayaŋ dyaŋ.
23 Pe Yiifee- bya ma -sẽ yĩntaha sroŋ Yãhã ye, ma Yesu ta pe Yatɛr, Yãhã ga pe gbihi ta pe pye na faale na. Yãhã fãnga kãmay na, ke ga waha yia ke maha pe gbihi pua mar pe cɛrsadyaha fla na.
24 Mboo wii taa wee Yiifee ye, ma ma mii wlaha wolifyɛ katyigi kayaŋ dyaŋ pe gbã cɛr, ma ga ke pua mar kaha wolifyɛ katyigi na; ma cã Yãhã fãngangbãŋ kẽ ke yia loo nde na. Pe Yiifee- poo na, pe ma mii ke kaha wolifyɛ katyigi kayay dyaŋ pe gbã cɛr; pe wãpuamar koo katyigi cɛŋ ya na pe cɛrsadyaha fla na, ma yee la, Yãhã fãngangbãŋ saha yia loo nde syi ya na ye?

Yiifee- bya ga ba sya yaha

25 Wo nna, kangbãy laa nde waa sẽ le cã yãã ye, n ga le yar ye na ye n cã, ye ma n naa yii sey ye kacãn wĩĩ ne ye: -Ye yãŋ, Yiifee- busãã mpãy pe ya laam tee ta pe sẽ waha Yãhã laam wũhũ war ye. Pe ga kuee ke dyaŋ, mpãy pe wee Yiifee- ye, poo busãã n sya ba naa Yesu ta pe Yatɛr ke n pe sya naa n yaha, pe yɛ̃ n sya ba tã. Loo kur ye, pe Yiifee- byɛ n cã pe laam gbihi ta pe Yesu ta pe Yatɛr.
26 Pe Yiisrɛfa kur byɛ pe ga sya yaha mii, le ma le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:

«U Syayahafua ga ba yir Syɔ̃ kuɛ ye,
u ba Dyakuba kur kuɛ pii yee,
mpãy pe Yãhã kãnde miy yaha.
27 Yãhã yee too naambiyãr nde ne
ke n pai le pe ne,
ke pe kapee- laha kãã pe yĩŋ na.»

28 Pe Yiifee- Yesu kapãyĩĩ wĩĩ sye ma nii Yãhã napĩĩ. Loo n ta ye n kayĩĩ yãã. Yãhã sẽ yi kãã ke yɛ̃ wãtɛr wĩĩ kur ye ye, pe Yiifee- wĩĩ n tãy Yãhã ye pe wãlɛ kãmay na, pe wãlɛ mpãy Yãhã bii pe yãŋ yi faale cãã na, ma pe ta ke nawee-.
29 Ye sẽ yãã, Yãhã ma kla gii wãã, ke sẽ ke dur n sya ye, ke ma maha mpãy yãŋ yi, ke pe yãŋ yi ke kuãŋ ne, ke sẽ ke yɛ̃ dur ye.
30 Yii mpãy tee wee Yiifee- ye, ye sẽ ba luhu Yãhã ye faale cãã na ye. Yagaa,

Yiifee- pe sẽ luhu Yãhã ye ye, loo nde ta Yãhã n ye fɛn di.
31 Pe Yiifee- wĩĩ bya ga ba nii koo syi. Poo mpãy pe sẽ luhu Yãhã ye nanga ye, Yãhã ga ba pe bya fɛn di. Ke ye fɛn di mii, ke ga ba pe bya fɛn di koo syi.
32 Ye sẽ yãã, Yãhã tyii nawee- ter byɛ na, pe n ke yɛ̃ kaplãŋ wãluhu wĩĩ sye ma -sẽ wãfãy yãã. Loo kur ye, ke n ba pe byɛ fɛn di, pe n cã ke nawee fɛn di.

Kacãn wee Yãhã wãgboho na ye

33 Kayũhũ nkãy ke ma Yãhã wãn, kacãn wee ke na ye. Ke laantor tesẽ ke laam kacãn ne, yɛrsaha wee te na ye. Kai- nkãy ke ma Yãhã laam wo wãpye wũhũ, waa saha ke cã ye, ke kai- gbihi n ta mii syi dyaŋ, waa saha le war ye!
34 Loo ne le yrũhũ yaha Yãhã sa-bangbãŋ wo ma yee:
«Waa saha Yãhã laam wũhũ cã ye,
waa saha laantor le ke laam wo ye.
35 Waa wee tuu waha yia,
ma cãã ngaa wãã Yãhã kẽ,
ke n ba le kayĩĩ dur u kẽ ye.»
36 Cĩĩnde ne, woofua wee ye.
Ye sẽ yãã, koo kẽ ke kai- byɛ ta,
koo kẽ ke wãn byɛ tãhã,
te byɛ ma koo wãn.
Ke miingbãŋ yai ke naa n sey yalebyɛ,
wãyɛryãã ma n pye le na ye!
Amɛn, le nii ke syi.

12

Lii le ma cĩĩnde Yãhã wãsey

1 Wo nna, yii mpãy tee ma wo Yesu kãndeyãrwai, ye cã Yãhã wo fɛn di, ma sya wo yi kãã te wo. Loo nde wĩĩ na, ye tyii ta n ye yar waha wĩĩ nen ne: -Ye yii le soho Yãhã koho wo yrãŋ na, mii kla dyaŋ pe boo ke kẽ, ke kla n nii Yãhã wãŋ ke kuãŋ ne; ke wĩĩ n maha naa n tãy ke ye. Loo ne le ma cĩĩnde Yãhã wãsey.
2 Ye ma syi ye naa driyɛ̃fa kai- yãŋ tesẽ pe laangar wũhũ ne ye. Ye tyii Yãhã n ye laam wã klaha, ke kacãnfãn le ye laam wo, ye n ke laam wũhũ war, ye naa ke pye, nkãy ke yɔ̃, ma n tãy ke ye, ma maha sroŋ.
3 Yãhã kayĩĩ wãã ra kẽ ma ra ta ke tẽntẽ. Loo nde na, n ga ye nanem yar nde ne: Ye ma syi ye naa yii ta draha gii wo tee sẽ nɔ ke na ye. Tee ma mii, -ye naa yii yãŋ koo syi! Ye sẽ yãã, Yãhã kayĩĩ ye ta ye n Yesu ta ye Yatɛr mii, -ye naa yii yãŋ koo draha wo.
4 Ye cã nawee kadye nen ya ma teebɛhɛ busãã ne; ke teebɛhɛ nanem byɛ ma ke tẽŋ ne ke ya wuhu na.
5 Wii mpãy too ma Yesu kãndeyãrfa, wo wĩĩ ma koo syi. Wo nihi; too -sẽ wãã le Yãhã Yĩndefua Crise kãmay na, wo ma kadye nen ya dyaŋ. Wo byɛ tẽŋ ma ke ya wuhu na, mii kadye nen teebɛhɛ dyaŋ ke tẽŋ ma ke ya wuhu na mii.
6 Yãhã kaa taha wo nanem byɛ na. Ye sẽ yãã, ke fãnga tii wãã wo kẽ, te ma te ya wuhu na. Le nii ke syi, wo nanem byɛ yai wo koo fãnga ta wo naa tẽn tẽ. Yãhã ma fãnga wãã wii kẽ u n waha ke kaplãŋ luhu u laam wo, u -sẽ naa ke tɔ̃r nawee-ye ke n naa n sroŋ Yesu kãnde wũhũ ne.
7 Yãhã ma fãnga wãã wii kẽ u n nii koho le pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa ye, u -sẽ naa le pye laantee nen ne. Yãhã ma fãnga wãã wii kẽ u n nii u nampyeŋ- klaha Yãhã kaplãŋ ne, u -sẽ naa pe klaha nuhu ne.
8 Yãhã ma fãnga wãã wii kẽ u n waha laantor le u nampyeŋ- laam wo, u -sẽ naa le pye. Yãhã ma fãnga wãã wii kẽ, u n waha u ya koho wãn taa ta ma kayĩĩ pye te ne, u -sẽ naa le pye laanyɔ̃m ne. Yãhã ma fãnga wãã wii kẽ u n nii yahaseefua Yesu kãndeyãrfa yawãhã fla wo, u -sẽ u ya plãhã le tẽn na. Yãhã ma fãnga wãã wii kẽ u n waha fɛnfa laam yĩn, u -sẽ naa pe laam yĩn nuhu ne.

Yesu kãndeyãrfa troho wãtãhã

9 Ye tyii nawee- ntãŋ n naa n dye ye tãy cĩĩnde wãdyeŋ! Kai- nkãy ke sẽ yɔ̃ ye, ye tyii koo wĩĩ n fũhũ ye ye! Kai- nkãy ke yɔ̃, -ye pua yaha koo na!
10 Ye tyii ye ntãŋ n naa n dye yii tãy mii tuhufua nen pii dyaŋ, -tee naa n tãy yii ne! -Ye naa yii kihi nagboho wãtaŋ ne yii na!
11 -Ye naa ye tẽn tẽ ye laam fãnga ne -tee tyii napar na! Ye tyii Yãhã Yrã n nii ye laam wo, -ye naa tẽn tẽ Yĩŋfua Yesu kẽ!
12 Tee koho taha yaha Yesu na, ye tyii le n naa nuhu yigi ye kẽ! -Ye naa yii plãhã

wãfãy wo! -Ye naa n pãã Yãhã ne yalebyɛ, ye ma n fãy sya le ne ye!
13 Ngii wĩĩ ma pye ye Yesu kãndeyãrwai na, -ye naa ke pye pe kẽ! -Ye nampay gbihi naa n yigi!
14 Mpãy pe kapee- ka n pye ye na ke dyaŋ, -ye naa Yãhã nar pe kẽ ke kaa taha pe na; ye ma syi ye yoosẽn pãã naa n wãã pe kẽ ye.
15 Waa ma kayĩĩ laa ter yãã ma nii nuhu di le na, -ye ye laam flege u ne, -ye naa ke nuhu di u ne. Kapee laa ma -sẽ waa dye u n nii wũn, -ye u fɛn di cĩĩnde, -tee wũn le tãŋ u ye.
16 -Ye naa nii yĩmbui nen na yii ne. Ye ma syi ye naa yahasee fla ya kɛ ye, ye tyii yĩnkorle tẽŋ wĩĩ bya n naa n tãy ye ye. Ye ma syi ye naa le ga ye yee ye kai- byɛ cã tãŋ ye!
17 Wii ma kapee pye ye na, ye ma syi ye yee, yaa le dur u kẽ, ye kapee laa pye u na ye. -Ye naa kayĩĩ wãpyeŋ ya kɛ nawee-byɛ kẽ!
18 Yii poo na, le ma ga waha pye tesẽ le ma nii ye wĩĩ, -ye naa laanyĩn kɛ nawee-byɛ kẽ!
19 Ta naambiyãm, waa ma kapee pye ye na, ye ma syi ye yee, yaa le kafuɛ yi u na ye! Ye tyii, Yãhã laam ga war ufua ne, ke n laa pye. Ye sẽ yãã, loo ne le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee: Yãhã yee:
«Ndoo kẽ tẽ ga ba kapee- byɛ kafuɛ yi.
Ndoo kẽ tẽ ga ba kapeepyefa byɛ dãã
pe kapee- ne, n ke dur wãã pe kẽ.»
20 Le maha ma le yrũhũ yaha ma yee:
«Fãã ma ma napĩĩ yigi,
ngaa wãã u kẽ u n di.
Loho fãã ma u yigi, loho wãã u kẽ u n wɔ.
Ma'a nii loo pye, fyar ga u sroŋ yigi
u kapee- nkãy wĩĩ na tuu pye ma na.»*
21 Ma'a syi kapee- wãpyeŋ n yia ma na ye.
Kayĩĩ wãpyeŋ ta ma kapee yia le ne.

13

-Ye naa n luhu klo fãngafa ye!

1 -Ye naa n luhu klo fãngafa ye, loo le sroŋ. Ye sẽ yãã, koo fãnga wee mii ke sẽ yir Yãhã ye ye. Yahaseefa mpãy byɛ pe ma yĩŋ na, Yãhã kẽ ke pe ta.
2 Loo ne, wii ma yee u saa yɛr fãngafa wĩĩ na ye, le nii mii Yãhã lii ta, ufua sye u saa yɛr le na ye. Mpãy pe sẽ n yɛr le na ye, pe wãpẽn kɛ pe ya kẽ ke syi ne.
3 Kapeepyefa me pe n fya fãngafa na, kayĩĩpyefa sẽ me ye. Ma'a yee fãngafa ma n naa ma fãy yahaseefa ne ye, ma naa kayĩĩ pye, pe ga syaha gɛ wãã ma kẽ loo nde na.
4 Yãhã kẽ ke fãngafua taha u tẽn na. U n kɛ ma naa n sroŋ ma troho wãtãhã ne. Ma'a -sẽ kapee pye, ma yai ma naa n fya. Fãnga gii ke le soho u koho wo, ke sẽ ka wãã u kẽ ke dyaŋ ye. Yãhã kẽ ke u taha le na; waa ma kapee pye u nampyeŋ na, woo kẽ u ga le kafuɛ yi ufua na, u u pẽn u nampyeŋ kẽ.
5 Loo ne, ye ma yee ye sẽ n luhu fãngafa ye ye, ye ga waha wãpẽn yãã le na. Mii le wãpẽn wĩĩ gɛ sẽ ne ye, yii gɛ le cã ye laam wo ma yee, ye yai ye naa n luhu pe ye, loo le sroŋ.
6 Loo maha ne, ye kufar dãã. Ye sẽ yãã, fãngafa ma draha gii wo Yãhã kẽ ke pe ta koo fla na ma pe taha loo tẽn na, pe n nii loo ya na.
7 Wii ma yai ngii ne, -ye koo wãã ufua kẽ! Tee yai kufar wãwãã ne wii kẽ, -ye naa te wãã ufua kẽ! Tee yai kla gii wãwãã ne wii kẽ, -ye naa ke wãã ufua kẽ! Tee yai ye naa n fya wii na, -ye -sẽ naa n fya u na! Tee yai ye naa wii myaha gboho, -ye -sẽ naa u myaha gboho!

-Ye naa ye troho tãhã cãã- wo!

8 Ye ma syi waa fuɛ n nii ye na ye. Fuɛ lii ya le ma ye na, ye tyii ye ntãŋ n naa n dye yii tãy yalebyɛ. Ye sẽ yãã, wii nampyeŋ- ntãŋ ma dye u tãy, ufua ma tãŋ Yãhã kãnde wo.
9 Ye sẽ yãã, kãnde lii Yãhã le ta, le kataŋ nkãy ma ke yrũhũ yaha ma yee: «Ma'a syi ma cayɔr le ma nampyeŋ ne ye! Ma'a syi ma nawee boo ye! Ma'a syi ma waa kla yuhu ye! Ma'a syi ma naa yĩnde yi waa kla na ye!» Koo kataŋ resyar ngĩĩ, ma suhu le Yãhã kãnde kataŋ nkãy ne ke

* **12:20 12.20** Jrɛke yor wo, le ma le yrũhũ ma yee: «Ma'a nii loo pye, le ga nii mii ma naankãn kuee ga woo u yĩndai wo.» Loo kapãn nde fyar wĩĩ pãã.

sẽ yãã tɔ̃r nwo ye, ke byɛ ke ya wãã le
Yãhã kãnde katan nde fla ya wo ma yee:
«Ma ya wĩĩ le n tãy ma ye mii syi dyaŋ,
tyii ma nampyeŋ wĩĩ n naa n tãy ma ye
ke syi.»
10 Ye sẽ yãã, mboo wii ma nampyeŋ-
ntãŋ ma dye ma tãy, ma saha kapee laa
ter pye pe na nantãŋ ye. Koo kẽ mboo wii
ma le Yãhã kãnde katan nde fla yãr, le nii
mii ma ma tãŋ le Yãhã kãnde kataŋ byɛ
wo.
11 Ye yai ye naa le Yãhã kãnde katan nde
fla yãr. Wo ma yale lii na yagaa, ye le cã:
Ye yiryale ne yagaa woo wãy na. Yagaa,
wo wãsyayaha wĩĩ ga yi gbaa na. Loo yale
gbe taha ma tɛr cãã gii cãã yaha too ba
Yesu fe ta wo Yatɛr.
12 Ke yĩmper n gaha kuasaha wo, yĩŋ ga
syii yagaa. -Too wo wam kapee- wãpyeŋ
miy yaha, wo cãã- naanmiy wãn gbe!
13 -Too naa n sroŋ wo troho wãtãhã
ne mii cããfa dyaŋ! -Too wamfa troho
wãtãhã ter miy yaha, poo mpãy pe tefɛn
pye dir na, ma maha sẽm wɔ n tɛr, ma
tyatyãhã pye, ma wãhã cɛr, ma laanyar
pye.
14 Ye ma syi ye laangapeer n naa ye
troho wãtãhã sroŋ ye kẽ, ye n naa koo
wũhũ ya pye ye! Yesu Crise tuu kayĩĩ lii
pye ye kẽ, -ye yii paha loo kayĩĩ nde na
mii nayroho dyaŋ tee le paha tã yii na.

14

Ye ma syi ye naa ye nampyeŋ- pyer yãŋ ye

1 Mpãy pe sẽ lɛ Yesu kãnde wo ma kai-
cã ye, ye tyii pe n naa n pai ye ye! Ye ma
syi ye maha yee ye ga naa kaplãŋ tyĩn pe
ne pe laam wũhũ wĩĩ na ye!
2 Le ga waha pye, waa ma u yee woo
Yãhã ta u Yatɛr, woo sẽ n fã dir raa ter
na ye. Waa ter -sẽ ma wii tuu sẽ lɛ Yesu
kãnde wo ma kai- cã ye, woo wan wãn ya
di, u laam wo kar wãkaa sẽ yɔ̃ ye.
3 Wii u sẽ n fã dir raa ter na ye, u ma syi
naa u nampyeŋ yãŋ mii u wee ngaa ye, u
nampyeŋ wii tuu yee woo n fã dir raa ter
na. Wii tuu sẽ -sẽ dir byɛ di ye, u ma syi u
yee u nampyeŋ wii tuu dir byɛ di u plaha
ye. Ye sẽ yãã, woo nwo wĩĩ yɔ̃ Yãhã ye.
4 Mboo wii taa waa tẽntẽle yãŋ, ma yee
u tee n pye, ma kalii? U tẽntẽle u tẽn tẽ
n yɔ̃ woo, u sẽ le tẽ n yɔ̃ ye woo, u yĩŋfua
wĩĩ ne. Yĩŋfua Yesu ga waha fãnga wãã u
kẽ, u n yia u tẽn na.
5 Le ga waha pye, waa ma u laam wo
plii byɛ wee wãcɛŋ ye, per gaa yɔ̃, kaa sẽ
yɔ̃ ye. Waa -sẽ ma u laam wo plii byɛ ma
wãcɛŋ, kaa sẽ yɔ̃ kaa na ye. Wii ma lii le
yaha u laam wo, u loo sya cĩĩnde.
6 Wii ma per gaa ta, ma yee koo kẽ ke
yɔ̃, u loo pye Yĩŋfua Yãhã miingbãŋ wĩĩ
na. Wii u' dir byɛ di, u loo pye Yĩŋfua
Yãhã miingbãŋ wĩĩ na. U' syaha wãã ke
kẽ te dir wĩĩ na koo kẽ. Wii u sẽ dir byɛ di
ye, u bya' loo pye Yĩŋfua Yãhã miingbãŋ
wĩĩ na. U bya' syaha wãã Yãhã kẽ u dir
wĩĩ na koo kẽ.
7 Ye sẽ yãã, wo byɛ too ma yrãŋ na
yagaa, waa saha yee u ma yrãŋ na u ya
kãnkai- wĩĩ na ye. Wii kuper ma nɔ, u
saha yee u ma u ya wũũ ye.
8 -Ye yãŋ, wo ma pye yrãŋ na, wo ma
yrãŋ na wo Yĩŋfua kãnkai- wĩĩ na, wo ma
maha ku, wo ga maha nii wo Yĩŋfua wãm.
Wo ma yrãŋ na woo, wo ku woo, wo ma
Yĩŋfua wãm.
9 Ye sẽ yãã, Yãhã Yĩndefua Crise ku ma
yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye.
Loo nde ta u n nii yrãŋfa byɛ yĩŋ na, tesẽ
mpãy byɛ ne pe ku wa.
10 A nwa, mboo n nii ma nampyeŋ kaa
ma n yee, u nde tee pye, ma nii u yãŋ u
wee ngaa ye? Ma sẽ cã la ma yee, Yãhã ga
ba wo byɛ sãhã?
11 Ma sẽ yãã, le ma le yrũhũ yaha Yãhã
sabangbãŋ wo ma yee, Yãhã yee:
«Ndoo kẽ Yãhã gii ke ma yrãŋ na,
n yee nawee- byɛ ga ba kãnklũy gbãã
ra yaha ye;
pe byɛ ga ba cã, ndoo kẽ Yãhã,
pe naa ra miingbãŋ sey fãnga ne.»
12 Ye yai ye cã nawee nawee woo ga ba u
yĩnwũhũ tɔ̃r Yãhã yaha ye.

Ma'a syi ma nampyeŋ ta u n tee pye ye!

13 Wo ma syi wo naa wo nampyeŋ- kaa
nantãŋ, wo yee pe yai wãpẽn nge syi ne
ye. Too yai lii wãpyeŋ ne le nde: -Wo naa
wii troho wãtãhã ter koo yãŋ. Too cã lii
syi ga waha wo nampyeŋ ta u n le Yesu

kãnde miy yaha, -too loo yãã wo le miy yaha.
14 Yĩŋfua Yesu kaklaha kãmay na, n le cã laha ma yee, kai laa wee le ga waha pye nawee ye kapĩĩ ye. Wii ma lii ta kapĩĩ, le ma kapĩĩ u ye.
15 Laa na, ma nampyeŋ n fã digi gaa ter na. Ma'a ke di ma nampyeŋ yĩnde na, le ga u laam wlãhã, u saa laa war nantãŋ ye. Ma'a le cã wa ma le pye, le ga nii mii ma nampyeŋ ntãŋ sẽ dye ma tãy ye, koo kẽ. Loo nde ga waha ta u n plaha yi kãã le Yesu kãnde wo, u saa wãsyayaha yãã ye. Digi gaa ter wĩĩ ya na, ma'a syi ma nampyeŋ ta u n plaha u kuãŋ ne ye; ma sẽ yãã, Crise ku woo bya wĩĩ na u waha wãsyayaha yãã.
16 Kai lii ma sroŋ mboo yĩnde na, ma -sẽ pee mpãy ye, ma'a n le pye pe yĩnde na, pe n naa wãpee pãã le na ye.
17 Ye sẽ yãã, wii u u troho tãhã Yãhã kãnde wo, digi gaa ter wãdiŋ tesẽ kla gaa ter wãwɔŋ, koo sẽ kẽ ke ma yĩŋ ufua ye ye. U cã Yãhã u ta u n sroŋ, ma yrĩŋ wãã u kẽ, nuhu ne Yãhã Yrã kãmay na, koo kẽ ke ma yĩŋ u ye.
18 Wii ma nii Crise tẽn tẽ koo wãsroŋ nge ne u laam wo, pe yrĩŋ ne, ke nuhu ne, le ga tãy Yãhã ye, nawee- ga maha yee u kayĩĩ pye.
19 Lii le ga waha nii yrĩŋ wĩĩ ma nampyeŋ- ye, ma suhu lii ne le ga waha pe ta kaa n taha pe Yesu wãtaŋ na pe Yatɛr, -too naa koo kɛ!
20 Ma'a syi ma Yãhã tẽn pye klaha- digi gaa ter wĩĩ ya na ye! Le cĩĩnde na, dir byɛ wĩĩ ma gbɛgbɛ. Taa ga digi gaa ter di ma nampyeŋ waa yĩnde na, u saa le war ye, le n naa u laam wlãhã, u n dye kapee laa wãpyeŋ wo, loo le sẽ yɔ̃ ye.
21 Taa cã wa, ma'a kar raa ter kaa ma nampyeŋ waa yĩnde na, le saa nii kayĩĩ u ye ye, laa na sẽm wãwɔŋ, laa na ngaa ter gɛ, le puar ma'a n le syi laa pye u yĩnde na, ma u ta u n dye kapee laa wãpyeŋ wo ye.
22 Lii le ma ma laam wo koo kai- ngĩĩ wĩĩ na, le le yaha ma laam wo, Yãhã yĩnde ma ma na. Mboo nawee, taa lii sya cĩĩnde, ma'a ma troho tãhã loo kãnde na, ma laam ga tege nii ma ye, ma wĩĩ n tãy.
23 Wii ma -sẽ laalaa pye digi gaa ter wĩĩ na, ma -sẽ ke di, le nii mii tuu lii sya cĩĩnde ma le le yaha u laam wo, loo sẽ ne u n pye ye, u ga wãpẽn yãã le na. Taa lii sya cĩĩnde, ma le le yaha ma laam wo, le ma pye, loo sẽ ne taa n pye ye, kapee ne.

15

Ta, ma ntãŋ n dye ma nampyeŋ tãy

1 Wii mpãy too lɛ Yesu kãnde wo ma kai- cã, wo yai wo naa wo laam yĩn mpãy ne pe sẽ lɛ wa le wo ma kai- cã ye. Tesẽ, wo yai wo naa koho le pe ye, -too tyii wii laam wũhũ wãpyeŋ koo na.
2 Wo nanem byɛ yai wo naa kai- wãpyeŋ kɛ wo nampyeŋ- kẽ, nkãy koo ke ga waha nii u ye kayũhũ, ke ta kaa n taha u Yesu wãtaŋ na u Yatɛr.
3 Ye sẽ yãã, u Yãhã Yĩndefua Crise sẽ pye driyɛ̃ wo ma naa u ya wĩĩ pye ye; le ma gɛ ma le yrũhũ yaha u wĩĩ na ma yee:
«Pe naa Yãhã tyɛhɛ tyɛhɛ nkãy ne,
ke dur too woo na.»
4 Kai- nkãy byɛ ke cãã yrũhũ yaha faale na Yãhã sabangbãŋ wo, ke ma kaklaha wo ye; ke fãnga le wo laam wo, ma maha wo laam yĩn, wo n koho taha yaha Yãhã kayũhũ wãyãã na.
5 Yãhã n sya, ke fãnga le ye laam wo, ke maha ke laanyĩn ter wãã ye kẽ. Ke ye ta ye ntãŋ n dye yii tãy mii Yesu Crise kãnde le yar mii.
6 Loo na, ye n yĩmbuhu wãã le, ye naa wo Yĩŋfua Yesu Crise Tuhufua Yãhã sey.

Le Yesu kapãyĩĩ ma nawee- byɛ wĩĩ

7 -Ye yii gbihi naa n yigi le Yesu kãnde wo, mii u Yãhã Yĩndefua Crise ye gbihi yigi mii Yãhã miingbãŋ wĩĩ na.
8 Ta n ye yar, ye sẽ yãã, Crise nii Yiifee- tẽntẽle. Yãhã ke bii yɛ̃ tɛr kayũhũ nkãy wãpyeŋ ne Yiifee- wãlɛ kẽ, Crise pa maa koo pye, pe cã Yãhã sẽ ke yɛ̃ dur ye.
9 Tuu pa u maha yee mpãy pe wee Yiifee- ye, pe naa Yãhã sey ke laantãr wĩĩ na, mii le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo mii, ma yee:
«Loo ne,
n ga naa ma miingbãŋ sey
mpãy nsoho wo pe wee Yiifee- ye,
n ga naa ma miingbãŋ yay le.»

Le maha yrũhũ yaha ma yee:
10 «Mpãy pe wee Yiifee- ye,
pe naa nuhu di pe Yãhã nawee- ne.»
Le maha yrũhũ yaha ma yee:
11 «Yii mpãy byɛ tee wee Yiifee- ye,
-ye naa Yĩŋfua Yãhã miingbãŋ sey;
nawee- ter byɛ, pe naa ke myaha
gboho!»
Faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yisa maha bii yee:
12 «Yisay* kur kuɛ puee waa ga ba yir
u nii mpãy yĩŋ na pe wee Yiifee- ye.
Mpãy pe wee Yiifee- ye,
pe ga ba koho taha yaha u na.»
13 Yãhã kẽ ke nawee ta u n koho taha n yaha ke na. Tee ke ta ye Yatɛr, ke nuhu le ye laam wo busãã, yrĩŋ ne, kaa n naa n taha ye koho wãtahayaha na ke na, Yãhã Yrã Fãnga kãmay na.

Pɔl u tẽn wĩĩ pãã

14 Wo nna, lii le ma ye wĩĩ, ndoo gɛ le cã laha ma yee, ye ye laam gbihi ta kayũhũ wãpye wĩĩ na, kacãn gboho ye laam wo, ye ga waha naa laantor le yii laam wo.
15 Tẽ -sẽ ye laam too kaplãŋ nkãy ne ke ma saba nwo wo, n ke yar ye na fãnga ne. Ya'a yãã, n koo kaplãŋ ngĩĩ yrũhũ yar ye na fãnga ne ke syi, Yãhã kayĩĩ wãã ra kẽ,
16 ma ra ta Yesu Crise tẽntẽle mpãy ye pe wee Yiifee- ye, loo ne. N ga le Yãhã tẽn tẽ, n le yar nawee ga waha wãã le Yãhã ne. Loo ne le Yesu kapãyĩĩ wãpãã ne mpãy ye pe wee Yiifee- ye, pe n nii mii diŋ gii syi dyaŋ ke nii Yãhã wãŋ ma maha n tãy ke ye, Yãhã Yrã kãmay na.
17 Loo n ta, n ga waha nii sey Yesu Crise kãmay na le Yãhã tẽn kuɛ ye.
18 N saha laa pãã mii tẽn lii sẽ ne u Yãhã Yĩndefua Crise le tẽ ra koho ne ye. Mpãy pe wee Yiifee- ye, u pe ta pe n nii n luhu Yãhã ye, ta kaplãŋ kãmay na ma suhu ta troho wãtãhã ne,
19 ma suhu yɛ̃kã wũhũ ne tesẽ laanwɔ wũhũ wãpyeŋ fãnga ne, ma suhu Yãhã Yrã Fãnga ne. Koo kãmay kẽ tẽ waha le Yãhã Yĩndefua Crise kapãyĩĩ wĩĩ pãã nawee- ye, ma gbe Yurusalɛm na tesẽ koo kuɛ kui ne, ma ga waa Yirii kãntraha kui na.
20 Mpãy pe sẽ ba Crise myaha luhu yãã ye, n le kapãyĩĩ wĩĩ pãã poo ye. N sẽ naa n traha n ta tẽn tẽ taha tẽn lii na, waa ba cãã le nakũy ta wa ye,
21 mii le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:
«Pe sẽ ba yee u ga pa mpãy ye ye,
poo ga u yãã.
Mpãy pe sẽ ba u wĩĩ luhu yãã ye,
pe ga ba u kai- luhu pe ke war.»

Pɔl n traha u ka Wɔrme wo

22 Le Yesu kapãyĩĩ wãpããtay kẽ le ba yɛr naa n tã ra na, n sẽ yãã ka ye fla na ye.
23 Yagaa, tẽn laa wee ra ye koo kui ngĩĩ wo ke ga waha yɛr tã ra na teelaa wãkaŋ na ye. Ye fla kalaam pye ra na, naandyɛ ya sẽ kẽ ye.
24 Yãhã ma sya, n ma ba n gaha Sepay kãntraha na, n ga klaha n ye yãŋ, n nii ye ne, n ye laam pye yai, ye n ba koho le ra ye ke yrãhã wãyi ne.
25-26 Yagaa, n n gaha Yurusalɛm wo. Ye sẽ yãã, Yesu kãndeyãrfa mpãy pe ma Maseduan kãntraha na, ma suhu Yakayi kãntraha ne, pe war wãã, ma ga wãã Yãhã nawee- mpãy kẽ pe ma nawãm Yurusalɛm wo. N n gaha loo na ke fla na.
27 Pe warwããfa me pe loo nde ta pe ya ya; kayĩĩ laa -sẽ ne, le fuɛ pye pe na. Ye sẽ yãã, pe Yiifee- Yesu kãndeyãrfa mpãy pe ma Yurusalɛm wo, kai- nkãy pe cã le Yesu kapãyĩĩ wũhũ kuɛ ye, pe too kacãn la pe ya na mpãy ne pe wee Yiifee- ye. Loo nde na, mpãy pe wee Yiifee- ye, pe bya -sẽ yai pe waha naa pe koho wãn taa wãã pe kẽ pe n naa pe ya koho soho.
28 N ma ba loo nde war wa, ma too wãn nde le soho pe koho wo, n ga ke Sepay yrãhã yi n ba klaha ye fla na.
29 N cã n ma ba ka ye fla na, u Yãhã Yĩndefua Crise n gaha kaa taha wo byɛ na.
30 Wo nna, n ga nde yar waha ye ye wo Yĩŋfua Yesu Crise myaha na, ma suhu wo ntãŋ mpãy ne pe dye wii tãy Yãhã Yrã kãmay na: -Ye ra koho soho ta sesrãr wo ye naa Yãhã nar ra kẽ,
31 ke n ta sya yaha Yudɛfa mpãy koho wo pe sẽ Yesu wĩĩ sya cĩĩnde ye. Ye

* **15:12 15.12** Faale cãã Dawide tuhufua bii kẽ Yisay ne.

maha naa Yãhã nar, n n gaha wãn tii ne Yurusalɛm wo pe Yãhã nawee- kẽ, te ga pe laam yĩn.
32 Loo na, le ma tãy Yãhã ye, yaa ra yãã ye fla na nuhu ne ra laam wo, tesẽ ra n waha wũũ car ye nsoho wo.
33 Yãhã kẽ ke yrĩŋ wãã. Ke pye ye byɛ kur ye! Amɛn, le nii ke syi.

16

Syaha fla

1 N ga wo Yesu kãndeyãrwɛsya nwo wĩĩ cãã pãã ye ye, u myaha Feebɛ. U tẽn tẽ Sãncrihi Yesu kãndeyãrfa yawãhã fla wo.
2 U ma ba ka ye fla na, -ye u yigi yɔ̃ wo Yĩŋfua myaha na, u n cã Yĩŋfua Yesu nawee- me ye ne. -Tee naa koho le u ye kãnkai- nkãy ne ye wĩĩ ma u na; ye sẽ yãã, u naa koho le nawee- busãã ye, ndoo gɛ ne.
3 -Ye Persyila syar ra kẽ u puai Yakila ne, poo pe le Yesu Crise tẽn tẽ naa n tay ra ne.
4 Pe ba ra sya yaha gbã koho wo, ma sya ne ga kuee le wo. Ndoo ya sẽ kẽ, n syaha wãã pe kẽ ye, Yesu kãndeyãrfa mpãy pe wee Yiifee- ye, pe yawãrfa byɛ syaha wãã pe kẽ.
5 Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa mpãy pe pe ya wãã pe kaha wo, -ye pe byɛ syar! -Ye Yepanɛhɛ syar, u ntãŋ sroŋ dye ra tãy, woo kẽ Yesu kãndeyãrfua cir Yasyi kãntraha na.
6 Maari wii u u ya fãy ye wĩĩ na, -ye u syar!
7 -Ye Yããndurkuse syar tesẽ Yuniase ne, ta klofa me pe ne, pe maha pye ra ne nwompihi wo. Pe wĩĩ n tãy pe Yesu tẽnlɛhɛ ye, pe maha cãã dye gɛ cãã dye ra yaha le Yesu kãnde wo.
8 -Ye Yãmpelase syar ra kẽ, u wĩĩ n tãy ra ye le Yĩŋfua Yesu kãnde na.
9 -Ye Wurbã syar, u naa n tay wo ne le Yãhã Yĩndefua Crise tẽn wĩĩ na, -ye Setaase bya syar, u ntãŋ sroŋ dye ra tãy.
10 -Ye Yapele syar, u wãfãy yãã le Yesu kãnde wo ma -sẽ u ya plãhã ma kuee le wo. -Ye Yartobule kahafa syar!
11 -Ye Yerodãã syar, ta klofua kẽ u ne. -Ye Narsisi kahafa syar! Pe le Yesu kãnde yigi kluɛ sĩĩ.
12 -Ye ca syãm mii syar pe n yee Terfɛhɛ ma suhu Terfoho ne, pe ma Yĩŋfua tẽn na. -Ye cɔɔ nwo syar pe n yee Pɛrsidi, u tẽn tẽ gboho Yĩŋfua kẽ, u ntãŋ dye pe Yesu kãndeyãrfa tãy.
13 -Ye Wurfuu syar, Yĩŋfua u yãŋ yi; -ye u nahafua syar, u ma ra bya nahafua, u kayĩĩ laa pye yãã ra kẽ, koo kẽ.
14 -Ye Yasãykerte syar, Flegɔ̃ ne, Yɛrmɛse ne, Paterbase ne, Yarmase ne, tesẽ Yesu kãndeyãrfa mpãy ne pe ma pe ne.
15 -Ye Filohoke syar u cɔɔ Yuuli ne, -ye Neere syar u syafua ne, Woliipe ne, ma suhu pe Yãhã nawee- mpãy byɛ ne pe ma pe ne.
16 -Ye yii syar yɔ̃ Yãhã nawee- syaha ter ne. Yesu Crise kãndeyãrfa yawãrfa byɛ ye syar.

Kur kuɛ kayar

17 Wo nna, n ga ye yar waha nde ne: -Ye yii yigi nawee- mpãy ne! Ye sẽ yãã, kaklaha nkãy pe ye klaha ke ne, pe koo kaklaha sye, ma nii yɛ̃croho le pe Yesu kãndeyãrfa nsoho wo, ma pe plaha n le kãmpee wo.
18 Ye sẽ yãã, poosyifa mii, wo Yĩŋfua Yãhã Yĩndefua Crise tẽn sẽ ne pe n tẽ ye, pe ya laam wĩĩ ne pe n kar. Pe ga pe yɛ̃r ta sĩĩsĩĩ, pe kaplãntãhã ta pe nawee- wlaŋ, nawee- mpãy syi pe wãkaryaha sẽ n sye ye.
19 Yii poo na, nawee- byɛ cã ma yee ye n luhu Yĩŋfua ye. Loo nde nuhu le ra laam wo. N n traha ye kacãn yãã kayĩĩ wãpyeŋ kuɛ ye, -tee naa n nii kapee- wãpye wĩĩ ma n naa n dye ye laam wo ye.
20 Yãhã gii ke yrĩŋ wãã, ke ga sãndãpee yĩŋfua Setane kai- tãhã pye klaha-migimigi ye trɛ flãhã tãy. Yagaa, le yale gbe taha. Wo Yĩŋfua Yesu Crise, u u laantãr yar ye na.
21 Ta tẽntẽwai Timuti ye syar, woo ma suhu ta klofa Lususe ye ne, Jasoho ne, Sosipatɛhɛ ne.
22 Ndoo Tɛhɛtise wii tẽ Pɔl yɛ̃ kaplãŋ ngĩĩ yrũhũ, n ye syar Yĩŋfua myaha na.
23 Kayusu wii n n syã u fla na, tesẽ pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa pe ya wãã u fla na, u ye syar. Yerasyi wii u ma le

klo nanihi war yĩŋ na, ma suhu wo Yesu kãndeyãrwɛ Kartisi ne, pe ye syar. [
24 Wo Yĩŋfua Yesu Crise, u u kayĩĩ wãã
ye byɛ kẽ. Amɛn, le nii ke syi.]

U saba kuasaha Yãhã wãsey ne

25 -Too naa Yãhã sey, koo ke ga waha
ye ta ye n ke sroŋ ta ye Yatɛr, mii le Yesu
kapãyĩĩ le yar mii, le kapãyĩĩ lii tẽ n pãã
nawee- ye. Yesu Crise wũhũ nkãy tẽ tɔ̃r n
yar nawee- na, koo kẽ ke ma Yãhã laam
wĩĩ lii le sẽ ba yi yãã gbaa na ye.
26 Pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa bii loo nde
yrũhũ yaha saba wo. Yagaa, le gbe yi gbaa
na. Yãhã gii wãkuayãã wee ke na ye, koo
ke loo nde ta, ma maha ta pe n koo kai-
ngĩĩ yar mpãy byɛ na pe wee Yiifee- ye, pe
n Yesu ta pe Yatɛr pe naa n luhu u ye.
27 Yãhã neŋ ya kẽ ke ma kai- byɛ cãfua.
Yesu Crise kãmay na, koo neŋ ya myaha
yai wãsey ne yalebyɛ, wãyɛryãã ma n pye
le na ye. Amɛn, le nii ke syi!

Pɔl saba cir kaplãŋ Kɔrntifa ye

Syaha fla

1 Ndoo Pɔl kẽ ma suhu wo Yesu kãndeyãrwɛ Sohotãn ne, too saba nwo yrũhũ nɔ wãã. Ndoo Pɔl kẽ, le tãy Yãhã ye ke n ta yee, n ba nii Yesu Crise tẽnlɛhɛ.
2 Wo u saba yrũhũ nɔ wãã Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa kẽ Kɔrnti wo. Yãhã pe yee, ma pe ta ke wãm, pe n wãã le Yesu Crise kãmay na. Wo u yrũhũ nɔ wãã mpãy bya kẽ pe ma teebɛhɛ byɛ wo, ma -sẽ wo Yĩŋfua Yesu Crise miingbãŋ gboho. Woo kẽ pe Yĩŋfua tesẽ wo byɛ Yĩŋfua.
3 Wo Tuhufua Yãhã ma suhu wo Yĩŋfua Yesu Crise ne, ke ke laantãr wĩĩ pye ye kẽ, tesẽ pe pe yrĩŋ wãã ye kẽ.

Kɔrntifa Yãhã laantãr wũhũ yãã Yesu Crise kãmay na

4 Yãhã laantãr wĩĩ lii pye ye kẽ Yesu Crise kãmay na, yalebyɛ n syaha wãã ke kẽ loo wĩĩ na.
5 Ye cã tee wãã le Yesu Crise ne, Yãhã ta ye n kayũhũ yãã ye kãnkai- byɛ wo. Koo kayũhũ kẽ ye le Yãhã kapãyĩĩ cã, ye le war.
6 U Yãhã Yĩndefua Crise kapãyĩĩ nnen gbãã ye laam wo,
7 ye n sya ke Yãhã kayũhũ yãã. Koo ke ye ta ye n waha wo Yĩŋfua Yesu Crise wãdurbaŋ sẽŋ.
8 Woo kẽ u ga ye ta ye n yii plãhã yaha, u ma ba dur ba, waa ma n ba yãã ye plaha laa ne ye.
9 Yãhã ma yɛ̃ tɛr lii ne, ke le pye, koo gii ke ye yee, ye seefar le ke Dya Yesu Crise ne, woo wii u ma wo Yĩŋfua.

Pe Yesu kãndeyãrfa tee ma crɛŋcrɛŋ Kɔrnti wo

10 Wo nna, n ga le nar waha ye ye wo Yĩŋfua Yesu Crise myaha ne: -Ye wãã le, ye ma syi ye nii crɛŋcrɛŋ ye! -Ye nii yĩmbui nen na, -tee nii laantee nen ne!
11 Wo nna, ye sẽ yãã, cɔɔ nwo pe n yee Klowee, u kahafa mpãy ra yar ma yee, wãhã ma ye nsoho wo.
12 Lii le ma le na, ye kaplãŋ ma ke ya wuhu na: Nwo ga yee woo ma Pɔl kur ye, waa ter ga yee woo ma Apolosu kur ye, waa ga yee woo ma Pyar kur ye, waa ga yee woo ma u Yãhã Yĩndefua Crise kur ye.
13 Tee le cã laha ma yee, u Crise sẽ la cɛr flɛ flɛ ye, ye tee nii crɛŋcrɛŋ. -Ye yãŋ, ndoo Pɔl sẽ kẽ tẽ ku trã na ye wĩĩ na ye. Ye sẽ maha tãã yi loho wo ndoo myaha na ye.
14 N syaha wãã Yãhã kẽ tẽ sẽ ye tãã yi loho wo ye, ma yi kãã Kirpusu na, Kayusu ne.
15 Loo na, waa saha yee ndoo kẽ n ye tãã yi loho wo ta myaha na ye.
16 Cĩĩnde, n maha Tefanase kahafa tãã yi loho wo. N sẽ -sẽ le sya n maha waa tãã yi yãã loho wo nantãŋ ye.
17 U Crise sẽ ra lɛhɛ wãã nawee- wãtãã myaha na ye. U ra lɛhɛ wãã, n ba naa le kapãyĩĩ wũhũ yar nawee- na. U sẽ ra lɛhɛ wãã, n ba naa le kapãyĩĩ wũhũ pãã mii pe nawee- kacãn wũhũ pãã mii syi dyaŋ ye. U Crise wãku wĩĩ trã na, n ma le pãã nawee- kacãn yor ne, le saa pii sa ye.

Yesu Crise ma Yãhã laantor ne, tesẽ ke fãngangbãŋ ne

18 Ye sẽ yãã, mpãy pe wĩĩ ga ba klaha-, ma'a Yãhã Yĩndefua Crise trã wãku wĩĩ pãã pe ye, pe ga yee, a yĩŋ wee le na ye. Ma -sẽ yee wii poo na too sya yaha u Crise kãmay na, wo cã Yãhã fãngangbãŋ kẽ u Crise trã wãku wĩĩ ne.
19 Loo ne le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee, Yãhã yee:
«Mpãy pe ma laantorfa,
n ga pe laantor wũhũ pye klaha- pe kẽ.
Mpãy pe ma kaicãfa, n ga pe kacãn wũhũ sye.»
20 Loo na, ma'a nii laantorfua, laa na kaicãfua, laa na kaplãntãhã pããfua driyɛ̃ wĩĩ na, le wãyĩĩ -sẽ ma na ma ye? Yãhã gɛ le yar ma yee yĩŋ wee driyɛ̃fa kacãn na ye.
21 Ye sẽ yãã, driyɛ̃fa laantor pe ta pe sẽ waha Yãhã laantor war ye. Loo ne, mpãy pe Yesu ta pe Yatɛr, Yãhã yee ke ga poo

sya yaha le Yesu kapãyĩĩ kãmay na, lii le n pãã driyɛ̃fa ye, pe n yee yĩŋ wee le na ye.
22 Yiifee- n kɛ laanwɔ wũhũ n pye pe n yãã yĩnde ne. Jrɛkefa n kɛ pe kacãn yãã driyɛ̃ wũhũ wĩĩ na.
23 Wii poo na, wo u Crise trã wãku wĩĩ pãã nawee- ye. Loo nde ncafũhũ yigi pe Yiifee- kẽ; mpãy pe wee Yiifee- ye, poo n yee yĩŋ wee le na ye.
24 Yesu kãndeyãrfa byɛ, mpãy pe ma Yiifee-, tesẽ mpãy ne pe wee Yiifee- ye, poo ye u Crise ma Yãhã fãngangbãŋ, ma maha ma ke laantor.
25 Yãhã wũhũ nkãy nawee- n yee yĩŋ wee ke na ye, ke tɛr gboho nawee- laantor wũhũ na. Tesẽ, Yãhã wũhũ nkãy nawee- n yee fãnga wee ke na ye, ke tɛr gboho nawee- fãnga na.
26 Wo nna, tee wee ngaa driyɛ̃fa yĩnde na ye, Yãhã n -sẽ ye yãŋ yi, -ye loo yãŋ! Ye laam wo, kaicãfa sẽ nihi ye, fãngafa sẽ nihi ye, nangbãm sẽ nihi ye.
27 Mpãy pe wee kaicãfa driyɛ̃fa yĩnde na ye, Yãhã poo yãŋ yi, ma fyar yaha mpãy na pe ma kaicãfa driyɛ̃fa yĩnde na. Mpãy pe wee fãngafa driyɛ̃fa yĩnde na ye, Yãhã poo yãŋ yi, ma fyar yaha mpãy na pe ma fãngafa driyɛ̃fa yĩnde na.
28 Mpãy pe ma naflam, driyɛ̃fa sẽ pe yãŋ nawee draha wo ye, ma suhu mpãy ne pe wee ngaa driyɛ̃fa yĩnde na ye, Yãhã poo yãŋ yi, ma -sẽ pe driyɛ̃fa fãnga wĩĩ kua,
29 nawee waa ma n waha u ya sey Yãhã yaha ye ye.
30 Yãhã -sẽ ye ta ye n seefar le Yesu Crise ne, woo kẽ u laantor le nawee laam wo. Woo kãmay na wo sroŋ Yãhã yĩnde na, wo nii Yãhã wãm, wo maha wãsyayaha yãã.
31 Loo ne, le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:

«Waa sẽ yai u naa u ya sey ye,
u yai u naa Yĩŋfua Yãhã koo sey.»

2

Yesu Crise trã wãku wĩĩ loo le ma yĩŋ

1 Wo nna, tẽ ba ka ye fla na, maa le Yãhã kapãyĩĩ wĩĩ pãã ye ye, ta yɛ̃ kaplãŋ pye yaayaa, ta kacãyor sẽ maha ba tɛr ye kacãn fla yaha ye.
2 Ye sẽ yãã, tẽ pye ye nsoho wo, n ba yee n saa laa pãã ye ye mii Yesu Crise wĩĩ ya sẽ ne, tesẽ u trã wãku wĩĩ ne ye.
3 Tẽ pye ye fla na, fãnga sẽ pye ra na ye, n naa n fya ma sya naa n sege.
4 Kaplãŋ nkãy tẽ naa n pãã ke pye gbɛgbɛ, ke sẽ pye kacãyor kaplãntãhã ye. Yãhã Yrã Fãnga pye ra kaplãŋ na, ma ta nawee- n naa ke kaplãŋ sya.
5 Loo na, driyɛ̃fa laantor ter sẽ ne te ye ta ye n Yesu ta ye Yatɛr ye, Yãhã Fãnga koo kẽ.

Yãhã laantor

6 Mpãy pe yĩntar too Yesu Crise kãnde wo, wo laantor raa wĩĩ pãã pe ye. Driyɛ̃fa laantor ter sẽ ne ye, driyɛ̃ yĩŋfa laantor ter sẽ maha ne ye, poo mpãy pe fãnga ga ba pye klaha- pe ye.
7 Yãhã laantor wĩĩ ne too n pãã, tii driyɛ̃fa sẽ te war ye, te wũhũ pe na. Driyɛ̃ sẽ bii tãhã wa ye, Yãhã bii too laantor cãã gbihi ta wa wo kẽ, wo nayɔ̃r wãyãã wĩĩ na.
8 Too laantor wee driyɛ̃ yĩŋfa ye ye. Mii loo sẽ ne ye, pe saa ne pye pe Yesu Crise kuey mar boo trã na ye, woo wii u ma nayɔ̃r ter byɛ Yĩŋfua.
9 Loo ne le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:

«Kai- nkãy nawee waa sẽ ke yãã yãã yĩnde ne ye,
waa sẽ maha ke luhu yãã ye,
ke sẽ pye yãã waa laam wo ye,
Yãhã koo cãã gbihi ta
mpãy kẽ ke ntãŋ dye pe tãy.»

10 Koo kai- ngĩĩ Yãhã ke yar wo na ke Yrã kãmay na. Ye sẽ yãã, Yãhã Yrã Fãnga kai- byɛ cã, Yãhã wũhũ nkãy gɛ ne ke sẽ n yi gbaa na ye.
11 Ye cã, waa saha nawee laam wĩĩ cã ye. Nawee yrã lii le ma u laam wo, loo ne le u laam wĩĩ cã. Ke syi, waa saha Yãhã laam wĩĩ cã mii Yãhã Yrã sẽ ne ye.
12 Wii poo -sẽ na, driyɛ̃ nge yrã ter sẽ ne le ma wo laam wo ye. Yãhã Yrã ter loo ne too yãã; Yãhã le wãã wo kẽ, ma yee wo waha ke kayũhũ cã, kayũhũ nkãy Yãhã ke wãã wo kẽ.

13 Wo koo kayũhũ ngĩĩ wĩĩ pãã nawee-
ye. Wo sẽ ke pãã driyɛ̃fa kacãyor
kaplãntãhã ne ye; Yãhã Yrã kaplãŋ nkãy
le wo yɛ̃ wo, koo too n pãã. Yãhã Yrã
kaplãŋ kẽ ke ne ke Yãhã Yrã wũhũ pãã.
14 Nawee wii Yãhã Yrã wee u laam wo
ye, u saha Yãhã Yrã wũhũ yãã ye; woo ye,
yĩŋ wee ke na ye. U saha ke war ye, ke n
war Yãhã Yrã kãmay ya na, koo kẽ.
15 Nawee wii u Yãhã Yrã yãã, lii le sroŋ
lii ne le sẽ sroŋ ye, u koo war. Woo
na, nawee waa ter saha u wũhũ war ye,
nawee wii u sẽ Yãhã Yrã yãã ye.
16 Loo ne le yrũhũ yaha Yãhã sa-
bangbãŋ wo ma yee:
«Yoo Yãhã laam wũhũ cã,
ma ga waha naa ke klaha kai- ne?»
Wii poo -sẽ na, wo ma Yãhã Yĩndefua
Crise laam ter ne.

3

Yãhã tẽntẽ- wĩĩ

1 Wo nna, n sẽ ba naa kai- pãã ye ye, mii
mpãy dyaŋ Yãhã Yrã laantor ma pe ye ye.
Ye naa ye laam wũhũ ya pye, ye pye mii
pẽyãr dyaŋ le Yãhã Yĩndefua Crise kãnde
wo.
2 Kai- nkãy tẽ naa n pãã ye ye, ke pye
mii yĩm dyaŋ tẽ naa n wãã ye kẽ; ke ma
ne pye mii wãlɛ digi dyaŋ, ye saa ne waha
yia ye. Yagaa gɛ na, ye saha yia ye, ye tee
mii, ye laam wũhũ ya tee n pye nantãŋ.
3 Ye sẽ yãã, tee laanyar pye yii na, wãhã
ke maha ma ye nsoho wo, koo ngĩĩ le yar
ma yee, ye ye laam wũhũ ya pye, ye ma
mii driyɛ̃fa dyaŋ.
4 Ye laam wo, nwo ga yee woo ma Pɔl
kur ye, waa ter ga yee woo ma Apolosu
kur ye. Loo nde le yar ma yee ye ma mii
driyɛ̃fa dyaŋ.
5 Apolosu wĩĩ ma lii ne? Ndoo Pɔl, ta wĩĩ
ma lii ne, ye n nii n wãã wo wĩĩ na? Yãhã
tẽntẽ- ya me wo ne, ke wo tẽŋ la wo kẽ.
Wo kãmay na ye Yesu ta ye Yatɛr.
6 Le ma mii ndoo Pɔl ngaa sĩĩ wãsĩĩ ya,
Apolosu n loho ya woo ke na, Yãhã koo n
-sẽ ke ta ke n yir.
7 -Ye yãŋ, u sĩĩfua wee ngaa ye, u
lawoofua wee ngaa ye. Yãhã gii ke ke ta
ke n yir, koo kẽ ke ma yĩŋ.
8 U sĩĩfua ma suhu u lawoofua ne, pe ma
wãcɛŋ. Pe pe tẽn tẽ mii syi dyaŋ, Yãhã ga
ba pe dããn wãã pe kẽ koo syi, pe ya wuhu
na.
9 Ye sẽ yãã, ndoo ma suhu Apolosu ne,
wo ma mii tawarfa dyaŋ Yãhã ye. Yii -sẽ
ma mii tar dyaŋ Yãhã ye. Ye maha ma mii
kangbãŋ dyaŋ ke fãã yir Yãhã kẽ.
10 Yãhã ndoo ta ra n waha yia, ma
ke kangbãŋ nakũy kã mii kaha fããfuayɔ̃
dyaŋ. Yãhã ke laantãr wĩĩ nde pye ra kẽ.
Waa ter n -sẽ ba fãã taha koo kaha nge
nakũy na. Mpãy byɛ pe -sẽ ga ba fãã naa
n taha ke na, pe pe ya yigi pe wãfãã ter
ne.
11 Koo kangbãŋ nakũy lii le ta wa, loo
ne Yesu Crise wãtaŋ ne ye Yatɛr. Yĩŋ wee
kangbãŋ gaa ter nakũy na Yãhã ye ye.
12 Nawee- mpãy fãã n taha ke kangbãŋ
nakũy na sãn wãn ne; mpãy, wargbɛ wãn
ne; mpãy, ntẽmbar raa ter ne kacãn wee
te dir na ye. Mpãy ter maha ma, pe fãã
n taha katyigi ne; mpãy, nyɛ̃far ne; mpãy,
nyɔ̃r ne.
13 Yesu Crise kasãhã per maa nɔ, naa
ga ba ta le n cã mpãy poo wãn yɔ̃, naa
saha te pye klaha- ye, wãn tii pe fãã naa
n taha te ne. Mpãy, naa ga waha pe wãn
pye klaha-, le bya ga ba cã.
14 Naa ma yee ke sẽ wii tẽn klaha- kãã
koo kangbãŋ nakũy na ye, ufua ga dããn
yãã.
15 Naa ma -sẽ wii tẽn klaha- kãã, koo
kangbãŋ nge nakũy na, ufua saa dããn yãã
ye. U ga nii mii nawee wii dyaŋ, naa u
wãn byɛ suhu, woo ya n yi le wo.
16 Ye sẽ cã la ma yee ye kadye ma Yãhã
niisaha, Yãhã Yrã Fãnga ma ye nanem byɛ
laam wo?
17 Nawee wii ma koo Yãhã niisaha pye
klaha-, Yãhã ga woofua bya pye klaha-. Ye
sẽ yãã, Yãhã niisaha ma Yãhã wãŋ. Ye byɛ
-sẽ ma Yãhã niisaha.
18 N ga laa pãã ye ye, waa ma syi u u
ya kar yaha le ne ye, loo ne nde: Ye laam
wo, waa ma yee woo ma driyɛ̃fa laantor
ter ne, u too miy yaha. -Tuu Yãhã laantor
ter gbe, too tii yĩŋ wee te na driyɛ̃fa ye ye.
Loo na, u ga nii cĩĩnde laantorfua Yãhã ye.
19 Ye sẽ yãã, yĩŋ wee driyɛ̃fa laantor ter
na Yãhã ye ye. Le ma gɛ ma le yrũhũ

yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee: «Driyɛ̃
laantorfa, Yãhã pe yigi pe ya koho kacãn
namihi ne.»
20 Le maha ma le yrũhũ yaha ma yee:
«Yãhã nawee laantor ter wũhũ cã.
Ke cã too nde saha laa yɔ̃ ye.»
21 Loo nde na, ye ma syi ye naa naweetee
myaha gboho ye! Ye sẽ yãã, kai- byɛ ma
ye wãn:
22 Ndoo Pɔl woo, Apolosu woo, Pyar woo,
driyɛ̃ wãn woo, yrãŋ wĩĩ woo, gbã wĩĩ
woo, yagaa wũhũ woo, sukũhũ gaa wũhũ
woo, too nde byɛ ma ye wãn.
23 Ye -sẽ ma u Yãhã Yĩndefua Crise wãm,
u Crise -sẽ ma Yãhã wũũ.

4

Yesu Crise tẽntẽ-

1 Ye yai ye cã u Yãhã Yĩndefua Crise
tẽntẽ- me wo ne. Yãhã wũhũ nkãy nawee-
sẽ ke cã yãã ye, koo wo n yar nawee- na.
2 Wii u -sẽ ma Yãhã wũhũ yarfua
nawee- ye, lii le ma u wĩĩ, u yai u sroŋ.
3 Le tãy ye yee ta wĩĩ yɔ̃, laa na ye yee
ta wĩĩ sẽ yɔ̃ ye, le tãy le pye kasãhãfa gɛ
pe ra wĩĩ pãã ke syi dyaŋ, le sẽ kai kua ra
ye ye. Ndoo gɛ sẽ laa pãã nii wãpee wĩĩ
na ye;
4 n sẽ laa yãã tẽ tee pye ye. Loo sẽ -sẽ
ne le ga ta ra n sroŋ Yãhã ye ye. Wii u ma
ra kasãhãfua, woo kẽ Yĩŋfua Yesu ne.
5 Loo ne, ye ma syi ye cãã naa laa pãã
waa wĩĩ na mii le yale sẽ nɔ wa ye, yaliile
Yĩŋfua Yesu ga ba dur ba. U ga ba wam
wũhũ gbe yi gbaa na, nawee laam wũhũ
bya ne. Loo na, nawee nawee woo, u ga
ba u miiyũhũ lay yãã Yãhã ye.
6 Wo nna, n wo wĩĩ pãã ye ye, ndoo tesẽ
Apolosu ne, ma yee ye waha ke kai- war.
N yee n ga wo wĩĩ pãã ye ye, ye n naa ye
troho tãhã mii le ma le yrũhũ yaha Yãhã
sabangbãŋ wo mii. Ye ma syi ye naa n yee
nwo wãklaha ter puar nwo wãklaha na,
le n nii ye n yataŋ ta yii na ye.
7 Ye sẽ yãã, yoo nawee- ta pe wee wãcɛŋ
pe ya ne mii Yãhã sẽ kẽ ye? Mboo nawee,
kayĩĩ lii ma ma ye, mii Yãhã sẽ kẽ ke loo
wãã ma kẽ ye? Taa -sẽ loo yãã, ma tee mii
sey mii Yãhã sẽ kẽ ke le wãã ma kẽ ye.

Yataŋ gboho tɛr Kɔrntifa na

8 Ye sẽ yee la, a yii kai- cã yai wa, a
ye ngbãŋ yai wa kacãn ne, a wii ma sya
yee wo wee ye, ye ga waha yahasee gbe?
Ye ma nii yahasee ye cĩĩnde, le yɔ̃; ye ga
waha wo bya ta wo n nii yahasee ye.
9 Ye sẽ yãã, wii Yesu tẽnlɛhɛ, le wee la
mii Yãhã wii ta nawee- byɛ kur kuɛ ye,
mii mpãy dyaŋ pe yai wãboo ne? Driyɛ̃
nge wo, pe nabuar, ma suhu pe yãhãyĩŋ
tẽnlɛhɛ ne, pe yĩnde ma wo na ke kai- byɛ
wo.
10 U Yãhã Yĩndefua Crise wĩĩ ta pe n nii
n yee yĩŋ wee wo na ye. Yii poo -sẽ na, ye
sẽ yee la ye ma laantorfa le Crise kãnde
wo? Fãnga wee wii ye ye, yii poo -sẽ na,
ye sẽ yee la fãnga ma ye ye? Ye sẽ yee la
nawee- ye myaha sey, wii poo -sẽ na, pe
sẽ wo yãŋ nawee draha wo ye?
11 Ma sya ba waa yagaa na, wo n fãy fãã
ne, loho fãã ne, faha wãn sẽ maha yai wo
ye ye, pe wo nuhu, niisar wee wo ye ye.
12 Wo wo yɛ̃ digi yãã wii koho kasyã na.
Mpãy pe wo tyɛhɛ, wo Yãhã nar ke kaa
taha pe na. Mpãy pe wo nuhu Yesu Crise
wĩĩ na, wo sẽ n fya koo wãfãy na ye, ke
ma sya pye mii.
13 Nawee wii ma wãpee pãã wo wĩĩ na,
wo u yɛ̃ wãã n sya kayĩĩ ne. Ma sya ba
waa yagaa na, wo ma kafar wãŋ syi dyaŋ
driyɛ̃fa ye, wo wĩĩ fũhũ nawee- ye.
14 N sẽ koo kaplãŋ ngĩĩ yrũhũ ye kẽ ma
yee, n ga fyar yaha ye na ye. N yee n ga
ye cãã yar ke kai- ne, mii waa dyaŋ u pii
ne pe ntãŋ dye u tãy.
15 Ye sẽ yãã, mpãy pe ye klaha le
Crise kãnde wãyãr ne, pe ma sya nawee-
nyerbua tã, tuhufa buar wee ye ye ye. Tee
fe dye le Yesu kãnde wo, ndoo kẽ n cãã ye
klaha le Yesu Crise kapãyĩĩ wĩĩ ne, koo kẽ
ndoo kẽ ye tuhufua le Yesu kãnde wo.
16 N ga ye nar waha nde ne, -ye ra pyer
ter gbe!
17 Loo ne ta n Timuti nɔ wãã ye ye. U
ma ta dya le Yĩŋfua Yesu kãnde wo, u ntãŋ
dye ra tãy, u n sroŋ le Yesu tẽn ne. U ga
ba ye gbihi yar ta troho wãtãhã ter ne le
Yesu Crise kãnde wo, tesẽ ta kaklaha ter
ne Yesu kãndeyãrfa yawãr teebɛhɛ byɛ
wo.
18 Ye laam wo, mpãy ta yi yataŋ ne ma
n yee, a ndoo saa ka ye fla na ye.

19 Yãhã ma sya, n ga ka ye fla na, le saa
ma- ye. Mpãy pe yee poo ta yi pe yataŋ
ne, n sẽ n gaha pe kaplãŋ ya luhu ye, n n
gaha yãŋ pe ma waha n yia, ma pe troho
tãhã le Yesu kãnde wo fãnga ne.
20 Ye sẽ yãã, Yãhã Yai wĩĩ na, kaplãŋ koo
sẽ kẽ ke ma yĩŋ ye; ma waha yia, ma naa
ma troho tãhã le Yesu kãnde wo fãnga ne,
loo le ma yĩŋ.
21 Lii loo le n tãy ye ye? N ka ye fla na
ye wãpẽn yĩmbui ne laa, n ka ye fla na
laantãr ne mii waa dyaŋ u pii ne pe ntãŋ
dye u tãy?

5

U kapeepyefua yai u cɛr yi kãã ye yawãhãfa wo

1 Pe le pãã, a ye yawãhãfa wo tyatyãhã
wĩĩ laa ma, le wãpee! Mpãy gɛ pe sẽ
cĩĩnde Yãhã cã ye, poo kãnde na le syi sẽ
yai le pye ye. Le nde, ye laam wo, waa ma
u u tuhufua cɔɔ di.
2 Loo naa byɛ ne, ye yataŋ gboho, ma
sya ta yi. Ye ma ne pye fyar ye yigi, le n
nii ye fãy, ye ne ga u tyatyãhãfua cɛr yi
kãã ye yawãhãfa wo.
3 Ndoo woo na, tẽ sya dey ye na, ta laam
ma ye fla na. Wii tuu kapee nde pye, ndoo
woofua sãhã wa wo Yĩŋfua Yesu kãmay
na, mii n ma ye fla na.
4 Ye ma yii wãã Yĩŋfua Yesu myaha na,
ta laam bya ga ba pye ye nsoho wo, Yĩŋfua
Yesu fãnga ne.
5 Ye ga ba u kapeepyefua cɛr yi kãã
ye yawãhãfa wo, Setane n u fãy u kadye
sraha na, u tyatyãhã laampee n sya ba
pye klaha-. Loo na, u ga ba sya yaha wo
Yĩŋfua Yesu wãdurba per.
6 Ye yii ka n sey ke dyaŋ, yĩŋ wee le na
ye ye ye. Ye cã ncasur car ya kẽ, ke ke bur
loho byɛ ta ke n fua n yir busãã.
7 Kapee- wãpyeŋ ma mii ncasur wãŋ
syi dyaŋ ke lɛ nii nawee laam wo. -Ye ye
ncasur yi kãã yii wo, ye nii mii bur loho
wãfãŋ dyaŋ ke ma gbɛgbɛ, ncasur wee ke
laam wo ye. Ãwã, ye -sẽ ma gbɛgbɛ koo
syi dyaŋ; ye sẽ yãã, pe u Yãhã Yĩndefua
Crise boo mpar draha wo wo kapee- wĩĩ
na. Woo kẽ wo syayaha gbar.
8 -Too naa wo syayaha gbar gbar, wo
naa wo troho tãhã Yesu kãnde wo, wo wo
napeer miy yaha, wo tyatyãhã ne te ma
mii ncasur wãŋ syi dyaŋ! Loo na, wo ga
naa wo troho tãhã Yesu kãnde wo cĩĩnde,
wo nii gbɛgbɛ mii bur loho gii syi dyaŋ
ncasur wee ke wo ye.
9 Tẽ ba cãã saba wii yrũhũ nɔ wãã ye
ye, n ba le yrũhũ u laam wo ma yee, -ye
cɛr mpãy na pe tyatyãhã pye.
10 Driyɛ̃fa mpãy pe tyatyãhã pye, mpãy
ne pe yĩnde yi n too nawee- wãn na, pe
fufordifa ne, pe mpar yahafa ne, n sẽ -sẽ
yee -ye cɛr pe na ye kuãŋ ne ye. Mii loo
sẽ ne ye, ye ga waha yi kãã la pe yaha ke
driyɛ̃ wo?
11 N ba le yrũhũ ma yee, -ye cɛr ye kuãŋ
ne mpãy na pe pe ya ta Yesu kãndeyãrfa,
ma -sẽ tyatyãhã pye, tesẽ mpãy ne pe
yĩnde yi n too nawee- wãn na, mpãy ne pe
mpar yaha, pe nagblahafa ne, pe sẽnwɔ
nafããn ne, pe fufordifa ne. Ye ma n wãã
naa n di gɛ di pe ne ye.
12-13 Driyɛ̃fa mpãy pe wee Yesu kãnde
wo ye, ta wĩĩ sẽ ne poo wãsãhã ne ye.
Yãhã kẽ ke ga ba pe sãhã. Mpãy pe -sẽ
ma le Yesu kãndeyãrfa yawãhã fla wo ye
ne, ye yai ye naa poo sãhã, -ye naa ke
kai- gbihi! Le ma le yrũhũ yaha Yãhã
sabangbãŋ wo ma yee, Yãhã yee: «-Ye u
napee cɛr yi kãã ye nsoho wo!»

6

Ye ma syi ye ga naa yii sãhã driyɛ̃fa ye ye!

1 Ye yawãhãfa laam wo, kai ma wii
dye u Yesu kãndeyãrwai ne, u yai la u
ga u sãhã kasãhãfa mpãy fla na pe sẽ
cĩĩnde Yãhã cã ye? U ma ka u ne u Yesu
kãndeyãrwai poo yahasee ye, koo sẽ puar
la?
2 Ye sẽ cã la, mpãy pe ma Yãhã wãm,
poo me pe ga ba driyɛ̃fa sãhã sukũhũ gaa
laam wo? Tee -sẽ ga ba driyɛ̃fa sãhã, ye
yai ye waha naa ye kasyĩmbɛhɛ gbihi ye
nsoho wo yii ya.
3 Ye sẽ cã la ma yee, wo n pai yãhãyĩŋ
tẽnlɛhɛ sãhã sukũhũ gaa laam wo? Ye -sẽ
pye mii ye saa waha driyɛ̃ nge kai- gbihi
ye?

4 Kai ma -sẽ dye ye nsoho wo, driyɛ̃
nge kasyĩmbɛhɛ wĩĩ na, ye tee n gaha
kasãhãfa mpãy fla na pe sẽ cĩĩnde Yãhã
cã ye.
5 Loo nde yĩntaha kẽ, ye laam wo,
laantorfua waa wee wii syi tuu ga waha
kai war yi u Yesu kãndeyãrwai nsoho wo
ye. Fyar yai te ye yigi!
6 Tee kai- pãã n taha yii na, le sẽ yɔ̃ ye.
Ye tee maha n gaha ke kai- ne kasãhãfa
mpãy fla na pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye, loo
cã pee.
7 Tee yii yee ga n sãhã kasãhã yĩŋfa fla
na, loo nde ma wa wãpee ye wĩĩ na. Waa
ma kapee laa ter pye ye na, ye tyii le n kua
kãã ye laam wo gbɛgbɛ, kayĩĩ ne. Waa ma
ye koho kla gaa gbe, -ye yaha le le n kua
kãã ye laam wo gbɛgbɛ, kayĩĩ ne.
8 Le -sẽ nde, yii gɛ me tee kapee- pye ye
nampyeŋ- na, ma maha pe koho wãn gbe.
Ye Yesu kãndeyãrwai gɛ me tee nde pye
pe na.
9 Ye sẽ cã la ma yee mpãy pe kapee- pye,
pe saa ba yãã dye Yãhã yai klo wo ye?
Ye ma n yii kar yaha le ne ye: Mpãy pe
tyatyãhã pye, ma suhu mpar yahafa ne,
tesẽ cayɔr lefa ne, tesẽ mpãy ne pe n sãy
pe naawai ne, pe cawai ne,
10 tesẽ fufordifa ne, tesẽ mpãy ne pe
yĩnde yi n too nawee- wãn na, tesẽ sẽnwɔ
nafããn ne, mpãy ne pe pe nampyeŋ- laam
war, mpãy ne pe ma yuhu- naboofa, poo
mii byɛ saa ba yãã dye Yãhã yai klo wo
ye.
11 Ye laam wo, mpãy pye ke syi. Ye
kapee- -sẽ yee laha kãã ye na, ye nii
Yãhã wãm, ye sroŋ Yãhã yĩnde na Yĩŋfua
Yesu Crise kãmay na, tesẽ Yãhã Yrã Fãnga
kãmay ne.

Ye kadye ma Yãhã niisaha

12 Pe n yee, a nawee laam wũhũ byɛ
wãpyeŋ kãnde ma u ye. Cĩĩnde ne, ke byɛ
sẽ -sẽ kẽ ke yɔ̃ ye. Nawee laam wũhũ byɛ
wãpyeŋ kãnde ma sya pye u ye, u sẽ -sẽ
yai u nii u laam wĩĩ laa yãmpuai ye.
13 Pe n yee, a dir ma laha myaha na,
laha ma dir myaha na. Tee -sẽ le cã ye
yee, Yãhã ga ba te byɛ wĩĩ kua. Nawee
kadye sẽ -sẽ nii tyatyãhã myaha na ye.
Nawee kadye ma Yĩŋfua Yesu myaha na;
tesẽ Yĩŋfua Yesu ma nawee kadye myaha
na.
14 Yãhã fãngangbãŋ kãmay na, ke ba
wo Yĩŋfua Yesu ta u n yir gbã wo, ma dur
ba yrãŋ na gbaafa ye mii, ke -sẽ ga ba wo
kadye ta ke n yir gbã wo, ke nii yrãŋ na
koo syi.
15 Ye sẽ cã la ma yee, ye kadye ma Yãhã
Yĩndefua Crise kadye teebɛhɛ nkãy? Ye
kadye ke -sẽ ma u Crise kadye teebɛhɛ
nkãy, ye sẽ yai syi syi ye ke wãã le
canaandi kadye ne ye.
16 Ye sẽ cã la ma yee, mboo wii ma ka
canaandile ye, mboo tesẽ woo ne, ye ga
wãã le, ye nii kadye nen? Loo syi ne le
yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:
«Naa ma suhu cɔɔ ne, pe ma pe ya gbe,
pe ga nii kadye nen.»
17 Wii ma -sẽ wãã le Yĩŋfua Yesu ne, u
ga nii laantee nen na Yesu ne.
18 -Ye naa n fã tyatyãhã na! Kapee- nkãy
ter ma ke pee, ke sẽ -sẽ laa pye nawee
kadye sraha na ye. Wii u -sẽ tyatyãhã pye,
u le pye u ya koho kadye sraha na.
19 Ye sẽ cã la ma yee, ye kadye ma Yãhã
Yrã Fãnga niisaha? Yãhã le wãã ye kẽ,
le ma ye nanem byɛ laam wo, ye wee yii
wãm ye.
20 Ye sẽ yãã, tee par sya yɛ̃ gii na kacãn
wee ke na ye. Koo yɛ̃ kẽ Yesu Crise ntãŋ
wãwoo ne. Ye tyii ye kadye pyer n ta,
nawee- n naa Yãhã sey!

7

Cɔɔ wãsya wĩĩ, naa wãgbe wĩĩ ne

1 Tee ba saba wii yrũhũ nɔ wãã ra kẽ,
ye ba ra yey kai- nkãy ne. N ga koo kai-
yĩntaha yar ye na. Ndoo ye, naa ma yee
u sẽ cɔɔ gbe ye, koo puar.
2 Tyatyãhã wĩĩ na, naa -sẽ yai u cɔɔ sya,
cɔɔ -sẽ yai u nii puai ye. Loo ga waha ta
tyatyãhã wũhũ saa naa n pye ye.
3 Naa yai u naa u cɔɔ wĩĩ pye, cɔɔ bya
-sẽ yai u naa u puai wĩĩ pye.
4 Cɔɔ kadye wee u ya wãŋ ye, ke ma u
puai wãŋ. Puai kadye wee u ya wãŋ ye,
ke ma u cɔɔ wãŋ.
5 Cɔɔ tesẽ naa ne, ye ma n naa n tyii yii
na ye! Ye -sẽ ga waha pãã ta ye tyii yii
na plii raa nsoho wo, ye draha yãã ye pãã

ma- Yãhã ye. Loo kur ye, -ye dur nii yii ne, mii loo sẽ ne ye, tee saha yia yii na ye, Setane ga waha yia ye na, u ye ta ye n ga tyatyãhã pye kuɛ ngaa ye.

6 Tẽ ye yar lii ne, n sẽ yee fãnga wĩĩ ne ye. Le ma yai wii ye, u ga waha le pye.

7 Cɔɔ wee ra ye ye. Nawee- ma ne pye ta wãŋ syi dyaŋ, loo le yɔ̃. Yãhã ke -sẽ fãnga tii wãã nawee- kẽ, te ma te ya wuhu na. Nwo ma fãnga gaa ne, nwo fãnga ter -sẽ ma ke ya ya.

8 Mpãy pe ma naandar, tesẽ mpãy ne pe ma cabelar, ma suhu calangusyam ne, pe ma kuee ta wãŋ syi dyaŋ pe ya ya, loo le yɔ̃.

9 Pe ma -sẽ yee pe saha yia pe ya na ye, pe pe ya sya, pe nii pe ya ye. Koo puar, pe kuee ke dyaŋ le n naa pe fãy.

10 Yĩŋfua Yesu kãnde nde yar ra na ma yee, cɔɔ ma pye puai ne, u sẽ yai u u puai sye ye.

11 Tesẽ, cɔɔ ma u puai sye, u -sẽ nii ke dyaŋ, u ma n naa waa gbe ye. Mii loo sẽ ne ye, u yai u ga wãã le u puai ne. Tesẽ, naa sẽ yai u u cɔɔ sye ye.

12 Ndoo yɛ̃ kaplãŋ kẽ tẽ ga pãã yagaa. Yesu kãndeyãrfua waa ma pye cɔɔ ne, cɔɔ wii u sẽ Yesu ta u Yatɛr ye, u cɔɔ ma yee u ga kuee u ne, u ma syi u u cɔɔ sye ye.

13 Yesu kãndeyãrfua ma pye puai ne, puai wii u sẽ Yesu ta u Yatɛr ye, u puai ma yee u ga kuee u ne, u ma syi u u puai sye ye.

14 Ye sẽ yãã, puai wii u sẽ Yesu ta u Yatɛr ye, u cɔɔ tuu -sẽ ma Yesu kãndeyãrfua, u cɔɔ kãmay na u crã Yãhã na. Tesẽ, cɔɔ wii u sẽ Yesu ta u Yatɛr ye, u puai tuu -sẽ ma Yesu kãndeyãrfua, u puai kãmay na u crã Yãhã na. Mii loo sẽ ne ye, pe kicar ga nii mii mpãy dyaŋ pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye; pe -sẽ mii pe crã Yãhã na pe seefa nen kãmay na, pe seefua wii u ma Yesu kãndeyãrfua.

15 Puai wĩĩ na, u cɔɔ ne, wii u sẽ Yesu ta u Yatɛr ye, woo ma yee u ga u nampyeŋ sye, le ga waha pye. Loo nde na, laa wee pe nsoho wo nantãŋ ye. Wii u ma Yesu kãndeyãrfua u tefay yãã. Yãhã wo yee wo nii wii ne yĩmbui nen na, yrĩŋ ne.

16 Ma sẽ yãã, mboo naa, ma saha le cã ma yee ma ga waha ma cɔɔ ta u n dye Yesu kãnde wo, u wãsyayaha yãã ma wãŋ syi dyaŋ ye. Ma sẽ yãã, mboo cɔɔ, ma saha le cã ma yee ma ga waha ma puai ta u n dye Yesu kãnde wo, u wãsyayaha yãã ma wãŋ syi dyaŋ ye.

-Ye kuee draha gii wo tee pye Yãhã n ba ye yee!

17 Lii le ma yĩŋ, tee pye draha gii wo Yãhã n ba ye yee, -ye kuee koo draha wo; loo ma Yĩŋfua Yesu laam wĩĩ. Loo kãnde nde ne tẽ n yar Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa byɛ na, teebɛhɛ byɛ wo.

18 Wii ma pye u ba kũũ lɛ wa Yãhã n ba u yee, u ma syi u yee u ga dur u u ya ta mii u sẽ kũũ ye. Wii ma pye u sẽ kũũ ye Yãhã n ba u yee, u ma syi u yee u ga u ya ta mii u kũũ ye.

19 Ma kũũ woo, yĩŋ wee le na ye; ma sẽ kũũ woo, yĩŋ wee le na ye. Lii le ma yĩŋ, ma naa n sroŋ Yãhã kãnde kataŋ wãyãr ne.

20 Taa pye draha gii wo Yãhã n ba ma yee, kuee koo draha wo!

21 Ma'a pye yãmpuai Yãhã n ba ma yee, ma'a syi ma naa laam ga ma yãmpar wĩĩ na ye. Ma'a -sẽ ga waha yi le wo, ma yi!

22 Yãŋ, yãmpuai wii u yee Yesu kãnde wo, Yĩŋfua Yesu u yi wa u kapee- wãpyeŋ yãmpar wo. Wii u wee yãmpuai ye, u ma yee Yesu kãnde wo, u ma Yesu yãmpuai.

23 Ye byɛ, ye par sya yɛ̃ gii na kacãn wee ke na ye. Koo yɛ̃ kẽ Yesu Crise ntãŋ wãwoo ne. Loo na, ye ma syi ye nii nawee- laam wũhũ yãmpa ye!

24 Wo nna, ye nanem byɛ tee pye draha gii wo Yãhã n ba ye yee, -ye kuee koo draha wo Yãhã yaha ye!

Naandar wĩĩ, cabelar wĩĩ ne, tesẽ calangusyam wĩĩ ne

25 Ye ba ra yey naandar wĩĩ na, tesẽ cabelar wĩĩ ne. Yĩŋfua Yesu sẽ kapãn laa yar ra na poo wĩĩ na ye. Tuu -sẽ yɔ̃ ra na, ma ra ta ta n sroŋ, n ga waha ta laam wĩĩ yar ye na ye kayey nde wĩĩ na.

26 Kayĩhĩ nihi tɛr yagaa. Loo nde wĩĩ na, lii le yɔ̃ ndoo ye, le puar naa na u kuee ke dyaŋ.

27 Ma'a pye cɔɔ ne, kuee u ne! Ma'a yee ma wee cɔɔ ne ye, ma'a syi ma waa sya ye!

28 Ma'a cɔɔ sya, kapee sẽ ne ye. Capua ma nii puai ye, kapee sẽ ne ye. Pe ma pe ya sya, wãfãy ga ba naa pe dye, n -sẽ n traha n wãfãy nge kuã tɛr pe na.

29 Wo nna, lii tẽ ga pãã ye ye, loo ne nde: Yale sẽ gboho kuee wo ye nantãŋ driyɛ̃ nge wo ye. Ma gbe yagaa na, mpãy pe ma ca ne, pe pe laam miy yaha mii mpãy dyaŋ ca wee pe ye ye.

30 Mpãy pe ma miyãhã na, pe nii pra mii mpãy dyaŋ pe wee miyãhã na ye. Mpãy pe ma nuhu na, pe pe ya ta mii mpãy dyaŋ pe wee nuhu na ye. Mpãy pe ma klafa, pe pe ya ta mii mpãy dyaŋ pe wee klafa ye.

31 Mpãy pe ma driyɛ̃ kai- yahasee ye, pe pe ya ta mii mpãy dyaŋ pe wee driyɛ̃ kai- yahasee ye ye. Ye sẽ yãã, wãkueeyaitãŋ wee driyɛ̃ kai- na ye.

32 N n traha ye ma syi ye naa laam ga ye. Cɔɔ wee wii ye ye, u laam ga Yĩŋfua Yesu wĩĩ na, u ga pye mii u pyer n naa n tãy Yĩŋfua Yesu ye.

33 Cɔɔ ma pye wii ye, u laam ga driyɛ̃ nge wãn na, u ga pye mii u pyer n naa n tãy u cɔɔ ye.

34 U laam ma flɛ sĩĩ. Tesẽ, cɔɔ wii u wee puai ye ye, capua wii ne u wee puai ye ye, pe laam ga Yĩŋfua Yesu wĩĩ na, pe ga pye mii pe pyer n naa n tãy u ye. Pe n kɛ pe kadye ma suhu pe laam wũhũ ne, te naa n laha. Wii u ma puai ye, u laam ga driyɛ̃ nge wãn na, u ga pye mii u pyer n naa n tãy u puai ye.

35 N n traha ye kayũhũ yãã, koo kẽ ta n ye yar kai- ngĩĩ ne. Le sẽ nii mii fãnga wĩĩ laa ne ye. N n traha ye naa ye troho tãhã kãnyĩĩ wo, ye ye laam gbihi ta, ye naa n nii Yĩŋfua Yesu myaha na.

36 Yagaa, naanfuɛ̃ syi tuu ma capua ne, u ga waha le ta u yee, woo saa u sya ye. Kur kuɛ ye, u naanfuɛ̃ ma ba yee woo tee pye u capua na, u ma maha yee u saha yia naandar na ye, ma yee woo ga u capua sya, le ga waha pye. Kapee sẽ ne ye.

37 Wii ma -sẽ yee, woo saa cɔɔ sya ye, woo ga kuee naandaha, le ma pye u ya laam wĩĩ ne, waa yɛ̃ kapãn sẽ ne tuu luhu ye, u ma cã u ga waha yia u ya na, u ma kuee naandaha, loo yɔ̃.

38 Loo na, naanfuɛ̃ tuu kicar yigi, u ma ba u sya cɔɔ, le yɔ̃. Wii ma -sẽ ba sye, u sẽ u wũũ sya cɔɔ ye, ma kuee naandaha, loo cã maha yɔ̃.

39 Cɔɔ wii puai ma pye yrãŋ na u sẽ ku ye, u cɔɔ yai u kuee u puai ye. U puai ma -sẽ ba ku u yaha, u ga waha nii puai waa ye. Le -sẽ yai le pye Yesu kãnde na.

40 U cɔɔ ma -sẽ kuee ke dyaŋ calan-gusya, le ga puar u na. Lii le ma ra ye, loo ne nde: Ta laam wo, n yee Yãhã Yrã Fãnga kẽ ke loo yar ra na.

8

Wãn tii pe boo mpar wãn na

1 Ye maha ba ra yey wãn tii wĩĩ na pe boo mpar wãn na. Tee le pãã mii, wo byɛ kacãn yãã. -Tee -sẽ le cã ye yee, wii ma u ya ta kaicãfua, yataŋ ma ufua na. Wii ma -sẽ yee u nampyeŋ- ntãŋ dye u tãy, u koho le pe ye pe laantor wãyãã ne.

2 Wii ma u ya ta kaicãfua waa syi ter, ufua sẽ cĩĩnde laantor yãã wa ye.

3 Wii ma -sẽ yee Yãhã wĩĩ gboho u laam wo, ufua cĩĩnde laantor yãã, Yãhã woo cã yɔ̃.

4 Ye ra yey ma yee wãn tii pe boo mpar wãn na, Yesu kãndeyãrfua ga waha te kaa laa, u saha te kaa ye. Wo cã ma yee Yãhã neŋ ya kẽ ke ma, mpar wãn wee ngaa ye.

5 Nawee- mpãy ma sya plaha ma n yee, a yãhã busãã ma, yĩŋfa busãã ne yãhãyĩŋ na kãntraha ne,

6 wo cã ma yee Yãhã neŋ ya kẽ ke ma; koo kẽ wo byɛ Tuhufua. Kai- byɛ yir koo ye, wo byɛ ma koo wãm. Yĩŋfua nen ya kẽ u ma; woo kẽ Yesu Crise ne. Kai- byɛ tãhã woo kãmay na, wo byɛ n poho woo kãmay na.

7 Too kacãn nde wee Yesu kãndeyãrfa byɛ ye ye. Mpãy ma pe sẽ cɛr wa mpar wãn na ye. Loo na, poosyifa ma mpar wãn kar kaa, pe laam saa sya ye, pe ga naa pe ya yãŋ mii pe tee pye, pe wee gbɛgbɛ ye.

8 Kar saha nawee ta u n crã Yãhã na ye. Wii ma yee u sẽ te kaa ye, laa kayĩĩ sẽ ne le tɛr u yaha ye. Wii ma te kaa, laa kayĩĩ sẽ ne tuu ga yãã ye.

9 -Tee -sẽ yii yigi, lii tee cã ma n pye, le
ma syi le mpãy ta pe n dye kãmpee wo
ye, mpãy pe sẽ wlaha le Yesu kãnde wo
ye!
10 Poo nen waa syi ma ma yãã, mboo
wii taa ma kaicãfua, ma maha nii kar kaa
mparyaha kangbãŋ wo, u saha le war ye.
U laam wo kapee ne. Tuu -sẽ ma yãã le
na, u bya ga dye le wo, u naa te mparyaha
wãn kar kaa.
11 Loo nde na, u Yesu kãndeyãrwɛ nwo
wii u sẽ wlaha le Yesu kãnde wo ye, mboo
kacãn ta u n dye kãmpee wo. Le -sẽ nde,
u Yãhã Yĩndefua Crise ku woo bya wĩĩ na.
12 Ye Yesu kãndeyãrwai mpãy pe sẽ
wlaha le Yesu kãnde wo ye, ye ma tee n
pye pe na, ma pe laam wlãhã, ye kapee
pye u Crise gɛ na ke syi ne.
13 Loo ne, tẽ cã n ma nii mpar wãn kar
kaa, ta Yesu kãndeyãrwɛ ma ra yãã, le ga
u laam wlãhã, u n dye kãmpee wo, n ga
yi kãã too syi kar nde wãkaa wo ta kuãŋ
ne; n ma syi n ba ra nampyeŋ waa ta u
laam n wlãhã u ye, u n dye kãmpee wo
ye.

9

Pɔl yee Yesu gɛ kẽ u woo lɛhɛ wãã

1 Ta laam wee la pra driyẽ nge kuɛ ye?
N wee la Yesu Crise tẽnlɛhɛ? N sẽ wo
Yĩŋfua Yesu yãã la yĩnde ne? Ndoo sẽ na
tẽ Yĩŋfua Yesu tẽn tẽ ye fla na, ma ye ta
ye n nii Yesu kãndeyãrfa?
2 Mpãy ter ma sya yee ndoo wee Yesu
tẽnlɛhɛ ye, yii poo yai ye cã ye nii Yesu
kãndeyãrfa ndoo kãmay na. Loo nde le
yar, n ma Yĩŋfua Yesu tẽnlɛhɛ.
3 Mpãy pe ra wãpee pãã, tẽ ga lii yar pe
na, le nde:
4 Too ma wo tẽn na, wo bya sẽ yai la wo
wo yẽ digi yãã, tesẽ wo lawɔŋ ne?
5 Wo sẽ yai la le ma tãy wii ye, u Yesu
kãndeyãrwaisya waa ta u cɔɔ, u n naa n
taha u na u tẽn na, mii Yesu tẽnlɛhɛ mpãy
wãŋ syi dyaŋ, tesẽ u Yĩŋfua Yesu cĩĩfa ne,
tesẽ Pyar ne?
6 Wii wo syãm ya la ta tẽntẽwɛ Barn-
abaase ne, too yai wo naa tẽn tẽ, wo cã
naa wo yẽ digi yãã?
7 Ye le luhu yãã la pe yee, nawee ma
dye seraasyiya wo, woo tuu u ya dãã u ya
ya? Laa, nawee ma katyir tar le, u sẽ yai
u te katyisan di ye? Laa, yanaha tuu yar
tii naha, u sẽ yai u too nayĩm wɔ ye?
8 Ye ma syi ye yee naweetee laam wũhũ
kẽ tẽ n pãã ye ye ye! Yãhã kãnde kataŋ
gɛ koo ngĩĩ yar.
9 Ye sẽ yãã, kãnde lii Yãhã bii le le soho
Musa koho wo faale wo, le fla ngaa le yar
ma yee:

«Pe naha gii ta ma yee
ke dir pua tãhã naa n yi te syir wo,
pe sẽ yai pe koo naha yẽ pua tã
too dir nde na ye.»

Ye yee la, yar ya wĩĩ ne Yãhã bii naa n pãã
koo fla na?
10 Wii bya sẽ na Yãhã naa n yãŋ, wii mpãy
too ma ke tẽntẽ-? Ãwã, le kapãn nde pãã
wii gɛ wĩĩ na. Wii u tar war, tesẽ wii ne u
te dir sege ma u pua yi, pe byɛ pe tẽn tẽ,
ma yee pe ga ba pe dir lay yãã.
11 Wo le Yesu kapãyĩĩ pua tãhã le ye laam
wo. Loo nde na, wo sẽ yai la wo -sẽ ye
koho wãn taa yãã ke draha wo?
12 Mpãy ter ma, pe ye koho wãn taa sya
ye ye. Wii poo sẽ cã yai la, wo ye koho
wãn yãã, wo ta tɛr poo yaha? Wii sẽ -sẽ
wo dããn yey yãã ye ye ye. Wo yɛr wãfãy
ter byɛ wãsyaŋ na, ma yee wo saa laa ta
lii syi le ga waha yɛr tã le Yãhã Yĩndefua
Crise kapãyĩĩ wãkaŋ na yaha ye ye.

13 Ye sẽ cã la ma yee, mpãy pe tẽn tẽ
Yãhã kangbãŋ wo, pe yẽ digi n yi koo fla
na? Mpãy pe tẽn tẽ Yãhã diŋ yisaha wo,
pe ne pe lay yãã ke diŋ na.
14 Yĩŋfua Yesu gɛ maha le yar ma yee,
mpãy pe ma le kapãyĩĩ pããfa, pe yai pe
naa pe dãã loo tẽn na.
15 N sẽ -sẽ ta tẽn dããn wĩĩ yey yãã waa
ye ye. N sẽ maha saba nwo yrũhũ nɔ wãã
ye ye ma yee, n ga ye yey loo ne ye. Loo
nde ma ta ye miiyũhũ. N ma sya ga ku
loo wĩĩ na, n ga yɛr le na.
16 Tẽ sya le kapãyĩĩ pãã, n saha nii sey
loo wĩĩ na ye. Ye sẽ yãã, n taha loo tẽn
nde na; n ma sye n sẽ le kapãyĩĩ pãã ye,
ta wĩĩ ga pee.
17 N ma le tẽn tẽ yɔ̃ nuhu ne, n ga le
dããn yãã. Le ma -sẽ nii mii tẽn dyaŋ pe
ra taha le na, n yai n le tẽ wãtẽ ya.

18 Ta dããn -sẽ ma lii ne? Loo ne, n naa
le kapãyĩĩ pãã nawee- ye faa, n ma n naa
le tẽn dããn sya ye.
19 Tẽ sya ma pra, n wee waa yãmpuai
ye, n nii ta nawee- ter byɛ yãmpuai draha
syi wo. Loo na, n ga waha nawee- busãã
yãã, pe n dye le Yesu kãnde wo.
20 Tẽ pye Yiifee- nsoho wo, n ba nii ta
pe wãŋ syi dyaŋ. Loo ga ta ra n pe yãã pe
n dye le Yesu kãnde wo. Mpãy pe Yiifee-
kãnde yãr, tẽ pye pe nsoho wo, tẽ sẽ -sẽ
wee n pe kãnde yãr ye, n ba nii ta pe wãŋ
syi dyaŋ. Loo ga ta ra n pe yãã pe n dye
le Yesu kãnde wo.
21 Mpãy pe wee Yiifee- ye, pe sẽ Yãhã
kãnde yãr ye, tẽ pye pe nsoho wo, tẽ -sẽ
ma Yãhã kãnde wo, ma Yesu Crise kãnde
yãr, n ba nii ta pe wãŋ syi dyaŋ. Loo ga
ta ra n pe yãã pe n dye le Yesu kãnde wo.
22 Mpãy pe sẽ wlaha le Yesu kãnde wo
ye, n ba nii ta pe wãŋ syi dyaŋ. Loo ga
ta ra n pe yãã, n pe ta pe n wlaha le Yesu
kãnde wo. N naa nii ta nawee- ter byɛ
wãŋ syi dyaŋ, ma yee le ma sya klaha mii,
nanem mpãy ga wãsyayaha yãã pe laam
wo.
23 N kai- byɛ pye le kapãyĩĩ wĩĩ na, ma
yee ta bya ga ba ta lay yãã.

-Ye yii plãhã, ye yahasee fla yãã le Yesu kãnde wo!

24 Ye cã ma yee, mpãy byɛ pe pe ya kihi
fee ne nantrangbãŋ fla wo, pe byɛ n fã,
nen ya -sẽ kẽ tuu ga yahasee fla yãã pe
laam wo, u dããn yãã. Yii mpãy tee -sẽ ma
le Yesu kãnde wo, -ye yii plãhã ye yahasee
fla yãã le laam wo!
25 Mpãy byɛ pe n pai le fee fã, pe ga
cãã naa pe ya gbihi, pe naa pe ya plãhã
kai- byɛ ne. Pe ga naa koo byɛ pye pe ba
waha yahasee fla yãã, pe te dããn yãã. Pe
dããn -sẽ pye driyɛ̃ kla, ke ga ba klaha-.
Wii mpãy too -sẽ ma le Yesu kãnde wo,
wo ma yahasee fla yãã, dããn tii too ga
yãã, driyɛ̃ kla sẽ kẽ koo ne ye, koo ma
wãklahayãã wee ke na ye.
26 Loo ne, ndoo ra fee fã le Yesu kãnde
wo, ma yahasee fla wĩĩ ya yãŋ. N
maha ma mii mpãy dyaŋ pe pe ya sugu
kãntakloŋ ne; ndoo sẽ -sẽ sugu faa n laa
ye.
27 N n yia ta kadye na, n ta kadye wãyigi
cã. Mii loo sẽ ne ye, ndoo wii n nawee-
klaha le Yesu kãnde wãyãr ne, n ga ba
kuee kur ye.

10

Ye ma syi ye Yiifee- wãlɛ wãŋ syi pye ye!

1 Wo nna, ye ma syi ye faha wo faale
wãlɛ wĩĩ na, pe pye yrãhã na tẽyãfũũ klo
wo, wo faale wãdyaha Musa ne ye. Yãhã
bii yãhãsyɔ̃r raa ta pe yĩŋ na, pe byɛ n naa
n taha too yãhãsyɔ̃r na. Yãhã bii pe ta pe
byɛ n waha dye yi tɛr muhulangbãŋ telai
wo, loho sẽ nɔ gɛ nɔ pe na ye.
2 Te yãhãsyɔ̃r wĩĩ, ke muhulangbãŋ wĩĩ
ne, le bii nii pe byɛ ye wãtãã gaa dyaŋ
Musa myaha na.
3 Digi gii ke pye pe ye, pe byɛ n naa n
di, ke naa n yir yãhãyĩŋ na.
4 Yãhã naa loho ta ke n naa n yi
ntẽmbangbãŋ gaa wo, pe byɛ n naa n wɔ.
Koo ntẽmbangbãŋ wĩĩ bii nii mii Yãhã
Yĩndefua Crise dyaŋ, tuu pye pe ne, ma
naa n taha pe na.
5 Loo naa byɛ ne, pe nawee- fãnga
busãã sẽ naa n luhu Yãhã ye ye, ma ku
le tẽyãfũũ klo wo.
6 Koo kai- ngĩĩ ke wo klaha kai- busãã
ne, wo ma syi wo nii wo wãlɛ wãŋ syi
dyaŋ, wo naa wo lampee wũhũ kɛ ye.
7 Ye ma syi ye nii poo mpãy wãŋ syi
dyaŋ ye naa mpar wãn tẽŋ ye. Le ma le
yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo pe wĩĩ na
ma yee: «Pe nawee- tege nii, ma di, ma
wɔ. Loo kur ye, pe n yir, ma gbar.»
8 Ye ma syi ye dye tyatyãhã wo ye, mii
wo wãlɛ mpãy dyaŋ pe bii pe ya le le wo.
Nawee- nyer sẽnsye nen yĩĩbua n sya bii
ku pe laam wo, per neŋ loo nde wĩĩ na.
9 Ye ma syi ye Yĩŋfua Yãhã tãn yãŋ ye,
mii poo mpãy dyaŋ pe bii le syi pye le
tẽyãfũũ klo wo. Yãhã n nwɔr ta te n
nabuar nɔ boo pe laam wo.
10 Ye ma syi ye tee naa pãã Yãhã wĩĩ na
ye, mii wo wãlɛ mpãy dyaŋ pe bii le syi
pye. U gbãfua n bii pe boo.
11 Koo kapee- ngĩĩ ke wo wãlɛ dye, ke
wo klaha kai- ne. Ke yrũhũ yaha Yãhã
sabangbãŋ wo wii wĩĩ na, wo waha wii
wãyigi cã, wo ma syi wo naa n pye pe

wãŋ syi dyaŋ ye. Ye sẽ yãã, wo ma cãã gii na yagaa, driyɛ̃ kuayale gbe taha.
12 Loo nde na, wii ma yee woo wlaha yɔ̃ le Yesu kãnde wo, u naa u ya yigi, u ma syi u ba tra yi kãã le wo ye.
13 Fãnga gii ke ye tyĩn n gaha kapee- wãpyeŋ kuɛ ye, ma sya ba waa yagaa na, ke ga waha nawee- byɛ dye. Yãhã yɛ̃ tɛr koho wãleŋ ne wo ye, ke n sroŋ, ke saa sya koo fãnga nge n tɛr nawee fãnga na ye. Koo fãnga nge ma nii ye tyĩn n gaha kapee- wãpyeŋ kuɛ ye yaliile wo, loo yale wo, Yãhã ga fãnga gaa wãã ye kẽ ye n waha yia, ke maha ye ta ye n yi le wo.
14 Ta tããfa, loo nde na, ye ma syi ye naa mpar wãn tẽŋ ye!
15 Tee ma kaicãfa, lii tẽ n pãã, -ye yãŋ le le wo!
16 Wo ma wii wãã, ma nii defĩĩ wãã n wɔ sekui wo, syaha wãwãã wĩĩ na Yãhã kẽ, loo yĩntaha kẽ nde: Wii mpãy byɛ too wãã wɔ, wo byɛ seefar le u Yãhã Yĩndefua Crise ntɔ̃r kãmay na. Wo ma bur la cɛr, ma nii wãã n di, loo yĩntaha kẽ nde: Wii mpãy byɛ too wãã di, wo byɛ seefar le u Crise kadye kãmay na.
17 Bur neŋ ya kẽ ke ma. Too sya nihi mii koo bur na, wo byɛ wãã le, ma nii mii kadye nen dyaŋ. Ye sẽ yãã, bur neŋ ya kẽ wo byɛ too wãã n di.
18 Ye maha cã ma yee, wãn tii Yiisrɛfa pe boo, ma diŋ yi Yãhã kẽ, mpãy pe too wãn kaa, pe seefar le ke Yãhã diŋ yisaha fla ne.
19 N sẽ -sẽ yee pe ma wãn boo mpar na, yĩŋ ma too mpar na, tesẽ wãn tii ne pe boo ye. Aye, le wee ke syi ye.
20 N yee, wãn tii pe boo mpar na, te ma sãndãpee wãn, Yãhã wãn sẽ ne ye. N sẽ -sẽ n traha ye naa too wãn nde kaa, ye seefar le sãndãpee ne ye.
21 Ye saha naa n wɔ Yĩŋfua Yesu sekui ne, -tee maha ga naa n wɔ sãndãpee sekui ne ye. Ye saha naa Yĩŋfua Yesu dir di, -tee maha ga naa sãndãpee dir di ye.
22 Wii ma loo pye, le sẽ sroŋ Yĩŋfua Yãhã ye ye, le saa tãy ke ye ye. Ye yee la ye fãnga tɛr Yãhã wãŋ yaha?

-Ye naa Yãhã miingbãŋ kɛ ye kãnkai- byɛ wo!

23 Mpãy n yee, a kai- byɛ wãpyeŋ kãnde ma nawee ye. Cĩĩnde ne, kai- byɛ sẽ -sẽ yɔ̃ ye. Kai- byɛ sẽ maha kẽ ke laa yɔ̃ Yesu kãndeyãrfa kẽ ye.
24 Waa ma syi u naa u ya diŋ wĩĩ loo kar ye. Lii le ga nii kayĩĩ u nampyeŋ- byɛ ye, u naa loo kɛ.

25 Kar rii byɛ pe n par kar parsaha wo, ye ga waha te byɛ kaa. Loo kur ye, ye ma syi ye -sẽ waa yey te kar yisaha ne ye! Mii loo sẽ ne ye, laa na ye laam saa sya ye ye ye.
26 Ye sẽ yãã, le ma le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee: «Driyɛ̃ nge ma suhu ke wãn byɛ ne, te ma Yĩŋfua Yãhã wãn.»
27 Wii u wee Yesu kãnde wo ye, woosy- ifua ma ye yee dir na u kaha wo, le ma tãy ye ye, ye ka. Pe ma dir rii wãã ye kẽ, ye te di. Ye ma syi ye -sẽ waa yey nwa syi dir ne ye! Mii loo sẽ ne ye, laa na ye laam saa sya ye ye ye.
28 Waa ma -sẽ ye cãã yar ma yee, mparyaha kar ne pe soho, woofua wĩĩ na, ye ma syi ye te dir di ye! Ke syi, waa laam saa wlãhã u ye ye.
29 Ye laam ma sya yee pe sẽ wlãhã ye ye ye, wii u te mparyaha kar wĩĩ pãã ye ye, woo laam ga waha wlãhã u ye. Laa na, waa ga yee, a woo kalaa ma la waa ter laam wãwlãhã wĩĩ ya na, a woo sẽ yai la u waha u ya laam wĩĩ pye,
30 a woo ma cãã syaha wãã Yãhã kẽ te dir wĩĩ na, nwa pe n ga maha yee woo tee pye te dir wãdi wĩĩ ne?

31 Loo nde na, digi kẽ tee n di woo, ngaa kẽ tee n wɔ woo, ngii ngii tee n pye woo, -ye naa Yãhã miingbãŋ koo kɛ ye kãnkai- byɛ wo!
32 Mpãy pe ma Yiifee-, mpãy ne pe wee Yiifee- ye, mpãy ne pe ma Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa, ye ma syi ye ta ye wĩĩ n nii pe ye ntẽmblaha gii syi dyaŋ pe n kũn ke na, ma n too ye!
33 -Ye naa n pye ra dyaŋ! N nii plãhã, ma n kɛ ta wĩĩ n naa n tãy nawee- byɛ ye, ta kãnkai- byɛ wo. Nii wĩĩ sẽ ne tẽ n kar ye, nawee- byɛ kayĩĩ ne tẽ n kɛ pe kẽ, pe n wãsyayaha yãã.

11

1 Tẽ n yãŋ u Yãhã Yĩndefua Crise na mii,
ye byɛ ye naa n yãŋ ra na ke syi, -ye ra
pyer gbe!

Cɔɔ yai u naa u ya yigi mii

2 Ye sẽ n faha ra wĩĩ na kãnkai- wo ye.
Tesẽ, tẽ ye klaha kai- nkãy ne, ye ke pye.
N ye sey koo ngĩĩ wĩĩ na.
3 N -sẽ n traha ye maha nde cã taha: U
Crise woo u ma naa yĩŋfua, naa woo u
ma u cɔɔ yĩŋfua, Yãhã koo -sẽ ma u Crise
yĩŋfua.
4 Yawãhã fla wo, naa ma nii n pãã Yãhã
ye, laa na Yãhã ke kapãn laa le u laam
wo, u n nii le tɔ̃r pe yawãhãfa ye, u ma
-sẽ pye u u yĩŋ tã tã ngaa ne, u u Yĩŋfua
Yesu myaha klaha- ke syi ne.
5 Le ga waha pye cɔɔ kẽ tuu n pãã
Yãhã ye ke yawãhã fla wo, laa na Yãhã
ke kapãn laa le u laam wo, u n nii le tɔ̃r
pe yawãhãfa ye. Woo ma pye u sẽ u yĩŋ
tã tã ngaa ne ye, u u puai myaha klaha-
ke syi ne. U ma wãcɛŋ cɔɔ wii ne u yĩŋ
byɛ kur kãã.*
6 Cɔɔ wii ma yee, u sẽ u yĩŋ tã n tã ngaa
ne ye, u yai u yĩŋ kur kãã. U ma -sẽ cã ma
yee, yĩŋ wãkur wĩĩ ma fyaryigi wĩĩ, u -sẽ
ke tã naa n tã ngaa ne.
7 Naa woo na, u sẽ yai u u yĩŋ tã naa n
tã yawãhã wo ye, Yãhã woo ta u n ke tay,
koo kẽ. Naa woo u ga waha Yãhã myaha
gboho. Cɔɔ woo -sẽ kẽ u ga waha u puai
myaha gboho.
8 Ye sẽ yãã, Yãhã sẽ cɔɔ tãhã ma u teelaa
yi ma naa tãhã ye. Naa woo kẽ Yãhã u
tãhã, ma u teelaa yi ma cɔɔ tãhã le ne.
9 Tesẽ, Yãhã sẽ naa tãhã cɔɔ wĩĩ na ye,
cɔɔ woo kẽ Yãhã u tãhã naa wĩĩ na.
10 Loo ne, cɔɔ yai u ngaa tã naa n tã yĩŋ
na yawãhã wo, pe n cã u yĩŋ kor le u puai
ye. Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ma loo yãã, le n tãy
pe ye.
11 Too -sẽ ma Yĩŋfua Yesu kãnde wo,
naa wĩĩ ma cɔɔ na, cɔɔ wĩĩ bya ma naa
na.
12 Ye sẽ yãã, Yãhã ke naa teelaa yi ma
cɔɔ tãhã mii, Yãhã maha ta, naa see n yi
cɔɔ wo koo syi. Koo kai- byɛ yir Yãhã ye.
13 Yii gɛ, -ye le waha yãŋ! Le sroŋ la cɔɔ
u naa n pãã Yãhã ye yawãhã wo, mii u sẽ
u yĩŋ tã tã ngaa ne ye?
14 Naa u ma mii, u ma u yĩnyor ta te n
tyĩĩ ga far tɛr, le ga nii fyaryigi wĩĩ.
15 Cɔɔ woo -sẽ nwo, u ma u yĩnyor ta
ke syi, le ga nii myaha ne. Ye sẽ yãã, cɔɔ
yĩnyor n tyĩĩ, ma u yĩŋ tã n tã.
16 Kaplãŋ wãtyĩn wĩĩ ma pye wii laam
wo yĩŋ wãtã wĩĩ nde na, u cã wãcãŋ ya u
yee, wii tesẽ teebɛhɛ byɛ Yesu kãndeyãrfa
yawãrfa ne, troho wãtãhã gaa ter wee wo
ye ye.

Yĩŋfua Yesu digi wãdi
(Mat 26.26-29; Mar 14.22-25; Luke 22.15-20)

17 Kai- nkãy tẽ ga pãã yagaa ye wĩĩ na,
n saha ye sey ke wĩĩ na ye. Ye ma yii wãã,
ye sẽ kayũhũ pye ye, ye kapee- koo kẽ ke
cã pee n gaha ye ye.
18 Pe ra cãã yar ma yee, ye ma yii wãã
yawãhã na, ye yĩmbuhu sẽ wãã le ye, ye
ma crɛŋcrɛŋ. Ta laam wo, le ga waha pye
cĩĩnde.
19 Ye ma nii crɛŋcrɛŋ, loo gɛ ga ta le n
cã mpãy poo me pe n sroŋ le Yesu kãnde
wãyãr ne ye laam wo.
20 Ye ma yii wãã, ma yee yaa Yĩŋfua
Yesu digi wãdiŋ di, loo sẽ ne tee n pye ye.
21 Ye sẽ yãã, ye ma yee yaa di yaliile wo,
wii ma pa digi gii ne, ufua ga ke kur di u
ya ya. Mpãy ga kuee fãã ne, mpãy -sẽ ga
di, pe maha defĩĩ wɔ u n sya pe yigi.
22 Klɛ wee la ye ye, ye n ga naa n
di, ye naa n wɔ te wo? Ye yee la Yãhã
kãndeyãrfa yawãhãfa wee ngaa ye? Ye n
kɛ la ye naa fyar yaha mpãy na ngaa wee
pe ye ye? Ye yee n maha lii pãã ye ye?
Ndoo woo na, n saha ye sey kueekuee loo
nde wĩĩ na ye.
23 Kaklaha gii tẽ yãã Yĩŋfua Yesu ye u
dir wãdiŋ wĩĩ na, n le cãã yar wa ye na,
loo ne nde: Yĩmper gii laam wo, pe ba
Yĩŋfua Yesu yi u napĩĩ- kẽ, koo yĩmper wo,
u ba cãã bur gbe,
24 ma syaha wãã Yãhã kẽ, ma ke bur la
cɛr, ma u kãnyãrwai pye ma yee: «-Ye sya
di, ke ma ta kadye draha wo, ta kadye gii

* **11:5 11.5** Cɔɔ wii pe u yĩŋ kur kãã, canaandile kẽ Kɔrntifa ye koo cãã na.

ke wãã ye wĩĩ na. -Ye naa ke syi pye ye naa ye laam too ra wĩĩ na!»
25 Pe di wa, u n defĩĩ sekui gbe, ma u kãnyãrwai pye ma yee: «Defĩĩ nwo ma ta ntɔ̃r draha wo, ta ntɔ̃r rii kãmay na Yãhã naambiyãrfãn le nawee- ne. -Ye naa defĩĩ wɔ koo syi ya dyaŋ yalebyɛ, ye naa ye laam too ra wĩĩ na!»
26 Ye sẽ yãã, yalebyɛ ye ma nii bur di, ma nii defĩĩ wɔ koo syi ya dyaŋ, Yĩŋfua Yesu wãku wĩĩ ne tee n yar, u wãdurba per n sya ba nɔ.
27 Loo ne, ye yawãhã wo, wii ma Yĩŋfua Yesu digi wãdiŋ syi di, ma u defĩĩ wãwɔŋ syi wɔ, u laam yai pe sroŋ. Mii loo sẽ ne ye, u kapee pye Yĩŋfua Yesu kadye na, tesẽ u ntɔ̃r ne.
28 Nawee yai u u ya yãŋ wa, tuu cã Yĩŋfua Yesu digi wãdiŋ syi di, u defĩĩ wãwɔŋ syi ne.
29 Ye sẽ yãã, wii ma Yĩŋfua Yesu digi wãdiŋ syi di, u defĩĩ wãwɔŋ syi ne, u yai u cã digitrihi ya sẽ kẽ u n di ye. U yai u cã ke ma Yĩŋfua Yesu kadye gɛ draha wo. Mii loo sẽ ne ye, Yãhã ga u pẽn.
30 Ye sẽ naa loo yãŋ ngaa ye; loo ne, ye laam wo nawee- busãã ma pe kadye teelaa klaha- pe ye, mpãy ma pe n yaa, mpãy ne pe ku.
31 Wo ma -sẽ yãŋ n le wo kapee- wãpyeŋ wo, wo saa pẽn nantãŋ ye.
32 Yãhã ma -sẽ wo pẽn, ke laantor le wo laam wo. Loo nde na, wo wĩĩ saa ba pye klaha- driyɛ̃fa ne ye.
33 Wo nna, loo ne ye ma yii wãã ma yee yaa Yĩŋfua Yesu dir di, -ye naa yii sẽŋ!
34 Ye ma cã fãã ye yigi, -ye cãã di ye klɛ wo! Loo na, ye saa ba tee naa n pye laa ne ke yawãhã wo, ye wãpẽn yãã le na ye. Kai- nkãy ke kuee, n ma ba ka ye fla na, n ga ke war yi.

12

Yãhã Yrã le fãnga tii wãã nawee- kẽ

1 Wo nna, Yãhã Yrã le fãnga tii wãã nawee- kẽ Yãhã tẽn wĩĩ na, n n traha ye ke byɛ cã.
2 Ye cã ma yee, tee sẽ ba cĩĩnde Yãhã cã wa ye, fãnga gaa ter ba ye tyĩn naa n gaha yalebyɛ mpar wãn kuɛ ye, too tii te sẽ n pãã ye.
3 N n traha ye le cã laha ye yee, Yãhã Yrã Fãnga ma pye wii laam wo, u saha yoosẽn pãã Yĩŋfua Yesu kẽ ye. Tesẽ, wii ma yee Yesu ma Yĩŋfua, Yãhã Yrã Fãnga ma u laam wo, koo kẽ u n waha le pãã.
4 Yãhã tẽn fãnga ter ma te ya wuhu na. Yãhã Yrã nen ya -sẽ ne, le te wãã nawee- kẽ.
5 Yĩŋfua Yesu nawee- taha tẽŋ nkãy na, ke tẽŋ wee wãcɛŋ ye. Ke tẽŋ byɛ -sẽ n tẽ woo ya kẽ.
6 Kai- busãã n pye, koo Yãhã neŋ ya -sẽ kẽ ke n ta nawee- n waha koo kai- pye.
7 Nawee nawee woo, Yãhã Yrã fãnga gaa wãã u kẽ, fãnga gii ke ga waha laa yɔ̃ Yesu kãndeyãrfa kẽ.
8 Ye sẽ yãã, Yãhã Yrã ga fãnga wãã waa kẽ u n waha naa laantor kaplãŋ pãã. Le ga maha waa ter ta u n Yãhã wũhũ cã yigi, u naa ke pãã nawee- ye.
9 Loo Yãhã Yrã nen ya kẽ, le ga maha fãnga wãã waa ter kẽ u n Yĩŋfua Yesu sroŋ ta u Yatɛr kãnkai- byɛ wo. Le ga maha waa ter ta u n waha naa yanfa jaa.
10 Le ga maha waa ter ta u n waha naa laanwɔ wũhũ pye. Le ga maha waa ter ta u n waha naa Yãhã kaplãŋ luhu u laam wo, u naa ke tɔ̃r nawee- ye. Le ga maha waa ter ta u n Yãhã Yrã kai- cã war naa n yi, kai- nkãy ne ke wee Yãhã Yrã wũhũ ye. Le ga nwo ta u n waha naa yor raa ter syi pãã. Le -sẽ waa ta u n waha too yor ter nde kaplãŋ cã naa n tɔ̃r nawee- ye.
11 Loo Yãhã Yrã nen ya ne, le koo kai- ngĩĩ kur byɛ pye. Nawee nawee woo, Yãhã Yrã ga fãnga wãã ufua kẽ le laam wãwãã, fãnga gii syi ke saa pye wãcɛŋ u nampyeŋ wãŋ ne ye.

Yesu Crise ma mii syi u kãndeyãrfa ne?

12 Ye cã kadye nen ma teebɛhɛ busãã ne. Ke teebɛhɛ wee wãcɛŋ ye, ke kur byɛ -sẽ kẽ ke wãã le, ma nii kadye nen. Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa kur byɛ wĩĩ ma koo syi dyaŋ. Yãhã Yĩndefua Crise kãmay na, pe byɛ wãã le, ma nii mii kadye nen ya dyaŋ.
13 Wo kur byɛ, mpãy pe ma Yiifee-, mpãy ne pe wee Yiifee- ye, mpãy ne pe

ma yãmpa, mpãy ne pe wee yãmpa ye, wo byɛ tãã yi loho wo, ma wãã le, ma nii kadye nen dyaŋ loo Yãhã Yrã nen ya kãmay na. Le maha wo laam yĩĩ.

14 Kadye ma teebɛhɛ busãã ne, tee nen ya sẽ ne ye.

15 Troho ga waha yee, koo wee koho draha syi wo ye, a loo nde na koo wee kadye teelaa ye. Ke ma sya loo pãã, loo kapãn nde ga waha ta la ke saa nii kadye teelaa ye?

16 Ndityɛ ga waha yee, koo wee yĩnde draha syi wo ye, a loo nde na koo wee kadye teelaa ye. Ndityɛ ma sya loo pãã, loo kapãn nde ga waha ta la le saa nii kadye teelaa ye?

17 Kadye teebɛhɛ byɛ ma ne pye tãŋ yĩmpɛ fla, kadye ne ga pye mii ke naa n luhu? Ke ma -sẽ ne pye tãŋ ndityuhu fla, kadye ne ga pye mii ke naa dugu luhu?

18 Ye sẽ yãã, Yãhã kẽ ke kadye teebɛhɛ byɛ ta te drɛ wo, ke laam wãtaŋ.

19 Kadye ma ne pye teele nen laa ya ne, ke saa ne pye kadye ye.

20 Lii ya le ma cĩĩnde, teebɛhɛ busãã kẽ ke ma kadye nen ya na.

21 Yĩnde saha koho pye le yee, koho wĩĩ wee loo na ye. Tesẽ, yĩŋ saha trɛ pye ke yee, trɛ wĩĩ wee koo na ye.

22 Aye, loo saha pãã ye. Kadye teebɛhɛ nkãy gɛ fãnga wee ke na ye, ke ma yee ke wee ye, kadye saha poho ye.

23 Tesẽ, kadye teebɛhɛ nkãy gɛ waa sẽ ke yãŋ ngaa ye, wo sẽ n faha ke wĩĩ ne ye. Loo ne, kadye teebɛhɛ nkãy waa sẽ ke yãŋ ye, wo ke gbihi n yigi.

24 Teebɛhɛ nkãy wo ke yãŋ, ke wãgbihiyigi wĩĩ wee wo na ye. Kadye teebɛhɛ nkãy waa sẽ naa ke yãŋ ngaa ye, Yãhã ta wo koo bya yãŋ kadye teebɛhɛ byɛ ne wãcɛŋ.

25 Loo nde na, kadye teebɛhɛ saa naa n wãã ke ya ne, ke cɛr ke ya na ye. Ke ga wãã le, ke ke ya gbihi naa n yigi.

26 Tesẽ, teele nen ma n yaa, le ga nii mii kadye teebɛhɛ byɛ dyaŋ ke n yaa. Tesẽ, kadye teele nen ma miiyũhũ yãã, le ga nii nuhu wĩĩ kadye teebɛhɛ byɛ ye.

27 Ye byɛ ye ma u Crise kadye, ye nanem byɛ ma u kadye teele laa.

28 Loo ne, Yesu kãndeyãrfa yawãr teebɛhɛ byɛ wo, Yãhã cãã Yesu tẽnlɛhɛ poo ta. Syãŋ wuhu, ke mpãy ta pe waha naa ke kaplãŋ luhu pe laam wo, pe naa ke tɔ̃r nawee- ye. Tãã wuhu, ke mpãy ta pe naa le Yesu kapãyĩĩ klaha nawee- ye. Loo kur ye, ke fãnga wãã mpãy kẽ pe n waha laanwɔ wũhũ pye, ma mpãy ta pe n waha yanfa jaa, mpãy ne pe koho le nawee- ye, mpãy ne pe ga waha nii yĩŋfa, mpãy ne pe ga waha naa yor raa ter syi pãã.

29 Pe byɛ wee Yesu tẽnlɛhɛ ye, Yãhã sẽ pe byɛ ta pe n waha ke kaplãŋ luhu pe laam wo, ma ke tɔ̃r nawee- ye ye. Pe byɛ wee le Yesu kapãyĩĩ klahafa ye. Pe byɛ wee laanwɔ wũhũ pyefa ye.

30 Pe byɛ wee yanfa wãjaa fãnga ne ye. Pe byɛ sẽ me pe ga waha naa yor raa ter syi pãã ye. Pe byɛ sẽ me pe ga waha naa too yor ter nde kaplãŋ cã naa n tɔ̃r nawee- ye ye.

31 Yãhã tẽn fãnga tii te sroŋ yɔ̃, -ye naa too kɛ! N ga kãnde laa yar ye na, lii le yɔ̃ tãŋ too Yãhã tẽn fãnga nde byɛ na.

13

Lii le ma yĩŋ, ma tɛr kai- byɛ yaha

1 N ma sya waha driyɛ̃ yor ter byɛ pãã, tesẽ yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ yor bya ne, n ma -sẽ yee nawee- ntãŋ sẽ dye ra tãy ye, ta yɛ̃ kaplãŋ ga nii yĩŋ saa pye ke na ye. Ke ga nii mii gbleŋ ya dyaŋ yĩŋ wee ke na ye, gbɛngbɛŋ gbleŋ dyaŋ.

2 Laa na, n ga waha fãnga yãã, n naa Yãhã kaplãŋ luhu ta laam wo, n naa ke tɔ̃r nawee- ye. Tesẽ, n ga maha waha Yãhã wũhũ war, n ke kai- byɛ cã. Tesẽ, n ga maha waha Yesu ta ra Yatɛr, n sya waha naa yãy ta te n yũhũ naa n kãã. N ma sya waha koo kai- ngĩĩ byɛ pye, n ma -sẽ yee nawee- ntãŋ sẽ dye ra tãy ye, n wee ngaa ye.

3 N ga waha ta koho wãn byɛ la klaha nawee- kẽ, n ga waha le sya n nii wãã pe n ta kadye sraha suhu naa laam wo le kapãyĩĩ wĩĩ na; n ma -sẽ yee nawee- ntãŋ sẽ dye ra tãy ye, koo byɛ saa laa yɔ̃ waa kẽ ye.

4 Wii, nawee- ntãŋ n dye u tãy, ufua ma laanyĩn ne, u laam n tãy, u yĩnde sẽ yi n

too waa kla na ye, u sẽ u ya sey ye, yataŋ wee u na ye.
5 U sẽ fyaryigi wũhũ pye ye, u sẽ u ya ya diŋ ya kɛ ye, u sẽ ncafũhũ di ye. Nawee ma laa tee pye u na, u ga tyii le n kua kãã u laam wo gbɛgbɛ.
6 Kai- nkãy ke sẽ sroŋ ye, ke sẽ n tãy u ye ye. Kai- nkãy ke sroŋ, koo ke n tãy u ye.
7 Wii, nawee- ntãŋ n dye u tãy, u n tyii nawee- kapee- foho na u kuãŋ ne. Kãnkai- byɛ wo, u Yesu ta u Yatɛr, u koho taha n yaha Yãhã na, u laanyĩn yãã.
8 Wãkuayãã wee ntãŋ wãdye wĩĩ loo na ye. Yãhã kaplãŋ nkãy nawee ga waha ke luhu u laam wo, loo nde ga ba kua per gaa. Yãhã kaplãŋ wãpãã yor raa ter syi wo, loo nde ga ba kua per gaa. Kacãn wũhũ ga ba kua per gaa.
9 Ye sẽ yãã, wo saha kacãn wũhũ byɛ cã tãŋ ye. Yãhã kaplãŋ nkãy le wo laam wo, ke naneŋ ya too n war, ma ke tɔ̃r nawee- ye.
10 Kai lii le le ya kua, loo ma ba pa yaliile wo, kai- nkãy ke sẽ ke ya kua ye, koo wũhũ -sẽ ga ba kua kãã.
11 Tẽ pye kicar, n naa n pãã, ma naa laam ga, ma naa kai- yãŋ kicar wãŋ syi dyaŋ. Tẽ ba lɛ wa, n kicar wãŋ miy yaha.
12 Nanga nge na, le ma mii wo ke Yãhã wũhũ yãã yirfayãŋ ya wo, cãã- biibiile ya na. Sukũhũ gaa laam wo, wo ga ba ke yãã gbɛgbɛ wo yaha ye. Nanga nge na, n sẽ ke kai- byɛ cã tãŋ ye. Sukũhũ gaa laam wo, n ga ba ke byɛ cã, mii Yãhã ra cã laha mii.
13 Loo na, katɛ- tãã kẽ ke ma, wãkuayãã wee ke na ye. Koo kẽ ngĩĩ: Yesu wãta Yatɛr kãnkai- byɛ wo, tesẽ koho wãtahayaha ne Yãhã na, tesẽ ntãŋ wãdye wĩĩ ne. Koo kai- ngĩĩ wo, lii le cã ma yĩŋ, loo ne ntãŋ wãdyeŋ ne.

14

-Ye naa Yãhã Yrã tẽn fãnga wũhũ koo kɛ!

1 -Ye naa n kɛ nawee- ntãŋ poo n naa dye ye tãy! -Ye maha naa Yãhã Yrã tẽn fãnga wũhũ koo kɛ! Lii tee cã ga maha naa n kɛ, loo ne nde: Ye waha naa Yãhã kaplãŋ luhu ye laam wo, ye naa ke tɔ̃r nawee- ye.
2 -Ye yãŋ, wii u waha yor raa ter syi pãã, tii nawee waa sẽ te cã ye, ufua sẽ ne ke pãã nawee- ye ye, u ne ke pãã Yãhã koo ya ye, koo kẽ. Yãhã Yrã Fãnga kẽ ke ne ufua ta u n waha kai- nkãy pãã, nkãy syi ke wũhũ nawee- na.
3 Wii u -sẽ Yãhã kaplãŋ luhu u laam wo, ma ke tɔ̃r nawee- ye, woo n pãã nawee- ne. U n kɛ pe naa n gaha yaha ye le Yesu kãnde wãyãr ne, pe maha pe ya plãhã pe kuee le laam wo, tesẽ pe maha naa laanyĩn yãã.
4 Wii u -sẽ Yãhã wũhũ pãã yor raa ter syi wo, woofua n kɛ u ka yaha ye u ya ya le Yesu kãnde wãyãr ne. Wii woo u -sẽ Yãhã kaplãŋ luhu u laam wo, ma ke tɔ̃r nawee- ye, u n kɛ Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa byɛ pe naa n gaha yaha ye le Yesu kãnde wãyãr ne.

5 Ye byɛ ma waha n pãã yor raa ter syi wo, le yɔ̃. Lii tẽ cã n kɛ loo ne nde: Ye waha naa Yãhã kaplãŋ luhu ye laam wo, ye naa ke tɔ̃r nawee- ye. Loo nde yɔ̃ ke wãpãã na yor raa ter syi wo, tii waa sẽ te cã ye. Waa ma fĩhĩ pye, u too yor ter war, ma ke kaplãŋ yĩntaha yar nawee- na, pe n naa n gaha yaha ye le Yesu kãnde wãyãr ne, n sẽ sye loo na ye.
6 Wo nna, loo nde na, n ga ye yey nde ne: N ma ba ka ye fla na, ma ga nii n pãã ye ne yor raa ter syi wo, tii ye sẽ te cã ye, le ga laa yɔ̃ la ye kẽ? N ma -sẽ ba nii n pãã ye ne ye yor wo, ye ga naa ra kaplãŋ war. Loo na, n ga waha Yãhã wĩĩ laa syi yar ye na, laa na laantor wĩĩ laa, laa na Yãhã kapãn laa tẽ luhu ta laam wo, laa na kaklaha wĩĩ laa. Koo ga waha laa yɔ̃ ye kẽ.
7 Too fle wãwuu yãŋ, kornjoŋ wãpẽn ne, too rii te ma kapẽn wãn. Te wãpẽn mii ma yee te sẽ n yi te ya wuhu na gbɛgbɛ ye, waa saha ke yaa war ye.
8 Wii u tũũtũũ syi wuu, ma nawee- yee naan wĩĩ na, ke wãwuu mii ma yee ke sẽ n war ye, yoo ga waha cã u naa u ya gbihi te naan wĩĩ na?
9 Koo syi, ye bya ye ma nii n pãã yor raa ter wo, tii waa sẽ te cã ye, ye kaplãŋ ga pye mii ke naa n war? Le ga nii mii wãgbleŋ ya dyaŋ tee n gble.

10 Yor ter nihi driyɛ̃ wo, te byɛ -sẽ ma te
yĩntaha ne te ya wuhu na.
11 Nawee waa ter ma n pãã ra ne, n ma
yee n sẽ u yor ter kaplãŋ war ye, u ga naa
ra yãŋ kulaafua; ta bya -sẽ ga naa u yãŋ
kulaafua.
12 Tee -sẽ Yãhã Yrã tẽn fãnga wũhũ kɛ
ye laam byɛ ne, fãnga wũhũ nkãy ke ga
waha pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa ta pe
n ka yaha ye, -ye naa koo kɛ!
13 Loo ne, wii u waha n pãã yor raa ter
wo, u yai u Yãhã nar, ke n u ta u n maha
waha naa ke kaplãŋ yĩntaha yar nawee-
na.
14 Ye sẽ yãã, ufua ma nii n pãã Yãhã ne
yor raa ter wo, yor rii tuu sẽ te cã ye, u
laam wo u cã u n pãã Yãhã ye, u sẽ -sẽ u
ya yɛ̃ kaplãŋ war ye.
15 U yai u lii pye? U ga naa n pãã Yãhã ye
kaplãŋ nkãy ter syi ne, nkãy tuu sẽ waha
ke war ye, -tuu maha naa n pãã Yãhã ye
kaplãŋ nkãy ne, nkãy u koo war. U ga naa
yay le Yãhã ye kaplãŋ nkãy ne u sẽ ke war
ye, -tuu maha naa yay le kaplãŋ nkãy ne
u koo war.
16 Ye sẽ yãã, ma'a nii Yãhã sey ma laam
ya wo, pe yawãhãfa saha ke kaplãŋ war
ye. Pe -sẽ ga ba pye mii, pe le cã pe ma yɛ̃
wãã sya pe yee, «Amɛn, le nii ke syi»?
17 Taa Yãhã sey kaplãŋ nkãy ne, ke ma
sya yɔ̃, ma nampyeŋ saha ke war ke n laa
yɔ̃ u kẽ ye.
18 Ndoo waha n pãã yor raa ter syi wo,
ma ta tɛr ye byɛ yaha. N syaha wãã Yãhã
kẽ loo nde wĩĩ na.
19 N ma -sẽ pye Yesu kãndeyãrfa
yawãhãfa nsoho wo, n ma pe klaha katɛ-
bua ya ne pe yor wo, koo puar n naa
kaplãmbuar pãã pe ye yor raa ter wo, tii
waa sẽ te cã ye.
20 Wo nna, ye ma syi ye naa kai- yãŋ mii
kicar me ye ne ye. -Ye nii pẽyãr wãŋ syi
dyaŋ kapee- wãpyeŋ kuɛ ye, -tee -sẽ naa
kai- yãŋ wãlɛ yĩntaha ne!
21 Ye sẽ yãã, le ma le yrũhũ yaha Yãhã
sabangbãŋ wo ma yee, Yãhã yee:
«N ga ba ta,
yor raa terfa n ta kaplãŋ pãã Yiisrɛfa
ye.
N ga ba kulaafa yɛ̃r ta,
n naa n pãã pe Yiisrɛfa ne.
Loo naa byɛ ne,
pe saa ba naa ta kaplãŋ luhu ye.»
22 Loo ne, wãpãã yor raa ter syi wo, le
ma kayar mpãy ye pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã
ye, n sẽ yee Yesu kãndeyãrfa poo ye. Waa
Yãhã kaplãŋ wãluhu u ya laam wo, tesẽ ke
wãtɔ̃r ne nawee- ye, loo nde ma kayar pe
Yesu kãndeyãrfa poo ye, n sẽ yee mpãy
pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye.
23 Le ga waha pye ye Yesu kãndeyãrfa
yawãhãfa byɛ pe ya wãã. Ye byɛ ma nii
n pãã yor raa ter wo, tii waa sẽ te cã
ye, naweetee- mpãy pe pa pe sẽ cĩĩnde
Yãhã cã ye, tesẽ mpãy ne pe pa kaplãŋ
luhusaha wo, pe ga yee nafããn ne ye ne.
24 Le ma -sẽ pye Yãhã kaplãŋ nkãy dye
ye laam wo, ye n nii ke tɔ̃r yii wuhu na
nawee- ye, koo puar. Loo na, mpãy pe
pa pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye, tesẽ mpãy ne
pe pa kaplãŋ luhusaha wo, pe ma ye yɛ̃
kaplãŋ war, loo ga ta pe n le cã laha pe
yee pe kapee- wãpyeŋ sẽ yɔ̃ ye. Ye kaplãŋ
ga nii pe ye kasãhã dyaŋ.
25 Pe ga pe ya laam wũhũ byɛ yãã gbaa
na. Pe ga kãnklũy gbãã kãntraha na, pe
Yãhã sey, pe ye pye, a Yãhã ma ye ne
cĩĩnde.

Ye yai ye naa n pye mii yawãhã wo

26 Wo nna, tee yai ye naa n pye mii, le
nde: Ye ma yii wãã yawãhã wo, laa na, ye
laam wo waa ma Yãhã wãsey yaa gaa ne;
waa -sẽ ma kaklaha wĩĩ laa ne; waa -sẽ ma
Yãhã kapãn laa dye u laam wo, wãtɔ̃r wĩĩ;
waa -sẽ ma u ga Yãhã wĩĩ laa pãã nawee-
ye yor raa ter wo; waa ter -sẽ ma wii tuu
ga waha too yor ter nde kaplãŋ wã klaha,
nawee- byɛ n ke war. Pe Yesu kãndeyãrfa
yawãhãfa ma koo kai- ngĩĩ byɛ luhu, ke
yai ke waha pe ta pe n ka yaha ye le Yesu
kãnde wo.
27 Ye ma yee ye ga Yãhã wũhũ nkãy pãã
pe yawãhãfa ye yor raa ter syi wo, ke
pããfa ma n tɛr nawee- tãã yaha ye. Pe
maha naa ke pãã pe ya wuhu na. Nawee
waa ter yai u maha pye, wii tuu ga waha
ke kaplãŋ wã klaha, pe yawãhãfa byɛ n
ke war.
28 Le ma -sẽ pye koo kaplãŋ ngĩĩ
wãklahafua wee ye, waa ma n yĩmbui yir
pe yawãhãfa n naa n luhu u ye ye. Wii ma

nii kaplãŋ pãã yor raa ter syi wo, u naa ke pãã u ya ya Yãhã ye.
29 Mpãy poo na pe Yãhã kapãn laa luhu pe laam wo, poo syãm syi, laa na tãã ya, ga waha kapãn gbe, pe ke tɔ̃r nawee- ye. Pe yawãhãfa -sẽ ga yãŋ le pe kaplãŋ wo.
30 Waa ma pye kapãn na, loo yale wo Yãhã kapãn laa ma dye waa ter laam wo, u n yee u ga le tɔ̃r, wii u ma kapãn na, u yai u yaha le.
31 Loo nde na, Yãhã wũhũ ma dye ye laam wo, ye ga waha naa ke tɔ̃r yii ye koo syi, yii wuhu na. Loo ga ta ye yawãhãfa ga kaklaha yãã, pe maha plãhã nii le Yesu kãnde wo.
32 Mpãy pe koo Yãhã kaplãŋ luhu, ma ke tɔ̃r nawee- ye, pe yai pe pe ya wãyigi cã ke wãpãã yale ne.
33 Ye sẽ yãã, Yãhã sẽ n traha nawee- pe nii wãplaŋpyefa ye. Ke n kɛ pe naa n nii yrĩŋ na.
Mii le ma mii syi dyaŋ Yesu kãndeyãrfa yawãr wo, teebɛhɛ byɛ wo,
34 ye ca yai pe yaha naa n le ye yawãr wo, pe sẽ yai kaplãŋ wãpãã ne koo fla na ye. Ye sẽ yãã, Yãhã sabangbãŋ wo, le ma le yrũhũ yaha ma yee, ca yai pe yĩy kor naa n le.
35 Pe ma yee pe ga laa yey, pe ga naa le yey pe pa ye klɛ wo. Le sẽ yɔ̃ cɔɔ u naa n pãã Yesu kãndeyãrfa yawãhã wo ye.
36 Tee n pye ke syi, yii fla la le Yãhã kapãn yir laa, yii ya la tee le yãã?
37 Wii ma yee Yãhã kaplãŋ n dye woo laam wo, u n ke tɔ̃r nawee- ye, laa na u ma le ga, a Yãhã Yrã Fãnga ma u ne, ufua yai u cã Yĩŋfua Yesu kãnde wũhũ kẽ tẽ yrũhũ n yar ye na.
38 Wii ma loo sye, Yãhã bya ga ba ufua sye.
39 Wo nna, lii le ma le na, -ye naa n kɛ Yãhã kaplãŋ n naa n dye ye laam wo, ye n naa ke tɔ̃r nawee- ye! Ye ma syi ye sẽ Yãhã kaplãŋ wãpãã sye yor raa ter syi wo ye!
40 -Ye naa ke kai- pye yĩntaha ne, ye ma n plaŋ naa n pye ye!

15

Yesu Crise wãyir wĩĩ gbã wo

1 Wo nna, le Yesu kapãyĩĩ lii tẽ pãã ye ye, ye le sya le yaha ye laam wo, ye yii plãhã le wo. N n traha n maha le gbihi pãã ye ye.
2 Tẽ ba le yar ye na mii, ye ma le le yaha ye laam wo koo syi, le ga ta ye n sya yaha. Mii loo sẽ ne ye, le ga nii mii ye le ka sya ke dyaŋ.
3 Kai lii le ma yĩŋ, pe ra klaha le ne mii syi dyaŋ, ta bya, n ba ye klaha le ne koo syi dyaŋ. Loo ne nde: U Yãhã Yĩndefua Crise ku wo kapee- wĩĩ na, mii le bii cãã yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo mii.
4 Pe u le gbĩĩ wo. Ke plii tãã wuhu, u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye, mii le bii cãã yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo mii.
5 U n u ya yar Pyar na. Loo kur ye, u n u ya yar pe kãnyãrwai sẽnsye syãm na.
6 Loo kur ye, u n u ya yar u kãnyãrwai yĩĩsyãm gbeebua mpãy na. Pe fãnga ma nantãŋ yrãŋ na, nanem mpãy ya me pe ku pe laam wo.
7 Loo kur ye, u n u ya yar Syake na, ma ba u ya yar pe Yesu tẽnlɛhɛ byɛ na.
8 Poo mii byɛ kur ye, u n u ya yar ta bya na, ndoo wii n ma mii pe byɛ nambuange dyaŋ.
9 Ye sẽ yãã, ndoo kẽ n ma pe Yesu tẽnlɛhɛ byɛ nakũntãŋ. N sẽ yai gɛ yai pe naa ra yee Yesu tẽnlɛhɛ ye, n tee naa Yesu kãndeyãrfa kɛ wãboo ne.
10 Yãhã laantãr kãmay na, tẽ ma ngii n nii koo. Ke kayĩĩ lii pye ra kẽ, le laa yɔ̃ ra kẽ, ma sya ra ta gɛ ta ra n tẽn tẽ ma ta tɛr pe Yesu tẽnlɛhɛ byɛ yaha. Cĩĩnde -sẽ na, ndoo sẽ kẽ n waha yia loo tẽn nde na ye, te Yãhã laantãr roo fãnga kẽ, laantãr rii ke te wãã ra kẽ.
11 Loo nde na, le tãy le pye ndoo woo, le tãy le pye poo woo, loo wĩĩ nen ya ne wo byɛ too n pãã ye ye Yesu Crise wĩĩ na, ye n u ta ye Yatɛr.

Wo wãyir wĩĩ gbã wo

12 Loo ne too n pãã nawee- ye ma yee, u Yãhã Yĩndefua Crise yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye. Yii mpãy -sẽ maha pye mii ma le pãã, a mpãy pe ku wa, pe saa ba yir gbã wo, pe nii yrãŋ na ye?

13 Le ma pye cĩĩnde, le yĩntaha ne u
Crise sẽ yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na
ye.
14 Le ma -sẽ pye u Crise sẽ yir gbã wo,
ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye ye, too u wĩĩ
pãã ye ye, wo ka n pye; tee u ta ye Yatɛr,
ye ka pye.
15 Tesẽ, le ga nii mii wo kawar fua taha
Yãhã na, ma yee ke u Crise ta u n yir gbã
wo, ma dur ba yrãŋ na. Ãwã, le ma pye
cĩĩnde, Yãhã sẽ nakur ta te n yir gbã wo,
ma n nii yrãŋ na ye, le yĩntaha ne, ke sẽ
u Crise ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ
na gbaafa ye ye.
16 Ye sẽ yãã, le ma pye nakur saa ba yir
gbã wo, te nii yrãŋ na ye, le yĩntaha ne,
Yesu Crise sẽ yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ
na ye.
17 Le ma pye u Crise sẽ dur ba yrãŋ na
ye, ye u ka ta ye Yatɛr ke dyaŋ; kapee-
nkãy tee pye, ke sẽ laha kãã ye na ye.
18 Tesẽ, Yesu kãndeyãrfa mpãy byɛ pe
ku, pe saa sya yaha ye.
19 Wo ma koho taha yaha u Crise na, ma
yee u koho le wo ye driyɛ̃ nge ya wo, wo
wĩĩ ga pee le ta tɛr nawee- byɛ wĩĩ na.
20 Lii le ma cĩĩnde, loo ne nde: U Yãhã
Yĩndefua Crise woo kẽ u cãã yir gbã wo,
ma dur ba yrãŋ na. Woo wĩĩ le yar, mpãy
pe ku pe bya ga ba yir gbã wo, pe nii yrãŋ
na.
21 Ye sẽ yãã, nawee waa wĩĩ bii ta, gbã
n dye nawee- byɛ nsoho wo. Nawee waa
ter wĩĩ kẽ le ta yagaa, nawee- byɛ ga ba
yir gbã wo, pe dur nii yrãŋ na.
22 Dama wĩĩ le ta nawee- byɛ n nii n ku
mii, mpãy byɛ pe -sẽ wãã le u Crise ne,
poo byɛ ga ba yir gbã wo, pe nii yrãŋ na
koo syi.
23 Le ga ba nii mma ma syi dyaŋ: Yesu
Crise woo u cãã yir wa pe byɛ yaha. Kur
ye, mpãy pe ma u wãm, poo ga ba yir
pe ya ndoŋ gbã wo, pe nii yrãŋ na u
durbaper.
24 Loo kur ye, driyɛ̃ kuayale ne. U Crise
ga ba yĩnfar ter byɛ kua kãã, tesẽ yahasee
flɛ ne, tesẽ fãnga ter byɛ ne. Loo kur ye, u
ga kai- byɛ le soho u Tuhufua Yãhã koho
wo.
25 Ye sẽ yãã, u Crise yai u nii kai- byɛ
yĩŋ na, Yãhã n sya ba u napĩĩ- byɛ yia, ke
pe ta u n troho fyãhã tã pe na.
26 Napĩĩ wii u ga pye klaha- kur ye, woo
kẽ gbã ne.
27 Ye sẽ yãã, le ma le yrũhũ yaha Yãhã
sabangbãŋ wo ma yee: «Yãhã ta u n troho
fyãhã tã wãn kur byɛ na.» Pe ma yee wãn
kur byɛ, pe sẽ -sẽ yee Yãhã bya ne ye. Koo
kẽ ke wãn kur byɛ yia, ma ta u Crise n
troho fyãhã tã te na.
28 Kai- byɛ fãnga ma ba le soho u Crise
koho wo, woo wii u ma Yãhã Dya, u ga
u ya le soho Yãhã koho wo. Loo nde na,
Yãhã ga nii ke kai- kur byɛ yĩŋ na.
29 Tee n yee, mpãy pe ku wa pe saa ba
yir gbã wo, pe nii yrãŋ na ye, nwa ta ye
laam wo, mpãy pe ya tãã n yi loho wo
mpãy kẽ pe ku wa?
30 Ndoo tesẽ ra tẽntẽwai ne, nwa ta
kayĩhĩ n wo yãã yalebyɛ le Yesu kapãyĩĩ
wãpãã wĩĩ na?
31 Wo nna, plii byɛ gbã ma ra tãy
tũntũn. Ye wĩĩ ma ra ye yĩnkuãyir wĩĩ,
wo Yĩŋfua Yesu Crise kãmay na. Loo ne,
n kai- ngĩĩ pãã ye ye.
32 Tẽ le sya, ma nii srã waygapyãr ne
Yefɛsyi wo, le ma ne pye naweetee laam
wĩĩ ya ne, le ga ba lii yɔ́ ra kẽ? Le ma pye
mpãy pe ku wa, pe saa ba yir gbã wo, pe
nii yrãŋ na ye, ah -too naa wo troho tãhã
plãhã nge yor wo ke n yee:

«-Too naa n di, wo naa n wɔ;
ye sẽ yãã, sukũhũ gaa laam wo waa
ku.»

33 -Ye yii yigi, ye sẽ plãhã nge yãã ke n
yee: «Mboo wii ma pye naweeyɔ́, ma -sẽ
nii n taha naweepee- na, pe ga ma le pe
yor wo.»
34 -Ye laantor yãã, loo le yɔ́, tee tyii
kapee- wãpyeŋ na! Ye laam wo, mpãy ma
pe sẽ Yãhã wũhũ cã ye. Le yai le naa fyar
yigi ye kẽ!

Nakur kadye wãyir wĩĩ gbã wo

35 Waa ga waha le yey u yee, a mpãy pe
ku wa, pe ga ba pye mii pe yir gbã wo, pe
nii yrãŋ na? Pe kadye ga ba nii mii syi
dyaŋ?
36 Naplege kẽ ufua ne. Ye sẽ yãã, ma'a
ngaa pua le kãntraha wo, le pua yai le ku
wa le cã fĩy.

37 Ngaa pua ya ne taa le kãntraha wo. Le ga waha pye sepua syi, laa na ngaa ter pua. Ke digi wãŋ gii ke fĩy wa ma nii wan, koo sẽ kẽ taa le kãntraha wo ye.
38 Pua woo pua woo, Yãhã ga u ta u n fĩy koo laam wãfĩy. Pua woo pua woo, u yai u fĩy u nii ngii, Yãhã ga u ta u n fĩy u nii koo kla.
39 Yãhã ke wãn tii byɛ tãhã, tesẽ nawee ne, te byɛ kadye wee wãcɛŋ ye: Nawee kadye ma ke ya ya; trɛresyar kla kadye ma ke ya ya; kãnsyã kadye ma ke ya ya; fua kadye ma ke ya ya.
40 Yãhãyĩŋ wãn bya ma, tesẽ kãntraha wãn ne. Yãhãyĩŋ wãn nayɔ̃r ma te ya ya, kãntraha wãn nayɔ̃r ma te ya ya.
41 Yai nayɔ̃r ter ma ke ya ya, yroŋ nayɔ̃r ter ma ke ya ya, yrompii nayɔ̃r ter ma ke ya ya. Pe yrompii byɛ gɛ, pe nayɔ̃r ma pe ya wuhu na.

42 Mpãy pe ku wa, pe ma ba yir gbã wo, ma nii yrãŋ na, le ga ba nii koo syi dyaŋ. Nakugu kadye ma le wa gbĩĩ wo, ke ga fũhũ. Ke ma yir gbã wo, ma nii yrãŋ na, ke saa ku nantãŋ ye.
43 Nakugu ma le kãntraha wo, ke wee ngaa ye, fãnga wee ke na ye. Ufua ma ba yir gbã wo, ma nii yrãŋ na, u ga nayɔ̃r yãã, u maha nii fãnga ne.
44 Nakugu ma le kãntraha wo, ke ma kãntraha kla ya dyaŋ. Ufua ma -sẽ ba yir gbã wo, ma nii yrãŋ na, u ga nii Yãhã Yrã kla. Yagaa, wo ma kãntraha kadye ne, wo ga ba nii Yãhã Yrã kadye ne.
45 Ye sẽ yãã, le ma le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee: «Dama wii u ma nawee cir, Yãhã kẽ ke bii ta u n nii yrãŋ.» Yesu Crise wii u ma mii Dama syãŋ wuhu waa dyaŋ, woo ma Yãhã Yrã lii le cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ.
46 Yãhã Yrã kla koo sẽ kẽ ke cãã n pai ye. Kãntraha kla kẽ ke cãã n pai, Yãhã Yrã kla n cã taha.
47 U Dama cir Yãhã bii u tãhã cuhu ne, u n nii kãntraha kla. U Dama syãŋ wuhu woo ma yãhãyĩŋ kla.
48 Mpãy pe ma kãntraha wãm, pe ma mii wii dyaŋ Yãhã bii u tãhã cuhu ne. Mpãy pe ma yãhãyĩŋ wãm, poo wĩĩ ma mii wii dyaŋ u ma yãhãyĩŋ wũũ.
49 Yagaa, wo ma mii wii dyaŋ u pye kãntraha kla. Wo ga ba nii mii wii dyaŋ u ma yãhãyĩŋ kla.
50 Wo nna, lii n n traha n pãã ye ye le nde: Wii u ma kãntraha kla, kadye ne u ye ntãŋ ne, u saha dye Yãhã yai klo wo ye. Kãntraha kadye ma gbã koho wo, kadye nge syi saha kuee yai tãŋ yrãŋ ye.

Gbã saa ba pye yãã nantãŋ ye

51 Yagaa, n ga kai laa pãã ye ye, lii tee sẽ cã ye. Wo byɛ saa ba ku tãŋ ye. Mpãy pe ku wa, tesẽ mpãy ne pe ga ba pye yrãŋ na, pe byɛ kadye ga ba wã klaha.
52 Le ga ba pye le yalebyɛ wo, teele nen ya, yaliile wo tũũtũũ ma ba yɛr wãwuu ne. Tũũtũũ ma ba wuu, mpãy pe ku tɛr wa, pe ga yir gbã wo, pe kuee yai tãŋ yrãŋ na. Wii mpãy wo ma yrãŋ na, wo byɛ kadye ga ba wã klaha.
53 Ye sẽ yãã, kadye nge gii ke ga waha fũhũ, ke yai ke ba nii ke saha fũhũ yãã ye; koo gii wãkuyãã ma ke na, ke yai ke ba nii wãkuyãã wee ke na ye.
54 Kadye nge gii ke ga waha fũhũ, wãkuyãã ma ke na. Sukũhũ gaa laam wo, ke ga ba nii ke saha fũhũ yãã ye, wãkuyãã saa pye ke na ye. Loo yale wo, Yãhã sabangbãŋ kaplãŋ ngĩĩ ga nii cĩĩnde. Koo kaplãŋ kẽ ngĩĩ:
«Gbã wĩĩ kua, gbã yia tãŋ!
55 Gbã saha yia wãboo na nantãŋ ye.
Gbã fãnga kua.»
56 Gbã fãnga yi kapee- wãpyeŋ wo. Kapee- wãpyeŋ fãnga -sẽ yi Yãhã kãnde kataŋ wo.
57 Yãhã kẽ ke fãnga wãã wo kẽ Yesu Crise kãmay na, wo n waha n yia. Ke miingbãŋ yai ke naa n sey yalebyɛ!
58 Loo nde na, wo nna, -ye yii plãhã, Yesu wĩĩ n nii gbãã ye laam wo, ye n u tẽn tẽ naa n yɔ̃. Ye le cã ma yee, le Yĩŋfua Yesu tẽn lii tee n tẽ woo gɛ kãmay na, tẽwai sẽ ne ye.

16

-Ye naa koho le ye Yesu kãndeyãrwai ye!

1 Pe war wãwãã wĩĩ na mpãy kẽ pe ma Yãhã nawee-, tẽ ba Galasyi Yesu

kãndeyãrfa yawãhãfa yar pe naa n pye mii, ye bya -ye naa n pye koo syi!
2 Jimaasyi jimaasyi, nawee nawee woo, tuu ga waha yia kii na, u koo cɛr yi ta yaha u ya tãy teelaa wo. Loo na, n ma ba pa ye fla na, ye saa naa yii fãy war wãwãã wĩĩ ne ye.
3 N ma ba ka ye fla na, ye ga naweeyɔ̃m mpãy yãŋ yi, ye pe war byɛ le soho poo koho wo. Ndoo -sẽ ga sabar yrũhũ, n le soho pe koho wo. Ke syi, pe ma ga dye Yurusalɛm wo, ke fla Yesu kãndeyãrfa ga pe wãpa yĩŋ cã.
4 Ta bya ma -sẽ yai n ka Yurusalɛm wo, waa ke yrãhã yi wii na pe ne.

Kai- nkãy Pɔl n traha u pye

5 N ma ba ka Maseduan kãntraha na, n ga ta tɛr ga ye fla na. N n traha n ga yi Maseduan Yesu kãndeyãrfa na.
6 Laa na n ga ba faa ma- ye fla na, laa na n ga ba wɛr cãã byɛ pye ye fla na. Loo na, teelaa fla wãkaŋ ma ba yi ra na, ye ga waha koho le ra ye, ta n ka ke fla na.
7 Yagaa woo, n sẽ n traha wo n wii yãã wãyãã ya, ta n ta tɛr ye. N n traha n ba yalaa dye ye fla na, Yĩŋfua Yesu ma le sya.
8 Pããnkɔti gbar -sẽ ga ra yãã Yefɛsyi na nwo.
9 Ye sẽ yãã, ta yĩŋ tãy tẽngbãy laa ne nwo, koo kẽ. Napĩĩ- wãnihi naa byɛ ne, n ga loo tẽn nde tẽ.
10 Timuti ma pa ye fla na, -ye u yigi yɔ̃! Ye sẽ yãã, woo bya ma le Yĩŋfua Yesu tẽn na ta wãŋ syi dyaŋ.
11 Ye ma syi ye ga naa u kloŋ ye! -Ye koho le u ye u n waha u yrãhã yi yrĩŋ ne, u pa ra fla na. Wo u sẽŋ, ndoo tesẽ pe Yesu kãndeyãrfa ne.
12 Wo tẽntẽwɛ Apolosu woo wĩĩ na, n naa u nar u ka ye fla na, pe Yesu kãndeyãrfa mpãy ne. Le sẽ -sẽ pye u laam wo yagaa ye. U ma ba draha yãã, u ga ba ka.

Kaplãŋ kuasaha, syaha ne

13 Ye ma n faha yii na ye, -ye ta Yesu wĩĩ n nii gbãã fãnga ne ye laam wo! -Ye naa tetege le yii wo, -ye naa yii plãhã le Yesu kãnde wo!
14 Ye tyii ye ntãŋ n dye yii tãy ye kãnkai-byɛ wo!
15 Wo nna, ye Tefanase cã u kahafa ne. Ye cã poo me pe cãã dye le Yesu kãnde wo Yakayi kãntraha na. Le tãy pe ye, pe n nii koho le pe Yesu kãndeyãrwai ye.
16 -Ye naa nagboho ta poosyifa na, tesẽ mpãy byɛ ne pe ma le Yĩŋfua Yesu tẽn na!
17 Tefanase ye wãpa wĩĩ tãy ra ye, Fartinase ne, Yakakuse ne; tee sẽ pye ye, poo me pe pye ra ne ye draha wo.
18 Pe pa ma ba ra laam yĩn, le n maha ye bya laam yĩn ye kẽ. Ye yai poosyifa wĩĩ n naa n tãy ye ye!
19 Yasyi kãntraha Yesu kãndeyãrfa yawãrfa byɛ ye syar. Yakila u cɔɔ Persyile ne, ma suhu Yesu kãndeyãrfa mpãy ne pe pe ya wãã pe kaha wo, pe ye syar Yesu kãndeyãrfa syaha ne.
20 Wo teende Yesu kãndeyãrfa byɛ ye syar. -Ye yii syar naambiyãr syaha ne!
21 Ndoo Pɔl, n ga kaplãŋ ngĩĩ kuasaha yrũhũ nii ya: N ye syar.
22 Wii ma yee Yĩŋfua Yesu wĩĩ sẽ n tãy u ye ye, yoosẽn te pye ufua na. Maranata: Wo Yĩŋfua Yesu, pa!
23 Wo Yĩŋfua Yesu, u u laantãr yar ye na.
24 Ye byɛ ntãŋ dye ra tãy. Wo byɛ wãã le Yesu Crise kãmay na.

Pɔl saba syãŋ wuhu kaplãŋ Kɔrntifa ye

Syaha fla

1 Ndoo Pɔl kẽ, ma suhu wo Yesu kãndeyãrwɛ Timuti ne, too saba nwo yrũhũ nɔ wãã. Ndoo Pɔl kẽ, le tãy Yãhã ye ke n ta ta Yesu Crise tẽnlɛhɛ. Wo u saba yrũhũ nɔ wãã yii Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa kẽ Kɔrnti wo, ma suhu yii mpãy bya ne, tee ma Yãhã wãm ke Yakayi kãntraha kur byɛ wo.

2 Wo Tuhufua Yãhã tesẽ wo Yĩŋfua Yesu Crise ne, ke ke laantãr yar ye na tesẽ ke yrĩŋ ne.

Yãhã Pɔl flaŋ u wãfãy wo

3 -Too wo Yĩŋfua Yesu Crise Tuhufa miingbãŋ gboho, Tuhufua wii kacãn wee u laantãr na ye, woo kẽ Yãhã ne, Yãhã gii ke nawee flaŋ yalebyɛ.

4 Wãfãy gii syi ter ma sya wo dye, ke wo flaŋ. Koo syi kẽ, mpãy byɛ pe ma wãfãy wo, wo bya ga waha pe flaŋ wii ndoŋ wãflaŋ gii syi ter ne Yãhã ke wo flaŋ.

5 Ye sẽ yãã, le ma mii wo dyaŋ u Yãhã Yĩndefua Crise ne. Wãfãy tii te u dye tɛr, te syar. Wãfãy busãã ga ba wo dye ke syi dyaŋ. U -sẽ wo flaŋ koo syi dyaŋ.

6 Wo ma nii n fãy, wo n kɛ yii poo na, ye wãflaŋ yãã, wãsyayaha ne, koo kẽ. Wo ma -sẽ wãflaŋ yãã, ye bya ga wãflaŋ yãã, ke n ye ta, per gaa ye n waha naa wo wãfãy ter syi fãy laanyĩn ne.

7 Loo ne, wo koho taha yaha ye wĩĩ na fãnga ne. Wo cã ma yee, tee wo wãfãy ter syi yãã, ye ga ba wo wãflaŋ ter syi yãã.

8 Wo nna, ye sẽ yãã, wãfãy tii byɛ te wo dye Yasyi kãntraha kui wo, wo n traha ye te cã. Te wãfãy ba gboho tɛr wo na. Wũũsaha gɛ sẽ pye wo na ye. Wo sẽ ba cã gɛ cã waa kuee yrãŋ na nantãŋ ye.

9 Wo n sya ba yee pe ba wo wãboo wĩĩ pãã ta. Koo wãfãy nge -sẽ wo ta wo n cã ma yee, wo sẽ yai wo koho taha yaha wii na, mii Yãhã ya sẽ kẽ ye, koo gii ke nakur ta te n yir gbã wo, ma n nii yrãŋ na.

10 Koo kẽ, ke wo sya yaha gbã koho wo; ke ga wo sya naa n yaha koo syi. Ãwã, wo koho taha yaha ke na, ma cã ke ga wo sya naa n yaha koo syi.

11 Wo maha cã, yii gɛ ga koho le wo ye Yãhã wãnar ne. Nawee- busãã ma nii Yãhã nar wo kẽ ke syi, ke ga luhu pe ye, ke loo kayĩĩ pye wo kẽ, nawee- busãã n syaha wãã ke kẽ wo wĩĩ na.

Nwa Pɔl sẽ yãã dur ga Kɔrnti wo ye?

12 Lii le ma wo ye yĩnkuãyir wĩĩ, loo ne nde: Wo laam wo, wo le cã laha ma yee, driyɛ̃fa nsoho wo, tesẽ ye bya nsoho wo, wo naa wo troho tãhã Yãhã cĩĩnde yor wo, ma maha naa wii ta prafa mii Yãhã le yar mii. Wo sẽ waha yia koo troho wãtãhã ter nge na nawee laam kacãn syi kãmay na ye, Yãhã laantãr kãmay ne.

13 Yii gɛ le cã ma yee, kaplãŋ nkãy too yrũhũ nɔ n wãã ye kẽ, ke yĩntaha ma gbɛgbɛ, ke wee sĩĩ ye.

14 Tee ke yĩntaha war cacar yagaa, ta laam wo ye ga ba ke war tãŋ. Koo kẽ nge ne: Yĩŋfua Yesu durbaper, wo wĩĩ ga ba nii ye ye yĩnkuãyir wĩĩ, tesẽ ye wĩĩ bya ga ba nii wo ye yĩnkuãyir wĩĩ.

15 Loo nde gboho ra laam wo, ta n sya ba yee, n ga cãã ka ye fla na, wo n wii yãã, wo maha ba wii yãã taha tɛhɛ syãŋ gaa na, le n nii ye ye kayĩĩ laa.

16 Ye sẽ yãã, n ba naa n yee, ndoo ga cãã ka ye fla na, n cã ta tɛr ga Maseduan kãntraha na, n ma ga dur, n maha ba yi ye fla na, ye n koho le ra ye ra yrãhã wãyi na Yudɛ kãntraha kuɛ ye.

17 Tẽ ba loo nde le yaha ra laam wo, laa na yii mpãy le ga ma yee, tẽ sẽ ba le ta kai ye? Ye yee la, n laam ga naweetee wãŋ syi dyaŋ, n naa yɛ̃ klaha, n waha naa n yee «ãwã», tẽ maha naa n yee «aye» le yalebya wo?

18 Yãhã gii ke sroŋ, n ga waha le pãã ke yĩnde na n yee: Kapãn lii too ba ye yar, wo sẽ yee «ãwã» ma maha wã klaha ma wo yɛ̃ klaha le yalebya wo ye.

19 Ye sẽ yãã, ndoo, Silaasyi ne, Timuti ne, Yãhã Dya Yesu Crise wii, wo u wĩĩ pãã ye ye, u sẽ pa u n pai nii u naa n yee «ãwã » tuu dur naa yɛ̃ klaha le yalebya wo ye.

Yesu wĩĩ le yar, Yãhã sẽ dur n yi le kapãn kur ye ye.
20 Ye cã u wãpaŋ wo ta wo n cã, Yãhã ke bii yɛ̃ tɛr kayũhũ nkãy wãwãã ne wo kẽ, waa ke byɛ yãã. Yesu wĩĩ wo ta wo n cã, Yãhã sẽ yɛ̃klahaŋ cã ye. Loo ne, too ne yee le nii ke syi Yesu Crise myaha na, Yãhã miingbãŋ kẽ too n gboho loo nde ne.
21 Wii tesẽ ye ne, wo seefar le Yesu Crise ne, Yãhã gɛ kẽ ke wo ta wo n waha wii plãhã wo Yesu wãtaŋ ne wo Yatɛr. Koo kẽ ke wo yãŋ yi.
22 Ke ke myaha puhu gbãã wo na, ma Yãhã Yrã le wo laam wo, loo n ta wo n cã waa ba ke kayũhũ yãã, kayũhũ nkãy ke ke ta yaha wo kẽ.
23 Ya'a yãã n sẽ dur ga ye fla na ke Kɔrnti wo ye, n sẽ naa n traha n wãfãy ta ye na ta kaplãŋ ne ye, koo kẽ. Yãhã yĩnde ma ra na, le ma pye kawar, ke ra ta ra n ku.
24 Wo cã ye Yesu sroŋ ta ye Yatɛr; le sẽ nii mii wo n kɛ wo ye le le wo fãnga na ye. Ye nii nuhu ne, loo ne too n kɛ ye ne.

2

1 Loo ne ta n yee, n saa maha ka ye fla na n ga maha wãfãy gaa taha ye na ta kaplãŋ ne ye.
2 Ye sẽ yãã, n ma wãfãy ta ye na ke syi, yoo ga ba nuhu le ta laam wo?
3 Loo ne, ta n ba saba waa yrũhũ nɔ wãã ye kẽ, ma yee n sẽ naa n traha n ka ye fla na ye n wãfãy yãã, le n nii ra bya ye wãfãy ye. Ye cã ye wĩĩ ne, le ga waha nuhu le ra laam wo. N maha cã ma yee, nuhu ma pye ra laam wo, le ga nii nuhu wĩĩ ye byɛ ye.
4 U faale saba wãyrũhũ wĩĩ nii ra ye wãfãy wĩĩ laa, ma suhu laam wlãhã wĩĩ, tesẽ yĩntãm wãyi wĩĩ. N sẽ yee le nii ye ye wãfãy ye, n n traha ye cã, ye ntãŋ dye gboho ra tãy kacãn wee ye, koo kẽ ra n ba u faale saba yrũhũ nɔ wãã ye kẽ.

Ye naa n tyii kapee- foho na!

5 Ye laam wo, waa ma pye u laa tee pye, le n nii laam wãwlãhã wĩĩ, ye cã ndoo laam sẽ me ufua wlãhã ye. Yii mpãy laam me u wlãhã, le ma sya pye ye byɛ sẽ me ye.
6 Yii busãã ma -sẽ u pẽn wa, le yai u ne ke dyaŋ.
7 Yagaa, ye -sẽ yai ye tyii u kapee- fuɛ na, ye nuhu le u laam wo; mii loo sẽ ne ye, woo gɛ laam ga waha wlãhã tɛr u ye, le sya kacãn byɛ kua u na.
8 Loo ne, n ga ye nar nde ne: -Ye u yigi yɔ̃ u n cã u yee, u ntãŋ dye ye tãy.
9 Ya'a yãã, n ba u faale saba yrũhũ nɔ wãã ye kẽ, n maha naa n traha n yãŋ, ye ma pye ye n luhu ra kaklaha ye yalebyɛ.
10 Waa ma laa tee pye, ye n tyii u kapee- fuɛ na, ndoo bya ga tyii ufua kapee- fuɛ na. Ta wĩĩ ma pye laa ne kapee- foho wãtyii wĩĩ laa na, n ma tyii koo kapee- foho na, n le pye yii wĩĩ na u Yãhã Yĩndefua Crise yĩnde na.
11 Wa'a yee, wo sẽ tyii ufua kapee- fuɛ na koo syi ye, sãndãpee yĩŋfua Setane ga waha fãnga yãã wo na, woo wii wo u laam wũhũ cã yɔ̃.

Pɔl ka Toosa na

12 Tẽ ga dye Toosa wo, ma yee ndoo ga le Crise kapãyĩĩ pãã ke fla na, Yĩŋfua Yãhã ba ke fla draha cãã gbihi ta wa ra yaha ye.
13 Tẽ -sẽ ga dye ke fla na, n sẽ wo Yesu kãndeyãrwɛ Tyite yãã ye, ta ntãŋ n nii ra cɛr busãã. Loo n ta, ra n ba kãnde nar Toosafa ye, ma tɛr Maseduan kãntraha na.

Wo ga waha yia kai- byɛ na u Crise kãmay na

14 Yãhã miingbãŋ yai ke naa n gboho, koo gii ke wo ta wo n yia kai- byɛ na u Yãhã Yĩndefua Crise kãmay na. Ke wo ta wo Crise wĩĩ pãã nawee- ye teebɛhɛ byɛ wo mii lasekole dyaŋ too n yãr teebɛhɛ byɛ wo.
15 Ye sẽ yãã, Yãhã ye, wo ma Crise lasekole dugu dyaŋ mpãy nsoho wo pe wãsyayaha yãã wa, tesẽ mpãy ne pe plaha kãmpee- wãyãr wo.
16 Mpãy pe plaha kãmpee- wãyãr wo, koo lasekole dugu nge ma gbãku dugu ne, ke n pai gbã ne. Mpãy pe wãsyayaha yãã wa, koo dugu nge ma cĩĩnde yrã dugu ne, ke cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ. Yoo syi ga waha yia tẽn nde na?
17 Ye sẽ yãã, wo wee mpãy dyaŋ pe le Yesu kapãyĩĩ wã klaha, ma le ta wakɛ wĩĩ

ye. Yãhã kẽ ke wo lɛhɛ wãã. U Crise tẽntẽ-me wo ne, wo yɛ̃ kaplãŋ sroŋ Yãhã yĩnde na.

3

Te naambiyãrfãn tẽntẽ-

1 Wo ma n pãã ke syi, le sẽ nii mii wo wii sey ye. Wo sẽ maha n kɛ mpãy dyaŋ, wo saba yar ye na, wii syi u wo sey ye. Wo sẽ maha woo syi saba kɛ, ye u gbihi wãã wo kẽ ye.

2 Yii me, tee ma woo syi saba wo ye, saba wii syi u yrũhũ yaha wo laam wo. Nawee- byɛ ga waha le yãŋ cã, pe naa le kal ye troho wãtãhã na saba gɛ dyaŋ.

3 Ãwã, ye wĩĩ ma mii saba dyaŋ u Yãhã Yĩndefua Crise le yar wo na, wo n le yrũhũ yar nawee- na. U sẽ yrũhũ cĩĩnde sabakãi ne ntẽmbapai na ye. U yrũhũ Yãhã Yrã ne nawee- laam wo.

4 Wo ma n pãã ke syi, wo koho taha yaha Yãhã na Crise kãmay na, koo kẽ.

5 Wo -sẽ cã wo saha yee, wo ga waha yia yãã tẽn nde syi na wii ya kãmay na ye. Wo ma waha yia lii na, Yãhã kẽ.

6 Ye sẽ yãã, koo kẽ ke wo ta, wo n waha nii ke naambiyãrfãn tẽntẽ-, loo ma Yãhã Yrã wĩĩ. Kãnde lii le ta, le tẽn kalaa wee ke naambiyãrfãn wĩĩ na ye. Loo kãnde nde lii le yrũhũ yaha, le nawee- yar pe yai gbã ne pe kapee- wãpye wĩĩ na. Yãhã Yrã loo -sẽ cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ.

7 Le Yãhã kãnde kataŋ byɛ bii yrũhũ yaha ntẽmbapai na wii Yiifee- faale wãdyaha Musa kẽ. Tuu naa ke yar nawee- na, le yalebya wo Yãhã nayɔ̃r n yɛhɛ Musa yĩntaha na, pe Yiisrɛfa sẽ waha u yãŋ gɛ yãŋ ye. Ke wãyɛhɛ palpal nge sẽ -sẽ ma- ye. Kãnde lii le ta, loo lii le tẽn n gaha nawee ne gbã kuɛ ye, nayɔ̃r gɛ ma le na.

8 Loo na, ye yai ye cã ye yee, Yãhã Yrã tẽn nayɔ̃r ga gboho, kacãn saa pye ye.

9 Tẽn lii le naa n gaha nawee ne gbã kuɛ ye, nayɔ̃r te -sẽ pye le na, ye yai ye cã ye yee, tẽn lii le nawee ta u n sroŋ Yãhã yĩnde na, loo nayɔ̃r ga gboho faale wãn na, kacãn saa pye ye.

10 Loo na, wo ma ke yagaa naam-biyãrfãn nayɔ̃r wãyɛhɛ palpal nge wãgboho yãŋ, waa cã ke faale cãã naambiyãr nayɔ̃r wee ngaa gɛ ye.

11 Ye sẽ yãã, kai lii le n ma- carle ya, le nayɔ̃r ma yɛhɛ ke syi, ye yai ye cã ye yee, kai lii wãkuayãã wee le na ye, kacãn saa pye loo nayɔ̃r wãyɛhɛ wãgboho na ye.

12 Wo koho taha yaha loo nde na, koo kẽ wo n waha le Yesu kapãyĩĩ wũhũ pãã n yigi nawee- ye laanyĩn ne.

13 Wo wee Musa wãŋ syi dyaŋ ye, woo wii u bii u yĩntaha tã tã fai ne, pe Yiisrɛfa ma syi pe u yĩntaha wãyɛhɛ palpal wãkuaŋ yãã, ke n kua ye.

14 Pe Yiisrɛfa bya pye mii fai paha tã pe kacãn na, pe sẽ waha Yãhã wũhũ war ye. Ma sya ba waa ke yagaa na, Yiisrɛfa ma nii ke faale Yãhã sabangbãŋ kaplãŋ kal, le ga nii mii fai paha tã pe kacãn na, pe saha naa ke kaplãŋ yĩntaha war ye*. Mboo wii ma -sẽ wãã le u Yãhã Yĩndefua Crise ne, loo fai nde ga gbe kãã ma kacãn na, ma n waha naa ke Yãhã wũhũ war.

15 Ke nanga nge na, pe Yiisrɛfa ma nii Musa saba kaplãŋ kal, le ga nii mii fai paha tã pe kacãn na, pe saha naa ke kaplãŋ yĩntaha war ye.

16 Wii ma -sẽ u ya le soho Yĩŋfua koho wo, loo fai nde gbe kãã u kacãn na.

17 Ma'a luhu Yĩŋfua, Yãhã Yrã ne. Yãhã Yrã ma tẽn tẽ nawee wii laam wo, u wee fãnga gaa ter koho wo nantãŋ ye.

18 Fai laa wee le tã tã wii yĩntar na ye. Yĩŋfua nayɔ̃r n yɛhɛ wo byɛ yĩntar na palpal. Loo na, wo wã n klaha ma ga naa n nii Yĩŋfua wãŋ syi, kaa n naa n taha wo nayɔ̃r na. Ye sẽ yãã, Yãhã Yrã tẽn ne loo ne.

4

Tẽntẽle wii u sroŋ

1 Yãhã loo tẽn nde le soho wo koho wo ke laantãr na, loo ne wo wii plãhã le wo.

2 Fyar wũhũ nkãy ke n pye wam wo, wo koo wĩĩ sye. Wo sẽ nawee- wãwlaŋ kacãn ter kɛ ye, wo sẽ le Yãhã kapãn wã n klaha ye, wo le cĩĩnde loo yar n laha nawee- na.

* **3:14 3.14** Yiisrɛfa Musa kãnde saba cã tesẽ pe faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa saba ne. Ma sya ba waa yagaa na, pe sẽ -sẽ le sya ma yee, Yesu Crise kẽ u Yãhã Yĩndefua ne ye.

Too wo troho tãhã gbaa na ke syi Yãhã yĩnde na, mpãy pe sroŋ, poo gɛ ga waha naa wo sey loo nde na.

3 Le Yesu kapãyĩĩ nde lii too n yar nawee- na, mpãy pe plaha kãmpee- wo, pe saha le wĩĩ war ye.

4 Ya'a yãã, pe sẽ le Yesu kapãyĩĩ wũhũ sya cĩĩnde ye, driyɛ nge yĩŋfuapee pe laam kacãn wlãhã pe ye, koo kẽ. Woo yĩŋfuapee nwo sye pe na, pe saha le kapãyĩĩ cããngbãŋ yãã ye, le kapãyĩĩ lii le Crise miingbãŋ wĩĩ pãã, woo wii u ma Yãhã ke ya kai na.

5 Wii wĩĩ sẽ ne too n pãã ye, Yĩŋfua Yesu Crise wĩĩ ne too n pãã. Wo yee wo ma ye tẽntẽ-, ma ga naa le Yesu kapãyĩĩ wũhũ tɔ̃r ye ye.

6 Ye sẽ yãã, Yãhã bii yee: «Cãã- pe naa yɛhɛ wam laam wo!» Koo kẽ, ke n ke cãã- ta pe n yɛhɛ wo laam wo, ma wo ta wo n cãã- yãã ke miingbãŋ wãcãŋ na, ke miingbãŋ gii ke n yɛhɛ Yesu Crise yĩntaha na.

Wãfãy tii te Yãhã tẽntẽ- dye

7 Wo le Yesu kapãyĩĩ wũhũ cã, le kacãn cãã- n nii wo laam wo. Wo ma mii poor gbãhã dyaŋ wangbãy kla ne ke laam wo. Loo nde le yar gbaa na ma yee, fãngangbãŋ nge gii ke syi wee yãã ye, Yãhã wãŋ kẽ, wii wãŋ sẽ kẽ ye.

8 Wãfãy ter byɛ wo dye, ke sẽ -sẽ waha wo boo ye. Ntãncɛr ma wo na, loo naa byɛ ne, wo koho taha yaha Yãhã na.

9 Pe wo nuhu le Yesu kapãyĩĩ wĩĩ na, Yãhã sẽ -sẽ koho kuã wo na ye. Pe wo gbã cããr yaha kãntraha na, wo sẽ -sẽ ku ye.

10 Wo kadye crã gbã ne mii Yesu Crise dyaŋ tuu gbã yãã mii. Wo kadye ma -sẽ nii yrãŋ na, Yesu Crise cĩĩnde yrã ter ne le ma wo ye.

11 Too ma yrãŋ na, gbã wo kɛ yalebyɛ Yesu wĩĩ na. Koo ga ta Yesu Crise cĩĩnde yrã ter n waha naa n yãã wo kadye na, koo gii ke ga waha gbã yãã.

12 Loo nde na, wo tyii gbã wo kɛ, ma yee cĩĩnde yrã le naa yii kɛ, cĩĩnde yrã lii wãkuayãã wee le na ye.

13 Yãhã sabangbãŋ wo, wo wãdyaha gii ke Yãhã wãsey yay saba yrũhũ, ke le yrũhũ ta teelaa wo ma yee, woo Yãhã ta u Yatɛr, loo ne woo n pãã ke ye ma ke sey. Wo bya, wo Yãhã ta wo Yatɛr, loo ne wo ke wĩĩ pãã. Wo Yãhã ta wo Yatɛr kãnkai- byɛ wo, wo wãlɛ wãŋ syi.

14 Ye sẽ yãã, wo cã ma yee, Yãhã wo Yĩŋfua Yesu ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye. Ke ga ba wo bya ta ye ne, wo n yir gbã wo, wo nii yrãŋ na Yesu ne, ke maha wo ta wo n nii ye ne Yesu yaha ye.

15 Kai- ngĩĩ byɛ n pye yii wĩĩ na. Te Yãhã laantãr wãã nawee- busãã kẽ, ma yee pe nawee- fãnga pe naa n pãã Yãhã ye, pe naa syaha wãã ke kẽ, pe naa ke miingbãŋ gboho.

Kayĩĩ lii too ga ba yãã

16 Loo ne, wo sẽ fãy n sya ye. Wo kadye sraha ma sya pye n klaha- cacar, wo laam poo na, pe fãnga yãã plii wuhu na.

17 Wãfãy gii ke wo dye, ke ma car ya, ke sẽ maha n ma- ye. Koo wãfãy nge n pai wo kẽ kayĩĩ lii syi ne wãkuayãã wee le na ye, kacãn sẽ maha wee le wãgboho na ye. Le wĩĩ sẽ n tãn gɛ tãn ke wãfãy wĩĩ ne ye.

18 Ye sẽ yãã, kai- nkãy ke n yãã yĩnde ne, wo sẽ koo yãŋ ye; nkãy ke sẽ n yãã yĩnde ne ye, koo roo n kɛ. Kai- nkãy ke n yãã yĩnde ne, koo n ma- carle ya, nkãy ke sẽ n yãã yĩnde ne ye, wãkuayãã wee koo na ye.

5

1 Ye sẽ yãã, wo cã ma yee, driyɛ nge wo, wo ma kadye sraha gii laam wo, ke ma mii nwonge dyaŋ too dye nii. Wo ma ba ku, koo kadye sraha n pye klaha-, Yãhã ga ba yãhãyĩŋ nwoŋ gaa wãã wo kẽ yãhãyĩŋ na. Wãklahayãã wee koo na ye. Yãhã gɛ kẽ ke koo nwoŋ nge gbihi, nawee sẽ kẽ ye.

2 Too ma teelii wo yagaa, wo n sĩĩ cĩĩnde wãsĩĩ, ma n kɛ wo pye wo yãhãyĩŋ nwoŋ nge wo.

3 Ye sẽ yãã, wo yãhãyĩŋ nwoŋ nge, koo gii ke ma wo kadyefãŋ, ke ma ba gbihi wa, kadye saa maha ba kɛ laa yãã wo ye ye.

4 Ãwã, too ma wo kãntraha nwonge nge wo, wo n sĩĩ wãsĩĩ ya woo, mii tegengbãn dyaŋ te ma wo yĩŋ na. Le sẽ nii mii wo

n kɛ wo wo kãntraha kadye miy yaha ye. Wo yee, wa'a ba ke yãhãyĩŋ kadye le, loo le ga tãy wo ye. Loo na, kla gii ke ga waha ku, koo ga draha yaha kla gii kẽ ke ma cĩĩnde yrã ne, lii wãkuayãã wee le na ye.
5 Yãhã gɛ kẽ ke wo ta, wo ba koo wãwãklaha nge syi wã klaha. Ke ke Yrã wãã wo kẽ, ma yee le wo ta wo n cã, waa ba ke kayũhũ yãã, kayũhũ nkãy Yãhã ke ta yaha wo kẽ yãhãyĩŋ na.
6 Loo ne wo sẽ fãy n sya ye. Wo cã ma yee, too ma kadye sraha nge wo, wo fla dey Yĩŋfua fla ne.
7 Ye sẽ yãã, too sẽ kla gii yãã yĩnde ne ye, wo koo ta wo Yatɛr ma n yãr.
8 Wo sẽ fãy n sya kueekuee ye. Wo ma ne ga waha kadye sraha nge yaha, wo ga nii kuee Yĩŋfua tãy, loo le ne ga tãy wo ye.
9 Le tãy wo ma kadye sraha nge wo woo, wo wee ke wo ye woo, lii too cãã n kɛ kai-byɛ yaha ye, loo ne wo wĩĩ le tãy Yĩŋfua ye.
10 Ye sẽ yãã, u Yãhã Yĩndefua Crise ga ba wo byɛ sãhã, u wo nanem byɛ dããn wãã wo kẽ kayũhũ nkãy wĩĩ na, tesẽ kapee- nkãy wĩĩ ne, too pye cãã gii cãã na wo pye wo kãntraha kadye sraha wo.

Yesu Crise wo wãã le Yãhã ne

11 Wo n fya Yĩŋfua na, kacãn wee ye. Loo ne, wo n traha nawee- byɛ pe Yãhã wũhũ cã pe ke sya cĩĩnde. Yãhã wo cã. Too ma mii, ye byɛ le cã ye laam wo.
12 Myaha sẽ kẽ too n kɛ ye ye ye, wo n kɛ wo wĩĩ le nii ye ye yĩnkuãyir wĩĩ. Loo na, mpãy pe kalaa wee laanyɔ̃m na ye, ma pe ya sey gbaa wũhũ koo ne, tee ga pe yɛ̃ wãã naa n sya lii ne, yaa cã.
13 Le ma pye cĩĩnde, wo yĩŋ wee ye, Yãhã ya wĩĩ ne le ne. Le ma -sẽ pye wo yĩntar ma gbɛgbɛ, le nii ye ye yĩnkuãyir wĩĩ.
14 Ye sẽ yãã, wo ntãŋ pe dye gboho Yesu tãy, loo ya le tãy tɛr wo ye, ma wo ta wo n nii woo ya tẽn tẽ. Wo le cã laha ma yee nawee nen ya ku nawee- byɛ wĩĩ na; le nii mii nawee- byɛ u gbã ter syi ku.
15 U ku nawee- kur byɛ wĩĩ na. Loo na, mpãy byɛ pe ma yrãŋ na, pe wee yrãŋ na pe ya kãnkai- wĩĩ na nantãŋ ye, pe ma yrãŋ na Yesu ya kãnkai- wĩĩ na, woo wii u ku, ma dur ba yrãŋ na poo wĩĩ na.
16 Loo nde ta, driyɛ̃fa pe nawee yãŋ u kadye sraha na mii syi dyaŋ, wii sẽ nawee yãŋ koo syi ye. Faale wo, wo ma sya pye wo naa u Yãhã Yĩndefua Crise yãŋ driyɛ̃fa wãyãŋ u kadye sraha na, yagaa wo sẽ u yãŋ ke syi nantãŋ ye.
17 Nawee woo ma kãhã seefar le wa Crise ne, u nii nafuɛ̃ waa Yãhã yĩnde na. U faale kãnkai- kua u yĩŋ na; u kãnkai-byɛ nii tãŋ kafũhũ fla.
18 Yãhã kẽ ke koo ngĩĩ byɛ ta. Koo kẽ ke wo wãã le ke ya ne Crise kãmay na, ma wo taha wo naa nawee- ta pe ba wãã naa n le ke ne.
19 Ye sẽ yãã, Yesu Crise kãmay na, Yãhã tẽn tẽ, ma ga nawee- byɛ wãã le ke ya ne, ke pe kapee- gbe kãã pe yĩŋ na. Ke wo taha, wo koo wãwããle tẽn nde wĩĩ pãã nawee- byɛ ye.
20 Wo kapãn gbe Crise woo myaha ne; le nii Yãhã gɛ kẽ ke pãã n wãã ye ye wii yɛ̃ ne: Wo le nar n waha ye ye Yesu Crise myaha na, ye tyii ye wãã le Yãhã ne!
21 Kapee laa sẽ pye Yesu Crise yĩŋ na ye. Yãhã -sẽ wo kapee- byɛ taha woo yĩŋ na, ma yee woo nen ya kãmay na, wo sroŋ ke yĩnde na.

6

1 Le nii ke syi, wii mpãy too ma le Yãhã tẽn na, waa ye yar waha nde ne: Yãhã laantãr wĩĩ lii wãã ye kẽ, ye ma syi le n yi wãwaha ye.
2 Yii gɛ le cã ma yee, le ma le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee, Yãhã yee:
«Yaliile le ba yai n' luhu ma wãnar ye,
loo yale le ba nɔ,
n luhu ma wãnar ye.
Per gii ke ba yɔ̃ n' ma sya yaha,
koo per ke ba nɔ, n ma sya yaha.»
Ke Yãhã wãnar yaleyĩĩ -sẽ kẽ yagaa. Ke wãsyayaha peryũhũ -sẽ kẽ nanga.

Yãhã tẽntẽle wii u ke tẽn ya kar

3 Lii too n kɛ, laa wãpee ma syi le yãã le Yãhã tẽn kuɛ ye ye. Loo ne, kai lii syi le sẽ sroŋ ye, wo sẽ n traha wo le syi laa pye waa na ye.

4 Kãnkai- byɛ wo, wo le yar Yãhã tẽntẽ-
me wo ne: Wo wii plãhã laanyĩn ne wãfãy
ter byɛ wo tesẽ laam wãwlãhã ter byɛ wo
tesẽ ntãncɛr ter byɛ wo.
5 Ye sẽ yãã, pe wo gbã, pe wo tã
nwompihi wo, pe klofa ta pe n wãhã cɛr
wo ne; tẽŋ nkãy ke waha, wo sẽ fya ke
wãtẽ ne ye. Wo naa wãy fãã sya Yesu tẽn
wĩĩ na, wo naa wo yɛ̃ tã digi na.
6 Wo kapyeŋ ter le yar Yãhã tẽntẽ- me
wo ne, tesẽ wo kacãn ter ne, wo laanyĩn
ne, wo laantãr ne, tesẽ le Yãhã Yrã ne
le tẽn lii tẽ wo laam wo, tesẽ wo Yesu
kãndeyãrwai ntãŋ wãdye wĩĩ ne wo tãy,
7 tesẽ wo Yesu kapãyĩĩ wãpãã ter ne
nawee- ye, ma suhu Yãhã fãnga ne. Ya'a
yãã wo yia kai- ngĩĩ byɛ na, Yãhã ke wo
ta wo n sroŋ, loo ne le n paha wo na; loo
maha ne, le ma wo naanmiy kla.
8 Mpãy' wo sey, mpãy -sẽ' wo tyɛhɛ.
Mpãy' wo miiyũhũ yee, mpãy -sẽ' wo
miipihi yee. Mpãy' wo tɔ̃r kawarfuafa ne,
wo -sẽ' cĩĩnde pãã.
9 Pe' wo yãŋ mii pe sẽ wo cã ye, pe byɛ
-sẽ' wo cã tãŋ. Pe n yee too ku; wo -sẽ
mii yrãŋ na, nawee- byɛ yĩnde ma wo na.
Pe' wo yãŋ mii wãpẽn gaa ter dyaŋ ke wo
dye; wo sẽ -sẽ ku le wo ye.
10 Mpãy ma pe n kɛ wo laam n naa n
war; wo laam -sẽ ma nuhu fla yalebyɛ.
Pe' wo yãŋ nawãm, wo -sẽ' kayũhũ wãã
nawee- busãã kẽ. Pe wo yãŋ mii ngaa wee
wo ye ye, kayũhũ byɛ -sẽ ma wo ye.
11 Kɔrntifa, yii mpãy ye ma wo naam-
biyãm, nkãy ke pye wo laam wo, koo kẽ
too pãã ye ye, wo sẽ laa wũhũ ye na ye.
Ye wĩĩ laanfir yigi wo kẽ.
12 Wii laha ye ye, yii me tee sẽ laha wo
ye ye.
13 Loo ne, n ga ye yar mii ta pii gɛ dyaŋ
ye ne: Ye ntãŋ pe dye wo tãy mii, ye tyii
wo ntãŋ n dye ye tãy koo syi, -tee tyii wo
wĩĩ n laanfir yigi ye kẽ.

-Ye yii yigi mpãy ne pe wee Yesu kãnde wo ye!

14 Mpãy pe wee Yesu kãnde wo ye, ye
ma syi ye naa n gbra pe ne kai- wo ye. Ye
sẽ yãã, kai lii le sroŋ, le saha wãã le lii
ne le pee ye; tesẽ kai lii le ma cãã- wĩĩ, le
saha wãã le lii ne le ma wam wĩĩ ye.
15 Ye cã u Yãhã Yĩndefua Crise saha wãã
le sãndãpee yĩŋfua Setane ne ye; loo na,
wii u Yesu Crise ta u Yatɛr, u saha wãã le
wii ne u wee Yesu kãnde wo ye.
16 Yãhã kangbãŋ ma suhu mpar wãn ne,
te dey te ya ne. -Ye yãŋ, Yãhã gii ke ma
yrãŋ na, koo kangbãŋ kẽ wo ne. Yãhã gɛ
bii loo pãã ma yee:
«N ga ba pye pe nsoho wo,
n naa n yãr pe ne.
N ga nii Yãhã pe ye,
pe n -sẽ nii ra nna.»
17 Loo ne Yĩŋfua Yãhã n maha bii yee:
«-Ye yii cɛr yi kãã pe nsoho wo!
Ngii ke wee gbɛgbɛ ye,
ye ma n tɛ ke na ye,
n -sẽ ga ye gbihi yigi.
18 N ga nii Tuhufua ye ye,
ye n -sẽ nii ra dyam tesẽ ra pueesyam
ne.»
Yĩŋfua Yãhã kapãn ne, koo gii ke ma tãŋ
kai- byɛ fãnga ne.

7

1 Ta naambiyãm, Yãhã yɛ̃ tɛr kayũhũ
ngĩĩ wãpyeŋ ne wo kẽ. Loo na, wo yai
wo wo kadye yee yi naa n kãã, wo laam
ne kai- nkãy wo ke wee gbɛgbɛ ye, -too
naa n fya Yãhã na, loo na waa laha kai-
byɛ wo, wo nii cĩĩnde Yãhã nawee-.

Lii le Pɔl laam flege

2 Ye tyii wo wĩĩ n laanfir yigi ye kẽ! Wo
sẽ kapee pye waa na ye, wo sẽ waa koho
kla pye klaha- u kẽ ye, wo sẽ fufor pye
waa na ye.
3 Le sẽ nii mii ye wĩĩ laa sẽ yɔ̃, koo ra n
pãã ke syi ye. Yii gɛ le cã, n ba le pãã wa
ye ye ma yee, ye wĩĩ gboho wo laam wo,
le tãy wo ma yrãŋ woo, wo ku woo, ngaa
saha wo cããŋ wii na ye ne ye.
4 N sẽ cɛr ye na ye, ye wĩĩ ma ra ye
yĩnkuãyir wĩĩ. Wo wãfãy byɛ wo, ye wĩĩ
ra flaŋ ma maha nuhu le ra laam wo.
5 Ye sẽ yãã, too ga dye Maseduan
kãntraha wo, wo sẽ wũũsaha yãã ye, wo
wãfãy ter byɛ yãã: Nawee- wãfãy ta wo
na, wo maha naa ntãŋ cɛr.
6 Yãhã gii ke -sẽ wãfãyfa flaŋ, ke wo flaŋ
Tyite wãpaŋ ne,
7 tesẽ u yɛ̃ kaplãŋ ne: Tee u laam yĩn
kaplãŋ nkãy ne, ma fãnga le u laam wo,

u ke pãã ra ye. Ta wãyãã laam ke ye yigi mii, ye laam pe wlãhã ye ye ra wĩĩ na, tesẽ ye n kɛ ye dye ra kuɛ ye mii, u koo tɔ̃r ra ye. U kaplãŋ byɛ nuhu le gboho ra laam wo.

8 Saba wii tẽ ba yrũhũ nɔ wãã ye kẽ, ke kaplãŋ ma sya pye, ke ba ye laam wlãhã, yagaa u saba wãyrũhũ wĩĩ tãy ra ye. Ke kaplãŋ ke ba ye laam wlãhã yaliile wo, le ba ra fãy loo yale wo.

9 Nanga nge na, le nii ra ye nuhu wĩĩ, n sẽ yee ye laam wãwlãhã wĩĩ ye. Tee waha cã, ma koho klaha, ma le kãnyĩĩ gbe ye laam wãwlãhã flãhã tãy, loo ne le tãy ra ye. Ya'a yãã ye laam pe wlãhã ye ye, Yãhã wĩĩ ne. Koo fla na, wo sẽ laa tee pye ye na cĩĩnde ye.

10 Ye sẽ yãã, laam wãwlãhã Yãhã kãnde na, le n pai kãnyĩĩ wãgbeŋ ne, kãnyĩĩ lii le n gaha nawee ne u wãsyayaha kuɛ ye. Loo yɔ̃. Driyɛ̃fa laam wãwlãhã ter, loo nde n pai gbã ne.

11 Yãhã ke ye laam wãwlãhã ta, ma tẽn lii tẽ ye laam wo, ye sẽ le tẽn fla yãã la? Kai lii le pye ye fla na, ye sẽ na, ye le ta kangbãy? Ye sẽ na, ye n kɛ ye le yar, nawee- n cã ye wĩĩ wee laa ne loo kai nde wo ye? Le sẽ na, le fyar yigi ye kẽ? Ye sẽ na, ye n fya Yãhã na? Ye sẽ na, ye n kɛ ye ra yãã farfar? Ye sẽ na, tee fãnga yãã? Ye sẽ na, ye n kɛ ye loo kai nde pyefua pẽn? Yagaa, ye le yar laha ke syi ma yee, ye wĩĩ wee laa ne kai nde wo ye.

12 Ya'a yãã, tẽ ba u saba yrũhũ nɔ wãã ye kẽ, n sẽ ba u yrũhũ u kapeepyefua wĩĩ na ye. Le kapee le pye wii na, n sẽ maha ba u yrũhũ woo wĩĩ na ye. N naa n kɛ, ye byɛ ye le cã Yãhã yĩnde na ye yee, wo wĩĩ gboho ye laam wo.

13 Loo ne, le wo flaŋ. Ye byɛ tee Tyite laam yĩn u kẽ, u n nii nuhu ne, loo nde maha nuhu le gboho wo laam wo, ma sya ta tɛr.

14 N ba faa nii sey ye wĩĩ na Tyite yĩnde na. Ye -sẽ ga ta, le n nii mii tẽ ba naa nii sey u yĩnde na mii. Too cĩĩnde ya pãã ye ye yalebyɛ, loo ne too ba ye wĩĩ sey Tyite ye mii, u ga le yãã koo syi.

15 Yalebyɛ u u laam too ye wĩĩ na; tee naa n luhu u kaplãŋ ye, tee ba u gbihi yigi ma naa nagboho tii syi ta u na busãã, koo ngĩĩ kaa taha ye ntãŋ wãdyeŋ na u tãy.

16 Tẽ cã n ga waha koho taha yaha ye na kai- byɛ wo, loo nde ra laam yĩĩ nuhu ne.

8

War wãwãã Yesu kãndeyãrfa fɛnfa kẽ

1 Wo nna, Yãhã kayĩĩ lii le pye Maseduan kãntraha wo, pe Yesu kãndeyãrfa yawãr teebɛhɛ wo, wo n traha ye le cã.

2 Wãfãy tii byɛ te pe Yesu kãndeyãrfa dye, loo naa byɛ ne, nuhu ba gboho pe laam wo, pe n sya laantãr wĩĩ laa pye gboho, pe sẽ pe nawãn gɛ yãŋ ye.

3 Ta n cĩĩnde nde pãã ye ye, pe ga waha ngii kẽ, pe pe laam flege, ma koo kẽ pe ya ya ma sya ta tɛr.

4 Poo -sẽ me, pe ba wo nar waha, too tyii poo ngaa nɔ wãã Yesu kãndeyãrfa mpãy kẽ pe ma Yudɛ kãntraha wo, pe pe koho soho*. Pe yee, loo nde ga nii pe ye nuhu wĩĩ.

5 Too ba kla gii syi wĩĩ ga yigi pe ne, pe kẽ ma tɛr koo yaha. Pe -sẽ ba cãã pe ya le soho Yĩŋfua koho wo. Loo kur ye, Yãhã n maha pe ta pe n pe ya le soho wo bya koho wo.

6 Loo ne, wo n Tyite nar, u ka ye fla na. U ba koho wãyi tẽn lii koho yigi, u ga ta tɛr le ne, u ye ta, ye n loo laantãr wĩĩ nde pye kua.

7 -Ye yãŋ, kayũhũ byɛ ma ye ye: Ye Yesu ta ye Yatɛr, ye le Yesu kapãyĩĩ wũhũ pãã cã, ma maha ke wãwar cã, ye sẽ maha wãfãy gɛ cã le tẽn wo ye; wo ntãŋ maha dye ye tãy. Kayĩĩ wĩĩ nen lii ya le -sẽ kuee ye na, waa ye yar le ne: -Ye laantãr wĩĩ nde pye kua!

8 Le sẽ nii mii fãnga wĩĩ laa ne tẽ yee ye pye ye. N ma mpãy laantãr wĩĩ tɔ̃r ye ye, n n traha ye yãŋ, le ma pye ye Yesu kãndeyãrwai ntãŋ sroŋ dye ye tãy cĩĩnde.

9 Yii gɛ wo Yĩŋfua Yesu Crise laantãr ter cã: Woo wii tuu pye cĩĩnde nangbãn wãn byɛ ne, u u ya ta nawũũ draha wo yii wĩĩ na, ma yee ye waha kayũhũ yãã woo nawãn flãhã tãy.

* **8:4 8.4** Koo cãã na, fããngbãŋ pye Juđeɛ kãntraha na.

10 Ta n ta laam wĩĩ pãã ye ye: Tẽn lii ye
le koho yigi dyalaa na, le yɔ̃; -ye ta tɛr le
ne! Yii me tee cãã yir le wãpyeŋ ne; yii
me le maha cãã tãy ye laam wo.
11 -Ye ta tɛr yagaa, ye le tẽn pye kua! Tee
ba ye laam gbihi ta mii syi ma le koho yigi,
-ye ye laam gbihi ta koo syi, ye le pye kua
ngii ne, tee ga waha yia ye kẽ.
12 Ye sẽ yãã, mboo wii ma koho yi nuhu
ne, loo ne le n tãy Yãhã ye, ma'a sya yee
ma sẽ waha yia, ma kẽ gboho ye.
13 Pe sẽ yee, ye ye koho kla byɛ kẽ tãŋ
ye mpãy yi pe fɛn wo, yii tee too ye. Ye
byɛ, ye nii wãcɛŋ, le yai le nii koo syi.
14 Yagaa, ye sẽ na, kla ma ye ye? Loo na,
ye ga waha koho le mpãy ye, ngaa wee pe
ye kueekuee ye, ye pe yi kãã fɛn wo. Per
gaa, ye bya ma -sẽ ba pye wãfãy na, kla n
yãã poo ye, pe bya ga waha koho le ye ye,
pe ye yi kãã fɛn wo. Ye ma nii koho le yii
ye ke syi, yaa yii yi naa n kãã fɛn wo, ye
naa n nii wãcɛŋ.
15 Loo ne le yrũhũ Yãhã sabangbãŋ wo
ma yee:

«Wii tuu ba yãã, ma gbe dege,
ngaa sẽ kuee ma ba fũhũ u ye ye.
Wii tuu sẽ ba yãã gboho ye,
ma gbe carle ya,
ngaa sẽ -sẽ naa n waha u na ye.»

Tyite u tẽntẽwai ne

16 Yãhã miingbãŋ yai ke naa n sey, koo
gii ke Tyite ta ye wĩĩ n gboho u laam wo
wo wãŋ syi dyaŋ.
17 Too Tyite nar lii ne, u le sya nuhu ne,
ma sya le pãã ta woo ga ka ye fla na.
18 Wo Yesu kãndeyãrwai nwo, wii Yesu
kãndeyãrfa yawãrfa byɛ u tẽyĩĩ wĩĩ pãã
le Yesu kapãyĩĩ wãpãã ne, waa woo ta u n
ka Tyite ne.
19 Woo maha kẽ, pe yãŋ yi u ke yrãhã yi
wo ne, wo n ga ke kohole kla wãã, kaa n
taha Yĩŋfua miingbãŋ na, tesẽ le n waha
cã wo laantãr gboho.
20 Wo n traha, waa ma n ba wãpee laa
yãã wo na le wangbãy nde kuɛ ye pe le
soho wo koho wo ye.
21 Lii le yɔ̃, wo sẽ n kɛ wo loo pye Yĩŋfua
ya yĩnde na ye, wo maha n kɛ wo loo pye
nawee- byɛ yĩnde na.
22 Waa maha wo Yesu kãndeyãrwai
waa le taha poo nawee- syãm mii na. Wo
u pye yãŋ tẽŋ busãã ne, u n ke tẽ yɔ̃ nuhu
ne. Yagaa, tuu yee woo cã, yaa ye tẽn pye
kua, loo u nuhu wãgboho wĩĩ yar.
23 Yagaa, le nii mii, Tyite woo nii wo
tẽntẽwai too lɛhɛ wãã ye ye. Pe Yesu
kãndeyãrwai syãm mii na, pe yawãrfa
me pe poo lɛhɛ wãã; pe tẽn tẽ u Yãhã
Yĩndefua Crise miingbãŋ wĩĩ na.
24 -Ye le yar pe na tesẽ pe Yesu
kãndeyãrfa yawãrfa ne, pe n le yãã pe
ntãŋ dye ye tãy, pe n maha cã wo tãhã kẽ
too wii sey ye wĩĩ na.

9

1 War mpãy syi pe yai pe ka Yudɛ
kãntraha wo koho wãle wĩĩ na ke fla Yãhã
nawee- ye, n ma sya yee, n sẽ pe wĩĩ pãã
ye ye ye, laa wee le na ye.
2 N cã, ye ye laam gbihi ta loo na,
ta n sya nii sey ye wĩĩ na Maseduan
kãntrahafa ye. Ye sẽ yãã, n pe pye ma
yee, yii Yakayi kãntraha kuifa, ye yii gbihi
ta wa dyalaa na, le yale syi ma na. Ye
laantãr wĩĩ nde n -sẽ laantãr le gboho poo
busãã laam wo.
3 N ga Yesu kãndeyãrfa nawee- tãã mii
lɛhɛ wãã ye fla na, too ye sey lii na, le ma
n yi wãwaha ye, ye n yii gbihi ta cĩĩnde,
mii n ba le pãã mii.
4 Mii loo sẽ ne ye, Maseduan kãntrahafa
ma ba pa, wo n ka ye fla na ma ga yãã, ye
sẽ yii gbihi ta wa ye, le ga fyar sroŋ yigi
wo kẽ, too ba ye wĩĩ sya tɛr cĩĩnde. Yii
fyar -sẽ ga waha pye la wãtɔ̃r wĩĩ?
5 Loo ne, ta n Yesu kãndeyãrwai mii nar
pe cãã ka ye fla na ra yaha ye, pe ga koho
le ye ye, ye n ye laantãr kohole kla gbihi
ta, koo gii ye yɛ̃ tɛr ke wĩĩ ne. Loo na, n
ma ba ka, n n gaha yãã ke gbihi ta wa; loo
ga ta le n cã ye ke kẽ yay ne, ke wãkẽ wĩĩ
sẽ ye yaa ye.

Laantãr wũhũ

6 Yii gɛ le cã laha ma yee: Wii ma digi
tãhã car ya, ufua ga ba gbe car ya. Wii
ma digi tãhã busãã, woofua u ga ba yãã
gbe busãã.
7 Loo ne, ye nanem byɛ yai ye kẽ ye
laam wãkẽ, le ma syi le waa yaa ye, le

ma syi le nii waa ye fãnga wĩĩ ye; ye sẽ yãã, wii u n kẽ nuhu ne, woofua wĩĩ ne le n tãy Yãhã ye.
8 Yãhã ga waha ye kẽ kayũhũ ter byɛ ne busãã, ke n yai ye ye, te gbɛr n sya kuee ye ye, ye n waha naa kayũhũ busãã pye te ne.
9 Le yrũhũ Yãhã sabangbãŋ wo loo wĩĩ na ma yee:
«U u koho wãn kẽ n gboho laantãr ne.
U nawũũ kẽ.
U kasroŋ wãpyeŋ saa kua yãã ye.»
10 Yãhã kẽ ke yɛ̃y wãã yɛ̃y tãhãfua kẽ, u yɛ̃ digi ne. Yɛ̃y gii wĩĩ ke -sẽ ma ye na, ke ga koo wãã ye kẽ, ke ke ta ke n fĩy, ke lɛ, ke pii sa, tesẽ ke ta kaa naa n taha ye kasroŋ na.
11 Yãhã ma -sẽ yii ta ye n nii yai klafa ke syi, ye ga waha naa laantãr wũhũ pye nawee- busãã kẽ yalebyɛ. Loo ga ta, pe n syaha wãã Yãhã kẽ pe naa ke miingbãŋ gboho.
12 Ye sẽ yãã, ye kayĩĩ nde, le ga pe Yudɛ Yesu kãndeyãrfa wĩĩ yɔ̃, loo ya sẽ -sẽ ne ye; le ga maha ta syaha busãã n kẽ Yãhã ye, ke miingbãŋ n naa n sey.
13 Ye kayĩĩ nde ga ye ter yar nawee- na gbaa na. Le ga maha ta, nawee- busãã n Yãhã miingbãŋ sey yii wĩĩ na, tee Yesu Crise sroŋ ta ye Yatɛr, ma maha n luhu le Yesu Crise kapãyĩĩ wũhũ ye, mii ye le pãã nawee- ye mii. Tee kayũhũ pye ye koho wãn ne laantãr ne, pe Yudɛ Yesu kãndeyãrfa kẽ ma suhu nawee- byɛ ne mii, pe ga maha Yãhã miingbãŋ sey loo nde wĩĩ na.
14 Le ga nii kayĩĩngbãy Yãhã pye ye kẽ. Loo nde ga ta ye ntãŋ n dye gboho pe tãy, pe ga naa Yãhã nar ye kẽ, pe maha naa syaha wãã ke kẽ ye wĩĩ na.
15 Yãhã miingbãŋ, ke naa n sey ke kayĩĩ wĩĩ na wo kẽ, ke kayĩĩ lii kacãn wee yãã le wãyɔ̃ŋ na le wãgboho ne ye.

10

Pɔl u tẽn wãsroŋ wĩĩ pãã

1 Pe n yee, ndoo Pɔl ma pye ye nsoho wo, ta laam ga naa n tãy, n ma yee n wee ye nsoho wo ye, n ga ra laam waha ye ne. Loo ne, n ga wĩĩ nen laa pãã ye ye: N ga yii nar nde ne u Yãhã Yĩndefua Crise laanyĩn ter ne, u laantãr ter ne:
2 Ye ma syi ye ra ta, ra n ba naa fãnga wũhũ pye ye na, n ma ba pa ye fla na ye. Mpãy pe n yee, wo n pye naweetee-wãpyeŋ, n cã n ga waha ra laam waha poo ne, kacãn gɛ saa pye ye.
3 Wo cã ma yee, nawee- me wo ne; too -sẽ ma tẽn lii wo, le wee mii naweetee naan dyaŋ too n miy ye.
4 Wii, wo naanmiy wãn wee driyɛ̃fa wãn ne wãcɛŋ ye: Yãhã wãn ne wii ye, te ma fãngangbãŋ ne, ma ga waha yia fãnga wãn ter byɛ na.
5 Koo kẽ ke wo ta, wo n waha n yia kawar wũhũ na. Wo n yia yataŋ wũhũ nkãy na, ke yɛr n tã nawee na u Yãhã wãcãŋ na. Wo n kɛ nawee- pe naa n luhu u Yãhã Yĩndefua Crise woo ye pe kãnkai-byɛ wo.
6 Yii poo ma luhu n wa Crise wũhũ ye, mpãy pe yee poo sẽ n luhu ke ye ye, wo wii gbihi ta wa pe wãpẽn na.
7 Ye ma, ye ma kai yãã yĩnde ya ne mii syi, ye ne le ta koo syi. Loo nde ya na, wii ma cã u ma Crise wũũ, u maha le cã u yee, wo bya ma Crise wãm u wãŋ syi.
8 Ye sẽ yãã, Crise fãnga wãã ra kẽ ye yawãhã wãgbihita wĩĩ na, ke wãklaha-wĩĩ sẽ ne ye. N ma sya pye, n nii sey koo fãnga nge wĩĩ na, loo saha nii ra ye fyar wĩĩ laa ye.
9 N sẽ n traha n naa ye ta, ye n naa n fya ta saba mpãy ne tẽ yrũhũ nɔ n wãã ye kẽ ye.
10 Ye sẽ yãã, pe n pãã ma yee: «Pɔl saba kaplãŋ n dege, u laam maha waha n tɛr ke wo; le ma -sẽ nii mii woo gɛ kadye kẽ u ma wo nsoho wo, u ma tɛr muuu, u yɛ̃ kaplãŋ sẽ maha wee ngaa gɛ ye.»
11 Mpãy pe nde syi pãã, pe le cã pe yee, wo ma dey ye na, kaplãŋ nkãy too n yrũhũ wo saba wo, koo tesẽ nkãy ne too ga ba naa n pye, wo maa pye ye fla na, ke byɛ wãcɛŋ.
12 Ye cã ma yee, wo saa wii tãn mpãy ne pe pe ya sey ye. Poo pe ya yãŋ, ma pe ya tãn kla gii ne poo ya pe le cã; le nii mii pe pe ya tãn pe ya ne, wãklãŋ kẽ pe klãŋ.
13 Wii na, wo saa wii sey ta tɛr yĩŋ gii na wo ma ye. Yãhã ke wo ta yĩŋ gii na,

ma sya ta wo n ka ye fla na, waa wii sey yɛr too yĩnfar nde draha wo.
14 Ye sẽ yãã, Yãhã kẽ ke ta, wii n cãã ka
le Crise kapãyĩĩ ne ye fla na. Wii ma sya u
ya ta yĩŋ gii na ye fla na, wo wĩĩ sẽ nii mii,
wo wii ta tɛr wo draha fla na mii mpãy ter
dyaŋ ye. Poo sẽ me pe cãã pa le kapãyĩĩ
ne ye fla na ye, ma -sẽ pe ya ta too yĩnfar
nde draha wo, ma sya ta tɛr.
15 Wii sẽ wii sey waa ter tẽn ne ye, tẽn
lii le wee wo wĩĩ ye. Kaa ma n taha ye
Yesu wãtaŋ na ye Yatɛr, Yãhã ma sya, le
Yãhã tẽn ga ka yahasee ye ye fla na, wii
koho tẽn laam wo.
16 Loo ga ta, le Yesu kapãyĩĩ ga naa n
pãã ye kuɛ kãnkãy kui byɛ wo; wii sẽ wii
sey waa tẽn na ye.
17 Le -sẽ ma le yrũhũ yaha Yãhã sa-
bangbãŋ wo ma yee:
«Waa sẽ yai u naa u ya sey ye,
u yai u naa Yĩŋfua Yãhã koo sey.»
18 Ye sẽ yãã, wii u u ya sey u ya ya, woo
sẽ kẽ u ma myaha ne ye. Yĩŋfua u wii sey,
woo kẽ u ma myaha ne.

11

Pe kawar Yãhã tẽntẽ- wĩĩ

1 Ta kaplãŋ ma sya nii mii yĩŋ wee ke
na ye, ye -sẽ yii plãhã, ye ye laam yĩn ye
naa ke luhu ra ye.
2 -Ye yãŋ, Yãhã ta ra yeysyar n gboho
ye wĩĩ kuɛ ye, koo kẽ. Ye sẽ yãã, ye ma ra
ye mii capua dyaŋ, tẽ yigi tããndya u Yãhã
Yĩndefua Crise kẽ u sya cɔɔ, capua wii syi
u sẽ naa cã yãã ye. Le yĩntaha kẽ, u Crise
woo nen ya ntãŋ me pe yai pe dye ye tãy.
3 Tee Yesu ta ye Yatɛr laantee nen ne, n
ntãŋ cɛr, pe ma n ba ye wlaŋ yi kãã u kur
ye mii Awa wãŋ syi dyaŋ ye, ke nwoho ke
ba u wlaŋ ke kaplãntãhã ne.
4 Ye sẽ yãã, waa ma pa, ma ba Yesu waa
ter wĩĩ pãã ye ye, Yesu wii syi u wee wo
wũũ ye, yaa le sya. Waa ma yee u ga
kapãn laa ter le ye laam wo Yãhã Yrã wĩĩ
na, kapãn lii le wee wãcɛŋ lii ne too le
ye laam wo ye, yaa maha yɛr le na. Waa
ma kapãyĩĩ laa ter wĩĩ pãã ye ye, lii le
wee Yãhã kapãyĩĩ lii too yar ye na ye, yaa
maha loo bya sya.
5 Mpãy pe pe ya ta poo ma Yãhã
tẽntẽỹõm, ye n luhu pe ye, n sẽ le sya pe
tɛr ra yaha laa ne ye.
6 Le ga waha pye, kaplãŋ sĩĩsĩĩ wãpãã
ra yia, n sẽ yee kacãn ye. Ye loo yãã wo
na yalebyɛ, kãnkai- byɛ wo.
7 Tẽ ba le Yesu kapãyĩĩ pãã ye ye, n le
pãã ye ye ke dyaŋ, n sẽ ngaa sya ye ye le
na ye. Tẽ le sya, ma nii tege tãã ye ke syi,
ma nagboho ta ye na, a ye yee la, n tee
pye loo ne?
8 N yɛr le na, ma dããn sya Yesu
kãndeyãrfa yawãr teebɛhɛ nkãy ye. Le
nii mii, n poo koho wãn sya pe ye, ma ba
tẽn tẽ ye kẽ Yesu kapãyĩĩ wãpãã ne.
9 Tẽ pye ye fla na, war wĩĩ naa n pye
ra na, n sẽ -sẽ teger ta yãã waa yĩŋ na
ye. Yesu kãndeyãrwai mpãy pe ba yir
Maseduan na, ma pa ra fla na, pe ba ra
kẽ wãn byɛ ne, tii wĩĩ te pye ra na. N sẽ
ba nii ta teger ye ye kai laa wo ye. N ga
naa n nii koo syi ye ye.
10 Crise cĩĩnde lii le ma ra laam wo, loo
kãmay ne. Loo nde nii ra ye yĩnkuãyir wĩĩ
Yakayi kãntraha kui byɛ wo, waa saha loo
sya ra ye ye.
11 N ma kaplãŋ ngĩĩ pãã, le sẽ nii mii
ye ntãŋ sẽ dye ra tãy ye; Yãhã gɛ le cã ye
ntãŋ dye ra tãy.
12 N ga naa n pye koo syi, n saa naa teger
ta ye yĩŋ na ye. Loo na, mpãy pe n kɛ pe
naa pe ya tãn wo ne, a poo n tẽ wo dyaŋ,
pe saa pããsaha yãã ye.
13 Poo mii, kawar Yãhã tẽnlɛhɛ me pe
ne, pe sẽ n sroŋ pe tẽn wo ye, ma pe ya
ta nawee- yĩnde na, poo ma Yesu Crise
tẽnlɛhɛ.
14 Nde sẽ yai le nawee fe gbe ye;
sãndãpee yĩŋfua Setane gɛ sẽ ne u ya ta
la cãã- yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ dyaŋ u ne?
15 U tẽntẽ- bya ma pe ya ta kasroŋ tẽntẽ-
, loo wee kafuɛ ye. Pe dye yɛr tẽn lii wo,
pe ga ba pe tẽn wãpẽn draha yãã.

Pɔl wãfãy, le Yãhã tẽn wo

16 N ga maha ye yar, waa ma syi u ra
yãŋ mii ra yĩŋ wee ye. Ye ma -sẽ yee, ra
yĩŋ wee ye, ye -sẽ tyii ra n faa nii sey ye
ye car.
17 N cã, nkãy tẽ n pãã yagaa, Yĩŋfua
kaplãŋ sẽ kẽ koo ne ye; le sya nii ra ye

fãnga wĩĩ, n nii sey, n ma -sẽ le pye, ta kaplãŋ ma mii wii kaplãŋ dyaŋ u yĩŋ wee ye.
18 Mpãy ma pe pe ya sey driyɛ̃fa wãsey; ndoo bya ga nii sey nii ndoŋ.
19 Yii mpãy tee ma kacãŋ-, mpãy pe yĩŋ wee ye, pe wĩĩ sẽ sye ye ye laa gɛ ne ye.
20 Pe ma ye yigi yãmpa dyaŋ ye ne, le sẽ sye ye ye ye. Pe ye koho kla sya ye ye fufor na woo, pe kawar fua ye ye woo, pe ye yãŋ nafla draha wo woo, pe ye fey yĩntaha na woo, laa gɛ sẽ sye ye ye ye.
21 Le nii mii ndoo sẽ naa fãnga yãã ma naa koo kapee- ngĩĩ pye ye na ye. Le wãpãã gɛ fyar yigi ra kẽ.

Nawee tuu ga sɛr kai- nkãy pye, ta bya ga waha sɛr koo pye. N kapãn nde pãã mii ra yĩŋ wee ye.
22 Pe ma yee poo ma Yebɛrɛfa, Yebɛrɛfa naa kẽ ra bya ne. Pe ma yee poo ma Yiisrɛfa, ta bya ma Yiisrɛfa naa. Pe ma yee Brama kur kuɛ pii me poo ne, Brama kur waa kẽ ra bya ne.
23 Pe ma yee u Yãhã Yĩndefua Crise tẽntẽ- me poo ne, ndoo gɛ ga nii sey mii ra yĩŋ wee ye. N ga le yar n yee, ndoo ma Crise tẽntẽle, ma tɛr pe yaha: Tẽŋ kuɛ ye, n tɛr pe yaha. Gbãr kuɛ ye, n gbãr sya ma tɛr pe yaha le Yesu Crise tẽn wĩĩ na. Wãtã wãŋ syi nwompihi wo, pe ndoo tã nwompihi wo ma tɛr poo yaha le Yesu Crise tẽn wĩĩ na. Gbã kuɛ syi ye, n pye gbã tãy tũntũn ma tɛr poo yaha.
24 Tɛhɛ bua Yiifee- ra gbã yãã sãngblãyĩhĩ gbegblee sesãnsyihi kuaresãnsyar ne.
25 Tɛhɛ tãã Wormefa ra gbã yãã kãi ne, tɛhɛ nen pe ra waa yãã ntĩhĩ ne. Tɛhɛ tãã, salangbãŋ yoho pye klaha- loho wo wo ne, kaa gɛ na ra n sya per wihi pye loho laam wo.
26 Ta yrãhã busãã wo, tɛhɛ buar lafey lafir ra pey yãã, yuhu- naboofa maha ra pey yãã. Ta terfa ra pey yãã. Mpãy pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye, pe ra pey yãã. N wãpey yãã kungbãy wo, n wãpey yãã drawar wo tẽyãfũũ klo wo, n wãpey yãã muhulangbãŋ wo. N maha wãpey yãã kawar Yesu kãndeyãrfa nsoho wo.
27 Tẽŋ nkãy ke waha, n koo tẽ yãã; kawlaŋ ta dye yãã; tɛhɛ busãã n sẽ wãy yãã sã wãy ye; fãã ra pey yãã loho fãã ne; tɛhɛ busãã, n ta yɛ̃ tã digi na; kalen wãn wãyɔ̃r sẽ pye ra ye ye, ta n naa n fãy wɛr koho wo.
28 Ke byɛ saha tɔ̃r tãŋ ye. Plii byɛ, n n fãy laangar koho wo, ma yee pe Yesu kãndeyãrfa yawãr teebɛhɛ ngĩĩ byɛ ga pye mii ke gbihi ta, ke naa yĩŋ yãã.
29 Wii ma pye fɛn wo, le ga naa ra bya fãy. Wii ma kapee plaha pye, le ga naa ra yaa fãnga ne.
30 N ma yai n nii sey, n ga nii sey ta wãfãy wĩĩ na.
31 Yãhã gii ke ma wo Yĩŋfua Yesu Tuhufua, ke myaha yai ke naa n sey yalebyɛ. Koo gɛ cã, n sẽ kawar fua ye.
32 Cãã gii cãã na n pye klo nde wo pe n yee Damasu, fãngafua Yaretase kãntraha kai- yahaseefua ba u seraasyi ta pe ra yigi. Le klo byɛ le ba fãã gbey le klaha tã ncahajruhu ne, pe seraasyi ba yɛr tã te kapahayɛ̃r byɛ na.
33 Le klo wo, nwoŋ gaa ba fãã mar ke ncaha na, fenaatɛr ne pe yi wãã ke ncaha ne. Pe n ta yi koo fenaatɛr ne, ma ra yoŋ tege wãã nkur ye takuɛ̃ ne pe namii pua le na, ta n wloho yi.

12

Yãhã fãngangbãŋ wãgblihilaafa ye

1 N yai n nii sey, le ma sya pye le sẽ yɔ̃ ye. N -sẽ ga laa pãã ye ye Yesu kãndeyãrfua waa wĩĩ na, ndoo gɛ u cã. Yĩŋfua u ta, u n kai- nkãy yãã wãytãã wo, kai- nkãy ke wũhũ.
2 Ke dyɛ- sẽnsye resyar kẽ yagaa, u ba kuã yir ga ta yãhãyĩŋ na Yãhã tãy. N cã woo gɛ u kuã yir ga ta cĩĩnde laa, n cã u u ya yãã wãytãã wo ke fla na laa, Yãhã ya le cĩĩnde cã.
3 Ãwã, n le cã laha ma yee, u ba kuã yir ga ta Yãhã niisayũhũ fla wo. N cã woo gɛ u pye ke fla na cĩĩnde laa, n cã u u ya yãã wãytãã wo ke fla na laa, Yãhã ya le cĩĩnde cã.
4 Koo fla na, u kai- nkãy luhu, kai- nkãy u saha ke pãã ye. Ke syi sẽ yai ke yi naweetee yɛ̃ wo ye, koo kẽ.
5 Woosyifua wĩĩ na, wii Yãhã ke ke ya yar u na, n ga waha nii sey. Mii loo

sẽ ne ye, n saha nii sey laa ne mii ta wãgblihilaa wĩĩ loo ya sẽ ne ye.

6 N ma ne yee n ga nii sey koo ngĩĩ byɛ wĩĩ na, tẽ ba yãã wãytãã wo, ta kaplãŋ ga ne pye cĩĩnde, le saa ne nii mii ra yĩŋ wee ye. N sẽ -sẽ ga nii sey ye. Ye sẽ yãã, nawee- pe ra yãã, ma ra kaplãŋ luhu ma -sẽ ra ta draha gii wo, n sẽ n traha pe ra ta tɛr koo fla yaha ye, koo kẽ.

7 Koo kai- ngĩĩ ke ba yar wa ra na wãytãã wo ke syi, n ne ga waha naa nii sey ke ne. Yãhã -sẽ laa ta ra na, lii le ra ta n saha yataŋ ta nii na koo kai- ngĩĩ wĩĩ na ye. Le ma mii ngaa sãn dyaŋ le ra kã ta kadye wo. Le n nii n pye mii Setane sãndũpee waa dyaŋ u ra gbã.

8 N Yĩŋfua nar yãã tɛhɛ tãã u koo wãfãy nge dey kãã ra na.

9 U n ta pye ma yee: «Ta laantãr roo ya re yai ma ne. Ma sẽ yãã, ta fãngangbãŋ tẽn tẽ gbaa na ma wãgblihilaa flãhã tãy.» Le nii ke syi, n ga naa nii sey ta wãgblihilaa wĩĩ na tesẽ ta wãfãy wĩĩ ne. Ye sẽ yãã, u Yãhã Yĩndefua Crise fãngangbãŋ tẽn tẽ ra wãgblihilaa flãhã tãy.

10 Loo ne Crise wĩĩ ma ta ra n gblihi laa, tesẽ pe ma nii ra tyɛhɛ u wĩĩ na, n ma nii fɛn yãã u wĩĩ na, pe ma nii ra nuhu u wĩĩ na, pe ma nii ra laam wlãhã u wĩĩ na, n koo ngĩĩ byɛ sya nuhu ne. N cã n ma gblihi laa loo yale ne, n ne pye fãnga ne Yesu kãmay na.

Pɔl ntãŋ cɛr Kɔrntifa wĩĩ na

11 Yii me tee ra ta, ra n nii n pãã mii ra yĩŋ wee ye. Yii -sẽ me tee yai ye naa ra sey. N ma sya yee n wee ngaa ye, ye cã n sẽ kloŋ laa ne pe Yesu tẽnlɛhɛ mii na ye, poo mpãy pe pe ya ta kacãn wee poo na ye.

12 Kai- nkãy ke le yar n ma Yesu tẽnlɛhɛ, koo kai- ngĩĩ byɛ pye yar ye na gbaa na. N naa laanyĩn yãã kãnkai- byɛ wo, n Yãhã laanwɔ wũhũ pye yar ye na, yɛ̃kã wũhũ ne, ma suhu kayar wũhũ ne.

13 N ye Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa tee yigi la laa ne, ma tyii pe Yesu kãndeyãrfa yawãrfa nde byɛ na? Lii ya le ma, n sẽ ye koho kla gaa nar sya yãã ye ye ye. Ye ga waha yee le sẽ tãy ye ye ye. Ye tyii ra n ye nar, ye kace yaha ra na loo na.

14 Le nde, ta tɛhɛ tãã wuhu kẽ yagaa, tẽ ga ka ye fla na. N sẽ -sẽ n gaha nii ta teger ye ye ye. Ye sẽ yãã, ye koho wãn sẽ ne tẽ n kɛ ye, yii gɛ me tẽ n kɛ. Ye le cã ma yee, kicar sẽ me pe yai pe wale kɛ naa n ta pe seefa kẽ ye. Pe seefa poo me, pe yai pe naa loo nde pye pe kẽ.

15 Loo ne, le ga tãy ndoo ye, n ta koho wãn byɛ yi ye wĩĩ na, tesẽ n nii ta yãmpuai ye wĩĩ na, ye n waha naa n gaha yaha ye le Yesu kãnde wo. Kaa ma n taha ye ntãŋ wãdyeŋ na ra tãy, loo la le ga ta, ra wĩĩ saa naa n tãy ye ye nantãŋ ye?

16 Ye le sya ma yee, n sẽ ba nii ta teger ye ye ye; waa -sẽ ga waha yee, a ndoo kacãn taa ter yãã, ma ye wlaŋ kawar raa ne.

17 Tẽ mpãy lɛhɛ wãã ye ye, ye yãã la n pe ta, pe n ngaa sya ye ye ra kẽ?

18 N Tyite ta u n ka ye fla na, woo tesẽ u Yesu kãndeyãrwai nwo ne. Tyite ba ngaa sya la ye ye ma ta woo wãŋ? Woo tesẽ ndoo ne, wo kãnkai- wee la wãcɛŋ, wo troho wãtãhã ne?

19 Laa na, ye ma, ye le ga wo sẽ sroŋ ye ye ye, koo kẽ wo n nii kaplãmbuar ngĩĩ byɛ pãã ma ga tãhã sya. Aye, le wee ke syi ye. U Yãhã Yĩndefua Crise laam kaplãŋ kẽ, too n pãã ye ye Yãhã yĩnde na. Ye ntãŋ dye gboho wo tãy koo kẽ, wo kai- ngĩĩ byɛ pãã ye ye ma yee, ke ye ta kaa n taha ye Yesu wãtaŋ na ye Yatɛr.

20 N ma ba ka ye fla na, n n traha n ga ye yãã mii syi tesẽ ye n traha ye ba ra yãã mii syi, n ntãŋ cɛr, le ma n ba nii koo ye. N ntãŋ cɛr, n ma n ga ye yãã wãhã na, laanyar ne, ncafũhũ ne, sãnkɛr ne, yii wãtyɛhɛ ne, yii wãgblaha ne, yataŋ ne, wãwlãhãpye ne ye.

21 N ma ba ka ye yãŋsaha wo, n ntãŋ cɛr, Yãhã ma n ga ta ye wĩĩ n fyar yigi ra kẽ ye. N maha ntãŋ cɛr, laa na, n n gaha ye yãã, ye laam wo, mpãy pe naa kapee-pye, pe sẽ le sya ke wãpyeŋ sẽ yɔ̃ ma ke miy yaha ye; loo nde ga ba ra ta miiwũn na. Koo kapee- kẽ, tyatyãhã wãpyeŋ ne, cayɔr ne, tesẽ fyaryigi wũhũ nkãy ne.

13

Kur kuɛ kaplãŋ

1 Ta tɛhɛ tãã wuhu kẽ yagaa, tẽ ga ka ye
fla na. Ye yai ye cã, kawlãhã nkãy ke pye
tɛr, ke yai ke war yi, ke gbihi ta nawee-
syãm yĩnde na, laa na nawee- tãã syi, mii
le ma le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo
mii.
2 Mpãy pe ba kapee- pye faale wo, kayar
wĩĩ laa ma tẽ ga pe yar, poo ma suhu ye
byɛ ne. Tẽ pye ye fla na ke tɛhɛ syãŋ wuhu
na, n ba ye yar wa le ne, loo ne nde: Yagaa
tẽ ga ka ye fla na, mpãy pe sẽ naa n sroŋ
ye, n sẽ n gaha tyii pe na mii pe sẽ pe
kapee- wãpyeŋ wãpẽn draha yãã ye.
3 Ye yee ye n kɛ ye le cã laha ye yee, u
Yãhã Yĩndefua Crise woo gɛ kaplãŋ kẽ ke
n yi ra yɛ̃ wo; yaa le yãã. Crise sẽ gblihi
laa ye wãpẽn na ye, wãkɛ kẽ u n kɛ u
fãngangbãŋ ke waha naa n yãã ye nsoho
wo.
4 Ãwã, le nii mii u kadye sẽ pye fãnga
ne ye, pe n u kuey mar boo trã na. Yãhã
fãngangbãŋ kãmay -sẽ na, u ma yrãŋ na.
Wii mpãy too seefar le u ne, fãnga wee
wo bya na ye. Too -sẽ wo troho tãhã ye
ne mii syi dyaŋ, ke le yar wo bya ma u ne
yrãŋ na Yãhã fãngangbãŋ kãmay na.
5 -Ye yii yãŋ yãŋ, le ma pye ye Yesu sroŋ
ta ye Yatɛr ma ye troho tãhã u kãnde wo
cĩĩnde. -Tee kai laa pye le n waha yãŋ cã
ye na, ye Yesu ta ye Yatɛr. Ye cã Yesu Crise
ma ye nsoho wo; ye ma yee ye sẽ loo cã
ye, ye fĩhĩ wee u kãnde wo ye.
6 Ta laam wo, ye ga ba le yãŋ cã wii na
ye yee, wii sroŋ ma Yesu tẽnlɛhɛ.
7 Wo Yãhã nar, ye ma n naa kapee- pye,
wo n naa ye pẽn, wo naa wo fãnga yar
ye na ye. Wo n kɛ wo naa ye yãã kayũhũ
ya wãpyeŋ koo na yalebyɛ, wo ma n ye
pẽn yãã laa gɛ ne ye, le ma sya ga nii mii
wãgblihilaa dyaŋ too gblihi laa ye wãpẽn
na.
8 Ye sẽ yãã, kai lii le sẽ n gaha Yãhã
cĩĩnde kuɛ ye ye, loo wãpyeŋ fãnga wee
wo ye ye. Wo kãnkai- byɛ n gaha le Yãhã
cĩĩnde kuɛ koo ye.
9 Ye ma nii kayũhũ koo ya pye, wo saha
ye pẽn laa na ye, le ma sya nii mii fãnga
ma ye na, wo n gblihi laa ye wãpẽn na, loo
nde ma wo ye nuhu wĩĩ. Loo gɛ ne too n
nar Yãhã ye, ye waha yɔ̃ naa n gaha.
10 Tẽ sẽ ka wa ye fla na ye, ya'a yãã tẽ
kaplãŋ ngĩĩ yrũhũ nɔ wãã ye ye, n n traha,
n ma ba ka ye fla na, n ma n ga naa ra
laam waha ye ne ta fãnga flãhã tãy ye,
fãnga gii Yĩŋfua Yesu ke le soho ra koho
wo. Koo kẽ ta n ye cãã yar kaplãŋ ngĩĩ ne.
Koo fãnga nge le soho ra koho wo Yesu
kãndeyãrfa wãgbihita wĩĩ na, pe sẽ yee
pe wãklaha- wĩĩ ye.

Syaha fla

11 Wo nna, ta kaplãŋ kua; -ye ta tɛr ye
faale nuhu ne! -Ye ye troho gbihi naa n
tãhã le Yesu kãnde wo, -tee naa yii laam
yĩn le wo. -Ye naa n nii yĩmbui nen na
tesẽ yrĩŋ ne yii ne. Loo na, Yãhã ga pye
ye ne, koo gii nawee- ntãŋ dye ke tãy, ke
maha yrĩŋ wãã nawee- kẽ.
12 -Ye naa syaha wãã yii kẽ, mii tuhufua
nen pii wãŋ syi dyaŋ pe ntãŋ dye pe ya
tãy. Pe Yãhã nawee- nanem byɛ pe syaha
nɔ wãã ye ye.
13 Yĩŋfua Yesu Crise u u kayĩĩ wãã ye
byɛ kẽ. Yãhã ke ke laantãr ter wãã ye
kẽ. Yãhã Yrã le nii ye laam wo, ye n nii
yĩmbui nen na le ne.

Pɔl saba kaplãŋ Galasyifa ye

Syaha fla

1 Ndoo kẽ Yesu tẽnlɛhɛ Pɔl. Yesu ye me
pe ra yãŋ yi u Tuhufua Yãhã ne, koo gii
ke ba u ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ
na, tuu ba ku kii na. Koo kẽ ke ra yãŋ yi
ma yee, n nii Yesu tẽnlɛhɛ, nawee sẽ kẽ
ye. Nawee sẽ maha kẽ, u ra nɔ wãã ye ye
ye.
2 Ndoo ma suhu Yesu kãndeyãrfa mpãy
ne pe ma ra ne wo teende wo, wo
u saba nwo yrũhũ, ma nɔ wãã Yesu
kãndeyãrfa yawãr tii byɛ kẽ te n wãã
Galasyi kãntraha wo.
3 Lii tẽ n nar wo Tuhufua Yãhã ye wo
Yĩŋfua Yesu ne, ke kayĩĩ pye ye kẽ, ke yrĩŋ
wãã ye kẽ.
4 Yesu ku mpar draha wo wo kapee- wĩĩ
na, Yãhã n waha wo kapee- gbe kãã wo na,
wo n waha cɛr kãã kãntrahafa pyerpeer
nde na. Loo ne, le ma wo Tuhufua Yãhã
laam wĩĩ.
5 Yãhã miingbãŋ yai ke naa n gboho
yalebyɛ, wãyɛryãã ma n pye le na ye.
Amɛn, le nii ke syi.

Yesu kapãyĩĩ ma wĩĩ nen

6 Yãhã ke laantãr wĩĩ pye ye kẽ ke
Yĩndefua Crise kãmay na, ma ye yee ye
n nii ke wãm. Yagaa, ye pye mii, ma loo
laantãr wĩĩ nde miy yaha, ma ye yĩntar
wã klaha kãnfuɛ laa ter ye? Loo nde fĩhĩ
yɛ kã ra na!
7 Cĩĩnde n tãy, kãnfuɛ laa ter wee le
maha n sroŋ ma tɛr le Crise kapãyĩĩ wĩĩ
yaha ye, kapãyĩĩ lii tẽ ye klaha. Ya'a yãã,
tẽ pãã wãã ye ye ke syi, mpãy ma pe ye
wlãhã ma n kɛ circir, poo ga loo kapãyĩĩ
nde yĩntaha wã n klaha.
8 Wii ma yee woo ye klaha kãnfuɛ laa
ter ne, le sẽ -sẽ wãã le lii ne too klaha ye,
ke ma sya pye ufua yi wo nklãŋ wo woo,
u yi Yãhã nawee- nklãŋ wo woo, Yãhã
yoosẽn te pye ufua na.
9 Ta n maha le gbihi pãã: Wii ma nii
kãnfuɛ laa ter klaha, lii le sẽ wãã le lii ne
tee luhu ye, Yãhã yoosẽn te pye ufua na.
10 Myaha sẽ kẽ tẽ n kɛ nawee- ye ye. N
myaha yãã Yãhã ye, loo tẽ n kɛ. Mii loo
kai sẽ ne ye, n saa ne pye Yesu tẽntẽfua
ye.

Pɔl pye mii ma nii Yesu tẽnlɛhɛ

11 Wo nna, yii mpãy ye ma Yesu
kãndeyãrfa, ta n le pãã yi ye ye: Yesu
kapãyĩĩ lii tẽ n klaha, nawee kacãn wĩĩ sẽ
ne ye, nawee waa sẽ kẽ u le le soho ra
koho wo ye,
12 nawee kaklaha sẽ maha kẽ tuu ra
klaha ye. Yesu kadye kẽ tuu le yar ra na.
13 Yii gɛ cã luhu ta pyer ne, tẽ naa n pye
cãã gii cãã na tẽ pye Yiifee- kãnde wo. Ke
cãã na, ah ndee n ba naa Yesu kãndeyãrfa
nar-, ma naa kerker ndoo ga pe wĩĩ kua.
14 N ba cɛr yaha ra Yiifeewai kẽ wo
Yiifee- kãnde wãyãr wo, ma maha ba wo
Yiifee- wãlɛ kãnde yigi pe ne kayi ne.
15 Jaha, Yãhã -sẽ kayĩĩ pye ra kẽ. Ke bii
ra yãŋ yi wa ke wũũ, ta n cã ba see; ke n
ba ra yee ba, ta n nii ke tẽntẽfua.
16 Ke n ba ke Dya yar ra na, ra n nii u
wĩĩ pãã nawee- mpãy ye pe wee Yiifee- ye.
N sẽ waa yey loo tẽn nde wĩĩ na ye.
17 Mpãy pe cãã nii ra yaha Yesu tẽnlɛhɛ,
n sẽ maha ka poo fla na Yurusalɛm wo ye.
N ba tɛr Arabi kãntraha wo, ma cã dur ga
Damasu wo.
18 Dyɛ- tãã kur ye, ta n ka Yurusalɛm
wo, wo n cã wii cã Pyar ne, ta n kuee u
tãy plii sẽnsye resyar.
19 Ma yi kãã u Pyar na, ma suhu wo
Yĩŋfua cĩĩfua Syake ne, ta yĩnde sẽ maha
taha Yesu tẽnlɛhɛ waa na ye.
20 Cĩĩnde tẽ n tɔ̃r ye ye nde. Kawar sẽ
ne tẽ n fua ye, Yãhã le cã.
21 Loo kur ye, n ka Syire kui wo tesẽ
Sersyi kui ne.
22 Koo cãã na, Yesu kãndeyãrfa mpãy
pe pye Yudɛ kui wo, ma ba yawãr ta, pe
sẽ ba ra yãã cã wa yĩnde ne ye.
23 Nawee- pe naa nkãy tɔ̃r pe ye ra wĩĩ
na, koo ya pe ba cã. Nawee- naa n yee:
«Dya wii tuu bii naa Yesu kãndeyãrfa
nar- faale wo, ma sya naa pe boo Yesu wĩĩ

na, u nwo, tuu dur, ma nii Yesu wĩĩ tɔ̃r nawee- ye.»
24 Loo nde n ta, pe n naa Yãhã sey ma yee, ke waha yia ra na, ma Yesu wĩĩ yar ra na.

2

Pɔl u Yesu tẽnlɛhɛwai ne

1 Dyɛ- sẽnsye resyar kur ye, ta n ka Yurusalɛm wo Barnabaase ne. N ba ka Tyite bya ne.
2 Yrãhã nge wãyi yĩŋ ba gbaha. Yãhã kẽ ke ba yee, n ka ke fla na, n ga yi Syake na Pyar ne ma suhu Nsãn ne. Poo pe pye le Yesu kapãyĩĩ yahaseefa. Too ga dye, wo n wii yãã pe ne. Yesu kapãyĩĩ lii tẽ n klaha mpãy ye pe wee Yiifee- ye, ta n le tege ta pe kẽ, pe n yãŋ le le laam wo. Tẽn lii tẽ tẽ tɛr wa, ma suhu lii ne tẽ yigi yagaa, n sẽ naa n traha ke nii wãwaha pe yĩnde na ye.
3 Tyite wii tuu ba ka ra ne, Yiifee naa sẽ kẽ ye. Pe sẽ -sẽ u crãhã le wãkũũ kãnde wo, tuu kũũ ye*.
4 Nawee- mpãy pe sẽ Yesu kãnde yãr cĩĩnde ye, ke ma ne pye mii, poo mpãy sẽ ba yuhu dye wlãhã wo ne, ma pe ya yɛ̃ le kapãn wo ye, wãkũũ wĩĩ nde gɛ saa ne kuã yir ye. Cĩĩnde dawarfa ba me poo ne. Pe ba pa yuhuyãŋsaha wo wo ye, ncã wo wee too wo wãlɛ Yiifee- kãnde yãr nantãŋ laa? Poo ga wo yi kãã Yesu kãnde wo, lii too sya, tefay n wo fua. Poo ga wo dur le wo wãlɛ Yiifee- kãnde yãmpar wo.
5 Wo le sye yaha pe na, wo sẽ yĩŋ kor le pe kẽ laa gɛ wo ye. Wo wii waha ma yee, le Yesu kapãyĩĩ cĩĩnde ma syi le wã klaha ye fla na ye!
6 Nawee- pe naa mpãy yãŋ ma yee, poo pe ma kaiyahaseefa, ta kalaa sẽ pye loo na ye, nawee- byɛ ma wãcɛŋ Yãhã ye. Poo kaiyahaseefa sẽ laa yãã le kuee le Yesu kapãyĩĩ na, pe n tɔ̃r ra kẽ kafuɛ̃ ye.
7 Tẽ Yesu kapãyĩĩ pãã nawee- mpãy ye pe wee Yiifee- ye, pe yahaseefa gɛ le yãã ma yee, Yãhã kẽ ke ra taha loo tẽn na mii Pyar wãŋ syi dyaŋ pe Yiifee- ne.
8 Yãhã Pyar ta Yesu tẽnlɛhɛ, Yiifee- myaha na. Ke -sẽ ta bya ta Yesu tẽnlɛhɛ Pyar wãŋ syi dyaŋ, nawee- mpãy myaha na pe wee Yiifee- ye.
9 Mpãy pe ma le Yesu kãnde yĩŋ na, Syake, Pyar tesẽ Nsãn ne, pe n pe kluɛ le ra wãŋ laam wo, Barnabaase wãŋ bya ne, too waha cã wii tesẽ poo ne, too ma yĩmbui nen na, too ga waha ka nawee- mpãy ye pe wee Yiifee- ye, poo pe -sẽ kuee Yiifee- ne.
10 Lii ya pe ta wo kẽ, loo ne nde ne: Pe yee, fɛnfa mpãy pe ma Yesu kãndeyãrfa yawãhã wo Yurusalɛm wo, too ma n naa n faha poo wĩĩ ne ye! Cĩĩnde na, n sẽ -sẽ faha pe wĩĩ ne ye.

Pɔl laa kuãn Pyar ye

11 Wo sẽ ba pãã wãã le la Pyar ne yĩmbui nen na? Loo nde naa byɛ ne, Pyar n ba kaa pa Yãtɔɔsyi wo, ma ba tee pye, ta n u tẽ gbe yi le ne nanihi wo.
12 Tuu ba dye, u wãã naa n di nayɔ̃r saha na Yesu kãndeyãrfa mpãy ne pe sẽ pye Yiifee- ye. Syake n ba nawee- mpãy ter lɛhɛ wãã pe n pa. Poo pye le wãkũũ kãnde wo. Pyar tuu poo yãã, u n fya yagaa, ma u ya yi kãã pe naweetee- nsoho wo, u sẽ maha wãã n di pe ne ye.
13 Pyar tuu tee pye, Yesu kãndeyãrfa mpãy pe pye Yiifee- pe naweetee- nklãŋ wo, pe byɛ n taha u Pyar na, ma sya ta Barnabaase bya n yãŋ pe wãteepye na.
14 Tẽ ba yi le cãŋ na, ma le yãã, le sẽ sroŋ Yesu kãnde wo ye, ta n Pyar tẽ gbe yi le ne pe nawee- byɛ yĩnde na ma u pye: «Ah dya! Yagaa woo la, taa cã laa cã Yiifee- kãnde na? Ah ndee, ma ba mii wlãhã naweetee- ne, mpãy pe wee Yiifee- ye. Lii kuee mii, ye sẽ naa le pye yii na ye? Yagaa ma yee, mboo mii dur yi. Mboo gɛ cã, ma saha naweetee- ta, pe n pe pyer miy yaha pe dur pe Yiifee- pyer gbe ye.»

Nawee- ter byɛ ma wãcɛŋ Yãhã ye

15 Cĩĩnde ne, wii poo na, wo see Yiifee-, wo wee pe naweetee- dyaŋ ye, poo mpãy pe sẽ Yãhã cã ye.
16 Wo -sẽ le cã, wii u Yesu Crise ta u Yatɛr, woofua tuu sroŋ Yãhã yĩnde na. Ke sẽ nii mii kãnde lii Yãhã le ta u loo yigi u ya koho fãnga ne ye. Koo syi kẽ wo bya n

* **2:3 2.3** Mpãy pe sẽ pye Yiifee- ye, ma naa n gaha pe Yiifee- yawãhã nwey wo, pe ne yai pe kũũ.

Yesu Crise ta wo Yatɛr ma cã sroŋ Yãhã ye. Ke sẽ nii mii kãnde lii Yãhã le ta, wo loo yigi wii koho fãnga ne ye. Kãnde lii Yãhã le ta, waa saha le yigi u ya koho fãnga ne u waha sroŋ yãã Yãhã ye ye.

17 Wii too sya nii Yiifee-, ah ndee u Yãhã Yĩndefua Crise woo too ta wo Yatɛr ma cã sroŋ Yãhã yĩnde na? Pe ma yee, too u Crise ta wo Yatɛr, wo nii kapeepyefa, le ga nii mii yagaa, Crise woo, u wo le kapee wãpyeŋ wo. Le sẽ -sẽ wee koo syi ye.

18 Le ma mma ma syi dyaŋ: Waa ma u ga Crise ta u Yatɛr, tuu ba dur u yee, a u wãku wĩĩ saha ta woo n sroŋ Yãhã ye ye. Woosyifua kẽ u u ya dur n le kapee-wãpyeŋ wo.

19 Kãnde lii le ta, n ma yee n ga nii waha, n le yãr, n sroŋ Yãhã yĩnde na, n saha yia ye. Kãnde lii le ta le yee, tẽ yai gbã ne. Koo syi kẽ, ndoo na, n sẽ n kɛ tẽ ga nii waha, n sroŋ koo wãyãr ya ne nantãŋ ye. Yagaa loo kua ra ye. Loo wĩĩ na, n ma mii nakugu dyaŋ, ma -sẽ nii Yãhã wũũ.

20 N ma mii pe ba ra wãã le kuey mar boo Crise ne trã na. Yagaa, n ma sya pye yrãŋ na, ndoo gɛ sẽ kẽ ye, u Crise woo kẽ, u ma yrãŋ na ta laam laam wo. Ta troho gii tẽ n tãhã yagaa kãntraha nge na, u Yãhã Dya Yesu woo tuu ma ra Yatɛr, ta n ke tãhã n taha u na. Woo wii ta ntãŋ dye u tãy u n sya ku ra wĩĩ na.

21 Yãhã ke -sẽ kayĩĩ lii pye wo kẽ, loo ne nde: Ke yee, wo ma le sya ma yee, Crise ku mpar draha wo wo kapee-wãyeelahakãã wĩĩ na, wo sroŋ wa koo yĩnde na. Ndoo saa loo kayĩĩ sye ye. Kãnde lii le ta, ke ma ne pye nawee ga waha u ya waha le wãyãr ne u sya ba sroŋ Yãhã yĩnde na, koo myaha u Crise ka ku wãwaha.

3

Yesu wãta wo Yatɛr loo le ma yĩŋ

1 Wo nna Galasyifa, nwa syi nayãn ye na too ne? Yoo tuu koo tekãŋ yɔɔ ye na ke syi? N sẽ Yesu wãboo wĩĩ tɔ̃r laha la gbɛgbɛ ye ye, kii pe ba u boo trã na wo kapee- wĩĩ na?

2 Ye tyii ra n ye yey katɛ nen ya ne: Kãnde lii le ta, ye yii waha le wãyãr ne laa, Yesu kapãyĩĩ loo tee sya cĩĩnde, Yãhã Yrã n cã dye ye ye?

3 Ye cã la kacãn ye laa? Ye sẽ fe gbe la Yãhã Yrã ne, yagaa ma loo sye, ma n kɛ yii ga naa le Yãhã kãnde yãr yii koho fãnga ne?

4 Ke n ta kangbãy nde tee yãã Yesu wĩĩ na, ye yĩmpɛ sẽ maha yãr wa la? Loo nde saha nii wãwaha ye.

5 Yãhã kẽ, ke ke Yrã laha ye kẽ. Ke maha laanwɔ wũhũ pye yar ye na. Ye yee la kãnde lii le ta, tee le gbihi yigi koo syi? Aye, ye Yesu kapãyĩĩ wĩĩ sya le ye laam wo, koo syi Yãhã n koo pye ye kẽ.

6 Ye sẽ yãã, Brama wĩĩ ne le yrũhũ le yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:

«Brama bii Yãhã ta u Yatɛr
ma ke kaplãŋ sya le yaha kaplãŋ byɛ yaha ye.
Yãhã n -sẽ u yãŋ ma yee, u sroŋ.»

7 Ye yai ye cã ye yee, mpãy pe Yãhã ta pe Yatɛr Brama wãŋ syi dyaŋ, poo pe sroŋ ma Brama kur wãm.

8 Ye sẽ yãã, le bii cãã yrũhũ ta nii ke sabangbãŋ wo ma yee, mpãy ma pe wee Yiifee- ye, pe ga ba Yãhã ta pe Yatɛr, ke n sya yee pe sroŋ. Loo le ta, Yãhã n bii cãã Brama yar yaha le ne ma yee: «Ma wĩĩ ta, Yãhã ga ba kaa taha kãntrahafa kur byɛ na.»

9 Brama Yãhã ta u Yatɛr, ma -sẽ yãã kaa taha u na. Koo syi kẽ, mpãy byɛ pe Yãhã ta pe Yatɛr, ma ke kaplãŋ sya pe laam wo, Yãhã ga kaa taha pe na Brama wãŋ syi dyaŋ.

10 Kãnde lii le ta, wii ma u ya kar yaha le wãyigi ne u ya fãnga ne, Yãhã kasãhã ma u yĩŋ na. Le ma le yrũhũ ta nii ma yee:

«Kãnde lii le ta,
wii ma yee u sẽ le byɛ gbihi yigi tãŋ ye,
Yãhã kasãhã ma woofua yĩŋ na.»

11 Ma'a Yãhã sabangbãŋ yãŋ, maa cã, nawee saha u ya waha le kãnde wãyigi ne, Yãhã n sya ba yee u sroŋ ye. Le ma le yrũhũ ta ke laam wo ma yee:

«Wii ma Yãhã ta u Yatɛr,
u sroŋ Yãhã yĩnde na.
Loo ga ta u n cĩĩnde yrã yãã.»

12 Kãnde lii le ta, wii ma yee woo ga le yigi u ya fãnga ne, u cã ba sroŋ Yãhã yĩnde

na, woofua sẽ koho taha yaha Yesu wĩĩ na Yatɛr wãŋ syi ye. Kãnde lii le ta, wii ma u ya gbe le le laam wo, u -sẽ ke byɛ yigi tãŋ, mii loo sẽ ne ye, u yai gbã ne.
13 Kãnde lii le ta, wo saa waha le byɛ yigi tãŋ ye, koo syi kẽ, Yãhã kasãhã ma wo yĩŋ na. Yesu n -sẽ pa ma wo sya yaha Yãhã kasãhã koho wo. Tuu loo pye ke dyaŋ, u Yãhã ncafũhũ sya taha u ya na wo draha wo. Le ma le yrũhũ ta Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:

«Wii ma kuey mar yaha trã na,
loo yĩntaha kẽ,
Yãhã kasãhã too u na.»

14 Yesu wĩĩ nde ta yagaa, Yãhã ke bii yɛ̃ tɛr Brama ye ma yee, u wĩĩ ta koo ga kaa taha kãntrahafa kur byɛ na, nawee- byɛ ga waha koo kaa wãtaha yãã yagaa. Loo ne Yãhã bii yɛ̃ tɛr Yiifee- ye, tesẽ mpãy ne pe wee Yiifee- ye, ma yee wii ma Yesu ta u Yatɛr, Yãhã Yrã ga dye woofua laam wo. Yesu wĩĩ ta, wo ga waha loo yãã.

Kãnde lii Yãhã le ta, le saha yɛr tã Yãhã yɛ̃ wãtɛr na ye

15 Wo nna, ye tyii ta n laa pãã ye ye: Gbã kafɛhɛ na, nawee ma ga ku, ma lii pãã ta yaha, waa ga waha laa pãã suhu la le na laa, waa ga waha laa pãã cɛr yaha le na? Tuu lii pãã, loo le yai le pye.
16 Le ma ke dyaŋ Yãhã yɛ̃ wãtɛr ne. Yãhã yɛ̃ tɛr Brama ye ma suhu u kur ne, le yale dey. Le sẽ yrũhũ ta Yãhã sabangbãŋ wo ma yee u kur wãm byɛ ye. Lii le yrũhũ ta loo ne nde ma yee: «U kur.» Kur nawee nen ya wĩĩ ne. Woo nawee nen nwo, u Yãhã Yĩndefua Crise kẽ.
17 Kaplãŋ ngĩĩ yĩntaha kẽ ngĩĩ: Yãhã yɛ̃ wãtɛr wĩĩ ma koo syi. Yãhã yɛ̃ tɛr Brama ye. Loo kur ye, dyɛ- yĩĩsyãŋ gbey sẽnsye n tɛr, ke n cã ba le kãnde ta. Koo syi, kãnde lii le ta, le saha laa yi kãã ke yɛ̃ wãtɛr wĩĩ na ye.
18 Yãhã laantãr wĩĩ pye wo kẽ. Kloho kẽ too n di. Kãnde lii le ta, le ma pye wo yai wo wii waha le wãyigi ne wo cã koo kloho nge yãã, koo myaha kẽ Yãhã ke yɛ̃ tɛr Brama ye lii ne, ke sẽ le yigi ye. Kãnde lii le ta, le wãyigi wii ya fãnga ne, loo saha nii Yãhã laantãr wĩĩ wo ye ye. Yãhã ke yɛ̃ tɛr Brama ye lii ne, loo ne Yãhã laantãr wĩĩ wo ye.

Kãnde lii Yãhã le ta, le wãyi yĩŋ lii ne

19 Kãnde lii le ta, ah le wãyi yĩŋ lii ne? Yãhã le yi ma yee nwa? Kãnde lii le ta, Yãhã le yi ma yee, too waha naa kai- war, nkãy wãpyeŋ ke n tãy ke ye tesẽ nkãy wãpyeŋ ne, ke sẽ yɔ̃ ke laam wo ye. Ke loo kãnde ta, le n kuee yatata u fua n sya ba pa, wii Yãhã bii yɛ̃ tɛr u wĩĩ ne. Yãhã ke bii le kãnde ta wa, ke n ke yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ye ta poo n le le soho kãntraha nawee waa koho wo, u sya u tɔ̃r u kãntrahafa yar.
20 Kãnde lii Yãhã le ta, le wĩĩ na, nsohofa pye Yãhã nsoho wo nawee- ne. Yãhã yɛ̃ wãtɛr wĩĩ fla na, nsohofua sẽ bii pye ye. Le pye Yãhã ya wĩĩ Brama ne.
21 N ma n pãã ke syi, kãnde lii le ta, ke sẽ nii mii le sẽ wãã le Yãhã yɛ̃ wãtɛr ne ye. Le wãã le. Lii le ma, Yãhã sẽ le kãnde ta ma yee, nawee ma waha le yigi, u ga sroŋ Yãhã yĩnde na ye.
22 Yãhã sabangbãŋ sẽ yee la, wo kapee- wãpyeŋ wo byɛ fyãhã yigi yaha? Koo syi kẽ, Yãhã bii yɛ̃ tɛr kayĩĩ lii wãpyeŋ ne, ke ga naa le pye mpãy kẽ pe Yesu Crise ta pe Yatɛr. Pe Yesu Crise wãta pe Yatɛr koo kẽ, le ga ta pe n loo kayĩĩ nde yãã, pe sroŋ Yãhã yĩnde na.
23 Faale cãã na, Yesu yai ke sẽ bii dar wa ye, kãnde lii le bii ta koo cãã na, le bii wo ta yãmpar wãŋ syi yatata Yesu yai n cã ba yi. Koo yai kẽ Yesu wãtaŋ ne Yatɛr.
24 Ke syi, kãnde lii le ta loo ne le naa wo yãŋ, ma naa wo kapee- yar wo na, Yesu Crise n cã ba pa. Yagaa u Yãhã Yĩndefua Crise tuu pa wa, wa'a woo ta wo Yatɛr, loo ya le ga wo ta, wo n sroŋ Yãhã yĩnde na.
25 Yagaa tuu pa wa, wo n u ta wo Yatɛr, wo wee le kãnde yãmpar wo nantãŋ ye.
26 Ye sẽ yãã, tee Yesu ta ye Yatɛr, ye byɛ yii wãã le u ne. Loo na ye nii Yãhã pii.
27 Ye wãtãã na u Crise myaha ne, loo nde le yar ma yee, ye seefar le u ne. Ke syi ye u pyer gbe, ma nii u wãŋ syi dyaŋ.
28 Ye ma Yiifee- woo, ye wee Yiifee- woo, ye ma yãmpa woo, ye wee yãmpa woo, ye ma naam woo, ye ma ca woo, ye byɛ wãã le Yesu Crise ne, koo ke ta ye byɛ ma wãcɛŋ Yãhã yĩnde na.

29 Ke ma pye ye ma u Crise wãm, ye ma
Brama kur. Ye -sẽ ga u Brama kloho di,
kloho gii wĩĩ Yãhã bii yɛ̃ tɛr yaha u ye.

4

Wo wee yãmpa nantãŋ ye, wo nii yagaa Yãhã pii

1 Yãhã kloho wãdi, le ma mii tuhufua
kloho wãdi dyaŋ, ke ne yi kicar waa na, ke
u ta yaha wãpuale. Woo nwo ma wãcɛŋ
yãmpuai ne, u ma sya nii klohodifua.
2 Cãã gii u tuhufua tuu yar yaha, u ma
ba lɛ nɔ koo cãã na, u ga cã waha ke kloho
di. Koo cãã ma yee ke sẽ nɔ wa ye, ah
ndee u ma ne dye kuee mpãy koho wo,
pe n naa u yɛ̃ woo, u yĩntaha n sya ba
syii, u n nɔ ke kloho wãdi na?
3 Wo byɛ wĩĩ ma ke syi; faale na, too
sẽ pye wa Yesu kãnde wo ye, wo pye mii
kicaabir dyaŋ, wo pye wam kãnde fãnga
koho wo kãntraha nge na.
4 Cãã gii Yãhã ke bii tɔ̃r yaha, ke cãã
ke ba nɔ, ke n ke Dya nɔ wãã kãntraha
na. U n see ba naweetee wãŋ syi dyaŋ.
Kãnde lii le ta, u pye le fãnga koho wo
mii nawee- byɛ wãŋ syi dyaŋ.
5 U le pye ke syi, ma waha nawee- yĩŋ
wloho yi le kãnde fãnga koho wo. Ke syi
wo n waha nii Yãhã pii wii ndoŋ.
6 Lii le ta Yãhã n ke Yrã le ye laam wo,
loo lii le ma Yesu byɛ wo, ye le cã la?
Kayar kẽ, ke ye yar tee fĩhĩ ma koo pii. Ke
Yrã n ta ye n waha naa ke yee: Tuhufua.
7 Le ma nii ke syi mboo wii ye, ma wee
yãmpuai nantãŋ ye, ma -sẽ ga naa n tɔ̃r
ke pii ne. Taa -sẽ ma ke puee waa, maa
waha ke kayũhũ byɛ yãã, kayũhũ nkãy ke
ta yaha ke pii byɛ kẽ.

Pɔl fya Galasyifa wĩĩ ne

8 Faale na, tee sẽ ba yi Yãhã cãŋ na ye,
ye ba naa wãn taa ter ta Yãhã draha wo.
9 Yagaa ye mii, tee yi Yãhã cãŋ na, Yãhã
byɛ -sẽ yi ye cãŋ na. Ah le maha ba yigi
mii ye ye, ye n maha yĩntaha sroŋ kai-
nkãy ter wãpyeŋ ne? Koo kai- ter ngĩĩ
fãnga sẽ nɔ Yãhã wãŋ na ye. Nwa ye n
kɛ yii ga maha nii yãmpa kai- nkãy ter
wãpyeŋ kuɛ ye.
10 Ye tee mii, ye plii raa yãŋ yi yrey raa
ne, yabɛhɛ nkãy ne, ma suhu dyɛ- nkãy
ne, ma nii kai nkãy ter pye koo na ma yee,
wii ma ke yigi, u ga sroŋ Yãhã ye.
11 N fya ye wĩĩ nde na, tẽn lii koho tẽ
yigi tɛr ye fla na, ma le Yesu kapãyĩĩ yar
ye na, le yãã ga yi wãwahale?
12 Wo nna, n ye nar nde ne: Tẽ nii ta
ye dyaŋ, ma Yiifee- kãnde miy yaha mii
Yiifee naa sẽ kẽ ra ne ye, ye bya ye -sẽ nii
ra wãŋ syi dyaŋ. Ye sẽ laa wãpee pye yãã
ra na ye.
13 Ye sẽ ye laam too la, cãã gii cãã tẽ ba
le Yesu kapãyĩĩ fe yar ye na? Ta yan cãã
sẽ na, tẽ le tɔ̃r ye ye?
14 Ye fɛn sya ta wĩĩ na. Tẽ sya ba naa n
yaa, ye sẽ ba ra laha ye, ye sẽ maha ba ra
sye ye. Ye -sẽ mii, tee ba ra yigi mii Yãhã
nawee dyaŋ ra ne, ma maha ba ra yigi,
maa yee Yesu Crise dyaŋ ra ne.
15 Koo cãã na, ye laam ba flege cĩĩnde.
Ah nwa ke ye yigi yagaa wo, ye sẽ ye laam
flege ra ne ye? N -sẽ cã ke cãã na, yĩmpɛ
ma ne pye wãkuãyi wũhũ dyaŋ, yaa ne
yee tee ga ye wũhũ kuã yi wãã ra kẽ.
16 Ah koo myaha, cĩĩnde lii tẽ n tɔ̃r ye
yar, loo wĩĩ la, le sye ye ye, ma ta wo n nii
napĩĩ-?
17 Nawee- mpãy pe mii, pe pua yaha ye
na mii, pe laam wũhũ sẽ yɔ̃ ye. Pe n traha
pe ye cɛr ra na, ye naa n taha poo na.
18 Ãwã, nawee ma pua yaha kai lii na u
kuãŋ ne, le ma pye wa kayĩĩ, le yɔ̃. N sẽ
yee, ye pua yaha le na yaliile ya, n ma ye
fla na ye.
19 Waa u pii ne, n nwo tẽ maha fɛn gbihi
n sya ye kur ye mii capeseesya dyaŋ, lai
u yigi. N ga kuee too fɛn nde wo yatata,
ye n sya ba u Yãhã Yĩndefua Crise laam
ter yãã.
20 Mii ngaa dyaŋ, waa u fĩhĩ ne ta gbe
ta yagaa ye tãy, ta n ne ta laam wũhũ byɛ
gbihi tɔ̃r kaa syi dyaŋ ye ye, ye n ke kai-
war. Ta laam sroŋ wlãhã ye wĩĩ na.

Yãnsya puee tesẽ casyaŋ wũũ ne

21 Ye sẽ kai- cã ye, ma nii le kãnde kuɛ
koho kɛ, kãnde lii le ta. Ye sẽ loo kãnde
nde wũhũ war ye, koo kẽ.
22 Ye sẽ le kãnde wĩĩ luhu la Brama wĩĩ
na? Brama bii pii syãm see, u nen see u
yãnsya Yegar na, ma u syãm wuhu see u
casyaŋ Sara na.

23 U yãnsya puee wãyãã wĩĩ nii nawee
laam wĩĩ. Wii u ma casyaŋ, Yãhã kẽ ke ta,
woo n u wũũ yãã see. Yãhã sẽ bii yɛ̃ tɛr
la u puai Brama ye puee wĩĩ ne?
24 Poo ca syãm mii wĩĩ gbaha; laa kẽ
Yãhã ke tɔ̃r yar wo na pe wĩĩ ne, loo kai
ne nde: Poo ca syãm mii wĩĩ ma mii katɛ-
syãŋ dyaŋ, Yãhã ke yar nawee- na. Le
katɛ cir wĩĩ ne Yegar wĩĩ ne.
25 Yegar wĩĩ ma mii ke yãŋ nge wĩĩ dyaŋ,
pe n yee Senayi. Kãnde lii Yãhã le ta, koo
fla kẽ Yãhã bii le yar wo wãdyaha Musa
na. Mpãy ma yĩŋ le yaha loo kãnde wo,
poofa ma yãmpa mii yãnsya Yegar dyaŋ
tesẽ u yãmpua ne. Le ma ke syi dyaŋ
le Yurusalɛm klo ne, lii Yiifee- pe ma le
laam wo yagaa. Koo flafa ma Yiifee- wãlɛ
kãnde yãmpa.
26 Yãhãyĩŋ Yurusalɛm gii ke ma, ke wee
yãnsya ye, ke ma nangbãŋ puee wãŋ syi
dyaŋ. Koo ma wo nahafua mii Sara wãŋ
syi dyaŋ.
27 Le ma le yrũhũ ta Yãhã sabangbãŋ
wo ma yee:

«Naa nuhu di, Yurusalɛm klo*,
mboo wii, cɔɔ dyaŋ
kicar sẽ kẽ u myaha na ye.
Naa laanfir tẽŋ tẽ, mboo wii,
taa sẽ pesee yan cã ye.
Cɔɔ wii pe ta yaha,
u pii -sẽ ga ba nihi ta tɛr wii wãm
yaha
tuu ma puai ne.»

28 Wo nna, ma -sẽ yee yii na, ye wĩĩ ma
mii Sara dya Yisyake wĩĩ syi dyaŋ. Yãhã
bii yɛ̃ tɛr Yisyake wãsee wĩĩ na. Yãhã yɛ̃
tɛr ye byɛ wãsee wĩĩ na, koo syi ye ma
Yãhã pii cĩĩnde.
29 Faale cãã na, kicar wii tuu bii see ke
dyaŋ nawee laam wĩĩ ya na, u bii sye kãã
kicar nwo na, ma naa u fãy, kicar wii Yãhã
ke ta u n see. Loo nde -sẽ n gaha ke syi
yagaa. Nawee- mpãy pe ma Yãhã pii, pe
n fãy mpãy koho wo, pe wee Yesu kãnde
wo ye.
30 Yãhã sabangbãŋ -sẽ lii pãã pe wĩĩ na?
Ke yee:

«Brama, yãnsya nwo kar wãã u dya ne.
U yãnsya puee sẽ yai tuhufua kloho
wãwããdi ne
u casyaŋ wũũ ne ye.
Casyaŋ wũũ ya,
u yai u tuhufua kloho wãdi ne u ya
ya.»

31 Wo nna, ke syi dyaŋ, wo wee yãnsya pii
ye, wo ma casyaŋ pii.

5

Yesu wo le tefay kãnde wo

1 U Yãhã Yĩndefua wo yĩŋ yi kãã kai- wo,
too fĩhĩ naa tefay sya. -Ye kuee poo tefay
wãsyaŋ wo, ya'a syi ye maha yii dur le
yãmpar wo ye!
2 -Ye luhu ra ye! Ndoo Pɔl tẽ n pãã ye
ne. Ya'a yee, a wãkũũ wĩĩ loo le nawee ta
u n sroŋ Yãhã ye, u Crise gbã wĩĩ sẽ -sẽ
wee ngaa ye ye ye.
3 Ta n le gbihi tɔ̃r laha ye ye: Wii ma
sya ma kũũ, ah kãnde lii le ta, ufua u -sẽ
le byɛ yigi tãŋ, u ma syi faha wĩĩ nen laa
gɛ yaha ye.
4 Yii mpãy tee yee, ye ga waha yia, ye
le kãnde teebɛhɛ byɛ yigi tãŋ, ye ba sroŋ
ke yĩnde na, le nii mii, ye yii cɛr u Crise
na. Ke syi ne Yãhã ke laantãr wĩĩ lii pye
ye kẽ, ye le sye.
5 Wii poo na wo yee, wa'a Syayahafua
Yesu ta wo Yatɛr, wo ga sroŋ Yãhã yĩnde
na. Loo nde ne, too koho taha yaha le na.
Yãhã Yrã -sẽ ma wo laam wo, le fãnga wãã
wo kẽ loo nde wãsẽŋ na.
6 Mboo wii ma sya ma yĩmbui wãã le
Yesu ne, ma kũũ woo, ma sẽ kũũ woo,
laa wee le na ye. Lii le ma yĩŋ, ma u ta
ma Yatɛr. Loo nde yãŋ n cã ma nampyeŋ-
ntãŋ wãdye wĩĩ na ma tãy.
7 Tee naa ye troho tãhã le cĩĩnde kãnde
wo, ah yagaa yoo ye ta, ye sẽ n luhu le
cĩĩnde kãnde wũhũ ye ye.
8 Kaplãŋ nkãy penefa mii pe tɔ̃r ye ye,
poo ga ye ta ye n dye wãkũũ kãnde wo,
koo kaplãŋ ngĩĩ Yãhã wũhũ sẽ kẽ ye, Yãhã
gii ke ye yee, tee pa koo ye.
9 -Ye ncasur wĩĩ yãŋ: Te car ya, te ga
waha bur miy ta pe n fua yir. Yãhã kãnde
kaklaha ma too ncasur dyaŋ. Lii ma kããŋ

* **4:27 4.27** Yãhã bii Yurusalɛm klo miy yaha yalaale nsoho wo. Le klo ntãŋ -sẽ ba dye Yãhã tãy, ke n sya yɛ̃ tɛr le ye pii buar wĩĩ ne.

yi car ya cĩĩnde wo, le ga waha nawee laam wlãhã, le u yi kãã cĩĩnde wo.
10 Wo byɛ too -sẽ mii Yĩŋfua Yesu koho wo, n cã ma yee, yaa ba ta yɛ̃ wĩĩ sya. Ma -sẽ yee wii woo na, tuu nii ye laam kãn n wlãhã, u ma sya pye mii syi, Yãhã ga ufua sãhã.
11 Wo nna, ke ma ne pye mii, n wãkũũ wĩĩ le ta kaklaha wo, nawee- ga ne naa ra fãy lii ne? Tẽ -sẽ nwo, n Syayahafua Yesu trã wãku wĩĩ pãã ma yee, loo ya le ga waha wo ta wo n sroŋ Yãhã ye, loo nde ne le ncafũhũ yigi pe kẽ.
12 Mpãy pe ye laam kãn n wlãhã, le ma tãy pe ye, pe kaa taha pe wãkũũ pyer na, pe sya naa pe ya sã mii pe pe yar sã mii syi.
13 Wo nna, yii na, Yãhã ye yee yi, ma ye le tefay kãnde wo. Pe ma yee tee nii pra mii nangbãŋ pii dyaŋ, pe sẽ -sẽ yee, tee naa ye laam kapee- koo pye ye. -Ye laantãr roo le ye laam wo, -ye naa koho le yii ye!
14 Kãnde lii Yãhã le ta, ke kataŋ byɛ ba ke ya wãã sya katan nen nde wo, lii le n yee: «Ma ya wĩĩ le n tãy ma ye mii syi dyaŋ, tyii ma nampyeŋ wĩĩ n naa n tãy ma ye ke syi.»
15 Ya'a yii pyer ta te n nii waygapyãhã wãn, waa ma nii waa nar-, waa ma nii waa duai, -ye -sẽ yii yigi, mii loo kai sẽ ne ye, yaa yii wĩĩ kua.

-Ye naa n luhu Yãhã Yrã loo ye!

16 Lii le ba pye ra ye wãtɔ̃r wĩĩ ye ye, le nde: Ye tyii Yãhã Yrã n naa ye troho wãtãhã sroŋ! Ke ma pye ke dyaŋ, ye laam kapee- saa naa ye troho wãtãhã sroŋ ye ye nantãŋ ye.
17 Wo ya laam wũhũ nii, ke wee wãcɛŋ Yãhã Yrã wũhũ ne ye. Yãhã Yrã wũhũ bya nii, ke wee wãcɛŋ wo ya laam wũhũ ne ye. Too flɛ sĩĩ nde n wãã te ya ne, koo syi kẽ wo saa waha wo laam kayũhũ pye ye.
18 Yãhã Yrã ma -sẽ nii ye troho wãtãhã sroŋ ye ye, kãnde lii le ta, ye wee le fãnga koho wo nantãŋ ye.
19 Nawee laam wũhũ ke u le kapee- nkãy wãpyeŋ wo, ke ngĩĩ: Ke u ta u n nii tyatyãhã, ke u ta u n nii worfua, ke u le cayɔr wo.
20 Ke u le mpar kãnde wo, tekãŋ kãnde ne; ke maha u le nalaha kãnde wo, wãhã kãnde ne, laanyar ne, ncafũhũ ne, kaplãŋ wãtyĩn kãnde ne u nampyeŋ ne, wãcããŋ wo pe ya ne,
21 waa koho kla wãyãŋ ne, sẽnwɔr ne, tefɛn ne. Ke maha nawee le kapee- nkãy wãpyeŋ wo mii nkãy syi dyaŋ, too yãã tɛr. N ba le pãã wa ye ye, n ga maha le dur pãã yagaa: Mpãy pe koo syi nkãy pye, pe saa dye Yãhã Yai klo wo ye.
22 Yãhã Yrã le wo le kayũhũ nkãy wãpyeŋ wo, koo kẽ ngĩĩ: Le wo ta, nawee- ntãŋ n dye wo tãy, wo n nii laanfir ne, Yãhã yrĩŋ ne, laanyĩn ne, laantãr ne, laanyɔ̃m ne, ma n sroŋ, ma n nii prafa, ma waha n yia wii na.
23 Mpãy pe kai- ngĩĩ syi pye, kãnde lii Yãhã le ta, pe sẽ le sye ye.
24 Mpãy pe ma Yesu kãnde wo, pe pe laam kapee- miy yaha. Ke nii mii pe ke kuey mar boo Yesu ne trã na.
25 Yãhã Yrã ne, le wo laam wã n klaha wo kẽ, koo syi kẽ wo yai wo tyii le na, le n naa wo troho wãtãhã sroŋ wo kẽ.
26 Wa'a syi wii gbe le yataŋ kãnde wo ye. Wa'a syi maha naa nawee laam war ye. Wo yĩnde ma syi maha naa n yi wo nampyeŋ- wãn na te n naa laam yigi wo kẽ ye.

6

1 Wo nna, wii ma tã yigi kapee wãpyeŋ wo ye fla na, yii mpãy, Yãhã Yrã ke ye troho wãtãhã sroŋ kãnyĩĩ wo, -ye pãã u ne, ye u yi le kapee wo, ye u dur le kãnyĩĩ wo sũũ laanyĩn ne! Ta n maha nde pãã yii nanem byɛ ye: -Ye yii yigi, mii loo kai sẽ ne ye, yaa waha gbe kapee- wãpyeŋ namihi wo yii ndoŋ.
2 -Ye naa koho le yii ye ye yĩŋ teger wãtẽŋ wo. Loo nde ma n pye ke syi ye nsoho wo, ye Yesu laam wĩĩ pye.
3 Wii ma ntraŋ ka n gbã, a woo ma ngaa, u sẽ u ya kar yaha la u ya ya?
4 Nawee nawee woo, u naa u ya troho wãtãhã yãŋ. U ma cã le yɔ̃, u ga waha yay di loo na. U ma syi u naa u ya tɔ̃r waa ne, u naa re di ye.

5 Nawee nawee woo, u yĩŋ wĩĩ ne: Wii
ma ba nii u kapyeŋ tɔ̃r Yãhã ye, waa saa
ba pye u ne ye.
6 Wii ma nii ye klaha le Yãhã kaplãŋ ne,
ye -sẽ yai ye naa ye kluɛ wãn taa wãã u
kẽ. Tuu ga waha u ya ntraŋ wĩĩ lii pye, le
ma tãy u laam wo, u n le pye u klahafua
kẽ, le yɔ̃.

Ma'a ngii tãhã, koo kla maa yaa

7 Ya'a syi yii kar naa n yaha ye, waa wee
u Yãhã lɛr ye. Mboo nawee, ngii raa tãhã,
koo raa n pai yaa.
8 Mboo wii ma nii ma laam kapee-
wũhũ tãhã, koo raa ga ba yaa, ke n ta
ma sukũhũ wãyãã n klaha-, ma n kuee yai
tãŋ gbã wo ma kuãŋ ne. Mboo wii ma -sẽ
Yãhã Yrã wũhũ tãhã, koo raa ga ba yaa,
ke n ta ma n sukũhũ yãã, ma cĩĩnde yrã
yãã, lii wãkuayãã wee le na ye.
9 Le yai wo naa kayũhũ pye, wa'a n fãy
sya ke wãpyeŋ ne ye. Wo ma yee, wo sẽ
n fãy le ne ye, Yãhã per ma ba nɔ, waa ba
wãyĩĩ yãã loo kur ye.
10 Ke ma pye ke syi, kayĩĩ pyesaha ma
pye mboo wii ye nawee- kẽ, naa le pye
pe byɛ kẽ! Ma'a syi naa n faha Yesu
kãndeyãrfa wĩĩ loo ne ye.

Te kaklaha kuasaha

11 -Ye yãŋ, ye sẽ ta koho yrũhũsaha fla
yãã la nwo gbaagbaa, tẽ yrũhũ.
12 Mpãy pe n kɛ poo ga ye gbihi le
wãkũũ wo, myaha kẽ pe n kɛ. Lii le pe
ta le na, loo ne nde: Pe ma yee, nawee ga
waha sukũhũ yãã u Yãhã Yĩndefua Crise
ya gbã myaha ne trã na, pe ga kayĩhĩ yãã
nawee- koho wo. Pe sẽ -sẽ n traha pe koo
yãã ye.
13 Poo mpãy pe wãkũũ kãnde yãr,
kãnde lii Yãhã le ta, pe n yãr la le teebɛhɛ
byɛ wo? Lii ya pe n kɛ pe n traha ye kũũ,
pe n waha naa pe ya sey, pe naa n yee, a
poo waha yia, ma ye ta, ye n nde pye ye
kadye na.
14 Ma -sẽ yee ndoo woo na, n sẽ nii sey
laa ne, mii Yesu Crise wãku wĩĩ ya sẽ ne
trã na wo wĩĩ na ye. U gbã wĩĩ na, n ma
driyɛ̃ nge kai- byɛ yãŋ, n sẽ ma ne yãã ke
kla kua ra ye ye. Koo kai- ngĩĩ ma nii ra
wlaŋ, koo ga ra par- yigi, n ma ne nii ke
ye nakugu dyaŋ, n saa cã gɛ cã n naa n
gaha koo kuɛ ye ye.
15 Ma kũũ woo, ma sẽ kũũ woo, yĩŋ wee
laa na ma tɛr laa yaha ye. Lii le ma yĩŋ
ne, Yãhã n ma ta nafuɛ̃ laanfãyɔ̃m ne.
16 Mpãy byɛ pe n yãr poo laanfãyɔ̃m ter
syi ne, poo pe ma Yãhã pii, Yãhã pe yee
Brama kur pii. Yãhã yrĩŋ wãã poo kẽ, ke
maha pe fɛn di.
17 Ye ma n ba naa ra fãy nantãŋ kai nde
syi ne ye! Narfar tii pe re yi ra kadye na,
te le yar, nawee- me pe ra nuhu Yesu wĩĩ
na.
18 Wo nna, wo Yĩŋfua Yesu u u laantãr
yar ye na. Amɛn, le nii ke syi.

Pɔl saba kaplãŋ Yefɛsyifa ye

Syaha fla

1 Ndoo Pɔl kẽ tẽ saba nwo yrũhũ, ndoo wii le tãy Yãhã ye ke n ta ta Yesu Crise tẽnlɛhɛ. N u yrũhũ nɔ wãã Yefɛsyifa mpãy kẽ pe ma Yãhã wãm, ma sroŋ te seefar rii ne pe le Yesu Crise ne.

2 Wo Tuhufua Yãhã tesẽ wo Yĩŋfua Yesu Crise ne, ke laantãr yar ye na tesẽ ke yrĩŋ wãã ye kẽ.

Yãhã kayũhũ wãã wo kẽ, -too ke sey!

3 -Too wo Yĩŋfua Yesu Crise Tuhufua Yãhã sey! Ke kaa taha wo na wo seefar na, wo seefar rii too le Yesu Crise ne, ma yãhãyĩŋ fla kayũhũ wũhũ byɛ le wo laam wo.

4 -Ye yãŋ, Yãhã sẽ ba driyɛ̃ tãhã wa gɛ tãhã wa ye, Yesu Crise kãmay na ke ba wo yãŋ yi wa, wo nii ke wãm, wo ba nii ke yaha ye wo laam ne gbɛgbɛ, kapee laa ma n pye wo yĩŋ na ye.

5 Wo ntãŋ pe ba dye wa Yãhã tãy, koo kẽ ke n ba cãã le ta wa, koo ga ba wo ta, wo n nii ke pii Yesu Crise kãmay na. Le tãy Yãhã ye, koo ke n le ta ke dyaŋ

6 ma yee, wo ba naa loo laantãr wĩĩ nde miingbãŋ gboho, laantãr wĩĩ lii ke le yar wo na ke dyaŋ wo seefar wĩĩ na too le ke Dyabua ne.

7 Too seefar le Yesu Crise ne, wo par sya kapee- wãpyeŋ yãmpar koho wo Yesu Crise ntãŋ wãwoo kãmay na. Yãhã wo kapee- gbe kãã wo yĩŋ na. Yãhã laantãr te gboho mii, ke -sẽ koo ngĩĩ byɛ pye wo kẽ koo syi ke dyaŋ.

8 Ke ke laantãrngbãŋ yar wo na, ma laantor le gboho wo laam wo, tesẽ kacãn ne busãã:

9 Koo n wo ta, ke laam wĩĩ lii le sẽ yi yãã gbaa na ye, ke le yi yagaa, wo n le cã. Ke ba le cãã ta wa, koo ga ba ke laam wĩĩ yar wo na Yesu Crise kãmay na.

10 Yãhã ke yale lii ta, le ma ba nɔ, ke ga ba ke laam wĩĩ nde pye yi tãŋ; loo ne ke ga ba yãhãyĩŋ wãn byɛ wãã le kãntraha wãn byɛ ne, u Yãhã Yĩndefua Crise n nii te byɛ yĩŋ na.

11 Too seefar le u Crise ne, wo bya nii klohodifa. Ye sẽ yãã, Yãhã ba cãã wo yãŋ yi wa ke laam wĩĩ na. Lii ma tãy Yãhã ye, ke ga le ta wa, ke cã ba le pye kur kuɛ ye.

12 Ke wo yãŋ yi ke syi, ma yee -too naa ke miingbãŋ gboho wo kãnkai- byɛ wo, wii mpãy too cãã seefar le u Crise ne ma koho taha yaha u na.

13 Le cĩĩnde kapãn lii le ye wãsyayaha wĩĩ pãã, ye byɛ le luhu ma Yesu Crise ta ye Yatɛr. Loo ne, Yãhã n ke puhu mar gbãã ye na ke Yrã wãwãã ne ye kẽ, ke Yrã lii ke ba yɛ̃ tɛr le wãwãã ne nawee- kẽ.

14 Yãhã yɛ̃ tɛr ke kloho kayũhũ nkãy wãwãã ne ke nawee- kẽ, too Yãhã Yrã yãã wa, wo cã yagaa ma yee, waa ba koo kloho kayũhũ ngĩĩ yãã. Waa ba yi kãã kapee- wãpyeŋ yãmpar wo wo kuãŋ ne. Wii mpãy wo ma Yãhã wãm, -too naa ke miingbãŋ gboho!

Pɔl Yãhã nar Yefɛsyifa wĩĩ na

15 Nkãy byɛ tẽ tɔ̃r ye ye koo ngĩĩ byɛ wĩĩ na, ma suhu tẽ luhu ye Yĩŋfua Yesu ta ye Yatɛr mii, tesẽ mpãy pe ma Yãhã wãm pe ntãŋ dye ye tãy mii,

16 yalebyɛ n syaha wãã Yãhã kẽ ye wĩĩ na. N ma n pãã Yãhã ne, n sẽ n faha ye wĩĩ ne ye.

17 N ke nar, ke laantor le ye laam wo, tesẽ ke maha ke laam wũhũ yi gbaa na ye kẽ ye n ke cã. Ye sẽ yãã, wo Yĩŋfua Yesu Crise Yãhã kẽ, koo gii ke ma wãn byɛ Tuhufua. Koo gii myaha ke gboho.

18 N maha ke nar, ke ye laam gbihi ta ye n waha cã, lii ne ke ye yee ma yee, tee koho taha yaha le na. Ye maha waha cã, kacãn wee ke kayũhũ nayɔ̃r na ye, kayũhũ nkãy ke ta yaha mpãy kẽ pe ma ke wãm.

19 Ye maha cã, kacãn wee ke fãnga wãgboho na ye, fãnga gii ke n wãã wii mpãy kẽ, too Yesu Crise ta wo Yatɛr.

Koo fãngangbãŋ nge gɛ kẽ Yãhã ke yar wo na. Yãhã fãnga wo ta wo n Yesu ta wo Yatɛr.

20 Koo fãnga maha u Yãhã Yĩndefua Crise ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ

na gbaafa ye, ma maha u kuã yir ga ta yãhãyĩŋ na ke ya kãndigi koho kuɛ ye.
21 Koo fla nge na, Yãhã u ta u n nii fãnga ter byɛ yĩŋ na, yĩnfar ter byɛ ne, sãndãã ter byɛ ne pe fãnga ne. U miingbãŋ tɛr myar tii byɛ yaha te yi wa yagaa, ma suhu tii byɛ ne te ga ba yi kur kuɛ ye nantãŋ.
22 Yãhã wãn byɛ ta kai- byɛ ne u troho flãhã tãy, ma maha u taha mpãy byɛ yĩŋ na pe n yãr u kãnde wo. Woo nii yĩŋ
23 u kãndeyãrfa -sẽ nii kadye; woo wii u ma teebɛhɛ byɛ wo, u tẽn tẽ u nawee-laam wo, ma u ya yar pe flãhã tãy.

2

Ye sẽ n tɔ̃r nakur ne nantãŋ ye, ye n tɔ̃r yrãŋfa ne

1 Faale wo, tee sya pye yrãŋ na, ye naa n tɔ̃r nakur ne Yãhã ye, ye wãteepye wĩĩ na tesẽ ye kapee- wãpyeŋ ne.
2 Ye naa ye troho tãhã mpãy dyaŋ pe sẽ Yãhã laam wĩĩ pye ye, ma naa n luhu driyɛ̃ nge yĩŋfua ye, woo wii u fãnga ma yãhãsyɔ̃r nsoho ya wo tesẽ kãntraha ne. Nawee- mpãy pe sẽ luhu Yãhã ye ye, u pe le kãmpee wo.
3 Faale wo, wo byɛ pye pe wãŋ syi dyaŋ, ma naa wii laam wũhũ ya kar. Wo laam wũhũ nkãy ke pee, koo ya too naa n pye. Lii too naa n ga wo laam wo, loo ne too naa n pye. Koo ngĩĩ wĩĩ na, wo ba yai wãsãhã ne Yãhã ye mii mpãy dyaŋ pe sẽ Yãhã cã ye.
4 Yãhã -sẽ nge, ke laam tãy n tɛr, ke n wo fɛn di, wo ntãŋ maha dye ke tãy.
5 Too sya naa n tɔ̃r nakur ne ke ye wo kapee- wãpye wĩĩ na, ke wo ta wo n seefar le ke Yĩndefua Crise ne, ma n tɔ̃r yrãŋfa ne ke ye. Tee sya yaha, Yãhã laantãr roo ne te ta.
6 Too seefar le Yesu Crise ne, Yãhã wo ta wo bya n yir u ne gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye; ke n maha wo bya kuã yir ga ta yãhãyĩŋ na u ne u niisaha wo.
7 Ke loo pye ma yee, nawee- nde cã yaha pe kuãŋ ne pe yee: Dyɛ- nkãy byɛ wo ke n pai, kacãn wee ke laantãr wãgboho na ye. Ke laantãr flãhã tãy, ke yɔ̃ wo na, wo seefar wãle wĩĩ na Yesu Crise ne.
8 Ye sẽ yãã, Yãhã laantãr ne, te ye sya yaha. Ye Yesu Crise ta ye Yatɛr, ma waha loo kayĩĩ nde yãã. Yii sẽ me tee waha yia ma koo wãsyayaha nge yãã ye; Yãhã kẽ ke loo nde wãã ye kẽ ke dyaŋ.
9 -Ye yãŋ, ye wãsyayaha wĩĩ nde sẽ nii mii wãplãhã gaa dyaŋ tee waha yia ma yii plãhã ma le yãã ye. Waa saha u ya sey loo nde ne ye.
10 Ye sẽ yãã, Yãhã kẽ ke wo tãhã; ke wo gbihi tãhã laanfãyɔ̃m ne wo seefar wãle kãmay na Yesu Crise ne, wo naa kayũhũ pye. Yãhã bii cãã koo kayũhũ ngĩĩ wĩĩ gbihi ta yaha wa wo kẽ, wo ba naa ke pye.

11 Yii mpãy tee sẽ see Yiifee- ter na ye, Yiifee- naa ye yee, mpãy pe sẽ kũũ ye. Pe n kũũ naweetee- wãkũũ ter ya na, pe kadye teelaa fla ya na, loo ya; ma nii n yee, a poo kũũ. Yii poo na, tee pye mii syi dyaŋ faale wo, -ye ye laam too le na!
12 Faale cãã na, ye ba dey u Yãhã Yĩndefua Crise na; ye sẽ naa n tɔ̃r Yãhã nawee- ne ye, ye pye nampay draha wo. Yãhã ke bii yɛ̃ tɛr ke nawee- ye kayũhũ nkãy wãwãã ne, ye yɛ̃ sẽ pye le laam wo ye. Ye pye driyɛ̃ laam wo, laa sẽ ne tee koho taha yaha le na ye, ye sẽ maha pye Yãhã ne ye.

13 Ye ba dey Yãhã na. Yagaa, tee seefar le Yesu Crise ne, u ntãŋ wãwoo kãmay na, ye yũhũ crã Yãhã na.
14 Ye sẽ yãã, Yesu Crise gɛ kẽ tuu pa yrĩŋ ne, ma pe Yiifee- wãã le mpãy ne pe wee Yiifee- ye, pe n nii koho neŋ na. Faale wo, le pye mii nkũnklãhã dyaŋ pe nsoho wo, ma pe war yi pe ya wo, ma pe ta napĩĩ-pe ya ne. Yesu Crise tuu u ya wãã gbã kẽ, loo nde kãmay na, u koo nkũnklãhã nge tra cããr,
15 ma Yiifee- wãlɛ kãnde ta le n nii, yĩŋ wee le na ye, loo tesẽ le kãnde kataŋ ne, ma suhu ke kayi byɛ ne. Yesu Crise loo pye, ma poo nawee- ter syãŋ mii ta, pe n seefar le u ne, ma wãã le nii yĩmbui nen na, ma nii nwoŋfãŋ neŋfa.
16 Yesu Crise tuu ku trã na, u napeer fãnga pye klaha-, ma ta nawee- ter syãŋ mii n nii mii kadye nen ya dyaŋ, ma wãã le Yãhã ne.

17 Yesu Crise pa koo syi, ma ba le kapãn pãã, kapãn lii le n pai yrĩŋ ne Yãhã nsoho wo nawee- ne. Yii mpãy tee wee Yiifee- ye, ma pye ye ba dey Yãhã ne, u ba loo kapãn nde pãã ye ye; yii ma suhu pe Yiifee- ne, poo mpãy pe ba crã Yãhã na.

18 Ye cã ma yee wo kur byɛ, pe Yiifee- ma wãã le mpãy byɛ ne pe wee Yiifee- ye, Yesu Crise kãmay na, wo byɛ ga waha dye ga wo Tuhufua Yãhã tãy ke Yrã Fãnga na.

19 Loo nde ta, yii mpãy tee wee Yiifee- ye, ye wee nampay draha wo nantãŋ ye, ye wee mii kulaafa wãŋ syi dyaŋ nantãŋ ye. Ye byɛ n tɔ̃r Yãhã nawee- ne yagaa, ye byɛ ma Yãhã nwoŋfa.

20 Ye bya ma mii ntẽmbar rii dyaŋ pe fãã n yir ke nwongbãŋ nakũy na, ke nakũy lii pe Yesu tẽnlɛhɛ pe ta, poo ma suhu pe faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa ne. Ntẽmblaha gii ke -sẽ ma yĩŋ ke nwoŋ wãfãã wo, koo kẽ Yesu Crise ne.

21 Woo u fãnga wãã ke nwoŋ wãfãã na ma yee ke waha naa n fãã, ke jruhu naa n gaha ke ba nii Yãhã kangbãŋ, ke nii Yãhã wãŋ. Yĩŋfua niisaha kẽ ke ne.

22 Tee seefar le Yesu Crise ne, ye bya ma mii ntẽmbar raa dyaŋ ke nwoŋ wãfãã wo, loo na, yii ma suhu pe Yesu kãndeyãrfa byɛ ne, ye nii mii nwoŋ dyaŋ Yãhã ma ke laam wo ke Yrã kãmay na.

3

Pɔl tẽn mpãy ye pe wee Yiifee- ye

1 Loo ne, n Yãhã nar ye kẽ, ndoo Pɔl wii pe tã nwompihi laam wo Yesu Crise tẽn wĩĩ na, mpãy kẽ pe wee Yiifee- ye.

2 N cã, ye ra wĩĩ yãã luhu, Yãhã kẽ ke yɔ̃ ra na, ma ke kaplãŋ wãpãã tẽn le soho ra koho wo, n le tẽ ye kẽ.

3 Yãhã Yesu Crise yar ra na, ma loo tẽn nde le soho ra koho wo. Yesu Crise wii n sẽ u wĩĩ cã yãã ye, ke le gbe yi ra ye gbaa na. N kaplãŋ nkãy tɔ̃r wa ye ye loo nde wĩĩ na, u saba nwo laam wo.

4 Ye ma koo fla kal, yaa cã ye yee, Yãhã laantor le ra laam wo u Yãhã Yĩndefua Crise wĩĩ na, loo lii waa sẽ le cã yãã ye.

5 Faale cãã na, nawee- sẽ bii le cã ye; yagaa Yãhã Yrã kãmay na, Yãhã le gbe yi Yesu tẽnlɛhɛ ye gbaa na ma suhu u kaplãŋ tɔ̃rfa ne, poo mpãy pe ma Yãhã wãm.

6 Yãhã ke lii gbe yi gbaa na yagaa, loo ne nde: Yesu Crise kãmay na, mpãy pe wee Yiifee- ye, pe bya ga ba ke Yãhã kayũhũ yãã pe Yiifee- ne wãcɛŋ, kayũhũ nkãy Yãhã ke ta yaha ke nawee- kẽ. Yesu kãndeyãrfa mpãy pe wee Yiifee- ye, ma suhu mpãy ne pe ma Yiifee-, pe byɛ nii kadye nen dyaŋ, Yesu Crise woo nii pe yĩŋ. Yãhã ke bii yɛ̃ tɛr kai- nkãy wãpyeŋ ne ke nawee- kẽ, mpãy pe wee Yiifee- ye, pe yɛ̃ ma le wo wãcɛŋ pe Yiifee- ne. Le Yesu kapãyĩĩ loo yar wo na.

7 Yãhã yɔ̃ ra na, ma kayĩĩ laa wãã ra kẽ, ma ra ta ra n nii le Yesu kapãyĩĩ tẽntẽ. Loo nde wĩĩ na, ke fãnga wãã ra kẽ, fãnga gii ke tẽn tẽ nawee laam wo.

8 Wii pe yãŋ n kloŋ Yãhã nawee- byɛ laam wo, n sẽ nɔ gɛ nɔ u na ye. Yãhã -sẽ yɔ̃ ra na, ma ra taha, n naa u Crise kayũhũ yar mpãy na pe wee Yiifee- ye. Koo kayũhũ ngĩĩ, yĩŋ ma ke na. Ke n dege, kacãn wee ke na ye.

9 Ke maha ra taha, n nawee- yar laha pe n ke laantor wĩĩ cã u Crise wĩĩ na. Ke laantor wĩĩ lii ke bii cãã ta, waa sẽ le cã yãã ye. Yãhã gii ke kai- byɛ tãhã, ke sẽ ke laam wĩĩ nde yar yãã waa na mii yagaa sẽ kẽ ye.

10 Loo na, sãndãã ter byɛ pe ma yãhãyĩŋ na, pe fãnga ne, pe byɛ n waha le yãŋ cã Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa kur byɛ na pe yee, Yãhã laantor wũhũ yɔ̃ ma maha nihi, kacãn gɛ wee te na ye.

11 Yãhã ke bii lii ta, kacãn wee yãã le yale wãdey na ye, loo ne ke pye yagaa, wo Yĩŋfua Yesu Crise kãmay na.

12 Too seefar le u ne, ma maha u ta wo Yatɛr, kãnde ma wo ye, wo n ga waha crã Yãhã na laanyĩn ne.

13 Loo nde na, n ye nar, ye ma syi ye yee a ndoo ka n fãy ye, ye laam ma n naa n wlãhã ye ye ye! -Ye yii plãhã: Wãkafãy sẽ kẽ ye, miingbãŋ wĩĩ ne ye ye.

Pɔl naa Yãhã nar ma ke miingbãŋ gboho

14 N ma Yãhã laam wĩĩ nde wãgboho yãŋ tesẽ le nayɔ̃r ne, n ne too kãnklũy na wo Tuhufua Yãhã yaha ye, n u sey

15 woo wii u ma wãn byɛ Tuhufua yãhãyĩŋ na tesẽ kãntraha ne, koo ke re
ta yrãŋ na.
16 N ke nar, ke miingbãŋ nayɔ̃r ke gboho
mii syi dyaŋ kacãn wee ke na ye, ke ye
laam gbihi ta koo syi dyaŋ, pe n nii fãnga
ne Yãhã Yrã Fãnga kãmay na.
17 N maha ke nar, tee u Yãhã Yĩndefua
Crise ta ye Yatɛr, loo nde n ta u n nii kuee
yai tãŋ ye laam wo. N ke nar, ye cã ye
ntãŋ dye Yesu tãy fãnga ne.
18 N ke nar, yii ma suhu pe nawee- mpãy
byɛ ne, pe ma Yãhã wãm, ye waha cã ye
ntãŋ dye gboho u tãy, kacãn wee u laantãr
wãpaha na, ke wãtyĩĩ ne, ke wãjruhu ne,
tesẽ ke wãcuhu ne ye. Ye ntãŋ pe dye Yesu
tãy mii pe saha tãn gɛ tãn laa gɛ ne ye.
19 Tẽ sya le cã ma yee, nawee saha u
Crise laantãr ter syi cã tãŋ ye, n -sẽ Yãhã
nar yii n waha cã ye ntãŋ dye u tãy kacãn
wee ye. Ye ma Yesu laantãr cã mma ma
syi, ye ma mii katyigi gii dyaŋ ke nnen
dye kãntraha laam wo fãnga ne, ke saha
yɛhɛ ye.
20 Ye sẽ cã la too ke nar nkãy ne, ke ga
waha ke pye wo kẽ, ke n tɛr wo laam wĩĩ
yaha. Ye sẽ yãã, Yãhã fãnga gii ke ma wo
laam wo, ke sroŋ gboho.
21 Ke miingbãŋ yai ke naa n gboho Yesu
kãndeyãrfa byɛ yɛ̃ wo Yesu Crise kãmay
na, dyɛ- nkãy byɛ na ke n pai kur kuɛ ye,
wãyɛryãã ma n pye le na ye! Amɛn, le nii
ke syi.

4

Yesu kãndeyãrfa kur byɛ ma mii kadye nen ya dyaŋ

1 Loo ne, ndoo wii pe tã nwompihi wo
Yĩŋfua tẽn wĩĩ na, n ga ye yar waha nde
ne: -Ye naa ye troho tãhã, nawee- n waha
le yãŋ cã pe yee, Yãhã kẽ ke ye yãŋ yi
cĩĩnde, ma ye ta ke wãm.
2 Ye ma syi ye naa yii puar waa na ye,
-ye naa n nii laantãr ne, laanyĩn ne! Ye
tyii ye ntãŋ n naa n dye yii tãy, ye n waha
naa ye laam yĩn yii ne!
3 Yãhã Yrã Fãnga ke ye wãã le mii, -ye
yii waha yrĩŋ n pye ye nsoho wo, ye n
kuee koo wãwããle nge na.
4 Ye sẽ yãã, ye byɛ ma mii kadye nen ya
dyaŋ, Yãhã Yrã nen ya le ma. Yãhã ye yãŋ
yi ye koho taha yaha katɛ nen nde na, ye
cã ye ma Yãhã wãm.
5 Yĩŋfua nen ya u ma. Ye byɛ woo ta ye
Yatɛr. Loho wãtããyi neŋ ya kẽ ke ma woo
myaha na.
6 Yãhã neŋ ya kẽ ke ma, koo ya kẽ ke
ma ye byɛ Tuhufua nen ya, ma ma ye byɛ
yĩŋ na, ke tẽn tẽ ye byɛ laam wo, ma ma
ye nanem ne.
7 Wo byɛ -sẽ wo kayũhũ yãã ke ya wuhu
na, wii wuhu na. U Yãhã Yĩndefua Crise
kẽ u koo la wo kẽ.
8 Loo ne le cãã yrũhũ yaha Yãhã sa-
bangbãŋ wo u Yesu wĩĩ na ma yee:
«Tuu waha yia,
u kuã yir ma dur ga yãhãyĩŋ na,
u yãmpa kar sya, ma ka pe ne
yãhãyĩŋ na;
u kayũhũ wãã nawee- kẽ.»
9 Le yrũhũ ma yee, u kuã yir ma dur ga
yãhãyĩŋ na. Le yai le waha cã u ba cãã
tege ba wa kãntraha na.
10 Wii tuu ba tege, woo ya kẽ tuu dugu
ga yãhãyĩŋ ncaha ye; loo n ta, u ma
teebɛhɛ byɛ wo, ma maha ma wãn byɛ
Yĩŋfua.
11 Woo kẽ tuu fãnga wãã nawee- kẽ ke
ya wuhu na pe tẽn wĩĩ na: U ta mpãy n
nii u tẽnlɛhɛ. U ta Yãhã kaplãŋ nii n dye
mpãy laam wo ma maha pe ta ke pããfa.
U ta mpãy n nii le wãsyayaha kapãyĩĩ pãã
nawee- ye. U ta mpãy n nii u kãndeyãrfa
yawãhãfa naha. U ta mpãy n nii ke Yãhã
kaplãŋ klahafa.
12 U loo pye, ma yee mpãy pe koo
fãnga ngĩĩ yãã, pe pe Yesu kãndeyãrfa
yawãhãfa kur byɛ ta pe troho wãtãhã n
sroŋ naa n gaha Yãhã yor wo; poo mpãy
pe ma mii kadye nen ya dyaŋ u Yãhã
Yĩndefua Crise kãmay na.
13 Loo na, wo byɛ ga kacãn nen ya yãã u
Yãhã Dya wĩĩ na, wo u ta wo Yatɛr wãcɛŋ,
wo n sya ba wãã le wo nii mii nawee nen
dyaŋ, nawee wii syi u yĩntaha too, u n
kua mii Crise wãŋ syi dyaŋ.
14 Loo na, wo saa nii mii kicar wãŋ syi
dyaŋ, teflaha gii ma yir ke wo gbe tɛr mii
waŋ dyaŋ, wo n nii wo naa nawee- byɛ

kaklaha ter byɛ sya farfar ye, mpãy pe nawee- wlaŋ ma pe yĩŋ wũhũ klaha-.

15 Wo ma -sẽ cĩĩnde pãã laanyĩn ne, cĩĩnde lii Yãhã ke yar wo na, wo ga yi kãã kicar draha wo, wo lɛ naa n gaha wo ba nii u Crise wãŋ syi dyaŋ, woo wii u ma u kãndeyãrfa byɛ Yĩŋfua.

16 Woo kãmay na, ke kadye teebɛhɛ byɛ gbra ke ya na fãnga ne te sohosar fla na, ma ta ke kadye nii katɛ nen ya. Loo na, teele lii teele lii loo ma nii le tẽn tẽ n yɔ̃, ke kadye -sẽ ga lɛ yir naa n gaha, wo ntãŋ wãdye kãmay na wii tãy.

Faale laam wũhũ, yagaa laam wũhũ ne

17 Lii tẽ ga pãã n ye yar le ne Yĩŋfua myaha na, le nde: Ye ma syi ye naa ye troho tãhã nantãŋ mii mpãy dyaŋ, pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye, ma nii pe yataŋ wũhũ ya ga, yĩŋ wee le na ye.

18 Pe ma fũũ-, pe sẽ laa cã cĩĩnde wĩĩ na ye. Pe pe troho tãhã deydey Yãhã ne; pe sẽ laa gɛ war le cĩĩnde yrãŋ wĩĩ na ye, pe maha sye, pe saa Yãhã kai cã ye, koo kẽ.

19 Pe kapee- nkãy pe n pye, ke sẽ pe fãy pe laam wo nantãŋ ye. Pe tyatyãhã wãpye wĩĩ yigi kluɛ sĩĩ, ma maha wale wĩĩ loo ta kãnkai- byɛ yaha ye.

20 Yii poo -sẽ na, ye sẽ u Yãhã Yĩndefua Crise wĩĩ cã koo syi ye.

21 N cã, ye u wĩĩ yãã luhu, tee ba dye Yesu kãnde wo, pe ye klaha u cĩĩnde wũhũ ne.

22 Pe ye klaha, ye n cã ye yai ye ye faale pyer miy yaha. -Ye ye faale laam wũhũ miy yaha! Ke naa ye ta, ye n naa ye laam wũhũ ya kar. Ke naa ye ta, ye n naa n plaha ma naa n yãr kãmpee- wo, kãmpee- nkãy ke n gaha nawee ne u klahasaha wo.

23 Ye tyii Yãhã Yrã Fãnga n laanfãm wãã ye kẽ tesẽ laantorfãn ne.

24 -Ye laanfãm gbe le yii na mii nayrefãn dyaŋ; Yãhã poo laanfãm mii ta, pe ma yãã mboo wii ye, maa naa ma troho tãhã Yãhã yor wo. Yãhã cĩĩnde kaplãŋ ga ma ta ma n sroŋ, ma nii Yãhã wũũ.

25 Loo ne, ye tyii kawar wãfua na! Wo byɛ ma kadye nen ya. Yii nanem byɛ, -ye naa cĩĩnde pãã ye nampyeŋ- ye!

26 Ncafũhũ ma ye yigi, -ye yii yigi, ye ma syi ye ba kapee pye ye; ye ma syi ye laam n war ke yai kua ye.

27 Ye ma syi ye ta sãndãpee yĩŋfua n waha dyesaha yãã ye laam wo u dye ye.

28 Wii ma pye u naa n yuhu, u loo miy yaha, u naa tẽn tẽ, u naa u ya yɛ̃ digi yãã u ya koho kasyã na, u maha waha naa koho le nawũũ ye.

29 Ye ma syi kaplãŋ pee n naa n yi ye yɛ̃ wo ye! Kaplãŋ nkãy ke yai wãpãã ne ke ngĩĩ: Nkãy ke ga waha ye nampyeŋ ta, u n ka yahasee ye u Yesu wãtaŋ ne u Yatɛr, ma suhu kaplãŋ nkãy ne ke yɔ̃ wãluhu ne. -Ye naa koo pãã ke pããsaha wo ke yale ne!

30 Ye ma syi ye naa kai- nkãy pye, ke n naa Yãhã Yrã yaa ye! Ye sẽ yãã, Yãhã ke puhu mar gbãã ye na ke Yrã wãwãã ne ye kẽ. Le Yãhã Yrã n ye ta ye n cã, per gaa ye ga ba sya yaha ye kuãŋ ne.

31 Ye ma syi ye kayaaŋ le naa n yaha ye laam wo ye! Ye ma syi ye naa laam war ye! Ye ma syi ye naa ncafũhũ di ye! Ye ma syi ye naa n gble ye nampyeŋ- na ye! Ye ma syi ye naa nawee- tyɛhɛ ye! Kai lii ma pye kapee, -ye le yãã ye le gbe yi kãã ye telai wo!

32 -Ye naa n yɔ̃ yii na! -Ye fɛn wũn naa n le yii ye! Ye naa n tyii ye kapee- foho na yii kẽ ye kuãŋ ne, mii Yãhã tyii ye kapee-foho na ke kuãŋ ne mii, Crise gbã kãmay na.

5

-Ye naa ye troho tãhã gbaa na!

1 Tee nii Yãhã pii, ye ntãŋ n dye ke tãy, -ye naa yãŋ Yãhã na, ye naa ye troho tãhã.

2 Ye cã wo ntãŋ dye u Yãhã Yĩndefua Crise tãy, u n sya le sya, ma gbã ku wo wĩĩ na, ma nii diŋ Yãhã ye, diŋ gii syi ke dugu yɔ̃, ma maha n tãy ke ye. -Ye naa n yãŋ woo na ye troho wãtãhã ne, ye ta ye ntãŋ n naa n dye yii tãy u Crise wãŋ syi dyaŋ.

3 Ye bya ma Yãhã wãm; loo nde na, ye ma syi pe n tyatyãhã wĩĩ laa yãã pãã ye wĩĩ na ye, tesẽ pe yee ye laam wee gbɛgbɛ ye; ye ma syi pe n yee ye yĩnde yi n too nawee- wãn na ye.

4 Ye ma syi ye naa tyatyãhã kaplãŋ pãã, kaplãmpee- ne, tesẽ kaplãŋ nkãy ne yĩŋ wee ke na ye. Ye tyii koo ngĩĩ na, miiklaha- wũhũ kẽ. -Ye naa syaha koo wãã Yãhã kẽ ke kayũhũ nkãy wĩĩ na, ke n pye ye kẽ.
5 -Tee le cã ye yee, nawee wii u tyatyãhã pye, wii ne u laam wee gbɛgbɛ ye, wii ne u koho waha tɛr wale kuɛ ye, u wale ga nii mpar wãŋ dyaŋ u n tẽŋ, poosyifa mii saa yãã dye Yãhã yai klo wo ye, koo fla nge na, Yesu u ma yĩŋ.
6 Ye ma syi waa n ye wlaŋ kaplãŋ nkãy ne, yĩŋ wee ke na ye: Koo syi kẽ, Yãhã laam n war mpãy ne, pe n sye pe sẽ n luhu ke ye ye, ke n pe pẽn.
7 Ye ma syi ye nii poosyifa wãŋ syi, laa gɛ ne ye. Ye ma n naa wlãhã pe ne kai wo ye!
8 Faale na, ye naa ye troho tãhã wam wo. Yagaa, tee seefar le Yĩŋfua ne, ye nii cããfa. Loo nde na, ye yai ye naa ye troho tãhã cããfa dyaŋ.
9 Ye sẽ yãã, cããfa poo me pe ma laanyɔ̃m ne, pe n sroŋ, pe cĩĩnde pãã.
10 Lii le n tãy Yĩŋfua ye, -ye waha yii na, ye le war.
11 Mpãy pe pe kai- pye wam wo, yĩŋ wee ke na ye; ye ma n naa wlãhã pe ne ke pyesaha wo ye, ye ke gbe yi gɛ gbe naa n yi gbaa na, nawee- yĩnde na.
12 Kai- nkãy pe wũhũ n pye, ke wãpãã gɛ maha fyar yigi.
13 Loo syi kai nde pyefua ma -sẽ le sya ma yee kapee ne, ma le gbe yi gbaa na nawee- yĩnde na,
14 u ga klaha nii cãã- nawee. Loo ne, le ma le yrũhũ ma yee:
«Mboo wii raa sã wãy, yir!
Yir kãã mpãy wo pe ma nakur Yãhã ye,
u Crise n cãã- le ma laam wo.»
15 -Ye yii yigi ye troho wãtãhã ne! -Ye naa ye troho tãhã mii mpãy dyaŋ pe yĩntaha too, ye ma syi ye nii mii mpãy dyaŋ, pe sẽ laa cã ye.
16 Ya'a yãã, ye ga waha laa pye, le Yãhã tẽn n waha ka yahasee ye, ye ma n tyii le n kuã tɛr ye na ye; ye sẽ yãã, yagaa yai pee tɛr.
17 Loo ne, ye ma syi ye nii mii mpãy dyaŋ, pe sẽ laa cã ye; Yĩŋfua tuu n traha ye naa lii pye, -ye yii waha, ye le war, ye naa le pye!
18 Ye ma syi ye sẽm wɔ naa n tɛr ye, mii loo sẽ ne ye, ye ga plaŋ naa n pye. Ye tyii Yãhã Yrã Fãnga koo n ye laam byɛ yĩĩ tãŋ.
19 -Ye naa fãnga le yii laam wo Yãhã wãsey yay ne, ma suhu Yesu kãndeyãrfa yay ne, tesẽ yay taa ne tii Yãhã te le ye laam wo. -Ye naa koo yay ngĩĩ le, ye naa Yĩŋfua sey ye laam fãnga byɛ ne.
20 -Ye naa syaha wãã wo Tuhufua Yãhã kẽ yalebyɛ kai- byɛ wĩĩ na, wo Yĩŋfua Yesu Crise myaha na.

Naa tesẽ u cɔɔ ne

21 Yesu tuu ma ye Yĩŋfua, loo nde wĩĩ na -ye naa n luhu yii ye!
22 Ca, -ye naa n luhu ye pa ye, mii ye n luhu Yĩŋfua ye mii.
23 Ye sẽ yãã, puai woo kẽ, u ma u cɔɔ yĩŋ na, mii u Yãhã Yĩndefua Crise dyaŋ tuu ma pe Yesu kãndeyãrfa byɛ yĩŋ na mii. Poo ma mii u kadye dyaŋ, woo -sẽ ma pe Syayahafua.
24 Ca yai pe naa n luhu koo syi pe pa ye kãnkai- byɛ wo, mii Yesu kãndeyãrfa wãŋ syi dyaŋ pe n luhu u Crise ye mii.
25 Naam, ye tyii ye ca ntãŋ n dye ye tãy, mii u Crise wãŋ syi dyaŋ, u kãndeyãrfa yawãhãfa ntãŋ dye u tãy u n sya gbã ku pe wĩĩ na.
26 U loo pye ma yee, pe waha nii Yãhã wãm pe kuãŋ ne. Pe kapee- byɛ yee laha kãã pe yĩŋ na. U koo ngĩĩ pye wãtããyi kãmay na loho wo tesẽ le Yãhã kapãn ne.
27 Ye sẽ yãã, u ba yee, woo ga pe Yesu kãndeyãrfa kur byɛ yawãhãfa ta pe n nii cãã- nawee-, pe naa nayɔ̃r yãã, pe pyer n nii gbɛgbɛ, teepee laa ma n pye pe na ye, kapee wãpye wĩĩ laa ma n pye pe na ye, pe n sroŋ pe nii Yãhã laam wãm.
28 Loo ne, naam yai pe tyii pe ca ntãŋ n dye pe tãy, mii pe ya koho kadye ntãŋ pe dye pe tãy mii syi dyaŋ. Wii cɔɔ ntãŋ ma dye u tãy, u ya koho ntãŋ kẽ pe dye u tãy.
29 Ye cã, woofua wee wii u ya koho kadye wĩĩ fũhũ u ye ye; nawee nawee woo, u u ya kadye digi gɛ yi, ma maha ke gbihi n yigi, mii u Crise dyaŋ tuu u kãndeyãrfa gbihi n yigi mii.

30 Wii mpãy too -sẽ ma u kãndeyãrfa,
wo ma u kadye teebɛhɛ byɛ, loo ne, u n
wo gbihi yigi.
31 Le ma le yrũhũ gɛ yrũhũ yaha Yãhã
sabangbãŋ wo, ma yee:
«Koo syi kẽ, naa kicar koho ma ba dye,
u n cɔɔ sya,
u ga u ya yɛ̃ yi kãã u seefa tãy,
u ke wãã le u cɔɔ wãŋ ne
pe n nii nawee nen dyaŋ.»
32 Kapãn nde ndege, waa saha le yĩntaha
cã tãŋ ye. Naa ya wĩĩ sẽ ne u cɔɔ ne ye. U
Crise wĩĩ bya ne u kãndeyãrfa ne.
33 Ye wĩĩ bya ma koo syi: Naa yai u tyii
u cɔɔ ntãŋ naa n dye u tãy, mii u koho
ntãŋ dye u ya tãy mii; tesẽ cɔɔ yai u naa
nagboho ta u puai na.

6

Kicar tesẽ seefa ne

1 Kicar, ye yai ye naa n luhu ye seefa ye,
mii Yĩŋfua u le kɛ mii, loo le sroŋ.
2 Yãhã kãnde na katan laa ma, le n
yee: «Naa nagboho ta ma tuhufua na, ma
nahafua ne!» Yãhã kãnde kataŋ byɛ wo
loo katan ya ne, Yãhã le pãã ma yɛ̃ tɛr
kayĩĩ laa ne ma le pãã taha le na:
3 «Naa nagboho ta ma tuhufua na,
ma nahafua ne!
Loo na, ma laam ga yĩn,
ma ga maha ma- driyɛ̃ wo,
ma cã ba ma nandee gbã ku.»
4 Yii mpãy tee ma tuhufa, ye ma syi ye
naa ye pii yɛ̃ yigi ye! -Ye pe gbihi yigi, ye
Yesu pyer ter gbe, -tee naa pe yar kai- ne.

Tẽntẽ- pe yĩŋfa ne

5 Tẽntẽ-, -ye naa n luhu ye yĩŋfa ye
kãntraha nge na! -Ye naa n fya pe na!
-Ye naa nagboho ta pe na! -Ye naa n laha
pe ye! -Ye naa n luhu ye yĩŋfa ye koo syi,
mii ye n luhu u Yãhã Yĩndefua Crise gɛ ye
mii.
6 Ye ma syi ye yee, ye ga naa ye troho
tãhã ye tẽn wo koo syi pe yĩnde ya na, ye
wĩĩ n tãy pe ye ye. Pe yĩnde ma ye na woo,
pe yĩnde wee ye na woo, -ye naa ye troho
tãhã koo syi yalebyɛ! -Ye naa ye yĩŋfa
laam wũhũ pye koo syi, laantãr ne, mii
u Crise tẽntẽ- dyaŋ pe Yãhã laam wũhũ
ya pye yalebyɛ, laantãr ne, nuhu ne.
7 -Ye naa tẽŋ tẽ ye yĩŋfa kẽ laantãr ne;
ye ma syi ye yee ye le tẽ naweetee- kẽ ye,
ye le tẽ u Yĩŋfua woo gɛ kẽ.
8 Ye sẽ yãã, ma ma yãmpuai woo,
ma wee yãmpuai woo, taa kayĩĩ lii pye,
Yĩŋfua ga ba ma dãã loo ne.
9 Yii mpãy, tee -sẽ ma yĩŋfa, -ye naa ye
troho tãhã koo syi ye tẽntẽ- ne yii ndoŋ;
ye ma syi ye naa napeer pye pe na ye! Ye
sẽ yãã, yii ma suhu ye tẽntẽ- ne, ye byɛ
Yĩŋfua ma yãhãyĩŋ na. Woo ye, waa sẽ
tɛr waa yaha ye. Ye ma n faha loo na ye.

Yesu kãndeyãrfa naanmiy wãn

10 Ta kaplãŋ kuasaha wĩĩ nde: Tee see-
far le Yĩŋfua Yesu Crise ne, -ye ye fãnga
kɛ re wo, -ye ye fãnga kɛ u fãngangbãŋ
ye.
11 Yãhã naanmiy wãn tii byɛ wãã ye
kẽ, -ye te sya ye yii paha re ne, Setane
sãndãpee yĩŋfua secir ma n waha laa pye
ye na ye!
12 Naweetee- sẽ me pe n wãã wo ne ye.
Sãndãpee mpãy pe ma driyɛ̃ nge wãn byɛ
yĩŋ na, poo me pe n wãã wo ne. Poo tesẽ
sãndãpee mpãy ne pe ma driyɛ̃ nge kai-
byɛ yahasee ye, tesẽ sãndãpee mpãy ne
pe ma driyɛ̃ nge wam wũhũ yĩŋ na, tesẽ
sãndãpee mpãy ne pe ma yãhãyĩŋ na.
13 Loo ne, Yãhã ke naanmiy wãn tii byɛ
wãã ye kẽ, -ye te gbe yigi yagaa nge gɛ na!
Loo na, le ma ba nii perpihi gaa syi dyaŋ,
pe n nii n wãã ye ne, ye ga waha naa yii
paha, pe saha nɔ ye na pe laa pye ye na
ye; tesẽ koo perpihi wãhã ma ba tɛr wa,
pe naa n wãã ye ne kayũhũ nkãy wĩĩ na,
ye ga yãã, pe sẽ waha loo wĩĩ nen laa gɛ
tyĩn sya ye ye ye.
14 -Ye yii gbihi naa n ta yalebyɛ te Yãhã
naanmiy wãn ne ye ye: -Ye naa cĩĩnde loo
pãã, le n nii ye ye mii sapaha dyaŋ tee pua
nsĩĩ wo. Tee sroŋ Yesu kãmay na, -ye loo
ta, le n nii ye ye mii ntẽn nayroho dyaŋ
tee le paha tã kadye na.
15 Yãhã yrĩŋ kapãyĩĩ lii le ye wãã le Yãhã
ne, -ye naa n kɛ ye naa loo nde pãã nawee-
ye. Le ga nii ye ye mii ntãy dyaŋ tee le ye
trɛ na.
16 Tee Yesu ta ye Yatɛr, -ye naa loo pye
laantee nen ne kãnkai- byɛ wo. Le ga nii
ye ye, mii sãŋtoho wãŋ dyaŋ ye n naa

sãndãpee yĩŋfua Setane naa sãŋ sẽŋ ke ne, ke ga maha ke naa fege.
17 Tee maha cã, ye sya yaha wa, loo nde ga nii ye ye mii ntẽn yĩncigi dyaŋ ye yĩŋ na. -Ye Yãhã kapãn sya yigi, ye le ta le n nii yũntrũhũ dyaŋ, Yãhã Yrã le soho ye koho wo.
18 -Ye naa koo ngĩĩ byɛ pye, ye naa n pãã Yãhã ne, ye naa ke nar ke n koho le ye ye! -Ye naa n pãã Yãhã ne kãnkai- byɛ wo, tee tyii Yãhã Yrã n naa ye yar le ne! -Ye naa n gaha yaha ye loo ne! -Ye naa Yãhã nar Yãhã nawee- byɛ kẽ!
19 -Ye naa Yãhã nar ra bya kẽ, n ma ga le Yesu kapãyĩĩ pãã nawee- ye, n waha le pãã naa n yigi pe ye, loo lii waa sẽ le wĩĩ cã yãã ye. Tesẽ, n ma n naa fya nawee waa yĩnde na ye.
20 Tẽ sya ma nwompihi wo yagaa, n taha le kapãyĩĩ wãpãã na. -Ye Yãhã nar ra n waha le pãã naa n yigi laantee nen ne. Ta tẽn ne loo ne.

Kuasaha fla, syaha ne

21 Tesyihi wii u ma wo Yesu kãndeyãrwaibua, ma maha ma kohole-fua wo ye Yĩŋfua tẽn wo, ma n sroŋ le wo, woo kẽ tẽ ga lɛhɛ wãã ye ye, u n ga ra wũhũ pãã ye ye, ye n waha cã, n ma mii yagaa.
22 N ga u lɛhɛ wãã ye ye, u n ga ye yar wo ma mii, tuu ye laam yĩn ye kẽ.
23 Tuhufua Yãhã tesẽ Yĩŋfua Yesu Crise ne, n ke nar, ke yrĩŋ wãã ye fla Yesu kãndeyãrfa byɛ kẽ, ke ta pe ntãŋ n dye pe ya tãy, ke ta pe n Yesu Crise ta pe Yatɛr kãnkai- byɛ wo.
24 Wo Yĩŋfua Yesu Crise ntãŋ dye mpãy byɛ tãy pe kuãŋ ne, Yãhã ke ke laantãr yar pe na.

Pɔl saba kaplãŋ Filipefa ye

Syaha fla

1 Wii mpãy too ma Yesu Crise tẽntẽ-, ndoo Pɔl tesẽ Timuti ne, wii me too saba
nwo yrũhũ nɔ wãã. Wo u yrũhũ nɔ wãã
yii Filipefa mpãy byɛ kẽ, tee yii le soho
Yesu Crise koho wo, yii ma suhu ye Yesu
kãndeyãrfa yahaseefa ne tesẽ pe koholefa
ne ye yahaseefa ye.
2 Wo Tuhufua Yãhã tesẽ wo Yĩŋfua Yesu
ne, ke ke kayĩĩ wãã ye kẽ tesẽ ke yrĩŋ ne.

Pɔl Yãhã nar Filipe Yesu kãndeyãrfa wĩĩ na

3 Yalebyɛ, n ma ye wĩĩ ga, n ne syaha
wãã Yãhã kẽ ye byɛ wĩĩ na.
4 Yalebyɛ, n ma nii n pãã Yãhã ne ye wĩĩ
na, le ma ne nii ra ye nuhu wĩĩ.
5 Ye sẽ yãã, ma gbe per gii na tee le Yesu
kapãyĩĩ wĩĩ sya, ma sya ba waa nanga na,
ye sẽ yi kãã le kur ye ye; ye maha koho le
ra ye le wãpããtay wĩĩ na teebɛhɛ byɛ wo,
koo kẽ.
6 N le cã laha, Yãhã kayĩĩ lii wãpyeŋ
koho yigi ye laam wo, ke ga le pye ga kua
ye byɛ kẽ, Yesu Crise n cã pa.
7 -Ye yãŋ, ye wĩĩ yai le gboho ra laam
wo. Ye wĩĩ -sẽ gboho ra laam wo cĩĩnde.
Ye sẽ yãã, Yãhã ke kayĩĩ lii wãã ra kẽ, ye
bya taha le na. Ma gbe cãã gii cãã na, tẽ
le Yesu kapãyĩĩ tẽn koho yigi ye fla na, ma
sya ba waa yagaa na, tẽ ma nwompihi wo.
N sẽ naa n sya le kapãyĩĩ wãwlãhã wĩĩ na
ye, ma naa nawee- yar, le ma cĩĩnde, ma
naa pe le le wo.
8 Yãhã gɛ cã cĩĩnde ne tẽ n pãã ma yee,
ye ntãŋ dye gboho ra tãy. Yesu kẽ u ra ta
ke syi.
9 Tẽ Yãhã nar ye kẽ lii ne, le nde: Kaa ke
naa n taha Yãhã ntãŋ wãdyeŋ na ye tãy,
tesẽ ye maha cĩĩnde kai- cã ye ke war naa
n yɔ̃.
10 Loo ga waha ye ta, ye n wãyĩĩ cã
wãpee ne, ye naa wãyũhũ pye. U Yãhã
Yĩndefua Crise durbaper, ye ga ba nii
gbɛgbɛ, kapee laa saa pye ye yĩŋ na ye,
waa saa ba wãpee laa yãã ye wĩĩ na ye.
11 Yesu Crise kãmay na, kai- nkãy ke
sroŋ, ye ga naa koo pye Yãhã miingbãŋ
n yi, nawee- byɛ n naa ke gboho.

Yesu Crise woo, u ma cĩĩnde yrã

12 Wo nna, yii mpãy tee n yãr Yesu
kãnde wo, n n traha ye le cã ye yee, lii
le ra dye nde, loo gɛ maha nii yĩŋ, nawee-
busãã n le Yesu kapãyĩĩ wĩĩ cã.
13 Ye sẽ yãã, mpãy pe ke klo yĩŋfua
kangbãŋ sẽŋ tesẽ nawee- mpãy byɛ ne pe
ra wĩĩ luhu, pe byɛ le cã tãŋ ma cã, n tẽn
tẽ u Yãhã Yĩndefua Crise kẽ. Pe cã u Crise
tẽn wĩĩ ne tẽ ma nwompihi wo.
14 Yesu kãndeyãrfa mpãy pe ra yãã
nwompihi wo, loo nde poo busãã ta, pe
n nii kaa taha pe koho wãtahayaha na
Yĩŋfua Yesu na, ma maha nii kaa taha le
Yesu kapãyĩĩ wãpãã na nawee- ye, pe sẽ n
fya gɛ fya ye.
15 Poo nanem mpãy -sẽ ra laanyar yigi,
ma nii Crise wĩĩ pãã kaa ter syi, ma nii
ra yɛ̃ yigi. Mpãy -sẽ ma, pe Crise wĩĩ pãã
laanyɔ̃m ne.
16 Ta ntãŋ dye poo tãy, koo kẽ. Pe cã,
Yãhã ra taha le Yesu kapãyĩĩ na ma yee, n
ma n naa n sya le wĩĩ ne ye.
17 Mpãy pe -sẽ ra laanyar yigi, pe ma
sya Crise wĩĩ pãã, pe n kɛ pe pe ya tyĩn ra
ne. Pe maha n kɛ, pe kaa taha ra wãfãy
na ke nwompihi laam wo.
18 Nkãy poo naweepee- mii pe n pye, le
sẽ ra gbe ye. Le tãy, pe wãpee ga ra wĩĩ na
woo, pe wãyĩĩ ga ra wĩĩ na woo, pe Yesu
kapãyĩĩ loo pãã n wa, loo nde nuhu le ra
laam wo, nanga tesẽ sukũhũ ne.
19 Ye sẽ yãã, n cã ma yee, ye Yãhã wãnar
kãmay na tesẽ Yesu Yrã koho wãleŋ ne ra
ye, n ga ba wloho yi koo ngĩĩ byɛ laam wo.
20 Tẽ loo cã wa, ma koho taha yaha le
na ta laam bya ne, fyar saha ra yigi laa ne
ye. Tẽ ma gɛ ma na, laanyĩn mpãy pe ma
ra laam wo, wãkuayãã wãm sẽ me pe ne
ye. Loo na, n ma yrãŋ woo, n ku woo, n
le cã laha, nawee- ga u Crise miingbãŋ cã
ra kãmay na.
21 Ye sẽ yãã, n ma kuee yrãŋ na, u Crise
woo u ma ra kãnkai- byɛ. N ma ku, le ga
nii ra ye kayĩĩ.

22 N ma -sẽ yai n kuee yrãŋ na, n tẽn laa
tẽ ga yaha ye u Crise myaha na, le bya ma
wãyĩĩ. Koo katɛ- syãŋ ngĩĩ laam wo, tẽ ga
lii yãŋ gbe, n sẽ le cã ye.
23 Le ma mii, n ma katɛ- syãŋ nsoho wo.
N ma ga waha ne yi kãã driyɛ̃ nge wo, n
ga nii Yesu tãy, loo le ne ga tãy ra ye.
24 Lii le puar, n kuee driyɛ̃ laam wo ye
wĩĩ na, loo le ma yĩŋ.
25 Loo ne tẽ ga yigi. N cã n ga kuee yrãŋ
na. N cã n ga kuee ye ne, n naa koho le
ye ye, ye n naa nuhu yãã Yesu kur ye, ye
naa kaa taha u wãtaŋ na ye Yatɛr.
26 Loo na, n ma maha ba dur ga ye fla
na, le ga ba nii ye ye yĩnkuãyir wĩĩ, ye
troho wãtãhã na Yesu kãnde wo.

Ye troho wãtãhã yai ke wãã le le Yesu kapãyĩĩ wũhũ ne

27 Lii le ma yĩŋ, ye tyii ye troho wãtãhã
ter n wãã le le Yesu kapãyĩĩ wũhũ ne. Loo
na, n ka maa ye yãŋ woo, n sẽ yãã ka ye
woo, n ga cã, ye yii plãhã kuee le Yesu
kãnde wo. N ga maha cã, ye byɛ, ye wãã
le yĩmbui nen na, ma yɛr laantee nen na
mii naan dyaŋ tee ga miy Yesu wãta Yatɛr
wĩĩ na. Le kapãyĩĩ loo le wo laam wo.
28 Ye ma syi ye fya ye napĩĩ- na laa gɛ ne
ye. Ye ma pe yɛ̃ nder, le ga nii kayar dyaŋ,
Yãhã pe yar ma yee, pe n gaha pe ya wĩĩ
klahasaha wo, ma -sẽ yii yar ma yee, ye n
gaha ye wãsyayaha saha wo. Yãhã wĩĩ ne
loo ne.
29 Ye sẽ yãã, Yãhã kayĩĩ wãã ye kẽ ma
ye ta, ye n Yesu ta ye Yatɛr; loo ya sẽ ne
ye, ke maha ye ta ye n wãfãy yãã Yesu kur
ye. Yãhã wĩĩ ne loo ne.
30 Yagaa, ta tẽn laam wo, sesrãr rii tẽ
naa n srã, ye bya dye ra kuɛ ye too sesrãr
nen ya ne. Tee naa ra yãã sesrãr rii na
faale wo, too ne. Ye maha cã ma yee, too
sesrãr ya ne tẽ n srã ma sya ba waa yagaa
na.

2

-Ye yii tege tãã ye Yesu Crise wãŋ syi dyaŋ!

1 Tee seefar le u Yãhã Yĩndefua Crise ne,
ye sẽ cã la ma yee loo nde ye laam yĩn?
Ye ntãŋ pe dye u tãy, ye sẽ cã la ma yee
loo nde kaa taha ye fãnga na? Yãhã Yrã
le ma ye laam wo, ye sẽ cã la ma yee ye
ma yĩmbui nen na le ne? Ye sẽ cã la ma
yee ye ntãŋ dye yii tãy, ye n nii kayũhũ
pye yii kẽ?
2 Koo kai- ngĩĩ wĩĩ na, n ga laa nar ye ye:
-Ye yĩmbuhu wãã le, ye tyii ye byɛ ntãŋ n
dye yii tãy, ye n naa n nii laantee nen ne,
ye naa katɛ nen ya kar! -Ye naa koo ngĩĩ
pye, loo na ta laam ga yĩn.
3 Ye ma syi ye naa yii kihi ye nampyeŋ-
ne ye! Ye ma syi ye yee yii ga laa pye
ye myaha yãã le na ye! -Ye naa yii tege
tãã ye ye nampyeŋ- yĩnde na! -Ye naa ye
nampyeŋ yãŋ mii u tɛr ye yaha!
4 Waa ma syi u naa u ya wĩĩ ya kar ye!
-Ye naa ye nampyeŋ- wãyɔ̃ wĩĩ bya kar!
5 -Ye naa n nii yii ne Yesu Crise laam ter
ne.
6 Yesu Crise tuu sẽ bii pa wa kãntraha na
ye,
u pye Yãhã tãy,
ma pye Yãhã wãŋ syi kãnkai- byɛ wo.
U sẽ yigi ke niisayũhũ wĩĩ na,
ma kuee yai tãŋ yãhãyĩŋ na ye.
7 U koo niisayũhũ nge gɛ yãã,
ma ke ta yaha,
ma ba nii tẽntẽle syi ya draha wo.
U ba nii nawee wãŋ syi dyaŋ,
ma nii nawee- byɛ ne wãcɛŋ.
8 U le sya ma u ya tege tãã ye,
ma nii n luhu Yãhã ye
ma sya ga gbã yãã le na, fyar gbã trã
na.
9 Loo ne, Yãhã n u kuã yir ga ta ncaha ye,
kai- byɛ yĩŋ na, ma miingbãŋ wãã u
kẽ,
miingbãŋ gii ke tɛr myar byɛ yaha.
10 Loo na, yãhãyĩŋfa, kãntrahafa ne,
tesẽ kãntraha tããfa ne,
pe byɛ yai pe naa kãnklũy gbãã Yesu
yaha ye.
11 Pe byɛ ga le cã, pe sya le pãã yi pe yee,
a Yesu Crise woo u ma Yĩŋfua.
Loo na, Yãhã miingbãŋ ga yi.

Ye yai ye nii naalɔr wãŋ syi dyaŋ wam wo!

12 Ta naambiyãm, cãã gii cãã na tẽ pye
ye tãy, ye naa n luhu ra ye yalebyɛ. Yagaa
tẽ wee ye tãy ye, ye yai ye gbihi naa n
luhu ra ye! Ye yai ye fya yigi Yãhã na, ye

naa n luhu ke ye! -Ye yii waha ye naa ye wãsyayaha wĩĩ yar gbaa na!
13 Ye sẽ yãã, Yãhã ma ke tẽn tẽ ye nsoho wo yalebya, ma ga ye ta, ke laam wĩĩ n tãy ye ye tesẽ ye n naa loo pye.
14 -Ye naa koo kai- ngĩĩ byɛ pye ye kãnkai- byɛ wo! Ye ma syi ye naa n sẽ laa wo ye! Ye ma syi ye naa kaplãŋ tyĩn laa wo ye!
15 Loo na, kapee laa saa pye ye yĩŋ na ye, ye laam ga nii gbɛgbɛ, ye ga nii naweeyɔ̃m. Ye ga nii Yãhã pii driyɛ̃fa laam wo, driyɛ̃fa mpãy pe sẽ n sroŋ ye, ma maha pee. Ye yai ye naa n yɛhɛ palpal pe laam wo, mii yrompii dyaŋ yãhãyĩŋ na.
16 -Ye naa n nii pe laam wo koo syi, ye naa le kapãn yar pe na, kapãn lii le cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ. Ye ma nii n pye koo syi, ye wĩĩ ga ba ra yĩŋ kuã yir u Yãhã Yĩndefua Crise durbaper. Loo nde ga ba le yar ta tẽn sẽ yi tẽwai ye, n sẽ fɛn ka naa n sya ye.
17 Tee Yesu ta ye Yatɛr, le ma mii diŋ dyaŋ tẽ yi Yãhã kẽ. Laa na, ta ntãŋ bya ga ba woo, ta n ku dye taha koo diŋ nge na. Le ma pye ke dyaŋ, n ga nuhu di le na, n maha nuhu di ye wĩĩ na.
18 Ye bya, -ye naa nuhu di ra wãŋ syi dyaŋ, tee maha naa nuhu di ra wĩĩ na!

Timuti ye wĩĩ, Yepaflohodi ne

19 N koho taha yaha Yĩŋfua Yesu na, u ta ta n Timuti lɛhɛ wãã ye fla na plii nde na, u n dur ba ye wĩĩ pãã ra ye, ta laam n yĩn.
20 Woo ya kẽ u laam ga ra ne wãcɛŋ, ma maha ye wĩĩ le yaha u laam wo.
21 U nampyeŋ- byɛ pe ya wĩĩ ya kar, pe sẽ Yesu Crise wĩĩ ga ye.
22 Timuti tuu tẽn lii tẽ ra ne mii dya dyaŋ u tuhufua ne le Yesu kapãyĩĩ wĩĩ na, tesẽ wãfãy gii byɛ ke u dye, ye koo ngĩĩ byɛ yãã yĩnde ne, ma cã u sroŋ.
23 N ma ba laa cã wa ra wĩĩ na, n n yãŋ n u nɔ wãã ye fla na.
24 N koho taha yaha Yĩŋfua na, u ta ndoo gɛ n ka n ga ye yãŋ plii nde na.
25 Ma yee wo Yesu kãndeyãrwɛ Yepaflohodi wĩĩ na, u koho le ra ye Yãhã tẽn laam wo, ma suhu ra sesrãr ne le tẽn wĩĩ na. Ye cã, woo kẽ tee lɛhɛ wãã ra ye, u n ba ye diŋ nge wãã ra kẽ, ma yee ye yii wãã ma koho le ra ye ta fɛn wo. Yagaa le yai, n u dur wãã ye kẽ.
26 U n traha u ye byɛ yãã. Tee le luhu ma yee, u sẽ pye wãwee ye, loo nde u fãy gboho.
27 U ba yaa cĩĩnde, ma sya ba kuee wale nen. Yãhã n -sẽ u fɛn di, woo ma suhu ra bya ne. Ye sẽ yãã, ta laam ba wlãhã. Yãhã ma ne yee ke sẽ wo fɛn di ye, n ga ne ku fɛn ne.
28 Ndoo gɛ n kɛ n u nɔ wãã ye kẽ farfar, ye laam n dur nii nuhu ne. U ma ga yi ye na, le ga nuhu yigi ye kẽ, ra byɛ ne.
29 Loo na, -ye u wãã ye sya cĩĩnde nuhu di u wãdur wĩĩ na ye ye. Ye sẽ yãã, Yĩŋfua kãmay na, u ma ye ne mii tuhufua nen pii dyaŋ. Ye yai ye naa nagboho taha poosyifa na.
30 Ye sẽ yãã, u ba yɛr gbã wãku na u Yãhã Yĩndefua Crise tẽn kur ye: Diŋ gii tee yi ma yee, yaa koho le ra ye, ye saa ne waha pa ra kẽ ke ne ye; woo le sya, ma pa ke ne ra kẽ, ma sya ne ga ba gbã yãã le na.

3

Wo ga waha sroŋ Yesu woo kãmay na

1 Wo nna, yagaa tee ye laam wãã le Yĩŋfua ne, -ye naa nuhu di loo nde wĩĩ na! Tẽ lii yrũhũ yar wa ye na, n ga maha waha loo wĩĩ nen ya yrũhũ yar ye na; loo nde sẽ wãfãy kua ra ye ye, le ga maha laa yɔ̃ ye kẽ.
2 Napee- mpãy ma pãm wãŋ syi dyaŋ, ma pe ya ta Yesu Crise tẽntẽ-. Poo wãkũũ wĩĩ loo ya ta yĩŋ Yãhã kãnde wo.
3 Koho gii ke nawee kũũ, ke saha nawee sya yaha ye. Yãhã Yrã Fãnga ke -sẽ tẽn lii tẽ nawee laam wo, loo ne le ga waha u sya yaha. Ye sẽ yãã, wo Yãhã sey Yãhã Yrã Fãnga kãmay na. Yesu Crise woo, u ma wo ye, wo yĩnkuãyir wĩĩ. Wo sẽ koho taha yaha nawee- koho kai- ngĩĩ na ma yee, koo ga waha wo ta, wo n sroŋ Yãhã yĩnde na ye.
4 Wii ma yee, nawee koho kai ga waha nawee sya yaha, u cã, ndoo wlaha koo kai- ngĩĩ wo, ma sya ta tɛr. Nwa ta ndoo

sẽ -sẽ ra koho taha yaha koo kai- ngĩĩ na ye?
5 -Ye yãŋ, tẽ see ra plii kuatãã wuhu, pe n ta kũũ. Yiisrɛfa naa maha kẽ ra ne, Bɛ̃syamɛ terfua kẽ ra ne. Yebɛrɛfa naa kadye kẽ ra ne, too yor ne tẽ n pãã. Yiifee- kãnde na, ye cã Farisyɛ̃ poo kẽ pe cã loo kãnde yigi kluɛ sĩĩ; n -sẽ pye poo ne.
6 N ba Yiifee- kãnde nde yigi tɛr kluɛ sĩĩ, ma sya naa Yesu kãndeyãrfa kɛ yĩntayãhã ne, ma naa pe boo. Kãnde lii le ta, wii ma yee le wãyãr ga waha nawee ta u n sroŋ Yãhã yĩnde na, le wãyãr fuɛ sẽ pye ra na ye.
7 Faale na, n ba naa koo kai- ngĩĩ byɛ yãŋ mii kayĩĩ laa dyaŋ ra ye. Yagaa, u Yãhã Yĩndefua Crise wĩĩ ta, n le cã laha ma cã, yĩŋ wee ke na ye.
8 Koo kai- ngĩĩ, ma suhu kai- nkãy ne nawee- n pye ma yee, Yãhã ga kayĩĩ wãã pe kẽ, yĩŋ wee koo ngĩĩ byɛ na ra ye ye. Tẽ cã Yesu Crise woo kẽ ta Yĩŋfua, loo le ma yĩŋ, ma tɛr koo ngĩĩ byɛ yaha. U wĩĩ na, n sẽ n traha n naa koo kai- ngĩĩ luhu ye. N ke yãŋ mii kãntraha kafar rii syi dyaŋ pe pɛ n kãã. N n kɛ n u Crise yãã,
9 n nii loho ma n waha yi wo nsoho wo u ne ye. N Yesu Crise ta ra Yatɛr; loo ne, le ra ta ra n sroŋ Yãhã yĩnde na. Yãhã koo kẽ, ke ga waha ta nawee wii u Yesu Crise ta u Yatɛr, u sroŋ ke yĩnde na.
10 Lii ya tẽ n kɛ, n u Crise cã, n maha u fãnga cã, fãnga gii ke u ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye. N maha n kɛ, n naa wãfãy yãã u ne, n nii nakugu wãŋ syi dyaŋ kapee- wãpyeŋ kuɛ ye, mii tuu ku mii syi dyaŋ trã na.
11 N koo ngĩĩ kɛ ma yee, ta bya n ba yir gbã wo, n dur nii yrãŋ na.

-Too naa le wãyĩĩ fla ya kar!

12 N sẽ yee n nɔ wa le wãyĩĩ fla na ye. Koo yĩntaha kẽ, n sẽ yee n nii wa nawee wii syi Yãhã ke n kɛ ye. N -sẽ nii plãhã, ma fã n gaha le wãyĩĩ yããsaha wo; ye sẽ yãã, Yesu Crise ra yãã wa.
13 Wo nna, n sẽ yee n le wãyĩĩ yãã wa ye, aye! Lii tẽ -sẽ n pye, loo ne nde: Ta kalaa wee ta faale kai- na ye; lii le ma ra yahasee ye, loo ne tẽ n kar.
14 N fã n gaha koo syi le wãyĩĩ yããsaha wo, wãyĩĩ lii Yãhã yee too fã ga le yãã yãhãyĩŋ na, Yesu Crise kãmay na.
15 -Too laantee nen nde yãã, wii mpãy, wo yĩntar too Yesu Crise wĩĩ na. Ye laam wo, mpãy ma -sẽ pye, pe laam wĩĩ ma le ya ya, Yãhã ga ba le cĩĩnde fla yar pe na gbaa na.
16 Kãnde lii ya wo byɛ le sya laantee nen ne ma n gaha, ma sya ba waa yagaa na, -too naa n gaha loo ne!
17 Wo nna, -ye naa n yãŋ ta na! Nawee yai u naa u troho tãhã mii le Yesu kãnde wo, wii loo pye ma yee, nawee- byɛ n yãŋ gbe wo na. Mpãy pe pe troho tãhã koo syi, -ye naa poo yãŋ!
18 Laa ma tẽ n pãã ye ye yalebyɛ. N nwo, tẽ maha le pãã ye ye yagaa yĩntãm gɛ ne: Nawee- busãã mpãy ma, u Yãhã Yĩndefua Crise tuu ku trã na lii na, pe loo sye, ma sya pe ya ta loo nde napĩĩ-.
19 Pe n gaha pe ya wĩĩ klahasaha wo. Ye sẽ yãã, pe sẽ laa gɛ wũũ Yãhã kuɛ ye mii pe laha wĩĩ sẽ ne ye. Lii le yai le nii pe ye fyar wĩĩ, loo le ma pe ye yĩnkuãyir wĩĩ. Tesẽ driyɛ̃ wãn ya ne, poo pe n kar.
20 Ma sẽ yee, wii poo na, wo niisaha ma Yãhã tãy! Wo Syayahafua wii u ma wo Yĩŋfua Yesu Crise, wo u wãdur sẽŋ, u dur ba farfar.
21 Fãnga gii ke ma u ye, u n ga waha nii wãn byɛ yĩŋ na, u ga ba koo fãnga ta, u wo driyɛ̃ kadye napɔ̃rge nge wã klaha ta, ke n nii woo kadyeyũhũ wãŋ syi dyaŋ, woo kadye gii wãklahayãã wee ke na ye.

4

Kayar fla

1 Wo nna, loo ne, ye yai ye yii plãhã ye troho wãtãhã ne. Ye sẽ yãã, ye ntãŋ dye ra tãy. Ye wãyãã wĩĩ gboho ra laam wo. Ye ra laam yĩn. Ye wĩĩ ma kayĩĩ lii tẽ yãã ta tẽn kur ye. Ye wĩĩ ma yĩnkuãyir wĩĩ ra ye. Tee yai ye yii plãhã ye troho wãtãhã ne Yesu wĩĩ ne mii, n ga loo nde yar ye na.
2 Yewudihi ma suhu Sentihi ne, yii ca syãm mii, n ga ye nar waha nde ne: Ye yai ye yĩmbuhu wãã le, ye nii yĩmbui nen na. Ye wee la mii cĩĩfua dyaŋ lɛfua ne Yĩŋfua kãmay na?

3 Mboo wii taa -sẽ ma ra tẽntẽwaibua, n ma nar ma koho le pe ye. Ma sẽ yãã, pe pye ra ne te sesrãr na le Yesu kapãyĩĩ wãpãã wĩĩ na nawee- ye, poo ma suhu Klemaa ne tesẽ mpãy byɛ ne pe pye ra ne le tẽn laam wo. Pe myar yrũhũ wa u cĩĩnde yrã yããfa saba laam wo.

4 Tee ye laam wãã le Yĩŋfua ne, -ye naa nuhu di loo nde wĩĩ na! Ye sẽ luhu la? -Ye naa nuhu di loo nde wĩĩ na!

5 -Ye naa n tãy nawee- byɛ ne! Yĩŋfua ga dur ba yagaa.

6 Ye ma syi ye naa ntãŋ cɛr laa ne ye! Le ma nii laa dyaŋ, ngii wĩĩ ma pye ye na, -ye le pãã Yãhã ye, ye ke nar le ne! Ya'a lii nar Yãhã ye, -ye ke syaha taha le na!

7 Ye ma nii n pye ke syi, yrĩŋ mpãy Yãhã ga wãã ye kẽ, pe ga Yesu Crise wĩĩ ta le n nii gbãã ye laam wo, ye n nii ye saa naa laam yigi laa gɛ ne ye.

8 Wo nna, lii le kuee, ta n ye yar le ne: Kai- nkãy ke yɔ̃, ma maha yai pe naa ke sey, -ye ye laam byɛ yaha koo na; koo kẽ, cĩĩnde wũhũ ne, tesẽ kai- nkãy ne nawee-nagboho ta ke na, tesẽ kai- nkãy ne ke sroŋ, ma maha laha, ma yɔ̃ nawee- ye, ma ma yĩnkuãyir wũhũ.

9 Tẽ ye klaha ma ye yar kai- nkãy ne, -ye naa n pye koo syi! Tee kai- nkãy luhu ra yɛ̃ na, ma suhu kai- nkãy ne tee ra yãã pyesaha wo, -ye naa n pye koo syi! Loo na, Yãhã -sẽ ga pye ye ne, Yãhã gii ke yrĩŋ wãã nawee- kẽ.

Pɔl syaha wãã Filipefa kẽ pe diŋ wĩĩ na u kẽ

10 N nuhu busãã yãã Yĩŋfua kãmay na, tee waha le yar ra na yagaa ma yee, ta wĩĩ gboho ye laam wo. N ba cã ye sẽ ba ra wĩĩ faha ye, pyesaha koo ke sẽ ba yãã ye na ye.

11 Le sẽ nii mii fɛn ma ra na, koo ra n pãã ke syi ye. -Ye yãŋ, tẽ ma fɛn tii syi wo yagaa, n te yɛ̃ nder wa, laa gɛ saha sye ra ye ye.

12 N ga waha nii yigi fɛn laam wo, n ga maha waha nii yigi nangbãn laam wo. Teebɛhɛ byɛ wo, n nii wãyigi cã, fãã wo tesẽ wãdiyai ne. Kla ma ra ye busãã woo, kla ma ra ye car ya woo, n kacãn yãã ma nii wãyigi cã.

13 N ga waha yia koo ngĩĩ byɛ na Yesu Crise kãmay na, woo wii u kaa taha ra fãnga na.

14 Tee -sẽ ra fɛn di, ye le pye yɔ̃.

15 Cãã gii cãã na pe ba fe yir le Yesu kapãyĩĩ wãpãã ne nawee- ye, ta n yir Maseduan kãntraha na, ma n tay kui wo, yii gɛ le cã laha ma yee, ye Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa ya me pe koho le ra ye. Tẽ naa le kapãyĩĩ pãã nawee- ye, yii ya me tee le wãyĩĩ dur ra kẽ, ma koho le ra ye.

16 Tẽ pye Tesaloni wo, ngii wĩĩ ke pye ra na, ye koho le ra ye, ma ke kla nɔ wãã ra kẽ. Ye loo pye ke tɛr tɛhɛ nen yaha.

17 Le sẽ nii mii n n kɛ ye naa koho le ndoo ya ye wãleŋ ya ye. Lii loo tẽ n kɛ, ye Yesu wãta ye Yatɛr wĩĩ n waha ye ta, ye n naa kayĩĩ pye. Loo na, ye n waha kayĩĩ yãã Yãhã ye busãã.

18 Ãwã, tee ngii nɔ wãã ra kẽ, n ke byɛ yãã. Ke yai ra ye ma sya ta tɛr. Yagaa, Yepaflohodi tuu pa wa ye kohole kla ne ra kẽ, ngaa wĩĩ sẽ maha wee ra na ye. Ye kohole kla wĩĩ n tãy Yãhã ye, ke ma mii diŋ kla gii syi dyaŋ ke dugu n tãy Yãhã ye, ke n ke sya.

19 Wãn tii wĩĩ te ma ye na, wangbãy le ma Yãhã ye mii syi dyaŋ, ke ga ba te byɛ wãã ye kẽ koo syi, Yesu Crise kãmay na mii ke le pye ra kẽ mii syi dyaŋ. Loo wangbãy nde, kacãn wee le nayɔ̃r na ye.

20 Wo Tuhufua Yãhã miingbãŋ yai ke naa n gboho yalebyɛ, wãyɛryãã ma n pye le na ye. Amɛn, le nii ke syi.

Kuasaha fla, syaha ne

21 Nawee- mpãy pe ma Yãhã wãm, -ye pe byɛ syar Yesu Crise myaha na! Yesu kãndeyãrfa mpãy pe ma wo ne nwo, pe ye syar.

22 Nawee- mpãy byɛ pe ma Yãhã wãm, ma ma nwo, tesẽ mpãy gɛ ne pe ma u fãngafa byɛ yĩŋfua kangbãŋ wo, pe byɛ ye syar.

23 Yãhã, ke Yesu Crise laantãr wĩĩ pye ye byɛ kẽ!

Pɔl saba kaplãŋ Kolosyifa ye

Syaha fla nge

1 Ndoo Pɔl kẽ, ndoo wii Yãhã ra yãŋ yi,
ma ra ta Yesu Crise tẽnlɛhɛ. Ndoo, ma
suhu wo Yesu kãndeyãrwɛ Timuti ne, wii
me too saba nwo yrũhũ nɔ wãã ye kẽ,
2 yii mpãy tee yii le soho Yesu koho wo
Kolosyi wo. Ye ma wo Yesu kãndeyãrwai,
ma maha n sroŋ le kãnde wo. Wo
Tuhufua Yãhã, ke ke laantãr yar ye na
tesẽ ke yrĩŋ ne.

Syaha tesẽ wãnar ne Kolosyifa wĩĩ na

3-4 Ye sẽ yãã, tee wo Yĩŋfua Yesu ta
ye Yatɛr mii, tesẽ mpãy byɛ pe nii Yãhã
nawee-, pe ntãŋ pe dye ye tãy mii, wo koo
byɛ luhu. Koo kẽ, yalebyɛ wo ma nii ye
wĩĩ pãã Yesu Crise Tuhufua Yãhã ye, wo
ne syaha wãã ke kẽ ye wĩĩ na.
5 Pe le Yesu cĩĩnde kapãyĩĩ yar ye na,
kayũhũ nkãy tee ga waha yãã Yãhã tãy,
pe koo byɛ yar ye na ma yee, ye ga waha
koho taha yaha ke na. Loo ne, ye n Yesu
Crise ta ye Yatɛr, tesẽ Yãhã nawee- ntãŋ n
dye ye tãy.
6 Le Yesu kapãyĩĩ n cããŋ driyɛ̃ kur byɛ
wo, nawee- busãã n nii Yesu ta pe Yatɛr.
Tee ba le kapãyĩĩ fe luhu ye fla na, le sẽ ba
pye la koo syi dyaŋ? Loo na, ye ba Yãhã
laantãr wĩĩ war cĩĩnde.
7 Wo tẽntẽwɛ Yepafarsyi wii u ntãŋ dye
wo tãy, woo kẽ tuu ye klaha le kapãyĩĩ wĩĩ
ne. U loo pye wo draha wo, u ma Yesu
Crise tẽnlɛhɛ, u sroŋ.
8 U wo yar ma yee, Yãhã Yrã Fãnga
kãmay na, Yesu kãndeyãrfa ntãŋ dye ye
tãy.
9 Ma gbe per gii na too ye wĩĩ luhu,
yalebyɛ wo n pãã Yãhã ne ye wĩĩ na. Wo
ke nar, ye yai ye naa ke laam wũhũ nkãy
pye, ke koo yar ye na. Loo na, ye ga
laantor yãã, Yãhã Yrã Fãnga kãmay na,
tee maha ke kai- cã.
10 Wo Yãhã nar ke ye ta, ye n waha naa
ye troho tãhã Yĩŋfua Yesu yor wo, tesẽ
kai- nkãy ke n tãy u ye, ye n waha naa
koo pye. Loo na, ye ga naa kayũhũ ter byɛ
pye; kaa ga maha naa n taha ye kacãn na,
Yãhã kuɛ ye.
11 Wo Yãhã nar ke ye ta ye n waha naa
yii plãhã ke fãngayũhũ kãmay na. Loo
na, ye ga waha naa wãfãy ter byɛ sya
laanyĩn ne, tesẽ nuhu ne.
12 Ye ga waha syaha wãã wo Tuhufua
Yãhã kẽ nuhu ne. Ye sẽ yãã, ke ye ta ye ga
waha kayũhũ yãã ke cãã- fla wo, kayũhũ
nkãy ke ta yaha mpãy kẽ pe ma ke wãm.
13 Wo Tuhufua Yãhã kẽ ke wo tyĩn sya
wam fãnga koho wo, ma wo le ke Dyabua
Yesu yĩnfar yai wo.
14 Woo kẽ u wo sya yaha, ma wo kapee-
laha kãã wo yĩŋ na.

Yoo kẽ Yesu Crise ne?

15 Yesu Crise ma Yãhã yirfua, wo woo yãã.
Yãhã koo na, waa saha ke yãã ye.
Kai- nkãy byɛ Yãhã ke tãhã,
Yesu Crise woo u ma ke byɛ yaha ye.
16 Woo kãmay na kai- byɛ tãhã,
yãhãyĩŋ na tesẽ kãntraha ne,
kai- nkãy nawee ga waha ke yãã
yĩnde ne,
tesẽ nkãy ne nawee saha ke yãã yĩnde
ne ye.
U fãnga ter byɛ tãhã, yĩnfar ter byɛ ne,
sãndãã ter byɛ ne pe fãnga ne.
Kai- byɛ tãhã woo kãmay na,
ke maha tãhã woo kẽ.
17 Kai laa sẽ bii tãhã wa ye, woo pye.
Woo kãmay na, kai- byɛ ma ke wãnii na.
18 Ye cã, yĩŋ koo kẽ
ke ma kadye teebɛhɛ byɛ yaha ye.
Koo syi dyaŋ Yesu Crise ma
u kãndeyãrfa yawãr byɛ yĩŋ na.
Woo kẽ u ke kai- byɛ fegbesaha ta,
woo kẽ tuu cãã yir gbã wo,
ma dur ba yrãŋ na.
Loo ne, u ma yaha ye kai- byɛ wo.
19 Le tãy Yãhã ye,
ke n nii ke ya yar woo ya na,
u n nii Yãhã yirfua.
20 Wãn tii byɛ te ma kãntraha na,
yãhãyĩŋ ne, tesẽ nawee- ter byɛ ne,
Yãhã yee koo ga te wãã le
ke ya ne ke Dya kãmay na.
Loo ne, Yãhã n pa yrĩŋ ne,

ke Dya ntãŋ kãmay na,
ntãŋ mpãy pe woo yaliile wo
pe ba u kuey mar boo trã na.

Yagaa, nawee- ga waha wãã le Yãhã ne.

21 Faale wo, ye bya ba dey Yãhã ne, ye sẽ ba ke cã ye. Ye pye gɛ pye ke napĩĩ-, ma naa kapee- ga ye laam wo, ma naa ke pye.
22 Yagaa, Yãhã ye ta ye n wãã le ke ne ke Dya gbã kãmay na, yaliile wo u pye kãntraha na, pe n ba u boo. Loo na, Yãhã ta ye ga waha crã ke na, ye laam ne pe laha, tee maha sroŋ, kapee laa saa maha pye ye yĩŋ na ye.
23 Koo ngĩĩ byɛ ga waha pye, ye ma nii le Yesu kapãyĩĩ wũhũ sya cĩĩnde, ye ma waha yii na, ma kuee le Yesu kãnde wo, ye ma nii koho taha n yaha le kapãyĩĩ kayũhũ na. Loo kapãyĩĩ nde pãã ye ye, tesẽ kãntrahafa byɛ ne, ndoo Pɔl ma le tẽnlɛhɛ.

Pɔl ma Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa tẽnlɛhɛ

24 Yagaa, kadye wãfãy gii tẽ n sya ye wĩĩ na, n ke sya nuhu ne. N cã le ga ba laa yɔ̃ ye kẽ. Koo wãfãy nge, u Yãhã Yĩndefua Crise ke cãã yar yaha wa, n ga koo wãfãy nge byɛ sya tãŋ, le n laa yɔ̃ Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa kẽ, poo mpãy pe ma mii Yesu kadye dyaŋ.
25 N nii Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa tẽnlɛhɛ, Yãhã ra taha loo na, ma yee n ke Yãhã kaplãŋ byɛ pãã tãŋ nawee- ye.
26 Koo kaplãŋ ngĩĩ, Yãhã sẽ le yar yãã faalefa na ye, ke le yar yagaafa mpãy na pe ma ke koho wo.
27 Koo kai- ngĩĩ, waa sẽ ke war yãã faale wo ye, ke sroŋ yɔ̃. Ye sẽ yãã, le tãy Yãhã ye, ke n yee koo ga ke yar nawee- ter byɛ na. Koo kẽ ngĩĩ: Tee seefar le u Crise ne, ye ga cã ye yee, ye ga ba ye Yãhã nayɔ̃r lay yãã.
28 Loo ne, wo u wĩĩ pãã nawee- ter byɛ ye, ma pe yar n waha le ne, ma le klaha pe ye laantor busãã ne. Mpãy pe seefar le u Crise ne, wo n kɛ pe laam pe plãhã u kãnde wo, wo n ba pe yar u na.
29 Ta tẽn ne loo ne. N nii waha, ma le tẽ Yesu Crise fãngangbãŋ kãmay na.

2

1 N n traha ye cã, n n fãy cĩĩnde wãfãy Yãhã wãnar ne ye wĩĩ na, tesẽ Yesu kãndeyãrfa byɛ ne Ladusyɛ wo, tesẽ Yesu kãndeyãrfa mpãy byɛ ne, pe sẽ ra cã yãã ye.
2 N wãfãy nge sya ma yee, ye byɛ laam n wãflaŋ yãã Yesu kãnde wo, tesẽ ye n seefar le yii ne, ye ntãŋ n dye yii tãy. N loo pye ma yee, ye waha laantor yãã, ye Yãhã kaplãŋ cã laha, kaplãŋ nkãy waa sẽ ke cã yãã ye. Koo kaplãŋ ngĩĩ u Yãhã Yĩndefua Crise wĩĩ pãã.
3 Woo kẽ u Yãhã wũhũ byɛ cã tãŋ, u maha ma Yãhã laantor ne. U ga waha koo byɛ yar ye byɛ na.
4 N kai- ngĩĩ byɛ yar ye na, ye ma syi waa n ba ye wlaŋ yigi u dawar kaplãntãhã ne ye.
5 Ta fla ke sya dey ye ne mii, ta laam poo -sẽ ma ye ne yalebyɛ. Tee yii plãhã, ma kuee le Yesu kãnde wo, le tãy ra ye nuhu ne.

Yesu Crise woo u ma yĩŋ

6 Tee Yesu Crise ta ye Yatɛr, -ye naa n yãr u kãnde wo, nawee- n le yãŋ cã ye na, ye seefar le u ne.
7 Katyigi ke ke nnen gbãã kãntraha na mii, -ye ye laam nnen gbãã Yesu na koo syi! Ye tyii Yesu n yĩŋ yãã ye kãnkai- byɛ wo! -Ye naa yii plãhã, ye naa n kuee u kur ye. Koo kai- ngĩĩ kẽ pe naa ye klaha. Yãhã ke ke laantãr wĩĩ lii pye ye kẽ, ye ma n faha le na ye, -ye naa syaha wãã ke kẽ!
8 -Ye yii yigi, waa ma syi u ye wlaŋ dawar kaplãŋ ne ye! Nawee laam kaplãŋ kẽ koo ne, yĩŋ wee ke na ye, nawee- kapĩĩ wũhũ kẽ. U Yãhã Yĩndefua Crise wĩĩ sẽ kẽ koo ngĩĩ ne ye.
9 Yãhã ke ya wũhũ byɛ yar tãŋ gbaa na u Crise kãmay na.
10 Tee seefar le u ne, ye Yãhã wũhũ byɛ yãã tãŋ. Ye sẽ yãã, woo ma fãnga ter byɛ yĩŋ na, yĩnfar ter byɛ ne.
11 Tee seefar le u ne, ye nii mii ye kũũ. Koo yĩntaha kẽ Yesu Crise ye yi kãã kapee- wãpyeŋ wo. Koo kẽ Crise wãkũũ, naweetee wãkũũ sẽ kẽ ye.
12 Ye sẽ yãã, tee tãã yi loho wo, ye le sya ma cã Yãhã fãnga kẽ ke Yesu Crise ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye.

Ye wãtããyi yĩntaha kẽ nde: Le ma mii, ye bya ba wãã le u ne gbĩĩ laam wo nakur, Yãhã n ye ta ye n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye.

13 Faale wo, ye pye nakur draha wo Yãhã ye, ye kapee- wãpye wĩĩ na. Ye sẽ ba cĩĩnde Yãhã cã ye, ye sẽ maha ba kũũ Crise wãkũũ ter na ye, koo kẽ. Yagaa -sẽ na, Yãhã ye ta ye n yir poo gbã wo, ma dur ba yrãŋ na woo kãmay na, ma ye kapee- byɛ laha kãã ye yĩŋ na.

14 Le nii mii saba dyaŋ le yrũhũ le na ma yee, Yãhã fuɛ ma wo na wo kapee- wãpye wĩĩ na. Yãhã n woo saba wĩĩ kua kãã wo yĩŋ na, yaliile wo Yesu Crise ku wo wĩĩ na trã na.

15 Yãhã u gbã ta, ma sãndãpee ter byɛ fãnga pye klaha- tãŋ, pe yĩnfar ne. Ke yia pe fãnga na nawee- byɛ yĩnde na Crise gbã kãmay na. Ke syi u nii yiafua fãnga ter byɛ na.

16 Loo na, ye ma syi ye naa waa kapãn luhu ye dir wĩĩ na, tesẽ wãn tii ne tee n wɔ ye. Ye ma syi ye naa waa kapãn luhu kapĩĩ- nkãy wĩĩ na, tee yai ye pye gbargbar per syi wo, yronfuɛ̃ yĩmper ne, tesẽ kanii per ne ye.

17 Koo kai- ngĩĩ ma mii u Yãhã Yĩndefua Crise kayũhũ yĩm ya dyaŋ. Yĩm ya wee kla ye, Crise woo gɛ kẽ tuu ga waha u kayũhũ wãã ye kẽ.

18 Ye ma syi ye naa kawarfuafa kaplãŋ luhu ye Yesu kãnde wãyãr wĩĩ na ye. Ye ma syi ye yii tege tãã ye, ye naa yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ sey poosyifa wãŋ syi dyaŋ ye. Poo ma yãã mii wãytãã dyaŋ pe na, ma ngaa yãã, pe ga le ta kangbãy pe laam wo. Yĩŋ wee ke na ye, yataŋ gboho tɛr pe na, naweetee kacãn ter ya te ma pe laam wo.

19 Pe sẽ Yĩŋfua Yesu wĩĩ klaha nawee- ye ye. Woo -sẽ kẽ u n ta, u kãndeyãrfa yawãhãfa n gaha yahasee ye, loo le n tãy Yãhã ye. Le ma mii yĩŋ wãŋ syi dyaŋ, ke ma kadye teebɛhɛ kur byɛ yaha ye, ke kadye n nii n lɛ. Ke kadye teebɛhɛ byɛ gbra te ya na, sohosar fla na, tesẽ nnen ne.

20 Nawee ma ku, u yĩŋ yi kãã kapĩĩ- wũhũ wo. Tee -sẽ nii mii ye ku u Crise ne, le ma mii ye yi kãã kapĩĩ- wũhũ wãfãy wo. Nwa ye n maha yii le yaha kapĩĩ- wũhũ kãnde wo?

21 Pe ma ye pye ma yee, ye ma digi nge di, kapĩĩ ne; ye ma digi nge ter pye di yãŋ wãpyediyãŋ ya, kapĩĩ ne; ye ma tɛ kla nge na, kapĩĩ ne; nwa ye n nii ke sya cĩĩnde?

22 Nawee- kaklaha ya kẽ koo ne. Yĩŋ wee ke na ye, ke ga ba kua kãã.

23 Koo kapĩĩ- wũhũ pyefa, pe pe ya ta poo ma kacãŋ-, pe sẽ -sẽ wee ngaa gɛ ye. Pe pe kai- pye pe ya koho fãnga na ma yee, poo pe ya tege tãã ye. Pe pe ya kadye ka n fãy, pe koo ngĩĩ byɛ pye pe yataŋ kãnde na.

3

-Ye naa Yãhã wũhũ kɛ, koo ke ma yĩŋ!

1 Tee nii mii ye yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye u Yãhã Yĩndefua Crise ne, ye yai ye naa yãhãyĩŋ wũhũ koo kɛ. Koo fla na, Yãhã u Crise ta u n nii ke kãndigi kuɛ ye kai- byɛ yĩŋ na.

2 Ye ma syi ye kãntraha wũhũ ta yahasee ye ye, -ye Yãhã wũhũ koo ta yahasee ye!

3 Ye sẽ yãã, le ma mii ye wee driyɛ̃ nge laam wo nantãŋ ye, ye n poho Crise ne Yãhã fla na, nawee- saha loo yãã yĩnde ne ye.

4 Yagaa, tee n poho Crise ne Yãhã tãy, per gii Yãhã ma ba u ta u n dur ba kãntraha na nawee- byɛ yĩnde na, woo wii too n poho u ne, wo byɛ ga ba wãã nii u ne kai- byɛ yĩŋ na u nayõr fla wo.

Kolosyifa faale wũhũ, pe yagaa wũhũ ne

5 Nawee ma ku, u yi kãã kapee- wãpyeŋ wo. Tee -sẽ nii mii ye ku Yesu Crise ne, ye tyii ye kapee- wãpyeŋ na mii tyatyãhã ter byɛ dyaŋ, tesẽ katãr rii byɛ ne te sẽ yɔ̃ ye, ma suhu yĩnde wãn byɛ wãkɛ ne, tesẽ koho wãwahatɛr ne wale kuɛ ye. U wale ga nii u ye mpar wãŋ dyaŋ.

6 Mpãy pe kapee- ngĩĩ pye, Yãhã laam ga ba war pe ne, ke n pe pẽn.

7 Faale wo, tee pye kapee- koho wo, ye naa koo kapee- ngĩĩ pye.

8 Yagaa, ye tyii kapee- ngĩĩ wãpyeŋ na mii laam wãwar dyaŋ, ncafũhũ wãdiŋ ne,

tesẽ napeer ne. Ye ma syi tyɛhɛ n naa n yi ye yɛ̃ wo, tyatyãhã kaplãŋ ne ye!
9 Ye ma syi ye kawar fua naa n taha yii na ye! Ye sẽ yãã, ye ye faale kapee-wãpyeŋ miy yaha,
10 ma klaha nii nafãm. Ye ga naa n nii koo syi ya, ye sya ba nii mii Yãhã wãŋ syi dyaŋ, Yãhã gii ke nawee tãhã. Ke syi, ye ga ke cã cĩĩnde.
11 Ye ma Yãhã cã cĩĩnde, loo le ma yĩŋ. Ma -sẽ yee, ye ma Yiifee- woo, ye wee Yiifee- woo, ye kũũ woo, ye sẽ kũũ woo, ye ma yãmpa woo, ye wee yãmpa woo, le tãy ye ma kulaafa woo, ye ma nyɛ̃figifa woo, yĩŋ wee koo katɛ- ngĩĩ wĩĩ nen laa na ye. U Yãhã Yĩndefua Crise woo u ma yĩŋ kai- byɛ wo, ye byɛ n poho woo kãmay na.
12 Ye ma Yãhã wãm. Ye ntãŋ dye Yãhã tãy, ke n ye yãŋ yi, ye nii ke wãm. Loo nde na, ye yai ye naa koho le yii ye, -ye naa laantãr yar yii na, -ye naa yii tege tãã ye, -ye ta ye wĩĩ naa n tãy nawee- ye, -ye naa nii laanyĩn ya ne!
13 -Ye naa n nii pra yii ne, ye nampyeŋ wii ma laa tee pye ye na, ye yai ye tyii le kapee fuɛ na ye kuãŋ ne. Ye yai ye naa n tyii ye kapee- foho na yii kẽ, mii Crise tyii ye kapee- foho na u kuãŋ ne mii.
14 Lii le ma yĩŋ, ye tyii ye ntãŋ n dye yii tãy, loo ga ye ta ye n sroŋ wãã le.
15 Crise tuu yrĩŋ mpãy wãã ye kẽ, ye tyii poo wĩĩ n naa n nii ye laam wo, -ye n naa ye troho tãhã loo kãnde na yalebyɛ! Ye ma nii koo syi, ye byɛ ga naa n nii yĩmbui nen na, yii mpãy tee ma Yesu kãndeyãrfa. -Ye naa syaha wãã Yãhã kẽ kai- byɛ na!
16 Ye tyii u Crise kapãn n nii gbãã ye laam wo, le cĩĩnde wũhũ byɛ ne. Loo na, ye yai ye laantor yãã, -ye naa yii klaha le Crise kapãn ne, -tee naa yii laam too kai-na! -Ye naa syaha wãã Yãhã kẽ, -ye naa yay le nuhu ne ke kẽ! -Ye naa koo ngĩĩ pye Yãhã wãsey yay ne, tesẽ Yesu kãndeyãrfa yay taa ne, ma suhu yay taa ne tii Yãhã te le ye laam wo.
17 Kaplãŋ nkãy byɛ tee ga naa n pãã, -ye naa ke pãã Yĩŋfua Yesu miiyũhũ n yi le na. Tesẽ, kai- nkãy byɛ tee ga naa n pye, -ye naa ke pye u miiyũhũ n yi le na! Yãhã ke ke laantãr wĩĩ lii pye ye kẽ, ye ma n faha le na ye, -ye naa syaha wãã ke kẽ Yĩŋfua Yesu kãmay na!

Yesu kãndeyãrfa pe nampyeŋ- ne

18 Cɔɔ, yĩnfar wãã ma puai kẽ, taa naa n luhu u ye! Loo ne le sroŋ Yesu kãnde na.
19 Puai, tyii ma cɔɔ ntãŋ n dye ma tãy, ma'a syi ma ma laam waha tɛr u ne ye.
20 Kicar, -ye naa n luhu ye seefa ye kai-byɛ wo! Loo ne le yɔ̃ Yesu kãnde na.
21 Seefa, ye ma syi ye laam n waha tɛr ye pii ne ye! Mii loo sẽ ne ye, pe ga waha yee, pe wĩĩ sẽ n tãy ye ye ye.
22 Tẽntẽ-, -ye naa n luhu ye yĩŋfa ye kai-byɛ wo, kãntraha nge na. Pe yĩnde ma ye na woo, pe yĩnde wee ye na ye woo, -ye naa pe wĩĩ pye yalebyɛ! Ye ma syi ye yee, ye ga naa pe wĩĩ pye, ye wĩĩ n tãy pe ye loo wĩĩ na ye. Tee n kɛ ye wĩĩ n naa n tãy Yĩŋfua Yesu ye, -ye naa ye yĩŋfa wĩĩ pye laanyɔ̃m ne.
23 Le ma pye tẽn lii tẽn lii, -ye le tẽ yɔ̃ nuhu ne! Ye sẽ yãã, ye le tẽ Yĩŋfua Yesu kẽ, ye sẽ le tẽ naweetee kẽ ye.
24 -Ye ye laam too nde na: Yãhã kayũhũ nkãy ta yaha ke nawee- kẽ, Yĩŋfua Yesu Crise ga ba ye dãã ke ne. Ye sẽ yãã, ye tẽn tẽ woo kẽ.
25 Wii tuu -sẽ kapee- pye, Yãhã ga ba u pẽn u kapee- wĩĩ na. Yãhã -sẽ nge, le tãy ma ma nangbãŋ woo, ma ma nafla woo, nawee- byɛ ma wãcɛŋ ke yahasee ye.

4

1 Yii mpãy tee ma yĩŋfa, -ye naa n sroŋ ye tẽntẽ- ne, -ye pe yigi naa n yɔ̃! -Ye ye laam too nde na: Ye bya, ye Yĩŋfua ma yãhãyĩŋ na, wii tee yai ye naa n luhu u ye.

Pɔl Kolosyifa yar kai- ne

2 -Ye naa n pãã Yãhã ne yalebyɛ! Ye ma syi ye naa n faha loo ne ye! -Ye naa syaha wãã Yãhã kẽ, ke laantãr wũhũ nkãy wĩĩ na ke n pye ye kẽ.
3 -Ye naa Yãhã nar ta bya wĩĩ na, ta n waha nii yãã, n naa u Yãhã Yĩndefua Crise cĩĩnde wĩĩ yar nawee- na, cĩĩnde wĩĩ lii pe sẽ le cã yãã ye. Ye sẽ yãã, loo cĩĩnde nde wĩĩ ne tẽ ma nwompihi wo.

4 N taha loo cĩĩnde nde wãpãã na. -Ye
Yãhã nar ta n waha le pãã laha nawee- ye.
5 Mpãy pe wee Yesu kãndeyãrfa ye, -ye
naa ye troho tãhã pe ne laantor ne. Ye ma
kãhã yãã tee ga waha Yesu wĩĩ pãã pe ye,
-ye naa le pye.
6 -Ye naa kaplãyũhũ pãã pe ne, laantor
ne! Wii ma ye yey lii ne, -ye ufua klaha
cĩĩnde ne!

U saba kuasaha fla, syaha ne

7 Kai- nkãy ke ma ra wũhũ, Tesyihi wii
u ma wo Yesu kãndeyãrwɛbua, u n gaha
naa ke tɔ̃r ye ye. U ma ra tẽntẽwɛ Yesu
tẽn na; u koho le ra ye.
8 N u lɛhɛ wãã ye ye, u ga wo wũhũ pãã
ye ye, tuu ye ta ye n waha laanyĩn yãã.
9 Pe ma pe syãm ye klofua Wonasyimu
ne. U bya ma wo Yesu kãndeyãrwɛbua,
u sroŋ le kãnde wo. Poo pe syãm, pe n
gaha ye yar kai- nkãy byɛ ne, ke n pye wo
fla na nwo.
10 Arisarkɛ wii u ma nwompihi wo ra
ne, u ye syar, woo tesẽ Barnabaase cĩĩfua
Marɛkɛ ne. N ba u Marɛkɛ wĩĩ cãã pãã wa
ye ye. U ma ba ka ye fla na, -ye u yigi yɔ̃!
11 Yesu wii pe n yee Yituse, u bya ye
syar. Poo naam tãã mii ya me pe ma
Yiifee-, ma Yesu kãnde yãr, ma nii tẽn tẽ
ra ne Yãhã Yai myaha na. Pe wĩĩ nuhu le
ra laam wo, ma maha ra laam yĩn.
12 Yepafarsyi wii u bya n yi ye klo
wo, u bya ye syar. U ma Yesu Crise
tẽntẽle. Yalebyɛ u Yãhã nar ye wĩĩ na
cĩĩnde wãnar, ma yee ke wãlɛ laantor wãã
ye kẽ Yãhã wũhũ kuɛ ye, ye n ke laam
wũhũ cã, ye naa ke pye.
13 -Ye yãŋ, n cã ye wĩĩ sroŋ gboho
Yepafarsyi laam wo cĩĩnde, yii Kolosyifa,
tesẽ Ladusyɛfa bya ne, tesẽ Yɛraplɔsyifa
ne.
14 Wo naambiyãbua Luke wii u ma
dohotar, woo tesẽ Dɛmasu ne, pe ye syar.
15 -Ye Ladusyɛ Yesu kãndeyãrfa
syar, -ye Nɛhɛfaa syar, woo tesẽ Yesu
kãndeyãrfa mpãy ne, pe pe ya wãã u kaha
wo.
16 Ye ma ba saba nwo kal tãŋ wa ye
yawãhãfa byɛ ye, ye ta pe n u kal Ladusyɛ
Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa bya ye. Saba
wii tẽ -sẽ yrũhũ wãã Ladusyɛfa ye, pe ma
u nɔ wãã ye kẽ, -ye u kal yii ndoŋ!
17 -Ye Arisyipe yar, pe u taha Yĩŋfua
Yesu tẽn lii na, u le tẽ yɔ̃!
18 Kaplãŋ nkãy ke ga taha yagaa, ndoo
gɛ kẽ tẽ ke yrũhũ ta koho ne: Ndoo Pɔl,
n ye syar. N ma nwompihi wo, ye ma n
faha le ne ye. Yãhã ke ke laantãr wũhũ
pye ye byɛ kẽ.

Pɔl saba cir kaplãŋ Tesalonifa ye

Syaha fla

1 Ndoo Pɔl tesẽ Silaasyi ne, Timuti ne, wii kẽ too saba nwo yrũhũ nɔ wãã ye kẽ, yii mpãy ye ma Tesaloni wo, ma seefar le wo Tuhufua Yãhã ne tesẽ wo Yĩŋfua Yesu Crise ne. Wo syaha ma ye ye. Yãhã ke ke kayĩĩ wãã ye kẽ tesẽ ke yrĩŋ ne.

Tesalonifa troho wãtãhã tesẽ pe Yesu wãta wĩĩ ne pe Yatɛr

2 Wo syaha wãã Yãhã kẽ yalebyɛ ye byɛ wĩĩ na. Wo ma maha nii n pãã Yãhã ne, wo sẽ n faha ye wĩĩ ne ye. Wo loo pye yalebyɛ.

3 Ye Yesu ta ye Yatɛr, ma nii woo laam wĩĩ ya pye. Ye ntãŋ dye yii tãy, loo maha ye ta ye n nii tẽŋ tẽ yii kẽ. Ye maha koho taha yaha Yesu na. Wo ma nii n pãã Yãhã ne, wo sẽ n faha koo kai- ngĩĩ byɛ wĩĩ ne ye.

4 Wo nna, waa u Yesu kãndeyãrwai ne, wo cã ye ntãŋ dye Yãhã tãy ke n ye yãŋ yi, ma yee ye nii ke wãm.

5 Too Yesu kapãyĩĩ pãã ye fla na, wo sẽ le pãã ye ye wo yɛ̃ kaplãŋ ya ne ye. Yãhã Yrã pye wo ne, koo kẽ fãnga n nii wo kaplãŋ na. Wo ba le cã laha ma yee, le Yesu kapãyĩĩ ma cĩĩnde. Too pye ye ne ma naa wo troho tãhã kii syi, ma yee ye waha kayĩĩ loo yãã, ye le cã.

6 Ye wãfãy yãã gboho Yesu wĩĩ na, ma sye ma le Yãhã kaplãŋ sya nuhu ne, nuhu tii syi Yãhã Yrã Fãnga te le nawee- laam wo. Tee loo nde pye ke syi, ye ye troho tãhã wo wãŋ syi dyaŋ tesẽ wo Yĩŋfua Yesu ne.

7 Loo nde ta, Yesu kãndeyãrfa mpãy pe ma Maseduan kãntraha kui wo, tesẽ Yakayi kãntraha kui ne, poo mii byɛ ga waha yãŋ ye na.

8 Le Yesu wĩĩ gbe ye fla na, ma cããŋ n gaha Maseduan kãntraha kui byɛ wo, tesẽ Yakayi kãntraha kui ne. Loo ya sẽ ne ye, tee Yãhã ta ye Yatɛr kii syi na, nawee- le luhu teebɛhɛ byɛ wo. Wii gɛ saha laa pãã taha le na nantãŋ ye.

9 Too ba ka ye fla na, ye n ba wo yigi yɔ̃ mii, nawee- byɛ loo pãã. Ye mpar wãn tii tee ba ta too ma yãhã, ye too nde byɛ miy yaha. Cĩĩnde Yãhã gii ke wãn byɛ tãhã, ye ye yĩntaha sroŋ koo ya ye, ma ke tẽn tẽ. Yagaa ye ke Dya wãdurbaŋ sẽŋ. Nawee- byɛ maha loo pãã.

10 Yesu woo kẽ u ma Yãhã Dya, Yãhã u ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye. Woo kẽ, tuu wo sya yaha, Yãhã ma n ba wo sãhã wo kapee- wĩĩ na ye. Yagaa, ye woo wãdurbaŋ sẽŋ, yaliile tuu ga ba yir yãhãyĩŋ na u dur ba kãntraha na.

2

Pɔl troho wãtãhã Tesalonifa fla na

1 Yii mpãy tee ma wo nna Yesu kãnde wo, yii gɛ le cã ma yee wo wãkaŋ ye fla na, ke sẽ yi wãwaha ye, mpãy Yãhã kapãyĩĩ sya cĩĩnde.

2 Ye maha cã ma yee, too ba yir klo lii wo pe n yee Filipe ma cã pa ye fla na, pe ba wo tyɛhɛ ma wo nuhu ke fla na. Le sẽ -sẽ ba kai kua wo ye ye. Yãhã fãnga wãã wo kẽ, wo n pa maa le kapãyĩĩ pãã ye ye. Nawee- busãã n yee poo ga sye wo na; loo naa byɛ ne, wo waha naa n gaha le kapãyĩĩ wãpãã ne.

3 Kapãyĩĩ lii too n pãã nawee- ye, wo sẽ le wã klaha ta kawar wĩĩ ye, wo sroŋ le wãpãã ne ye ye, wo sẽ maha n kɛ wo nawee- plaha le kãmpee laa ter wo ye. Aye, kaplãŋ nkãy ke sroŋ Yãhã ye, koo kẽ too n pãã.

4 Koo kẽ, ke wo yãŋ yi ma wo taha ke kapãyĩĩ wãpãã na nawee- byɛ ye. Wo sẽ n kɛ wo wĩĩ n naa n tãy nawee- ye ye, wo n kɛ wo wĩĩ le naa n tãy Yãhã ye, koo gii ke wo laam wũhũ yãŋ.

5 Ye le cã laha ma yee, wo sẽ wo yɛ̃ ta sĩĩsĩĩ kawarfuafa dyaŋ ye, wo yɛ̃ kapãn laa sẽ le yar ma yee, wo koo ngĩĩ pye war wĩĩ na ye. Yãhã yĩnde ma wo na.

6 Wo sẽ myaha kɛ ye ye ye, wo sẽ maha myaha kɛ waa ter ye ye.

7 Too sya mii Yesu Crise tẽnlɛhɛ, wo sẽ wii ta fãngafa ye laam wo ye. Aye, ye

ntãŋ ba dye wo tãy, nahafua wãŋ syi dyaŋ tuu ne u pii gbihi n yigi.

8 Ye ntãŋ pe dye wo tãy, loo nde ta, wo n ba yɛr le Yãhã kapãyĩĩ wãyar wĩĩ na ye ye. Loo ya sẽ ne ye, wo ba yɛr wãku wĩĩ na ye kẽ. Ye wĩĩ ba gboho tɛr wo laam wo, koo kẽ!

9 Yii mpãy ye ma Yesu kãndeyãrfa, tẽn lii too naa n tẽ, ma naa wãfãy gii fãy, ye le cã: Too pye ye ne ma naa le Yãhã kapãyĩĩ yar ye na, wo naa tẽn tẽ ke yai ke yĩmper. Wo sẽ naa ye fãy laa gɛ ne ye.

10 Yii mpãy tee Yesu ta ye Yatɛr, too pye ye ne, wo troho wãtãhã ter pye gbɛgbɛ ma maha ba sroŋ, wãteepye sẽ maha pye le na ye. Ye byɛ le yãã yĩnde ne, le maha pye Yãhã yĩnde na.

11 Ye cã ma yee, wo pye yii nanem byɛ ne, mii tuhufua dyaŋ u pii ne.

12 Wo naa ye laam gbã, wo naa ye laam yĩn ye kẽ, wo naa ye nar ye naa ye troho tãhã Yãhã yor wo, Yãhã koo kẽ ke ye yee dye ke Yai wo, ma maha ye ta ye n ke nayɔ̃r yãã.

Wãfãy sẽ waha Tesalonifa ta pe n le Yãhã kapãyĩĩ sye ye

13 Wo maha syaha wãã Yãhã kẽ yalebyɛ laa ter ne, loo ne nde: Too le Yãhã kaplãŋ pãã ye ye, ye le luhu. Ye sẽ le sya mii naweetee yɛ̃ kapãn ya dyaŋ ye, ye le sya ma cã Yãhã yɛ̃ kapãn ne. Le -sẽ ma cĩĩnde, Yãhã yɛ̃ kapãn ne. Loo kapãn nde tẽn tẽ ye laam wo, yii mpãy tee Yesu ta ye Yatɛr.

14 Yesu kãndeyãrfa yawãrfa mpãy pe ma Yudɛ kui wo, poofa mii, pe seefar le Yesu Crise ne. Pe wãfãy yãã gboho le Yãhã kapãyĩĩ wĩĩ na. Wo nna, ye yãŋ pe na, koo kẽ wãfãy gii ke ye dye yagaa, ye ke sya laanyĩn ne. Wãnuhu gii ye terfa pe ye nuhu yagaa, Yiifee- naa pe Yudɛ Yesu kãndeyãrfa nuhu koo syi.

15 Poo Yiifee- ya kẽ, pe naa pe faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa boo, ma sya ba wo Yĩŋfua Yesu boo. Yagaa, pe maha mii pe wo kar teebɛhɛ byɛ wo. Pe wĩĩ sye Yãhã ye, pe ma nawee- byɛ napĩĩ-!

16 Koo kẽ, pe n nii n sye wo na fãnga ne ma yee, mpãy pe wee Yiifee- ye, wo ma n le Yãhã kapãyĩĩ pãã pe ye pe n sya yaha ye. Pe yagaa kapee- nkãy pe n pye, ma le taha faale cãã wũhũ na, koo ngĩĩ byɛ n ta, Yãhã laam n war pe ne.

Pɔl n traha u maha Tesalonifa yãã

17 Wo nna, wo cããŋ wii na, ma dey wii na, wo laam sẽ -sẽ faha ye na ye. Loo ne, le sẽ ma- ye, ye wãyãã laam n wo yigi fãnga ne.

18 Wo naa n traha wo dur ga ye fla na. Tɛhɛ syãŋ byɛ, ndoo Pɔl yee, n ga ka ye fla na, Setane sãndãpee yĩŋfua n yɛr tã wo na.

19 Wo Yĩŋfua Yesu ma'a dur ba per gii, ye wĩĩ sẽ na, le ga ba nii nuhu wĩĩ wo ye, le ba wo myaha gboho wo Yĩŋfua Yesu ye. Ãwã, wo koho taha yaha yii poo na, wo myaha n waha ba gboho Yesu ye.

20 Yii me tee ga ba ta wo n cã wo yee, wo yia wo naa nuhu di.

3

1 Ye wãyãã wĩĩ le gboho tɛr wo laam wo, wo n gblihi laa ma kuee wii ya klo nde wo pe n yee Atɛn,

2 ma wo nampyeŋ Timuti nɔ wãã u ga ye yãŋ. Timuti tẽn tẽ wo ne Yãhã kẽ, le Yãhã Yĩndefua Crise kapãyĩĩ wãyar ne nawee- na. Tee mii Yesu kãndeyãrfa, wo u lɛhɛ wãã ye ye, u ga ye ta ye n fãnga yãã ye naa le Yesu kãnde yãr, tuu maha ye ta ye n naa n gaha yahasee ye le wo nuhu ne.

3 Loo na, pe napĩĩ- pe wo byɛ fãy wãfãy gii ne, koo wãfãy nge ma n waha yia ke ye laam wlãhã ye. Yii gɛ le cã ma yee, koo wãfãy nge saha kɛ laa wii Yesu kãndeyãrfa yĩŋ na ye. Yãhã kẽ ke loo ta.

4 Ye cã, too pye ye fla na nantãŋ, wo ba ye cãã yar yaha ma yee, pe napĩĩ- ga ba naa wo byɛ fãy. Loo le n pye yagaa wo byɛ na, ye n nii le yãã.

5 Loo ne, ye wãyãã wĩĩ le gboho tɛr ta laam wo, ta n gblihi laa ma Timuti lɛhɛ wãã ye ye u ga ye yãŋ, ye ma ye n pye mii le Yesu kãnde wãyãr ne. N ba fya ma yee, laa na sãndãpee yĩŋfua ga pye u ye tyĩn yi kãã le Yesu kãnde wo, wo tẽn byɛ n nii tẽwai ye fla na.

Pɔl laam yĩn Tesalonifa ne

6 Yagaa, Timuti tuu ka maa ye yãŋ, ma dur ba wo ye, u kayũhũ pãã wo ye, ye

troho wãtãhã wĩĩ na le Yesu kãnde wo, tesẽ ye ntãŋ wãdye wĩĩ ne yii tãy. U wo pye ma yee, wo wĩĩ ma le tãy nii ye laam wo. U maha yee ye wãyãã laam ke wo yigi mii, wo wãyãã laam bya ye yigi ke syi dyaŋ.

7 Wo nna, kapee- nkãy ke wo dye, ma suhu wãfãy gii ne ke ma wo na, too -sẽ Timuti kaplãŋ ngĩĩ luhu ye wãyãr wĩĩ na le Yesu kãnde wo, loo nde wo laam yĩn.

8 Yagaa, too cã ye yii plãhã ma kuee le Yesu kãnde wo, loo nde wo kadye sãhã wo kẽ, ma maha fãnga gaa taha wo na.

9 Yãhã wĩĩ gboho wo laam wo, ke maha ta ye wĩĩ n nii wo ye nuhu wĩĩ ma sya ga ta tɛr. Wo syaha kloŋ tɛr Yãhã na loo nde ne.

10 Ke yai ke yĩmper, wo ke nar wo laam byɛ ne, ke le sya wo ye, wo n waha ka wo ga ye yãã yĩnde ne. Laa ma pye, le ye wlãhã ye Yesu kãnde wãyãr wĩĩ ne, wo n ga le gbihi ye kẽ.

11 Wo Tuhufua Yãhã koo gɛ tesẽ wo Yĩŋfua Yesu ne, pe le sya pe kãnde gbihi ta, wo n waha ka wo ga ye yãã!

12 Wo Yĩŋfua u ta kaa n naa n taha ye ntãŋ wãdyeŋ na yii tãy tesẽ nawee- byɛ ntãŋ wãdyeŋ ne ye tãy, le n sya ba nii mii ye ntãŋ pe dye gboho wo tãy mii.

13 Tee wo Yĩŋfua ta ye Yatɛr, u ta u wĩĩ n nii gbãã kuee ye laam wo, laa wãpee ma n pye ye laam wo ye. Loo na, wo Yĩŋfua Yesu ma ba dur ba mpãy byɛ ne pe ma u kur ye, ye laam byɛ ga ba nii gbɛgbɛ wo Tuhufua Yãhã yahasee ye. Ngaa ma n waha wo cɛr Yãhã na ye.

4

Troho wãtãhã gii syi ter ke n tãy Yãhã ye

1 Wo nna, yagaa too ye klaha ye yai ye naa ye troho tãhã mii le n waha naa n tãy Yãhã ye, wo cã loo ne tee n pye. Yagaa, waa ye nar waha wĩĩ nen nde ne wo Yĩŋfua Yesu myaha na: Tee ye troho tãhã mii, -ye kaa gbihi taha naa n gaha ke wãtãhã na!

2 Kai- nkãy wo Yĩŋfua Yesu yee tee yai ye naa n pye, wo ke yar ye na. Ye ke cã.

3 Lii le ma Yãhã laam wĩĩ loo ne nde: -Ye ye troho wãtãhã ter ta, ke n naa n yɔ̃, ke naa n nii gbɛgbɛ, -tee yii yigi tyatyãhã kuɛ ye.

4 Ye byɛ, -ye naa kacãn yãã ye ca kuɛ ye, -ye naa nagboho ta pe na. Lii le yɔ̃ Yãhã ye, -ye naa loo pye!

5 Ye ma syi ye flefle n gboho tɛr ye na mii nawee- mpãy dyaŋ pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye.

6 Waa ma syi u kapee pye u nampyeŋ na loo nde ne ye! Waa ma syi u dugu u nampyeŋ na kai laa wo ye. Wo ye yar waha wa loo nde ne ma yee, mpãy pe koo kapee- ngĩĩ ter pye, Yĩŋfua ga ba pe pẽn.

7 Ye sẽ yãã, Yãhã sẽ wo yee ma yee, wo naa wo troho tãhã tyatyãhã yor wo ye, ke wo yee ma yee, wo wo troho wãtãhã ter ta ke n naa laha kãnkai- byɛ wo. Loo le n tãy Yãhã ye.

8 Loo ne, wii ma loo kaklaha wĩĩ nen nde sye, naweetee kaklaha sẽ kẽ tuu sye ye, Yãhã kaklaha kẽ tuu sye, Yãhã gii ke ke Yrã le ye laam wo.

9 Tee mii Yesu kãndeyãrfa, ye ntãŋ wãdye wĩĩ na yii tãy, laa kafuɛ̃ wee tẽ ga maha yrũhũ yar ye na ye. Yãhã gɛ ye yar wa, tee ga pye mii, ye wĩĩ naa n tãy yii ye, ye le cã.

10 Loo gɛ ne tee n pye ye Yesu kãndeyãrwai mpãy byɛ ne pe ma Maseduan kãntraha kui kur byɛ wo. Wo nna, wo maha le nar ye ye, -ye maha kaa taha loo nde wãpyeŋ na.

11 -Ye naa n kɛ ye naa ye troho tãhã laanyĩn ne, ye sẽ yai ye nii teger waa ye ye, ye yai ye naa ye yĩŋ kai- gbihi yii ya. -Ye naa tẽŋ tẽ yii ya ye naa ye yɛ̃ digi kɛ, mii too ba ye yar wa le ne mii.

12 Ye ma nii koo pye, waa saa naa n fãy ye yɛ̃ wãwoo wĩĩ ne ye, tesẽ mpãy pe wee Yesu kãndeyãrfa ye, pe ma n laa yãã ye na ye.

Yesu ga dur ba kãntraha na mii

13 Wo nna, mpãy pe ku tɛr wa, lii le ga ba pe dye, wo n traha ye cĩĩnde cã loo nde na. Loo na, ye laam saa wlãhã naa n nii yalebyɛ mii mpãy dyaŋ, pe sẽ koho taha yaha cĩĩnde yrã na ye, cĩĩnde yrã lii wãkuayãã wee le na ye.

14 Wo cã ma yee, Yesu ku ma dur, ma yir gbã wo, ma pa yrãŋ na gbaafa ye. Loo

ta wo n maha cã ma yee, mpãy pe Yesu ta pe Yatɛr ma sya ba ku, Yãhã ga ba poo byɛ ta pe n yir gbã wo, pe dur ba yrãŋ na, pe ba nii Yesu ne.

15 Wo Yĩŋfua wo yar kai- nkãy ne, waa ke pãã ye ye: Yĩŋfua ma ba dur n pai, wii mpãy too sẽ ku wa ye, wo saa ba pye mpãy yahasee ye pe ku tɛr wa ye.

16 Wo ga ba luhu tẽŋ gaa ne mii waa dyaŋ tuu gbey fãnga ne. Wo ga ba luhu yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ yĩŋfua waa yĩmbui ne. Wo ga ba luhu Yãhã tũũtũũ wãwuu ne. Yĩŋfua gɛ ga ba yir yãhãyĩŋ na u tege ba. Mpãy pe ba Yesu ta pe Yatɛr ma sya ba ku, poofa ga ba yir wa gbã wo, pe dur ba yrãŋ na, pe yahasee sya.

17 Loo kur ye, wii mpãy too ga ba pye nantãŋ yrãŋ na le yale wo, wo bya waa ba yir taha pe na yãhãsyɔ̃r wo, wo ga Yĩŋfua wãã ncaha ye. Loo na, wo ga ba kuee yai tãŋ Yĩŋfua ne.

18 Tee mii ye kaplãŋ ngĩĩ luhu, -ye naa ke pãã yii ye, ye naa ye laam yĩn loo nde ne!

5

-Ye yii yigi, Yĩŋfua wãdurbaŋ ga ba ye fe gbe!

1 Wo nna, kai- ngĩĩ pyeyale tesẽ ke pyeper ne, ye sẽ n kɛ n koo yrũhũ yar ye na ye.

2 Yii gɛ le cã laha ma yee, waa saa ba Yĩŋfua durbaper cã ye. Koo per ga ba pye mii yuhu wãŋ syi dyaŋ tuu ne pa yĩmper wo, waa gɛ saa cã ye.

3 Yaliile nawee- ga ba naa n yee: Yagaa woo, laa wãpee wee ye, ntãncɛr wĩĩ laa wee nantãŋ ye, loo yale -sẽ ne, le kapeengbãy ga pe fe gbe le pe dye. Pe saa ba wloho yi le wo ye, le ga ba nii mii calaifua wãŋ syi dyaŋ, laha ke ne u fe gbe wãyaa ne.

4 Yii poo na, wo nna, tee laa cã Yãhã wĩĩ na, ke per saa waha ye fe gbe yuhu wãŋ syi dyaŋ ye.

5 Ye sẽ yãã, ye byɛ ye ma cãã- nawee-, ye ma yai nawee-, kai nkãy ke yɔ̃ gbaa na, ye koo pye. Wii mpãy too Yesu ta wo Yatɛr, yĩmper wohofa sẽ me wo ne ye, wamfa sẽ me wo ne ye.

6 Loo na, wo ma syi wo naa napar pye wo sã wãy naa n faha wo Yĩŋfua Yesu wĩĩ ne mii mpãy dyaŋ pe sẽ cĩĩnde Yãhã cã ye. Wo yai wo naa wo laam too yalebyɛ wo Yĩŋfua Yesu wĩĩ ne, wo yai wo naa kacãn yãã wii na.

7 Yĩmper kẽ nawee- pe sã n wãy, yĩmper maha kẽ nawee- pe sẽm wɔ n tɛr, ma n faha pe ya yaha.

8 Wii na, wo ma yai nawee-, wo yai wo naa kacãn yãã wii na. Wo ma Yesu ta wo Yatɛr ma maha ta, wo ntãŋ nii n dye wii tãy, le ga nii wo ye mii ntẽn nayroho dyaŋ naan miyfa pe le paha tã kadye na. Wo ma wo koho taha yaha wo wãsyayaha wĩĩ na, le ga nii wo ye mii ntẽn yĩncigi dyaŋ naan miyfa pe le paha tã yĩŋ na.

9 Ye sẽ yãã, Yãhã sẽ wo yãŋ yi ma yee, ke kasãhã te ba too wo na ye. Ke wo yãŋ yi, ma yee wo wãsyayaha yãã wo Yĩŋfua Yesu Crise kãmay na.

10 U Syayahafua ku wo wĩĩ na, ma yee wo ba nii u ne yaliile wo u ma ba dur ba. U dur ba wo yãã yrãŋ woo, u dur ba wo yãã too ku woo, loo wĩĩ nen ya ne, wo ga ba nii u ne.

11 Loo na, -ye naa ye laam gbã, -tee naa koho le yii ye, ye naa kaa taha ye troho wãtãhã na Yesu Crise kãnde wo!

Ke kai- wãyar kuasaha

12 Mpãy pe Yĩŋfua tẽn tẽ ye kẽ, ma ye troho wãtãhã sroŋ ye kẽ Yesu kãnde wo, ma ye yi n kãã kapee- wãpyeŋ kãnde wo, wo nna, wo ye nar, -ye naa nagboho ta pe na!

13 Pe tẽn lii tẽ ye kẽ, ye tyii loo nde n ta, pe wĩĩ n naa n tãy ye ye. -Ye naa laanyĩn wũhũ pye yii kẽ tesẽ ye nampyeŋ- byɛ ne!

14 Wo nna, wo ye byɛ nar, mpãy pe tẽn wĩĩ sye, -ye pe yar le ne ye yee, kayĩĩ sẽ ne pe dye yɛr ye. Mpãy pe ma, laa le pe fãy, -ye naa pe laam yĩn! Mpãy laam pe ma fãhãfãhã kapee- wãpyeŋ kuɛ ye, -ye naa pe yãŋ ye naa laantor kaplãŋ le pe laam wo. -Ye naa ye laam yĩn poo mii byɛ ne!

15 -Ye naa yii yigi: Ye nampyeŋ- ma kapee pye ye na, ye ma syi ye le dur u kẽ ye! -Ye naa kayĩĩ loo kɛ, ye naa n pye yii kẽ tesẽ nawee- byɛ ne.

16 -Ye yãŋ, -ye naa nuhu di yalebya,

17 -tee naa n pãã Yãhã ne yalebya,
18 -tee naa syaha wãã Yãhã kẽ kãnkai-
kur byɛ wo! -Ye naa ye troho tãhã koo syi
Yesu Crise kãnde wo, yii mpãy tee seefar
le Yesu Crise ne. Koo ke ma Yãhã laam
wũhũ.
19 Yãhã Yrã lii Yãhã le le ye laam wo, le
ma mii naa dyaŋ Yãhã ke tar ye laam wo.
-Ye naa n luhu le yĩmbui nde ye, ke naa
ma n fege ye!
20 Wii ma Yãhã kapãn laa luhu u laam
wo ma le tõr, ye ma syi ye yee, yĩŋ wee le
na ye.
21 -Ye yãŋ naa n le kai- byɛ wo, lii ma
sroŋ, -ye loo gbe!
22 Lii le -sẽ pee, -ye loo yãã ye le ta yaha!

Syaha tesẽ Yãhã wãnar fla ne

23 Yãhã gii ke n pai yrĩŋ ne, ke ta ye n
kuee yai tãŋ ke koho wo. Ke ye laam byɛ
ta pe n kuee yai tãŋ gbɛgbɛ, ye yrã ne, ye
kadye bya ne, wo Yĩŋfua Yesu Crise n sya
ba dur ba!
24 Yãhã koo ke ga le pye ye kẽ. Ye sẽ
yãã, Yãhã sẽ n yi ke kapãn kur ye ye.
25 Wo nna, ye bya, -tee naa Yãhã nar wo
kẽ yii ndoŋ!
26 Yesu kãndeyãrfa mpãy byɛ pe ma ye
fla na, ye pe byɛ gbihi syar wo kẽ, ye pe
yar wo byɛ ma tuhufua nen pii, wo ntãŋ
dye wii tãy.
27 N ye nar Yĩŋfua myaha ne, -ye saba
nwo kal Yesu kãndeyãrfa byɛ n luhu.
28 Wo Yĩŋfua Yesu Crise u kaa taha ye
na.

Pɔl saba syãŋ wuhu kaplãŋ Tesalonifa ye

Syaha fla

1 Ndoo Pɔl tesẽ Silaasyi ne, Timuti ne, wii me too saba nwo yrũhũ nɔ wãã ye kẽ, yii Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa mpãy tee ma Tesaloni wo, ma seefar le wo Tuhufua Yãhã ne tesẽ wo Yĩŋfua Yesu Crise ne. Wo syaha ma ye ye.

2 Wo Tuhufua Yãhã tesẽ wo Yĩŋfua Yesu Crise ne, ke ke kayĩĩ wãã ye kẽ tesẽ ke yrĩŋ ne.

Wãfãy naa byɛ ne, Tesalonifa ka ya-hasee ye Yesu kãnde wo

3 Wo nna, yii mpãy ye n yãr Yesu kãnde wo, kaa n taha ye Yesu wãta wĩĩ na ye Yatɛr, kaa maha n taha ye byɛ ntãŋ wãdye wĩĩ na yii tãy. Wo yai wo naa syaha wãã Yãhã kẽ yalebyɛ loo nde wĩĩ na. Le sroŋ wo naa loo pye.

4 Loo ne, wo ne naa ye wĩĩ pãã Yesu kãndeyãrfa yawãr teebɛhɛ wo, wo naa ye sey wo yee, nawee- pe sya ye nuhu le Yesu kapãyĩĩ wĩĩ na, wãfãy ke maha ma ye na, loo naa byɛ ne, ye ye laam yĩn, ma n yãr le Yesu kãnde wo laantee nen ne.

5 Wii ma loo yãŋ u ga cã u yee, Yãhã ga ba nawee- sãhã ke kasãhã tii ne te sroŋ. Tee mii, ye wãfãy sya le kapãyĩĩ wĩĩ na, Yãhã ga ba yee ye wĩĩ na ke yee, ye yai Yãhã Yai ne.

6 Ye sẽ yãã, lii le sroŋ, loo ne Yãhã ga ba pye: Mpãy pe ye nuhu yagaa Yesu wĩĩ na, Yãhã ga ba pe byɛ pẽn.

7 Yii mpãy tee ma wãfãy wo Yesu wĩĩ na yagaa, Yãhã ga ba wũũ wãã ye kẽ, wo bya ne. Yãhã ga ba loo pye yaliile wo Yĩŋfua Yesu ga ba yir yãhãyĩŋ na, u naa n pai u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ye ne, u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ mpãy pe ma fãnga ne.

8 U ga ba naa n pai mii naa dyaŋ ke u gbey le, kacãn wee ke wãyɛhɛ na ye. U ga ba pa nawee- wãpẽn wĩĩ na. Mpãy pe sẽ n kɛ pe Yãhã cã ye tesẽ mpãy ne pe sẽ wo Yĩŋfua Yesu kapãyĩĩ sya ye, u ga ba poo pẽn.

9 Pe wãpẽn ga ba pye lii ne Yãhã ga ba pe wĩĩ pye klaha- tãŋ, pe saa maha yɔ̃ yãã ye. Yãhã ga ba yɛr tã pe na, pe saa waha crã Yĩŋfua na ye, pe saa waha u fãnga nayɔ̃r yãã ye.

10 Koo ngĩĩ ga ba pye per gii Yĩŋfua ga ba dur ba; u ga ba pa pe n ba naa u sey u fãnga wĩĩ na, u fãnga gii ke n yãã mpãy na pe ma u wãm. U ga ba pa pe n ba naa u miingbãŋ yee mpãy byɛ wĩĩ na, pe u ta pe Yatɛr, tesẽ yii bya ne, tee wo yɛ̃ kaplãŋ sya ma Yesu ta ye Yatɛr.

11 Loo ne le wo ta wo Yãhã nar ye wĩĩ na yalebyɛ. Yãhã ke ye yee, ye naa ye troho tãhã mii syi, wo ke nar, ke fãnga le ye laam wo, ye n waha naa ye troho tãhã koo syi. Wo maha ke nar, ke ke fãnga ter wãã ye kẽ, ye n waha naa ke laantãr wĩĩ pye. Tee Yesu ta ye Yatɛr, kai- nkãy tee yai ye naa n pye, n Yãhã nar, ye waha naa ke pye Yesu fãnga kãmay na.

12 Ye ma loo pye, pe ga ba Yĩŋfua Yesu myaha sey ye wĩĩ na. Pe ga maha ba naa ye bya sey u wĩĩ na. Yãhã tesẽ wo Yĩŋfua Yesu Crise ne pe kayĩĩ lii pye ye kẽ, loo ne tẽ ye yar.

2

Kai lii le ga cãã pye Yesu wãdurbaŋ yaha

1 Wo nna, wo Yĩŋfua Yesu Crise wãdurba wĩĩ na tesẽ wii wãwãã wĩĩ ne u tãy, waa ye yar waha nde ne:

2 Ye ma syi waa n waha ye kar yaha u yee, Yĩŋfua wãdur per nɔ wa, u ye ta ye laam n wlãhã nii ye ye, ye n maha kuee naa ntãŋ cɛr yalebyɛ ye. Waa ma sya loo nde pãã ye ye ma yee, Yãhã kapãn ne le dye u laam wo, ye ma n luhu u ye ye! Waa ma sya maha loo nde pãã ye ye yaliile wo, tuu ma u nawee- klaha Yãhã kaplãŋ ne, ye ma n luhu u ye ye! Waa ma sya maha yee, wii gɛ kẽ too loo nde yrũhũ le saba waa wo, ye ma n luhu u ye ye!

3 Ye ma syi waa ter n ye kar yaha kapãn laa syi ter gɛ ne ye! Ye sẽ yãã, nawee-busãã ga Yãhã wĩĩ sye. Tesẽ, wii u ma napee ma yee, woo kalaa wee Yãhã na ye, woo ga yi wa, woo wii u wĩĩ ga ba pye

klaha- tãŋ. Koo katɛ- syãŋ ngĩĩ ga cãã pye wa, Yĩŋfua n cã pa.
4 Wii u ma napee, u ma ba yi, u ga ba sye, nawee- ma n naa diŋ yi ngaa ter kẽ ye, pe ma n maha naa Yãhã sey ye. U ga ba u ya ta Yãhã gɛ draha wo, u sya ga dye Yãhã kangbãŋ laam wo, u tege nii nangbãŋ dyaŋ, tuu yee woo gɛ kẽ tuu ma Yãhã.
5 Yaliile tẽ pye ye ne, n sẽ naa kai- ngĩĩ pãã la ye ye?
6 Laa -sẽ ma le ta kai- ngĩĩ saha pye yagaa ye, ye le cã. Yãhã ke yaliile ta, u napee ga ba yi loo yale wo.
7 Sãndãpee yĩŋfua tuu ta yagaa nawee- n nii Yãhã kãnde wãyãr sye, ye sẽ le yãã la? Wii tuu -sẽ ta u napee saha yi yagaa ye, u ga kuee loo na Yãhã n ba u gbe kãã.
8 Yãhã ma ba woo gbe kãã, ke ga ta u napee n yi, wii tuu Yãhã kãnde sye kueekuee. Yĩŋfua Yesu ga ba u boo u yɛ̃ tefay ne. U ga ba u wĩĩ pye klaha- tãŋ u wãpaŋ nagboho nayõr ne.
9 U napee ma ba yi, sãndãpee yĩŋfua ga ba fãnga wãã u kẽ, u n naa yɛ̃kã wũhũ ter byɛ pye tesẽ kangbãhã ter byɛ ne, u naa nawee- wlaŋ pe n sya yee, u ke pye Yãhã kãmay na.
10 U ga ba kawar ter byɛ ta u naa nawee- plaha le ne. Poo nawee- mii, le cĩĩnde kapãn sẽ naa n tãy pe ye ye, cĩĩnde kapãn lii le ne ga waha pe sya yaha. Pe le sye, koo kẽ u napee ga waha naa pe plaha.
11 Pe le cĩĩnde kapãn sye, loo ne Yãhã ga ba fãnga gaa ter ta ke n yia pe na, ke pe ta pe n kuee yai tãŋ u napee kawar wo, kawar rii pe ba te sya ma yee cĩĩnde ne.
12 Loo na, mpãy pe le cĩĩnde kapãn loo sye, tesẽ lii le sẽ sroŋ ye, pe ma maha loo yigi kluɛ sĩĩ nuhu ne, Yãhã ga ba pe pẽn.

Pɔl u lii kɛ Tesalonifa wĩĩ na

13 Ma -sẽ yee yii poo na, wo nna, ye wĩĩ n tãy wo Yĩŋfua ye. Wo syaha wãã Yãhã kẽ yalebyɛ ye wĩĩ na; wo yai wo naa loo pye. Ye sẽ yãã, ke kai- byɛ fegbecãã na, Yãhã bii ye yãŋ yi wa, koo ga ye sya yaha. Yãhã Yrã ye laam ta pe n nii gbɛgbɛ, ye maha le cĩĩnde kapãn yigi kluɛ sĩĩ, Yãhã koo katɛ- syãŋ ngĩĩ ta, ma ga ba ye sya yaha.
14 Yãhã ye yee ye wãsyayaha wĩĩ na le kapãyĩĩ kãmay na, Yesu kapãyĩĩ lii too pãã ye ye. Loo na, ye ga ba ye Yĩŋfua Yesu nayõr ter yãã.
15 Wo nna, -ye yii plãhã, ye kuee Yesu kãnde wo! Too ye klaha kai- nkãy ne too yrũhũ nɔ wãã ye kẽ saba laam wo, tesẽ kai- nkãy ne too naa ye klaha yaliile wo too pye ye fla na, ye ma n tyii koo wĩĩ nen laa gɛ n faha ye na ye!
16 Wo wĩĩ n tãy wo Tuhufua Yãhã ye tesẽ wo Yĩŋfua Yesu Crise ne. Ke ke laantãr wĩĩ pye wo kẽ ma wo laam yĩn. Ke maha wo ta wo n koho taha yaha cĩĩnde yrã na, lii wãkuayãã wee le na ye.
17 Wo ke nar, koo tesẽ wo Yĩŋfua Yesu ne, ke nuhu le ye laam wo, ke ye ta ye n naa kayũhũ pye, kaplãyũhũ ke maha naa n yi ye yɛ̃ wo.

3

Yãhã wãnar fla

1 Wo nna, -ye naa Yãhã nar wo kẽ, nawee- busãã n waha wo Yĩŋfua kapãn yãã luhu, pe le sya pe naa pe troho tãhã le yor wo, nawee- n naa le miingbãŋ sey.
2 Nawee- mpãy pe sẽ n sroŋ ye, ma maha pee, -ye naa Yãhã nar, ke n wo yi kãã pe fãnga koho wo. Ye sẽ yãã, nawee- byɛ sẽ me pe Yesu ta pe Yatɛr ye.
3 Wo Yĩŋfua sroŋ, u sẽ u yɛ̃ kapãn dur ye. U ga ba ta, ye n naa yii plãhã u kãnde wo. U ga ba naa n sẽŋ wo na, wo ma n gbe Setane sãndãpee yĩŋfua namihi wo ye.
4 Yĩŋfua tuu lii pye ye kẽ, le wo laam yĩn. Wo cã too ye yar lii ne, loo ne tee n pye, ye saa dur yi yãã le wo ye.
5 Wo Yĩŋfua nar, u ta ye n cã ye ntãŋ dye Yãhã tãy tesẽ ke wĩĩ gboho ye laam wo. Wo maha u nar, u ye ta ye n naa ye laam yĩn wãfãy laam wo u Yãhã Yĩndefua Crise wãŋ syi dyaŋ.

Ye yai ye naa tẽn tẽ!

6 Wo nna, waa ye yar waha nde ne wo Yĩŋfua Yesu Crise myaha ne: Ye nampyeŋ- mpãy pe nii napar ya pye, ma maha yee, pe saa naa pe troho tãhã le kãnde wo ye, kãnde lii too yar ye na, ye ma n ye kai- wãã naa n pye pe ne ye.

7 Tee yai ye naa lii pye ye troho wãtãhã
ter n nii wo wãŋ syi dyaŋ, ye le cã. Too
pye ye ne, ye cã ma yee wo sẽ naa napar
pye ye.
8 Wo sẽ ba ta, waa n naa wo yɛ̃ woo faa
ye. Wii gɛ naa tẽn tẽ wii ya ma sya naa n
fãy cĩĩnde wãfãy, wo sẽ naa n kɛ yii waa
gɛ n naa n fãy wo yɛ̃ wãwoo wĩĩ ne ye.
9 Wo ne ga waha tyii, ye n naa koho le
wo ye, ye naa kai- nkãy pye wo kẽ faa.
Ya'a yãã too loo sye, wo naa n kɛ wo
kãnyĩĩ yar ye na, ye n yãŋ wo na, ye naa
ye troho tãhã wo wãŋ syi dyaŋ.
10 Ye cã ma yee, too pye ye fla na, wo
naa ye yar ma yee, wii ma yee, u saa naa
tẽn tẽ ye, woofua sẽ yai u naa n di ye.
11 Ya'a yãã wo kai- ngĩĩ pãã ye ye, wo
le luhu ma yee, ye laam wo, mpãy ma pe
napar pye, pe sẽ waha pe ya yɛ̃ gɛ woo pe
ya ya ye, ma -sẽ pe yɛ̃ le nawee- kai- wo.
12 Poofa mii, waa pe yar waha wĩĩ nen
nde ne: Pe naa tẽn tẽ yalebyɛ pe naa pe yɛ̃
digi kɛ pe ya ya, pe waha naa n di yaryar.
13 Yii poo na, wo nna, ye ma n fãy yãã
kayĩĩ wãpyeŋ ne ye!
14 Kai- nkãy too yrũhũ yar ye na saba
nwo laam wo, wii ma yee u sẽ koo pye ye,
ye byɛ ye naa u pyer yãŋ, ye ma n naa u
yɛ̃ le ye kai- wo ye, fyar n u yigi le ne.
15 Ye ma n -sẽ yee, yaa u tee naa n pye
mii u ma ye napĩĩ dyaŋ ye, ye nampyeŋ
kẽ u ne, -ye naa u yar laanyĩn ne.

Syaha tesẽ Yãhã wãnar Tesalonifa kẽ

16 Yãhã gii ke ma yrĩŋ kẽfua, ke naa yrĩŋ
wãã ye kẽ yalebyɛ wãwãã ya woo. Yĩŋfua
u naa n nii ye ne yalebya.
17 U saba kaplãŋ kuasaha nge, ndoo Pɔl,
n ke fla yrũhũ nii ya, koho ne: N ye byɛ
syar. Ye ma ra syaha kaplãŋ yãã, yaa cã
ndoo n u saba yrũhũ cĩĩnde. N ta saba
kuasaha byɛ yrũhũ koo syi.
18 Wo Yĩŋfua Yesu Crise, u kaa taha ye
byɛ na.

Pɔl saba cir kaplãŋ Timuti ye

Syaha fla

1 Ndoo Pɔl kẽ, ndoo wii n ma Yesu Crise tẽnlɛhɛ. Yãhã gii ke ma wo Syayahafua, koo ke ra taha le na, koo tesẽ Yesu Crise ne, woo wii too koho taha yaha u na.

2 N saba nwo yrũhũ nɔ wãã mboo Timuti kẽ. Ma ma ra cĩĩnde dya Yesu Crise kãnde wo. Wo Tuhufua Yãhã tesẽ wo Yĩŋfua Yesu Crise ne, ke ke kayĩĩ wãã ma kẽ tesẽ ke yrĩŋ ne, ke ma fɛn di.

Mii yigi kawarfuafa kaklaha ne!

3 Tẽ naa n gaha Maseduanfa kãntraha na, ma ba ma yar lii ne, n ga ma laam too loo wĩĩ nen ya ne: Kuee Yefɛsyi wo, mpãy ma ke fla Yesu kãndeyãrfa yawãhã wo, pe nawee- klaha kaklaha nkãy ter ne. Ma yai ma pe yar pe tyii.

4 Nkãy ke wee yĩŋ ne ye mii ngbãy dyaŋ, pe yar pe tyii koo wãpãã na tesẽ faale wãlɛ myar rii ne te yrũhũ ta buarbuar. Koo ngĩĩ sẽ laa yɔ̃ mii kaplãŋ wãtyĩn ya sẽ kẽ ye. Koo kaklaha ter sẽ n gaha Yãhã wĩĩ wãcãŋ ne yaha ye ye. Yãhã n kɛ nawee- pe Yesu ta pe Yatɛr pe waha sya yaha.

5 Ma'a yãã tẽ yee, ma pe yar pe tyii koo kaklaha ngĩĩ ter na, n n traha nawee- ntãŋ pe naa n dye pe ya tãy. Pe laam ma nii gbɛgbɛ, kai- nkãy pe cã ke sroŋ, pe ma n gaha koo kuɛ ye, pe ma Yesu ta pe Yatɛr laantee nen ne, loo na pe ntãŋ ga dye pe ya tãy.

6 Mpãy ma pe loo nde sye ma kuee kaplãŋ tyĩn kai- nkãy na, yĩŋ wee ke na ye.

7 Poofa mii, kãnde lii Yãhã le ta, pe n traha pe nii nawee klahafa le ne. Kai- nkãy pe -sẽ n pãã, poo gɛ sẽ ke war ye, kai- nkãy pe n traha pe naa nawee- klaha, pe sẽ maha ke war ye.

8 Wo cã kãnde lii Yãhã le ta, kayĩĩ ne, le ma pye pe nawee- klaha le ne, mii Yãhã le yar mii.

9 Wo cã ma yee, mpãy pe sroŋ, kãnde lii Yãhã le ta, le sẽ yi poo myaha ne ye. Le yi mpãy myaha ne pe ma kapeepyefa, mpãy ne pe sẽ n luhu Yãhã ye ye, mpãy ne pe pee, mpãy ne pe kãmpee yãr, mpãy ne pe sẽ Yãhã gboho ye, pe sẽ maha Yãhã kai- yãŋ ye, mpãy ne pe pe tuhufa boo pe nahafa ne, mpãy ne pe ma naboofa,

10 mpãy ne pe sẽ fyar cã ye, mpãy ne pe n sãy pe naawai ne mpãy pe sẽ lɛ wa ye, mpãy ne pe yãmpa cãã troho, mpãy ne pe kawar fua, mpãy ne pe Yãhã ka n di, mpãy ne pe kai- nkãy pye ke sẽ wãã le cĩĩnde kaklaha wũhũ ne ye.

11 Koo cĩĩnde kaklaha ngĩĩ, le Yesu kapãyĩĩ ke yar wo na, Yesu kapãyĩĩ lii le wãã ra kẽ, n naa le tɔ̃r nawee- ye. Le Yãhã nayɔ̃r yar wo na, Yãhã gii ke ma kãnkai- byɛ ne.

Laantãr rii Yãhã te pye yar Pɔl kẽ, te gboho

12 N syaha wãã wo Yĩŋfua Yesu kẽ, woo wii tuu fãnga wãã ra kẽ ta tẽn laam wo. N syaha wãã u kẽ, woo wii tuu yee tẽ yai u tẽn wãtẽ ne, ma ra yãŋ yi n naa le tẽ.

13 N -sẽ nwo, faale wo, n sẽ naa wãyĩĩ pãã u wĩĩ na ye. Mpãy pe naa n taha u na, n naa pe nuhu, ta laam ba waha tɛr. Loo naa byɛ ne, u ra yãŋ yi. Tẽ sẽ ba Yesu ta ra Yatɛr ye, n sẽ ba cã kapee kẽ tẽ naa n pye ye, Yãhã n ra fɛn di.

14 Wo Yĩŋfua n kayĩĩ pye ra kẽ, le n sya gboho tɛr. Woo kẽ tuu ra ta ta n u ta ra Yatɛr. Woo kẽ u ta ta ntãŋ n dye u tãy, ma yee nawee- byɛ ntãŋ pe waha dye ra tãy.

15 Kapãn laa nde, cĩĩnde ne; nawee- byɛ yai pe le sya nuhu ne: Yesu Crise pa driyɛ̃ wo kapeepyefa syayahasaha wo. Kapeepyefa laam wo, ndoo tẽ pee pe byɛ na.

16 Yãhã n le sya, ma ra fɛn di. Loo nde yai wo le cã: Yãhã Yesu Crise ta u le yar nawee- na, pe n waha cã Yãhã ke laam yĩn nawee- ne. Ta dyaŋ tẽ pye, kapeepyefua waa sẽ ba tɛr ra yaha ye, ke sẽ ke laam yĩn la ra ne? -Ye cã ye yee, ke ke laam yĩn nawee- ter byɛ ne. Loo na, mpãy pe ga ba Yesu ta pe Yatɛr, pe cĩĩnde yrã yãã, cĩĩnde yrã lii wãkuayãã wee le na ye, pe ga waha ra wĩĩ yãŋ, Yãhã ke laam yĩn ta ne mii, pe cã pe yee Yãhã ke laam yĩn nawee- ter byɛ ne.

17 Yĩŋfuangbãŋ wii u ma wãkuayãã wee u yĩnfar na ye, woo wii wãkuyãã wee u na ye, woo nwo nawee saa waha u yãã yĩnde ne ye, woo nen ya kẽ u ma cĩĩnde Yãhã, u miingbãŋ yai ke naa n yee yalebyɛ, u yai u naa n sey yalebyɛ, wãyɛryãã ma n pye le na ye. Amɛn, le nii ke syi.

18 Timuti, ma ma ra dya Yesu Crise kãnde na. N ga ma yar waha laa ne. Yãhã kãmay na, kai- nkãy ke ba pãã yaha ma wĩĩ na, koo ma suhu lii ne tẽ ga yar ma na, ke wãã le. Loo ne nde: Taa Yesu ta ma Yatɛr mii, naa loo cĩĩnde wĩĩ yãŋ, kawar wũhũ nkãy ma n wlãhã le wo ye.

19 Ma'a n traha ma waha yia, taa Yesu ta ma Yatɛr mii, u ta yaha tãŋ ma Yatɛr koo syi! Kai- nkãy taa cã ke sroŋ, naa koo ya pye! Mpãy pe koo wãpyeŋ sye, loo pe ta pe n plaha, ma Yesu kãnde miy yaha.

20 Yiimɛ pye pe ne tesẽ Lesyããnder ne. Poo nawee- syãm me, n tyii Setane na u waha pe fãy, pe n waha cã pe yee kaplãmpee- wãpãã Yãhã kẽ, le sẽ yɔ̃ ye.

2

Wo yai wo naa Yãhã nar nawee- byɛ kẽ!

1 N ga ye byɛ yar waha nde ne: Kai lii le ma yĩŋ, -ye naa n pãã Yãhã ye, ye naa ye yĩŋ wũhũ nar ke ye, -tee naa ke nar ye nampyeŋ- kẽ. Ke kayũhũ nkãy pye nawee- byɛ kẽ, -ye naa syaha wãã ke kẽ koo ngĩĩ wĩĩ ne! -Ye naa Yãhã nar koo syi nawee- ter byɛ kẽ!

2 -Ye naa Yãhã nar ke syi klo yahaseefa kẽ tesẽ fãngafa ne, wo n waha naa wo troho tãhã laanfir ne, yrĩŋ wo, too maha naa Yãhã myaha gboho, too naa wo troho tãhã Yãhã kãnde wo laanyĩn ne.

3 Loo nde yɔ̃, ma maha n tãy wo Syayahafua Yãhã ye.

4 Ye sẽ yãã, Yãhã n kɛ nawee- byɛ pe waha sya yaha, pe maha waha le Yãhã cĩĩnde wĩĩ cã.

5 Ye sẽ yãã, Yãhã neŋ ya kẽ ke ma, kusyiifua nen ya kẽ u ma Yãhã nsoho wo nawee- ne, woo kẽ Yesu Crise ne, u pye nawee wo wãŋ syi dyaŋ.

6 U le sya ma gbã ku, loo n nii wo byɛ wãsyayaha dir tuu dãã. Loo nde ta, Yãhã ke bii yale lii yar yaha Yesu gbã wĩĩ na, loo yale le ba nɔ, poo gbã mii ta nawee- byɛ n cã ma yee, pe wãsyayaha wĩĩ ma Yãhã laam wo.

7 Loo ne, ta n nii Yesu tẽnlɛhɛ, ma maha nii Yãhã tẽntẽ, ma ga naa nawee- klaha, mpãy pe wee Yiifee- ye, pe n waha Yesu ta pe Yatɛr, pe le Yãhã cĩĩnde wĩĩ cã. N sẽ kawar fua ye, cĩĩnde ne tẽ n pãã.

8 N n kɛ Yesu kãndeyãrfa yawãhã teebɛhɛ byɛ wo, pe naam pe naa n pãã Yãhã ne. Pe ma nii n pãã Yãhã ne, pe laam yai pe nii gbɛgbɛ, pe ma n naa ncafũhũ di ye, wãhã wĩĩ laa ma n pye pe laam wo ye!

9 N maha le kɛ ca ye, pe naa faha wãn le, faha wãn tii syi nawee saa waha yĩnde yi too pe na ye. Pe ma syi pe pe yĩnde le yaha yĩŋ wãfan wo, nsããsugu ne, sãn wãn ne, tesẽ faha wãn tii ne te dir te sroŋ gboho ye.

10 Too nde wãleŋ sẽ kẽ ke ma yĩŋ ye. Kayĩĩ wãpyeŋ loo le ma yĩŋ. Kayĩĩ wãpyeŋ loo le yai ca mpãy ne pe yee, poo Yãhã myaha gboho.

11 Ca yai pe yaha le, pe yĩŋ kor le, pe naa n luhu Yãhã kaplãŋ ye; pe yai pe tyii ke n naa n dye pe laam wo.

12 Cɔɔ woo sẽ yai u naa naa klaha Yãhã kaplãŋ ne ye, u sẽ yai u kuã tã naa na ye, u yai u naa laanyĩn yãã.

13 Ye sẽ yãã, Yãhã cãã Dama tãhã, ma ba Awa tãhã kur kuɛ ye.

14 Dama sẽ kẽ tuu tyii u sãndãpee yĩŋfua n u wlaŋ ye, cɔɔ kẽ tuu tyii u sãndãpee yĩŋfua n u wlaŋ. Yãhã ke bii yee, pe ma n lii pye ye, u n le pye.

15 Ca -sẽ ga waha sya yaha kicar waa wãsee wĩĩ na. Pe -sẽ yai pe Yesu ta pe Yatɛr pe kuãŋ ne, pe tyii nawee- ntãŋ naa n dye pe tãy yalebyɛ, pe laam n nii gbɛgbɛ, pe naa n laha pe kãnkai- byɛ wo.

3

Yesu kãndeyãrfa yawãhã yahaseefa

1 Kapãn laa nde, cĩĩnde ne: Wii ma yee u Yesu kãndeyãrfa yawãhã yahaseefua tẽn syi kɛ, tẽyĩĩ ne u n kɛ.

2 Wii ma loo tẽn tẽ, u yai u sroŋ kai- byɛ wo; u yai u pye cɔɔ nen ya ne, u yĩnde ma n pye cɔɔ waa ter na ye. U yai u u ya

wãyigi cã. U yai u kai- cã. U yai u pyer n yɔ̃. U yai u nampay wãyigi cã. U yai u le Yãhã kaplãŋ wãklaha cã nawee- ye.
3 U sẽ yai u tar sẽm na ye. U sẽ yai u naa fãnga yar nawee- na ye. U yai u naa n tãy nawee- ne. U sẽ yai u naa wãhã cɛr ye. U sẽ yai u ta, war wĩĩ n gboho u laam wo ye.
4 U yai u u kahafa wãyigi cã, u yai u ta u pii naa n luhu u ye, pe maha naa u gboho.
5 Ma sẽ yãã, nawee ma yee u sẽ u kahafa wãyigi cã ye, u ga waha pye mii, u waha Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa yigi yɔ̃, poo mpãy pe ma Yãhã wãm?
6 U sẽ yai u pye nafuɛ̃ le Yesu kãnde wo ye, mii loo sẽ ne ye, u ga waha yataŋ ta u ya na sãndãpee yĩŋfua Setane wãŋ syi dyaŋ, Yãhã n u pẽn.
7 U yai, mpãy pe wee Yesu kãndeyãrfa ye, poo n cã pe yee u troho wãtãhã ter yɔ̃. Mii loo sẽ ne ye, u wĩĩ ga sye pe ye, u n waha gbe sãndãpee yĩŋfua namihi na.

Koholefa Yesu kãndeyãrfa yawãhã yahaseefa ye

8 Mpãy pe koho le Yesu kãndeyãrfa yawãhã yahaseefa ye, pe yai pe laha. Pe yai pe naa cĩĩnde pãã. Pe sẽ yai pe tar sẽm na ye. Pe sẽ yai pe naa wale kɛ dawar ne ye.
9 Pe Yesu ta pe Yatɛr, le Yãhã kapãyĩĩ cĩĩnde wĩĩ lii le yar pe na, pe yai pe le yigi kluɛ sĩĩ laantee nen ne. Kai- nkãy pe cã ke sroŋ, pe naa koo pye.
10 Ye yai ye pe troho wãtãhã ter yãŋ, pe ma n sroŋ, ye cã pe taha loo tẽn nde na.
11 Pe ca bya, pe yai pe laha. Pe sẽ yai pe naa nawee- wãpee pãã ye. Pe yai pe pe ya wãyigi cã. Pe yai pe naa n sroŋ kaibyɛ wo.
12 Naa wii u koho le Yesu kãndeyãrfa yawãhã yahaseefa ye, u yai u pye cɔɔ nen ya ne, u yĩnde ma n pye cɔɔ waa ter na ye. U yai u u pii wãyigi cã tesẽ u kahafa byɛ ne.
13 Mpãy pe koho le Yesu kãndeyãrfa yawãhã yahaseefa ye, pe ma sroŋ pe tẽn wo, nawee- ga naa pe gboho. Yesu cĩĩnde wĩĩ lii pe sya laantee nen ne, pe ma nii loo pãã nawee- ye, pe ga waha le pãã naa n laha laanyĩn ne nawee- ye.

Yãhã cĩĩnde wĩĩ lii waa sẽ le cã yãã ye

14 N saba nwo yrũhũ nɔ wãã ma kẽ, ma -sẽ n traha n ga ma yãŋ plii nde na.
15 N ma ma- kuee tɛr, saba nwo ga ma klaha laa ne: Yesu kãndeyãrfua yai u naa u troho tãhã mii u Yesu kãndeyãrwai ne, maa le cã. Poo ma mii tuhufua nen pii dyaŋ. Poo me, pe ma ke Yãhã kãndeyãrfa yawãhãfa, Yãhã gii ke ma yrãŋ yalebyɛ. Poo me, Yãhã wãm. Ya'a yãã, le Yãhã cĩĩnde le soho Yesu kãndeyãrfa koho wo, poo me pe n sẽŋ le na.
16 Cĩĩnde ne, kai lii le wo ta wo n Yãhã ta wo Yatɛr, waa saha le war ye. Le yĩŋ wĩĩ gbaha, waa saha yee kangbãy sẽ ne ye.
U tege ba wo ye nawee kadye ne.
Yãhã Yrã le yar gbaa na u sroŋ.
U u ya yi yar yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ na.
Kapãyĩĩ lii le u wĩĩ pãã,
    driyɛ̃ kui byɛ le luhu.
Driyɛ̃ kur byɛ wo,
    nawee- ter byɛ u ta pe Yatɛr.
Yãhã u kuã yir ga ta niisayũhũ wo
    yãhãyĩŋ na.

4

Kawar kaklahafa

1 Yãhã Yrã le yar laha ma yee: Mpãy ga ba dur yi kãã Yesu kãnde wo driyɛ̃ kuayale wo. Pe ga ba naa n luhu yĩmbuhu nkãy ye, ke n pe kar naa n yaha. Pe ga ba naa n luhu sãndãpee kaplãŋ ye.
2 Loo ga ba pe ta, dawarfa tesẽ kawarfuafa ne, pe n pe plaha, pe n naa kãmpee yãr. Poo dawarfa mii tesẽ pe kawarfuafa mii ne, pe ga ba nii, pe naa kapee- pye, pe kalaa saa pye ke na ye. Pe ga ba nii mii, Setane pe kayĩĩ wãpyeŋ suhu boo pe kẽ.
3 Poo kawar kaklahafa mii, pe naweeklaha ma yee, cɔɔ wãsyaŋ sẽ yɔ̃ ye, ma maha yee dir raa ma te wãdiŋ sẽ yɔ̃ ye. Ah too dir nde, Yãhã sẽ na ke re tãhã? Mpãy pe Yesu ta pe Yatɛr, ma cĩĩnde cã, pe ga waha syaha cãã wãã Yãhã kẽ, pe too dir di.
4 Ye sẽ yãã, Yãhã ke dir wãn tii byɛ tãhã, te byɛ yɔ̃; taa ter sẽ yai mboo Yesu kãndeyãrfua ma te sye ma yee, te ma tã ye. Te byɛ yai ma waha te di, taa -sẽ cãã syaha wãã Yãhã kẽ.

5 Yãhã kapãn tesẽ syaha wãwãã ne Yãhã kẽ, koo ke n pai wãn byɛ wãyɔ̃ŋ ne Yãhã ye.

Wii syi u ma Yesu Crise tẽntẽyɔ̃

6 Ma'a koo kaklaha ngĩĩ yar pe Yesu kãndeyãrfa na, maa nii Yesu Crise tẽntẽyɔ̃. Ma'a loo pye, nawee- ga cã pe yee, ma n poho Yãhã kapãyĩĩ ne, ma suhu cĩĩnde kaklaha nkãy ne raa yigi. Koo katɛ-syãŋ ngĩĩ ke kaa taha ma kacãn na Yãhã wũhũ kuɛ ye mii digi dyaŋ, ke ne kaa taha ma kadye fãnga na.

7 Ngbãy rii te sẽ cĩĩnde Yãhã wũhũ pãã ye, ma yai ma te wĩĩ sye.

8 Ma'a yĩŋ le Yãhã kai- na, maa ke cã laha, ma nii yĩmbui nen na Yãhã ne. Kadye wãsãhã gbar nawee kadye ya sãhã, yĩŋ sẽ -sẽ wee re na ke syi ye. Ma'a -sẽ nii yĩmbui nen na Yãhã ne, loo nde ma yĩŋ ne. Ma sẽ yãã, loo nde nawee ta u n nii yrãŋ na nanga, sukũhũ gaa byɛ ne.

9 Kapãn nde ma cĩĩnde, nawee- byɛ yai pe le sya nuhu ne.

10 Loo ne, wo n nii Yãhã tẽn tẽ yalebyɛ, ma maha sroŋ n kãn ke wĩĩ ne. Ye sẽ yãã, wo koho taha yaha Yãhã na, Yãhã gii koo neŋ ya ke ma yrãŋ, ma maha ma nawee-Syayahafua, nawee- mpãy byɛ pe Yesu ta pe Yatɛr.

11 Kai- ngĩĩ byɛ klaha pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa ye, taa pe yar waha, pe naa koo ngĩĩ pye.

12 Taa ma naanfuɛ̃, ma'a syi ta waa n naa ma kloŋ loo nde wĩĩ na ye. Ta, ma pyer n naa n yɔ̃, Yesu kãndeyãrfa n te yãŋ naa n gbe ma ye, ma yɛ̃ kaplãŋ ne, ma troho wãtãhã ter ne. Ta, nawee- byɛ ntãŋ n dye ma tãy, -taa tyii ma laam n yɔ̃, Yesu kãndeyãrfa n naa n yãŋ ma na, ma Yesu wãtaŋ ter ne ma Yatɛr, ma laam gbɛgbɛ ter ne.

13 Naa ke Yãhã kaplãŋ kal Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa telai wo nawee-byɛ yĩnde na! Naa pe yar pe naa kãnyĩĩ yãr! Naa pe klaha Yãhã kaplãŋ ne! Koo ngĩĩ yigi ma naa ke pye, ta n sya ba dur ba.

14 Per gii Yesu kãndeyãrfa wãlɛ pe ba kluɛ taha ma na, Yãhã ba kaplãŋ nkãy le waa laam wo ma wĩĩ na u n ke tɔ̃r, ma yee Yãhã fãnga gaa wãã ma kẽ. Koo fãnga nge ta, ma naa Yãhã tẽn tẽ!

15 Loo nde ya ta ma tẽn, ma naa le tẽ yalebyɛ kayi ne, nuhu ne, le n naa n gaha ma ye yaha ye, nawee- byɛ n waha le yãã yĩnde ne.

16 Kacãn yãã mii na, taa ta ma troho wãtãhã ter n naa n yɔ̃, ma kaklaha ke naa n nii cĩĩnde kaklaha. Ma'a mii plãhã, ma nii ngĩĩ pye yalebyɛ, ma ga sya yaha. Mpãy pe n luhu ma ye plii byɛ, pe bya ga naa pe troho tãhã ma wãŋ syi dyaŋ pe ba sya yaha.

5

Yãhã tẽntẽ yai u Yesu kãndeyãrfa yigi mii?

1 Ma'a syi ma naa n sã wãlɛ na ye. Ma'a yee, mboo ga laantor le pe laam wo, ma naa pe yar mii nawee dyaŋ u tuhufa ne. Naa laantor le pe naanfãm laam wo mii nawee dyaŋ u cĩĩfa ne ma suhu u lɛfa ne.

2 Naa laantor le pe calɛ laam wo mii ma nahafa dyaŋ, pe cabii tesẽ pe capĩy ne mii nawee dyaŋ u syafa ne, -taa -sẽ mii wãyigi cã pe ne.

3 Calangusyam mpãy nawee wee pe na ye, naa nagboho ta pe na, ma naa koho le pe ye!

4 Calangusya wii ma pye kicar ne tesẽ kur kuɛ pii ne, pe yai pe naa pe troho tãhã pe nahafua ne mii Yesu kãnde le yar mii. Pe yai pe naa kayũhũ pye pe nwoŋfa kẽ, pe seefa pe kayĩĩ lii pye tɛr pe kẽ, pe naa le kayĩĩ dur pe kẽ. Loo ne, le n tãy Yãhã ye.

5 Calangusya wii ma -sẽ pye, waa wee u na ye, u yĩntaha ma maha syii, u u koho taha yaha Yãhã na, u naa n pãã Yãhã ne ke yai ke yĩmper, u naa ke nar ke naa u koho soho.

6 Calangusya wii ma -sẽ kuee u laan-gapee wũhũ ya pye, tuu sya nwo u sẽ ku wa ye, u ma mii nakugu dyaŋ u kapee-koho wo.

7 Naa pe byɛ klaha kai- ngĩĩ byɛ ne, pe troho wãtãhã ter n yɔ̃ naa n tãŋ pe ye gbɛgbɛ.

8 Yesu kãndeyãrfua wii ma yee u sẽ u nwoŋfa yãŋ ye, u Yesu kãnde miy yaha.

Woosyifua nwo pee wii na, u sẽ Yesu ta yãã u Yatɛr ye.

9 Calangusya wii syi u myaha yai ke yrũhũ koho wãle wĩĩ na Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa tẽn laam wo, u yai u pye dyɛ-gbeetãã syi. U yai u pye tuu nii tɛr puai nen ya ye.

10 U yai u pye miiyũhũ ne kayũhũ kuɛ ye: Kicar wãyigiyɔ̃ syi, nampay wãgbihi ne, u pye u Yesu kãndeyãrwai tẽntẽle, u pye koholefua fɛnfa ye, kayĩĩ wĩĩ le naa n tãy u ye.

11 Calangusyam mpãy yĩntaha ke sẽ syii ye, ma'a syi naa pe syi myar yrũhũ Yãhã tẽn wãtẽ wĩĩ na ye. Mii loo sẽ ne ye, naa waa wãgbe laam ma pe yigi, pe ga waha le Yãhã tẽn miy yaha loo nde wĩĩ na.

12 Pe ma yɛ̃ tɛr Yãhã tẽn wãtẽ wĩĩ ne, ma ba le sye, le ga nii kapee pe ye.

13 Pe mii, laa tẽn wee pe na ye, pe ga pe ya ta nawee- klɛ kafa. Lii le cã pee, pe yɛ̃ kaplãŋ ga nihi tɛr, pe kalaa wee kai lii na ye, pe ga pe yɛ̃ le le wo. Lii le maha wee wãpãã wĩĩ ye, pe ga naa loo pãã.

14 Loo ne ta n yee, calangusya wii u sẽ lɛ tɛr syihi wãsee na ye, n n kɛ naa waa ma yi usyi na, ma u gbe ta cɔɔ, le puar. U ma syihi yãã see, u ma u kaha yigi yɔ̃, wo napĩĩ saa waha laa wãpee yãã wo wĩĩ na u naa le pãã ye.

15 Ye sẽ yãã, calangusyam mpãy mii, pe le Yesu kãnyĩĩ miy yaha, ma Setane kãmpee gbe.

16 Yesu kãndeyãrfua wii ma pye u nawee waa ne tuu nii calangusya, u yai u naa koho le u ye, u ma n tyii u na u n nii teger Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa ye ye. Calangusyam mpãy pe ma, waa wee pe na ye, pe yawãhãfa ga waha naa koho le poo ye.

17 Wãlɛ mpãy pe ma pe Yesu kãndeyãrfa yawãhã yahasee ye, pe Yesu kãndeyãrfa yai pe naa nagboho ta pe na tesẽ pe naa pe dããn wãã pe kẽ. Poo me mpãy ne pe Yãhã kaplãŋ pãã pe Yesu kãndeyãrfa ye ma maha pe klaha.

18 Ye sẽ yãã, Yãhã sabangbãŋ wo, kapãn laa ma le yrũhũ ta mii nde dyaŋ:

«Pe naha gii ta ma yee
ke dir pua tãhã naa n yi te syir wo,
pe sẽ yai pe koo naha yɛ̃ pua tã
too dir nde na ye.»

Le maha yrũhũ ta ma yee: «Tẽntẽfua yai u dãã u dããn ne.»

19 Pe ma wãpee laa pãã taha yahaseefua waa na, nawee- syãm laa na nawee- tãã syi gɛ ma yee, pe sẽ le yãã yĩnde ne ye, ma'a n le sya ye.

20 Yahaseefa mpãy ma pua yaha kapee-wãpyeŋ na, ma naa le kuãn pe ne pe Yesu kãndeyãrfa byɛ yĩnde na. Loo ga ta pe byɛ n naa n fya.

21 Lii tẽ ga pãã waha ma ye Yãhã yĩnde na, Yesu Crise ne tesẽ pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛyɔ̃m ne, loo ne nde: Nkãy tẽ ma yar, naa n pye ke syi, ma'a n yee maa dye waa kuɛ ye taa tyii waa na ye, ma'a n yee waa wĩĩ n tãy ma ye ma tɛr waa yaha ye! Naa cĩĩnde fla loo yãŋ!

22 Ma'a Yãhã nar waa kẽ, ma'a n koho taha u na farfar ye. Wii ma kapee pye, ma'a n dye u kuɛ ye ye, naa mii yigi yalebyɛ kapee- kuɛ ye!

23 Ma laha ke ma yaa, ma'a syi loho ya ta ma lawɔŋ ye; defĩĩ wɔ naa n wlãhã cacar, u ga ta dir saa naa n syã ma laha wo ye, ma n naa nii korkor.

24 Mpãy kapee- ma, ma'a sya yee ma sẽ le fla naha ye, maa ke kapee- yãã gbaa na ufua tuu pye. Mpãy kapee- -sẽ ga waha pye ke sẽ n yãã gbaa na ye, ma'a le fla naha, maa cã ba ke yãã kur ye, ufua kapee- pye cĩĩnde.

25 Kayũhũ pyefa bya ma koo syi. Wii ma kayũhũ pye, ke n yãã gbaa na. Ke ma sya yee, ke sẽ yãã gbaa na ye, ke saha kuee wam wo ye, ke ga ba naa n tɔ̃r nawee-byɛ n ke luhu per gaa.

6

1 Mpãy pe ma yãmpa, pe yai pe naa cĩĩnde nagboho ta pe yĩŋfa na. Mii loo sẽ ne ye, nawee- mpãy ter ga waha naa Yãhã miipihi yee ma suhu wo kaklaha ne.

2 Yãmpa mpãy yĩŋfa pe ma Yesu kãndeyãrfa, poo yãmpa mii sẽ yai pe yee, poo tesẽ pe yĩŋfa ne, poo ma mii Tuhufua nen pii dyaŋ, pe sye pe saa naa nagboho ta pe yĩŋfa na nantãŋ ye. Le wee koo syi ye, pe yai pe cã pe tẽn tẽ pe yĩŋfa mpãy kẽ pe ma Yesu kãndeyãrfa, pe yĩŋfa ntãŋ

maha dye pe tãy. Loo nde yai le waha pe yãmpa ta pe n pe yĩŋfa wĩĩ gbihi pye naa n yɔ̃.

Kawar kaklaha tesẽ wale wãtãytɛr wĩĩ nawee- ye

Kai- nkãy taa yai ma naa n pãã nawee- ye, -taa naa pe klaha, koo kẽ tẽ tɔ̃r yar ma na.

3 Wii ma nii kaklaha gaa ter klaha ma nii n yee, woo sẽ yɛr wo Yĩŋfua Yesu Crise kaplãŋ na ye, koo kaplãŋ ngĩĩ ke nawee- troho wãtãhã ter sroŋ, ma maha yee, woo sẽ yɛr koo kaklaha nge na ye, koo gii ke sroŋ wo Yĩŋfua Yesu wãta wĩĩ ne wo Yatɛr,

4 woofua nwo ta yi u yataŋ ne, u sẽ maha laa gɛ cã ye. Nafãã kaplãŋ wãtyĩn tɛr u koho ne, u maha nawee- yɛ̃ kɛ yalebyɛ. Loo nde n pai laanyar ne, wãhã wãcɛr ne, tyɛhɛ ne, nagblaha ne, nampyeŋ wãpee wãga ne.

5 Mpãy kacãn te kãã yi le Yãhã cĩĩnde kãnde wo, wãyɛr wee pe kaplãŋ wãtyĩn na ye. Pe le ga ma yee, wii ma Yãhã ta u Yatɛr, ufua ga waha wale kɛ loo nde flãhã tãy.

6 Cĩĩnde ne, Yãhã laam wĩĩ wãpyeŋ ma gboho nawee laam wo, wangbãy laa sẽ tɛr loo nde yaha ye. Ufua saa naa laa kɛ nantãŋ ye.

7 Ye sẽ yãã, wo sẽ see ba ngaa ne driyɛ̃ wo ye, wo maha wee too ga waha ngaa gbe ke laam wo wo tɛr ke ne wo kuper ye.

8 Wa'a nii wo yɛ̃ digi yãã, tesẽ nayrɛ ne ma le n tã wo kadye na, laa sẽ maha kuee nantãŋ ye.

9 Mpãy pe yee poo n traha pe wangbãy kɛ, loo ne le pe tyĩn n gaha kapee- wãpyeŋ kuɛ ye. Pe laam wũhũ pee, ma nihi, yĩŋ maha wee ke na ye. Koo ngĩĩ syi kẽ, ke nawee ta u n gbe namihi na, u wĩĩ n klaha- tãŋ, u n maha u yĩŋ kɛ laa.

10 Ye sẽ yãã, wale wĩĩ ma gboho tɛr mboo wii laam wo, loo nde n pai kapee- ter byɛ ne. Mpãy wale wĩĩ ba gboho tɛr pe laam wo, ma pe ta pe n le Yãhã kãnyĩĩ fla miy yaha, ma maha pe laanyĩn byɛ pye klaha- pe ya kẽ.

Pɔl Timuti yar kai- ne

11 Mboo woo na Timuti, Yãhã nawee kẽ ma ne. Kai- nkãy tẽ pãã tɛr, ke byɛ yãã ma ke ta yaha. Ma yai ma kai- nkãy kɛ ke ngĩĩ: Kasroŋ wãpyeŋ, wãpuayaha Yãhã wĩĩ na, Yesu wãta wĩĩ ne ma Yatɛr le n naa lɛ ma laam wo, nawee- ntãŋ wãdye wĩĩ ne ma tãy. Naa ma laam yĩn yalebyɛ, -taa ta pe naa n tãy.

12 Taa Yesu ta ma Yatɛr, loo fãnga gbe ma kapee- wãpyeŋ yia. Ma'a nii loo pye, cĩĩnde yrã lii wãkuayãã wee le na ye, maa le yãã. Yãhã ma yee yi loo nde na. Mboo gɛ sẽ le pãã la nawee- busãã yĩnde na ma yee, ma Yãhã Dya Yesu ta ma Yatɛr.

13 Yãhã gii ke yrã le wãn byɛ wo, koo tesẽ Yesu Crise ne, woo wii tuu le pãã Pɔ̃syi Pilati yĩnde na pe nawee- byɛ ne ma yee, woo kẽ Yãhã Dya, n ga nde pãã ma ye ke syãŋ yĩnde na:

14 Le Yãhã kãnde yigi kluɛ sĩĩ ne, -taa naa le yãŋ, ma'a syi kawar kaklaha n wlãhã le ne ye, wo Yĩŋfua Yesu n sya ba dur ba.

15 Yãhã yale lii ta, le ma ba nɔ, ke ga u ta u n dur ba. Yãhã kẽ ke ma cĩĩnde yahaseefua kai- byɛ wo, koo ya kẽ ke n pai yrĩŋ ne. Koo kẽ ke ma fãngafa byɛ Fãngafua, ke ma yĩŋfa byɛ Yĩŋfua.

16 Ke ma, gbã saha crã gɛ crã ke na ye. Yãhã niisaha ma cãã- wo, cãã- mpãy syi nawee saha crã pe na ye. Nawee saha Yãhã yãã yĩnde ne ye. Yãhã myaha yai nawee- ter byɛ pe naa ke gboho, koo gii wãkuayãã wee ke fãnga na ye. Amɛn, le nii ke syi.

17 Mpãy pe ma driyɛ̃ nge wale ne, pe yar pe ma syi pe yataŋ ta pe ya na ye. Pe yar pe ma n koho taha naa n yaha pe wale ya na pe yee le gboho ye; wãkuayãã ma le na, wãklahayãã bya ne. Pe yai pe koho taha naa n yaha Yãhã koo na, koo gii ke wo kẽ wãn byɛ ne busãã, ma yee te naa wo wĩĩ yɔ̃.

18 Pe yar pe naa kayĩĩ pye, pe naa ke pye ke n gboho naa n nɔ pe wale wãgboho syi na, pe nii laantãr ne, pe naa pe koho wãn la nawee- ne laanfir ne.

19 Pe ma koo pye yalebyɛ, nangbãn kẽ pe kɛ n ta Yãhã Yai wo; too nangbãn wãn nde syi sẽ waha n klaha- ye. Loo na,

cĩĩnde yrã lii wãkuayãã wee le na ye, pe ga ba loo yãã.

20 Dya, Yesu kapãyĩĩ kaklaha wũhũ nkãy tẽ ma yar, ke ma ma koho wo, ke yigi yɔ̃. Kaplãŋ nkãy syi yĩŋ wee ke na ye, nkãy syi ke ga maha waha nawee ta, u saa Yesu ta u Yatɛr ye, ma'a n naa ma yɛ̃ le ke syi wo ye! Kawar wũhũ nkãy pe ta kacãn wũhũ, koo nkãy ke n yee, le Yãhã kapãn wĩĩ wee cĩĩnde ye, ma'a n naa ke syi luhu ye!

21 Ma sẽ yãã, mpãy pe yee poo ma too kacãn nde syi cãfa, pe Yesu wãta pe Yatɛr wĩĩ miy yaha.

Yãhã n laantãr yar ma na, mboo tesẽ mpãy ne pe ma ma ne.

Pɔl saba syãŋ wuhu kaplãŋ Timuti ye

Syaha fla

1 Ndoo Pɔl kẽ, ndoo wii Yãhã ra ta Yesu
Crise tẽnlɛhɛ. Yãhã ke bii yɛ̃ tɛr nawee-
ye, koo ga ba cĩĩnde yrã lii wãã pe kẽ Yesu
Crise kãmay na, ke ra taha, n naa loo nde
yar nawee- na.
2 N saba nwo yrũhũ nɔ wãã mboo
Timuti kẽ, ma ntãŋ dye ra tãy, ma ma
ra dya Yesu kãnde na. Wo Tuhufua Yãhã
tesẽ wo Yĩŋfua Yesu ne, ke ke kayĩĩ wãã
ma kẽ tesẽ ke yrĩŋ ne, ke ma fɛn di.

Pɔl laantor le Timuti laam wo

3 N syaha wãã Yãhã kẽ ma wĩĩ na, Yãhã
gii n ma ke tẽn na. Kai- nkãy tẽ cã ke
sroŋ, koo tẽ n pye le Yãhã tẽn na mii ra
faale wãlɛ wãŋ syi dyaŋ. Yalebyɛ ke yai
ke yĩmper, n ma nii n pãã Yãhã ye, n sẽ
ne faha ma wĩĩ ne ye, n ne ke nar ma kẽ.
4 Too naa n cããŋ wii na per gii, ma ba
yĩntãm yi. N ma nii loo nde ga, ma laam
bya ma ne ra yigi, ta n sya naa n kɛ, n ma
yãã yĩnde ne, n naa nuhu di.
5 Ma nahafuadyaha Loyise tesẽ ma na-
hafua Yinisyi ne, poo mii cãã Yesu sroŋ ta
pe Yatɛr ma yaha. N le cã, ma bya Yesu ta
ma Yatɛr laantee nen ne pe wãŋ syi dyaŋ.
Koo kẽ, n syaha wãã Yãhã kẽ ma wĩĩ na.
6 Tẽ ba koho taha ma na, ma naa Yãhã
nar ma kẽ, koo kẽ, Yãhã n wãyĩĩ wãã ma
kẽ; loo le ma ta, ma n ke tẽn wãtẽ fãnga
yãã. Ma'a syi ma loo wãyĩĩ nde faha ye!
7 Ma sẽ yãã, Yãhã Yrã lii Yãhã le le wo
laam wo, le sẽ wo ta wo n nii fya le cĩĩnde
wãpãã ne nawee- yĩnde na ye. Le wee koo
syi ye. Yãhã Yrã fãnga le wo laam wo; le
wo ta, nawee- ntãŋ n dye wo tãy, le wo ta,
wo n wii wãyigi cã.
8 Loo na, ma'a syi ma yee, Yĩŋfua Yesu
kapãyĩĩ wãpãã wĩĩ fyar yigi ma kẽ ye. Tẽ
nwo nwompihi wo Yesu wĩĩ na, ma'a n
yee, a loo maha fyar yigi ma kẽ ye. Ma
bya, naa mii gbihi wãfãy kur ye ra ne le
Yesu kapãyĩĩ wãpãã ne. Ma'a syi fya ye,
ma koho taha yaha ke fãnga na, fãnga gii
Yãhã ke wãã.
9 Yãhã koo kẽ ke wo sya yaha, ma maha
wo yee too nii ke nna; le sẽ nii mii, wo
kayũhũ pye koo syi ye, ke ya laam wĩĩ
ne, ke le pye wo kẽ laantãr tãy. Ke bii
loo kayĩĩ nde ta yaha wa wo kẽ Yesu Crise
kãmay na, driyɛ̃ sẽ bii tãhã wa ye.
10 Ke le yar wo na yagaa wo Syayahafua
Yesu Crise wãpaŋ ne driyɛ̃ nge wo. Yesu
Crise ta, gbã saha kapee pye wo na nantãŋ
ye, tesẽ cĩĩnde yrã lii wãkuayãã wee le na
ye, u maha loo yar wo na le Yãhã kapãyĩĩ
wo.
11 Yãhã ra yãŋ yi ma yee, n naa le
kapãyĩĩ tɔ̃r nawee- ye, n nii Yesu tẽnlɛhɛ.
Loo ne, ta n nii nawee- klaha le kapãyĩĩ
kai- ne.
12 Loo le ra ta, ra n nii wãfãy nge fãy.
Le sẽ fyar yigi ra kẽ ye. Wii tẽ ta ra Yatɛr,
n ufua cã. N maha le cã, le Yãhã kapãyĩĩ
wũhũ nkãy tẽ klaha nawee- ye, u ga waha
yia u naa n sẽŋ ke na, u wãdurba per n
sya ba nɔ.

13 Cĩĩnde kaplãŋ nkãy tẽ yar ma na, naa
koo ya yãŋ ma naa nawee- klaha ke ne.
Ma seefar le Yesu ne, koo syi kẽ Yesu n nii
ma Yatɛr, nawee- ntãŋ n dye ma tãy, kuee
yai tãŋ ke syi!
14 Kaklaha nkãy tẽ yar ma na, ke gbihi
yigi, ma'a n tyii waa n ke wã klaha ye!
Naa loo pye Yãhã Yrã kãmay na, Yãhã Yrã
lii le ma wo laam wo.

Mpãy dur yi Pɔl kur ye, mpãy -sẽ kuee u kur ye

15 Ma cã Yasyi kuɛ kãntrahafa byɛ dur
yi kãã ra kur ye, Fisyel dyaŋ Yɛrmosyɛn
ye ne.
16-17 Yɔnɛsyifɔr woo na, tẽ nwo ke
nwompihi wo, fyar sẽ u yigi ra wĩĩ ne ye.
Yãhã ke kaa taha u kahafa na. Tuu ba pa
Wɔrme wo nwo, u ba ra fla kɛ farfar, ma
sya ba ra saha cã, ma naa n pai ra fla na,
ma ba naa laanyĩn kaplãŋ pãã ra ye.
18 Faale wo, tẽ sẽ ba pye wa nwompihi
wo ye, ma pye Yefɛsyi wo, tuu naa koho
le ra ye mii, ma le cã. Wo Yĩŋfua Yesu u
ba u fɛn di Yãhã kasãhã per wo.

2

Wii u Yesu kãnde yigi kluɛ sĩĩ

1 Ta dya, mboo na, ma cã too seefar le
Yesu Crise ne, wo kayĩĩ yãã. Naa mii plãhã
Yesu kãnde wo loo kayĩĩ nde kãmay na!
2 Kaplãŋ nkãy raa luhu ra yɛ̃ na, tẽ
naa nawee- klaha ke ne nawee- yĩnde na,
mpãy raa cã pe sroŋ, ma cã pe ga waha
nawee klaha ke ne pe ya ndoŋ, pe klaha
ke ne!
3 Ma ma mii seraasyiyɔ̃ dyaŋ Yesu Crise
ye. Wãfãy ma ma dye, naa ma fɛn lay sya
ra wãŋ syi dyaŋ!
4 Seraasyi naa wii u n gaha naan
miysaha wo, u n kɛ u wĩĩ le naa n tãy
u yĩŋfua ye. Loo na, kai- nkãy ke wee
naanmiy wũhũ ye, u saa naa u ya wlãhã
ke ne ye.
5 Ma maha cã, kaa na pe ma ne yee,
nawee- pe pe ya kihi; wii ma yahasee
gbe, u ga ngaa yãã. Pe kãnde lii yar pe
yakihifa na, wii ma yee u sẽ n tɛr ke syi
ye, u ma sya yahasee gbe, u saa ngaa yãã
ye.
6 Tawarfua wii tuu le tẽngbãy tẽ, te dir
ma ba gbe, woo tuu ga cãã u lay yãã.
7 Kaplãŋ nkãy tẽ pãã ma ye, ke le yaha
ma laam wo, wo Yĩŋfua ga ba kacãn wãã
ma kẽ, ma n ke war.
8 Ma sẽ Yesu Crise wĩĩ yãã la, tuu sya
ba ku, u ba yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ
na gbaafa ye. U faale wãdyaha gaa kẽ
Dawide ne. Le ma Yãhã kapãyĩĩ wo, Yãhã
kapãyĩĩ lii wĩĩ tẽ tɔ̃r n yar nawee- na.
9 Loo wĩĩ wãtɔ̃r kẽ, le ra le wãfãy
nge wo, ta n sya nwo, pe ra pua yaha
nwompihi wo kapeepyefua wãŋ syi dyaŋ.
Le Yãhã kapãn loo na, le saha pua yaha
ye.
10 Loo ne, ta n nii wãfãy nge fãy mpãy
wĩĩ na, Yãhã pe yãŋ yi. Pe ma waha sya
yaha Yesu Crise kãmay na tesẽ nayɔ̃r rii
syi wãkuayãã wee te na ye, pe ma maha
too byɛ yãã, ta wãfãy nge saa kai kua ra
ye ye.
11 Kaplãŋ ngĩĩ tẽ ga tɔ̃r ma ye, cĩĩnde
wũhũ kẽ:
«Wo ma sya fãy mii waa gbã yãã,
wo ga ba nii yrãŋ na u ne wii ndoŋ.
12 Wo ma wii plãhã le Yesu kãnde wãyãr
ne,
waa ba nii fãnga na u ne wii ndoŋ.
Wa'a yee wo sẽ Yesu cã ye,
u bya ga ba yee, woo sẽ wo cã ye.
13 Wa'a sya yee, wo sẽ n sroŋ Yesu kãnde
wo ye,
u Yesu woo na, tuu yɛ̃ tɛr wo ye lii ne,
u n sroŋ le ne.
Ye sẽ yãã, tuu lii pãã,
u saha dur u le sye u ya ye ye.»

Tẽntẽ wii u u yĩŋfua laam yĩn

14 Kaplãŋ ngĩĩ tẽ pãã ma ye, ke gbihi
yar nawee- byɛ na. Le pãã waha pe ye
Yãhã yĩnde na, pe tyii kaplãŋ wãtyĩn na
Yesu kãndeyãrfa yawãhã fla wo. Ke n pai
wãhã ne, ke ga waha ta Yesu kãndeyãrfa
mpãy n dur yi le kãnde wo.
15 Mii waha, ma nii tẽntẽ wii syi dyaŋ,
u tẽn tẽ n yɔ̃ Yãhã yĩnde na, le sẽ fyar yigi
u kẽ ye. Naa ke Yãhã kaplãŋ cĩĩnde tɔ̃r
gbɛgbɛ nawee- ye!
16 Kaplãŋ nkãy yĩŋ wee ke na ye, ke sẽ
maha sroŋ Yesu kãnde ne ye, ma'a n naa
yɛ̃ le ke wo ye! Mpãy pe koo pãã, loo nde
pe troho dur yi n kãã le Yãhã kãnde wo.
17 Pe yɛ̃ kaplãŋ ma mii nahapihi dyaŋ
nawee troho na, nahapihi gii syi ke ga ke
troho byɛ pye klaha- tãŋ ufua kẽ. Mpãy pe
koo kaklaha ngĩĩ syi klaha, Yiminee ma pe
ne, Filɛti ne:
18 Pe le pãã ma yee, a wii Yesu
kãndeyãrfa, wo yir wa gbã wo, ma dur
ba wa gbaafa ye yrãŋ na. Loo nde na, pe
le cĩĩnde fla miy yaha, ma maha nawee-
mpãy ta pe n yi n kãã le Yesu kãnde wo.
19 Cĩĩnde wũhũ nkãy ke ma yĩŋ Yesu
kãndeyãrfa ye, koo nkãy Yãhã ke pãã
ta yaha, ke wee wãyɛhɛ wũhũ ye. Koo
kaplãŋ kẽ ngĩĩ: «Mpãy pe ma Yãhã wãm,
Yãhã pe cã.» Ma suhu «Wii ma yee Yesu
ma woo Yĩŋfua, ufua yai u dur yi kapee
kur ye.»
20 Nangbãŋ kaha wo, didiwãn kur byɛ
sẽ kẽ te fãã sãn ne tesẽ wargbɛ ne ye. Taa
ma, te fãã poor ne, taa -sẽ ma, katyigi pe
ta. Te sãn wãn tesẽ te wargbɛ wãn ne, pe
roo gbe n yi cĩĩnde wũhũ ma ga pye. Te
poor wãn tesẽ te katyigi wãn ne, pe roo
gbe n yi plii byɛ, te n maha n wluhu.
21 Kapee- nkãy tẽ tɔ̃r yar ma na, wii ma
yee u sẽ ke syi pye ye, u ga nii mii didikla

gii dyaŋ, pe ke gbe n yi cĩĩnde wũhũ ma ga pye. Wii ma nii koo syi, u sroŋ ma u Yĩŋfua myaha na. U ga waha laa yɔ̃ u Yĩŋfua kẽ, u gbihi ta kayũhũ wãpyeŋ na.

22 Taa ma naanfuɛ̃, naanfãndi wũhũ nkãy ke sẽ yɔ̃ ye, ke yãã ma ke ta yaha. Naa ma wãsroŋ wĩĩ loo kɛ, naa Yesu ta ma Yatɛr yalebyɛ, tyii ma nampyeŋ- ntãŋ n naa n dye ma tãy yalebyɛ! Mpãy laam pe ma gbɛgbɛ, ma Yĩŋfua Yesu ta pe Yatɛr pe kãnkai- byɛ wo, nii yĩmbui nen na poo ne!

23 Kaplãŋ wãtyĩn nkãy ke sẽ kaa taha nawee kacãn na ye, ke yãã ma ke ta yaha! Ke syi n pai wãhã ne.

24 Ma cã, wii u Yĩŋfua Yesu tẽn tẽ, u sẽ yai u naa n wãã ye. U yai u naa laantãr kaplãŋ pãã nawee- byɛ ye. U yai u waha naa nawee- klaha Yãhã kaplãŋ wũhũ ne, u yai u pye laanyĩnfua.

25 Mpãy pe u yɛ̃ kai, u yai u waha pe gbihi naa n yar kaplãntãhã ne: Laa na, Yãhã ga ba pe ta pe n le sya pe cã pe yɛ̃ kaplãŋ sẽ yɔ̃ ye, pe ke miy yaha. Loo na, pe ga waha cĩĩnde kaklaha cã.

26 Loo na, pe ga maha waha pe faale laantor kacãn yãã, pe waha fɛr sya sãndãpee yĩŋfua Setane namihi wo, Setane wii u pe yigi kawar kaklaha nkãy ne ma pe ta pe n nii u laam wĩĩ pye.

3

Driyɛ̃ kuayale wo, nawee- kapee- ga ba gboho tɛr

1 Ma laam too nde na: Driyɛ̃ kuayale cãã ga ba pee naa n gaha.

2 Nawee- ga ba naa pe ya yĩŋ ya kɛ. Wale wĩĩ ga ba gboho tɛr nawee- laam wo. Pe ya wãsey wĩĩ ga ba naa n tãy pe ye. Yataŋ ga ba gboho pe na. Pe ga ba yĩnde le Yãhã wo. Pe saa ba naa n luhu pe seefa ye ye, pe sya naa n wãã pe ne. Mboo wii ma kayĩĩ pye pe kẽ, pe ga ma dãã kapee ne. Pe saa ba naa Yãhã wĩĩ yãŋ cĩĩnde ye.

3 Nawee dugu saa ba pye pe na ye. Wãhã ma pe le nawee ne, pe saa sya pe wãã le yãã u ne ye. Pe ga ba nii nagblahafa. Pe saa ba naa pe ya wãyigi cã ye. Pe ga ba naa fãnga yar nawee- na. Kayĩĩ wãpyeŋ saa ba naa n tãy pe ye ye.

4 Pe ga ba yãr naa n yaha pe nampyeŋ- na. Yɛ̃kuãn wĩĩ ga ba naa n tãy pe ye. Yataŋ ga ba tɛr pe koho ne. Pe ya laam wũhũ ga ba naa n tãy pe ye Yãhã wĩĩ na.

5 Pe ga ba le ka naa n pãã yɛ̃ ya ne, poo ma Yesu ne, pe laam wo pe -sẽ u fãnga wĩĩ sye, u ma n pe troho wãtãhã ter wãklaha pe kẽ ye. Ma'a n naa mii le pe kãnde wo ye!

6 Poo mpãy gɛ ga ba naa n tay kaklɛ wo, pe naa ca mpãy wlaŋ pe kawar kaklaha ne, ca mpãy syi pe wãkaryaha sẽ n sye ye; poo ca mii cã pe pe ya le gboho tɛr kapee- wo, pe laam wũhũ ma maha gboho.

7 Pe n kɛ pe naa pe klaha, pe sẽ -sẽ n kɛ pe cĩĩnde cã ye.

8 Poo nawee- mii ga ba naa pe syi ca wlaŋ. Kawar wũhũ ya ke ma pe laam wo, pe ga ba naa kawar fua, poo Yesu ta pe Yatɛr. Pe kawar kaklahafa mii, pe ga ba yee, poo ga yɛr tã le cĩĩnde na mii faale dyaŋ Syipte caifa Yanɛse tesẽ Yamrɛse ne pe bii yee, poo ga yɛr tã Musa cĩĩnde wũhũ na mii.

9 U Yanɛse tesẽ u Yamrɛse ne, pe sẽ waha bii yia ye, nawee- n bii cã dawarfa me pe ne. Pe kawar kaklahafa mii, pe bya wĩĩ ga ba nii koo syi, te kawar saa ba ka yahasee ye pe ye ye.

Pɔl Timuti yar kai- ne

10 Ma -sẽ yee mboo na, ma ra kaklaha sya, ma ra troho wãtãhã ter gbe. Lii tẽ n kɛ driyɛ̃ wo, ma bya le cã. Tẽ Yesu ta ra Yatɛr mii, ma bya u ta ma Yatɛr koo syi. Tẽ ra laam yĩn mii, ma bya ma laam yĩn koo syi. Nawee- ntãŋ pe n dye ra tãy mii, pe naa n dye ma bya tãy koo syi.

11 Tẽ ta laam plãhã le Yesu kãnde wãyãr wo mii, ma le cã. Pe naa ra nuhu le Yesu kapãyĩĩ wĩĩ na mii, ma le cã. Tẽ naa wãfãy gii byɛ sya, ma ke cã. Wãfãy gii ter sẽ maha kuee mii pe sẽ ra fãy ke ne Yãtɔɔsyi wo ye, Yikɔ̃ ne, Liiser ne? U Yĩŋfua -sẽ ra yĩŋ wloho naa n yi koo byɛ wo.

12 Ma cã mpãy byɛ pe yee, poo ga seefar le Yesu ne, pe naa pe troho tãhã Yãhã yor wo, pe ga ba naa pe byɛ nuhu loo nde wĩĩ na.

13 Nawee- mpãy pe pee ma yee, poo ga naa nawee- wlaŋ kawar kaklaha ne, kaa

ga ba taha naa n gaha pe pyer wãpee na; pe ga ba yee poo ga nawee- wlaŋ le kãmpee lii wo, poo gɛ me pe ga ba too dye le wo.

14 Mboo na, taa ma klahafa cã, kai- nkãy pe ma klaha, ma cã cĩĩnde wũhũ kẽ. Mii plãhã, ma kuee ke wo!

15 Ma kicar cãã gɛ na, ma ba Yãhã sabangbãŋ kaplãŋ cã. Koo kaplãŋ ngĩĩ ga waha kacãn wãã ma kẽ, ma n Yesu Crise ta ma Yatɛr ma ba sya yaha.

16 Kaplãŋ nkãy ke ma Yãhã sabangbãŋ wo, Yãhã kẽ ke koo ngĩĩ byɛ le nawee-mpãy laam wo, pe n -sẽ ke yrũhũ yaha. Ke yɔ̃, ke ga waha nawee klaha Yãhã wũhũ ne; ke ga waha nawee kapee- yar u na, u n cã ke sẽ yɔ̃ ye. Ke ga waha nawee klaha, u n kãmpee miy yaha, u kãnyĩĩ gbe. Ke ga waha nawee klaha, u n naa n sroŋ.

17 Nawee wii u Yãhã kãnde yãr ke syi, Yãhã kaplãŋ ga u ta u n nii naweeyɔ̃, kayũhũ wãpye wĩĩ ya n nii u laam wũhũ.

4

1 N ma nar, Yãhã yãŋ tesẽ Yesu Crise ne, Yesu Crise wii u n pai yrãŋfa sãhã ma suhu mpãy ne pe ku wa, woo wii u n pai dur ba kãntrahafa ye u yĩnfar ne,

2 Yãhã kapãn pãã naa n yigi nawee- ye yalebyɛ! Le wãluhu laam ma pye pe na woo, le wãluhu laam ma maha yee le wee pe na ye woo, naa le pãã pe ye! Pe gbihi naa n yar le ne! Wii ma kapee pye, u yar u n le sya u cã, le sẽ yɔ̃ ye. Wii ma kapee pye, u sẽ yɛr le na ye, ma le kuãn u ye, -taa fãnga le ufua wo. Ma laam yaha koo ngĩĩ byɛ na, ma naa pe klaha laanyĩn ne!

3 Ma sẽ yãã, yalaa wo, Yesu cĩĩnde kaklaha wãluhu saa ba naa n tãy nawee-ye ye. Lii le n tãy pe ye, loo ya pe ga ba naa n pye. Pe ga ba pe laam kaklahafa gɛ yãŋ yi busãã, pe pe ta pe ya tãy, pe n naa pe laam wũhũ tɔ̃r pe ye, pe n naa n luhu.

4 Pe saa ba naa Yesu cĩĩnde kaklaha luhu ye, pe ga ba ke sye pe naa ngbãy ya luhu.

5 Mboo na, mii wãyigi cã kai- byɛ wo, naa mii waha wãfãy wo! Ma tẽn ne Yesu kapãyĩĩ wãpãã ne nawee- ye, le tẽ naa n yɔ̃! Tẽŋ nkãy byɛ pe le soho ma koho wo, naa ke byɛ tẽ!

6 Ndoo na, n le sya ma ga nii yrã le soho Yãhã koho wo. Le yale gɛ nɔ wa tẽ ga ku.

7 Driyɛ̃ nge wo, n le sya ma naa nii srã kayĩĩ wĩĩ na. N fã fã fã, yagaa woo n nɔ ra fee yɛrsaha na. Yesu kẽ tẽ ta ra Yatɛr ma sya ba waa yagaa na.

8 Yagaa tẽ waha yia, n cã n ga dããn yãã: Too dããn nde, kayĩĩngbãy ne, kayĩĩngbãy lii, wii ma n sroŋ u ga le yãã. Yĩŋfua wii u ma kasãhãfua, woo wii u sroŋ, u ga le wãã ra kẽ kasãhã per wo. Ndoo ya sẽ kẽ tẽ ga loo kayĩĩngbãy yãã ye, mpãy byɛ pe u Yĩŋfua wãdurbaŋ sẽŋ nuhu ne, pe bya n pai le yãã.

Yesu kãndeyãrfa mpãy wĩĩ

9 Mii waha, ma ba yi ra na, ma'a n nii kuee ye!

10 Ma sẽ yãã, Dɛmasu tuu yi kãã ra kur ye, driyɛ̃ nge wũhũ tãy n tɛr u ye, koo kẽ. U ka Tesaloni na. Karsã ye poo na, Tyite ne, poo ma ra kur ye. Karsã ka Galasyi na, Tyite -sẽ ka Dalamasyi na.

11 Luke ya u kuee ra ne. Ma'a n pai, ma Marɛkɛ yigi ba, u n ba naa ra koho soho tẽŋ ne.

12 N Tesyihi lɛhɛ Yefɛsyi wo.

13 Ta nayrengbãŋ gii ke ma Karpasu fla na Toosa wo, ma'a n pai, ma ke gbe naa n pai ra kẽ, te sabar bya ne. Ma'a n faha te srɛ wãn yaha ye, tii tẽ kaplãŋ yrũhũ yaha te na, ma re kur ta yaha.

14 Ntyasãã naa Lesyããnder kapeengbãy pye ra na. Tuu lii pye, u Yĩŋfua ga ba loo dããn wãã u kẽ.

15 Ma bya, naa mii yigi u ne; ma sẽ yãã, Yãhã kaplãŋ nkãy byɛ too pãã, u naa n kɛ woo ga yɛr tã ke byɛ na fãnga waha na.

16 Ta kasãhã na, tẽ fe yir per gii ma naa ra yĩŋ kɛ, waa gɛ sẽ pye ra ne ke fla na ye; pe byɛ ba ra miy yaha. Yãhã ma syi ke loo ta kapee pe yĩŋ na ye.

17 U Yĩŋfua -sẽ pye ra tãy, ma ra laam plãhã, ta n waha le Yesu kapãyĩĩ pãã mpãy byɛ ye pe wee Yiifee- ye, pe n le luhu. Yĩŋfua n maha ra yĩŋ wloho yi jar koho wo, kapee sẽ ra yãã ye.

18 U Yĩŋfua ga ra yĩŋ wloho yi kapee-ter byɛ wo, u ga ra ta, ra n dye u Yai wo yãhãyĩŋ na. Woo myaha ya ke naa n

sey yalebyɛ, wãyɛryãã ma n pye le na ye. Amɛn, le nii ke syi.

Ke kaplãŋ kuasaha, syaha ne

19 Persyile syar ra kẽ, Yakila ne, ma suhu Yɔnɛsyifɔr kahafa byɛ ne.
20 Yerasyi kuee Kɔrnti wo. Toofĩĩ sẽ pye wãwee ye, ta n u ta yaha Melɛti wo.
21 Mii waha, ma cãã pa te wɛrngbãn cãã yaha. Yeblusi, Pudãnsyi ne, Linusu ne, Kladya ne ma suhu pe Yesu kãndeyãrfa byɛ ne, pe ma syar.
22 Yãhã ke ta, u Yĩŋfua n pye ma kur ye. Yãhã ke ke laantãr yar ye na.

Pɔl saba kaplãŋ Tyite ye

Syaha fla

1 Ndoo Pɔl kẽ, tẽ saba nwo yrũhũ. N ma Yãhã tẽntẽ, ma maha ma Yesu Crise tẽnlɛhɛ. U ra lɛhɛ ma yee, Yãhã ke mpãy yãŋ yi, n pe yar le Yesu Crise kapãyĩĩ wĩĩ ne, pe n waha u ta pe Yatɛr, pe waha le cĩĩnde cã, cĩĩnde lii le n pai Yãhã kãnde wãyãr ne.

2 Loo ga pe ta, pe n koho taha yaha le cĩĩnde yrã wĩĩ na, cĩĩnde yrã lii wãkuayãã wee le na ye. Yãhã sẽ kawar fua ye, ke bii yɛ̃ tɛr wo ye loo cĩĩnde yrã wĩĩ nde ne, driyɛ̃ sẽ bii tãhã wa ye.

3 Le yale n ba nɔ, Yãhã n koo byɛ yar gbaa na ke yɛ̃ kapãn ne. Wo Syayahafua Yãhã ke yɛ̃ kapãn le soho ra koho wo ma yee, n le pãã naa n yi nawee- byɛ ye.

4 Ndoo Pɔl kẽ tẽ saba nwo yrũhũ nɔ wãã mboo Tyite kẽ. Ndoo kẽ tẽ ma yar fũũ le Yesu kãnde wãyãr ne, ma n u ta ma Yatɛr mii tuhufua dyaŋ u ne u puee yar kai- ne mii. Yagaa, wo nii nwoŋ neŋfa le Yesu kãnde wo. Wo Tuhufua Yãhã ma suhu wo Syayahafua Yesu Crise ne, ke ke kayĩĩ wãã ma kẽ tesẽ ke yrĩŋ ne.

Pe Tyite taha tẽn lii na Karti kãntraha na

5 N ma ta yaha Karti kãntraha na ma yee, kai- nkãy ke kuee wãpye wũhũ, ma ke pye gbihi ta. Ma yai ma pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa ta, pe n mpãy yãŋ yi pe ya wo. Poofa ga nii pe Yesu kãndeyãrfa yawãhã yahaseefa. Ma yai ma loo pye Karti kãntraha kui byɛ wo. Tẽ ba ma yar kai- nkãy ne loo nde wĩĩ na, ma'a n faha ke ne ye:

6 Yesu kãndeyãrfa yawãhã yahaseefua yai u sroŋ kai- byɛ wo, u yai u pye cɔɔ nen ya ne. U pii byɛ yai pe naa Yesu kãnde yãr, pe sẽ yai nawee- n naa n yee pe troho wãtãhã ter sẽ yɔ̃ ye, pe maha naa n yee pe sẽ n luhu nawee- ye ye.

7 Ma sẽ yãã, Yesu kãndeyãrfa yawãhã yahaseefua woo kẽ, u ga naa ke yawãhã kai- byɛ yãŋ ma suhu ke wale wũhũ byɛ ne; loo ne, u yai u naa n sroŋ kai- byɛ wo. U sẽ yai u nii yataŋfua ye, u ma syi u naa ncafũhũ di farfar ye! U sẽ yai u tar sẽm na ye, u sẽ yai u naa fãnga pyer pye ye, u sẽ yai u naa fufor wale sya nawee- ye ye.

8 U yai u nampay gbihi naa n yigi nuhu ne, u yai kayĩĩ wĩĩ loo n naa n tãy u ye. U yai u waha naa kacãn yãã, u yai u sroŋ, u yai u pua yaha tãŋ Yãhã wũhũ na. U yai u u ya wãyigi cã.

9 Pe Yesu tẽnlɛhɛ pe le Yãhã yɛ̃ kapãn klaha nawee- ye mii, loo kapãn nde ma cĩĩnde. U yawãhã yahaseefua yai u naa loo yãŋ cigege. Loo na, u ga waha naa pe Yesu kãndeyãrfa byɛ klaha le cĩĩnde kaklaha ne, u maha naa pe yar kayi ne. Tesẽ, mpãy pe yee poo ga yɛr tã le cĩĩnde kaklaha na, u ga maha waha pe yar pe plahasaha fla ne.

10 Ma'a yãã, tẽ ngĩĩ pãã ma ye, pe Yiifee- mpãy pe dye Yesu kãnde wo, pe busãã ma pe sye ma nii nawee- wlaŋ pe kaplãmbuar ne, yĩŋ wee ke na ye.

11 Pe fufor wale sya nawee- ye, ma pe klaha kai- nkãy ne ke sẽ sroŋ ye, ke sẽ wãã le cĩĩnde kaklaha ne ye, ma klɛfa busãã laam wlãhã ke syi. Ma yai ma poosyifa yɛ̃r tã.

12 Pe Kartifa naa waa pye tuu kai- cãã pãã naa n yaha, woo gɛ ba le pãã ma yee: «Kartifa ya dyaŋ, pe ma kawarfuafa, pe pee mii wlaha wãn dyaŋ, pe napar pye ma maha di cã. Pe see ke dyaŋ.»

13 Tuu lii pãã, cĩĩnde ne. Loo na, le pãã naa n waha pe ye, pe n pe troho tãhã naa n sroŋ Yesu kãnde wo.

14 Pe ma n naa Yiifee- ngbãy yãŋ ye, tesẽ nawee- mpãy pe le cĩĩnde kapãn sye ma pe laam kãmbɛhɛ ta, pe ma n naa koo kãmbɛhɛ ngĩĩ yãŋ ye.

15 Mpãy laam pe ma gbɛgbɛ, pe kai- byɛ yãŋ laantee nen ya ne. Mpãy laam pe wee gbɛgbɛ ye, pe sẽ maha Yesu wĩĩ sya cĩĩnde ye, pe kai- byɛ yãŋ laantee- sãnsyãm ne. Ma sẽ yãã, poo laanga ter sẽ yɔ̃ pe kacãn ter ne ye, koo kẽ.

16 Pe n yee poo ma Yãhã ne, ma'a -sẽ pe pyer yãŋ, maa cã kawar ne. Pe wĩĩ klaha-,

pe sẽ n luhu waa ye ye, pe saha laa kayĩĩ gɛ pye ye.

2

Yesu kãndeyãrfa yai pe naa pe troho tãhã mii

1 Mboo na, kai- nkãy tẽ ma klaha ke ne, naa nawee- klaha koo ya ne! Koo kẽ ke nawee- wãsyayaha wĩĩ pãã.

2 Pe nanlɛ yar pe pe ya wãyigi cã kai- byɛ wo, pe ma syi pe naa miiklaha- wũhũ pye ye, pe naa kacãwũhũ pye! Taa maha pe yar pe naa Yesu ta pe Yatɛr, pe tyii nawee- ntãŋ n naa n dye pe tãy, pe naa pe laam yĩn kãnkai- byɛ wo, mii Yãhã cĩĩnde le yar mii.

3 Taa pe calɛ bya yar, pe naa pe troho tãhã nawee- n cã, Yesu kãndeyãrfa me pe ne. Pe yar, kaplãmbuar rii te sẽ yɔ̃ ye, pe ma n koo syi pãã naa n tay teebɛhɛ byɛ wo ye, pe sẽ yai pe pua yaha sẽm na ye. Pe yai pe laantor kaplãŋ cã,

4 pe naa capĩy klaha, pe pa ntãŋ n naa n dye pe tãy pe pii ne.

5 Pe maha pe yar pe laam pe naa nii gbɛgbɛ pe naa kacãwũhũ pye, pe naa pe klɛ tẽŋ tẽ kayi ne, pe laam pe naa n tãy, pe naa n luhu pe pa ye. Pe yai pe naa koo ngĩĩ byɛ pye. Loo ga ta, waa saa waha wãpee laa yãã u pãã le Yãhã kapãn wĩĩ na ye.

6 Taa maha pe naanfãm yar, pe naa kacãwũhũ pye kãnkai- byɛ wo.

7 Mboo na, naa kayũhũ pye kãnkai- byɛ wo, pe n yãŋ naa n gbe ma na. Naa n laha, taa maha naa n sroŋ ma kaklaha ne!

8 Kaplãŋ nkãy ke sroŋ, waa saha laa wãpee yãã ke kaplãŋ na ye, naa koo pãã. Loo ga ta, fyar ga wo lahafa yigi, pe saha laa wãpee yãã pe pãã wo wĩĩ na ye.

9 Yãmpa yai pe naa n luhu pe yĩŋfa ye, pe maha naa pe laam yĩn kãnkai- byɛ wo. Pe yĩŋfa ma yee pe lii pye, pe yai pe le pye, pe ma n kaplãŋ tyĩn le na ye.

10 Pe sẽ yai pe naa pe wãn yuhu ye. Pe yai pe naa n laha pe yĩŋfa ye yalebyɛ, pe maha naa n sroŋ pe ye. Loo na, Yãhã gii ke ma wo Syayahafua, ke kaklaha myaha ga yi.

11 Ma'a yãã, tẽ kai- ngĩĩ pãã ma ye, Yãhã ke laantãr wĩĩ yar, loo lii le ma nawee- byɛ wãsyayaha wĩĩ.

12 Le wo klaha wo yi kãã kãmpee wo, wo kãntraha ngefa laam wũhũ yãã wo ke ta yaha. Loo na, waa naa wo troho tãhã kacãn ne, wo naa n sroŋ, wo naa Yãhã laam wĩĩ pye yagaafa nsoho wo.

13 Wo yai wo naa koo ngĩĩ pye, wo naa koo yay diper sẽŋ, koo gii wo koho taha yaha ke na. Koo per nge na, wo Syayaha- fua Yesu Crise wii u ma wo Yãhãngbãŋ, u nayɔ̃r ga ba yi gbaa na.

14 Wo Syayahafua gbã ku wo wĩĩ na, ma wo par sya yi kãã kapee- wãpyeŋ koho wo. Loo na, wo nii woo ya wãm. Wo kapee- byɛ laha kãã wo na. Wo ga naa kayũhũ pye laanfir ne.

15 Kai- nkãy taa yai ma naa nawee- klaha ke ne, koo kẽ tẽ yar ma na. Taa cã nkãy raa n pãã, cĩĩnde ne, naa ke pãã fãnga ne, ma'a n naa laalaa pye laa gɛ ne ye! Wii ma plaha pye, le pãã war yi u ne. Ma'a n tyii waa n ma kloŋ ye!

3

Laanfãyɔ̃m ma suhu troho gii wãtãhã ne ke yɔ̃

1 Pe Yesu kãndeyãrfa yar, pe yai pe yĩŋ kor le kãntraha yahaseefa ye tesẽ fãngafa ne, pe naa n luhu pe ye, pe naa n yi nanihi tẽŋ na, tẽŋ nkãy yĩŋ ma ke na.

2 Pe yar pe sẽ yai pe naa waa wãpee pãã ye, pe ma n naa wãhã cɛr ye, pe tyii pe laam naa n tãy, pe naa pe laam yĩn nawee- byɛ ne yalebyɛ.

3 Ma sẽ yãã, wo bya, faale wo too sẽ pye wa Yesu kãndeyãrfa ye, wo sẽ ba laa cã ye, wo sẽ naa n luhu waa gɛ ye ye, wo plaha naa n pye yalebyɛ. Wo pye kapee- wãpyeŋ koho wo, yĩnde wũhũ ne, tesẽ wo tyatyãhã ne. Wo pye napee- ne kãnde nen wo, tesẽ laanyarfa ne; nawee- wĩĩ ba fũhũ wo ye, wo bya wĩĩ -sẽ ba fũhũ pe ye.

4 Wo Syayahafua Yãhã n ba ke laantãr yar gbaa na nawee- na, ma maha pe yar pe n cã pe ntãŋ dye ke tãy. Yagaa, ke wo sya yaha koo kapee- ngĩĩ wãpyeŋ koho wo.

5 Le sẽ nii mii wo naa n sroŋ ye. Ke wo fɛn di, loo ne ke n wo sya yaha ke dyaŋ. Ke wo sya yaha ma maha wo kapee- laha kãã wo yĩŋ na. Loo na, wo nii mii wo maha gbihi dur see laanfãyɔ̃m ne Yãhã Yrã kãmay na, Yãhã Yrã lii le wo laam wã klaha.
6 Ma sẽ yãã, too wo Syayahafua Yesu Crise ta wo Yatɛr, Yãhã ke Yrã tege le wo laam wo busãã.
7 Loo na, u laantãr wĩĩ wo ta wo n sroŋ Yãhã ye ma ga ba ke kloho di, wo cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na ye, loo lii wo koho taha yaha le na.

8 Kaplãŋ ngĩĩ tẽ pãã tɛr, ke ma cĩĩnde. N yee ma naa ke pãã fãnga ne nawee- ye, ma'a n naa laalaa pye laa gɛ ne ye! Loo ga ta mpãy pe Yãhã ta pe Yatɛr, pe ga naa kayũhũ pye yĩntaha ne. Lii le yɔ̃ ma maha puar nawee- na, loo ne nde tẽ pãã ma ye.
9 Kaplãŋ wãtyĩn nkãy syi yĩŋ wee ke na ye, ke yãã ma ke ta yaha, tesẽ faale wãlɛ myar rii ne pe yrũhũ ta buarbuar, tesẽ sãnkɛr ne, ma suhu wãhã ne le Yãhã kãnde wĩĩ na. Koo ngĩĩ sẽ puar nawee ne ye, yĩŋ maha wee ke na ye.
10 Ma'a yãã, nawee wii syi u Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa klaha kaklaha nkãy syi ne, ke nawee- ta pe n cɛr pe ya ne, u yar u ma tẽmpee wo. U ma sye, maha u yar taha le ne, ke n tɛhɛ syãŋ tã. U ma maha sye, u cɛr yi kãã pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa wo!
11 Ma cã usyifua tuu plaha lii ne, u sẽ yɛr le na ye, Yãhã kasãhã ga ba too u na kapee- nkãy wĩĩ na u n pye.

Pɔl Tyite yar kai- ne

12 N ma ba Yartemasu nɔ wãã ma ye, laa na Tesyihi, pe ma nɔ ma fla na, mii waha ma ba yi ra na Nikɔplosyi wo. N ga wɛrngbãn cãã pye koo fla na.
13 Senosu wii u kasãhã wũhũ cã, woo tesẽ Apolosu ne, ma'a n faha pe wĩĩ ne ye, koho le pe ye, pe n waha pe yrãhã yi, ma'a n ta ngaa n kɛ laa pe ye ye!
14 N sẽ -sẽ yee, mboo nen ya wĩĩ ne ye, wo Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa, pe bya yai pe kayũhũ wãpyeŋ cã, pe waha naa pe ya gbe pe cĩĩnde kãnkai- byɛ wo. Pe troho wãtãhã Yesu kãnde wo, le yai le yãŋ naa n cã pe kayũhũ wãpyeŋ na.
15 Mpãy byɛ pe ma ra ne, pe ma syar. Wo naambiyãm mpãy pe Yesu ta pe Yatɛr, pe syar wo kẽ. Yãhã ke ke kayĩĩ wãã ye byɛ kẽ.

Pɔl saba kaplãŋ Filemu ye

Syaha fla

1 Ndoo Pɔl kẽ, tẽ saba nwo yrũhũ, ndoo tesẽ wo cĩĩfua Timuti ne. Pe ndoo Pɔl tã nwompihi wo Yesu Crise tẽn wĩĩ na.

Wo u saba yrũhũ nɔ wãã mboo Filemu kẽ, mboo wii raa ma wo naambiyã, ma maha ma wo tẽntẽwai.

2 Mboo, ma suhu Yesu kãndeyãrfa mpãy byɛ ne pe pe ya wãã ma kaha wo, ma suhu wo syafua Yapya ne, ma suhu Arisyipe ne, woo wii u tẽn tẽ wo ne Yesu Crise kẽ.

3 N le nar Yãhã ye, tesẽ ke Dya Yesu Crise ne, ke kayĩĩ pye ye kẽ, ke maha laanyĩn wãã ye kẽ.

Filemu troho wãtãhã Yesu kãnde wo

4 Filemu, ma wĩĩ gboho ra laam wo. Yalebyɛ n ma nii n pãã Yãhã ye, n ne laa yãã ma wĩĩ na n pãã ke ye, tẽ syaha wãã ke kẽ loo wĩĩ na.

5 Pe ba ma wĩĩ pãã ra ye ma yee, a Yesu kãndeyãrfa byɛ ntãŋ dye ma tãy cĩĩnde, a raa maha Yesu sroŋ ta ma Yatɛr. Koo kẽ n syaha wãã Yãhã kẽ.

6 Taa Yesu ta ma Yatɛr wo n wãã le, n le nar Yãhã ye, ke waha ta Yesu myaha n gboho, kayũhũ nkãy byɛ Yesu tuu n pye wo kẽ, ma n waha ke cã naa n yɔ̃.

7 Taa ta Yesu kãndeyãrfa byɛ ntãŋ n sroŋ dye ma tãy, loo nde pe laam yĩn yalebyɛ. Le nii ra ye nuhu wĩĩ, ma maha fãnga gaa taha ra na.

Pɔl Filemu nar u yãmpuai Wonasyimu wĩĩ na

8-9 Taa nwo, Yãhã ntãŋ sroŋ dye gboho ma tãy, koo syi kẽ, n ga ma nar laa ne. Le yɔ̃ ma maha sroŋ Yãhã ye Yesu kãnde na. Too mii, wo wĩĩ n tãy wii ye, n saha yee ma le pye ra kẽ fãnga na ye. N ga ma nar wãnar le ne, ndoo wii n ma wãdyaha Yesu kãnde na, ndoo wii pe yigi tã nwompihi laam wo ma yee, tẽ tee n yãr Yesu Crise kãnde wo, ma nii u kapãn pãã nawee- ye.

10 Wo dya Wonasyimu wĩĩ ne tẽ ga ma nar. Nwompihi nge laam wo, Wonasyimu dye Yesu kãnde wo. Loo nde na, n ga waha u yee ra dya.

11 Faale na, u sẽ pye ngaa ma ye ye. Yagaa, u ga waha laa yɔ̃ wo byɛ kẽ, ndoo tesẽ mboo ne.

12 N ga u nɔ wãã ma kẽ. Yagaa, taa -sẽ cã ma yee, u wĩĩ gboho ra laam wo, u ma mii ndoo gɛ kadye dyaŋ.

13 N ma ne pye n ga waha ne tyii u na nii tãy, ke nwompihi wo nwo, u n naa koho le ra ye tẽŋ nkãy wo ma draha wo, le ga ne tãy ra ye.

14 N le wũũ ma yãã, n sẽ yai n kai pye ma kur ye mii ma sẽ yɛr le na ye. N sẽ maha n kɛ ma kayĩĩ pye ra kẽ fãnga na ye. N n yãŋ, ma'a ga kayĩĩ pye ra kẽ, le -sẽ pye ma laam wĩĩ.

15 Ncã, laa na Yãhã ke le ta ma yee, u Wonasyimu u fã tɛr ma yaha u ga yalaa pye, tuu maha dur ba yi ma na, ye n nii yii ne.

16 Ma sẽ yãã, Wonasyimu u ma na yagaa, u puar yãmpuai na. U sẽ n tɔ̃r gɛ tɔ̃r yãmpuai ne nantãŋ ye. U sroŋ ma wo cĩĩnde nampyeŋ Yesu kãnde wo. U wĩĩ sroŋ gboho ndoo ye. U wĩĩ yai le nii ma bya ye koo syi, le sya tɛr ra wĩĩ yaha. U ma ma yãmpuai, ma maha ma ma cĩĩnde nampyeŋ Yesu kãnde wo.

17 Ke ma pye n ma ma naambiyã cĩĩnde, taa ne ga ndoo gɛ yigi mii, u yigi ke syi!

18 Ke ma pye u laa pye ma na, ke ma maha pye u fuɛ syi gbe ma ye, le ta ra yĩŋ wĩĩ. N ga ke draha dur ma kẽ, ma'a n naa ntãŋ cɛr ye.

19 Ndoo Pɔl kẽ tẽ u saba yrũhũ. N ga ke byɛ dur ma kẽ. -Taa -sẽ cã mii ndoŋ, tẽ lii pye tɛr ma kẽ, le tɛr ma yrã yaha.

20 Ãwã, ma'a wo Yĩŋfua yãŋ, ma ra laam wĩĩ nde pye ra kẽ, le ga tãy ra ye, le ra laam yĩn.

21 Lii tẽ nar ma ye nde saba nwo wo nanga, n cã ma n gaha le pye ra yor wo, le n sya ta tɛr koo yaha.

22 Taa maha naa syãsaha gbihi ra kẽ, ta laam wo n le ga ma yee, Yãhã ga ba luhu ye wãnar ye, ke ra yi yaha ye kẽ.

Syaha fla

23 Yepafarsyi wii u ma ra ne nwompihi
wo nwo Yesu Crise wĩĩ na, u syaha ma ma
ye.
24 Marɛkɛ ye bya ne, ma suhu Arisarkɛ
ne, Dɛmasu ne, Luke ne, poo mpãy pe ma
ra tẽntẽwai, pe byɛ ma syar.
25 Wo Yĩŋfua Yesu Crise, u kaa taha ye
na.

Yesu tẽnlɛhɛ waa saba kaplãŋ
Yebɛrɛfa ye

Yesu tɛr faale Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa byɛ yaha

1 Faale cãã na, Yãhã naa n pãã wo wãlɛ
ne. Ke ke kaplãŋ tɔ̃rfa busãã lɛhɛ naa n
wãã pe ya wuhu na, pe n bii naa ke yɛ̃
kaplãŋ pãã, pe byɛ pe kaplãŋ ter ne ke ya
wuhu na.
2 Yagaa sẽ na, Yãhã ke yɛ̃ kapãn pãã wo
ye ke Dya kãmay na; Yãhã driyɛ̃ kai- byɛ
le soho woo koho wo. Yãhã driyɛ̃ kai- byɛ
tãhã woo kãmay na.
3 Yãhã nayɔ̃r n yãã Yesu na, tesẽ ke
nagboho ne. Yãhã ke ma mii, Yesu ma koo
syi. U kaplãŋ ma fãnga ne, koo kẽ ke driyɛ̃
gbã yigi. U nawee- kapee- yee laha kãã pe
na. Loo kur ye, u n ka yãhãyĩŋ na, maa
nii Yãhã kãndigi koho kuɛ ye, koo gii ke
ma wãn byɛ yĩŋ na.

Yesu tɛr yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ yaha

4 Yãhã myaha wãã Yãhã Dya kẽ, ke n
tɛr yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ wãŋ yaha. Koo kẽ, u
n tɛr yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ yaha.
5 Ye sẽ yãã, Yãhã sẽ kapãn nde syi pãã
yãã yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa ye ye ma yee:
«Mboo kẽ ma ma ra Dyapuai,
ma gbe nanga na, nawee- ga cã,
n ma ma Tuhufua.»
Ke sẽ maha nde pãã yãã yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ
waa wĩĩ na ye ma yee:
«N ga nii u ye Tuhufua draha wo,
u -sẽ ga nii ra ye Dya draha wo.»
6 Yaliile wo Yãhã yee koo ga ke Dyapuai
nen nɔ wãã driyɛ̃ wo, woo wii tuu cãã pye
wa wãn byɛ yaha, ke le pãã ma yee:
«Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ byɛ yai
pe naa u myaha sey.»
7 Yãhã lii pãã yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ wĩĩ na, loo
ne nde: Ke yee yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ mii gɛ pe
sya nii koo wãm, pe ma koo ye tefay wãŋ
syi dyaŋ. Ke tẽntẽ- ma ke ye naayĩn wãŋ
syi dyaŋ.
8 Ke Dya wĩĩ loo na, Yãhã le pãã ma yee:
«Ma ma Yãhã, ma Yĩŋfua niisaha yãã.
Too yĩnfar nde wãkuayãã wee te na ma
ye ye.
Kasroŋ koo kẽ, taa ga naa n pye ma Yai
wo.
9 Kasroŋ wĩĩ tãy ma ye,
kapee- wĩĩ sẽ tãy ma ye ye.
Loo ne, ma Tuhufua Yãhã n mboo yãŋ yi
ma nagboho ta ma na ma nampyeŋ-
yaha.
Nuhu n -sẽ ma laam yĩĩ.»
10 Yãhã maha yee:
«Yĩŋfua, mboo kẽ
taa kãntraha tãhã ke kai- byɛ feg-
becãã na.
Mboo kẽ taa maha yãhãyĩŋ bya tãhã.
11 Too nde byɛ ga ba kua.
Mboo woo na, maa naa n nii yalebyɛ;
kãntraha tesẽ yãhãyĩŋ ne,
te ga ba lɛ te pye klaha-,
12 ma n te kur ta yaha te kuãŋ ne.
Taa ter ga ba te draha gbe mii
nayrefãn dyaŋ pe n le wãlɛr draha
wo.
Mboo woo na,
maa naa n kuee ma wãnii na yalebyɛ,
wãkuayãã saa pye ma dyɛ- na ye.»
13 Yãhã sẽ maha nde pãã yãã yãhãyĩŋ
tẽnlɛhɛ waa ye ye ma yee, u nii koo
kãndigi koho kuɛ ye kai- byɛ yĩŋ na, ke
n sya ba u napĩĩ- yĩy kor le u kẽ, pe n nii
mii, u tãnde fyãhã tã pe na.
14 Pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ya dyaŋ, pe wee la
tẽntẽ- ya Yãhã ye, ke n nii pe lɛhɛ pe ga
naa n paha mpãy na, pe yai pe ba sya
yaha pe ga nii Yãhã tãy?

2

Wo yai wo naa wo wãsyayaha wĩĩ wũũ

1 Ke Dya kãmay na, Yãhã ke lii pãã
wo ye wo wãsyayaha wĩĩ na, wo yai wo
yĩntaha sroŋ loo nde ne, kapuar ne. Mii
loo sẽ ne ye, waa le kãnyĩĩ plaha, wo saa
yãã dye Yãhã Yai wo ye.
2 Kãnde lii Yãhã le ta pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ
n bii le yar nawee- na, le pye kla. Le pye,
wii ma loo kãnde katan nen laa sye ma le
miy yaha, Yãhã ga u pẽn loo nde wĩĩ na.
3 Wo wãsyayaha kaplãŋ nkãy ke -sẽ ma
yĩŋ, ye yai ye cã, wa'a yee ke wee kla ye,
wo saha kuee mii wo sẽ pẽn ye. Yĩŋfua

gɛ kẽ u cãã wo wãsyayaha wĩĩ pãã. Mpãy pe -sẽ le yãã luhu u yɛ̃ na, poo n ba le pãã wo ye wo n cã, cĩĩnde ne.
4 Yãhã kẽ, ke fãnga taha pe yɛ̃ kaplãŋ na, pe n waha laanwɔ wũhũ pye ke n yɔ̃ ta tɛr ma suhu yɛ̃kã wũhũ ter byɛ ne. Yãhã Yrã kãmay na, Yãhã maha fãnga ter byɛ wãã pe kẽ pe ya wuhu na pe n waha naa ke tẽn tẽ. Yãhã naa le pye ke syi, nawee- n waha naa n cã pe kaplãŋ ma cĩĩnde. Yãhã Yrã fãnga wũhũ koo na, Yãhã ke wãã ke laam wãkẽ.

Wii woo kẽ u ga waha ta, nawee n sya yaha

5 Driyɛ̃fãŋ gii wĩĩ too n pãã, Yãhã sẽ yee pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ poo pe ba nii koo driyɛ̃ yĩŋ na ye.
6 Aye rɛhɛ, waa gɛ ma u le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:
«Yãhã, nawee ma nwa, ma n nii,
ma sẽ n faha u wĩĩ ne ye?
Woo wii u see yi nawee, u ma nwa,
ma n nii u gbihi n yigi?
7 Ma u ta ma yee yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ
pe puar u na yalaale nsoho ya wo.
Ma maha ba miingbãŋ wãã u kẽ,
ma nagboho ta u na.
8 Ma u ta kai- byɛ yĩŋ na.»
Le yar ma yee Yãhã nawee- ta ke wãtãhã wãn byɛ yĩŋ na. Le yĩntaha kẽ, Yãhã nawee- ta pe n yia kai- byɛ na, laa gɛ sẽ kuee ye. Wo ma -sẽ yee wii ga yãŋ yagaa, wo saa kai- byɛ yãã ke n pye pe myaha na ye.
9 Lii ya too yãã, Yesu wii Yãhã ba u dur ta, ma yee ke yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ pe puar u na yalaale nsoho ya wo, yagaa wo yãã, Yãhã miingbãŋ wãã u kẽ ma maha nagboho ta u na. Tuu wãfãy gii fãy ma sya ba ku nawee- byɛ wĩĩ na, koo syi kẽ, Yãhã n u gbihi ta ke syi. Yãhã laantãr tãy, Yãhã yee koo ga nawee- sya yaha, koo kẽ Yesu n wãfãy nge fãy.
10 Yãhã wãn byɛ tãhã te nii ke wãn. Ke naa n kɛ nawee- busãã pe sya yaha pe waha ke nayɔ̃r syi yãã. Loo ne, ke n ta Yesu n koo wãfãy sya, ma cã nii wo Syayahafua. Laa sẽ kuee mii u sẽ le pye ye. Loo nde ma wãyĩĩ. Mpãy pe ga sya yaha, Yesu woo tuu ga tɛr pe yahasee ye, pe n dye Yãhã Yai wo.
11 Yesu woo kẽ, tuu nawee- kapee- laha n kãã pe na, pe n nii Yãhã laam wĩĩ ya pye. Woo tesẽ mpãy ne tuu sya n yaha, pe byɛ ma tuhufua nen pii. Loo ne, u pe yee u cĩĩfa, fyar sẽ u yigi le ne ye.
12 Woo gɛ le pãã ma yee:
«Yãhã, n ga ba naa ma wĩĩ pãã ta cĩĩfa ye;
n ga ba naa ma miingbãŋ gboho yay ne
ma nawee- byɛ nsoho wo.»
13 U maha yee: «N nii le soho ma koho wo.» U maha yee:
«N nwo, ndoo tesẽ pe kicar byɛ ne,
kicar mpãy Yãhã pe wãã ra kẽ.»
14 Ye sẽ yãã, pe kicar see yi nawee- byɛ wãŋ syi dyaŋ, ntãŋ ne pe kadye wo. Koo kẽ Yesu bya see ba wãcɛŋ wo wãŋ syi, ntãŋ ne u kadye wo. U ku wo kadye ter syi ne. Koo kẽ u gbã kãmay na, sãndãpee yĩŋfua Setane wii u ma gbã fãnga ne, Yesu u fãnga pye klaha- u kẽ.
15 Tuu loo pye, u nawee- byɛ sya yaha gbã fyar koho wo, mpãy pe pye yãmpa ntãncɛr koho wo gbã wĩĩ na yalebya.
16 Ye cã Yesu sẽ loo nde pye wãã yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ kẽ ye, u le pye wii driyɛ̃fa kẽ, wii mpãy too ma Brama kur kuɛ pii.
17 Koo kẽ, u n see ba nawee ntãŋ ne u kadye wo wo wãŋ syi dyaŋ, ma nii u nampyeŋ wãŋ syi wãcɛŋ, fla ngaa gɛ sẽ kuee u na ye. Mii loo sẽ ne ye, u saa ne waha u cĩĩfa fɛn cã u naa pe fɛn di ye. U ga ba nii pe ye Yãhã yũndefa yĩŋfua, u naa n sroŋ le Yãhã tẽn ne, u u nampyeŋ-kapee- laha kãã pe na.
18 Ye sẽ yãã, tuu pye driyɛ̃ wo, woo gɛ ba wãfãy yãã gboho; sãndãpee yĩŋfua Setane maha naa n kɛ, u u tyĩn ga kapee-wãpyeŋ kuɛ ye. Loo na, nanga wo ma nii tyĩn n gaha kapee- wãpyeŋ kuɛ ye, Yesu ga waha koho le wo ye.

3

Yesu Crise tɛr Musa yaha

1 Wo nna, Yãhã ye bya yãŋ yi, ye nii ke wãm, ye ba dye ke Yai wo. Wii mpãy too ma ke wãm, too lii sya cĩĩnde ma nii le pãã nawee- ye, loo ne nde: Yesu woo kẽ u ma

Yãhã tẽnlɛhɛ, u maha ma Yãhã yũndefa
yĩŋfua ma wo wãã le Yãhã ne. Ye yai ye
naa woo yãŋ yalebyɛ.
2 Yãhã u yãŋ yi, ma u taha tẽn lii na,
u sroŋ le ne mii Musa dyaŋ, tuu bii
sroŋ u tẽn ne Yãhã kahafa kẽ mii. Yãhã
sabangbãŋ wo, loo yrũhũ yaha Musa wĩĩ
na ma yee: «U bii sroŋ Yãhã kaha byɛ
wo.»
3 Nawee ma kaha fãã, u ga myaha yãã
u tɛr ke kaha yaha. Yesu tesẽ Musa ne, pe
ma koo syi, Yesu myaha yai ke gboho ta
tɛr Musa myaha yaha.
4 Ye cã klɛ ma te fããfa ne te ya wuhu
na; Yãhã koo -sẽ kẽ, ke driyɛ̃ byɛ fãã. Ke
Dya kẽ Yesu ne.
5 Musa woo na, Yãhã nna byɛ wo, Yãhã
sẽ naa u taha laa wãpyeŋ na u n naa n
faha le ne ye. U pye tẽntẽ Yãhã ye; lii le
ga ba pye kur kuɛ ye, Yãhã bii u ta u n le
cãã pãã yaha.
6 U Yãhã Yĩndefua Crise -sẽ ma Yãhã
kahafa byɛ yĩŋ na. U sẽ laa sye Yãhã ye ye.
Woo ma u Yãhã Dya. Wo ma wii plãhã,
ma Yesu ta wo Yatɛr wo kuãŋ ne, tesẽ wo
ma koho taha yaha woo ya na yalebyɛ, wo
ga sroŋ nii koo kaha ngefa.

*-Ye naa ye troho tãhã Yãhã yor wo
nanga nge bya na!*

7 Ye cã wo yai wo wii plãhã Yesu kãnde
wo. Loo ne, Yãhã Yrã wo yar ma yee:
«Ye ma Yãhã yɛ̃ kapãn luhu nanga,
-ye le sya nuhu ne!
8 Ye ma syi ye nii nditẽŋ Yãhã kapãn ye
mii
ye wãlɛ dyaŋ faale cãã na ye!
Tẽyãfũũ klo wo pe bii yee poo jar Yãhã ye,
ma yee poo ga ke pye yãŋ.
9 Ye wãlɛ bii le tẽyãfũũ klo plaŋ cɛr naa n
tɛr
ma naa n gaha kãntraha gii wo,
Yãhã ke bii yɛ̃ tɛr, koo ga ke wãã pe
kẽ.
Pe bii dyɛ- gbeesĩĩ pye yrãhã na;
Yãhã naa yɛ̃kã wũhũ pye pe kẽ,
loo naa byɛ ne, pe maha naa n jar
Yãhã ye,
ma ke pye naa n yãŋ
ke dyɛ- gbeesĩĩ ngĩĩ byɛ wo.
10 Loo ne,
Yãhã laam n bii war koo cãã wãlɛ ne,
ke n bii le pãã ma yee:
Pe laam wũhũ kẽ, ke pe plaha
yalebyɛ,
pe sẽ n kɛ pe naa pe troho tãhã ra yor
wo ye.
11 Yãhã laam n bii war pe ne,
ke n le sroŋ pãã pe ye ma yee:
Tẽ kãntraha gii gbihi ta pe myaha na
pe ga naa n wũũ,
pe saa dye yãã ke wo ye!»
12 Wo nna, yii mpãy ye ma Yesu
kãndeyãrfa, ye naa yii yigi, ye laam ma
n ba waha tɛr ye ye ye! Mii loo sẽ ne ye,
ye ga ba yee Yãhã yɛ̃ kapãn wee ngaa ye,
ye sya le Yãhã kãnde miy yaha, Yãhã gii
ke yrã le wãn byɛ laam wo.
13 Ye ma n nii koo syi ye! Too ma
yrãŋ na nanga, Yãhã n traha ke naa ke
yɛ̃ kapãn pãã wo ye plii wuhu na. Ye naa
yii yar kayĩĩ ne, kapee laa ma n ba waa
ta, u n plaha u sya nii nditẽn Yãhã kapãn
ye ye.
14 Ye cã wo seefar le u Yãhã Yĩndefua
Crise ne. Too ba u fe ta wo Yatɛr wo laam
byɛ ne mii, wo ma wii plãhã ma kuee yai
tãŋ koo syi, wo seefar le u ne cĩĩnde.
15 Le ma le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ
wo ma yee:
«Ye ma Yãhã yɛ̃ kapãn luhu nanga,
-ye le sya nuhu ne,
ye ma syi ye nii nditẽŋ Yãhã ye
mii ye wãlɛ dyaŋ ye, poo bii jar Yãhã
ye.»
16 Mpãy pe pye yãmpa Syipte kãntraha
wo, Musa n ga pe sya yaha ma pe yigi yi
ke kãntraha wo, poo ya sẽ na, pe bii le
Yãhã yɛ̃ kapãn luhu ma dur ma jar Yãhã
ye?
17 Poo ya sẽ na, Yãhã laam bii war pe ne,
ke n pe ta pe n tay dyɛ- gbeesĩĩ tẽyãfũũ klo
wo ma sya ba ku ke fla na. Poo sẽ na, pe
naa kapee- pye ke dyɛ- gbeesĩĩ ngĩĩ wo?
18 Mpãy pe le Yãhã yɛ̃ kapãn luhu ma
dur ma jar ke ye, poo sẽ na, Yãhã le sroŋ
pãã pe wĩĩ na ma yee:
«Tẽ kãntraha gii gbihi ta pe myaha na
pe ga naa n wũũ,
pe saa dye yãã ke wo ye.»
19 Yii gɛ le yãã, pe sẽ le Yãhã kapãn ta ngaa
ye, koo kẽ Yãhã ke bii kãntraha gii gbihi

ta pe myaha na pe ba naa n wũũ, pe sẽ yãã dye ke wo ye.

4

Yãhã nawee- ga cĩĩnde wãwũũ yãã

1 Yãhã bii yɛ̃ tɛr, koo ga cĩĩnde wãwũũ
wãã ke nawee- kẽ. Koo yɛ̃ wãtɛr nge ma
wii wĩĩ nanga. -Tee -sẽ naa yii yigi, yii
waa ma n ba kuee mii, u sẽ koo wãwũũ
nge yãã ye.
2 Ye sẽ yãã, wo bya le Yãhã kapãyĩĩ luhu
mpãy dyaŋ pe pye le tẽyãfũũ klo wo faale
wo. Pe le Yãhã kapãyĩĩ luhu, le sẽ -sẽ laa
yɔ̃ pe kẽ ye. Ye sẽ yãã, pe le luhu, pe sẽ
le sya cĩĩnde ye, koo kẽ, pe sẽ ke cĩĩnde
wãwũũ yãã ye.
3 Wii poo na, wo ke kaplãŋ sya cĩĩnde.
Wo ma wii waha, ma ke le yaha wo laam
wo, cĩĩnde wãwũũ gii Yãhã yee, ke n pai
ke wãã ke nawee- kẽ, waa koo yãã. Koo
cĩĩnde wãwũũ kẽ, Yãhã laam ke bii war
wo wãlɛ ne, ke n le sroŋ pãã pe wĩĩ na
ma yee:
«Cĩĩnde wãwũũ gii ke bii gbihi ta pe
myaha na,
pe saa ke yãã yãã ye.»
Yãhã ke loo nde pãã yaliile wo, koo gɛ
bii kai- tãhã wa ma dye cĩĩnde wãwũũ wo.
4 Ye sẽ yãã, le ma le yrũhũ yaha Yãhã
sabangbãŋ wo ma yee:
«Yãhã kai- byɛ tãhã kua plii kuay nsoho
wo,
ke plii kuasĩĩ wuhu, ma -sẽ wũũ.»
Ye yai ye cã, wãwũũ ma Yãhã tãy.
5 Wo maha le yãã wa, le ma le maha yrũhũ
yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:
«Cĩĩnde wãwũũ gii Yãhã bii gbihi ta
pe myaha na, pe saa ke yãã yãã ye.»
6 Mpãy -sẽ ga waha koo cĩĩnde wãwũũ
nge yãã. Mpãy pe sẽ ke cĩĩnde wãwũũ nge
yãã ye, poo tee bii le Yãhã kapãyĩĩ yãã cãã
luhu, pe sẽ le sya cĩĩnde ye.
7 Mpãy pe -sẽ ga waha koo cĩĩnde
wãwũũ nge yãã, loo ta Yãhã n per gaa ta,
ma ke myaha taha nanga. Yãhã wo faale
wãdyaha Dawide ta, u n koo nanga nge
wĩĩ pãã, le n yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ
wo; koo syi kẽ, ta n cãã ye yar wa le ne
ma yee, Yãhã yee:
«Ye ma Yãhã yɛ̃ kapãn luhu nanga,
-ye le sya nuhu ne,
ye ma syi ye nii nditẽŋ le ye ye!»
Wo faale wãlɛ pe bii le Yãhã yɛ̃ kapãn sye
tẽyãfũũ klo wo, dyɛ- buar tɛr loo kur ye,
Dawide n cã ba ke nanga per kapãn nde
pãã.
8 Ye sẽ yãã, Yãhã bii wii yãŋ yi Musa
draha wo, u myaha Yosua. Woo ka pe
wãlɛ pii ya ne koo kãntraha nge wo,
kãntraha gii Yãhã bii ke gbihi ta pe byɛ
myaha na, pe ga naa n wũũ. Ke ma ne
pye ke cĩĩnde wãwũũ kẽ pe yãã loo klo
nde wo, Yãhã saa ne maha ba naa per gaa
wĩĩ pãã ye.
9 Koo syi kẽ, wãwũũ per gbihi ta Yãhã
nawee- kẽ. Koo wãwũũ wĩĩ ma mii Yãhã
wãwũũ wĩĩ dyaŋ, ke wũũ driyɛ̃ wãtãhã
kur ye.
10 Yãhã ke driyɛ̃ tãhã wa, ke -sẽ wũũ.
Wãwũũ per gii Yãhã ke gbihi ta wo kẽ,
wii ma koo wãwũũ yãã, u tẽn tẽ ma n pai
wũũ mii Yãhã wãŋ syi dyaŋ.
11 -Too wii waha, wo koo cĩĩnde wãwũũ
nge yãã! Mpãy pe pye tẽyãfũũ klo wo,
waa ma syi u le Yãhã kapãyĩĩ sye poo
wãŋ syi dyaŋ, u ba kuee u saa ke cĩĩnde
wãwũũ yãã yãã ye.
12 Ye sẽ yãã, Yãhã yɛ̃ kapãn tẽn tẽ wo
laam wo, le maha ma fãnga ne. Yũntrũhũ
gii ke ma yɛ̃r sĩĩ ne, ke ga waha kã dye
ga kadye laam wo. Yãhã yɛ̃ kapãn -sẽ tɛr
koo yũntrũhũ nge syi yaha. Le ga waha
kã dye le sya ga nɔ nawee laampua gɛ wo.
Le ga waha kã dye le ga nɔ kacrihi na, le
sya ga yi u kiluɛ na. Yãhã yɛ̃ kapãn kã dye
n gaha nawee laampua gɛ wo. Kai- nkãy
byɛ ke wãpye laam ma u na tesẽ kai- nkãy
byɛ ne u n ga u laam wo, le Yãhã kapãn
ga ke byɛ yi yaha gbaa na u n yãŋ ke ma
pye ke sroŋ.
13 Nawee saha laa pye le n wũhũ Yãhã
na ye. Yãhã ke wãn tii byɛ tãhã, ke te byɛ
yãã gbaa na, ma maha te byɛ laam wũhũ
cã tãŋ. Too kai- nkãy byɛ pye driyɛ̃ wo,
ke n pai wo yey ke ne per gaa.

Yesu kẽ wo Yãhã Yũndefa Yĩŋfua

14 Ye cã Yãhã Yũndefa Yĩŋfua ma wo
ye. Yãhã Dya Yesu kẽ. Woo, u dugu ga
yãhãyĩŋ na, ma sya ka Yãhã yahasee ye.
Loo ne, too Yãhã cĩĩnde wũhũ nkãy pãã

mii, -too -sẽ tyii ke n pye wo laam wo ke syi, wo n plãhã kuee ke wo!
15 Sãndãpee yĩŋfua Setane ma wo tyĩn n gaha kapee- wãpyeŋ kuɛ ye, Yesu cã wo saha yia Setane na wii ya ye, wo fɛn ga maha u yigi. Ye sẽ yãã, Yesu wii u ma wo Yãhã Yũndefa Yĩŋfua, Setane ba u bya tyĩn naa n gaha kapee- ter byɛ wãpyeŋ kuɛ ye mii wo wãŋ syi dyaŋ, u sẽ -sẽ kapee nen laa gɛ pye ye.
16 Loo na, -too wo laam miy yaha, wo yũhũ crã laanyĩn ne Yãhã na, wo cã ke laantãr gboho. Ke ga wo fɛn di, ke maha laantãr wĩĩ pye wo kẽ, ke wo sya yaha yaliile wo Setane wo tyĩn n gaha kapee-wãpyeŋ kuɛ ye.

5

1 Yãhã pe Yiisrɛfa Yãhã yũndefa yĩŋfua yãŋ naa n yi wuhu na, pe Yiisrɛfa laam wo, ma naa pe taha ke tẽn na nawee- kẽ. Pe naa diŋ yi Yãhã kẽ, ma maha naa wãn boo ke kẽ, ke n naa tyii nawee- kapee-foho na.
2 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa -sẽ pye nawee-wo wãŋ syi dyaŋ; pe bya pye, sãndãpee yĩŋfua Setane ga waha pe tyĩn ga kapee-wãpyeŋ kuɛ ye, pe n sya waha dye le wo. Koo syi kẽ, wii ma kapee pye, u sẽ cã wa ye, tesẽ pe ma wii wlaŋ u n kapee pye, Yãhã yũndefa yĩŋfua ga waha u fɛn di, u koho le u ye laanyĩn ne.
3 Tuu ga waha dye kapee- wãpyeŋ wo, u yai u naa wãn boo Yãhã kẽ u ya koho kapee- wĩĩ na, mii u yai u le pye nawee-kapee- wĩĩ na mii.
4 Waa saha Yãhã yũndefa yĩŋfua mi-iyũhũ nge syi taha u ya na ye. Yãhã kẽ, ke ne ufua yãŋ yi, ke u ta u n nii ke yũndefa yĩŋfua mii Yarɔ̃ dyaŋ, Yãhã bii u yãŋ yi mii.
5 U Yãhã Yĩndefua Crise bya gɛ sẽ kẽ, u Yãhã Yũndefa Yĩŋfua myaha taha u ya na ye. Yãhã koo kẽ ke u yãŋ yi, ma u pye ma yee:

«Mboo kẽ ma ma ra Dya;
ma gbe nanga na, nawee- ga cã
n ma ma Tuhufua.»

6 Yãhã maha le pãã u wĩĩ na ma yee:

«Ma ga nii ta yũndefua ma kuãŋ ne
mii Malsyidaku wãŋ syi dyaŋ.»

7 Yesu tuu pye nawee kãntraha na, u naa n pãã Yãhã ye, ke woo sya yaha gbã koho wo. U naa loo nar Yãhã ye, kule ne, ma sya naa yĩntãm gɛ yi. Tuu -sẽ ba yɛr Yãhã laam wĩĩ ya wãpyeŋ na, Yãhã n luhu u kaplãŋ ye, ma kaa taha u fãnga na u fɛn wo, ma maha ba u yir gbã wo.
8 U pye Yãhã Dya, u -sẽ ba yɛr Yãhã laam wũhũ ya wãpyeŋ na, ma sya fɛn yãã le kur ye. Loo na, Yãhã n le cã, u n luhu ke ye cĩĩnde.
9 Tuu Yãhã laam wũhũ byɛ pye ga kua, u nii nawee- Syayahafua u kuãŋ ne. Nawee-mpãy pe n luhu u ye, poo mii ga waha cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na ye.
10 Yãhã n yee, u ma ke Yũndefa Yĩŋfua mii Malsyidaku wãŋ syi dyaŋ.

Kaa ke naa n taha wo laantor na Yãhã kai- kuɛ ye

11 Kai- busãã ma, too ga yar ye na loo nde wĩĩ na. Tee -sẽ mii tee nii yagaa, ke kai- wãluhu sẽ n tãy ye ye ye, ye maha wee tee waha ke war farfar ye. Loo nde ye ta ye saha klaha ye.
12 Pe ye klaha ma- Yãhã kaplãŋ ne, ye ne ga pye yagaa kaicãfa. Ye -sẽ mii, pe ye fe gbe wãklaha ne kai- nkãy ne, ye yai pe maha dur pe naa ye klaha ke ne. Ye ma pẽyãr wãŋ syi, ye saha wãlɛ dir di ye, ye maha yai ye maha naa yrã wãr.
13 Wii u yrã ya wãr, pẽyãhã kẽ u ne; u saha wãyĩĩ war wãpee ne ye, u tee ma pẽyãhã nantãŋ.
14 Wii tuu -sẽ lɛ wa, pe ga naa wãlɛ dir wãã u kẽ. Yãhã wĩĩ ma koo syi. Kai- nkãy ke sroŋ Yãhã yĩnde na, tesẽ nkãy ne ke sẽ sroŋ ye, wii ma u laam kacãn ta, ma waha koo war ma ke cã, woofua nii wãdyaha Yãhã kai- wo. Pe ga naa woosyifua klaha Yãhã kai- nkãy ne ke waha. U ga waha ke cã.

6

1 Loo ne, u Yãhã Yĩndefua Crise kaplãŋ nkãy pe nawee fe n klaha ke ne, wo ma syi wo taha kuee koo ya na ye. Yãhã kai-nkãy ke nawee lɛ, -too ka koo ye yagaa. Kai- nkãy ke ma Yãhã kaplãŋ fegbesaha wo, wo saa maha dye ke wo ye. Koo kai-kẽ ngĩĩ: Kai- nkãy ma, nawee ma ke pye,

ke n gaha u ne u klahasaha wo. Nawee yai u koo miy yaha u yĩntaha sroŋ Yãhã kuɛ ye, u ke ta u Yatɛr.
2 Koo kai- nkãy maha kẽ, nawee wãtããyi ne loho wo Yesu myaha na, ma suhu kluɛ wãtaha ne nawee- na, ma suhu nakur wĩĩ ne, Yãhã ga ba pe yir gbã wo ke pe sãhã.
3 Yãhã wũhũ fegbesaha kai- ngĩĩ, waa koo ta yaha, wo ka yahasee ye, Yãhã ma sya.

4-6 Mpãy pe kapee- wãpyeŋ miy yaha, ma maha dur n dye ke wo, pe poo ter yãŋ mii? Ye sẽ yãã, pe ba Yesu ta pe Yatɛr, Yãhã n cãã- le pe laam wo, pe n kacãn yãã. Pe yãã, Yãhã kaa taha pe na, ma maha Yãhã Yrã Fãnga wãã pe kẽ. Pe le yãã, ma cã Yãhã kapãn ma kayĩĩ, ma maha cã cĩĩnde yrã lii wãkuayãã wee le na ye, fãnga ma le na. Poosyifa ma yi kãã Yesu kãnde wo, pe saha le sya pe yee, kapee- wãpyeŋ sẽ yɔ̃ pe ke miy yaha ye. Le ma mii, poosyifa maha dur, ma Yãhã Dya kuey mar trã na, ma nii u lɛr nawee-ye.
7 Kaplãŋ ngĩĩ ma mii plãhã nge dyaŋ: Ye sẽ yãã, sesaha ma n too kãntraha gii na yalebyɛ, ke n nii dir yɔ̃ ke warfa kẽ, Yãhã ga kaa taha koo kãntraha nge na.
8 Sesaha ma n too yalebyɛ kãntraha gii na, ke n -sẽ nii ngur wãn ya fĩy tesẽ nyɛ̃pihi ya ne, koo kãntraha nge sẽ yɔ̃ kueekuee ye. Yãhã yoosẽn ga too ke na, ke n ba suhu kãã ke kuãŋ ne.

9 Ta naambiyãm, wo ma sya n pãã mma ma syi dyaŋ, wo laam -sẽ yĩn ye wĩĩ na: Wo cã ma yee, ye ma le kãnyĩĩ wo, lii le ga ye sya yaha.
10 Ye cã Yãhã sroŋ. Kai- nkãy byɛ tee n pye ye Yesu kãndeyãrwai kẽ, ma suhu tẽŋ nkãy ne tee n tẽ Yãhã kẽ, Yãhã cã ke ntãŋ dye ye tãy. Ke saa faha ye wĩĩ ne koo kai-ngĩĩ ne ye.
11 Lii too -sẽ n kɛ yii nanem byɛ ye, tee ma tẽn lii wo, -ye le yigi kluɛ sĩĩ, tee koho taha yaha lii na, ye n sya ba le yãã.
12 Ye ma n gaha le tẽn ne koo syi, ye saa nii mii mpãy wãŋ syi dyaŋ, Yãhã wĩĩ sẽ pe gbe laa ne ye. Mpãy pe -sẽ Yesu ta pe Yatɛr, ma naa n yãr Yesu kãnde wo laanyĩn ne, Yãhã ke yɛ̃ tɛr pe ye lii ne, pe ga le yãã. -Ye naa n yãŋ poosyifa na!

Yãhã ke yɛ̃ tɛr lii ne, le wãpyeŋ ma

13 Yãhã ke bii yɛ̃ tɛr Brama ye per gii, ke bii yee, koo ga ngaa myaha di taha le na. Ngaa ke sẽ -sẽ wee ke tɛr Yãhã yaha ye, ke n ke ya myaha di.
14 Ke bii Brama pye ma yee:

«N ga kaa taha ma na,
tẽ ma kur kuɛ pii ta pe n syar.
Ndoo tesẽ ra miingbãŋ ne,
n ga loo nde pye ma kẽ.»

15 Brama n Yãhã sẽŋ laanyĩn ne. Yãhã ke -sẽ bii yɛ̃ tɛr u ye lii ne, ke n le pye u kẽ.
16 Nawee- ma pye kaplãŋ wãtyĩn na, pe ga ngaa yãŋ, ngii ke tɛr pe yaha, pe ke myaha di, le kapãn n kua pe nsoho wo.
17 Yãhã ke -sẽ bii yɛ̃ tɛr lii ne, ma ke ya myaha di taha le na, ke naa n traha, mpãy pe ga ba ke yɛ̃ wãtɛr wĩĩ nde yãã, pe cã wãwãklahayãã wee ke na ye. Loo ne, Yãhã ke bii yɛ̃ tɛr Brama ye, ke n ke ya myaha di taha le na.
18 Loo ne, Yãhã ke bii yɛ̃ tɛr Brama ye, ma maha ke ya myaha di taha le na, yagaa koo katɛ- syãŋ ngĩĩ wãwãklahayãã wee ke na ye, Yãhã saha ke yɛ̃ dur ye. Loo ne, wii mpãy too n kɛ Yãhã ke paha wo na, wo cã ma yee, too koho taha yaha lii na, le ga pye wo kẽ cĩĩnde.
19 Wo koho wãtahayaha Yãhã yɛ̃ kapãn na, le ma wo ye mii ngaa dyaŋ ke wo laam ta tee nen wo. Cĩĩnde wĩĩ ne, ngaa wee ke nnen gbãã ma tɛr loo yaha ye. Wo koho wãtahayaha nge, le wĩĩ nɔ ncaha ye, Yãhã yaniisaha gɛ laam wo.
20 Yesu nii wo Yatɛr, ma ka koo fla na wo wĩĩ na. U nii Yãhã yũndefa yĩŋfua u kuãŋ ne Malsyidaku wãŋ syi dyaŋ.

7

Malsyidaku pye Yãhã yũndefa yĩŋfua

1 Faale cãã na, dya waa pye pe naa n yee Malsyidaku. U pye klo laa yĩŋfua, pe naa le klo yee Salɛm. Yãhã gii ke wãn byɛ tãhã, u pye koo yũndefua. Wo wãdyaha Brama bii ka, ma ga yia kubɛhɛ resyar yĩŋfa na. Tuu dur naa n pai, Malsyidaku

n ka maa u wãã, ma yee woo kaa taha u Brama na, Yãhã myaha na.

2 Wãn tii byɛ, Brama tuu ga yãã naan miysaha wo, u n te la flɛ sesãnsyihi, ma flɛ naney wãã u Malsyidaku kẽ. U Malsyidaku myaha yĩntaha kẽ, yĩŋfua wii u n sroŋ. U maha pye Salɛm yĩŋfua, koo yĩntaha maha kẽ, yĩŋfua wii u n pai yrĩŋ ne.

3 Yãhã sabangbãŋ wo, pe sẽ Malsyidaku tuhufua wĩĩ cã u nahafua wĩĩ ne ye, pe sẽ maha u wãdyaha waa wĩĩ cã ye. Waa sẽ u wãsee wĩĩ pãã yãã tesẽ u wãku wĩĩ ne ye. Tuu nii Yãhã yũndefa yĩŋfua u kuãŋ ne, u ma mii Yãhã Dya wãŋ syi dyaŋ.

4 -Ye yãŋ, Malsyidaku ma yĩŋ na Yãhã ye. Wo wãdyaha Brama tuu ga wãn tii yãã naan miysaha wo, u te la flɛ sesãnsyihi, ma flɛ naney wãã u kẽ.

5 Brama dyasyĩnde Lewi kur kuɛ pii ma Yãhã yũndefa pe ter na. Musa kãnde na, pe ga waha Yiisrɛfa nar, pe pe koho wãn byɛ la flɛ sesãnsyihi, pe flɛ naney wãã poo Lewi terfa kẽ, pe n waha naa n di. Ye cã ma yee, pe nampyeŋ- kẽ pe n nar, pe pe kẽ pe n di. Pe byɛ ma Brama kur kuɛ pii.

6 Malsyidaku woo na, u sẽ pye Lewi terfua ye, Brama -sẽ bii u wãn la flɛ sesãnsyihi, ma flɛ naney wãã u kẽ. U kaa taha Brama na, Brama wii Yãhã bii yɛ̃ tɛr u ye.

7 Ye -sẽ le cã laha ma yee, wii tuu kaa taha waa na, u tɛr ufua yaha.

8 Lewi kur kuɛ pii me, pe Yiisrɛfa koho wãn flɛ naney yãã te flɛ sesãnsyihi wo; pe ma nawee-, ma n ku, ma ke Yãhã yũnde tẽŋ yaha pe pii kẽ. Malsyidaku wĩĩ sẽ na, wii tuu te wãn flɛ naney yãã te flɛ sesãnsyihi wo, le ma le yrũhũ Yãhã sabangbãŋ wo u wĩĩ na ma yee, u ma yrãŋ na, ma kuee le Yãhã yũnde tẽn na u kuãŋ ne.

9 Lewi kur kuɛ pii me, pe Yiisrɛfa koho wãn flɛ naney yãã te flɛ sesãnsyihi wo. Yaliile wo Brama u koho wãn la flɛ sesãnsyihi, ma flɛ naney wãã Malsyidaku kẽ, le nii mii Lewi bya bii te wãã Malsyidaku kẽ.

10 Tuu sẽ sya bii see wa ye, le ma mii u pye u tuhufuadyaha Brama kadye wo, ma te wãn wãã u Malsyidaku kẽ. Le yĩntaha kẽ Malsyidaku tɛr Lewi yaha.

Yãhã yũndefa yĩŋfua Yesu tɛr Lewi pii yaha

11 Yãhã bii kãnde lii tɔ̃r yar Musa na, loo ne le pa Yãhã yũndefa ne pe tẽn ne. Lewi kur kuɛ puee Yarɔ̃ nwoŋfa kẽ pe yũndefa ne. Pe tẽn pye lii ne, pe nawee- kapee- yee laha kãã pe na, pe n waha wãã le Yãhã ne. Pe tẽŋ sẽ -sẽ waha yia, ma nawee- wãã le Yãhã ne pe kuãŋ ne ye. Loo ne, Yãhã yũndefa yĩŋfua waa ter n yi. U sẽ yi Yarɔ̃ terfa wo ye, u yi Malsyidaku wãŋ syi dyaŋ.

12-14 Wo Yĩŋfua Yesu Crise kẽ u ne. Wo cã ma yee, tuu nawee kadye gbe, u see Yuda terfa* wo. Musa kãnde sẽ yee Yuda terfa ga waha naa Yãhã yũnde tẽn tẽ Yãhã kangbãŋ wo ye. Yuda terfa waa sẽ Yãhã yũnde tẽn tẽ yãã ye. Yesu tuu sẽ sya yi Lewi terfa wo ye, Yãhã le ta u n Lewi terfa draha gbe, ma nii Yãhã Yũndefa Yĩŋfua. Loo ne, Yãhã n kaplãŋ nkãy wãã wo kẽ, kaplãŋ nkãy ke Musa kãnde kaplãŋ draha gbe.

15 Kai lii le ke cĩĩmbɛhɛ byɛ yar wo na, loo ne nde: Yãhã Yũndefa Yĩŋfua waa yi Malsyidaku wãŋ syi dyaŋ.

16 Waa kloho sẽ kẽ, u gbe ma nii Yãhã yũndefua mii Lewi kur kuɛ pii wãŋ syi dyaŋ ye. Yãhã fãnga kãmay na, wãkuayãã wee u yrã na ye. Loo le u ta, u n nii Yãhã Yũndefa Yĩŋfua u kuãŋ ne.

17 Ye sẽ yãã, le ma gɛ ma, le yrũhũ Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:

«Maa ba nii Yãhã Yũndefa Yĩŋfua
ma kuãŋ ne Malsyidaku wãŋ syi dyaŋ.»

18 Faale kãnde sẽ pye fãnga ne ye, le sẽ maha waha laa yɔ̃ ye. Koo kẽ, laa n ba le draha gbe.

19 Ye sẽ yãã, faale wo, Musa kãnde sẽ waha nawee- wãã le Yãhã ne pe kuãŋ ne ye. Lii le -sẽ yi yagaa, le tɛr Musa kãnde yaha. Wo ga waha koho taha yaha le na, wo yũhũ crã Yãhã tãy ke wãnar ne.

20 Ye maha cã ma yee, Yãhã bii ke ya myaha di taha le na; Lewi terfa naa n nii

* **7:12-14 7.12** Yuda terfa, Dyakuba dya Yuda kur kuɛ pii me pe ne.

Yãhã yũndefa, Yãhã sẽ -sẽ ke ya myaha di le na ye.
21 Yesu woo na, Yãhã u ta ke Yũndefa Yĩŋfua, ma dur ma ke ya myaha di taha le na, ma le pãã ma yee:
«Ndoo Yãhã, n ma kai- byɛ yĩŋ na;
ndoo tesẽ ra miingbãŋ ne,
ma ga nii Yãhã Yũndefa Yĩŋfua ma kuãŋ ne.
N saa ra yɛ̃ dur ra kapãn na ye.»
22 Loo nde ta, Yesu woo kãmay na, wo cã naambiyãrfãn tii te ma wo nsoho wo Yãhã ne, te ga yɔ̃ faale wãn na.
23 Laa maha ma, le faale Yãhã yũndefa ta pe wee wãcɛŋ Yesu ne ye. Pe sẽ waha naa n kuee le tẽn na pe kuãŋ ne ye; pe naa n ku, pe pii n naa pe draha gbe. Loo n ta pe n bii nihi.
24 Yesu woo -sẽ ma yrãŋ na u kuãŋ ne. U Yãhã Yũndefa Yĩŋfua tẽn sẽ wãã yãã waa ter kẽ ye.
25 Loo ne, mpãy pe yũhũ n crã Yãhã na u kãmay na, u ga waha pe sya yaha le yalebya wo pe kuãŋ ne. Ye sẽ yãã, u ma yrãŋ na yalebyɛ, ma nii Yãhã nar pe kẽ.
26 Ye cã Yesu woo kẽ, u ma Yãhã Yũndefa Yĩŋfua wii, u wĩĩ ma wo na. U kai- laha, u laam ma gbɛgbɛ, kapee laa wee u yĩŋ na ye. U wee kapeepyefua ye. Yãhã u kuã yir ga ta yãhãyĩŋ na ncaha ye.
27 U wee faale Yãhã yũndefa ne wãcɛŋ ye. Pe ma kapeepyefa. Pe cãã naa wãn boo Yãhã kẽ plii byɛ pe ya kapee- wĩĩ na, ma cã naa taa boo nawee- kapee- wĩĩ na. Yesu tuu -sẽ u ya wãã, ma le sya, ma ku mpar draha wo wo byɛ kapee- wĩĩ na, koo yĩntaha kẽ, kla gaa wãboo maha wee nantãŋ waa kapee- wĩĩ na ye. Yesu loo pye kua tɛhɛ nen u kuãŋ ne.
28 Musa kãnde na, mpãy pe naa n ta Yãhã yũndefa yĩŋfa, pe pye naweetee, ma pye kapee- wãpyeŋ fãnga koho wo. Yãhã ke -sẽ yɛ̃ tɛr, ma ke ya myaha di kapãn lii ne, loo kapãn nde pa Musa kãnde kur ye. Loo le Yãhã Dya ta Yãhã Yũndefa Yĩŋfua. U ma naweeyɔ̃ u kuãŋ ne.

8

Yãhã yũndefa yĩŋfua tẽntẽsaha

1 Nkãy too pãã tɛr, lii le ma yĩŋ, loo ne nde: Yãhã Yũndefa Yĩŋfua wii syi u ma wo ye, u ma u nii yãhãyĩŋ na, Yãhã niisayũhũ kãndigi kuɛ ye, Yãhã gii ke ma kai- byɛ yĩŋ na.
2 U u Yãhã Yũndefa Yĩŋfua tẽn tẽ Yãhã fla wo. Faale wo, Yãhã yũndefa naa pe tẽn tẽ fai nwonge wo, nawee- pe ke gbihi. Yesu tuu -sẽ u tẽn tẽ na, cĩĩnde fla kẽ ke ma yãhãyĩŋ na. Yãhã kẽ ke koo fla gbihi.
3 Pe Yãhã yũndefa yĩŋfa byɛ ta pe n naa diŋ yi, ma naa wãn boo Yãhã kẽ. Wo Yãhã Yũndefa Yĩŋfua bya yai u waha naa ngaa wãã Yãhã kẽ.
4 Yesu ma ne pye driyɛ̃ nge wo, u saa ne pye gɛ pye Yãhã yũndefua ye. Yãhã yũndefa mpãy ma wa; pe diŋ yi Yãhã kẽ, ma maha wãn boo ke kẽ, mii Yiifee- wãlɛ kãnde le yar mii.
5 Nwoŋ gii pe Yãhã tẽn tẽ ke wo, ke gbihi mii ke yãhãyĩŋ nwoŋ dyaŋ, koo sẽ -sẽ kẽ ke cĩĩnde yãhãyĩŋ nwoŋ ye. Ye sẽ yãã, driyɛ̃ nge Yãhã yũndefa tẽn ma mii Musa wĩĩ dyaŋ. Yaliile wo Musa bii yee woo ga fai nwonge gbihi, Yãhã bii u yar ma yee:
«Tẽ naa kii ter syi yar ma na ke yãŋ yĩŋ na,
ke nwonge fãã koo syi.»
Le yĩntaha kẽ, fai nwonge gii Musa bii fãã, ke ba pye kaa yirfua dyaŋ ke ma yãhãyĩŋ na.
6 Yagaa, Yesu taha tẽn lii na, le tɛr poo tẽn yaha, le sẽ n tãn gɛ tãn ye. Naambiyãrfãn tii te ma yagaa Yãhã nsoho wo nawee- ne, te yɔ̃ faale wãn na. Yesu woo kẽ, u ma kusyiifua. Ye sẽ yãã, Yãhã ke yɛ̃ tɛr kaplãŋ nkãy ne yagaa naambiyãr wo, ke yɔ̃ ma tɛr faale naambiyãr kaplãŋ yaha.
7 Faale naambiyãr ma ne pye te ga waha nawee- sya yaha, naambiyãrfãn taa saa ne pye te ta yagaa te faale wãn draha wo ye.

Yãhã naambiyãrfãn le nawee- ne

8-9 Faale naambiyãr cãã na, nawee- sẽ bii pe kapee- wãpyeŋ miy yaha ye. Yãhã n le kuãn pe ye ma yee:
«Tẽ bii naambiyãr tii le Yuda terfa ne,
ma suhu pe Yiisrɛfa ter byɛ ne,
pe too naambiyãr pye klaha-.
Loo ne, ta n kur waa pe na.

Cãã gaa ma ke n pai,
n ga ba naambiyãrfãn taa le
pe kur kuɛ pii ne.
Too naambiyãrfãn nde saa ba pye
te faale wãn syi dyaŋ ye.
Faale wo, n bii pe wãlɛ sya yaha
yãmpar koho wo Syipte kãntraha wo,
ma dur ma pe yigi yi ke kãntraha wo,
ma ba te naambiyãr le pe ne.
N ga ba naambiyãrfãn taa le
pe kur kuɛ pii ne,
te saa ba pye wãcɛŋ pe faale wãlɛ
wãn ne ye.
Ndoo pe Yĩŋfua Yãhã kẽ,
tẽ yee ke syi.
10 Yãhã n maha yee:
Too plii nde kur ye, n ma ba dur,
ma yĩntaha sroŋ pe ne,
n ga ba te naambiyãrfãn le
pe ne yĩŋ gii na, ke nge:
N ga ba ra kaplãŋ le pe kacãn wo,
n ga ba ke yrũhũ yaha pe laam wo.
N ga ba nii pe Yãhã,
pe n -sẽ nii ra nawee-.
11 Waa saa ba yee,
u ga u nampyeŋ klaha u n Yĩŋfua cã
ye.
Ye sẽ yãã, pe byɛ ga ba ra cã,
ma gbe pe kicaabir na ma ga waa pe
wãlɛ na.
12 Lii le -sẽ ma yĩŋ
koo ngĩĩ byɛ na, loo ne nde:
N ga ba pe kapee- gbe kãã pe yĩŋ na.
Kapee- nkãy pe pye tɛr, n ga ta,
ke wĩĩ n faha ra na ta kuãŋ ne.»
13 Yãhã ke ke naambiyãrfãn wĩĩ pãã ke
syi, le nii mii, ke ke faale naambiyãr ta
kadyaha. Ye -sẽ cã, kla gii ma nii kadyaha,
ke lɛ, ke wãkuaŋ ya ke kuee.

9

Lewi pii tẽn

1 Faale cãã na, Yãhã bii pe yar, pe yai
pe naa diŋ yi koo kẽ mii syi dyaŋ te
naambiyãr kãnde na. Nawee- n nwoŋ gaa
fãã, ma ke myaha taha ke na, ma naa diŋ
yi ke kẽ ke laam wo.
2 Ke fai nwonge bii la cɛr nwompii syãm
fai laa ne. Ke nwompua cir wo, naalɔr
kuasĩĩ wãŋ gaa pye ma suhu tabal gaa ne
bur ne ke yĩŋ na, bur rii te bii kẽ Yãhã kẽ.
Pe naa koo fla yee Yãhã nwoŋ.
3 Pe naa ke nwonuŋ goo yee Yãhã
yaniisaha.
4 Koo fla na, sãn tabal gaa pye, pe naa
wusuna suhu ke yĩŋ na. Katyigi kluhu gaa
maha pye, ke nkur kuɛ byɛ bii tuhu sãn
ne tesẽ ke laam byɛ ne. Pe naa koo kluhu
yee, naambiyãr kluhu. Koo naambiyãr
kluhu nge laam wo, katɛ- tãã pye: Sãn
pɛlaale pye yãhãyĩŋ digi ne le laam wo,
pe naa re yee man. Loo pɛle pye ke kluhu
laam wo. Yarɔ̃ kããwai lii le bii wampẽn fe
ma fyãr yigi faale cãã na, le bya pye koo
kluhu laam wo. Ke naambiyãr kaplãŋ ke
bii yrũhũ yaha ntẽmbapai sĩĩ* tii na, te
bya pye ke naambiyãr kluhu nge laam wo.
5 Pe bii sãn yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ syãm mpãy
gbihi ta ke naambiyãr kluhu yĩŋ na. Loo
yĩntaha kẽ, ke kluhu ma pye teelii wo,
Yãhã ma koo fla na. Pe sãn yãhãyĩŋ
tẽnlɛhɛ pye nkaasyir sãnsĩĩ ne te tey yaha.
Yãhã yũndefa yĩŋfua ma kla boo Yãhã kẽ
nawee- kapee- wĩĩ na, u ga pe ntɔ̃r woo
ke kluhu yɛ̃tãŋ yĩŋ na. Ke kai- nihi tɛr, n
saha ke byɛ pãã tãŋ nwo ye.
6 Ke fai nwonge pye koo syi. Pe Yãhã
yũndefa naa n dye ke nwompua cir wo
plii wuhu na, ma naa pe tẽn tẽ.
7 U Yãhã yũndefa yĩŋfua ya tuu ga waha
dye ke nwonuŋ laam wo tɛhɛ nen ya dyɛ
nen laam wo. U ma yee u ga dye, u ga
dye kla gaa ntɔ̃r ne u ga woo Yãhã kẽ u
ya kapee- wĩĩ na tesẽ nawee- byɛ kapee-
wĩĩ ne, kapee- nkãy pe sẽ cã wa ye, ma ke
pye.
8 Ke Yãhã nwompii syãm mii yĩntaha
ma. Ke yĩntaha kẽ, ke nwompua cir nii tã
nawee saha dye ga ke nwonuŋ wo ye, koo
gii ke ma Yãhã yaniisaha. Ke yĩntaha kẽ,
nawee saha crã Yãhã na ye. Loo ne Yãhã
Yrã le yar wo na.
9 Loo nde pye mii yagaa kai- yirfua
dyaŋ. Le yĩntaha kẽ, wii u diŋ yi, ma wãn
boo Yãhã kẽ, koo ngĩĩ saha ufua laam ta

* **9:4 9.4** Kaplãŋ nkãy ke bii yrũhũ yaha too ntẽmbapai sĩĩ nde na, ke pye ke Yãhã kãnde kataŋ sẽnsye. Yãhã bii ke wãã Musa kẽ yãŋ nge yĩŋ na pe n yee Senayi.

pe n wã klaha nii gbɛgbɛ ye.
10 Mpãy pe diŋ yi, ma wãn boo Yãhã kẽ,
pe kapĩĩ wũhũ busãã kãnde yãr. Kapĩĩ
wũhũ nkãy n yee, nawee ma n digi nge
syi di ye, nawee ma n kla nge syi wɔ ye,
nawee yai u nde pye nde ne, u kai- n laha
gbɛgbɛ. Pe koo kapĩĩ wũhũ ngĩĩ kãnde
yãr, ke sẽ -sẽ nawee laam wã klaha n ta
wãfãm ye. Loo naambiyãr kãnde kai- ngĩĩ
pye yĩŋ ne, ma sya ba waa per gii na, Yãhã
ke kai- yĩntaha wã klaha Yesu wãpaŋ ne.

U Yãhã Yĩndefua Crise tẽn

11 Yagaa, u Yãhã Yĩndefua Crise n pa,
ma ba nii Yãhã Yũndefa Yĩŋfua le kãnfuɛ̃
nde kayũhũ yĩŋ na, kayũhũ nkãy ke nii
wo wũhũ. U u tẽn tẽ Yãhã nwonge gii
laam wo, koo ma yĩŋ, ma maha yɔ̃ faale
wãŋ na, kii Musa bii fãã. Ke yagaa wãŋ
nge, nawee sẽ kẽ tuu ke fãã ye, driyɛ̃ kla
sẽ kẽ koo ne ye.
12 Faale na, dyɛ loo dyɛ loo u Yãhã
yũndefa yĩŋfua naa n dye pe fai nwonge
wo, ke Yãhã yaniisaha fla wo, ma naa u
tẽn tẽ. Yesu woo na, u dye ke yagaa Yãhã
yaniisaha fla wo, tɛhɛ nen ya u kuãŋ ne. U
sẽ dye ma ngapa ntɔ̃r woo tesẽ napa ntɔ̃r
ne ye, u yɛr u ya ntãŋ wãwoo na, nawee-
byɛ kapee- wĩĩ na. Loo na, nawee- byɛ ga
par sya yi kãã kapee- wãpyeŋ yãmpar wo
pe kuãŋ ne.
13 Pe ma ngapuai ntɔ̃r gbe tesẽ napuai
ntɔ̃r ne, ma naancɛŋ suhu naa laam wo
migimigi, ma koo tyɔ̃r kuee, ma te wlãhã
poo ntɔ̃r nde ne ma suhu loho ne, pe ma
koo loho nge yãr woo mpãy na pe sẽ laha
kapĩĩ wũhũ kuɛ ye ye, le ga nii mii yagaa,
pe laha ke kapĩĩ wũhũ kuɛ ye. Pe laam sẽ
-sẽ laha ye.
14 Le ma pye ke dyaŋ, ye yai ye cã Crise
ntɔ̃r too ma yĩŋ. Ye sẽ yãã, u sẽ kapee nen
laa gɛ pye yãã ye. Yãhã Yrã Fãnga kãmay
na, u le sya ma ku mpar draha wo. U u
ya wãã Yãhã kẽ koo syi. Loo ne, kapee-
nkãy byɛ too pye tɛr, Yesu ntɔ̃r ga waha
koo kapee- ngĩĩ yee laha yi kãã wo laam
wo gbɛgbɛ. Wo laam ga tege nii tee nen
wo, wo n waha naa tẽn tẽ cĩĩnde Yãhã kẽ.

Yãhã naambiyãrfãn le nawee- ne

15 Loo ne, Yesu Crise n nii te naam-
biyãrfãn kusyiifua, Yãhã nsoho wo
nawee- ne. U gbã kãmay na, u nawee-
par sya yi kãã pe kapee- wãpyeŋ koho wo,
kapee- nkãy pe bii pye te faale naambiyãr
cãã na. Yãhã ke bii yɛ̃ tɛr kayũhũ nkãy
wãwãã ne nawee- kẽ, ke mpãy yee pe n
luhu ke ye, pe ga waha koo kayũhũ ngĩĩ
yãã pe kuãŋ ne Yesu Crise gbã kãmay na.
16 Nawee ma saba yrũhũ ma yee, woo
ma ku, pe yai pe u kloho la mma, le yai u
ku wa, pe n cã waha u kloho la.
17 Tuu -sẽ ma yrãŋ na nantãŋ, pe saha
u koho wãn la ye. U ma ba ku, loo na, pe
ga cã u koho wãn la.
18 Yãhã naambiyãr ma koo syi dyaŋ,
naambiyãr tii ke le nawee- ne. Loo ne,
ke faale naambiyãr na, Yãhã n bii yee,
a ngaa yai ke boo, ke kla ntɔ̃r n woo, te
naambiyãr n waha le.
19 Musa tuu pa le Yãhã kãnde ne, u
le kãnde kataŋ byɛ kal nawee- byɛ n ke
luhu. Loo kur ye, u n naampĩy ntɔ̃r gbe,
ma pe wlãhã loho ne, ma katyigi gaa ter
kayange gbe, pe ke katyigi yee Yisope. U n
koo kayange gbe, ma kuryãr raa ter maha
ke yĩŋ kuɛ neŋ na, ma koo kuɛ kã le pe
ntɔ̃r wo, ma pe yãr woo nawee- na, pe n
waha nii gbɛgbɛ Yãhã yĩnde na. U n maha
too ntɔ̃r raa yãr woo le Yãhã kãnde saba
bya na.
20 Tuu nii loo nde pye, u n pe nawee-
pye ma yee:
«Yãhã ke naambiyãr tii le ye ne,
too ntɔ̃r ne nde.
-Ye naa ke kãnde kataŋ byɛ yãr,
koo nkãy ke yrũhũ ta nwo.»
21 Musa n maha too ntɔ̃r raa yãr woo ke
fai nwonge na tesẽ ke Yãhã diŋ yi wãn byɛ
ne, te n nii gbɛgbɛ Yãhã yĩnde na.
22 Yãhã kãnde na, wãn busãã waha n nii
gbɛgbɛ Yãhã yĩnde na ntãŋ wãwoo ya ne.
Kapee- foho bya waha gbe n kãã nawee-
yĩŋ na ke kuãŋ ne ntãŋ wãwoo ya ne.

Yesu wãku kapee- byɛ yee laha n kãã

23 N ye cãã yar wa ma yee, faale Yãhã
diŋ wãyi kai- pye mii ke cĩĩnde kai- yĩm ya
dyaŋ, cĩĩnde kai- nkãy ke ma yãhãyĩŋ na.
Too faale Yãhã diŋyi wãn nde waha naa
n nii gbɛgbɛ Yãhã yĩnde na yraha ntãŋ ya

ne. Ke yãhãyĩŋ cĩĩnde kai- kãnde na, Yãhã yai ke diŋ n yi ngaa ntãŋ ne, kla gii syi ke tɛr yraha yaha.
24 -Ye yãŋ, nawee- pe fai nwonge gii fãã ta, u Yãhã Yĩndefua Crise sẽ n dye koo laam wo ye, koo ma mii ke cĩĩnde Yãhã nwonge yĩm ya dyaŋ. Crise ka yãhãyĩŋ gɛ na, ma yɛr wo yĩŋ wĩĩ ne Yãhã yaha ye.
25 Dyɛ loo dyɛ loo, Yãhã yũndefa yĩŋfua naa n dye ke Yãhã yaniisaha wo yraha kla gaa ntɔ̃r ne. Crise woo dye tɛhɛ nen ya, ma ku mpar draha wo.
26 Mii loo sẽ ne ye, ma gbe driyɛ̃ wãtãhã na, Crise ga ne pye u koo wãfãy neŋ ka kur n sya yalebyɛ. Yagaa sẽ na, u driyɛ̃ tuu kua gbe taha, Yesu Crise u ya yi kãntraha na tɛhɛ nen u kuãŋ ne, ma le sya ma ku mpar draha wo, ma nawee- kapee- kua kãã pe yĩŋ na.
27 Nawee nawee woo, u tɛhɛ nen gbã ku. U gbã kur ye, Yãhã ga u sãhã.
28 Crise bya ku mpar draha wo tɛhɛ nen, ma nawee- busãã kapee- kua kãã pe yĩŋ na. U ga maha ba yi ke tɛhɛ syãŋ wuhu na, le sẽ -sẽ ga ba nii nawee- kapee- wãlahakãã wĩĩ na ye. Mpãy pe u wãdurbaŋ sẽŋ, u ga ba cĩĩnde yrã wãã pe kẽ pe kuãŋ ne.

10

Crise gbã ku tɛhɛ nen mpar ter byɛ draha wo

1 Musa kãnde sẽ kẽ ke Yãhã cĩĩnde kai- ne ye. Le Musa kãnde ma mii koo cĩĩnde kayũhũ yirfa ya dyaŋ, cĩĩnde kayũhũ nkãy, u Yãhã Yĩndefua Crise ga ba ke pye nawee- kẽ. Ye sẽ yãã, Musa kãnde na, Yãhã yũndefa yĩŋfa naa wãn boo dyɛ- byɛ, loo nde sẽ -sẽ waha naa pe nawee- ta pe n naa n sroŋ Yãhã yĩnde na ye, nawee- mpãy pe naa n crã Yãhã na.
2 Mpãy pe naa diŋ yi Yãhã kẽ Musa kãnde na yraha wãboo ne, pe kapee- ma ne waha yee laha kãã pe na teele nen pe kuãŋ ne, koo kapee- ngĩĩ wĩĩ saa ne kuee pe laam wo, ke naa pe fãy, pe n maha naa yraha boo dyɛ- byɛ ye.
3 Dyɛ- byɛ yraha wãboo nge pe laam too ke kapee- wĩĩ na dyɛ- byɛ.
4 Ye sẽ yãã, napa ntɔ̃r tesẽ ngapa ntɔ̃r ne, pe saha nawee kapee- yee laha kãã u na ye.
5 Loo ne, yaliile Crise tuu ba gbe taha wãpaŋ na driyɛ̃ wo, u n Yãhã pye ma yee:
«Ma sẽ n kɛ pe naa diŋ yi ma kẽ ye,
ma sẽ maha n kɛ pe naa wãn boo ma kẽ ye,
ma -sẽ nawee kadye wãã ra kẽ.
6 Nawee- pe wãn boo,
ma te suhu migimigi wãn suhusaha fla na
ma kẽ, loo saha ma laam yĩn ye.
Nawee- pe wãn boo,
ma te ntɔ̃r woo ma kẽ pe kapee- wĩĩ na,
loo saha ma laam yĩn ye.
7 Loo ne, ta n yee:
‹Yãhã, n nwo,
n pa n n pai ma laam wĩĩ pye,
mii le yrũhũ yaha ta wĩĩ na
Yãhã sabangbãŋ wo mii.› »
8 -Ye yãŋ, kãnde lii le ta, loo ne le te yrɛ wãboo wĩĩ nde yar Yãhã kẽ. Loo naa byɛ ne, Yesu cãã le pãã ma yee, Yãhã yee, koo sẽ n kɛ pe naa wãn boo ke kẽ ye, tesẽ pe naa diŋ yi ke kẽ ye, tesẽ pe naa wãn boo pe naa te suhu migimigi wãn suhusaha fla na ke kẽ ye, tesẽ pe naa wãn boo pe naa pe ntɔ̃r woo ke kẽ pe kapee- wĩĩ na ye. Koo ngĩĩ byɛ saha ke laam yĩn ye.
9 Loo kur ye, Yesu Crise maha le pãã ma yee, a woo nwo, u pa u n pai ke Yãhã laam wĩĩ pye. Yesu kaplãŋ le yar ma yee, faale na, pe naa yrɛ boo Yãhã kẽ, yagaa Yãhã loo sye, ma Yesu Crise wãku wĩĩ ta te draha wo.
10 Yesu Crise Yãhã laam wĩĩ pye, ma le sya ma ku mpar draha wo tɛhɛ nen u kuãŋ ne. Loo nde kãmay na, wo kapee- yee laha kãã wo yĩŋ na ke kuãŋ ne.
11 Plii byɛ, Yãhã yũndefua ga ka Yãhã kangbãŋ wo, u ga yir yɛr, u u tẽn tẽ. U ne naa wãn ya boo Yãhã kẽ nawee- kapee- wĩĩ na. Too mpar nde sẽ -sẽ ga waha pe kapee- yee laha kãã pe na ye.
12 Yesu Crise woo na, u ku mpar draha wo nawee- kapee- byɛ wĩĩ na tɛhɛ nen ya, u kuãŋ ne. Loo kur ye, u n ga tege nii Yãhã kãndigi koho kuɛ ye.

13 Yagaa, u nii ma Yãhã sẽŋ, ke ba u
napĩĩ- yĩy kor le u kẽ, pe n nii mii u tãnde
fyãhã tã pe na.
14 Tuu poo gbã ku mpar draha wo loo
tɛhɛ nen nde ya na, u u nawee- ta gbɛgbɛ
Yãhã yĩnde na pe kuãŋ ne, pe n nii Yãhã
wãm.
15 Yãhã Yrã Fãnga maha loo pãã wo ye.
Ye sẽ yãã, le bii le cãã pãã ma yee:
16 «Yãhã le pãã ma yee:
Tẽ ga naambiyãr rii le ta
nawee- ne too plii nde kur ye,
too naambiyãr yĩŋ kẽ nge:
N ga ba ta kaplãŋ tãhã le pe laam wo,
ke saa faha yãã pe na ye.»
17 Yãhã n maha le pãã taha ma yee:
«Kapee- nkãy pe pye tɛr
tesẽ kai- nkãy ne pe plaha pye,
n ga ba ke byɛ gbe kãã pe yĩŋ na.»
18 Ye cã, kapee- ma gbe kãã nawee yĩŋ na,
yĩŋ maha wee wãn wãboo na kapee- nkãy
wĩĩ na nantãŋ ye.

-Too naa n crã Yãhã na!

19 Wo nna, le nii ke dyaŋ, kãnde ma
wo ye, wo n ga waha dye ga ke Yãhã
yaniisaha gɛ laam wo Yesu ntãŋ kãmay
na, u ntãŋ mpãy pe woo wo kapee- wĩĩ
na.
20 Nwonuŋ gii ke ma Yãhã yaniisaha,
Yesu koo nwonuŋ fai jũũ, ma kãnfuɛ̃ yi
wo kẽ, kãnfuɛ̃ lii le n gaha wo ne cĩĩnde
yrã fla na, cĩĩnde yrã lii wãkuayãã wee
le na ye. Ke nwonuŋ fai nde, u ya koho
kadye kẽ.
21 Yãhã Yũndefa Yĩŋfua ma wo ye. Woo
u ma ke Yãhã kaha yĩŋfua.
22 Loo nde na, -too crã Yãhã na laantee
nen ne, -too maha ke ta wo Yatɛr laanyĩn
ne! Ye sẽ yãã, wo laam mpãy pe sẽ tege
naa n nii wo kapee- wĩĩ na ye, Yesu ntãŋ
pe ta pe n tege nii tee nen wo. U ntãŋ
wo kapee- laha kãã wo na mii wo kadye
dyaŋ, too ne ke yee laha layũhũ ne mii.
23 Yãhã yɛ̃ tɛr wo ye kayũhũ nkãy ne,
wo n koho taha yaha ke na, ma maha nii
ke pãã nawee- byɛ ye, wo ma syi wo faha
yãã ke wĩĩ ne ye! Ye sẽ yãã, Yãhã ga ba
koo kayũhũ ngĩĩ pye wo kẽ cĩĩnde.
24 -Too naa n sẽŋ wii na, wo naa n ta wo
ntãŋ n naa n dye wii tãy, tesẽ kayũhũ n
naa n tãy wo ye, wo n naa ke pye wii kẽ!
25 Yesu kãndeyãrfa mpãy ma, pe sẽ n
pai nantãŋ yawãr fla wo, ma ba Yãhã
kaplãŋ luhu ye. Wo ma n nii pe wãŋ
syi dyaŋ ye! -Too naa n yi yalebyɛ wo
yawãr fla wo, wo naa wii klaha, wo naa
wii laam too Yãhã wũhũ ne. Ya'a yãã, tẽ
ye yar ye naa n pye koo syi, wo Yĩŋfua
Yesu durbaper nɔ gbe taha, koo kẽ.
26 Wo nna, too Yesu cĩĩnde wĩĩ cã war,
loo kur ye, wo ma u wĩĩ sye, ma kapee-
wãpyeŋ kãnde yãŋ gbe, ma dye le wo,
mpar raa ter maha wee te ga waha koo
kapee- ngĩĩ yee laha kãã wo na ye.
27 Wo -sẽ ga fya nii, wo naa le kur sẽŋ,
loo lii le ma te Yãhã kasãhã tesẽ ke naa
gii ne wãfegeyãã wee ke na ye, ke naa
gii ke n pai pe Yãhã napĩĩ- byɛ suhu kãã
migimigi.
28 Musa kãnde na, kai- nkãy ma, wii ma
loo syi laa tee pye, nawee- syãm ma ga le
pãã kasãhãfa ye ma yee, poo u yãã yĩnde
ne, kaa na nawee- tãã syi, pe ga ufua boo,
waa gɛ saa u fɛn di ye.
29 Wii tuu sẽ -sẽ Yãhã Dya yãŋ ngaa
ye, woofua wĩĩ ga ba pee tɛr loo yaha.
Le ma mii, Yesu ntãŋ mpãy pe woo Yãhã
naambiyãr wĩĩ na, ma u kapee- yee laha
kãã u yĩŋ na, u sẽ poo ntãŋ yãŋ ngaa ye.
Le ma mii, u le Yãhã Yrã tyɛhɛ, Yãhã Yrã
lii le Yãhã kayĩĩ wãã wo kẽ. U wãpẽn ga
ba pee u na, ke ta tɛr wii yaha, u Musa
kãnde wĩĩ sye.
30 Lii le ma le yrũhũ yaha Yãhã sa-
bangbãŋ wo, le nde: Yãhã yee:
«Mpãy pe koo sye,
koo ga ba le fuɛ yi pe na,
koo ga ba pe pẽn pe napeer wĩĩ na.»
Ke maha le pãã taha ma yee, koo ga ba ke
nawee- sãhã.
31 Yãhã nge ke kai- byɛ tãhã, ke kasãhã
ma too nawee wii na, le ga pee tɛr ufua
na.
32 Lii le ba ye dye faale na, -ye ye laam
too le na! Tee ba ke Yãhã cãã- sya cãã gii
cãã na, ye ba wãfãy yãã gboho koo cãã na,
ye sẽ -sẽ tyii koo wãfãy nge n yia ye na ye.
33 Ye laam wo, mpãy pe sẽ naa wãfãy
yãã ye, pe sẽ dur yi naa n kãã pe
nampyeŋ- mpãy kur ye ye, pe nampyeŋ-
mpãy pe naa wãfãy yãã, poo mpãy pe naa

pe tyɛhɛ, ma naa pe nuhu nanihi teebɛhɛ wo.
34 Ye nampyeŋ- mpãy pe yigi tã nwom-
pihi wo Yesu wĩĩ na, ye yɛr pe kur ye, ye
napĩĩ- n sya ye koho wãn sya kãã ye ye, le
n maha nii ye ye nuhu wĩĩ. Ye ba cã wa
ma yee, nangbãn wãn taa ter ma ye ye, te
yɔ̃, wãkuayãã maha wee te na ye, koo kẽ.
35 Tee koho taha yaha Yãhã na mii, -ye
naa n gaha koo syi! Yãhã ga ba ye dãã.
36 Ye yai ye naa yii plãhã koo syi, ye naa
ke Yãhã laam wĩĩ pye! Loo na, ke yɛ̃ tɛr
ye ye kayĩĩ lii ne, ke ga ba le pye ye kẽ.
37 Ye sẽ yãã, le ma le yrũhũ ta Yãhã
sabangbãŋ wo ma yee:
«Saa ga faa pye, carle ya,
wii tuu ma wãpaŋ na,
u ga pa, u saa ma- kuee ye.
38 Wii ma ra ta u Yatɛr, u sroŋ ra yĩnde
na.
Woofua yai u ra ta u Yatɛr kãnkai- byɛ wo.
Wii ma -sẽ dur n yi ta kur ye,
woofua wĩĩ saa naa n tãy ra ye ye.»
39 Mpãy pe dur n yi Yãhã kur ye, pe wĩĩ ga
ba klaha-. Poosyifa sẽ me wo ne ye. Mpãy
pe n kuee Yãhã kur ye, pe ga ba sukũhũ
yãã. Poosyifa me wo ne.

11

Mpãy pe bii Yãhã ta pe Yatɛr faale wo,
-ye naa n yãŋ pe na!

1 Ma'a yee ma Yãhã ta ma Yatɛr, ke
yĩntaha kẽ nge: Yãhã ke yɛ̃ tɛr kai- nkãy
wãpyeŋ ne, ke sẽ -sẽ ke pye wa ye, ma
laam wo ma cã ma yee, Yãhã ga ba koo
kai- ngĩĩ pye cĩĩnde. Ma maha cã nawee
saha Yãhã wũhũ yãã yĩnde ne ye, ke -sẽ
ma cĩĩnde wũhũ.
2 Faalefa mpãy bii Yãhã ta pe Yatɛr koo
syi, pe wĩĩ n -sẽ naa n tãy Yãhã ye.
3 Yãhã wãta Yatɛr ne le wo ta, wo n cã
Yãhã kẽ ke yãhãyĩŋ tãhã kãntraha ne ke
yɛ̃ kapãn ne. Wãn tii too yãã yĩnde ne, te
-sẽ tãhã kla gii ne, wo saha koo yãã yĩnde
ne ye.
4 Faalefua Abɛl Yãhã wãta Yatɛr ne le
bii ta, u diŋ n yɔ̃ Yãhã ye ma tɛr Kayɛ̃ diŋ
yaha. Abɛl Yãhã wãta Yatɛr ne le ta, Yãhã
n yee, Abɛl sroŋ ma yee woo diŋ yɔ̃. Abɛl
tuu sya ku, u Yãhã wãta u Yatɛr ta, u wĩĩ
saha faha yãã wo na ye.
5 Faalefua Yɛnoke Yãhã wãta u Yatɛr ne
le bii ta, u n ka Yãhã tãy, u sẽ yãã ku
gɛ ku ye. Yãhã u gbe ga ta ke ya tãy,
waa sẽ maha u yãã yãã nantãŋ ye. Yãhã
sabangbãŋ wo, le ma le yrũhũ yaha ma
yee, Yɛnoke wĩĩ tãy Yãhã ye ke n u gbe
tɛr.
6 Waa wĩĩ ga waha tãy la Yãhã ye mii, u
sẽ ke ta u Yatɛr ye? Ye sẽ yãã, wii u n crã
Yãhã na, u yai u cã Yãhã ma cĩĩnde, tuu
maha cã mpãy pe ke fla kɛ, ke ga ba pe
dãã.
7 Faalefua Nuwɛ Yãhã wãta Yatɛr ne le
bii ta, u n luhu Yãhã kaplãŋ ye. Yãhã ke
bii nawee- yar yaha kai- nkãy ne, ke n
pai pe dye, Nuwɛ tuu sẽ sya bii ke yãã
wa yĩnde ne ye, u ke Yãhã kaplãŋ sya
cĩĩnde. Nuwɛ tuu le Yãhã kapãn luhu, u n
salangbãŋ gaa fãã mii Yãhã bii u yar mii.
U n bii dye ke wo, woo tesẽ u kahafa byɛ
ne, pe n wloho yi te lafir wo. Nuwɛ tuu lii
pye, loo nde le yar ma yee, nawee- mpãy
byɛ pe pye Nuwɛ cãã na, pe bii tee pye.
Nuwɛ Yãhã wãta u Yatɛr n maha ta, Yãhã
n yee u n sroŋ.
8 Brama Yãhã wãta Yatɛr ne le bii u ta,
u n luhu Yãhã yɛ̃ kapãn ye, ma tɛr klo laa
wo Yãhã bii yɛ̃ tɛr le wãwãã ne u kẽ. U n
u kusey ta yaha, ma tɛr. Tuu naa n gaha
na, u sẽ bii ke saha gɛ cã ye.
9 U Yãhã wãta Yatɛr ne le u ta, u n ga
waha nii nampay le klo lii wo, Yãhã bii yɛ̃
tɛr le wãwãã ne u kẽ. U pye nampay, ma
naa n syã fai nwoŋ gaa laam wo u nna ne.
U puee Yisyake bya syã ke syi nwoŋ laam
wo u nna ne. U Yisyake puee Dyakuba
bya syã ke syi u nna ne. Yãhã bii yɛ̃ tɛr
Brama ye lii ne, ke maha bii yɛ̃ tɛr loo ya
ne poo syãm mii bya ye.
10 Ye sẽ yãã, klo lii te nwey nakũhũ ta
yɔ̃ ma nii fãnga ne, klo lii Yãhã ke te
nwey fãã ke laam wãfãã, loo klo nde syi
ne Brama u naa n kɛ.
11 Brama Yãhã wãta u Yatɛr ne le ta, tuu
sya bii lɛ tɛr wa, u n waha kicar yãã, woo
tesẽ u cɔɔ Sara ne; u cɔɔ -sẽ nwo, u bii lɛ
tɛr wa syihi wãsee na. U bii cã ma yee,
Yãhã yɛ̃ tɛr u ye lii ne, ke ga le pye u kẽ.
12 Brama bii lɛ ma sya ba gbe taha
wãku na, u Yãhã wãta u Yatɛr n -sẽ ta,
u n syihi yãã. U kur kuɛ pii n nihi

mii yrompii dyaŋ, ma syar tẽyãfũũ dyaŋ muhulangbãŋ yɛ̃ na.

13 Brama tesẽ u pii ne, pe byɛ bii Yãhã ta pe Yatɛr, ma sya ba ku. Yãhã ke yɛ̃ tɛr kayũhũ nkãy wãwãã ne pe kẽ, pe sẽ ke yãã ye. Pe ke yãŋ wãã yĩnde ya ne deydey, ma ke syar wãã syaha ya ne. Pe naa le pãã ma yee, poo cã pe ma mii nampay wãŋ syi dyaŋ driyɛ̃ nge wo, poo ma mii, yrãhã gaa dyaŋ pe yãr ba yi driyɛ̃ nge wo, ma n pai tɛr ke yaha.

14 Mpãy pe koo kaplãŋ ngĩĩ ter syi pãã, pe le yar ma yee, pe pe Tuhufua Yãhã klo kɛ.

15 Pe bii tɛr klo lii yaha, loo mii sẽ ne pe naa n wũn ye. Mii loo sẽ ne ye, pe ne ga waha dur ga nii le wo.

16 Tuhufua klo lii le yɔ̃, loo lii le ma yãhãyĩŋ na, loo pe naa n kɛ. Loo nde n ta, le n tãy Yãhã ye, pe naa ke yee Brama ye Yãhã, Yisyake ne, Dyakuba ne. Yãhã n sya klo laa gbihi ta pe kẽ.

17 Brama Yãhã wãta u Yatɛr ne le u ta u n Yãhã kapãn sya, ma sya yɛr u dyasey Yisyake wãboo na u diŋ yi Yãhã kẽ. Yãhã kẽ ke bii yee, u loo nde pye koo kẽ; wãtãnyãŋ wĩĩ bii ne. Yãhã bii yɛ̃ tɛr wa Brama woo ye ma yee, ke ga kayĩĩ wãã woo kẽ; loo naa byɛ ne, Brama bii yɛr u dyasey Yisyake wãboo na.

18 Yãhã -sẽ bii pãã u ye, ma yee:

«Tẽ yɛ̃ tɛr ma ye kur kuɛ pii mpãy wĩĩ ne,
pe ga see ma dya Yisyake woo na.»

19 Brama bii cã ma yee, Yãhã ga waha Yisyake ta u n yir gbã wo, u dur ba yrãŋ na gbaafa ye. Loo wãtãnyãŋ kur ye, Brama n nii u Yisyake yãŋ mii, u yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye.

20 Yisyake Yãhã wãta u Yatɛr ne le bii u ta, u n Yãhã nar ke kaa taha Dyakuba ye na Yesɔɔ ne, kai- nkãy wĩĩ na ke n pai pe dye.

21 Dyakuba Yãhã wãta u Yatɛr ne le bii ta, yaliile wo tuu naa n ku, u n Yãhã nar ke kaa taha Yosɛfe pii nanem byɛ na. U n fyãhã u kãi na, ma Yãhã sey.

22 Yosɛfe Yãhã wãta u Yatɛr ne le bii ta, u kuyale le ba gbe taha, u n Yiisrɛ pii wãyi yale cãã pãã yaha ke Syipte kãntraha wo, ma maha le yar yaha, a pe ma ba yi ma n tɛr, pe woo kacɛr gbe tɛr*.

23 Musa seefa Yãhã wãta pe Yatɛr ne le bii pe ta, Musa tuu bii see wa, pe n u wũhũ yrey tãã. Pe bii yãã u kicar yɔ̃, koo kẽ, pe sẽ bii fya u Syipte kãntraha yĩŋfua kapãn na ye, ma u kicar gbe ga wũhũ. Koo cãã na, u kãntraha yĩŋfua bii yee pe pẽyãr byɛ boo kãã, mpãy pe see naam.

24 Musa Yãhã wãta u Yatɛr ne le bii ta, yaliile wo tuu ba lɛ dye u n sye, a pe ma n naa woo yee Syipte kãntraha kui yĩŋfua pueesya dya ye†.

25 Musa bii le yãŋ yi, ma ka pe Yãhã nawee- ne, ma ga nii n fãy pe ne. U bii cã koo puar u nii u nuhu di mpãy ne, pe wee Yãhã ne ye.

26 U laam wo, u bii cã ma yee, u nii waa ma n naa u yãŋ ngaa ye mii u Yãhã Yĩndefua Crise wãŋ syi dyaŋ, koo puar Syipte kãntraha wale wãn byɛ na. Yãhã kayĩĩ lii le ma kur ye, u yĩnde pye loo na, koo syi kẽ u n le pye ke syi.

27 Musa Yãhã wãta u Yatɛr ne le bii u ta, u n yi Syipte klo wo, u sẽ fya u kãntraha kui yĩŋfua ncafũhũ na ye. U Musa bii tãhã yɛr wĩĩ nen na mii u naa Yãhã yãã yĩnde ne, Yãhã gii waa saha ke yãã yãã ye.

28 U Yãhã wãta Yatɛr ne le bii u ta, u n Yiisrɛfa yar ma ta, pe n mbaa boo, ma pe ntɔ̃r pye ta pe nwonyɛ̃r na, u gbã yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ma syi u pe Yiisrɛfa pii cir boo ye. Pe byɛ n sya yaha koo syi. Dyɛ loo dyɛ loo pe pe wãsyayaha wĩĩ nde gbar, ma te yee syayaha gbar.

29 Yiisrɛfa Yãhã wãta pe Yatɛr ne le bii pe ta, pe n waha muhulangbãyãhã dii tɛr kãntraha na, pe trɛ sẽ dye loho wo ye. Pe Syiptefa pe yee, pe ga pye pe Yiisrɛfa wãŋ

* **11:22 11.22** Cãã gii cãã na Yosɛfe pye yrãŋ na, fããngbãŋ bii dye pe klo wo. Loo n ta, u tuhufua Dyakuba tesẽ u pii byɛ ne, pe n ka maa nii Syipte kãntraha wo. Yosɛfe tuu ba gbe taha wãku na, u bii le cã laha pe kur kuɛ pii ga ba dur ga klo lii wo, Yãhã bii yɛ̃ tɛr le wãwãã ne pe kẽ. † **11:24 11.24** Musa tuu bii see pẽyãhã, u seefa ga u wũhũ lakuɛ gaa wo, sakũle wo. U Syipte kãntraha yĩŋfua pueesya n le pẽyãle yãã ke fla na, le fɛn n u yigi, u n le gbe ga u kaha wo. Koo syi kẽ, Musa n lɛ Syipte kãntraha yĩŋfua pueesya kaha wo.

syi dyaŋ, pe pe kar taha ga, pe n kuee ke loho wo ma ku.
30 Yiisrɛfa Yãhã wãta pe Yatɛr ne, le Yerekɔɔ klo nkũnklãhã ta ke n too, nkũnklãhã gii ke bii le klo klaha tã. Pe Yiisrɛfa bii ke nkũnklãhã nge fã gbey klaha plii kuasĩĩ, ke n cã too.
31 U canaandile Arabe Yãhã wãta Yatɛr ne, le u ta, u sẽ ku mpãy ne pe bii sye pe sẽ luhu Yãhã kapãn ye ye. Ye sẽ yãã, nawee- mpãy Yosua bii lɛhɛ wãã, pe ga yuhu dye ke Yerekɔɔ wo, u Arabe woo kẽ, u bii pe wũhũ u kaha wo, koo kẽ.
32 N ga waha ke syi kai- byɛ tɔ̃r tãŋ la? Draha ga waha yãã la, ta n waha faalefa Jedeyɔ̃ ye wũhũ pãã, Barka ne, Samsɔ̃ ne, Yefte ne, Dawide ne, Samuyɛl ne tesẽ pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa ne?
33 Poo mii, pe Yãhã wãta pe Yatɛr kãmay na, pe kãntrɛ yãã fãnga na, pe naa n sroŋ pe yĩnfar ne, ma -sẽ kayũhũ yãã, kayũhũ nkãy Yãhã bii yɛ̃ tɛr ke wãwãã ne. Pe jar yɛ̃r gbra tã fãnga na,
34 naangbãy sẽ waha ngaa gɛ pye mpãy na ye, pe sẽ waha mpãy yãã boo yũntruɛ̃ ne ye. Kadye fãnga nge sẽ pye mpãy na ye, pe -sẽ pye fãnga ne ma sya kui nkãy naan miyfa yia.
35 Ca mpãy Yãhã wãta pe Yatɛr ne, le ta, nawee- mpãy pe bii ku pe ye, Yãhã n pe ta pe n yir gbã wo, ma dur ba pe ye yrãŋ na.
Pe mpãy nuhu pe Yãhã wãta wĩĩ na pe Yatɛr, ma sya pe boo. Pe sẽ naa pe ya yĩŋ kɛ ye, pe bii cã pe ga ba yir poo gbã wo, pe cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na ye.
36 Pe mpãy lɛr ma pe gbã sãngblãŋ ne, ma mpãy pua ntẽn wãn ne, ma pe tã nwompihi wo.
37 Pe mpãy waa boo ntẽmbar ne, pe mpãy la cɛr flɛ sãnsĩĩ, pe mpãy nuhu, pe mpãy boo yũntruɛ̃ ne. Niisaha sẽ pye mpãy ye ye, pe naa n tay teebɛhɛ byɛ wo, mbasrɛ ya te pye pe kalen, sẽngaa srɛ ne. Pe pye nawãm, pe naa pe fãy pe Yãhã wãta pe Yatɛr wĩĩ na, ma naa pe nuhu.
38 Driyɛ̃fa sẽ bii yai Yãhã n poo nawee- mii syi nɔ wãã pe ye ye. Pe naa n tay drawar wo tesẽ yãy ne, pe naa n syã yãwuhu wo tesẽ wuhu wo kãntraha wo.
39 Mpãy wĩĩ too pãã nde, pe Yãhã wãta pe Yatɛr pe kãnkai- byɛ wo, koo ke ta, pe wĩĩ n tãy Yãhã ye. Ke -sẽ bii yɛ̃ tɛr kayĩĩ lii wãwãã ne pe kẽ, pe sẽ bii le yãã wa ye.
40 Ye sẽ yãã, Yãhã ke ba cĩĩnde kayĩĩ lii ta wo kẽ, loo ba yɔ̃ ma ta tɛr; loo ne, Yãhã n ba tyii, ma yee wo byɛ, poo ma suhu wo ne, wo ba sroŋ wo kuãŋ ne sukũhũ gaa laam wo.

12

-Ye naa n yãŋ Yesu woo na!

1 Wii poo na, nawee- mii byɛ pe Yãhã ta pe Yatɛr, ma sya gbã yãã loo kur ye, wo pe wĩĩ cã laha. Le ma mii pe ma wo ne, ma wo gbey le. Loo na, -too naa n yãr le Yesu kãnde wo, wo laam wũhũ nkãy byɛ ke wo wlãhã wo yrãhã wo, wo yai wo ke miy yaha, tesẽ kapee- nkãy wãpyeŋ ne, ke gbe n kuee wo na. -Too wii waha, wo naa n yãr Yesu ne le kãnde wo.
2 -Too naa Yesu woo ya yãŋ, woo wii tuu cãã yir wo yaha Yãhã wãtaŋ ne u Yatɛr, ma le kãnde yar wo na, ma Yãhã ta u Yatɛr kãnkai- byɛ wo, laa gɛ sẽ kuee ye, ma sya fyarngbãn gbã ku trã na, u sẽ maha le ta kai ye. U ba cã ma yee, nuhungbãn ma loo nde kur ye, koo kẽ. Yagaa u ma, u nii Yãhã niisayũhũ kãndigi koho kuɛ ye, kai- byɛ yĩŋ na.
3 Kapeepyefa pe Yesu wĩĩ sye, ma u nuhu wãnuhu gii ne, -ye loo yãŋ kɛ! Ye bya, ye ma syi wãfãy n waha yia ye na ye, -ye naa yii plãhã yalebyɛ!

Yãhã ke ya koho pii pẽn

4 Ye sẽ yãã, kapee- wãpye wĩĩ ma mii napĩĩ wãŋ syi dyaŋ, tuu ye kɛ wãboo ne. Tee sya kapee- wãpye wĩĩ sye mii ye napĩĩ- dyaŋ, ma wãfãy yãã le na, ye cã ye sẽ -sẽ wãfãy yãã ma sya nii mii yaa ku ye.
5 Yãhã ke kaplãŋ nkãy yar waha ye na mii ke pii dyaŋ, ke faha la ye na? Yãhã yee:
«Ta dya, ma'a kai tee pye,
ma Yĩŋfua Yãhã n ma pẽn,
ma'a syi ma yee ma kalaa wee ye.
Le ma pye, laa tuu n kuãn ma ye,
ma'a syi ma mii miy yaha ye.
6 Ye sẽ yãã,
wii wĩĩ ma n tãy Yĩŋfua ye,

u ga naa woofua pẽn u wãteepye
wũhũ na.
U ma wii yãŋ u dya, u ma tee pye,
u ga gbãr taha ufua na,
u n le sya u cã, u tee pye.»
7 -Ye naa ye wãfãy sya laanyĩn ne! Ye sẽ
yãã, ye Tuhufua Yãhã kẽ, u ye pẽn koo
wãfãy ngĩĩ ne. Loo nde le yar ma yee,
Yãhã ye yigi yɔ̃ ke pii dyaŋ. Puee waa ma
la mii, u tuhufua sẽ u pẽn u kai- cã ye?
8 Yãhã ma yee ke sẽ ye pẽn ke pii byɛ
wãŋ syi dyaŋ ye, le nii mii ke sẽ ye yãŋ ke
ya koho pii dyaŋ ye.
9 -Ye yãŋ, too ma wo tuhufa ne
kãntraha na, pe wo pẽn, wo maha n
luhu pe ye. Wo Tuhufua Yãhã gii ke ma
yãhãyĩŋ na, a nwa -sẽ ga ba wo ta, wo saa
yĩŋ kor le koo kẽ, wo ba cĩĩnde yrã yãã ye,
cĩĩnde yrã lii wãkuayãã wee le na ye?
10 Wo tuhufa mpãy pe ma wo ne
kãntraha na, cãã gaa na, pe ne wo pẽn
kai- nkãy wĩĩ na, ke yai poo ye. Yãhã koo
na, ke wo pẽn wo wãyɔ̃ŋ wĩĩ na, wo n naa
nii mii ke wãŋ syi dyaŋ kãnkai- byɛ wo.
11 Koo wãpẽn nge ma pye wo na yaliile
wo, le ga nii wo ye laanwlaŋ wĩĩ, le saa nii
wo ye nuhu wĩĩ ye. Mpãy pe -sẽ koo wãfãy
nge sya, loo kur ye, pe laam ga yĩn, pe n
naa pe troho tãhã Yãhã yor wo kãnkai-
byɛ wo.

Kayaryaha

12 Ye laam ma wlãhã ye ye, ye ma syi
ye kluɛ n ku ye na ye, -ye yii waha ye te
kuã yir! Ye ma syi ye nklũy n fãy ye na
ye, -ye yii waha, ye ta tɛr ke yrãhã ne le
Yesu kãnde wo.
13 Kãmbɛhɛ nkãy ke sroŋ, -ye naa n yãr
koo wo! Loo na, mpãy byɛ yrãhã ke sẽ n
sroŋ pe ye ye, pe byɛ yrãhã ga sroŋ. Pe
ga nii mii tãnklahafa dyaŋ, pe kãã naa n
yi kãnsroŋ wo, ma ba jaa pe yrãhã n sroŋ
pe ye.
14 -Ye yii plãhã ye naa yrĩŋ kɛ nawee-
byɛ ne, -tee naa ye troho tãhã mii mpãy
dyaŋ, pe ma Yãhã wãm. Mii loo sẽ ne ye,
waa saha Yãhã yãã yĩnde ne ye.
15 -Ye yii yigi, waa ma syi u ba te Yãhã
laantãr wĩĩ miy yaha ye! Waa ma syi u
kayaaŋ wũhũ ya le naa n yaha u laam wo,
u naa ke pãã nawee- ye, u pe pye klaha-
ta u wãŋ syi ye!
16 Waa ma syi u naa tyatyãhã pye ye!
Waa ma syi u nii Yesɔɔ wãŋ syi dyaŋ ye,
woo wii u sẽ Yãhã kai- ta ngaa ye. Ye sẽ
yãã, Yesɔɔ u lɛfar tur tɛhɛ nen digi ya ne
u cĩĩfua Dyakuba ye.
17 Loo kur kuɛ ye, u n bii yee, woo kẽ u
ma lɛfua, woo yai u tuhufua u Yãhã nar
ke kaa wãtaha wĩĩ na woo kẽ, koo gii wĩĩ
pe n nar lɛfa ya kẽ; u tuhufua n sye. U n
kai- byɛ pye, ma sya wũn, yɛ̃ dursaha sẽ
pye u na ye.
18 Tee yũhũ crã Yãhã na mii, Yiisrɛfa sẽ
yãã yũhũ crã Yãhã na ke syi ye: Poo pe
yũhũ crã ngii na, nawee ga waha tɛ ke
na; pe naa n crã yãŋ gaa na, pe ke yee
Senayi*. Ke yãŋ yĩŋ naa n yɛhɛ palpal
mii naa dyaŋ ke yĩŋ na. Ngaa ne mii
naawur dyaŋ, wam ne kacãn wee ye,
sesaha teflahangbãŋ miy ne,
19 tũũtũũ wãwuu miy ne, tesẽ
yĩmbungbãy laa ne, le naa n pãã pe ye,
pe n sya fya, ma yee poo saha le yĩmbui
nde kaplãŋ luhu nantãŋ ye.
20 Le yĩmbungbãy kaplãŋ nkãy ke bii pe
ta pe n fya, ke ngĩĩ:
«Wii ma tɛ yãŋ nge na,
le ma sya pye yraha kla gɛ,
ufua yai u waa boo ntẽmbar ne.»
21 Koo per wĩĩ nde bii pe nawee- ta pe n
fya tɛr, Musa n sya yee: «N fya, ma n sege
fyar koho wo!»
22 Yii poo na, tee yũhũ crã Yãhã na, le
nii mii ye yũhũ crã yãŋ gii na, pe ke yee
Syɔ̃† le Yãhã kungbãy wo, loo lii le ma
yãhãyĩŋ Yurusalɛm, koo fla gii yãhãyĩŋ
tẽnlɛhɛ busãã ma, pe Yãhã sey, yɛ̃ wee pe
na ye.
23 Tee yũhũ crã Yãhã na, ye yũhũ crã Yãhã
nawee- mpãy na pe myar yrũhũ yaha wa
yãhãyĩŋ wo; ye yũhũ crã Yãhã na, koo gii
ke ga ba nawee- byɛ sãhã; ye yũhũ crã
Yãhã nawee- mpãy na, pe ku tɛr wa, poo
mpãy Yãhã yee pe sroŋ.
24 Ye yũhũ crã Yesu Crise na, woo wii u
ma kusyiifua te naambiyãrfãn wo, naam-

* **12:18 12.18** Yãŋ gii pe ke yee Senayi, koo fla kẽ le kãnde bii yar Musa na, kãnde lii Yãhã le ta. † **12:22 12.22** Yãŋ gii pe ke yee Syɔ̃, ke Yãhã laantãr wĩĩ pãã, laantãr rii ke yar wo na Yesu kãmay na.

biyãrfãn tii Yãhã le nawee- ne woo kãmay na. U ntãŋ mpãy pe woo, pe puar Abɛl wãm na. Yesu ntãŋ sẽ woo ma yee loo kafuɛ le yi mii Abɛl wĩĩ dyaŋ ye. Yesu ntãŋ woo, ma nawee- wãã le Yãhã ne.

25 -Ye yii yigi, wii u n pãã ye ne yagaa, ye ma syi ye yee, ye saa luhu u ye ye. Ye sẽ yãã, faale wo yãŋ nge tãy pe n yee Senayi, nawee- mpãy pe bii sye, pe saa luhu wii ye, u naa pe yar ke Yãhã kayar ne ye, pe byɛ bii gbã yãã loo kur ye. Ye yai ye cã, wii u -sẽ ma ke yãhãyĩŋ gɛ laam wo, ma pãã n wãã wo ye, waa yee wo saa luhu u ye ye, lii le bii faalefa mii yãã, le syi ga wo yãã, le sya pee tɛr.

26 Faale wo, Yãhã yĩmbui nde bii kãntraha ta ke n yɛhɛ fãnga ne. Yagaa, ke maha wo yar ma yee:

«N ga maha ba kãntraha ta,
ke n yɛhɛ fãnga ne,
koo ma suhu yãhãyĩŋ bya ne.»

27 Yãhã ma yee koo ga maha ba nde pye, le yĩntaha kẽ, driyẽ nge gii ke ke tãhã, ke ga ba ke yɛhɛ pye klaha- tãŋ ke kuãŋ ne. Loo na, wãn tii wãklahayãã wee te na ye, too ya ga kuee.

28 Wii poo na, Yãhã ga driyẽfãŋ wãã wo kẽ, kii wãklahayãã wee ke na ye. -Too le cã ke ne, wo naa syaha wãã ke kẽ, wo naa ke sey yalebyɛ, wo naa n fya ke na, wo naa nagboho ta ke na! Wo ma nii Yãhã myaha gboho ke syi, le ga naa n tãy ke ye.

29 Ye sẽ yãã, wo Yãhã ma mii naa gii dyaŋ, wãn tii byɛ te sẽ yai te crã ke na ye, ke te suhu n kãã.

13

Troho wãtãhã gii syi ke n tãy Yãhã ye

1 Yii mpãy tee koho taha yaha Yesu na, ye tyii ye ntãŋ n naa n dye yii tãy yalebyɛ!

2 Ye ma syi ye faha nde ne ye: Nampay ma pa ye fla na, -ye pe yigi naa n yɔ̃! Ye sẽ yãã, mpãy naa n pye koo syi ma ba yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ mpãy gɛ yigi yɔ̃, pe sẽ cã ye.

3 Mpãy pe ma nwompihi wo Yesu Crise wĩĩ na, ye ma n faha pe wĩĩ ne ye. -Ye pe wĩĩ le yaha ye laam wo mii ye bya ma ke nwompihi wo pe ne. Pe mpãy nuhu Yesu Crise wĩĩ na, ye ma n faha pe wĩĩ ne ye. -Ye pe wĩĩ le yaha ye laam wo mii pe ye bya nuhu pe wãŋ syi dyaŋ.

4 Naa tesẽ cɔɔ ne, pe pe ya sya wa, Yãhã ke kãnde lii ta pe wĩĩ na, ye byɛ yai ye naa le yãr. Cɔɔ wii ma pye wa puai ne, u sẽ yai u maha naa naam kɛ ye. Tesẽ, naa wii u cɔɔ sya wa, u sẽ yai u maha naa ca kɛ ye. Mpãy pe loo nde pye, tesẽ mpãy ne pe sẽ pe ya sya wa ye, ma nii tyatyãhã pye, Yãhã ga ba poo mii byɛ sãhã.

5 Ye ma syi ye naa ye troho tãhã mii mpãy dyaŋ, wale wĩĩ gboho pe laam wo ma tɛr kai- byɛ yaha ye. Ngii ke ma ye koho wo, ye ma syi ye yee ke kloŋ ye. Ye sẽ yãã, Yãhã yee:

«N saa ma miy yaha ye,
n saa kur waa yãã ma na ye.»

6 Loo ne, wo n waha koho taha yaha Yãhã na ma yee:

«Wii u koho le ra ye, woo kẽ Yĩŋfua ne,
n ga naa Yĩŋfua kãnde yãr laanyĩn ne,
n saa fya ngaa na ye;
nawee tee ga waha nwa pye ra na?»

7 -Ye ye laam too ye faale yahaseefa wĩĩ na, poo mpãy pe naa le Yãhã kapãn pãã ye ye. Pe naa pe troho tãhã mii, ma sya ba ku, -ye ye laam too loo nde na, -tee yãŋ pe na, ye Yãhã ta ye Yatɛr pe wãŋ syi dyaŋ.

8 Yesu Crise tuu pye mii faale wo, u ma koo syi ya ke nanga nge na, tesẽ ke sukũhũ ne; u ga kuee yai tãŋ koo syi ya u kuãŋ ne.

9 Kaklaha nkãy ke n yir kuɛ ngaa ye ma n pai, ye ma syi ye ta ke n ye plaha ye n dye kãmpee wo ye. Wo yai wo tyii Yãhã laantãr roo n fãnga le wo laam wo, too tyii kaklaha ngĩĩ na ke dir ta kapĩĩ wũhũ. Mpãy pe koo kapĩĩ wũhũ ngĩĩ pye, pe sẽ laa kayĩĩ yãã yãã le na ye.

10 Yesu ku mpar draha wo wo kapee- wĩĩ na. Mpãy pe yee poo n kuee ma nii wãn boo Yãhã kẽ faale Yiifee- Yãhã yũndefa dyaŋ, pe saha Yesu mpar kayĩĩ yãã ye.

11 Yiifee- Yãhã yũndefa yĩŋfua ma kla boo per gii nawee- kapee- wĩĩ na tesẽ u ya kapee- wĩĩ ne, u ga pa te ntɔ̃r ne ke Yãhã nwonge wo teelii fla wo pe n yee, Yãhã yaniisaha fla, u ba pe kapee- yee laha kãã. Loo kur ye, kla gii pe boo, pe ga yi ke ne le klo wo, pe ga ke suhu.

12 Koo syi kẽ, Yesu bya n ku le klo nkur
ye kãnkãy na, ma nawee- byɛ kapee- yee
laha kãã pe na, u ya koho ntãŋ kãmay na.
13 -Too wo faale kãnde miy yaha, wo yi
le klo wo, wo ka Yesu ye le klo kãnkãy na,
wo ma sya ga fyarngbãn yãã loo kur ye
Yesu wãŋ syi dyaŋ.
14 Ye sẽ yãã, kãntraha nge na, klo laa
wee wo ye lii syi wãkuayãã wee le na ye.
Klo lii wo n pai nii le wo sukũhũ gaa laam
wo, loo ne wo n kɛ.
15 -Too naa Yãhã sey yalebyɛ Yesu Crise
kãmay na, mii diŋ dyaŋ too n yi. Loo
yĩntaha kẽ, wo ke sey naa n plaŋ wo yɛ̃r
ne.
16 Ye ma syi ye faha kayĩĩ wãpye wĩĩ ne
ye, -ye naa koho le yii ye; koo syi diŋ kẽ
ke n tãy Yãhã ye.
17 -Ye naa n luhu mpãy ye, pe ma ye
yahaseefa Yesu kãnde wo, ye yĩŋ kor le pe
kẽ. Ye sẽ yãã, poo kẽ, pe n sẽŋ ye yrã na
yalebyɛ; Yãhã ga ba pe yey ye wĩĩ ne. Ye
ma n luhu pe ye, pe ga naa pe tẽn tẽ nuhu
ne; mii loo sẽ ne ye, pe saa le tẽ nuhu ne
ye, loo nde -sẽ ga lii yɔ̃ ye kẽ?
18 -Ye naa n gaha yahasee ye ye Yãhã
wãnar ne wo kẽ. Wo cã ma yee, wo tẽn
tẽ yɔ̃, wo n kɛ wo troho wãtãhã ter le naa
n yɔ̃ kãnkai- byɛ wo.
19 Ndoo le kɛ ye ye, ye Yãhã nar ra kẽ,
ta n waha dur ga ye fla na farfar.

Yãhã wãnar fla

20 Yãhã wo Yĩŋfua Yesu ta u n yir gbã
wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye u ntãŋ
wãwoo kãmay na. Woo kẽ, u n sẽŋ Yesu
kãndeyãrfa na mii cĩĩnde mbanaha dyaŋ,
u n sẽŋ u mbaa na. U ntãŋ mpãy pe
woo yaliile wo, u ku mpar draha wo wo
byɛ kapee- wĩĩ na. Loo nde ta, Yãhã
naambiyãr tii le wo ne, wo cã wãkuayãã
wee te na ye.
21 Yãhã koo kẽ ke n pai yrĩŋ ne; ke ye
ta ye n waha naa kayũhũ byɛ pye, ye naa
ke laam wũhũ pye. Ke ye ta lii le n tãy ke
ye, ye n naa loo ya pye Yesu Crise kãmay
na. Yesu Crise miingbãŋ yai ke naa n
gboho yalebyɛ, wãyɛryãã ma n pye le na
ye. Amɛn, le nii ke syi.

Kuasaha fla syaha ne

22 Wo nna, kaplãŋ ngĩĩ tẽ pãã waha ye
ye u saba nwo laam wo, -ye ke luhu yɔ̃,
ye ke le yaha ye laam wo; ye sẽ yãã, ke sẽ
tyĩĩ sye tɛr ye.
23 N n traha ye le cã, pe wo Yesu
kãndeyãrwai Timuti miy yaha ke nwom-
pihi wo. U ma cãã pa ra fla na, n ga ka u
ne ye fla na n ga ye yãŋ.
24 -Ye ye yahaseefa byɛ syar tesẽ pe Yesu
kãndeyãrfa mpãy byɛ ne, pe ma ye fla na.
Mpãy pe ma Yitale kãntraha na, pe byɛ ye
syar.
25 Yãhã ke naa ke laantãr yar ye kur byɛ
na. Amɛn, le nii ke syi.

Syake
saba kaplãŋ

Syaha fla

1 Ndoo Syake kẽ, n ma tẽntẽfua Yãhã
ye, ma suhu wo Yĩŋfua Yesu Crise ne. Yii
Yiisrɛfa mpãy, ye ma Yesu kãndeyãrfa ma
cããŋ kãntraha kui byɛ wo, n syaha wãã
ye kẽ.

Tee Yesu ta ye Yatɛr, ye ma n naa laalaa pye laa ne ye!

2 Wo nna, yii mpãy tee Yesu ta ye Yatɛr,
wãfãy ma ye dye, ye cã ye yee, wãtãnyãŋ
wĩĩ laa ne, -tee le ta nuhu wĩĩ!
3 Ye ma Yesu ta ye Yatɛr, ma kuee le wo
ke wãtãnyãŋ wũhũ naa byɛ ne, Yesu wĩĩ
ga nii gbãã fãnga ne ye laam wo.
4 Yesu wĩĩ le -sẽ nii gbãã wa fãnga ne ye
laam wo, loo ga ta ye n naa yia wãtãnyãŋ
wũhũ ter byɛ na. Loo na, ye ga ba nii
nawee- mpãy syi Yãhã n kɛ, ye ga lɛ le
Yesu kãnde wo, ye saa naa n kũn ngaa na
ye.
5 Kai ma waa dye ye laam wo, tuu ga lii
pye, u ma yee u sẽ le cã ye, u le kacãn nar
Yãhã ye. Koo gii ke n yɔ̃ nawee- na ke sẽ
ke laam war ye, ke ga te kacãn wãã ufua
kẽ.
6 U naa too syi kacãn nar Yãhã ye. Awa,
te syi -sẽ n nar Yãhã ye laantee nen ne, u
ma n laalaa pye u yee, Yãhã saa re wãã
u kẽ ye. Wii ma laalaa pye, ufua ma
lagblaha wãŋ syi dyaŋ, teflaha ke gblaha
kuɛ byɛ ye.
7 Usyi laalaafua ma syi u ngaa wãyãã
wĩĩ wũũ Yĩŋfua koho wo ye.
8 Usyifua, ma'a u ta kãmbɛhɛ syãŋ
nsoho wo, lii tuu ga sya, u saa le cã ye.
Laalaa tee gboho tɛr u na.

Nawũũ tesẽ nangbãŋ ne

9 Mboo nawũũ, taa Yãhã ta ma Yatɛr,
naa nuhu di, Yãhã ma kuã yir wa ncaha
ye.
10 Mboo nangbãŋ wii ma Yãhã ta ma
Yatɛr, naa nuhu di, ma ma yagaa Yãhã
koho wo, koo gii ke ma ta ma n ma wale
yãŋ mii ngaa gɛ sẽ kẽ ye.

Ye sẽ yãã, nyɛ̃fyãr yɔ̃, te wãtoo sẽ -sẽ
n sye ye. Nangbãŋ wĩĩ ga ba kua mii
nyɛ̃fyãr wãŋ syi dyaŋ:
11 Yai ga yir, ke ba war, ke nyɛ̃ suhu
waha, ke fyãr n too, te nayɔ̃r n kua. Koo
syi dyaŋ nangbãŋ ga ba ku kãã u wakɛr
laam wo, u wĩĩ n kua.

Nwa ke wo tyĩn n gaha kapee- wãpyeŋ kuɛ ye?

12 Yãhã ma wii tãn yãŋ wãfãy ne, ufua
ma -sẽ u ya waha ma kuee Yesu kur ye,
ma tyii Yesu wĩĩ n nii gbãã u laam wo,
nuhu ma ufua wãn. Tuu waha yia loo na,
u ga yiafua nkifai yãã. Loo ne cĩĩnde yrã
ne, lii wãkuayãã wee le na ye. Loo yrã ne,
Yãhã ke bii yɛ̃ tɛr ma yee, koo wĩĩ ma n
tãy mpãy ye, ke ga ba loo yrã wãã poo kẽ.
13 Wii ma kɔ̃ŋ n gaha kapee- wãpyeŋ
kuɛ ye, u ma syi u yee: Yãhã kẽ, ke woo
tyĩn n gaha kapee- wãpyeŋ kuɛ ye ye.
Yãhã koo na, kapee- wee ke troho tãy ye;
ke syi, ke saha nawee- tyĩn le kapee- wo
ye.
14 Nawee nawee woo, u yĩnde wĩĩ ne,
le u tyĩn n gaha kapee- wãpyeŋ kuɛ koho
na.
15 Yĩnde wĩĩ ma gboho nawee laam wo,
loo le kapee pua see. Le kapee pua ma
kuee u laam wo, loo le n pai gbã ne.
16 Ta laanfa, ya'a syi ye plaha nde ne ye.
17 Ye yai ye cã kayũhũ ya kẽ, ke n yir
yãhãyĩŋ na. Yãhã kẽ ke re tege n wãã,
koo gii ke yãhãcãã- pye. Yãhã sẽ -sẽ wee
yãhãcãã- wãŋ syi, ma gbã n tã ye. Yãhã
ke ma mii, ke ma koo syi yalebyɛ.
18 Le tãy Yãhã ye, ke n ke cĩĩnde kapãn
pãã wo ye. Loo kapãn ta, wo n nii yrãŋ
na, ma nii wãn kur byɛ yahasee ye, wãn
tii ke tãhã.

Yãhã kaplãŋ ngĩĩ: -ye ke luhu yɔ̃, -tee -sẽ naa ke kãnde yãr!

19 Wo nna, -ye ye laam yaha kaplãŋ ngĩĩ
na, tẽ ga ye yar: -Ye naa ndityuhu yaha
ye nampyeŋ kaplãŋ ye yalebyɛ! -Ye naa
laam ga ye cã naa n pãã! Ye ma syi ye
maha naa ncafũhũ di farfar ye!
20 Nawee laam ma war, kai- nkãy syi ke
sroŋ Yãhã ye, u saha koo pye nantãŋ ye.
21 Kai lii le ga waha wor ta nawee na
carle gɛ tesẽ kai- nkãy ne ke ma wãpee-,

-ye koo byɛ yi kãã ye laam wo. Yãhã ke kapãn lii tãhã le ye laam wo, -ye yii tege tãã ye, ye le sya. Sukũhũ gaa laam wo, le ga waha ye sya yaha.

22 Ya'a syi ye naa Yãhã kaplãŋ luhu wãluhu ya ye! -Ye ke yigi, -tee naa le kãnde yãr! Mii loo sẽ ne ye, ye plaha.
23 Mboo wii ma Yãhã kaplãŋ luhu wãluhu ya, ma sẽ -sẽ le kãnde yãr ye, ma ma mii wii dyaŋ tuu ma ne yirfayãŋ gbe, u u ya yãŋ u yãã, u yai u u ya gbihi mii.
24 U ma u ya yãŋ wa, u yai u u teebɛhɛ nkãy gbihi, u ga ta tɛr ke faha. U saa ke gbihi ye.
25 Yãhã kãnde sroŋ, le ga waha nawee yi kãã u kapee- wãpyeŋ yãmpar wo. Koo syi kẽ, u ma syi u le luhu wãluhu ya, tuu le faha ye. Mboo wii ma -sẽ Yãhã kãnde wãcã wĩĩ kɛ, ma le yigi kluɛ sĩĩ ne, ma sẽ faha le kãnde wũhũ wãpyeŋ ne ye, Yãhã ga kaa taha ma na ma kãnkai- byɛ wo.
26 Wii ma yee woo ma Yãhã kãnde wo, u sẽ -sẽ waha u yĩnkãi yigi ye, u plaha u ya ya, yĩŋ wee u Yãhã kãnde wãyãr ter na ye.
27 Yãhã kãnde wãyãr gii ke ma gbɛgbɛ, ma maha sroŋ wo Tuhufua Yãhã ye, le nde: Ma naa ncir- kuɛ yãŋ, calangusyam ne pe fɛn wo. Tesẽ driyɛ̃ kapee- nkãy ke nawee wĩĩ pye n klaha-, ma'a n tyii koo n waha yia ma na ye.

2

Ye ma syi ye naa waa puar waa na ye!

1 Wo nna, yii mpãy tee Yĩŋfua Yesu Crise ta ye Yatɛr, ye cã ma yee, nagboho tesẽ wãsey ne, te kloŋ tɛr u na. Loo na, ye yai ye cã, ye sẽ yai ye nawee waa gboho, tee waa kloŋ ye.
2 Yagaa dyaŋ woo; waa, sãn kãncrã ne kãnde na, nangbãŋ nayreyũhũ ne tuu le, ma ba dye ye yawãhã nwoŋ wo; fɛnfua waa bya n -sẽ pa, nayreyraha ne tuu le.
3 Ye ga waha yir, ye nagboho ta u nayreyũhũfua ya na, ye u pye: «Dya, nangbãŋ niisaha nge, nii!» Tee -sẽ dur ye u nayreyrahafua pye ye yee: «Ho, dya, yir yɛr kuee!» Laa na, ye ga u pye: «Niisaha ma wo trɛ tãy kãntraha na.»
4 Le ma -sẽ pye ke syi, ye ga waha yee la ye yii yãŋ wãcɛŋ? Aye! Ye cã, ye laangapeer me pe ye ta, ye mpãy puar mpãy na.

5 Wo nna, -ye yãŋ: Yãhã driyɛ̃ nge fɛnfa yãŋ yi, ma yee pe Yesu ta pe Yatɛr, u wĩĩ n nii pe ye wangbãy laa dyaŋ. Loo n ta pe n ba dye Yãhã Yai wo, koo fla gii Yãhã bii yɛ̃ tɛr ke wãwãã wĩĩ ne nawee- mpãy kẽ, ke wĩĩ gboho pe laam wo.
6 Yii sẽ -sẽ nawũũ yãŋ nawee draha wo ye. Ha ndee, pe walefa poo pe ye fãy? Poo sẽ na, pe ne ye tyĩn ga, pe ga ye sãhã pe fãngafa yahasee ye?
7 Poo sẽ maha na, pe ne naa Crise miiyũhũ nge sar, ke miiyũhũ gii ke taha ye na?

8 Yãhã sabangbãŋ wo, kãnde lii Yãhã le ta, le katan lii le ma ke kataŋ byɛ yahasee ye, le yrũhũ yar ma yee:

«Ma ya wĩĩ le n tãy ma ye mii syi dyaŋ, tyii
ma nampyeŋ wĩĩ n naa n tãy ma ye ke syi!»

Ya'a pye, tee le Yãhã kãnde katan nde yãr, le yɔ̃.
9 Ya'a -sẽ waa puar waa na ye kãnkai- wo, kapee ne tee n pye. Yãhã kãnde na, ye tee pye. Ye ga wãpẽn yãã le na.
10 Mboo nawee, taa le Yãhã kãnde katan nen laa miy yaha, le ma mii le Yãhã kãnde kataŋ kur byɛ kẽ taa miy yaha.
11 Ye sẽ yãã, Yãhã kãnde katan laa yee: «Ma'a n cayɔr le ye!» Katan laa maha yee: «Ma'a n nawee boo ye!» Kãnde lii Yãhã le ta, ke kataŋ syãŋ ngĩĩ byɛ ma wãcɛŋ. Ma'a sya yee, ma sẽ cayɔr le ye, ma -sẽ ga nawee boo, ma yai ma cã, ma le Yãhã kãnde miy yaha.
12 Loo na, ye yai ye ta, ye yɛ̃ kaplãŋ n naa n yɔ̃ ye ye tesẽ ye pyer byɛ ne. Ye sẽ yãã, ye ga ba kasãhã yãã le Yãhã kãnde na. Le sroŋ, le ga ba nawee- yi kãã kapee-wãpyeŋ yãmpar wo.
13 Mboo wii taa sẽ ma nampyeŋ fɛn di ye, sukũhũ gaa laam wo, Yãhã sẽ -sẽ ga ba ma fɛn di ma wãsãhã na ye. Ye yai ye -sẽ le cã ye yee, fɛn wãdiŋ n tãy ma tɛr kasãhã yaha.

Yãhã wãta Yatɛr tesẽ Yãhã laam wĩĩ wãpyeŋ ne

14 Wo nna, nde ma la yĩŋ ne nawee ye,
u ma yee yɛ̃ ya ne, «Yãhã koo, ke ma
ra Yatɛr,» u sẽ -sẽ Yãhã laam wĩĩ pye ye?
Woosyifua ga waha sya yaha la u kapee-
wãpyeŋ wo le syi ne?
15 Ngaa dyaŋ, taa ma Yesu kãndeyãrwɛ
waa yãã fɛn wo, faha wãn wee u ye ye,
digi wĩĩ maha waha u na,
16 ma'a u pye ma yee: «Wo kuee per gaa
na, Yãhã n sya ma n kuee wãwee, Yãhã n
ma kẽ kale wãn ne tesẽ dir ne busãã, ma
n di naa n yai, segbɛr n naa n kuee.» Ma'a
-sẽ yee, ma sẽ u kẽ too wãn nde ne ye, ma
yɛ̃ kaplãŋ sẽ nii la tefay dyaŋ?
17 Yãhã wãta Yatɛr wĩĩ ma koo syi. Ma'a
Yãhã ta ma Yatɛr, ma sẽ -sẽ ke laam wĩĩ
pye ye, ma Yãhã wãta Yatɛr ma wãwaha.
18 Mboo nawee wii taa Yãhã ya ta ma
Yatɛr, ma sẽ -sẽ Yãhã laam wĩĩ pye ye, n
ga waha ma pye: «Mboo, ma Yãhã ya ta
ma Yatɛr, ndoo -sẽ Yãhã laam wĩĩ ya pye.
Ke syi waa ma ndoo yãã, tẽ nii Yãhã laam
wĩĩ pye, u ga cã u yee, n Yãhã ta ra Yatɛr. A
mboo, waa ma ma yãã, ma sẽ Yãhã laam
wĩĩ pye ye, u ga pye mii u cã u yee, ma
Yãhã ta ma Yatɛr?»
19 Ma sẽ yee la, a Yãhã neŋ ya kẽ ke ma?
Le sroŋ yɔ̃; sãndãpee byɛ le cã ke syi, ma
n sege fyar koho wo. A mboo, ma lii pye
loo nde wãcã wĩĩ ne?
20 Mboo nawee wii taa sẽ laam ga ye,
ma n traha la le yar ma na, taa ma Yãhã
ya ta ma Yatɛr, ma sẽ -sẽ Yãhã laam wĩĩ
pye ye, le ma wãwaha?
21 Ma laam faha la wo faale wãdyaha
Brama wĩĩ na? U bii sroŋ Yãhã yĩnde na.
Ah ndee u Yãhã laam wĩĩ wãpyeŋ kẽ le bii
ta, u n sya bii u puee Yisyake yigi woo ga
diŋ yi Yãhã kẽ?
22 Ma sẽ le yãã, u bii Yãhã ta u Yatɛr, ma
maha naa ke laam wũhũ byɛ pye. Loo le
bii ta u Yãhã wãta u Yatɛr n pye u ye yĩŋ
ne.
23 Loo nde n ta, Yãhã sabangbãŋ kapãn
nde n nii cĩĩnde, lii le n yee:

«Brama bii Yãhã ta u Yatɛr,
ma ke kapãn sya le yaha kaplãŋ byɛ
yaha ye.
Yãhã n -sẽ yee, u sroŋ koo yĩnde na.»
Yãhã n u ta ke naambiyã.
24 Ye sẽ le yãã, nawee wii ma nii Yãhã
laam wĩĩ pye, loo ga ta u n sroŋ Yãhã
yĩnde na. Le sẽ yai ma ke ta ma Yatɛr
yɛ̃ ya ne ye.
25 Faale canaandile Arabe* wĩĩ ma ke syi.
Woo kẽ tuu bii koho le Yiisrɛfa tẽnlɛhɛ ye,
ma bii pe ta, pe n bii fãsaha yãã kãnde laa
ter ne. Yãhã laam wĩĩ nde tuu bii pye, le
bii ta Yãhã n yee, u sroŋ.
26 Ma'a kadye yãã, wũũ wee ke wo ye,
kakugu kẽ. Taa Yãhã ta ma Yatɛr, ma sẽ
-sẽ ke laam wĩĩ pye ye, le ma mii kakugu
dyaŋ ma ye.

3

-Ye ye yĩnkãi wãyigi cã!

1 Wo nna, nawee- wãklaha, ye ma syi ye
naa loo kɛ buarbuar ye. Ye sẽ cã la kasãhã
per wo, wii mpãy too nawee- klaha, Yãhã
ga ba wo sãhã kayi ne nawee- byɛ na.
2 Wo byɛ wãteepye ter syar. Wii ma yee
u sẽ tee n pãã ye, woo ter lɛ le Yesu kãnde
wãyãr ne. U ga waha yia u ya koho kadye
kur byɛ na, u naa u ya yigi.
3 Nsyãŋ yɛ̃ sẽ na too ne karfee le, ke naa
n luhu wo ye, wo n cã waha yia, wo naa
ke sroŋ.
4 Ye sẽ maha salangbãŋ wĩĩ wũũ yãŋ
la? Ke wãgboho naa byɛ ne, teflahangbãŋ
ma ke tra, ke n fã. Ke sroŋsaha -sẽ ma
wãpuage ya, ke fãfa n ke sroŋ kuɛ ngii
ma pe tãy.
5 Yĩnkãi ma ke syi nawee yɛ̃ laam wo.
Le kloŋ, ma -sẽ le ya sey kangbãhã ne.
Ye kãhã cãã kataha nyɛ̃figi wĩĩ wũũ yãŋ.
Ke sroŋ gboho. -Ye yãŋ, naancremuu ya
-sẽ ga waha ta, ke byɛ n suhu tãŋ.
6 Yĩnkãi ma mii naa dyaŋ. Kapee- ter
byɛ n yi nawee yɛ̃ wo. Yĩnkãi ga waha
kapãn nen laa pãã yi, le n ka yaha ye mii
kataha naa dyaŋ pe le, le le kapãn pããfua
wĩĩ byɛ pye klaha- tãŋ. Koo naa nge n yi
ke naangbãŋ fla wo sãndãpee pe ma na.

* **2:25 2.25** Yerekɔɔ klo yahaseefa naa Yiisrɛfa tẽnlɛhɛ nawee- syãm kɛ le klo laam wo. U Arabe n pe wũhũ u nwoŋ wo. Kur ye, u n pe ta pe n yi fenaatɛr ne le klo nkur ye ma tɛr.

7 Nawee waha n yia wlaha wãn ter byɛ na, ma te klaha n ta kaha wãn: Trɛresyar wãn woo, kãnsyãm woo, kahakaha wãn woo, fua- woo, te byɛ.
8 Waa sẽ -sẽ waha n yia u yĩnkãi na, ma le ta le n yaha n le ye. Le pee. Yalebyɛ, loo ne, le ma le wã n klaha ke yɛ̃ laam wo. Sɔ̃r sãŋ fla te ma yĩnkãi wo.
9 Loo roo n ta, ma wo Tuhufua Yãhã sey. Loo yĩnkãi nen ya roo maha n ta, ma nawee- sẽ yoosẽn ne, nawee- mpãy Yãhã pe tãhã, pe n sya ke tay.
10 Kaplãyũhũ wãã n yi wãcɛŋ kaplãmpee ne yɛ̃ tee nen wo. Wo nna, ya'a n sya le n nii ke syi ye!
11 Waa sẽ lapihi yãã tesẽ layũhũ ne te wãã n yi plege neŋ wo ye.
12 Wo nna, waa sẽ nasar nkugu katyigi yãã yãã ke kasyãhã sa ye. Waa sẽ maha defĩĩ katyigi yãã yãã ke nkugu sa ye. Waa sẽ maha tetege loho yãã yãã ke klaha nii lawɔŋ ye.

Yãhã laantor

13 Kacãŋ yĩntatoo waa ma la ye laam wo? Le ma pye ãwã, u ta wo n u yãŋ cã u yĩntatoo troho wãtãhã ter na, tuu maha u ya tege tãã ye, u kayũhũ nkãy pye.
14 Ye ma yee kacãŋ yĩntatoo me ye ne, ya'a -sẽ laanyar pye, ma maha yii laam wĩĩ ya kar, cĩĩnde sẽ ne ye, ye kawar fua, kacãŋ yĩntatoo sẽ me ye ne ye.
15 Too kacãn ter nde syi sẽ n yir yãhãyĩŋ na ye, te syi n yir nawee- ye kãntraha na, Setane sãndãpee yĩŋfua koho wo.
16 Ye sẽ yãã, laanyarfa ma pye teelii wo, ma nii pe ya laam wĩĩ ya kar, kapee- ter byɛ ga naa n pye ke fla na, kawlãhã ter byɛ ne.
17 Laantor tii te -sẽ n yir yãhãyĩŋ na, te ma gbɛgbɛ, te n pai kusyir ne, laanyĩn ne, nampyeŋ fɛn wãdiŋ ne, kayũhũ wãpyeŋ ne. Te sroŋ, ma maha ma yaayaa. Kacãŋ laantorfua sẽ n dye kuɛ ngaa ye, ma kuɛ ngaa ta n yaha ye, u sẽ maha u nampyeŋ wlaŋ ye.
18 Laanfirfa poo pe n pai kusyir ne tesẽ yrĩŋ ne pe kãnkãyfa kẽ. Le ma mii yɛ̃y dyaŋ pe n tãhã, yɛ̃y gii ke wĩĩ n tãy Yãhã ye. Ke yɛ̃y n lɛ ma n pai wãsroŋ ne Yãhã yĩnde na.

4

Ye tee driyɛ̃ wũhũ ta yaha ye, Yãhã wũhũ na

1 Nwa ke sesrãr yir ye nsoho wo tesẽ wãhã ne? Ye laam kapee- koo sẽ na ke syar, ma nii ye fãy ye laam wo?
2 Ye ma ngaa klãŋ, ye sẽ -sẽ ga waha ke kla yãã ye, ye ga yɛr nawee wãboo na, koo kla wĩĩ na. Ye kããŋ n yãŋ gbegege, ke ne pye ye wãŋ, ye sẽ -sẽ ga waha ke syi yãã ye. Koo syi ke n pai sesrãr ne ye nsoho wo. Ye sẽ Yãhã nar ye, koo kẽ ye sẽ ne ke kla yãã ye.
3 Ye ma sya Yãhã nar, ye wãnar ter sẽ ne tãy ke ye ye, koo kẽ, ye sẽ ne ngaa yãã ye. Yataŋ wũhũ ya tee ne naa n nar.
4 Ye cã ye yee, wii, driyɛ̃ nge wãn n tãy u ye, Yãhã napĩĩ kẽ u ne. Wii ma n kɛ, woo ga u ya ta driyɛ̃ naanfãn difua, u u ya ta Yãhã napĩĩ. Ye sẽ cã la, driyɛ̃ wũhũ tesẽ Yãhã wũhũ ne, ke saha ke ya gbe ye.
5 Yãhã sabangbãŋ wo le yrũhũ ta ma yee: Yãhã ke Yrã le wo laam wo. Ngaa ter ma gboho wo laam wo Yãhã Yrã na, le ga naa ke yaa, ke n naa ke Yrã wĩĩ yey wo ye. Wo yai wo wii wãã tãŋ Yãhã kẽ. Ye yee la, kapãn nde ka yrũhũ yaha ke dyaŋ?
6 Yãhã -sẽ maha ke laantãr yar wo na; loo ne, le yrũhũ ta Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:

«Yataŋfa wĩĩ sye Yãhã ye.
Mpãy pe -sẽ pe ya tege tãã ye,
Yãhã ke laantãr yar poo na.»

7 Koo kẽ, -ye yĩŋ kor le Yãhã kẽ! -Ye yii waha, ye Setane sãndãpee yĩŋfua kar naa n wãã, u -sẽ ga fã naa n dey ye na.
8 -Ye crã Yãhã na, ke bya -sẽ ga crã ye na. Kapeepyefa mii, -ye ye kluɛ yee yi kãã kapee- wãpyeŋ wo! -Tee ye laam ta pe n nii gbɛgbɛ, yii laanteesãnsyãŋfa mii!
9 Ye cã ye yee, ye ma kãmpee wo, -tee kayaaŋ yigi, ye naa ke wũn; -tee ye tetyɛhɛ ta, te n wã klaha miyãhã, ye laanfir wũhũ, ke n wã klaha nii kayaaŋ wũhũ!
10 -Ye yii tege tãã ye Yĩŋfua kẽ, u -sẽ ga ye kuã yir.

Waa ma syi naa u nampyeŋ miipihi yee ye!

11 Wo nna, ya’a n naa yii wãpee pãã ye! Wii ma nii u nampyeŋ wãpee pãã, ma maha nii u miipihi yee, ufua Yãhã kãnde wãpee pãã, ma maha le miipihi yee. Kãnde lii Yãhã le ta, mboo wii taa -sẽ le miipihi yee, ma wee le yãrfua ye. Le miipihi wãyee, loo ya taa pye cã.
12 Yãhã gii ke le kãnde ta, koo ya ke ga waha naweeyɔ̃ cã naweepee ne. Koo ya ke ga waha nawee sya yaha; koo ya ke ga waha nawee pẽn. Ah mboo ma nwa, mboo wii raa ma nampyeŋ miipihi yee?

-Ye ye kãnkai- le naa n soho Yãhã koho wo!

13 -Ye luhu ra ye yagaa, yii mpãy tee ne yee: «Wa’a yee, wo sẽ ka klo nde syi wo nanga ye, sukũhũ waa ka le wo, wo ga dyɛ nen pye cãtroho na, wo wale yãã.»
14 Ye -sẽ ye wãyir yãã wa la sukũhũ? Ye wee la kãmbla wãŋ syi dyaŋ, u tãyale ne, yalaale ma ba nɔ, u caa.
15 Ye yai ye yee: «Yãhã ma sya, wo n kuee wãwee, waa nde pye nde ne.»
16 Yataŋ -sẽ gboho tɛr ye na, ye n sya yii sey. Too syi yataŋ sẽ yɔ̃ ye.
17 Wii ma kayĩĩ lii yãã, u yai u lii pye, u ma -sẽ ke wãpyeŋ sye, le fuɛ ma ufua na, le ma kapee ne wãcɛŋ.

5

Katɔ̃ryar nangbãn wĩĩ na

1 Yagaa, -tee -sẽ luhu ra ye, yii mpãy tee ma nangbãy! Ye cãã naa ye mii wũn kule ne, kawlaŋ ma, ke n pai ye dye.
2 Ye nangbãn wãn nde, te fũhũ. Waytɔ̃rbir maha ye fahawãn lɛ fɛr.
3 Ye sãn tesẽ ye war ne, too nde byɛ te ma kɔrfyãhã gaa ter syi ne. Yãhã kasãhã per wo, koo kɔrfyãhã nge ga ba le yaha ye na, ke dur too ye kadye na, ke ye pye gbai naa wãŋ syi. Ye nangbãn wãn wãã ta, le -sẽ nde driyɛ̃ plii kua kua wa.
4 Ye sẽ yãã ye tar tẽntẽfa war dãã pe kẽ ye. -Ye naa n luhu pe yɛ̃kuãn ye! Poo mpãy pe ye tar dir war gbe naa n yi ye kẽ, pe tẽŋ ga dye Yãhã ndityuhu wo, Yãhã gii ke ma tãŋ kai- byɛ fãnga ne.
5 Ye nangbãn wãn yãã kãntraha nge na, sĩĩsĩĩ wãn ne, ma di gboho mii naha gii syi dyaŋ pe n pai boo gbã na.
6 Mpãy pe sẽ wãpee pye ye, yii -sẽ wãpee yãã pe na ma pe boo; pe sẽ waha kãn gɛ kãn ye koho wo ye.

Yãhã kãnde troho n tãhã mii?

7 Wo nna, -ye ye laam yĩn wo Yĩŋfua Yesu n sya ba yir yãhãyĩŋ na, u dur ba. Ye sẽ tawarfua yãã la, tuu ma ne u laam yĩn, u sya ba u tar digi yãã gbe? Ah ndee, u ne cãã u laam yĩn, u sesafãŋ sẽŋ u cã digi tãhã, -tuu u laam yĩn, u blokũũyãr sesar sẽŋ te n too. U blokũũ ga ba sesyar kũũ, u pua too, u n cã u yaa.
8 -Ye ye laam yĩn ke syi yii ndoŋ, tee kaa taha yii na Yãhã kãnde wĩĩ ne, ye naa wo Yĩŋfua wãdurbaŋ sẽŋ, koo gii ke gbe taha.
9 Wo nna, ye ma n nii kapirfa yii nsoho wo ye. Mii loo sẽ ne ye, Yãhã ga ba ye sãhã kayi ne. U wãpaŋ gbe taha.
10 Wo nna, ye Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa wĩĩ wũũ yãŋ, poo mpãy pe naa n pãã Yãhã myaha ne. -Ye yãŋ pe na, pe laam wãyĩn ter ne pe fɛn wo.
11 Pe bii waha pe ya na too fɛngbãn wo. Koo kẽ nanga wo n yee, pe wĩĩ n tãy. Ye sẽ faale Syɔbe wĩĩ luhu la, tuu pye fɛngbãn wo, ma -sẽ bii u laam yĩn. Yãhã ke ngii wãã u kẽ loo kur ye, ye maha loo byɛ cã. Ye sẽ yãã, Yãhã nawee fɛn di busãã ma maha kayĩĩ pye u kẽ.
12 Wo nna, lii le maha pee, ya’a syi naa Yãhã di yãhãyĩŋ myaha ne, tesẽ kãntraha myaha ne ye. Lii ma pye cĩĩnde, -ye yee ãwã, ya’a n Yãhã di taha le na ye! Lii ma pye kawar, -ye yee aye, ya’a n Yãhã di taha le na ye! Mii loo sẽ ne ye, Yãhã kasãhã ga ba ye yigi.
13 Ye laam wo, wii ma pye tuu fɛn sya, u naa Yãhã nar le ne. Wii ma pye nuhu wo, u naa Yãhã wãsey yay le.
14 Wii ma pye yan kafɛhɛ na, u Yesu kãndeyãrfa yahaseefa yee, pe n ba Yãhã nar u kẽ pe sẽm- ta, pe u tuhu Yĩŋfua Yesu myaha ne.
15 Pe ma Yãhã nar laantee nen ne, pe ma yee pe sẽ laalaa pye ye, ma yee Yãhã ga waha u jaa cĩĩnde, Yãhã ga u yĩnwɛr dur u kẽ. Kapee- ma pye u yĩŋ na, ke ga kua kãã u na.
16 -Ye le sya, ye ye kapee- pãã naa n yi yii ye, -tee maha naa Yãhã nar yii kẽ ye

wãkãhãyir wĩĩ na. Nawee wii ma sya, ma koo pye, u -sẽ ga nii temm Yãhã yĩnde na. Ke syi u ma Yãhã nar laantee nen ne, le ga fla sya u ye.

17 -Ye yãŋ le yãŋ faale cãã Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua Yeli wĩĩ wo. U sẽ pye la nawee wo wãŋ syi dyaŋ? Ma -sẽ nwo, tuu bii Yãhã nar sesaha wãyigi wĩĩ na. Sesaha n yɛr cĩĩnde, dyɛ- tãã yrey kuay ne.

18 Loo kur ye, u n maha bii Yãhã nar ke wãmiyaha wĩĩ na, yãhãyĩŋ n yãr sesar n nii n too, kãntraha wãn n maha nii n sa.

19-20 Wo nna, ye laam wo, wii ma le cĩĩnde kãnde miy yaha ma plaha, u nampyeŋ waa ma waha yia, ma u pla-hasaha yar u na, ma u dur le le kãnde laam wo, ye cã ye yee, u nampyeŋ u yrã tyĩn sya gbã koho wo, ma maha paha tã u kapee- busãã na, ke wĩĩ saa naa n pãã nantãŋ ye.

Pyar
saba cir kaplãŋ

Syaha fla

1 Ndoo Pyar kẽ, ndoo wii n ma Yesu
Crise tẽnlɛhɛ. N saba nwo yrũhũ ye kẽ,
yii mpãy Yãhã ye yãŋ yi, yii mpãy ye cããŋ
nii Pɔ̃n kãntraha na, Galasyi kãntraha
ne, Kapada kãntraha ne, Yasyi kãntraha
ne, ma suhu Bitini kãntraha ne. Ye ma
nampay mpãy wo, pe wee Yesu kãnde wo
ye.
2 Faale wo, Yãhã bii ye wãyãŋyi wĩĩ ta,
ma -sẽ bii ye yãŋ yi. Yãhã Yrã kãmay na,
Yãhã ye laam wã klaha, ye n nii ke wãm.
Loo na, ye n waha naa n luhu Yesu Crise
kaplãŋ ye, tesẽ u ntãŋ n waha ye kapee-
yee laha kãã ye na gbɛgbɛ. Yãhã ke ke
laantãr wĩĩ pye ye kẽ, ke maha yrĩŋ wãã
ye kẽ.

Yesu kãndeyãrfua u ya wãsyayaha wĩĩ cã wa

3 Yãhã gii ke ma wo Yĩŋfua Yesu Crise
Tuhufua, -too naa ke sey! Yãhã wo fɛn di,
ma wo ta wo n gbihi dur see laanfãyɔ̃m
ne. Ke Yesu Crise ta u n yir gbã wo, ma
dur ba yrãŋ na gbaafa ye. Loo ne, wo n
koho taha yaha Yesu na, ma yee wo ga ba
cĩĩnde yrã yãã Yesu kãmay na, cĩĩnde yrã
lii wãkuayãã wee le na ye.
4 Yãhã ke kloho gii gbihi ta yaha ke pii
kẽ, wo ga maha ba ke yãã gbe yãhãyĩŋ fla
wo. Koo kloho nge, wãfũhũyãã wee ke na
ye, wãwluhuyãã wee ke na ye, ke nayɔ̃r
saa maha kua yãã ye.
5 Yii mpãy tee Yesu ta ye Yatɛr ma yee u
fãnga gboho, Yãhã fãnga -sẽ ga naa n sẽŋ
ye na driyɛ̃ n sya ba kua, nawee- byɛ n ye
wãsyayaha yãã yĩnde ne.
6 Koo ngĩĩ wĩĩ na, -ye naa nuhu di!
Wãfãy ter byɛ ma sya pye ye na, ma nii
ye laam wlãhã ye kẽ yagaa nge na, ke saa
ma- ye.
7 Koo wãfãy nge, ke ma mii ke ye tãn n
yãŋ, ye ma pye ye Yesu ta ye Yatɛr cĩĩnde.
Sãn gɛ, u wĩĩ le ga waha kua kãã, u wĩĩ -sẽ
waha nawee- ye. Ta n yee pe yai pe u le
naawraŋ wo, pe wor yɛ̃y yi u wo, u n nii
sãnyɔ̃? Tee Yesu ta ye Yatɛr, le ma kayĩĩ,
ma tɛr sãn gɛ yaha, le sẽ n tɔ̃r gɛ tɔ̃r ye.
Kawlaŋ tesẽ wãfãy ne, ke ye dye ma ye
tãn n yãŋ, le ma pye ye Yesu wãta wĩĩ ye
Yatɛr, le waha ye laam wo cĩĩnde. Le ma
gboho ye laam wo cĩĩnde, Yesu ma ba dur
ba per gii, ye ga ba sey tee miingbãŋ yãã.
8 Ye sẽ Yesu yãã yãã yĩnde ne ye, u ntãŋ
-sẽ dye ye tãy. Yagaa nge gɛ na, tuu sẽ sya
wee gbaa na ye, ye u ta ye Yatɛr, ma nii
nuhu di kacãn wee te na ye.
9 Tee too nuhu di ke syi, ye cã ye Yesu
ta ye Yatɛr yĩŋ gii na, ye ga ba koo yĩŋ
wĩĩ yãã, koo kẽ. Koo yĩŋ wĩĩ ne, ye ga ba
sukũhũ gaa yãã, ye yrã bya ne.
10 Yãhã ke ga ba ye sya yaha koo wãfãy
nge wo mii syi dyaŋ, faale Yãhã kaplãŋ
tɔ̃rfa bii le fla kɛ. Yãhã ke ga ba kayĩĩ lii
pye ye kẽ, pe bii le cãã tɔ̃r yaha.
11 U Yãhã Yĩndefua Crise Yrã le -sẽ pye
pe laam wo, le naa pe yar ma naa n yee,
u Crise ga ba fãy gboho u cã u miingbãŋ
yãã tesẽ u nayɔ̃r ne. Koo kai- ngĩĩ ke yai
ke pye mii syi dyaŋ tesẽ ke wãpyeŋ cãã
ne, pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa bii koo byɛ kɛ
kayi ne.
12 Yãhã n -sẽ bii pe yar ma yee, kai- nkãy
koo ke yar pe na u Crise wĩĩ na, koo kai-
ngĩĩ saa pye pe yĩnde na ye, ke ga ba pye
yii poo yai na. Ke pye wa yagaa. Mpãy pe
ma loo kapãyĩĩ tɔ̃rfa nawee- ye, Yãhã Yrã
Fãnga ma pe ne, Yãhã Yrã lii Yãhã ke nɔ
wãã pe ye. Koo kẽ pe n waha nii le Yesu
kapãyĩĩ tɔ̃r ye ye. Pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ gɛ
naa loo nde wãcãŋ kɛ.

-Too naa wo miingbãŋ kãnde yãr!

13 Loo ne, ta n ye yar: -Ye ye laam
gbihi ta, ye naa Yãhã wũhũ pye! -Ye naa
yɛrsaha ta ye pyer na! Yesu Crise tuu ga
ba dur ba ye kẽ kayĩĩ lii ne, -ye koho taha
yaha loo ya na!
14 -Ye naa n luhu Yãhã ye mii kicar dyaŋ
pe tuhufua ne! Tee sẽ ba Yesu cã wa ye,
ma naa kapee- nkãy pye, -ye ke miy yaha!
15 Yãhã gii ke ye yee, ke kai- laha. -Ye
naa n laha ye kãnkai- byɛ wo mii Yãhã
wãŋ syi dyaŋ!
16 Le sẽ yrũhũ la Yãhã sabangbãŋ wo
ma yee, Yãhã yee:
«Ta kai- laha, ye bya -ye naa n laha

ye kãnkai- byɛ wo ta wãŋ syi dyaŋ!»
17 Ye ma nii n pãã Yãhã ne, ye ne naa ke
yee wo Tuhufua Yãhã. Tee ke yee ke syi,
-ye naa ke myaha gboho ye kãnkai- byɛ
wo, ye ta ye pyer naa n sroŋ ke kaplãŋ
ne! -Ye naa n nii koo syi ya driyɛ̃ wo, ye
kuper n sya ba nɔ. Ye sɛ̃ yãã, Yãhã wo
nanem byɛ sãhã wo pyer wĩĩ na wii wuhu
na, nawee- wãtyɔ̃r wee ye.
18 Ye cã Yesu ye par sya yi kãã ye wãlɛ
wãkapyeŋ kãnde wo, kãnde lii pe bii yar
ye na. Yesu Crise u ye par sya ngii ne, ke
syi sɛ̃ n tɔ̃r wale ne ye, ke sɛ̃ waha n tɔ̃r
kla gii goo syi ne ke n klaha- ye.
19 U ntãŋ wãwoo u ta ma ye yĩŋ par sya.
U Yãhã Yĩndefua Crise gbã ku mpar draha
wo mii mbapɛ̃ŋ gii syi dyaŋ ke teelaa sɛ̃
klaha- ye, ke sɛ̃ maha wee teele laa ne fla
ngaa na ye.
20 Driyɛ̃ gɛ sɛ̃ bii tãhã wa ye, Yãhã -sɛ̃
bii u Crise yãŋ yi ta wa. Yagaa, driyɛ̃ ke
n gaha kuasaha wo, Yãhã u gbe yi yar ye
na, u ye sya yaha.
21 Yesu woo kɛ̃ u ye ta ye n Yãhã ta ye
Yatɛr, ma maha koho taha yaha ke na.
Yãhã kɛ̃ ke Yesu ta u n yir gbã wo, ma
dur ba yrãŋ na gbaafa ye. Loo kur ye, ke
n nagboho ta u na, ma u ta u n dugu ga
nii yãhãyĩŋ na ke tãy ke kãndigi koho kuɛ
ye. Le nii Yãhã gɛ kɛ̃, tee ta ye Yatɛr, ma
maha koho taha yaha koo ya na.
22 Tee Yãhã cĩĩnde kapãn maha yigi, ye
ye laam yee laha wa gbɛgbɛ. Loo nde ye
ta, mpãy byɛ pe Yesu kãnde yãr, pe ntãŋ
ga waha dye ye tãy. Ta n ye yar, ye tyii
ye ntãŋ n sroŋ naa n dye yii tãy, ye wĩĩ n
gboho yii laam wo!
23 Ye sɛ̃ yãã, ye ma mii ye gbihi dur
see laanfãyɔ̃m ne. N sɛ̃ yee, ye see yi
nawee pua wo ye. Ye see yi cĩĩnde yrã
pua wo, loo lii le ma Yãhã kapãn, lii le
cĩĩnde yrã wãã nawee kɛ̃. Yãhã kapãn loo
na, wãkuayãã wee le na mii nawee kadye
dyaŋ ye.
24 Yãhã sabangbãŋ gɛ wo, le ma le
yrũhũ yaha ma yee:
«Nawee- byɛ ma mii nyɛ̃ wãŋ ter syi
dyaŋ,
pe nayɔ̃r ma mii katyigi fyãr dyaŋ.
Nyɛ̃ sɛ̃ ne ba waha tãŋ la ke ku?
Katyigi fyãr sɛ̃ ne ba too la te nayɔ̃r ne,
te wĩĩ n kua kãã?
25 Ma sɛ̃ yee, wo Yĩŋfua kapãn loo na,
le ga naa n nii yalebyɛ,
wãkuayãã wee le na ye.»
Loo kapãn nde ne, le ma Yesu kapãyĩĩ lii
le tɔ̃r yar ye na.

2

Yãhã ke ntɛ̃mblaha gii ta

1 Loo na, -ye ye laampee wũhũ byɛ miy
yaha, ye ma n fufor pye ye, ye ma n ye
nampyeŋ wlaŋ le kapee wo ye, ye ma n
nii yĩnkãhã sãnsyãŋ ne ye, ye ma n naa
yĩnde pye ye, ye ma n wãpee pãã waa wĩĩ
na ye!
2 Ye cã yĩm n tãy pɛ̃yãhã ye, u yĩm wãr
ma n lɛ. Ye bya, -ye nii pɛ̃yãhã wãŋ ter
syi dyaŋ, -tee ta Yãhã kapãn wĩĩ naa n tãy
ye ye, le Yãhã kapãn lii le sroŋ, ma laha,
kapee carle laa gɛ sɛ̃ wlãhã le wo ye. -Ye
le le naa n yaha ye laam wo yalebyɛ! Loo
na, Yãhã cĩĩnde wĩĩ ga gboho ye laam wo,
ye n lɛ Yãhã kãnde wo.
3 Ye Yĩŋfua wĩĩ cã, ma maha u laantãr
wũhũ yãã gboho, ma cã ye wĩĩ gboho u
laam wo.
4 -Ye yũhũ dye Yĩŋfua Yesu tãy! U sɛ̃
ku ye, u ma yrãŋ na, woo kɛ̃ nwoŋ nakũy
ntɛ̃mblaha Yãhã ye. Nawee- u sye, pe sɛ̃
u ta ngaa ye. Yãhã -sɛ̃ cãã bii woo yãŋ yi,
ma yee u tɛr wãn byɛ yaha.
5 -Ye yũhũ dye Yesu tãy, tee tyii Yãhã n
ye ta ke kangbãŋ fãã ye ne, Yãhã Yrã n dye
nii ke wo. Yii tee ga maha ba nii koo Yãhã
kangbãŋ nge yũndefa, ye naa ke sey ye
laam fãnga byɛ ne, tee yii le soho ke koho
wo ye kuãŋ ne mii diŋ wãŋ syi dyaŋ. Ye
ga ba naa koo pye Yesu Crise myaha ne,
loo le ga naa n tãy Yãhã ye.
6 Yãhã sabangbãŋ wo, le ma le yrũhũ ta
ma yee, Yãhã yee:
«-Ye yãŋ, n nwo,
tɛ̃ cãã nwonfãã ntɛ̃mbangbãŋ gaa
yãŋ yi ta
klo nde wo pe n yee Yurusalɛm.
Koo ke ma ke nwoŋ yĩŋ.
Ntɛ̃mbar nde byɛ ga ba fãã tã taha koo na.
Ke tɛr wãn byɛ yaha.
Koo kɛ̃ tɛ̃ yãŋ yi.

Wii ma koo ntẽmbangbãŋ nge wĩĩ sya cĩĩnde,
fyar wĩĩ laa saa ufua dye yãã ye.»
7 Yii mpãy tee ke wĩĩ sya cĩĩnde, ke ma ye
ye yĩŋ ne, ke tɛr wãn byɛ yaha. Ma -sẽ yee
mpãy na, pe sẽ ke wĩĩ sya cĩĩnde ye, yĩŋ
wee ke na poo ye ye. Le ma le yrũhũ ta
Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:
«Ntẽmblaha gii nwonfããfa ke sye,
Yãhã ke gbe ma ke ta,
ke n sya yĩŋ yãã ke nwonfãã na.»
8 Le maha yrũhũ ta ma yee:
«Koo ntẽmblaha kẽ,
nawee- mpãy n pai naa n kũn ke na,
pe laha naa n too.»
Pe Yãhã kapãyĩĩ sye, loo ne pe n kũn ke
na, ma n too. Yãhã le ta ke syi.
9 Yii poo na, tee Yesu wĩĩ sya cĩĩnde,
Yãhã ye yãŋ yi. Ye ma u Yĩŋfua yũndefa.
Yãhã ye ter yãŋ yi ma ye ta ke wãm, ye
kãnkai- n naa n laha. Yãhã ye yee yi wam
wo, ma ba ye le ke cãã- wo, cãã- mpãy
kacãn wee pe nayɔ̃r na ye. Ke ye yãŋ yi,
ma yee ye naa Yãhã kayũhũ yar nawee-
na.
10 Faale wo, ye sẽ pye Yãhã wãm ye.
Yagaa woo, ye ma Yãhã wãm. Faale wo,
ye sẽ ba cã ma yee Yãhã ye fɛn di ye.
Yagaa tee -sẽ le cã, ye Yãhã kayĩĩ yãã.

Yãhã tẽntẽfua yai u naa n pye mii?

11 Ta naambiyãm, n ye nar laa ne. Ye cã
ye ma nampay driyɛ̃ nge wo, plii raa ya
tee ga pye ke wo. Loo na, ye laam wũhũ
nkãy ke sẽ n gaha Yãhã kuɛ ye ye, -ye ke
miy yaha, ke ma n naa ye wlãhã ye saha
Yãhã laam wĩĩ pye ye.
12 Mpãy pe sẽ Yãhã cã ye, tee mii ye
wlãhã nii pe laam wo, -ye ta ye pyer n
yɔ̃! Pe ma sya kawar fua n taha ye na,
ma yee ye ma kapeepyefa, pe yĩnde ma
ye kayũhũ na tee n pye. Ke syi ne, Yãhã
ma ke yĩŋ yi pe ye per gii, ye kayũhũ ga
ta pe n ke sey.
13 Tee mii tee Yĩŋfua Yesu kãnde yãr, -ye
yĩŋ kor naa n le yĩŋfa ter byɛ ye kãntraha
nge na! Tee naa n luhu ye kãntraha
yĩŋfua ye, woo wii fãnga kur byɛ ma u
koho wo!
14 U yĩŋfua tuu mpãy yãŋ yi, ma pe taha
yĩŋ na u kãntraha kui byɛ wo, -ye naa
n luhu pe bya ye! Poo mpãy, nawee ma
kapee pye, pe ga u pẽn, wii ma -sẽ kayĩĩ
pye, pe ga u sey.
15 Ye sẽ yãã, Yãhã n kɛ ye naa kayũhũ
pye, ye ta, mpãy pe sẽ n kɛ pe kai- cã ye,
tesẽ mpãy ne pe plege, pe ma n waha naa
wãpee pãã ye wĩĩ na ye.
16 Yagaa, ye yi kãã yãmpar raa ter fãnga
koho wo. Loo na, lii ma tãy ye ye, ye ga
waha loo yãŋ gbe. N sẽ -sẽ yee, ye kapee-
wãpyeŋ kãnde loo gbe ye wãsyayaha
flãhã tãy ye. -Ye naa ye troho tãhã nawee-
n waha cã, cĩĩnde Yãhã tẽntẽ- me ye ne.
17 -Ye naa nagboho ta nawee- byɛ na;
mpãy byɛ pe ma Yesu kãndeyãrfa, ye tyii
pe ntãŋ n naa n dye ye tãy; -ye naa n
fya Yãhã koo na, -ye naa n luhu nawee-
yĩŋfuangbãŋ ye!

-Ye naa n yãŋ ye Yãhã Yĩndefua Crise na!

18 Tẽntẽ-, -ye yĩŋ kor naa n le yĩŋfa kẽ, -
tee naa n fya pe na! Mpãy pe ma ye yĩŋfa,
pe ma naweeyɔ̃m woo, -ye naa n luhu pe
ye, pe wee naweeyɔ̃m woo, -ye naa n luhu
pe ye!
19 Ye sẽ yãã, taa sẽ yai wãfãy gii ne ye,
pe ma ma fãy koo wãfãy nge ne, ma sẽ le
ta kai ye, cã ma n luhu Yãhã ye. Ma'a n
pye ke syi, ma pyer n tãy Yãhã ye.
20 Ye sẽ yãã, ke ma pye ye kapee pye
cĩĩnde, pe n ye yigi ma nii ye fãy le wĩĩ
na, le yai ye ne, ye saha laa wãyĩĩ yãã koo
wãfãy na ye. Ke ma -sẽ pye ye kayĩĩ pye,
pe n ye yigi ma nii ye nuhu le wĩĩ na, ye
n yii ta le sẽ kai kua ye ye ye, ye ga wãyĩĩ
yãã le na Yãhã ye.
21 Ye sẽ yãã, Yãhã lii kɛ ye ye, ye naa
ye laam yĩn wãfãy wo. -Ye yãŋ, u Yãhã
Yĩndefua Crise gɛ ke syi wãfãy yãã ye wĩĩ
na, ma yee tee naa n yãŋ woo na, ye naa
ye troho tãhã u wãŋ ter syi dyaŋ.
22 U sẽ kapee laa syi gɛ pye yãã ye,
kawar wĩĩ laa sẽ yi yãã u yɛ̃ wo ye.
23 U pye, wii ma u tyɛhɛ, u saa
kapãmpee dur wãã ufua kẽ ye. U pye, pe
ma sya u nuhu mii, u saa yee u ga wãpee
pye pefa na ye, u ga u ya le soho Yãhã
koho wo, Yãhã gii ke nawee sãhã cĩĩnde
ne.
24 U Crise wo kapee- kur byɛ sya, ma tẽŋ
u yĩŋ na, pe n sya ga u kuey mar trã na, u
n ku ke ne. U loo pye ma wo ta, wo n nii

nakur wãŋ syi dyaŋ kapee- wãpyeŋ kuɛ ye, ma -sẽ nii yrãŋ na, ma ga waha naa kai nkãy pye nkãy ke sroŋ. Pe Yesu tee duai, u n le sya laanyĩn ne. Loo ta, kapee- nkãy byɛ pe tee pye wo na faale wo, koo kayaaŋ n kua wo laam wo, wo n maha kadye korkor yãã.

25 Ye sẽ yãã, faale wo, ye pye mii mbaa dyaŋ pe yi kãã u mbanaha kur ye ma -sẽ plaha. Yagaa, ye wee ke syi nantãŋ ye. Ye dur ba u mbanaha ye, u n nii n sẽŋ ye na.

3

Ca tesẽ pe pa ne

1 Ca, yii nanem byɛ, -ye yĩnfar wãã ye pa kẽ, -ye naa n luhu pe ye! Loo ga ta, ye pa mpãy ma sya Yãhã kaplãŋ sye, pe ma ye troho wãtãhã ter yãã ke yɔ̃, ma maha sroŋ, loo ga waha pe ta pe bya n Yãhã kaplãŋ sya cĩĩnde. Ye saa yii fãy yɛ̃ kapãn gɛ ne ye.

2 Poo gɛ ma ye troho wãtãhã ter yãã, mii le Yãhã kãnde le yar mii, ma maha yãã ye nagboho ya ta pe na, pe ga sya pe naa pe troho tãhã Yãhã yor wo pe ya ndoŋ.

3 Ye ma syi yii ta ye naa ye kadye ya wãgbihi kɛ, nawee- yĩnde n yi naa n too ye na ye, mii ye yĩnyor wãgbihi dyaŋ nsããsugu ne, sãn kãncrãŋ ngĩĩ syi wãleŋ ne tesẽ nayreyɔ̃r wãleŋ ne.

4 Ye yai ye ye laam poo gbihi, pe n yɔ̃ pe tɛr ye kadye sale yaha. Ye laam ma pye pe yɔ̃, ma maha ma laanyĩn, too syi nayɔ̃r nde wee wãkua wãn ye. Loo le ma kayĩĩ Yãhã ye.

5 Faalefasyam mpãy pe naa Yãhã kãnde yãr, ma Yãhã ta pe Yatɛr, pe naa pe nayɔ̃r kɛ koo syi; pe ba pe yĩnfar wãã pe pa kẽ, ma naa n luhu pe ye.

6 Faalefasya Sara pye koo syi. U naa u troho tãhã u puai Brama yor wo, ma sya naa u yee: «Ta yĩŋfua.» Yagaa ya'a nii n sroŋ, ye ma woo Sara pueesyam. Ye saa naa n fya laa na ye.

7 Pa, yii byɛ, -ye laantor yãã ye ca kuɛ ye kãnkai- byɛ wo, tee cã wa fãnga wee pe na ye. -Ye naa nagboho ta pe na; Yãhã kayĩĩ lii wãã ye kẽ, ke le wãã poo byɛ kẽ, loo kayĩĩ ne le cĩĩnde yrã wãyãã ne. Mboo wii ma yee ma sẽ laantor yãã ma cɔɔ kuɛ ye kãnkai- byɛ wo ye, ye ma ba nii Yãhã nar ye syãm, ke saa luhu ye kaplãŋ ye ye.

Yesu kãndeyãrfa yai pe naa kasroŋ pye wãfãy wo

8 Yagaa, tẽ ga lii pãã ye byɛ ye, -ye naa nii yĩmbui nen na, tee naa n nii laantee nen ne. Ye byɛ, ye tyii ye ntãŋ n naa n dye yii tãy mii tuhufua nen pii wãŋ syi dyaŋ. Ye tyii ye laam n naa n tãy yii ne, waa ma syi u naa u ya puar u nampyeŋ na ye!

9 Waa ma kapee laa pye ye na, ye ma syi ye le dur ufua kẽ ye. Wii ma ye tyɛhɛ, ye ma syi ye le dur ufua kẽ ye! Ye tyii le n kua kãã ye laam wo, -tee maha Yãhã nar, ke n kaa goo taha u na. Yãhã ye yãŋ yi ye naa ye troho tãhã koo syi, ma yee ke ga ba kaa taha ye na.

10 Le ma le yrũhũ yaha Yãhã sabangbãŋ wo ma yee:

«Wii ma yee driyɛ̃ ke tãy woo na,
yay diplii n syar u ye,
ufua yai u kaplãmpee- wãpãã miy yaha
tesẽ kawar wãfua ne.
11 U yai u kur waa kapee- na,
tuu kayĩĩ loo maha yĩŋ kluɛ sĩĩ,
tuu naa yrĩŋ poo kɛ u nampyeŋ- ne yalebyɛ.
12 Ye cã,
Yĩŋfua yĩnde ma mpãy na pe kasroŋ pye.
U pe Yãhã wãnar yĩmbui luhu yalebyɛ.
Mpãy pe -sẽ kapee- pye,
Yãhã yɛr n tã poo na.»

13 Yoo ga waha yee, ye ma kasroŋ pyefa, tuu kapee laa pye ye na loo nde wĩĩ na?

14 Ye ma kasroŋ wãpyeŋ maha yigi, ma -sẽ ba wãfãy yãã loo kur ye, ye cã ye yee, Yãhã ga kaa taha ye na. Ye ma syi ye naa n fya nawee- na laa ne ye, ye ma syi waa n naa ye laam wlãhã ye!

15 -Ye naa u Yãhã Yĩndefua Crise woo ya gboho ye laam wo, woo kẽ u ma ye Yĩŋfua. Tee koho taha yaha Yesu na, mpãy ga ba naa ye yey kai- ne le wĩĩ na. Ye yai ye pe yɛ̃ wãã sya, ye pe yar ye koho wãtahayaha wĩĩ ne Yesu na.

16 Ye ma ga pe yɛ̃ wãã sya, -ye -sẽ naa nagboho ta pe na ye yɛ̃ kaplãŋ ne, ye naa

ye laam yĩn pe ne, ye pe gbihi yar! Ye tyii ye laam n tege nii! Ke syi ne, kãnsroŋ lii Yesu le yar ye na, ye n nii le yãr woo kãmay na, mpãy ma yee ye tee pye, ma nii wãpee pãã ye kãnsroŋ wãyãr wĩĩ na, fyar ga pe yigi pe kaplãŋ ne.

17 Le ma pye, Yãhã laam wĩĩ ne wo wãfãy yãã, wo -sẽ koo wãfãy yãã kayĩĩ wãpyeŋ kur ye. Koo puar wo koo wãfãy yãã kapee wãpyeŋ kur ye.

18 Ye sẽ yãã, u Crise gɛ le sya ma ku wo kapee- wĩĩ na. U poo gbã ku tɛhɛ nen ya, ma -sẽ wo kapee- kuã kãã wo yĩŋ na u kuãŋ ne. Woo wii tuu sroŋ, u le sya ma ku kapeepyefa wĩĩ na, ma yee pe waha wãã le Yãhã ne. Pe u kadye boo, Yãhã Yrã n u ta u n yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye.

19 Loo Yãhã Yrã ne, le u ta u n ka maa le Yãhã kapãyĩĩ pãã mpãy ye pe ku tɛr wa, pe pye mii nwompihifa dyaŋ fla ngii na pe ma.

20 Poo nawee- pye faale wo Nuwɛ cãã na. Pe bii sye pe sẽ luhu Yãhã ye ye. Ke pe kuɛ yãŋ yãŋ laa, Nuwɛ n sya bii ke salangbãŋ fãã kua. Mpãy pe bii luhu Yãhã kapãn ye, pe pye nawee- kuatãã ya. Poo nawee- kuatãã mii n dye ke salangbãŋ wo, ma sya yaha ke loho wo.

21 Koo loho nge sẽ nii la mii yagaa wãtããyi dyaŋ loho wo, ke ye sya yaha wa: Ye sẽ tãã yi koo loho wo ma yee ye ga ye kadye wey laha ye. Ye loo pye ma yee ye Yãhã nar, ke ye laam yee laha ye kẽ gbɛgbɛ. Yesu Crise tuu ku ma yir gbã wo, ma dur ba yrãŋ na gbaafa ye, loo ya le ta, koo wãtããyi loho nge n waha ye sya yaha.

22 Yesu Crise ka yãhãyĩŋ na, u ma u nii Yãhã kãndigi koho kuɛ ye, kai- byɛ yĩŋ na. Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ, sãndãã ter byɛ ne tesẽ fãnga ter byɛ ne, pe byɛ yĩŋ kor le u kẽ.

4

-Ye ye faale laampee miy yaha, -tee laanfãyɔ̃m gbe!

1 Ye cã ma yee, Yesu Crise kadye sraha wãfãy sroŋ yãã. Ye bya -ye ye laam gbihi ta, ye yii waha koo wãfãy ter syi nge na, ye naa n yãŋ Yesu na! Ye sẽ yãã, wii woo tuu yɛr u ya kadye sraha wãfãy wĩĩ na ma fãy, woofua koho yi kãã kapee- wãpyeŋ wo.

2 Ma gbe nanga na, ye laam wũhũ nkãy ke sẽ yɔ̃ ye, -ye koo miy yaha, ye naa Yãhã laam wũhũ koo pye, ye sya ba ku!

3 Mpãy pe sẽ Yãhã cã ye, cãã ngii cãã tee sẽ ba Yesu cã wa ye, ye naa ye troho tãhã pe wãŋ ter syi dyaŋ. Ye sẽ waha naa yii yigi ye, ye laam wũhũ sẽ ba yɔ̃ ye. Ye pye sẽnwɔnafããn. Plii byɛ ye naa yii wãã gbar na, ma ga naa sẽm wɔ. Nkãy syi ke fũhũ Yãhã ye, ye naa koo pye, ma naa ye mpar wãn tẽŋ. Ye tyii ye koo ngĩĩ byɛ wãpyeŋ miy yaha, ye ma- tɛr ke wãpyeŋ na.

4 Yagaa, mpãy pe sẽ Yãhã cã ye, pe yãã tee ye troho yi kãã pe kãmpee wo, loo nde pe fe gbe, pe n sya nii ye tyɛhɛ.

5 Per gaa -sẽ ma ke n pai, le yale nɔ wa gɛ nɔ wa, Yãhã ga ba pe yee, ke pe yey pe naa kapee- ngĩĩ byɛ pye, ma maha naa ye tyɛhɛ yĩŋ gii na. Yãhã ke per gii ta, ke n pai nakur sãhã tesẽ yrãŋfa byɛ ne, ye cã koo per sẽ dey kuee ye.

6 Ye sẽ yãã, mpãy bya pe ku wa pe bii le Yãhã kapãyĩĩ luhu pe ya ndoŋ. Kai- nkãy pe bii tee pye, pe wãpẽn yãã koo wĩĩ na. Yãhã Yrã -sẽ wãsyayaha wĩĩ yar pe na le Yãhã kapãyĩĩ kãmay na, le n waha pe ta pe n cĩĩnde yrã yãã, lii wãkuayãã wee le na ye.

-Ye ye Yãhã kayĩĩ ta Yesu kãndeyãrfa wãyɔ̃ŋ wĩĩ na!

7 Driyɛ̃ wãkua yale nɔ gbe taha. Loo na, -ye kacãn yãã, ye yɛrsaha ta ye pyer na, ye waha naa Yãhã nar.

8 Kai lii le -sẽ ma yĩŋ, loo ne nde: Ye tyii ye ntãŋ n sroŋ naa n dye yii tãy busãã. Ye sẽ yãã, wii ntãŋ ma dye ma tãy, ufua ma sya lii tee pye ma na, u ntãŋ wãdye wĩĩ ga ta, ma n le wãpee yee yi kãã ma laam wo, le n kua gbɛgbɛ.

9 Wii ma ka ma kaha wo, niisaha wãã u kẽ, loho ne u n wɔ, ma'a n yĩntaha tãhã u ne ye, ma'a n maha yee, u wãpa wĩĩ sẽ tãy ma ye ye.

10 Yãhã ke fãnga tii la ye nanem byɛ kẽ, -ye cã ye yee, ye yai ye te ta, te n laa yɔ̃ Yesu kãndeyãrfa byɛ kẽ. Ya'a nii koo pye, ye te wãyigi cã cĩĩnde.

11 Wii ma kaplãŋ tɛrsaha cã, ma nii
Yãhã kaplãŋ tɔ̃r n yar nawee- na, fãnga
gaa kẽ Yãhã wãã u kẽ. U ma nii Yãhã
kaplãŋ tɔ̃r nawee- ye, u -sẽ naa Yãhã
kaplãŋ ya tɛrsaha yar nawee- na. Wii ma
koho wãleŋ cã u nampyeŋ ye, ma nii koho
le nawee- byɛ ye, fãnga gaa kẽ Yãhã wãã
u kẽ. U -sẽ naa koho le u nampyeŋ ye koo
syi. U -sẽ naa n pye koo syi, Yãhã myaha n
gboho kãnkai- byɛ wo Yesu Crise kãmay
na. Ye sẽ yãã, kai- byɛ fãnga ma tãŋ Yãhã
koho wo nayɔ̃r ne. Wãkuayãã wee yãã
koo ngĩĩ na ye. Amɛn, le nii ke syi.

Ye ma wãfãy yãã Yesu wĩĩ na, ye tyii le n naa n tãy ye ye!

12 Ta naambiyãm, Yãhã ke ye tãn n yãŋ
wãfãy gii ne yagaa, ye ma syi le n ye fe
gbe, le nii ye ye kafuɛ̃ laa ye, lii syi le sẽ
yai le ye dye ye.
13 Tee mii, ye wãfãy yãã, ye tyii le n
nii ye ye nuhu wĩĩ! Ye sẽ yãã, u Yãhã
Yĩndefua Crise wãfãy ter kẽ tee n sya. Loo
na, u maa dur ba u nayɔ̃r ne nawee- byɛ
yĩnde na, le ga ba nii ye bya ye laanfir
wĩĩ.
14 Ya'a yãã, pe ye tyɛhɛ Yesu kãnde
wãyãr wĩĩ na, -ye ta le n nuhu yigi ye kẽ.
Ye sẽ yãã, Yãhã Yrã ma ye na, ma ta Yãhã
nayɔ̃r yirfua ma ye na.
15 Yii waa ma syi u wãfãy yãã kapee laa
wãpyeŋ kur ye mii nawee wãboo dyaŋ,
laa na kla gaa wãyuhu, laa na kapee laa
ter wĩĩ na tesẽ nagblaha wĩĩ laa ne ye.
16 Pe ma -sẽ nii yii waa fãy, ma yee u ma
Yesu kãndeyãrfua, ufua ma syi u yee fyar
woo yigi loo nde ne ye. U -sẽ naa Yãhã sey,
koo gii ke u ta, u n waha u troho tãhã Yesu
kãnde wo.
17 Yale nɔ wa, Yãhã kasãhã ga yir yagaa.
Ke ga cãã fe gbe Yãhã pii poo na. Wii
mpãy too ma Yãhã pii, le ma -sẽ cãã fe
gbe wii na mma ma syi dyaŋ, mpãy pe
le Yãhã kapãyĩĩ sye, poo wĩĩ -sẽ ga ba nii
mii?
18 Ye sẽ yãã,
mpãy pe sroŋ,
pe yĩŋ wãwlohoyi wĩĩ ma war,
mpãy pe pee tesẽ kapeepyefa ne,
poo wĩĩ -sẽ ga ba nii mii?
19 Loo na, mpãy pe wãfãy yãã Yãhã
kuɛ koho na, pe yai pe kuee kayũhũ ya
wãpyeŋ wo, pe pe ya le soho pe kuãŋ ne
Yãhã koho wo, Yãhã gii ke wãn kur byɛ
tãhã, koo gii ke ma yɛ̃ tɛr wo ye lii ne, ke
ga le pye wo kẽ.

5

-Ye Yesu kãndeyãrfa yigi yɔ̃, ye naa n sẽŋ pe na!

1 Yii mpãy tee ma Yesu kãndeyãrfa
yahaseefa, yii me tẽ n yãŋ yagaa. Ta
bya, n ma Yesu kãndeyãrfa yahaseefua
nii ndoŋ. U Yãhã Yĩndefua Crise tuu
wãfãy gii fãy, n ke yãã yĩnde ne. U ma
ba dur ba u nayɔ̃r ne tesẽ u fãnga ne, ta
bya ga ba koo yãã u flãhã tãy nii ndoŋ. Tẽ
yee n ga lii pãã ye ye, loo ne nde:
2 Yãhã ke Yesu kãndeyãrfa mpãy le soho
ye koho wo, -ye pe yigi yɔ̃! -Ye naa pe yãŋ
ye naa n sẽŋ pe na, mii mbanaha dyaŋ u
mbaa ne. Tee le ta le n nii ye laam wĩĩ,
ye ma syi ta le n nii ye ye fãnga wĩĩ laa
ye. Loo le n tãy Yãhã ye. -Ye naa koo ngĩĩ
pye pe kẽ ke dyaŋ laantee nen ne, ye ma
n naa wale wĩĩ wũũ le wo ye!
3 Yesu kãndeyãrfa mpãy pe ma ye koho
wo, -ye naa n sẽŋ pe na! Ye ma syi ye yii
ta ye kuã tã pe na ye, -ye nii pe ye cĩĩnde
yahaseefayɔ̃m, pe n waha naa n yãŋ ye
na.
4 Ye ma nii ye troho tãhã ke syi, Yesu
Crise wii u n sẽŋ wo byɛ na, mii mbanaha
dyaŋ u mbaa ne, u ma ba dur ba, u ga
ba kayũhũ gaa wãã ye kẽ, kii syi ke ma
myaha ne, wãkuayãã wee ke nayɔ̃r na ye.
5 Naanfãm, -ye yĩŋ kor naa n le ya-
haseefa kẽ! Ye byɛ, yii naanfãm tesẽ wãlɛ
ne, waa ma syi u naa u ya puar waa
na ye; -ye naa kayũhũ pye yii kẽ! Yãhã
sabangbãŋ gɛ laam wo, le ma le yrũhũ ta
nii ma yee:
«Yataŋfa wĩĩ sye Yãhã ye.
Mpãy pe -sẽ pe ya tege tãã ye,
Yãhã ke laantãr yar pe na.»
6 Loo na, -ye yii tege tãã ye Yãhã yĩnde
na, koo gii ke ma fãnga ne. Ye ma loo
pye, Yãhã ga ba yalaale yãŋ, ke ye kuã yir
ncaha ye.

7 Ye laam wũhũ nkãy byɛ ke ye fãy, -ye ke byɛ ta ke n nii koo yĩŋ wũhũ. Ye sẽ yãã, koo kẽ ke n sẽŋ ye na.
8 -Ye naa ye laam wũũ, ya'a n faha yii yaha ye! Ye sẽ yãã, ye napĩĩ Setane ma mii jar wãŋ syi dyaŋ, tuu n syii ma gbey n klaha, ma n kɛ u ma wii yãã yigi u u kaa.
9 -Ye yii waha ye u wĩĩ sye, -ye Yesu ya ta ye Yatɛr, Setane ma n ye yãã yigi ye! Ye cã ma yee driyɛ̃ kur byɛ wo, ye nampyeŋ-mpãy pe n yãr Yesu kãnde wo, pe bya ma koo wãfãy nge na ye wãŋ syi dyaŋ.
10 Ye ma faa fãy car, yalaale ma ba nɔ, Yãhã gii ke kayũhũ ter byɛ wãã nawee kẽ, ke ga dye ye ye, ke ye ta ye n kuee yai tãŋ ke nayɔ̃r wo, ye seefar rii wĩĩ na tee le Yesu ne. Yãhã ga ye ta ye n nii nawee-mpãy syi ke n kɛ. Ke ga ye ta ye n lɛ ke kãnde wo. Ke ga fãnga wãã ye kẽ. Ke ga maha ye ta ye n kuee le Yesu kãnde wo laantee nen ne.
11 Yãhã ya kẽ, ke ma fãngafua, wãkuayãã wee ke fãnga na ye. Amɛn, le nii ke syi.

Ke kaplãŋ kuasaha fla tesẽ syaha ne

12 Silaasyi kẽ tuu ra koho soho, ta n waha sabagbɛrle nwo yrũhũ ma nɔ wãã ye kẽ. Tẽ lii yãã u kuɛ ye, u n sroŋ Yesu kãnde wo. N kaplãŋ ngĩĩ yrũhũ ye kẽ ma yee, n ga ye laam gbã, tẽ ye yar, ye n cã ye yee, lii tẽ tɔ̃r yar ye na saba nwo laam wo, loo ne le ma le cĩĩnde Yãhã laantãr wĩĩ. Yãhã loo wãã wo kẽ, -ye le gbihi le yaha ye laam wo!
13 Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa mpãy pe ma Babilɔn wo, poo mpãy Yãhã pe yãŋ yi ye wãŋ syi dyaŋ, pe byɛ ye syar. Marɛkɛ wii u nii ra dya Yesu kãnde wo, u bya syaha wãã ye kẽ.
14 -Ye naa syaha wãã yii kẽ, mii tuhufua nen pii wãŋ syi dyaŋ pe ntãŋ dye pe ya tãy. Yãhã ke yrĩŋ wãã ye byɛ kẽ, yii mpãy tee seefar le u Yãhã Yĩndefua Crise ne.

Pyar
saba syãŋ wuhu kaplãŋ

Syaha fla

1 Ndoo Syimu Pyar kẽ, tẽ saba nwo yrũhũ nɔ wãã ye kẽ, ndoo wii tẽ ma Yesu Crise tẽntẽle, ma maha ma u tẽnlɛhɛ. N u saba yrũhũ nɔ wãã yii kẽ, yii mpãy tee Yesu Crise ta ye Yatɛr mii wo wãŋ syi dyaŋ. Too Yesu ta wo Yatɛr mii, ye bya u ta ye Yatɛr koo syi wãcɛŋ. Yesu kẽ u loo nde ta, woo wii u sroŋ, woo kẽ u ma wo Yãhã, ma maha ma wo Syayahafua.

2 Tee Yãhã wũhũ cã n gaha yaha ye mii, tesẽ wo Yĩŋfua Yesu wãcãŋ ne, Yãhã ke naa kaa taha ke kayũhũ wãpyeŋ na ye kẽ tesẽ yrĩŋ wãwãã ne ye kẽ.

Yesu kãndeyãrfa troho wãtãhã ter

3 Yãhã fãnga gii ke ma wo Yĩŋfua ne, koo ke wo ta wo n u cã; woo wii tuu wo yãŋ yi, ma yee too u miingbãŋ nayõr yãã yĩnde ne, u laantãr ne. Too u cã, u kai- byɛ wãã wo kẽ, wo waha naa Yesu kãnde yãr, wo maha naa ke laam wĩĩ pye.

4 Koo kẽ, Yãhã ke bii yẽ tɛr wo ye kayũhũngbãhã nkãy wĩĩ ne, ke koo wãã wo kẽ. Ke ye ta ye n nii ke pii ma nii ke laantãr ne. Loo nde ga ta, ye n yii waha ye yi kãã yĩnde wãpyeŋ wo, loo lii le nawee- kai- byɛ pye n klaha-.

5 Loo nde wĩĩ na, ye ma Yesu Crise ta ye Yatɛr, -ye yii waha ye naa ye troho tãhã kãnyĩĩ wo! Ye ma -sẽ ye troho tãhã kãnyĩĩ wo, ye yii waha ye Yãhã wũhũ cã.

6 Ye ma -sẽ Yãhã wũhũ cã, -ye yii waha ye naa yii wãyigi cã. Ye ma -sẽ yii wãyigi cã, -ye yii waha ye naa yii plãhã wãfãy wo. Ye ma -sẽ yii plãhã wãfãy wo, -ye yii waha ye Yãhã wũhũ yigi kluɛ sĩĩ.

7 Ye ma -sẽ Yãhã wũhũ yigi kluɛ sĩĩ, -ye yii waha ye Yesu kãndeyãrwai wĩĩ naa n tãy ye ye. Ye Yesu kãndeyãrwai wĩĩ ma -sẽ n tãy ye ye, -ye yii waha nawee- ter byɛ ntãŋ naa n dye ye tãy.

8 Koo kayũhũ ngĩĩ byɛ yai ye ke yigi. Ye ma nii n gaha yaha ye koo kayũhũ ngĩĩ wãpyeŋ ne, ke saa ye ta ye n nii naa n yãŋ ke dyaŋ ye. Ke ga ta kaa n naa n taha ye Yĩŋfua Yesu Crise wãcãŋ na, ye n u cã war. Loo ga ta ye saha cɛr u na ye.

9 Wii ma -sẽ yee u sẽ koo kayũhũ ngĩĩ yigi ye, ke ma mii ufua n yãŋ tũntũn u ya tãy, u ma fũũ ne wãcɛŋ. U faale kapee- nkãy ke sya yee laha kãã u na, u loo wĩĩ faha.

10 Wo nna, loo ne, n ga ye yar nde ne: Yãhã ye yee, ma maha ye yãŋ yi, ye n nii ke wãm. -Ye naa n ta loo kayĩĩ nde n waha yãŋ naa n cã ye pyer byɛ na. Ye ma nii koo pye, ye saa yi kãã Yãhã kãnyĩĩ wo ye.

11 Loo na, wo Syayahafua Yesu wii u ma wo Yĩŋfua, Yãhã ga kãnde sroŋ wãã ye kẽ ye n dye u Yai wo, u Yai gii wãtooyãã wee ke na ye.

Mpãy pe u Yãhã Yĩndefua Crise nayõr yãã pe yĩnde ne

12 N ga nii waha n kai- ngĩĩ gbihi naa n yar ye na. Ke ma sya pye ye ke cã wa, ma sya Yesu cĩĩnde wũhũ ngĩĩ gbihi yigi wa kluɛ sĩĩ ne.

13 N ma pye wa yrãŋ na, n loo nde yãŋ ta tẽn, n naa ye laam too ke ne, ye ma n naa faha ke wãpyeŋ ne ye.

14 Ndoo gɛ le cã, ta yirfua ntĩhĩ gɛ kua kua wa. Wo Yĩŋfua Yesu ba ra cãã yar yaha wa le ne.

15 N ga nii kuã yir, n naa ye yar le Yesu kãnde wũhũ ne. Ke syi n ma ba yee n wee ye, ye laam n waha naa n too koo kai- ngĩĩ byɛ na yalebyɛ.

16 Wo ye yar ma yee, kacãn wee wo Yĩŋfua Yesu fãngangbãŋ na ye, u ga ba dur ba kãntraha nge na. Cĩĩnde ne. Nkãy too ye yar ngĩĩ, nawee waa laam wũhũ sẽ kẽ tuu gbihi pãã ta mii ngbãy dyaŋ ye. Nkãy too ye yar, cĩĩnde ne. Wii gɛ Yesu nayõr yãã yĩnde ne.

17 Wo Tuhufua Yãhã ba nagboho ta Yesu na ma ba ta, cãã- mpãy n yɛhɛ u na palpal; wo ba pye loo nde pyesaha wo. Yãhã yĩmbui n yi cãã- mpãy laam wo ma yee: «Ta Dya kẽ nwo ne, u ntãŋ dye gboho tɛr ra tãy. Woo u ra laam yĩn yalebyɛ.»

18 Wii gɛ le yĩmbui nde luhu, le ba yir yãhãyĩŋ kuɛ ye. Loo yale nde wo, wo pye Yesu ne ke yãŋ yĩŋ na. Koo yãŋ nge nii Yãhã yãŋ.

19 Loo nde n ta, Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa pe
bii kai- nkãy cãã yar yaha faale cãã na,
wo n ke cã laha ma cã cĩĩnde wũhũ kɛ̃.
-Ye ndityuhu yaha ke na ye ke luhu yɔ̃!
Ye sɛ̃ yãã, koo kaplãŋ ngĩĩ ma wo ye mii
naaloho cãã- dyaŋ wam fla gaa wo, ke
nii n tar yainsaha n sya ba dar, yĩŋ yɛ̃
yrompua* n yi u cãã- le wo laam wo.
20 Lii le ma yĩŋ, ye cã ye yee, Yãhã
kaplãŋ tɔ̃rfa pe kaplãŋ nkãy yrũhũ yaha
Yãhã sabangbãŋ wo, waa saha ke yĩntaha
cã u ya ya, u waha ke tɔ̃r yar waa na ye.
21 Ye sɛ̃ yãã, koo kaplãŋ ngĩĩ, nawee
waa laam wũhũ sɛ̃ kɛ̃ ye. Ke yi mpãy yɛ̃
wo, Yãhã Yrã pye pe ne, ma naa pe yar ke
Yãhã kaplãŋ ne pe n naa ke tɔ̃r nawee- ye.

2

Mpãy ma pe Yãhã kaplãŋ cĩĩnde wũhũ le kawar wo (Judi 4-13)

1 Faale cãã na, kawar Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa
pye yãã Yiifee- laam wo. Koo syi dyaŋ,
kawar kaklahafa ga ba pye ye laam wo.
Pe ga ba pay yir kawar kaklaha nkãy ter
ne ye laam wo, ye saa cã gɛ cã ye. Koo
kawar kaklaha ngĩĩ ga ba nawee- yĩntar
figi pe kɛ̃. U Yĩŋfua wii gɛ tuu ba pe kawar
kaklahafa mii sya yaha, pe ga ba dur pe u
wĩĩ sye. Loo kapee nde wĩĩ na, pe wĩĩ ga
klaha- kirkir.
2 Nawee- busãã ga ba naa n taha pe na
pe naa n yãr pe laampee kãnde wo pe ne,
pe maha naa tyatyãhã pye mii pe dyaŋ.
Poo mii ga ba ta nawee- n naa n yee, a
Yesu cĩĩnde sɛ̃ n tãy ye, u kãnde sɛ̃ maha
yɔ̃ ye.
3 Pe ga ba naa kawar wũhũ pãã ye ye,
pe ye war wlaŋ naa n sya ye ye. War wĩĩ
ya le n tãy pe ye. Yãhã gii ke nawee- sãhã,
ke pe sɛ̃ŋ yaha, ma n pai pe pɛ̃n; ke sɛ̃ sã
wãy ye.
4 Ye sɛ̃ yãã, faale cãã na, yãhãyĩŋ
tɛ̃nlɛhɛ mpãy gɛ pe bii kapee pye, Yãhã
sɛ̃ tyii pe na ye. Ke pe yigi ma pe ta yaha
wam teele laam wo, pe n nii kasãhã per
sɛ̃ŋ ke fla na.
5 Ye -sɛ̃ maha yãã, faale wo, Nuwɛ cãã
na Yãhã sɛ̃ bii tyii koo cãã driyɛ̃fa na
ye. Ke bii langbãŋ yi tã koo cãã driyɛ̃
naweepee- kur byɛ na ma pe boo. Nuwɛ
woo ya, u naa kãnsroŋ yar nawee- na.
Yãhã n ta woo yĩŋ n waha wloho yi le wo,
woo tesɛ̃ nawee- kuasĩĩ mpãy ne.
6 Ye sɛ̃ maha yãã, faale Sodɔ̃fa tesɛ̃ faale
Gumorfa ne, Yãhã kasãhã too pe na, ke n
pe pɛ̃n, ma pe wĩĩ kua naa ne. Yãhã ke
koo ngĩĩ pye, ke le yar, ke ga ba naweepee-
byɛ pye ke syi.
7 Yãhã n Lote woo ta, u n wloho yi le wo.
Lote naa kasroŋ pye. Ke fla naweepee-, pe
naa pe troho tãhã mii, le naa Lote yaa.
8 Lote bii naa n sroŋ. Tuu -sɛ̃
pye naweepee- mii laam wo, ma naa
kaplãmpee- luhu pe yɛ̃ na, ma maha naa
pe kapee- yãã pe naa n pye, loo nde sɛ̃ naa
n tãy Lote ye ye, le naa u laam wlãhã ma
sya naa u fãy.
9 Ye ma koo ngĩĩ byɛ yãŋ, yaa cã mpãy
pe n taha Yãhã na, Yãhã cã ke ga waha
lii pye pe n waha wlohoyisaha yãã wãfãy
wo. Mpãy pe kapee- pye, Yãhã maha cã
ke ga lii pye, ke ba pe pɛ̃n ke kasãhã per
wo.
10 Mpãy pe pe ya laam wũhũ ya pye, ke
wee gbɛgbɛ ye, mpãy ne pe n yee waa ter
wee poo yĩŋfua ye, Yãhã ga ba poosyifa
mii pɛ̃n.

Kawar kaklahafa mpãy wĩĩ tɛ̃ pãã ye ye,
pe byɛ ma koo syi; pe sɛ̃ n fya ngaa na ye.
Yataŋ gboho pe na. Pe sɛ̃ maha n luhu
waa ye ye. Pe sɛ̃ n fya gɛ fya yãhãyĩŋ
naweeyɔ̃m wãtyɛhɛ na ye.
11 Yãhãyĩŋ tɛ̃nlɛhɛ gɛ pe sya ma fãnga
ne, ma maha waha n yia kai- busãã na,
ma ta tɛr pe kawar kaklahafa mii na, poo
mii gɛ sɛ̃ n sya yãhãyĩŋ naweeyɔ̃m tyɛhɛ
Yĩŋfua tãy ye.
12 Poo kawar kaklahafa mii, pe sɛ̃ laam
ga ma cã nkãy pe n pye kapee kɛ̃ ye. Pe
ma wlaha wãn ne wãcɛŋ, kacãn wee pe
ye ye. Te wĩĩ ma lii ne, nawee- pe te par-
yigi naa n boo. Poo kawar kaklahafa mii
tyɛhɛ nkãy pe n tyɛhɛ, pe sɛ̃ ke yĩntaha
cã ye. Pe wĩĩ ga ba klaha- mii too wlaha
wãn nde wãŋ ter syi dyaŋ.
13 Kapee- nkãy byɛ pe n pye, ke ga ba
dur cĩn tã pe na. Tefɛn ya re n tãy pe ye.

* **1:19 1.19** Woo yrompua nwo wãyi, Yesu wãdurba yale kɛ̃.

Pe re pye yaiwaha na nawee- yĩnde na. Ya'a nanihi dir soho, poo mii ma pye ye nsoho wo, fyar ga ye yigi pe wĩĩ ne. Le ne nii mii faafĩĩ dyaŋ teewɔle ne le na.

14 Pe ma cɔɔ yãã yĩnde ne, pe ga naa u yãŋ, pe naa u wãkɛ wĩĩ loo ga. Pe sẽ kapee- pye n yai ye. Mpãy pe sẽ waha kãnde nen yãr ye, pe pe wlaŋ n le kapee- wãpyeŋ wo. Pe ga waha pye mii pe wale yãã, loo ya le ma pe laam wo. Yãhã kasãhã too wa pe na!

15 Kãnde lii le sroŋ, pe loo miy yaha ma -sẽ plaha. Bosor dya Balaam tuu bii kãmpee lii yãr faale cãã na, loo kãmpee ne pe gbe. Wale wãyãã wĩĩ bii gboho Bosor dya Balaam laam wo, u n sya kapee pye le wale kur ye.

16 Tuu sẽ luhu Yãhã ye ye, Yãhã -sẽ le kuãn u ne. Ye cã kãnkoŋ sẽ n pãã ye rɛhɛ? U Balaam tuu naa n gaha u kãnkonsyoho ne u nafãã tẽntẽsaha wo, Yãhã n ta u kãnkonsyoho n nawee yĩmbui gbe ma kuãn u kaicãfua Balaam na, ma u ta u n u nafãã tẽn nde wĩĩ miy yaha.

17 Poo kawar kaklahafa mii ma mii plii rii syi dyaŋ te waha, loho wee te wo ye. Pe maha ma mii sesaha dyaŋ ke wɔ, teflaha n ke gbe tɛr, ke sẽ yãã pa ye. Wam teele lii le ma kacãn wee pe wam ter na ye, Yãhã ga ba pe ta koo fla na.

18 Yataŋ kaplãŋ ya ke n yi pe yɛ̃ wo, kaplãŋ nkãy yĩŋ wee ke na ye. Pe kawar kaklahafa mii pe yãr n tãy pe ye. Pe pe kaplãntãhã ta ma nawee- wlaŋ n le pe kapee- wãpye kãnde wo, nawee- mpãy pe fe dye Yesu kãnde wo.

19 Pe pe wlaŋ, a loo ga ta pe n wloho yi yãmpar ter byɛ wo. Poo gɛ -sẽ mii, pe saha fɛr sya kapee- wãpyeŋ koho wo ye, kapee- nkãy ke pe le gbã wo. Ye cã ma yee, kai lii wĩĩ ma gboho tɛr mboo wii laam wo, maa nii loo kai yãmpuai.

20 Ye sẽ yãã, Yesu Crise wii u ma wo Syayahafua, ma maha ma wo Yĩŋfua, nawee- mpãy ma u wĩĩ cã, u wĩĩ ga pe ta, pe n driyɛ̃ wũhũ ngĩĩ yãã pe ke miy yaha. Pe ma ke kapee- wãpyeŋ miy yaha, ma -sẽ maha ba pe ya dur ta, koo kapee- ngĩĩ n maha yia pe na, pe wĩĩ ga pee le tɛr faale yaha, faale gii pe sẽ ba u Syayahafua Yesu Crise cã wa ye.

21 Pe ma ne yee, pe sẽ le kãnsroŋ yãã cã gɛ yãã cã ye, loo ne ga puar pe na, le ta tɛr ke yagaa na, pe le kãnsroŋ cã, ma le sye, poo saa luhu Yãhã yɛ̃ kaplãŋ ye ye, kaplãŋ nkãy ke cãã yar pe na.

22 Pe wĩĩ ga ba nii kra plãhã nge ne ke n yee: «Pũũ tuu ba ngii tu yi yaha, u dur ba ke gbe di.» Ma suhu ke nampyeŋ nge ne ke n yee: «Tyɛ wii tuu yi layũhũ laam wo ma nii gbɛgbɛ, u nwo tuu dur ga nii u ya kloŋ far wo.»

3

U Syayahafua wãdurbaŋ

1 Ta naambiyãm, ta saba syãŋ wuhu kẽ yagaa tẽ yrũhũ wãã ye kẽ. Ya'a yãã, tẽ nii ye laam too ke kai- ngĩĩ ne pe saba syãŋ mii byɛ wo, n n traha ye kacãn yãã ye waha naa laam wũũ.

2 Loo na, ye ga naa ye laam too faale cãã Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa kaplãŋ na, nkãy pe bii cãã pãã yaha; ye ga maha naa ye laam too wo Yĩŋfua kaplãŋ na, woo wii u ma wo Syayahafua. Koo kaplãŋ kẽ, Yesu tẽnlɛhɛ naa nawee- klaha ke ne. N n traha ke byɛ ma n faha ye na ye.

3 Lii le ma yĩŋ, ye cã driyɛ̃ kuayale wo, nawee- mpãy ter ga ba yir, pe naa pe troho tãhã pe ya laam yor wo. Pe ga ba naa ye lɛr, pe naa n yee:

4 «Ye Syayahafua sẽ naa n yee la, woo ga dur ba? Ha u -sẽ maha kuee na? Mpãy pe pye ye wãlɛ, ma naa u Yesu wãdur sẽŋ, pe byɛ sẽ ku tãŋ la? Ke driyɛ̃ -sẽ nge nantãŋ ke ya kai na, mii ke wãtãhã cãã dyaŋ!»

5 Kai laa -sẽ nde, pe le sye, ma yĩmpɛ tyĩn tã ma yee poo sẽ le cã ye, loo ne nde: Kai- byɛ fegbecãã na, Yãhã kapãn ne le ta yãhãyĩŋ n nii kãntraha ne, ma maha ta loho n nii ke ya ya, kãntrawaha ne ke ya ya.

6 Yãhã kapãn n bii ta sesangbãŋ gaa n too ma sya langbãŋ yi, ma pe kãntrahafa byɛ wĩĩ kua.

7 Yagaa yãhãyĩŋ tesẽ kãntraha ne, too nde maha ma le Yãhã kapãn koho wo, per gaa n sya ba nɔ, per gii te n pai suhu naa wo. Ke per, mpãy pe sẽ n luhu Yãhã ye

ye, Yãhã kasãhã ga ba too pe na, pe wĩĩ n pye klaha- tãŋ.
8 Ta naambiyãm, katɛ nen laa ma, ye ma syi le n faha yãã ye na ye: Ye sẽ yãã, Yãhã ye per neŋ wãtyĩĩ ma mii dyɛ- yĩĩbua dyaŋ; dyɛ- yĩĩbua wãtyĩĩ -sẽ ma mii per neŋ dyaŋ.
9 Yãhã yɛ̃ tɛr lii ne, le sẽ n too mii mpãy dyaŋ pe le wãtoo wĩĩ wũũ mii ye. Yãhã ke koho ta ke n yĩn yii wĩĩ na. Ye sẽ yãã, ke sẽ n traha nawee nen waa wĩĩ gɛ n klaha- ye. Ke n kɛ nawee- byɛ n waha yãŋ cã, pe le sya pe cã pe kapee- sẽ yɔ̃ ye, pe ke wãpyeŋ miy yaha.
10 Yĩŋfua wãdurba per -sẽ ma ke n pai, koo per nge ga ba nawee- fe gbe mii yuhu wãŋ syi dyaŋ. Koo per nge na, yãhãyĩŋ ga ba gbe tã gbleŋ gaa ter syi ne, kii syi ke ga nawee- ta pe n fya. Naa ga ba yãhãyĩŋ wãn nde byɛ suhu muu, ngaa gɛ saa ba pye ye. Kãntraha tesẽ ke wãn byɛ ne, ngaa saa ba pye ye.
11 Tee cã wãn nde byɛ ga ba suhu, -ye kacãn yãã ye troho wãtãhã na! -Ye naa Yãhã kɛ ye laam fãnga byɛ ne! -Ye naa n laha ye kãnkai- byɛ wo!
12 -Ye naa koo pye, ye naa ke Yãhã per sẽŋ. Tee ga waha yia nkãy byɛ na, -ye yii waha, ye naa koo byɛ pye, koo per n pa farfar. Koo per nge gii, naa ga ba yãhãyĩŋ kua, ke naa karwran n yãhãyĩŋ wãn nde byɛ yɛ̃y tãŋ.
13 Yãhã -sẽ yɛ̃ tɛr wo ye ma yee, ke n pai yãhãyĩŋfãŋ gaa tãhã wo kẽ tesẽ kãntrafãŋ gaa ne. Koo kãntrafãŋ nge na, kai- nkãy ke sroŋ, nawee- byɛ ga ba naa koo ya pye. Koo kẽ too n sẽŋ.
14 Ta naambiyãm, ke per ke nge ke sẽ nɔ wa ye, -ye yii yigi, ye ye troho wãtãhã ter ta ke n yɔ̃ Yãhã yĩnde na. Ke per ma nɔ, laa wãpee ma n pye ye kuɛ ye ye. Loo ga ba ta, ye laam n tege nii teele nen wo.
15 Ya'a yãã, wo Yĩŋfua u nii kuee wãdurbaŋ ne, -ye cã ye yee, u n kɛ nawee- byɛ pe waha syayahasaha yãã. Yãhã laantor wãã Yesu tẽnlɛhɛ Pɔl kẽ. Woo wii u ma wo Yesu kãndeyãrwɛbua. Woo bya Yĩŋfua wãdurba wĩĩ yãã yrũhũ yar ye na saba wo.
16 Saba mpãy byɛ wo tuu yrũhũ nɔ wãã nawee- kẽ, u ma ga Yĩŋfua wãdurba wĩĩ pãã, u ma ne loo nde ya pãã, lii tẽ pãã yar ye na nde. Pɔl saba wo, kaplãŋ nkãy ma ke wãwar sẽ n tãy ye. Mpãy -sẽ koo kaplãŋ ngĩĩ figi le pe yor wo, ma nii ke tɔ̃r pe laam wãtɔ̃r. Loo nen ya pe maha n pye Yãhã sabangbãŋ kaplãŋ nkãy ne, ke bii cãã yrũhũ yaha wa. Poofa mii, pe sẽ laa cã ye, pe laam wo pe sẽ Yãhã ta pe cĩĩnde Yatɛr ye. Pe ya wĩĩ ne, pe n klaha- ke syi.
17 Ta naambiyãm, yii poo na, n ye yar laha yagaa. -Ye yii yigi, mii loo sẽ ne ye, mpãy pe sẽ cĩĩnde cã ye, pe kawar kaplãŋ ga ba ye ta, ye n plaha ye le kãnyĩĩ miy yaha, kãnyĩĩ lii tee ba cãã maha yigi kluɛ sĩĩ.
18 Tee yai ye naa lii pye, le nde: -Ye naa n gaha yahasee ye, wo Syayahafua maha wo Yĩŋfua Yesu Crise wĩĩ wãcãŋ ne tesẽ u laantãr ter wãyar ne nawee- na!
U myaha yai nawee- byɛ pe naa ke sey yagaa, ke maha kuee yai tãŋ koo syi ke kuãŋ ne. Amɛn, le nii ke syi.

Nsãn saba cir kaplãŋ

1 -Ye yãŋ, kai- nkãy tẽ ga yar ye na, ke wii wĩĩ pãã tuu cãã pye wa kai- byɛ fegbecãã yaha. Woo kẽ Yãhã Dya Yesu Crise ne, tesẽ u kaplãŋ nkãy ke cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ. Tuu pye kãntraha na, wo ba naa u yɛ̃ kaplãŋ luhu, wo naa u yãã yĩnde ne, wo sẽ u yãŋ naa n yai ye, ma sya naa koho tɛ u na.
2 Woo kẽ u cĩĩnde yrã wããfua. Wo u yãã yĩnde ne, koo kẽ wo u wĩĩ pãã ye ye. Woo kẽ u pye Yãhã tãy, ma pa cĩĩnde yrã ne, lii wãkuayãã wee le na ye.
3 Woo wii too yãã yĩnde ne, ma u yɛ̃ kaplãŋ luhu, wo u wĩĩ yar ye na. Wo n traha ye seefar le wo ne. Ye sẽ yãã, wii seefar le Yãhã ne, tesẽ ke Dya Yesu Crise ne, ke syi ne ye ga nii wo wãŋ syi dyaŋ.
4 Wo kai- ngĩĩ yrũhũ n yar ye na, le ma wo ye nuhungbãn.

Yesu kãnde wãyãr cãã- wo

5 Yesu tuu wo klaha lii ne, le nde, waa le yar ye na. Yãhã ma cãã-, wam wee yãã ke na ye.
6 Wo ma yee wo seefar le Yãhã ne, ma -sẽ maha n yãr wam wo, wo sẽ laha ye. Wo ma kawarfuafa, wo sẽ cĩĩnde kɛ ye.
7 Yãhã ke -sẽ ma cãã- wo, wo ma -sẽ n yãr ke cãã- wo, wo wãã le wii ne. Yãhã Dya Yesu ntãŋ mpãy pe woo, pe wo kapee- byɛ yee laha n kãã wo yĩŋ na gbɛgbɛ.
8 Wo ma yee wo sẽ kapee laa gɛ pye yãã ye, wo plaha wii ya, cĩĩnde wee wo wĩĩ laa na ye.
9 Kapee- nkãy too pye, wo ma -sẽ ke pãã yi Yãhã ye, ke ga tyii wo kapee- foho na ke kuãŋ ne. Ãwã, Yãhã yee, ke ga wo kapee- byɛ yee laha kãã wo yĩŋ na. Yãhã sroŋ, ke sẽ dur n yi ke kapãn kur ye ye.
10 Wo ma -sẽ yee wo sẽ kapee- pye ye, wo Yãhã ta kawarfuafua, ke kapãn sẽ nii gbãã wo laam wo ye.

2

1 Waa u pii ne, n kai- ngĩĩ yrũhũ n yar ye na, ye ma syi ye ba naa kapee- pye ye. Wii ma -sẽ kapee pye, koholefua ma, u sẽ kapee pye yãã ye, u ga ba dye ye kuɛ ye u Yãhã syii ye kẽ. Woo kẽ Yesu Crise ne, woo wii u sroŋ.
2 U ba ku mpar draha wo wo kapee- wãpye wĩĩ na. Loo n ta, Yãhã n ga wo wãnar sya wo ye wo kapee- wãpye wĩĩ na. N sẽ yee wii ya kapee- ye, nawee- kur byɛ kapee-.

Wii u seefar le Yãhã ne

3 Kãnde lii Yãhã le ta, wo ma le kataŋ yãr, wo ga cã wo ma Yãhã ne.
4 Wii ma yee woo ma Yãhã ne, u sẽ -sẽ le kãnde kataŋ yãr ye, woofua ma kawarfuafua. U Yãhã cĩĩnde fla sye.
5 Wii u -sẽ Yãhã laam wĩĩ pye, Yãhã wĩĩ sroŋ n tãy woofua ye cĩĩnde. Wo laam wo, nawee tuu ga waha pye mii u cã u seefar le Yãhã ne, loo ne nde:
6 Wii ma yee woo seefar le Yãhã ne, u yai u naa u troho tãhã Yesu yor wo.

Yãhã kãnde katanfuɛ̃

7 Naambiyãbuam, lii tẽ ga yrũhũ yar ye na, Yãhã kãnde katanfuɛ̃ laa sẽ ne ye; katan lii le bii cãã yar ye na, loo ne. Loo katandyaha nde kapãn laa ne; ye le luhu yãã:
8 Le ma katandyaha, ma maha ma katanfuɛ̃. Lii le ta le n nii katanfuɛ̃ le nde: Yesu Crise u troho tãhã le wo, ye byɛ ne. Ye sẽ yãã, wam tɛr n kãã, le Yesu Crise cĩĩnde cãã- n nii n yɛhɛ wo kẽ.
9 Wii ma yee woo u troho tãhã ke cãã- na, ma -sẽ tyii u nampyeŋ wĩĩ n fũhũ u ye, ufua ma wam wo nantãŋ.
10 Wii nampyeŋ ntãŋ ma dye u tãy, ufua ma cãã- wo. Waa ter saha kapee wãpyeŋ yãŋ gbe woofua pyer na ye.
11 Wii ma -sẽ tyii u nampyeŋ wĩĩ n fũhũ u ye, ufua ma wam wo, u u troho tãhã wam wo, u sẽ u ya kakuɛ cã ye, pe wam u ta u n nii fũũ wãŋ syi dyaŋ.

Driyɛ̃ wũhũ, Yãhã wũhũ ne

12 Waa u pii ne,
n saba nwo yrũhũ ye kẽ, ye le cã ye yee,
ye kapee- yee laha kãã wa
ye yĩŋ na gbɛgbɛ Yesu kãmay na.
13 Yii mpãy tee ma wãlɛ,
n saba nwo yrũhũ ye kẽ, ye cã ye yee,

wii tuu pye ke kai- byɛ fegbeyale wo,
ye u wĩĩ cã yigi.
Yii mpãy tee ma naanfãm,
n saba nwo yrũhũ ye kẽ, ye cã ye yee,
Setane wii u ma sãndãpee yĩŋfua, ye
u yia.
14 Waa u pii ne,
n saba nwo yrũhũ ye kẽ, ye cã ye yee,
ye wo Tuhufua Yãhã wĩĩ cã yigi.
Yii mpãy tee ma wãlɛ,
n saba nwo yrũhũ ye kẽ, ye cã ye yee,
wii tuu pye ke kai- byɛ fegbeyale wo,
ye u wĩĩ cã yigi.
Yii mpãy tee ma naanfãm,
n saba nwo yrũhũ ye kẽ, ye cã ye yee,
laam ma ye ye Yãhã wũhũ kuɛ ye.
Ye Yãhã kapãn sya le yaha ye laam wo,
ye maha sãndãpee yĩŋfua yia.
15 Ye ma syi ye taha kuee driyɛ̃ wũhũ na
ye faha Yãhã yaha ye. Ye ma syi ye yĩnde
n yi too driyɛ̃ ngaa na ye. Driyɛ̃ wĩĩ ma n
tãy wii ye, wo Tuhufua Yãhã wĩĩ saha tãy
ufua ye ye.
16 Driyɛ̃ wãn nde byɛ nde: Kapee- nkãy
byɛ nawee tuu ga n yigi u laam wo, tesẽ
yĩnde wĩĩ ne, ma suhu yataŋ ne wale wãn
kuɛ ye, too nde sẽ n yir Yãhã fla na ye, te
n yir driyɛ̃ nge goo laam wo.
17 Ke driyɛ̃ -sẽ nge, ke n pai kua kãã ke
wãn ne te yĩnde yigi nawee- kẽ. Mboo
nawee, ma'a -sẽ Yãhã laam wĩĩ pye, maa
cĩĩnde yrã yãã Yãhã Yai wo, wãkuayãã
wee loo na ye.

Wii u ma kawar Crise

18 Waa u pii ne, ke driyɛ̃ kuayale nɔ wa.
Ye le luhu yãã, u kawar Crise yai u yi ke
driyɛ̃ kuayale wo. Yagaa, nawee- mpãy
ma wa, pe nihi. Wo ga waha poo mii bya
yee kawar Crise. Mboo wii ma koo fla
yãŋ, maa cã ke driyɛ̃ kuayale nɔ gbe taha.
19 Poo nawee- mii, pe yi wo nklãŋ wo, pe
laam sẽ -sẽ pye wo wãŋ ne wãcɛŋ ye. Pe
laam ma ne pye wo wãŋ ne wãcɛŋ, pe ne
ga kuee wo ne. Pe pe ya cɛr yi wo nklãŋ
wo, wo sẽ le cã laha la yagaa ma yee, pe
sẽ pye wo ne cĩĩnde ye?
20 Yii poo na, Yãhã gii ke laha ke kãnkai-
byɛ wo, ke Yãhã Yrã le ye laam wo, koo kẽ
ye n Yãhã cĩĩnde cã.
21 Ya'a yãã, tẽ saba nwo yrũhũ ye kẽ,
le sẽ nii mii, ye sẽ le Yãhã cĩĩnde cã ye.
Ye Yãhã cĩĩnde cã, ye maha cã ma yee,
kawar sẽ n yi cĩĩnde wo ye, loo ne ta n u
saba yrũhũ ye kẽ.
22 Nawee wii syi -sẽ kẽ u ma kawarfua-
fua? Woo kẽ wii ne u n yee, a Yesu sẽ
kẽ u Yãhã Yĩndefua Crise ne ye. Woo kẽ
u ma u kawar Crise, u wo Tuhufua Yãhã
wĩĩ sye, ma maha ke Dya sye taha le na.
23 Ye cã ma yee, wii ma Yãhã Dya sye, u
Yãhã bya sye. Wii ma le sya u laam wo,
ma maha le pãã nawee- yĩnde na ma yee,
Yãhã Dya kẽ Yesu ne, ufua ma Yãhã bya
ne.
24 Loo ne, yii, Yãhã kaplãŋ nkãy tee cãã
luhu, -ye ke le yaha ye laam wo! Koo ngĩĩ
ma kuee yai ye laam wo, yaa nii loho saa
naa n yi ye nsoho wo, Yãhã Dya ne tesẽ
Yãhã ne ye.
25 Yãhã Dya tuu -sẽ yee woo ga ba ngii
wãã wo kẽ, koo kẽ cĩĩnde yrã ne, lii
wãkuayãã wee le na ye.
26 Mpãy pe n kɛ pe ye wlãhã le pe
kãmpee wo, n kaplãŋ ngĩĩ yrũhũ ye kẽ
poo wĩĩ na.
27 Yii poo na, Yesu Yãhã Yrã le ye laam
wo, le n kuee yai ye laam wo. Yãhã Yrã
le -sẽ ma ye laam wo, ye maha yai la, ye
naa waa ter kaklaha luhu? Aye rɛhɛ! Ye
cã Yãhã Yrã ne, le ye klaha kai- byɛ ne.
Cĩĩnde wũhũ ya le ye klaha, kawar wũhũ
sẽ kẽ ye. Loo na, ye nii loho ma n naa n
yi ye nsoho wo Yesu ne ye, mii Yãhã Yrã
le ye klaha le ne mii.

Yoo syi u ma Yãhã puee?

28 Ãwã, waa u pii ne, ye nii loho ma n
naa n yi ye nsoho wo Yesu ne ye! Wo ma
nii loo pye, Yesu ma ba fe gbe yi per gii,
wo laam ga ba tege nii tee nen wo, fyar
saa ba wo yigi u yĩnde na ye.
29 Tee cã u Yesu Crise sroŋ, u sẽ kapee
pye yãã ye, ye yai ye maha cã ye yee,
nawee wii kãnde ma sroŋ, Yãhã puee kẽ
woo ne.

3

1 Ye cã wo wĩĩ le n tãy wo Tuhufua Yãhã
ye mii, wo ntãŋ sroŋ dye tɛr ke tãy, ke n
sya wo yee ke pii. Cĩĩnde ne, Yãhã pii me
wo ne. Nawee- byɛ sẽ le cã ye. Ya'a yãã,

mpãy sẽ wo yãŋ Yãhã pii ye, -ye cã ye yee, pe sẽ cãã wo Tuhufua Yãhã cã ye, koo kẽ.
2 Naambiyãm, nanga nge na, Yãhã pii me wo ne. Too -sẽ ga ba nii ngii sukũhũ gaa laam wo, waa sẽ loo cã wa ye. Too lii ya cã, loo ne nde: U Yesu Crise ma ba dur ba, waa nii u wãŋ syi dyaŋ, wo ba u sroŋ yãã yĩnde ne.
3 Wii u koho taha yaha u Yesu wãpaŋ na ke syi, u u laam gbihi n ta yalebyɛ, pe n yɔ̃ mii Yesu laam dyaŋ.
4 Mboo wii ma dye kuee kapee- wãpyeŋ wo, ma wee yĩmbui nen na Yãhã ne ye, kãnde lii Yãhã le ta, ma loo sye. Ma sẽ yãã, kãnde lii Yãhã le ta, le wãsyeŋ ma kapee.
5 Ye cã Yesu woo wii u sẽ kapee pye yãã ye, u pa maa wo kapee- yee laha kãã wo na.
6 Loo na, wii ma nii loho sẽ n yi pe nsoho wo Yesu ne ye, ufua saa naa kapee- pye nantãŋ ye. Wii ma -sẽ nii kapee- pye, ufua sẽ Yesu cã cĩĩnde ye, u sẽ maha u wĩĩ war ye.
7 Waa u pii ne, ye ma syi waa n ba ye wlaŋ u ye le u kãmpee wo ye! Wii ma kasroŋ pye, woo gɛ sroŋ mii Yesu wãŋ syi dyaŋ.
8 Wii ma nii kapee- pye, sãndãpee yĩŋfua Setane puee kẽ ufua ne. Ye sẽ yãã, u sãndãpee yĩŋfua yir ma nii kapee- fla ya pye. Yãhã Dya -sẽ pa u n pai u sãndãpee yĩŋfua tẽmpee pye klaha- tãŋ.
9 Wii Yãhã u ta u n dur see laanfãyɔ̃m ne, u saa naa kapee- pye ye. Ma sẽ yãã, ma'a dur see laanfãyɔ̃m ne, fãnga gii Yãhã Yrã ke wãã ma kẽ, ke ga kuee yai tãŋ ma laam wo. Yãhã ke ma ma Tuhufua, ma saa naa kapee- pye ye.
10 Lii le Yãhã pii war n yi sãndãpee yĩŋfua pii ne, loo ne nde: Wii ma yee u sẽ kasroŋ pye ye, tesẽ u nampyeŋ wĩĩ sẽ maha n tãy u ye ye, Yãhã puee sẽ kẽ usyifua ne ye.

Ye tyii ye ntãŋ n naa n dye yii tãy!

11 Yãhã kapãn lii tee cãã luhu loo ne nde: Ye tyii ye ntãŋ n naa n dye yii tãy!
12 Ye sẽ yãã, faalefa Kayɛ̃ bii u ya ta sãndãpee yĩŋfua puee, ma u cĩĩfua gbã boo. Wo ma syi wo nii Kayɛ̃ wãŋ syi dyaŋ ye. Nwa ta u n bii u cĩĩfua gbã boo? Kayɛ̃ pyer bii pee. U cĩĩfua woo pyer -sẽ bii yɔ̃.
13 Wo nna, ya'a yãã driyɛ̃ ngefa pe ye laha, ye ma syi le n ye fe gbe ye!
14 Wo cã ma yee, yagaa wo sẽ maha wee mii wo ku ye, wo ma cĩĩnde yrãŋ na Yãhã yĩnde na. Ya'a yãã too le pãã ke syi, wo nampyeŋ- ntãŋ me pe dye wo tãy, loo ne. Wii ma yee u nampyeŋ ntãŋ sẽ dye u tãy ye, u maha ma mii u ku Yãhã yĩnde na.
15 Wii ma u nampyeŋ- laha, naboofua kẽ u ne. Ye le cã, cĩĩnde yrã lii wãkuayãã wee le na ye, le wee usyifua ye ye.
16 Ye sẽ yãã, Yesu tuu wo gbã sya ma ku, koo syi kẽ pe n yee, nawee ntãŋ sroŋ dye u nampyeŋ tãy cĩĩnde. Loo ne, Yesu tuu yar wo na ke syi, wo bya yai wo yãŋ Yesu na. Wo sẽ wee yrãŋ na wii ya wĩĩ na ye, wo ma yrãŋ na wo nampyeŋ- wĩĩ na.
17 Mboo walefua, taa ma nampyeŋ yãã fɛn laam wo, ma'a yĩmpɛ tyĩn tã u fɛn na, maa waha yee la, Yãhã ntãŋ dye ma tãy?
18 Waa u pii ne, ye sẽ yãã, ma'a yee ma nampyeŋ ntãŋ dye ma tãy, pe sẽ yee ma naa le pãã yɛ̃ ya ne ye. Ma'a ma nampyeŋ yãã fɛn wo, maa waha yia lii na, le pye u kẽ, u n cã u ntãŋ dye ma tãy cĩĩnde.

19 Wo ma nii loo pye, waa cã wo ma Yãhã ne cĩĩnde. Wo ma nii loo pye, wo laam ga tege nii tee nen wo, wa'a n pãã Yãhã ne.
20 Wo laam ma sya n wlãhã wo kapee- wãpye wĩĩ na, wo yai wo cã wo yee, Yãhã tɛr wo laam wãwlãhã wĩĩ yaha, ma maha kai- byɛ cã wo na.
21 Naambiyãm, loo na, wo laam ma yee pe sẽ n wlãhã ye, wo laam ga tege nii tee nen wo, wo n waha pãã Yãhã ne.
22 Wa'a lii nar ke ye, ke ga le kai pye wo kẽ. Wo ke kãnde kataŋ yãr ma maha n luhu ke ye. Lii le n tãy ke ye, loo ya too n pye; koo kẽ ke -sẽ ne le kai pye wo kẽ.
23 Ke yee ke kãnde lii ta, wo naa le yãr le nde: -Too ke Dya Yesu ta wo Yatɛr, too tyii wo ntãŋ naa n dye wii tãy mii Yesu wo yar le ne mii.
24 Kãnde lii Yãhã le ta, wii ma le kataŋ gbihi yigi kluɛ sĩĩ ne, ufua ma Yãhã ne, Yãhã bya ma ufua ne, loho saa waha naa n yi pe nsoho wo ye. Wo -sẽ ga waha pye

mii wo cã wo yee, Yãhã ma wo ne? Yãhã Yrã lii le ma wo laam wo, loo le wo ta wo n le cã.

4

Yãhã laam wĩĩ pyefa tesẽ ke napĩĩ laam wĩĩ pyefa ne

1 Naambiyãm, mpãy byɛ pe n yee, a Yãhã Yrã ma poo laam wo, ye ma n cãã le sya pe ye cĩĩnde ye! -Ye pe naha yãŋ, ke ma pye Yãhã Yrã ma pe laam wo cĩĩnde. Ya'a yãã tẽ ye yar le ne, kawarfa mpãy pe pe ya yee Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa, pe tee mii pe yi driyɛ̃ nge teebɛhɛ byɛ wo, ma sya nihi tɛr.

2 Tee ga pye mii ye waha naa n cã Yãhã Yrã ma pe laam wo, le nde: Wii u nawee- yar ma yee, Yãhã Dya Yesu woo kẽ, u see ba wo ye nawee, ye ga cã Yãhã Yrã ma woofua laam wo.

3 Wii ma -sẽ loo sye, ye ga cã Yãhã Yrã wee woofua laam wo ye. U kawar Crise laam ter pe ma u ye. Ye u kawar Crise wãpa wĩĩ luhu driyɛ̃ wo. Tee -sẽ cã yagaa, u pa wa.

4 Waa u pii ne, yii mpãy tee ma Yãhã wãm, ye yia pe kawarfuafa mpãy na pe pe ya yee Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa; pe sẽ waha ye wlãhã, ma ye le pe kãmpee wo ye. Ya'a yãã ye waha yia pe na, ye cã Yãhã Yrã ma ye laam wo, koo kẽ. Loo fãnga tɛr fãnga gii yaha ke ma poo laam wo.

5 Poo me mpãy syi ne pe sẽ Yãhã cã ye, driyɛ̃ nge pii me poo ter mii ne. Koo kẽ pe n nii driyɛ̃ nge ya yor pãã, driyɛ̃ difa n nii n luhu pe ye.

6 Wii poo na, Yãhã pii me wo ne. Wii ma Yãhã wĩĩ cã yigi, woosyifua wo kaplãŋ luhu. Wii ma yee u wee Yãhã ne ye, usyifua saa naa n luhu wo kaplãŋ ye ye. Mpãy pe ma cĩĩnde Yrã ne pe laam wo, tesẽ mpãy ne pe kawar wĩĩ yigi yaha pe ya laam wo, waa waha naa pe war koo syi.

Wo ntãŋ wãdye Yãhã tãy

7 -Too tyii wo ntãŋ n naa n dye wii tãy! Ye sẽ yãã, nawee- ntãŋ wãdye wĩĩ pe ya tãy, Yãhã kẽ ke n pai loo nde ne. Wii nampyeŋ ntãŋ ma dye u tãy tesẽ Yãhã ntãŋ ne, Yãhã puee kẽ ufua ne, Yãhã ma u ne.

8 Wii ma waa ntãŋ wãdye wĩĩ sye u ya tãy, ufua wee Yãhã ne ye; Yãhã koo -sẽ ma nawee- wãyɔ̃ŋ wĩĩ na.

9 Wo ntãŋ dye Yãhã tãy, ke n le yar wo na mii, le nde: Ke ke Dyapuai nen ya nɔ wãã kãntraha na, ma yee too ba cĩĩnde yrã yãã u Dya kãmay na, lii wãkuayãã wee le na ye.

10 Poo ntãŋ wãdye wĩĩ ne nde: Yãhã ntãŋ sẽ me pe dye wo tãy ye, wo ntãŋ poo me pe dye Yãhã tãy. Loo ne ke n ke Dya nɔ wãã u n ba ku mpar draha wo, ma wo kapee- gbe kãã wo yĩŋ na.

11 Naambiyãm, le ma pye wo ntãŋ dye Yãhã tãy koo syi, wo bya wo yai wo ntãŋ naa n dye wii tãy.

12 Waa sẽ Yãhã yãã yãã yĩnde ne ye. Wo ntãŋ ma -sẽ dye wii tãy, nawee- byɛ ga le yãã gbaa na pe yee, Yãhã ke niisaha ta wo laam wo, pe maha ke ntãŋ wãdye ter yãã wo ye.

13 Yãhã ke Yrã wãã wo kẽ. Loo ne wo ma Yãhã ne, Yãhã bya ma wo ne, loho sẽ waha n yi wo nsoho wo ke ne ye.

14 Wo Tuhufua Yãhã ke Dya nɔ wãã, u ba nii driyɛ̃fa Syayahafua. Wii poo na, wo le yãã yĩnde ne, koo kẽ wo n nii le pãã nawee- byɛ ye, pe n le cã pe ya ndoŋ.

15 Wii ma yee u sẽ le wũhũ ye, ma le pãã nawee- ye ma n yee, Yesu ma Yãhã Dya, Yãhã ma woosyifua nwo ne, woosyifua bya ma Yãhã ne, loho sẽ waha n yi pe nsoho wo ye.

16 Wii poo na, wo le war ma le cã, wo ntãŋ sroŋ dye Yãhã tãy, wo koho taha yaha loo nde na.

Yãhã ma nawee wãyɔ̃ŋ wĩĩ na. Wii u ntãŋ wãdye wĩĩ kɛ, ufua ma Yãhã ne, Yãhã bya ma ufua ne, loho sẽ waha n yi pe nsoho wo ke ne ye.

17 Wo ntãŋ dye Yãhã tãy. Loo nde ma wo ta Yãhã byɛ ntãŋ n dye wo tãy, tesẽ wo nampyeŋ ntãŋ ne, wo ga nii mii Yesu wãŋ ter syi dyaŋ. Yãhã laam wĩĩ ne loo nde ne. Le ma nii ke syi, kasãhã per ma ba nɔ, wo laam ga tege nii tee nen wo.

18 Wãfya wĩĩ ma suhu ntãŋ wãdye wĩĩ ne, ke sẽ wãã le ye. Ma sẽ yãã, ma'a fya per gii, ma cã ma yee, ma kapee- foho ma ma yĩŋ na nantãŋ. Ma'a yãã raa fya kuee, ma le cã ma sẽ le sya cĩĩnde, ma ntãŋ dye

Yãhã tãy ye, Yãhã bya ntãŋ sẽ maha dye ma tãy ye.
19 Wo ntãŋ poo me pe cãã dye Yãhã tãy, koo syi kẽ, Yãhã ntãŋ n dye wo tãy, tesẽ wo nampyeŋ- ntãŋ ne.
20 Wii ma yee Yãhã ntãŋ dye woo tãy, ma -sẽ u nampyeŋ laha, ufua ma kawarfuafua. Ye sẽ yãã, u nampyeŋ wii tuu n yãã yĩnde ne, u ma yee woo ntãŋ sẽ dye u tãy ye, Yãhã gii tuu sẽ -sẽ yãã ye, u ga waha pye mii u yee, ke ntãŋ dye woo tãy?
21 Yãhã ke bii lii yar wo na ke kãnde na, le nde: Yãhã ntãŋ ma dye wii tãy, ufua yai u tyii u nampyeŋ ntãŋ bya n dye u tãy.

5

Driyɛ̃ wũhũ saa waha yia wo na ye

1 Nawee wii woo ma le sya wa cĩĩnde ma yee, Yãhã Yĩndefua kẽ Yesu ne, ufua ma Yãhã puee. Wii ma yee Tuhufua Yãhã ntãŋ dye u tãy, ufua yai ke pii bya ntãŋ n dye u tãy.
2 Too ga waha pye mii, wo cã Yãhã pii ntãŋ dye wo tãy, le nde: Ke ma pye Yãhã ntãŋ dye wo tãy, tesẽ ke kãnde lii ta, wo ma le kataŋ byɛ yãr, waa cã Yãhã pii ntãŋ dye wo tãy.
3 Ye sẽ yãã, Yãhã ntãŋ wãdye wo tãy, loo ne, wo naa ke kãnde kataŋ yãr. Ke kãnde kataŋ wãyãr saa kai kua wo ye ye.
4 Ye sẽ yãã, wii woo tuu ma wa Yãhã puee, driyɛ̃ wũhũ saha yia usyifua na ye. Wa'a Yesu ta wo Yatɛr, loo fãnga ga waha wo ta, wo n yia driyɛ̃ wũhũ na.
5 Nawee wii ter syi ga waha yia driyɛ̃ nge wũhũ na? Wii tuu le sya cĩĩnde ma yee, Yãhã Dya kẽ Yesu ne, woosyifua ga waha yia ke na.

Cĩĩnde lii le yar wo na Yesu Crise wĩĩ na

6 Yesu Crise kẽ wii ne tuu pa driyɛ̃ wo. U pa pe n ba u tãã yi loho wo, u n maha ba u ntãŋ woo wo wĩĩ na. U sẽ pa ma ba dye loho ya wo ye; u pa maa dye loho wo, ma maha ba u ntãŋ woo taha le na. Wo laam wo, Yãhã Yrã wo yar ma yee, cĩĩnde ne le ne. Yãhã Yrã ne le cĩĩnde ya pãã wo ye.
7 Katɛ- tãã wo yar Yesu ma Yãhã Dya, cĩĩnde.
8 Koo katɛ- kẽ ngĩĩ: Yãhã Yrã tesẽ loho ne tesẽ ntãŋ ne. Ke katɛ- tãã ngĩĩ byɛ ke yĩŋ ma neŋ.
9 Nawee ma yee woo lii yãã yĩnde ne ma ba wo yar, wo sẽ ne le sya la cĩĩnde? Yãhã ke -sẽ wo yar lii ne, loo wee la cĩĩnde ma ta tɛr? Koo sẽ na, ke ke Dya wĩĩ yar wo na?
10 Loo nde na, wii ma Yãhã Dya ta u Yatɛr, ufua le cã laha u laam wo ma yee, Yãhã ke wo yar lii ne ke Dya wĩĩ na, cĩĩnde ne le ne. Wii ma -sẽ yee u sẽ Yãhã Dya ta u Yatɛr ye, Yãhã ke wo yar lii ne ke Dya wĩĩ na, u sẽ le sya cĩĩnde ye. Ke nii mii ufua Yãhã ta kawarfuafua.
11 Yãhã ke wo yar lii ne ke Dya wĩĩ na, loo ne nde: Yãhã cĩĩnde yrã ta wo myaha na, lii wãkuayãã wee le na ye. Wo -sẽ ga waha loo cĩĩnde yrã yãã ke Dya kãmay na.
12 Yãhã Dya wĩĩ ma pye wii laam wo, ufua ga waha loo cĩĩnde yrã yãã. Wii ma -sẽ yee, ke Dya wĩĩ wee u laam wo ye, ufua saha loo cĩĩnde yrã yãã ye.

Yãhã pii laam tege nii tee nen wo

13 N kaplãŋ ngĩĩ yrũhũ ye kẽ, ye n waha cã cĩĩnde yrã ma ye ye, lii wãkuayãã wee le na ye, yii mpãy tee Yãhã Dya ta ye Yatɛr.
14 Wa'a n pãã Yãhã ne, wo laam ne tege nii tee nen wo. Nwa ta? Wo ma lii nar Yãhã ye, le kai ma pye ke laam wĩĩ, ke ga wo wãnar luhu, koo kẽ.
15 Wo ma -sẽ cã, ke ne wo wãnar luhu, wo cã ma yee, wa'a ngii ngii nar, ke ne le kai pye wa wo kẽ.
16 Wii ma u Yesu kãndeyãrwɛ yãã tuu kapee laa pye, kapee lii le sẽ u cɛr cĩĩnde yrã na u kuãŋ ne ye, ufua n Yãhã nar u kẽ, Yãhã n cĩĩnde yrã wãã u kẽ, lii wãkuayãã wee le na ye. Mpãy kapee- ke sẽ pe cɛr cĩĩnde yrã na pe kuãŋ ne ye, poo wĩĩ ne tẽ n pãã. Ma -sẽ yee wii na, u kapee u cɛr kãã cĩĩnde yrã na u kuãŋ ne, n sẽ yee ye Yãhã nar u kẽ ye. Ye yai ye cã kapee laa ma, le nawee cɛr n kãã cĩĩnde yrã na u kuãŋ ne.
17 Kai- nkãy byɛ ke sẽ sroŋ ye, kapee- kẽ Yãhã yĩnde na. Kapee- nkãy -sẽ ma, ke sẽ nawee cɛr n kãã cĩĩnde yrã na ye, lii wãkuayãã wee le na ye.

18 Wii ma nii wa Yãhã puee, u saha kuee
naa kapee- pye ye. Yãhã Dya n sẽŋ ufua
na, koo kẽ. Ke syi ne, sãndãpee yĩŋfua
Setane saha laa pye u na ye.
19 Driyɛ̃fa byɛ ma sya yee pe wee Yãhã
pii ye, ma nii sãndãpee yĩŋfua koho wo,
wii poo na wo cã ma yee, wo ma Yãhã
wãm.
20 Wo cã Yãhã Dya pa, ma ba cãã- le wo
laam wo, wo n waha Yãhã cã koo gii ke
ma cĩĩnde. Wo wãã le wo Tuhufua Yãhã
ne ke Dya Yesu Crise kãmay na. Ye sẽ yãã,
Yesu woo kẽ u ma cĩĩnde Yãhã, ma maha
ma cĩĩnde yrã, lii wãkuayãã wee le na ye.
21 Waa u pii ne, ye ma syi ye naa mpar
wãn yãŋ Yãhã ye! Te saha nii Yãhã ye.

Nsãn
saba syãŋ wuhu kaplãŋ

Syaha fla nge

1 Ndoo kẽ ye Yesu kãndeyãrfa ya-
haseefua. N saba nwo yrũhũ ye Yesu
kãndeyãrfa yawãhã gii kẽ ke ma ye fla
na tesẽ pe yawãhãfa byɛ ne. Ye byɛ ntãŋ
dye ra tãy cĩĩnde, ndoo ya sẽ kẽ ye, mpãy
byɛ pe le cĩĩnde Yãhã kapãn cã, ye ntãŋ
dye pe bya tãy.
2 Wo Yãhã cĩĩnde wĩĩ sya le yaha wo
laam wo, le n kuee yai tãŋ wo ye. Koo
kẽ ye ntãŋ n dye wo tãy.
3 Wo Tuhufua Yãhã tesẽ ke Dya Yesu
Crise ne, ke ke laantãr yar wo byɛ na, ke
wo fɛn di, ke ke yrĩŋ wãã wo kẽ. Ke yɔ̃
wo na koo ngĩĩ ne, wo n waha taha Yãhã
cĩĩnde wĩĩ na, wo ntãŋ n maha dye wii
tãy.
4 Wo Tuhufua Yãhã tuu wo yar wo naa
n pye mii, n ba ye yawãhãfa mpãy yãã pe
n pye koo syi, ma nii n taha Yãhã cĩĩnde
na. Loo tãy tɛr ra ye.

-Too tyii wo ntãŋ naa n dye wii tãy!

5 Yii Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa byɛ,
ya'a n faha kapãn nde na ye: -Too tyii
wo ntãŋ naa n dye wii tãy! Kapãn nde
tẽ yrũhũ yar ye na, kãnfuɛ̃ sẽ ne ye. Le
ba cãã yar wa wo na.
6 Yãhã wĩĩ ma n tãy wo ye, kãnde lii
Yãhã le ta, wo le yãr, koo kẽ. Loo kãnde
nde ne, pe ba ye klaha le ne. Ye yai ye naa
loo yãr; ye tyii ye ntãŋ naa n dye yii tãy!

Kawar Crise

7 Ya'a yãã, tẽ ye yar kai- ngĩĩ ne, -
ye cã ye yee, kawarfuafa yi nihi driyɛ̃
wo, ma sye ma yee, Yesu sẽ pa driyɛ̃ wo
nawee kadye ne cĩĩnde ye. Wii ma yee ke
syi, ufua nawee- kar n yaha, u maha ma
kawar Crise.
8 -Ye yii yigi, ye ma syi ye ba ta, wo tẽn
n yi wãwaha na ye. Ya'a yii yigi, ye ga ba
ye tẽn dããn byɛ yãã.
9 Wii ma Yesu kaklaha gbe, ma -sẽ nkãy
ter le taha ke na, nkãy syi ke wee Yesu
kaplãŋ ye, ufua wee Yãhã ne ye. Wii ma
kuee kaplãŋ nkãy wo Yesu wo klaha, ufua
ma Yãhã ne tesẽ Yãhã Dya bya ne.
10 Wii ma pa ye ye, kaklaha nkãy ter syi
ne ke wee Yesu kaklaha ne wãcɛŋ ye, ye
ma syi ye usyifua gbihi yigi ye, ye ma syi
ye naa u kuɛ gɛ yãŋ ye.
11 Ye ma usyifua kuɛ yãŋ, le ma mii ye
wlãhã n yãr u ne u kãmpee wo.

Kaplãŋ kuasaha

12 Kai- busãã ma ra ye wãtɔ̃r wũhũ ye
ye. N sẽ n kɛ n ke byɛ yrũhũ le saba wo
ye. N n kɛ ndoo gɛ n ba ka ye fla na, n ga
ke kai- pãã ye ye yɛ̃ ne, le n nii wo byɛ ye
nuhu wĩĩ.
13 Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa mpãy pe
ma nwo, pe ye syar.

Nsãn
saba tãã wuhu kaplãŋ

Syaha fla

1 Ndoo kẽ ye Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa yahaseefua. N saba nwo yrũhũ mboo Gayise kẽ, mboo wii ntãŋ pe dye ra tãy cĩĩnde.
2 Ta naambiyãbua, Yãhã n sya ma kai- n naa n yɔ̃ ma ye. Ma laam pe yɔ̃ Yãhã kãnde wãyãr ne mii, ma kadye byɛ ke tefay yãã naa n gaha ke syi.
3 Yesu kãndeyãrfa mpãy yi ma fla na ma pa nwo, maa le pãã ra ye ma yee, ma ma Yãhã cĩĩnde wĩĩ kur ye yalebya, ma n sroŋ Yãhã kãnde wãyãr ne. Tẽ loo luhu pe yɛ̃ na, le ba tãy tɛr ra ye.
4 Tẽ le luhu pe n yee ta pii ma pe le kãnde yãr, kãnde lii le cĩĩnde yar nawee- na, laa sẽ tãy ra ye, ma tɛr loo nde yaha ye.

Lii le yɔ̃ Yesu kãnde wãyãr ne

5 Ta naambiyãbua, ma naa kayũhũ pye Yesu kãndeyãrfa mpãy kẽ pe ma ye fla na, ma suhu mpãy ne pe pye nampay.
6 Pe n sya pa, maa le pãã wo fla nge Yesu kãndeyãrfa yawãhã wo ma yee, ma n yɔ̃ poo na yalebyɛ. N ma nar le ne, naa koho le ke syi pesyifa ye, pe n waha naa pe yrãhã yi Yãhã tẽŋ wĩĩ ne, mii kii syi dyaŋ ke yai Yãhã ye.
7 Pe yir ma yee, poo ga tay naa nawee- klaha, Yesu myaha n waha yi driyɛ̃ wo. Mpãy pe sẽ Yesu kãnde wãyãr cã ye, pe sẽ ngaa sya poo ye ma pe ya koho soho ye.
8 Wii mpãy too -sẽ ma Yesu kãndeyãrfa, wo yai wo naa pesyifa koho soho pe tẽn wo. Ke syi ne, le ga nii mii wo wãã le n tẽ pe ne Yãhã cĩĩnde tẽn wĩĩ na.
9 N ba kapãngbɛr laale yrũhũ saba waa wo, ma nɔ wãã ye fla Yesu kãndeyãrfa yawãhã ye. Dyɔtrɛsu -sẽ sye u sẽ luhu ra kaplãŋ ye ye. Lii tuu n kɛ, u nii Yesu kãndeyãrfa yawãhã yahaseefua.
10 Koo kẽ, n ma ba ka ye fla na, kapee- nkãy byɛ tuu n pye u kaplãmpee- ne tuu pãã n taha wo na, tesẽ u kawar rii byɛ ne tuu fua n taha wo na, n ga ke byɛ pãã nawee- byɛ yĩnde na. Koo byɛ ya sẽ maha kẽ ye: Yesu kãndeyãrfa mpãy ma ka pe fla na nampay, u sẽ ne pe yigi gɛ yigi ye. Mpãy ma yee pe ga pe gbihi yigi, u ga maha sye pe na, u sya yee woo ga pe kar yi kãã ke Yesu kãndeyãrfa yawãhã wo.
11 Ta naambiyãbua, mpãy pe ma kapeepyefa, ma'a n naa n yãŋ pe pyer na ye! Mpãy pe ma kayũhũpyefa, naa n yãŋ poo pyer roo na! Wii ma nii kayũhũ pye, Yãhã puee kẽ ufua ne. Wii tuu -sẽ nii kapee- pye, ufua sẽ Yãhã yãã cã wa ye.
12 Demetrise woo na, nawee- byɛ wãyĩĩ pãã u wĩĩ na. Tuu cĩĩnde pãã Yãhã kãnde wo mii, u -sẽ Yãhã kãnde yãr ke syi, koo u myaha n yi. Wo bya, wo u yãã yĩnde ne, koo kẽ wo u miiyũhũ yee nawee- ye. Mboo gɛ le cã, wo sẽ kawar fua ye, cĩĩnde loo roo n pãã.

Kaplãŋ kuasaha

13 Kai- busãã ma ra ye wãtɔ̃r wũhũ ye ye. N sẽ n traha n ke byɛ yrũhũ le saba wo ye.
14 N n kɛ n ma yãã draha nge wo, wo n waha yɛ̃ kaplãŋ pãã wo syãm.
15 Yãhã n ke yrĩŋ wãã ma kẽ. Ma naambiyãm mpãy pe ma nwo, pe syaha nɔ wãã ma kẽ. Wo naambiyãm mpãy pe ma ma fla na, pe nanem bya syar wo kẽ.

Yudi saba kaplãŋ

Syaha fla

1 Yii mpãy, Yãhã ye yãŋ yi, ye ntãŋ dye wo Tuhufua Yãhã tãy. Ke n sẽŋ ye na, ma ye ta ye n kuee yai tãŋ Yesu Crise myaha na. Ndoo Yudi kẽ tẽ saba nwo yrũhũ nɔ wãã ye ye. N ma Syake cĩĩfua, ma maha ma Yesu Crise tẽntẽle.
2 Yãhã ke ye fɛn di, ke yrĩŋ wãã ye kẽ, ye ntãŋ ke dye ke tãy. Yãhã ke kaa taha koo ngĩĩ wãpyeŋ na ye kẽ.

Mpãy ma pe Yãhã kaplãŋ wã klaha n le kawar wo
(Pyar syãŋ wuhu 2.1-17)

3 Ta naambiyãm, saba nwo laam wo, n sroŋ naa n kɛ ndoo ga wo wãsyayaha wĩĩ yrũhũ le u laam wo, Yãhã ke wo sya yaha mii syi dyaŋ tesẽ wo sukũhũ wãyãã wĩĩ ne. Kur ye, ta n yãã le puar, n loo nde ta yaha, n ye yar nde ne: Tee yii waha, ma Yesu Crise ta ye Yatɛr mii, ye naa loo cĩĩnde wĩĩ yãŋ, kawar wũhũ nkãy ma n wlãhã le wo ye!
4 Ye sẽ yãã, napĩĩ- mpãy ma pe pay dye wo nsoho wo, wo sẽ cã ye. Ye sẽ yãã, Yãhã kapãn lii le Yãhã laantãr wĩĩ pãã, poo le wã klaha ta, ma nii pe ya paha le ne pe tyatyãhã wãpye kãnde wo. Pe pyer nde le ta, nawee- n cã pe Yesu Crise wĩĩ sye, woo wii u ma wo klahafua, ma maha ma wo Yĩŋfua. Le -sẽ ma le yrũhũ ta nii Yãhã sabangbãŋ wo ma yee, Yãhã kasãhã too wa pe na. Le yrũhũyale dey.
5 Yĩŋfua Yãhã ke bii koho le Yiisrɛfa ye mii syi dyaŋ pe n waha fã yi Syipte klo wo, faale cãã na, ye le cã. Kur ye, mpãy pe bii sye, pe sẽ Yãhã ta pe Yatɛr ye, Yĩŋfua Yãhã ke poo mii boo mii syi dyaŋ, ye maha le cã. Tee yãã, n nii ke pãã ye ye, n n traha n ye laam too ke na.
6 Ye sẽ maha sãndãã mii wĩĩ yãã la? Yãhã ke pe taha yĩŋ gii na pe n yee ke kloŋ tɛr poo na, ma pe niisaha sye, Yãhã poo sãndãpee mii yigi pua yaha, wam teepee laa wo, wãsãhãyahayãã wee pe na ye. Pe n nii ke kasãhã per sẽŋ.
7 Ye sẽ maha faale Sodɔ̃fa wĩĩ yãã la Gumorfa ne, ma suhu pe kãnkãy kuifa bya wĩĩ ne. Pe pe ya le tyatyãhã wãpyeŋ gaa syi wo, le saa waha pãã ye. Yãhã n naa gaa ta ke n tege too pe na, ma pe suhu tãŋ. Poo wĩĩ nde nii kayar mpãy ye, pe n pye pe wãŋ syi dyaŋ. Naa gii wãfegeyãã wee ke na ye, ke ma ke pe sẽŋ yaha.
8 Ta n ye yar, nawee- mii pe Yãhã kaplãŋ yĩntaha figi n le kawar wo, pe kapee- wãpyeŋ ma wãcɛŋ mpãy wĩĩ ne too pãã tɛr. Pe kai- nkãy wũũ ga n ta pe laam wãtaŋ, koo kai- ngĩĩ kẽ ke pe le tyatyãhã wãpyeŋ wo kapee- nkãy ne. Pe pe ya ta, poo saa waa yor luhu ye. Pe maha yãhãyĩŋ naweeyɔ̃m gɛ tyɛhɛ.
9 Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ yĩŋfua wii gɛ pe n yee Minsyɛl, woo nwo gɛ sẽ n sya, ma sãndãpee yĩŋfua Setane tyɛhɛ ye. Yɛ̃croho ke sya bii dye pe nsoho wo u sãndãpee yĩŋfua ne faale wãdyaha Musa nakugu wĩĩ na, u u sãndãpee yĩŋfua pye kapãn ya ne ma yee: «Yãhã ke ma pẽn!»
10 Poo nawee- mii poo na, ngii pe sẽ cã war yĩnde ne ye, koo pe n tyɛhɛ. Kai- nkãy ke wĩĩ ma pe na, pe ke pye mii wlaha wãn dyaŋ, laam kacãn gɛ wee car gɛ pe ye ye. Koo ke -sẽ ga pe wĩĩ kua.
11 Kapee ga pe gbe! Faalefa Kayɛ̃ tuu pye kãnde lii wo, loo ne pe gbe. Wale wãyãã wĩĩ pe ta pe n maha tee n pye faalefa Balaam wãŋ syi dyaŋ. Pe jar, ma sye, poo saa pe yĩŋfua kaplãŋ luhu ye mii faalefa Kore wãŋ syi dyaŋ. Loo nde ga ba pe wĩĩ kua.
12 Yii mpãy tee ma yii ne Yesu kãnde wo, ye ma nanihi dir soho, poo mii ter ma pe yɛ̃ le ye ne, loo nde ne nii mii faafĩĩ dyaŋ teewɔle ne le na. Pe ga nii ye telai wo, pe naa nuhu di, pe naa pe ya laam wũhũ ya pye, pe saa kur naa n syihi laa gɛ na ye. Pe ma mii sesaha gii syi dyaŋ ke ma ne wɔ, teflaha n ke gbe tɛr, ke saa yãã pa ye. Pe ma mii katyir rii syi dyaŋ, te sacãã ma nɔ, te saa sa ye; ma maha ma mii katyir rii syi dyaŋ te kuã cããr, ma waha.
13 Poo nawee- mii ma mii lagblaha dyaŋ teflaha ke ke gblaha. Pe pyer ma mii ke lagblaha gbũhũfir rii syi dyaŋ te nayãn yigi, ke loho n tege tɛr, te wor n kuee ke

fla na. Pe maha ma mii yrompii mpãy dyaŋ pe ka n tay, kakuɛ wee pe na ye. Yãhã teepee laa gbihi ta yaha pe myaha na, wam fla ya.

14 Yɛnoke tuhufuadyaha tuhufuadyaha tuhufuadyaha bii kẽ Dama ne. Faale cãã na, woo Yɛnoke kẽ tuu bii le cãã pãã yaha poosyifa wĩĩ na ma yee: «-Ye yãŋ! U Yĩŋfua ga ba pa u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ ye ne, kacãn saa ba pye pe wãnihi na ye.

15 Pe ga ba nawee- byɛ sãhã. Naweepee-mpãy byɛ pe yee poo jar, ma Yãhã kãnde miy yaha ma nii kapee- pye, ma maha nii kaplãmpee- pãã n wãã Yãhã kẽ, Yãhã ga ba koo kapee- ngĩĩ byɛ yar pe na gbaa na, pe n ke yãã pe waha cã pe pẽn lii na.»

16 Poofa mii, yalebyɛ pe laanyar pe ta pe n nii n kuãn. Kai- nkãy ke n tãy pe ye, koo ya pyelaam ke ma pe na. Yataŋ kaplãŋ ya pe n pãã. Pe maha nawee wlaŋ kaplãntãhã ne ma war sya.

Yesu kãndeyãrfa yai pe naa pe ya yigi

17 Ta naambiyãm, yii poo na, ye tyii ye laam n too ke kaplãŋ na, kaplãŋ nkãy wo Yĩŋfua Yesu Crise tẽnlɛhɛ ba cãã ke tɔ̃r yaha.

18 Pe sẽ ba ye pye la ma yee: «Driyɛ̃ kuayale wo, nawee- mpãy ter ga ba naa ye lɛr. Pe ga ba naa pe troho tãhã pe laam kapee- yor wo.»

19 Poo me, pe ga ba Yesu kãndeyãrfa gblaha, pe n dur yi pe ya kur ye. Yãhã Yrã gɛ wee pe laam wo ye, lii le gboho pe laam wo, loo ya pe ga ba naa n pye.

20 Yii poo na, ta naambiyãm, tee Yesu wĩĩ sya cĩĩnde, loo kayĩĩ nde ma gbɛgbɛ kai- byɛ na. -Ye loo ta, ye naa fãnga le yii laam wo yalebyɛ. Yãhã Yrã le ye yar le ne mii, ye naa Yãhã nar koo syi.

21 -Ye naa yii laam too yalebyɛ, ye ntãŋ wãdye wĩĩ ne Yãhã tãy. -Tee tyii ye bya ntãŋ naa n dye yii tãy koo syi dyaŋ, koo per nge n ba nɔ, per gii wo Yĩŋfua Yesu u ta ma n pai u laantãr yar ye na, ye n kuee yai tãŋ yrãŋ na u ne.

22 Mpãy pe laalaa pye Yesu wãta wĩĩ ne pe Yatɛr, -ye naa kayĩĩ pye pe kẽ, ye pe ta pe n le sya pe Yesu ta pe Yatɛr cĩĩnde.

23 Ye ma waha loo pye pe kẽ, ye pe sya yaha. Ye maha pe tyĩn yi kãã naa wo. Mpãy ter maha ma, -ye naa poo bya fɛn di, -tee -sẽ yii yigi pe ne, pe ma n ba ye le pe kapee- wãpyeŋ wo ye. Pe laam kapee-ma mii nayroho dyaŋ ke wɔ degedege wor ne. Ke syi sẽ yai ye tɛ gɛ tɛ ke na, ye ke wor raa mar gbe ye.

Kaplãŋ kuasaha fla tesẽ Yãhã wãsey ne

24 Yãhã koo kẽ ke ga waha sẽŋ ye na, ye ma n ka kapee- wãpye koho kuɛ ye ye. Koo maha kẽ ke ga waha ba ye ta ye n nii gbɛgbɛ, per gii tee n pai pye ke ne nayɔ̃r fla wo. Koo per, ye laam ga ba pye nuhu fla.

25 Koo ya kẽ ke ma Yãhã, ke ga waha wo sya yaha wo Yĩŋfua Yesu Crise kãmay na. Nayɔ̃r ma Yãhã ya wãn, koo ya myaha ke gboho, fãnga ma koo ya ye, koo ya ke ma niisar byɛ yĩŋ na. Ke pye lɛ nii wa ke syi, ma sya ba waa nanga na. Ke ga kuee yai tãŋ ke syi! Amɛn, le nii ke syi.

Kayar

U saba fegbesaha

1 Kai- nkãy ke n pai dye farfar, Yãhã ke wĩĩ yar Yesu Crise na, tuu ke yar u tẽntẽ-
na. Koo kayar kẽ ke yrũhũ le yaha saba
nwo laam wo.
Yesu Crise u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ lɛhɛ wãã,
u n ba koo kai- yar ndoo Yesu tẽntẽle Nsãn
na.
2 Ndoo Nsãn tẽ kai- nkãy byɛ yãã, n ke
tɔ̃r. Yãhã kaplãŋ kẽ tẽ yrũhũ yar saba nwo
laam wo, ma suhu cĩĩnde lii ne Yesu Crise
le yar.
3 Kai- nkãy ke n pai dye, saba nwo koo
wĩĩ pãã. U kalfua tesẽ ke kaplãŋ luhufa
ne, pe ma pe troho tãhã ke yor wo, pe wĩĩ
n tãy. Ye sẽ yãã, le yale nɔ wa gɛ nɔ wa.

Syaha pe Yesu kãndeyãrfa yawãr kuasĩĩ ye

4 Ndoo Nsãn kẽ tẽ syaha nge nɔ wãã
Yesu kãndeyãrfa yawãr kuasĩĩ tii ye te ma
Yasyi kãntraha na. Yãhã ke ke laantãr yar
ye na, ke maha ke yrĩŋ wãã ye kẽ, koo
gii ke pye lɛ nii wa Yãhã, ma maha ma
koo, ma maha ga nii yai tãŋ koo. Tesẽ, pe
Yãhã Yrã tẽnlɛhɛ kuasĩĩ mpãy pe ma ke
nangbãŋ niisayũhũ yaha ye, pe pe laantãr
yar ye na, pe maha pe yrĩŋ wãã ye kẽ.
5 Tesẽ, Yesu Crise wii ne u sroŋ le Yãhã
kapãn wãpãã ne, woo ya maha kẽ u cãã
yir gbã wo, ma nii yrãŋ na u kuãŋ ne, woo
ya maha kẽ, u ma yĩŋfa byɛ yĩŋ na; u u
laantãr yar ye na, u maha u yrĩŋ wãã ye
kẽ.
Wo ntãŋ dye Yesu Crise tãy; u wo tyĩn
yi kãã kapee- wãpyeŋ koho wo u ntãŋ
kãmay na,
6 woo kẽ u wo yee dye u yĩnfar wo, ma
wo ta wo n nii Yãhã tẽntẽ-, ma nii tẽn tẽ
u Tuhufua Yãhã kẽ. U miingbãŋ ke yi, u
maha fãngangbãŋ yãã, te n nii wãkuayãã
ma n pye te na ye! Amɛn, le nii ke syi!
7 -Ye yãŋ, u ma u n pai yãhãsyɔ̃r laam
wo. Nawee- byɛ ga ba u yãã yĩnde ne,
tesẽ mpãy bya ne pe ba u kã fer. Driyɛ̃
terfa byɛ ga ba pye miyãhã na woo wĩĩ
na. Ãwã, amɛn, le nii ke syi!
8 Yĩŋfua Yãhã yee: «Ndoo kẽ ke Alefa
tesẽ ke Womega ne, n pye kai- byɛ fegbe-
saha na, tesẽ ndoo kẽ n ga ba pye ke kai-
byɛ kuasaha na.» Koo kẽ ke pye lɛ nii wa
Yãhã, ma maha ma koo, ma maha ga nii
yai tãŋ koo. Koo kẽ ke ma tãŋ kai- byɛ
fãnga ne.

Yesu u ya yar Nsãn na, u nayɔ̃r ne

9 Ndoo, ye Yesu kãndeyãrwɛ Nsãn kẽ.
Too wãã le Yesu Crise kãmay na, ta bya
ma ye ne ke wãfãy na, n ma ye ne Yesu
yĩnfar na, n ma n nii plãhã le Yesu kãnde
wo ye ne. Pe ba ra yigi ga ta kãntraha gaa
na, muhulangbãŋ ke gbey le, ke myaha
Pamɔsyi, ma yee n tee Yãhã kaplãŋ pãã
nawee- ye, tesẽ cĩĩnde lii ne Yesu Crise le
yar.
10 Jimaasyi per gaa na, Yãhã Yrã Fãnga
ba ra laam yĩĩ, ta n yĩmbungbãŋ gaa luhu
ra kur kuɛ ye mii tũũtũũ dyaŋ.
11 Le n ta pye ma yee: «Kai- nkãy taa n
yãã, ke yrũhũ saba laam wo, ma nɔ wãã
Yesu kãndeyãrfa yawãr kuasĩĩ nde wo, tii
te ma Yefɛsyi wo, Semine wo, Pɛrgam wo,
Tadir wo, Sardi wo, Filahadi wo, Ladusyɛ
ne.»
12 Ta n wã klaha, ndoo ga yãŋ yoo u n
pãã ra ne, ma sãn naalɔr kuasĩĩ yãã.
13 Te telai wo, ta n nawee waa ter syi
yãã. U ba nayrengbãŋ le; sãn sapaha gaa
pye u ntraŋ na.
14 U yĩnyor ter pye wãfir kur dyaŋ, ma
naa n yɛhɛ palpal sesantĩhĩ dyaŋ, u yĩmpɛ
naa n yɛhɛ naa wãŋ syi.
15 U trɛ naa n yɛhɛ mii ntẽn taa ter
dyaŋ, pe te yɛ̃y ntẽŋ wo, te n nder waha,
pe n te dyoho. U yĩmbui tẽŋ pye mii
langbãŋ dyaŋ.
16 Yrompii kuasĩĩ pye u kãndigi koho
wo, yũntrũhũ yɛ̃r sĩĩ gaa naa n yi u yɛ̃
wo, te yɛ̃r sĩĩ ba dyoho yɔ̃, u yĩntaha naa
n yɛhɛ palpal mii yai wãŋ syi dyaŋ ke dye
yĩndai wo.
17 Tẽ u yãã, ta n too sãy u yaha ye mii
n ku. U n u kãndigi koho taha ra na ma
yee: «Ma'a n fya ye! Ndoo kẽ n ma kai-
byɛ fegbesaha na, ndoo maha kẽ n ma kai-
byɛ kuasaha na.
18 Ndoo kẽ yrã wããfua. N ba ku, yagaa
n ma yrãŋ na ta kuãŋ ne, wãkuyãã wee

ra na ye. N yia gbã na tesẽ le nakur klo yĩŋfua ne.
19 Kai- nkãy taa n yãã yagaa, ke yrũhũ yaha! Yagaa kai- kẽ tesẽ nkãy ne ke n pai dye kur kuɛ ye.
20 Pe yrompii kuasĩĩ mii pe ma ra kãndigi koho wo, n ga pe yĩntaha tɔ̃r ma ye, tesẽ te sãn naalɔr kuasĩĩ yĩntaha bya ne, waa sẽ le cã yãã ye. Ke yĩntaha nge: Ke yrompii kuasĩĩ ngĩĩ, koo kẽ pe Yesu kãndeyãrfa yawãrfa kuasĩĩ yahaseefa, te sãn naalɔr kuasĩĩ -sẽ ne te yawãr teebɛhɛ kuasĩĩ.»

2

Yesu kaplãŋ nkãy pãã Yefɛsyi yawãhãfa ye

1 U n maha ra pye ma yee: «Mpãy pe ma Yesu kãndeyãrfa Yefɛsyi wo, le yrũhũ pe yawãhãfa yahaseefua ye ma yee:

Ndoo wii n ma pe yrompii kuasĩĩ ne ta kãndigi koho laam wo, ma n yãr te sãn naalɔr kuasĩĩ telai wo, ta yɛ̃ kaplãŋ ngĩĩ:

2 Kayũhũ nkãy tee pye, n ke cã, n ye tẽn cã, tesẽ ye yii plãhã wãfãy gii wo, n le cã. N cã ma yee kapeepyefa wĩĩ sẽ n tãy ye ye ye. Mpãy pe wee Yesu tẽnlɛhɛ ye, ma -sẽ n yee, a poo ma Yesu tẽnlɛhɛ, ye pe yãŋ kayi ne, ma yãã kawarfuafa me pe ne.
3 N cã ye yii plãhã, ye wãfãy yãã ta myaha wĩĩ na, ye sẽ -sẽ fãy sya ye.
4 Ye wĩĩ lii le sẽ yai ra ye ye, loo ne ta ntãŋ sẽ dye ye tãy faale dyaŋ ye.
5 Tee lii tee pye, -ye ye laam too le na, -ye le sya, -tee le miy yaha, -tee naa kayũhũ pye faale dyaŋ! Mii loo sẽ ne ye, n ga pa ye ye, n ba ye sãn naaloho gbe kãã ke fla na.
6 Lii le -sẽ ma wãyĩĩ ye ye, loo ne nde: Mpãy pe n yee Niikluafa, pe pyer sẽ n tãy ye ye ye. Ta bya, pe pyer sẽ n tãy ra ye ye.
7 Yãhã Yrã le kaplãŋ nkãy pãã pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa ye, wii ma n traha u ke yĩntaha cã, u luhu yɔ̃!

Wii ma ba waha yia, ma kapee-wãpyeŋ miy yaha, n ga ba u ta u n waha naa pe katyipii di, mpãy pe yrã wãã nawee kẽ, Yãhã niisayũhũ fla wo yãhãyĩŋ na.»

Yesu kaplãŋ nkãy pãã Semine yawãhãfa ye

8 U n maha ra pye ma yee: «Mpãy pe ma Yesu kãndeyãrfa Semine wo, le yrũhũ pe yawãhãfa yahaseefua ye ma yee:

Ndoo wii n ma kai- byɛ fegbesaha na, ma maha ma kai- byɛ kuasaha na, ndoo wii n ba ku, ma ba yir gbã wo, ma nii yrãŋ na, ta yɛ̃ kaplãŋ ngĩĩ:

9 N ye wãfãy cã, n cã ye ma nawãm, cĩĩnde -sẽ na ye ma nangbãm Yãhã ye. Mpãy pe wee cĩĩnde Yiifee- ye, ma nii Setane kãnde yawãhãfa, ma -sẽ n yee, a poo ma Yiifee-, pe wãpee nkãy pãã ye wĩĩ na, n ke cã.
10 Wãfãy gii ke n pai ye yãã, ye ma n fya ke na ye! Setane kẽ u n pai ta pe n mpãy yigi ye laam wo, pe pe tã nwompihi wo. Le ga nii wãtãnyãŋ ye ye, ye n wãfãy yãã plii sẽnsye. Ye ma sroŋ ma sya ga ku, n ga cĩĩnde yrã wãã ye kẽ. Yĩŋfua nkifai ga ta ye yĩy na.
11 Yãhã Yrã le kaplãŋ nkãy pãã pe Yesu kãndeyãrfa yawãrfa ye, wii ma n traha u ke yĩntaha cã, u luhu yɔ̃!

Wii ma ba waha yia, ma kapee-wãpyeŋ miy yaha, ufua saa maha ba ke tɛhɛ syãŋ gbã ku ye.»

Yesu kaplãŋ nkãy pãã Pɛrgam yawãhãfa ye

12 U n maha ra pye ma yee: «Mpãy pe ma Yesu kãndeyãrfa Pɛrgam wo, le yrũhũ pe yawãhãfa yahaseefa ye ma yee:

Ndoo wii n ma ke yũntrũhũ yɛ̃r sĩĩ ne te dyoho yɔ̃, ta yɛ̃ kaplãŋ ngĩĩ:

13 N cã ma yee ye ma klo lii wo, Setane niisangbãŋ kẽ ke fla ne. Ye pua yaha ra na, ye sẽ yi kãã ra kur ye ye. Ye fla gii ke nii Setane niisaha, pe ba Yãtipasyi boo ra wĩĩ na, woo wii u ba sroŋ ta kãnde wo. Loo naa byɛ ne, ye sẽ ba yi kãã ra kur ye koo cãã na ye.
14 Ye wĩĩ laa -sẽ ma le sẽ yai ra ye ye. Ye laam wo, mpãy tee ma pe faalefua Balaam kaklaha ter syi gbe. Faale na, Balaam naa Balaki klaha u Yiisrɛfa ta pe n dye kapee- wãpyeŋ wo, pe naa mparyaha kar kaa, pe naa tyatyãhã wũhũ pye.

15 Ye laam wo, mpãy ma koo syi dyaŋ, pe Niikluafa kaklaha ter syi gbe.
16 -Ye le cã ye le sya ke sẽ yɔ̃ ye, -tee ke miy yaha! Mii loo sẽ ne ye, n ga pa yagaa ye fla na, n ba pe kapeepyefa mii gbã ta yũntrũhũ gii ne ke ma ra yɛ̃ wo.
17 Yãhã Yrã le kaplãŋ nkãy pãã pe Yesu kãndeyãrfa yawãrfa ye, wii ma n traha u ke yĩntaha cã, u luhu yɔ̃!
Wii ma ba waha yia, ma kapee-wãpyeŋ miy yaha, yãhãyĩŋ digi gii Yãhã ke gbihi ta yaha, n ga ba ke wãã ufua kẽ, tesẽ ntẽmbale ne wãfĩĩ, miifãŋ gaa ne ke yrũhũ ta le na. Waa ter saha koo miifãŋ nge cã, mii wii ya sẽ kẽ u loo ntẽmbale yãã ye.»

Yesu kaplãŋ nkãy pãã Tadir yawãhãfa ye

18 U n maha ra pye ma yee: «Mpãy pe ma Yesu kãndeyãrfa Tadir wo, le yrũhũ pe yawãhãfa yahaseefua ye ma yee:
Ndoo wii n ma Yãhã Dya, ndoo wii ta yĩmpɛ n yɛhɛ palpal naa wãŋ syi dyaŋ, ta trɛ ne te n yɛhɛ palpal mii ntẽn taa ter dyaŋ, ta yɛ̃ kaplãŋ ngĩĩ:
19 Kayũhũ nkãy tee n pye, n ke cã, n cã ye nampyeŋ- ntãŋ dye ye tãy, n cã ye n sroŋ ye tẽn ne ra kẽ, n cã kaa sẽ yi n kãã ye wãplãhã na ye, n cã kaa n taha ye kayũhũ na plii wuhu na.
20 Ye wĩĩ lii le sẽ yai ra ye ye, ye tee n luhu cɔɔ nwo ye pe n yee Syɛsahabɛ. U u ya ta Yãhã kaplãŋ n dye woo laam wo, ma -sẽ nii ra tẽntẽ- wlaŋ u kaklaha ter ne, ma pe le tyatyãhã wãpyeŋ wo, tesẽ mparyaha kar wãkaa ne.
21 N tyii u na, ma yee u cã u le sya u yee u kapee- sẽ yɔ̃ ye, u ke miy yaha; u sẽ -sẽ n kɛ u yi kãã u tyatyãhã wo ye.
22 -Ye yãŋ, n ga u sãy fɛn kasãy wãŋ gaa na, mpãy pe tyatyãhã pye u ne, n ga fɛngbãn taa taha pe na. Pe ma cã, ma yi kãã pe kapee- wãpyeŋ wo, loo ne.
23 N ga ba u pii byɛ boo. Loo nde na, pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa byɛ ga cã pe yee, ndoo kẽ wii ne u nawee laam wũhũ cã, ma maha u laanga wũhũ cã. N ga ba ye nanem byɛ dãã kai- nkãy wĩĩ na tee n pye.
24 Yii Tadir yawãhãfa mpãy tee sẽ pua yaha ke kapee- wãpyeŋ kaklaha nge na ye, ke pyefa pe kai- nkãy yee Setane wũhũ nkãy ke sẽ n yi gbaa na ye, ye sẽ ke yãã cã ye. N ga yii poo yar n yee, n saa laa taha ye na ye.
25 Kayũhũ nkãy tee n pye, -ye kuee koo wãpyeŋ ne ta n sya ba pa!
26 Wii ma ba waha yia, ma kapee-wãpyeŋ miy yaha, ma n luhu ra ye ma sya ga waa u wãku na, n ga ba fãnga wãã u kẽ, u n nii kãntrɛfa yĩŋ na.
27 U ga ba naa pe le u kãnde wo fãnga na, ntẽn kãi ne. Mpãy pe saa ba naa n luhu u ye ye, u ga ba naa pe yoho poor wãn dyaŋ. Ta Tuhufua Yãhã u fãnga gii wãã ra kẽ, koo syi fãnga kẽ tẽ ga wãã u kẽ.
28 N ga ba yĩŋ yɛ̃ yrompua wãã u kẽ.
29 Yãhã Yrã le kaplãŋ nkãy pãã pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa ye, wii ma n traha u ke yĩntaha cã, u luhu yɔ̃!»

3

Yesu kaplãŋ nkãy pãã Sardi yawãhãfa ye

1 U n maha ra pye ma yee: «Mpãy pe ma Yesu kãndeyãrfa Sardi wo, le yrũhũ pe yawãhãfa yahaseefua ye ma yee:
Ndoo wii n ma pe Yãhã Yrã tẽnlɛhɛ kuasĩĩ ne, ma suhu pe yrompii kuasĩĩ ne, ta yɛ̃ kapãn nde: Kai- nkãy tee n pye, n ke cã. Pe n yee, a cĩĩnde yrã ma ye ye, ye yawãhã fla wo. Cĩĩnde -sẽ na le wee ye ye ye, ye ma nakur ne wãcɛŋ.
2 Ya'a syi ye sã wãy ye, ye ma n faha yii na ye; mpãy pe wee nakur ne wãcɛŋ ye, ye ma syi poo bya n ba nii ke syi ye, -ye pe ta pe n cĩĩnde yrã fãnga yãã! Kai-nkãy tee n pye, n sẽ ke yãã ke sroŋ Yãhã ye ye.
3 Yãhã kaplãŋ nkãy tee luhu ma ke sya ye laam wo, -ye ye laam too ke na! -Ye ke le yaha ye laam wo, -tee ye kapee-wãpyeŋ miy yaha! Ye ma sã wãy ma faha yii na, n ga ba pa yuhu wãŋ syi dyaŋ, ye saa yi le cãŋ na ye, le n ye fe gbe.
4 Ye fla na Sardi wo, ye yawãrfa mpãy ma pe sẽ pe ya wluhu koo kapee- ngĩĩ wãpyeŋ ne ye, ma nii gbɛgbɛ. Pe ga ba

wãã naa n yãr ra ne nayrefir ne. Pe yai te ne.

5 Wii ma ba waha yia, ma kapee-wãpyeŋ miy yaha, nayrefir ga ba le u na ke syi. N saa ba ufua myaha yi kãã u cĩĩnde yrã yããfa myar saba wo ye. N ga ba u myaha yee ta Tuhufua Yãhã yaha ye, tesẽ ke yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ byɛ ne, n yee u ma ra wũũ.

6 Yãhã Yrã le kaplãŋ nkãy pãã pe Yesu kãndeyãrfa yawãrfa ye, wii ma n traha u ke yĩntaha cã, u luhu yɔ̃!»

Yesu kaplãŋ nkãy pãã Filahadi yawãhãfa ye

7 U n maha ra pye ma yee: «Mpãy pe ma Yesu kãndeyãrfa Filahadi wo, le yrũhũ pe yawãhãfa yahaseefua ye ma yee:

Ndoo wii n ma Yãhã wũũ, n maha ma cĩĩndefua, ndoo wii n ma faale Dawide yĩnfar karndohopua ne, n ma nwonyɛ̃ gii yãr, waa saha ke tã ye, n ma kii tã, waa saha ke yãr ye; ta yɛ̃ kapãn nde:

8 Kayũhũ nkãy tee n pye, n ke cã. N cã ye fãnga sẽ gboho ye, n cã ye sẽ faha ra kaplãŋ na ye, ye sẽ yi kãã ra kãnde wo ye. N nwonyɛ̃ gaa yãr ye kẽ, ke wãtãŋ fãnga wee waa ye ye.

9 Setane yawãhãfa mpãy pe wee cĩĩnde Yiifee- ye, ma nii kawar fua, a poo ma Yiifee-, n ga lii pye pe na le nde: N ga ba pe ta pe n ba kãnklũy gbãã ye yaha ye fãnga na, pe naa ye sey. Loo na, pe ga cã pe yee ye ntãŋ dye ra tãy.

10 Ta kaplãŋ nkãy ke n yee ta kãndeyãrfa yai pe pe ya plãhã ra kãnde wo, ye sẽ n faha ke na ye. Loo nde na, Yãhã ga ba driyɛ̃fa byɛ pye yãŋ fɛngbãn tii ne, n ga ba ye yi kãã too fɛngbãn nde wo.

11 N ga pa yagaa. Ye ma kuee yii wãplãhã na, waa saa ba ye dããn sya kãã ye koho wo ye.

12 Wii ma ba waha yia, ma kapee-wãpyeŋ miy yaha, n ga ba u ta tẽmpuai wãŋ syi dyaŋ ta Tuhufua Yãhã kangbãŋ wo, u n kuee yai tãŋ Yãhã tãy ke fla na. N ga ba ta Tuhufua Yãhã myaha yrũhũ u na, u n nii le kungbãy klofua waa, loo lii le ma yãhãyĩŋ Yurusalɛmfãŋ gii ke ma Yãhã wãŋ, ma n pai tege ba kãntraha na. N ga maha ba ta miifãŋ yrũhũ u na, u n nii ra wũũ.

13 Yãhã Yrã le kaplãŋ nkãy pãã pe Yesu kãndeyãrfa yawãhãfa ye, wii ma n traha u ke yĩntaha cã, u luhu yɔ̃!»

Yesu kaplãŋ nkãy pãã Ladusyɛ yawãhãfa ye

14 U n maha ra pye ma yee: «Mpãy pe ma Yesu kãndeyãrfa Ladusyɛ wo, le yrũhũ pe yawãhãfa yahaseefua ye ma yee:

Ndoo wii n ma u Amɛn, ndoo wii n n sroŋ cĩĩnde le Yãhã kapãn wãpãã ne, ndoo wii Yãhã kai- byɛ tãhã ta kãmay na, ta yɛ̃ kapãn nde:

15 Kai- nkãy tee n pye, n ke cã. N cã ta wĩĩ sẽ yĩn ye laam wo ye, le sẽ maha war ye laam wo ye. N n traha ye ma yee ye saa yĩn yɔgɔgɔ ta wĩĩ na ye, ye -sẽ naa n yir puipui lawlaŋ wãŋ syi ta wĩĩ na!

16 Tee nii kurkur, ye sẽ yĩn ye, ye sẽ war ye, loo nde ga ta, ta n ye tu yi wãã ra yɛ̃ wo!

17 Ye n yee, a yii ma kaicãfa, ma nii nangbãm, ngaa wĩĩ wee ye na ye. Ye sẽ -sẽ cã ma yee Yãhã ye ye wĩĩ pee ye, ye ma fɛnfa, ye ma nawãm, fũũ- me ye ne, kalen wee ye kadye na ye.

18 Loo ne n yee, -ye ba sãn par ndoo ye, ye nii cĩĩnde nangbãm, sãn tii te cãã yɛ̃y wa naa wo, ma nii gbɛgbɛ. -Ye ba nayrefir par ra ye, too ne cĩĩnde kalen tii tee ga le paha tã ye kadyepua na, fyar saa ye yigi ye. -Ye ba cĩĩnde yĩmpɛ tyin par ra ye, -ye tuhu ye yĩmpɛ na, loo na ye ga waha naa n yãŋ gbɛgbɛ.

19 Mpãy, pe ntãŋ dye ra tãy, pe ma tee pye, n ga sã pe na, n pe pẽn. -Ye tetege le yii na Yãhã wũhũ kuɛ ye, -tee le sya ye cã ye kapee- sẽ yɔ̃ ye, ye ke miy yaha!

20 -Ye yãŋ, n ma nwonyɛ̃ na, ma kããnklihi gbã. Wii ma ra yĩmbui luhu, ma nwonyɛ̃ yãr, n ga dye ufua nwoŋ wo, wo n wii wãã wo di.

21 Wii ma ba waha yia, ma kapee-wãpyeŋ miy yaha, n ga ba u ta u n nii yĩŋ na ra ne, mii ta wãŋ syi dyaŋ tẽ ba yia, ma ba nii yĩŋ na ta Tuhufua Yãhã ne, u nangbãŋ niisayũhũ wo.

22 Yãhã Yrã le kaplãŋ nkãy pãã pe
Yesu kãndeyãrfa yawãrfa ye, wii ma n
traha u ke yĩntaha cã, u luhu yɔ̃!»

4

Yãhã nangbãŋ niisayũhũ, ke wãsey ne yãhãyĩŋ na

1 Loo kur ye, ta n yee ndoo ga yãŋ, ma
yãã nwonyɛ̃ gaa ke yãr yaha yãhãyĩŋ na.
Yĩmbui lii tẽ ba cãã luhu mii tũũtũũ dyaŋ
le n ba naa n pãã ra ne, le n maha ra pye
ma yee: «Dugu ba nwo, ta n ba ma yar
kai- nkãy ne, ke n pai dye kur kuɛ ye.»
2 Le yalebya wo, Yãhã Yrã n ba ra laam
yĩĩ. Ta n nangbãŋ niisayũhũ gaa yãã
yãhãyĩŋ laam wo, Yãhã ba tege nii ke na.
3 Yãhã nayɔ̃r pye mii ntẽmbayɔ̃r raa
dyaŋ te myar yaspe, sahaduan ne, kacãn
wee te wãyɛhɛ palpal na ye. Ke nangbãŋ
niisayũhũ bya ba gbey klaha yãhãyĩŋ
calɛle ne, le wãyɔ̃ŋ pye mii ntẽmbɛhɛ
nkãy ter nayɔ̃r dyaŋ pe n yee yɛmɛrɔte,
kacãn wee te wãyɛhɛ palpal na ye.
4 Nangbãniisar gbey tesẽ wãy tesyar raa
maha pye, te ba koo nangbãŋ niisayũhũ
nge gbey le. Too nangbãniisar nde wo,
nanlɛr gbey tesẽ wãy tesyar mpãy pye, te
ba nii nayrefir ne te le, tesẽ yĩŋfua sãn
nkifaha ne te yĩy na.
5 Yãhã wãyɛhɛ kalkal naa n yi ke
nangbãŋ niisayũhũ fla wo, tesẽ yĩmbuhu
nkãy ne, ma suhu yãhãgbãã tẽŋ ne.
Ke nangbãŋ niisayũhũ yaha ye, terbuhu
kuasĩĩ raa ter pye te ba tar yaha. Too ne
te ma pe Yãhã Yrã tẽnlɛhɛ kuasĩĩ.
6 Ke nangbãŋ niisayũhũ fla na, ke fla
kãntraha ma mii ntẽmblaha gaa ter dyaŋ
pe n yee crisale. Ke ma yɛlyɛl sesantĩhĩ
dyaŋ.
Ke nangbãŋ niisayũhũ fla yahasee kuɛ
ye, tesẽ ke nkur kuɛ ne, yãhãyĩŋ yrãŋ
wãn taa ter ma, wãy tesyar. Te ma yĩmpɛ
busãã ne teebɛhɛ byɛ na yaha ye, kur kuɛ
bya ne.
7 Ke wãcir jar tay, ke syãŋ wuhu naam-
pẽŋ tay, ke tãã wuhu ma nawee yĩntaha
ne, ke resyar wuhu ma mii fle dyaŋ u yir
ncaha ye.
8 Too yãhãyĩŋ wãn wãy tesyar nde, te
naney byɛ ma nkaasyir kãnkuay ne, te
byɛ ma yĩmpɛ ne te teebɛhɛ byɛ wo, te
laha kuɛ ye, tesẽ te nkur kuɛ bya ne.
Yalebyɛ, ke yai ke yĩmper, te ma te n yee:
«Wo Yĩŋfua Yãhã kai- laha,
ma laha, ma laha.
Koo kẽ ke ma tãŋ kai- byɛ fãnga ne,
koo gii ke pye lɛ nii wa Yãhã,
ma maha ma Yãhã,
ma maha ga nii yai tãŋ koo.»
9 Koo gii ke nii ke nangbãŋ niisayũhũ
wo, koo kẽ ke ma yrãŋ yalebyɛ, wãkuyãã
wee ke na ye. Te yãhãyĩŋ yrãŋ wãn nde
ga naa ke miingbãŋ gboho, te maha naa
ke miiyũhũ yee, te maha naa syaha wãã
ke kẽ.
10 Loo yale laam wo, te nanlɛr gbey
tesẽ wãy tesyar nde ga kãnklũy gbãã koo
yaha ye, koo gii ke tege nii ke nangbãŋ
niisayũhũ wo, koo gii ke ma yrãŋ yalebyɛ,
wãkuyãã wee ke na ye. Te nanlɛr ga
naa ke miingbãŋ gboho, te te yĩŋfua sãn
nkifaha miy ta ke nangbãŋ niisayũhũ
yaha ye, te naa n yee:
11 «Wo Yĩŋfua Yãhã,
ma yai ma miingbãŋ n naa n gboho,
ma yai ma miiyũhũ n naa n yee,
ma yai ma pye kai- byɛ fãnga ne.
Mboo kẽ taa kai- byɛ tãhã.
Le tãy ma ye, koo kẽ ma n te tãhã, te n
nii.»

5

U Yãhã Mbapẽnge Yesu Crise tesẽ u saba ne

1 Loo kur ye, ta n saba waa yãã Yãhã
koho wo, ke ba u kur, ma maha yigi. Ke
ba nii ke nangbãŋ niisayũhũ fla wo. U
saba ba yrũhũ laam wo tesẽ nkur kuɛ ne.
Puhu kuasĩĩ raa pye u saba na, te ba u mar
yigi.
2 Ta n yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ fãngafua waa
yãã, tuu le gbey pãã fãnga ne ma yee:
«Yoo syi yai u te puhu kuã u u saba yãr?»
3 Waa sẽ yãã yãhãyĩŋ na, tesẽ kãntraha
ne, tesẽ kãntraha flãhã tãy, wii syi u yai
u saba wãyãryãŋ ne ye.
4 Tẽ yãã waa wee wii syi u yai u saba
wãyãryãŋ ne ye, ta n wũn gboho.
5 Te nanlɛr neŋ gaa n ta pye ma yee:
«Ma'a n naa n wũn ye; Yuda terfua wii
u fãnga ma jar wãŋ syi, woo wii u ma

yĩŋfua Dawide kur, u yia wa kai- na. Woo yai u te puhu kuasĩĩ kuã, u u saba yãr.»
6 Ke nangbãŋ niisayũhũ nsoho wo, te yrãŋ wãn wãy tesyar ne, te nanlɛr ne, ta n Mbapẽnge waa yãã u yir yɛr. U pye mii pe ba u boo. U Mbapẽnge pye yĩhĩ kuasĩĩ ne, yĩmpɛ kuasĩĩ ne, too ne pe Yãhã Yrã tẽnlɛhɛ kuasĩĩ mpãy ne, pe pe lɛhɛ wãã kãntraha kur byɛ teebɛhɛ na.
7 Wii u ba tege nii ke nangbãŋ niisayũhũ wo, u Mbapẽnge n pa, ma ba u saba sya u kãndigi koho wo.
8 Tuu u saba sya wa, te yrãŋ wãn wãy tesyar, ma suhu te nanlɛr gbey tesẽ wãy tesyar ne, te n kãnklũy gbãã u Mbapẽnge yaha ye. Te naney byɛ ba kornjongbãŋ maha yigi, tesẽ sãn crãŋ ne ke yĩĩ wusuna ne u n suhu. Woo wusuna naawur kẽ ke ma mii pe Yãhã nawee- Yãhã wãnar dyaŋ.
9 Te n nii yaanfãŋ le ma yee:
«Ma yai ma u saba gbe, ma te puhu kuã.
Mboo kẽ pe ba ma boo mpar draha wo.
Ma ntãŋ wãwoo kãmay na,
ma nawee- ter byɛ par sya Yãhã kẽ,
yor ter byɛ nawee- ne, kui byɛ nawee- ne,
tesẽ kãntrɛ byɛ nawee- ne.
10 Ma pe ta pe n nii yĩŋfa,
ma nii tẽn tẽ wo Tuhufua Yãhã kẽ.
Pe ga ba nii yĩŋ na kãntraha na.»
11 Ta n yee ndoo ga yãŋ, ma yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ busãã yãã, yẽ wee pe na ye. Ta n pe yĩmbuhu luhu. Pe ba ke nangbãŋ niisayũhũ gbey le, tesẽ te yrãŋ wãn ne, tesẽ te nanlɛr ne.
12 Pe n nii le gbey n pãã fãnga ne ma yee:
«U Yãhã Mbapẽnge wii u ba ku mpar draha wo,
woo u yai u nii kai- byɛ yĩŋ na,
u yai u nangbãn yãã, laantor ne,
fãnga ne, nagboho ne, wãsey ne, miingbãŋ ne.»
13 Yãhã wãtãhã wãn tii byɛ te ma yãhãyĩŋ na, kãntraha ne, kãntraha flãhã tãy, te muhulangbãŋ laam wãn ne, tesẽ teebɛhɛ byɛ wãn ne, ta n luhu te byɛ te n pãã ma yee:
«Wii u tege nii ke nangbãŋ niisayũhũ wo,
ma suhu u Mbapẽnge ne,
pe yai pe miingbãŋ yãã,
nagboho ne, wãsey ne, fãnga ne,
wãkuayãã ma n pye te na ye.»
14 Te ba ke kaplãŋ pãã wa, te yrãŋ wãn wãy resyar naa n yee: «Amɛn, le nii ke syi!» Te nanlɛr n kãnklũy gbãã, ma Yãhã sey tesẽ u Mbapẽnge ne.

6

Te puhu wũhũ kuay wãkuãŋ

1 U Yãhã Mbapẽnge tuu te puhu kuasĩĩ wãcir kuã, ta n yee ndoo ga yãŋ, ma luhu te yrãŋ wãn wãy tesyar neŋ gaa yĩmbui ne mii yãhãgbãã tẽŋ dyaŋ, ke n yee, pa!
2 Ta n yee ndoo ga yãŋ, ma nsyãŋ gaa yãã ke yi wãfĩĩ. Wii u ba dugu ke na, u pye sẽntẽŋ ne. Pe n yĩŋfua nkifai ter syi wãã u kẽ. U naa n yia kai- na. U n ta tɛr koo wãyiaŋ ne.
3 U n ke puhu syãŋ wuhu kuã. Ta n luhu te yrãŋ wãn syãŋ wuhu gaa ne ke yee, pa!
4 Nsyãŋ gaa n yi, wãyãhã. Wii u ba dugu ke na, pe n fãnga wãã u kẽ u yrĩŋ gbe kãã kãntraha na, nawee- n pe ya tee naa n boo. Pe n yũntrũhũ wãtrũhũ gaa wãã u kẽ.
5 U n ke puhu tãã wuhu kuã. Ta n luhu te yrãŋ wãn tãã wuhu gaa ne ke yee, pa! Ta n yee ndoo ga yãŋ, ma yãã nsyãŋ gaa yi wãwoho. Wii u ba dugu ke na, u pye dir wãdege wãtãn wãŋ ne u koho wo.
6 Te yrãŋ wãn wãy tesyar nsoho wo, yĩmbui laa n yee: «Yagaa, yĩnkuai sekuiyĩĩ nen dir ne per neŋ tẽn ne. Syɛ sekuyĩhĩ tãã dir ne per neŋ tẽn ne. Sẽmpoo na defĩĩ ne, kaa saa taha te dir na ye.»
7 U Mbapẽnge n ke puhu resyar wuhu kuã. Ta n luhu te yrãŋ wãn tesyar wuhu ne ke yee, pa!
8 Ta n yee ndoo ga yãŋ, ma yãã nsyãŋ gaa yi blem. Wii u ba dugu ke na, u myaha gbã, tesẽ u nakur klo yĩŋfua ne u n taha u na. Pe n kãntraha la flɛ resyar, ma fãnga wãã pe kẽ fla neŋ na, pe n waha naa nawee- boo yũntruɛ̃ ne, fããngbãŋ ne, yan ne, tesẽ waygapyãr ne.
9 U n ke puhu bua wuhu kuã. Mpãy, pe bii pe boo le Yãhã kapãn wãpãã wĩĩ na, tesẽ le Yesu kapãyĩĩ wãpãã wĩĩ ne kãntraha na, ta n pe yirfa yãã Yãhã diŋ yisaha fla flãhã tãy, kii ke ma yãhãyĩŋ na.

10 Pe n tẽ sya fãnga ne ma yee: «Yĩŋfua
Yãhã, ma kai- ma cĩĩnde, ma maha laha.
Ma ga ma- ma yaliile dye ma cã ba
kãntrahafa sãhã, ma wo ntɔ̃r wãwoo
kafuɛ yi pe na?»
11 Pe n nayrefir wãã pe nanem byɛ kẽ.
Pe n pe yar pe maha yalaale wũũ pe
nampyeŋ- byɛ yɛ̃ n ba tã, pe nampyeŋ-
mpãy pe ga ba boo pe wãŋ syi dyaŋ.
12 U n ke puhu kuay wuhu kuã. Ta n yee
ndoo ga yãŋ, ma yãã kãntraha yɛhɛ, yai
n wɔ degedege mii naankãnwoho dyaŋ.
Yroŋ n yrãhã, ma nii ntãŋ dyaŋ.
13 Ke yãhãyĩŋ yrompii byɛ n tege too
kãntraha na, mii katyipii dyaŋ tefla-
hangbãŋ te sã cɛr.
14 Yãhãyĩŋ n tɛr kãã mii sabapaha dyaŋ
pe kur kãã kafɛhɛ wãŋ syi. Te yãy, ma
suhu kãntrɛ rii ne muhulangbãŋ te gbey
le, te byɛ n yũhũ kãã te niisar wo.
15 Pe kãntraha yĩŋfa woo, pe nangbãm
woo, pe seraasyi yĩŋfa woo, pe walefa
woo, pe fãngafa woo, pe yãmpa woo,
mpãy pe wee yãmpa woo, pe byɛ
n fã wũhũ yãy nkuay wo, tesẽ yãy
ntẽmbangbãy nsoho wo.
16 Pe n nii n pãã te yãy ne, tesẽ te
ntẽmbangbãy ne ma yee: «-Ye too, -ye
paha tã wo na, wii u ma ke nangbãŋ
niisayũhũ wo, u ma n wo yãã yĩnde ne
ye; woo tesẽ u Mbapẽnge ne, pe ncafũhũ
ma n wo yãã ye.
17 Wo cã pe ncafũhũ perngbãŋ kẽ ke nɔ;
yoo ma u ga waha yi le wo?»

7

Yiisrɛfa nawee- nagbeetãã sẽnsye syãm

1 Loo kur ye, ta n yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ
resyar mpãy yãã, pe ba yir yɛr ke
kãntraha ndyeŋ resyar na. Pe ba ke
kãntraha ndyeŋ resyar teflɛ resyar yigi
yaha, teflaha ma n naa n fua kãntraha
na, muhulangbãŋ na, tesẽ katyigi gaa gɛ
na ye.
2 Ta n maha yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa yãã,
tuu dugu n gaha yainde dar kuɛ ye; Yãhã
gii ke ma yrãŋ, ke puhu pye u ye tuu maha
yigi. Fãnga ke ba wãã pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ
resyar mpãy kẽ, pe kapee- pye kãntraha
na, muhulangbãŋ ne, u nen n tẽ sya pe
resyar ye ma yee:
3 «-Ye ma n kapee pye kãntraha na,
muhulangbãŋ ne, katyir ne, mii wo
sẽ puhu gbãã wa pe Yãhã nawee- byɛ
wakuhu na ye.»
4 Mpãy byɛ puhu ba gbãã pe na, ta n pe
yɛ̃ luhu; Yiisrɛ pii terfa wo, pe pye nawee-
nagbeetãã sẽnsye syãm.
5 Yuda terfa wo, pe pye nawee- ny-
erkuay
pe ba Yãhã puhu gbãã pe na.
Wurbãã terfa wo, pe pye nawee- ny-
erkuay.
Ngaade terfa wo, nawee- nyerkuay.
6 Yasɛr terfa wo, nawee- nyerkuay.
Nataale terfa wo, nawee- nyerkuay.
Manasyɛ terfa wo, nawee- nyerkuay.
7 Syimu terfa wo, nawee- nyerkuay.
Lewi terfa wo, nawee- nyerkuay.
Yisasyar terfa wo, nawee- nyerkuay.
8 Sabuloho terfa wo, nawee- nyerkuay.
Yosɛfe terfa wo, nawee- nyerkuay.
Bẽsyamɛ terfa wo, nawee- nyerkuay.
Pe ba Yãhã puhu gbãã poo mii byɛ na.

Nabuar raa Yãhã yaha ye

9 Loo kur ye, ta n yee ndoo ga yãŋ, ma
nabuar raa yãã, tii syi waa wee u ga waha
te tɔ̃r ye. Kãntrɛ byɛ nawee- mpãy pye,
nawee- ter byɛ mpãy pye, kui byɛ nawee-
mpãy ne, yor ter byɛ nawee- mpãy ne.
Pe ba yɛr ke niisayũhũ yaha ye, tesẽ u
Yãhã Mbapẽnge yaha ye. Pe ba nayrefir
le, mpẽŋ kayay ne pe koho wo.
10 Pe n nii n tẽ fãnga ne ma yee: «Wo
Yãhã gii ke tege nii ke nangbãŋ niisayũhũ
wo, tesẽ u Yãhã Mbapẽnge ne, poo me pe
wo sya yaha.»
11 Pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ byɛ pye pe ba yɛr,
ma ke nangbãŋ niisayũhũ gbey le, tesẽ te
nanlɛr ne, te yrãŋ wãn wãy tesyar ne. Pe
n kãnklũy gbãã, pe yĩntar ne kãntraha
na ke nangbãŋ niisayũhũ yaha ye, ma nii
Yãhã sey
12 ma yee: «Amɛn, wo Yãhã ke mi-
ingbãŋ yãã, wãsey ne, laantor ne, syaha
ne, nagboho ne, ke nii kai- byɛ yĩŋ na, ke
fãnga yãã, wãkuayãã ma n pye te na ye.
Amɛn, le nii ke syi!»
13 Nandyaha neŋ gaa n kapãn gbe ma ra
pye ma yee: «Mpãy pe nayrefir le, mpãy
me pe ne? Pe yir na, ma pa?»

14 Ta n u yɛ̃ sya ma yee: «Ta yĩŋfua, ma
le cã.» Ke n ta pye ma yee: «Poo me pe
yir fɛngbãn wo, ma pa. Pe pe nayrengbãy
yee, ma ga te flege u Yãhã Mbapẽnge ntãŋ
wo.
15 Loo ne, pe ma Yãhã nangbãŋ ni-
isayũhũ yaha ye, ma nii tẽn tẽ ke kẽ, ke
yai ke yĩmper, ke niisaha fla na. Yãhã koo
gii ke ma ke nangbãŋ niisayũhũ wo, ke ga
naa n paha pe na.
16 Fãã saa pe yigi yãã ye, loho fãã saa
pe yigi yãã ye, yai saa pe suhu yãã ye,
karwran taa ter saa pe yãã ye.
17 Ma sẽ yãã, u Mbapẽnge wii u ma ke
nangbãŋ niisayũhũ telai wo, u ga naa n
gaha pe ne pe disaha fla na, tesẽ plii tii
fla na, te loho cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ.
Yãhã ga maha pe yĩntãm tẽn kãã pe kẽ.»

8

Ke puhu kuasĩĩ wuhu wãkuãŋ

1 U Mbapẽnge tuu ke puhu kuasĩĩ wuhu
kuã, yãhãyĩŋ laam n nii seyĩĩ yalaale wo.
2 Ta n yee ndoo ga yãŋ, ma pe yãhãyĩŋ
tẽnlɛhɛ kuasĩĩ yãã, pe ba yɛr Yãhã yaha
ye. Pe n tũũtũũ kuasĩĩ wãã pe kẽ.
3 Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa ter n pa, ma
ba yɛr ke sãn Yãhã diŋ yisaha yahasee
ye, sãn wusuna cĩĩ ne u koho wo. Pe n
wusuna le u kẽ dege, u ga u suhu Yãhã
kẽ pe Yãhã nawee- byɛ Yãhã wãnar ne, ke
Yãhã diŋ yisaha yĩŋ na, ke ma ke nangbãŋ
niisayũhũ yaha ye.
4 Ke wusuna naawur n yir le cĩĩ wo u
koho wo, pe Yãhã nawee- Yãhã wãnar ne,
ma dugu ga Yãhã yaha ye.
5 U n le wusuna sãn cĩĩ gbe, ma le yĩĩ
ke Yãhã diŋ yisaha fla naa ne, ma le miy
yaha driyɛ̃ kãntraha na. Pe n luhu gbleŋ
nkãy ne, yãhãgbãã tẽŋ ne, Yãhã wãyɛhɛ
kalkal ne, kãntraha n yɛhɛ.

Te tũũtũũ

6 Pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ kuasĩĩ mpãy pe pye
te tũũtũũ kuasĩĩ ne, pe n pe ya gbihi te
wãwuu na.
7 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ wãcir n u tũũtũũ
wuu. Sesantĩhĩ ma suhu naa ne ke wlãhã
ntɔ̃r ne, pe n too kaha woo driyɛ̃ kãntraha
na. Kãntraha wãlaŋ flɛ tãã, ke fla neŋ
n suhu. Katyir wãlaŋ flɛ tãã, ke fla neŋ
katyir n suhu, nyɛ̃pẽn byɛ n suhu.
8 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ syãŋ wuhu n u
tũũtũũ wuu. Ngaa, mii yãŋ dyaŋ naa ke
yigi tãŋ, ke n miy le wãã muhulangbãŋ
laam wo. Ke muhulangbãŋ wãlaŋ flɛ tãã,
ke fla neŋ n wã klaha nii ntɔ̃r.
9 Yrãŋ wãn tii byɛ te ma ke muhu-
langbãŋ wo, te wãlaŋ flɛ tãã, fla neŋ wãn
n ku. Te salangbãy wãlaŋ flɛ tãã, fla neŋ
wãn n pye klaha-.
10 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ tãã wuhu n u
tũũtũũ wuu. Yrompua wãngbãŋ gaa n yir
yãhãyĩŋ na, ma ba too. Naa pye u na mii
terbui dyaŋ. Lafey wãlaŋ flɛ tãã, u n too
fla neŋ syi lafey na, tesẽ lɔr yisar ne.
11 Woo yrompua myaha kasruhu. Te lɔr
wãlaŋ flɛ tãã, fla neŋ syi lɔr n wã klaha
kasruhu. Nawee- busãã n te lɔr wɔ, ma
ku. Te tee ba sruhu naa n tɛr.
12 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ resyar wuhu n u
tũũtũũ wuu. Yai wãlacɛr flɛ tãã, yroŋ
wãlacɛr flɛ tãã, pe yrompii wãlaŋ flɛ tãã,
too nde byɛ flɛ naney n wã klaha, ma nii
wam. Yai yãhãcãã- wãlaŋ flɛ tãã, fla neŋ
syi cãã n yi kãã. Kaa n yi kãã yĩmper cãã-
na koo syi.
13 Ta n yee ndoo ga yãŋ, ma luhu fle
waa ne tuu n yir yãhãyĩŋ laam wo, ma
le gbey n pãã fãnga ne ma yee: «Kayĩhĩ
ma, kayĩhĩ ma, kayĩhĩ ga kãntrahafa
dye pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ tãã mpãy tũũtũũ
wuuyale wo, poo pe n pai!»

9

1 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ bua wuhu n
u tũũtũũ wuu. Ta n yrompua waa
yãã u too nii kãntraha na. Pe n
kãntraha wuhungbãŋ yɛ̃ karndohopua
wãã u yrompua kẽ.
2 U yrompua n ke wuhungbãŋ yɛ̃ yãr.
Naawur gaa n yi ke wuhungbãŋ wo
mii naangbãŋ gaa naawur dyaŋ. Ke
wuhungbãŋ naawur n ke yai wɔ tã, ma
tefay bya wɔ.
3 Jĩmblɛ raa n yi ke naawur laam wo,
ma ke kãntraha byɛ gbe tã. Pe n fãnga
gaa ter wãã te kẽ mii kãntraha sãnam
fãnga ter syi dyaŋ.
4 Pe n te yar ma yee, te ma n kapee pye
kãntraha nyɛ̃ na tesẽ wãn tii byɛ ne te n

fĩy, ma suhu katyir ne ye. Te naa kapee pye nawee- mpãy na Yãhã puhu sẽ gbãã pe wakuhu na ye.

5 Pe sẽ -sẽ pe wãboo fãnga wãã te kẽ ye, te naa kadye wãyaa ya taha pe na yrey bua nsoho wo; koo wãyaa gii te ga naa n taha nawee- na, ke ga pye mii sãnuɛ̃ wãnɔŋ wãyaa dyaŋ.

6 Too plii nde na nawee- ga ba naa gbã kɛ, pe saa ke yãã ye. Pe ga ba naa n kɛ pe ku, gbã -sẽ ga ba fã naa n dey pe na.

7 Too jĩmblɛ nde ba nsyãy tay, nsyãy tii syi pe te gbihi naan wãmiy na. Te yĩy na nkifaha taa pye mii sãn dyaŋ, te yĩntar pye mii nawee yĩntaha dyaŋ.

8 Te yĩnyor ba tyĩĩ mii ca yĩnyor dyaŋ, te nkãhã pye mii jar nkãhã dyaŋ.

9 Te pye mii ntẽn kalen dyaŋ te ntray na, te nkaasyir gbleŋ naa n yi mii naanmiy wootorngbãy dyaŋ, nsyãy buar ke tyĩn n gaha naan na.

10 Too jĩmblɛ nde pye fĩhĩ ne te nanaha na mii sãnam dyaŋ. Te nanaha koo -sẽ kẽ ke ma fãnga ne, ma ga naa kapee- pye nawee- na yrey bua nsoho wo.

11 Ke wuhungbãŋ sãndũpee woo u ma te yĩŋfua. Yebɛrɛ yor wo u myaha kẽ Abadãŋ, jrɛke yor wo u myaha kẽ Apoloho, te yĩntaha kẽ wãpyeklahafua.

12 Le kayĩhĩpee cir tɛr. Loo kur ye, kayĩhĩpee- syãŋ kuee nantãŋ.

13 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ kuay wuhu n u tũũtũũ wuu. Ta n luhu yĩmbui laa ne, le yi ke sãn Yãhã diŋ yisaha yĩhĩ resyar fla wo, Yãhã yaha ye.

14 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ wii u pye u tũũtũũ ne, le yĩmbui n u pye ma yee: «Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ resyar mpãy pe pua yaha lafengbãŋ nge tãy pe n yee Yefrahate, pe sãhã yaha.»

15 Poo yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ resyar mii ba cãã gbihi ta, ma yee loo dyɛ nde ma ba nɔ, ke yroŋ ne, koo per ne, le yale ne cigege, pe boo driyɛ̃fa wo; driyɛ̃fa wãlaŋ flɛ tãã, pe fla neŋ nawee- boo. Pe n poo yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ resyar sãhã yaha.

16 Pe seraasyi nsyãy dugufa pye nawee-milyɔ̃ kurɛ; ta n pe yɛ̃ luhu.

17 Ta wãytãã wo, ta n te nsyãy yãã tesẽ mpãy ne pe dugu te na. Pe ntray na pe naanmiy kalen pye wãyɛ̃r naa dyaŋ, taa pye wãwɔr yãhãyĩŋ wãŋ dyaŋ, taa pye nnan wãŋ dyaŋ. Te nsyãy yĩy pye mii jar yĩy dyaŋ. Naa naa n yi te yɛ̃r wo, naawur ne naatarmiy ne.

18 Nawee- wãlaŋ flɛ tãã, fla neŋ syi nawee- n ku ke naa koho wo, ke naawur ne, ke naatarmiy ne, too nde tii te naa n yi te nsyãy yɛ̃r wo.

19 Te nsyãy fãnga pye te yɛ̃r na, te nanaha ne. Te nanaha pye mii nwɔr dyaŋ yĩy ne, ma kapee- pye nawee- na too yĩy ne.

20 Nawee- mpãy kayĩhĩ ngĩĩ sẽ pe boo ye, pe sẽ pe kapee- wãpyeŋ miy yaha ye. Pe sẽ tyii sãndãpee wãtẽŋ na, tesẽ sãn mpar wãn ne, wargbɛ mpar wãn ne, ntẽn taa ter mpar wãn ne, ntẽmbar mpar wãn ne, katyigi mpar wãn ne ye, too rii te sẽ n yãŋ ye, te sẽ n luhu ye, te sẽ n yãr ye.

21 Pe sẽ maha pe naboor miy yaha, pe tekãy ne, pe tyatyãhã ne, pe yuhur ne ye.

10

Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa sabalaale wãã Nsãn kẽ

1 Ta n yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ fãngafua waa yãã, tuu yir yãhãyĩŋ na ma tege n pai, yãhãsyɔ̃r ne te u gbey le. Yãhãyĩŋ calɛle pye u yĩŋ ncaha kuɛ ye. U yĩntaha naa n yɛhɛ palpal yai dyaŋ. U trɛ pye mii ntẽn dyaŋ naa ne te na.

2 Saba waa pye u koho wo, u sẽ ba u kur yigi ye. U n u kãndigi troho tãhã ta muhulangbãŋ yĩŋ na, ma u kãmaŋ troho tãhã ta kãntraha na.

3 U n tẽ sya fãnga ne jar wãŋ syi dyaŋ. Tuu tẽ sya ke syi, te yãhãgbãã tẽŋ kuasĩĩ n u yɛ̃ sya.

4 Te yãhãgbãã tẽŋ kuasĩĩ te pãã wa, ta n yee ndoo ga te kaplãŋ yrũhũ, ma luhu yĩmbui laa ne, le yir yãhãyĩŋ na ma yee: «Te yãhãgbãã tẽŋ kuasĩĩ te kaplãŋ nkãy pãã, ma'a n ke yrũhũ ye, ke le yaha ma laam wo, waa ma n yi le cãŋ na ye!»

5 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ wii tẽ yãã u yir yɛr muhulangbãŋ na, kãntraha ne, u n u kãndigi koho kuã yir yãhãyĩŋ kuɛ ye.

6 Yãhã gii ke ma yrãŋ yalebyɛ, wãkuyãã wee ke na ye, koo gii ke yãhãyĩŋ tãhã ke laam wãn ne, kãntraha ne ke wãn

ne, muhulangbãŋ ne ke laam wãn ne, u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n koo myaha di, ma le pãã ke ye ma yee, yale laa saa maha kẽ taha ye,
7 a u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ kuasĩĩ wuhu ma ba u tũũtũũ wuu, Yãhã wĩĩ lii waa sẽ le cã ye, loo le ga pye. Loo ne ke bii le yar ke kaplãŋ tɔ̃rfa na, poo mpãy pe pye ke tẽntẽ-.
8 Yĩmbui lii le ba yi yãhãyĩŋ kuɛ ye, ta n luhu le n maha pãã ra ne ma yee: «U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ wii u yir yɛr muhulangbãŋ yĩŋ na, kãntraha ne, sabale ne u koho wo le sẽ kur ye, ka, ma ga le sya!»
9 Ta n ka u fla na, maa u pye u le sabale wãã ra kẽ. U n ta pye ma yee: «Sya le sabale ne, ma le di le wãã. Le ga naa n sruhu ma laha wo, ma yɛ̃ -sẽ na, le ga pye sĩĩsĩĩ sɔ̃r dyaŋ.»
10 Ta n le sabale sya u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ koho wo, ma le di le wãã. Ta yɛ̃ na le pye sĩĩsĩĩ mii sɔ̃r dyaŋ. Tẽ le di le wãã wa, ta laha n yĩĩ kasruhu ne.
11 Loo kur ye, waa n ta pye ma yee: «Yãhã ga ba kai- nkãy pye kui buar nawee- wĩĩ na, kãntrɛ buar nawee- wĩĩ ne, yor ter busãã nawee- wĩĩ ne, yĩŋfa busãã wĩĩ ne, ke ga ba ke yar ma na. Ma yai ma koo byɛ yar nawee- na.»

11

Pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa syãm

1 Waa n kipua kãi laa wãã ra kẽ, wãtãn wĩĩ, ma ra pye ma yee: «Yir, ma ke Yãhã kangbãŋ tãn, ke Yãhã diŋ yisaha fla ne, mpãy pe Yãhã sey ke fla na, pe tɔ̃r!
2 -Taa -sẽ tyii ke Yãhã kangbãŋ ndyin na, ma'a n ke tãn ye! Koo wãã mpãy kẽ pe wee Yiifee- ye, pe ga ba le Yãhã kungbãy tãhã pye klaha- yrey gbeesĩĩ, tesẽ yrey sĩĩ ne.
3 N ga fãnga wãã pe kaplãŋ tɔ̃rfa syãm mii kẽ, pe n waha naa Yãhã kaplãŋ pãã nawee- ye, plii yĩĩkuay gbeetãã, wram nayrɛ ne pe le.»
4 Poo me te wolifyɛ katyir sĩĩ ne, poo maha me te naalɔr sĩĩ ne. Poo me pe ma kãntraha Yĩŋfua Yãhã yaha ye.
5 Pe napĩĩ- ma yee pe ga kapee pye pe na, naa ga yi pe yɛ̃ wo, ke pe napĩĩ- suhu boo. Mpãy pe n kɛ pe kapee pye pe na, pe ga poo syi gbã ku.
6 Fãnga ma pe ye, pe n ga waha yãhãyĩŋ tã sesaha ma n too plii rii na pe Yãhã kaplãŋ pãã nawee- ye ye, kaplãŋ nkãy Yãhã ke le pe laam wo. Fãnga maha ma pe ye, pe n ga waha lɔr wã klaha ntɔ̃r, tesẽ pe ta kayĩhĩ ter byɛ n driyɛ̃fa dye yaliile ma tãy pe ye.
7 Pe ma ba ke Yãhã kaplãŋ pãã wa nawee- ye, ke waygapyãhã wãŋ gii ke ma ke wuhungbãŋ wo, ke ga dugu yi ba naan cɛr pe na, ke yia pe na, ke pe boo.
8 Pe nakur ga ba kuee le kungbãy nanihi fla wo, kungbãy nde le miipihi yi Sodɔ̃ klo dyaŋ, Syipte kãntraha ne. Loo kungbãy ne, pe Yĩŋfua Yesu kuey mar boo le wo.
9 Kui byɛ nawee- mpãy, nawee- ter byɛ mpãy ne, yor ter byɛ nawee- mpãy ne, kãntrɛ ter byɛ nawee- mpãy ne, poo mii byɛ ga pe nakur yãã plii tãã nsoho wo gblihi ne, pe sye waa ma n te le ye.
10 Pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa syãm mii ba ta kayĩhĩ busãã n driyɛ̃fa dye. Pe wãku wĩĩ ga tãy pe driyɛ̃fa ye, le nuhu yigi pe kẽ, pe n sya kayũhũ pye naa n wãã pe ya kẽ.
11 Te plii tãã kur ye gblihi ne, Yãhã n yrã tefay fua le wãã pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa syãm mii nakur laam wo, pe n nii yrãŋ na, ma yir. Nawee- mpãy pe pe yãã yĩnde ne, pe n fya.
12 Pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa syãm n luhu yĩmbui laa ne, le yir yãhãyĩŋ na, ma pe pye ma yee: «-Ye dugu ba nwo!» Pe n dugu ga yãhãyĩŋ na te yãhãsyɔ̃r wo. Pe napĩĩ- n pe yãã.
13 Loo yale wo, kãntraha n yɛhɛ fãnga ne. Le klo wãlacɛr flɛ sẽnsye, fla neŋ syi n too. Nawee- nyertãã yĩĩbua n kuee le wo. Nawee- mpãy pe sẽ yãã ku ye, pe n fya, ma Yãhã sey.
14 Le kayĩhĩpee syãŋ wuhu tɛr. -Ye naa n yãŋ, le tãã wuhu ga dye yagaa!

Ke tũũtũũ kuasĩĩ wuhu

15 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ kuasĩĩ wuhu n u tũũtũũ wuu. Yĩmbuhu nkãy n yir fãnga ne, yãhãyĩŋ na ma yee: «Yĩŋfua Yãhã tesẽ ke Yĩndefua Crise ne, pe ma driyɛ̃ yĩŋ na yagaa. Wãkuayãã saa pye pe yĩnfar na ye.»

16 Te nanlɛr gbey tesẽ wãy tesyar tii te
ba nii pe nangbãniisar wo Yãhã yaha ye,
te n too kãnklũy na, ma yĩntaha gbãã
kãntraha na, ma Yãhã sey ma yee:
17 «Wo syaha wãã ma kẽ Yĩŋfua Yãhã.
Mboo kẽ taa ma tãŋ kai- byɛ fãnga ne.
Ma ma Yãhã, ma pye lɛ nii wa Yãhã.
Taa tẽn tẽ ma fãngangbãŋ ne, taa nii
yĩnfar na,
wo syaha wãã ma kẽ loo wĩĩ na.
18 Kãntrɛfa ba pe laam war ma ne.
Yagaa mboo -sẽ kẽ pe wĩĩ ncafũhũ yigi ma
kẽ.
Mpãy pe ku wa, le yale nɔ ma pe sãhã.
Le yale nɔ ma dããn wãã ma kaplãŋ tɔ̃rfa
kẽ,
poo mpãy pe ma ma tẽntẽ-.
Le yale nɔ ma dããn wãã ma nawee- kẽ,
mpãy ne pe ma miingbãŋ gboho,
pe kicar, pe wãlɛ ne.
Mpãy pe -sẽ kãntraha kai- pye naa n
klaha-,
le yale nɔ ma pe wĩĩ pye klaha- tãŋ.»
19 Loo kur ye, ke yãhãyĩŋ Yãhã kangbãŋ
n yãr, Yãhã naambiyãr kluhu n yãã ke
Yãhã kangbãŋ wo. Yãhã wãyɛhɛ pye,
gbleŋ ne, yãhãgbãã miy ne, kãntraha
wãyɛhɛ ne, sesantĩhĩ n too fãnga ne.

12

U cɔɔ, tesẽ ke nwɔngbãŋ wãtrũhũ ne

1 Kayar wĩĩ laa n yi yãhãyĩŋ wo,
wãngbãy! Le pye cɔɔ waa, yai u maha
tã, yroŋ ne u trɛ tãã ye. Yĩŋfua nkifai laa
pye u cɔɔ yĩŋ na, le pye yrompii sẽnsye
syãm ne.
2 U cɔɔ pye lai ne, ma naa n kui. Le ba
u yigi, ma naa u yaa.
3 Kayar wĩĩ laa ter n maha yi yãhãyĩŋ
na. Loo pye nwɔngbãŋ gaa wãtrũhũ, ke
pye wãyãhã naa dyaŋ. Ke pye yĩy kuasĩĩ
ne, yĩhĩ sẽnsye ne. Yĩŋfua nkifaha kuasĩĩ
pye te yĩy na.
4 Yãhãyĩŋ yrompii wãlaŋ flɛ tãã, ke
nanuɛ̃ naa fla neŋ syi yrompii pɛ tege naa
n yaha kãntraha na. Le lai le u cɔɔ yigi, ke
nwɔngbãŋ wãtrũhũ n ga yɛr u cɔɔ yaha
ye, koo ga u puee kaa, puee wii u ga see.
5 U cɔɔ n naa kicar see. U puee n kuã yir
ga ta Yãhã yaha ye, ke nangbãŋ niisayũhũ
tãy. Woo puee kẽ u ga ba yĩnfar gbe
kãntrɛfa byɛ na, fãngangbãŋ ne.
6 U cɔɔ n fã ga tẽyãfũũ klo wo. Yãhã
ba teele laa gbihi yaha u kẽ ke fla na,
u waha naa u yɛ̃ digi yãã plii yĩĩkuay
gbeetãã nsoho wo.
7 Loo kur ye, naan taa n yir yãhãyĩŋ
wo. Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ yĩŋfua waa pe n yee
Minsyɛl, woo ma suhu u tẽnlɛhɛ ne, pe
n naan cɛr ke nwɔngbãŋ ne ke sãndãpee
ne.
8 Pe n yia ke nwɔngbãŋ na, pe sãndãpee
ne, ma pe kar kãã yãhãyĩŋ wo.
9 Ke nwɔngbãŋ n miy tege wãã. Koo kẽ
nwoho gii ne ke pye faale wo, koo kẽ pe
n yee sãndãpee yĩŋfua, pe maha ke yee
Setane; koo kẽ ke driyɛ̃fa byɛ wlaŋ. Ke n
miy tege wãã kãntraha na, ke sãndãpee
byɛ ne.
10 Ta n luhu yĩmbui laa ne, le yir
yãhãyĩŋ na fãnga ne, ma ra pye ma yee:
«Yagaa, syayahayale nɔ wa,
Yãhã fãngangbãŋ ne, ke yĩnfar ne;
te yĩnfar wãã ke Yĩndefua Crise kẽ.
Ye sẽ yãã, wo nampyeŋ- wãpee pããfua
Setane miy tege yaha;
woo kẽ u naa pe wãpee pãã Yãhã
yaha ye,
ke yai ke yĩmper.
11 Wo nampyeŋ- yia u na,
u Yãhã Mbapẽnge ntãŋ kãmay na,
tesẽ Yãhã cĩĩnde lii ne pe naa n pãã,
ma sya pe yrã kẽ ma ku.
12 Loo ne yãhãyĩŋ yai ke naa nuhu di,
tesẽ yii yãhãyĩŋfa ne.
Kãntrahafa, yii poo na, muhulangbãŋfa
ne,
kayĩhĩ ma ke n pai ye ye.
Ye sẽ yãã, u sãndãpee yĩŋfua tege ga ye
kuɛ ye.
Tuu cã draha sẽ gboho u ye ye,
ncafũhũ n u yigi.»
13 Ke nwɔngbãŋ ke yãã ke miy tege yaha
kãntraha na, ke n u cɔɔ kar, cɔɔ wii u u
naa kicar see.
14 Fle nkaasyir sĩĩ raa n wãã u cɔɔ kẽ, u
waha yir u ka le tẽyãfũũ klo wo, u niisaha
wo. Koo fla na, u ga naa u yɛ̃ digi yãã
dyɛ- tãã gblihi ne, ke nwɔngbãŋ saa maha
waha nɔ u na ye.

15 Ke nwɔngbãŋ n langbãŋ gaa pur yi
wãã ke yɛ̃ wo, u cɔɔ kur kuɛ ye, ma ga u
gbe tɛr mii lafeŋ dyaŋ.
16 Kãntraha n u cɔɔ sya yaha, ma ke yɛ̃
yãr, ma ke lafeŋ loho byɛ le wãã tãŋ, loho
gii ke nwɔngbãŋ ba pur yi ke yɛ̃ wo.
17 Ke nwɔngbãŋ laam n sroŋ war u cɔɔ
ne, ke n sya tɛr ma ga naan cɛr u cɔɔ pii
na. Poo me pe Yãhã kãnde yãr, ma maha
le cĩĩnde le yaha pe laam wo, cĩĩnde lii
Yesu le yar.
18 Loo kur ye, ke nwɔngbãŋ n yir yɛr
muhulangbãŋ yɛ̃ na.

13

Ke waygapyãhã wãŋ gii ke yi muhulangbãŋ wo

1 Loo kur ye, ta n waygapyãhã wãŋ gaa
yãã, ke pye muhulangbãŋ wo, ma yi naa
n pai. Ke pye yĩhĩ sẽnsye ne, yĩy kuasĩĩ
ne. Yĩŋfua nkifaha sẽnsye pye ke yĩhĩ na.
Te yĩy na myar raa pye, te ba yrũhũ yaha,
myar rii te Yãhã tyɛhɛ.
2 Ke waygapyãhã wãŋ gii tẽ yãã, ke
pye mii tyɛ̃ dyaŋ. Ke trɛ pye te ba
jruhu fãnga ne, ke yɛ̃ ne mii jar yɛ̃ dyaŋ.
Ke nwɔngbãŋ wãtrũhũ n ke fãngangbãŋ
wãã ke kẽ, ke nangbãŋ niisaha ne, ma
kãnde wãã ke kẽ ke naa kai- busãã pye.
3 Ke waygapyãhã wãŋ yĩŋ neŋ gaa ba
kuãy fãnga ne, mii ke ga ku. Ke kuãysaha
fla n -sẽ jaa. Loo n kãntrahafa byɛ fe gbe,
pe n sya nii n luhu ke ye.
4 Pe n nii ke nwɔngbãŋ sey. Ke ba yĩnfar
wãã ke waygapyãhã wãŋ kẽ, koo kẽ. Pe n
maha nii ke waygapyãhã wãŋ sey ma yee:
«Yoo syi ga waha nii ke waygapyãhã wãŋ
dyaŋ? Yoo syi ga waha naan cɛr ke ne?»
5 Yɛ̃ n wãã ke waygapyãhã wãŋ kẽ, ke n
nii yataŋ kaplãŋ pãã, ma nii Yãhã tyɛhɛ.
Fãnga n wãã ke kẽ, ke waha naa kai- pye
yrey gbeesĩĩ wãy sĩĩ nsoho wo.
6 Ke n yɛ̃ yãr ma Yãhã tyɛhɛ, ma ke
miingbãŋ tyɛhɛ, ma ke niisaha tyɛhɛ, tesẽ
pe yãhãyĩŋfa byɛ ne.
7 Pe n ke ta ke n waha naan miy Yãhã
nawee- ne, ma pe yia. Pe n ke ta ke
n yĩnfar yãã nawee- ter byɛ na, kui byɛ
nawee- ne, yor ter byɛ nawee- ne, kãntrɛ
byɛ nawee- ne.
8 Kãntrahafa byɛ ga ba naa ke sey. Ma
gbe driyɛ̃ fegbecãã na, poo kãntrahafa
myar sẽ yrũhũ u cĩĩnde yrã yããfa saba
wo ye. U Yãhã Mbapẽnge saba kẽ, u
Mbapẽnge wii pe ba boo mpar draha wo.
9 Wii ma n traha u kai- ngĩĩ yĩntaha cã,
u luhu yɔ̃!
10 Wii ma pye u yai u napĩĩ- n u yigi,
pe ga ba ufua yigi. Wii ma pye u yai pe
u boo fãnga na, pe ga ba ufua boo fãnga
na. Loo ne, koo kai- ngĩĩ wo, mpãy pe n
tɔ̃r Yãhã nawee- ne, pe yai pe pe ya plãhã
pe Yesu sroŋ ta pe Yatɛr.

Ke waygapyãhã wãŋ gii ke yi kãntraha wo

11 Loo kur ye, ta n maha waygapyãhã
wãŋ gaa yãã, ke yi kãntraha wo. Ke pye
yĩhĩ syãŋ ne mbapẽnge dyaŋ, ma naa n
pãã mii ke nwɔngbãŋ wãtrũhũ dyaŋ.
12 Ke naa ke waygapyãhã wãŋ wãcir
yĩnfar kangbãhã pye ke yĩnde na. Ke n
kãntrahafa byɛ ta pe n ke waygapyãhã
wãŋ wãcir sey, koo gii ke ba kuãy fãnga
ne, ma ba jaa.
13 Ke naa kangbãhã pye ma sya naa n
ta, naa n naa n yir yãhãyĩŋ na, ma tege
naa n too kãntraha na nawee- yĩnde na.
14 Ke naa kãntrahafa wlaŋ koo syi, ke
kangbãhã ne. Pe ba ke ta ke n waha
naa ke pye ke waygapyãhã wãŋ wãcir
yĩnde na. Ke n kãntrahafa ta pe n ke
waygapyãhã wãŋ wãcir yirfua gbihi ta,
koo gii ke ba kuãy yũntrũhũ ne, ma ba
jaa, ma nii yrãŋ na.
15 Pe n ke ta ke n waha yrã tefay fua le
ke waygapyãhã wãŋ wãcir yirfua na, ke
nii n pãã. Nawee- mpãy byɛ pe sẽ naa
kãnklũy gbãã ke waygapyãhã wãŋ wãcir
yirfua yaha ye ye, ke n ta pe n pe boo.
16 Pe kicar, pe wãlɛ ne, pe nangbãm ne,
pe nawãm ne, pe yãmpa ne, mpãy ne pe
wee yãmpa ye, ke n ta pe n puhu gbãã poo
byɛ na, kãndigi koho na, kaa na wakui na.
17 Loo na, waa saha ngaa par ye, waa
saha ngaa cãã troho ye, mii ke way-
gapyãhã wãŋ puhu wee u na ye. Ke puhu
kẽ ke myaha ne, kaa na ke myaha limɔr.
18 Laantor wĩĩ ne nde: Wii ma pye
kacãn ne, u ke waygapyãhã wãŋ limɔr cã.

Ke limɔr ma wãcɛŋ waa myaha limɔr ne, koo kẽ yĩĩtãã gbeetãã, tesẽ kuay ne.

14

U Yãhã Mbapẽnge tesẽ mpãy ne u sya yaha

1 Ta n yee ndoo ga yãŋ, ma u Yãhã Mbapẽnge yãã ke yãŋ nge yĩŋ na pe n yee Syɔ̃. Nawee- nyerkuay flɛ sẽnsye syãm pye u ne. U Mbapẽnge myaha ma suhu u Mbapẽnge Tuhufua myaha ne, te ba yrũhũ pe wakuhu na.

2 Ta n luhu yĩmbui laa ne, le yir yãhãyĩŋ na mii langbãy tẽŋ dyaŋ, mii yãhãgbãã tẽŋ dyaŋ. Yĩmbui lii tẽ luhu, le pye mii kornjongbãyfa dyaŋ pe te pẽn.

3 Pe nabuar naa yaanfãŋ le ke Yãhã nangbãŋ niisayũhũ yaha ye, te yrãŋ wãn wãy tesyar yaha ye, te nanlɛr ne. Waa sẽ pye u ga waha koo yaa cã mii pe nawee-nyerkuay flɛ sẽnsye syãm sẽ me ye, poo mpãy pe ba sya yaha kãntraha na.

4 Poo me mpãy ne, pe sẽ pe ya wluhu tyatyãhã wãpyeŋ kuɛ ye ye, ma kuee gbɛgbɛ. U Mbapẽnge ma n gaha teelii teelii, pe ma u ne. Nawee- byɛ wo, poo me nawee- mpãy ne pe cãã sya yaha Yãhã kẽ u Mbapẽnge ne.

5 Kawar sẽ n yi pe yɛ̃ wo ye. Wãpee laa wee pe na ye.

Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ tãã Yãhã kasãhã wĩĩ pãã

6 Ta n maha yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa yãã, u n yir yãhãyĩŋ telai wo. Yãhã kapãyĩĩ lii wãkuayãã wee le na ye, le pye u ye wãpãã wĩĩ driyɛ̃fa ye, kãntrɛ byɛ nawee-ne, nawee- ter byɛ ne, yor ter byɛ nawee-ne, kui byɛ nawee- ne.

7 U naa le pãã fãnga ne ma yee: «-Ye naa n fya Yãhã na, -ye naa ke miingbãŋ gboho! Ye sẽ yãã, ke kasãhã yale nɔ wa. Koo gii ke yãhãyĩŋ tãhã, kãntraha ne, muhulangbãŋ ne, lɔr yisar ne, -ye naa ke sey!»

8 Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ syãŋ wuhu waa ter n taha, ma nii n yee: «Le too, le kungbãy Babilɔn too, loo lii le kui byɛ nawee- ta pe n dye tyatyãhã wo, mii defĩĩ wɔfa dyaŋ wãwɔyai wee pe na ye.»

9 Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ tãã wuhu waa ter n taha mii na, ma nii le pãã fãnga ne ma yee: «Wii u ke waygapyãhã wãŋ sey ke yirfua ne, ma maha ke puhu gbãã u wakui na, kaa na u koho na,

10 ufua -sẽ ga ba Yãhã ncafũhũ defĩĩ wɔ ke ncafũhũ sekui wo, ngaa gɛ saa le wlãhã woo defĩĩ nwo wo u n nii yaayaa ye. U ga naa fɛngbãn sya naa laam wo, maha naatarmiy ne ke wo, pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛyɔ̃m yaha ye, u Yãhã Mbapẽnge ne.

11 Mpãy pe ke waygapyãhã wãŋ sey ke yirfua ne, tesẽ mpãy ne ke puhu gbãã pe na, pe fɛngbãn naawur n yir yalebyɛ wãyɛryãã wee ye. Wũũ saa pye yãã poo na kueekuee ye, ke yai ke yĩmper.»

12 Loo ne, mpãy pe n tɔ̃r Yãhã nawee-ne, pe yai pe pe ya plãhã ke Yãhã kãnde kataŋ wãyãr ne, tesẽ pe Yesu wãtaŋ ne pe Yatɛr.

13 Ta n luhu yĩmbui laa ne, le yir yãhãyĩŋ na, ma ra pye ma yee: «Ma yai ma nde yrũhũ ma yee: Ma gbe yagaa na, mpãy pe n ku le Yesu kãnde wo, poo wĩĩ n tãy!» Yãhã Yrã bya n yee, ãwã cĩĩnde ne, a loo na pe ga wũũ pe tẽŋ ne, a pe kayũhũ ma ke n taha pe na.

Driyɛ̃ wãsãhã yale

14 Ta n yee ndoo ga yãŋ, ma yãhãsyɔ̃r raa yãã wãfir. Waa ba tege nii te yãhãsyɔ̃r na. U pye mii nawee dyaŋ. Yĩŋfua sãn nkifai laa pye u yĩŋ na; yũnklũhũ gaa pye u koho wo, ke yɛ̃ wãtãy!

15 Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa n yi ke yãhãyĩŋ Yãhã kangbãŋ wo, ma pãã fãnga ne wii ye u ba nii te yãhãsyɔ̃r na, ma u pye ma yee: «Yir, ma kãntrahafa pẽn! Ma sẽ yãã, pe wĩĩ ma mii dir dyaŋ te gbeyale nɔ wa. Ma yũnklũhũ gbe, ma re dir wãn kuãy!»

16 Wii u ba tege nii te yãhãsyɔ̃r na, u n u yũnklũhũ gbe kãntrahafa myaha na; kãntrahafa n gbe mii dir wãn dyaŋ pe ne gbe.

17 Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa n maha yi ke Yãhã kangbãŋ wo. Yũnklũhũ pye u bya ye, ke wãtãy!

18 Yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa n maha yi ke Yãhã diŋ yisaha fla na. Naa fãnga pye u ye. U n pãã fãnga ne yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ

wii ye yũnklũhũtãhã pye u ye, ma u pye ma yee: «Ma yũnklũhũtãhã gbe, ma kãntraha defĩĩ katyisan kuãy; ma sẽ yãã, kãntraha defĩĩ katyipir nɔ wa wãgbeŋ na.»
19 U n u yũnklũhũ gbe kãntrahafa myaha na, ma tẽn tẽ pe na mii defĩĩ katyipir dyaŋ tuu kuãy, ma miy le wãã tyahangbãŋ wo, pe pii pe n tãhã na. Yãhã ncafũhũ tyahangbãŋ kẽ koo ne.
20 Pe n pe kãntrahafa tãhã defĩĩ pii dyaŋ le klo kãnkãy na. Ntɔ̃r n cããŋ yi ga deydey, kilo kurɛ gbeebua syi. Pe wãcuhu ga waha nsyãŋ yigi ke yɛ̃ tãy.

15

Yiafa yay

1 Loo kur ye, ta n kayarngbãy laa yãã yãhãyĩŋ na, fãnga wĩĩ! Le pye yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ kuasĩĩ; kayĩhĩ kuasĩĩ wãpyeŋ fãnga ba le soho pe koho wo. Koo kayĩhĩ kuasĩĩ ngĩĩ kẽ ke ma kur kuɛ wũhũ. Koo ma kua, te Yãhã ncafũhũ -sẽ kua.
2 Loo kur ye, ta n ke yãhãyĩŋ fla kãntraha yãã ke laha, ma nii yɛlyɛl sesantĩhĩ dyaŋ, ma maha nii mii ke wlãhã naa ne. Mpãy pe ba ke waygapyãhã wãŋ yia, ma ke yirfua sye, ke myaha limɔr ne, ta n maha poo yãã. Pe ba yir yɛr ke kãntraha nge na, ke ma yɛlyɛl mii sesantĩhĩ dyaŋ. Yãhã kornjuey pye pe ye koho wo.
3 Yaa gii u Yãhã tẽntẽ Musa naa ke le, tesẽ u Yãhã Mbapẽnge yaa ne, pe naa koo le ma yee:
«Yĩŋfua Yãhã,
mboo wii taa ma tãŋ kai- byɛ fãnga ne,
nkãy taa pye ke gbaha,
ma maha laam wɔ nawee- kẽ.
Kãntrɛ byɛ nawee- Yĩŋfua,
ma sroŋ kai- byɛ ne,
ma maha ma cĩĩnde!
4 Yĩŋfua, yoo syi ma u saa fya
ma miingbãŋ na ye?
Yoo syi ma u saa ma miingbãŋ gboho ye?
Ma sẽ yãã, mboo ya kẽ ma kai- laha.
Kãntrɛ byɛ nawee-
ga ba naa kãnklũy gbãã ma yaha ye,
kai- nkãy taa n pye nawee- na, pe cã ke sroŋ.»
5 Loo kur ye, ta n yãhãyĩŋ yãã ke yãr, ma maha ke yãhãyĩŋ Yãhã kangbãŋ yãã ke yãr. Ke Yãhã niisaha ma koo laam wo.
6 Pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ kuasĩĩ mpãy ke kayĩhĩ kuasĩĩ ba le soho pe koho wo, pe n yi ke yãhãyĩŋ Yãhã kangbãŋ wo. Pe kalen pye faafĩĩ, ma maha n yɛhɛ palpal. Pe ba sãn sapaha pua pe ntray wo.
7 Te yrãŋ wãn wãy resyar wãŋ neŋ gaa n Yãhã ncafũhũ sãn cãyĩhĩ kuasĩĩ wãã pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ kuasĩĩ kẽ, Yãhã gii ke ma yrãŋ yalebyɛ, wãkuyãã wee ke na ye.
8 Yãhã nayɔ̃r tesẽ ke fãngangbãŋ ne, too n ta naawur n ke yãhãyĩŋ Yãhã kangbãŋ yĩĩ, waa saha dye ke wo mii pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ sẽ ba ke kayĩhĩpee kuasĩĩ pye wa ye.

16

Yãhã ncafũhũ cãyĩhĩ kuasĩĩ

1 Loo kur ye, ta n luhu yĩmbui laa ne, le yir ke yãhãyĩŋ Yãhã kangbãŋ laam wo fãnga ne, ma pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ kuasĩĩ pye ma yee: «-Ye ka, yaa ke Yãhã ncafũhũ cãyĩhĩ kuasĩĩ woo kãntraha na!»
2 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ cir n ka, ma ga u cãyĩĩ woo kãntraha na. Narpeer raa n yi nawee- na, te wãyaa! Poo me nawee- mpãy ne, ke waygapyãhã wãŋ puhu pye pe na, pe n naa ke yirfua sey.
3 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ syãŋ wuhu n u cãyĩĩ woo muhulangbãŋ wo. Ke loho n nii mii nakugu ntɔ̃r dyaŋ. Yrãŋ wãn tii byɛ te pye ke muhulangbãŋ wo, te byɛ n ku.
4 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ tãã wuhu n u cãyĩĩ woo lafey lɔr wo, tesẽ lɔr yisar byɛ ne. Te lɔr byɛ n nii ntɔ̃r.
5 Loo na, yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ wii u ma lɔr byɛ yĩŋ na, ta n luhu tuu yee: «Ma sroŋ, taa kasãhã nde ta le sroŋ, mboo wii taa ma Yãhã, ma maha pye lɛ nii wa Yãhã, ma kai- byɛ laha.
6 Pe ma nawee- ntɔ̃r woo cĩĩnde, ma suhu ma kaplãŋ tɔ̃rfa bya ntɔ̃r ne. Yagaa, ma ntɔ̃r wãã pe kẽ pe wɔ. Le yai pe ne.»
7 Ta n luhu yĩmbui laa ne, le yir ke Yãhã diŋ yisaha fla na ma yee: «Ãwã, Yĩŋfua Yãhã, mboo wii taa ma kai- byɛ fãnga ne, ma kasãhã ma cĩĩnde, ma maha sroŋ!»

8 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ resyar wuhu n u cãyĩĩ woo yai na. Kãnde n wãã yai kẽ ke nawee- suhu ke naa ne.
9 Karwrampihi gaa n nawee- suhu, pe n nii Yãhã miingbãŋ tyɛhɛ, koo gii kayĩhĩpee ngĩĩ wãpyeŋ fãnga ma ke ye. Pe n maha sye, pe sẽ pe kapee- wãpyeŋ miy yaha ma Yãhã miingbãŋ sey ye.
10 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ bua wuhu n u cãyĩĩ woo ke waygapyãhã wãŋ nangbãŋ niisaha na, wam mpãy syi n too tã ke waygapyãhã wãŋ kãntraha na. Ke wãyaa n ta, nawee- n nii pe yĩnkãhã nɔ.
11 Pe n Yãhã tyɛhɛ ke wãyaa wĩĩ na, pe supleŋ wĩĩ ne. Pe n maha sye, pe sẽ yi kãã pe kapee- wãpyeŋ kãnde wo ye.
12 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ kuay wuhu n u cãyĩĩ woo lafengbãŋ gaa na, pe n yee Yefrahate. Ke loho byɛ n waha kãã, ma tɛrsaha yaha yĩŋfa mpãy kẽ pe n yi kãntraha yai darkuɛ ye.
13 Loo kur ye, ta n sãndãpee tãã mpãy yãã mii ncasãr dyaŋ, ma nii n yi te ya wuhu na, nen ke nwɔngbãŋ wãtrũhũ yɛ̃ wo, nen ke waygapyãhã wãŋ yɛ̃ wo, nen u kawar Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua yɛ̃ wo.
14 Poo me sãndãpee mpãy ne pe yɛ̃gbãã wũhũ pye. Poo sãndãpee tãã mii n gaha kãntraha yĩŋfa wãã, pe n ga te naan miy Yãhã na ke perngbãŋ per na, Yãhã gii ke ma tãŋ kai- byɛ fãnga ne.
15-16 Pe sãndãpee n pe kãntraha yĩŋfa wãã ta teelaa fla wo pe n yee yebɛrɛ yor wo Yarmajedɔ̃.

U Yĩŋfua Yesu yee: «Luhu, n ga pa yuhu wãŋ syi dyaŋ, waa saa yi le cãŋ na ye. Wii u n kuee yrãŋ na yalebyɛ, u nayrɛ ne u kadye na, woo wĩĩ n tãy, u saa ba yi naa n yãr naploho ne, pe n u yãã fyar n u yigi ye.»
17 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ kuasĩĩ wuhu n u cãyĩĩ woo wãã ncaha kuɛ ye. Yĩmbui laa n yir fãnga ne ke yãhãyĩŋ Yãhã kangbãŋ wo, ke Yãhã nangbãŋ niisayũhũ fla wo ma yee: «Le kua yagaa.»
18 Yãhã n yɛhɛ tɛhɛ yɛ̃ gaa, yĩmbuhu nkãy ne, yãhãgbãã tẽŋ taa ne, kãntraha n yɛhɛ fãnga ne. Ma gbe nawee wãtãhã cãã na, ke syi kãntraha wãyɛhɛ nge syi sẽ yãã yãã ye, ke fãnga ba gboho tɛr.
19 Le kungbãy n la cɛr flɛ tãã, kãntraha kui byɛ n yoho tãŋ. Le kungbãy lii pe n yee Babilɔn, Yãhã sẽ faha le yaha ye. Ke n ta pe Babilɔnfa n ke defĩĩ cãyĩĩ wɔ, ke ncafũhũngbãn defĩĩ.
20 Kãntrɛ rii syi langbãy te gbey le, te byɛ n plaha, yãy gɛ sẽ maha yãã nantãŋ ye.
21 Sesantĩhĩngbãy taa n yir yãhãyĩŋ na, ma ba too nawee- na. Pe nawee- n Yãhã tyɛhɛ ke sesantĩhĩngbãy kapee- wĩĩ na, le wĩĩ nen wãndege pye mii yĩnkuai gbengbeyĩhĩ syãŋ dyaŋ gblihi ne. Le kapee fãnga ba gboho tɛr.

17

Le kungbãypihi lii le ma mii canaandile wãŋ syi dyaŋ

1 Pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ kuasĩĩ mpãy ke cãyĩhĩ kuasĩĩ ba le soho pe koho wo, poo nen waa n pa, maa ra pye ma yee: «Pa, ra n ma yar le kungbãypihi nde ga pẽn mii syi dyaŋ, le kungbãypihi lii le fãã lafey buar tãy, loo lii le ma mii canaandile wãŋ syi dyaŋ.
2 Kãntraha yĩŋfa dye tyatyãhã wãpyeŋ wo le ne, kãntraha nawee- byɛ le tyatyãhã wɔ mii defĩĩ wɔfa dyaŋ, wãwɔyai wee pe na ye.»
3 Yãhã Yrã Fãnga n ra yigi, u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n ra gbe ga tẽyãfũũ klo laa laam wo. Ta n ga cɔɔ waa yãã, tuu tege nii ke waygapyãhã wãŋ gaa na wãyãhã, myar raa ne te yrũhũ ke kadye na, Yãhã wãtyɛhɛ myar. Koo waygapyãhã wãŋ nge pye yĩy kuasĩĩ ne, yĩhĩ sẽnsye ne.
4 U cɔɔ pye nangbãŋ nayrɛ ne tuu ba le wãyãr, sãn wãn ne u kadye na busãã, kãncrãŋ nkãy ter ne nawũũ sẽ ke dir yey ye. Sãncĩĩ laa pye u koho wo, le ba yĩĩ u tyatyãhã wor ne.
5 Myaha gaa ba yrũhũ u wakui na ma yee Babilɔn, waa sẽ ba ke yĩntaha cã yãã ye. Le ba yrũhũ ma yee: «Kungbãy nde pe n yee Babilɔn, canaandi n yi le wo, driyɛ̃ kapee- ter byɛ ne.»
6 Yãhã nawee- busãã ntɔ̃r woo le kungbãy nde wo, tesẽ mpãy ntɔ̃r ne pe ba sroŋ le Yesu kãnde wo. Ta n le kungbãy yãã mii le poo ntɔ̃r wɔ, pe n le yigi mii

canaandile dyaŋ, tuu sẽm wɔ pe n u yigi. Tẽ le yãã ke syi, le n yɛ̃ gbãã ra na.

7 Loo na, u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n ta pye
ma yee: «Nwa ta le n yɛ̃ gbãã ma na? U
cɔɔ tuu tege nii ke waygapyãhã wãŋ na,
yĩy kuasĩĩ ne, yĩhĩ sẽnsye ne, waa sẽ le
yĩntaha cã yãã ye, n ga le tɔ̃r ma ye.
8 Ke waygapyãhã wãŋ nge raa yãã nge,
ke pye faale na, ma ba nii ke wee nantãŋ
ye. Ke -sẽ yai ke ba yi ke wuhungbãŋ
wo, ke wĩĩ n kua ke kuãŋ ne. Ma gbe
driyɛ̃ wãtãhã na, driyɛ̃fa mpãy pe myar
sẽ yrũhũ u cĩĩnde yrã yããfa myar saba wo
ye, pe ma ba ke waygapyãhã wãŋ yãã, le
ga pe fe gbe, le sya yɛ̃ gbãã pe na. Ke
waygapyãhã wãŋ ke dur ba, ke sẽ pye la
faale na, ma ba nii ke wee nantãŋ ye?
9 Kai- nkãy tẽ ga tɔ̃r ma ye, wii ma yee u
ga ke war u yai u kacãn yãã, maha laantor
ne. Te yĩy kuasĩĩ nde, yãy kuasĩĩ ne, le
kungbãy le fãã yãy tii yĩŋ na, loo lii le
ma mii canaandile wãŋ syi dyaŋ. Te yĩy
kuasĩĩ nde, yĩŋfa kuasĩĩ maha me.
10 Yĩŋfa wãm bua too wa, nen ma yĩŋ
na, u nen yĩnfar yale sẽ nɔ wa ye. Le ma
ba nɔ, u ga nii yĩŋ na yale laale ya.
11 Ke waygapyãhã wãŋ gii ke pye faale
na, ma ba nii ke wee nantãŋ ye, koo gɛ ma
mii yĩŋfua kuatãã wuhu dyaŋ, ma maha
ma pe yĩŋfa kuasĩĩ mii dyaŋ. Ke wĩĩ ga ba
kua ke kuãŋ ne.

12 Ke yĩhĩ sẽnsye ngĩĩ raa yãã, yĩŋfa
sẽnsye me, pe yĩnfar yale sẽ nɔ wa ye:
Pe ga ba yĩnfar yãã, pe n nii yĩŋ na ke
waygapyãhã wãŋ ne yale laale ya.
13 Poo sẽnsye mii, wĩĩ nen ya ne le ma
pe byɛ laam wo: Pe pe fãnga wãã le pe
yĩnfar ne, pe ke waygapyãhã wãŋ laam
wĩĩ pye.
14 Pe ga ba naan miy u Yãhã Mbapẽnge
na, u Mbapẽnge -sẽ ga pe yia, woo wii
u ma yĩŋfa byɛ Yĩŋfua, ma maha ma
fãngafa byɛ Fãngafua. U Mbapẽnge ga
ba yia pe na, woo, ma wãã le u nawee-
ne. U nawee- mpãy pe naa n sroŋ u kãnde
wo, pe n pe yãŋ yi, ma pe yee.»

15 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n maha ra pye ma
yee: «Lɔr rii taa yãã le kungbãy fla na, loo
lii le ma mii canaandile dyaŋ, too lɔr nde,
kui nawee- me, nabuar raa ne, kãntrɛ
nawee- ne, yor ter byɛ nawee- ne.
16 Le kungbãy nde, lii le ma mii
canaandile dyaŋ, le wĩĩ ga ba fũhũ ke
yĩhĩ sẽnsye ngĩĩ ye raa yãã, koo ma suhu
ke waygapyãhã wãŋ ne. Te ga ba loo
canaandile nde wãn byɛ yi kãã u ye, u n
kuee wãwahale. Te ga ba u kar kaa, te u
gbɛr suhu kãã migimigi naa laam wo.
17 Ma sẽ yãã, lii le ma Yãhã laam wĩĩ,
Yãhã loo le ke yĩhĩ sẽnsye laam wo, ke
le pye. Ke byɛ ga ba yĩmbuhu wãã le,
ke ke yĩnfar wãã le, ke te byɛ wãã ke
waygapyãhã wãŋ kẽ, ke kai- nkãy byɛ n
sya ba pye, kai- nkãy Yãhã ke yar yaha.
18 Canaandile wii taa -sẽ yãã nwo,
le kungbãy ne, loo kungbãy lii le ma
kãntraha yĩŋfa byɛ yĩŋ na.»

18

Le kungbãypihi wãtoo

1 Loo kur ye, ta n yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa
ter yãã, u yir yãhãyĩŋ kuɛ ye, ma tege
ba. Fãngangbãŋ pye u ye, u nayɔ̃r cãã-
n kãntraha byɛ gbe tãŋ.
2 U n gbey fãnga ne ma yee: «Le
kungbãy Babilɔn too, le too! Le nii
yagaa sãndãpee niisaha, sãndãpee ter
byɛ dyeniisaha; kãnsyãpeer rii te wĩĩ sẽ
yɔ̃ ye, te ma koo fla na.
3 Ma sẽ yãã, le kungbãypihi le ty-
atyãhãpihi defĩĩ wãã kãntrɛ byɛ nawee-
kẽ pe n wɔ. Kãntraha yĩŋfa dye tyatyãhã
wãpyeŋ wo le ne, pe kãntraha cãtrohofa
n ngbãŋ le nangbãn wãn flãhã tãy.»
4 Ta n maha luhu yĩmbui laa ne, le yir
yãhãyĩŋ na ma yee: «Ta nawee-, -ye yi kãã
le klo wo, ye ma n ba wlãhã pe Babilɔnfa
ne pe kapee- wãpyeŋ wo, ke kayĩhĩ n ba
ye dye pe ne wãcɛŋ ye, kayĩhĩ nkãy ke ga
ba pe dye.
5 Ye sẽ yãã, pe kapee- wãpyeŋ taha ta
ke ya na, ma sya ga nɔ yãhãyĩŋ na. Yãhã
sẽ maha faha pe pyerpeer yaha ye.
6 Pe ba naa nawee- pye mii, pe ga ba
naa pe bya pye koo syi. Pe ba naa nkãy
pye nawee- na, pe ga ke syi flɛ sĩĩ pye pe
na. Pyerpeer cãyĩĩ lii pe ba wãã nawee-
kẽ, too syi pyerpeer cãyĩhĩ syãŋ ga wãã
pe kẽ.

7 Pe miingbãŋ gii yãã, nangbãn tii ne,
ma naa nuhu di le na, koo syi wãfãy ga
ta pe na, koo syi wram ne. Ye sẽ yãã, le
kungbãy lii le ma mii canaandile dyaŋ, le
laam ga ma yee, loo nii ke fla na yĩŋfasya
dyaŋ, calangusya sẽ kẽ loo ne ye, loo saa
maha wram cã yãã syisyi ye.
8 Loo ne, kayĩhĩ nkãy ke ma ke le
kungbãy nde sẽŋ, ke byɛ ga dye per neŋ:
Koo kẽ yampeer rii syi ne re n boo, wram
ne, fããngbãŋ ne. Naa ga le suhu tãŋ. Ye
sẽ yãã, Yĩŋfua Yãhã gii ke ga le pẽn, ke
ma fãngangbãŋ ne.»
9 Kãntraha yĩŋfa mpãy pe dye tyatyãhã
wãpyeŋ wo le kungbãypihi ne, ma maha
pye nangbãn na le ne, pe ma ba le
kungbãypihi wãsuhu naawur yãã, loo
yale laam wo, pe ga le kungbãypihi mii
wũn, pe sya naa yĩntãm yi.
10 Pe ga ba fya le kungbãypihifa fɛn na,
pe dey yɛr, pe naa n yee: «Kapee laa syi!
Kapee laa syi! Eh Babilɔn, klo nde ba
gboho, ma maha pye fãnga ne! Yale laale
ya nsoho wo, ma ma wãpẽn yãã tãŋ!»
11 Kãntraha cãtrohofa byɛ le mii wũn,
ma sya yĩntãm yi, waa wee nantãŋ tuu ga
naa pe wãn par pe ye ye:
12 Too ne sãn ne, wargbɛ ne, kãncrãŋ
nkãy ter ne nawũũ sẽ ke dir yey ye;
nangbãn faha ter byɛ ne, katyiyɔ̃r ter rii
ne te sẽ n yãã farfar ye, syenkãhã wãta
wãn ter byɛ ne, nangbãn katyiyɔ̃r wãn ne,
deyɛ̃ wãn ne, ntẽn wãn ne, ntẽmbayũhũ
wãn ne;
13 tyũhũ wãn ter byɛ ne, lasekole wãn
ter byɛ ne, myer ne, wusuna ne, defĩĩ ne,
sẽm- ne, miy ne, bur syɛ ne, yar ne, mbaa
ne, nsyãy ne, wootorngbãy ne, nawee- gɛ
ne.
14 Pe ga ba naa n pãã pe kungbãypihifa
ye pe yee: «Wãn tii byɛ tee ba kɛ ta ye
wãn, te wĩĩ kua; ye wangbãy ma suhu ye
nangbãn wãn ne, te byɛ wĩĩ kua ye ye, ye
saa te yãã yãã nantãŋ ye!»
15 Cãtrohofa mpãy pe naa cãã troho le
kungbãy nde wo, ma gbãŋ, pe ga ba fya
le kungbãypihifa fɛn na, pe dey yɛr; pe ga
ba naa pe mii wũn, pe naa yĩntãm yi, pe
naa n yee:
16 «Kapee laa syi! Kapee laa syi!
Faayũhũ naa n yãã kungbãy nde wo,
nangbãn faha ne wãyãr; sãn wãn pye,
kãncrãŋ nkãy ter ne nawũũ sẽ naa ke dir
yey ye.
17 Yale laale ya nsoho wo, too nangbãn
wãn nde byɛ wĩĩ kua kãã, ngaa gɛ wee
nantãŋ ye.»

Te salangbãy yĩŋfa, ma suhu mpãy ne
pe gbe ma n gaha yrãhã ye, pe salangbãy
tẽntẽfa ne, mpãy ne pe pe yɛ̃ digi kɛ
muhulangbãŋ yĩŋ na, pe byɛ ba dey yɛr.
18 Pe naa le kungbãypihi wãsuhu
naawur yãŋ, ma naa n tẽ ma yee:
«Kungbãy nde syi ter sẽ pye yãã ye!»
19 Pe naa wram wĩĩ pye, ma naa le
mii wũn, ma naa yĩntãm yi, ma nii n tẽ
ma yee: «Kapee, kapee le kungbãy dye!
Mpãy byɛ pe ma salangbãy ne muhu-
langbãŋ yĩŋ na, poo byɛ gbãŋ kungbãy
nde wale wãn flãhã tãy. Yale laale ya
nsoho wo, too wale wãn nde byɛ kua kãã,
ngaa gɛ wee nantãŋ ye!»
20 Yãhãyĩŋfa yai pe naa nuhu di le
kungbãypihi wãsuhutãŋ wĩĩ na! Yãhã
wãm, Yesu tẽnlɛhɛ ne, Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa
ne, pe naa nuhu di! Ye sẽ yãã, kapee-
nkãy le kungbãypihifa pe naa n pye pe
na, koo wĩĩ ne Yãhã pe pẽn.
21 Loo na, yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ fãngafua
waa n ntẽmbangbãŋ gaa gbe, ke
wãgboho tra dyaŋ, ma ke miy le wãã
muhulangbãŋ wo ma yee: «Kungbãypihi
nde pe n yee Babilɔn, le ga ba miy tege
wãã tãã ye fãnga ne, ntẽmbangbãŋ nge
wãŋ syi dyaŋ, waa saa maha ke yãã yãã
nantãŋ ye.
22 Waa saa maha kornjongbãyfa wãpẽn
mii luhu yãã nantãŋ le klo wo, yay lefa ne,
fleŋ wuufa ne, tũũtũũ wuufa ne ye. Waa
saa maha koho tẽn tẽfua waa ter yãã yãã
nantãŋ le wo, sege wãsege mii ne ye.
23 Waa saa maha terbuhu cãã- yãã yãã
nantãŋ le klo wo ye. Waa saa maha cafãn
yigifa yĩmbuhu luhu yãã le klo wo ye. Ye
sẽ yãã, loo klo nde cãtrohofa me, pe ba
gbãŋ ma tɛr driyɛ̃ wãm byɛ yaha. Tekãŋ
wũhũ naa n pye le klo wo, ma naa nawee-
plaha naa n le kãmpee wo.
24 Ke Babilɔn laam wo, Yãhã kaplãŋ
tɔ̃rfa ntɔ̃r yãã ke laam wo, Yãhã nawee-
ntɔ̃r ne. Nawee- mpãy byɛ pe pe boo

fãnga na kãntraha na, pe ntɔ̃r yãã le kungbãypihi wo. Loo ne le kungbãypihifa n pẽn.»

19

1 Loo kur ye, ta n luhu nabuar raa yĩmbui ye yãhãyĩŋ na, le naa n yee fãnga ne ma yee:
«Aleluya, -ye naa Yãhã sey!
Koo kẽ ke nawee- sya n yaha;
ke miingbãŋ gboho, fãngangbãŋ ma ke ye.
2 Ke kasãhã ma cĩĩnde, ma maha sroŋ.
Ye sẽ yãã, le kungbãypihi lii le pye
canaandile dyaŋ,
ma naa nawee- klaha- le tyatyãhã ne, Yãhã le pẽn.
Le bii Yãhã tẽntẽ- boo; koo kẽ Yãhã n le pẽn.»
3 Le nabuar yĩmbui n maha yee: «Aleluya, -ye naa Yãhã sey! Wãkuayãã wee le kungbãypihi wãsuhu naawur na ye!»
4 Te nanlɛr gbey tesẽ wãy tesyar, ma suhu te yrãŋ wãn wãy tesyar ne, te n kãnklũy gbãã, ma Yãhã sey ke nangbãŋ niisayũhũ wo ma yee: «Amɛn, le nii ke syi! Aleluya, -ye naa Yãhã sey!»

U Yãhã Mbapẽnge tesẽ u cafuɛ̃ ne

5 Yĩmbui laa n yir ke nangbãŋ niisayũhũ fla wo ma yee: «-Ye naa Yãhã sey, yii mpãy byɛ tee ma ke tẽntẽ-, mpãy ne pe nagboho ta ke na, pe wãlɛ, pe kicar ne!»
6 Loo kur ye, ta n luhu nabuar raa yĩmbui ne, mii langbãy tẽŋ dyaŋ, maha yãhãgbãã tẽŋ dyaŋ. Pe naa n yee:
«-Too naa Yãhã sey!
Ye sẽ yãã,
wo Yĩŋfua Yãhã gii ke ma kai- byɛ fãnga ne,
ke ke yai ta ke n pa!
7 -Too naa nuhu di laantãr ne,
wo naa Yãhã miingbãŋ gboho!
Ye sẽ yãã, u Yãhã Mbapẽnge nuhu yale nɔ wa,
u nuhu tii te ma mii casyar nuhu dyaŋ,
u cafuɛ̃ n u ya gbihi ta wa.
8 Pe kãnde wãã u cafuɛ̃ kẽ
u n nangbãŋ nayroho le,
koo gii ke ma wãfĩĩ perper,
teele laa wee ke na ye,
ma maha n yɛhɛ palpal.»
Le nangbãŋ faafĩĩ nde, Yãhã nawee- kasroŋ kẽ le ne.
9 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n ta pye ma yee, n le yrũhũ, a mpãy pe yee u Mbapẽnge casyar dir na, poo wĩĩ n tãy. U n maha yee, a Yãhã yɛ̃ kaplãŋ kẽ cĩĩnde.
10 Ta n too kãnklũy na u yaha ye, ndoo ga u sey, u n sye ma ra pye ma yee: «Ma'a n le pye ye! Naa Yãhã koo sey! Yãhã tẽntẽle kẽ ra ne ma wãŋ syi dyaŋ, tesẽ ma Yesu kãndeyãrwai mpãy ne pe ma cĩĩnde lii ne Yesu Crise le yar. Loo maha ne kaplãŋ nkãy ne Yãhã Yrã ke le nawee laam wo, Yesu wĩĩ na.»

Yiafua wii u dugu nii nsyãnfĩĩ na

11 Loo kur ye, ta n yãhãyĩŋ yãã ke yãr, nsyãŋ gaa n yi, wãfĩĩ. Wii u ba dugu nii ke na, u myaha Kasroŋfua, maha Cĩĩndefua. U nawee- wãsãhã ter sroŋ, u naan miy kasroŋ myaha ne.
12 U yĩmpɛ n yɛhɛ naa wãŋ syi. Yĩŋfua nkifaha nkãy pye u yĩŋ na. Myaha gaa pye ke ba yrũhũ u na, waa sẽ ke cã mii woo ya sẽ kẽ ye.
13 Nayroho gii tuu ba le, ntɔ̃r teebɛhɛ pye ke na. U myaha kẽ: Yãhã Yɛ̃ Yor.
14 Yãhãyĩŋ seraasyi ndrey naa n taha u na. Pe seraasyi ba dugu nsyãnfĩĩ na, ma nangbãŋ nayrɛ le wãfĩĩ perper, teele laa wee te na ye.
15 Yũntrũhũ gaa naa n yi u nsyãnfĩĩ dugufua yɛ̃ wo fẽnfẽn. U ga ba kãntrɛ byɛ nawee- gbã le ne. U ga ba nii pe yĩŋ na fãnga ne. Mii pe defĩĩpii tãhã, ma pe yĩĩ tyahangbãŋ wo mii, u ga ba driyɛ̃fa tãhã koo syi Yãhã ncafũhũngbãn tyahangbãŋ wo, Yãhã gii ke ma tãŋ kai- byɛ fãnga ne.
16 Myaha gaa ba yrũhũ u nayroho na, u troho ne, ma yee: «Fãngafa byɛ Fãngafua, maha yĩŋfa byɛ Yĩŋfua.»
17 Loo kur ye, ta n yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa yãã, tuu yir yɛr yai laam wo. Kãnsyãm mpãy byɛ pe naa n yir ncaha ye, u tẽnlɛhɛ n tẽ fãnga ne te ye ma yee: «-Ye ba yii wãã te Yãhã dingbãn na!
18 -Ye ba yĩŋfa nakur kar kaa, naanmiy yĩŋfa nakur kar ne, pe fãngafa kar ne, te nsyãy kar ne, te nsyãy dugufa kar ne,

nawee- byɛ kar ne: Yãmpa, mpãy ne pe wee yãmpa ye, pe wãlɛ ma suhu pe kicar ne.»
19 Loo kur ye, ta n ke waygapyãhã wãŋ yãã, ma suhu kãntraha yĩŋfa ne, pe seraasyi ndrey ne, pe pe ya wãã, ma ga naan miy u nsyãnfĩĩ dugufua na, woo tesẽ u seraasyi ndreŋ ne.
20 Too naan wãmiy na, pe n ke waygapyãhã wãŋ yigi, ma suhu u kawar Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua wii ne u naa kangbãhã pye ke waygapyãhã wãŋ myaha ne. Woo kẽ tuu ba nawee- wlaŋ koo kangbãhã ngĩĩ wãpyeŋ ne, pe n ke waygapyãhã wãŋ puhu gbãã, ma naa ke yirfua sey. Ke waygapyãhã wãŋ, ma suhu u kawar Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua ne, pe n pe miy le wãã yrãŋ ke naangbãŋ laam wo, maha naatarmiy ne ke wo.
21 Mpãy pe kuee, ke yũntrũhũ n poo boo, yũntrũhũ gii ke n yi u nsyãŋ dugufua yɛ̃ wo. Pe kãnsyãm byɛ n pe nakur kar kaa yai.

20

Setane pua yigi yaha dyɛ- yĩĩbua

1 Loo kur ye, ta n yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ waa yãã, tuu yir yãhãyĩŋ na, ma tege n pai. Ke wuhungbãŋ karndohopua pye u ye koho wo, tesẽ ntẽn namingbãŋ gaa ne.
2 U n ke nwɔngbãŋ wãtrũhũ yigi, koo kẽ ke faale nwoho ne, koo kẽ u sãndãpee yĩŋfua ne, koo kẽ Setane ne. U n ke pua yigi yaha dyɛ- yĩĩbua.
3 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n ke miy le wãã ke wuhungbãŋ wo, ma ke yɛ̃ gbãã tã u karndohopua ne, ma maha ke mar yigi. Loo na, ke nwɔngbãŋ wãtrũhũ saha naa kãntrɛ kui nawee- wlaŋ nantãŋ ye, ke dyɛ- yĩĩbua n sya ba tã. Ke dyɛ- yĩĩbua kur ye, ke yai ke ba yãr yaha yalaale ya.
4 Ta n maha niisayɔ̃r raa yãã. Mpãy pe nii te na, fãnga n wãã pe kẽ pe naa nawee- sãhã. Ta n maha mpãy yãã pe naa le Yesu cĩĩnde pãã nawee- ye, tesẽ ke Yãhã kaplãŋ ne, pe n pe boo fãnga na loo wĩĩ na. Poo me, pe sẽ ba ke waygapyãhã wãŋ sey ke yirfua ne ye, pe ba sye, pe sẽ ke waygapyãhã wãŋ puhu gbãã pe wakuhu na pe kluɛ ne ye. Poo n yir gbã wo, ma nii yrãŋ na, ma nii yĩŋ na u Yãhã Yĩndefua Crise ne dyɛ- yĩĩbua.
5 Loo ne ke wãyir cir ne gbã wo. Ma yi kãã poo na, mpãy byɛ pe bii ku, pe saa dur ba yrãŋ na mii ke dyɛ- yĩĩbua sẽ tã wa ye.
6 Mpãy pe koo wãyir cir nge yir gbã wo, poo wĩĩ n tãy. Poo saa ke tɛhɛ syãŋ gbã ku ye. Pe ga ba nii tẽntẽ- Yãhã ye, u Yãhã Yĩndefua Crise bya ye. Pe ga ba nii u Crise ne kai- byɛ yĩŋ na dyɛ- yĩĩbua.

Setane wĩĩ kua u kuãŋ ne

7 Ke dyɛ- yĩĩbua maa kua, Setane ga yi yaha ke wuhungbãŋ wo.
8 U ga yi ga u ga kãntrɛ kui byɛ nawee-wlaŋ, poo me pe Gɔkefa tesẽ pe Magɔkefa ne. U ga pe wãã, pe n naan miy Yãhã na. Pe ga syar flã wãŋ syi, yɛ̃ wee pe na ye.
9 Pe n kãntraha byɛ gbe tã, ma pe Yãhã nawee- gbey le, tesẽ le Yãhã kungbãy ne, loo lii le wĩĩ n tãy Yãhã ye. Naangbãŋ n yir yãhãyĩŋ na, ma ba pe byɛ suhu boo.
10 Loo na, u sãndãpee yĩŋfua wii u pe wlaŋ naa n le kãmpee- wo, woo n miy le wãã ke naangbãŋ laam wo, maha naatarmiy ne ke wo. Ke waygapyãhã wãŋ, tesẽ u kawar Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfua ne, poo bii cãã miy le wa ke laam wo. Pe ga naa n fãy ke wo yalebyɛ, wãkuayãã saa pye le na ye.

Te kur kuɛ kasãhã

11 Loo kur ye, ta n ke nangbãŋ niisayũhũ yãã, ke pye wãngbãŋ, wãfigi. Wii u yai koo fla wãnii ne, u ba tege nii ke wo. Kãntraha tesẽ yãhãyĩŋ ne, te wĩĩ n kua kãã te kuãŋ ne, waa sẽ maha te yãã yãã ye.
12 Loo kur ye, mpãy pe ku wa, ta n pe yãã, pe yir yɛr ke nangbãŋ niisayũhũ yaha ye. Sabar raa n yãr. Saba waa ter n maha yãr, wii, cĩĩnde yrã yããfa myar yrũhũ le yaha u laam wo. Mpãy pe ku wa, pe wãlɛ, pe kicar ne, kai- nkãy pe bii pye pe yrãŋ cãã na, ke bii yrũhũ le yaha te sabar wo.
13 Mpãy pe bii ku kuee loho wo, pe n yi te wo. U gbã yĩŋfua, tesẽ u nakur klo yĩŋfua ne, pe n pe nawee- byɛ yi wãã, mpãy pe bii ku wa. Pe byɛ n wãsãhã yãã, kai- nkãy wĩĩ na pe bii pye pe yrãŋ cãã na.

14 U gbã yĩŋfua, tesẽ u nakur klo yĩŋfua
ne, pe n miy le wãã ke naangbãŋ laam wo,
koo gii wãfegeyãã wee ke na ye. Koo kẽ
ke tɛhɛ syãŋ gbã wãku ne.
15 Mpãy pe myar sẽ yrũhũ le u cĩĩnde
yrã yããfa saba wo ye, poo byɛ n miy le
wãã ke naangbãŋ laam wo pe kuãŋ ne.

21

Ke yãhãyĩŋfãŋ tesẽ ke kãntrafãŋ ne

1 Loo kur ye, ta n yãhãyĩŋfãŋ gaa yãã,
kãntrafãŋ gaa ne. Ke faale yãhãyĩŋ,
ke faale kãntraha ne, te wĩĩ ba kua
kãã gbɛgbɛ, ngaa sẽ maha pye yãã ye.
Muhulangbãŋ loho gaa ter sẽ maha pye
yãã nantãŋ ye.
2 Yãhã n ke kungbãy nɔ wãã, ke Yu-
rusalɛmfãŋ, ke n yir yãhãyĩŋ na ma tege
n pai. Ta n le kungbãy yãã, pe le gbihi mii
cafuẽ dyaŋ pe u gbihi, ma n gaha u ne u
puai wããsaha wo.
3 Ta n luhu yĩmbui laa ne, le yir fãnga
ne ke nangbãŋ niisayũhũ fla na ma yee:
«Le nde, Yãhã ke niisaha ta nawee- nsoho
wo. Ke ga ba nii pe ne, pe n -sẽ nii ke
nawee-. Yãhã gɛ ga ba pye pe ne.
4 Ke ga ba pe yĩntãm byɛ tẽn pe kẽ.
Nawee- saa ba naa n ku nantãŋ ye, wram
saa ba pye yãã ye, miiwũn ne ye, wãfãy
gaa ter ne ye. Faale wũhũ saa ba pye yãã
nantãŋ ye.»
5 Loo na, wii u ba nii ke nangbãŋ
niisayũhũ wo, u n yee: «Yagaa, n ga kai-
byɛ ta ke n nii kafũhũ.» Loo kur ye, ta n
luhu, a n ke kai- yrũhũ, a ke pãã mii le ga
pye koo syi.
6 Wii u ba nii ke nangbãŋ niisayũhũ
wo, u n maha yee: «Le kua! Ndoo kẽ ke
Alefa tesẽ ke Womega ne. N pye kai- byɛ
fegbesaha na, tesẽ ndoo kẽ n ga ba pye ke
kuasaha na. Loho fãã ma pye wii na, n ga
ba plege loho wãã u kẽ faa u n wɔ, plege
loho gii ke cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ.
7 N ga ba loo kayĩĩ nde wãã wii kẽ u yia,
ma kuee yai tãŋ le Yãhã kãnde wo. N ga
ba nii Yãhã u ye, u n nii ra puee.
8 Ma -sẽ yee mpãy na, pe le Yãhã kãnde
wãyãr wãfãy wĩĩ sye, mpãy ne pe Yãhã
wĩĩ sye, mpãy ne pe plaha kãmpee- wo,
naboofa ne, tyatyãhã pyefa ne, tekãŋfa
ne, mpar wãn tẽŋfa ne, kawarfuafa byɛ
ne, poo niisaha ga ba pye ke naangbãŋ
laam wo, maha naatarmiy ne ke wo. Koo
fla kẽ ke ma pe gbã tɛhɛ syãŋ wuhu fla.»

Le Yãhã kungbãyfuẽ nayɔ̃r

9 Pe yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ kuasĩĩ mpãy pe pye
ke kur kuɛ kayĩhĩ cãyĩhĩ kuasĩĩ ne pe koho
wo, poo nen waa n pa, maa ra pye ma yee:
«Pa, ra n ba u Yãhã Mbapẽnge cafuẽ yar
ma na!»
10 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n ta gbe ga
yãnjruhu gaa yĩŋ na, Yãhã Yrã Fãnga ne.
U n le Yãhã kungbãy Yurusalɛm yar ra na.
Le ba yir yãhãyĩŋ na Yãhã tãy, ma tege ba.
11 Le naa n yɛhɛ palpal Yãhã nayɔ̃r ne.
Le naa n yɛhɛ mii ntẽmbayɔ̃r raa ter
dyaŋ, pe n yee yaspe, kacãn wee te dir
na ye, ma nii yɛlyɛl sesantĩhĩ dyaŋ.
12 Le kungbãy ba gbey le ncahajruhu
gaa ne, kapahayɛ̃r sẽnsye syãŋ ne,
yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ sẽnsye syãm ne pe te
kapahayɛ̃r sẽŋ. Pe Yiisrɛfa faale wãlɛ
sẽnsye syãm myar ba yrũhũ te kapahayɛ̃r
na.
13 Kapahayɛ̃r tãã pye yãhãyĩŋ kuɛ ye,
tãã ne yãhãyĩŋ kãmaŋ kuɛ ye, tãã ne
yãhãyĩŋ kãndigi kuɛ ye, tãã ne yainde
dyetɛr kuɛ ye.
14 Le kungbãy ncaha ba fãã nii
ntẽmbangbãy sẽnsye syãŋ na. U
Mbapẽnge tẽnlɛhɛ sẽnsye syãm myar ba
yrũhũ te ntẽmbangbãy na te ya wuhu na.
15 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ wii u naa n pãã ra
ne, sãn kipua kãi laa pye u ye, lii tuu ga
ta u le klo tãn, te kapahayɛ̃r ne, ke ncaha
ne.
16 Le klo wãtyĩĩ pye le wãpaha dyaŋ. U
tẽnlɛhɛ n le klo tãn u kipua kãi ne, ma yãã
le wãtyĩĩ pye kilo naha yĩĩsyãŋ. Le wãtyĩĩ
pye wãcɛŋ le wãpaha ne, le wãjruhu ne.
17 U tẽnlɛhɛ n maha ke ncaha bya
tãn. Ke wãjruhu pye koho wãtãn tɛhɛ
gbeeresyar, tɛhɛ resyar ne, nawee wãtãn
na.
18 Ke ncahajruhu ba fãã ntẽmbayɔ̃r raa
ne pe n yee yaspe. Le klo pye cĩĩnde sãn
klo, ma naa n yɛhɛ palpal fãnga ne.
19 Ntẽmbangbãy rii ke ncaha ba fãã nii
te na, te byɛ pye ntẽmbayɔ̃r rii byɛ kacãn
wee te dir na ye. Ke ntẽmbangbãŋ cir
pye yaspe, koo faa wɔ. Ke syãŋ wuhu

pye safir, koo wɔ yãhãyĩŋ wãŋ syi dyaŋ. Ke tãã wuhu pye yagate, koo yrãhã mii gbargbarsyoho cĩĩ dyaŋ. Ke resyar wuhu pye yɛmɛrɔte, koo wɔ nyɛ̃pẽŋ wãŋ syi dyaŋ.

20 Ke bua wuhu pye wɔnise, koo pye mii yãhãyĩŋ calɛle dyaŋ. Ke kuay wuhu pye sahaduan, koo yrãhã ntɔ̃r dyaŋ. Ke kuasĩĩ wuhu pye kersole, koo pye sãn dyaŋ. Ke kuatãã wuhu pye gbɛrile, koo ma nnan wãŋ. Ke kuaresyar wuhu pye topasi, koo ma sɔ̃r wãŋ syi dyaŋ. Ke sẽnsye wuhu pye kersoprase, koo wɔ wam dyaŋ. Ke sẽnsye nen wuhu pye yasani, koo pye bleble. Ke sẽnsye syãŋ wuhu pye yamɛtise, koo wɔ kikra wãŋ syi.

21 Te kapahayɛ̃r sẽnsye syãŋ pye sãmuuyɔ̃m mpãy ter. Ke nanen byɛ pye sãmuuyɔ̃ngbãŋ wãŋ nen. Le kungbãy kãmbɛhɛ pye cĩĩnde sãn, ma maha n yɛhɛ palpal fãnga ne.

22 N sẽ Yãhã kangbãŋ yãã le kungbãy wo ye. Yĩŋfua Yãhã gii ke ma tãŋ kai- byɛ fãnga ne, koo kẽ ke ma le kungbãy wo, koo tesẽ u Yãhã Mbapẽnge ne.

23 Yai cãã- wĩĩ wee le kungbãy na, yroŋ cãã- ne ye. Yãhã nayɔ̃r cãã- le le kungbãy wo, tesẽ u Mbapẽnge bya cãã- ma le wo.

24 Kãntrɛ byɛ nawee- ga ba naa n yãr pe cãã- wo, kãntrɛ yĩŋfa ga ba naa Yãhã sey, pe pe nayɔ̃r wãn gbe ba ke kẽ.

25 Le kungbãy kapahayɛ̃r ga ba yãr naa n yaha yai na. Yĩmper ke sẽ wee yãã le kungbãy wo ye, te kapahayɛ̃r ga yãr yaha yalebyɛ.

26 Pe ga pa kãntrɛ kui byɛ kayɔ̃r ne, te nangbãn wãn ne, le kungbãy wo.

27 Nawee- mpãy pe wee gbɛgbɛ ye, pe saa yãã dye le kungbãy wo ye, tesẽ ngii ngii ne ke wee gbɛgbɛ ye, tesẽ tyatyãhã pyefa ne, kawarfuafa ne. Mpãy pe myar yrũhũ u Yãhã Mbapẽnge cĩĩnde yrã yããfa saba wo, poo ya me pe ga ba dye le kungbãy wo.

22

1 U yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ n lafengbãŋ gaa yar ra na, ke loho cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ. Ke loho pye yɛlyɛl sesantĩhĩ dyaŋ, ma naa n yi ke Yãhã nangbãŋ niisayũhũ fla wo, u Yãhã Mbapẽnge nangbãŋ niisayũhũ fla ne.

2 Ke loho naa n fã le kungbãy nanihi fla telai wo. Katyigi gii ke cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ, te syi ma ke lafengbãŋ ngbey sĩĩ byɛ na. Ke n sa tɛhɛ sẽnsye syãŋ dyɛ nen wo, yrey byɛ na. Ke wan yĩnwɛr wãã kãntrɛ byɛ nawee- kẽ.

3 Yoosẽn saa pye nantãŋ le kungbãy nde wo ye. Yãhã nangbãŋ niisayũhũ ga ba pye le wo, u Yãhã Mbapẽnge nangbãŋ niisayũhũ ne. Pe Yãhã tẽntẽ- ga ba naa tẽn tẽ Yãhã ye.

4 Pe ga ba Yãhã yĩntaha yãã, ke myaha ga ba yrũhũ pe wakuhu na.

5 Yĩmper saa ba pye yãã nantãŋ ye, terbui cãã- wĩĩ saa ba pye yãã pe na ye, yai cãã- wĩĩ ne ye. Yĩŋfua Yãhã ga ba ke cãã- ta pe na. Pe ga ba nii yĩŋ na yalebyɛ, wãkuayãã saa pye le na ye.

Yĩŋfua Yesu wãpaŋ

6 Loo kur ye, Yĩŋfua Yesu n ta pye ma yee: «Kaplãŋ ngĩĩ ma cĩĩnde, pe le pãã mii le ga nii ke syi. Yĩŋfua Yãhã gii ke n ta ke kaplãŋ tɔ̃rfa n pãã ke Yrã Fãnga kãmay na, ke ke yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ lɛhɛ wãã, u ba ke nawee- yar lii ne le ga dye yagaa.

7 N ga pa yagaa. Kai- ngĩĩ ke ga dye yagaa, mpãy pe n luhu ke kayar kaplãŋ ngĩĩ ye, poo wĩĩ n tãy.»

8 Ndoo Nsãn, n kai- ngĩĩ yãã yĩnde ne, ma ke luhu ndityɛ ne. Tẽ ke yãã wa, ma ke luhu wa, ta n too kãnklũy na, ndoo ga u yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ sey, wii tuu ke kai- yar ra na.

9 U n sye, ma ra pye ma yee: «Ma'a n le pye ye! Ta bya ma Yãhã tẽntẽ waa ma wãŋ syi dyaŋ, mii ma nampyeŋ- pe Yãhã kaplãŋ tɔ̃rfa dyaŋ, tesẽ mpãy byɛ ne pe n luhu saba nwo kaplãŋ ye. Naa Yãhã koo ya sey!»

10 Yĩŋfua Yesu n maha ta pye ma yee: «Kai- ngĩĩ ke ga dye yagaa, ta, nawee- byɛ n ke cã. Koo kẽ ke yrũhũ le yaha saba nwo wo. Ma sẽ yãã, kai- ngĩĩ byɛ dyeyale gbe taha.

11 Wii u sẽ sroŋ ye, u naa kaa taha u napeer na. Wii u sẽ laha ye, u naa kaa taha u pyerpeer na. Wii u n sroŋ, u naa kaa taha u wãsroŋ na. Wii u n laha, u naa kaa taha u wãlaha na.

12 N nwo, n ga pa yagaa. N ga pa dããn
ne, n ba la klaha ye kẽ yii wuhu na, kai-
nkãy byɛ wĩĩ na tee pye.
13 Ndoo kẽ ke Alefa tesẽ ke Womega ne.
Ndoo kẽ n cãã pye, ndoo kẽ n ga pye kur
kuɛ ye. N pye kai- byɛ fegbesaha na, tesẽ
ndoo kẽ n ga ba pye ke kuasaha na.
14 Mpãy pe laam ma mii nayrɛ dyaŋ pe
yee laha, poo wĩĩ n tãy. Pe ga ba kãnde
yãã pe dye le kungbãy wo, te kapahayɛ̃r
ne, pe ba ke katyigi pua di, katyigi gii ke
cĩĩnde yrã wãã nawee- kẽ.
15 Mpãy pe ma kapeepyefa, poo ga
kar wãã le Yãhã kungbãy nkur ye, poo
tesẽ tekãŋfa ne, tesẽ tyatyãhã pyefa ne,
mparyahafa ne, tesẽ kawarfuafa ter byɛ
ne.
16 Ndoo Yesu, n ta yãhãyĩŋ tẽnlɛhɛ lɛhɛ
wãã, u ga kai- ngĩĩ byɛ yar ra kãndeyãrfa
yawãrfa na. Ndoo kẽ u Dawide nwoŋ kur
waa. Ndoo kẽ u yĩŋ yɛ̃ yrompua ne, u n
yɛhɛ palpal.»
17 Le Yãhã Yrã tesẽ pe Yesu kãndeyãrfa
yawãrfa ne, pe ma mii u cafuɛ̃ dyaŋ, pe n
yee: «Yĩŋfua Yesu, pa.» Wii ma kai- ngĩĩ
luhu, u bya yai u yee, a Yĩŋfua Yesu u pa.
Loho fãã ma wii yigi, u pa. Loho gii ke
cĩĩnde yrã wãã nawee kẽ, wii ma pye ke
wĩĩ na, u ga ke yãã faa.

U saba kuasaha

18 Kayar kaplãŋ nkãy ke ma saba nwo
laam wo, mpãy pe ke yãã luhu, ndoo
Nsãn, n ga nde pãã waha pe ye. Wii ma
kapãn laa le taha koo kaplãŋ ngĩĩ na, Yãhã
ga kayĩhĩ ngĩĩ byɛ le taha u wãpɛ̃n na,
kayĩhĩpee nkãy ke wĩĩ pãã saba nwo wo.
19 Wii ma maha kaa yi kãã saba nwo
kayar kaplãŋ ngĩĩ na, Yãhã saa u katyipua
lay wãã u kẽ ye, katyigi gii ke cĩĩnde yrã
wãã nawee kẽ. Yãhã saa maha ufua ta u
n dye le Yãhã kungbãy wo ye. Le Yãhã
kungbãy wĩĩ pãã saba nwo wo, ke katyigi
wĩĩ bya ne.
20 Yĩŋfua Yesu yee kai- ngĩĩ ma cĩĩnde,
u yee woo ga pa yagaa.
«Amɛn, le nii ke syi! Pa, wo Yĩŋfua
Yesu!»
21 Wo Yĩŋfua Yesu u u laantãr wĩĩ pye
wo byɛ kẽ.